

R. 2990

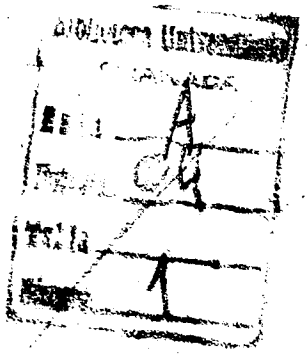
Del Colegio de la Concepcion de Granada BB

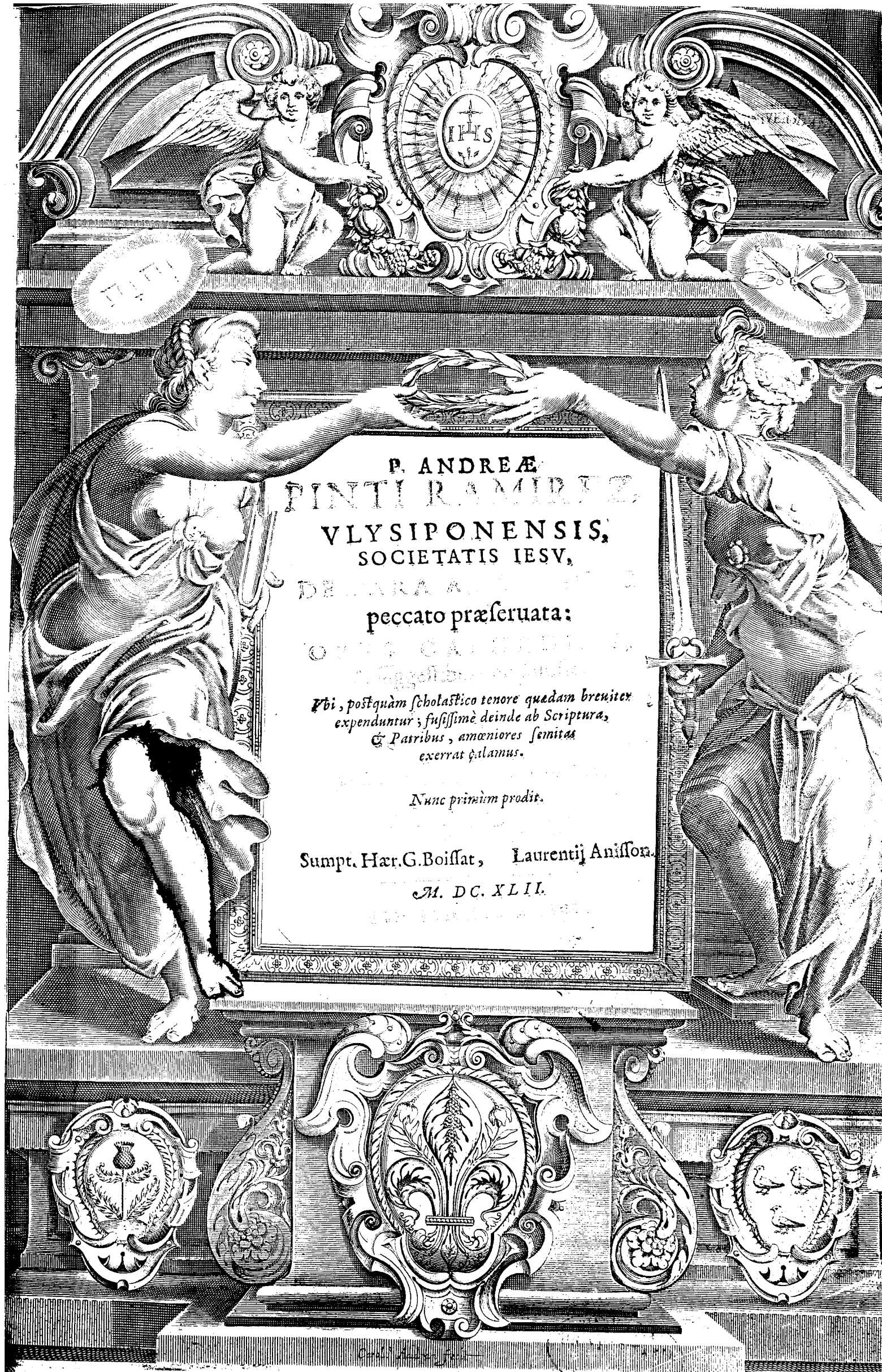

P. ANDREAS
PINTVS
RAMIREZ
De Conceptione
B. Mariae Virg.

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

P. ANDREÆ
PINTURA RAMIREZ
VLYSIOPONENSIS,
SOCIETATIS IESV,
DE VERA A
peccato præseruata:

*Ibi, postquam scholastico tenore quedam breuiter
expendantur; fusissimè deinde ab Scriptura,
& Patribus, amariore semita
exerrat galamus.*

Nunc primum prodit.

Sumpt. Har. G. Boissat, Laurentij Anisson.

M. DC. XLII.

REVERENDO ADMODUM P.

P. MUTIO

VITELLESCHI,

SOCIETATIS IESU

PRÆPOSITO GENERALI.

BÆRATVS tandiu, ecce
fidem iam venio liberatu-
rus. Debebam post incar-
nati Verbi, Conceptæ
Mariæ laudes: ausus illas
sub optimi Patriarchæ,
has sub Nomine tuo iam
diuulgo. Nihil Redemptori similis Geni-
trice: tu spirans Ignatij simulacrum. Maria
Genitum refert, tu Genitorem. Summus Fi-
lius, Matri summæ præluxit ad encomium:
ad patrocinium præluxit suauissimo Filio,
Pater suauissimus. Ergo,

Te per MARIÆ facinorum laudem precor,

Genitor, tuiq; nominis semper mihi

Lumen secundum.

*Seneca in
Fur.*

* 3

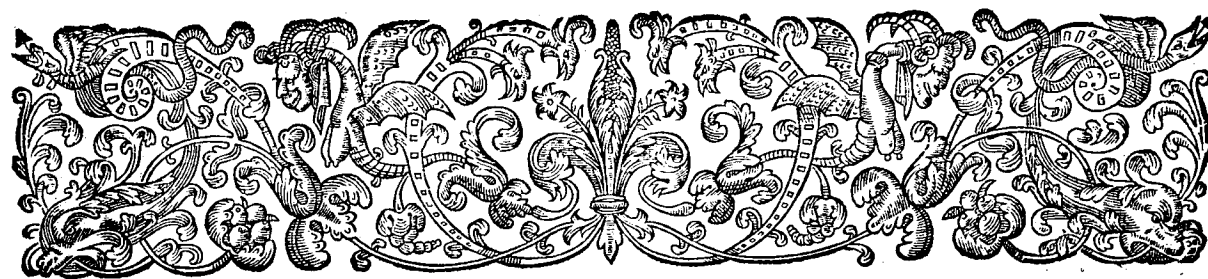
Trepi.

Trepido, adstes, erigas cadentem. Parthenica
 Conceptio discutitur: huic autem (inter tot
 alia munia) mysterio propugnando, haud
 nutante priscae traditionis fide, Societatem
 hanc editam accepimus. Ecquò Amazo in-
 gentis iam virtutis non peruadet, quæ repens
 adhuc, vnius Laynez sui, docta iuxtà, ac præ-
 feruida pietate, piissimam pro Deipara im-
 maculata gnomen, Tridentino applauden-
 te, roborauit? Hydram centicipem suffocat
 adultus Hercules: nimirum, in cuna, immif-
 fos iam Dracones suffocarat: infantis ma-
 gna, maiorum viri præcesserant augurium,
 è falciolis leoninam, è crepundiis iam cla-
 uam meditantis. Iure itaque te, Societatis
 Caput, non tam rogem, quàm exigam in-
 munimen. Maria in chartis, etiam Hæreti-
 corum morsus timet: quæ in cælis latratús
 vilipendit. Si scriptam foues, quam viuam
 veneraris, iam augurer, sub æneo muro, væ-
 gingiuis, si properent, cruentandis. *Sis bonus, ó,
 felixque tuo: inde feliciùs sub auspiciis tantis, da-
 turo meliora.*

R. P. V. humilis in Christo filius, et seruus,

ANDREAS PINTO.

Lectori.

Lectori.

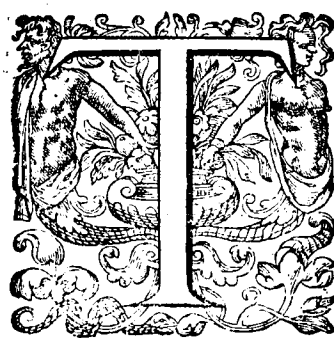
ARTVRIEBAT Deiparæ laudes D. Basilius Seleucus orat. de
 Annunc. dumque auiditati timor obstrepit, dum releuat timorem
 auiditas, sic erupit: Copiosam præconiorum materiam com- Basil. Sel.
 periet, qui sacram Deiparam Virginem, laudibus efferre
 instituerit. Ego verò, cum non ignorem infirmitatem
 meam, tantarum rerum ponderi, haudquaquam parem
 esse; mole exterritus, multum, diuque me continui. *Et tamen, quantus esset
 Basilius, aurea eius attestantur Scripta, sæcula debuccinant. Unde ergo timoris causa?
 Nec enim, inquit, quorumlibet est, promeritas Virgini laudes perfoluere;
 sed eorum, qui diuinæ gratiæ lumine insigniter illustrati sunt. Aude tamen,
 Sanctissime Pater, Doctor eximie. Si nequis, de pretioso munere condignas; potes tamen
 de affectu piissimo, pretiosas. Quid ultra hesites? Qui Deiparæ, subdit, Virginis
 laudes depromere auco; formidare debeo, necubi fortè, à veritate aber-
 rem; & dum eam, oratione honorare studeo; aliquid per imprudentiam,
 ipsà indignum, dixisse deprehendar. Et quidem meritò, si non tam de se humi-
 lis; quàm de me verus, sermonem institueret Seleucus: hæc est enim periculosissima alea
 in hoc negotio, ne, qui digna non possumus; dum saltem exhibere pia contendimus, in-
 digna immiscuisse arguamur. Sed quid facerem? Si Mariam, condignos Scriptores que-
 sierit, conticebitur. Habet hoc suprema rerum dignitas, ut voluere quidam, in summa
 felicitate infelicius, ut nunquam pro dignitate commendetur: ego verò, hinc excellen-
 tiorem felicitatis cumulum, maifestius deprehendi existimarem. Quid enim beatius,
 quàm ibi degere, quò nulla laus, licet immensum pennata, euebi presumpserit? Ibi de-
 git Deipara beatissima. Unde Damascenus in Cant. Eccles. sono 1. Omni laudum le- Damafe.
 ge, ó Virgo, gloriæ tuæ maior est excellentia. Inuideret sibi Maria, si præconia
 pro meritis indiceret: immane quantum decreceret, si quæ creata mens, etiam immane
 crescens, hanc pertingeret. Adspirabit votis, spero, dum veteres, & sanctissimos eius
 Encomiastas, umbra sequor: nec tam illorum recalcanis, quàm adorandis vestigiis
 assuesco; nusquam vel leuissimum unguem deuiatus.*

Non itaque est animus, quæ iam alij feliciùs, pro Deiparæ honore desudarunt, obtru-
 dere renouata: sed, si quid possumus, denuò laborare. Puduit, malè recoctam crambem,
 nauseabundi sæculi obicere palato. Quidquid de pomposa pulchritudine vernantius,
 aut in Scripture diuina, aut in sanctorum Patrum viridariis, vel etiam incuriosos ocu-
 los alliciebat; ab aliis, coronandæ Mariæ iam decerptum est: viliora sunt, quæ rema-
 nent colligenda; solumque de minùs obsoleto decore, gratiosa. Huc adigitur, quisquis
 serus, post alios venit, proprium magis fasciculum, quàm fascem, ab alienis messibus
 daturus. In quo, id mihi maxime fuit consiliij, ut acumina plerunque illa, quæ tan-
 tum

tum flore delectant, nec fructu saturant, hinc abiiciam. Nec tam olfactum, quam gustum, palpatum iui: fulcitur quippe Maria floribus; sed simul stipatur pomis: florigera de fructibus, fructuosa de floribus, ferta cupit. Opus igitur nostrum sic procedit. Adduco in medium rationes D.Thomæ, harumque mente breuiter examinata, curo pro viribus, ut Doctorum vertex etiam nobis fauere, piaque sententiæ Patronus videatur. Deinde, quidquid ex D.Thomæ, ad honorem Deiparæ, scholastico tenore breuiter eruo, fusiſſimè deinde, ab Scriptura, & Patribus confirmo. Hic tenor Operis: hic Authoris scopus.

PARTHENICO
 NUMMINI
 ADSPIRATVRO
 SVSPIRIVM.

INNULO æris crepitu, contra Theſſala carmina, excantatæ Lunæ opem allatam, (imò irrogatam iniuriam,) nugantur Corybantes: neſcias enim, utrum graue magis, an quòd duro veneficio torqueri, an quòd reboanti ègere beneficio crederetur. Quàm præſtat ficto, factum! Pio carmine, diuinam excantamus Lunam: tinnulo cordis ſuſpirio, opem non tam afferimus, quàm contrahimus. Rarius, quod addiderim. Deridiculum mendacis Mathèſis, apud Rabbinoſ, circumfertur Oraculum: *Si Luna Ioui coniuncta, ſuper caput Serpentis collocetur, interit, que ſcientiam à Deo petas, impetrabis.* En profanus Astrologiæ delirantis enthuſiaſmus, quo è ſyderum conſpectibus, ſic orans, veri compos, ut impos ſui Deus exiſtinetur. Interim tamen infelix ſuperſtitio, felix mihi facit Omen: capio lubens. Huc ades, ô Maria, rebus vim, verbis pondus allatura. Tu Luna indeficiens, non falſo Iouis, ſed vero Iehouah Numini coniunctiſſima, obtrito inferni Serpentis capite, fauſta influis. Benignum, fuſæ Preces, Horoſcopum fortimini: intrepidæ, properate, neque ventis ludibrium debituræ, neque obliuionis pelago amandandæ: imò cæleſtis Zephyri ſubuectæ ſtatibus, arcanam diuinæ ſcientiæ pelagus ingreſſæ, guttulam ſaltem nobis aſportabis. Audior: litauit prece: accingor operi: nihil deſperandum, Chriſto duce, & Auſpice Matre: hæc, in aliena etiam mitis, ille mitiſſimus: ecquid in ſua? Aut quibus aliis labores impenſos volo? Certè nulli. Non eſt fallere καρ πορνωτες, quibus, ſi nihil magnificentius obtuli, nihil tamen amantius offerre potui.

PARTHE

Alfonfus del Caño Prouincialis Societatis IESV in Castellana Prouincia.

FOTESTATE ad id mihi facta à Reuerendo admodum P.N. Mutio Vitteleschi nostræ Societatis IESV Præposito Generali, facultatem facio; vt liber de *Conceptione B. Maria*, à P. Andrea Pinto nostræ Societatis compositus, & eiusdem Societatis grauium, Doctõrumque hominum iudicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus. Vallisoleti, in Collegio S. Ignatij P. nostri, 6. Iulij 1640.

ALFONSVS DEL CAÑO.

Censura Operis.

NOS infra scripti testamur, nihil nobis in hoc Opere P. Andrea Pinti Ramirez, è Societate Iesu, prorsus occurrisse à bonis moribus, & Catholica fide, Theologorumque placidis alienum. In cuius rei fidem hoc testimonium, manu nostra subscriptum, dedimus. Lugduni 10. Octobris 1641.

IOSEPH GIBALINVS, è Soc. IESV.

CAROLVS DV LIEV, è Soc. IESV.

Facultas R. P. Prouincialis Societatis IESV, in Prouincia Lugdunensi.

EGO Ioannes Gayetus, Societatis IESV in Prouincia Lugdunensi Præpositus Prouincialis: Opus, quod inscribitur, P. Pinti Ramirez, è Societate IESV, *Deipara ab originis peccato præseruata*: trium Societatis eiusdem Theologorum iudicio probatum, iuxta priuilegium eidem Societati à Regibus Christianissimis Henrico III. 10. Maij 1583. Henrico IV. 20. Decembris 1606. & Ludouico XIII. nunc regnante, 4. Februarij 1611. concessum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ab hominibus nostræ Societatis compositos, absque Superiorum eius permissione imprimant. Permitto Laurentio Anisson, Bibliopolæ Lugdunensi, vt ad decem proximos annos excudere, ac liberè diuendere possit. Datum Lugduni, 28. Octobris 1641.

IOANNES GAYETVS.

Imprimendi facultas.

IOANNES Claudius de Ville, in sacra Theologia Magister, in Ecclesia S. Crucis Custos, & D. D. Alphonfi Ludouici Duplessis de Richelieu, Eminentissimi Cardinalis ac Reuerendissimi Archiepiscopi Lugdunensis, Vicarius Generalis Substitutus: Opus inscriptum, P. Pinti Ramirez, *Deipara ab originis peccato præseruata*, à Theologis visum & approbatum, in lucem edi facultatem concedimus. Lugduni die 30. Ianuarij 1642.

DE VILLE.

ELENCHVS

ELENCHVS ANTHOLOGICVS.

ANTHOLOGIA I.

Mariæ priuilegia, cæteris maiora, & celeriora.

- §. I. **R**E BVS sibi designatis decus, & benedictiones Deus accelerat. num. marginali 26. n. 33
- 2 Aliunde prædicta pia celeritas illustratur. n. 33
- 3 Celer, imò & prauis maledictionis auerruncatur Deus, erga illa, qua pretioso ministerio destinantur. n. 43
- 4 Deipara diuinus Microcosmos, Pandora sacra: cui gratiarum primitiæ consignata. n. 51

ANTHOLOGIA II.

Maria absque Christo non futura.

- §. I. **N**Oua, & illibata sunt, qua in obsequium Christi apparantur. n. 62
- 2 Christum sibi hoc beneficio deuinxit Deus, dum Mariam aliàs non futuram, solum in eius ministeriũ destinat efficaciter: & plena artis industriã producit. n. 69
- 3 Quàm sint perfecta opera, quorum se Deus Authorem vult existimari. n. 77
- 4 Christus ad meritum, peccati Redemptor destinatur: Maria Corredemptrix, ad intercessionem: imò & ipsius Christi piissimè captiui pia Redemptrix. n. 85
- 5 Cætera prædicti tituli expono. n. 93

ANTHOLOGIA III.

Maria minùs idonea Mater, non præseruata.

- §. I. **Q**uàm soleant boni filij, magis virtutibus animi, quàm corporis lineamentis, præseruari: aliter improbi. n. 103
- 2 Subdopura de Christo à Virgine nato: deq; magis idonea Matre, si præseruetur. n. 115
- 3 Anima peccatrix, Dæmonis est scortum: inde diuina zelotypia. n. 121
- 4 Originalis culpa labe fœdissima: idè idonea Matris aliena. n. 129
- 5 Degeneres à nobiliori patre hæredes ancilla profert. n. 142
- 6 Prædicta proximè ratio roboratur. n. 152
- 7 Mariani lactis generositas, non sapit ancillam. n. 160
- 8 Misera, & seruilis conditio peccatoris. n. 173
- 9 Deipara, dum se fatetur ancillam, illustre originalis ingenuitatis erigit trophæum. n. 190
- 10 Adhuc de ingenuo ancillatu Maria, plura dissero. n. 202

ANTHOLOGIA IV.

Maria gratia plena, nullibi vacua.

- §. I. **E**xponitur singularissima Mariana gratia plenitudo, Christi plenitudini conformis. n. 215

Elenchus Anthologicus.

2. *Deipara ceteris iustis plenior: originalem gratiam inuenit: imò ipsa tota est gratia.* n. 223.
3. *Maria gratiarum scaturigo: eius uterus Christum generans, nos regenerauit.* n. 237
4. *Pergitur in eadem gratia ab utero Mariano participata.* n. 249

ANTHOLOGIA V.

Maria ad communes leges non est ex omnibus.

- §. 1. **E**sther vera typica (ignoto nec dum excusso mysterio) comparata. n. 260
2. *Non adnumeratur omnibus, quidquid in suo genere de singulari præstantia unum appellatur.* n. 263
3. *Non intelligitur in omnibus, quidquid præcellenter super omnia constituitur.* n. 272
4. *Communes leges diuina dispensatione temperat, sed in Maria non tam dispensatio interuenit, quàm cessat ratio legis: imò lex ad hunc casum non extenditur.* n. 279
5. *Prædicta utraque opinio amènius propugnatur.* n. 283
6. *Quomodo hæc particula, omnes, in Scriptura veniat interpretanda.* n. 300
7. *Indignè subditur legi penali, quæ sponsæ titulo dignanter à legislatore assumitur ad conregnandum.* n. 306
8. *Sponsæ ad sponsum proportio; imò & unitas: illa penè omnium cum sponso consors: nec etiam iuris dandi penitus experta.* n. 309
9. *Expletur titulus de Maria Imperij consorte, & legislationis non experte.* n. 325
10. *Excellentius Estherem nostram commendat Doctor Angelicus.* n. 341

ANTHOLOGIA VI.

Redemptio præseruatiua vera, & excellentior.

- §. 1. **Q**uam propriè, & quanto excellentius apud profanos Authores per præseruationem propulsa, damna celebrentur. n. 369
2. *Idem à Patribus, & à Scriptura clarissimè confirmatur.* n. 381
3. *Non decuit Mariam vulgari modo redimi cæternatim.* n. 398

ANTHOLOGIA VII.

Christus erga Matrem Dux præmuniciens.

- §. 1. **M**aria præsidium Christo tutum: sacrum armarium, è quo rebellantes sibi vrbes, & populos iterum feliciter subiugauit. n. 408
2. *Christus statim atque editus à Virgine, verè triumphator: idèd dona partitur: odium fugat: fuco pulchrescit: audit scommata.* n. 421
3. *Cur in militarem ammonam paretur Eucharistia.* n. 439
4. *Aliunde, nata militaturis Eucharistia, declaratur.* n. 453
5. *Maria angelicæ præseruationis idea: unde redempta, in idem redimita.* n. 465
6. *Expleo præpositum titulum.* n. 476
7. *Maria sponsæ dominantis titulo, à Duce nostro sollicitè præmunita.* n. 490

ANTHOLOGIA VIII.

Christus erga Mariam Altor prouidus.

- §. 1. **P**rotoparentum gula, famem Orbi miserrimam, aut bestialem indixit saturitatem; eamque omni felle amariorem. n. 499
2. *Deipara à pomo vetito feliciter ieiuna, nihil prauæ famis passa: beatâ abundantia satura felicissimè.* n. 508
3. *Maria eucharistici panis Conda, Proma: non debuit per culpam fame cruciari.* n. 520
4. *Falsum ventris Numen, Numine vero cibo strangulat um: inde homo sanctè ieiunus: & brutalitate deserta, recuperat rationalitatem.* n. 530
5. *Cætera*

Elenchus Anthologicus.

5. *Cætera præfixi tituli exponuntur.* n. 543
6. *Primi pomi morsus, mors indigesta: cuius participes Damonem deuorant, inuicem deuorantur: à gula in lasciuiam proniores: horum antidotus, Eucharistia.* n. 550

ANTHOLOGIA IX.

Christus erga Mariam præcauens Gubernator.

- §. 1. **H**umanum genus de culpa æstuans, naufragum, inconstans. n. 560
2. *Maria fluctuanti arca gemmica fenestra, portus salutis.* n. 571
3. *Conceptio Mariana faustum nuncium, quia nihil funestum exhibebat.* n. 576
4. *Fausta nunciantibus nihil non felix, & faustum adhærescit.* n. 585
5. *Maria Ecclesia felix Arctos: Argo Christi fausta: Halcyonides dies.* n. 601

ANTHOLOGIA X.

Christus erga Mariam Medicus præseruator.

- §. 1. **M**ariana carotheriaca contra mortem: odor respirans ad vitam: à morte, & fetore vita præseruata. n. 610
2. *Non austeræ, à Virgine, sed suauissima diuinus Medicus nobis deprompsit medicamenta.* n. 619
3. *Prædicta Mariana carnis excellentia breuiter confirmatur.* n. 630
4. *Anacephalæosis eorum, quæ de Redemptione præseruante dixi.* n. 638

ANTHOLOGIA XI.

Maria competentem iustitiam originalem acquisiuit.

- §. 1. **I**n Deiparâ (non per phantasticam legis fictionem; sed per solidam gratiæ veritatem) natura humana, integris est natalibus restituta in integrum. n. 676
2. *Bono nostro naturam olim captiuam Christus manumittit: sicq; Maria: idq; in Christi decorem. Huius aluus, cur singulari modo alueus appelletur.* n. 688
3. *Maria gloriosa structura, nomen decorum.* n. 708
4. *Expendo, quod de Mariano Nomine proposui: & eius analogiam ad Iesum.* n. 719
5. *Maria, aut terrenum quoddam calum: aut terra quadam celestis, & benedicta.* n. 730
6. *Vnde dicatur abluì Deipara; cum tamen culpa, siue fomitis sordes non contraheret.* n. 743

ANTHOLOGIA XII.

Visio beatifica præseruanda Mariæ congruè assignata

- §. 1. **O**culi ab origine cæci, per Deiparam nobis restituti: quæ non solum nunquam cæci; sed etiam videndo Deo, à Conceptione sua perspicacior. n. 755
2. *Dens totus oculus: hunc emulantur caelestes Argi: hos in via adhuc quandoque superauit Deipara.* n. 767
3. *Natura humana serpentis oculis, & arte fascinata, Mariano aspectu sanatur.* n. 781
4. *Ab hoc fascino, peccator in phantasticis bonis æstimat soliditatem: & è contra in solidis inanitatem: id simul pessimum.* n. 790
5. *Oculorum rapacitas ab eodem morbo: at verò Mariani oculi columbini.* n. 811
6. *A contemplationis purioris specula, facilius Damonis, & tenebras, & technas effugaret Deipara.* n. 819
7. *Maria concepta, (non solum ob gratiam, sed etiam ob gloriam) est Aurora prospiciens: armata Luna: Sol muscus: illustris Epiphania.* n. 832

Elenchus Anthologicus.

ANTHOLOGIA XXI.

Maria Dei thronus purissimus ad delicias.

- §. I. **D**ivina stabilitas mobilis: inquietus Deus, donec in corde puro requiescat: unde
Maria thronus purior commendatur. n. 1425
2. Maria thronus faustus ad victoriam: augustum templum ad maiestatem: vitalis
Paradisus ad delicias: cuius tuta custodia Deus singularissimè excubuit. n. 1434
3. Subdo pluscula de Maria specialiter Deum excipiente, unde integra originis compro-
betur. n. 1454

FINIS ANTHOLOGICARVM.

Designata meta adpropere.

n. 1483

APPENDIX.

- §. I. **M**ethodus Appendicis. n. 1502
2. Amouctur obex. n. 1503
3. A decentia mysterium propugnatur. n. 1507
4. Huius decentia rationes priuatim ex-
pendo. n. 1516
5. Prævia dispositionis decentia. n. 1525
6. An Christus ad innocentiam matris et. n. 1532
7. Prædicta proximè ratio roboratur. n. 1537
8. Secundus obex pariter amotus. n. 1543
9. Qualis, & quanta Maria gratia. n. 1551
10. Obiectio tertia dissolvitur. n. 1562
11. Unde Maria tam nobile redemptionis
genus conueniat. n. 1573
12. Secunda ratio. n. 1579
13. Tertia ratio. n. 1585
14. In idem pergo. n. 1592
15. Prædicta proximè doctrina confirma-
tur. n. 1603
16. Maria originalem protoparentum iu-
stitiam contestatur. n. 1611
17. Breviter faciliores tria extricantur. n. 1616
18. Maria, non solum in gratia; sed etiam
in gloria concipitur. n. 1619

DEIPARA

DEIPARA AB ORIGINIS PECCATO PRÆSERVATA.

EX TERTIA PARTE D. THOMÆ

QVÆSTIO XXVII.

De Beatæ Virginis sanctificatione.

IN SEX ARTICVLOS DIVISA.

ARTICVLVS I.

*Vtrum Beata Virgo, Mater Dei, fuerit sanctificata
ante Natiuitatem.*

D primum sic proceditur. Videtur, quòd B. Virgo non fuerit sanctificata ante Natiuitatem ex vtero: dicit enim Apostolus 1. ad Cor. 15. *Non prius, quod spirituale est: sed prius, quod est animale, deinde quod est spirituale.* Sed per gratiam sanctificantem nascitur homo spiritualiter in filium Dei secundum illud Ioan. 1. *Ex Deo nati sunt.* Natiuitas autem ex vtero, est natiuitas animalis. Non ergo Beata Virgo fuit prius sanctificata, quàm ex vtero nasceretur. 2. Prætereà August. dicit in epist. ad Dard. *Sanctificatio, qua effici-
mur templum Dei, non nisi renatorum est.* nemo autem renascitur, nisi prius nascatur: ergo Beata Virgo non fuit prius sanctificata, quàm ex vtero nasceretur. 3. Prætereà, quicumque est sanctificatus per gratiam, est mundatus à peccato originali, & actuali: si ergo Beata Virgo fuit sanctificata ante Natiuitatem ex vtero, consequens est, quòd tunc fuerit emundata ab originali peccato: sed solum originale peccatum poterat

Pintus de Concept. B.M.V.

A cam

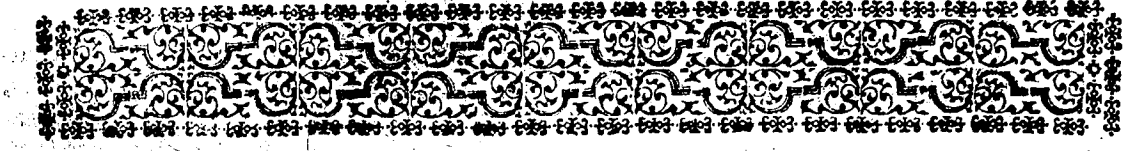
eam impedire ab introitu regni cælestis: si ergo tunc mortua fuisset, videtur, quod ianuam regni cælestis introisset: quod tamen fieri non potuit ante Passionem Christi. *Habemus enim fiduciam in introitu Sanctorum per Sanguinem eius*, ut dicitur Heb. 10. Videtur ergo, quod Beata Virgo non fuerit sanctificata, antequam ex utero nasceretur. 4. Præterea, peccatum originale contrahitur ex origine; sicut peccatum actuale ex actu: sed quando aliquis est in actu peccandi, non potest à peccato actuali mundari: ergo etiam nec Beata Virgo à peccato originali mundari potuit, dum adhuc esset in ipso actu originis, in materno utero existens.

Sed contra est, quod Ecclesia celebrat Natiuitatem B. Virginis: non autem celebratur Festum in Ecclesia, nisi pro aliquo Sancto: ergo B. Virgo in ipsa sua Natiuitate fuit sancta: fuit ergo in utero sanctificata.

Respondeo, dicendum, quod de sanctificatione B. Mariæ, quod, scilicet, fuerit sanctificata in utero, nihil in Scriptura canonica traditur: quæ etiam nec de eius Natiuitate mentionem facit. Sicut tamen August. in Sermone de Assumptione ipsius Virginis, rationabiliter credit, quod cum corpore sit assumpta in cælum, (quod tamen Scriptura non tradit): ita etiam rationabiliter argumentari possumus, quod fuerit sanctificata in utero. Rationabiliter enim credimus, quod illa, quæ genuit Unigenitum à Patre, plenum gratiæ, & veritatis, præ omnibus aliis maiora gratiæ priuilegia acceperit. Vnde, ut legitur Luc. 1. *Angelus ei dixit: Ave, Maria, gratia plena*. Inuenimus autem, quibusdam aliis hoc priuilegialiter esse concessum, ut in utero sanctificarentur: sicut Ieremias, cui dictum est Jer. 1. *Antequam exires de vuluâ, sanctificauit te*. & sicut Ioannes Baptista, de quo dictum est Luc. 1. *Spiritu Sancto replebitur adhuc ex utero matris sue*. Vnde rationabiliter creditur, quod Beata Virgo sanctificata fuerit, antequam ex utero nasceretur.

Ad primum ergo dicendum, quod etiam in B. Virgine prius fuit id, quod est animale; & post, id, quod est spirituale: quia prius fuit secundum carnem concepta; & postea secundum spiritum sanctificata. Ad secundum dicendum, quod Aug. loquitur secundum legem communem, secundum quam per Sacramenta non regenerantur aliqui, nisi prius nati: sed Deus huic legi Sacramentorum potentiam suam non alligauit, quin aliquibus ex speciali priuilegio gratiam suam conferre possit, antequam nascantur ex utero. Ad tertium dicendum, quod B. Virgo sanctificata fuit in utero à peccato originali, quantum ad maculam personalem; non tamen fuit liberata à reatu, quo tota natura tenebatur obnoxia, ut, scilicet, non intraret in Paradisum, nisi per Christi hostiam: sicut & de Sanctis Patribus dicitur, qui fuerunt ante Christum. Ad quartum dicendum, quod peccatum originale trahitur ex origine, in quantum per eam communicatur humana natura, quam proprie respicit peccatum originale: quod quidem fit, quando proles concepta animatur. Vnde post animationem, nihil prohibet, prolem conceptam sanctificari: postea enim non manet in materno utero ad accipiendam humanam naturam; sed aliqualem perfectionem eius, quod iam accepit.

EXAMEN

EXAMEN TEXTVS D. THOMÆ.

1. Immunitas Conceptionis, de Festo præseruatur.

OSTQVAM Angelicus Doctor argumenta sanctificationem Virginis oppugnantia proposuit, robustissimam, quam putauit, in contrarium obiecit rationem, à Natiuitate Mariæ ecclesiastico Festo celebratâ. Hinc etiam cæcus videat, robustius planè telum pro opinione pia contorqueri. Sic arguo: Ex Festo Natiuitatis arguit S. Doctor sanctificationem: ergo ex celebritate Conceptionis festiuus longe hodie agitata, Conceptionis inferret sanctitatem: ergo contra mentem D. Thomæ nihil molimur, qui ex prædicta, & tot aliis rationibus, Conceptionem purissimam defensamus. Pergo iam, Duce tanto securior.

2.

Deinde, postquam idem S. Doctor pro vtrâque parte de more dubium ventilauit, iam in corpore art. quid ipse sentiat, ingenuè fateatur, & aperit ingeniosè, asserens, Virginem in utero fuisse sanctificatam: cum enim hoc seruis priuilegialiter concessum credatur, indignum visu, si Dominæ denegetur. Ex qua ratione aliam mihi efformo. Sic argumentor: Per Christum Angelis, & protoparentibus originalis gratia conceditur: ergo indignum est, si Angelorum Reginæ, & Protoparentum coronæ eadem gratia, quoad conuenientes effectus, denegetur: cum meliori iure prærogatiuæ omnes Dominæ, quam seruis debeant conuenire. Nec effugies, si dixeris, gratiam hanc originariam, suæ primam, id est, non mundatiuam, Angelis, & protoparentibus ex mente D. Thomæ per merita Christi non fuisse concessam; ac proinde nihil Filium promeruisse seruis, quod Matri inuidisset: cum Christus post Angelorum lapsum, & protoparentum culpam præuissam, fuerit prædestinatus, ut expressè habetur 3. p. q. 1. a. 3. & 4. non, inquam, effugies: quia in quavis opinione ex consensu Ecclesiæ, & Patrum, Mariæ Domina & Regina est; Angeli verò serui: ergo ex doctrina D. Thomæ in hoc loco, in quouis priuilegio loquentis, non erit melioris conditionis vllius creaturæ seruilis gratia primitus accepta, quam dominantis Mariæ: vnde cunquæ illa concedatur.

Maria in quavis opinione Angelorum Regina.

3.

Adde, nihil difficilius in Thomistica doctrina, quam huius prædictæ primæ quæstionis resolutionem, cum asserto quæstionis octauæ concordare: vbi expressè D. Thomas Christum Caput Ecclesiæ (quæ ex Angelis, hominibusque componitur) constituit. Et quauis de prima gratia Angelis promerita in tota 3. parte videatur *Pintus de Concept. B. M. V.*

D. Thomas ex industria sententiam suam noluisse patefacere: tamen, cum absolutè dicat quæst. 7. art. 9. Christo gratiæ plenitudinem constitutam, tanquam principium vniuersale habentium gratiam; & Angeli in sua natura gratiæ sint capaces, necessariò huic principio subiiciuntur. Deinde, cum art. 4. quæst. 8. clarè asserat, Ecclesiam istam, cuius Christus Caput est, ex Angelis, & hominibus constare: & ibidem art. 1. dixerit à Christo in omnia membra Ecclesiæ gratiam deriuatam: legitima est consequentia, etiam Angelos ibi comprehendere. Sed en expresse verba Angelici Doctoris ad illud Ioann. 1. n. 16. *Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia*. vbi ita D. Thomas: *Omnes, inquit, Apostoli, Patriarcha, Propheta, & Iusti, qui fuerunt, sunt, & erunt, & etiam omnes Angeli*. Nec respondeas, gratiam in prima productionis periodo Angelis datam, in hoc loco à D. Thoma non comprehensam; sed alias temporis subsequenti: cum enim Patriarchæ, Apostoli, & alij nullam gratiam habuerint absque Christo; sequitur, Angelos, qui à Sancto Doctore in eadem serie ponuntur, eodem modo esse debitores. Et pende, quid ibidem addat: *Quia plenitudo, inquit, gratiæ, quæ in Christo est, est causa omnium gratiarum, quæ sunt in omnibus creaturis intellectualibus*. nisi fortè Angelos ab intellectualium numero deturbes. Bene ergo pro pia sententia ex huius articuli doctrina deducitur argumentum: si enim per Christum serui in prima existentia suæ productione gratiæ prærogatiuam habuerunt; frustra hanc maternæ productioni, id est, Conceptioni denegaueris. Hæc breuiter de mente huius articuli in communi: nihil enim ardentius optandum, quam piæ sententiæ Patronum habere D. Thomam.

Christus, Angelorum, & Adam integri Caput.

4.

Sed priusquam singula priuato examine pro Conceptionis immunitate trutinemus: lubet prius diuinorum decretorum seriem contexere, quam in hac materia iudico probabilis à Societatis nostræ eximio Theologo inuentam, quia ad illius gustum fuscè in hoc Opere è floridis Scripturæ, & Patrum testimoniis disputatum, quia ex illa concordatur doctrina D. Thomæ de Christo simul Capite Angelorum, nec nisi de peccato præuiso, venturo: quæ tot tragædias vlla concitasse: & ut è re mea est, materiam magis innuo, quam confirmo: quia, quod in illa difficilè inuoluitur, in alijs Tractatibus de Incarnat. scient. Dei, & actib. liberis, abundè nostri ad rem suam confirmarunt.

Decretorum diuinorum series in re Concept. à P. Bernardo de Aldate pulchre excogitata.

In primo signo decreuit Deus producere magnum numerum creaturarum ex infinitis penè, quas

5.

quas in thesauris possibilitatis recognoscit: non tamen pro hoc signo determinauit, quænam in indiuiduo essent futura: determinationem enim, & explicitam indiuiduationem reseruauit in signum aliud, vt illa quodammodo dilatio, in gloriam Christi etiam redundaret, si ipse Christum suum venturum determinaret in signo subsequenti: vnde creatura, quæ ex vi dicti decreti ob solam Dei gloriam futura erant, etiam ob gloriam Christi determinatam existentiam fortentur: dumque non determinat certum, sed magnum numerum, dabatur locus, vt præfinito & decreto postea Christo, posset creaturarum numerum adaugere, quæ alias non futura, nisi Christus decerneretur. Exemplo res erit manifestior.

Præfinito Christo determinatur adaugentur creaturarum numerus.

Decretum Dei vago, non imperfecto.

Decernit Princeps edere ad sui pompam, & gloriam spectacula nonnulla; nec quot, & qualia decernit: quia non decernit adhuc de conuocando amico Principe: quem si vocauerit, ad tanti etiam hospitis gloriam, præfinita vagæ spectacula determinabit: imò & ob illum alia, quæ aliis non futura, prædictis addere festinabit. Sic, demptis imperfectionibus, in re nostra: nescio enim, quomodo negari possit ab Scriptura, plures filios Patrum oratione impetratos aliis non futuros; cum tamen oratio efficaciam ob Christum fortiat. Imperfectionem, quam in hoc vago Dei decreto aliqui suspicantur, iam alij felicissime amandant: do tantum Scripturæ locum. Reuelat Deus Iosue, vnum ab exercitu peccasse, nil aliud insinuans: sicut & Apostolis, vnum futurum traditorem: tunc sic arguo: Cognoscat Deus hanc reuelationem, & comprehendat: certe in hoc medio præcisè cognito, non determinatum aliquem, sed vagè cognoscit peccantem, & proditorum: ergo cognitio vaga ex se non inuoluit imperfectionem. Ratio à priori est: quia illa est alicuius obiecti primarij cognitio perfectissima, qua, quantum in ipso cognoscibile est, perfectiori modo comprehenditur. Dices, saltem imperfectionem esse non posse, Deum se pro illo signo determinare, vt obiectum cognosceret determinatum. Nugæ: illa enim impotentia, vt sic dicam, non necessitatis fuit, sed libertatis: noluit pro tunc se determinare, nec determinatum cognoscere, vt hoc postea cum Christi gloria perpetraret. Quid adhuc hæsitas? Pende in ipso Deo exemplum euidens ex communi Theologorum sententia, quam sæpè in Cantico mystico inculcauit: Prisci Iusti Incarnationis accelerationem meruerunt. tunc sic argumentor: Antecedenter ad has præfinitas preces Christus futurus à Deo noscebatur; nec tamen pro tunc certa aliqua, sed vaga temporis differentia apparebat: ergo vagi obiecti notitia nullam inuoluit imperfectionem: nec indeterminatio impotentiam. Res meo iudicio plana.

6.

Venio ad secundum decretum: cuius tenorem vt capias, aduerte. Hæc propositio (quam ex nostris iam probatam suppono) habet determinatam veritatem: Si decreuerit condere creaturas, Adamus peccabit. licet enim illa conditio primo aspectu impertinens videatur ad Adamum peccatum; illa tamen mediata conduxit, vt ponantur aliquæ conditiones, quibus positus peccatum Adamum infallibiliter erat futurum, idque liberè ab Adamo patrandum; quia etiam his positis potuisset non esse tale peccatum. Posito ergo iam

primo decreto, quod posui: hæc etiam est verissima: Sed decreuit condere creaturas: ergo Adamus peccabit. Itaque in decreto condendi vagè creaturas, & in scientia media proximæ propositionis, infallibiliter cognouit, Adamum cum posteritate illi adunata, peccaturum. Cognouit, inquam, peccaturum, non peccantem: quia nondum existit decretum permittendi illius peccatum. Dices, videri ista repugnantia. Falleris: quia tunc peccatum permittendum, nec dum pro isto signo permittendum, habet futuritionem extrinsecam, ex toties prædicto illo primo, & scientia media resultantem. Aduertendum, posse aliquid habere talem futuritionem, in qua, vt extrinsecè futurum, cognoscatur, antequam existat in illo signo, in quo determinatum & præfinitum intelligitur: cognoscatur, inquam, futurum extrinsecè futuritione, non intrinsecè: hæc enim intrinsecè includit essentialiter existentiam ipsius à decreto determinante: quod sic ex dictis (si vera iudices) proba, meo iudicio, euidenter: Deus decreuit futurum aliquem ex hominibus vagè, & indeterminatè acceptis: ergo in illo decreto videt futurum aliquem. Habet enim illud decretum necessariam connexionem cum existentia alicuius vagi, & indeterminati: & tamen nullus existit intrinsecè, nisi adueniat secunda volitio per modum applicantis priorem: quia nunquam est verum dicere: Existit aliquis intrinsecè futurus. quin etiam sit verum dicere: Existit talis homo determinatus. qui tamen in primo decreto non talis apparet: cum tamen ibidem tam quodammodo sit futurus. Ergo necessariò futuritio rei alia extrinsecè, & intrinsecè alia est admittenda. Deinde, relicto priuato isto modo philosophandi, ex communi doctrina rem deduco. Ponamus, habere Deum reflexam, vt sic dicam, volitionem, qua vult volitionem directam existentie Petri: quid enim in hoc supposito trepides repugnantia: tunc sic infurgo: In illa volitione reflexa, antequam volitio directa existens cognoscatur, iam suo modo cognoscitur Petrus vt futurus; quia ab illa volitione aliquid, vltra possibilitatis meræ statum, comparauit: atqui pro illo signo non est verum dicere: Existit intrinsecè futurus. cum adhuc non videantur existentes in se causa illum immediatè producturæ: ergo cernitur extrinsecè futurus. Tandem mille exemplis, admittens scientiã mediã, res potest confirmari.

Duplex rei futuritio, intrinsecè, & extrinsecè.

7.

His positis. Post primum decretum, in quo Deus vidit Adamum peccatum extrinsecè, & non intrinsecè futurum; habuit determinatum decretum in secundo signo rationis, mittendi Saluatoris in peccati remedium: atque ita, antequam peccatum permittendum in suo proprio decreto intelligatur, & ante decretum producendi quantumcunque creaturam determinatè; Christus determinatè definitur: ac proinde Christus ex vna parte est primogenitus omnium creaturarum, quod Patres, quod Scriptura clamat: ex alia est verum dicere, Christum non venturum, nisi peccante Adamo: quia iam Adam, & peccatum eius, sub extrinsecè existentia noscebantur: Christum enim ex vi præfinitis decreti non venturum, nisi præiusto peccato, mihi semper certissimum ex Scriptura. Laboraui, vt D. Thomæ sententias conciliarem: tum ob Sanctissimi Doctoris reuerentiam: tum, quia, si Christus Angelorum Caput, & gra-

Christus non venturus, si Adam non peccasset.

tiarum omnium fons intelligatur; robustius argumentum supra factum pro conceptione iam manebit: quia indignè creditur, prærogatiuam Angelis seruis à Christo concessam, Matri Dominae denegatam.

8.

Maria, Dei primogenita, post Christum.

Ab aliis decretis facillè me expedio. Vbi Deus præfinitum Christum Redemptorem, merita Redemptoris etiam determinauit. Deinde in alio signo per merita Redemptoris sic præuisa decernit ante omnes creaturas Mariæ existentiam, vt sit, quod Patres testantur, Primogenita cæterarum creaturarum: & in ipso decreto producendi Mariæ existentiam ex meritis Christi, alias non futuram, in eodémque signo, (vel si maius in decretis virtualiter distinctis,) decreuit Deus per eadem merita, tot, ac tantas gratiarum vsuras Virgini impertiri, & in Matrem Saluatoris eligere. Cumque, vt dixi, simul præiuderet Adamum posteritatem illi vnitam originali macula fœdandam; Mariam speciali ob Christum priuilegio segregauit, ne Adamo ad culpam, sed solum ad carnem vniretur: vt non solum non fœdaretur culpa; sed etiam ab illius proximo debito liberaretur. Deinde in alio signo cæteras decreuit creaturas. Quidquid hic difficile occurrit, partim ex supradictis, partim ex aliorum scriptis facile iam redditum: quibus supersedeo; quia mihi vnicus scopus probare tantum, hanc 27. quæst. D. Thomæ posse in fauorem Deiparæ conciliari, ne Doctorum Alpha aduersum sustineamus. Nunc singula trutinemus articuli nostri verba, quibus aliquid ponderosius incubuerit.

9.

Maiora Maria priuilegia.

MAIORA PRIVILEGIA.] Rationabile putat S. Doctor, vt Mariæ maiora priuilegia, quam omnibus aliis Sanctis concedantur: quia genuit Vnigenitum à Patre plenum gratiæ, & veritatis. Deinde, vt vides, ponit hanc minorem: *Inuenimus autem quibusdam hoc priuilegium concessum, ut in vterâ sanctificarentur.* Consequentia legitima videbatur: Ergo Maria maius aliquod priuilegium accepit. Et tamen solum infert D. Thomas: *Ergo rationabiliter creditur, quod B. Virgo sanctificata fuerit, antequam ex vtero nasceretur.* Vifa nobilitate principiorum, ni illam interpreteris, degenerat conclusio. Vide in simili: Soli maior lux debetur, quam stellis: stellæ lucent vt quatuor: ergo Sol vt quatuor lucebit. Apagè. Iustæ sanè consequentiæ vigorem agnouit D. Anselmus homil. de Concep. Mar. *Si Ieremias, inquit, qui in gemitibus erat prophetaturus, in vulua est sanctificatus, & Præcursor Domini, Ioannes, Spiritu Sancto ex vtero Matræ est repletus: quis disserere audeat, totius sæculi Propitiatorum, mox in sua Conceptionis exordio, Spiritus Sancti illuminatione destitutum?* Hoc sanè est maius illud priuilegium, quod Angelicus Doctor voluit inferre. Cum ergo illis celeritas priuilegiata, maior celeritas Virgini debebatur.

10.

Dices, Thomæ neruos edè intendi, vt à fortiori procedat: si enim maiora habuit Maria, quam Ieremias, & Ioannes, priuilegia: ergo à fortiori & commune hoc cum illis, quod solum in propositione articuli contendebat. Ego non negauerim id inferri morali euidentia: at neque tu negaueris, maius aliquid etiam inde formalissimè inferri posse, & pro pietate in Virginem debuissè. Dices iterum: Satis ad rem erit, si dicatur, Mariam paulò post Conceptionem maiores gratias; seruos vero post multos dies, longèque minores gratias, Pinus de Concep. B. M. V.

consecutos. Sed cum Anselmo nego id satis. Causa illa est: quia ex doctrina D. Thomæ dignitas Matris huius, sicut & vnio hypostatica, & visio beatifica, est quodammodo infinita: ergo, si possibilis est Conceptio sancta, illi debetur nam, quid iactetur peperisse plenum gratiæ, & veritatis Verbum, cui condoleremus, quòd Damoni parenti culpæ, & mendacij obtulisset primitias?

Maria dignitas penè infinita.

11.

Tendit argumentum hoc meum apostolico illi adhæsurum: Paulus enim sic habet Hebr. 1. n. 2. de Deo sibi Christum hæredem constitutente: *Quem constituit hæredem vniuersorum: per quem fecit & sæcula: qui, cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, portansque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram Maiestatis in excelsis: tanto melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit: cui enim dixit aliquando Angelorum: Filius meus es tu? Vnde infertur absolute Christi hominis dignitas eminentissima: ergo & proportionally Mariæ, inquam ego: cui enim Sanctorum dixit: *Mater mea es tu?* proportionaliter, inquam, ad Christum: sed quæ sine vlla proportionè, & comparatione ad seruos & ministros reputetur. Grauius & planè theologicè D. Bernardinus de Sena tom. 4. Ser. 36. p. 3. de Maria: *Ideo merito gratiæ plena: quia contemplando Deum, & cuncta creata plusquam Paulus Apostolus vaptus in tertium celum sine comparatione: quia si essent tot Pauli, quot sunt creatura, non attingerent suum contemplari: nam Paulus fuit vas electionis; Maria vero Virgo fuit vas Diuinitatis.* Non solum in contemplatione; sed etiam in omnibus aliis, vbi eadem ratio maternitatis militat; Sanctorum ad Mariam comparatio reiticienda: ergo in sanctificatione vterina Sanctis communi, aliquid sine comparatione maius in Maria concedendum, quòdque magis ad Filium plenum gratiæ, & veritatis, accedere videatur.*

Nullò modo cæteris creaturis comparanda.

12.

VNDE, VT LEGITVR LVC. I.] Ex eo, quòd Maria saluetur ab Angelo, gratiæ plena, infert D. Thomas, fuisse in vtero sanctificatam. Hinc sic arguo: Non benè constat gratiæ plenitudo ex mente Angelici Doctoris sine vterina sanctificatione: sed, si hæc sanctificatio non esset in instanti Conceptionis, adhuc illa plenitudo foret vacua ex parte: ergo in illo instanti facta est. Minorem, in qua sola est difficultas, proba autoritate Doctoris magis ponderis, & autoritatis apud Ecclesiam. Is est D. Bonauentura Scrm. 2. de B. Virg. Maria: *Dico, inquit, primò, quòd Domina nostra fuit plena gratiæ præueniente in sua sanctificatione; gratiæ, scilicet, præseruatiuæ contra fœditatem originalis culpæ, quam contraxisset ex corruptione nature, nisi speciali gratiæ præuenta, præseruataque fuisset.* Plures alios, qui huc facerent, congerit ad rem suam princeps Virginis propugnator Salazar cap. 39. à num. 5. Mihi satis ad rem meam, si Seraphico Doctore, Angelicum Doctorem explicarim.

Marianna gratiæ plenitudo.

Oppones, plures alios in Scriptura, quin ab originali, gratiæ dono, macula præseruentur, plenos gratiæ appellari: ergo & Mariam plenam dici potuisse, quin præseruetur. Respondit iam citatus Salazar, ad alios

sumi verbum ἐκπλέω : at in Maria verbum, *Quam su-* χαριστώ : idque in præterito : vt ad nullum tem- *diōē Lucæ* pus præteritum recurras, sub quo Mariæ gra- *hanc incl-* tia non adhæreret. Benè. Addo, non esse le- *uam.* uem hanc obseruationem: constat enim, Lu- cam Euangelium suum, & Acta apostolica Græcè, vt nunc habemus, scripsisse: temerè- que putabitur, tam signatè vni Mariæ hanc vo- cem, & in præterito, κεραιτομένη, fuisse attri- butam, cæteris denegatam: nisi aliquid in Dei- para ab aliis diuersum notaret expressum.

14. Sed lubet pro Deipara hoc telum non solum amouere; sed etiam pro nobis apparare, idque ex prædicta huius articuli doctrina. Sic argu- mentor: Maria omnibus aliis maiora priui- legia accepit: sed alij pleni fuerunt Spiritu Sancto in vtero, vt Baptista: ergo Maria magis plena: ergo & meliori modo: vt Baptista post tempus in vteri statione; Maria verò in Conceptione impletetur. Probo sequelam: quia id, vt hodie ferè omnes Theologi probant, & in toto hoc libro dissero, non repugnat Filij potentia: & aliunde infinitam quodammodo decet Matris dignitatem. Allucet dictis ratio eiusdem D. Thomæ hic art. 6. Nullos alios, præter Deiparam, Ieremiam, & Baptistam in vtero credendos sanctificatos, contendit San- ctus Doctor. Deinde sic concludit: *Nec est cre-* *dendum, aliquos alios sanctificatos esse in vtero,* *de quibus Scriptura mentionem non facit: quia hu-* *iusmodi priuilegia gratia, quæ dantur aliquibus* *præter legem communem, ordinantur ad utilitatem* *aliorum, secundum illud 1. Cor. 12. Vnicuique* *datur manifestatio spiritus ad utilitatem. quæ* *nulla proueniret in sanctificatione aliorum, nisi* *Ecclesiæ innotesceret. Vnde sic infero: Gratia* *specialis ordinatur in aliorum utilitatem, ideò-* *que datur: ergo eò maior dabitur, quò maior* *aliorum utilitas, à persona, cui conceditur,* *speratur: sed à Mariæ sanctificatione tantam* *utilitatem Orbis accepit, quantum à pura crea-* *tura accipi posse fas est credere: ergo, quan-* *tam fas est credere vterinam sanctificationem* *adepta est: ergo & à Conceptione: hoc enim* *licet, & decet tantam Patronam.*

15. Dices, totum argumentum ruere: quia locus Apostoli citatus de gratiis gratis datis, & non de gratia iustificante communiter explicatur. Fateor, hunc esse germanum Apostoli sensum, quem etiam aperte habet idem S. Thomas in explicatione illius Epistolæ: sed, quandoquidem ille in hoc loco eundem ad gratiam sanctificantem Mariam, Ieremiam, & Baptistam deduxit; iam licet illum in sua interpretatione adducere ad rem nostram. Potest tamen, ni fallor, ex scriptis verbis elici, hanc gratiam vteri- nè sanctificantem, quanuis in se talis sit; at quoad modum aliquid gratis datæ redolere. Sed quidquid sit, nihil est contra rationem factam ad hominem. Pergo.

16. In hoc eodem art. 6. Angelicus Doctor re- spondens primo argumento, contendenti, solam B. Virginem videri in vtero sanctificatam, (ideò enim illi concessum hoc priuilegium, vt idonea esset Mater Dei, quod Ioanni, & Ieremiæ non conuenit,) sic scribit: *Ad primum dicendum,* *quod B. Virgo, quæ fuit à Deo electa in Matrem,* *ampliolem sanctificationis gratiam obtinuit, quam*

Ioannes Baptista, & Ieremias, qui sunt electi, vt *speciales præfiguratores sanctitatis Christi: cuius* *signum est, quod Beata Virgini præstitum est, vt* *de cætero non peccaret, nec mortaliter, nec venia-* *liter: aliis autem sanctificatis creditur præstitum* *esse, vt de cætero mortaliter non peccarent, dimina-* *cos gratiâ protegente. Sed, quam neuosum ex* *præseruatione mortalis, & venialis culpæ, ad* *originalis maculæ præseruationem fiat argu-* *mentum: alibi ex doctrina eiusdem D. Thomæ* *late probabo: nunc aliud ad rem præsentem: Sic* *efformo: Maria eligitur, & sanctificatur, vt sit* *Mater idonea: sed magis idonea Mater erit, si* *non solum maiorem, quam serui; sed & nobi-* *lioris generis gratiam Domina consequatur,* *quam serui: ergo nobiliorem consecuta. Semper* *hoc suppono non repugnare: quia iam Ecclesiæ* *consensu probatum est. Ex quibus omnibus iam* *patet, cur Maria, dum plena gratiâ dicitur, non* *debeat secundum aliquam sui partem vacua re-* *putari.*

AD PRIMVM ERGO, &c.] Respondet D. Thomas fatendo, etiam in Maria prius fuisse, quod est animale, quam id, quod est spirituale: quia prius fuit secundum carnem concepta, & postea sanctificata. Sed in primis hæc responsio, qua parte parthenica Conceptioni officit, inde non tenenda; sed potius piè interpretanda, quòd supponit generationem animalem necessariò prius tempore futuram, quam spiritualem, cum ad hanc rem, & ad Pauli locum (si fortè huc facit) prioritas naturæ satis, superque sit: & Maria vel proximè, vt volunt aliqui, vel remotè (imò nec etiam remotè,) obnoxia reatui, in eodem puncto temporis, vt art. 2. probo, potuit sanctificari, & de facto sanctificata est: quod Protoplasti exemplo demonstrat hic Suarez. Tunc sic arguo: Paulus rectè explicatur de prioritate naturæ: ergo, si hoc tardauit aliquos, vt in instanti Conceptionis puram affirmarent Mariam; inualido scipione vsi sunt.

Deinde locus Pauli mille alias, vt nemo nescit, fortitur interpretationes, quibus superse- deo: quia cuius obuia. Sed demus, hanc etiam esse germanam: meritissimò tamen de Virgine negabitur: cum de illa, nec etiam arctissima Apostoli verba, ex mente Tridentini necessariò veniant intelligenda. Sed in re præfenti oppo- nendus Damascenus loco aliàstrito pro Concep- tione; mihi tamen apto nato, & altiùs truti- nando. Ergo Damasc. Orat. 1. de Natiuitate Virg. post aliam rationem, cur Maria ex sterili Anna nasceretur: *Quamquam alia altior, & dimi-* *nior ratio à me afferri potest: etenim natura gratia* *cedit, & tremula stat, progredi non sustinens: quo-* *nam itaque futurum erat, vt Dei Genitrix &* *Virgo ex Anna oriretur, natura gratia factum an-* *teuertere minimè ausa est: verum tamisper expo-* *sit, dum gratia fructum suum produxisset. Scri-* *riò affirmit, noluisse Damascenum, quòd ani-* *male naturæ, spirituali gratiæ diceretur præce-* *dens: non quòd in ratione subiecti, essentia* *sanctificationi dicta prioritate non supponere-* *tur; sed, quia in destinato tempore Mariam* *producente, sic celer gratia naturæ imbuendæ* *conuolauit, vt per hyperbolen prius adesse gra-* *tiam, quam naturam in illa formatione videret-* *ur: nec Maria, ynquam præfens realiter, quin*

Maria vnâ *Mater ido-* *nea.*

Gratia non *supponit na-* *turam prio-* *ritate tem-* *poris produ-* *ctam.*

Quam id *verum in* *Maria.*

sancta diceretur: quasi, si fieri posset, expecta- ret natura, vt gratia effectus suos prius ederet: vt germen vndique gratiosum sic prodiret.

19. Roboro argumentum hoc ex simili acumine Chrysologi Serm. 89. de Baptista ab sterilibus concepto: *In Zacharia, & Elizabeth stupet sexus,* *frigescit caro, membra sopiuntur, tempus præterit,* *etæ transit; abolefcit totum, quidquid est, & hu-* *mani ordinis, & negotij coniugatis: vt diuino mu-* *nerè, non partu ex hominibus Angelus nasceretur.* Quasi in Ioanne natura timeret gratiam præue- nire: & quantum posset, se à naturalibus cor- ruptionibus exueret, vt humano Angelo apta- retur. Quidni ergo ad Mariam, ad humanorum, cælestiumque Angelorum Principem, na- tura venire trepidaret, nisi ita coniuncta gratiâ: vt hæc quodammodo illi, & prior, & præuia occurrere videretur?

20. Adhuc aliunde, dum Mariam oppugnat, minus vrget hæc responsio D. Thomæ: cum enim argumentum procedat de natiuitate ex vtero: ipse de natiuitate in vtero respondet: cum facilius arguendo, vt iacet, (non vt proponi poterat,) responderet, falsum supponere: cum tres, Maria, Ieremias, & Ioannes, Sancti nascerentur, in quorum partu non prius, sed simul natura, & sanctitas prodierunt. Dices, in his fuisse priuilegium: argumentum verò rectè de ordinario modo procedere, quo homines prius ex vtero nascuntur animales, & postea per gra- tiam fiunt spirituales. Sed tunc robustior inlur- go: Ergo, quemadmodum verba Pauli com- muniter prolata contra natiuitatem ex vtero, prius animalem, deinde spiritualem, priuile- gialiter exceptionem patiuntur: etiam alia ver- ba Pauli de omnibus in Adamo peccantibus pri- uilegialiter exceptionem capere possunt: & licet ordinariò aliæ conceptiones sint fœdatæ, pote- rat Mariæ Conceptio esse purissima: ergo & in Conceptione ipsa non opus fuit, vt præcede- ret tempore animale spirituali: cum vtcunque explicetur hæc animalitas, & spiritualitas Pau- li, iure suo priuilegium non fraudetur. At- tende.

21. AD SECVNDVM.] Ad hoc argumentum, quod afferbat, gratiam ex Augustino non esse nisi renatorum; neminem verò renasci, quin prius nascatur: ac proinde non potuisse Virginem sanctificari ante Natiuitatem: facile responderi posset, & formalius aptari responsio- nis primæ doctrina; Augustinum natos, & re- natos hic vocare de esse naturæ, & gratiæ, siue in vtero, siue ex vtero: rigorosam verò natiuita- tem ex vtero non attendisse. Aptissime tamén respondet D. Thomas, August. loqui secundum legem communem, secundum quam per Sacra- menta non renascuntur homines, nisi prius nati ex vtero per naturam: Deum vero hunc Sacra- mentorum legi non alligasse potentiam suam, quin aliquibus ex speciali priuilegio gratiam suam conferre possit, antequàm n- scantur ex vtero. Et emphaticè dixit, suam: quasi liberam rem, non vinculatam, quam quoquo modo voluerit, pos- set profundere. Vnde clare infertur, vt olim Ie- remiam, & Ioannem, potuisse Deum per alia de- creta in vtero aliquos sanctificare, lege com- muni diuina Sacramentorum non obstante: (quanuis ego id nunquam fieri, nisi Pontifex

Baptista en- *omium.*

Communes *leger priuile-* *gium admit-* *tunt apud* *Deum.*

aliud decernat, existimarim:) tunc sic argu- mentor: Non minùs absoluta, & determinatiua enunciatio legis est illa: *Nisi quis renatus fuerit,* *ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in,* *regnum Dei.* quàm illa: *Omnes peccauerunt, &* *egent gloria Dei.* sed, ex D. Thomæ, sine prioris iniuria, de potentia absoluta potest aliquis san- ctificari modò; & si fortè moriatur, tunc intra- re regnum cælorum, quin ex aqua, & Spiritu Sancto renascatur in Baptismo: ergo, licet ali- quis dispensaretur in eo, quòd non peccet in Adamo, adhuc Paulinæ legis verba facta, te- ctèque remaneret. Nec te turbet diuersitas ter- minorum: nam illud, *nisi quis,* virtute vniuer- salitatis est æquipollens huic, *nullus, nisi qui:* imò & ex imbibita negatione naturæ malignio- ris quàm illud, *omnes peccauerunt.*

AD TERTIVM.] Benè in sua sententia re- spondet ad argumentum D. Thomæ: sed certè, vt iam aduertit hic Suarez, & Mariam ab origi- nali peccato præseruatâ locum teneret prædicta doctrina: neque enim Maria ob naturæ ob- noxietatem sine præuio Christo cælum ingrede- retur fortè præmortua: vnde sic arguo: Maria, siue in Conceptione præseruata, siue postea primundata, Christo præmoriens à cæli possessione retardaretur; quia ex communi Scripturæ, & Patrum sensu primus cæli ingressus Primogeni- to Christo seruabatur: ergo, quantum est ex hoc capite, frustra illam originali culpæ immer- gimus. Probo antecedens: quia gratiam præser- uantem tantum ponimus; vt impediret culpam originalem, & ius ex meritis Christi daret ad regnum: non vt possessionem, nisi præuio Christo, traderet: ergo Maria præseruata licet gratior, tamen communis legis obnoxietate Christum in Limbo cum Patriarchis, & Iustis speraret. Dices: Nisi Maria originaliter pecca- ret, non haberet obnoxietatem sperandæ. Libe- rè id assumis: vnde probas? An, quia, vt pu- tas, si in instanti Conceptionis præseruaretur, non posset dici habere reatum culpæ, ac proin- de nec à Christo diceretur liberata? Sed hoc fal- sum esse statim patebit num. sequenti. Addo: quanuis Maria non diceretur obnoxia culpæ de- bito; adhuc posse dici obnoxiam retentioni in Limbo: quia vna obnoxietas ab alia intrinsecè non dependet. Vnde vice versa, si Deus decer- neret condonare peccata per Christum, & non decerneret, vt Christus primus cælum ingrede- retur; antiqui Iusti in cælum ante Christum reuolarent. Exemplo rem illustro. Deus decreuit (vt supra dixi) dare Angelis gratiam per Christum: & tamen non decreuit, vt postero- res Christo beatificarentur. Ideò exemplum, quia non vndique quadrat: sed in re clara illud satis.

AD QVARTVM.] Obiectio, cui respondetur, meo iudicio, facilis est. Peccatum originale est ex origine, sicut actualè ex actu: sed actualè, dum actu committitur, non remittitur: er- go nec originale in ipsa origine. Et tamen, dum obiter piam opinionem videtur impugnare, Doctor Angelicus fatetur in ipsa origine non condonatum peccatum, id est, in ipsa Concep- tione non suspensum; sed postea, licet in vtero: quæ vterina statio, non tam propriè origo, quàm perfectionum originis est comparatio. Sed, si ar- gumentum

Idem de fra- *ditio priuile-* *gio probatur.*

Christus ho- *minum pri-* *mus cælum* *ingreditur.*

23.

gumentum aliquid probat, vt bene notant ibi nostri Interpretes, aperte probat, nec etiam per diuinam potentiam aliter posse fieri: quia, persistente actu peccaminoso, implicat contradictionem, si dicatur, catenus remissum peccatum: ergo, si comparatio est sana, persistente origine, siue conceptione, implicabit contradictionem, originalem culpam aboleri. Sed hoc non implicat, vt ex communi consensu totius Ecclesiæ constat, purissimam Conceptionem celebrantis: ergo comparatio nulla. In hoc ergo cardo vertitur totius difficultatis, an sit possibile, in ipso conceptionis momento esse aliquem obnoxium culpæ; & tamen in ipso culpam non subire: quod quia iam egregie actum, & euidenter (ni cæcutire velis) probatum est à multis, non recudo. Vide Suarium tom. 2. in 3. p. disp. 3. sect. 4. & passim alios.

In eodem instanti datur obnoxietas culpa, & libertas.

24.

Id exemplo mortis ostenditur.

Vnâ tantum sagittâ ex Angelicâ pharetrâ depromptâ attingo scopum. Sic argumentor: Ex conditione pacti initi cum Adamo omnes homines morti destinantur, quolibet momento incurrere: & tamen in illo ipso momento, (quoduis assignes,) quo homo obnoxius est morti, potest Deus aliquem à morte præseruare: ergo in quouis momento ex vi eiusdem pacti, aut alterius, homines subeundo peccato sint obnoxij, potuit nihilominus aliquis ab illius actuali contractione præseruari. Consequentia videtur legitima. Maior est D. Thomæ, & communis omnium. Minor, in qua sola apparet difficultas, claret ex eodem Doctore 1. 2. quæst. 81. art. 3. vbi ita: *Dicendum est, quod probabilius, & conuenientius tenetur, quod omnes illi, qui in aduentu Domini reperiuntur, moriuntur, & post modicum resurgent, ut in tertio plenius dicitur. Si tamen hoc verum sit, quod alij dicunt, quod illi nunquam moriuntur, (sic ut Hieronymus narrat in quadam epistola ad Minner, de resurrect. carnis,) dicendum est ad argumentum, quod illi, etsi non moriantur, est tamen in eis reatus mortis, sed pœna auferitur à Deo. Tunc sic vrgeo. Reatus pœnæ stat cum præseruatione ab ipsa pœna: ergo reatus culpæ cum præseruatione ab ipsa culpâ neque enim maior aliqua ratio apparet. Ergo D. Thomas pro nobis est.*

25.

Respondebis, rem esse longè diuersam: quoniam in nostro casu primus instans eligitur, in quo datur aperta repugnantia, si simul sit ob-

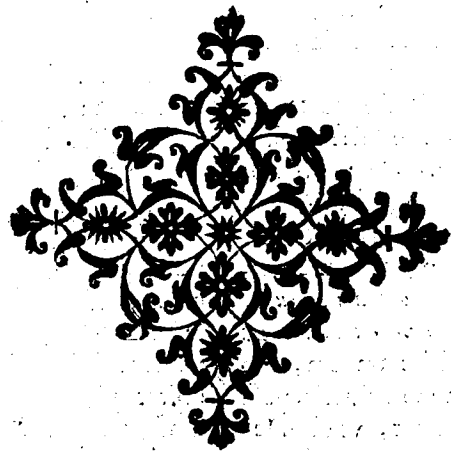
noxietas culpæ, & sanctitas: quia idem est tunc esse obnoxium, & esse in culpa. At verò in casu mortis res longè diuersa: est enim obnoxius aliquis aliquandiu; & paulò post à morte præseruatur. Contrâ, quia, vt iam alij clarissime probauerunt, longè aliquid diuersum est, esse obnoxium culpæ originali, & esse in eadem. Contrâ deinde, ad illud, quod de reatu mortis respondes: Aut in illo puncto indiuisibili, quo quis à morte præseruatur, est morti obnoxius, vel non: si primum, habeo intentum: si secundum, & illum non obnoxium dicis: ergo pro illo instanti propriè non præseruatur; quia præseruatio actualis requirit actualem obnoxietatem. Respondebis iterum, in illo ipso instanti non esse obnoxium: quia adest præseruatio: & tamen bene dici actualiter præseruari, quia habuit obnoxietatem instante antecedenti. Contrâ: quia hæc est vera propositio: Illi, qui non debet, non condonatur. ergo & hæc: In illo puncto, in quo non debet, non illi condonatur. Quidquid respondeas, effugium erit, non amor veritatis. Contrâ secundò: quia, si reatus instantis præteriti soluitur per condonationem instantis sequentis, etiam reatus instantis futuri soluetur per condonationem instantis præsentis antecedentis: quid enim iusti discriminis assignabis? Ergo iam cogeres redemptionem aliquam præseruatiuam deglutire, quod in Mariâ negas.

Exemplum mortis vrge.

Periocha Examiniis.

Sed iam à seuro formalis consequentiæ suspensio, ad florilegia Patrum, & Scripturæ veniamus: & quidquid in hoc articulo (idem in reliquis fiet) præcipuè demonstrare conati sumus, in Mariæ obsequium amœnioribus Anthologiis demonstramus. Rem ad has classes reduco. Maiora priuilegia Dominae debentur, quàm seruis; & proinde etiam celeriora. Maria sine Christo non futura. Maria dignior, & magis idonea Mater de præseruatione, non propriè diceretur gratiâ plena, nisi præseruaretur. Maria non est ex omnibus: & proinde verbis Pauli non comprehenditur.

Adesto scribenti propitia, Deipara.

ANTHOLOGIA I.

Mariæ priuilegia cæteris maiora, & celeriora.

§. I.

Rebus sibi designatis decus, & benedictiones Deus accelerat.

26.

SOLET Deus gratiæ, aut gloriæ suæ administris, decus, & benedictiones accelerare: imò semper ad talia celerrimam quamlibet præuertit festinationem. Producitur in ipsis mundi cunabulis cælum, & terra: tunc illo velut spreto, orandæ terræ Dominus festinat: *Germinet, inquit, terra herbam viuentem, & facientem semen iuxta genus suum, lignumque faciens fructum.* Genes. 1. u. 11. Sic illa vernat herbida, florida purpurascit, floribus gemmat, fructibus ditescit: cælo interim incompto, & inornato. Maius est, quod sequitur: de cælo enim adornando addit: *Fecitque Deus duo luminaria magna; luminare maius, ut præset diei; & luminare minus, ut præset nocti: & posuit in firmamento cali.* n. 26. Posuit, inquam, in firmamento luminaria, quæ extra firmamentum fuerant creata: cum autem extra cælum, & terram nihil esset; Solem, & Lunam, quos Deus non tam è cælo tulit, quàm cælo intulit; in terra productos fuisse clarum manet. Sed, quorsum, inquis, ornatus terræ prius describitur, & curatur, quàm cæli nobilioris? Imò, quorsum ornatus ipse cæli, prius terræ addicitur, quàm cælum beat? Quia Sol iste, & Luna Christum, & Ecclesiam referebant. D. Anastas. Sinaïta Hexam. 4. postquam latè hunc typum explicauit, iam ad rem meam sic concludit: *Si autem ad hæc contradicit carnalis Iudeus, aut auditor: dic mihi tu, cur, cum fecisset Deus firmamentum, non statim cum eo fecit stellas, & Solem, & Lunam? quomodo quando aperuit terram, protinus eam ornauit herbis, & fructibus, & arboribus lignorum?* Deinde post multa in hanc rem subdit: *Fecit Deus duo luminaria magna, & posuit ea in firmamento cali: primum fecit, & tunc ea supra posuit. Vbi autem ea ab ipso erant faciendâ nisi supra terram? non enim erat alius locus extra cælum, nisi terra, ubi facta sunt ab ipso Deo, & deinde sublata sunt sursum. Vide mihi rursus hic quoque terram ante cælum à Sole illuminari: & sic ad cælum, Christum (qui est Sol) remittere, post eius compositionem, & constructionem, que facta est supra terram. Et iterum post paginam: Hæc omnia prius in terra facta sunt, deinde cælo sunt iradita: tanquam*

Sol, & Luna, cur in terra occurrant.

si terra ante cælum ditata sit Christi mysterio, & aduentu. Deinde post compositionem, & constructionem, ad cælum, & ad intelligendâ, que sunt in cælo, luminaria transmittat in eius assumptione. Morosius tractauit hunc locum: quia illum ad rem aliam passim afferri audio; sed præuè intellectum, interpolatum, & mutilatum. Posses dicere, parari floridas terræ vestes, floribus purpuram, antequàm cælum (quodammodo de zelotypia caruleum) nudis parietinis constans, stellis condecoraretur: vt Sol ibi in ipso solo creandus molliter reclinaretur; & recens editu, radios vagiens, repens iubar, per condigna Principi tapetia deuolueretur. Imò Sol ipse gaudens terram beat, adblanditur solo, puluerem osculatur, antequàm cælum conscendat: quia ipsa terra prior, quàm cælum, Christi Domini pedibus conterenda. Nonne hoc est festinare priuilegia, vt Sol præluat Christo, in cuius obsequij præmium, ipsi Soli præluant flores: & terra cælo comptior prius amœnatur? Et tardaret, credo, orandæ Matris Animæ; qui pedum scabello dolando, & comendo sic festinauerat?

27.

En terra compta, en cælum adornatum. Pende adhuc terram: iam denuò tota in viuos partus funditur, balat in pecora, mugit in armenta, in feras rugit, repit in serpentes, n. 24. & tamen post tantam fecunditatem, tot animatâs diuitias, tot aut spirantes sensus, aut census pretiosos; nusquam benedictio. Vbi verò aqua squamescit in pisces, plumescit in alites, additur statim n. 22. *Et vidit Deus, quod esset bonum, benedixitque eis dicens: Crescite, & multiplicamini, & replete aquas maris.* Vnde hoc discrimen: vnde tam maturatum aquatilibus beneficium? Certè quòd in aqua baptismatis fideles erant aliquândo sanctificandi. Idem D. Anastas. lib. 5. de Christo, Sole iam ad cælum erecto, & Spiritum Sanctum inde mittente. *Per hunc ergo, inquit, & non per alium modum ex aquis quidem genitas animas, nempe, per Baptismum regeneratas benedixit Deus dicens: Crescite, &c.* & post pauca: *Tunc tanquam medius stans Christus inter terrestria, & marina animantia; & ad ea, que sunt è terra genita oculos desigens, & dicens: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, qui fertur super aquam, non intrabit in regnum celorum.* Benedicuntur itaque iam tunc partus aquæ: quia aqua benedicendas animas erat productura: vt festinetur in signo, quod erat in re postea exequendum. Et non sanctificabitur Matris productione? non accelerabitur Conceptionis illius benedictio, quæ postea gratiæ productorem, & authorem Baptismatis erat conceptura?

Aqua in ty pum Baptis mi celeriter benedicitur.

Et bene alludit Sinaïta ad illud Genes. 1. n. 2.

28.

Spiritus Sanctus color boni medicandi.

Terra autem erat inanis, & vacua, & tenebrae erant super faciem abyssi: & Spiritus Domini ferebatur super aquas. In hoc maxime (vt in Cantico ad cap. 8. probaui) aeternus Amor, Spiritus diuinus a profano amore condistinguitur, quod carcus iste, & tenebrosus sic vrat, vt non illuminet: verò illius faces non solum igne vrentes, sed & illuminatibus flammis splendescant. Quis ergo non miretur, immisso in Orbem terrarum Spiritu diuino, non discussas ab abyfso tenebras, solumque aquas tanti splendoris beati claritate? Sed respondet apte idem S. Doctor lib. 1. Aperte cognoscimus, quod tenebrae sensiles erant, super abyfsum sensilem: & Spiritus Dei ferebatur super aquam sensilem: sive Spiritus aëris, quem nominare ventum sit consuetudo hominum; sive Spiritus Sanctus prius sanctificans, & describens gratiam Sancti Spiritus: amobus enim est opus, nempe, & aërio spiritu, vt instar Crucis spiret in aquam Baptismatis, & Sancto Spiritu, vt sanctificet. At certe multo erat condignius, & congruentius, vt festinaret Spiritus Sanctus Virgini fouendae, vnde erat Dei Filium educturus: & cum aqua vix è nihilo erumpentes Baptismi gratiam post tot annorum millia ministraturae, tam maturo & celeri benedictionis fomento custodiri videantur, haud ferendum, vt id Mariae paulò post Deiparae in Conceptione denegatum existimeretur.

39. Quid: digniorne partus renascentium per Baptismum, quam partus nascentis Christi perfecturi Baptismum? Apage. Vides facta omnia in caelo, & in terra, nondum compta, adhuc impolitae: & solum interim aquam non perfectione quauis, sed ipso perfectionis principio celerime adornatam: & inter conceptiones alias fœdatis, parthenicam Conceptionem comptam inficiaberis? Bene D. Hieron. tomo 2. epist. ad Ocean. Rudis, inquit, mundus, necdum Sole rutilante, nec pallefcente Luna, nec astris micantibus, incompositam & inuisibilem materiam abyfsoz magnitudine, & deformibus tenebris opprimebat: solum Spiritus Dei in auriga modum super aquas ferebatur: & nascentem mundum in puris Baptismi parturiebat. Bene ergo Maria in initio viarum Domini possessa, iam Spiritus sancti baiula quodammodo habenda; & in ipsa Conceptione festina illius gestatrix reputanda: quae in praecipua instrumentum mundo melius reformando assumebatur.

Spiritus Sanctus aqua aurigans Inuolos parturit.

39. Trita (etiam in re Conceptionis) ad hunc locum verba Tertulliani de Baptismo, cap. 3. sed in hanc priuatam mihi celeritatem altius examinanda. Habes, inquit, o homo, in primis aetatem venerari aquarum, quod antiqua substantia; dehinc dignationem, quod Spiritus Sancti sedes, gratior scilicet, ceteris tunc elementis: nam & tenebrae tota adhuc sine cultu siderum informes, & visis abyfsum, & terra imparata, & calum ruda: solus liquor semper materia perfecta, leua, simplex, de suo puri, dignum veltaculum Deo subiciebat. Prætereo, quae iam alij de huius aquae ad Mariam analogia ponderarant. Tu mihi pende, vocari aquam de suo puram, non quod à Deo puritatem non accepit; sed, quia, dum cuncta abhuit, & mudat; nullius tamen indiget mundatione, quasi ob hoc maxime dignum Deo veltaculum prepararet. Vt iam videas, Mariam, cuius intercessione omnia mundantur, licet tot gratias haberet; at mundatiora

Deum, nisi puritas non potest.

præhabita labis gratia non indignuisse: sed ex vi prædicti supra decreti immunem, & puram à peccato, (licet ad sanctificationem gratia indigeret,) vt sic dignum Deo veltaculum subiceret.

31. Sed omnes prædicti Patres, & alij pluresculi acceleratam gratia benedictionem referunt in hac aqua, tanquam futuro Baptismatis instrumento. Maius aliquid cogito. Etiam præcisa hinc Baptismatis ratione foueret statim diuinus Spiritus aquas tanquam materiam nobilium, sed naturalium productionum assumendam. D. Ambros. Hexam. 1. cap. 8. ita: Ornando enim polos caligermnaturis terris pulchre Spiritus superferebatur: quia per ipsam habebant nouorum partuum semina germinare, &c. Denique Syrus, qui vicinus Hebraeo est, & sermone consonat in plerisque, & congruit, sic habet: Ex Spiritus Dei fouebat aquas. id est, viuificabat, vt in nouas cogeret creaturas, & form sine animaret ad vitam. Accelerat fouendae aqua, vnde naturalia germina producenda: & lentaret, puto, fouendae Virgini, vnde diuinus fructus germinaturus: Fetus naturalis vbertatis festinus aqua paratur: & vbertas tardantis gratiae, Deiparae disponeret? Sed adhuc vnum verbum de Baptismo.

Instrumentum sua Deus nobilitate

32. Jam satis sanctificata aqua de fouendo Baptismo videbantur ab Spiritu fonte: sed ecce noua, & festina dispositio, Vix Orbi aperto se immittit Christus, cum Baptismo demittitur. Venit Iesus à Galilea in Iordanem, vt baptizaretur. Matth. 3. num. 13. non vt ab aquis recederet sanctificatus; sed, vt seipso aquas sanctificaret. Atqui nonne satis, si Christus paulum aqua attingeret, & sanctificaret in mysterium? Nonne satis, si foris baptizaretur? Cur ingreditur flumen, vt colligitur ex num. 26. Vt dum omnia flumina è mari oriuntur, & viua partes maris appellantur, inque mare, vt loquitur Scriptura, tandem recurrunt; Iordanis ipse sanctificatus, mari (licet occultis meatibus) miscendus, mare totum, & proinde omnes aquas sanctificaret: vt omnes, quotquot erant, aquae partes in Baptismatis ministerium sanctificatae indidem crederentur. Fauet Ambros. Sermon. 18. Ideo baptizatur Christus, non vt sanctificetur ab aquis; sed, vt ipse aquas sanctificet; & purificatione sui purificet fluentia illa, qua tangit: consecratio enim Christi, consecratio maior est elementis: cum enim Saluator abluitur, iam tunc in nostrum Baptismum tota aqua mundatur: & purificatur fons, vt securis postmodum populis lauari gratia ministraret. Quasi, ni tota aqua munda persisteret, minus apta Baptismo deueniret: nec satis apta Deiparae maiori ministerio, si qua sui parte fœdara crederetur, ni eius Conceptio munda intelligeretur.

Tactus Christi mundat.

S. II.

Aliunde predicta pia celeritas illustratur.

MERGAMVS iam ab his aquis, quas alibi feliciter iterum enatabimus. Nunc & aquas, & terram, & aëra, & calorum concamerata conuexa intucamur: & post tot orpatu impendia, pendebis adhuc,

33.

Homini in Principem creato, palatium preparatur.

adhuc, cuius tot pulchritudinis fabricae praeparentur; addielque, totum hunc mundum in hominis gratiam adornari: & tamen non adhuc homo, qui primogenitus dignitate, origine postremus tunc creatur. Causam subdit Alextinus quæst. 9. in Genes. Cur, inquit, homo sexto die creatus est, cum propter rationem nobilior ceteris esset creaturis, quæ ante se facta sunt? Vt primum Creator mundum, quasi domum prepararet; & post induceret habitatorem, id est, dominum domus. Festinavit, scilicet, Deus domicilium multo ante homini disponens, quod posset simul cum homine concreare. At, cur non festinaret sibi augustius palatium in Virgine paraturus? aut, cur virtute futuri Filij, præmia, quæ posset, Matri non acceleraret?

34. Certe non ille talem se gessit apud alios. Audit Abraham felicissime promissum sibi Isaac: accipit: & Deo de generosissimo affectu immolandam iam victimam recuperat: tunc longè feliciter nuncium capit de semine suo stellis componendo; & quod maius est, de Christo stellarum Principe incarnando: & subdit statim Textus: His itaque gestis, nunciatum est Abrahae, quod Melcha quoque genuisset filios Nachor, fratris sui: Hus primogenitum, & Bus fratrem eius, & Camuel patrem Syrorum, & Cased, & Azau, &c. Genes. 22. num. 21. Inter tot fausta sidera promissa, inter faustissima Saluatoris nuncia, filij Melchæ statim nominantur; nec intermisso calamo, Christi, & horum genealogia computatur: & vnde tanta dignitas familiar, vt in tanto articulo memoretur? Putes, quia inter hos Barhuël, de quo additur: Ac Barhuël, de quo nata est Rebecca. Sed certe satis videbatur, si iste solus apponeretur, vt nuptiae Isaac, & Rebeckæ postea noscerentur. Quorsum ergo tam longus catalogus in dignitate pari constitutus? Respondet idem Alcuinus quæst. 209. Cur nominant Scriptura filios fratris Abrahae? Quia de illis, & de illorum stirpe aliquid postea celebre esse legitur gestum. Itaque Hus vnus erat, de cuius stirpe Iob descendit. Sic enim scriptum est in exordio Voluminis eius: Vir fuit in terra Hus, nomine Iob. Quid comparationis est inter Iobum, & Iesum? inter Mariam, & Melcham? In gratiam vnus Iob tetraui, & atausu ceteri honore preparantur: & in gratiam Iesu proxima Matri claudicantia dabuntur priuilegia?

Ataus iam de posteris Iobis praedecorantur.

Idem de Christi remota sanguine.

35. At quidem ille nec etiam vigesima cognata, & remotissima, quæ tunc expediebant priuilegia, denegauit. Enarrabat Iacob Iosepho suo, quot, & quanta beneficia diuinis benedictionibus acciperet consignata: adoptabat huius filios in suos, & propriis filiis in Patriarchas nepotes interferebat, & subdit statim Rachelis suae mortem concludens: Et sepelivi eam iuxta viam Ephratae, quæ alio nomine appellatur Bethlehem. Genes. 48. num. 7. Et quorsum, inquis, inter benedictiones faustas, infausa mors Rachelis? Quorsum inter adoptionis primordia, luctus prodromus? Credo, vt qui benedictiones suas exponebat, & à Deo accepta beneficia memorabat, familia vxori concessa non subiceret: & sic vtrunque parentem præuicis benedictionibus affectum hilariter recognosceret Ioseph: cui æque felix pater de vita à Deo beneficiis: cumulata; quam mater de sepultura, in loco Christi Natiuitati designato collocata. Sic Christus præuicis

Rachel decorandæ, Fauet August. tom. 4. lib. 1. in Genes. quæst. 165. Fortè, inquit, ad rem pertinent commemorare, ibi sepulchrum matrem Ioseph, ubi Christus fuerat nasciturus. Non tardaret conceptæ Matri gratiam impertiri, qui defunctæ cognatae celerrimus parauerat sepulchrum?

36. Sed, quidni animas festinus sic concederet, qui etiam inanimatis locis propterea festinat exorandis, licet post infinita sæcula seruituris? Pergebat in Mesopotamiam Iacob, diuertit dormiturus in montem; cui inter dormiendum scala illa mystica cernitur: cernuntur ascendentes, & descendentes Angeli; imò ipse Deus summitati eius perspicitur innixus. Inundabant ibi gloriae pluebant benedictiones: fabros Angelos, & ipsum Dominum architectum caelestis illius portæ iudicares: idè exclamat: Verè Dominus est in loco isto: & ego nesciebam. Genes. 28. n. 16. Quasi diceret: Speciali modo assistit Deus huic monti: fouet locum istum. Et vnde, relicto quodammodo caelo, tot epilogantur gratiae in hoc angulo? Respondet ibi Lyranus: Quia beneficia, & mysteria diuina erant ibi implenda. Fundatum post longa sæcula fuit in illo loco templum Ierosolymitanum, vbi Deus colebatur: passus in eodem monte Christus Dominus, (de quo ibi fuit idem Author;) idè tot ante annorum millia, locus ille fons, & sancto patrocinio præmunitus: & Maria, qui Dei Verbo viuum & excellentius erat carnis suæ templum erectura, quæ erat ipsum fundendum Sanguinem ministratura, festinantia dona gratiae non fortiretur?

In virtutis ministerium, insensibilia loca adorantur prauie.

37. Sed audi adhuc, quid dicatur de Iacob ibidem, n. 17. Pauesque: Quam terribilis est, inquit, locus iste! non est hic aliud, nisi domus Dei, & porta caeli. Prætereo, quod in hac scala, quæ domus Dei, & porta caeli dicitur, passim à Sanctis Patribus Maria intelligatur: tu solum mihi pende Patriarchæ pauorem, loci terribilitatem in medio splendore tante trepidantis: vbi Rupertus hic lib. 7. cap. 23. sic scribit, licet Ecclesiam intelligat: Dominus est in loco isto, cum dicitur subaudiendum est presentia gratia: nam & in isto, & omni loco est magnitudine presentia, &c. Notandum, quod non ipsum Dominum, sed locum pauescit. Quidnam pauoris, vel quid terroris secundum se locus iste poterat habere? Et post pauca respondet: Quid significaretur huiusmodi somnio, praeuidit: illiunque lacum, cuius iste figura erat, expaui: qui, videlicet, locus Ecclesia Dei est. Et quanto magis paueret Iacob virginici vteri mysteria: aut quanto ista alij Ecclesiae mysterijs augustiora? Si ergo locus, qui Ecclesiae typus erat, iam tunc assistenti gratiae fauore muniebatur; quanto magis Maria in ipsa Conceptione muniretur?

Ecclesia dignitas.

38. Strictius tamen adhuc ad hunc locum Alcuinus q. 226. sic habet: Quod futurum erat in terra promissionis. Deum timere, & colere, tabernaculumque ei fieri; eumque, qui est super omnia benedictus Deus, pedibus ambulare in ea. Terram Christo calcandam festina prouidentia Deus tuetur: carnem Christo sumendam improvidè fœdari culpâ, & postea tardè mundari existimemus? Cum igitur ex omnium ferè Doëtorum sententia Incarnatio Christi hic Iacob fuerit reuelata; idè enim ex eius semine n. 14. Tribus omnes dicuntur benedicendæ: non mihi dubium, Mariam præuidisse, quæ antonomastice, & Deo domus,

Terra, tan genitrix Christi, beatum prauie.

Maria nihil habet commune.

domus, & nobis porta cæli (vt clamant Scripturæ, & Patres) facta est. Audi igitur iam Chal-

Prædicta lucisque festinatio excitat mihi memoriam tituli illius, quo maxime appellandum Christum Dominum testatur Deus apud

41.

Quam terribilis est locus iste! non est locus communis, sed locus, in quo beneplacitum est coram Deo. Non est Maria commine Deo, & Dæmoni diuersorium: solius Dei præsentiam admittit: qui, sicut in Filio semper; sic etiam in Matre semper sibi bene complacuit: nec ita in hoc habitaculo complaceret, nisi eius fundamento, Conceptioni, scilicet, lucem festinus adhiberet.

Christi innocentio, salutaria nobis fecit auspicia.

39.

Incepturus Deus mundum ab idearum suarum expromere thesauris, sic describitur in Scriptura: Et Spiritus Domini ferebatur super aquas: dixitque Deus: Fiat lux. & facta est lux. Genes. 1. n. 2. Antè cætera cæli, terræque ornamenta lux producitur: nondum Orbis palatium emittitur, cum lux accelerata præmittitur. Et cur ita? Quia minus congruè ædificium disponderetur, nisi festinus de luce cogitaret supremus Architectus. Pulchrè D. Ambros. Hexam. 1. cap. 9. Vnde vox Dei in Scriptura diuina debuit inchoare, nisi à lumine? Vnde mundi ornatus, nisi à luce, exordium sumere? Frustra enim esset, si non videretur, &c. Qui ædificium aliquod dignum habitaculo patrifamilias struere desiderat: antequam fundamenta ponat, vnde lucem ei infundat, explorat: & ea prima est gratia, qua si desit, tota domus deformi horret incultu: lux est, qua reliquos domus commendat ornatus. In hoc autem distinguitur ab humano architecto, diuinus noster: quod, licet vterque festinus cogitet de luce; at ille, non nisi erecto iam ædificio per fenestras lucem immittit: hic verò, cuius dictio est operatio, dum fundamenta ponit, lucem communicat: ideò addit idem D. Doctor: Fiat lux. plena vox luminis; non dispositionis apparatus significat, sed operationis resplendet effectum: natura opifex lucem locutus est, & creauit, &c. Non ideò dixit, vt sequatur operatio: sed dicto absoluit negotium. Qui terreno ædificio ad ipsa fundamenta lucem accelerat; Mariani ædificij longè dignioris fundamento, id est, Conceptioni, lucem tardus inuideret? facili verbo potens, denegaret?

Rerum fundamenta à Deo decorantur.

40.

Est in hanc rem elegantissima Ambrosij eiusdem descriptio de ortu frumenti, ibidem, lib. 3. cap. 8. Cum se, inquit, gramini illud resoluisset, herbam germinat. Grata ipsa iam species herbescens viriditatis, qua statim genus satini similitudine sui prodit: vt in ipso sua stirpis exordio, cuius generis herba sit, recognoscas, atque in bis herbis fructus appareat: paulatimque adolescit vt fœnum: culmòque pubescens erigitur, & assurgit. Ast, ubi se geniculata iam spica sustulerit; vagina quadam futurius: ne tenera eius primordia, aut frigus ladat, aut Solis æstus exurat, aut ventorum inclementia, vel imbrum vis sæua decutiat. Sed de prouidentia Dei erga naturalia, passim argumenta potes elicere, ad celerem eiusdem prouidentiam erga Mariam. Hic solum mihi pendè, quantum exactius Mariana spica foueretur, vt futurum granum è cælo descensurum dignè confoueret: quam in ipso suæ stirpis, id est, Conceptionis exordio grata virefceret, vt cuius generis herba esset, qualem productura fructum; nosceretur: imò vt in ipsa, tanti fructus iam dignitas appareret.

A pullulanti herba fructus dignoscitur.

Dubitauit sæpè, cur cum, ipso creato celo, Sol non crearetur: cur, posito throno, Iudex statim non affideret: cur diei præses, lucis quæstor, Orbis lampas, oculus firmamenti in quartum diem creandus reseruaretur, Genes. 1. n. 16. & putauit adblanditum fuisse Deum Planetæ optimo, & festinum illius honori præcauisse. Creabatur Sol, vt inter cætera sidera, hominibus præcipuum esset temporum signum, & auspiciam: vtque in singulis diebus, benignus, & placidus eius influxus haberetur: præuidebat aliunde fore, vt homines diem quartum, inter atros, & inausustos computarent: ergo Soli consulens, illum in die quarto producit, vt iam Sol huius diei reprehensores coarguat, quodammodo dicens: Quid atrum mihi diem quartum inter cæteros imputatis, qui mihi natalis origo designatur: aut quid à me salutaris temporis auspiciam speratis, si inauspicatam mihi originem impingitis: Grauius, & acutè D. Ambros. Hexam. 4. cap. 9. ita habet: Pulchrè igitur, vt arbitror, cessit dies quartus. Quomodo ergo quartum plerique consueverunt canere, & inuicem putant hoc numero aliquid ordiri, quo totus noua luce mundus emicuit? an sinistris Sol cepit auspiciis? & quomodo aliis potest bona signa dare, qui sibi eligere diem sui nesciuit exortus? aut quomodo signa eius probant, cuius ortum non probant? Sic non sinistris auspiciis, id est, materna Conceptione fœdata, cœpit diuinus Sol iustitiæ, victor celerissimus: diem suum, id est, Mariam reddidit purissimam: & vt omnibus salutis signa daret, exortum, & originem suam, in ipsa voluit origine, salutis participem: vt iam tuti Solis nostri vincentis signa, tantumquam bona, probaremus; quia illius exortum, (id est, Mariam) optimum, & faustissimum comprobamus.

Christus à salute Matris, salutaria nobis fecit auspicia.

42.

Dies quartus olim infansit.

* * *

§. III.

§. III.

Celer, imò & præuius maledictionis auerruncator Deus, erga illa, qua pretioso ministerio destinantur.

43.

Maledictiones, celer, imò præuius, auertit Deus.

ED tolerandum vt cunque aliquibus, (minus piis,) si hoc decore, & benedictionibus præuiis Maria spoliaretur: quòd autem maledictioni culpæ etiam immergatur, piis auribus fateor intolerabile omninò iudicandum. Celeri benedictione non donatur Deipara, durum dictu: at celeris maledictioni traditam expauesco: quasi verò oculatior Deus, vigilantior Dominus in maledictione ab aliis celeriter, imò præuiè auertenda; quàm in Matris maledictione præuiè auerruncanda. Minarum spirans fuit in Ecclesiâ Paulus, dumque pergit in Damascum fideles perditurus, sanguine laniandus, deturbatur, in ipso casu felicius erigendus: & ex vase venenum desumpante, in vas salutem propinans tunc consecratur. Hæc ex Actis Apost. sunt fide sancta: & tamen audis illum Galat. 1. num. 15. Cum autem complacuit ei, qui me segregauit ex utero matris meæ, & vocauit per gratiam suam, &c. continuo non acquiesci carni, & sanguini. Et vnde segregatus ab utero, qui post tot à natiuitate annos segregatus? Nouit, credo, (accepta reuelatione,) destinatum sibi auxilium celerissimum, quò penè in ipso utero, & incunabilis, certè in primo rationis vsu maledictionis culpæ labem euitaret: neque datum, quia scientiâ mediâ præuidit Deus, fore, vt ille tam sufficiens de se auxilium eneruaret; in tempus illud congruum reseruans, quo ipsum auxilium de consensu præstando efficax præuidebatur. Benè ergo celeriter se vocat segregatum quoad diuinam pietatem, qui solum de sua duritie præuisa, tam ingens beneficium quodammodo retardauit. Audiant, qui verissimam hanc Societatis doctrinam, vt nouam, calumniantur, Chrysostrum in Matth. cap. 19. hom. 65. ad medium: Quando autem visum est ei? Quando certè obtemperaturus erat: nam ipse à primis etiam incunabilis voluisset: sed, quia illum renixurum sciebat; tunc voluit, cum animam ipsius penetraturam vocationem non ignorabat. Sic & latronem cum postea vocauit, potuisset antea ipsum vocasse; sed vocatus ille non paruisset: nam, si Paulus ab initio non paruisset, multò minus ipse Iuro. Vides, quàm celer, maledictio culpæ ab Apostolo Gentijum tollendo, ex se volaret Deus: quia tanto ministerio destinabatur: quidni ergo ad Mariam augustiori longè muneris addictam, celerior adueniret? Nisi iam somnias, hanc, Conceptionis suæ gratiæ, renixuram.

Diuina cura erga Paulum.

Scientiam mediæ agnoscit Chrysostrum.

44.

Idem ab eodem probatur, & effi-

In vineam suam colendam operarios Dominus conduxit: & alios quidem hora nona, alios etiam undecima, id est, in extrema penè vitæ periodo: Matth. 20. nec tamen in maledicto culpæ, & otij torpore iacentes tandiu, inepti ministerio Pinsus de Concept. B. M. V.

fanto reputantur. Frustra ergo, dicat aliquis, acceleratam maledictionis medicinam, ad alta ministeria obtrudimus. Sed pendè, qui parabolam incipiat Matthæus: Simile est regnum calorum homini parifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. dicto cap. n. 1. Certè ipse accelerauit primo mane hos tales à maledicto inertia segregare: quia tamen renixuros, ex prædicta doctrina, cognoscebat; tunc vocauit, cum de congrua temporis circumstantia futurum auxilium efficax præsciuit. Idem Chrysostr. citatus: Sed, inquit, non statim omnes conduxit? Omnes quidem ille ab initio conduxisse voluisset: si verò non omnes eodem tempore paruerunt, a voluntate vocatorum hæc differentia resultauit: idcirco alij mane, alij tercia, alij sexta, alij nona, alij undecima hora vocantur: quia tunc obtemperaturus erant. Nihil clarius dici potuit de efficacia auxilij à libertate arbitrij pendente. Maneat ergo ad rem nostram, celerem maledictionis amolitorum à se fuisse Dominum, vt erga Mariam celerrimum aucupemur.

etiam auxilium à libertate.

Sed parum erat, si celer abolendæ admittæ iam maledictioni Dominus aduentaret: præuius occurrit, festinat præseruator. Annunciatur matris sterili fœcundus partus; & desperanti penè scemina spei optimæ filius Samson promittitur: additque Angelus: Caue ergo, ne bibas vinum, ac siceram, nec immundum quidquam comedas: quia concipies, & paries filium, cuius non tanget caput nauacula: erit enim Nazareus Dei ab infantia sua, & ex matris utero. Iudic. 13. n. 4. quod idem repetitur n. 7. Vbi Rupertus apud Glossam: Mulieris huius sterilitas; Beata Maria, secundum figuram, est virginitas: & quod ait: Caue, ne vinum bibas, &c. mystica preparatio est. In his verbis intelligitur: Spiritus Sanctus superueniet in te. Sed tu mihi considera, quàm præuius Deus à Nazareo suo non solum ebrietatis maledictionem; sed & maledictionis huius vimbram expellat præseruator: qui nec etiam materno sanguine in utero nutriendus, immundum aliquid, aut inebrians saltem per matrem attingere permittitur: tunc quàm lato discrimine Nazareus noster Christus à Samfone discernitur; tam decenter in Matre ab omni maledictione iudices præseruatum.

Etiam Virginitatis umbra mala.

Rapit oculos columbæ pulchritudo: candore argenteum prouocat, aurum flauescente dorso: quot colli plumas gyrat, tot lucis flores rotat, imò tot gemmas: nunc roseos pyropos vibrat, nunc hyacinthos amethystinos: iam cæcula vernat in saphyros, iam in topazios pallidula amœnatur: punicæ grana protenduntur in rostrum, & in calceos coralia subternuntur: grata quiescit, saltat gratior, osculatur venusta: totas Veneris suæ Charites probat non fabulosas. Quàm aptum alliciendæ scemina instrumentum! Hanc induit, Dæmon, & Euam longè facilius superabis. Et tamen ille serpentem vultu deformem, oculis igneum, lingua trifurcum, squamis asperum, horridum spiris, Genes. 3. dicitur assumere. Et cur ita? Respondet ibi Hugo Victorinus apud Film. loco iam aliis in re Concept. adducto; sed in mentem meam aliter ponderando. Venit ad hominem in serpente callidus hostis, qui fortasse, si permissus fuisset, in forma columbæ venire matusset: sed hoc vult sibi Spiritus sanctus reseruauit: quia profecto dignum non erat, vt Spiritus malignus formam hominis odiosam faceret, in qua postmodum eidem Spiritus Sanctus apparere debuisset.

45. Columbe venustus Dæmon non fœdanda.

debuisset. Examinemus illud: *Vt Spiritus Sancti praeferuauit*, quia tot post saecula, tot ab illa columbarum generationes; adhuc vas minus purum, nisi à maledicto serpente praeferuaretur: quasi licet postmodum appariturus; iam ab initio, Spiritus Sancti formam tutaretur. Vide infra, n. 14 & 2.

47.

Columba absque felle Mariae

Nimirum, & atro veneno infecta à serpente columba, & amaritudinem experta fellis aliunde redderetur. Hinc ergo est, quod dum columbam nostram vocat, sic ait idem Sanctus Spiritus: *Columba mea in foraminibus petrae, in caeuerna maceria: ostende mihi faciem tuam: sonet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, & facies tua decora.* Cant. 2. num. 14. Quasi, nisi semper in foraminibus, & caeuerna, siue gratiae latibulis à serpente incurfu referuaretur, nec esset decoris debiti, nec dulcedinis requisita. Fauet Dionys. ad illud Cant. 2. num. 10. *Surgens, prospera, columba mea.* de quo ita art. 8. *Columba mea, in qua nunquam fuit radix amaritudinis, felle austeritas: sed simplicitas sapientialis inuoluta.* I nunc, & columbam dulcissimam tam nouo genere Spiritus Sancti baiulam, maledicti serpentis commacula veneno: qui etiam columbinam formam phantasticam sumendam à maledictionis umbrâ referuauit.

48.

Aqua de Baptismo prima legia.

Rebellat in Creatorem beneficium Protoplastus, & in sibi subiectis creaturis ipse, tota quae sequenda posteritas punitur: vnde audit: *Maledicta terra in opere tuo.* Genes. 3. num. 17. *vt laborioso sudoris rigatu spinas germinet misero, qui Paradisi flores caelesti fotos Zaphyro decerpebat: vt iudatâ bestiali pascatur herbâ, qui poma è ligno vitae facilia contempserat.* Bene habet; discat iam gemens, quae degener conculcauit. Ast, cur eidem pariter mare non maledicitur? Cur mare fatigandum commerciis, piscatu conuoluendum, volandum velis, remis verberandum, timone scindendum, carinis persulcandum, maledictionis immune perseueret? Respondet Alcuinus ibi quæst. 10. *Quod predestinauit, inquit, Deus in aquis abluere peccatum, quod de fructu terra contraxit homo.* Aquæ aliò productæ, quia pœuifso peccato destinantur demde in Baptismum ad culpæ remedium, tota festinatione immunes à maledictione praeferuatur: multo longius igitur à maledictionis amaritudine erit Maria, quæ aliàs non futura, solum in Saluatoris Matrem destinatur: & si aquæ in terræ oppositionem praeferuantur celeriter; quis Mariam Euz oppositam condemnabit?

49.

Aqua sale degradata.

Non patiat, quælo, Maria innocentissima, quod innocentes aquæ aliquando per summam iniuriam passæ sunt. Euerterunt olim Anabaptistæ Hæretici templa, eiecerunt Catholicos: imò & templorum nonnulla quasi piis, & Romanis cæremoniis polluta, & contaminata, aquis sale multo conspersis expiare præsumebant. Contra hos, nescio an dolenter magis, an magis eleganter Optatus Afer Mileuitanus lib. 6. contra Parmen. sic scribit: *Iam illud quale est, quod in multis locis etiam parietes lauare voluistis: & inclusa spatia salsa aquâ spargi præcepistis? O aqua, quæ dulcis à Deo creata es; super quam, ante ipsius natalem mundi, Sanctus Spiritus ferebatur! O aqua, quæ vt purum faceres Orbem, lauasti terram! O aqua, quæ sub Moysse, vt nata-*

lem amaritudinem perderes, indulcata ligno, tot populorum pectora suavissimis haustibus satiasti! Rest. bat tibi post promotionem non leuiter degradari. Præsentia Moysi in te amantudo mouitur: & Schismaticis hodie cum Catholicorum turba ductedo tua vexatur. Pares patimur bellum, pares expectamus vindicem Deum. Posses exclamare pietas, imò & veritas: O Maria, quæ tanquam vitæ dulcedo nobis data, ab initio, & antè saecula Sancti Spiritus templum parabar! O Maria, quæ vt mundum peccati illuione sordidum mundares, in Christo salutis aquam viuam effudisti! O Maria, quæ melioris Legislatoris meritis, & viuifico Crucis ligno praeferuata, non tam vt aqua Mara saluginem amisisti, quàm intemeratam dulcedinem admisisti; vt inde Mater gratiæ fidelium omnium pectora recreares! Restabat tibi post tot augmenta gloriæ degradari. Dei fauore immunis coleris, & hominum adhuc iudicio tua immunitas vexatur: à quibus tamen benignior non expectas vindictam, sed pœnitentiam.

Monebat Sara Abrahamum suum de ancillæ, deque malè morati pueri expulsionem: ille, vt pater erat, asperiora, contra priuignum, monita vxoris reputans, dissimulabat: ad quem tunc Deus: *Non tibi videatur asperam super puero, & super ancilla tua: omnia, quæ dixeris tibi Sara, audi vocem eius.* Genes. 21. num. 12. Sed hinc, dices, & meritò: audiat saltem vocem Saræ, id est, (ex sacra phrasi,) obediatur in hoc negotio Saræ Abrahamus: cur omnia eius imperia suscipere præcipiatur? Quale hinc exemplar coniugibus, quo velint scemina viris imperare? quo timeant mariti subici vxoribus? Attende. Ante protoparentum culpam Eua amoris, & fragilioris sexus iure marito subdebatur: quòd autem Adamo postea innato timore, & quodammodo seruiliter subderetur, is quidem maledictionis illatæ effectus fuit: idè iam peccatrici dicitur: *Sub viri potestate eris.* Genes. 3. num. 16. vel, vt in Sixtiani legitur: *Ad virum tuum conuersio tua.* Cætera ergo scemina hanc maledictionem cuitant tandem post mortem in beata vita: at Sara, quæ sanctissimè degebat, adhuc viuens hanc maledictionem auerruncat. D. Hieron. contra Heluidium, in fine. *Defecerunt, inquit Scriptura, (ait Hieronymus,) Sara muliebri: post quod dicitur ad Abraham: Omnia, &c. Quæ non est in partus anxietate, & dolore: quæ deficientibus menstrui cruoris officis mulier esse desit, à Dei maledictione sic libera, nec est ad virum conuersio eius: sed è contrario, vir subiicitur ei, & Domini voce præcipitur: Omnia, quæcunque dicit tibi Sara, audi vocem eius.* Itaque Saræ, quia per ætatem libidinis ardor, partus dolor, per virtutem praua quæuis propensio deerat; maledictio subiectionis viri, tollitur festinè: Mariæ, quæ in virginitatis Sacrarium, in partum incorruptum destinabatur, præniâ gratiâ maledictio subiectionis Dæmoni non arceretur? Alius de-

glutiuerit.
* * *

50.

Vxor sancta imperat marito.

§. IV.

Deipara, diuinus Microcosmos: Pandora sacra: cui gratiarum primitiæ consignata.

51.

ED, quid mirum, maiora, & celeriora, quàm cæteris Iustis, Mariæ priuilegia concedantur; si verissimum illud de illa dici potuit: *Diuisa per omnes, in vnum collecta tenes?* Maria quidem perfectionum omnium, quæ singulis diuiduntur, diuinus Microcosmos, & is perfectior. Dicebam supra n. 33. idè hominem post mundum creatum fuisse, vt disposito iam palatio disponeretur. Sed esto id verum de præcipuis Orbis partibus: quis tamen adhuc non miretur, hominem omnibus visibilibus creaturis dignitate primum, origine postremum, omnibus postponi? Quis non miretur, non solum cælum, & terram; sed bruta quæuis, & viliores formicas, arbores, plantasque abiectionissimas, vetustiore generis profapiam, quàm homo iactare posse? Respondet optimè Tertullianus lib. 2. cont. Marc. cap. 4. *Cum cognoscendo Deo hominem prospexisset bonitas Dei ipsius, etiam hoc præconio suo addidit, quòd prius domicilium homini commenta est; aliquam postmodum molem maximam, postmodum & maiorem: vt in magna, tanquam in minore proluderet, atque proficeret.* Sic pictor, vel quicuis alius artifex, cum opus aliquod parat in artis suæ pulcherrimum ostentamentum, prius in aliis proludit, tanquam profecturus. Sic, qui optimos in purissima charta deducere conatur characteres, prius in aduersariis, libero calamo, solutâ manu proludens lineas depingit. Proludit ergo quodammodo, & videtur Deus in omnibus, aliis proficere creaturis, vt postea hominem, tanquam opus perfectissimum, ostentaret.

proludit, & quodammodo discit Deus in cæteris; homini tandem produciendo.

52.

Homo microcosmos de quantitate, de excellentia megacosmos.

Illud tamen in Tertulliano caligat adhuc, quòd cum cæteri Scriptores soleant hominem microcosmon, id est, mundum paruum appellare: ille tamen de Orbis magna hac machina, tanquam de minore, in qua proluderetur, loqui videatur: quasi iam non homo microcosmos, sed, si fas dicere, megacosmos, siue inmundus magnus veniat appellandus. Amouet tamen cultus Afer nodum occultior, vt solet, elegantia: *Vt in magna, inquit, tanquam in minore proluderet, atque proficeret: & ita de bono Dei, id est, de magno, ad optimum quoque eius, id est, ad maius habitaculum promoueretur.* Quasi dicat: Diuina bonitas totum mundum in hominis palatium dedicauit; at hominem, sibi in palatium proprium destinauit: mundus verò, licet quantitate maior, minor dicendus quoad dignitatem: homo verò, qui quantitate minor, quia excellentia præstat, maior dicendus: maius ergo hominis habitaculum, quia optimum: minus Orbis, quia tantummodo bonum appellandum. Et meritò: vt enim innumeras aliorum humani microcosmi, & illas elegantissimas præteream descriptiones: quis hanc meam, sit licet huius, non tamen verissimam existimabit? Pende cælum Sole suo, & stellis illuminatum, sordebit, si viuidos, & Pintus de Concep. B. M. V.

Hominis, & mundi analogia.

53.

Maria, Eccle. ssa Microcosmos.

nitentes oculos è serena fronte aspicias irradiantes. Non index celestior Iris, dum arcuatur, quàm cogitabundi hominis arcuata supercilia. Non tot è diuerso fulgore nubes variant colores, quot è diuerso affectu multicolores vultuum species. Remissius tonat æther, quàm vox irata: penetrabilius fulmine, verbum eloquens: lacrymis cedunt pluuia, auræ suspiriis. Nullis floribus, nullo gramine sic grata vernat terra, quibus capitis comâ decens, mollis barbæ lanugo non præferatur. Hæc de vna corporis arce, de humano capite: cætera membrorum prætereo: nec mentis penetrare adyta præsumo temerarius. An non naturæ microcosmos homo, & is perfectior?

Puto igitur, sicut in naturæ ordine, quidquid perfectionum peregit Deus, perfectioris quoque hominis, id est, excellentioris microcosmi prolium apparuit: sic in ordine gratiæ Mariam Microcosmon Ecclesiæ reddidisse, in qua excellentius longè diuisa per singulos Iustos perfectiones, tanquam in pulchriori epilogo, reperiantur. De hoc piissimè D. Thomas de Villanoua, Conc. 3. de Natiu. Virg. *Sed iam ad dona, gratias, & virtutes transferamus. De his quid dicere possumus, nisi quòd illi datum est, quantum capax est pura creatura? Præde, sicut in creatione mundi, in homine collecta est omnis creatura, idè microcosmos: sic in reformatione mundi in Virgine collecta est omnis Ecclesia, & Sanctorum perfectio: vnde Microcosmos Ecclesiæ dici potest.* Primæua protoparentum gratia, illibata Angelorum origo proludit Mariæ: in illis, quæ tunc Deus concedebat, quodammodo proficiens, ad originalem Deiparæ gratiam parabatur: & in minus digno Angelorum habitaculo, ad augustius accingebatur habitaculum.

54.

Maria index omnium perfectionum.

Sed maius aliquid latet in Microcosmo nostro diuino: sic enim summa est, & epilocus, vt propterea index etiam sit perfectionum omnium, quas Deus cæteris creaturis subdiuit. Certe proinde rebus epilogum constituimus, vt primo statim aspectu in illo totius operis mysteria cognoscamus, faciliq; periochâ penetremus. Illud Genes. 1. n. 1. *In principio creauit Deus cælum, & terram.* aliqui Græci codices sic exponunt: *Ev κρηλαίων, id est, in capitulum, seu in recapitulationem.* Sed, quænam, inquis, prius opera Deus produxerat, in quorum recapitulationem, cælum, & terra formarentur? Equidem, licet non iam productorum, at producendorum omnium pulcherrima erat ista recapitulatio. Causam aperit Ambrosius Hexam. 1. cap. 4. his verbis: *Ev κρηλαίων, vt dicamus Latine, quæ si summam operis: quia rerum visibilibus summa cælum, & terra est: quia non solum ad mundi huius spectare videntur ornatum; sed etiam ad iudicium rerum inuisibilibus; & quoddam argumentum eorum, quæ non videntur: vt est illud propheticum: Celum narraui gloriam Dei: & opera manuum eius annuntiat firmamentum. Quòd secutus Apollidus aliis verbis in eadem conclusit sententia dicens: Quia inuisibilia eius per ea, quæ facta sunt, intelliguntur: auctorem enim Angelorum, & Dominantiam, & Potestatem facile intelligimus eum, qui momento imperij sui hæc tantam pulchritudinem mandis, ex nihilo fecit esse.* Quânto ergo perfectior summa Mariæ in genere gratiæ, tantò melius, tantò clarius Angelorum puritatem denotabit, vt visâ immaculata

cuius origine, immaculata Spirituum omnium productio intelligatur.

S. Hinc ergo est, vt dum omnium donorum in singulis diuisionibus summam contineat Maria, vna omnium perfectionibus splendere videatur.

Pandora prisca. Irati Dii, (fingunt,) & hominum scelera pertaxi Pandoram efformarunt, cui, vt ex nominis notatione constat, singuli dona sua communicarunt, vt fallendis hominibus pernicios dulcis veniret, suavis pestis. Quo donorum cumulo eò pulchritudinis dicitur peruenisse, vt ipsa Numina raperet in admirationem. Vtunque sit, veteres sub fabuloso integumento, in hac femella Euam voluerunt expressam, quæ homines in lamentabile duxit præcipitium. Sed en, verum Numen in hominum remedium format Antieuan Mariam, in qua sic Sanctorum omnium dona cumulauit, vt inde sibi, si minus stuporem; at impensum amorem conciliaret.

Maria, sacra Pandora de mune Antipandora. D. Thomas de Villan. Conc. 2. in Annunc. *In Peccatorum figmentis legimus, Pandoram quandam mirã sui pulchritudine etiam suis factoribus stupori fuisse. Hac nostra Pandora Deo suo non stupori, sed amori magis fuit: placuit virginitate, placuit puritate, placuit humilitate, placuit denique omni gena morum virtute.* Pandora dum omnibus replendet cumulibus gratiarum: sed sacra, & diuina Pandora, imò de benefico munere Antipandora.

56. Propterea Mariam Angeli demirantes exclamant: *Qua est ista, qua ascendit per desertum, sicut virgula fumis, ex aromatibus myrrha, & thuris, & uniuersi pulueris pigmentarij.* Cant. 3. num. 6. Pende illud, *uniuersi*, vt dum nihil à tam communi termino excluditur, acceleratam angelicæ originis puritatem non remoueat, nec diuinam Pandoram (contra Pandoræ nomen, quod omnia dona sonat,) originali gratia velis spoliatam. Nimirum, talem decebat esse, quæ in factoris sui Matrem producebatur. Guillelmus hic in Cat. Delr. *Quia nihil deesse potuit spirituum aromatum ei, quæ genuit fontem charismatum.* Et merito: quia, vt infra fusiimus probabo, nihil Sanctissimæ Matri Filius denegaret.

57. Hic solum ad rem præsentem tantummodo ostendam, redemptionis primitias, & meliores eius fructus Deiparæ communicatos: vt, dum constat, (quod in Examine probauit,) Angelis, & protoparentibus originalem gratiam Christi meritis concessam; celerius hoc priuilegium Deiparæ communicatum intelligamus. Inuisebat Maria amicam cognatam: dum autem de encomiis sibi ab ista assignatis in diuina rapitur epocomia prædicanda, sic incepit: *Magnificat anima mea Dominum. Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo.* Luc. 1. num. 47. Prætereo enim, quod cum Dominum vocat, absolutè pronunciat: at, suum, addidit, cum nuncupat salutarem. Ibi immòror, cur salutari nunc dixerit, non nostro: cum in omni saltem Saluator adueniret? Nunquid misericordie Mater communem multis salutem inuidebat, & publicum thesaurum sibi vni tantummodo appropriabat? Absit. Pulchrè Hugo Victorin. hic tom. 1. *Nec incitè, inquit, præter eundem, quod cum Dominum nominaret, nihil addidit: cum verò Saluatorem, non simpliciter Saluatorem, sed suum Saluatorem nominasset. Omnipotens enim Deus potestate, qua*

uniuersa creatura dominatur, Dominus omnium est: sed pietate, qua quosdam tantum, & non omnes ad vitam reparat, Saluator non omnium est, &c. Merito igitur Beata Virgo, quæ se singulariter electam videbat, quia singulariter gratiam acceperat: quasi priuilegio quodam electionis diuina confirmata, fiducialiter ipsum, quem pro salute mundi Filium conceperat, suum, etiam cum letitia, & exultatione, Saluatorem vocat. Omnium Christus Saluator ad sufficientiam, multorum quoad efficaciam: sed singulari priuilegio Mariæ Saluator appellatur: quæ non ita, puto, exultaret, si salutem præseruatiuam seruis ob Filium concessam, sibi denegatam (primitias redemptionis potius, & singulare priuilegium accepturæ) condoleret. Imò idè singularis hæc gratia: quia etiam inter originales gratiosissima.

58. Regressi ab Ægypto filij Iacob narrarunt patri, quæ sibi cum Iosepho ignoto adhuc euenerant: & post longas de mittendo Benjamin altercationes, addit Textus: *Hic dicitis, cum frumenta effunderem, singuli repererunt in ore saccorum ligatas pecunias.* Genes. 42. num. 35. Ferè omnes isti viri priuatam familiam habebant, & eam inter famis angustias suspirantem, quam vt reficerent, putares statim è vestigio, vt accesserunt, priuatim sibi frumenta effusuros: & tamen omnes in domum patris tendunt, & non nisi præfente patre, deque euentibus omnibus facto certiore, saccos aperiuunt. O quid facitis? paruuli vestri eiulant, panem petunt; & non est, qui frangat eis: quid prius tandiu apud patrem immoramini: quid apud illum saccos aperitis? Respondet optimè Oleaster hic: *Hoc, inquit, hic minor, quam obediens fuerunt isti patri, vt non ausi sint saccos suos, nisi eo vidente, aperire: vt ipse prius acciperet, quod vellet.* Imò mirarer ego, si benè morati filij non morarentur, vt allatorum fructuum suorum primitias, priusquam cateris suis, patri optimo consecrarent: vt foret mirandum, si Crucis suæ primitias, & fructus meliores præseruatiuæ redemptionis, Angelis prius Christus, quam Matri optimæ consecraret.

59. Post longum fastidium precationum catalogum, quo Iosepho suo blandiebatur Iacob, tandem sic concludit: *Benedictiones patris tui confortate sunt benedictionibus patrum eius: donec veniret desiderium collium aeternorum, sicut in capite Ioseph, & in vertice Nazarae inter fratres suos.* Genes. 49. n. 26. Annunciatur inter benedendum Christus, qui desiderium è caelestibus collibus suspirabatur: quasi ab illius aduentu, & meritis benedictio implementum sortitura. Videbatur ergo Abrahami benedictio huc inuocanda, cui expressior tanti boni promissio facta fuerat: & tamen id subicit Iacob, & benedictionem sibi factam inculcat, benedictionem suam filio largitur, & hanc benedictionibus patrum confirmatam: vt, dum illa sua filio erat immediatior in causa, foret etiam ad effectus efficacior. Idem Oleaster ad hunc locum: *Videtur, inquit, ex hoc loco sequi, iam benedictiones fore robustiores, quanto fuerint proximiores.* Neget igitur Mariæ benedictionem diuinam efficaciorrem; qui illam Nato pariter, & Patri Deo proximiorrem denegauerit: (quod tamen in hac quæst. clarè fateretur D. Thomas.) Audes? Non id putabat Bernardus, qui in Serm. ad illa

58.

Parentibus prius, quam filius succurrerent.

59.

Parentum benedictio eò efficacior, quò proximior.

60.

Mariam Deo proximam carnalis non intueretur.

illa verba Apocal. 12. sic scribit: *Mulier, inquit, amicta Sole: plane amicta lumine, tanquam vestimento: non percipit forte carnalis: spirituale est, stultitia illi videtur. Non sic videbatur Apostolo, qui dicebat: Induimini Dominum Iesum Christum. Quam familiaris ei facta es, Domina! quam proxima: imò quam intima fieri meruisti! Quantam inuenisti gratiam apud Deum! In te manet, & tu in eo: & vestis eum; & vestis ab eo: vestis enim substantiã carnis; vestis ille te gloria sua maiestatis: vestis Solem nube; & Sole ipso vestiris.* Amoueamus oculos carnales, vt Mariam Deo proximam, & intimam contemplemur: & dum proximam viderimus, nihil medium inter Filium, & illam cõtemplemur: mediaret verò origo illa pura Angelorum, si maculata Mariana Conceptio interueniret: si alia creatura robustiorem benedictionem saltem originalis gratiæ, & pulchras fructuum Crucis primitias sortiretur. Idè ad illud Cant. vbi Christus ad Mariam: *Surge, propera, amica mea.* cap. 2. num. 10. LXX. vertunt: *Surge, veni, proxima mea.* cui tanquam proximiori robustior, & proximior benedictio debebatur.

61. Hinc illa eiusdem Mariæ vox in eodem Cantico: *Dixi: Ascendam in palmam, & apprehendam*

fructus eius. cap. 7. n. 7. vbi benè Dionysius art. 24. *Si per palmam, inquit, intelligatur Crux Saluatoris; hanc utique optima Mater vnã cum Filio suo ascendit affectu, & per imitationem dignissimam, compassionemque maximam, &c. sicque apprehendit fructus eius, id est, merita passionis Christi.* Nullum redemptionis fructum præterit Maria, nullum ab illa Christi meritum alienum. Cùm ergo meritis Christi starent boni Angeli, ne caderent, & inde protoparentibus originalis gratia concederetur; quare inter alios, hos fructus non decerptos Mariæ existimabimus? In palma victoriosa semper, Crux merita Christi Virgini communicans effigiatur, ne vnquam à Dæmone victam existimemus: neque vnquam Crux palma victoriosior, quam dum pleniorum fructuum suorum vbertatem Virgini referuauit. Et benè tot ante sæcula ascensus iste felix enunciat: quia omnes ascensiones suas, etiam ab ipsa Conceptionis aurora in Cruce sibi disposuit Maria. Neque mirum: ascendente enim Cruce, tanquam felicissimo astro, Maria ortum habuit: non solum sub hoc sydere futura felicior; sed etiam absquè illa nullatenus futura. Sed hinc iam ad secundum Periõchæ propositum manuducimur.

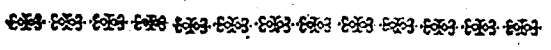
Maria omnes fructus Crucis decerpsit.

Maria absque Christo passibili non futura.

ANTHOLOGIA II.

Maria absque Christo non futura.

S. I.

Noua, & illibata sunt, quæ in obsequium Christi apparantur.

62. Idem iam fuisse probatur.

ANTE omnem creaturam, electam fuisse Mariam, neque omninò futuram, nisi Christus in remedium peccati mitteretur, dixi in Examine articuli. Et merito: quia, si Maria prius quam decerneretur Christus, futura intelligeretur; minus apta illius obsequio, & materno ministerio videretur venire: quia ex vi prioris decreti, & efficacis, iam aliis etiam ministeriis destinabatur: cum è contra, hinc maximè Christi decus crescat, & excellentia, quod res, quibus intimè vtitur, nouas, & illibatas, nec alieno vsui requirant destinatas. Prostrata morte, Dæmone triumphato, spoliato Tartaro in cælum Christus conscendit, nube vectus, fulgida Angelorum militia constipatus. Vbi ad ætheream arcem peruenitur, exclamat triumphalis exercitus ad Angelos, qui caelestibus mœnibus præstabant excubias: *Attollite portas, Principes, vestras: & eleuamini portæ aeternales: & introibit Rex gloria.* Pl. 23. num. 7. vel, vt legit Symmachus: *Transferte.* & benè, cum transferendæ, & amouendæ dicuntur, tunc aeternales vocantur: vt, dum durationis illarum, Pontus de Concept. B. M. V.

que videbatur æterna, iura frangi videntur; vrgens maioris imperij necessitas exprimitur. Sed quid in his portis è sapphirina lapidicina subteractis, quid in stellatis luminibus, quid solaribus emblematis, in adamantina striatura ineptum, vt eà Rex gloria non deberet introire: Pende ly, vestras: nimirum, portæ erant, quas iam purissimis licet, imò purificatoriis aliis pedibus caelestes Principes, & supremi truerant Seraphini: id satis, vt Christo, sibi in similibus noua postulanti, minus aptæ viderentur. D. Ambr. de fide; 4. cap. 1. *Debit, inquit, nouo Vitori, nouum iter parari.* Ne fordesceret, si prius aliis destinaretur. Et nota obiter, in Mariano cælo Conceptionè quodammodo portam esse, & frontispicium, vnde cætera penetralia conspiciuntur: ne hanc Christo à Dæmone conculcari permittendam existimes, qui vilioris cæli ianuã a solis Seraphinis calcatã repudiavit.

63. Et certè non aliunde gratius præseruata Mariæ Cõceptio illustratur, quam si ex vi, & meritis passuri Christi creata intelligatur: licet enim plures alij, vt supra dixi, ex vi decreti Christum determinantis decernerentur, aliis non futuri: nullus tamen in tam intimum ministerium parabatur, vt melius Christi Sanguinis fructibus potiretur. Cape cum aliis prædictum locum Psalmsi simpliciter, de aperiendis portis Saluatoris: vt clausa ob culpam Adami Paradisi portæ iam nobis à Christo apertæ intelligantur: & dubitabis adhuc, cur tollendæ inde portæ præcipiantur, quasi semper aperta illarum cauitas relinquenda: an iam custodia non indiget Paradisi? Certè

Christi ascendens gloria.

Sanguis Christi, & clavis apertio, & securitas cælestis mœnium.

Certe non indiget: quia apertio, & Christi me- ritis facta, & eius Sanguine obfirmata, serpenti- iam, ad vniuersale damnum aliud, interdicta. Ab- bas Cellensis de Panib. cap. 25. Sit tibi, inquit, clavis reformationis celi, Sanguis Passionis Domini: non obfirmabunt ualuus suas celi, cum uiderint Sanguinem ad se lenari de uisceribus Christi: ape- riuntur denique porta Paradisi, ut ad ipsum sancti- ficatur, meliori, & puriori sanctificatione: ne deinceps admittat præuicatorum, cum sustinuit Satana transgressionem. Attollite portas, Principes, uestras: quia nobiscum deferimus clauis non manu factas. Ut noua stabilitas Paradisi, & celi, ne ibi Adamus à serpente, aut Angelus à superbiâ induceretur iterum, à Christi Sanguine proueniens intelli- gatur. Bene ergo ibi securitas datur, custodia re- mouetur: & putes, Matrem, unde hunc Sangui- nem sumpsit, non custodiret? Sed redeo.

64.

Christo in- timè seruitu- rum, nec etiã mente aliis destinandum.

Minus erat, si nouam sibi portam præciperet Christus; quia uetus iam fuerat ab aliis concul- cata: certum puto, etiam si non præcalcaretur, ex eo solum, quòd indifferens destinaretur, ut Chri- sto, & aliis posset deseruire, non placituram: nec ita placituram Mariam, si indifferens in alia mi- nisteria decerneretur, & postea in Matrem elige- retur. Nunquam certè futura Maria, nisi etiam in mente Dei noua, & illibata destinaretur. Atten- de. Religiosissimæ illæ femine, quæ de uigendo Corpore Dominico cogitabant, non tam con- dita uingenta, quam simplicia aromata emisse dicuntur: Emerunt aromata. cap. 16. Marc. n. 1. Et quidem in eo temporis articulo nihil alienius uidebatur. Commoriebantur Christo, dolore confepulæ: nihil interim apud illas, nisi lacry- mæ vberes, ardentia suspiria: & tamen tunc te- runt aromata, oleo odorato miscent, ignem ap- plicant, massam suauem ligant, condiunt uin- guentum. Et quantò facilius, ne locus debito planctu eriperetur, uingentum iam conditum pretiosissimum à nobiliori emerent pigmenta- rio? Sed nouerant ingenium Domini. Uinguentum certè in domo pigmentarij tantum uingendis mortuis hominibus condiebatur: quis enim somniaret uingendo Dea posse, & debere condi- ri? ad minus in taberna uenditioni expositum, indifferens iacebat, ut ab aliis humano cadaueri uingendo emi posset: sicut à piis feminis uin- gendo diuino Corpore emebatur. Vinctio ergo de se indifferenter Christo, & aliis destinata; indi- dem tam intimo ministerio inepta erat. D. Bern- ard. Ser. 12. in Cant. Emunt, inquit, non uin- guenta, sed aromata: & uinctio in obsequium Domi- ni non facta assumitur; sed noua conficitur. Non præuisa futura Maria absque Christo: quia talis ad alia ministeria indifferens cernevetur, & pro- pterea iam minus placitura: quid si Dæmoni subiicienda?

65.

Dæmoni nec abiecta par- ticula conce- denda.

Maius aliquid dicam. Non solum si quâ sui particulâ res polluat; aut, si indifferens Deo, & hominibus iaceat, inepta venit: uerum etiam si destinata soli Deo, aliquam habeat particu- lam, quæ, quantum à toto semota, nec Deo serui- tura, fœdetur; iam tota res diuino ministerio minus decens existimanda. Mirum est lectu, qua curiositate Tabernaculum suum, & omnia Ta- bernaculi instrumenta præceperit Deus con- struenda. Videbatur ergo ad intimius altare pro- lixiores longè apparatus exigendos: & tamen au-

di, quid dicat de lapideo: Quòd si altare lapi- deum feceris mihi, non edificabis illud de sectis la- pidibus: nam, si lenaueris cultrum super eum, pol- luetur. Exod. 20. num. 25. Et cur rude, & im- politum altare mandatur, cum tam intimè Deo seruiturum? Imò propterea: mauult enim impo- litum, quam pollutum. Et unde pollueretur cul- tro? Aduerte. Lapidem è rupe sua eruti ad altare, & Deo destinati, si ferro, & scalpello poliren- tur, aliquis necessariò in terram mitterent particulas hominibus conculcandas: & licet hæc particula Deo non deseruirent; iam tamen alta- ris sui Deus sic zelotypus, ut pollutum habeat, si etiam semotas à se particulas habuisset ali- quando conculcatas. Primasius ibi ex Hebræo- rum doctrina, sic factum ait, ne eueniret, particu- las aliquas scalpello abrasas in terram decidere. Eruta Maria à naturæ nostræ metallo, & Deo desti- nata, quantum secundum illam Conceptionis suæ particulam (demus id gratis) incarnando Ver- bo non seruiret: iam tamen minus pura & apta foret, si illa eius particula, ab homine, nedum à Dæmone calcaretur. Sic undique non solum no- ua, sed illibata accedere debebat.

66.

Maria altare terrenum im- maculatum.

Nisi fortè dixeris, non digniorem Mariam quouis altari. Altare de terra, inquit Deus, fa- ciatis mihi, & offeretis super eo holocausta, & paci- fica uestra. Ibidem, num. 24. Et cur altare, siue fi- gura Christi, cremandis holocaustis, id est, con- sumendis peccatis, de terra fieri præcipitur, cum de pretiosiori metallo possit, nisi ut terrena nostra natura in Christo mediatrix intelligatur? Quis ergo diuinam hanc terram peccatorum expultricem de terra subiecta peccato dixerit as- sumptam: & non potius de terra immaculata? Bene Abbas Cellens. cap. 21. Filius, inquit, est altare de terra sancta: quia corpus habet de Matre sine macula: in quo cremantur holocaustomata, dum condonantur peccata. Domina nostra nihilominus altare est terrenum: quia refugium est miserorum. Et quid amplius ei assignare possumus diuini mu- neris, & honoris, quam ut, quod uerum est, fateamur, Genitricem eam esse Dei, & hominis? Non sit, quæ solo, misera; nec habeat conculcatam particu- lam altare illud, quod in refugium miseris, & conculcatis nobis destinatur: nec tradatur pec- cato, quæ nisi in peccatorum remedium non fu- tura.

67.

Suscitare, in- sacris est creare.

Hinc capies locum illum Cant. 8. n. 5. Sub arbore malo suscitauit te: ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua. Hanc malum arborem de Crucis ligno plures explicarunt: & à Græco ἐξήγησα, excongregari, vel segregari, ereptam Mariam à reliqua turba probauit magnus Sala- zar. Sed tu mihi ad rem meam iam pende, uer- bum, suscitare, in sacra Pagina passim sumi pro, creare, producere, generare. Idem Moyses de Chri- sto ad populum locutus: Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis sicut me, suscitabit tibi Domi- nus Deus tuus. Deuter. 18. n. 15. Neque enim in hac Christi suscitatione, priorem aliquem eius lapsum poteris fingere, unde suscitetur: sed mera eius productio declaratur. Sic in hoc loco, cre- do, dicitur Maria sub Crucis tegmine suscitata, non solum quòd præferuaretur à communi ma- tre peccatrice: sed etiam, quia Crucis, id est, passibilis Christi intuitu, ab statu possibili, ad futuritionis statum; & inde ad existentiam du- ceretur,

ceretur, aliter non creanda: ut noua, & illibata tam sacro ministerio aduentaret. Huc apto uerba D. Andreæ Cretensis Orat. de Cruce apud Gret- ser. post multa: Et quid, inquit, his immoror? Si Cruis non esset, Christus in terra non fuisset: & si Christus in terris non fuisset, non Virgo, non se- cunda Christi generatio fuisset. Quasi æquè cer- tum putet cum D. Thoma, non incarnandum Verbum, nisi ad Crucem, & peccati redemptionem; quam non futuram Virginem, nisi pas- sibilis Christus decerneretur.

68.

Idem Cruci- formis ad vi- sionem.

Inde ortum puto, ut Maria Cruciformis appel- letur. Nemini ignota uerba illa D. Epiphaniij de Virgine: Dico illam esse thronum simul, & Cru- cem: extendens enim sanctas uenas Dominum por- tauit: thronus Cherubicus, Cruciformis, & celestis. Ut nihil de terra habere; sed tota caelestem puri- tatem spirare crederetur: quæ sic Cruci confor- mabatur, ut dum illius intuitu creatur, Crucis culpam expellentis, Dæmones superantis inno- centiam, & uictorias imitetur. Fatentur id An- geli locuti ad Mariam: Statura tua assimilata est palma. Cant. 7. num. 7. id est, Cruci, quæ palma Christi gloriosa, ut uidisti supra num. 61. ut sic statura Mariæ tota Cruciformis esset: quando- quidem solum præuisa Cruce, non solum præ- seruata; sed etiam fuerit producta. Vide ergo, quàm de hac nouitate procedat illibata Maria, quàmque immeritò Dæmoni aliquando tradatur superata, quæ Crucem Dæmonis superatricem sic expressit. Imò & idem Crux, cui assimilatur ibi Maria, palma dicitur: ut in Maria nihil nisi pal- mas aspicias, & triumphos. Nam, si ad alios effe- ctus hic respiceretur, credo, Maria, quæ tota Filio similis, cedro potius, quàm palmæ com- pararetur: (Christus quippe cedro comparatur, Cant. 5.) sed, quia uictoriarum Crucis æmula prædicabatur, palmæ Crucis necessariò com- paranda. Bene Hailgrinus ibi, ad Mariam: Sta- tura, inquit, uidelicet, rectitudo bonæ intentionis, & sanctæ operationis, assimilata est palma: ut, sicut palma, id est, arbor triumphalis Crucis Dominice, terribilis est malignis Spiritibus: sic Beata Virgo merito sua rectitudinis malignos Spiritus terreat, & expellat.

S. II.

Christum sibi hoc beneficio deuin- xit Deus, dum Mariam aliàs non futuram, solum in eius mi- nisterium destinat efficaciter, & plenâ diuina artis industriâ producit.

69.

Maria in Matrem da- tâ, Christum deuincit Pa- tr.

VM omnia ad Christi sui gloriam Deus destinaret, (quem propterea creaturarum primogenitum probaui- mus in Examine; illisque Christum sibi de amoris teneritudine deuinciret, quem sibi arctissime obligatum piissimus exoptabat, id cu- rauit, ut sibi illum raro quodam adstringeret be-

nescio, eoque (si vnionem excipias hypostati- cam) excellentissimo: nimirum, si illi Matrem, aliàs non futuram, destinaret; eamque perfectis- simo conderet artificio: ut per excellentiam in- ter diuinarum manuum opera, excepto ipso Christo, perfectissimum opus haberetur. At qui- dem non solet Deus rebus aliunde obuiis & pa- ratis; sed denuò destinatis, & constructis, quos sibi uult arctissimos, obligare: neque res illas, quas in tantum effectum irrogat, nisi tam mira condere perfectione, ut earum speciali modo author, atque promotor ostentetur. Vtrunque si probò, non leue pro Examinis nostri doctrina telum torquetur, urgetur argumentum: an ve- rò probem, Lector, etiam non beneuolus, iudi- cabit.

70.

Ingens Dsi doxum, uisum sancta.

Postquam creaturas omnes, Adami dominio subiecerat Deus, addit sacer Textus: Adæ uerò non inueniebatur adiutor similis eius. Genes. 2. n. 20. Expressius in Hebræo de Deo: Adæ uerò non inuenit adiutorium, &c. Quæsieratne Deus adiu- torium Adamo? Non crediderim: frustra enim diuinos oculos in quærendo aliquo dixeris oc- cupatos, quod tandem non inuenturus prænoscebant. Cur ergo non inuenisse dicitur, qui non quæsierat; cum non inuenta res supponat inqui- sitionem? Quia posset inquirere: & licet minus perfectè simile; at saltem de natura corporea simile aliquid adiutorium illi inuenire: sed no- luit. Et cur noluit inter tot creaturas iam produ- ctas: cum, si iuuandæ vires, leonem posset, & equum adiuuare: si fouendæ deliciæ, flores, & auiculas varias assignare? Quia Adamum im- pensius sibi nouo aliquo beneficio uolebat obli- gare: neque magnum, si de rebus iam paratis, & uulgariter creatis sumeretur. Oleaster ibi: No- luit inuenire, inquit, ut daret ipse, & hominem sibi ex hoc beneficio deuinciret. At quàm perfecta con- deretur Eua, satis ponderat Textus, dum ait: Edificauit Dominus Deum eam, quam iulerat de Adam, in mulierem. Ibidem, num. 22. Quasi non tantâ curâ faber ædificium, quântâ Domi- nus fœminam originali gratia implendam fabri- caret. Obligabatur ergo Adam de munere sibi vni destinato, & propterea impensissimè ad per- fectionem elaboratò. Nec aliunde Christus Pa- tri id cupienti, strictius ligaretur; quàm si Ma- riam non inter turbas paratam, sed sibi vni de- stinatam, & inde perfectissimam acciperet, & ab initio gratiosam: ne in hoc caelestis noster Adam, Adamo terreno cedere uideretur.

71.

Paradisi ar- tificium.

Creauerat Deus in principio celum, & ter- ram: & hanc deinde arboribus complerat, amec- narat floribus, fontibus irrigarat: quæ inter, & voluptatis Paradisum uenustissime produxit: & tamen additur postea: Plantauerat autem Domi- nus Deus Paradisum voluptatis à principio, in quo posuit hominem, quem formauerat. Genes. 2. num. 8. A principio creauerat, quando terram in par- tus uirentes cap. 1. num. 11. fecundauit: neque tunc eius productio insinuatur, ne cum cæteris rebus uulgariter tam faustus locus productus in- telligeretur. Et bene, plantauerat: quasi cætera terræ uireta leui uerbo fierent: hic industriè, & quasi adhibita manu laboraret. Ipse arbores se- uuit, herbas depinxit, riuulos deriuauit, quasi tanti horti plantator ostentaretur: quasi hortus è priuata, tanti Authoris cura, & tactu, sic felix erumperet

erumperet. Posses de hoc canere meliori iure, quod Venantius lib. 6. de horto Regis sui:

Mittar hic estas, ubi molli blanda susurro
Aura levis semper pendula mala quatit.
Hæc magno inseruit Rex Childbertus amore:
Cbarius ista placent, quæ manus illa dedit.
De cultore irabit mellitum planta saporem,
Forfan & hic tacitos miscuit ille fauos.
Regis honore novis duplicata est gratia pomis,
Suavis odor nari, dulciss in ore sapor.
Qualiter ille hominum potuit prodesse saluti,
Cuins & in pomis tactus odore placet?

Suaviorem Deus homini apparat Paradisum. Sed, cur, si tota terra homini parabatur, solum illi Paradisi sedes dicitur assignata? Quia hoc dono tam impensè curato, amores dilecti hominis captabat Deus: quia, cum cætera etiam aliis ministeriis, & brutorum habitaculo deseruirent; hæc sedes in foliis hominis domicilium destinata, & propterea cultissimè producta nosceretur. D. Basilius Seleucus Orat. 2. Neque donatoris desiderium uniuersa terra, nec concessum mare satiauit: sed extructum manu sua Paradisum, delicias sedem dilecto concessit. Minus putaret Deus concessisse Christo, quanuis illi cæteras omnes adscriberet creaturas; nisi in foliis gratiam Marianum plantaret Paradisum ita perfectum vndique, & illibatam, vt in illo plantatoris excellentia monstraretur.

Amores hominis captat Deus novis beneficiis.

72.

Hominis dignitas ob Christum.

Vidisti viri uxorem, & habitaculum: vide & corporis eius creationem, Formant, inquit Scriptura, Deus hominem de limo terra. Genl. 2. num. 7. Dulcius LXX. Finxit Deus hominem. Quanto tenerior fabricandi tenor? Qui sapphirinam cælorum massam fastidiuit, quam solam operatorio verbo dignam deputauit; luto quodammodo inuoluitur, & instar figuli tractat limum conuoluens. Verbo Domini cali firmati sunt: & manus ipsæ Domini fecerunt hominem; hominem plasmauerunt. Quasi communis ille, & peruius verbo operandi modus huic ineptus, & humana carni noua immediatius plasmandi ratio referuaretur: vt sic pulchrum, & condignum animæ metaretur hospitium; & seruata proportione de venustate cum spiritu decertaret. Quæres, quorsum tam noua destinetur productio, productum tam excellens? Et respondet optimè Tertul. de resurrect. cap. 6. Limus, inquit, toties honoratur, quoties manus Dei patitur, dum tangitur, dum decerpitur, dum deducitur, dum effingitur. Recogita totum illi Deum occupatum, ac deditum manu, sensu, opere, consilio, sapientia, prouidentia: & ipsa in primis affectione, quæ lineamenta ductabat, &c. Quodcumque enim limo exprimebatur, Christus cogitabatur homo futurus. Destinatur noua ratio producendi Christianæ carni: & in illius gratiam tot ante sæcula in Adamo inpensâ curâ affabrè factis fingitur lineamentis à Deo. Qui non, putò, obdormiret in matre illi vulgari, & alias futura cateruatim, assignandâ: in Carne eius immediata, (imò & ipsissimâ,) à traducis mundanda infectione, quo illum sibi longius obligaret, non inuigilaret?

73.

Amœnissimè describit Sapiens ferculum, siue cætrum Salomonis, in cuius columnis argentum substat ad bases, striatur ad corpus, frondefcit ad peristylia: cuius reclinatorio aurum flammescit, ascensui substernitur purpura, & mediis azaro-

tis scetiles gemmæ disponuntur: dignus materia comptus, quam Libanus de incorruptibilitate, deque odore celebrem ministrarat. Quæres, quorsum tantus apparatus? Quia non ignobilior debebat esse is, cuius ipsemet Rex authorem se exhibebat, & artificem: Ferculum, inquit, fecit sibi Rex Salomon. Cant. 3. num. 9. Quali ipse ligna dolaret, asperaret metalla, purpuram confucret: vt inter duodecim millia curruum, quæ dicitur habuisse 2. Paral. 9. hic vnus non solum ab illo habitus, sed etiam ab illo priuatim factus describatur; scilicet, propter filias Ierusalem, siue animas sanctas, cælestis noster Salomon illum construxerat: quas sibi non ita promeriturum credebat, si illis ex vulgaribus curribus aliquem destinaret: aut, si denuò destinatum, non talem elaboraret, vt non solum materiam superaret opus; sed & opus ab ipso artifice gratius proueniret. Gilbert. Serm. 17. Vehiculi, inquit, quo estis ad lectum portanda, pulchra varietate describit ornatum: etiam in itinere Sponsus vobis procurat ipse delicias: ferculum hoc quidem gratum est in materia; sed ab authore est gratius: ipse enim Salomon seculi huius est author, & artifex. Quali forderent sponsabus delicia, nisi ab ipso priuatim sponto procurarentur: ni priuatim ferculum tale appareret, vt ipsius artifex meritò diceretur.

Sponsa sancta delicia parat Christum.

74.

Maria Christi ferculum gloriosum.

Transfer id ad rem nostram: imò ne transferas; sed translatum melius audi à Guillelmo in Catenâ: si prius pendis, cur dicitur, sibi fecisse currum Salomon diuinus, si propter filias Ierusalem fabricatur? Sed ferculum Marianum, & Deo gestando deseruiuit; & propter animas, quæ eius ope ad thalamum gloriæ deseruntur, optimè sanè dicitur apparari. Nunc audi Guillelmum: Ferculum, inquit, f. cit, quo spiritualiter ipse fertur: creauit sibi verus pacificus Matrem, cuius virgineo utero portaretur. O beatam ventrem, qui Dominum portauit. Nota illud, creauit sibi: quia non aliter futura, nisi in Matrem Dei crearetur: nec digna Mater Dei, nisi tam splendido apparatu fabricaretur: & credas tanti currus primitias Dæmoni delibatas: & qui sessorem diuinum postea gestaret, prius Dæmonis pompam gestaturum?

75.

Dei operatio tam per seruos, quam per seipsum cura.

Perclusis Philistinis, & Sacerdotes suos consulentibus, de remittenda arca sic respondent: Arripite, inquit, & facite plaustrum nouum unum, & duas vaccas sanctas, quibus non est impositum iugum, iungite in plastro, &c. tolle si que Arcam Domini, & ponetis in plastro. 1. Reg. 6. num. 7. Summa celeritas, vt nemo nescit, in verbo arripienti denotatur: & tamen non plaustrum aliquod, quanuis nouum iam factum; sed denuò sibi imperant faciendum: & benè cum ad Satrapas, & vrbis nobilissimos sermo fiat, dicitur, facite: quasi aut illis seruire ministerium imponatur, & fabrorum imperentur exercitia: aut tam affabrè fieri curarent, vt dignum Satraparum opus videretur: nimirum, promerendo Deo in Arca veneranda, nefas putarunt, si plaustrum licet nouum, at in alia ministeria indifferenter factum, assumeretur: aut, si non tale fieret, vt Dynastas condeceret. Lyranus: Facite, inquit, plaustrum: ad ponendam Arcam desuper reuerenter. Quæ certè irreuerenter poneretur, nisi plastro in id tantum destinato, & denuò factò, quantumque res. poscebat perpolito: quo sibi

entis

eius fauorem promerendum sperabant: & propterea putarem ab Israëlitis plaustrum combustum, vaccasque in holocaustum oblatas, num. 14. ne quod in tantum munus fuerat destinatum, profano deinceps ministerio possit deseruire. Putarem ergo ponendo Christo suo, Arcæ viuæ, non minùs curiosum fuisse Deum: idque promerendis Christi amoribus factitasse: quod diuinis promerendis fauoribus Philisthini perficere studuerunt.

76.

Maria absque iugo, & radice gloriofa.

Et, vt id obiter notem, nõ caret mysterio, quod additur de vaccis, quibus non est impositum iugum: cur enim detrectatur iugum, & insuetæ: cum potius assuetæ oneri lubentius subeundo, eligendæ videantur? Nisi quia attrita profano iugo ceruix, horroni credebatur futura Diuinitati in Arca assistenti. Vnde benè hic Glossa interlin. Non impositum, inquit, iugum peccati. Et non horreret Deus gestari à Maria, quæ peccati iugo fuerat subiecta? Putarem huc alluisse D. Epiphanium Orat. de laudibus Mariæ: Tu, inquit, iuuenca nunquam iugum experta, quæ vitulum genuit, &c. Quid dicam, & quibus verbis explicabo gloriam radicis fundatam? Et quàm aptè, radicis fundata dicitur Mariæ gloria: frustra enim iuuenca nunquam iugum experta diceretur illa, quæ ab ipsa radice, id est, conceptione, iugum culpæ sustulerat inglorium: nec ita gloria vernaret in ramis, quæ de infectione culpæ ridiculam radicem ostentabat. Benè fundatur radicitus, quæ nisi radicitus fundanda non fundaretur: quæ solum in diuini germinis truncum fundabatur.

Decorus, & gloria, & honor, & virtus, & sapientia, & scientia, & fortitudo, & cetera.

S. III.

Quàm sint perfecta opera, quorum se Deus authorem vult existimari.

77.

Deus priuatus aut hor non nisi rei perfectissimus.

Quæ hucusque dixi, probant, quàm soleat Deus sibi denuò selectissima, nec aliàs obuia instrumenta destinare; obiterque vidimus, quàm ea perfecta soleant perpetrari: & vtrunque ostendimus in Deipara. Nunc paucis adhuc videamus, quàm perfecta sint illa, quorum se Deus ostentat authorem: vt eorum, quæ destinata, aliàs non futura, quorumque præcipuè est author, excellentia denotetur. Vidisti supra, quàm miro artificio, & cura homo crearetur quoad carnem; pendè deinde, quantò ad animam perfectior edatur. Inspirauit, inquit Textus, in faciem eius spiraculum vitæ. Genl. 2. num. 7. vbi Lyranus: Significatur, inquit, spes, quæ charitate formata spirat ad cælestia. Vt, vbi primùm homo, statim gratiæ pulchritudine decorus, & spe gloriæ excellens appareret. Nimirum, opus erat, quod inter cætera Deus, tanquam magis proprium, ostentabat: non debuit minori præfulgere dignitate. At, cur, inquis, non solum perfectum de natura; sed etiam, quantum est ex parte Dei, adornatum stabili gratiâ exhibetur? Quia inter visibilia opera solus homo in Spiritu Sancti templum parabatur: nec in id veniret perfectus, nisi sanctus. Tertul. lib. 3. contra Marc.

Spiritus Sancto templum munda dicanda.

78.

Eorum ipse Spiritus Sanctus architectus.

cap. 20. Edificaturus, inquit, esset hominem, scilicet, sanctum, in quo potiori templo inhabitaret Dei Spiritus. Neget maiores prærogatiuas singularissimo operi, Mariæ, inquam, qui illam inter omnes potissimùm fuisse Spiritus Sancti templum de summa puritate denegauerit.

Seuerissimas minas in populum intentabat Deus: & posteaquàm victus robur, & Principes, & strenuos inde amouendos testatur; concludit, amouendum etiam sapientem de architectis, & prudentem eloquii mystici; vel, vt alij legunt, sapientem architectum. Isai. 3. n. 3. Qualem operum excellentiam ab hoc architecto profectam existimaueris, cuius ablatio, grauissimum peccatum summa existimatur? Neque mirum. Spiritus Sanctus erat, cuius ædificium Ecclesia, & illa absque macula, absque ruga, absque defectu. Tertul. citatus cap. 8. Sapientem, inquit, architectum, Spiritum, scilicet, Sanctum, qui ædificat Ecclesiam; templum, scilicet, & domum, & ciuitatem Dei. Et si talem sibi Deus domum ædificat, vt ipsius se proferat architectum; iam facile est augurari, qualem ipse sibi Matrem ædificauerit. Meritò proinde D. Thomas Valent. Episcop. Quæ gloria, inquit, quis decor, quis candor, quæ virtus, quæ gratia non decuit Matrem Dei? Homo natus est in ea: & ipse fundauit eam Altissimus. Qualem ergo faceret artifex, qui elegit eam, vt nasceretur ex ea? &c. Cogita ergo Virginem quandam pulcherrimam, purissimam, humillimam, sanctissimam, & perfectissimam; ex omni parte integram, & consummatam: illa est Mater Dei. Et maior est, quam excogitare potes, aut intuius mentis describere, &c. Plura habet Conc. 3. de Natiuit.

79.

Alludit autem obiter S. Doctor ad illud Pl. 86. num. 5. Nunquid Sion dicit: Homo, & homo natus est in ea: & ipse fundauit eam Altissimus? Qui locus in Sixtiani sic ex Græco vertitur: Mater Sion dicit: Homo. & deinde absque interrogatione. Scio Græca correctiora putari habuisse, μητι, non verò μητις. Sed mihi satis, & plusquam satis, de Matre locum legi à multis Patribus. Et licet plusculi in hac Matre Ecclesiam intelligant: at Mariam intelligendam voluit, Ambros. Orat. de excessu fratris sui Satyri. Quam explicationem festiuissimam vocat D. Ildesonus. Vide & Helychium Orat. 1. & Hieron. tom. 4. Serm. de Assump. Mar. Et quidem meliori iure Deus homo Matrem Mariam, quàm Ecclesiam appellabit. Sed esto: intelligamus Ecclesiam: cuius fundamenta in montibus sanctis: cuius portæ (id est, initium) super omnia tabernacula Iacob dilectæ Deo: de qua gloriosa dicta sunt, vt in eodem Psalmo fusè describitur: mihi enim multò inde robustius insurgit argumentum: nec enim sciueris vsquam explicare has Ecclesiæ laudes, nisi à Marianis laudibus mutueris exemplum: aut plusquam Augustinum in loco difficillimo te scire fatearis. Ergo ille ibi ita: Ecce, inquit, Mater Sion dicit: Homo. Quis homo? Qui homo factus est in ea. In ea ipse factus est homo, & ipse fundauit eam. Quomodo in ea factus est, & ipse fundauit eam? Vt in ea fieret homo, iam fundata erat. Sic intellige, si potes. Etenim mater Sion dicit: Sed homo: mater Sion dicit: homo autem factus est in ea: ipse autem fundauit eam, non homo: sed Altissimus. Sic fundauit ciuitatem, in qua nasceretur, quomodo creauit Matrem, de qua nasceretur. Vno verbo:

Ecclesia excellentia.

verbo : quâ homo nascitur, & Matrem vocat: quâ Deus est Altissimus, ipsam prius fundauit. Opus ergo Marianum perfectissimo sanctæ ciuitatis, siue Ecclesiæ operi exemplar præbuit. Maria præcipua est, cuius primæ originis fundamenta in sanctitatis montibus fundantur. Maria est, cuius porta, (id est, conceptio, per quam vitam ingre- la est,) super omnia sanctitatis tabernacula dili- guntur. Maria est, quam Christus, tanquàm ho- mo, Matrem dixit: & tanquàm quasi opus excel- lentissimum fundauit. Et bene prius Mater dicitur, deinde fundata: quia solum, vt esset Mater, fundabatur. Vt non solum sit Maria opus perfe- ctum: sed etiam perfectorum operum idea glo- riosa. Sed lubet in hac idea, & opere Mariano, quod Deus aliis posuit exemplar, paululum im- morari.

lencia facit; in opere hoc singularissimo singula- rissimè potens, & inde singularissimè operans ha- beri, & laudari concupiuit. Et emphaticè, puto, magna hæc omnia, non sibi à Domino data, sed ab ipso facta pronunciat; vt in illorum singulis nihil ad perfectionem de- futurum à tam diuino artifice præsumi possit. De Iustis ad Dominum loquebatur Moyses dicens: *Intra uices eos, & plantabis in monte hereditatis tuæ, firmissimo habitaculo tuo, quod operatus es, Domine: Sanctuarium tuum, Domine, quod firmauerunt manus tuæ.* Exodi 25. n. 17. Multa quidem parat sibi Deus, idque mediis creaturarum in- strumentis: aliquorum tamen, quæ eximia sunt, ipse se vnicum autorem testatur, & operatorem. Et cur ita, inquis? Quia in iis, quæ generali con- curtu fiunt, & medio instrumento, aliquid à causa secunda defectuosum poterat pertineri: in iis ve- rò, ad quæ speciali modo Deus concurret, nihil deesse potest; nihil, quod non sit optimum, repe- riri. Sic explicandus Origenes ad hunc locum: *Dei, inquit, de nobis solliciti prouidentia, & amor apertè declaratur: non enim dicit, Sanctuarium manu hominis factum; sed manu Dei. Quid ergo? Propter: Deus plantat, & edificat: agricola effi- citur, fructus efficitur, ne tibi aliquid desit. Audi & Paulum dicentem: Dei agricultura: Dei edifica- tio estis.* Quia nihil deesse poterat in eo, cuius ipse Deus edificator dicebatur. Non solum ma- gna accepit Virgo; sed illa specialissimè à Deo facta: vt non solum puram conceptionem intel- ligas; sed illam in suo genere purissimam.

Nec interest, quòd magna ista, perfectissima etiam non diceret Maria: prudentissimæ, & iam Spiritu Sancto plena: femina loquebatur; quæ, ubi magna illa à Deo specialiter facta audiret, etiam perfectissima intelligeret. Post aliarum creaturarum productionem de mari addit Moy- ses: *Dixitque Deus: Congregentur aquæ, quæ sub celo sunt, in locum unum, & appareat arida. Et factum est ita. Et vocauit Deus aridam, terram; congregationesque aquarum appellauit maria.* Et vidit Deus, quòd esset bonum. Genes. 1. num. 9. & num. 10. In aliquibus Hebræis codicibus, hæc vltima commendationis verba: *Vidit Deus, quòd esset bonum.* desunt. Demus ergo, sine com- mendatione productum mare à Moyse describi: & cogitemus, cur nobilissimæ creaturæ, pulcher- rimo elemento, [quod, vt ait Ambrosius citan- dus, ita placet, vel cum surgentibus albescit cumulis, & verticibus vndarum, & cautes niuea- rant aspergine; vel cum æquore crispanti ele- mentioribus auris, & blando serene tranquil- litatis purpurascens præfert colorem, &c. bonum, tanquàm hospitium fluuiorum, fons im- brium, delibatio alluuiorum, inuectio commea- tuum: quo sibi distantes populi copulantur, quo præliorum remouentur pericula, quo barbaricus furor clauditur: subsidium in necessitatibus, re- fugium in periculis, gratia in voluptatibus, salu- britas valetudinis, separatorum coniunctio, itine- ris compendium, transfugium laborantium, sub- sidium vectigalium, sterilitatis alimentum, &c. nam illud quid dicam, quòd vnda peccatum abluat, & Sancti Spiritus aurâ salutaris aspirat?] cogitemus, inquam, cur elemento tali commen- datio denegetur? Respondebit Ambr. Hexam. 3. cap. 5.

82.

Hominibus delicias parat Deus.

83.

Maris pul- chritudo.

cap. 5. initio: *Cum enim, inquit, dixerit Deus, quia factum est: sic satis esse putant vocem operatoris, ad celebrata operationis indicium.* Satis est, si se Deus autorem maris, & mare ab ipso vno factum te- stetur, vt bonum etiam sine commendatione intel- ligatur. Et plusquàm satis, vt Maria vbique gratiarum mare cognoscatur, cuius omnia spe- cialissimum autorem Deum sortiuntur.

Denique, quidni singularissimè à Deo factam, & à Filio ipso dixerimus fundatam, quæ Filio perfectissima proliit imago? De Sole producto sic habet sacer Textus: *Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento cali, &c. Et factum est ita: fecitque Deus duo luminaria magna.* Genes. 1. à num. 14. Pende mihi, prius dixisse, deinde fecisse. Et quidem, si quis dicit, alicui dicit. Cui ergo dixit Deus, vt faceret luminaria? Certè Filio: vt per quandam appropriationem Solis creatio Fi- lio Deo tribuatur. Sed, cur id maximè? Respon- det Ambros. Hexam. 4. cap. 2. *Quis, inquit, hoc dicit? Deus dicit. Et cui dicit, nisi Filio? Deus or- go Pater dicit: Fiat Sol. & Filius fecit Solem: dignum enim erat, vt Solem mundi faceret Sol ius- titia. Ipse ergo eum in lumen adduxit: ipse enim il- luminauit: ipse ei donauit fundendi luminis pote- statem.* Vt Sol humanus, qui quâ poterat, diuinum exprimebat, & in fundenda luce imitabatur; priuatum sui autorem eundem haberet. Bene itaque specialissimè à Deo fundatur Maria, quæ eius perfectiones ad vniuersum referebat. De quo in- frâ fuissimè.

84.

Maria ima- go Dei.

Causa, & ef- fectus propor- tio.

84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95.

§. IV.

Christus ad meritum, peccati Redemptor destinatur: Maria Corredemptrix ad intercessio- nem: imò & ipsius Christi piissimè captiui pia Redem- ptrix.

85.

Maria Cor- redemptrix.

AD prædictam Mariæ futuritionem comprobendam, si non omninò eu- dens; satis tamen probabile aliunde deduco argumentum. Semper acces- sorium trahitur à principali, non è contrâ. Cum ergo de intercessione Maria accessorie in pecca- ti Corredemptricem destinetur: Redemptorem Christum de merito supponat, & ad illum aliàs non futura trahatur, necesse est. Si verò Maria peccati Corredemptrix semel constituatur, effi- cacissima inde ratio deducetur, ne peccati cap- tiuum efficiamus, quam in culpæ Redemptri- cem destinatam nouerimus. Quid, si etiam piam piissimè captiui Christi, siue æterni Verbi osten- damus Redemptricem? Certè non foret captiua culpæ, quæ culpæ Liberatorem, à dulcissimo vadimonio sola valuit, & potuit liberare: quæ captiuum dulcissimum redemit. Perpendo sin- gula.

86.

Rogabant, & obsecrabant (expositio est Guillelmi infra citandi) Mariam peccatores iam

Hominum Patrona.

ad cælos euectam, ne miseris dereliqueret, auxilium importaret: & quia illud non semper (de probatione) statim impetrabant, etiam (vt pueri solent) tenerè matrem, quasi obiectâ sui obliuione, & ignoratione, lacestebant: cum enim in seruore tentationis positos aliqua laten- tiori de causa, illos Virgo non exaudiebat, & protegebat; pia Mater quodammodo ad tempus filios non agnoscebat; & quodammodo ignora- bat, se esse, quod verè est, Matrem misericordiæ. Ideò dicebant: *Si ignoras te, o pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregum.* Cant. 1. num. 8. Quòd auxilium implorent Ma- riæ, nemo mirabitur, cum non aliunde tutius sperarent. Sed, cur non præire potius, quàm abire post greges quandoque sollicitatur? Res- pondeat Guillelmus hic apud Delr. Do verba, vt ab Authoris sensu decerpta affert ipse Delrius: *Beata Virgo gregum præi vestigia, quando sacris exemplis eos prouocat ad imitationem sui: subsequitur, quando piis tueretur auxiliis: lupus enim gregi insidians (quia frustra iacitur rete ante oculos pen- natorum) non a facie innadit; sed occultis machi- namentis quasi à tergo insidiatur: idèo necesse est, vt Christiani Patrona gregis, non solum ante faciem nostram per exempli ducatum gradiatur; sed & à tergo nos contra spiritualia nequias, brachio non carneo tueatur.* Quæ hinc pro corredemptione Mariana ratio deducatur, si paululum immora- ris, iam depromo.

87.

Blasphemabat impius Marcion, Redem- ptorem nostrum, non Deum Filium Crea- toris esse Dei: sed Dei alterius incogniti, ne- que vsquam Prophetis reuelati, cuius homo creatura non erat: contra quem acutissimè Ter- tul. lib. 4. cap. 32. ita differit: *Quem & dragmam perditam. Luc. 15. quis requirit? nonne qui per- didit? Quis autem perdidit? nonne qui habuit? Quis autem habuit? nonne cuius fuit? Si igitur homo non alterius est res, quàm Creatoris: is enim habuit, cuius fuit: is perdidit, qui habuit: is re- quisiuit, qui perdidit: is inuenit, qui quasiuit: is exultauit, qui inuenit.* Quasi dicat: Christus iste Redemptor quem quasiuit, inuenit, & exulta- uit; ergo Redemptor iste Creator hominis erat, siue deperditæ ouis: & Dei Patris Creatoris Concreator Filius: nemo enim sedulus querit, nisi quod amisit; nec proprie dicitur amittere, nisi quod habuerat. Si enim Deus tuus ille in- cognitus, vt fateris, homines non crearat, nec suos deputabat: quorsum alienos saluare festina- bat? Probat ergo apertè, Redemptorem etiam esse Creatorem: neque enim nisi proprias oues veniret saluaturus: & Redemptoris munus de grege suo quæsitum, & curato manifestat. Pende nunc, quàm sedula Maria Domini gregis Pa- trona constituatur; quamque de intercessione defendat gregem, quem Christus de merito re- demit; neque Corredemptricem denegaueris: ac proinde neque lupinis faucibus ingeltam dices, quæ gregi sibi commissio insidiantium luporum machinas depellit: quos ergo pro parte gratiæ creauit, tuendos curat.

Homines, multis titu- lis, bona sunt Christi.

88.

Cui Maria peccatores adscribau- tur.

Sed non leuiter considerandum, quod in præ- dicto loco Cant. addunt ad Mariam gementes peccatores: *Et pascæ hædos tuos.* In hædis; non tam peccatores iam conuersos, de quibus supra, quàm adhuc in peccato persistentes solet semper intelligere

Maria Deo idea cetero- rum operu.

80.

Ignorantia est, celestium ter- renam nor- mam dare.

81.

Maria visi- tans cognatâ, quæ sibi facta testetur. Idem memo- ris seqq.

Tabernaculi constructionem parabat Moyses, ad quem tunc Deus: *Inspice, & fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est.* Exod. 25. n. 40. Exemplar, nimirum, celeste, quod archetypon erat Tabernaculo. Sed ecce Paulus idem ferè errans sic ad Hebræos, cap. 8. n. 5. & cap. 9. n. 23. loquitur, vt sacrificia Tabernaculi, umbras, & exemplaria celestibus fuisse assuecet; Tabernaculum, & eius vasa vocet, *exemplaria quidem celestium.* Vnde ergo tam contrarie pri- mo aspectu ab ipsa veritate sententiæ proferuntur? Respondet optimè Rupertus lib. 4. in Exod. cap. 2. *Quoniam, inquit, prius celestia Moyses vi- dit: & postmodum carnalia populo illi Sancta San- ctorum fecit: ipsa celestia, illi exemplaria dicuntur, & sunt. Porro Hebræi (ad eos enim eâ epistola Apo- stolus loquitur) prius Tabernaculum, & cetera om- nia manifesta nouerunt: & de illorum similitudine commonebantur ab Apostolo, vt se extendere ad agnitionem celestium. Rectè igitur istis è contra, ter- restria hæc, dicta sunt exemplaria fuisse celestium.* Non potuit Tabernaculum perfectum, ad perfe- ctioris cæli exemplar non deduci: neque Eccle- sia, id est, viuus Tabernaculi perfectio, ad Mariæ cælo purioris ideam non conformari: timerem- que, ne carnalia tantum noscere argueret, si con- trâ, exemplar diceret Mariæ fuisse Ecclesiam; & quòd inde est, si quòd Ecclesia (licet purissima modò) prius fœdata fuerat; ad eius normam, Ma- riam prius fœdatam existimarem.

intelligere Scriptura. Cur igitur scelerati adhuc homines, tum dicuntur, o Maria? Quid luci cum tenebris, puritati cum fœditate, Deiparæ cum Belial? Nihil vnquam grauius dixit citatus sub eadem formula Guillelmus, vbi ita, (nihil in Christo ponens de merito Redemptore, quod Mariæ de intercessione Corredemptrici velit denegandum.) *Rectè hi vocantur: licet peccatores sint, hæc dicitur Maria: tum, quia Psalmus in persona Christi, qui delictum non fecerat, sed delicta venerat purgare, dixit: Longè à salute mea, verba delictorum meorum. Tum, quia Prophetæ alius his verbis: In sanguine testamenti tui, emisisti et in cætos tuos de lacu, in quo non est aqua. Zachar. 9. num. 11. Vinctos eius dixit, non, quos ipse vinxerat: sed, quos soluere venerat: tum, quia Medicus vsitato sermone vocat agrum suum, non quem ipse fecit agrum; sed, quem suscepit curandum. Sic pie Mariæ hæc dicitur, non, quos ipsa fecit, vel vult esse hædos, qui statuantur ad sinistram sed quos magis, magisque conuertit in oves, ponendos ad dexteram. Non aliudum Christi efficacius Redemptor intelligitur, quam dum peccata nostra portans, sua fecit non aliudum mundi cognoscitur, quam dum sic factis suis coinquinari non potuit. Habes similis Mariam conditionis, quæ peccatores suos fecit, quos conuerteret; neque peccatorum commercio deturpatur: eius suffragio hæc in agnos conuertuntur ad dexteram ponendi, eius intercessione redimuntur. Maneat ergo libera ab omni culpa, quæ culparum sic creditur auerruncatrix.*

89.

Mariæ Christi porta, quæ absque peccato.

Nec quidem potuit Redemptoris conditionem non fortiri, quæ Redemptricis nobis ostium facta est. Vocauit se sæpè in Euangelio Redemptor noster Christus, ostium: quia redempti per illum ingredimur ad Patrem. Vocemus & nos Mariam Corredemptricem, quæ porta fuit, vnde ad nos Christus futurus ostium introiuit. Et quandoquidem peccata tantummodo sunt, quæ Dei ad nos ingressum prohibent: quia, vt benè Ambrosius Serm. 26. de Quadrag. *Inter Deum, & hominem peccata separant.* nihil peccati in illa cogitemus, per quam nobiscum Deus, verus Emmanuel sic coniungitur. Hoc erat, quod Deipara volebat, quando dixit: *Pessulum ostij mei aperui dilecto meo.* Cant. 5. vers. 6. Sed, quid hoc tandem est, o cæli ianua? Nunquid dilectus iste, tuus tantummodo? Nunquid tibi soli, tanto hospiti aperuisti? Imò quod pessulum originalis culpæ aperuit, id est, à se remouit, & non habuit dilectum non sibi soli admisit; sed Corredemptrix facta, ab aliis pessula culparum remouet Christum admissuris. Signentur gemma verba Honorij Augustod. in Sigillo apud Delr. ibi, *Sacra, inquit, Virgo ostium fuit, per quod Christus in mundum introiuit. Pessulum autem erat moles peccatorum hominum: quod id o ab ea apertum dicit, quod à Spiritu Sancto præseruata, non sicut ceteri in peccato creditur concepta. Insuper & rectè viuendo peccata declinauit: sicque dilecto ingressus patuit; quia per ipsam ipsa misericordia in Ecclesiam venit. Quotidie etiam pessulum peccatorum remouet, & per eam ingressus gratiæ Christi ad nos venit.* Quasi originalis culpa præcipuus obex esset, qui Dei ad nos ingressum retardaret; non intraturus, nisi ostium ab hoc pessulo alienum inueniret: quasi quod hæc labe deficeret Mariæ, illa iam Corredemptrix, culpa-

num nobis obices queat per intercessionem remouere.

Ex hac prærogatiua præseruatiua, qua Maria originalis culpæ obicem remouit, factum est, vt non Redemptrix; sed, quoad licet, præseruatiua humani generis Redemptrix habeatur. Dum filios Zebedæi Dæmon ad primatus extollit; dum ambitioni satagit immergendos, & à Magistri degeneres humilitate: id curabat, vt schismata toti Collegio immiscens, viros illos, quos perditionis suæ futura instrumenta trepidus prælagiebat, perderet omnino. Et benè ad doli tanti machinam, admouet mulierem: *Accessit ad eum mater filiorum Zebedæi.* Matth. 20. num. 20. Qui enim genus humanum creatum, per fœminam deturbarat: regenerandum modò impedire, eueris instrumentis, per aliam etiam fœminam sperabat. Sed, cur tam sedulè à Christo ruina præcauetur, Collegium præseruatur? Respondet ibi Hugo Card. *Qui Adam spoliavit per mulierem, istos separare volebat per matrem: sed non poterit perditio intrare per mulierem, ex quo de Muliere salus nostra processerat.* Præseruatur à culpa Collegium, & regenerando Orbi per Mariam referuatur: quia, quæ ostium absque obice culpæ, salutis processuræ apparauerat; fixam nobis salutem, stabile remedium congruè de intercessione promerebatur.

90.

Iustos ab obice culpæ præseruauit Maria.

Hinc capies, quid sit illud Christi de Maria loquentis: *Vna est columba mea, perfecta mea, vna est matris suæ, electa genitricis suæ.* Cant. 6. num. 8. Suppono cum Guillelmo hîc, hanc Matrem, gratiam esse redemptricem: *Mater, inquit, seu genitrix eius, sicut & omnium nostrum, redemptrix illa gratia est, per quam regenerati sumus in filios Dei.* Et addubito, cur vnâ tantum hæc mater sibi arroget Mariam, cum fideles omnes sibi pariter adoptaret? Sed vide vnâ propterea singularissimè dici: quia singularissimè electa prædicatur. Et cuiam tanto electa ministerio? Idem Guillelmus: *Quia non tantum ad participationem, vt ceteri; sed etiam ad singulare quoddam ministerium gratia eiusdem specialiter est electa. Est etiam vnicè electa genitricis suæ, singulariter electa ad ministerium redemptionis, & regenerationis gratiæ. Insigne quippe, & singulare ministerium exhibuit gratia redemptricis, quod ipsum Redemptorem sibi, nobisque genuit.* Et vnde gratia redimeret, nisi Redemptor esset? aut, vnde ex vi habiti decreti Redemptor esset, nisi adesset Maria? Fateatur redemptrix gratia Mariam Corredemptricem, absque qua suos effectus non produceret: præseruet benignè illam, quam saluandis aliis habuit instrumentum: sic vnâ sibi pleno ore arrogabit, cui præripere malum malle debebat, quàm quod in cæteris fecit, sanare illatum. Et doleat idem Guillelmus, (qui aliàs piissimus in Deiparam; illam tamen originali labe voluit infectam,) quod suæmet rationis pondus enervauit: imò iam beatus, suismet verbis gaudet se conuictum.

92.

Et gratia dispensatrix.

Et certè hanc ego prædicti decreti causam mittendæ Christi per fœminam, putarem congruam. Cur enim Deus, qui à limo Adami corpus formauerat, & omnibus pulchritudinis dotibus delineatum exornarat, Adamum nostrum cælestem consimili artificio non plasmat; sed in vtero Virginis efformat, & ab vtero post nouem menses

menses adauctum vult immisum? Quanto dignior Christus, cui plasmatio illa, quæ videbatur decentior, seruarietur? Sed vt videbat humanum genus captiuum, in fœminam (à quâ occasionaliter orta captiuitas) subiratum; voluit piissimè per fœminam itidem liberum exhibere: ne quereretur de fœmina instrumentaliter perdente, dum fœminam aliam instrumentaliter perneret saluantem: & damnaticis odium remoneret, dum Redemptrici amorem exhiberet. D. Bernardus Serm. de Natiuit. Mar. *Vt excusaretur, inquit, Eua per filiam, & querela viri aduersus fœminam deinde sopiretur. Ne dixeris vltra, o Adam: Mulier, quam dedisti mihi, dedit mihi de ligno vetito. Dic potius: Mulier, quam dedisti mihi, me libauit fructu benedicto.* Loquitur Sanctus Doctor de gratiis omnibus nobis effluentibus à Maria: idèd immediatè antè dixerat de Deo: *Celesti rore aream rigaturus, totum vellus prius infudit: redempturum humanum genus, pretium totum contulit in Mariam. Vt quid hoc? Fortè vt excusaretur.* Tota redemptionis gratia Mariæ prius comunicata, inde nobis dimanat: vt, dum tanti operis destinatur instrumentum, & gratiæ cooperatrix, minùs decenter in culpam detrudatur.

Amores inter uxorem, & maritum curat Deus.

S. V.

Cætera prædicti tituli expono.

93.

Deus piè amore captiuum.

ENIO ad alteram prædicti tituli partem, vbi Deiparam ipsius Verbi diuini posui Redemptricem. Et Verbum, inquis, diuinum captiuum quis audiuit? Attende iam. Verba esse æterni Patris ad Filium coæternum, illa Salomonis Prouerb. 6. voluit D. Thomas Valentinus infra citandus: habentur autem num. 1. *Fili, si sponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam: illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis sermonibus.* Quasi dicat: Quandoquidem spondisti, in hoc negotio non blandi Patris; sed iusti vindicis vices geram; non tam Patrem, quàm extraneum quodammodo me exhibebo. Ecquæ sponso ista tam arcta, tam dura obligatio Verbi? D. Thomas Conc. 1. de Allump. Virg. *Humanum, inquit, genus magnum debitum ex peccato contraxerat, quod cum Deo persoluere non posses, captiuitatem incurrit. Misertus Filius Regis pro captiuo spondit Patri, factusque est fideiussor illius, cuius erat conditor; neque tamen habebat, vnde solueret. Inst. ut Pater: Fili, spondidisti pro amico tuo, defixisti manum tuam: discurre, festina, suscita amicum tuum, redde debitum. Quid faceret fideiussor, qui vnde solueret pro peccato, non habebat? stipendia enim peccati mors, & peccati retributio pœna est; pœnas verò impassibilis pati non poterat. Vt enim homo in culpa vinculis; sic Filius Dei in vadimonij vinculis tenebatur. Verbum æternum sponsonis verbo tenebatur: nec dexteram promissione defixam vnquam solueret, nisi defixus Cruci satisfaceret. Ecquid agat? Nónne qui illi, vnde solueret, daret; piissimè captiuum liberaret?*

94.

At, vnde illi datum pretium, nisi à Maria? Pulcherrime de Concept. B. M. V.

chrè idem D. Thomas ibidem, postquam cætera misericordiæ opera à Mariâ erga Christum exercita describit latè, in periocha sic concludit: *Acceptit igitur peregrinum, induit Chanaanum, paupit quoque fumelicum abundantis pectoris sui tacte, panem de calo ipsa paupit, Angelorum panem ipsa satiari vberè de calo pleno. Neque solùm hoc; sed etiam captiuum redemit.* Sed sunt plenissima mysterij, & pietatis verba, quibus redemptum Verbum, & redimens Maria ibidem describuntur. *Veni igitur, inquit, ad Virginis mensam, & inde numerosam pecuniam accepit, quam redderet creditori: accepit nanque carnem, vnde Patri redderet (pro amico, quem sibi fecerat ex seruo) tot pretia peccatorum. O quam plenè solutum est ab eo peccati debitum! o quam benè numeratam pecuniam creditori dedit super Crucis mensam! quot flagella, quot alapas, quot punctiones, quot vulnera, quot iniurias, quot lacrymas, quot tormenta, denique atrocissimam mortem! Ecce captiuo pretium, quo solutus est ab ergastulo. Pretium ergo redemptionis Christus persoluit: sed hæc mulier illi dedit, vnde solueret. Ipse Redemptor est: sed ab illa accepit, vnde redimeret. O quantum tibi tenemur, Virgo Beata! quid tibi pro tanto beneficio retribuemus?* Redemptor quidem Christus peccati: sed per Matrem ab sponsonis sua, cui de pietate fuerat defixus, piè redemptus. Et non fateberis ad redemptionem peccati quodammodo Mariam Corredemptricem, quæ Redemptorem piissimum obligauit: Gaudebis carnem Mariæ ab Adamo infectam existimare, quæ redemptionis pecunia facta est: O numismata adulterina, neque creditori Deo probanda, si vnquam sub Dæmonis sigillo cuderentur! O dolosi nummi, si emendæ gratiæ, de ipsius peccati sacculo sumerentur! Quantumuis mundaretur omnino à falsarij notâ hæc pecunia, semper ad tantum lytron veniret minùs decens.

Omnia misericordiæ opera Christi corpori exhibuit Maria.

Deum captiuum redemit.

Et optimè meo iudicio à Valentino Archiepiscopo, doctissimo iuxta, & sanctissimo, Maria libera huius pecuniæ, & purissimæ carnis suæ donatrix celebratur: vt, dum de iustitia debitorem sibi ipsum Filium, (ab ipsius Filij meritis,) in negotio redemptionis habet; etiam redemptionis, & reconciliationis nostræ victimam illi pro parte debere fateamur: & si non de iustitiæ effectu; at de affectu pietatis Corredemptricem nostram veneremur. Creationem Euz expositura Scriptura sic habet: *Immisit ergo Dominus Deus soporem in Adam: cùmque obdormisset, tulit vnâ de costis eius, &c.* Genes. 2. num. 21. Vt expegefactus repente, visoque præter spem, & notitiam tanto munere, exultaret. Quis non putaret similiter Incarnationis mysterium peragendum, dormiente, aut non cogitante Virgine: vt grauidam se sentiens, & monita Sacramenti, insperato, & non præuiso beneficio vehementius afficeretur? Et tamen mittitur ad Virginem vigilem Angelus: captatur Virginis consensus: & ad eius, fiat, fit Verbum Caro. Vnde tanta discriminis ratio? Quia Euz sic generi humano in matrem destinabat Deus, vt nos vellet hoc tantummodo beneficio suo obligare: ne quid de Euz formatione Adamo deberemus, à quo inscio, neque dante, sed patiente, Dominus absolutus carnem subtraxerat. At Christum sic nobis

95.

In Maria Annuntiatione.

Deum habet debitorem.

in Redemptorem destinabat, vt inde etiam obligatos nos vellet Mariæ, cuius libero consensu, nobis salutis victima parabatur: dumque Redemptor carnem suam deberet Mariæ, nos ipsi piam corredemptionem deberemus. Nunc capies citatū Guillelmum ad cap. 1. Cant. verl. 1. *Incar-nandus, inquit, Dei Filius ex Virgine, præserruata ad eam unum ex familiaribus suis, et auriculam eius reuelaret, & arcano, quod absconditum fuerat à saeculis, & generationibus, reuerato, consensum, & cooperationem eius flagitaret. Quippe volebat Omnipotens sua Incarnationis miraculum operari in ipsa, non cooperante ipsa: nec carnem volebat sumere ex ipsa, non à matre ipsa. Itaque non tantum ex ipsa carnem suscipere volebat; sed etiam ab ipsa. Non sic olim, non sic, quando immisit seipsum in Adam, vt de corpore nascere-tur, vt illi mulierem formaret. Ideo post multa, sic Angelum illi inducit colloquen-tem: Tu venienti Vnigenito Dei occurre: & quoniam hilariter dantem diligit Deus; prompta, & hilari fide de illi de carne tua victimam reconcilia-tionis humana. Redimit ergo Verbum piissima sua sponcione obligatum, dum illi victimam spontaneam dat, Maria: nec victima redem-ptionis de carne fascinata lumeretur, cum eximia, & segregata, decentiulque litatura sumi possit.*

96.

Maria caro, lana mundif-
sima.

Huc accommodo verba alijs nota, & cele-
bratissima ex Proclo in Conc. Ephesino, de
Maria: *Hæc, inquit, vellus mundissimum celesti-
pluuiæ madens, ex qua Pastor ouem induit, &c.
Hæc admiranda illius œconomia tela, ex qua, &
in qua ineffabili quodam modo admirabilis illius
unionis tunica confecta est: cuius quidem textor
exiit Spiritus Sanctus; nerix, virtus ex alto
obumbrans; lana, vetusta, villosaque Adami pel-
lis; trama, impolluta virginis caro; radius textori-
us, immensa gestantis gratia; artifex, verbum
per audium illapsus. Caro quidem erat illa Ma-
riæ ab Adami vetustâ & villosâ carne descen-
dens, impolluta tamen, & in qua nihil vetustatis,
nihil fœditatis villosæ contraheretur: ab
spurcâ lanâ vellus mundissimum oritur (sic ab
spinis rosa; theriacâ à veneno) victimæ recon-
ciliationis induendæ. Obsordescbat lana in
parentibus: sed dum tramatur in Virginem, tan-
tum vellus ouis diuinæ tramaturam, nihil fordis
admittere permittitur. Pergo.*

97.

Sibi, & nobis
Deum emit.

At possit quidem sic Virgo redimere Chri-
stum, vt Christus sibi, non Virgini manere vi-
deretur: at illa sic fuit Redemptrix, vt emptrix
etiam eiusdem sibi fuerit: imò sic sibi emit, vt
illum etiam nobis in Redemptorem compara-
ret; vt dum Redemptrix sponcionis Verbi, &
ipsius Christi emptrix, eundem nobis in pretium
redemptionis humanæ communicauit; pia ob-
tantum beneficium humani generis Corredem-
ptrix coleretur. Iustus fœnus, vsuras sanctas de
Ægyptiis primogenitis occisis, à populo suo
Deus repolcebat, & sibi Hebræos primogenitos
postulabat, vnde addit: *Omne autem primogenitum
hominis de filiis tuis pretio redimes.* Exodi 13. n. 13.
Sic parentes primogenitum suum redimebant,
vt non solum iure naturæ possiderent; sed etiam
titulo emptionis sibi retinerent. Sed, qui nouerat
sibi à Mariâ primogenitum, & vnigenitum na-
sciturum, vtque erat illa pro tēpote legis obser-

In Maria
purificatione.

uantissima, Christum redempturam, imò sibi em-
pturam: cur legem condidit? O quid agis, æterne
Pater? Christum tuum in seruum vendes Mariæ?
Quid legem non abrogas? Imò, quæ est eius pie-
tas, in hoc tantum legem irrogauit, vt Maria,
dum sibi Christum emeret, nobis quodammodo
acquisito iure redemptionis pretium Corredem-
ptrix communicaret. Grauitur D. Thomas Va-
lent. Episc. Conc. de Purif. Virg. *Disponente, in-
quit, Leo, in seruum hodie verundatur Christus: vt
ad eius merita titulum habeat vnuersum: in hoc
enim lex illa primogenitorum tendebat, & propter
hoc lex illa condita est. O magnum, & mirabile
Sacramentum! ò mirum sapientiæ Dei consilium! lex
pro omnibus primogenitis fertur; sed in vno solo in-
tentio legis impletur. Statutum est veluti decreto, vt
omnis primogenitus venderetur: vt cum ille Virginis
primogenitus nasceretur, ipse quoque emeretur à
Matre, non sibi soli, sed mundo: & per hanc eius em-
ptionem, in omnia illius opera mundus actionem sor-
tietur, & ius, &c. Eat nunc aliquis, & subdat
peccato, quæ piæ Domina Domini Redemptoris,
piissime serui, dici potuit.*

98.

Christus non
sibi, sed nobis
vinit.

Incarnationem Verbi suspirabat Dauid: &
tandem faustissime peragendam exultans decan-
tabat: *Misericordia, & veritas obuiauerunt sibi: ius-
titia, & pax osculata sunt.* Psal. 84. n. 11. Sed mihi
semper obscurum, cur sibi obuiare dicantur mi-
sericordia, siue pax; & veritas, siue iustitia: qua-
si è cælo altera, altera è terra proueniret: cum
non solum è cælo misericordia venire; sed etiam
iustitia videatur: quidquid enim rigorosæ iusti-
tiæ Christus obtulit, ab vnione Verbi è cælo
emissi promanarat? Sed certè, si ad supradicta
attendis, cælesti misericordiæ, visa terrena ius-
titia obuiam processisse: si enim totus Christus
à Mariâ nobis emitur, iam iusto emptionis titu-
lo nostram in Christo iustitiam Patri offerimus:
ideò subdit pulchrè citatus Doctor: *Et ita mundi
redemptione fieret iustitia misericordia permixta,
sicut scriptum est: Misericordia, & veritas obuiaue-
runt, &c. Ex hoc igitur iam Christus non sibi vinit;
sed mundo, cui à Patre donatus est, & cui à Matre
emptus est. Nunquid non omni celebritate digna fe-
stiuitas, in qua tot, & tantis meritis mundus ditat-
tur; & ad nostram redemptionis opus, ius acquiritur?*
Non est certè pietatis, præserruam Mariæ re-
demptionem, (quæ Redemptorem, quem habuit,
redemit, & sibi emptum, mundo sanato, & An-
gelis concessit præserruatis) denegare.

99.

Christus piis-
sime nobis
seruus.

Hic iam capies obscurissima alijs verba Iobi:
*Vnam appenderetur peccata mea, quibus iram
merui, & calamitas, quam patior, in statera: quasi
arena maris hæc granior at pareret.* cap. 6. n. 2. Si
enim calamitas ista, siue satisfactio inde ponde-
rosior erat, vt Patres dicunt, non quòd ab ipso, sed
quòd à Christi meritis, & satisfactione in statera
Crucis valorem comparabat: cur satisfactionem
Domini, quasi suam propriam, & à se toleratam
iactaret: nisi Dominum illum suum, iam sibi
quodammodo seruum emptitium de pietatis pro-
digio existimaret? Ita est. Emit redimens Maria
Christum prædicto modo seruum: & dum hunc
nobis liberalissima tradidit donatione; sic om-
nia diuini serui nostri opera fecimus, vt iam
nostro quodammodo pretio redimamur. Sor-
debunt ista, ni audis eundem Thomam ci-
tatum: *Si tu noster es, omnia quoque tua
nostra*

*nostra sunt: cuius enim est persona, eius quoque sunt
omnia bona persona. Nostra igitur sunt merita tua,
nostra sunt vulnera tua, nostri vagitus infantis, nostri
labores docentis, nostri dolores morientis. Quidquid
in mundo egisti, quidquid laborasti, quidquid susti-
nuisti, quidquid meruisti, optimo iure nostrum est:
quia tu noster es. O me diuitem tantis meritis!
Exaggera nunc crimina, aggraua peccata, repete
ad integrum debita: maiora sunt merita mea, maior
est satisfactio mea, maiora sunt seruitia mea: mea,
inquam, mea: non mea, quæ ego faci; sed mea,
quæ à te suscepi: mea, quia mei (audebo dicere)
serui, quem mihi hodie Virgo emit. Domine, ste-
mus simul: iudicemur simul. Nolo me, Domine,
seorsum iudicari à te: sic enim verè damnatus sum.
Si debita computas mea, meam quoque reputa solu-
tionem. Non me separe à te, Domine, in iudicio:
& scio, quia ad victoriam perueniet iudicium meum:
nam etsi grauius sunt criminum onera; hæc tamen
mea satisfactio, quasi arena maris grauior appare-
bit. Et putes seruam peccati, quæ Seruatorem
ipsum, nobis in dulcissimum, & dominantissi-
mum seruum tradere sic promeruit?*

100.

Maria quò
vilius emit
Christum, eò
pretiosior exi-
stimanda.

Adhuc semel, & iterum eiusdem Thomæ, (ò
noscat tantus Doctor!) piissima acumina tru-
tinanda. Vt fideles à peccato, & quauis im-
munditia detereret Apostolus, sic habet: *An-
nescitis, quia membra vestra templum sunt Spiritus
Sancti, qui in vobis est, quem habetis à Deo, & non
estis vestri? Empti enim estis pretio magno. Glori-
ficare, & portare Deum in corpore vestro.* 1. Cor. 6.
n. 19. Quasi pretioso immaculati Agni Sanguine
redempti homines non possent in maiorem aliam
euehi dignitatem, quam vt purissima Spiritus
Sancti templa dicarentur. Pende nunc Agnum
istum non solum tanto pretio Mariæ Matris em-
ptorem, sed etiam ab eadem inuicem emptum, &
augustius longè eiusdem Spiritus templum fate-
beris necessariò: vt illa mundata postea, istud ab
initio præserruatum intelligatur. Et cur ita? Quia
quò maius est emere Deum, quam à Deo emi; eò
Maria præstat vnuerfis. Atqui inquis: Emit Deus
homines Sanguine suo: Maria Deum emit pau-
cis scylis. At inde, inquam ego, gloriosior Maria
celebratur: neque enim se tam vili venderet Ma-
riæ, qui tam caro emebat homines, nisi vt em-
ptricis cresceret digna felicitas; quæ vilius com-
parabat, incomparabilius cæteris præponebatur.
Nunc iam Thomas: *O quàm minori emisti, Vir-
go, quàm Filius! Magna certè illa emptio, quam pro-
clamat Apostolus: Empti enim estis pretio magno.
Sed, audeo dicere, ista quodammodo maior est: qua
non mundus; sed Dominus, & Creator mundi, non
magno, sed exiguo pretio comparatur. Felices, quibus
appretiatas est Deus: felicitior Virgo, cuius est Deus.
Creuit quidem hominum dignitas, quòd tanti
Deo emanatur: sed non decreuit Dei dignitas, imò
in immensum eius amor, & honor Matris, quòd*

Mariæ tam exiguo pretio redimatur. Eius, eius est,
quam primam sibi voluit empticem piissimam.
Mirabar ego aliquando, cur desperatus Iudas,
cùm tot alia mortis genera faciliora posset eli-
gere, prolixius quæreret suspendium. *Abiens, in-
quit Textus, laqueo se suspendit.* Matth. 27. n. 5.
Atqui inquis: Fur erat, & loculos habebat: agna-
tum autem furi supplicium est suspendium. Ita
est. Sed, cur pridem tot furtis illaqueatus, la-
queum non quæsierat? Quia nusquam clarius
exagitata conscientia se furemprehendit,
quam dum Christum vendidit, quem proprias
Mariæ, & ab illâ, diuitias nostras probè agnosce-
bat. Præuenit iudicium: quia vel leui morâ præ-
iudicium sibi fieri instans pœna perorabat. Con-
cludat tandem Doctor Valentinus: *Quid tu, in-
quit, misera Synagoga? quid, cæca, & malè cupida,
cum proditore agis, vt ab eo compares Redemptorem?
Vendere alienum ille non potest. Virginis Christus
est: illa prior emit: secunda non valet emptio. De dua-
bus venditionibus, prior iure valida est. Vnde &
venditor ille videns, quia in cassum vendiderat, ne
iudicio adstaret, suspendio se finxit: cognouit enim,
quia damnatus esses, quoniam vendiderat alienum.
O bone Iesu, iam noster es, & duplici iure es: te no-
bis Mater emit: noster es, quia datus: noster es, quia
emptus: duplici te iure possidemus.*

101.

Pœna culpe
respondet.

102.

Parentibus
quantum de-
beatur.

At, quantum ex hac redemptione Christus
Dominus Mariæ obligetur, exemplo humano ad
calcem huius Anthologiæ propalabo. Repudia-
bat filius conscientiam obligationis ingenitæ
patri debitam: miseri parentis preces spernebat,
inopiam non curabat: & duritiei tantæ præte-
xtu obiectabat, quòd, cum captiuus esset, à patre
non redimeretur: de quo sic pater in iudicio (apud
Quintil. declamat. 5.) differabat: *Captum me,
inquit, non redemisti. Quis non putes queri de filio
patrem? Quenquamne dicentem feras? Nihil tibi
debeo: quia mihi lucis, vitæque, beneficium semel præ-
stitisti: quia hunc spiritum, hoc corpus non ex indul-
gentiâ rursus accepi? Iniquissima magnorum con-
ditio meritorum est, si quidquid non fueris adiectum,
de prioribus peris: & pessimo exemplo gratiam præ-
teritis auferunt priora cessantia. Non redemi: non
tamen ideò minus est, quòd in hunc te diuinorum,
humanorumque conspectum de nostrâ protulimus
animâ. Maria, terræque, & infatigabiles siderum
cursus, & cuncta sacro fulgore lucentia, nos, vt frue-
reris, ostendimus: hæc, quas subtrahis manus; hæc,
verba, que negant; de meo spiritu, de meis visceri-
bus hausisti. Quasi pater satis se obligantem pu-
taret, solum generando: & filius fateretur, nihil
se posse negare, si pariter vt genitus, foret & re-
demptus. Nihil ergo inuideret Filius Mariæ, dum
agnosceret Genitricem, ne dum agnosceret pa-
riter Redemptricem. Ex dictis an probetur,
quòd de futuritione Deiparæ intendebam supra
num. 85. iam apparet. Pergo ad alia.*

ANTHOLOGIA III.

Maria minùs idonea Mater, non præseruata.

S. I.

Quàm soleant boni filij magis virtutibus animi, quam corporis lineamentis patrizare: aliter improbi.

103.

PROBAVI in Examine, n. I. I. Mariæ, quâ Matri, optima priuilegia deberi: & arctius n. 16. ex eo, quòd D. Thomas, vt esset idonea Mater, voluit in vtero excellentiùs præceteris sanctificatam, dicebam præseruatam: cum de præseruatione longè magis idonea Mater pararetur. Id ergo in hoc loco nobis fusiùs comprobandum. Primum verò rationis pondus inde deduco: quia, cum Christus in humanis per omnia se hominem exhibuerit, & filium Mariæ perfectissimum; filij autem, si bonæ indolis sunt, & generosæ, soleant patrizantes, plus parentum virtutes exprimere, quàm vultus: videtur necessariò inferendum, Christum in virtutibus excellentissimis, quas exhibebat, voluisse se visum matrizare; & quod inde est, perfectissimam puritatem in Maria posuisse; quam deinde, licet perfectiori longe modo, exprimere videretur. Et quidem cum plusquam originalis gratiæ innocentia in Christo Domino cerneretur, perfectiùs matrizaret, si in Virgine similis innocentia, quauis inferior, reluceret. Huc alludit D. Thomas Valent. Conc. 3. in Nat. Virg. Fuit, inquit, *Christus Matri suæ simillimus super omnes filios: vt, sicut in celo, qualis Pater, talis Filius: ita in terra, qualis Mater, talis Filius. Cum itaque mores, & proprietates matris, in filium transfundantur: qualis debuit esse Mater illius, ex qua forma illa celestis, & idea mundi, speculum illud lucidissimum, in quod omnes aspicerent, pulchritudo illa, quam omnes imitari debent, oriri & procedere debuit? Illud: Qualis Mater, talis Filius, non omnimodè, sed proportionaliter, quod satis supra expresserat S. Doctor, intelligendum.*

104.

Videamus ergo priùs, quàm soleant generosi filij parentibus adblandiri, dum illorum virtutes exprimunt: vt Christus cæteris filiis de reliquo longè benignior, in hoc etiam Matri adblandiens cognoscatur. Perceptæ fidei, concepto fascino, Galatæ renunciarant: ad quos tunc Paulus: *Filioli, quæ iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.* cap. 4. n. 19. vbi D. Thomas Aquinas: *Id est, inquit, recipiatis similitudinem eius, quam vestro vi-*

rio perdidistis. Erat itaque per virtutem recuperanda Christi Patris præca similitudo, quæ solùm obducto vitio potuit aboleri. Sed adhuc in verbo, *formetur*, Græcè, *μορφωθῆναι*, aliquid latere videtur ad rem aptius: re enim vera hæc verba (quod vtriusque idiomatis periti norunt) non figuram simpliciter; sed & hanc cum quadam venustate exprimere videntur. Hoc ergo voluit Paulus, vt quemadmodum corporei oculi, de corporea formositate filiorum, exterram parentum pulchritudinem coniectant: sic spirituales, de morali iustorum pulchritudine, formosam parentis Christi sanctitatem coniectarent. Hoc tam anxie votis parturiebat, quia id vnice in optatis, Christo Patri optimo, esse cognoscebat. Idem Doctor Angelicus paulò post: *Donec, inquit, Christus formetur in vobis: id est, formosus alis per vos appareat.* Adoptatos filios sibi per omnia similes exoptat Christus; & virtutum decore sic configuratos, vt in ipsis appareat formosus videretur: & non tam pulchram conderet sibi Matrem, quæ in ipsius Domini virtutibus exhibitis formosa appareret: aut non cuperet illa sic idonea fieri, vt per omnia in filio naturali reprimeretur: quando iste in filiis adoptitiis, quantam decet, expressam pulchritudinem requirit?

Christus in sanctis formosior apparet.

105.

Hinc illa vox prophetica: *Afferre Domino, filij Dei &c. afferte Domino gloriam, & honorem: afferte Domino gloriam nomen eius.* Ps. 28. n. 1. Aliqui in Sixtiani legunt, *υπερφανος δὲ μορφωθῆναι, & ἰσχυρὸς μορφωθῆναι.* Ecquæ hæc pulchritudo nominis, ecquæ formositas? Vocantur hi iusti, filij, & per consequens, Deus paterno titulo insignitur. Id ergo vult, vt mutui nominis pulchritudo seruetur: & in filiis tanto parente dignis, pulchra eius similitudo exprimat. D. Petrus Chrysol. ibi Serm. 10. *Putasne, inquit, celestes taliter appellari istas virtutes? aut homines, Dei aptat in filios, & terrenam carnem celestem subleu a ad naturam? Homines fratres, homines nuncupat iste propheta, quos Dei filios alibi sic decantat: Ego dixi: *Dij estis vos, & filij Excelsi omnes.* Audiamus, Fratres, quò nos intulit diuina dignatio, quò paternus extulit nos superna: credamus nos Dei filios, respondeamus generi, viuamus celo, Patrem similitudine referamus. Est enim probis filiis innatum, paternæ virtutis indolei exprimere: nec vlla re gratiùs parentibus blandiuntur. Bene ergo idoneam sibi parentem eligeret Christus, cui per omnia, licet excellentior; blandiri videretur.*

Deus simili sibi optat filios.

106.

Restituitur Zachæus gratiæ, dum ipse aliena debita restituit: additque Lucas: *Et ait Iesus ad eum: Quia hodie salus domui huic facta est: eò quòd & ipse filius sit Abrahæ.* cap. 19. num. 9. Equidem

Hæreditariū sancti patris nomen amittit filius nequam.

fatis probabile est, Zachæum Hebræum genere fuisse, non gentilem, ac proinde ab Abrahamo descendente. Sed insurgit statim dubitatio. Si quòd filius esset Abrahæ, ingrediebatur salus eius domum: cur qui semper talis fuerat, tandiu antè salute priuabatur? Quia, licet talis esset genere olim, non debebat vocari filius Abrahami, cui etiam in moribus non respondebat: nunc iam in virtutibus patrizans, & filij titulum recuperat, & salutem. Theophyl. ibi in Cat. aur. *Non autem, inquit, dixit: Quia filius erat Abrahæ. sed, Quoniam nunc est. nam priùs, quando erat publicanorum Princeps, nullam similitudinem habens ad Abraham iustum, non erat Abrahæ filius.* Solùm quippe hoc nomine dignus, quando de expressâ similitudine adblandiri parenti satagebat. Et satageret, credo, Deus idoneam Christo suo Matrem destinare, vt eidem Filium in omni puritatis genere adblandiri videretur: & quauis omnes virtutes haberet excellentiores, nullam tamen numeraret, quam in Mariâ sub decenti mensura matrizans non videret.

107.

Quem sup-pudet tenerioris appellationis.

Torquebatur infernis flammis, flammaram avaritiæ succidaneis, infaustus diues: tunc exclamans: *Pater, inquit, Abrahæ, miserere mei.* Luc. 16. num. 24. Patrem vocauit Abrahamum; sed non patrem suum: cum teneriùs persuadendo solatio dicturus videretur: *Pater mi Abrahæ.* Sed suppuduit miserum non patrizantem tenerioris vocabuli. Intellexit, credo, non posse vocari filium Patris hospitalissimi, qui inhospitalitatis titulos erexerat: & sic capacem vterum vniuersalis nominis, quo Abraham *multarum gentium pater* appellatur; sibi vni iuste fatetur denegatum. Fortasse aliquid tale cogitabat etiam Chrysol. Serm. 123. vbi ita de diuite isto: *Iste, Fratres, intelligit se non esse filium, qui patitur: & pensat de suo merito, quòd tam pijs patris perdidit de natura: qui tunc vtrique respondisset generi, si pius, si hospitalis, si misericors, in pauperem si fuisset humanus. Qui genitoris opera non facit, negat genus, Domino sic dicente: Si filij Abrahæ esseis, opera Abrahæ faceretis. Ille fidem generis probat, cui tantus paterni operis assertor assistit.* Improbus homo, & idèd non filius quî patrizaret?

108.

Magdalena ars captando Deo.

Vnde iam capio, quid miris illis, & piissimis technis, quibus sibi Christum addixit, captaret Magdalena. Discumbebat Dominus apud Pharisæum diuinus hospes: nec etiam humanis hospitalitatis blandimentis, à rustico, aut magis proteruo, exceptus homine: accedit interim fœmina: *Et stans retrò, inquit Lucas, secus pedes eius, lacrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & unguento ungebat.* cap. 7. num. 38. Scilicet, contraria iuxta se posita magis lucefcunt: idèd Maria voluit rarum, & dulcem hospitalitatis suæ modum; inhospitali Pharisæi proteruitiæ contraponere. Sed, quid, quæso, erat, cur tam anxie Maria haberi hospitalissima cuperet; hocque maxime exhibitio monumento Christo insinuari? Vt se Abrahæ filiam, & hospitalissimi Patriarchæ progeniem demonstraret. Sciebat huic in primis, & ouibus, quæ perierant Israël, venisse Saluatorem. Huic ergo sub hac industria sese obiecit; vt de more, & hospitalitatis amorem *Pintus de Concept. B. M. V.*

re; statim Abrahæ filia, feliciter patrizans agnosceretur: quando paternas virtutes Pharisæica durities denegabat. Mentior, aut vidit rem D. Paulinus epist. 4. vbi descripto Magdalenzæ obsequio, sic ad Simonem: *At certe, inquit, tu possis hoc ministerium in domo tua recepto hospiti debuisses, si vel exemplo patrum tuos hospitale seruasses: sed sufficit vobis ad superbiam, iactare patrem Abraham: & idèd te illa præuenit, quæ affectu fideli se potius patris tui filiam comprobauit.* Benè igitur reponitur ad sinum patris, quæ patri de cognata virtute sic componitur. *Nobis, addit idem Paulinus, ad salutem, & ad gloriam satis est Christus, & ille crucifixus, qui nos de lapidibus in Abrahæ filios excitauit: illis contrà de Abrahæ filiis in nostræ duritia lapides obrigescentibus.* Qui potens fuit Ecclesiæ mutare mores, Synagogâ in peius ruere permissâ: facile dedit, vt illa titulum, quo carebat, virtutis similitudine patrizans sortiretur: quem scelerum contagione adulterans amiserat.

109.

Impij imp. adoptantur.

Sic iam olim à Deo hac infamia perfida Synagoga notabatur: *Radix tua, inquit, & generatio tua de terra Chanaan: pater tuus Amorheus, & mater tua Cethæa.* Ezech. 16. num. 3. de quo Tertul. cont. Iud. cap. 8. *Quorum, inquit, ex genere procreati non sunt; sed ob similem impietatem.* Vt iam magis ad illos quis pertineat, quos morum, quàm quos vultus refert similitudine, & sanguinis origine; parentum semper indoli magis, quàm naturæ adscribendus. Benè D. Zeno Veron. Serm. de pudicitia: *Si Ecclesia, inquit, idèd Sponsa Dei est, quia pudica: idèd iugo thalami celestis honorata, quia etiam post nuptias, manet postmodum virgo perpetua: nos, qui nascimur de tanto coniugio, omnifarie niti debemus, quemadmodum prosapici nostræ nobilitatem, non relatione tantum, sed etiam fidei similitudine approbemus.* Quia turpe est, matrem sine macula, & ruga iactare, cum vndique maculatus, & rugosus ab speciosissima prosapia degeneres; frustra que illius dignitate præsumis honorari, cuius imitationem fumere dedignaris. Pulchrè item Iosephus de Machabæis Martyribus locutus: *Non ego, inquit, vos paruulos membrorum lineamentis, & totius vultus nois, matris amulos dicam: sit hæc summa laudis in cæteris, quibus præter naturam, nihil animus dedit. Vos ergo similes mente, robore, fide asseram.*

110.

Natura pri-&c. tres viri isti, si fuerint in ea: vno ego, uilegia amittit peccator.

Huc faciunt iustæ indignantis Dei minæ ad terram peccatricem: *Et si fuerint tres viri isti in medio eius, Noè, Daniel, & Iob, Natura pri-&c. tres viri isti, si fuerint in ea: vno ego, uilegia amittit peccator.* Quia liberabunt; sed ipsi soli liberabuntur. Ezech. 14. num. item 14. quòd in eodem Capite bis alibi repetitur. Sed, vbi sunt, dicat aliquis, viscera illa Dei, quibus ob decem iustos infami Sodomæ parcere destinabat: quibus pepercit Ninive puerorum innocentia commotus: quibus propter Dauid seruum suum custodiendam urbem promittebat? Crescit, credo, in hoc loco acerbioris vindictæ causa, quòd qui puniendi dicuntur, filij nuncupantur: in cæteris locis hoc titulo non feruntur. Quasi acerbiùs, & irremissibiliùs in eos inueharur, qui

qui se de parentum vultu, & genere gloriantes, generosos corundem mores ferre contemplerunt. Fauet ibi Saluianus lib. 3. de prouid. hunc locum expendens: Nam licet, inquit, omnes admodum filij, membra parentum esse videantur: non putandi sunt membra eorum, à quibus affectu caperint discrepare: quia morum degenerantium prauitate, percunt in talibus beneficia natura. Et sic pereunt, vt nec etiam propter parentes consequantur; quod cæteri propter conciuces suos consequuntur.

111. Mirum est, quàm vili pretio pretiosissimum Baptistæ caput vendiderit Herodes: cessabit tamen, si credimus Chryologo putanti, saltatricem puellam, ipsiusmet Regis filiam fuisse. Et quid, inquis, tunc vidit in filiâ, vt illi indulgere tantoperè coeretur? Vidit lasciuiam, vidit turpitudinem: & viuam quandam adulterantium parentum expressionem. Die, inquit Matthæus, natalis Herodis, saltauit filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi. cap. 14. n. 6. Non enim poterat inter turpissimæ saltationis lasciuias, turpissimo parenti non placere. Rem narrat etiam Marcus: de qua Chrysol. Serm. 174. Respondet, inquit, suo turpis generi, dum parenti complacet turpiori: de adultero nanque non nisi turpis à bebat procreari: que fractis gressibus, corpore dissoluto, disincta compage membrorum, fluctibus ex arte visceribus, totâ Patri fieret deformitate formosior. Et reuera suam credidit tunc Herodes, cum talem vidit: nam putasset alienam, si pudicam aliquantulum peruidisset. Vt iam, è contrâ, pudeat generosum parentem, si filios foueat de vultu similitudine chariores, in quibus interna virtutum suarum forma non splendescat: nec mirentur filij, si à generoso alieni reputantur, cuius generositatem exprimere non curarunt.

Sed hinc aptum ad Baptistæ matrem gradum faciamus. Fuit, inquit Lucas, in diebus Herodis Regis Iudæe, Sacerdos quidam nomine Zacharias, &c. & uxor eius de filiabus Aaron: & nomen eius Elisabeth. cap. 1. num. 5. At, quot alios proximiores parentes habuit Elisabeth, eosque sanctos, cuius proximior filia dici potuisset? Cur ergo his prætermittis ad solum Aaronem reducitur prolapia? Respondet Chrysol. Serm. 89. Aaron, inquit, primus Pontifex legis fuit, sacerdotij origo: propterea meritò prætermittis omnibus eius filia dicitur, cuius in se memoriâ protulit sanctitatem: quam tanti generis pia custos gloriosissime transfudit in filium. Quasi necessariò Aaronis esset filia appellanda, cuius plenior sanctitatem referebat: necessariòque talis esset futura, quæ Ioannem sibi magis de moribus, quàm de natura similem progigneret. Non possum hinc non transcribere, quæ allatis initio verbis addit in idem D. Thomas Valent. Si Ioannes, inquit, Baptista propter solum testimonium, quod de Christo redditurus erat, ita perfectus fuit: Virgo Mater, quæ eum genitura erat similem sibi; & mores, & vitam suam in eum debebat transfundere, qualis esse debuit? Idonei sanè magis mores ab origine puri in Christum transfunderentur. Pergo.

113. Vnde iam patebit & rei veritas, & ratio consequentiæ in Apostolo ad Corinthios: Rogo ergo, inquit, vos, imitatores mei estote: idèo misi ad vos Timotheum, qui est filius meus charissimus, & fidelis in Domino: qui vos commune faciat vias meas, quæ

Ab adultervis, lasciuia ut plurimum proles procreatur.

Baptista laus à parentibus.

Maria mores in Christum quodammodo transfusi.

Pij pijs adoprantur.

sunt in Christo Iesu, sicut ubique in omni Ecclesia doceo. 1. Cor. 4. num. 16. Quæri enim posset, si imitandum se volebat, cur ipse viuum exemplar non adiret, videntium affectum exacturus: quis enim ad tanta opera, ad tantam exemplorum potentiam hebelceret? Sed iure fecit: mittebat enim Timotheum spirans Paulini animi simulacrum, qui vias, (vt benè hinc notauit Doctor Angelicus,) id est, opera, & virtutes Pauli Corinthios doceret. Idèo meritò in hoc loco vocatur filius: quia, licet nec vultum, nec sanguinem; aut mores Pauli ad viuum referebat. Bona ergo causalis illa: Idèo misi, quia, qui Paulo imitationem præsentem non negarent, neque filio simillimo negare possent. Dabit his lucem D. Chryostomus hom. 1. ad pop. Antioch. Non fuisse, inquit, tam beatus Timotheus, si Pauli filius à natura fuisse, quàm nunc est admirabilis, quoniam secundum carnem nihil ad ipsum attinens. Per cognitionem, quæ est secundum religionem, in ipsius se adoptionem induxit, cum sedulitate, disciplina ipsius characteres in omnibus seruans. Sicut enim vitulus tauro coniugatus; sic iugum cum illo traheretur, ubique terrarum, & nihilo propter ætatem desiciebat: sed studium, vt cum præceptoris laboribus contenderet, præstabat.

Hæc fufius, vt mores illustrem obiter, (id ab amicis doctioribus rogatus quandoque faciam,) congesta, satis probant, quàm sit filiorum proborum patrizare in virtutibus, quàmque parentes auent moribus potiùs, quàm vultu in filiis representari; quamque optaret Virgo talem haberi, vt Christo per omnia similis, huic mores transfudisse quodammodo intelligeretur: vnde iam decuisse Deum, Matrem sic ab omni culpa præseruare, vt idonea magis mater etiam in hac originis innocentia matrizzanti Christo respondere videretur. Congruentior adhuc huic rei coniecturam affert idem D. Thomas de Villan. cuius fufissima verba transcribere non grauabor. Filij, inquit, imitantur parentes ut plurimum. & parentes transfundunt in filios non solum proprietates, & passiones, & aegritudines corporales, figuram, colorem, formam, motus, habitus; sed & passiones animorum, mores, ingenia, vicia, & virtutes: nam ex iracundis parentibus iracundos filios, ex mansuetis mansuetos, ex ingeniosis ingeniosos, ex rusticis rusticos, ex eloquentibus eloquentes, ex mutis mutos: vsque adeo vt ingenium, virtus, & eloquentia hereditaria quodammodo videantur. Et si hoc in aliis, multò amplius in Christo: nam, cum in aliis, patris, & matris communes sint filij, aliquid accipiunt à patre, & aliquid à matre; & fit ex duobus tertia quedam in filio mixtura, & similitudo. Christus verò, qui totus erat ex Matre, non habens patrem in terris; totus fuit Matri simillimus, non solum formâ, & vultu, (hoc enim, qui videntur utriusque imagines ad viuum, asserunt, nunquam fuisse filium sic matri simillimum;) sed viciu, & moribus, verbis, & habitu. Illa humilis, ille humilis: illa mansueta, ille mansuetus: illa benigna, ille benignus: illa pauper, ille pauperrimus: illa purissima, ille purissimus: illa prudentissima, ille prudentissimus: illa piissima, ille piissimus: illa modesta, & sobria; ille modestus, & sobrius: denique in omnibus Mater nihil fuit, nisi Filij adumbrata imago; & Filius Matris expressa figura. Nam, etsi omnes Sancti, prout potuerunt, conati sunt

114.

Christus Maria simillimus.

sunt assimilari Christo, & eum reddere, & imitari, (quia in hoc nostra perfectio consistit;) nullus tamen potuit ex integro, sed ex parte: vnus in humilitate, alius in castitate, alius in mansuetudine. Sola Mater eum ex omni parte imitata est, eum reddens suis gratis, & virtutibus: licet in Filio perfectiores colores essent propter Diuinitatem coniunctam. Quid grauius?

§. II.

Subdo plura de Christo à Virgine nato; deque magis idonea Matre, si præseruetur.

115. **D**ivs Ambrosius Serm. 16. de Natiuitate Christi, sic scribit: Videamus, inquit, hic, Sol noster nouus quo fonte nascatur. Sic est verum, Deo oritur auctore, Diuinitatis est Filius: Diuinitatis, inquam, integra, incorrupta, illibata. Intelligo planè mysterium: idèo enim secunda Natiuitas per immaculatam Mariam; quia prior per Diuinitatem confiterat illibata: vt cui prior Natiuitas gloriosa exiit, ei secunda contumeliosa non fieret: hoc est, vt quemadmodum virgo Diuinitas ediderat; ita eum & Virgo Maria generaret. Quasi proportionaliter à Patre Deo, Christi Dei; & à Matre sceminâ Christi hominis honor dependeret. Patrizat quidem Christus Deus de Deo, dum illibatam participat Diuinitatem: matrizat humanus ab humana decenter, dum carnem illibatam, & virginem assumit: contumeliosum putaret, si ab incorrupta, & virgine Diuinitate editus, postea corruptam, & non virginem Matrem sortiretur: si vtraque, quoad posset, Natiuitas sibi inuicem non responderent. At, vnde, quæso, fædior nobis Maria appareret: an, quòd absque culpa, & prohibito miraculo caro resignaretur, quæ postea in integrum poterat restitui? an, quòd originali culpâ semel admisâ postea perfectissime mundaretur? Cæcus videat, quantò hoc turpius. Qui ergo non virginem Matrem putaret contumeliosam; Matrem sibi peccatricem, decoram existimaret?

116. Peccat protoparens, & audit à Deo: Maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedes ex ea, &c. Spinæ, & tribulos germinabit tibi. Genes. 3. num. 17. Sed istane, inquis, maledictio hominis, an terre est maledictio? Certè vtriusque: nam terra etiam in hominis poenam maledicitur. Ecquid terra patitur? Opera, scilicet, & humanos labores. Nimirum, virgo priùs, sed fœcunda, diuino tantum grauida verbo produxerat omnem herbam virentem, lignum omne pomiferum, nec aratro sulcante, nec femine suscepto: an non satis corrupitur misera, & deuirginatur, quæ sulcos aratri patitur, semen violata excipit alienum? Nimirum, non decebat corruptio maledictam: quæ non maledicta virgo perseueraret, & non tribulorum, & spinarum; sed felicioris partus in ipsâ virginitate longè fœcundior. Sed vnde, inquis, terræ tanta prærogatiua, vt ante maledictionem post tot fœcunditates vir-

Terra olim virgo & fœcunda.

go permaneret? Quia ministratura Adami corpus animæ originaliter iustificatæ capax; decens erat, vt virgo, id est, non maledicta permaneret. Nunc audi, quid inde inferat Tertul. lib. de Carne Christi, cap. 17. Virgo erat adhuc terra, nondum opere compressa, nondum sementi subacta: ex eâ hominem factum accipimus à Deo in animam viuam. Igitur, si primus Adam de terra traditur; merito sequens, vel nouissimus Adam, vt Apostolus dixit, proinde de terra, id est, carne nondum generationi resignatâ in spiritum viuificantem à Deo est prolatus. Terra, quia absque maledictione, fœcunda, & virgo Adamo destinatur: & Mariam virginem pariter, & fœcundam edendo Christo, à maledictione liberam non putabis: Imò, credentem, idèo secundum hoc, & minus priuilegium accepit; quia maius illud primum indepta fuerat: minusque contumeliosum putaret Christus nasci à non virgine, sed iam sanctâ; quàm ab illa, quæ aliquando sancta non fuerat, & maledicta.

Et mihi mirum, virginitatem Mariæ sic à Deo dilectam, vt illam non solum ab actuali culpa; sed etiam à leuioris infamiæ maledictione præferuaret, existimari: & aliunde ipsam virginitatem Christo seruituram grauius originalis culpæ maledictioni subiectam computari. Attende. Destinatus Iephthe victor victimam, vnicam filiam: cui illa tantum duorum mensium exorans indicit interstitium: *Plangam*, inquit, *virginitatem meam cum sodalibus meis*. Iudic. 11. num. 37. Nec satis deploratam virginitatem putarunt Israëliticæ sceminæ, quin postmodum per singulos annos, certis diebus, num. 40. eandem deplorarent. Sed, quid virgo deploratur occisa, quæ tam constanti animo, iusto (vt multi probabilis putant) patris voto implendo destinabatur? Cur non potiùs faustissimis acclamationibus celebraretur? Respondet Guillelmus in Cat. Delr. ad cap. 3. n. 6. Cant. recurrens ad maledictionem, qua sterilitas damnabatur: vnde addit: *Filia ignota*. Iephthe in etate nubili sine filiis moriturus in Israël, virginitatem suam per duos menses fleuit in montibus: expians, scilicet, hoc modò maledictionem suam. Et quoniam lamentatione propriâ à tam graui maledictio non penitus expiata videbatur; conueniens, ne filij Israël singulis annis, & solenni luctu expiabant eam per dies quatuor. Ecce virginitas illis temporibus, præ amore sobolis, & metu maledicti, quàm exosa, & abominata, & quàm deserta res fuerit.

117.

Virginitas Mariana commendatur.

Virginitatis laus olim ignota.

118.

Quod Deo facatur, de coratur.

usque subiacere maledictioni, quam libidinose corruptioni. Deus vero primam, ac præcipuam integritatis emularicem insigniter subduxit maledictioni, dando illi salutem virginis semen in Israël, & benedictionem amplissimam; benedictionem omnium gentium dedit illi, quando singulari miraculo fecit Matrem. Amore incorruptionis parata erat à sua gente elogium maledictionis incurre: & ecce salutem incorruptionis gloria totus ei mundus proclamatur: *Benedicta tu in mulieribus.* Vide, quàm celeriter non tam refarcitur, quàm præcauetur virginitati, elogium inculpabilis infamiae, suspicio maledictionis, ob merita virtutis, licet ad tantam prolem obtinendam non condigna: & videbis, quânto celerius maledictio culpæ de Christi condignis meritis ab ipsa fecunda iam præuisa virginitate præcaueretur. Sed hoc celeritatis prætermissio: pende ex mente Guillelmi virginitatem olim in omnibus foeminis, sicut in Iephthæa virgine, legali maledictio addictam in virgineâ maledictione præservatam contra communem legem: & inferes contra eundem Guillelmum, potuisse ab originali culpa contra communem legem præservari: imò & debuisse; quia magis idonea Mater, si inculpabiliter amitteret virginitatem, quàm si culpabili origine fœderetur.

119. Enigmaticè Eunuchis, qui se ob ælorum regnum castrarunt, id est, Ecclesiæ virginibus; præmia promittens Deus: *Non dicat*, inquit, *Eunuchus: Ecce ego lignum aridum. quia hæc dicit Dominus Eunuchis: Qui custodierint Sabbatham meam, & elegerint, quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum: dabo eis in domo mea, & in maris meis locum, & nomen melius à filiis, & filiabus: nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit.* Isai. 56. à num. 3. Ambros. infra citandus legit: *Dabo illis nomen æternum, & non deficient.* Quasi tam esset magnum intentæ virginitatis præmium iis, qui in illa persistentes durarent, nec ab incepto munere deficerent. Vnde optimè perseverantiam Virginis, contra impios, qui illam post editum Christum, Iosepho copulatam blasphemabant, conuincit Ambros. de instit. virg. cap. 6. Transcribo pluscula. *An vero*, inquit, *Dominus Iesus eam sibi Matrem eligeret, quæ virili semine aulam possit incestare calestem: quasi eam, cui impossibile esset virginis pudoris seruare custodiam? Cuius exemplo cetera ad integritatis studium prouocantur; ipsa ab huiusmodi, quod per se ceteris propositum foret, munere deniaret? Et quæ esset, cui maius, quàm Matri, Dominus meritum reponeret, præmium referuaret? Nulli enim uberiora, quàm virginitati deputauit munera, sicut Scriptura nos docet: sic enim per Isaiam: *Ne dicat, &c. Aliis promittit, ut non deficient: Matrem suam deficere patiebatur? Sed non deficit Maria, non deficit virginitatis magistra: nec fieri poterat, ut quæ Deum portauerat, portandum hominem arbitraretur.* Ecquid, quæso, fœdius, portare hominem maritum; an Dæmonem adulterum? incestare corpus legitimo congressu; an animam culpabili commercio conspurcare? Et tamen non idonea Mater eligeretur, nisi illa, quæ etiam à marito illibatam pudicitiam retineret: & putares idoneam, si spirituale stuprum pateretur? Adde minori indecentia post Christum portatum carnem inculpabiliter permitti corru-*

Maria virginitatis magistra.

ptam; quàm animam ante portandum corrupendam derelinqui: quia post egressum nihil iam à matre traheret, qui à matre ante ingressum præcedata indecorior appareret. Concludit Ambrosius: *Nec Ioseph, vir iustus, in hanc promissam amensiam, ut Matri Domini corpore concubitu misceretur. Sed tamen Maria, suis, non alienis moribus defendatur.* Sic vellem hodie Mariam priuilegiis suis, non alienis scriptis esse defensam, ne aliquando dæmoniaco concubitu temerata in spiritu putaretur. Permanit virgo; quia virginum exemplar: credatur originaliter innocens; quia protoplasticæ, & angelicæ innocentiae exemplar fuit, ut supra dixi, & infra sæpius confirmabo.

Delato è Cruce Christo, quem impietas occidit, pietas sepeliuit; addit Textus: *Et posuit eum in monumento exciso, in quo nondum quisquam positus fuerat.* Luc. 23. num. 53. Sed, nunquid, qui vnice erat inter mortuos liber, à cadauerum aliorum contagio læderetur? Nequaquam. Nunquid minus resurgeret gloriosus? Minimè: sed tamen minus decenter conderetur. Voluit quidem, ut priori secunda natiuitas responderet; & qui è tumulo carnis virgineo prodierat inculpatus, virgineo pariter tumulo petrae incorruptus prodiret. D. Ambros. Serm. 56. *Custodit, inquit, illud Iosephi tumulus incorruptum; sicut seruauit Maria Virginis uterus illibatam: hic enim viri pollutione non tangitur; ibi moris corruptione non leditur: ubique beato Corpori deseruit sanctitas, ubique virginitas: nouus illud venter concipit, nouus tumulus includit. Dominica ergo & virgo vulua, & virgo est sepultura. Quin potius ipsam sepulturam vuluam dixerim; est enim similitudo non parua: sicut enim Dominus de matris vulua viuus exiuit; ita & de Iosephi sepultura viuus surrexit.* Nihil non virgineum, sublimi tractandi sacri Corporis ministerio, venit idoneum: & solùm beata illa anima Mariana, quæ veræ matris, Animam Christi, & Corpus vnire potuit, non virgo, & constuprata à Dæmone adultero per originalem culpam existimetur? Certè minus idonea sic veniret.

120.

Christus virgineo sepulchro commendatus.

n. 1. Et tamen dum accensas lampades gestare neglexerunt, à nuptiarum arcantur felicitate: *Et clausa est ianna.* n. 10. Sed, cur si minus, ut sponsæ, non admittuntur; saltem tanquam ancillæ non vocantur? Quia eo ipso, quòd sponsæ Christi esse desierant, iam Dæmonis scorta esse inceperant: nec poterant vllò titulo in Christi domo persistere, quæ præ tantis nuptiis turpissimas scortationes affectarant. Ideò benè Eusebius Gallicanus ad hunc locum, homil. de Natal. Virg. has Dinæ comparat, quæ relicto patris contubernio, in alieni Principis scortum deuenit misera. Ergo maximè contra Hæreticos sic concludit: *Quid enim, inquit, per Dinam, filiam Lia, nisi simplices quosque, fatuos, & carnales, qui ad matris similitudinem, lippitudinem in oculis habentes, & lampades extinctas secum ferentes, facillimè decipi possunt? &c. Vnde fit, ut anima Deo desponsata, scortum Diaboli esse incipiat.* Non cæcam naturæ matris lippitudinem traxit Maria, quæ in ipso Conceptionis instanti (vt probabilis fert opinio) Deum vidit. Certè non admisit Dæmonem, ne vnquam illius scortum (horret auditus) dici videretur.

122.

Anima meretricis vagatio.

Deplorabat Ieremias sub nomine Ierusalem, animam vastatam, dicens: *Peccatum peccauit Ierusalem, propterea instabilis facta est.* Thren. 1. n. 8. Vastatur funditus anima miserrima: & vna præcipuè instabilitas denotatur: scilicet, quia stabile malorum pondus, de sola instabilitate comparat: merens enim Propheta infamem meretricem subnotabat, quam ab impressa notissima meretricis nota exprimebat. Vide, quid de hac Salomon: *Occurrit, inquit, mulier ornata meretricio, &c. garrula, vaga, quietis impatiens, nec valens in domo consistere: e pedibus suis.* Prou. 7. num. 10. Instabilem ergo animam, id est, vagam, & quietis impatientem, quid non meretricem appellaueris? Huic à viro suo Deo semotæ, adulteris Dæmonibus commixtæ, quæ mala non incubuerint? Grauius Drogo Ostiensis lib. de sacr. Domin. Pas. *Quàm benè, inquit, dictum est: Peccatum peccauit Ierusalem, propterea instabilis facta est. peccatum peccauit, scelus coarauerunt; propterea instabilis facta est: nunc foris, nunc intus, nunc in angulis platearum, garrula, vaga, quietis impatiens, nec valens in domo consistere pedibus suis. Ecce quàm benè depicta est meretricis vacordis anima mea: & quid faciam? Reuertere ad priorem virum tuum, & noli diuicari pedes tuos omni transcunt, &c. Redi ergo ad virum tuum priorem, & dic ei: Confige timore tuo carnes meas.* Maria, quæ in hæreditate Domini moratur, & in electis eius virtutibus, & gratiis misit radices, instabilis esse nequiuit, nec meretricia hac labe suffundi potuit.

123.

Turturis pudicitia.

Hinc illud Pl. 73. n. 19. *Ne tradas bestiis animas constitentes tibi.* Vatab. legit: *Ne obicias animam turturis tuæ cæui hostium.* Turtur gemitu canens, pudore grata, fidelis compari, foliuga volatu, benè iustorum animæ comparatur: quia nihil magis timet, quàm ab sponso dimitti, quàm hosti obici, adulteranda, scilicet, & corrumpenda. Et quid diuinam turturem Mariam Dæmoni obiciemus violandam? Quid muscos gemitus planctui commiscebimus? Quid felle carentem amaritudine offundemus? Quid compari semper fidelem trademus adultero? Certè

non illa talis. Vnde benè Alanus apud Delr. ad illud de Deipara: *Pulchra sunt genera tua, sicut turturis.* Cant. 1. vers. 8. sic habet: *Quia, inquit, alterius viri, quàm Christi, coniugium nesciuit: vel quòd continentia, & pudicitia in ea, tanquam turturum volat multitudinem.* Et quânto fœdius non maritum virum, sed Dæmonem passâ adulterum diceretur, quæ vni tantummodo Christo seruabatur Filio iuxta, & Sponso?

Solus veniebat Christus: ecquis enim ad secretum Sponsæ socios admittat? solus, inquam, deuotæ animæ amoribus fruiturus castissimis: & tamen quasi alias ab aliis venire solum comitatus, vocat insulurrans: *Aperi mihi, soror mea, amica mea, columba mea.* Cant. 5. num. 2. Nam, quorsum, mihi, si solus veniebat, qui nunquam secum alios afferebat? nisi, quia importunus, opportunus solet zelotypus amor fidei custodiam, dilectæ inculcare sponsæ? Vult ita sibi aperiri, ut eo ipso anima intelligat, ceteris omnibus adulteri Dæmonis amoribus ostia claudenda. D. Ambr. lib. de Isaac, cap. 6. *Aperi, inquit, (ait Ambros.) mihi; sed extraneis claudere: neque ipsa foras ad vlla materialia prodeas: neque tuum relinquens, lumen alienum requiras: quia materiale lumen tenebrosam insuudit caliginem, ut non videatur lumen vera gloria. Aperi ergo mihi. Noli aperire aduersario, neque locum des Diabolo.* Si quanuis animam sibi coniunctam zelotypus ab adultero custodit Deus: quânto vigilantior ab initio Mariam custodiret (quæ longè perfectiore modo Sponsa nominanda) ne locum daret Diabolo?

Sed parum erat, si peccatricis animæ adulter foret Dæmon, nisi etiam eiusdem, tanquam vilioris scorti, leno extitisset. Audi, quid Christus Matth. 12. asserat: *Cum autem immundus Spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, querens requiem, & non inuenit: tunc dicit: Reuertar in domum meam, unde exiui: & veniens inuenit eam vacantem, scopis mundatam, & ornatam. Tunc vadit, & assumit secum septem alios spiritus nequiores se, & intrantes habitant ibi.* Vbi regressus inuenit mundatam, & ornatam, non ingreditur, sed tunc vadit, & vocat alios. An, quia ornatum, & munditiem timuit virtutum, & commilitones robustiori arci conuocat expugnandæ? Non crediderim? neque enim esset ornatus sanctus virtutum, sed prauorum affectuum meretricius, qui in anima, siue domo Dæmonis signatâ, dicitur exhibitus. Quid ergo alios vocat? Scorto suo vilissimo, & floccipenso coadulteros sollicitat ipse leno, indignum putans zelare, quam non tam vnice concubinam habet, quàm publicè meretricem: *Prostituta, inquit, est cum Dæmonibus, & habet plures amatores, ut inuenit ad eam. Modo Spiritus fornicationis, modo auaritie, post hunc veniet Spiritus superbia, & alij plurimi. Alter tamen alteri non inuidet, nec de zelotypis mouetur: sed se inuicem inuicem: unde adducit secum septem alios Spiritus nequiores, &c. sic nullam zelotypiam amatorum suorum patitur anima, quæ Dæmonibus est prostituta.* Certè non fuit in origine, domus meretricia Dæmonis, Maria, ad quam ille in toto vitæ decursu nullum, vel leuissimum defectum, leno sollicitus, adulter nunquam zelotypus potuit conuocare.

Quàm alia diuina zelotypia! quàm alius Dei sibi

124.

Christus, amator zelotypus.

125.

Dæmon scorti sui non zelotypus: sed leno est.

126.

S. III.

Anima peccatrix Dæmonis est scortum: inde diuina Zelotypia.

NONIAM totum præteriti argumenti robur in eo posuimus, quòd animarum adulterum Dæmonem diximus: minùque decens, minùque idoneum videri, quòd Christus, qui corpus Matris virgineum sedulò procurarat; animam eius olim à Dæmone admitteret stupratam: videamus ex Scriptura, & Patribus, quàm propriè per culpam anima adultera, & constuprator Dæmon appetitur; quàmque inde, tanquam legitimus coniux, in zelotypiam Deus efferuecat. Virginibus sponso obuiam exeuntibus fideles animas Christus comparauit Matth. 25. *Quæ exierunt obuiam spon-*

121.

Peccatrix anima, scortum Dæmonis.

n. 1.

natus Ioan. 8. Vos ex Diabolo patre estis. Ne timeatis & illi proprietatem naturæ alterius adscribere posterioris, & adultera: quem legis Matth. 13. aenarum superfeminatorem, & frumentaria segetis noturnum interpolatorem. Itaque ab adulteratâ in Adamo naturâ totâ, iam adulterini nascimur, Diabolo progignimur parenti. Ipse Tertul. se explicat ibidem, cap. 41. de malis animæ à Dæmone occupatæ: Malum igitur anima, præter quod ex obuentu Spiritus nequam superstruitur, ex originis visio antecedi naturalis quodammodo: nam (ut diximus) natura corruptio, alia natura est, habens suum Deum, & patrem ipsum, scilicet, corruptionis authorem. Nihil in tanto acumine clarius dici potuit.

Verè ergo non solum non adulterata Maria in se ipsa; sed nec in Adamo peccavit, in quo natura de cætero fuit adultera: ne & ita virgo in spiritu corrupta dici possit. Neque mirum: si enim natura per infectam originem ita Dæmonis fit adultera, ut & eius filia priuato quodammodo nominetur: qui potuit cateruatim cum cæteris originali subiacere fœditati, ut filia Dæmonis diceretur: quæ, ut idonea esset Mater, specialissimo modo Filij sui Filia celebratur? Quam pulchri sunt, inquit Salomon, gressus tui, filia Principis! Cant. 7. num. 1. Sed quid? Num & alij etiam per gratiam in filios adoptantur? Certè. Sed Maria singularissimo modo Filia producit, & ut decebat, quod idonea Mater coleretur. Et meritò tunc Deus Princeps dicitur, ut supremi dominij potentiam, in condenda sibi hæc filiâ ostentaret. Pulchrè ibi Alanus apud Delt. Tu es, inquit, principis Filia Principis, Dei, videlicet, qui est Princeps Principum, & Dominus dominantium: qui specialiter te per gratiam genuit, specialiter informauit: ita tamen Dei Filia, quod & Mater intacta.

137. Maria specialis Filij sui Filia.

138. Idem confirmatur.

Et benè non tam pulchri dicuntur gressus, siue affectus, quibus ad Deum ferebatur: sed, quam pulchri: admirationis epitafi adhibita. Non enim cæbat pulchritudine, qua cæteræ animæ, sed alia ibat defæcatoris, & puriori, quam etiam angelici Spiritus mirarentur. Miror piissimum alias Guillelmum, qui hæc nouerat; non tamen Mariam præservatam posuisset. Ergo ille ibi ita: Illa est, inquit, excellenter Filia Principis, quæ est etiam Mater Principis: neque enim in tantam adoptionis gratiam crescere potuisset, nisi auctorem gratiæ genuisset. De sua carne dedit Principi substantiam carnis, & ab eo accepit vicissim prærogatiuam gratiæ amplioris. Idcirco non dicuntur simpliciter pulchri gressus eius, ut caterarum filiarum Principis: sed, quam pulchri! id est, quam puri, & mundi affectus eius! Certè puritas Mariæ, quæ, ut ex Anselmo discimus, ea est, quâ maior sub Deo nequeat intelligi; non talis foret, si fœditate originis resperfa adulterum aliquando pateretur: nec decenter talis filia vocaretur Maria, si prius Dæmoni filia aduenisset.

139. Amantes se inuicem Deos vocant.

Sed, neque caret mysterio, quod adulterum istum, & patrem, Deum etiam quodammodo naturæ corruptæ, vocet Tertullianus. Certè adulteri amant se inuicem solent Deos appellare. Notum illud Catulli ad Manl. de amica:

Qua mea se mollis candida Dina pede Intulit.

Sic Propert. lib. 1. eleg. 1. ut notant Interpretes, de amoribus iratis dixit:

Cum tamen aduersos cogor habere Deos.

Et iterum eleg. 7. ad puellam:

Quod nolim nostros, te, violasse Deos.

Sed quis non ita? Benè ergo adultera natura amicum suum Dæmonem, Deum blandiori vocabulo appellabit. At, quis credat, Mariam, tanti Principis Filiam singularissimam, sic Dæmoni vnquam adultero seruisse, ut illum Deum suum posset vocare? Certè non tantæ muniendæ filiæ Deus tardaret, qui Israëlitis filiis minorem, sed similem labem cuitauit.

Præcipiebat Deus Leuit. 18. De semine tuo non dabis, ut consecratur idolo Moloch. num. 20. Res plana. Difficultas est in versione Septuaginta, qui legunt: Et à semine tuo non dabis seruire Principi. quot enim Hebræorum filij (ut passim in Scriptura legitur) inuicem seruibant; nedum Principibus? Cur ergo Septuaginta vetant, ut seruitus ab Hebræis filiis, Principi tribuatur? Non negant quidem synceram seruitutem; sed adorantem latrariam. Superbi Principes se Deos dici volunt: prohibetur ergo Hebræo femini seruire Principi, quem inter blanditias Deum coleret, & appellaret. August. ad hunc locum tomo 4. quæst. 66. Hic non videtur, inquit, quid intelligatur, nisi Principi, qui pro Deo colitur: non enim ait, δαδύειν, sed λατρεύειν, &c. Si ergo per originis peccatum sic adulteramus, sic Dæmoni seruiamus ex Tertulliano, ut eundem nobis Deum habeamus; iam videbis, an id idoneam Dei Matrem dedecet: & an idololatricæ Principi inferno seruire permitteretur Filia Dei singularissima: cum id erga humanum Principem idololatricum ab omnibus Hebræorum filiis arceretur.

140.

Superbus Diuinitatem affectat.

Tandem de originali culpa fœditate audiendus D. Petrus Chrysol. Sermon. 35. de hæmorrhoidi-fa illa, siue fœminâ fluxum sanguinis patiente: Quæ est, inquit, ista, quam sic genuinus sanguis naturalis debilitat? originalis morbus ad causas mortis, ad lethale vulnus, ad fœdi languoris adduxit angustias? & quam sic sordidauit vitis, sordidauit criminibus, secretis vulneribus sancianit: ut eam ars curare non solum, videre oculis non solum honestus pateretur: non praualeret lex ipsa mundare: imò quam lex ipsa iusserat arceri templo, prohiberi sacris, sanctis omnibus abstinere: & quam sic dixerat immundam, ut quidquid tetigisset, habere-tur immundum? Ista est, Fratres, ista est, ista est Ecclesia, quæ primi hominis vulnerata peccato, toto diffluebat sanguine, tota originaliter defluebat in mortem. Nihil correxi, (licet locus ad medium paululum deprauatus,) ne arguerer fortasse cætera interpolasse. Lege nunc, quæ SS. Doctores scribunt de Maria; & videbis sensisse, necessariò tam fœdum morbum ab illa exulasse. Hoc satis de fœditate, & adultera corruptione huius peccati, ut videas, quæ tantoperè virgo corpore, ut esset Mater idonea, eligitur; impen-siùs ab animæ adulterio præseruandam: de quo plura in

141.

Originalis culpa languores.

Examine sequentium articulorum.

* * *

§. V.

Degeneres à nobiliori patre hæredes ancilla profert.

142.

Hæredes ab ancilla degeneres.

GGREDIOR iam aliam rationem, cur minus idonea Mater Maria, nisi præseruaretur. Certè Christus æterni Patris hæres, per quem, id est, propter quem fecit sæcula, orbem creauit; minus decenter ab ancilla quauis, nedum ab ancillâ aliquando Diaboli nasceretur. Præcauit quidem hoc Deus, ne hæredes, ab ancillâ de sorte, familiaribus suis nonnullis tribuerentur: & quid non præcaueret, ne sibi hæredem, ab ancillâ de vitio, constitueret? Triumpharet Sodomitaram Princeps Abraham; & post victoriæ lauream, tanquam scuto bonæ voluntatis, nouâ diuinæ protectionis promissione coronatur: tunc sic ille ad Dominum: Mibi autem non dedisti semen: ecce vernaculus meus, hæres meus erit. Statimque sermo Domini factus est ad eum dicens: Non eris hic hæres tuus: sed, qui egredietur de utero tuo, ipsum habebis hæredem. Genes. 15. num. 3. Pende illud, statim: quasi non pateretur Deus, ut vel etiam mente vernaculum, serui sui filium, hæredem imaginaretur Abraham. Maius est, quod addit Ambros. lib. 1. de Abraham, cap. 3. Discant, inquit, homines coniugia non spernere, nec sibi sociare impares, ut huiusmodi suscipiant liberos, quos hæredes habere non possint: ut vel transfundenda hereditatis contemplatione, (si nullo intuitu pudoris mouentur,) digno studeant matrimonio. Sed, si Abrahæ sententiæ ad corrigendum minus proficit; accipe oraculum Dei huiusmodi condemnantis hereditatem: Non eris, inquit, hæres tuus hic: sed alter, qui exierit de te. Ac si non minus Abraham doleat de seruo sibi hæredem relinquendo, quam patres pudere debeat, si filios sibi tollant ab ancilla, quibus decenter hæreditatem nequeant transfundere. Sic dedecet seruire aliquid, ne vir ingenuus velit à degenerare, & minus libero hæredem repræsentari. Vide modò, an satis dignè in Dæmonis ancillæ filio non solum repræsentaretur Pater æternus; sed reuerà per vnitatem essentiæ consisteret.

143.

Filius à degeneri uxore, ut patri comparandus.

Atqui, inquis, si tam seuerè Deus, ex mente Ambrosij, relinquendam seruili conditioni hæreditatem interdicit: ut etiam patres hinc deterreat, ne ab ancillis filios habeant, quos nequeant hæredes instituire: quid est, quod addit: Sed qui egredietur de utero tuo, ipsum habebis hæredem? Quid enim non putaret Abraham, vbi videret natum Ismaelem, hunc sibi à Deo hæredem designari, quem licet ab ancilla; tamen de utero suo egressum recognosceret? Sed sanè si satis verba perpenderet Abraham, calleret, non illum sibi hæredem arrogari; qui licet quoad naturam, non tamen quoad decorem ab illius utero egressus dici poterat. Et cur ita? Ambros. citatus: Quem dicit alterum? Peperit enim Agar filium Ismael: sed non ipsum dicit, sed dicit Sanctum Isaac: & ideo ait: Qui exierit de te, ille enim verè exiit ex Abraham, qui legitimò coniugio procreatus est. Pintus de Concept. B.M.V.

144.

Ancillarum connubia, & congressus vitandi.

Non quòd spurius esset Ismael, (absit; interceserunt enim veræ nuptiæ, & legitimæ, licet secundariæ cum Agar, eo ipso iam liberâ:) sed quòd hæc vxor olim ancilla fuerat; satis videbatur, ne quoad decentiam, & paritatem coniugij, ex utero Abraham ortus legitimè ad hæreditatem videretur; a matre utique conspurcatus.

In splendoribus Sanctorum ex utero ante Luciferum Filium suum produxit Deus, quem etiam in tempore ab Sponsâ hominem producere destinavit: & putemus, relicta purissimâ & condignâ Sponsâ, quam poterat creare, ancillam olim Dæmonis eleuisse? Quam vereor, ne Filius ipse Deus, qui, ut iuprà dixi, quâ talis, Matris etiam Sponsus erat; excusabilem quodammodo Arrianorum blasphemiam reddere videretur: dicerent enim merito, se seruire aliquid in Verbo suspicari, quòd videbant in ancillæ connubium, ut hominem indueret, deuenisse. Audiamus Saluianum lib. 4. de Prouid. contra Dynastas aliquos iuste indignatum. Illud, inquit, magis tetrum, ac detestabile: quòd quidem matrimonia honorata sortiti, alias sibi rursus seruilis status coniuges sumunt, deformantes sancti connubij honorem, per degeneres contubernij vitiatem: non erubescentes maritos se fieri ancillarum suarum: precipitantes fastigium nobilium matrimoniorum in cubilia obscæna seruatum. Digni prorsus etiam illarum statu, quarum se putant d'gros esse consortio. Non præcipitavit quidem Deus fastigium gloriæ suæ, in ancillæ cubile à Dæmone olim obscænum: ne seruilibus iunctis sponsalibus, seruilis conditionis dignus, impiis hoc se prætextu excusare conantibus, putaretur. Certè Sponsam dignam, dignam caelesti rore concham quæsiuit Deus. Pulchrè Ioannes Geometra, Author antiquus, hymno primo de Virgine:

Maria, cœcha purissima caelesti rosi conspicienda.

χαίρε, θαλάσσης κορυφή, μάρμαρον ἢε τειρόσα Ἀσπερίης θείας, σπργανέων τὴ ρόων.

Salve, maris concha, margaritam filium pariens Fulgore ex diuino, & purpureo lactice.

Quam autem, quoad possit, respondeat diuino fulgori immisso, latex purpureus, siue Marianus sanguis, aperit ipse sæpe: audi hym. 3.

χαίρε, θεῖμας παρὲν ὑλθῆεν ἀγλήρητος ὀλύμπου, ἡμερίης κακίης ἰδὲν ἀφελκομένη.

Salve, corpus formatum supra, in splendido calo, Nostræ iniquitatis nihil contrahens.

Quasi sic pura caro in cælo formari visa, ut filium talem pareret: neque talis foret, si quid iniquitatis nostræ contraxisset. Tò, ἡμερίης, vide infra num. 1122.

145.

Dignus hæres decenter à Deo postulatur.

Sed multa adhuc nobis in Abrahæ hærede ponderanda. Et pende primùm post factam sibi egregiam promissionem, prorupisse statim Patriarcham: Domine Deus, quid dabis mihi? Ego vadam absque liberis: & filius procuratoris domus meæ, iste Damascus Elieser. Ibidem, n. 3. Oratio est affectus plenissima; & si sapias, ex ipsa apostrophe, & reticentiâ longè eloquentior. Quasi dicat: Ego orbus discedo: parum id est, iste Damascus serui mei filius, iste natalibus fœditatis ortus, mihi hæres substituetur! O quid magnum dabis, si totum sic degeneri hæredi transfundendum? Mallem nihil præsentares; si tamen in hærede digno non repræsentaret. Ambrosius apud Glossam id ferè considerans: Ab ipsi, inquit, Domina quam mercedè postulet Patriarcha, consideremus: non diuinitas, ut

ut auarus: non longeuitatem vitæ istius, ut metuen-
sus mortis: non potentiam, ut superbus: sed di-
gnum querit sui hæredem laboris. Desipiebant,
scilicet, illi cuncta, nisi liberum, & dignum hære-
dem constitueret.

146. Postquam, nato iam Ismaële, promissum sibi
Isaacum audiuit Abraham, & internum risum,
spei timore mixte, præbuit testimonium; Ismaëli-
que suo, quo iam debebat hilaris, orat stabilita-
tem: audit iterum à Deo: *Sara, uxor tua, pariet
tibi filium; uocabisque nomen eius Isaac: & consti-
tuam pactum meum illi in fœdus sempiternum.* Ge-
nes. 17. num. 29. Deinde Ismaëli etiam daturum
bona promittit Deus: nihil tamen de pacto cum
illo decernit feriendo: imò quasi à pacto expressè
excludat, subdit iterum: *Pactum uero meum sta-
tuam cum Isaac.* n. 21. Sed, cur saltem partem fœ-
deris illius, in quo venturi Christi promissio in-
cludebatur, ut uberior exilaretur Abraham, ad
eius primogenitum non deducit? Imò & idèd,
quia promissi Christi fœdus inibatur: neque
enim tantæ promissionis fœdus, nisi in religio-
sissimo filio stabilendum, hærede dignissimo: &
vix poterat ancillæ filius, à paternis Abrahæ mor-
ibus non degenerare. Oleaster ibi: *Licet Ismaël,*
inquit, *esset primogenitus; non tamen placuit Domi-
no cum eo pacisci: quoniam filij ancillarum maues
referre solent; & mores matris potius, quam patris se-
quuntur.* Et ipsum, puto, Christum, fœdus immor-
tale, hæredem sibi ab ancilla destinaret? Nugæ.

147. Quin potius puto, ut idonee fœdus nobis
Christus poneretur, ipsam eius Matrem in fœdus
nobis purissimum designauit. Pulchrè Hailgri-
ginus Card. ad cap. 7. vers. 6. Cant. de Maria:
*Ista est arcus, de quo dicit Ecclesiasticus: Vide ar-
cum: & benedic, qui fecit illum: ualde enim spe-
ciosus est in splendore suo: resplendet enim duobus
coloribus, quorum uerque est alteri ad decorem: ha-
bet uirem aqua, quæ mater est multorum ani-
mantium: habet & ruborem ignis, qui uirgo est;
quia nullum animal parit. His duobus coloribus
Beata Virgo, uelut arcus celi, spei sua resulget.
Resplendet, nimirum, fœcunda uirginitate, quæ
Christum peperit uirginitatis gloria permanen-
te: idèd in cælestem arcum constituitur. At
qualis iste arcus? Nosti ex Genesi, ubi dicitur
ad Noë: *Arcum meum ponam in nubibus:
& erit signum fœde: is inter me, & inter terram.*
Genes. 9. num. 13. Quis credat, captiuam fuisse
illam, in qua libertatis nostræ fœdus con-
stituitur? Quis dicat ancillam, per quam
Deus ad misericordiam excitatur? Benè ibi-
dem Hailgrinus: *De hoc arcu, inquit, dicitur
ad Noë: Ponam arcum meum in nubibus celi: &
recordabor fœderis mei, quod pepigi tecum. Ipsa
enim in cælestibus assumpta, ut recorderet Deus
misericordiam, quam humano generi repromisit.* Et
quas erga illam misericordias non exerceret, per
quam misericordiæ recordatur?*

148. Et mihi planè mirum, si nubes ista cælestis
non ea foret, in qua nihil tenebræ seruitutis
maculæ appareret. Prophetarat Dauid, postu-
rum Christum nubem ascensum suum, id est, in
throno nubis ad cælos ascensurum. Ab illo
auro crederem, nubes omnes ambitiosè obse-
quium tantum præstandum affectasse: uix Solem
combiberet aliqua, & uersicolore reflexu, ipsius
Solis æmula appareret; cum pulchritudinem

venditans, quot radios rotaret, tot eligenda
suffragia putaret comparasse: re enim uera pul-
cherrima futura nubes, quæ tam pretioso muneri
destinaretur. Audi tamen Lucam: *Et nubes sus-
cepit eum ab oculis eorum.* Actor. 1. num. 9. Nubes?
Ecquæ nubes? Quam pulchra! Cur ergo
eius uenustas non describitur? Sanè non id
putauit necessarium: quia necessariò supponebat
intelligendum. Quid enim uenustatis in illa nu-
be non esset, quæ Dei hæredem, ad hæreditatis
possessionem comparandam deferebat? Benè
D. Ambros. ad hunc locum Serm. mihi 62. *Nu-
bes ergo ab oculis Apostolorum suscepit Saluatorem.*
*Videamus ergo, quæ ista nubes sit, quam splendidi-
da, quam præclara, quæ lucem mundi Christum
suscepit meretur: nec enim poterat obscura esse, ac
tetra, uel tenebrosa: quia scriptum est: Et tene-
bræ eum non comprehenderunt. tenebræ enim lu-
cem gestare non poterant.* Deinde latè in hac nu-
be dissimulatum Patrem inducit Filio ample-
ctendo. Pondera nunc, si deferendo hæredi
necessariò nubes non alicunde tetra destinaba-
tur: an hæredi formando, & suæ carnis nube
diuino Soli uestiendo, Matrem seruii notà ca-
liginosam Pater destinaret.

Sed redeat Abraham: neque enim sine exami-
ne dimittendum, quod dixit Oleaster, ancillæ
matris mores ut plurimum in filium transfusos.
Iam longum tempus transferat, cum Sara ad
Abraham: *Fice ancillam hanc, & filium eius:
non enim erit hæres filius ancilla, cum filio meo.*
Genes. 21. num. 10. Esto: non sit Ismaël pri-
mus hæres: cur saltem in secundis non nume-
rabitur? Quia cauebat Sara, ne saltem pro
parte Abraham indigni hæredis labe fœdaretur.
Ast unde indignum, & malum Ismaëlem
Sara præuidebat? Iam in ancilla matre futu-
ros filij mores agnoscebat. Oleaster hic post
alia: *Hic etiam, inquit, fundari uidetur lex,
quod filij ancillarum non sint hæredes cum legiti-
mis: discimus ut plurimum filios ancillarum
esse ad malum proclines.* Nec ergo partem hæ-
reditatis habeat, qui totus prauus à solâ parte
matris recognoscitur.

Quauis Christus ancillæ olim Dæmonis
filius nasceretur, nihil certe procliuatatis in ma-
lum à matre participare uoluisset: quia tamen,
ut initio huius Anthologiæ fusè probaui, uoluit
haberi matrizerator, & inde quidquid in
illo purius splendebat, proportionatâ uoluit
puritate in Matre prænituisse: quis non uideat,
Matrem à seruitutis infamiâ præseruasse: ne
blasphemis, & imprudentibus Hæreticis (qui,
cum Caluino, Christum ipsum aliquandiu in
Inferno garrunt cruciatum) uideretur dari ansa
ad effutiendum, ab ancilla Dæmonis matre, ali-
quid filium debiti, ad infernas pœnas compa-
rassè? Et quidem non frustra illi, (maxime Lu-
therani;) sed ut Christum obiter perstringant,
fatentur, inter exosa sibi exosissimum, quod Ro-
mana Ecclesia purissimam defendat Conceptionem.
Facit huc, quod de nobilitate humana Vir-
ginis meditatur D. Thomas Valent. Conc. 1. de
Natiu. Virg. ubi ita: *Licet pauperem, & humilem
Matrem elegerit Deus: sed tamen genere illustrissi-
mam, nobilissimam, generosissimamque multo
amplius secundum carnem, quam sit modò que-
cunque illustris femina. Nanque ab antiquo,*

149.

Filius an-
cilæ, matris mo-
res imitatur.

150.

De decore Ma-
triæ in Chri-
stum deriuat.

Maria cum
etiam sangui-
ne illu-
strissima.

§. VI.

Predicta proxime ratio
roboratur.

multis sæculis, longa progenie, à Patriarchis, & Re-
gibus, & Sacerdotibus originem traxit. Recense
nunc in toto Orbe, quanam sit, quæ tot Regibus, &
Principibus polleat in origine. Nobilissima igitur
fuit Virgo Maria secundam progeniem, & illu-
strissima, qualem decuit esse Matrem Dei futuram:
neque enim decuit rusticam esse, & uulgarem: ne
aliqua obscuritatis, & ignobilitatis nota redunda-
ret in Filium. Si à matre rustica, & ignobili, ne-
dum ancilla, nota aliqua in filium putaretur re-
dundare: quid diceremus, si mater inferni ancilla-
tus nota respergeretur? Sed magis ad rem no-
stram, quod statim subdit: *Non nihil a bonis paren-
tibus filij per generationem accipiunt: à bonis enim
parentibus, bonos nasci filios, id est, benè inclinatos,
ut in pluribus, uideamus: nam, sicut colorem, & figu-
ram, & habitum, & motum, agritudinesque uarias filij
ex parentibus per generationem mutuuntur: ita
etiam mores, inclinationes, passionisque animæ ab
eisdem traducunt.* Satis ergo constat, Christum
eo modo, quem dixi, matrizerantem, non ancillam
electurum, ut etiam ex hac parte non degener
hæres, saltem generosior Patri adueniret.

151.

Hæres ab an-
cilla, licet pro-
bus, indignus
tamen hære-
ditate.

Tandem de Abrahami hærede aliud adnotan-
dum. Demus nec malè moratam ancillam, &
optimis moribus uernasse Ismaëlem; adhuc ta-
men seruii origine infectus, licet Abrahæ
aliunde filius, non idoneus hæreditati paternæ
haberetur. Indurabat Abraham (pater erat) præ-
dictis uerbis Saræ satisfacere: ad quem statim
Deus: *Non tibi uideatur asperum super puero, &
super ancilla tua: omnia, quæ dixerit tibi Sara, audi
uocem eius: quia in Isaac uocabitur tibi semen.* Ibi-
dem, num. 12. Et unde tantum ponderis in uer-
bis fœminæ, tantum imperij in uxoris uoce: ut
uir prudentissimus, & is maritus Dominico præ-
cepto illius obedientiæ adstringatur? Respondet
pulchrè ex uerbis Dei D. Ambrosius lib. 1. cita-
to, cap. 7. *Nunquid potest in ancilla filio senen-
tium uocari? Non utique, &c. Eice & ancilla
filium, ut non habeat hæreditatis consortium, qui
non habet originis priuilegium.* Imò, si filius uide-
tur naturæ iure in hæredis nomen admitti; dum
Ismaël ab hæredis titulo expellitur, etiam à filij
nomine uisus deturbari. Idem Ambros. eisdem
causalibus uerbis Serm. mihi 66. *Dicit aliquis,
inquit: Uxorem non habeo: idèd mihi ancillam so-
ciaui. Audi, quid dicat Scriptura ad Abraham:
Eice ancillam, & filium eius: non enim hæres erit
filius ancilla, cum filio libera. Si igitur filius ancilla
hæres non est: ergo nec filius est. Cur autem queritur
tale coniugium, de quo susceptus filius, nec successio-
nis possit hæres esse, nec sanguinis? nec enim habere
potest hæreditatis consortium, qui non habet originis
priuilegium.* Habeat Maria originis priuilegium,
ne si ancilla dicatur, minùs idoneus hæres Chri-
stus existimetur: & qui non solum hæreditatis
consortium, sed totam sortem adiuit, originis,
à libera matre, priuilegio non defraude-
tur: nec Abrahamico decori vi-
gilantior, quam suomet
ipse Deus existi-
mandus.

Vix haurien-
g rno, pro
filio compu-
tandis.

DEINDE, cum sic in parentibus
filij computentur, ut, quod illo-
rum est, istis tribuatur, si Maria se-
mel ancilla constituitur; in Matre
seruisse quodammodo Filium præsumetur: quod
quam sit dictu durum, respicientes aures catholi-
cæ protestantur. Post longum catalogum eorum,
qui à primis Iacobi filiis descenderunt, ubi ferè
triginta tres, ni fallor, numerantur; subdit Scri-
ptura: *Hi filij Lia, quos genuit in Mesopotamia Sy-
ria.* Genes. 46. n. 15. Proh fidem ueritatis! exclamaueris: sex tantum in Mesopotamia liberos genuit Lia; & unde tot alij Lia imputantur? Sed demus, quod uerum est, nepotes omnes, à filiis suis genitos, Lia assignari: cur tamen nepotes in Mesopotamia nati dicantur, cum in diuersis longè prouinciis nascerentur? Quia, nimirum, sic isti in parentibus computabantur: ut, quoniam parentes ibi nati fuerant, etiam ibidem orti dicantur illorum filij. Nescit parentum patria, filiorum pariter patria non putari. Prudenter D. August. ibi tom. 4. quæst. 151. ubi post similem aliam quæstionem subiungit: *Quanti maior nunc quæstio est, quomodo triginta tres anime ex Lia in Mesopotamia Syria natae sunt: nisi quia illa locutio confirmatur: tanquam ibi omnes orti sint, quorum parentes ibi orti sunt.* Non habuit ueritatem Natiuitatem Maria in Aegypto culpæ, in terra seruitutis: ne Filio tam fœda patria, & seruitutis nota quodammodo imputaretur.

152.

Filij in par-
tibus compu-
tantur.

Parentum
patria plus
adscribitur.

153.

Pater multo
antè futuræ
filij nequitia
infamatus.

Enarratura Scriptura impudentem illam filij
irrisionem, qua patris immodestam, de non præ-
uiso effectu, nuditatem propalans denudauit; sic
habet: *Qua cum uidisset Cham, pater Chanaan,
uerenda, scilicet, patris sui esse nudata, nuncia-
uit duobus fratribus suis foras.* Genes. 9. num.
22. Nemo nescit, aliquos post annos ab hoc
euentu, natum fuisse puerum Chanaan: cur
ergo iam eius nomen exprimitur; iam Cham,
pater nondum existentis filij, appellatur? Ut
futura iniquitas Chanaan, iam in iniquo patre
deputaretur: imò & futurâ filij malitiâ, & fœdi-
tate, iam de præsentis patris respergeretur. Acu-
tissimè D. Ambros. lib. de Noë, cap. 3: *Quero
nunc, inquit, cur non simpliciter dixerit: Vidit
Cham nudationem Patris. sed, uidit Cham, pater
Chanaan? Utique Chanaan natus non erat: cur ergo
nomen addidit filij: nisi, ut & uicio authoris de-
formaretur hæreditas, & author, filij nequitia graua-
retur? Certè ea debebat esse Mater Christi, etiam
antequam Mater esset, ut eius Filius in illa nullo
uicio deformari uideretur. Et certè si longè præ-
stantior fuit Christus, quam nequam Chanaan;
nisi lippus non videas, cur iste nequitia futurâ pa-
trem aggrauaret: Christus uerò futura sanctita-
te Matrem ab ipso originis instanti, in qua ipse
computabatur, à seruitutis nequitia liberans non
condecoraret.*

154.

Pater in filio, & filium in patre de malitia suspiciunt.

Pergit Ambrosius: Et pater igitur in filio, & in patre filius redarguntur: habentes stultitia, nequitia, impietatis quoque commune consortium. Commune quidem: quia inuicem probra, & infamiam communicabant: vt filius tali digno parente; tali filio digno parens haberetur. Id bene in re alia enarratis turpibus gestis Heliogabali, & iusta tanti monstri pœnâ voluit Lampridius in eius Vita: Occisa est cum eo & mater Semiramira, opprobriosa mulier, & digno filio. Non poterat vitiorum mancipium non edere, quæ tot vitiiis fuerat mancipata. Bene ergo Cham in filio, & in patre arguitur Chanaan, qui inuicem mutuâ notâ respergebantur. Si igitur ostendo luce clarius, in Filio Mariam, & in Maria Filium non argui, sed laudari; constabit, credo, nullâ se mutuo notâ respersisse: & vt Filius liber & purus; sic Matrem puram, & liberam fuisse. Agendum stemus ratione.

155.

In visitatione Maria.

Laudatura Mariam Elisabetha: Benedicta tu, inquit, inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Luc. 1. n. 42. Et quorûm benedictio fructus, quando in solum benedicendum ventrem ferebatur? Certè, quia ita de fructu ipso venter benedicitur; vt fructus ipse Iesus de ventre commendatur: quid enim aliud voluit pia illa fœmella, cum rapta in admirationem verborum Christi exclamat: Beatus venter, qui te portauit. Luc. 1. n. 15. nisi à purissima Matre Filium commendare? Humano more locuta credidit, non posse talem filium, nisi à tali Matre procreari. Guillelmus ad cap. 5. ver. 7. Cant. Gloria Fily ad Matrem redundabat. Dicebatur Matri: Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. dicebatur Filio: Beatus venter, qui te portauit. Quasi inuicem gloria Matris in Filium redundaret. Exprescè ibi Hugo Card. In confusione Pharisæorum, & laudem Fily Matrem commendauit: communis est enim laudatio Matris, & Fily eius. Malus pater, & peior filius idè inuicem redarguntur: quia commune habent vitiorum; & non habeant bona Mater, & melior Filius commune puritatis proportionatæ consortium, qui inuicem alter in altero commendantur? Si laudatio Matris, & Fily communis ex Hugone: an non seruitutis infamia communis reputetur?

156.

Pater nequam, bonum filium vix potest generare.

Redeo. Magis mihi mirum, expergefatum sanctum Noë, non filio peccanti, fed nepoti probri, & seruitutis infamiam imprecatur, qui, vt dixi, longo post tempore nasciturus: Maledictus Chanaan: seruus seruorum erit fratribus suis. Ibidem, n. 25. Esto enim, quod volunt, sauius patrem in filio puniri, quia huius pœnis acrius quam propriis torqueri solet: attamen, vnde iam infestus puer non solum destinatur pœnæ, tanquam hæres; sed etiam tanquam malus subiicitur culpæ maledictioni? Cur non solum supplicij, sed etiam sceleris particeps denotatur? Quia non poterat existimari, Cham filium bene moratum editurus: cum ipse erga patrem Noë, improbus, & malè moratus filius exitisset. Hoc visus cogitasse Ambrosius supra citatus, dum subdit: Nec poterat fieri, vt bonum generaret filium, qui bono patri nequam filius, & natura, & eruditionis degener exitisset. Destinatus maledictioni creditur Chanaan à patre maledicto. Ne, quæso, benedictio creaturarum Christus, nisi à benedicta Matre congruè cognoscatur: & è contra, si Cham, quia in

patrem suum malus, prauus filij genitor putatur; Christus, qui tam bonus Pater erga nos adoptatos filios, & sanctos, fide colitur, qui iustificatos produxit; bonus in Matrem suam Filius intelligatur decenter. At quæ decencia, si quam præseruare potuit, non solum ancillam fratribus suis; sed etiam Dæmonibus subiecit?

At non est istud diuinæ bonitatis ingenium piuum, pietas benigna; quæ, dum posteros culpâ suâ prauos, de parentum nobilitate sanctitate; melius Mariam de sanctitate Filij, non solum humana, sed etiam diuina nobilitate condecoraret. Maius aliquid infero ad rem meam. Catalogum filiorum Esau exponens Scriptura sic subdit: Hi Duces filiorum Esau. Genes. 36. n. 15. Et cur prauis homines, & idololatæ ab impio Esau descendentes in Duces, id est, tot populorum Principes constituuntur? Cur non vulgari ignobilitati, ex puluere & radio excitandi deputantur? Vt sanctitas Iacobi patris Esau amplior splenderet: vt, licet posteri, quæ prauis, degenerarent; at, dum nobiles perseuerare permittuntur ob Iacobi virtutem, saltem qua parte fas erat, excellentem declararent. Id, licet non ita clarè, voluit hic Oleaster: Non fati, inquit, est Deo filiis Sanctorum prolem copiosam dare; nisi etiam nobilem dederit. Nihil seruiile, nihil non nobile, & illustre à Iacobo descendere, etiam admissa morum prauitate, passus est Deus: vt inde hominis, cuius in gratiam id concedebat, sanctitatem notaremus, quæ tot haberet testimonia, quot essent posterorum splendores. Si filiorum nobilitas probat parentum sanctitatem quandoque, cur Christus aternitatis nobilitas Mariæ non probauerit sanctitatem? & si hæc nobilitas in Christo summa, cur summa, quæ potest intelligi in pura creatura, & vndique libera sanctitas in Maria Matre non intelligatur?

Tandem notum pro hac re illud Græcum Theognis sæpe iuribus assumptum: Ουτε γὰρ ἐκ σαυῆος πόδα φέεται, ἔθ' ὀδύνηος Ὀδύνηος ἐκ δόλης τέκνον ἐλευθερίων. Neque enim è squilla rosa nascitur, aut hyacinthus: Sed neque ab ancilla filius ingenuus. Non deceret itaque, vt summa illa Chrilli ingenuitas, vnde nos omnes seruii notâ abolitâ in ingenuam diuini patris adoptionem per Baptisimum adducimur; à Matre ancillâ, vt à viliori plantario rosa nasceretur: imò putarem à Maria, vnde originem assumpsit, tanquam à fonte purissimo, & à principio, cui optimam indidit ingenuitatem; communicandæ nobis postea libertatis traditionem desumpsisse. Illustri monumento rem aperio.

Incepturus Christus euangelicæ prædicationis nuncia faustissima, abiit in Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo. Ioan. 3. num. 13. Timet Ioannes tanti gesti nouitatem venerabundus; & potius à Domino exoptat baptizari. Tunc Christus: Sine modò: sic enim decet nos implere omnem iustitiam. num. 15. Ecquæ tam hic arcta iustitia intercedebat, vt ab illa legali Ioannis cæremonia Euangelicam Christi consecrans inchoaret? Respondet optimè Ambr. Serm. milii 41. Scimus, inquit, quod Ioannes Baptista typum legis gerebat: iustum ergo erat, vt ipse baptizaret Dominum: scilicet, vt quemadmodum secundum carnem de Iudeis Saluator est genitus;

157.

De parentum virtute magis, doque prauis filijs præsertim, condescendunt.

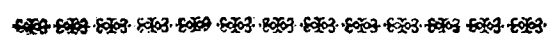
158.

Ancilla generosum patrem edere non solet.

159.

ita & secundum spiritum, de lege Euangelium nasceretur: vt vnde successionem ducebat originis; exinde & traditionem consecrationis acciperet. Et quàm arctior iustitia, quantò huius decentius implementum, vt Christus à Mariâ consecrationis, id est, libertatis nostræ acciperet traditionem, vnde tantò veriùs, & naturaliùs ducebat originem? Ancillam putemus eam, vnde nostra libertas traditur, & consecratur? Apage. Sed hanc rationem alibi fuffissimè dilatabo: nunc satis illud antiquissimi Auctoris monitum:

Μήποτε δαλεύσασα γυνή δέσπονα γένοιτο. Nunquam ancilla vxor, & domina constituatur. Nec nos rerum Dominam, & Deique Sponsam, ancillam constituamus.

§. VII.

Mariani lactis generositas non sapit ancillam.

160.

Lactis vis, moribus imprimendis.

HAVORINVS Philosophus apud Aul. Gellium lib. 12. cap. 1. postquam late de lactis nutrientis efficacia moribus fingendis disseruit, sic subiungit: Quæ (malum!) igitur ratio est, nobilitatem istam nati modo hominis, corporis, & animi benignè ingenitis primordiis inchoatum; in istum, degenerique alimento lactis alieni corrumpere? præsertim si ista, quam ad præbendum lac tunc adhibetis, aut serua, aut seruilis, & vt plerunque solet, externa, atque barbara nationis. Dedi de hac re (vbi etiam aliqua de Maria) totam Notationem 32; in Cant. vbi idè Moysem seruilis Ægyptio lacte abstulisse probauit; ne qui euerlus Ægyptios parabatur, cum lacte Ægyptiam indolem combiberet. Inde huc omnia poteris transferre. Pende igitur, an expediret, vt Christus, qui euer tendis Dæmonibus edebatur, à Dæmonis ancilla lac combiberet, vt à blasphemis, & impiis prauos inde (nefas!) traxisset mores notaretur. Bene Claudianus, qui vt immortalia gesta Imperatoris sui commendaret, diuino lacte nutritum alicuerat. In 4. ergo Conf. ita de Honorio: Uberibus sanctis, immortalique Deorum Crescis adoratus gremio. Et creuerit ab ancilla, & non à penè Dea, verus Deus? Crediderit, quem non pudeat credidisse.

161.

Lactis Mariani generositas.

Suspirabat Maria Verbi Incarnationem, identidem à Salomone præuisa repetendo: Osculetur me osculo oris sui. Cant. 1. n. 2. Cui statim (nam Sponsi verba esse, multi volunt) ibidem annuens Verbum respondit: Quia meliora sunt vbera in a vino: fragrantia unguentis optimis. Quasi Incarnationis osculum, naturæ imprimendum, osculis Mariano pectori infingendis suauissimè compensans, accelerandam promitteret Incarnationem. Et vnde tam audis Mariæ vberum Filius, qui in sinu Patris suauissimè conuiescit? Quid tam sitiens optat lac maternum, qui paterno nectare cælicolas inebriabat? Respondet ibi Alanus: Quæ delectabiliora, quæ meliora, quàm illa vbera, quæ propinauerunt lac Christo; non ex libidinibus fœditate, sed ex virginitatis fecunditate? Talia optabat Christus vbera: à tali vbre lac sugeres, quod Pintus de Concept. B.M.V.

non saperet carnis lubricum; sed virginitatis antidotum. Fusè supra probaui, multò fœdiùs Mariam poni spiritu adulteram, quàm si inculpabiliter virgo non permaneret: & non iugeret Christus lac non virginis, quod saperet lubricam carnis corruptionem; ab ancilla verò olim, & adultera lactaretur, quod saltem minus aliquid purum redoleret?

Hinc in admirationem rapta Virgo proclamat: Fasciculus myrrha, dilectus meus mihi: inter vbera mea commorabitur. Ibidem, n. 13. Pende ly, quid mirum, inquis, si Christus iam infans dignanter natus, ab vbre virgineo lactaretur, cum non aliunde digniùs daretur iugere: Id planè meritisimò admiratur Maria, quòd cum naturâ ipsâ Dea esse non posset; posset famula Dei, rerum omnium altorem ahere lacte suo. Idem Alanus ibi: Inter vbera commorabitur: quia à Virgine natus, à sola Virgine est lactatus. O beata Mater, quæ vbre eum lactat, qui omnibus vbera misericordie propinat. O mirares! filia lactat Patrem, creatura Creatorem, famula dominantem. Quasi totam admirationem commoueat, quòd cum famula Domini sit, lactaret Dominum, qui solum ab vbre quodam diuino, si posset fieri, lactandus videbatur. Vnde, si non solum Dei famula fuisset; sed & aliquando Dæmonis famula crederetur: id non iam admirationem inuolueret, sed indecentiam. Et bene non tã dicitur futurus inter vbera, quàm commoraturus: quia, vt vides ex Alano, & passim ex aliis, solius Matris vbera fuxit Christus; indecenter ab aliis in peccato conceptis sumpturus nutrimentum: non mutat Christus infans vbera, maternis commoratur: quia decentem, in hoc mysterium, & ministerium, originis puritatem alibi non inueniret.

Vepueri lacte, sic plantæ exsucto humore sustentantur: sua his præbet terra vbera, lac propinat: radicibus, tanquam labellis, parato sibi lactis blandimento inhiant ista; generosius excrecentes de qualitate libaminis, quàm de seminis origine. Hinc etiam educandis pueris lacte generoso, argumentum desumpsit citatus Phaurinus: In arboribus etiam, & frugibus maior plerique vis, & potestas est, ad earum indolem, vel attractandam, vel augendam, aquarum, atque terrarum, quæ alunt, quàm ipsius, quod iaciunt, semen. Sic quoad indolem, & generositate plus nutricibus, quàm parentibus similes plantæ iudicantur: si lætas, virere cernimus, optimo, & incorrupto humore potas deprehendimus. At, cur lætissimū germen, Christum, omni virore gratiæ vernans adorantes; non purissimo & originaliter innocenti humore partum deprehendimus? Nihil Christus, etsi minus purum lac potaret, ab indole sua diuina degeneraret: fateor: sed, quàmò magis foret idonea mater nutrit, si sic ingenuum succum diuinæ arbori ministraret, vt illi quodammodo agnatus videretur: sic à virore suo, & fructibus saluberrimis, merito quiuis lactis accepti ingenuitatem deprehenderet. Vide, quæ dixi Notat. illa 32. citata, de fœmina in Christo, Mariani lactis excellentiam æstimante. Nunc altiùs in hoc arborum, penè lacteo libamine immoremur.

Discedebant ab aquis Mara Israëlita sic illarum fœluginem pertasi, vt crederes, omnes illius deferti aquas habituros suspectas; præteritur.

162.

Christus somnia lacte nutritus.

163.

Arbores plus generositate à terra, & humore, quàm à semine habent.

164.

Idem firmius.

que amaritudinis memores, nisi præmissis miraculo, quidquid ibi esset vndarum exhorrituros: & tamen in loquenti statim mansione subdit Textus: Veneni in Elym filij Israël, ubi erant avodecim fontes aquarum, & septuaginta palme, & castrostrametati sum iuxta aquas. Exodi 15. num. 27. Ohe! quanta præterita falluginis obliuio! O quid agitis? Securi, visis aquis, castrametamini: nec saltem de paulo ante guitata amaritudine, an similiter fontes isti afficiantur, addubitatis: Quid, si litis irritamentum fuerit, quod putatis leuamentum? Vnde tam inuenta dulcedinis certa præsumptio? Viderunt, scilicet, virentes palmas, suauissimum fructum, dactylos dulcissimos producentes: nec ambigendi ansa relinquebatur de aquarum dulcedine, quibus tam dulce germen alebatur. Necessariò foret nutritrix dulcis, cuius alumnus dulcissimus notabatur. Fauet Ambrosii ibi Serm. 24. ad finem: Nec mirum, inquit, si potius dulcis est fontium, in quorum sinu cubus dulcior est palmarum. Cernis in sinu parthenico virentem nostram palmam, fructum dulcissimum: scrupulosus fueris, si adhuc de irrigantis humoris dulcedine addubitaueris: si amara seruitutis labe lac infeceris.

165.

Christus nisi Matris vbera non suxit.

Fixum ergo hic, quod aiunt, ab actu ad potentiam argumentum. Idèò Propheta sterilitatem terræ descripturus: Posuit, inquit, terram fructiferam in saluinem. Pl. 106. num. 34. Esset enim quantumuis prius ferax, vbi salum humorem luxit, sterilis est reddita: vnde & addit: Posuit deseruam in stagna aquarum. nihil enim noceret sterilitas propria deserto, vbi felix rigatio combiberetur. Nihil in Christo cernis non feracissimum: vt nihil amaritudinis irrigationi lacteæ ad iudicaueris. Idèò ab aliis vberibus abstinet Christus, ne videretur fucto alieni lactis humore profanari: vt possis meliori iure dicere de Maria, quod nescio de qua matre dixit Quintil. declam. 18. Natum de se continuo impatientius complexa, quam relique parentes, suis aluit vberibus, suo fouit amplexu.

166.

Omnia mundi sterilia sunt.

Satis vinculis, sed magis curis onerati Israëlita attingunt Babylonem, coniurati proinde diuinis hymnos profanis nunquam auribus adiuuere: idèò organa ad Euphratas salices suspendunt: ingratum primo aspectu præmium, stipendium durum instrumentis, suauiter olim dulci vocis melodiæ respondentibus; suauissimam consonantiam ministrantibus. Adeste, afflicti Musici: quantum deinceps in carcere sonoros cantus numeros, in gemitus mœstitiæ funestos commutetis; quibus proinde aptior vinculorum stridor, quam organorum venerit concentus: at saltem prisca organa, non ab amcenioribus plantis suspendetis, vnde nunc floribus, nunc fructibus comerentur? Necessariò sterilibus plantis, salicibus arborum infelicissimis amandatis? Quid facerent? Non feliciores alias, quantum diligenter quæstas, inuenirent: & cur ita? Pende quid dixerint: Super flumina Babylonis illic sedimus, & fleuimus, dum recordaremur Sion: in salicibus in medio eius suspendimus organa nostra. Psal. 136. n. 1. de quo D. August. Salices, inquit, ligna sunt infertuosa, & hoc loco ita posita, vt non aliquid boni possit intelligi de salicibus; alibi autem forsitan potest. Modo ligna sterilia intelligit, nascencia super flumina Babylonis. Rigantur hac ligna de flumi-

bus Babylonis, & nihil fructum ferunt. Quod deinde mylticè, & magis ad rem meam late exprimit: alibi a me cum pluribus aliis de felici irrigatione ad rem eucharisticam, altius ponderandum.

167.

Ancilla laudanda.

Nihil seruilis Babylonis igitur participabat Maria, cuius educatum germen nihil de sterilitate salicum participat. Cur quæreret lignum vitæ fecundissimum, cuius semper fructus dulcescit gutturi nostro, sterilem falluginem rigaturam? Cur generosissimus aleretur Christus ab illa, quæ Dæmoni præbuerat seruitutem: cum etiam ab humana seruitute immunes nutrices suas cupiant viri optimi? Ideo Corn. Tacitus in lib. de clar. Orat. Iam pridem iuus cuique filius ex casta parente natus, non in cella emptæ nutritis; sed in gremio, ac sinu matris educabatur. Ne dum ancillam emerent nutriticem filio, iam filij mores vendere, & generositatem fœdare putarentur. Decorius æternus Pater Filij propalauit alimentum, dum in Filio totius perfectionis apicem expressit collocatum.

168.

Maria tamēdo vbera Christo adiuuere.

Hinc capies, quorsum tenderent fœta illa pie femine acclamationes ad Iesum: Beatus venter, qui te portauit; & vbera que suxisti. Luc. 11. num. 27. Si enim, vt supra num. 155. dixi, a maternis laudibus filius commendatur; & gloria Mariæ in Filium redundans hic exprimitur: cur cum ventre, vbera pariter afferuntur? Laudet venter, qui tanta puritate formatus, vt soli Deo portando consecraretur: at, cur pariter, & eodem tenore vbera commendentur, quæ de pietate, fortè accedentes viciniam pueros, quandoque lactauerunt? Communis ventris, & vberis laus affertur: quia commune vtrique inditum priuilegium. Nemini præter Christum vbera illa lacta; sicut nemini, præter illum, venter ille destinatus. Melius Guillelmus Cant. 4. n. 5. Sicut non decebit, Matrem Verbi eia alius parere: nec Matrem Verbi alius sacra illa vbera adiuuere. Proinde, sicut materna lacta sibi sanctificauit, quibus vnicus portaretur: sic etiam materna sibi sanctificauit vbera, quibus vnicus aleretur. Ideo dictum est: Beatus venter, &c. & vbera, &c. Bene ergo, vt à destinato ventre, sic ab vbera destinato commendatur. Sed, si attractu humani pueri lambentis, mi Guillelme, minus decentia vbera Christo reputas; cur dominantis Dæmonis calcata pede, imperio subacta, adhuc tibi decentia putabuntur?

169.

Lac Mariæ quodammodo diminuat.

Grandius aliquid meditor. Non aliis præbetur lac Mariæ, (solo Deo dignum,) ne inde lactati infantes ab inscio vulgo Dij putarentur. Sic penè Dea Maria existimatur: sic eius lac purissimum, non seruile reputatur, vt si quos aleret, iam hi inscio vulgo olim pro Diis haberentur. Erroris huiusmodi ansam hominibus ignaris erptam voluit Deus. Exemplo rem aperio. Fingunt a Deo Sole, conuiuio olim exceptum Dionysium, cui immortalē ambrosiam, & nectar diuinum Sol porrexit: quo, si sapias, iam Dionysium Deum fatebatur, qui ad epulas solis Diis concessas admittebatur. At, vnde Dionysij Diuinitatem Sol auguratus? Sanè, quia licet à femina mortali nasceretur, diuino Iunonis lacte fuerat enutritus. Nonus Dionys. 4.

Κυτὰς ὁ θυμὸς ἕρπεν ἀδαιρέτω παρὰ δειπνῶν, ψάλλον ἀμβροσίης, καὶ νέκταρος ἢ νέμεσις δὲ οὐ γλυκὺ νέκταρ ἔστιν, μετὰ γλάρος ἀμβροτος ἦεν.

Quæ

Quæ properè olim sic vertebam:

Cui recreat mentem nullo discrimine cœna, Ambrosiam, nectârque parans: dignisque videtur Nectare, lacte prius sacro, quem Iuno bearat.

Pende nunc, si nonnulli Hæretici Mariam naturæ cuiusdam cælestis somniarunt; an non etiam eius alumnos, Ethnicis condelirantes, angelicos, & penè diuinòs effutirent.

170.

Iustitiam Diij per Mariam.

At certè licet lacte suo Deos non posset facere Maria: at illo sic ingenuo, & nulla seruili macula fœdato Deum alens, id præstitit, vt inde nos, licet non per naturam, at per vnionis gratiam in Christo, & per gratiæ participationem Diij, & vt loquitur Propheta, filij Excellsi omnes habemur. Euangelizabat exultans Isaias, dicens: Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis. cap. 9. num. 6. Si nascitur paruulus, quidni etiam vt paruulus nutriatur? Sed illud dubium, cur dum nobis natus, & altus dicitur, id est, in nostram salutem editus, & nutritus, etiam nobis datus intelligatur: quasi puer Deus Deitatem nobis suam communicarit? Sed, si in illo alimur, & nascimur, & vnum cum eodem intelligimur, quid mirum, si iam totus nobis datus cognoscatur, dum à Virgine nascitur, & nutritur? Idem Guillelmus Cant. 7. num. 3. Sicut magnus ille paruulus natus est nobis, id est, ad salutem nostram, ad vitam nostram: ita etiam nutritus est nobis. Pariebat nobis Virgo Mater: salutem, atque eo ipso pariebat nos ad salutem: sacro lacte suo nutrebat nobis vitam, atque eo ipso nutrebat nos ad vitam: piis caput nostrum brachijs suspendebat ad vbera sua. & nos ad eadem in illo suspendebat. Nec ille sibi nascebatur, nec pascebatur, sed nobis: atque idèò nos, nos in illo nascebamur, nos in illa pascebamur. Et vnita aliquando seruili Dæmonis iugo putabimus illa viscera, vbera illa, quorum ministerio, in salutis libertatem Deo ipsi felicissimè sic adunamur; vt in eodem videamur & nasci, & nutriri?

171.

Maria vbera lactantia, pulchra simul.

Pende huc verba Christi ad Matrem: Quam pulchra sunt mammae tuae, soror mea sponsa! Cant. 6. num. 10. In mamminis non educantis virgunculae ad mysterium pulchritudo commendetur: at Mariæ nutrientis vbera, magis de suauis lactis copia videbantur commendanda? Quid vberum pulchritudo puero inhiant, cui solum lactis profluuium sollicitatur? At quidem istud lac, & cum admirationis epitafi, in ipsa pulchritudine commendatur. Dum lactantes laudas, lactis ponderas excellentiam, subtrices pulchritudinem: quia eo ipso, quod deposita necessariò integritate lactant, iam virginei tumoris ad vbera, & itantis venustatis decorem amiserunt. Maria virgo & lactans, & idèò singulariter candidum lac ministrans; in ipsa lactatione pulchriora vbera exhibeat necessè. Guillelmus iterum eleganter ad hunc locum, ita habet: Non simpliciter ait: Pulchra sunt, sed, quasi cum admiratione: Quam pulchra sunt mammae tuae! id est, quam gratae sunt oculis Patris, quæ Filium unicum aluerunt! Quam pulchra sunt, quæ lacte singulariter candido tumuerunt! Nempe, lac illud singulariter candidum, quia virgineum. Quid negas, o stulta mundi sapientia, partum virgineum? Deus nascebatur: & quid item negas lac virgineum? Deus pascebatur. Non potuit Deus in salutem hominum corporaliter nasci, nisi partu virgineo: nec decuit eum pasci, nisi lacte virgineo: nec minus habet miraculi pectus Virginis lactescens, quam ven-

ter partu lactescens. Vide, quod ex similibus verbis Guillelmi intuli supra num. 168. si enim ea vbera parabat Deus, quorum pulchritudinem admirari videretur: quanto decentior à libera, & non ab ancilla procederet admiratio?

Sunt etiam ad rem meam, quantum obscura, illa eiusdem Cantici cap. 7. num. 7. Statura tua assimilata est palmae, & vbera tua botris. Quod rectitudo non incurua Mariæ, palmæ Crucis triumphalis comparetur, dixi supra. Sed, si botri in hoc loco, quia tunctionibus premuntur, Martyres denotant, vt aliqui volunt: cur illis Mariæ vbera comparantur? quid candido Libani, cum purpureo fluxu? quid pascenti lacti, cum sanguine patiente? Respondet Hailgrinus Cardinalis ibi: Sicut palma, id est, arbor triumphalis Crucis Dominica terribilis est malignis Spiritibus: sic Beata Virgo merito suæ rectitudinis malignos Spiritus terreat, & expellat. Vbera quoque botris assimilata sunt: in quo mirabilis prerogatiua merendi monstratur in Virgine; quæ non minus meruit fundendo lac de vberibus suis ad Filij nutrimentum, quam Martyres, qui per botros figurantur, meruerunt fundendo sanguinem suum in martyrio: omnium enim operum merces, secundum radicem charitatis pensatur. Imò ab hoc principio multò magis promeruisse Mariam lactantem, quam morientem Martyrem, certo certius. Potuerunt quidem Martyres Dæmonem, cuius captiui fuerant, triumphare; sed id vsque ad sanguinem decertantes: Maria excellentius longè facili ministrato lacte, tanquam æreis vinculis Dæmones concatenat: quis putet fuisse illorum captiuam, quos non resistens ad sanguinem; sed consistens in lacte triumphat, non tam intendentes bellum, quam fugam arripientes? nimirum, non minus ingenuo lacte decebat Deum ipsam enutrir.

172.

Maria lac sanguini Martyrâ præstat.

S. VIII.

Misera, & seruilis conditio peccatoris.

N prædicta hucusque ratione, quam magis idoneam Matrem probaui Mariam, si præseruata, neutiquam ancilla Dæmonis diceretur; suppositi semper miseram, & seruilem peccatoris conditionem. Ne tamen, si res postulet, aliunde desideres id firmatum; dabo pluscula ex vtraque pagina, quæ, si minus selecta; veruntamen minus trita videbuntur in eo argumento, de quo tot alij mille, ac mille chartas egregias impleuerunt. Et magis ad rem nostram incipiamus à culpa originali. Subit Adam reatum ab esca, & à Iudice sententiam reatus: tunc de iam iam expellendo subdit Textus: Fecit quoque Dominus Deus Adæ, & uxori eius tunicas pelliceas, & induit eos. Genes. 3. num. 21. Sed ad eone ficulnea illa folia erant pretiosa, vt saltem illis indutus non emitteretur? Non ad eone illa multi facienda: vt cunctum tamen viror ille Paradisum redolebat. Exiuit ergo illis, ne qui fructus pretiosos sponte amiserat, vel etiam vilia folia deportaret. At, cur maximè

173.

Originalis culpa seruilitatis.

universæq; terre, omnique reptili, quod mouetur in terra. Genes. 1. n. 26. Sed quot posteris erat Adamus imperaturus? Certè innumeris, qui semper protoplastum coluerunt: imò e posteris suis, quot erant in Reges, & in aliorum dominos educendi, vix posses numerare. Cur ergo non etiam in aliorum hominum dominium dicitur creatus homo, si aliorum imperium erat sortiturus? Quia ex se Deus de hominibus in natura integra producendis sermonem instituerat; in hac verò locum seruitus non haberet, quæ solum ingrediente peccato obrepit pariter. August. de ciuit. lib. 19. cap. 14. post alia ad hanc rem: Ita, inquit, Deus hominem condidit. Dominetur, inquit, piscium maris, & volatilium celi, & omnium reptilium. Rationalem factum ad imaginem suam, noluit nisi irrationabilibus dominari; non hominem homini, sed hominem pecori. Inde primi iusti pastores pecorum magis, quam Reges hominum constituti sunt: ut etiam sic insinuet Deus, quid postularer ordo creaturarum; & quid exigat meritum peccatorum: conditio quippe seruitutis, iure intelligitur imposta peccatori. Et bene, iure: ut qui sunt Deo iniurij, infamem iure notam sortiantur.

182.

Reges improbi, cur male moratos cupiant clientes.

Hinc poterant, neque absque rubore, imò debebant, cessare iam querela, quas contra Christianos Principes fundunt clientes: quòd iniquis gabellis, quòd tributis immodicis, quòd non iam liberâ politia, sed miserâ seruitute aggrauentur. Quis enim iure queratur, quòd Princeps iure suo vtatur absque iniuria? Aut, quam inferat dominus iniuriam, si cuncta seruorum bona sibi exigat? Aspice nunc, si tot obortis lacrymis potueris, Respublicas Christianas; & quot vitiorum sordibus videris immerfas, tot seruitutis titulis fateberis obnoxias. Ah quid vltra plorent tempora, si mores prisicos miserè deplorarunt! Iure à Deo his ministris traduntur clientes, à quibus seruorum instar compilantur, qui per culpam se seruos protestantur. Illud quidem fuerit Principis catholici, populi sui vitis non applaudere, culpas non dissimulare: ne in suspicionem incidat tyrannidis affectatæ: quasi nocentes cupiat populos, vt semper seruis valeat dominari. Hinc gnome optima Plinij Panegyristæ Traianum commendantis, quòd gentis suæ virtutibus studeret: Et priores, inquit, quidem Principes, excepto patre tuo, &c. vitis potius ciuium, quam virtutibus latabantur: primum, quòd in alio sua vitæque natura delectat: deinde, quòd patientiores seruitutis arbitrabantur, quos non deceret esse, nisi seruos. Et quidni deceat hos tales, quanuis auitam nobilitatem iactent, in vnus externi Principis seruitutem destinari: si tot internos sibi dominos, quot vitia constituerunt? D. Prosper Aquit. lib. car. epig. 43.

Solus peccator seruit, malè qui licet amplo
Vtatur regno, sat miser est famulus,

Cum mens carnali nimirum dominata tyranno,
Tot seruit sceptris sibi dicit, quot vitis.

Sed de hac re, de que debita Principum in exigendis tributis parsimonia, etiam ab his seruis, (quorum Deus pœnam permittit, sed dominorum culpam non admittit) in Politicis nostris, si vita, iam nunc ægra, durat, susius differemus. Redeo.

183.

Indè est, vt cum tot seruilia opera ante dilu-

uium, aut in vrbibus, aut in arca condenda exacerentur; imò cum in tot bellis mancipia necessarid caperentur, nulquam seruitutis vocabulum exprimat: ne forte in his rebus prolaturum, naturæ videretur esse seruitus, & non culpa: quod vltim, & quodammodo possessionem solum in re vitiorum comparaturum decenter, nec temere antea proferendum videbatur. Imò & post diluuium non prius seruitutem legis, quam Chanaan audias maledictum: *Maledictus Chanaan: seruus seruo: vni eius fratribus suis.* Genes. 9. n. 25. Vt in primo peccato, quod post naturam reparatam per arcam, Ecclesia figuram, legitur, tantum in legitimo iure, seruitutis conditio fundaretur. Et cur ita? Ne seruitus aliunde in naturam putaretur intratura, nisi infamis ostiaria culpa portam aperiret. D. August. supra citatus: *Nuquam, inquit, Scripturam legimus seruum, antequam hoc vocab. lo Noë iustus, peccatum filij emendaret dicens: A maledictus Chanaan, seruus, &c. Nomen namque istud culpa meruit, non natura.* Tam enim iniqua basi, ne iniquus esset, titulus erat miserimus erigendus.

Dolenti Elau præreptam sibi à Iacob benedictionem, & aliam sibi dandam suspiranti, inter faustas alias acclamationes, sic benedicturus dicit pater: *Vives in gladio; & fratri tuo seruus: tempusque veniet, cum excutias, & soluas iugum quàm dixeris de cervicibus tuis.* Genes. 27. n. 40. Dubitarunt aliqui, cur, si fausta precatur, felicia annunciet; immisceat seruitutem? Et aptè respondent ex Philone, nihil felicius inspicienti, & scelerato homini posse euenire, quàm si sancto Iacob, viuo Dei typo, seruire diceretur. Res lucuque plana. Sed ecce nunc exsurgunt salebra non vulgares. Si tam faustum erat misero Elau, vt pio fratri, Dei loco, deseruiret, idque illi inter præcipuas benedictionis prærogatiuas irrogatur; cur tanquam benedictionis additamentum, excutiendum hoc iugum declaratur? Si excussio felicior, infelix certè fuerat subiugatio: si faustum iugum, frustra eius solutio ponitur in optatis. Quid ergo? Attende. *Ly, eius*, non iugum à Iacobo feliciter imponendum denotat; sed iugum ab altero, infeliciter impositum Elau misero: quo durante, non poterat iste iugum fratris sanctissimi portare: quasi dicat Isaac. Seruus fratri tuo; sed non modò: tunc enim seruis feliciter, quando tempus venerit, in quo excutias iugum eius; eius, nimirum, tyranni, cuius modò per culpam vincula geris, compedibus illaquearis. Nunc capies Philonem lib. 2. Allegor. *Inter faustas preces pater sic tibi dicit: Fratri tuo seruus. Sed non nunc; non enim ferret te habenas detrectantem: sed, ubi solueris iugum à ceruice tua; nimirum, abiectis illis elatis spiritibus, quos sumpsisti, postquam te ipsum subiugasti affectuum vehiculo, aurigante insipientia. Nunc quidem seruus es molestorum herorum, & intolerabilium, qui non solent quæquam manumittere: quòd si fugis eos deserueris, excipiet te amator seruorum dominus, cum certa spe futura libertatis.* Nulla durior seruitus, quàm illa, à qua, ni felix fugis, manumissionem desperes, necesse est.

Et tamen (nam bene dixerat Seneca, nullam esse seruitutem peiorem voluntaria) sunt aliqui, qui sic seruitutis amoribus indulgent, vt data fugiendi occasione, imò oblata sibi vltro libertate, malunt

185.

Voluntaria seruitus infamis, & aspectu punita.

malunt in seruitute permanere: de quo Exod. 2. 1. n. 4. Audi tamen, quid illi fieri præcipiatur, qui sibi concessam respuit libertatem à domino: *Perforabit aurem eius subula: & erit ei seruus in seculum.* Sed, cur vulneretur miser seruus à domino, tanquam fugitiuus; qui isti vltro, iam non debitam præbet seruitutem? Imò propterea. Aptè Oleaster ibi: *Quanti, inquit, facienda sit libertas, optime docet locus iste: & quas pœnas subire debeat, qui ea non vitur, cum possit. Docet etiam eos puniendos, qui dedecus seruitutis non sentiunt; neque curant, vt sentiant.* Typica erant ista, & in mysterium prolata, de quo passim Patres: vt discas, quàm nouis pœnis in seruitute Dæmonis sis torquendus, cum vocanti gratia resistens, lubs, & effrons, in tanti dedecoris opprobrio hilaris perseueras.

186.

Seruitutem emittit peccator distorquens.

Sed parum erat miseris oblatam sibi libertatem spernere, in iugo permanere: etiam, quod pessimum est, pretij impendio iugum emunt. Idè ille alius diuinæ cœna respiciens splendorem, lautitiam fastidians, excusabat se fallus: *Iuga bouum emi quinque.* Luc. 14. n. 19. Vbi mihi attende, dum se miser, & emptor dæmoniaca mancipat seruituti; non tam iugum, quàm iuga comparasse. Cur enim, si vnus est dominus Infernus tyrannus, vno tantummodo iugo non sit contentus? aut, quorsum plura simul iniicere allaboret? Videlicet, vt, dum diuersa iuga trahunt in diuersa, miser subiugalis sub asperrima seruitute dirius discrucietur; & in contraria vitiorum subiugantium distortus impulsu, laceretur sæuius. D. Bernard. in Ser. *Ecce nos ad hunc locum, post multa: Erri, inquit, inuenire, non modò quinque; sed plusquam quinquaginta quinque; non modò iumentorum iuga, sed Dæmonum. Conspendunt ambitio, & elatio cordis: altera nidum, altera foueam parat: volare altera iubet, repere monet altera; cum neutrum profecto sit hominis. Quis enim es tu? aut hac: quis verò ille, vel ille est, aut qua domus patris eorum, vt eis in aliquo cedas, vt reueraris eos, vt aliquatenus eis blandiaris? At bonus sermo, bonum inuenit locum, ait ambitio; & interdum quoque, qui prodesse non potest, potest obesse: vnde dissimula. Et qualis interim miser subiugalis distorquebitur, dum in tam diuersa trahitur? Dum hinc rapitur vanis plumis ad nidum; inde fictâ humilitate deprimitur in foueam? Dum iam, quia elatus, alatus volat: iam quia ambitiosus, repens deuoluitur?*

187.

Seruitio seruus.

Vt verò elationem nunc præteam, ambitionis hypocritis mores pendo adhuc. Dicebat Christus: *Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocrite, mistes: exterminant enim facies suas, vt appareant hominibus ieiunantes.* Matth. 6. n. 16. Si quaras, quid quererent hypocrite; nihil aliud inuenies, quàm humanis oculis placere. At vide miseriam delusorum: oculi tantummodo pulchro obiecto delectantur: dum ergo miseri exterminantes faciem, illuue, macie, & pallore concepto pulchritudinem demoliantur; frustra placere oculis moliantur. Deinde, alienos sibi oculos cupiunt deseruire: & tamen oculis prius, imò & semper, nunquam compotes voti laboriosâ industriâ deseruiunt. Nunc clarebit Chrysol. ibi Serm. 7. *Hypocritis, inquit, dum vult captiuare oculos, oculis sit ipsa captiua. Exterminant faciem suam: & si facies exterminantur, ornamentum corporis quod manebit? Idè Boëtius lib. 3. de Consol.*

Qui se vult esse potentem, Animos domet ille feroces; Nec victa libidine colla Fœdis submittat habenis.

Et iterum lib. 4. met. 2. de impio vitis subiecto:
Iam vix debet intus arctas
Dominos ferre catenas.

Et adhuc alibi, sed solutus: *Extrema, inquit, seruitus est, cum anima vitis dedita, rationis propria possessione ceciderint. Cadunt miseræ possessione sui, vt sæuo aliorum dominio possideantur.*

Imò, quod peius est, à dominio Dei videntur quoad curam amoueri; persistere quoad tormentum. Vix in fœdissimam idololatriam prolapsus fuerat populus; cum ad Moysen Deus: *Vade, inquit, descende: peccauit populus tuus, quem eduxisti de terra Egypti.* Exod. 37. n. 7. At, nonne magis populus iste Domini, quàm Moysis? Nonne Deus in brachio forti, in dextera excelsa illum eduxerat? Respondet ibi Oleaster: *Hoc malum peccatum asferre solet: vt peccator non sit Deo ad beneficia; sit tamen eius ad supplicium.* Vt dum manet tantummodo seruus pœnæ; crudeli tyranno, & torturo carnifici tradatur tandem: dumque viuunt infaultus, in libero corpore captiuam animam gerere cernatur. Grauitur Saluianus lib. 6. de Prouid. de vitis Carthaginis inter bellorum pressuras: *Quis astinare hoc malum possit? Circumsonabant armis muros Carthaginis, populi barbarorum: & Ecclesia Carthaginensis insaniebat in circis, luxuriabat in theatris. Alij foris ingulabantur: alij intus fornicabantur. Pars plebis erat foris captiua hominum: pars intus captiua vitiorum. Cuius peior fuerit captiuitas, incertum est: illi quidem erant extrinsecus carne; sed isti intus mente captiui: & ex duobus lethalibus malis, vt reor, leuius est captiuitatem corporis, quàm captiuitatem anima susinere.* An simile quid in nostro æuo, & gente nostrâ accidat, alius inferat. Ego pergo.

Clarebunt ex dictis monita Salomonis, quæ aliàs minis alicui necessaria viderentur: *Ne des alienis honorem tuum: & annos tuos crudeli.* Proverb. 5. n. 9. Quis enim ita focors, vt non extortus, sed lubens, honorem suum sibi ereptum prodigeret in extraneos; & annos sibi impendendos ingrattissimæ aliorum crudelitati dedicaret: quòd monitis egeat, ne fecerit id, quod etiam admotis flagellis facere recusaret? Sed grauissimè ibi Beda: *Ne honorem, inquit, quo ad imaginem Dei creatus es, immundorum Spirituum voluntatibus subdas; neque accepta viuendi spatia, ad libitum aduersarij immitis expendas: cuiusque enim sceleri quisque subiicitur; in hoc profecto dominatui malignorum Spirituum mancipatur.* Quam ergo multiplex turba infaulta: seruituti se deditum, tam necessaria Salomonis admonitio. Claudant nobis hanc paginam ponderosa admodum verba D. Cæsarij Arelat. hom. 4. vt habentur tomo 2. Biblioth. post multa de Egyptia seruitute: *Hæc itaque seruitus, quod peius est, non illius tantum temporis fuit; sed etiam nunc animas negligentium, & infidelium multò periculosius, nexibus blanda captiuitatis inuoluit: à quo enim quis vincitur, sicut Apostolus testatur, eius seruus est. Iste obtemperat iniustitiæ, ille iræ: iste superbiæ, ille seruituti: iste malitiæ, ille iracundiæ: iste auaritiæ, ille luxur-*

188.

Peccator seruus Dei dicitur: sed solum ad pœnam.

189.

Dura seruitus apud Dæmonem.

Nescio, quomodo se inter hac ingenium dicere au- deat, quem tot domini in partes suas distrahunt. Quid prodest, quod liber est natura, qui seruus est conscientia? Videmus nos extrinsecus generis claritate sublimes; & intrinsecus mentis infirmitate de- generes: innocenium dominos; & criminum seruos. Tam melior est vernaculorum ratio, quos originis vi- detur inclinasse conditio. Habetis, boni famuli, ve- stram consolationem: pro libertate completissimi ho- nestam seruitutem. dum, scilicet, domini serui- tuti vitiosissimæ subduntur.

Hæc dicta sunt, (pauca illa, si copiosissima materiam comparantur,) ne temerè Mariam Dæ- monis, & culpæ dixerim ancillam: si, vt idonea foret Mater, non præseruaretur.

S. IX.

Deipara, dum se fatetur ancil- lam, illustre sibi originalis in- genuitatis erigit trophæum.

190.

NVM tantummodo contra prædi- ctam libertatem Mariæ opponi posse videtur: nimirum, quod, cum iusti se Dei seruos fateantur, quod meritis Christi à diabolica seruitute redempti, nouo alio titulo, (præterquam præfco illo creationis) in seruitutem Domini deuenirent: de quo plena Scriptura, pleni Patres: veniat etiam inferen- dum, Mariam simile iugum Dæmonis subiisse, quæ Luc. 1. n. 38. & iterum n. 48. se, qua decebat humilitate, ancillam appellauit: neque enim propriè ancilla foret, nisi pretio dato emeretur: neque emi potuit, si semper libera, & nunquam captiua culpæ intelligatur. Hæc tamen obiectio, inde totum, si quod habet, robur comparat, quod putat, non posse dari redemptionem propriam alicuius rei, nisi prius captiua intelligatur: quod esse falsissimum, fusè in toto alio articulo, Deo auspice, demonstrabo: vbi de debito tantum, & illo remotissimo, seruitutis, imò de nullo debi- to, formale, & speciosus redemptionis præserua- tiuæ genus fufissimè declarandum. Nunç ad rem præsertim illud tantummodo adnoto, nunquam Mariam clariore libertatis suæ titulos, nunquam illustrius ingenuitatis originalis trophæum ere- xisse, quam dum se ancillam Domini ingenue, & confidenter profiteretur.

Maria dum se fatetur ancillam, magis est libera.

Luc. 1.

191.

Seruitutem Dei ambitione affectant iusti.

Affertum verò, ex duplici capite, sic deduco. Primum: quia iusti, quod sanctiores sunt, & vberiori gratia perfusi, eò diuiniore quadam ambitione, ambitio-ri obsequij conatu sibi Dominicæ seruitutis titulum affectant; quasi pretiosiori mune- re, & excellentiori redemptionis priuilegio comparati: Cum ergo Maria omnium & dignior merito, & sancta ambitione anidior, sub infinita propemodum Matris prærogatiuâ, seruitutis huius titulum amplectatur; manifestè declarauit, se excellentiori quodam modo redemptionis em- ptam, & comparatam, præseruatiuæ, nimirum: visitata enim redemptio licet in Maria longè ab aliorum excelleret redemptione; non tamen tan- ta intercapedine seiungitur, vt possit compa-

rari intercapedini, quæ inter ancillam Matrem Dei, & inter seruos eiusdem familiares inuenitur. Secundò: quia in hac ipsa confidentia, qua ser- uum ancilla viurpat, seruilia exercet; putauit Ma- ria, & merito, hominibus declaratum, nihil ipsam dæmoniacci ancillatus subiisse: si enim vi- demus eos, qui serui aliquando fuere, post viur- patam libertatem, nihil amplius seruire pati sul- tinere; ne sibi præiudicare videantur: cur non putemus, Deiparam nihil vnquam seruire susti- nuisse; quæ confidenter seruilia exercet, ancilla nomen identidem viurpat; nec inde sibi putat præiudicari? Incipiamus ab hoc secundo breui- ter, vt in primo deinde, (quod magis huius est loci) fufius differamus.

Contendebat Paulus probare Philippenfibus æqualem Patri Filium: vnde dicebat: Non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo: sed semet- ipsum exinanit, formam serui accipiens. cap. 2. n. 5. Sed, quò tendis, dicat aliquis, Apostole sancte: Si formam serui dicis accepisse, quasi inde pri- mæuum eius dominium confirmes: atqui eo ipso contendit impius Arius, & lequaces sacrilegi, Filium inter seruos, & creaturas Patris computandum, quòd formam serui hominis subiuit: aboleatur ergo seruitutis hinc nomen, ne rapus Diuinitatis titulus, & non proprius intelligatur. Imò, inquit hinc Doctores cum Chrysol. homo, vt nemo nescit, non aliunde magis propriam, ne- que raptam Diuinitatem suam probauit Chri- stus, quam quòd tam confidenter seruilia ample- cteretur: sicut tyrannus non temerè vnquam pur- puram, & insignia regia deponit, quia raptam ha- bet principatum; quòd quidem Rex legitimus in- genti cum fiducia facere non erubescit. Et cur ita: Debentur mihi in re nota pulchra verba Theo- doti Ancyrani in festo Euangelistæ, quæ habentur in Actis Cõcil. Ephes. vbi de Christo ita: sfi- citur conseruus, vt dominum suum olim declararet. Hinc magnus ille Paulus: Non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo: sed semetipsum exinanit, formam serui accipiens. Ecquid est hoc, quod hoc loco dicitur? Sanè, qui per rapinam libertate potitur, nihil seruire pati sustinet, ne viurpatæ libertati aliq. od præiudicium generet. Libera semper sanè fuit Dei- para; quæ vel à nomine, vel à munere accepto seruitutis confidenter, nullum ingenuitati suæ putauit præiudicium generandum.

Instituēbat suos Christus ad humilitatem, & mutua obsequia, subdens post alia: Sicut Filius hominis non venit ministrari, sed mi- nistrare. Matth. 20. num. 28. Meritò quidem humillimos discipulos, ad tantam euehdos dignitatem cupiebat. Sed, si nouerat abie- cti spiritus piscatores, indolis vilioris; cur etiam pariter, non illis aliquid præbet ex- cellentiæ, aliquid gloriosi stemmatis, quo animi deiecti erigerentur, quòd vilitas innata animaretur, vt postea cum fiducia tanquam gloriosi Principes Ecclesiæ imperarent? Non id præterit Christus: quia, dum Discipulis suis ipse seruit, necessariò Discipulos ad im- perandi meritum erigebat: qui in illa diuina seruitute clariorem Diuinitatis occultæ radium agnoscentes, non poterant non animari regaliter ad regimen, & imperium Ecclesiæ, dum sibi diui- num seruitium impensum agnoscebant: imò & ad inuicem seruiendum animabantur generosius, quia

192.

Christus cum confidens r seruis appel- latur.

Philip. 2.

Theod. Ancyr.

193.

Vnde à Chri- sto seruiunt, inde anima- mur ad reg- num. Matth. 20.

quia ex ipso Domino discebant, nunquam aua- rius, id est, vigilantius internam libertatem cu- stodiri, quam dum externa seruitus non erubescit- tur. Ad hæc & similia Christi verba alludebat D. Paulinus epist. 3. ad amicum, loquens de viro sanctissimo Victore: Homo, inquit, verè vt scripsisti, Dei, humilis corde, non humilis gratia: vas misericordia, & mansio Altissimi, quem recipit, & oblectat placido anima tremantis hospitis, &c. Ipse quotidie non solum pedes meos lauare; sed & calcea- menta, si paterer, tergere cupiebat: auarus seruitutis interna, & idcirco corporeæ seruitutis impiger. Tunc, paulò post de Christo sic subdit: Bonus Do- minus, & salutarium Magister, seruendi ministerio, dominandi meritum conferebat: & humilitatis hu- mana præbebat exemplum, quibus diuina sublimia- tis parabat consortium. Quasi nunquam clarior di- uinæ sublimitatis parator, id est, Deus, quam dum humilis seruitutis præbens exemplum, ipse ser- uendi ministerio non solum dominus, sed & do- minationis collator probabatur. Quòd impigrior Maria ad ancillare munus, eò sedulior internam libertatem contestatur.

D. Paulin.

194.

Deus tum magis talis, eum sub hu- militate dis- simulatur.

Luc. 1. 2.

Chrysol.

In seruorum suorum vigillum, & succinctorum præmium, se etiam in ministrantis serui habitum accingit Deus: Amen dico vobis, quòd præcinget se, & faciet illos discumbere, & irasens ministrabit illis. Luc. 1. 2. n. 37. Sed, cur se in habitum seruitutis deiciat Dominus; cum in ipso Diuinitatis habitu si ministraret, longè decorius honorare suos videretur? Quia, si seruorum decor erat ha- bere Deum ministrantem; nusquam Dominus se Deum clariùs exhibebat, quam dum se sub seruili habitu summa cum fiducia occultabat. Nunc capies Chrysol. (alibi fufius ponderandum in re alia) ad hunc locum Ser. 2. 4. En mutatio inaudita rerum; en terribilis corruptio dominationis; en pauen- da conuersio seruitutis: quia parumper seruus adsti- tit in Domini sui expectatione succinctus, & susti- nendi fidem breui fatigatione portauit; cui vi talio- nem redderet, dissimulat se, in ipsa Diuinitate, Diui- nitatis. Equidem in habitu accincto, id est, seruili dissimulabat se Deus: sed sic illa seruitus, de libe- ra confidentia, meram, & ipsissimam Diuinitatem reuelabat: vt in ipsa Diuinitate, id est, in ipso magis proprio Diuinitatis actu, dissimulari Diui- nitatem, dixerit Chrysol. Dissimulat se qui- dem Deus, dum sibi seruitutis habitum videtur obducere: sed tunc magis Deus apparet, cum con- fidenter cernitur seruire: vt in seruili Diuinitate occultanti, clarior occultata Diuinitas splendet. Occultet se sub seruilibus Maria: nunquam manifestior libera apparebit.

195.

Rex etiã sub si scili comi- ti ut agnosci- ti ut dissimu- latus.

Stadius.

Tale est illud Statij Sylu. 4. de Imperatore suo in epulo cum clientibus familiariter discumben- tes; inque ipsa facilitate, & penè conseruili habi- tu, maiestatis insignia dulcius propalante: Tantum spectare vacauit Tranquillum vultu; sed maiestate serena Mulcentem radios, submittentemque modestè Fortuna vexilla sua: tamen ore nitebat Dissimulatus honos: talem quoque barbarus hostis Possit, & ignota conspectum agnoscere gentes. Ipse infernus hostis, ipse Tartareæ gentes, nun- quam Deum faciliùs recognoscerent, quam si de effusa charitate in habitu seruili intueren- tur: sicut nunquam magis dignam eius Matrem obstupuerunt, quam dum de humilitate, ancil- lam fuerunt demirati. Et quidni in tanto li- bertatis splendore, ambitum sanctæ seruitu- tis, & nomen, & munus perhorrescant, si, vt fatentur Patres, idè ad Matris dignationem assumitur; quia dignitatem suam sub humili an- cilla titulo supprimebat? Quid noceat Mariæ titulus ancillæ erga Deum, & seruitutis munus erga proximos; si pio seruitutis officio fungitur adhuc Deus in caelestibus? Benè Chrysol. cita- tus: Discumbenti homini Deus adstat, & adstat in caelestibus epulanti seruo: seruit Dominus, & seruit accinctus: pueris suis, ministris suis mini- sterium facit Christus, & facit in Patris iam glo- ria constitutus. Veniamus iam ad secundum caput, quod primo loco n. 191. proposueramus, de sancta ambi- tione, qua iustiores diuinæ seruitutis titulum af- fectant, quasi vberioribus gratiæ prærogatiuis à Domino redempti, impensius ad illius seruitium se nouerint obligatos: vt inde longè melior, id est, præseruatiua Mariana redemptio intelligatur; quæ quòd dignius seruiuit, eò se iustius ancillam nominabat. Planè diuina ista seruitus nobilissi- ma; idè tantò nobilior, quantò strictior; tantò strictior, quantò prærogatiuis accepti pretij ma- ioribus effulget. Quando Abraham immolandi filij sanguine, districtæ fidei gladio, spem suam, quam viuam referuabat, visus cruentasse: Exten- dit, inquit Textus, manum, & arripuit gladium, vt immolaret filium suum. Genes. 2. 2. n. 10. Admiretur alius factum: ego facientis tenorem nunc dem- ror. Quòd tantam rem aggrediat, magnum est: sed, quid iustus faceret, si imperium abique pec- cato non poterat præterire? Illud ergo maximum, quòd siccis oculis, amoto dolore, corde hilari, vultu sereno opus aggrediat. Et cur non paulu- lum indulgeat naturæ, dum gratiæ non repugnat? Instituerat quodammodo prælium in pectore Abrahamico paternæ pietatis, & diuinæ seruitu- tis affectus: quantò ille procederet indulgentior, tantò iste fragilior appareret: & qui seruili erga Deum affectui non solum triumphum reportan- dum, sed illum speciosissimum, destinabat, nihil paterno affectui voluit adblandiri: obliuiscitur fi- lium, vt Dominum promereatur: patrem deponit tenerum, vt fideliorum seruum se exhibeat: filio ipse dederat naturam, à Domino gratiam acceperat: grandius, & meritò, hoc putabat, vt serui ti- tulum, paternis omnibus titulis anteponeret. D. Zeno Veron. in Bib. vet. Pet. Ser. 1. de Abraha- mo: O pater spirituum captus; corpus verò, martem qua contemns! O qui se seruum Domini in esse memi- nerat, vt patrem se esse nescires! Quid est, pater? Ecce sub oculis iacet filius vinculis adstrictus: vbi sunt lacryme? vbi dolor, qui in humanis sensibus versari consueuit? In tantis filij casibus versatur, & gaudet; & se Dominum promeruisse triumphat. Probat ita- que Abraham eximiam suam erga Deum serui- tutem; quam vt asserat, filio non pepercit. Vide iam, quantò excellentiorem seruitutem probauerit Maria, quæ (quod nemo nescit ex Bernardo) stans iuxta Crucem animo constantissimo Filium Patri pro nobis offerebat; & Sacerdos innocen- tissima immolabat; ne vel minimo nutu à Domi- ni voluntate ancilla discreparet. Tunc ex dictis infer; quantò de perfectiori redemptione se à Domino emptam, & melioribus titulis, potiori- que iure obligatam existimari.

Chrysol.

196.

Seruire Deo, summa est gloria.

Genes. 22.

D. Zeno Ver.

197.

Servire San- tis quam gloriosum.

Genes. 26.

Sed parum est, quod tanti faciat Abraham Dominicam servitutem: rarius est, quod illius vxori (quia sancta) servire, multi fieret, & cuius regio honori præponeretur. Dolebat Sara, non tam ambitione fœminea, quam dicendæ Deo sobolis desiderio, sterilitatem; tunc sic ad maritum: Ingrederere ad ancillam meam, si forte saltem ex illa suscipiam filios. Cùmque illi acquiesceret deprecanti, tulit Agar Ægyptiam ancillam suam, &c. & dedit eam viro suo uxorem. Genes. 26. n. 2. Sed, cur, si secundas nuptias de sancto prolis zelo marito procurabat; non liberam illi uxorem quæsiuit; sed ancillam tradidit? Quia, licet ancilla, & per nuptias liberanda; & aliunde, nulla facile nobilior reperiretur: erat enim nobilissimi Regis filia Agar, & originis splendidissimæ. Et vnde, inquis, priuatæ fœminæ ancilla tanta, cui potius Sara famulatura videbatur? Respondet ibi Lyranus: Ista Agar, ut dicunt Hebræi, filia fuit Regis Ægypti: una enim de vxoribus Pharaonis videns sanctitatem Sara, cum esset in domo Regis; & quomodo Pharaon, & domus eius, fuerat flagellatus à Domino propter ipsam: dixit in corde suo, quod melius esset filia sue Agar, si seruiret Sara, tanquam ancilla, quam si remaneret in magno honore in domo paterna: & ideo tradidit eam Sara, tanquam ancillam eius. Nec istud est absolum. Quasi non ita Agar liberâ, & regiâ origine, quam sanctæ servitutis titulo splenderet. Libera quidem à Dæmonis servitute, & purissimæ originis fuit Maria: quia tamen hanc libertatem à Domino præservante comparavit; maullit sanctæ servitutis titulo decorari, quam originis prærogatiuam proteclari?

Lyran.

198.

In Maria Annunciatione.

Lyran.

Et bene propterea in uxorem sanctissimo iam datur Patriarchæ: ut, quæ splendor tot alios fuerat oblita, quod se sanctitatis ancillam testaretur; eo ipso ab ancilla in sponsam præ cæteris omnibus fœminis electa foret. Bene iterum Lyranus: Ancillam suam, uxorem tradere volebat; quæ eam ancilla sibi ex deuotione tradita fuerat, ut prædictum est: & ideo in hoc volebat eam honorare, præ aliis mulieribus. Pulchrius ergo Maria humilis, & se ancillam agnoscens; ab ancilla extollitur in sponsam. Ided Bernard. homil. 1. super Missus est: Per de Spiritu Sancto conciperet, sicut ipsa perhibet, respexit humilitatem ancilla sue. Dem, potius quam virginitatem: & si placuit ex virginitate; tamen ex humilitate concepit. Ut quanto excellentius donum sacri sponsalis, tanto decorior Mariæ ancillatus intelligatur; & proinde redemptio in ipsa origine pretiosior.

199.

Rom. 6.

Diuina seruitus omni est libertate pretiosior.

Chrysol.

Instituēbat Paulus Romanos suos dicens: Gratiæ autem Deo, quod fuistis serui peccati; obedistis autem ex corde in eam formam doctrinæ, in qua traditi estis: liberati autem à peccato, serui facti estis iustitiæ. cap. 6. n. 17. At, quanto, inquis, felicius degerent Romani, si liberati à peccato, in plena libertate permanerent? Suauior quidem longè captiuitas iustitiæ; tamen captiuitas. Quid iugum grauissimum, suauiori iugo mutasse tantopere gloriantur, qui suauis omnimodæ libertati indulturi videbantur? Falleris: diuina seruitus omni est libertate pretiosior. Eleganter Chrysol. Sermon. 114. Obaudistis, inquit, ex corde in eam formam doctrinæ. In quam? In Euangelij, nempe: quia melior est deuota famulatio, quam uaga, & presumptua libertas. Serui facti estis iustitiæ. Hæc seruitus, fratres, non obligat; sed ab-

soluit: non onerat; sed honorat: abstergit seruitutis maculam; non inuit. Quid hic, rogo, non diuinum est, ubi seruitus pellitur seruitute: ubi fugatur conditione, conditio: ubi mors, morte moritur: ubi perditio, perditione sanatur: & ut proprie, ac breuiter dicatur, ubi tota aduersitas, ipsius aduersitatis microne prosternitur? Si tam libera, & decora procedit seruitus iustitiæ; certe quod ista fuerit strictior, & fidelior; eò liberior erit, & dominantior.

Litigabant (nondum sacro Spiritus igne purgati) Discipuli de excellentiori primatu, & mutua dominatione, initar sæculariū Principum ambitiosi: ad quos tunc Christus: Non uia erit inter vos: sed, quicumque uoluerit inter uos maior fieri, sit uester minister; & qui uoluerit inter uos primus esse, erit uester seruus. Matth. 20. num. 26. At, si, ut ipse fatetur Christus ibidem num. 25. Principes gentium, dominantur eorum: & qui maiores, potestatem exercent in eos. cur, ut sint maiores, exigit ministerium; & primis futuris addicit seruitutem? Non sit inter Discipulos sanctos, quod apud profanos Principes: bene est: dominantur Principes: at Sancti seruiant; esto: cur tamen maioratum, & primatum intermiscet, qui humilitatis magister, primatum ueniebat aboliturus? Abolebat sanè Dominus primatus omnes ambitiosè affectatos, edocta seruitute extirpandos: non poterat tamen dominatus, & primatus gloriosiores subtercere; quia necessariò à libera hac seruitute suboriuntur. Grauior citatus Chrysol. ibidem: inquit, serui peccati; nunc serui iustitiæ per Apostolum. Ecce succedit seruitus seruituti. Contumax tu nunc tempus tuæ libertatis ostende: peccatum te antea mentiebatur liberum, quem tenebat miserandè captiuum: nunc gratia te uocat seruum, quem, ut uerè faceret esse liberum, Dei ipsius adoptauit in filium. Impleta est ergo Christi sententia, qui dicit: Qui uult esse dominus, sit seruus. Beata est hæc seruitus, quæ dominationem generat sempiternam. Nemo ergo negauerit, cum ab hac seruitute liberatus, & dominatio generetur; tantò dominationem, & libertatem futuram excellentiorem, quanto fuerit seruitus promptior, & deuotior. Miro ergo stratagemate seruitus hæc dominatum comparauit.

Iam ergo patet, eò liberiozem Mariam, & dominantiozem, quò in strictiozem redempta fuerat seruitutem. Vnde, cum eius seruitus infinite propemodum Angelorum omnium superet erga Deum seruitutes; præservatiuam etiam redemptionem angelicam excellentiùs præservata superabit. Iam qualis foret ancillatus Mariæ discere ex D. Thoma Valent. Conc. 1. de Annunc. Ecce ancilla Domini, &c. Matrem me futuram, ô Angele, dicitis: ego ancillam me esse cognosco. Et quia ancilla Domini sum, eius uoluntati non obsto, &c. Vera ancilla, quæ neque dicto, neque facto, neque cogitatu unquam contradixit Altissimo: uerè ancilla, quæ perpetuo seruiuit incipata seruitio. Libero nanque alie Deo famulantur obsequio: hæc quasi mancipium, Dei se totam famulatus mancipauit, nihil sibi libertatis reseruans, sed per omnia subdita Deo. Vide, an inquam Dæmoni seruiert, quæ nunquam à Domino ancillatu dicitur recessisse. Et acutissimè à Sancto Doctore, licet cæteræ animæ Deo ancillentur, si Mariæ conferantur,

200.

Miro stratagemate uirtutur ad dominandum.

Matthæo.

Chrysol.

201.

Maria qualis ancilla.

Thom. Val.

conferantur, libero dicuntur obsequio famulantes: ut dum tota nobilitas, & ingenuitas in hac diuina seruitute fundatur, tantò Mariæ ingenuitas speciosior, & specialior cognoscatur; quantò est eius seruitus differentior: imò tantò præseruatio, magis propriè redemptio intelligatur; quantò ipsa præservata, antonomasticè mancipatur ancilla.

S. X.

Adhuc de ingenuo ancillatu Maria plura dissero.

202.

Titulus seruitutis quomodo filiationis titulo præponatur.

Prou. 31.

Gilibert.

203.

Luc. 19.

Proximorum salutis studere, quanti fiat apud Deum.

Euseb. Gall.

DIVINAM gratiam, sub mulieris fortis, & industriæ typo, commendauit Salomon: & cum egregia mille opera, ab hac patrata fœminâ, proferantur; nullum apud filios, indidem legitur positum beneficium. Et quidem non deerant filij, qui in laudes matris, & eius beatitatem prædicandam leguntur surrexisset, Prou. 31. n. 28. Et cur filios non curat, quæ sedula domesticis sic ministrat: n. 21. Imò, cur natos despiciat negligens, quæ sic benefica respicit ancillas? Dedit, inquit, prædam domesticis suis, & cibaria ancillis suis. n. 15. Hæcne debita prouidentia, ut dum saturantur ancillæ, filie ieiunent? Patetibit mysterium, si noueris, sub ancillarum vocabulo, filias latere. At, cur generosæ filia proferantur ancilla à Salomone? Quia malunt ipsæ hoc titulo appellari. Causam egregiè protulit Gilibertus Sermon. 14. in Cant. ad hunc locum: Bone filia ancillas se reputant, & naturalem nesciunt libertatem, dum ueritatis spiritus liberatas se esse recensent: uerè enim libera sunt, quas liberat ueritas: & ideo aliam libertatem ignorant, quæ per adoptionem liberatas se gaudent. Denique, quanto magis est grauita adoptio, tanto est abiectio deuotior. Eadem ergo ancilla sunt, & filia: quia, ubi maior est in adoptione dignatio, ibi iustior in subiectione deuotio. In hac materiâ nemo reciprocam denegauerit consequentiam, ut quanto fuerit abiectio deuotior, tanto adoptionis dignatio sit excellentior; & tanto comparata ingenuitas liberior. Non potuit ergo Deipara illustrius ingenuitatis suæ erigere trophæum, quam si se antonomasticè ancillam protestetur.

Pergebat Rex euangelicus accipere sibi regnum, & reuerti. Vocatis autem, addit Textus, decem seruis, dedit eis decem mnas, & ait ad illos: Negotiamini, dum uenio. Luc. 19. n. 13. Vtrunque dictum non caret difficultate. Si negotiatores cupit, cur non ingenuos ciues, sed seruos aduocat? Si seruos, cur illis leges non præscribit, in quo negotiationis genere foret, incumbendum? Facile tamen ex dictis utrunque soluitur. Seruos uocat, qui sibi, Deo, nimirum, longè pretiosiores. Neque negotij speciem præscribit: quia, qui se ob seruitutem domino sic gratos agnoscebant; satis intelligerent, nihil se gratius domino facturos, (imò nec aliud futurum gratum,) quam si in nouis illi seruis comparandis negotiarentur. Eusebius Gallic. hom. 2. de nat. Confes. Dei, inquit, negotiatores omnes serui sunt: & nihil aliud, nisi seruos Pintus de Concept. B. M. V.

emunt: nihil enim aliud de mudi diuitiis, nisi solos seruos, eorum Dominus concupiscit. Vnde & de templo eos eiecit, qui malè negotiantes, illicite ibi uendebant, & emebant. O quam ingenuos reputet seruos gratiæ Christianus; quando honestæ humanæ Philosophiæ seruos, maximè liberos Ethnicus prædicauit! Seneca epist. 8. Philosophia seruias oportet, ut tibi contingat uera libertas: non differtur in diem, qui se illi subiecit, & tradidit: statim circumagitur: hoc enim ipsam Philosophiæ seruire, libertas est. Al-ludit ad morem, quo olim serui manumittendi, & in libertatem uocandi, inter alias alapæ, & uindictæ cæremonia, circumagebantur. Pergo.

Reprehensus Deus Eliphaz, & focios eius, quòd contra Sanctum Iob sophisticis calumniis desæuirent, dixit: Iratus est furor meus in te, & in duos amicos tuos: quoniam non estis locuti coram me rectum, sicut seruus meus Iob. cap. 42. n. 7. Videbatur in tanto iustissimi uiri præconio blandius aliquid, & suauius uocabulum uisurpandum, quo apud increpatores suos illustrior haberetur: & tamen neque amicus dicitur, neque dilectus; sed seruus. Nimirum, quia diuinæ seruitutis titulo ornatus satis ad decorem, indulgenter habitus ad delicias Iob cognoscebatur. Olympiodorus in Olymp. Cat. Græca: Vide, inquit, quemadmodum Iobum, seruum suum appellat: quo sanè nomine iustum ornauit; neque id semel, sed iterum, & sapius. Quidni ornatur nomine seruitutis, si secum mille confert hæc seruitus ornamenta?

Hinc illa uox Christi ad Sponsam: Pulchra sunt gena tuæ, sicut turris: collum tuum, sicut monilia. Cant. 1. num. 10. Laudatur collum de obedientiâ subditum, omni amotâ superbiæ elatione: & cum iugo immissum dicendum uideretur; monilibus, & redimiculis comptum describitur. Nunquid diuinæ legis iugum, sacris obediens præceptis, anima non ferebat? Ferebat quidem: sed ipsum diuinæ seruitutis iugum, monile baccatum est, aureus torques, quo non tam grauiatur anima, quam ornatur. Seruos suos catenis onerat, uinculis premunt Principes terreni: cælestis Princeps geminis, & auro comit, & exornat. D. Ambros. Pf. 118. Sermon. 3. ad hunc locum: Vultus, inquit, liberior est, ubi est castitatis conscientia: & portare Christi iugum est suauis, si ornamenta putas ceruicis tuæ esse, non onera. Attolle ergo oculos semper ad Dominum; & quere Deum, ut inuenias: erige ceruicem: redimicula, non uincula geris. Mura quoque animalia redimiculis gaudent; & phalerari sibi magis, quam nudari uidentur. Genes. sicut uirtutis, præferant insignia uerecundia: redimicula ceruicis, libertatis atollant fiduciam: leue enim est iugum Christi; & ideo ceruix eo non premitur, sed leuatur. Quæ enim speciosior libertas dici potuit, quam seruitus illa, quæ sic mirificis comitur ornamentis?

Hæc in omnibus iustis: at in Maria quidem excellentissima. Egregia sunt, quæ ad hunc locum scribit Alanus in Cat. Deir. de Maria: Per collum, quod inclinare solemus in obedientiæ signum, significatur obedientia, & subiectio, quam Christo exhibuit pro eo, quòd quasi iugum Christi accepit, & fidei obedientiam præbuit. Ornamentum ergo ceruicis, quæ est obedientia, Christus est: ipse enim prior factus est obediens usque ad mortem. Exornatio ergo, & monile ceruicis eius, id est, obedientia Virginis, obedientia Christi est. Sed & ceruix

Senec.

204.

Iob 42.

Seruitus Dei, blandimentum amoris.

205.

Cant. 1.

Seruitus Dei non iugo oneratur, sed cor- quibus hono- ratur.

D. Ambros.

226.

Alan.

ceruix eius, id est, obedientia, similis facta est obedientia Christi, quæ est monile Christi. Magna ergo in hoc laus Maria, magna eius gloria; quod imitatio eius gloria, exæquat obedientia Christi, quam imitatur illa. Nihil maius ad rem præsentem adduci posse videbatur. Obedit Christus homo, seruit Patri: & tantum abest, ut inde seruilis notæ comparat infamiam, ut potius, tanquam decoris monili, ipsa hac seruitute ingenua adornetur. Submittit Maria collum huius seruitutis iugo: & quanuis reuera non exæquet; at ita in ea Christo similis procedit, ut illius gloriosissimam seruitutem, & obedientiam exæquare videatur. Cum ergo seruitus Christi inde maxime ingenua adoretur, ni Mariæ, (quantum puræ, & redemptæ creaturæ patitur conditio) ingenuam quandam tribuas seruitutem, id est, simillimam libertati Christi assignes libertatem; frustra eius collum, siue obedientiam, monilibus, id est, obedientiæ Christi comparabis. Hic locus infra iterum cundendus.

Christus obedientia comparsus.

207. Sed videbatur, ut dixi, istud maius: verè tamen aliquid maius reapse comprobabo. Non solum imitatur redempta ingenua Maria, Redemptoris ingenui seruitutem: sed, ut, (quod supra probaui,) Corredemptrix quodammodo coleretur, dum in Matrem eligitur, se fatetur ancillam: *Ecce ancilla Domini.* loco sæpe citato. Si enim non latebat Virginem vulgare axioma: *Partus sequitur ventrem.* cur, dum se in Matrem præbet, ancillam vocat: nisi ut edendum Filium de seruitute subeunda commonefaceret? Quasi dicat: Iubes, me esse Matrem, Pater omnipotens: at memineris, me ancillam esse: iam ergo Filius nasciturus ventrem sequetur. Lubens ministro Verbo carnem, in qua seruiat, ut quo possim, de pietate cooperer Redemptori, qui de iure seruitutem aboleat, formam serui accipiens. Fateor me ancillam, ut Filius seruus in hominum remedium veniat mancipatus. D. Thomas Valent. loco supra citato in hæc verba: *Bene ancilla, ex qua qui nascitur, seruus est: nam secundum leges, filius non patris, sed matris conditionem insequitur. Ancillam se Mater agnoscit, seruum se Filius esse fatetur. Ego, inquit Ps. 115. seruus tuus: ego seruus tuus: & iure seruus, quia Filius ancilla tue. Grandis ergo mysterio, altissimæque Deitatis insinuat, conceptura Deum sui meminit ancillatus, ut orientem Filium mundi obsequio manciparet. Quis negauerit, fuisse Mariæ seruitutem, quantum fieri potuit, liberam, & ingenuam, quæ Deum nobis in seruum communicauit? Sequitur Christi seruitus, Matris seruitutem, quoad fieri potest. Ut ergo implicat, in Christi seruitute culpam, aut culpæ debitum ponere, vnde seruitus aliqua Dæmonis inferatur: sic decet in Mariæ seruitute culpam omnino expungere, quæ de solo remoto, aut nullo debito generosius redimeretur. An non maius, quod bono nostro ingenuissima Christi seruitus maternam sequatur; quam quod materna bono suo Filij seruitutem imitetur? Et an non de utroque, diuine seruituti simillima Mariana seruitus libertatis suæ eriget trophæum.*

Maria Corredemptrix, quia ancilla.

Thom. Val.

208. Videamus adhuc plura de sancta iustorum seruitute, vnde, ut soleo, ad Mariam deducam argumentum. Non solum Christo; sed

etiam Dauidi, & cuius iusto tribuuntur illa verba ex Ps. 115. *O Domine, quia ego seruus tuus: ego seruus tuus, & filius ancilla tue. Dirupisti vincula mea.* n. 16. tunc se maxime seruum fatetur, cum sibi rupta vincula protestatur: quia, nimirum, sub Domini seruitute, quidquid erat seruitutis infernæ, aboleuerat; idè addit: *Tibi sacrificabo hostiam laudis.* Quia non potest in laudes non moueri, qui ex diuina seruitute ingentem tibi dignitatem videbat comparari. D. Hieron. apud Glossam in cap. 1. n. 1. Rom. *Videtur, inquit, humilitatis esse, quod dicitur: O Domine, quia ego seruus tuus. sed grandis dignitatis est, & meritis, esse seruum Domini, & non seruum peccati. Quia non habeo, inquit, hominem dominum; quia non habeo dominum peccatum: non enim regnat peccatum in mortali meo corpore: propterea seruus tuus sum. Grande meritum.* Est Maria cum istis omnibus Dei seruis, conserua: ita tamen, ut, quod nemo negauerit, eorundem seruorum domina. Nonne igitur dignior, ut vberiores laudes sacrificet, quod ceteri ruptis, illa euitatis vinculis Dæmonis, in liberiorum Domini euadat seruitutem?

Seruus tuus, defertur, guntur. Psal. 115.

D. Hier.

Pende, quæso, mihi obiter in hanc rem illud Cant. 2. n. 9. vbi Christus dicitur ab Sponsa, *respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.* Si quæris, quorsum? Ut eandem Sponsam vocaret dicens n. 10. *Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, & veni.* Vbi aduertendum, *ly, prospiciens per cancellos;* in Græco haberi, *manuens super retia.* Ergo, inquit, iuxta domum Sponsæ erant hæc retia? Imò, inquam ego, domus vndique retibus, vinculis, & laqueis cingebatur: quibus vbi Sponsa è domo prodiret, itacum illigata, & in seruitutem Dæmonis redacta caperetur. At quid interim Sponsam vocas subito illaqueandam, Sponse optime? Nimirum, idè ille *super retia* erat, quasi contracta, & disrumpit calcaret: idè vocat, quia tunc secura prodire poterat. Debeamus pulcherriam explicationem Origeni hom. 3. ad hunc locum: *Intellige, inquit, retia quadam prope domum Sponsæ, aut laqueos esse: oportet, ut si forte ipsa, vel aliqua sodalium eius ex filiabus Ierusalem, aliquando exisset, caperetur. Ad ista verò retia venisse Sponsam; qui cum capi ab eis non posset, sed fortior eorum effectus diruperit ipsa retia; dirupisque eis super ipsa incedens, etiam per ipsa prospexerit: & postquam hoc opus fecerit, dicat ad Sponsam: *Exsurge, veni.* In aliis quidem animabus est hoc verissimum, dum ab actualium peccatorum nouis vinculis præferuntur: admotâ, scilicet, gratiâ, & superatâ tentatione, ut ad maiorem exurgant perfectionem, strictioremque cum Christo vnionem. At, si semel nouerimus, in hoc loco non vocari ab Sponso Filio Sponsam Matrem, ut vterius procedat; sed ut primum producatur: non ut augmentum gratiæ; sed ut natura capiat initium: cum disrumpit à Filio vincula supponantur: patebit, credo, in ipso initio, quo exiit, laqueos euitasse. Attende ergo.*

209.

Mundus n. d. que Dæmonis laqueus.

Cant. 2.

Orig.

Videbat incarnandum Verbum; & Incarnationem desiderans, cuius animæ nascituræ laqueos, & retia originalis culpæ parata: ut quæ Matrem idoneam disponebat; stabili decreto hæc vincula illi euitanda constituens: quasi nostro dicendi modo iam contracta videret, iâ calcaret; vocat, id est, exoptat Matrem, ut secura, & immunis enascatur

210.

Maria quam ab initio Deo desiderat.

enascatur dicens: *Surge, propera, amica mea.* Ac si diceret: *O ne timeas produci, Maria: non mihi inimica generaberis, sed amica.* En adsum: en *emneo super retia: vincula disrumpit calco, ne oriens in seruitutem redigaris.* Certè Rupertus de Verbo mille ante sæcula Matrem desiderante, & vocante, locum explicauit. Audi illum ex ore ipsius Mariæ: *Surge, propera, &c. Verba ista profecto, desiderantis verba sunt, &c. Sic accipite quasi verba desiderantis, tanquam festinantis, & optantis iam adesse materiam tantæ salutis, scilicet, me: cuius caro illi materia foret assumenda carnis. Loquatur mihi, meque subibat surgere, & properare, id est, nasci, & hospitium vestræ mei sibi cito præparari.* Positâ itaque Græcæ lectionis explicatione, irrefragabile pro ingenuitate Mariæ deducitur argumentum: Aliis, ut dicebam n. 208. gestata aliquandiu vincula franguntur, & de seruitute Dæmonis, in Dominicam reuocantur seruitutem: Mariæ, meliori ancillæ, non gestata, sed gerenda vincula, multo ante Conceptionem, per immunitatis decretum, remouentur. Redeo.

Rupertus.

211.

Humilitas ipsa est celsitudo.

Isaïæ 6.

D. Eucher.

Cerda.

Cur serui Dei habitus apud illum indulgentior.

Luc. 15.

In throno gloriæ, vbi Dominus sedens Isaïæ reuelatur, sic Seraphini describuntur: *Seraphim stabant super illud, sex ala vni, & sex ala alteri: duabus velabant faciem eius; & duabus velabant pedes eius; & duabus volabant.* cap. 6. n. 2. Statio ista, seruilis, sed amatoris tenor, humilisque erat reuerentia, quæ assidenti Domino consistebat, ut nemo ex Chrysolomo, & aliis ibi ignorat. Sed, quoniam, qui se seruos, dum adstant, protestantur; libero, & ingenuo volatu ad Domini complexum anhelant? Imò, quomodo stare simul possunt, dum volare dicuntur? Quia nunquam ingenui altius volant, quam dum stant serui humiliter: ipsa illa statio volatus erat. D. Eucherius Græcus quærit. *56. Queritur, quomodo Seraphim, circa Domini thronum stantes pariter, & volare dicuntur? Bene hoc sermone mystico Propheta depromit: quia Deo stare, idem est quod volare, & in sublime exaltare.* Hunc tractatum D. Doctoris non alibi perueni, denuò edidit noster Cerda cap. 15. aduer. 5. Nihil itaque derogat statio humilis, & seruilis Seraphinis ab ipsa origine ingenuis: quin potius ab illa ingenuitate maiorem protestantur. Ne, quæso, degeret ancillatus suus Seraphinorum Reginæ, quominus ægiginis liberæ cognoscatur: quin potius ibidem libertatis eius trophæum erigatur.

212.

Hinc capio, quid cogitaret Prodigus adolescens, quando dixit, quod se patri dicturum destinabat: *Fac me sicut unum de mercenariis tuis.* Luc. 15. n. 19. Cur enim, ut humilior moueret, non se seruum addicit; sed solum mercenarium conducit? Nouerat, credo, quam indulgenter, & liberi apud Patrem Deum serui haberentur: nec se tanto beneficio dignum arbitrabatur. Nouerat, apud Deum seruire, regnare esse: idè seruitutem sic regiam petere non audebat. Paterfamilias, dum seruos suos, & conductos mercenarios operi addicit; plus seruorum, quam mercenariorum attemperat, & releuat labores: hos minus curat; illis, quidquid periculi fuerit, euitat. Nihil amittit, si mercenarius vsque ad vltimum spiritum defatigetur: at, si seruus nimio labore pereat, pretio, & honorum suorum parte defraudabitur. Quidni alterum premat, & deterat; alteri indulgeat? Ta-

lem ergo, erga Deum, se Prodigus mercenarium consecrabat, ut labore detereretur: seruillem statum, cui tanta connexa indulgentia, non præsumens. Sic explicabam Chrysol. ad hunc locum, Serm. 2. vbi ita: *Fac me sicut unum de mercenariis tuis: ut labor e iugi, conditio conducta deteratur: ut die toto in opere suspiraret misera verna mercedis.* Deteritur conditio conducta: quia empta conditio blandissime fouetur. Et licet Chrysol. postea huc seruum nominet; lato modo ad rem suam, & ad Euangelij mentem de conductione, & non de emptione intelligendus: ut ex contextu patet.

Chrysol.

213.

Captiua culpa libertas.

Chrysol.

Sed quid, inquis, si labores vitat porcorum pascendorum apud extraneum, non requiem, sed labores conditionis conductæ sollicitat à Patre? Nimirum, nouerat, apud Patrem Deum, non solum pressam, & strictam seruitutem, quæ regia est; sed etiam seruitutem conductam liberam esse. Quidni cuperet apud illum mercenariâ saltem frui libertate, liberâ seruitute; qui apud Dæmonem seruum quandam tolererat libertatem? Idem Chrysol. ibidem: *Hoc petit: quia, qui penes extraneum seruum senserat libertatem; penes Patrem credit sibi futuram liberam seruitutem.* Nunquam mercenaria Maria; sed semper strictissima ancilla, & ut dixi, inter omnes creaturas talis antonomasticè. Vnde videas, quam ceteris omnibus excellentiorem in ancillatu exhibeat libertatem apud Deum, qui etiam mercenariis, de sola seruitutis umbra vocat in libertatem.

214.

Maria Antiena.

Hugo Viet.

Denique audiendus Hugo de S. Viet. lib. 4. in Luc. de illo Mariæ ad cognatam: *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ.* Vbi addubitan, quænam seruitus hic intelligatur, cum seruitus quadrupliciter varietur, secundum necessitatem, secundum timorem, secundum dilectionem, secundum conditionem; sic concludit: *Secundum conditionem, omnia diuine seruituti debent esse obnoxia: quia opus factori suo hoc ex conditione sui debet, ut eius institutionibus obtemperet, & instituta sequatur: ut, sicut ab ipso factum est; ita non nisi sub ipso, & secundum ipsum incedat, &c. Sed ex his quatuor seruitutibus, illa mihi præcipue in hoc loco commendari videtur, quæ est secundum conditionem: hanc siquidem parentes nostri in Paradiso Conditori exhibere noluerunt: quoniam in superbiam elati despexerunt esse sub illo, à quo fuerant conditi: & voluerunt peruersè cum illo esse in maiestate consimiles, qui non erant in natura aequales. Conuenienter ergo gratia culpæ respondet. Eua per superbiam, creaturam Dei se esse, & opus Dei, non considerans, idè parificari voluit. Maria autem suo factori humiliter se subdens, ancillam se nominauit: & idcirco illa abiecta, & ista electa est: superbiam despexit, & humilem respexit: & quod superba perdidit, humilis recepit. Si recipit Maria per ancillatum, quod Eua per superbiam amiserat; quis nobilissimo ancillatui notam inurat? Per conditionis præsumptam libertatem, originalem gratiam amiserunt protoparentes: credamus à Mariâ inuentam, quæ conditionis seruitutem Angelis ipsis exactior obseruauit. Sed hæc illatio gratius in sequenti Anthologia dilatabitur. Hæc nunc satis, ut appareat, non fuisse Mariam Dæmonis ancillam, quæ in ipso diuino ancillatu libertatis suæ trophæum erigebat illustrius; ut vndique magis idonea Mater prædicetur.*

ANTHOLOGIA IV.

Maria gratiâ plena, nullibi vacua.

S. I.

Exponitur singularissima Marianæ gratiæ plenitudo, Christi plenitudini conformis.

EXPLICVI in Examine vñm verbi, κεχαρισμένη, quo Maria ab Angelo salutatur, gratiâ plena. Contendi, non posse hanc singularissimam stare plenitudinem, si pars illa Conceptionis vacua gratiâ poneretur. Videamus iam ex Patrum florilegiis, an id temere pronunciarim; & quid illi de hac Mariæ plenitudine iudicarent. Enarrabat Ioannes Verbi Incarnationem subdens post alia: Et vidimus gloriam eius, gloriam quasi Vnigeniti à Patre. plenum gratiæ, & veritatis, cap. 1. num. 14. Plenus quidem gratiâ Christus; sed non formaliter, quatenus Deus est, & Vnigenitus, consubstantialisque Filius Patris: sic enim gratiâ (seu ad vnionis, seu ad habitalem gratiam recurras) non tam impletur adueniente, quam ipsa in se est sanctitas essentialis. Plenus ergo gratiâ dicitur Christus, quatenus homo: quia omnium gratiarum accipit plenitudinem. Esto hoc ratum. Cur ergo ab Evangelista, quando Vnigenitus à Patre describitur, simul & plenus gratiâ prædicatur: Quia, vt vides, iam de incarnato Verbo loquebatur: & dum illud in gloriæ maiestate Patri similem fecit, voluit tacite in plenitudine gratiæ Matri similem constituere: non quod non esset longè excellentior gratiâ Christi, quàm Mariæ; sed, quod non ita foret decens gratiæ Dominicæ plenitudo, nisi quoad posset fieri, maternam plenitudinem exprimeret, Abbas Cellenf. lib. de Panib. cap. 9. A quo autem est mutuanda gratia, vel accipienda, nisi ab eo, qui plenus veritate, & gratiâ, natus est de Matre gratiâ plenâ? O Iesu in vna, non in lagenâ; in puteo, non in vrceo; in ventre, non in vtre; in anima, non in cisterna; in fonte, non in vase; possides gratiam. Quasi plenitudo plenitudini responderet: & inde bonum omen capiamus, gratiâ à Christo recipiendis, quod simili sine plenitudine Matrem cumulat.

Et quidem aliquid singulare voluit Gabriel in Virgine commendare, qui singularissimum Incarnationis opus nunciaturus veniebat: cum enim alij pleni gratiâ, & Spiritu Sancto passim celebrarentur; quid magnum afferret Angelus, si, vt sonat, Mariam gratiâ plenam celebraret: Quid ergo? Sic plenam voluit, vt decebat eam, quæ

postea non solum aliis; sed ipso authore gratiæ, condigna Mater erat replenda: vt quoad posset, Mater Filio in eo responderet. Ambros. lib. 2. in Lucam: Sola Maria hac salutatio seruabatur: bene enim sola gratiâ plena dicitur: quæ sola gratiam, quam nulla alia meruerat, consecuta est, & gratiâ repletur authore. Impletur prius gratiâ; postea authore gratiæ repletur: & idè talem gratiam nulla alia pura creatura fuit consecuta; quia nulla talem Filium consecutura. Respondet ergo in Maria impletio repletioni, vt impleta replenti corresponsdeat.

Sed mirum fortasse videatur, quod ab Ambrosio, sola gratiâ plena dicatur Maria, solique vni hanc salutationem seruari affirmetur. Si nouerat Ambrosius, Baptistam, aliosque iustos plenos gratiâ, & Spiritu Sancto decantari; dicat Mariam meliori plenitudine refertam, non tamen solâ. At attende Sancti Doctoris acumen non vulgare. Mirabantur Romani virtutes egregias, & singularissimas Traiani sui: cumque tantum Imperatorem nouo & excellentissimo aliquo titulo vellent decorare, post longas vigiliarum curas, Optimum appellarunt. Quibus si opponas, non esse nomen nouum, neque vni Traiano reteruatum, vtpote quod spurcissimi alij Imperatores Caligulâ, Nero, Domitianus, passim vlturparunt: respondet grauissimè Plinius Panegyrista: Iustissime de causis Senatus, Populi, &que Romanus, Optimi tibi cognomen addicis? Parum id quidem, & in medio positum: nouum tamen. Sciat neminem autè meruisse: quod non era: excogitandum, si quis meruisset. Licet enim vulgare cognomen, & aliis vsurpatum; nouum tamen & illibatū Traiano videbatur seruari: ceteri enim tantum tituli vmbra; ipse meritis totius tituli mensuram adimplebat. Hoc ergo suo modo voluit Angelus salutans, ex mente Ambrosij: quasi diceret: Aue, gratiâ plena. Licet enim alij, & Angeli, & homines gratiâ pleni dicantur, & simus; nouus tamen tibi hęc titulus reseruatur: nemo illum, vt tu mereris, cui non totas curas Seraphicas impenderem excogitando, si quis pari mensura meruisset.

Prudens ergo Angelus, & piâ admiratione suspensus, plus sentit, quàm valeat exprimere: & idè in assueto titulo, insuetam aucupatur nouitatem. Neque mirum: totam enim gratiam, quam Christo dandam sciebat supremo Regi; Regina iam concessam, quanuis aliter, stupebat. Per omnia parem, etiam originalem gratiam cum Filio, Mater habet, licet disparem perfectione. Vidit rem Sophronius Serm. de Assumpt. B. Virginis, ad Paul. & Eustoch. qui nomine Hier. inter eius Opera circumfertur: Dei genitrix electa, & præelecta, iure ab Angelo salutatur, & predicatur gratiâ plena. Verè plena, per quam largo Sæculi Spiritus imbre, si perfusa est omnis creatura. Et satis eam de-

Ambros.

217.

Honori indigni datus: obsoleuit: nouus lenemur seruatur.

Plin. Iun.

218.

Maria Christo quàm similis.

Sophron.

notissimè primum Angelus veneratur, & salutatur. Miratur itaque & ipse, qualis, aut quanta sit, quam salutatur: non enim simplex, fateor, aut consueua fuit ista saluatio, sed omni admiratione digna: siquidem venerationis fuit delatio, oblatio muneris, famulatus obsequij: quia, etsi in Sanctis Patribus, & Prophetis grauis fuisse creditur, non tamen eam plena: in Mariam verò totius gratiæ, quæ in Christo est, plenitudo venit, quanguam aliter. Consueua itaque salutationis verba; sed non consuetus sensus salutationis. Referebat Maria gratiosa gratiosorem Christum: nec in Christo aliquid tanti doni splendebat, quod in Matre, licet tenuius, non iubilucet.

219.

Iterum de honore illo apud indignos non obsoleto.

Iudic. 6.

Non caret eodem mysterio, quod addit Angelus: Dominus tecum. nihil enim nouum, & singulare adderet, si Dominus esset cum illa, quæ plenissima gratiâ fuerat prædicata; nisi id grandius aliquid, quàm sonat, attribueret. Certe ad Gedeonem dixerat olim Angelus: Dominus tecum, virorum fortissimè. Iud. 6. num. 12. Anne grandis foret facta Mariæ saluatio, nisi longè à Gedeonis salutatione discriminaretur? Et pende, quid Gedeon respondeat: Obsecro, mi domine, si Dominus nobiscum est, cur apprehenderunt nos hæc omnia? &c. Nunc autem dereliquit nos Dominus, & tradidit in manus Madian. num. 13. Ecquid igitur tam eximium istud? Nimirum, quia sic erat cum Maria, vt nec etiam cum Angelis talis esset: eâ Matrem impleuit gratiâ, vt nunquam iniquitati, id est, Inferni Madian manibus traderetur: vt ab origine purius angelicâ ipsa naturâ habitaculum assistenti Domino præpararet. D. Thomas de Villan. Conc. 2. de Annunc. ex ore ipsius Angeli visus huc respicere: Et verè, inquit, plena, in cuius animo nullus peccato relictus est locus, nullus iniquitati potuit accessus. Dominus tecum: Et quomodo tecum? Non vti que sicut tecum: sed sicut nullibi. Tecum in corpore, tecum in mente, tecum in animo, tecum in consilio, tecum in vtero, tecum in auxilio, tecum in ortu, tecum in exitu, tecum in fine, tecum sine fine.

220.

Maria femine carnis.

Psalm. 75.

Quidni tam plenum gratiâ habitaculum Angelus miraretur Domino destinatum; in quo non solum sedem culpa non habuit, sed nec etiam culpæ fomes potuit subsistere? Prophetarat id Dauid de Verbo incarnando: Factus est in pace locus eius, & habitatio eius in Sion: ibi confregit potentias arcuum, scutum, gladium, & bellum. Ps. 75. num. 3. & 4. Quasi contracta bellica instrumenta non tam pacem pararent, quàm supprent aut quasi felicitis habitationis pax æterna armis indigeret nunquam; quia nunquam tumultus in se bellicos expertura: nunquam non solum vulnere percutienda; sed neque hostili strepitu inquietanda: idque ab ipsa originis fundatione. Et quid hoc erat aliud, quàm sic plenam gratiâ fuisse in Conceptione, vt non solum culpam non contraheret; sed etiam absque tumultuante, & rebellante peccati fomite formaretur? Audiamus citatum D. Thomam de Villan. Conc. 3. de Natiuit. verè angelica Theologia philosophantem: Decuit Matrem Dei esse purissimam sine labe, sine peccato. Vnde non solum quando puella; sed quando paruula, sanctissima; & in vtero sanctissima; & in Conceptione sanctissima. Non enim decebat Sanctuarium Dei, domum Sapientie, reliquarium Spiritus, urnam manna celestis, aliquam in se labem

Th. de Vill.

Th. de Vill.

habere. Propter quod, antequàm anima illa sanctissima infunderetur, plenè fuit caro illa mundata ab omni fæce, & labe: & anima, cum infusa est, nullam habuit ex carne, neque contraxit labem peccati: sicut scriptum est: Factus est in pace locus eius, id est, domus diuina Sapientia, sine omni fomite peccati formata est. Bene ergo ait Angelus: Dominus tecum. quasi quid nouum: quia nunquam, nec in ipsis Angelis, in gratiori, & Christo simili domo habitauit.

At, vnde, dicat aliquis, si Angelus venturum Dominum Mariæ nunciabat, iam cum Maria esse testabatur? Res plana. Aderat ab ipsa origine, tanquàm in gratissimo sibi domicilio: mox tanquàm Matri strictius adfuturus. Sophronius citatus: Dominus tecum. Mira res! & iam cum Virgine erat, qui ad Virginem mittebat Angelum: & præcessit nuncium suum Deus; sed à Deo non recessit: nec teneri potuit locus, qui omnibus habetur in locis, & totus ubique est. Implebat, nimirum, gratiâ Mariam Sanctus, qui statim Matrem, tanquàm Filius, erat repleturus. Et quam in tantum ministerium non plenissimam reputes plenitudinem? Idè idem Sophronius paulò antè; Aue, gratiâ plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus. Talibus enim decebat Virginem oppignorari numeribus, vt esset gratiâ plena, quæ dedit calis gloriam, terris Dominum, pacemque refudii, fidem gentibus, finem vitii, vite ordinem, moribus disciplinam. An meritò plenitudini gratiæ, cui tanta dare permittitur, meritò originalis prærogatiua denegetur, tu te videris. Sed hoc argumentum pressius infra vrgebo. Nunc pro loco, in quo sumus, tenerius aliquod erga Mariam blandimentum diuinæ gratiæ ponderemus.

Quid enim, si dicamus, priuatâ quadam ratione Filium incarnandum ad futuram Matrem conuolasse, vt nostro dicendi modo, ante Incarnationem futuræ Matri assisteret, fouens, & gratias magis, ac magis augens mysterio tanto condignij seruituræ? Quali dicat Angelus: O rem miram! Venio nunciaturus Dei Filium Dominum incarnandum, & venturum: & inuenio ipsum Dominum iam tibi præsentem, perfectissimâ gratiâ plenitudinè tantum sibi habitaculum disponentem! Nec hoc absque authore proferamus. Verba sunt diuini Verbi se se iam ad incarnationem accingentis, illa Cant. 4. num. 16. Veni, Auster, perfla hortum meum, & fluent aromata illius. Allicitur, nimirum, celestis Auster, Spiritus diuinus, vt virginem futuræ Matris hortum suauius, & suauius vberioribus gratiis adimpleat, vt augusto mysterio disponatur. Sed, vbinam diuinum Verbum? Plane, nostro dicendi modo, non in celo, in quo tunc diuinus Spiritus morabatur: si enim in eodem celo essent, non tam vocaret, vt veniret, quàm sollicitaret, vt vaderet. Dum ergo dicit, veni; ad locum, in quo ipsum iam erat, è celo Spiritum Sanctum conuocabat. Assistebat itaque Filius iam Mariæ; eo: que inuitabat Spiritum, vt veniret, secumque in ornanda Virgine occuparet. Guillelmus ibi excerptus magis, quàm transcriptus à Delrio: Impleto autem tempore, quod præfinitum erat à Patre, venit Dei Filius ad Virginem, de qua incarnandus erat. Venit præueniendo eam in benedictionibus dulcedinis. Vnde Angelus ad eam missus, vt futurum partum ei nunciaret: Aue, inquit, gratiâ plena.

221.

Deus semper cum Maria.

Sophron.

222.

Maria quàm semper dilecta diuino Verbo.

Cant. 4.

Guillelm.

215.

Marians gratiâ plenissimâ Christi formis.

Ioan. 1.

Abb. Cell.

216.

In Annuntiatione Mariæ per totum.

plena, Dominus tecum. Iam ergo Dei Filius cum Virgine erat, de qua carnem sumpturus erat. Iam inquebat: Veni, Auster, perfla hortum meum. nempe, si cum Virgine iam non degeret, non diceret, Veni, Auster, sed, Vade, Auster. Austro ergo dicit: Veni, quia non mentiebatur Angelus dicens ad Virginem: Dominus tecum. Veni, aiebat, Spiritus Sancte, sanctifica uterum virginalem. Hæc festina cura, hæc ardens celeritas in nuncio suo id temporis præueniendo, satis indicant, non fuisse tardum in summi ponderis negotio, ne vacua gratia Conceptio à Dæmone præueniretur. Sed videamus adhuc seorsim, (licet iam id obiter demonstrauimus,) nihil in hac tantâ plenitudine vacuum reperiri.

S. II.

Deipara, ceteris iustis plenior, originalem gratiam inuenit: imo ipsa tota est gratia.

tanquam re notiori, in securo iam positâ sanctitate, quam ab Spiritu traxerat, Matris sanctitatem vellet commendare, quæ sanctissimum fructum valuit germinare. Nonne ergo omni pura creatura sublimiorem, & gratia pleniorē fateberis hanc consortem: At fatetur Euthymius hic, qui legens ex Græco: De monte umbr. s. sic subiungit: Mons umbr. s. & densus est Beata Virgo: mons quidem tanquam omni creatura sublimior: umbr. s. quia diuina vir: uie obumbrata est. Non ergo decebat, vt sublimior Angelis à Dæmone vnquam calcaretur: quod fieret, si Conceptio gratiâ vacua infametur: neque vacua hac parte mater in tam altum ministerium sumeretur.

In similia oleatæ oblatione, quam, vt ait Textus, memoriale super altare in odorem suauissimum Dominus assumebat; illud strictè præcipitur Sacerdoti offerenti: Tolle pugillum plenum simila, & olei, ac totum istud, & pone, &c. Leuit. 2. Sed, si pusillo munere, & pugillo tantummodo Dominus contentus erat; quid in pugillo desiderat plenitudinem? In mysterium pugillum similia accipit Deus: non muneris quantitatem; sed offerentis animum attendit. Cur ergo, quantum non plenus esset, displiceret? Quia, licet etiam exiguum assumatur munus; tamen tanto ministerio assignatum, particula quauis vacuum pollueretur. Bene Galfr. ibi apud Tilm. Sed, que portio Domini? Plenus sumè pugillus, quem offerendum unus è Sacerdotibus tollit. O plenum pugillum! vel plenum potius, & pusillum! nihil enim magnam exigit; sed nihil vacuum recipit Deus. E tota allata similia, quæ Sacerdotibus cedebat, solus pugillus Domino deueniebat; sed is alicunde vacuum, non assumendus: è tota naturæ nostræ massa Mariam ynam sacratori ministerio Deo dicatam non negaueris & in præcipuam Dei portionem deuenisse, Ne ergo credideris, ab aliqua parte vacuum assumendam.

Describebat mysticè Moyses in voluptatis Paradiso animam iustam, in qua Deus, tanquam in suauissimo, & intellectuali cælo, conuiescit: deinde de fonte viuo, de fluuio viuificante, id est, de Spiritu Sancti gratia, sic edisserit: Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum Paradisum, qui inde diuiditur in quatuor capita. Genes. 2. num. 20. At siste cursum, aqua sacra; & inter dulces fluxus tui susurros, querelas nostras audi: tributum interim dabimus lacrymarum: neque timor, ne harum amaritudine, liquoris tui dulcedo temeretur. Quid venas diuidis? quid torquentes scindis? Cur non pleno fluuio illaberis cordibus nostris irrigandis? Quanto germinaremus suauius; quanto vberiores fructus ederemus, si totâ te influente amœnaremur? Quid te negas totam, cum tota cõmunicata non minuaris? At sinamus: diuidatur: bono nostro scinditur. Non aquæ auaritia, sed incapacitas nostra impulit fluuiû in diuisionem. Abbas Cellensis de Panib. cap. 12. ad hunc locum: Inualida est mens mole corporeâ oppressa, illos gratiæ imperus suscipere, quibus angelica natura in superioribus Dei inebriata intus, & extrâ solet effluere. Dispertitur proinde nobis ad mensuram illa gratia, quæ humanam exuperat mensuram: non pro largientis, aut largitionis parcitate; sed pro vasculi modicitate: uter nanque anima fortè rumperetur, si incapabiliter gratia superfunderetur.

Sed

227.

Natura integra capacitas.

Sed tu mihi pende illud: Qui inde diuiditur. Quasi totus fluuius rigaret Paradisum indiuisus; qui inde, cum in nostram hanc terram emergit, diuidatur. Et reuera id litteræ aptissimum. Quod si mystico sensui accommodes, videbis animam, dum perfectus Paradisus permanebat, & in statu innocentie Paradisum voluptatis incolebat; totius sacri fluuii capacem quodammodo videri. Vnde, cum in Maria totam gratiæ plenitudinem videamus; illam in statu innocentie constitutam existimemus, necesse est. Obscura sunt; sed fortasse, quæ huc faciant, verba, quæ subiungit Cellensis ibidem de partita gratia, & capacitati nostræ attemperata: Solet anima debilis, non solum rumpi super infusione gratiæ; sed liquefieri charitatis fornace. Bene autem sit anima, quæ sic infunditur; quia cum influente gratiâ incipit fluere, inò ad bonitatis principium recursu iam familiari fluere, sic intrat, & exit ad imperium Regis, intrans domum æternitatis, exiens ad atrium mortalitatis. Antequam verò superueniat gratia, non est pax intranti, vel egredienti: ex quo enim Paradisum exiit Adam in præuacatione sua, pax ad eum non venit, nisi præuacando deduceretur gratia. Quasi partita ista gratia, qua, vt fieri potest, recurritur ad Deum, & æternitatem; & inde iterum ad mortalitatis officia exitur, veniret Adamo, & eius posteris post eiectionem à Paradiso: qui dum in illo erat spiritualior longè Paradisus, neque mortalitatis officiis implicabatur; nec partitam, sed totam gratiam possidere videbatur.

Abb. Cell.

228.

Maria gratia Paradisus.

Abb. Cell.

Veruntamen, quidquid sit de mente Cellensis in his verbis; satis ad rem meam, partitam omnibus dedisse gratiam à Paradiso, & innocentiam exulantibus, vt quid sentiat de Mariæ innocentia, intelligatur: qui statim de huius plenitudine sic subiungit: Quia igitur simul collecta gratia plenitudo nullatenus creatura humana capacitate potest apprehendi; in quatuor capita dicitur diuidi. Præuacatione tamen Filij sui, supra totius creatura meritum, Mater Dei aspersione Spiritus Sancti totâ Deitatis gratiâ est superfusa. Quidquid igitur alij repleti dicantur gratia, & Spiritus Sancti fluuio superfusi; partem tantum accipiunt, & vacuum conceptionem gratiæ præmiserunt: vni Mariæ tanta prærogatiua seruabatur, vt totâ Deitatis gratiâ, non oppressâ, quia melior, scateret.

229.

Baptista privilegium vnde.

Luc. 1.

Euseb. Gal.

Imò verò ex prærogatiuis Baptistæ, de veterinâ Spiritus repletionem, concessis, cum longè excellentior foret repletio Mariana, satis colligitur, non solum in vtero; sed & in ipsâ Conceptione fuisse sanctam. Spiritu sancto, inquit Angelus de Ioanne, replebitur adhuc ex vtero matris sue. Luc. 1. n. 15. Sed, cur, inquis, tam citò? Quia homo ille, qui in toto vitæ decursu, vltra hominiam naturam; nec leuî famine integritatem acceptam erat violaturus; tanto debuit condimento præseruari: quid enim mirum, non introiret deinde culpa, si repletus sanctificatio, nullum intraturo peccato vacuum spatium relinquebat? Eleganter Eusebius Gallic. hom. 1. de Bapt. ad hunc locum: Felix, qui venturus in huius mundi labores, prius gratiam suscepit, quam vitam: prius benedictionem meruit haurire, quam lucem. Quid mirum, si in eo aditum culpa non inuenit, cuius animam sibi Deus ex ipsis exordis occupauit? Magnum est Spiritu Sancto illustrari: sed multo

est maius repleti. Et ideo, sicut vas plenum balsamo, admixtionem liquoris alterius expuit, & penitus excludit: ita in eum nihil secularis macula introire iam poterat, in quo sanctificationis plenitudo regnabat. Confer nunc Mariæ in toto vitæ decursu sanctitatem, & culpæ immunitatem, cum sanctitate Ioannis: & cum illam in infinitum propemodum maiorem fatearis, necesse sit; præuiam etiam Mariæ dispositionem pari mensurâ maiorem non inficiaberis. Neque tot punctis Mariana gratia, quamuis excellentior foret, Ioannis gratiam excedere videtur, nisi Maria originalem gratiam inueniret.

230.

Originalis gratia Maria.

Luc. 1.

Tertul.

Antipat.

Fatetur id Angelus explicatis hucusque verbis subdens: Ne timeas, Maria: inuenisti enim gratiam apud Deum. Luc. 1. n. 30. Quod vt capias, aduerte ex Tert. supra citato n. 87. non proprie dici aliquid inueniri, nisi quod diligenter quaeritur: sicut nec quaeri dicitur, nisi quod prius fuerat amissum. Vbi protoparentes peccarunt, natura tota originalem gratiam amisit: quam, vt erat pretiosissima, eiectionem sustulit Deus, & apud se recondebat. Hinc semper gemens natura sedulè hanc gratiam, si fortè inueniendam, requirebat. Vt vidit Ieremiam sanctificatum in vtero, Ioannem ibidem spiritu exultantem; peractum negotium, & inuentam drachmam perditam augurabatur. Sed fallebatur: vna est Maria, quæ non quantum; sed gratiam illam originalem ab Eua amissam, & apud Deum reconditam potuit inuenire. Antipater ibi in Quadr. Euangel. Inuenisti, inquit, gratiam, quam perdidit, quæ primùm fuit creata femina. Illa sola suscepit deceptionem; tu autem sola attulisti solutionem deceptionis. Non quidem aliam, nisi originalem gratiam, Eua perdidit: si perditam Maria inuenit, quid vltra quaeris? plane id solum quaerendum, vt, quandoquidem gratia nostra fuit etiam, quam in protoparentibus omnes amisimus: illam nobis, si minus quoad originis puritatem; at quoad alios gradus Maria restituat. Inuenit illam sibi quoad originis priuilegium, vt illam nobis quoad mundationem communicaret.

231.

Maria quodammodo gratiam nobis tenetur restituere.

Ludolph.

In idem nouissimus.

Et fortasse ideo, dum in Matrem Dei constituitur, ab Angelo de inuenta communi gratiâ commonetur: vt Dei pietatem propius imitata, pia intercessione, inuentam gratiam aliis pro pro modulo distribueret. Grauius hinc Ludolphus Carthuf. par. 1. cap. 3. Plena, inquit, ergo iam gratiâ, gratiam inuenit; sed aliis, & ad dispensandum, &c. Vnde notanter dicitur, inuenisti: non dicit, habuisti, vel acquisisti: quia res habita, vel iuste acquisita, vt propria custoditur: sed inuenta, his, qui perdidissent, restituitur. Sic Maria inuenit gratiam, non sibi soli retinendam; sed tanquam aliis restituendam: qui enim inuenit perditam, tenetur restituere: gratiam verò, quam Eua perdidit, Maria inuenit, non solum pro se; sed etiam pro nobis. Nec solum pro nobis, sed etiam propter nos: neque enim alias Maria futura, nisi Christus veniret: nec nisi saluando peccatori venturus Christus, vt fuse supra probaui; occasionaliter nobis debet Maria, quidquid est, & quidquid habet. Felix, si fas est dicere, sanctæque Mariæ culpa nostra; ob quam & Mater Dei est, & vt idcirco Mater foret, gratiam originalem ab Eua perditam inuenit. Hoc est, quod

piè

223.

Spiritus Sanctus capacitate nostrâ se accommodat.

Ioël. 2.

Act. 2.

D. Eucher.

Sophron.

D. Thom.

224.

Maria Spiritu Sancto similitudo.

Habac. 3.

CHRISTI venturi fructus commendans Deus: Effundam, inquit, spiritum meum super omnem carnem. Ioël. 2. num. 28. Qua autoritate redarguens Iudæos Petrus sic ad eos: Hoc est, quod scriptum est per Prophetam Ioël: Et erit in nonis diebus, dicit Dominus, effundam de spiritu meo super omnem carnem. Act. 2. num. 16. Ioël Spiritum absolute prædicat effundendum; Petrus de spiritu, id est, partem illius pronunciat communicatam. Nunquid non stetit Deus promissis? An auarior Ioël Petrus donum coarctauit? Absit; egit Apostolus optimum Prophetæ Interpretem; & de plenitudine Spiritus, (cum totam non caperent,) quam partem capere possent homines, hanc illis dandam declarauit. Datur ergo promissus Spiritus à Ioële: sed pro hominum capacitate partitus declaratur à Petro. D. Eucher. Lugdun. vel, vt putatur, Eusebius Gallic. homil. gener. de Trinit. De spiritu, inquit, meo, & non dicit: Effundam spiritum meum. Tantum de eo, quantum mundum possit capere, dispensat. Vna est Maria, quæ ceteris omnibus plenior, licet totaliter non posses; attamen totum Spiritum accepit. Idem Sophronius citatus, de Angeli salutatione: Et bene, inquit, plena: quia ceteris per partes prælatatur: Maria vero, tota se simul infudit plenitudo gratiæ. Nulla pars gratiæ defuit Mariæ: quia nulla sui parte culpæ subiacuit. Dat hunc locum Doctor Angelicus art. 5. Quin potius sic visa diuinum Spiritum combibisse, vt Christus ab Spiritu Sancto productus, ab eadem tanquam à non degenerare cooperatrice; sed Spiritu Sancto simillimâ prouenire gloriatur. Hinc Habacuc: Dominus ab Austro veniet, & Sanctus de monte Pharan. cap. 3. num. 3. Ecquis mons tantus, vt Dominus ab Austro, diuino, scilicet, Spiritu proueniens, ab eodem prouenire monte non dedignetur? Maria certe. Illud rariùs, vt cum ab Spiritu proueniens Christus, tacito sanctitatis titulo Dominus dicatur; dum à Maria venit, expressè Sanctus appelletur: quasi

225.

Leuit. 2.

Qua Deo offerimus, licet parua, plena sint.

Galfrid.

226.

Gratia capacitate nostrâ se accommodat.

Genes. 1.

Abb. Cell.

pic subiungit Ludolphus : Gratiam, quam per-

223.

Ludolphus
Carth. an pro
sententia pia.

Obiter tamen, neque id abs re in toto Opere
intenta, libet examinare, vtri opinioni Ludol-
phus adhereret : ego enim è piis esse, putavi
semper. Initio ergo citati capitis sic habet: Con-
cepitque Anna, & peperit filiam, quam vocavit
Mariam: ab originali autem, quodam privilegio
singulari, in matris utero purgata fuit. Equidem,
si purgandi verbum propriè vsurparet, frustra sin-
gulare privilegium diceret, quod nouerat Iere-
miæ, & Ioanni communicatum. Lato ergo mo-
do (ut sæculum erat minus contentiosum) pur-
gationem posuit pro præseruatione. Et si fortè
eiusdem Authoris sunt indices, & margines
huius libri, iam res claret : vtrouique enim sic
habetur : *Maria purgata, sed magis præseruata
asseritur ab originali culpâ.* Sed rem aliunde cla-
rissimè ostendo. Petit in isto capite Ludolphus
post multa, figuras ab Scriptura Marianis my-
steriis probandis ; vbi varias ad Natiuitatem,
Præsentationem, &c. adducit : in primis verò
de mysterio nostro sic scribit : *De Maria Con-
ceptione, & sanctificatione est sciendum, quod cum
Deus humanam naturam assumere decreuisset, con-
gruum fuit, ut Matrem, de qua nasceretur, præ-
muniter, & hac per filiam Astrygis præfigurata fuit,
&c. Ista etiam præfigurata fuit per fontem signa-
tum, in horro concluso positum : quia eam conclusam
in utero matris Spiritus Sanctus sanctificauit, &
sigillo Sanctæ Trinitatis sic conclusit, & signauit,
quod in eam nunquam aliquid inquinatum introiuit.*
Pende Conceptionem, & sanctificationem con-
iunxisse, quasi sancta Conceptio notaretur : fru-
stra enim Matris sanctæ Conceptionem adduce-
ret cum sanctificatione, nisi Conceptionem sanctam
intelligeret. Aut, quod tantum, ac tale foret
fontis huius signati sigillum ; in quem nihil
inquinatum introiuit unquam ; si originale
inquinamentum eò penetravit. Si illud, nunquam,
originalem culpam non includeret, dicturus cer-
tè erat, nunquam deinde ; vel, nunquam postea ;
vel, nunquam iam : quod de Baptista caute dixit
Gallicanus supra n. 229. Redeo.

233.

Maria pietas
erga huma-
num genus.

D. Bernard.

Quòd si verba Angeli de gratiæ Incarnationis
inuenta explicaueris ; etiam inde inuentam prius
originalem arguo efficaciter. Cur enim vni Ma-
riæ tanta præferatur dignitas, vt sola inuenisse gra-
tiam mittendi Redemptoris celebretur, quasi
Mariæ meritum non dignum, sed cæteris con-
gruentius intelligatur : nisi diuersæ cuiusdam
conditionis cum cæteris culpæ obnoxiiis fuisset ?
Sola obtinuit, sola impetrauit, credo, quia sola
innocens habebatur. D. Bernard, Serm. 4. de As-
sumpt. *Hæc est enim, inquit, que totius mundi re-
parationem obtinuit, salutem omnium impetrauit.*

constat enim pro vniuerso genere humano fuisse solli-
citam, cui dictum est : *Ne timeas, Maria, inueni-
sti gratiam : vti que quam quærebas.* Sed de hoc
argumento infra multa : & de Corredemptrice
Maria supra non pauca.

Sed parum est, si Mariam gratiâ plenam, &
hac originali constituamus: Maria ipsissima quo-
dammodo gratia est. Patitur Christus, neque in-
ter mortis angustias dilectæ Matris curam præ-
termittit : commendat illam Ioanni : & addit
Textus : *Et ex illâ hora accepit eam discipulus in
sua.* Ioan. 19. n. 27. id est, illam inter res suas col-
locauit. Insurgit statim dubium illud notissimum
ex Ambrosio lib. de exhort. ad Virg. paulò ante
medium : *Quid est, in sua, cum reliquerit patrem,
& Christum secutus sit ? Aut, quomodo in sua,
cum ipsi Apostoli dixerint : Ecce nos reliquimus
omnia, & secuti sumus te ? Quæ sua habebat Ioan-
nes, qui mundana, & secularia non habebat ; quia
de mundo non erat ? Nimirum, solum gratias, solum
Spiritus Sanctum, quem a Christo acceperat, habebat
Ioannes : ideo, dum Mariam accipit, inter sua ista reponit.
Quasi sic plena gratiæ Maria, sic Spiritu Sancto referta ;
vt ipsissima gratia maneret, & per participationem
quodammodo Spiritus Sanctus videretur, ac proinde inter gra-
tias collocanda, & instar Spiritus Sancti (licet
tam diuersæ naturæ) recipienda. Fauet ibidem
Ambrosius : *Quæ ergo habebat sua, nisi ea, quæ à
Christo acceperat ? Bonus Verbi, Sapientiæq; pos-
sessor, bonus receptor gratiæ. Audite, quæ Aposto-
li à Christo acceperint : Accipite, inquit, Spiritum
Sanctum. Quorum remisistis peccata, remissa erunt :
& quorum detinueritis, detenta. Neque enim Ma-
ter Domini Iesu, nisi ad possessorem gratiæ demigra-
ret, vbi Christus habebat habitaculum. Quis som-
niet, concessurum Ambrosium fuisse aliquando
Mariam Dæmonis possessionem, qui necessariò
ad gratiæ possessorem, eandem migraturam alle-
uerat.**

Habet tamen multum emphasis ad rem meam,
quòd Ioannes vocetur in hoc loco receptor gra-
tiæ. Vt enim Summus Pontifex Pontifices aliquos
instituit minores, quos bonorum ecclesiasticorum
vocamus collectores, & receptores : sic vi-
sum à Summo Pontifice Christo, Ioannem in
Pontificem gratiarum collectorem delegari, vt
Mariæ, tanquam pretiosissimæ gratiæ, Pontifex
assisteret. Intra velum Tabernaculi Arca diuinæ
maiestatis insigne constituebatur, Exod. 40. ad-
diturque statim ibi ponendum *altare aureum, in
quo adoleatur incensum, coram Arca testimonij.* n. 5.
Hinc longè distitum erat tentorium ; in ipso, scilicet,
introitu Tabernaculi, de quo subditur n. 6. *Et ante
illud altare holocausti.* Sed, cur, si vit-
timarum holocaustum, & thuris sacrificium, in
eiusdem Dei honorem offeruntur, non in eodem
loco, sed in tam longè distito adolentur ? Quia,
nimirum, thus, puræ mentis, & flammæ amo-
ris symbolum, secretius, & diuinius altare, se-
renam, & quietam stationem deposcebat ; scilicet,
extra tumultuosos mugitus, & balatus vit-
timarum, quæ in symbolum occisurarum culpa-
rum immolabantur. Res cuius nota. Illud diffi-
cilius, vbinam hæc præcæ legis Sacramenta (cum
vetera omnia, nostrorum essent figuræ) in nouâ
adimpleantur. Vbi altare illud aureum puritatis ?
vbi illud aliud occisi peccati altare ? vbi excel-

235.

Eiusdem
Ioannis lau.

Exod. 40

lentior Pontifex ad incensum, & inferiores mi-
nistri ad holocausta : Certè in Maria, & reliquis
membris Ecclesiæ ; in Ioanne, & in Petro rem
suo sale intelligendam expressit Erialdus ad lo-
cum Ioan. citatum apud Tilm. *Petro, inquit, com-
mendatur Ecclesia ; illi Maria : illi tumultuosa ne-
goria ; huic negotia, sed quæta : illi atria, & ves-
tibulum, & altaria sanguinum ; huic commenda-
tur altare incensi, & Sancta Sanctorum : hæc cul-
men ministerij sui nullus secum admittitur ; solus il-
li assistit propitiatorio, solum illud vas aureum con-
tinens manna, illud diuinæ legis scrinium Pontifex
destinatus obseruat.* Plus verba sonant de pietate,
quàm de veritate intenderit Erialdus : re enim
vera, quanuis Maria esset Petri domina ; tamen,
quatenus erat Ouis Christi, Petrum Vicarium &
Pastorem respiciebat. Id ergo piissimè tantum
voluit Erialdus ; scilicet, cum Petro iurisdic-
tio vniuersalis in altaria sanguinum, & peccata im-
molanda traderetur, quantum est ex hac parte,
subductam fuisse Mariam Petri iurisdictioni ; &
tanquam purissimam, & ab omni labe immu-
nem, gratiarum collectori Ioanni fuisse traditam ;
idque non ob huius potestatem supremam in iu-
risdictione : sed ob iurisdictionem amoris, vt ita
dicam, qua sibi gratias & amores Christi com-
parauit : quas inter, omnium gratiarum maxi-
mam, Mariam destinatus Pontifex recepit. Cer-
tè Ioannes priuatus Mariæ Episcopus, & Paro-
chus, cui sanctissimam Eucharistiam ministra-
bat. Non potui breuius Erialdum explicare.

236.

Plura de eo-
dem Ioanne.

Ioan. 21.

Cum Ioannes ab initio vocationis suæ Christo
semper fuisset in deliciis, cum frequenter cum
Domino discumberet, nunquam tamen legitur
super Magistri pectus recubuisse, nisi in cœna
ultima, in qua grandi hoc privilegio decoratur ;
cuiusque, tanquam miri, ipse meminit cap. 21.
n. 20. Si autem à Sanctis Patribus quæras, quid
inde magnum perciperet Apostolus, respondet,
ibi vidisse, quod postea cælestis Aquila scripsit
de Verbo in principio apud Deum. Et cur, in-
quis, huic maximè tam profundum mysterium,
idque tempore passionis propinquo reuelatur ? Pu-
to, vt receptor gratiarum in hoc primo priui-
legio ediceret, quantæ foret dignitatis secun-
dum aliud privilegium paulò post in ipsa passio-
ne sibi concedendum : visa enim essentiali san-
ctitate paterni sinus, in quo Verbum erat ; non
poterat proportionaliter sanctissimum non puta-
re Matris sinum, in quo ipsum Verbum Caro
factum fuerat. Præluat, vt ita dicam, primum
illud, isti secundo privilegio : & parthenica gra-
tia Ioanni tradita, paterni splendoris sibi com-
municati cumulat beneficium. Fauet citatus Eri-
aldus : *Discipulus, inquit, ille, qui in cœna Do-
minica cervicali sibi in pectore Dominico aptauerat,
ecce iterum alio privilegio honoratur : & post illud
reclinatorium, in quo viderat : In principio erat
Verbum, & Verbum erat apud Deum, officina il-
la, qua Verbum Caro factum, diligenter ei à Filio
commendatur.* Etiam post tantam gratiam diuini
illius reclinatorij, in quo Patris, & Filij Sancti-
tas reuelatur, locum aliquem habet Mariæ
sanctitas, vt tanquam addita gratia ca-
piatur : vt è Patris dignitate, quantum
fert creaturæ conditio, assump-
tæ Matris dignitatem
æstimaret.

Eriald.

§. III.

Maria gratiarum scaturigo: eius
uterus Christum generans,
nos regeneravit.

ON aliunde clariùs gratiarum
Christi plenitudinem explicandam
putauit Euangelista, vt nullâ parte
vacua intelligeretur ; quàm dum,
postquam plenum gratiæ, & verita-

tis illum describit, subdidit : *De plenitudine eius
omnes accepimus, & gratiam pro gratia.* Ioan. 1. n. 16.
Nec ego aliunde efficacius probari credo
Marianæ gratiæ plenitudinem in ipsâ Con-
ceptione non vacuatam, quàm si ex communi Pa-
trum consensu demonstrauero, omnes de pleni-
tudine Mariæ accepisse : quæ ideo collum Eccle-
siæ, vt pueri norunt, appellatur ; quia, vt nihil
vitæ, membra cætera corporis participant è ca-
pite, nisi medio collo transmittatur : sic in cor-
pore mystico, nihil gratiarum à Christo, nisi
mediâ Mariâ, participamus. Christus omnes gra-
tias de condigno, eisdem nobis de intercessione
Maria promeretur : vna est thesaurus, ipsa Con-
da, ipsa Proma gratiarum. Ideò D. Thomas Va-
lent. Conc. 1. in Annunc. *Aue, gratiâ plena. O plenam,
& plenissimam hydriam, ex qua omnis potatur
rationalis creatura : bibit nuncius ; bibunt in-
curui cameli. Angelos, & homines ex tua pleni-
tudine satiasti, Maria. Quis enim ex hac tua non
potatur hydriâ ? Ex hac Angelus gloriam, infusus
gratiâ, peccator veniam, mæstus lætitiâ, cap-
tiuus indulgentiam bibit.* Hæc ergo tanta præro-
gatiua ad rem nostram iam fufius ponderanda.

Inter amoris delicias, & suauissimas gratiæ
tenderit debeat beata anima, cum exclama-
bat : *Quia amore languo.* Cant. 2. n. 5. Ex Græ-
co legitur : *Charitate vulnerata ego sum.* At ecce
tibi mysticè de hoc amore, & gratiæ plenitudine
locutus Simeon ad Mariam ait : *Tuam ipsius ani-
mam pertransibit gladius.* Luc. 2. n. 35. Maria non
tam vulneratur charitate, non tam amoris gla-
dio configitur, quàm pertransitur : quoniam vul-
nus absolute prolatum, & configens amore, satis
intelligitur ; quanuis pars aliqua animæ, nostro
dicendi modo, remotior intacta perseveret : vul-
nus verò pertransiens, & vtrunque latus penitus
transuerberans, nihil sanum ab hoc ictu beato
poterit referuare : nec possit Maria perfecte plè-
na gratiâ intelligi, si aliquam amore vacuum parti-
cularam retineret. Bernardus ibi apud Tilm. *Est
gladius, amor Dei, qui Mariæ animam non
modo confixit ; sed etiam pertransiit, vt nullam
in pectore virginali particulam vacuum amore relin-
queret : sed toto corde, totâ virtute diligeret, vt ef-
set gratiâ plena.* Sed mihi semper aliquod myste-
rium in eo inuolui, quòd amor iste pertransiens
dicatur, visum est. Attende ad rem meam.

Vt Maria vndique amore, & gratiâ plena in-
telligatur, satis erat, si amor transuerberans, &
transfodiens diceretur : cur ergo solummodo per-
transiens nominatur ? Nô sine quod pertransit ab
vno,

237.

Maria, Ma-
ter gratia, nos
regenerat.

Ioan. 1.

Thom. Val.

238.

Cant. 2.

Amor Mariæ
qualis in
Deum.

Luc. 2.

Bernard.

239.

Ab illa ad nos detinuit, tanquam à charitatis Matre.

Bernard.

240.

Eccl. 24.

Verric.

Et ipsa pulchra dilectionis Mater gualu.

Verric. Christus quomodo formetur in nobis.

vno, in alium locum trantit? Planè. Cur ergo amoris hæc gratia transeat per Mariam; aut quem alium digniorem locum poterat occupare? Est amor infinitus: sic à Maria transit ad alios, vt Mariam non deserat: veruntamen non transfret ad nos, nisi Virginem pertransfret. Impleuit illam, vt tanquam a plenissima featurigine ad nos manaret. Fons exundans facta est Maria, vt de eius plenitudine accipiamus: illa vbertatem concipit; nos guttas haurimus: illa totum gladium combibit dulcissimum, & transmissum, vt nos prolato inde cuspidè saltem vulneraremur. Bernardus citatus, post dicta sic subiungit: Aut cerè pertransiuit eam, vt acciperemus; & fieret Mater charitatis: cuius Pater est charitas Deus parturiens, & in Solo ponens tabernaculum eius. Et illa quidem vulnus suscepit amaris, & suane: ego verò me felicem putauerim, si summa quasi cuspidè huius gladij: pungi interdum me sensero: vt vel modico accepto amoris vulnere dicat anima mea: Vulnerata charitate ego sum. Semper, quantum res patitur, à Patribus Maria Deo componitur: & sicut iste Pater charitatis; sic suo modo charitatis Mater Maria appellatur. At quomodo originalis culpa, & odij filia permitteretur, quæ in gratiæ, & amoris Matrem destinabat?

Inuitabat Deipara fideles, vt ad se transfrent: & post multa subiungit: Ego Mater pulchra dilectionis, & timoris, & agnitionis, & sanctæ spei: in me gratia omnis vitæ, & veritatis. Eccl. 24. n. item 24. Vult Verricus hic apud Godefr. pulchram hanc dilectionem, esse pulchrum, & decorum Christum, quem toties Maria in Canticis, de pulchritudine commendauit: & meritò: qui enim Deus est, & charitas pulcherrima sit, necesse est. Veruntamen, quorsum huc timor, agnitio per fidem, spes: cum timor, qua parte imperfectus, fides, & spes, à Christo semper beato exularunt? Peperit Virgo pulchram in ipso Christo charitatem, sic increata charitatis Mater appelletur: ac imperfectum timorem, spem, & fidem, in Christo certè non peperit: cur ergo eodem modo, & pari tenore, horum omnium in Christo Matrem se exhibeat? Nimirum, quæ omnem gratiam vitæ, & veritatis continet communicandam; Christum in semetipso peperit charitatè: sed eundem Christum in nobis, timorem, fidem, & spem peperit benignissima. Nascitur Christus in se charitas: sed in nobis timor, fides, spes renascitur ipse Christus. Benè igitur eodem tenore Mater appellatur: quia, dum Iesus ab illa generatur, nos prædictis virtutibus ex ipso regeneramur. Verricus citatus de Christo pulchro, & decoro locutus: Hunc, inquit, commendans Beata Virgo Maria sic ait: Ego Mater pulchra dilectionis, & timoris, & agnitionis, & sanctæ spei, &c. Ergone iste est Filius tuus, ô Virgo virginum? Ergone talis est dilectus tuus, ô pulcherrima mulierum? Sane talis est dilectus meus, & ipse est Filius meus, ô filia Ierusalè. Dilectus meus est pulchra dilectio in se ipso: dilectus meus est pulcher timor, spes, & agnitio in eo, qui natus est ex ipso: ipse enim est non solum, quem diligimus, imemus, agnoscimus, & in quem speramus; sed etiam hæc omnia operatur in nobis, atque his virtutibus, veluti quibusdam membris, & partibus, in nobis perficitur, ac formatur. Quid non gratiarum accipimus à Maria, quæ, dum Christum sic generat, nos regenerat; eius & in se, & in nobis Mater piissima? Sed de

hoc statim plenas paginas. Nunc obiter nota, has virtutes à Maria in Christo, aut à Christo per Mariam nobis transfusas, cum fortes, & strenuæ dicendæ viderentur, pulchras vocari: nescio enim, quid habeant illi iusti, qui Mariæ obsequio mæcipati, & deuoti seruitio, ab illa peculiariùs videntur virtutes participare: vt illorum virtutes non solum excellentes sint; sed etiam pulchriores, hilariiores, & venustiores. Nihil in his subtriste, nihil obnubilatum, asperum nihil, quod quandoque in aliis iustis videtur apparere: sed totum est decorum, totum speciosum. Elegerunt (finxit quidam) arbores dicandas sibi Dij: & dum alij ab umbrosa amœnitate, alij a virore frondeo, hi à fructus colore, illi à gustu caperentur; Minerua sibi oliuam comparauit, neque de umbra cum platano, neque de virore cum citreo, neque de fructus pulchritudine, vel gustu cum punico certaturam: & tamen Scientiæ Dea à Ioue in electione commendatur: licet enim oliua dictis arboribus cedat quoad amœniam pulchritudinem; tamen quoad emissi olei vtilitatem, his, & cæteris omnibus longè præstat. In oliua non speciositas quaritur, sed vtilitas. Putares ergo, Deiparam, dum sibi oliua sumit in figuram, quia gratiarum pinguedine suos inungit, frugifera & onusta potiùs, quam speciosa oliua comparandam: & tamen audis illam ibidem: Quasi oliua speciosa in campis. Credo: quia vna est oliua Maria, quæ non solum vtilitatem confert, sed pulchritudinem; non solum sancta opera, sed decora; non solum probos mores, sed & speciosos; idèd, quod rarius erat, commendauit, & oliua speciosa in campis. Eccl. 24. n. 29. appellatur. Adam de Perlenia ibi apud Godefr. Species morum, operum decor, meritorum gloria; tectum de gratia Maria percipitur, cum amatur.

Et benè (quod iam ex eodem Authore præoccupauit mihi noster Sherlogus) tam speciosa oliua, non tam in sepito prædio, quam in aperto campo collocatur: quia Mariæ gratia non priuati vnus cedit vtilitati; sed omnibus communis in propatulo communicanda exhibetur. Sed intacta adhuc alia hic meditanda. Flores, quò pulchriores, quò suauioris fragrantia, & amœnioris venustatis, eò in secretiori viridario, & horro abstruso reconduntur. Quis non speraret, Nazarenum nostrum floridissimum, illibatam, & aeternum florem è celo in terram transplantandum, in secreto aliquo vernaturum Paradiso, vnde tantæ excellentiæ pretium notaretur? Et tamen nostri, quid dicat Cant. 2. n. 1. Ego flos campi. Nimirum, qui in omnium salutem venerat, omnibus erat in propatulo apponendus: & vnde tanto bono flos diuinus in campo patetissimo collocatur? Nimirum, ab oliua nostra in campis collocata: illa hunc florem honestatis fructificauit, vt nihil à campestri flore percipi gratiarum intelligas, quod suo modo ab oliua nostra perceptum non cognoscatur. Et meritò arbor nostra florem suum, & fructum exhibet in apertu: vt, sicut protoparentes lapsi rebelles libidinis (Authore Ireneo alibi dando) motus, iniecto ficulneo ciliicio, tãquam continentia fræno, compefcuerunt: sic nos participata originis vitia à Mariana arboris flore omnibus exhibito refrænemus. Genes. 3. n. 7. Adam de Perlenia citatus: Virgo sanè nostra

241 Virtutes in vniuersis sed pueri à Maria.

Eccl. 24.

Adam de

242

Cant. 2.

Christus flos campi campestri oliua Maria.

Genes. 3. Adam. Perlenia

nostra est oliua speciosa in campis, &c. In campis posita florem campi prouulit, cuius amœnitate pulcherrima, campestria sibi humana turpitudinis nuditas procurauit. Campestria sunt perizomata, velamenta turpitudinis, quæ de flore isto sibi consunt, quicunque per fidem, & amorem Virginei partus, criminum verecunda deponunt. &c. Filij hominum, vsquequò graui corde, à corde Virginis elongati? Vt quid diligitis vanitatè, & quaritis mendaciù? Cum intra nostre Virginis uterum mirificauit Dominus fructum suum, cur non properatis ad oleum? Ponat in Virginis origine vitium, qui contra Adamatice originis vitia, ab eadè perizomata negauerit desumpta: at præferuet à vulnere, qui ab oliua nostra oleum fatetur vulneribus ministratum. Si Virginem nostram (dixerat idem Author) oliua dixerimus, erit oleum partus eius. Cur vitabimus oliuæ nostræ radicem, vnde tam salutare oleum nobis effusum adoramus? Euitemus muscarum conditionem, quæ mortuæ, authore Salomone, vnguenti suauitatem corrumpere conantur.

Quàm aliter antiquissimus Author Ioannes Geometra hym. 2. radicem oliuæ nostræ putauit celebrandam, vbi post multa de Mariâ:

Χαίρε μοι, ô βασιλεια παναγοτάτης ἀπὸ σίης Ἐρνεύσης χαρίτων τρίπλοον, ἐκ τεπλοῦ.

Vulgò sic vertitur: Salue, ô Regnatrice, cuius purissima radix Stirps Charitum triplex, atque sata à Triade.

Verto, vt sonat carmina Græca fidelissimè: Salue, ô Regina: intemeratissima à radice germen prodiisti gratiarum triplex, à triplici. Illud, à triplici, optimè per Trinitatè explicauit Vulgatus, attendens ad piissimi Geometræ mentè. Oritur itaque Maria germen Charitum, in se Gratiarum; sed à radice omninò purissima, & intemeratissima. Et cū allusione ad tres Charites, seu Gratias, quas prisci celebrabant, à tribus Trinitatis Personis immaculatissimè plantata celebratur. Neque solum capestre germè à radice purissima voluit Geometra celebrare Mariam, vt dictum nobis campestem florem ederet condignè: sed & ipsam Marianam florem vndique incorruptum appellauit, subdens:

Χαίρε ἀνθὸ ἀκήρατον, εὐδομον ἀμοτέρωθεν Κάλλεσι ἀμφοδίσι, κάλλεσι κρημομένοις.

Prætereo Vulgatum: verto prætermissa versus lege, fidelissimè:

Salue, flos syncerissime, benè olens vringue, Dotibus manifestis, dotibus occultis.

Syncerissimus flos, & incorruptissimus, nunquã, aut intus, aut foris odorem amisit: occulta eius spiritus intemeritas, pari passu currit, cum manifesta corporis virginitate: nec aliter tam decenter germen gratiarum, tot nobis illa gratias geminaret.

Adhuc ex Ecclesiastico aliud nobis pulcherrimum delibandum: ibi ergo post alia: Cognoscat te, inquit, sicut & nos cognouimus: quoniam non est Deus præter te, Domine. Innoua signa, & immuta mirabilia: glorifica manum, & brachium dextrum. cap. 36. n. 5. 6. & 7. Sed, quò pergis, Sapiens prudentissimè? Cur, vt glorificetur Christus, manus, & dextra Patris toties appellatus; non tam alia, quam signa innouada? Si mirabilia sunt, augeantur in maius, esto; sed perseuerent: cur immutanda deposesis necessariò? Ne in noua regeneratione nostra, priscæ generationis vestigium appareret. Signa quidem, & mirabilia in Adamo, & Eua Pintus de Concept. B. M. V.

243.

Maria, radice pura.

Flos incorruptus.

244.

Eccl. 3. 6.

præcesserunt; sed ad mortè: innouentur illa, ista immutentur in Christo, & in Maria; sed ad vitã: vt, quemadmodum inde miserias, hinc iam gratias participemus. Ast, quomodo innouatã mutãtur? Nescio, si quid acutius dixit Cardinalis Hailgrün. nus ad Cant. 4. n. 9. opponens Eux Mariam: vbi post multa sic ad locum nostrum: Libeat igitur attendere in hac Sponsa, qualiter prima sponsa sit opposita. Prima sponsa de costa viri sui formata est: sed de carne huius Sponsa formatus est Spõsus eius: vnde in Ecclesiastico dicitur ad Dominum: Innoua signa, & immuta mirabilia. Mirabile siquidè fuit, de costa viri formare mulierem: immutatio mirabilium est, quòd de sola carne mulieris formatus est homo. Ceterum, cum de osse viri formata est caro mulieris, signu fuit, quòd per mulierem humana infirmaretur natura. Facta est autem signorum innouatio, cum de carne mulieris factus est vir, per quod significatum est, quòd per hanc generationè, humana natura ab infirmitate reuertetur ad firmitatem. Ossei adhuc, & integri ab Adamo effœminamur in Eua: carni à Maria virilizamur in Christo. Etiam quæ in Maria sunt infirmiora, robustissimis Adami integri præstare videntur. Quis audeat affirmare, fuisse carnem illam maledictã, in qua tot benedictionibus dulcedinis, tot gratiarum cumulibus ad regenerationem praueniatur?

Sunt obscura, sed grauissima in hanc rem illa Pauli, quibus ad imitationem Christi promoueat fideles: Primus homo de terra, terrenus: secundus homo de calo, celestis: qualis terrenus, tales & terreni: qualis celestis, tales & celestes. 1. Cor. 15. n. 47. Non vocatur Christus celestis, (quod Hæretici somniant,) quòd celestem quandam carnem ab astris traxerit; sed, quòd in vtero Virginis ab Spiritu Sancto formatus celestem quandam conditionem importare videbatur. Vnde ergo vis argumenti, & similitudinis ratio petita? Terreni quidem fumus instar Adami: quia sub huius carne, terrenam eiusdem traduximus materiam. Vnde autem iam celestes erimus instar Christi, si neque à Virgine, neque ab Spiritu Sancto formati fumus? Iubeamur quidem virtutes Christi imitari, sicut terrenos Adami mores imitabamur: at, qui fieri potest, vt sicut ab vno, sic ab alio orti cognoscamur? Dices, nos per gratia infusio-nem, iam non ex sanguinibus, nec ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri; sed ex Deo natos esse: atqui eandem sub diuersis terminis inuoluis dubitationem: id enim testatur Ioannes factum, ex eo, quòd Verbum Caro factum est, & habitauit in nobis; & dedit filios Dei fieri potestatem. At in hoc est, quòd maximè laboramus, cur ex eo, quòd Verbũ in Maria Caro fiat Spiritus Sancti obumbratione: nos non solum diuine gratia; sed etiam filiationis diuinæ participes habeamur? Rem sic habe. Vterus ille Spiritu sanctificatus, non solum Christum; sed omnes homines portauit, factã capitis, & membrorum mysticã vnione. Benè ergo Christo congeniti à Maria, eiusdem erga Deum filiationem, vt possumus, participamus: & Christi hominis fratres, Christi Dei, atque celestis Adami filij celestes nominamur, & fumus. Chrysol. Serm. 117. Qualis, inquit, celestis, tales & celestes. Quemadmodum non nati taliter, tales poterunt inueniri? Non manendo, quod nati sunt; & quod renati sunt, permanendo.

Hailgrün.

Antiena Maria.

245.

1. Cor. 15.

A Mariacaelestes fumus.

Chrysol.

manendo. Hinc est, Eratres, quod virginem fontis veterum celestis Spiritus arcana luminis sui admixtione fecundat: ut quos origo limosa stirpis profuderat sub misera conditione terrenas, celestes pariat; & ad similitudinem sui perducatur auctoris. Refugit mens suspicari, ab Adamo primo, quatenus terreno, & vitiato, natam Mariam: quæ terrigenas omnes Adamo secundo vnitos integros peperit, & celestes. Celebratur origo pura libertatis, quæ limosam feruitutis originem defæcauit.

246.

Cant. 5.

Guillelm.

Maria Deo omnes concorperauit.

Capiet hinc dulcissima Deipara verba: Veniat dilectus meus in hortum suum. Cant. 5. n. 1. que sic paraphrazat ibi Guillelmus: Necessè est ut aque, ut verus sit nunciatus veritatis, ut non tantum sit Dominus mecum; sed etiam ut sit in me, & carnem sumat ex me. Hoc eam velle ex verbis tuis intelligo: fiat mihi secundum verbum tuum: veniat in hortum suum: veniat dilectus meus, quem deperit cor meum. Vbi multa de Virgine consensum præbente Gabrieli, & Incarnationis vota exprimente, referuntur. Sed, quid Verbo incarnando, & in floridum Virginis veterum venturum, cum his, quæ statim addit Maria? Veniat, inquit, dilectus meus in hortum suum: & comedat fructus pomorum suorum. Si fructuum nomine intelligit virtutes, (vt omnes ferè explicant,) hæc quidem non tam ex vteri, quam ex sanctissimæ illius animæ horto degustanda. At, si reuera horto animæ interim prætermissio, purissimi ventris hortum exhibet Maria: quos ibi fructus gustandos inueniat Christus, qui vnicus, & benedictus beati illius ventris fructus existimatur? Respondet pulchrè Guillelmus, quem de carptim: Verbum ex me carnem sumat: Deus ex me corporeetur. Cur? Vt comedat fructum pomorum suorum: ut incorporet sibi electos suos, &c. Ipsi ergo incorporentur, ut saluentur, quos Deus ad salutem præordinauit: hoc est, ipsi vniantur, tanquam cibus comedenti: in ipsum sic transeant, ut eius membra fiant, & de Spiritu eius viuant. Non inuenit quidem Verbum fructus alios in illo vtero iam præmissos. Ast, vbi ipsemet Deus ab eodem, tanquam fructus, germinauit, pariter electi omnes indidem tanquam fructus vniti Christo germinarunt. Nunc iam attende.

247.

Maria terra benedicta.

Plin.

Terra quodammodo sensus in agriculturna.

Genes. 2.

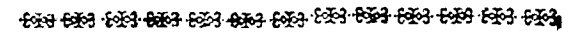
Alcuin.

Quis credat, hortum tantum, sic aliunde diuino, aliunde sic vtilissimo nobis prouentu fecundum, ab Adamo terreno, & iam captiuo, & non potius ab eodem, quatenus liber fuit, & innocens, plantarum? Labet exemplum ponere ab humanis, idque pulcherrimis verbis Plinij lib. 18. cap. 3. de modicis agris olim vberissimos fructus vbi que Italiae proferentibus: Quam ergo tanta vbertatis causa erat? Ipsarum tunc manibus Imperatorum colebantur agri, ut fas est credere, gaudente terra vomere laureato, & triumphali aratore, &c. At nunc eadem illa vincti pedes, damnata manus, inscripti vultus exercent: non tamen surda tellure, quæ parens appellatur, colique dicitur & ipsa, honore hinc assumptio: ut non inuita eam, & indignè ferente credatur id ferri. Sed nos miramur egestulorum non eadem monumenta esse, quæ fuerim Imperatorum? Sic reuera euenit Adamo, qui dum integer, dum Imperator terram Paradisi laborans, & custodiens Genes. 2. num. 15. terram habuit lætas segetes producentem: quia, vt benè Alcuinus quæst. 5. 1. Ea, quæ Deus creauerat, humani operis adiutorio læuis, viuaciusque pronemere. quod labor ille vo-

luptuosus efficiebat. Ast, vbi damnatus culpa, peccati stigmatibus, sudato labore terram exerceat, non tam punitor Deus, quam ipsa terra, Genes. 3. n. 18 spinas, & tribulos misero progerminat. Vnde dolenter Gillibert. Serm. 35. Laborat in terra erectus Adam: & non Dominus: sed ipsa terra spinas, & tribulos germinat operanti. Non miremur: aliter, atque aliter tunc Domino, nunc ergastulo respondebat.

248.

Sic in re nostra: culta ab Adamo peccatore terrena progenies, spinas, & tribulos culpa, & libidinis producebat: culta ergo ab Adamo, quatenus innocente, Maria, quæ tot gratiarum fructus germinauit. Adami caro est virgo, sed non infecta: gaudet laureata integræ originis conditione, & triumphali adhuc protoparente. Et quomodo in Adamo præuaricatore, & posteros inficiente foret Maria, quæ posteros reficiendos vnuit Christo? Pergat Guillelmus citatus: Sanè in vtero Virginis per humana assumptionem substantia factus est Caput Ecclesie, quæ in hominibus est: ibi comedet fructum pomorum suorum, ibi incorporabit sibi electos suos, &c. Sicut enim Adam, quando præuaricatus est, contaminauit omnes ex se carnaliter nascituros: sic & Christus, quando de Virgine incorporatus est, concorporauit sibi omnes non fictè credituros. Sic eius, ex nostri generis femina, Incarnatio, nostra in eum traieccio est. Quam aliter ab Adamo nascimur, & in Christo à Virgine renascimur: tam aliter, puto, de illius culpa, & huius innocentia philosphandum. Addo his terrissima verba D. Thomæ Valent. Conc. 2. in Natiu. Virg. Latere, o pater Adam, sed magis tu, Eua mater, exulta: qui, sicut omnium parentes, ita omnium fuisti percipientes; & quod infelicis est, prius percipientes, quam progenitores. Ambo igitur consolamini super filia, & tali filia. Quid dicis, o Adam? Mulier, quam dedisti mihi, dedi mihi de ligno, & comedi. Ecce redit hodie tibi famina pro famina, prudens pro fatua, humilis pro superba: quæ pro ligno mortis gustum tibi porrigat vitæ, & pro venenoso cibo amaritudinis, dulcedinem pariat fructus æterni. Non vacat modò expendere verba Sancti Doctoris, cum aliàs constet, quam ipse expressus, & strenuus fuisset immunis Conceptionis propugnator. Vide quæ supra ex illo attuli n. 220.

§. IV.

Pergitur in eadem gratia, ab vtero Mariano participata.

PTIME itaque Mariani horti fructus, per iustos ibi gratiarum effusione renatos explicantur: adhuc tamen festiuus, & grauius id aperuit ipse Christus locutus ad Mariam: Hortus conclusus, soror mea Sponsa, hortus conclusus, fons signatus, emissiones tue Paradisi malorum punitorum, cum pomorum fructibus. Cant. 4. n. 12. & 13. licet enim conclusus hortus, & vndique gratiæ, & virginitate circumspectus inuiolabilis: at tamen emissiones protulit,

249.

Maria cominis omnium Mater.

Cant. 4.

protulit, fructus emisit. Sed, quis plures emissiones dictas non miretur; cum felici vna tantummodo emissionem Christi fecundaretur? Vnde emittens pluraliter, quæ singulariter partum diuinum edidit? Vnde tot fructus alij, cum fructus vnus æternus germinarit? Respondet hic Guillelmus: Emissiones, inquit, fructus ex ea sunt emissi. Vnicus eius fructus est, qui ab efficacitate salutis, dictus est Iesus: sed in vno fructu, multiplex est fructus. In vno Salvatore omnium Iesu, plurimos Maria peperit ad salutem: pariendo vitam, multos peperit ad vitam. Eo ipso, quod Mater est Capitis, multorum membrorum Caput est, &c. Corporaliter Caput pariendo, spiritualiter membra peperit: unde etiam ab omnibus Mater appellatur: & ab omnibus cultu debito, vt Mater, honoratur. At viderit ipse Guillelmus, an satis cultu debito Matrem honoraret ipse, qui illam foedatæ origini immerfit: & an meritò in aliquo instanti gratiæ spoliatur, à cuius plenitudine, hanc filiationis gratiam comparauimus.

Guillelm.

250.

Maria Paradisus, & quodammodo innocentes producentes Paradisus.

Anticus Maria.

Thom. 2.

Petr. Cel.

At, quàm signatè emissiones istæ vocantur Paradisus: quia tales de Marianâ gratiæ reformamur: vt paradisiacam innocentiam, quantum res patitur, recuperare indidem videamur. Recurre ad illa, quæ de mystico Paradiso dixi supra n. 226. ex Petro Cellensi, qui Spiritus Sancti vndis rigabatur: & adde nunc ad rem præsentem, quæ in eodem cap. 12. citato addit Cellensis: De loco, inquit, voluptatis fluius egrediebatur ad irrigandum Paradisum. Bene talis locus, tali flumine irrigatur: qui enim irrigatur, Paradisus est: qui irrigat, Paracletus. Prorsus nec alio irrigari Paradisus, nec alium debet irrigare Paracletus. Illo flumine apud Superos nihil excellentius: isto loco apud terrenos nihil celestius. Ille fluius voluptatis: iste locus deliciarum. Dum ergo Paradisus nos emittit Maria, si in accepto virore perseueremus, nihil nisi Spiritus Sancti inundantes gratias capiemus; exulabit culpa; labes auerruncabitur. Cur ergo spoliatur vnquam Paradisi innocentia veterus ille, qui Paradisus potuit germinare? Cur vnquam Spiritus Sancti gratiæ defraudabitur, qui celestes eius vndas nobis potuit deriuare? Quid dignè in hac re, de tanto dicendum foret, vidit D. Thomas de Villan. Conc. 1. de Annunc. O veterum, inquit, calo capaciorem, Emphyreo illustriorem, Paradiso fragrantior! hic enim prima hominis Paradisus, in qua prius ab homine videri dignatus est Deus. Quid hoc ventre sanctius, quid purius, quid locupletius? Et quidni fragrantior, si in primo Paradiso tantum in formâ phantasticâ, in hoc secundo, sub veritate Carnis assumptæ cernitur ipse Deus? Quidni purior, si Spiritus Sancti flumen, vt potuit, communicauit?

Thom. Vill.

251.

Genes. 1.

Maria fideles dicat Baptismo.

Tertull.

Redeat huc iterum locus ille Genes. 1. num. 2. Es Spiritus Domini ferebatur super aquas. quem fulsissime Anthologia I. ponderauimus: & cape denud pulchra verba ad rem præsentem Tertulliani lib. de Baptismo, cap. 4. vbi post multa, ait hæc prænotari: Ad Baptismi figuram, Dei Spiritum (qui ab initio superuectabatur super aquas) intinctos reformaturum. Sanctum vrique, super Sanctum ferebatur: aut ab eo, quod ferebatur, id, quod ferebat; sanctitatem mutuabatur: quoniam subiecta quæque materia, eius, quæ desuper imminet, qualitatem rapiat, necesse est: maxime corporalis spirituales, & penetrare, & insidere facilem, per sub-

Pintus de Concept. B.M.V.

stantia sua subtilitatem. Ita de Sancto sanctificata natura aquarum, & ipsa sanctificare concepit. Quali ab ipso orbis initio aqua virtute, & gratiâ, quodammodo concipiens, grauidaretur, vt postea fructus gratiæ edere posset, & parturire. Initio concepit sanctificationem, quam postea in baptizatis peperit fecundissima. Ac quidem non pareret aqua baptizatos, nisi Virgo pareret Christum, in quo baptizandi omnes, vt vidimus, ab ipsa Virgine generamur. Quare ergo ab instanti Conceptionis non capiat Maria realem gratiam, quæ vmbaticam ab initio sæculi concepit aqua?

252.

Chrysol.

Maria debet Baptismus

Hinc iam nouo splendore comendata aliàs verba Chryfologi Serm. 146. vbi de generatione Christi, & Mariæ maternitate: Maria, inquit, Mater vocatur: & quando non Maria Mater? Congregationes, inquit Genes. 1. n. 10. appellauit maria. Nonne hæc exeuntem populum de Aegypto concepit in vtero, vt emergeret celestis in nouam creaturam fecunditarenata progenies, iuxta illud Apostoli 1. Cor. 1. Patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Moyse baptizati sunt, in nube, & in mari? Norunt pueri, voluisse Paulum citatis verbis, nubem illam obumbrantem, & mare tutissimo tenore enauigatum, symbolum fuisse Spiritus Sancti, & aquæ baptismalis: quibus, relicta feruitute Aegyptiæ, siue daemonicæ, Christo renascimur: & tamen hoc mare Mariam esse contendit doctissimus Chrysologus, & suo modo de Mariâ intelligendum. Cur ita? Quia non renasceremur ab aqua celestes, nisi in Christo à Maria renasceremur. Debet aqua Mariæ fecunditatem: magis Maria Mater, quàm mater renatorum, aqua: quia nisi illa Christo nos regeneraret, nequitiam ista nos regeneraret. Et negabis Mariæ ad hos gratiæ partus anticipatam ab origine sua benedictionem, quam ob idem, aquæ suo modo participatam ab origine orbis Patres ferè omnes testantur? Clarebit noua hæc Chryfologi explicatio ex iis, quæ adiungo, si attendis paululum.

253.

Idem confirmatur.

Exod. 15.

Vix emergit populus prædictus è mari illo vmbaticè baptizante, cum post Epiniçi Moyse, parat statim eius soror Maria suum Epiniçium: Sumpsit ergo Maria Prophetissa, soror Aaron, matris tympanum in manu sua, &c. Præcinebat dicens: Cantemus Domino: gloriose enim magnificatus est, &c. Exodi 15. n. 20. Sed, quid huic Mariæ cum populo per aquas liberato? Nimirum, inquit, non quæ talis; sed quæ melioris Mariæ nostræ typus, præcinebat. Sed cur, inquam ego, non tam in aliis populi vincentis, & typici exultationibus præcinit Deipara, quàm in ista per aquas factâ salute? Quia salutem factam per Baptismum, tanquam prærogatiuam sibi post verum Moysem Christum quodammodo tribuendam, agnoscebat: & suo iure tantæ exultationis gloriâ sibi humillima arrogabat: nec enim aqua pareret in salute, nisi quos prior Maria destinatos in gratiam peperisset. Hoc voluit Chrysologus citatus, subdens statim: Et vt semper Maria humane præntia sit salutis; populum quem vnda generatrix emisit in lucem, ipsa iure præcessit in Cantico, &c. Non enim hoc propheta germanum est, hoc renascentibus salutare. Cur iure, nisi quia, vt prius dixerat, Maria melius mare populum regenerat, vt sit renascentibus à mari salutaris?

254.

Faciunt ad purioris aquæ istius nostræ encomium,

Pfal. 77. *Vnicornis natura.*
 Pfal. 28. *Maria quomodo diuinum vnicornem ceperit.*
 Rupert.
 Thom. Val.
 Deus Maria amore inebriatus.
 255.
 Sapiarum in genitum.
 Athen.
 Tertul.

pisculentum de cibus lex recusauit, ut translationem sui sentiant, tenebras hinc blasphemis interuolunt: atque ita intentione vnicornis iam proximam dispargunt, actitudo, & asseuerando ea, qua reluctentem bonitatem Creatoris infuscant. Sed & per istas caliginis sequemur nequitiam, & in lucem extrahemus ingenia tenebrarum. Bene ergo nobis, vt dixi, publicè arguendo dubitare interdicitur, ne vel atramenti umbrâ reluctentem maris, siue Mariæ nostræ puritatem infuscare videremur. Aliud est, quod viris Catholicis, sanctissimis iuxta, & doctissimis, pio indagandæ veritatis studio, permittitur adhuc; sed in recondito. Pergo.

Inter præconia alia, quibus in Cant. purissimum hunc vterum laudauit Salomon, sic habet cap. 7. n. 2. *Venter tuus sicut aceruus tritici, vallatus liliis.* quia, vt alibi fusè dicam, panem de cælo edidit, Eucharistiam omnibus apparuit: vt ex hac bonâ gratiâ per Mariam communicatâ reapsc homines, & per amorem Angeli facientur. Do tantum D. Thomam Valent. Conc. 1. de Annunc. ad hunc locum, vbi ita: *Venter tuus, aceruus tritici, &c. illius, inquam, tritici, quo Angeli saginantur, populi resciantur, & spiritus satiantur: illius panis, qui de calo descendit, quo qui pascitur, non morietur in æternum.* Sic à Maria gratiarum gratiam omnes participi ant. Sed tu mihi pende panem istum cælestem, qui in Euangelio *granum frumenti cadens in te ram* celebratur; in hoc loco non tam granum, quàm granorum aceruum appellari. Et cur aceruus multiplex in hoc vtero, qui in terra solitarii granum constituitur: Quia sic ille vterus Christum generans nos regenerauit, sic Christo ipsi vnuit regeneratos, vt iam non solum diuinum granum; sed granorum aceruum peperisse videatur. Honorius ibi: *Venter etiam tuus beatus, in quo iacuit Unigenitus Dei incarnatus, qui fuit triticum, de quo conficitur panis fidelium: ipse est aceruus, in quo cumulat fidelium populus.* Indignè sanè ponitur vnica culpæ, quæ de gratiarum plenitudine, tantæ peregit gratiæ vnionem.

Et quidem idè statim vterus tanti operis artifex, *vallatus liliis* describitur: non maceriâ adhibuit; non sepes etiam, quas vocant viuas, felici arcæ putauit admouendas: sed illam vallo bellico, militari constringit sepimento virtutum: ne inferno hosti, ne infestanti culpæ aliqua ex parte aditus pateret. Maius est illud, quod non vtunque; sed *lilia* vocentur hæ virtutes: vt dum Christus Cant. 2. *lilium* appellatur; virtutes Deiparæ, & gratias strenuissimas, atque Christo simillimas recognoscas. Hoc est, quod statim subdit D. Thomas proximè citatus: *Vallatus, inquit, liliis. Quibus liliis, nisi quibus pulcher cibatur hinnulus, qui pascitur inter lilia, lilium & ipse conuallium? Liliorum medio, vallatus liliis pascitur inter lilia, &c. Et bene vallatus liliis, vallante se Deo, vt ex nulla parte peccato pateret aditus: intus Deitate plenus, foris virtutum vallo munitus. O imbelles vallum, si in ipsa statim origine perumpi potuit!*

Habet tamen adhuc aliquid noui ponderis, si dicas, iam granum nostrum in vtero Virginis *aceruum* appellari: quia cadens in terram, & mortuum, resurgens postea culmos nostros protulit, & multum ferens fructum Ioan. 12. *spicas cumulauit.* Hoc voluit acutè

256
 Cant. 7.
 Maria Eucharistiam nobis parat.
 Thom. Val.
 Honor.
 Cant. 2.
 Thom. Val.
 258.
 Christi resurrectio bono nostro.

Ambros.
 259.
 Christi mors gloriosa.
 Matth. 27.

acutè Ambros. de instit. virg. cap. 14. *In Virginitate, inquit, vtero simul, & aceruus tritici, & lilij floris gratia germinabat: quoniam & granum tritici generabat, & lilium: granum tritici, secundum quod scriptum est: Nisi granum frumenti, &c. Sed, quia de vno grano frumenti aceruus est factus, completum est illud propheticum: Et conualles abundabunt frumento. quia granum illud mortuum, plurimum fructum attulit.* Et quomodo morte culpæ arefceret aliquando vterus ille, qui, dum granum producit, iam granorum meditatur aceruum, æternæ vitæ, & immortalis gloriæ germinaturum? Exemplo rem confirmo.

Dixi in Cantico nostro tropologico ad finem n. 1322. idè Abrahamum, aliunde sanctissimum, & pauperrimum spiritu, non solum sepulcrum; sed etiam ius sepulcri voluisse: quia destinatus morti, in hac vna hæreditate proprietatem habere, decorum & necessarium existimabat. Videbatur ergo, cælestis paupertatis Magistrum Christum, qui (quod Agnus ab origine mundi occisus dicitur) Primogenitus mortuorum appellatur, licet cæteris omnibus renunciaret; sepulturam sibi propriam comparaturum; & morti infallibili destinatum, hanc saltem hæreditatem possessurum: & tamen mortuus in alieno conditur sepulcro: idè dicitur de Ioseph sepeliente sacrum Corpus: *Et posuit illud in monumento suo nouo.* Matth. 27. n. 60. Et cur careat proprio fultem sepulcro, qui sic certæ morti parabatur? Quia cæteri à morte vincimur, dum morimur:

Anthologia V.
 Maria ad communes leges, non est ex omnibus.
 S. I.
 Esther vera typica (ignoto, nec dum excusso mysterio) comparata.
 260.
 Concil. Trident. unde Maria faueat.
 Rom. 5.
 261.
 Pintus de Concept. B. M. V.

Christus dum moritur, mortem detriumphat. Habeat Abrahamus ius sepulcri, quia ipse iure strictissimo mortis possidetur: respuat ius mortifera hæreditatis Christus, qui tantum abfuit, vt iure à morte possideretur, qui potius æternæ vitæ ius habuerit. D. Ambros. lib. 3. de virg. *Alienum, inquit, monumentum fuit, quia suum monumentum Dominus non quæsiuit: habeant tumulum, qui sub lege sunt mortis; victor mortis suum tumulum non habeat: non enim ille sepulcrum mortis desiderabat, qui de morte trophæa referebat.* Nunc ad rem. Id iuris ad æternitatis vitam feliciorum, de plenitudine acceptæ gratiæ, habuit Maria, vt illud per Christum omnibus communicarit: quo ergo iure morti culpæ adstringitur, quæ vitam nobis gratiæ reparauit? Vnde subdatur culpæ, per quam erant trophæa de ipsâ culpâ referenda? Sed, quoniam de vtero Mariæ alibi mihi plura dicenda sunt; claudo hanc paginam verbis Petri Cellens. lib. de Pan. cap. 21. *quæ quod dixi de vtero fertili, & vitali confirmant. Ergo post multa de Maria concludit: Clibanus est ad panem præparandum; thalamus ad Sponsum excipiendum; templum ad Pontificem intromittendum. Clibanus ad victum, esurienti; thalamus ad sobolem Christianorum; templum ad emundationem delictorum.* Habes, quæ satis sint de plenitudine gratiæ Mariæ, ne in Conceptione vacua intelligatur: vbi non tam laboris fuit dicenda quærere, quàm euitare dicta. Nunc ad grauiorem huius Articuli Anthologiam, & accuratius exorandam, ipsâ Auspice Dominâ, veniamus.

congregati, in hac Paulini gladij acie, quam toti iugulando Orbi acutissimâ, cælesti lumine agnouerunt: vt hebetem adhuc contra Virginem pronunciarent. Ego sic puto statuedum. Eo ipso, quod in omnes viderent desquiere, Deiparam non inuolendam agnouerunt. Maria non est *ex omnibus*, sed super omnia: nõ omnium prima, sed vna inter omnes. Non solet sermo diuinus præstantissimum aliquid in quouis genere, eiusdem generis inferioribus interfere, vel adnumerare: tantum abest, vt illud, *omnes peccauerunt*, Deiparam includat, vt eo ipso Maria excludatur.

Expende nunc celebrem, & cuius notum typum præseruat Deiparæ Estherem, nõdum, si me mea nõ fallit opinatio, excussum satis. Languebat illa, legis seueritatè trepidabat: ad quâ tunc Assuerus. *Quid habes, Esther? ego sũ frater tuus: noli metueri: non morieris, non enim pro te, sed pro omnibus hæc lex constituta est.* cap. 15. n. 12. & 13. Quasi non deberet Augusta duræ legi subiacere: sicque deberet Maria à damnationis lege præseruari. Sic Doctores, quos viderim. Sed tu mihi attende ad verborum tenorem; quibus metus excutitur, iniicitur fiducia: *Non enim, inquit Rex, pro te, sed pro omnibus, &c.* Ecquæ ratio ista, o Assuerus?

D. Ambros.
 Petr. Cell.
 Vteri Maria-Sponsus excipiendum; templum ad Pontificem intromittendum. Clibanus ad victum, esurienti; thalamus ad sobolem Christianorum; templum ad emundationem delictorum.
 261.
 Estheris libertas vnde.
 Esth. 15.
 F 3

Si pro omnibus lex constituitur, inter omnes Esther designetur, necesse est, quæ vel nulla erit, vel vt aliqua sit in omnibus numeranda. Si legis gladio ereptam vis testari Reginam, inuertere sermonem, & dic potius: Non enim pro te, sed pro cæteris lex constituitur. Quid rem ambiguitate perturbas? Nulla hic perturbatrix ambiguitas: vt in amore feruidissimus, sic in ratione assignandâ prudentissimus processit. Quasi dicat: Quid times? Si vides legem pro omnibus constitutam, quid non inferis clarissimè, te non comprehendere? Non tu ex omnibus es, quæ vna mihi es: non tu adnumeraris vulgæ, quæ singularissima: non commiseris vulgo, quæ excellentissima. Fauet meus Salazar cap. 41. n. 9.

Salaz. 262.

Maria super omnia non est ex omnibus.

Serap.

Declararunt Assueri mentem aliqui, (nam Vulgatus nolter, quò profundior, eò elegantior; quò abstrusior, eò diuinius mysterium quæsiuit,) qui vertunt, provt à priscis Authoribus citantur: Κοινὸν τὸ πρὸς ἀγία ἡμῶν, communis est ista lex nostra. quod Iosephus explicat: πρὸς τὰς ὑπάρχουσας. ad subditos pertinet, de quo vide nostrum Serarium. Itaque omnium vocabulo apud Assuerum, subditi, non Regina, veniunt intelligendi: & dum omnes proferuntur, non illa, quæ est supra omnes, poterat commiseri. Audeo dicere, si meticolosa de fœminei sexus fragilitate Esther non foret, potuisse aduerrere, prolata in omnes lege non comprehendî: neque enim diadematis particeps aliis adnumeraretur. Quam si comprehendere vellet Assuerus, necessariò illius nomen priuatim erat exponendum. Vnde nec Paulus (si per impossibile Maria peccasset) satis à prudenti quouis Mariam comprehendisse intelligeretur, nisi expressè diceret: Omnes, etiam Mater Dei, Regina Celi, in Adamo peccauerunt. Quis enim cum omnibus intelligat, quam super omnes Deus constituerat? Sic capienda verba ignota nemini ex D. Anselmo in officio Nog. cap. 4. vbi ita: Vna electionis S. Paulus dixit, omnes in Adam peccasse. Vera vniuersæ sententia, & cui contradicere nefas esse pronuncio: sed cum eminentiam gratiæ Dei in te, Maria Virgo, considero, sicut te non inira, sed supra omnia, quæ facta sunt, ineffabili modo contueor; ita & te non lege naturæ aliorum, in tua Conceptione delectam fuisse opinor. Nihil pro me expressius, quasi idèd non sit ex omnibus, quia super omnia; vt iam, ô Maria, non pro te, sed pro omnibus hæc lex constituta sit, & necessariò te ab omnibus eripuerit Tridentinum. Probemus ergo iam membratim, Paulo explicando, quidquid in hoc egregio, & regio Mariæ typo reluet excellentius.

D. Anselm.

S. II.

Non adnumeratur omnibus, quidquid in suo genere de singulari præstantia unum appellatur.

263.

Numerum facere cum

NUMERUM cum aliis facere (nisi pariter vnitas, quod in sola beatissima Trinitate euenit, intercedat) importat vilitatem. Parum est rei excellentissimæ esse

primam, ni vna sit, & numerum licet sequentium, & inferiorum respuat omnino. Nos autem dicebant veteres, abiecta conditioni significanda. Hinc est, vt quod excellentissimum est in aliquo genere, non tam primum, quam vnum veniat appellandum: ne si, quauis primum, cum aliis connumeratur, degenerat aliquid cum illis videatur participare. Creato celo, & terrâ, & luce rerum pulcherrima in lucem edita, addit sacer Textus: Et factum est vespere, & mane dies vnus. Genes. 1. n. 5. Vnus dicitur, non primum respectu aliorum, ne vtilitatem cum illis, etiam in ipso primatu participaret: idèd benè Ambros. Hexam. 2. cap. 1. postquam huius diei opera describit, sic habet: Diem primum, vel potius vnum (maneat enim prophetica prerogativa sermonis,) ut posuimus, absoluiimus. Prærogatiua quippe digna, quæ per furtum diei tanto non eriperetur, ne cum aliis ad numerum deueniret.

Genes. 1.

Genes. 1.

Ambros.

264.

Genes. 1.

Donis adnumerari, primum.

Ambros.

Fundamentum rerum, nobilitas.

265.

Genes. 1.

Oceanum imperium.

Oboritur tamen statim dubitatio, cur composito iam firmamento, & subdiuisis aquis subdatur: Et factum est vespere, & mane dies secundus. n. 8. Ades huc, dies secunde. Eccuius? nam secundus appellaris? Illius, inquit, Heri, quo lux producta. Illudis: ille non primus fuit, sed vnus: nec ab hoc secundus, sed alius dici poteris. Cur te non primum, respectu subsequentium, potius appellaueris? Decorius putauit, tanto diei præterito adnumeratus, diei secundus, quam respectu aliorum primus: & adblanditur huic sacer Scriptor, vt ita dixerim. Veruntamen indignum putauit, si diem illum præteritum vnum reuera, primum appellaret. Et vnde, inquis, tanta vni illi diei dignitas, vt temeratus credatur, si cum aliis numeretur, nec à cæteris omnino excipiat? Ambros. citatus: Excipiendus a cæteris, tanquam dies vnus: non conferendus cum cæteris, tanquam dies primus est: vnde fundamenta rerum omnium posita, & cause esse cæperunt, quibus mundi huius, atque vniuersæ visibilis creaturæ, fulca substantia est. Neget, Mariam esse vnâ, à cæteris excipiendam, nec cum cæteris conferendam; qui, ab illa in mundo gratiæ non iacta fundamenta salutis, lucis pulchritudinem non effusam, id est, non editum Christum denegauerit. Quod si id negari non potest, frustra vnâ ab omnibus separatam, cum omnibus percussis Paulino anathemate, adnumeraueris.

Diuisis iam aquis, his in terra fluctuantibus, illis in cælo suspensis, addit Deus: Congregentur aquæ, quæ sub celo sunt, in locum vnum, & appareat arida. Et factum est ita. Et vocauit Deus aridam terram, congregationisque aquarum appellauit maria. Genes. 1. n. 9. Loquitur, vt nemo negat, de Oceano, siue immenso mari, in quo terris aquæ, vndique dispersæ, diuino imperio tunc fuerunt congregatæ. Sed, quis iam non addubitet, cur in solum Oceanum dicat confluisse aquas, cum in tot alios stagnantes lacus congregentur? Quis nesciat, Tiberiadem, Lucrinum, Auernum, Larium, Benacum, & innumeros alios? Regnant isti suis terminis clausi, suis fluminibus æstuant, ab imperio Oceani immunes, & variis, profundissimisque tractibus protensi: cur de his nulla mentio, quasi ab omnibus aquis congregatis vnâ Oceani congregatio formaretur? Quia, licet lacus isti ingentes reperiuntur; Nani tamen sunt, si cum ingenti Oceano componan-

tur. Vnde indecens putauit diuinus Scriptor, si dum de mari principe sermonem instituebat, lacus commemoraret: nescit enim, quidquid vnum de singulari præstantia est, nec aliis comparabile, cum eisdem in numerum aduenire. Totum habet Ambros. Hexam. 3. cap. 3. qui tandem sic concludit, rem apto exemplo confirmans: Quomodo vna congregatio aquarum? Sed, quemadmodum dicitur, quia fecit Deus duo luminaria, id est, Solem, & Lunam, cum sint vtrique & stellarum luminaria & vna congregatio dicitur, cum sint plurima: neque enim annumerantur, quæ non conferuntur. Refer huc, quæ supra dixit Chrysol. de Maria: Maria Mater vocatur. Et quando non Maria Mater? Congregationes aquarum vocauit maria, &c. Vnum est Mare, siue Maria nostra, cui congregationes gratiarum congeruntur, cui cæteri iusti nequeunt conferri, vnde nec adnumerari. Vnde ergo in communi noxiorem catalogo, quæ non est ex omnibus, cum omnibus dicitur numerata?

Ambros.

Non adnumerantur, quæ non conferuntur.

Chrysol.

266.

Cant. 6.

Maria cur vna dicatur.

Guillel.

Honor.

Rupert.

Huc signatè facit illud Cant. 6. n. 7. Sexaginta sunt Regna, & octoginta concubine, & adolescentularum non est numerus. Vna est columba mea, perfecta mea: vna est Marii sua, electa Genitrici sue. Vbi benè Guillelmus de Maria: Vna est Marii sua, electa Genitrici sue: Mater, seu Genitrix eius, sicut & omnium nostrum redemptrix: illa gratia est, &c. Communis illi est participatio gratiæ: sed in eadem participatione illa excellit. cum aliis, quæ supra dedi ad rem aliâ: quauis fœdè postea in minuspiam labatur opinionem. Sed nunc mihi satis, si vna singulariter de excellentia Matris filia dicatur, vt nunquam cum cæteris ad numerum venire intelligatur. Melius Honorius ibi Conceptionis purissimæ propugnator, vt supra dixi: Vna omnium transcendens merita. Et pulchrè dixit, transcendis: quasi in alia serie, in alio statu omnes relinqueret, immeritò ad culpam omnibus adnumeranda. Optimè Rupertus apud Ghæler. Vna: quia nec inter Angelos, nec inter homines similem, vel primam habet, nec sequentem habitura est. Non habuit Maria primam aliquam creaturam, nec etiam in angelica puritate: imò nec prima respectu aliarum dici potest; sed vna: quia non possunt istæ sequentes appellari, siue secundæ; neque simul adnumerari, quæ non conferuntur. Cur connumeretur cum omnibus ad culpam, cum qua nec Angeli ad innocentiam adnumerantur?

267.

Psal. 146.

Christus numerari nequit.

Celebrabat Dauid Domini misericordias in Ecclesia condenda, in congregandis iustis, sanandis peccatoribus, Psal. 146. deinde subdit: Qui numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat. Magnus Dominus noster, & magna virtus eius, & sapientia eius non est numerus. n. 4. & 5. Felicissimi quippe iusti, quorum nomina vt vocentur, non solum stellarum characteribus scripta sunt in cælo: sed & ipsi, tanquam stellæ, lucent in firmamento. Quæris, vide tanta dignitas? Certè à Christo Redemptore, qui Dei virtus, Dei sapientia est. Sed, cur dum tota Ecclesia numeratur, dum membrorum multitudo reducit ad calculos; ipsius Ecclesiæ Caput, & Dei Sapientia, Christus, numerum euadit? Si totum hoc diuinum è Capite componitur, & membris; numeretur saltem Christus, tanquam Princeps, ne aliud, & alienum à corpore suo, caput intelligi videatur. Cur non veniat ad nume-

rum, qui in piissimâ venit constitutionem? Respondet ibi D. Hier. (si is est) sic scribens: Numerantur itaque stelle, numerantur infiniti Sancti; & Christus vnus non potest numerari. Magna virtus Christus: Dei virtus, & Dei Sapientia, & sapientia eius non est numerus. Christus Sapientia est: & vna Sapientia non potest numerari. Constituit quidem totum quoddam ex dignatione; sed tamen cum eodem toto ex dignitate nequit numerari: non solum primus est; sed etiam vnus: vnitas numerum admittit, nec satis in multitudine numerata intelligeretur.

D. Hieron.

268.

De homine loquebatur Ecclesiastes, qui alienis desudat, & laborat, dicens: Vnus est, & secundum non habet, &c. cap. 4. n. 8. quæ verba mysticè ad Christum referenda voluit Ambros. de inst. virg. cap. 4. Concedamus id interim Sancto Doctori. Sed, cur diuinus Pontifex noster, qui à Petro sibi successiuos Vicarios reliquit, secundum, tertium, & suo ordine sequentes admittere non dicitur? Quia minueretur suprema dignitas illius, si cum aliis, quauis primus Pontifex, & Magister, ad numerum veniret. Magistros successores sibi reliquit; cum quibus tamen comparatus, non primus, sed vnus Magister in Evangelio appellatur: hunc si ad numerum redigas, si secundo constringas, licet inferiori; iam non absolutum dominum, & quod vult facientem, sed & subditum alicui fatearis, necesse est. Nunc audiendus Ambros. citatus: Dixit Ecclesiastes: Vnus est, & non est secundus. Quis est iste, nisi de quo dictum est: Magister vester, vnus est Christus? Vnus, quia vniuersus Dei Filius, &c. Nullus secundus, quia, quod vult, facit; nõ quod imperatur. Quasi iam non Imperator foret, sed imperatus, si secundum haberet: & idèd secundum non habeat, quia non tam primus, quam vnus veniat appellandus: in qua vnitate supremam, nec miscendam cum aliis vindicat maiestatem.

Eccles. 4.

Idem ostenditur.

Ambros.

269.

D. Hier.

Audi nunc, qua proportionem has Filij laudes voluerit Sophronius, siue D. Hier. Serm. de Assumpt. in Matrem deriuatas: Sicut in cõparatione Dei nemo bonus: ita in cõparatione Matris Domini, nulla inuenitur perfecta, quauis virtutibus eximius comprobetur. Vnus est Pater noster, qui in calicis est; vnus & Magister: vna est forma virginitatis in Maria; cui vos omnes, vt imaginem reformetis integritatis, faciem imprimere debetis, in sculpturâ Spiritus Sancti: quoniam hæc est hortus conclusus, fons signatus, puteus aquarum viuentium, ad quam nulli potuerit doli erumpere, nec prauauit fraus inimici: sed permansit sancta mente & corpore, multis donorum priuilegiis sibi limata. Pulchrè. Idèd Maria vna est, perfecta est: quia tota sculptura fuit Spiritus Sancti. Ad Mariæ quasi prototypum, & formam, mente, & corpore nunquam violatam, imago reliquorum, virginum maximè, debet reformari. Omnes per culpam, Dei imaginem, superinductâ Dæmonis effigie, obscurauimus: vna est Maria, quia vna, quia perfecta, quæ imaginem sibi ab Spiritu Sancto insculptâ, vt nobis forma, & reformatio esset, nunquam temeravit. Sed hoc infra fusissimè ponderabo. Nunc tantum pendè, Mariam vnâ, non primâ appellari; & idèd non cum omnibus ad corruptionem formæ commiseri: idèd dum omnes dicuntur peccare, dum lex pro omnibus dicitur constituta; eò ipso ab omnibus vnâ, quæ numerum non ingreditur, segregatur.

Maria, virginitatis idea.

Maria imago incorrupta.

270. Differt acutissime contra Marcionem, qui plures Deos blasphemabat; Tertullianus lib. 1. cap. 3. Principalis, inquit, itaque, & exinae tota congressio, de numero: an duos Deos liceat induci? Ss forte, poetica, & pictoria licentia, & tertia iam heretica. Sed veritas districte pronunciat: Deus, si non vnus est, non est: quia d. gnus creditur non esse, quodcumque non ita fuerit, ut esse debeat. Maria, ni sit vna, iam erit ex omnibus: si ex omnibus fuerit, iam peccatrix erit: si peccatrix, minus idonea Mater, vt late ex Patribus supra probauit. Posses ergo, licet impari certitudine, sic arguere: Si Maria vna non est, non est: quia facilius de illa crederetur non fuisse Matrem, quam talem fuisse, vt esse non debebat: quatenus idoneum magis diuinæ Maiestati, matrem non efformare, quam minus idoneam efformare. Nata huc verba Origenis hom. 1. ad cap. 1. Matth. Huius itaque Vnguentis Dei dicitur hac Mater Virgo Maria: digna digni: immaculata sancti, & immaculati: vna vnus: vnica vnici. Quia vna est, ided digna, siue idonea: quia idonea, ided immaculata: quia immaculata & vnica, non cum omnibus maculatis numeranda. Alludit, vt vides, ad locum Cant. supra citatum.

271. Sed redeat Tertullianus ibidem contra eundem Hæreticum, exemplo duorum Regum summorum se protegentem, sic subiungens: Qui exemplo veteris Regis quasi summi magni, vide, ne iam non possis eo vti. Rex enim, est summum magnum est in suo solio, vsque ad Deum; tamen infra Deum: comparatus autem ad Deum excidit iam de summo magno, transiit in Deum. Hoc si itaque, quomodo veteris eius rei exemplo ad Dei comparationem, qua dum ad comparationem accedit, amittitur? eodem lib. cap. 4. Vnde infert necessariò, vnum esse Deum, cum quo nihil alias summum, & magnum in comparationem venire potest, quin amittatur, & in paruum & infimum redigatur. An non ergo vna Maria, de qua, vt vidisti, dixit citatus Hieronymus: Sicut in comparatione Dei nemo bonus: ita in comparatione Matris Domini, nulla inuenitur perfecta; quanuis virtutibus eximis comprobetur. Si itaque vna est Maria, non poterit in numerosa aliqua multitudo computari.

S. III.

Non intelligitur in omnibus, quidquid præcellenter super omnia constituitur.

272. Bene etiam lex, dum pro omnibus dicitur constituta, eo ipso Estherem liberam prædicabat. Bene Tridentinum, dum omnes condemnatos audit à Paulo, eo ipso legem contra Mariam non validam præsumpsit: quidquid in quouis genere præcellit, ita vt longissime supra omnia sit, in omnibus illius generis non comprehenditur. Hoc adhuc euidentius probo, quam superius. Fausta resurrectionis Dominica nuncia piis fœminis Angelus inculcans subdidit: Ite, dicite Discipu-

lis eius, & Petro, quia præcedet vos in Galilæa. Marc. 16. n. 7. Vnus Petrus inter Discipulos, expresso nomine, adnotatur, quasi non veniret in communi Discipulorum titulo intelligendus. Nimirum, negauerat paulò antè Magistrum, inquit multi Patres, & se indignum reputaret hoc nuncio, nisi exprimeretur. Veneror piissimè dictum. Sed reuera, qui viscera nouerat pietatis Magistri, qui feruidè pœnitens culpam emacularat, qui ad sepulcrum cum Ioanne celerrimus accurrerat, adhuc se cum aliis Discipulum reputaret. Quid ergo? Respondet ibi Author Quadrige euangel. Hunc Angelus potissimum nominasse existimatur: primo quidem ob primatum, quem inter ceteros à Domino consecutus fuerat, & eminentiam: erat enim omnium præcipuus, &c. nam, quantumlibet negasset Christum; non ideo tamen à primatu exciderat: quod omnino argumentis pluribus demonstrauit. Scilicet, qui supra omnes de potestatis infulis collocabatur, minus decenter in omnibus tumultuati intelligeretur.

Nouerat Paulus, Mariam præcellentiùs longè præstare omnibus Angelis, quàm Petrus omnibus Discipulis præstaret: ided dum omnes condemnat, iatis vidit, Mariam in termino farraginoso non comprehendere: qui si Deiparam vellet comprehendere, dicturus erat: Omnes, etiam Maria, peccarunt in Adamo. In rebus quippe præcellentibus necessaria magis expressio ad causas dedecoris, quàm honoris: quod magis à præcellentia dedecus videtur alienum. At, cur, inquis, Mariam expressè non excepit? Prudentibus se putabat allocutum; quibus, credebatur, in re nulla Deiparam fore cum omnibus intelligendam. Huc affero vulgatissima verba D. Cypriani lib. de oper. Card. Christi, Serm. de Natiuit. Non sustinebat iniuria, vt illud vas electionis communibus laceraretur iniuriis: quoniam plurimum à ceteris differens, naturam communicabat, non culpam. Vbi multa de Maria, quæ huc faciant, ab aliis iam optimè ponderata. Electa, & prælecta est Maria: communi, & omnibus irrogatis pœnis, solum per iniustitiam creditur constringenda.

Quid? Cõfidenter, quin excipiat Mariam, loquitur Paulus à Christo ipso edoctus, qui in simili materia nihil putauit Matri derogatum: quia nihil contra Deiparam prudenter ex verbis eius coniectari posse cognoscebat. Auditis Centurionis verbis fidei scintillas spirantibus, Spiritu iam Christiano feruescentibus, respondet Dominus: Amen dico vobis, non inueni tantam fidem in Israël. Matth. 8. n. 10. An extra Israël Mater tua, verissime Iesu: Vbi ergo fides illa, quæ Angelo credens, mundum, imò & Cælum illuminauit? Si in Israëlitide Virgine fides, plusquàm in omnibus aliis cernitur creaturis; quid Centurionis fidem, Matris, & omnium Israëlitarum fidei visus præponere? Puto, responderet Christus, si quis coram argueret, solum dignitatis maternæ inscium potuisse existimare, Mariam ibi comprehendere, cum omnes de exiguitate fidei Centurioni cedentes commemorantur. Aliquid his addit, & maximè ad rem nostram Ludolph. Carthuf. de vita Christi, 1. p. cap. 42. ad hunc locum: Non inueni tantam fidem, &c. Excipitur autem semper B. Virgo, cum de meritis, vel peccatis sit mentio. Quid clarius posset scribere hic Author pro vera, id est, pia sententia; proque loco nostro Pauli intelligendo?

275.

Matth. 17.

Preiosa pretiosius vendenda.

Ambros.

276.

Maria Angelis prælatæ.

277.

Deuter. 18. Act. 3. & 7.

Luc. 7.

gendo? Semper, vbi in Sacris de peccato, aut merito vniuersalis reperitur propositio, Maria excipitur: quia nullius culpæ, quia meriti sublimioris: nec intelligenda cum omnibus, quæ super omnes.

Soluturus Christus Dominus tributum, cui omnes etiam tributant Seraphini, dixit ad Petrum: Vade ad mare, & mitte hamum: & cum piscem, qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore eius, inuenies staterem. Matth. 17. n. 27. Non alibi legis in Euangelio, Apostolos hamo expiscantes: semper mittentes retia, semper laxantes plagulas describuntur. Cur ergo singulariter in hoc euentu spernuntur retia, hamus eligitur? Quia nec etiam alibi legis in Euangelio tam diuitem thesauro piscem, in typum præcellentioris alicuius sanctitatis captum. Rete sic iacitur, vt turbam, & piscium congreget multitudinem. Decebat ergo, vt tam pretiosus piscis, pretiosioris sanctitatis typus concludente multitudinem reti caperetur: hamo singulariter erat extrahendus, leorsim computandus; qui supra omnes, non erat cum omnibus conferendus. Ambros. lib. 3. de virginib. postquam fusc hunc explicat de Protomartyre, sic concludit: Ergo resibus, & hamo piscatore perfectior: vt recte concludat, hamo adurat: sed reti turba concluditur, hamo singularis eligitur. Pulcherrimus locus, si quis alius, ad probandum, non debuisse Mariam ordinario modo redimi, & à peccati pelago extrahi cum aliis cateruati; sed priuato tenore, scilicet, præseruante. Sed de hoc in redemptionis Anthologia fufius differendum.

Nunc id solummodo pende, non decuisse, vt piscis tanti gestator thesauri in turba vulgari piscium communi rete caperetur: si capiendus, singulari fuit modo capiendus. Nec ergo communi legis indagine Esther, neque communi omnium reti Maria capi debuit: quæ si fortè caperentur, priuato alio modo, & expresso peculiari rescripto capi debebant. Erat super omnes Esther nostra non solum homines, sed etiam Angelos, nec in omnibus maledictis veniebat intelligenda. Vnde benè D. Bonauentura ad illud Estheris typicæ cap. 1. v. 5. Assumpsit duas famulas, & super vnã quidem innitebatur, &c. altera autem famularum sequebatur dominam, defluentia in humum indumenta sustentans. sic scribit in speculo virg. cap. 3. Due famule, quarum domina est Regina Maria, sunt angelica, & humana natura. Intelligentia angelica est famula, supra quam domina innuitur in celo. Anima verò humana est famula, que dominam suam sequitur in mundo: colligens vestimenta domina, scilicet, virtutes, & exempla Maria. Non subiacuit legi Dæmonibus subiecti, quæ angelicæ supereminet puritati: non venit cum omnibus in captiuitatem, quæ super omnes colitur ad dominium.

Annunciabat Moyses populo Christum venturum dicens: Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis, si ut me, suscitabit tibi Dominus Deus tuus. Deuter. 18. n. 15. quem locum de Christo intelligendum, fide sanctum Act. 3. n. 22. & 7. n. 37. At ecce tibi commendaturus Christus Ioannem Baptistam sic habet: Sed quid existis videre? Prophetam? Vtique dico vobis, & plusquàm Prophetam, &c. Dico enim vobis, maior inter natos mulierum Prophetæ, Ioanne Baptistâ, nemo est. Luc.

cap. 7. à n. 26. Atqui-Propheta es tu, Domine: nunquid cum omnibus Baptistæ postponeris? At alij, inquis, quibus Ioannes præponitur, de mulieribus nati sunt; Christus de Virgine: vnde cum illis non adnumerandus, fateor. Non tamen adhuc ista plena ratio obturandis Pharisaicis blasphemis, cum Christus, qui se passim Dei Filium appellarat, nondum se Filium Virginis, vt ex Euangeliis patet, prædicaret. Vnde ergo id noscerent Iudæi, ne illum inter natos mulierum computarent; & ex suomet ore Ioanni ipsi contenderent postponendum? Plusquàm satis erat, quod sæpe se Dei Filium, & Deum enunciarat: vnde tantummodo impiè cum omnibus ad Ioannis comparationem venire crederetur, qui tam longè super omnes Diuinitatis conditione eminebat. D. Ambros. in hunc locum lib. 5. in Luc. explicato loco Deuter. sic concludit: Si igitur Christus Propheta, quomodo maior his omnibus? Nunquid Christum Prophetam negamus? Imò & Dominum Prophetarum confitemur: Ioannem autem Prophetam assero, & hunc omnibus dico esse maiorem; sed inter natos mulierum, non Virginis natos. Maior fuit iis, quibus aequalis esse poterat forte nascendi. Tunc sic grauer ad rem meam: Alia ista natura est, nec cum humanis generationibus comparanda: non potest homini cum Deo vlla esse collatio; in suis enim quisque præfertur. Non poterat Ioannes Christo comparari: quia non poterat Christus in omnibus aliis purè hominibus computari: nec enim erat inter omnes Prophetas, qui licet Propheta, erat pariter super omnes Deus benedictus in sæcula.

Audi nunc, quid Paulus prober, vt Propheta noster, Deus intelligatur: Cui enim dixit aliquando Angelorum: Filius meus es tu: ego hodie genui te? &c. Et ad Angelos quidem dicit: Qui facit Angelos suos, spiritus; & ministros suos flammam ignis. Ad Filium autem: Thronus tuus Deus in seculum seculi. Hebr. 1. à n. 5. Et pende deinde, qua pietate, seruata proportione, in Dei Matrem id transferat D. Thomàs Valent. Conc. 2. de Natiuit. Hoc est enim nomen, super omne nomen pure creatura, in quo nemo tecum participat, o Virgo, Cui enim aliquando, non dicam hominum, sed etiam Angelorum dixit: Mater mea es tu: Filius tuus sum ego? Ad Angelos quidem dicit: Qui facit Angelos suos, spiritus; & ministros suos, ignem vrentem, ad Virginem autem: Vnica est columna mea, vna est perfecta mea, vna est genitrix mea, electa mea vna est: quia nec tibi similem visis, nec habere sequentem. Quanta proportio! Filius, quia vnus est Deus super omnes, nec inter omnes sanctissimos computatur: cur Paulus Matrem, quæ iam tunc vna erat super omnes, inter omnes peccatores vellet intelligendam? Sed illa nec etiam inter iustos, vt supra dixi, vnquam numerata. In suis quisque præfertur, inquit Ambrosius: nihil habent in diuina maternitate iusti cum

Maria commune: non possunt cum illa venire ad comparationem: plusquàm præfertur, quæ non confertur: nec similem habuit, nec est habitura sequentem.

D. Ambros.

Baptista excellentia.

278.

Hebr. 1.

Maria Matris dignitas.

Thom. Val.

Ambros.

§. IV.

Communes leges diuina dispensatione temperata: sed in Maria, non tam dispensatio interuenit, quam cessat ratio legis: imò lex ad hunc casum non extenditur.

279. Legis pena qui euertitur.

V T Deipara à communibus legibus præseruatio clarior eluceſcat, & quanta inuoluatur cum omnibus iniuria, cognoscatur; Iuris methodus, & ratiocinatio nobis dirtrigenda. Tribus modis (vt ceteros præteream) legitime à pœnis legis incurrendis, aliquis sollet præseruari: vel, quia obstrictus legi, & iam reatu obnoxius, legislatore dispensante eripitur: vel, quia in illo videtur cessare lex, quia legis ratio, & anima cessat in illo: vel, quod securius habetur, quia lege non constringitur, non se ad illum casum lege extendente. Aliud enim est cessare in aliquo rationem legis, ad quam aliunde tenebatur: aliud non extendi ad illum rationem legis, qua proinde non potest comprehendit. Vide præ aliis Sanchez lib. 2. de Matr. disp. 37. n. 3. & Konink de Sacr. tom. 2. disp. 9. dub. 3. n. 41.

Sanchez. Konink.

280. Dispensatus in lege unde gloriosior.

Qui putant, Mariam in Adamo peccasse, atque debitum proximum contraxisse; nihil tamen actualis culpæ incurrisse; dispensatum in lege communi asseuerant: quia hæc lex non ita absolutam, & definitam importat Dei voluntatem, vt de facto omnes in culpa conciperentur; sed, vt de facto omnes reatum culpæ subirent: cum qua stat proinde, vt aliquis ab actuali culpa possit præseruari. Sicut, dum supremus Princeps legem infamiae promulgat absolute in quosuis transgressores, non ideo prohibetur, quod possit cum aliquo obærato, & transgrediente speciali priuilegio dispensare, & obnoxium infamiae ab eiusdem eripere incurſu. Dupliciter tamen, ni fallor, hæc dispensatio in obærato potest intelligi: aut ex mera Principis pietate, pœnam misero, sub eadem sua conditione permanſuro, condonans; quæ in supremo Legislatore veræ dispensationis obtinet rationem: aut secundo, quod ipsum obæratum in tantam decernat euehere dignitatem, cum quâ debita infamia stare dedecet, etiam præterita; quia semper destinata dignitati obstrepitura præsumitur. Quis enim publica, & ignominiosa verbera non putaret fœdare semper hominem illum, quamuis in Proregem assumeretur postea? Et hic modus dispensandi longè decorior: quia posita priori gratia destinata dignitatis; non iam eripitur à verbera infami de mera Principis pietate; sed etiam de quadam quodammodo decenti iustitia, quæ tamen ex profusiori illa & mera gratia electionis præuisa tota conſurgit. Et hoc secundo modo in Virgine euenisse, omnes huius opinionis Authores fa-

teri debent, dum magis idoneam Matrem ex præseruatione prædicant: quasi maternitatis electio, præseruationi causam exhiberet. Fauet omnino huic loquendi modo D. Cyprianus supra num. 273. dum ait: Non sustinebat iustitia, vt illud vas electionis communibus laceſſeretur iniuriis. Quasi posito gratuito electionis fauore, iam ad præseruationem iustitia quodammodo intercederet: quod suo modo ex gratia sanctificationis nostræ, vnde glorificationis oritur iustitia, potest explicari: nec enim ab exemplo impensior veritas requirenda.

D. Cyprianus

Nihilominus semper æquè probabile, & magis pium putauit, Mariam dispensationem legis in actuali origine non habuisse: cum enim tota ratio, cur omnes in origine fœdemur, sit, quod in Adamum transfusi, in eodem obnoxij fueramus, cum Maria in protoparentem (quod in Examine ostendi) non transfunderetur: cessare videtur omnino in illa ratio legis, ac proinde lege non constringitur: neque ad non incurrendas pœnas indignit dispensatione: quia tamen Theologis grauissimis vertitur in dubium, an cessante in particulari ratione legis, eiusdem legis cesset obligatio; planius, & securius dices, ad Deiparam, legis rationem non extendi: nec ad eius casum, culpæ contractionem produci potuisse: quia lex intra rationis suæ terminos continetur; & Maria, quia in Adamo non peccauit, ultra terminos legis, & rationis, actuales origines condemnantium, longè constituitur: ideo Assuerus non tam dixit Eitheri, se dispensare, quam ad illam, legem non extendi. Sumo hos terminos minus proprios: quia fugestui familiariores.

281.

Maria dispensatione non indignit.

Oppones: Assuerus in signum condonationis extendit super Eithere auream virgam cap. 5. num. 2. & cap. 15. num. 15. quod nihil aliud fuit, quam cum ea in pœnis dispensare: quod satis claret ex cap. 4. num. 11. vbi ita: Omnes serui Regis, & cuncta, que sub ditione eius sunt, norunt prouincia, quod, siue vir, siue mulier, non vocatus interius atrium Regis intrauerit, absque vlla cunctatione statim interficiatur: nisi Rex auream virgam ad eum extenderit in signum clementiæ, atque ita possit viuere. Respondeo falsus, extensionem aureæ virgæ, dispensationis in pœnâ debitâ indicem fuisse ex se in casu tamen Eithere non tam requisitæ, & necessariæ dispensationi, quam abundantiori solamini, & tutiori securitati descriuisse. Quasi dicat Rex: Tu quidem, Eithere mea, Augustæ iure, lege communi non constringeris, vt frustra existimabas: sed esto, demus te constrictam fuisse, en aureâ virgâ tangeris, en condonaris: quid ultra trepidas? Sic passim videmus, Religiosis timidis, & scrupulosâ conscientiæ, quos valetudo à recitandione excusat omnino, adhibere Superiores dispensationem; non quam putent, in ratione legitime excusante, necessariam: sed quâ trepidas vano metu conscientias penitus serent.

282.

Esth. 5. & 15. Eithere ad dispensata.

Esth. 4.

Hoc breuiter, ne minus docti hæſitent, adnotato: iam fuscè anthologico stylo, vtrunque opinionem confirmamus.

* * *

§. V.

Prædicta vtraque opinio amœnè propugnatur.

283.

Deus, legum suarum dispensator.

VI Deiparam debitum contraxisse, & proinde verè dispensatam admiserit fuisse, hinc rem facillimè poterit propugnare. Parat Abraham Deo rationale obsequium; humanam victimam: hanc ab ipsa insolentia pretiosam; illud dominico imperio venerandum. Inter gladium, & ceruicem prohibitio pia intercedit. Pergit Ecclesia: promissæ terræ introducuntur Hebræi, quibus cauetur, ne Ethnicorum imitentur sacrificia: & subditur: Non facies similiter Deo tuo: omnes enim abominationes, quas auersatur Dominus, fecerunt Diis suis, offerentes filios, & filias, & comburentes igni. Deuter. 12. n. 31. Et tamen legis postea Iephtem piè vouentem, (quod ex pluribus Doctoribus nunc suppono,) & magis piè filiam suam Deo immolantem: Fecit, inquit Textus, ei, sicut vouerat. Iudic. 11. n. 39. Et pateris, Numen? Ignoscis olim iuueni robustissimo mortem despiciet: nunc virgunculâ delicatâ, & mortè perhorrenti non moueris? Olim nondum editâ lege ictum suspendis: modò obstante iam rescripto adigis ad ictum? Imò etiam propterea: ne ita communibus suis legibus affixus crederetur, vt, cum aliquo obærato legi exequenda, dispensare prohibitus intelligatur. Ad altum mysterium humanam sibi fieri hanc victimam, non permisit solùm; sed voluit; sed iussit: vt obiter dispensare quandoque nosceretur. D. August. lib. 7. in Iud. quæst. 59. tomo 4. licet contrariæ sententiæ de culpa Iephte plus inclinet: admittit tamen innocentiae probabilitate sic concludit: Si Spiritus Domini, qui factus est super Iephte, vt hoc voueret, omnino præcepit, quod quidem Scriptura non aperuit: tamen si hoc ille præcepit, cuius non licet inra contemnere; non solum inſipientia culpanda non est; verum etiam laudanda obedientia. Dispensatur itaque diuino fauore Iephte, vt non obstante lege talia sacrificia damnante, puram offerat victimam: vt iam non obstante damnationis communis lege credatur Maria purissimam Conceptionem obtinere potuisse.

Deuter. 12.

Iudic. 11.

Iephte iussit filiam ingulauit.

D. August.

284.

Dispensatio ipsa, noua lex est.

Venit Elias in Samariam; & conuicturus falsos Baal Prophetas, altare erigit, componit holocaustum, caelestem ignem suspirat, & in mediis aquis viuidius excipit incendium: Et vorauit holocaustum, & ligna, & lapides, & puluerem quoque, & aquam. 3. Reg. 18. n. 38. Sed, quid agis, Vates sanctissime? & vbi lex illa feterè præcipiens, vt nihil extra templum immoletur: sicut extra tabernaculum prius nihil offerebatur: Nunquid non adhuc idem Dominus? Imò ipsissimus. Nunquid tu aliunde diuinâ lege non constringeris? Imò, vt fidelior, sic constrictior. Quid ergo? Dispensauit Dominus: qui ideo absolutissimus, quia legibus communibus non sic tenetur; vt nequeat aliquando aliquem aliâs legi subiectum, à legis obligatione liberare: omnes voluit legi obæratos; sed non ad omnia; vt in

aliquo casu legem sanctissime possent præterire. D. August. eodem tomo, lib. 3. Leuit. quæst. 56. ad hunc Eliæ locum, qui Leuiticæ legi repugnare videbatur: Cum iubet ille, qui legem constituit, aliquid fieri, quod in lege prohibuit; iussio illa pro lege habetur. Non enim deesse poterant miracula alia, præter sacrificium, quibus superarentur, & conuincerentur Propheta lucorum: sed Spiritus Dei, qui fueras in Elia, quidquid de hac re fecerit, contra legem esse non potest: quia dator est legis. Inter tot miracula hoc vnum eligitur, in quo legis dispensatio erga Eliam interueniret: credo, vt his dispensationibus via sterneretur, quò suauius dispensata Maria cognoscatur.

D. August.

Quid? si semper Deus absolute, & efficaciter sic leges irrogaret omnes, vt nunquam sibi liberam aliquando dispensandi libertatem referuaret: posset inficium vulgus existimare, sibi magis, quam hominibus, leges posuisse. Ideò Ethnicis, cum fata infallibilia putarent, & (qua parte in errore suo minus hallucinantes erant) aliunde Ioui suo subiecta credebant: vt aliunde infallibiliter euentura, aliunde à libero Ioue promanantia concordarent; dicebant cum Seneca: Scripsit Iupiter fata; sed stat fatis. Non tollunt quidem absoluta decreta, quæ in Deo ponuntur, eius libertatem; imò maximam in sensu diuino manifestant: quauis infallibiliter decreta sit executurus. Si tamen in aliquibus absolutis quoad legis obnoxietatem: quoad eiusdem legis pœnas actuales, & executionem, nunquam dispensaret; putaretur ignorantibus, fata, vt sic dixerim, scripsisse: sed postea necessariò stare fatis. Videamus, quid de hac re sentiat Magnus Augustinus.

285.

Imperfectum putaretur Deus, ni quandoque dispensaret.

Senec.

Angelum sibi sub iuuenis specie apparentem, Prophetam Dei Altissimi reputans Gedeon: Ne recedas inquit, hinc, donec reuertar ad te portans sacrificium, & offerens tibi. Iudic. 6. n. 18. Tibi, scilicet, portans; sed Deo, quem refers, illud offerens. Annuat Angelus. Sed, cur annuat iussu Dei, si districtè præceptum, vt in tabernaculo Silo tantummodo offerretur? Cur dispensat Deus, si tot aliis modis exhibitam deuoti animi significationem à Gedeone poterat acceptare? Credo, ne putaretur, sic leges suas absolutas condidisse, vt illis semper stare cogeretur. D. August. cit. tom. lib. 7. Iud. quæst. 36. Intelligendum est, quod illum Angelum primò Prophetam putauerat, & tanquam Deum in illo consulerat de offerendo sacrificio: quod ille si prohibuisset, non utique fieret: sed, quoniam approbauit, & vt fieret, annuit; Dei auctoritatem Gedeon in faciendo secutus est. Ita quippe Deus legitima illa constituit, vt leges non sibi, sed hominibus daret: vnde, quodcumque, præter illa, ille præcepit, non à transgressoribus; sed potius à pijs, & obedientibus impletum intelligendum est. Non sibi, sed hominibus transgressoribus legem de inficienda omnium origine posuit Deus; ideo decuit, & potuit Mariam præseruare.

286.

Idem probatur.

Iudic. 6.

D. August.

Hinc illud Sapientia prærogatiuas suas decorè commendantis: Quando circumdabat mari terminum suum, & legem ponebat, quis, ne transirent fines suos. Prou. 8. n. 29. Et quoties, restagnante alueo, flumina signatos fines transcendunt: Quoties erupit pelagus, & rupto arenæ firmo vrbes depopulatus est? Eadem lege aquæ præcipitant, & irremcabili cursu ad mare, aut deferuntur leues.

287.

Prou. 8.

Ordinaria rerum leges dispensata.

aut.

aut fluctuantes impelluntur : eadem mare continua fluctuatione ætuit, liquida superficie perennat ; & audis tamen , & credis , Iordanem conuersum retrorsum: Erythraum relicta cavitatè subdiuisum : negat ille tributum mari , & istud sibi dolet ereptam continuationem : utrobique variato ordine, immutantur : ille frænatur, istud erigitur : ille in immobile stratum, istud in adamantinos parietes componitur. Prætereo fluidam aquarum instabilitatem, resumpto solido genio, Petro percalcatam. Quò pergis, diuine Legislator, toties aquarum leges semel traditas tam variato tenore interrumpens, humanis oculis parans spectaculum? Nimirum, collocauerat Dominus initio aquas, præter naturam, *super firmamentum*. Gen. 1. n. 7. quod ignaris aliquibus impossibile, neque creditu dignum putabatur. At videant, inquit Deus, in aquis aliis leges naturæ toties dispensatas, ne de aquarum, quæ super firmamentum sunt, dispensatione, iam inde prudenter valeant dubitare. Latissimè de hac re Ambros. Hexam. 2. cap. 3. *Quid miraris, concludit, si supra firmamentum celi potuit tanta maiestatis operatione unda suspendi? De aliis hæc collige. De his, quæ viderunt oculi hominum: quomodo ad Iulæorum transitum, (si rationem quaeris,) se unda diuiserit? Non solet hoc esse natura, ut aqua se discernat ab aqua; & in profundo interfusiones aquarum terra medio separentur. Glauerunt, inquit, fluctus, & firmamenti specie cursum suum insolito sine frenarunt. Nonne potuit aliter Hebræorum populum liberare? Sed tibi voluit ostendere, ut eo spectaculo etiam illa, quæ non vidisti, æstimares esse credenda. Sic in re nostra. Potuit quidem Deus cum Iephthe, Elia, & Gedeone, innumerisque aliis, quos passim legis, alio tenore ad peragendum negotium procedere: maluit tamen legum dispensationes aduocare: ut dum has vides, tutius dispensationem Marianam amplectaris.*

Ah! non sit, ut patiarum apud fideles Conceptio Deiparæ, quod adhuc apud impios, nullo le argumento conuincit finentes, eiudem patitur virginitas. Quam ordinaria lex illa, qua animalia perfecta, (non ut vilia ex puluere & radio, vel confusa putredine excitanda) ex masculo, & femina enascuntur? Ideò tam seridè, & distinctè mascula, & feminea animalia ad reitaurandam sobolem, in arca, noui sæculi thesauro, includenda præcipiuntur Gen. 7. & de volatilibus disertè n. 3. iterum admonetur. Et tamen nostri, ex naturæ Mystis verioribus, vultures non indulgere concubitu, nec coniugali vsu, nuptialisque copulæ forte misceri: sine vilo masculorum concipiunt femine, sine coniunctione generant: natiq; ex his in multam longæuitatem procedunt, & vsque ad centum annos vitæ eorum series producit. Sed, cur in communi generandi lege his auius dispensatum? Ut virgineo partui ederent testimonium: Ideò Ambros. cuius verba transcripsi, Hexam. 5. cap. 2. sic concludit: *Quid aiunt, qui solent nostram videre mysteria, cum audiunt, quod Virgo generauit: & impossibilem in nuptia (cuius pudorem nulla viri consuetudo temerasset) existimant partum? Impossibile putant in Dei Matre, quod in vulturibus possibile non negant? Auis sine m. sculo parit, & nullus refellit: & quia desponsata viro Maria peperit; pudoris*

Genes. 7.
Ambros.

288.
Vulturum
pitas.

Genes. 7.

Ambros.

es faciant questionem. Quid aiunt, qui solent Conceptionem purissimam irridere? Possibile non negant circa leges alias strictissimas cum feruis suis Deum dispensasse, vt grata, & pura essent opera, quæ alias sæda, & peccaminosa essent proditura: & impossibile putant, si cum Regina in Conceptionis lege dispenseretur. In aliis legibus facile dispensationem deglutiunt: solum de originis lege dispensatam faciunt questionem? Sed hæc de prima opinione satis; quia facilior, & paucissimis tantum hodie non visa certa.

Venio iam ad secundam opinionem, quæ mihi lubentius colitur; quia honori parthenico reuerentior. Videamus pluribus, & illis selectioribus, ni fallor, quam sint multa in legibus à Deo constitutis, quæ idè eisdem non constringantur; quia legis ratio ad illa non extenditur: tunc cognoscemus longè grauius & decentius idè Mariam peccaminosam, & sædatæ originis pœnas non subiisse; quia in Adamo non peccans, vltra rationis legalis terminos constituitur. Soluimus omnes in personis spoliati gratia, vt diuinæ iustitiæ satisfaciamus, qui in protoparente debuimus. Non soluat Maria, nec spoliatur gratia: nec enim habet, quod diuinæ iustitiæ satisfaciat; quia meliori redemptione (de quo suo loco fuissimè) præseruata nihil debuit in Adamo. Imò nec dispenseretur Maria: quia casus, ad quem legis ratio non extenditur, dispensationem non desiderat. Maiorem diuinæ misericordiæ gratiam sic accepit Maria: & dum minus culpæ debet, plus debet Christo, de quo, vt dixi, infra fusè latis. Iam ad rem.

Adsit in primis lex illa tam seuerè puniens, quam districtè olim irrogata de Sabbatho sanctificando: *Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua: septimo autem die Sabbathum Domini tui est: non facies omne opus tuum in eo.* Exod. 20. num. 20. Sic omne opus prohibetur, vt etiam Mamma colligendum pridie anteuertere præciperentur, ne vel etiam cibi ordinarij opere Sabbathum violari videretur. At, ecce tibi in expugnatione vrbis Iericho, vt ex toto cap. 6. Iosue patet, iubentur per septem dies Sacerdotes sublatam humeris Arcam circum muros ducere, in quibus necessariò Sabbathum computandum. O quid agis, æternæ Legislator? si semel in hoc opere dispensas, iam minoris ponderis lex Sabbathi apud populum existimabitur: nescio enim, quomodo legum vigor dispensationibus solet enervari: & quot aliis modis vrbem hostilem poterat expugnare, ne opere portandæ Arcæ, legem, quam inuolabilem cupis, infringeres; vt vilior de dispensatione appareret? Certè non dispensat Deus in hoc opere: quia ratio legis ad illud non extenditur. Opera omnia prohibentur in Sabbatho, vt in illo Deus impensius coletetur: qui ergo poterat Arcæ gestandæ opus censeri prohibitum, cuius reuerentiæ, & vsu summoperè colebatur? Et disertè omne opus prohibetur: quia eo ipso, in termino vulgari, & cateruatim posito, vt supra dixi, opus singularissimum & præstantissimum non poterat comprehensum intelligi à prudentibus. Latè de hoc Tertull. lib. 2. contra Marc. cap. 21. concludens ad rem meam: *Non facies in ea omne opus. Quod? Vtique inuicem consequens enim*

289.

Maria dispensatione non indiget.

290.

Exod. 20. Dispensatio enervat legem.

Iosue 6.

Tertull.

enim

enim est, vt ea opera Sabbatho auferret, quæ sex diebus supra indixerat, tna, scilicet, id est, humana. Arcam verò circumferre, neque quotidianum opus videri potest, neque humanum: sed rarum, & sacrosanctum, & ex ipso tunc Dei præcepto, utique diuinum. Arca sanctificationis nostræ, vt Patres sæpè testantur, Maria: non illa ex omnibus est: non est omne opus; sed opus quoddam rarius, & penè diuinum. Lege itaque non comprehenditur: dispensatione non indiget: maiori beneficio non immiscetur omnibus, quàm iam immixta ab omnibus excipitur.

Seuerior adhuc lex illa Exodi 20. n. 4. *Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quæ est in celo desuper, & quæ in terra deorsum; nec eorum, quæ sunt in aquis sub terra.* ne, scilicet, idololatriæ ansa præberetur; & similitudinibus impensè homines, vero Numini cultum denegarent. Perge nunc ad cap. 25. vbi post multa de Arcæ fabrica, & ornatu audies: *Duos quoque Cherubim aureos, & productiles facies, ex utraque parte Oraculi.* n. 18. En tibi ex celo desuper petitur, & præcipitur similitudo. Putes, propter Arcæ honorem, in re aliunde periculossimam, circa legem dispensatum: non crederem ob ornandam Arcam, animabus periculum (si quod ibi proximum intercederet) creandum, lege dispensatam. Nullum erat proximum in his Cherubinis idololatriæ periculum; quod vnum summoperè lex cauebat: idè non tam in hoc casu lex dispensatur, quàm legis ratio ad huc casum non extenditur: quis enim, nisi hebes, cultum latriæ tribueret Cherubinis, quos videbat in ornatum, aut templi, aut Sanctuarij seruientes semper, & maiorem æterni Numinis potestatem, ipso ornandi, & assistendi obsequio protestantes? Tertul. citatus cap. 22. *Sic & Cherubim, & Seraphim aurea, in Arca figuratim exemplum, certè simplex ornamentum accommodata suggestiui: longè diuersas habendo causas ab idololatriæ conditione, ob quam similitudo prohibetur: non videtur similitudinum prohibitarum legi refragari.* Non comprehenduntur negatæ similitudinis lege Cherubini, quos aliæ diuini obsequij, & seruientis ornatus causæ excipiebant: non comprehendatur negatæ gratiæ lege Maria, quæ iusta cõdignæ maternitatis causa excipiat, decentissimè apparet.

291.

Exodi 20.

Exodi 25.

Imprudencia est, seruire seruientibus.

Tertul.

292

Deitatis est non pollui, polluta sanguis.

Leuit. 13.

Luc. 15.

Sic leprosi tactus inquinans, atque polluens habebatur, vt separatus ab omnibus, capite tecto, obducto vultu, dissuta veste, clamare se pollutum, & sordidum præciperetur, ne ab incio quouis, statim polluendo, & immundo ex lege habendo, tangeretur. Leuit. 13. n. 45. Venit Christus, rogatur à leproso; & quem leuissimo verbo poterat mundare, tangit nihilominus: *Et extendens manum, tetigit eum.* Luc. 15. n. 12. Non tenebaris tu quidem legibus, Domine: sed tamen de tua comitate clementi, venisti legem non soluere; sed adimplere: idè circumciscus, idè in templo redemptus, idè Paschatis crederis celebrator. Cur ergo, quem facile poterat nutu curare, tactu lege prohibito emundas leprosum? Nimirum, qui se Deum sæpè dixerat, & miraculis aliis probarat; voluit se etiam hinc Deum ostendere, quod legis ratio ad illum non extendebatur. Si enim purus homo foret, cum aliis esset legis obseruantissimus, non cum tangeret, vnde pollui posset; ad eum Pintus de Concept. B. M. V.

quippe, qui pollui non poterat, legis ratio non extendebatur: & solum pollui non poterat, quia Deus erat. Tertul. citatus lib. 4. cap. 9. *Tetigit leprosum, à quo etsi homo inquinari potuisset; Deus vtiq; non inquinaretur, incontaminabilis, scilicet. Ita non præscribitur illi, quod debuerit legem obseruare, & non contingere immundum; quem contactus immundi non erat inquinaturum.* Probatur homo noster, Deus: quia vltra communis immunditiæ leges constituitur, ne contingens pollutos polluat. Probetur Virgo nostra digna Dei Mater, quod vltra communis fœditatis originalis legem decernatur, & à pollutis nata non polluat. Hoc Matris dignitatem decet: hoc Filij potestatem non excedit.

Tertull.

293.

Maria noua generatio orig. principium.

Genes. 6.

Alcuin.

294

Exodi 7.

Malenolus specie tenus maculare innocentes præsumit, dum v. apse non potest.

Et quidem ea fuit semper diuini ingenij conditio, vt quos in præcellens aliquod munus destinabat, vltra terminos communis legis constitueret. Inundando iam Orbe diluuij vorticibus, quia carnis inundationibus spiritum suffocaret; audit Noè à Deo: *Finis vniuersæ carnis venit coram me.* Genes. 6. n. 13. Et non palles, non tredidas, senex optime? Vniuersam carnem, id est, omnes homines audis infallibiliter delendos: homo es, vnde non pereundi concipis fiduciam? Homo erat, sed prudentissimus: vbi sic communem damnationis legè percepit animo, animos resumpsit: & aliquos inde priuatim legislatoris necessarios benignè excipiedos intellexit. Vnde, cum se, suosque (licet in carne essent) in spiritu viuere recognouit; pacato pectore suscipit decretum, quod in se, suosque non extèdi, penetrabat. At, vnde, inquis, tanta gratia id temporis huic familiaris concessa? quorsum tantum priuilegium irrogatum, vt vltra legis terminos cõstituta intelligatur? Alcuinus ibi q. 100. *Quid est, cur dixit Deus ad Noè: Finis vniuersæ carnis venit? Significat, omnes mortales, præter illos, qui in arca saluandi erant. Illi igitur quasi seminarium secundi ordinis seruari sunt.* Erat futurus iste secūdus ordo purior, à sanctissimo Noè processurus: idè Noè tatis fuit, qui meruisset, cõmuni damnationis decreto non comprehendendi. Pende nunc, an melioris ordinis seminarium Maria, (in qua, vt fusè supra probaui, omnes regeneramur per Christum,) imò & ipsius Christi purissimè seminarium; ea deberet esse, in qua delicti debitum non esset: an potius scedanda illa, vnde erat ipsa puritas emanatura.

Pro iusta innocentis sanguinis vindicta, quem impio Ægyptij tot trucidatis pueris effuderant, Ægyptias aquas in sanguinem vertit Moyses, aulpice Deo: vt iam sanguinolentus humor veniret in pocula inuitis, vtrò pridem humanum sanguinem sitientibus: & addit Textus: *Et fuit sanguis in tota terra Ægypti.* Exodi 7. n. 21. quasi nihil aquarum esset in tota terra Ægypti, quod in sanguinem scedatum non ruberet. Sed ecce ingens dubium in iis, quæ statim subduntur n. 22. *Et fecerunt similiter malefici Ægyptiorum incantationibus suis.* id est, etiam (saltem quoad apparentiam) aquas in sanguinem conuerterunt. Sed vbinam aquas facile inuenerunt, in sanguinem mutandas; si in tota terra Ægypti aquæ iam pridem à Deo in sanguinem conuersæ omnes feruescebant; Quid hoc antinomiarum in tam breui sententiâ, diuine Scriptor? Ignorantiæ est istud apud nos, non apud Scriptorem antinomiarum. Vidit prudentibus statim agnoscentium

G scendum

secundum, legem foedi ruboris omnibus aquis impositam, illas necessariò excepturam, quæ in prouincia, vbi innocentes Israelitæ degebant apud Ægyptum, scaturiebant. Non poterat horum aquas comprehendere maledictiõis lex, qui vltra pœnæ debitum, & decreti constitutionem habebantur. Ex his ergo aquis attulerunt malefici, quas deinde in sanguinem commutarunt. D. August. tom. 4. lib. 2. in Exod. quæst. 24. Quæstio est, vnde aquam in sanguinem verterunt, si tota aqua Ægypti in sanguinem conuersa iam fuerat. Vnde intelligendum est, regionem, vbi filij Israël habitabant, plagis talibus non fuisse percussam: & inde potuerunt incantatores, vel aquam haurire, quam in sanguinem verterent; vel aliquas ranas educere ad solam demonstrationem magica potentie. Nota obiçer ad mores, impios incantatores, qui ad inanem ostentationem non veræ, sed magicæ potentie innocentes aquas nullo reatu obnoxias fecerunt; & saltem specie tenus (nihil aliud potuerunt) sanguineo rubore infecerunt. Ad rem. Omnes origines de merito Deus commaculatas voluit: at illa, vbi non Israelita Sanctus; sed Israelis Deus erat habitaturus, quam ab æterno sibi, tanquam Matris initium destinabat; vltra debitum legis ponere decebat. Potuere Israelitæ Sancti in aquis suis pœnæ debitum euadere; potuit Deus illis à communi lege, non solum pœnam, sed debitum depellere anteuertens: cur id in simili alia lege, erga Matrem non fecisse contendemus? Desudat magicâ, & malignâ suâ incantatione contra Conceptionem purissimam Hæretici, vt agunt: fideles veritati tandem acquiescamus.

D. August.

295. Denique, siue per dispensationem saltem, siue digniori hoc secundo modo, demus conuicti Mariæ in hac originis lege, quod in aliis legibus æquè communibus eidem Dominæ datum non ambigimus. Vix peccat. Eua, cum audit: In dolore paries filios. Genes. 3. n. 16. Omnes sub hac lege damnata, natarum natæ, & quæ nascuntur ab illis. Vna est Maria, quæ huius legis maledictio non comprehenditur. At hoc, inquis; ex Euangelio, dum Virgo luculenter dicitur peperisse, clarè colligitur: non ita pura Conceptio. At, quot alia fateris necessario de Maria, quæ tamen in Euangelio non leguntur? Vbi Euangelij audis, Deiparam nec leui culpa actuali animam vnquam purissimam coinquinasse? Vbi audis, in gratiâ, & gloriâ, omnibus purissimis Spiritibus Seraphicis præpositam? Vbi audis, prinquam ederet sanctificatam? Si, nisi quæ in Euangelio sunt, Mariæ tribuas; ne tu iam ad impietatem declinaueris.

296. Imò, idèò crederem, idèò in Euangelio priuatas Deiparæ prærogatiuas subterici, cum tamen fusè aliorum Sanctorum priuilegia celebrentur: vt ex ipso silentio sublimius longè aliquid cogitares. Non pigeat, licet plura, legere, quæ non piguit, quia piissima, transcribere ex D. Thoma Valent. Conc. 2. de Nat. Virg. Cogitanti mihi, ac diu hesitanti, quid cause sit, quod, cum Euangeliste de Ioanne Baptistâ, & aliis Apostolis ram longum fecere tractatum; de Virgine Mariâ, quæ vitâ, & dignitate omnes antecedit, ita summatim percurrant historiam: cur (inquam) non traditum est memoria, quomodo concepta, quo-

Eius laudes ineffabiles.

Thom. Val.

modo nata, quomodo nutrita, quibus moribus decorata, quibus virtutibus ornata, quid cum Filio in humanis egerit, quomodo cum illo conuersata sit, quomodo post eius ascensionem cum Apostolis vixerit. Magna erant hæc quidem, & memoratu digna, & quæ cum summa deuotione à fidelibus legerentur, à populis amplecterentur. Hæc, inquam, mihi hesitanti, cur de actibus Virginis, sicut de actibus Pauli, non est compositus liber; nihil aliud occurrit, (accusare enim Euangelistas negligentia, sicut impium, ita & temerarium iudico,) quam ita placuisse Spiritui Sancto; eiusque prouidentia Euangelistas siluisse: propterea, quia Virginis gloria, sicut in Psalmo legitur, omnis intus erat; & magis cogitari poterat, quam describi: sufficitque ad eius plenam historiam, quod scriptum est in themate; quia de illa natus est Iesus. Quid amplius queris? Quid vltra requiris in Virgine? Sufficit tibi, quod Mater Dei est. Quanam, obsecro, pulchritudo, quanam virtus, quæ perfectio, quæ gratia, quæ gloria Matri Dei non congruit? Quid? si quod in Euangelio præsentata Virgo non legitur; idèò Præsentationem negaueris, vapula: si, vt par est, concedas: vide, an meritò purissimam Conceptionem denegaueris, quauis in Euangelio non exprimat; quæ pari ab Ecclesia celebritate, & maiori fidelium feruore, fecundiori Doctorum numero, quam Præsentatio colitur in præsentiarum. Maneat ergo, potuisse Virginem purè concipi lege non obstante, quauis in Euangelio id taceatur: sicut potuit lege non obstante absque dolore parere Christum Dominum. Argumenti huius vim statim, adhibito Authore, sigillabo.

Oppones, multa hæc, & alia, quæ in Euangelio subtercentur, de Virgine piè credi, & prædicari: quia nihil in Scriptura communis legis facit contra illa: at contra Conceptionem communis illa excommunicatio Paulina stat directè: non ergo pari id pietate defendi potest, ni aliquid in Scriptura, vnde limitetur, & explicetur Paulus, reperitur: hinc enim (addes) virgineus partus expressè in Scripturâ decantatur, vt indicta Eua lex, restricta in Maria credereque: aliàs absque dolore, id est, incorruptam peperisse non putarem. Non putares tu, credo: ego verò, & pius quisque, vtque par est de Christi decore credens, licet id Isaias non exprimeret, ad sanguinem vsque, pro incarnati Verbi decentiâ, pro Matris virginitate decertarem: nefasque ducerem, si Philophas noscerem possibilem diuinâ potentia penetrabilitatem, (nedum si legerem, & sepulcrum, & cœnaculum, & cælos subtiliter penetratos,) dum illam virgineo partui denegarem; à communiq; lege Mariam sic exceptam non attestarem.

Sed nec adhuc ita effugies. Do aliunde communissimam legem, à qua Maria (impiè discrepabis) colitur immunis; cum tamen in Scriptura nullibi eius immunitas legatur. Recole, amabo, inflictam mortalibus omnibus, pœnali edicto, sententiam in Adamo: Pulvis es, & in puluere reuerteris. loco citato Genes. n. 1. Non solum mors, vt prius; sed post mortem corruptio, & foeda in cineres abito intimatur. Dura mors: sed durior in vilè puluisculum reductio. Et quot vides, quot audis Sanctorum corpora defunctorum incorrupta, legè, & pœnam comunem euitantia, &

297.

Virg. Maria non exp. decernitur.

298.

Maria morte imm. ruptio.

Genes. 1.

& diuina dispensatione in puluere à puluere conseruata? At, licet diutissimè durent, corrumpentur tandem. Vnde nosti? Vnde rem certè percepisti, mi homo? Sed esto, corrumpan- tur. Nunquid assumptam Deiparam, aut corruptam credis, aut aliquando speras corrumpendam? Nefas. At, ex quo incorruptum Virginis corpus Euangelio ebibisti, inde nos maiori, audeo dicere, iure, & longè maiori decentiâ purissimam ebibimus Conceptionem: indecentius enim Deo, si Matrem aliquando animâ fœdandam Dæmoni traderet; quàm si corpore corrumpendam puluere permitteret.

299. Ludolph.

Maria communes leges euitat.

Nunc iam audiendus de vtraque lege proposita Ludolphus Carthus. Par. 2. cap. 86. de Virgine assumpta, ex doctrina D. August. Memores igitur conditionis humanae, mortem illam Beatissima temporalem dicere non metuimus: sed, si eam dicimus resolutam in communem putredinem, vermem, ac cinerem; deliberandum est, si tanta conueniat sanctitati, tanta aula Dei prærogatiua: scimus enim dictum protoparenti: Quia pulvis es, & in puluere reuertetur. Hanc conditionem Caro Christi euasit. Excipitur ergo ab illa generali sententiâ, de Virgine sumpta natura. Mulieri quoque dixit Deus: Multiplicabo arumnas tuas: in dolore paries. Arumnas Sancta Maria sustinuit, cuius animam doloris gladius pertransiuit: sed sine dolore genuit. Maria ergo excipitur à quibusdam generalibus, quam tanta acutis dignitatis prærogatiua. Si ergo dicimus, mortem subiisse; nec tamen vinculis retineri, nunquid impium eris? Si voluit Dominus, integram Matrem virginitatis seruare pudore; & cur non velit incorruptam seruare à putredinis fœtore? Nunquid non pertinet ad benignitatem Domini, Matris seruare honorem, qui legem soluere non venerat, sed implere? Nullum hinc verbum, quod à fortiori non faciat pro Conceptione: vt de virginitate seruata, latissimè supra probaui. Plenum itaque, tacente etiam Euangelio, à quibusdam generalibus rescriptis Scripturæ, excipi Deiparam: vnde & Baptista præponitur, licet is à Christo inter natos omnes mulierum præponatur. Potuit ergo vna Paulinum fulmen euadere: & certè euasit. At quidem verbum, excipio, quo vtitur Ludolphus ad Mariam; cum eodem ad Christum vteretur; non solum corruptionis pœnam, sed & debitum arguit non contractum.

S. VI.

Quomodo hæc particula, omnes, in Scripturâ veniat interpretanda.

300. In Scripturâ quomodo vniuersales sententia, & similes interpretanda. Mendoça.

NON est animus ostendere, terminum istum distributiuum, omnes, alicuius saltem exceptionem pati in Scriptura: id enim sic planum, vt ausim dicere, rarissimè inueniri hanc particulam, quin multiplicem habeat exceptionem. Vide inter alios Mendoçam ad illud Pintus de Concept. B. M. V.

1. Reg. 1. num. 21. Et omnis domus eius. Explicando igitur plenius Paulo, & agnoscendo iudicio, quo Tridentini Patres moti fuerunt, vt possent locum Apostoli, etiam exceptâ Deipara explicare; vnum, aut alterum verbum subdo non ita rancidum. In primis sic putat Spiritus Sanctus propositiones istas vniuersales de communi prudentium vsu adhibita exceptione venire explicandas, vt necessarium putet, cum nulla exceptio datur, id exprimere. Tale est illud Exodi 14. num. 28. Reuerse sunt aquæ, & operuerunt currus, & equites cuncti exercitus Pharaonis, qui sequentes ingressi fuerant mare: nec vnus quidem superfuit ex eis. Sic & Ieremias cap. 42. n. 17. Omnes viri, qui posuerint faciem suam, vt ingrediantur Ægyptum, vt habitent ibi, morientur gladio, & fame, & peste: nullus de eis remanebit. Similes locutiones inquire alias. Meritò itaque putarem, talem cautelam, in re longè grauiori, Apostolo adhibendam: nisi videret, vnam Deiparam communi originis inundatione non grauatam; Ægyptias culpæ tenebras non ingressam.

Exodi 14.

301.

Etiam stri-ctiores exceptionem patiuntur.

Psal. 13.

Quid? Etiam cum hæc expressio adhibetur, suas adhuc locus patitur apud Sanctos Doctores interpretationes: vt videre est in verbis Davidis de Deo in terram prospiciente: Omnes declinauerunt, simul iniustus facti sunt: non est, qui faciat bonum: non est vsque ad vnum. Pl. 13. n. 3. Qui tamen locus à multis capitur (vide Lorinum) de solis peccatoribus, à quibus Ecclesiæ iusti excipiuntur. Vnde euidenter infero, quod quauis Paulus scriberet: Omnes peccauerunt in Adamo: nec est, qui habeat originalem gratiam: non est vsque ad vnum. adhuc Mariam piissimè posse excipi. Ratio præterea (ne videar intulisse nimium) manifesta: quoniam prædictum locum Davidis, licet alias capiat interpretationes; tamen etiam, imò & præcipuè de peccato originis explicandum esse, fide sanctum ex Paulo Rom. 3. (qui illum in hanc adducit) clarè colligitur: & tamen adhuc admissâ verissimâ Apostoli interpretatione, Mariam multi Patres, plurimi Doctores, totius Ecclesiæ communis consensus excipit. Ergo, quauis in ventilato nostro loco eadem cautela adhiberetur; adhuc Mariæ exceptio congrua aduentaret: nec enim maiori vi arguit Paulus ex se, quàm ex Dauide allato, & sic intellecto.

302.

In vno tantummodo, ceteris non comprehensis, posunt verificari.

Genes. 42.

D. August.

Deinde, si sententia vniuersalis omnibus communiter indicta, satis habet ad veritatem, si, ceteris exceptis, in vno tantummodo impleatur: cur è contra à fortiori non verificabitur, si in ceteris impleta, in vno tantummodo patitur exceptionem? Purificaturus Ioseph tentationis igne fratres suos, præsentibus illis omnibus dixit: Per salutem Pharaonis, non egrediemini hinc, donec veniat frater vester minimus. Mittite ex vobis vnum, & adducat eum: vos autem eritis in vinculis, &c. Genes. 42. à n. 15. Et tamen statim vice versa, omnes exire permittit, vno tantum in vinculis relicto Simeone. Quid ergo? Nunquid, exclamet aliquis cum Augustino, periuras, sanctissime Patriarcha? Nunquid tibi vilis est salus Pharaonis, cui meliori iure, quàm priori domino, fidem in omnibus debueras seruare? Absit. Nullum hinc periurium. Iurauerat non omnes exituros: satis est, si vnus remaneat, vt impleta pro omnibus sententia verificetur. D. August. tom. 4. lib. 1. in Gen. quæst. 139. Tenuit

Tertull.

frater reputaret? Sic capio Tertullianum lib. 4. contra Marc. cap. 32. obiter ad rem aliam, legis ritum explicantem: *Vt à fratre*, inquit, *ipsum, & ex costâ ipsius suppararetur semen illi.* Ad æqualitatem socia fuerat, idè & costâ. Benè ergo èditum à costâ ipsius filium, iuum reputat.

311.

Luc. 1.

Iugum ad nuptias.

Describat Lucas Zachariæ excellentias à nobilitate magnas, maiores à virtute: & statim de Elisabeth sic coniungit: *Vxor illius de filiabus Aaron.* cap. 1. n. 5. Mirabar ego, cur Euangelista aliàs semper Christianæ humilitatis præco, tam sedulus in humana nobilitate describenda immoraretur: & causam, ni fallor, vidi in subsequenibus: *Erant*, inquit, *inisti ambo, ircedentes in omnibus mandatis, & iustificationibus Domini.* num. 6. Attende, oro. Matrimonij consortes, idè coniuges dicuntur appellari; quia, vt notaretur eorum æqualitas, die nuptiarum, solenni cæremoniâ iugum illis aureum imponebatur. Huc volunt allussisse Poëtam:

Iamque pari semper sit Venus aqua iugo.

Ergo, dum *ircedentes* dicuntur hi sancti coniuges, & pariter in via Domini procedentes, par sibi diuinæ legis iugum impositum testabantur. Ne igitur in sic pari iugo, & sancto matrimonio aliquid ad perfectissimam æqualitatem deesse videretur, vel etiam in re minima; qualis est apud diuinos oculos nobilitas humana; necessarium duxit Euangelista, vt quando sacerdotale genus Zachariæ fuerat referendum, statim vxoris nobilitas adderetur, quò æqualitas perfecta nosceretur. Nunc capies D. Paulinum epist. 10. ad hunc locum, de his Sanctis coniugibus loquentem: *Auxit meritum Sacerdotis, commemorat à nobilitate coniugij: & laudaturus vitam, genus antè laudauit, &c. qui illud principale in Sacerdotibus nomen Aaron, & honoris in munere, & generis in vxore successor referret. Atque illa, quæ concors in itinere iugum veritatis cum marito traherat, ad patriendum eligenda per Angelum dignior & viro Sacerdote, & filio Prophetæ præferendo existeret: quam diuinis idoneam dotibus, non solum vita iustitia, sed familia prærogatiua fecisset.* Quasi perfectum illud iugum virtutis, quod concors cum marito gerebat nobilissimo, æquali nobilitate compleretur: ne quid ibi minus proportionatum intercederet.

312.

Coniugium inaequale, onus est, non honor.

Ouid.

Hinc iam clarebit, possibilem omnem proportionem in Sponsa sibi paranda obseruasse Deum, Mariæque destinasse gratias omnes, quibus creata conditio capax est: neque sibi inuidisse, quantum res patitur, connubij purissimi æqualitatem, quam feruis suis, tanquam ingentem prærogatiuam, voluit communicatam. Ah! quid verè Numinis nuptiis videamur obtrudere, quod in falsi Numinis nuptiis deplorat Deianira in epist. apud Ouid. Nupserat illa Iouis filio, Herculi, à quo deserta, nec ad honoris paritatem adducta, aut conditionis euecta æqualitatem, sic eidem scribit:

At benè supra feror, quia nominor Herculis vxor, Sitque focer, rapidis qui tonat altus equis. Quam malè inaequales veniunt ad aratra iuueci, Tam premitur magno coniuge nupta minor. Non honor est, sed onus: species læsura ferentes: Si qua voles aptè nubere, nube pari. Vir mihi semper abest, &c.

Certè honoratur his nuptiis Maria, non onerata

tur: non vanam speciem læsuram; sed solidam gratiam accepit perfectientem. Aprè nupit: quia, quantum fieri potuit, nupit pari. Sic nunquam ab illa diuinus Sponsus abfuit; sed ab ipsa Conceptione adfuit semper. Id credo voluit Hugo Viçto. Serm. de Assump. tom. 2. explicans illud Cant. 1. n. 15. vbi Maria pulchra; & n. 16. vbi Christus pulcher appellatur. Do carptim: *O qualis societas! totus pulcher, totam pulchram sibi sociat. Ego totus pulcher, & tu tota pulchra: ego per naturam, & tu per gratiam. Ego totus pulcher, quia totum, quod pulchrum est, in me est: tu tota pulchra: quia nihil, quod in te est, turpe est, &c.* O digni digni, formosa pulchri, mundus incorrumpi, excelsi. Altissimi, Mater Dei, Sponia Regis æterni! Potuitne Sponsa Regis æterni ad maiorem æqualitatem peruenire, quam vt habeat per gratiam, quod ille per naturam? Potuit clarius societas illa costæ, quam in protoparentibus vidimus ad æqualitatem; quam in hac lociata Sponsa explicari: Potuit dulcius innocentia Mariæ prædicari, quam dum ab illa sic turpe abfuisse dicitur, vt in Christo pulchrum dicitur adfuisse: I nunc, & venerabilem Hugonem pro minùs piâ cita, id est, pro falsa opinione.

Parum est, si in sponsis prædictam proportionis æqualitatem consideremus, nisi diuisionem illorum vnitam, imò potiùs vnitatem diuisam explicemus. Hoc ergo fuit, cur Eua non aliunde producta, sed à viro suo, virago sumpta est: vt, dum vnum corpus Adami, in Eua emissa costâ, diuisum cernitur; iam in vtroque vnititas quadam diuisa cerneretur: sicque coniuges ardentius amarent inuicem, cum se alter in altero redamarent. Cur enim non denuò è noua aliqua materia creatur Eua, nisi vt idem in vtroque diuisum corpus, mutuam adhærendi charitatem confoueret? D. Bruno ad locum Genes. citatum apud Tilm. *Vt maior, inquit, inter hominem, & mulierem dilectio foret, non aliunde, sed de viri costâ, facta est. Inde fit, vt naturali quodam amore, viri insectantes costam suam, mulieri adhærere copiant, quasi carni suæ. Cuius amoris appetitum, qui diuinitus in se adiuti vincere queunt, quasi propriam naturam dimicando vicerunt: ac meritò cateri hominibus præferuntur.* Id quidem fabulis, vt solebant, immiscentes, veteres declararunt. Nota narratiuncula Aristophanis, quam ex illo sic refert Septalius in Probl. sect. 4. *Homines, inquit, à principio factos fuisse à Diis immortalibus duplices. Deinde, cum quatuor brachiis, & quatuor pedibus nixi, velocissimi, & fortissimi essent, Deos irritauerunt: vnde sub superbiam scissi sunt, & ex vno, duo facti. Qui verò scissi fuerant, amore se ipsos deinde queritabant, quò vniuerentur, vt iterum integri fieri possent.* Inde Ethnicis habebantur faustæ nuptiæ, cum duo illi iterum matrimonio coniungebantur in vnum, qui pridem vnus fuerant: inde in aliquorum matrimonio rixæ, & discordiæ, quòd diuersorum dimidia non proportionarentur.

Sed nec solum hæc vnititas diuisa cernitur in corporibus: eadem & in animabus visa reperiri: hinc illud Priscillæ moribundæ ad maritum apud Stat. Syl. 1. lib. 5. *Pars anima vitæ meæ, cui lingue posse, O vinam! quos dura mihi rapit Atropos annor.* Qui loquendi modus, nec etiam diuina auctoritate destituitur. Hebræa sacrificia, oblatas victimas,

Malach. 2.

Genes. 1.

313.

Coniugium indiuisa vnitatis.

D. Brunõ.

Castitas vnde gloriosa victoris.

Septal.

314.

Coniuges corpore, & animo, vnum sunt. Stat.

mas, abominatus Dominus: vnde in tantam peccatam moueretur, sic aperuit: *Quia Dominus testificatus est inter te, & vxorem pubertatis tuæ, quam tu despexisti: & hæc particeps tuæ, & vxor fœderis tui. Nonne vnus fecit, & residuum spiritus eius est?* Malach. 2. num. 14. Vocatur vxor, residuum spiritus eius; id est, reliquiæ, siue pars animæ eius. Eius? Cuiusnam, an Dei authoris, an mariti? Vtriusuis explicant Doctores. Et cur, inquis, æquiuocè rem protulit Propheta? Credo, quia vel vtrumuis, vel vtrumque intelligas, ad rem intentam perinde erit. Aduerte diligenter, quod protoparentibus euenit, id omnibus coniugibus, vt supra dixi, suo modo accommodandum. Deus igitur Adamum formans, spirauit in faciem eius spiraculum vitæ: & factus est homo in animam viuientem. Genes. 2. num. 7. Hæc ergo anima, siue hic spiritus; & hominis est, quem informat; & Dei est, à quo processit. At, vnde, inquis, vxor residuum talis spiritus appellatur? Quia ex illo ipso spiritu vitæ, quem nostro loquendi modo Deus ore concepit, & quo Adamum animauit, partem residuam in iplo ore visus reueruasse, quam postea transfunderet in Eua: vt iam ista cum marito per summum fœdus, non solum eiusdem corporis particeps; sed etiam eiusdem animæ consors haberetur. Nunc intelliges D. Hieron. ad hunc locum: *Idcirco particeps dicitur, & vxor coniunctionis, & fœderis: quia à Deo de costâ viri facta est, & residuum spiritus eius; siue Dei, vt quidam putant; siue mariti, vt alij suspicantur: quòd, propter affectum, vna anima duobus esse videatur, coniunctis spiritu, mente sociatis.*

Malach. 2.

Genes. 1.

D. Hieron.

315.

Genes. 1.

Idem probatur.

D. Ambros.

316.

Coniuges sibi inuicem dimidia.

Ouid.

Vnde iam capio illud, quod per anacephalæosim narrat Scriptura: *Et creauit Deus hominem ad imaginem, & similitudinem suam: ad imaginem Dei creauit illum: masculinum, & feminam creauit eos.* Gen. 1. n. 27. De homine, tanquam de vno, loquitur, quem statim in masculinum, & fœminam quasi diuide. is, iam appellat duos: ille vnus creatus ad imaginem, iam in masculinum, & fœminam creati dicitur: quia vterque vnum corpus, & vnus spiritus fuerunt. Et fortassis idè narrata productione Eua ab Adami costâ, nihil de illius additur animatione: quasi clarè supponeretur intelligendum, consortem fœminam ex residuo spiritu mariti fuisse animatam. Meritò proinde D. Ambros. Hexamer. 5. cap. 7. inuectus in adulteros sic scribit: *Duos primum Deus fecit Adam, & Enam; hoc est, virum, & vxorem: & vxorem de viro, hoc est, de costâ Adam: & iussit ambos esse in vno corpore, & in vno spiritu. Qui vnum separas corpus, vnum diuidis spiritum; natura adulterium est.* Quasi non solum ius connul ijs; sed & naturæ vnitatem violet adulterium.

Hinc ergo est, quòd meritò coniuges, se sibi inuicem chara appellent dimidia: idè Ouidius naufragaturus miserè, id vnum solatij habebat, quòd vxorem in periculi consortium non afferret, lib. 2. Trist. *At nunc, ex peream, quoniam caret illa periclo, Dimidia saltem parte, superstes ero.* Sicque, licet diuisa vnititas, indiuisa horum dimidiorum coniunctio putabatur: vt defectus alterius, alteri imputentur: & alterius damna, alterum afficiant. Incipiamus à damnis. Conatus Dæmon Iobi constantiam euertere, ingenti laborum pon-

dere immisso, opibus ereptis, filijs trucidatis, corpore percusso; relicta tantum testâ, qua, dum amoueret saniem, plagas exacerbaret; vxorem illi tantummodo nocti reseruasse, idque ad grauiorem tentationis machinam, vt testantur Patres: vnde fortior Iob de huius, quam de caterarum tentationum victoria celebratur. Pende nunc, quid agat, vel quid dicat fœmina ista: *Adhuc tu permanes in simplicitate tua: benedic Deo, & morere.* cap. 2. n. 9. Ecquid tanti ponderis in hoc verbo? Audi, quomodo locum Septuaginta vertant: *Tempore autem multo transacto dixit ei vxor eius: Quousque sustinebis dicens: Ecce permaneo tempus adhuc paruum, expectans spem salutis meæ? ecce enim delictum est memoriale tuum de terra: filij, & filia mei vieri, dolores, & labores, quos in vacuum laboraui cum ærumnis: tu verò ipse in putredine vermium sedes, pernoctans sub dio: & ego errans & ancilla, locum ex loco, & domum è domo, expectans Solem, quando occidet, vt requiescam ab ærumnis, & doloribus, qui me nunc premunt. Sed dicito aliquod verbum in Dominum, & morere.* Quasi non esset bonus maritus, nisi dimidij chari, id est, vxoris damna plus sentiret, quam sua. Vnde, qui in propriis conitans perseuerabat, iam non deberet in damnis coniugis sibi intimioribus ad impatientiam non commoueri. Chrysof. ibi in Catena: *Videtur, ait, quemadmodum suas, cum illius rebus coniungat? Non valent, inquit, tua, vincant mea.* Et erat formalissima ratio arguendi, (ideoque fortissima tentatio,) nisi in materia prohibita, & pessima poneretur.

Fortasse etiam dici potest, idè ærumnas suas commemorasse pariter perditam hanc vxorem, vt se consortem damni Iobo illati ostentaret: vt inde iste grauius moueretur: quia minimè (vt dixi ex Ouidio) poterat consolari, quòd saltem dimidia sui parte saluus erat, & superstes: efficaciusque foret prauum consilium ab vxore eiusdem damni participare. Idem Chrysofom. *Hæc verò propterea loquitur, vt se quoque consortem calamitatis testetur: nam, qui in malis alienis philosophatur, dando consilio fidem nequaquam facere videtur. Illa igitur suam semper personam obuidens, eum singulis verbis, quasi iaculis configit.* Vtunque sit, vt Iobum malis, & ærumnis suis torquebat vxor, sic se eiusdem Iobi ærumnis totam prædicabat: à quibus eius se morte liberandam sperabat. Sic damna vtriusque consortis inuicem communia testabatur.

Longè excellentius res cernitur in Beatissimo Iosepho. Apparuit illi Angelus in somnis, dicens: *Ioseph, fili David, noli timere accipere Mariam coniugem tuam.* Matth. 1. n. 20. Et quid timeret Ioseph, qui, quoniàm iustus, securus dormiebat: Diceret Nuncius: Ioseph, noli relinquere coniugem tuam: noli in alienam prouinciam peregrinari. Ast, cur illi expressè timor iubetur abigendus, à quo potiùs cura, aut mœstitia pellenda videbatur? Nimium, suspicabatur prudens Ioseph, ab eius vultu prudentiorem Sponsam cogitationem discedendi penetrasse; proptereaque Mariæ cor, licet imperturbatum, in timore tamen iusto discessus futurum. Videbat in eius absentia Virgini rerum inopiam oborituram: vnde, vt erat verus Sponsus, non tam suas, quam virginis causas pertimebat. Hos-

Coniugum damna, multò afficiunt, imò sauius.

Iob 2.

Septuag.

Chrysof.

Inutile infelici consilium felicioris.

Chrysof.

318.

Matth. 1.

D. Iosephi amor purissimus in Mariam.

D. Chrysol.

que piissimos timores Angelus iam deuenit amouendos. D. Chrysol. Ser. 145. Sponsa cuius, sponsus ne timeat, adiuuatur. Et vere pius animus, dum compariatur, plus pauescit. Timor ordinatissimus Mariæ, amoris sympathia sollicitum pauorem Iosepho incutiebat: nec suos Sponius, sed Sponsa successus pertimebat.

319.

Defectus coniugum inuicem imputati.

Iob 2.

Venio ad defectus inuicem imputatos. Redeat in hanc materiam Sanctus Iob. Vix blasphemiam vxoris audit, cum sanctè subiratus respondet: Quasi una de stultis mulieribus locuta es. eod. cap. n. 10. Fatuam reprehendit, stultam denotat, quod in Deum peccato se obstringeret. Hem! & quot peccata Dæmon, in eodem commiserat persequendo; quem tamen etiam obstinatum, nec leui verbo increpat Sanctus Iob? Cur ergo ad primam foeminae culpam sic exhorret, vt ab illius leuiori non desistat increpatione? Nimirum, qui Dæmonis culpas sibi omnino alienas: at vxoris defectum, tanquam proprium, reputabat. Pollutum se in vxore iam credebat. Cur ita? Elegantissimè ad rem meam D. Basilius in Cat. ex ore Iobi sic respondet: Mitte, mulier, v. silum istud tuum. Quamdiu sermonibus tuis communis vitæ conuulsam inures? Meam (quod ipsum optauit nunquam) ementia es educationem: cum ista ratione locuta es, item vitam iniuriâ affectisti meam. Nunc mei dimidium impietate obligari puto: quando ius connubij corpus vnum nos ambo effecit: tu vero animam blasphemiam criminis obstrinxisti. Nihil exactius quoad grauitatem, quoad acumen profertur potuit.

D. Basil.

320.

Tæm confirmatur.

Genes. 18.

Cum feliciori longè recipientis, quam rectorum hospitiis, Angeli apud Abrahamum diuertissent; cum illum fausto edendi filij nuncio, tanquam ingenti beneficio, cumulassent; intus latens, spæi dubia, impos fidei strabifit Sara: tunc addit Textus: Et dixit Dominus ad Abraham: Quare risit Sara dicens: Num verè paritura sum annis? N unquid Deo quidquam est difficile? Genes. 18. n. 13. Adeste, quæso, Sancti Angeli: ecquid Abraham cum hac interrogatione? Absit Sara, latet intus, ridet dubia: quid hoc ad Patriarcham? Imò, quanuis adesset, quid illi cum vxoris defectu? Ah! dimidium erat: sic corpore, & spiritu à Sara indiuiduum, vt culpæ illius confors videretur: vnde pro vxore arguitur, proque illâ rationem reddere præcipitur. Fauet Glossa interl. ibi: Dixit ad Abraham disceptando. Disceptat enim Dominus meritò vxoris defectum cum marito: quia iure pro altero dimidio, connubij iure veniat reprehendendus.

Gloss. interl.

321.

Maria infamia in Christum.

Hailgrin.

Anticua Maria.

Videndum iam, an Maria ea sit Sponsa, quæ dimidium Sponsi Dei quodammodo dici possit: vt tam longè ab illa, vel damnum infamis peccatæ, vel defectum culpæ esse intelligatur. Quam longè est Deus, vt ab Sponsa confors, & dimidio suo aliquid horum videatur participare? Nam, licet cæteræ animæ iustæ Sponsæ Dei sint; & nihil culpæ, vel infamiae suæ in Sponsum refundere videantur: at longè aliud esset in Maria. Attende ad verba Cardinalis Hailgrini ad illud Cant. 4. n. 9. vbi Christus ad Mariam: Vulnerasti cor meum. soror mea Sponsa. vbi ita: Libeat attendere in hac Sponsa, qualiter prima Sponsa sit opposita. Prima Sponsa de costa viri sui formata est: sed de carne huius Sponsæ formatus est Sponsus eius. Idèd Euam dicimus viri sui dimidium; quia de costa

eius formata est: an non dices, diuisa quadam vnitatè, Sponsum diuinum Mariæ dimidium, qui de huius carne longè excellentiori modo formatus est? De dimidio suo, & penè extraneo, siue læso, siue defectuoso, laeduntur, & arguuntur sponsi: & non videatur læsi Christus de dimidio suo læso, de infami laeduntur, quod tam intrinsecè sibi adunauit? Illa ipsa Caro, quæ in Christo est, in Maria fuit: an non indecens, vt aliquando fœdata traducis infectione cognoscat? Nulla alia Dei Sponsarum huc peruenit: idèd nulla in Sponsum Deum infamiae notam potuit traicere.

322.

D. Iosephi scriptus ab infamia Maria. Chrysol.

Quærent aliqui, cur ad Virginem iam viro desponsatam, & non potiùs solutam Verbum incarnandum veniret: suauius enim res peragi videretur, si eriperetur viro, quæ diuino consensu iam illi tradita. Quibus respondet optimè Chrysol. Scrm. 140. Peruolat ad Sponsam festinus Interpres, vt à Dei Sponsa, humana desponsationis arceat, & suspendat affectum: neque auferat à Ioseph Virginem; sed reddat Christo, cui est in vtero oppignorata, cum fieret. Notarunt iam aliqui optimè, ly, cum fieret, non solum in factò esse; sed maximè in ipso fieri: id est, in ipsa Conceptione Maria oppignoratur Deo: quis ergo tunc oppignorata Dæmoni reputabit? Sed ad rem præsentem noto vterius. Belle dicitur nihil auferri Iosepho: quia illi ius in carnem illam purissimam non concessum; sed purioris matrimonij vinculum communicatum. Meliori, nimirum, Sponso, & purissimo, vt ille, & sanctissima caro seruabatur ab ipsa Conceptione oppignorata. Et cur tam citò, tam cautè, tam vigilanter? Quia cum Sponso diuino, aut vnitatem diuisam, aut indiuisum dimidium erat peractura: & ita peractura, vt nos omnes in Christo conorporaret. Quid quereretur Ioseph eripi sibi Mariæ corpus; si ex eo ipso, per Mariam cum Deo concorporatur? Nunc clarebit Chrysol. subdens statim: Christus ergo suam Sponsam recipit, non præcipit alienam: nec separationem facit, quando suam sibi totam iungit in vno corpore creaturam.

323.

Nuptiarum ritus cum Deo explet Maria.

Et benè hac oppignatione, in ipso fieri desponsata Virgo, in ipso felicissimo deinde nuptiarum die, sic assumitur legitime, vt (quod dixi) primaria, & verissima coniux intelligatur. Quis non miretur descendere Verbum, lucem de luce, lumen de lumine: & tamen non tam meliores Solis radios huc adductos, quam virtutis Altissimi vmbram inuectam dici? Imò, si totus Spiritus Sanctus, qui ignis æternus est, superuenturus promittitur, quorsum iterum umbra superuehitur? Spiritus Sanctus, inquit Angelus, superueniet in te: & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Sed sciendum, inter legitimi connubij præcipuas cæremonias fuisse, vt noua nupta flammeo, siue velo obumbraretur, illique deinde faces ignitæ præferrentur. Putidum sit, in tanta rei notitiâ id confirmare. Superuenit ergo æternus ignis, vt sacro incendio fax nuptialis splendet; & tamè luminosa eius virtus videtur inumbrari, vt in velum inumbraturum Sponsam conformetur. Acumen est D. Gregor. Nicæni, ad cap. 5. Cant. n. 10. in Cat. Delr. Altissimi, inquit, potestas, quasi quadam nubes virginitatem ipsam inumbrans: fax nuptialis, Spiritus Sancti splendor: cubile, vitiorum

Luc. 1.

D. Greg. Nic.

In Annunt. Maria.

um expertis conditio, &c. Matrem mortis decuit, propter peccatum, in dolore concipere, & parere: Matrem vita utrunque dedebat, quæ gratia plena fuit. Et vide obiter, vt Eua peccato, Mariæ gratia opponatur: quasi hæc nihil ab illâ participaret. Benè ergo hæc Sponsa omnibus aliis præponitur, (sicut vnâ Esther inter cæteras secundarias, vxor est legitima, & particeps diadematis,) quæ sic legitimo ritu Deo desponsatur.

324.

D. Greg. Nic.

De eodem plur.

Sanchez.

Quia tamen D. Gregorius Nicænus hanc vmbram aliter visus capere, dum ait de Christo: Thalamus, Altissimi potestas, quasi quadam nubes virginitatem ipsam inumbrans. mihi perinde erit, si ad aliam Hebræorum ad legitimas nuptias cæremoniam recurras. Obseruauit pulchrè Sanchez ad illud Cant. 2. Sub umbra illius, quem desideraueram, sedi. thalamum apud Eliam Tisbi esse velum, quod super caput sponsi, atque spôsæ quatuor virgis, seu vectibus suspendebatur, quando fiebat desponsatio; atque ita inumbrari dicebantur: quod fusè probans, deinde ad rem meam sic concludit: Hinc facile intelligitur, quid sit obumbrare alicui: nempe, super sponsam pallium extendere, id est, cum ipsa coniugium inire solenni ritu. Ex quo iam apparet, quid sit illud Luca: Et virtus altissimi obumbrabit tibi. Neque enim aliud est, quàm Spiritum Sanctum Beate Virginis Sponsum futurum. Vide ibi plura de hoc inumbrante velo, quod ita vectibus suspensum, vel thalamum, vel pallium ostendit appellari. Cuius nouam, & bonam coniecturam, ex Nicæno vterius foueo, vt videas, meritò Mariam longè excellentiori modo Sponsam appellari, quæ vnâ Deo, legitimo ritu, coniungitur. Hæc de vnitatè Corporis. De vnitatè Animæ Mariæ cum Sponso, qua parte esse poterat, nihil clarius: si enim, qui diligit Deum, vnus spiritus sit cum illo; quid non inferas de Deipara? Ergo ad minus trita alia properandum, & cætera præpositi tituli confirmanda.

S. IX.

Expletur titulus de Maria Imperij consorte, & legislationis non-experte.

325.

Coniugum aqua dignitatis conditio.

Genes. 17.

Prædicta æqualitatis proportionè, & diuisa sponforum vnitatè, vel potiùs vnita diuisione, fit sponsa apud sponsum Principem eiusdem imperij particeps, confors dominandi; ita vt nihil iuris titulo liceat sponso, quod amoris, & connubij dulcis iure sponsæ denegetur. Res trita; idèd breuiter, sed non tritè confirmanda. Postquam ingenti gloriosæ posteritatis benedictione Abrahamum Dominus beauit, subdit statim: Nec ultra vocabitur nomen tuum Abram; sed appellaberis Abraham: quia Patrem multarum gentium constituit te, &c. Reges quoque ex te egredientur. Genes. 17. n. 5. vt regia successio, iam in titulo Patris radiaret. Iam omnia cumulata videbantur: & tamen addit adhuc Dominus innumera: post quæ tandem concludit: Sarai uxorem tuam, non vo-

cabis Sarai; sed Sarai. n. 15. Et quid intererat, vt vxor hoc, vel illo nomine diceretur; si in marito iam promissio, tanquam in capite, stabilita fuerat? Sarai significat, Princeps meus, quæ vox diminutionem importat, adstringens principatum ad aliquos, quibus sua Princeps, non aliorum visa appellari. At vero Sara absolutè Principem sonat: decebat autem, vt dum maritus, mutato nomine, imperij titulos augebat, vxori etiam eadem mutatione auerentur: ne vel in vna litterula imperij significatrice coniuges discreparent. Et cur ita? Quia eadem persona reputantur. Lyranus ibi: Ponitur mutatio nominis. Lyran. Sarai: vir enim, & vxor sunt quasi vna persona: & idèd, quia mutauerat nomen Abraha, consequenter hic mutat nomen vxoris sue. Sarai interpretatur Principissa mea: quia per hoc designaretur, quod esset Principissa vnius domus tantum: Sara, id est, Principissa, absolutè, quasi per excellentiam.

326.

Idem confirmatur.

Alcuin.

Notarunt verò iam alij, nihil mirum, tot deinceps beneficia Abrahamo cumulata, quandoquidè littera illa, He, Abrahami nomini addita, ab ineffabili Dei nomine tetragramato יהוה desumpta est. Sed tu mihi nota, neque etiam in hoc, discrimen aliquod in coniugibus Deum permisisse: nam etiam eadem littera, He, Sarai communicatur, vt iam Sara שרה appelletur: quia eadem littera bis in sacro nomine, vt vides, repta, in prima marito, & secunda vxori communicaretur. Idèd Alcuinus ibi quæst. 172. Dicunt Hebræi, quod Deus ex nomine suo, quod apud alios tetragramaton est, litteram Abraha, & Sara addiderit. Vt non solum imperium; sed etiam imperij titulus in littera fundatus communis vtrique coniugi, & è diuino nomine manans pariter crederetur. Exemplo rem declaro.

327.

Vulgaris phrasistestimonio ostenditur.

Pendo obiter (da veniam) in hanc rem Hispanam phrasim. Margaritas æquo pondere graues, pari fulgore collucentes, quæ ad inares assumuntur, vocamus: Maridaie da perlas para arracadas. quasi dixeris: Coniunctio matrimonialis margaritarum ad inares. Et cur ita? Quia, sicut nemo vnâ aurem gemmis adornat, quin pariter & alteram simili comat splendore: sic non vnâ inauris prodest, nisi alia similis pretij adhibeatur. Benè ergo duarum inaurium splendor similis matrimonialis coniunctio appellatur: quia in matrimonio ligatis coniugibus omnia sunt similia: duo sunt; sed paris splendoris, & dignitatis. His allucet illud Genes. 24. n. 22. de seruo Abrahami dante Rebeccæ inares aureas; in Hebræo singulariter, in aurem auream; de quo proinde meritò ibi Lyranus: Per hoc verò, quod in Hebræo dicitur in aurem in singulari, intelligitur etiam alia sibi correspondens: quia non ornabatur vna auris, sine alia: & qualibet inauris erat æqualis ponderis. Meritò igitur apud nos inares, & officio, & pretio pares, coniugij vocabulo significamus: quasi nihil aut muneris, aut excellentiæ apud coniuges dispar reputemus.

328.

Mater in honore habit.

Iam ad tertia. Non sic vxor particeps maritalis imperij appellatur, quasi despoticè, instar mariti, iure regni imperet, (nisi aliâs illa foret regni hæres;) sed quod ad thalamum assumpta, æquitatis, & amoris iure, simul coregnare dicitur, & coimperare: & sub hac ratione nulla vnquam Reginarum tam confors imperij humani fuit, vt diuini Maria: sic imperat, vt quidquid gratiarum

Lamprid.

gratiarum dispensat Deus, per illam, ut supra dixi fusè, dispensare videatur. Lampridius de Alexandro illo Romano Imper. in eius Vita: *Cum puer ad imperium pervenisset, fecit cum illa cum matre, ut & illa videretur pariter imperare: mulier sancta.* At Sponsa nostra, quæ maternitatis iuri, sacrum purissimi cõnubij vinculum addidit, quidni pariter imperare diceretur? Verissimum & piissimum dogma spirant verba illa D. Thomæ Valent. Conc. 2. de Natiuit. Mariæ: *O miram puellam sui Creatoris Matrem! ut femina habeat cum Deo communem Filium, cui dicat, ut Pater: Filius meus es tu. & sit puella Mater eius, cuius Deus Pater est. Sedet Filius ad dexteram Patris: sedet Mater ad dexteram Filij; mutuòque cõmunem Filium beatis oculis medium conspiciunt, &c. Stupet de sua gloria, neque suam valet ipsa comprehendere celsitudinem: eo enim ipso, quod Muser Creatoris effecta est, omnium creaturarum iure optimo domina, Reginaque constituta est.* Quodnam hic regni consortium non admiraris, quod ipsamet Sponsa Mater, de celsitudine spectat admiratrix?

Thom. Val.

329.

In Annunc. Maria.

Et quidni creaturarum Regina, Deo Congregatrix; si in creando, maiora visus Deus quodammodo Mariæ concessisset, quàm sibi usurpasse: Promisit Christus Apostolis maiora facturos, quàm ipse faceret: id est, in illis vberiores miraculorum potestatem, quàm in sua propria personâ, exhibiturum. At vni, in producendi potentia, Mariæ, simile aliquid exequi dignatus est: ut inde meritò Creatoris Congregatrix diceretur, per quam ipse Creator productus est. Fundat Dominus regnum, & imperium suum in creaturas legitimum, quòd earum Creator est: fundet Maria imperium suum, quòd Creatorem ipsum quodammodo creauit. Parum id in modo creandi sibi similem Mariam voluit Deus, ut non solum creandi titulo, imperij consortium fortiretur; sed etiam, conformi tenore, ad titulum procederet. Declarato iam ab Angelo mysterio, & credito à Maria, ait illa: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.* Luc. 1. n. 38. Et addit statim Textus: *Et discessit ab illa Angelus. Exurgens autem Maria in diebus illis abiit in montana.* n. 39. Quòd pergis, Euangelista Sancte? Cur non narras factam Incarnationem, cuius causa tam longam legationem exposuisti? Quid Virginem deducis in montana, quin prius à cælesti æternitatis monte, ad illam deductum Verbum, peractam Incarnationem nobis exponas? Supponit id cuius facile intelligendum. Vnico, fiat, operatorio verbo, produxit Deus vniuersum: per Mariam maiora operatur Deus, quàm per seipsum. Satis ergo fuit, satis habuit Euangelista, si narraisset, dixisse Mariam: *Fiat mihi.* ut subitò peractam Incarnationem intelligeremus. Exclamat ergo meritò

Luc. 1.

Thom. Val.

D. Thomas citatus Conc. 1. in Annunc. *Ad verbum eius statim in vero incarnatum est Verbum. O fiat potens! o fiat efficax! o fiat super omne fiat perpetuo venerandum. Hoc verbo, fiat, factus est mundus: hoc verbo cælestia, terrestriaque Altissimi condidit. Sed tale fiat non sonuit in Orbe, quale tu nunc, Beata, dixisti; quid enim factum est? quis dicere potest, quid factum est? Natura stupet, iudicium hæret, hebescit sensus, lingua mutescit, ratio deficit, intellectus non capit, quod factum est in Maria, cum hoc protulit verbum.*

Sed adhuc ponderandus est ille confessus Mariæ ad dexteram Filij, sicut & ille ad dexteram Patris dicitur confedisse, ut bene n. 328. notauit D. Thomas. De Christo locutus Marcus ait: *Assumptus est in caelum, & sedet à dextris Dei.* cap. 16. n. 29. Si autem dexter locus nobilior, cur dexter iste Filio concedatur: qui, quanuis eiusdem cum Patre dignitatis; non tamen vnquam maioris esse potuit? Respondet optimè D. Ambros. Serm. mihi 60. *Nec mirum, si vnus sedis offertur Filio confessus à Patre; qui vnus est natura, & substantia cum Patre. Cur autem ad dexteram Filij esse dicatur, moueat aliquem fortasse: licet enim dignitatis gradus non sit, ubi plenitudo Diuinitatis est; tamen ideò ad dexteram sedet Filius, non quò præferatur Patri; sed ne inferior esse credatur. Quasi dicat: In tuto fuit semper authoritas Patris apud impios; qui tamen de Filio sacrilegè dubitarunt. Quanuis ergo Pater à sinistris esse dicatur, nihil eius dignitas viâ periclitari: quod tamen si de Filio diceretur, aniam, & argumentum corroborandis blasphemis porrigere videretur. Dicatur ergo à dextris esse Filius: ut, dum de cõmuni throni consessu infertur vnitas natura; & de dextero huius cõsessori, potestatis inferatur æqualitas. Sic debita proportione in re nostra. Secura est dignitas Christi apud fideles, Mariæ honor adhuc quoad Conceptionem periclitatur. Dicatur ergo adstant Regina à dextris. Pl. 44. ut quam, Caro ex ipsâ Christo indita purissima, substantiæ fecit cõsortem; dexter confessus, regia dignitatis probet, quantum res patitur, æqualiter participem.*

330.

Marc. 16.

D. Ambros.

Impensus honor dandus illi, qui iniustè de cõcoris suspitione laborat.

Maria penè æqualis Deo

331.

Ambros.

Festiuus tamen est adhuc, quod in eandem rem subiungit Ambrosius citatus: *Et ideò ad dexteram Filius: quia secundum Euangelistam ad dexteram oues; ad sinistram vero constituentur hodi. Necessè est ergo, partem ouium primus Agnus obtineat: & secuturo immaculato gregi, locum Dux immaculatus anticipet. sicut ait Ioannes in Apocal. dicens: Hi sunt, qui sequuntur Agnum, quocumque vadit. Etiam ob hanc causam absque dubio Regina à dextris collocatur: ut ouium primiceria, ceteras omnes insecuturas Agnum post se deducat. Sic dextrum Agnum illa proximior sequitur, & dextram antonomasticè ouem, cetera sequuntur: mediata inter Regem, & populum Regina; dumque sit ipsa Dux immaculati gregis, Agno Duci præcipuo, quantam decet, sic exhibet æqualitatem. Hoc est, quod Dauid voluit, qui, postquam dixit: *Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato.* n. 10. narratis deinde eius encomiis, subdit: *Adducentur Regi virgines post eam: proxima eius afferentur tibi: afferentur in letitia, & exultatione: adducentur in templum Regis.* n. 15. Ut quantò hinc æqualior iam videtur Regi, tantò ceteris post eam subsequenter apparet excellentior. Hinc D. Thomas Conc. 2. de Natiuit. *Si ancillas suas, & ministras domus sue, potentissimus Dominus ita mirificè decorauit; ita donis, & gratis venustauit: qualem existimas condidit Matrem suam, vnicam Sponsam suam, quam sibi ex omnibus elegit, & præ omnibus adamasit? Audi Prophetam: Astitit Regina à dextris tuis, &c. adducentur Regi virgines post eam.* Quàm consors imperij Regina! ut penè idem sit post illam sequi, quàm Regem ipsum sequi, quocumque irit. Imò ideò insecuturi Regem Agnum in templum*

Maria dux sacri gregis.

Thom. Val.

templum gloriæ eius adducemur, quia à Regina pietate afferimur exultantes.

332.

Idem aliunde probatur.

Alan.

Hinc clarebit, quid sit Cant. 1. n. 3. *Quem effusum, nomen tuum: propterea adolescentula dilexerunt te nimis.* Cur enim feruidæ animæ, & nimio exuberantes amore, ideòque virtutis virilitatem consecutæ, adhuc adolescentulæ appellentur: nisi, quia ancillæ Virgini Reginae, in comparisonem venientes, præ illius imperij potestate, sint quantunus excellentissimæ, vilescere reputantur? Alanus ibi: *Eleganter respicitur Virginitatis Mariæ, alia virginis adolescentule dicuntur: quia hæc Mater; hæc filia; hæc Regina; hæc famula; hæc Parrona; hæc adolescentula; hæc magistra; hæc discipula.* Magis tamen ad prædictam proximè mentem, quod statim subdit Maria ad Christum, post eius ascensionem: *Trabe me post te, curremus.* n. 4. Si se vnã trahendam rogat, cur statim plures enunciat excursuras? Vide, quò trahitur, ad regnum, scilicet: idem Alanus ad hunc locum: *Vt sicum cum Filio fuerat peregrinata in terris, ita cum eodem regnaret in caelis.* Bene ergo, quæ conregnans addit à dextris, dum sic post Christum trahitur, plures cursuras memorat: quia illa dextrum Agnum Regem dum sequitur, dextra Regina subsequentem post se ducit immaculatissima gregem immaculatum. Nulla in passione, & peregrinatione Christo similior, quæ illum, ut fusc supra dixi, per omnia exprimebat. Nulla itaque in regno cõqualior.

333.

Genes. 3.

Anticua Maria.

Sed non aliunde meliùs hæc (provt fuerit possibile) dominandi æqualitas apparebit, quàm si recurras ad illud Genes. 3. n. 16. *Sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui.* Satis enim, ut supra fusc dixi, hinc cognoscitur, Euam ante peccatum, penè dominandi consortem, regni participem fuisse cum Adamo, cui miserè post culpam, penè in vilem deuenit ancillatum. Ideò addebam ex Hieronymo, Saram penè iam mulierem esse defuisse abolita maledictione, quia illam audire, id est, illi obedire iubetur Abraham Genes. 21. Nunc ad rem meam pendendum, vnde Saræ tanta felicitas, ut à prisca maledictione liberata, inuicem videatur marito imperare, aut saltem obedire alternis; audiendaque grauissima verba D. Ambros. de instit. virg. cap. 5. opponens illud, quod dictum est Euæ: *In dolore paries filias.* id est, in gemitu laborioso, & tristitia: cum illis, quæ pariens dixit Sara: *Risum fecit mihi Deus.* Genes. 21. n. 6. vbi ita scribit: *Veni, Eua, iam Sara, quæ parias filios non in tristitia, sed in exultatione; non in mœrore, sed in risu. Isaac tibi multiplex nascatur. Veni iterum, Eua, iam Sara, de qua dicatur viro Genes. 21. Audi Saram uxorem tuam. Sis tu licet viro subdita, quia esse te decet; citò tamen soluisi sententiam, ut vir te audire inbeatur. Si typum Christi illa pariendo, à viro meretur audivi; quantum proficit sexus, qui Christum, salua tamen virginitate liberauit? Veni ergo, Eua, iam Maria, quæ nobis non solum virginitatis incentiuum attulit; sed etiam Deum intulit. Quasi Sara excutiat seruitutem, imperium capiat cum marito; quia typus Mariæ, in Isaac, typum edidit Saluatoris: & ideò cum risu enixa dicatur; quia virgo, cuius typum gerebat, verè sine doloribus effudit partum. In vtraque ergo filiã Eua dominium indepta, partum iucundum, licet diuerso modo, in Sara typicè, verè in Maria. At non*

capies, vnde Euæ per Saram typicam, imperium cum marito restituitur: nisi quia vera Sara Maria imperium cum Sponso Deo fuit consecuta: neque, credo, consequeretur, nisi quia nihil à culpa Euæ participauit. Proficit sexus ad imperium in Virgine innocenti, qui in delinquenti Eua defecerat ad seruitutem.

334.

Sed, quid inferamus, per scrupulosam alicui consequentiam, quod apertè ex Scriptura probari potest? Illud ad Euam dictum: *Sub viri potestate eris.* ex Hebræo vertunt multi: *Ad virum tuum conuersio tua.* Quod etiam ex Græco habetur in Sixtianiis: quo significatur attempta quædam ad maritale obsequium vigilantia, ut omnes fatentur. Audi nunc Mariam: *Ego dilecto meo, & ad me conuersio eius.* Cant. 7. n. 10. Quasi non magis de iure Virgo in diuini Sponsi obsequium attendat; quàm ille de more pietatis, de amoris affectu, gerendis Sponsæ moribus occupetur. Guilhelmus ibi ex ore Virginis tempore passionis: *Ego dilecto meo, pro omnibus mortis commorabar, in argumentum amoris eximij: & ad me conuersio eius, ratione filialis obsequij: nempe, illud pietatis decretum, quod olim de honorandis parentibus Deus promulgauit; homo pro hominibus factus, dignanter suscepit circa Matrem implendum.* Fingine poterat in Cantico (quod tot Authores de Deipara ad litteram explicarunt) expressior locus, vbi Maria Euæ, quoad rationem dominandi cum marito, opponatur: Si fateris subiectam Euam per culpam, cur Mariam de innocentia, regnantem non fatearis?

Idem melius

Cant. 7.

Guilhelm.

335.

Paulò aliter, sed in eandem mentem, illud, *Sub viri potestate eris.* vertit Vatablus hoc modo: *Ad virum tuum desiderium tuum.* Quasi pars seruitutis foret, quòd Eua mariti desiderio pungeretur; quòd ad illum ardentè anhclaret. Sed quis non opponat illud Ecclesiasticum: *Species mulieris exhilarat faciem viri sui, & super omnem concupiscentiam, hominis superducit desiderium.* cap. 36. n. 24. Maledicuntur omnes femine in Eua, ut virorum desiderio suspendantur: nunc vir exhilaratur specie femine, ut nullam habeat maiorem concupiscentiam, nullibi ardentius desiderium superinducat, quàm erga illam? Ecquæ femina sic rerum immutatrix, & eo ipso abolita seruitute conregnatrix? Vna Maria. Pulchrè Hailgrinus Cardinalis ad hunc locum Cant. 4. v. 5. *Species siquidem mulieris, virum potentem humiliat; seuerum, & auferum emollit. Huius mulieris speciem in tantum concupiuit Dominus: & ipsa eius desiderium in tantum superduxit, hoc est, ad tantum excessum perduxit: ut ad nostram infirmitatem humiliatus sit Omnipotens: & qui est vita viuendum, humiliatus sit ad mortem.* Regnet igitur Maria cum Sponso, quæ in tantum excessum, eius accendit desiderium: quandoquidem ideò seruire marito Eua dicebatur; quia eius desiderio accendebatur, semper ab eiusdem nutu pendula.

Et iterum.

Eccli. 36.

Hailgrin.

336.

Quæ hucusque dixi de proportione, vnitate, & coimperio Sponsæ ad sponsum, licet obiter Mariæ immunitatem protestentur; eò tamen præcipuè destinavi, ut Regina tanta, Regis sui Conlegistratrix quodammodo intelligatur: si enim hoc semel perfectè cognoscatur eò modo; quò supra n. 306. & 308. explicaui; nescio quo iure subiectam legi pænali constituamus, quæ precibus, & amoris iure quasi imperij particeps, ipfis diuini

Maria Dei Conlegistratrix.

diuini Sponsi legibus intercedit. Non potuit Esther typica subesse legi mortis, quae legem mortis inrogatam Hebraeis ab Sponso, precibus, & auctoritate connubij abrogauit cap. 8. n. 3. Quid subiicimus veram Estherem legi mortis, cuius congruis meritis, cuius efficacibus precibus, apud digniorem maritum dignioribus lex abrogata nobis? Pulchrè Apostolus Germaniae Canisius, nulli litteris secundus, breuissimè, vt speramus, de vitæ sanctitate, de miraculorum splendore, caelestium alio adscribendus lib. 1. cap. 2. de Deipara: Haec est illustis illa Esther, delicia Regis aeterni, abscondita, & custodita, incredibilisque pulchritudinis femina, pra aliis omnibus electa Regina, & summo Regi summè grata: quae toti populo, ad depellendum triste mortis decretum, singularem gratiam impetrat, atque conseruat. Parum est impetrare: suffragantia congrua merita praescribit lib. 2. cap. 16. Fuit isthaec vera Esther, summo Regi vnice grata: ad singularem populo mortis terrore percusso gratiam emerendam efficit. Vide etiam lib. 3. cap. 1. 2. an, quae tantam in diuinas leges habet potestatem, Conlegistratrix merito non appelletur: Si dixit Assuerus Estheri suae, vt vidimus ex Graeco: Regnum nobis commune est: meae leges tuae sunt; ideoque earum poena non teneris. nonne longè excellentius conregnanti Sponsae dicit Deus: Meae leges tuae sunt?

a roganti, adhibuit efficaciam? Patere, Lector, vt in re, quam summi momenti arbitror in hoc negotio, impensius immoremur.

Quis non miretur verba illa Sponsae: Vox dilecti mei pulsantis: Aperi mihi, soror mea. Cant. 5. n. 2. Ecquid hoc, Sponsa? An non ille est, qui contriuit portas aereas, & vectes Inferni ferreos confregit? Nonne is, ad cuius vocem sublatae portae caelestes, & eleuati vectes aeternales? Vnde pulset, vnde sibi aperiri à te roget ostium, qui leui nutu Orbem concusserit, qui facile adaman-tem potuerit penetrare? Quid miramur? Maria est, quae narrat, qualiter ab illa ad salutis legem, ad Incarnationis gratiam, consensus sollicitaretur. D. Bernard. hom. 4. super Missus est. vbi suffimè de hac re. Libo pauca: Expectat Angelus responsum: tempus est enim, vt reuertatur ad eum, qui misit illum. Expectamus nos, o Domina, verbum miserationis, quos miserabiliter premisit sententia damnationis. Et ecce offertur tibi pretium salutis nostrae: statim liberabimur, si consentis. In sempiterno Dei verbo facti sumus omnes: ecce moriamur. In tuo breui responso sumus rescindi, vt ad vitam renouemur. Hoc supplicat à te, pia Virgo, flebilis Adam cum misera sua sobole exul à Paradiso, &c. hoc totus mundus tuus, genibus pronoluitus expectat. Nec immeritò: quando ex ore tuo pendet consolatio miserorum, redemptio captiuorum, liberatio damnatorum, salus denique vniuersorum filiorum Adam, totius generis tui, &c. Aperi, Virgo beata, cor fidei, labia confessioni, viscera Creatori. Ecce desideratus civitatis genibus foris pulsatur ad ostium. O si te morante pertransierit, & rursus incipias dolens querere, quem diligit anima tua! Certè, si epistola illa ventilata, qua Maria condemnatur; Bernardi Est; audacter dico, oblitum fuisse Sanctum Doctorem illorum, quae hic scripsit: quis enim Mariam iam Dominam, & in regno constitutam, apud quam Adam, & totus Orbis damnatus, prouolutus genibus remedium comprecatur, in eadem damnatione existimet fuisse? Quis illam, a cuius consensu sic salus nostra pendens decernitur, eodem morbo reputet aggravatam: O quam in alia serie à Bernardo Maria collocatur! o quam perspicuis verbis captiuam noluit, quam posuit Corredemptricem! o quam meritò Conlegistratricem appellamus, per quam, imò à qua decreta salus sic efficitur.

Huc allusit ipsa Deipara ad cognatam locuta: Quia fecit mihi magna, qui potens est. Luc. 1. num. 49. Nihil enim maius esse poterat ad tantam Reginae gloriam, quam non solum ex illa; sed etiam ab illa fieri Incarnationem: quam salutis decretum sic ab illa pendere, vt illius cooperatrix coleretur. Guillelmus ad locum Cant. proxime citatum: Poterat dilectus, non aperiens ipsa, introire in virginalem uterum: sed ad maiorem Matris gloriam, quam maluit sponte, & hilariter aperire, stetit ad ostium, & pulsauit, &c. Vnde & ipsa non simpliciter magnum sibi aliquid à Deo collatum fatetur. Sed, Fecit, inquit, mihi magna, qui potens est: & sanctum nomen eius. Magnum, quod de ipsa; magnum, quod ipsa; magnum, quod ex ipsa sumere dignatus: magnum utrumque ei, quod ad supereminentem eius gloriam. Quod Deus carnem sumeret, nobis prodest; sed Mariae excellenter: quod de Maria sumeret, eidem excellentius: excellentissimè, quod ab illa dante,

& consentiente opus maximum perageretur. Cæcutiit aliàs piissimus Guillelmus, dum non vidit, in tam magna destinata, nec etiam minimum culpæ cadere debuisset. Gravis peccati legi obnoxiam existimamus, quam vnam legi salutis cernimus administrat. Non erat Maria ex omnibus, quando praetermissis omnium nostri consensu ad remedium, solum huius requiritur consensus: quid enim à nobis consensus petere- tur, quem tanquam captiuus, & auidi salutis absque dubio daturi praeuocabamur? At petitur à Maria, quae tanquam libera à communi peste, quoad mandati gratiam, nisi misericordissima foret, consensum poterat cohibere. Sic ob Christi meritâ, Mariae consensu, nos munda- ti: illa longè excellentius praeferuata.

Est hoc, ni fallor, quod ipsa Maria ait: Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi. Cant. 6. n. 2. Cûr enim sibi vni attribuat Christum, in omnium salutem missum? cur se vnam assignet Christo, cui omnes assignamus? nisi, quia singulariter ab vnus consensu dicto modo pependit Incarnatio: nisi, quia illa singulariter non solum carnem Verbo, vt lex salutis impleteretur; sed etiam sciens, & volens, & libera dedit: vnde & singulariter gloriam consentientis ab illo accepit? Guillelmus tandem ad hunc locum: Ego dilecto meo ex carne mea dedi carnis substantiam: & dilectus meus mihi refudit singularem inter homines gloriam. Nempe, ad cumulum gloriae, mihi, quod sibi non tantum de me; sed & à me carnem sumere dignatus est. Sumpsit enim de Adam, vnde formauit Euam; sed non ab Adam: non enim Adam de se dedit, quod illi nesciens, & dormienti detractum est. Porro de me nesciente, & non consentiente carnem sumere noluit: sed, quod sumeret, me per fidelem, hilaremque consensum dare voluit.

Vno verbo: sicut consensus noster diuinæ gratiae auxilium efficax reddit; sic ex mente Patrum, consensus Mariae visus quodammodo salutis communis decretum efficax reddidit: fuitque piissima benignitas Dei, id temporis sub congruis circumstantiis legationem Virgini misisse, sub quibus infallibilis eius consensus dandus praui- debatur. Pergit ergo verissimè citatus Bernardus: Nunquid non hoc est, quod querebas, quod gemebas, quod diebus, & noctibus orado suspirabas? Quid igitur? Tu es, cui hoc promissum est, an aliam expectamus? Imò tu ipsa, non alia. Tu, inquam, illa promissa, illa expectata, illa desiderata: ex qua sanctus pater tuus Iacobus iam morti appropinquans vitam sperabat aeternam, cum dicebat: Expectabo salutare tuum, Domine. In qua denique, & per quam Deus ipse Rex noster ante saecula disposuit operari salutem in medio terra. Quid ab aliâ speras, quod tibi offertur? quid per aliam expectas, quod per te max exhibebitur, dummodo praebas assensum, respondeas verbum? Sed, quae in hoc Paragrapho vidimus, robustiora Angelici Doctō- ris suffragio securim confirmantur.

Quis non miretur verba illa Sponsae: Vox dilecti mei pulsantis: Aperi mihi, soror mea. Cant. 5. n. 2. Ecquid hoc, Sponsa? An non ille est, qui contriuit portas aereas, & vectes Inferni ferreos confregit? Nonne is, ad cuius vocem sublatae portae caelestes, & eleuati vectes aeternales? Vnde pulset, vnde sibi aperiri à te roget ostium, qui leui nutu Orbem concusserit, qui facile adaman-tem potuerit penetrare? Quid miramur? Maria est, quae narrat, qualiter ab illa ad salutis legem, ad Incarnationis gratiam, consensus sollicitaretur. D. Bernard. hom. 4. super Missus est. vbi suffimè de hac re. Libo pauca: Expectat Angelus responsum: tempus est enim, vt reuertatur ad eum, qui misit illum. Expectamus nos, o Domina, verbum miserationis, quos miserabiliter premisit sententia damnationis. Et ecce offertur tibi pretium salutis nostrae: statim liberabimur, si consentis. In sempiterno Dei verbo facti sumus omnes: ecce moriamur. In tuo breui responso sumus rescindi, vt ad vitam renouemur. Hoc supplicat à te, pia Virgo, flebilis Adam cum misera sua sobole exul à Paradiso, &c. hoc totus mundus tuus, genibus pronoluitus expectat. Nec immeritò: quando ex ore tuo pendet consolatio miserorum, redemptio captiuorum, liberatio damnatorum, salus denique vniuersorum filiorum Adam, totius generis tui, &c. Aperi, Virgo beata, cor fidei, labia confessioni, viscera Creatori. Ecce desideratus civitatis genibus foris pulsatur ad ostium. O si te morante pertransierit, & rursus incipias dolens querere, quem diligit anima tua! Certè, si epistola illa ventilata, qua Maria condemnatur; Bernardi Est; audacter dico, oblitum fuisse Sanctum Doctorem illorum, quae hic scripsit: quis enim Mariam iam Dominam, & in regno constitutam, apud quam Adam, & totus Orbis damnatus, prouolutus genibus remedium comprecatur, in eadem damnatione existimet fuisse? Quis illam, a cuius consensu sic salus nostra pendens decernitur, eodem morbo reputet aggravatam: O quam in alia serie à Bernardo Maria collocatur! o quam perspicuis verbis captiuam noluit, quam posuit Corredemptricem! o quam meritò Conlegistratricem appellamus, per quam, imò à qua decreta salus sic efficitur.

Huc allusit ipsa Deipara ad cognatam locuta: Quia fecit mihi magna, qui potens est. Luc. 1. num. 49. Nihil enim maius esse poterat ad tantam Reginae gloriam, quam non solum ex illa; sed etiam ab illa fieri Incarnationem: quam salutis decretum sic ab illa pendere, vt illius cooperatrix coleretur. Guillelmus ad locum Cant. proxime citatum: Poterat dilectus, non aperiens ipsa, introire in virginalem uterum: sed ad maiorem Matris gloriam, quam maluit sponte, & hilariter aperire, stetit ad ostium, & pulsauit, &c. Vnde & ipsa non simpliciter magnum sibi aliquid à Deo collatum fatetur. Sed, Fecit, inquit, mihi magna, qui potens est: & sanctum nomen eius. Magnum, quod de ipsa; magnum, quod ipsa; magnum, quod ex ipsa sumere dignatus: magnum utrumque ei, quod ad supereminentem eius gloriam. Quod Deus carnem sumeret, nobis prodest; sed Mariae excellenter: quod de Maria sumeret, eidem excellentius: excellentissimè, quod ab illa dante,

Excellentius Estherem nostram commendat Doctor Angelicus.

Vo praecipua de Esthere nostra protulimus, quibus eiusdem à communi lege immunitatem asserere contendebamus: alterum, diuini imperij fuisse confortem: alterum, auctoritatis erga leges diuinas non expertem. Vtrunque nullus grauius, nullus sublimius expendit, quàm D. Thomas Aquinas, cum quibus an culpa, imò & reatus culpæ conueniât, Lector haud cæcus iudicauerit. Ergo Sanctus Doctor in Praefatione expositionis Epistol. Canon. vbi res Assueri, & Estheris de Christo, & Maria contendit intelligendas; ad illud Assueri: Quae est petitio tua, Esther, vt detur tibi? & quid vis fieri? Etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis. cap. 7. n. 2. sic scribit: Summitatem eius virga Virgo beata tetigit, quando Filium Dei in utero concepit: & sic dimidiam partem regni Dei impetravit; vt ipsa sit Regina misericordiae, cuius Filius est Rex iustitiae. Ab aeterno destinatur Maria, vt regnum misericordiae fortiatur: vt, quidquid gratiarum hominibus communicatur, illius auctoritate impetretur. An, qui id prauidit, & potuit à Dæmonis ancillatu praeseruare, pro decentiâ fecerit; decenter negari non posse existimarem.

Sed venio ad id, quod difficilius est, & de legislatione. Decretum litteris publicatum contra Hebraeos cap. 3. n. 1. 2. sic exponit D. Thomas: Omnia contingebant illis in figura. Veritas autem respondens huic figurae haec est: per peccatum enim primorum parentum, per falsam suggestionem Aman proditoris perpetrata, à Rege Assuero, scilicet, Deo, sententia damnationis totius generis fuit lata, Genes. 2. Quacunque die comederis ex eo, morte morieris. quod dictum est Adae, non solum pro se, sed etiam pro posteritate. Et postquam hanc mortem tripliciter explicat, subiungit: iam ergo sententia erat lata: ita erat in sacra Scriptura ob signata: iam erat per nuncios, scilicet, Prophetas pronuntiata, iam dies erat assignata: statim enim, cum moriebamur, ad Inferos descendebamus: sed per Esther Reginam, id est, Virginem Beatam fuit reuocata: per eius scilicet, intercessionem: per virga aurea extensionem, & osculum summitatis eiusdem. Habes itaque ex mente D. Thomae apertissima, non solum circa alias leges Reginam misericordiae intercedere: sed etiam in lege illa ipsissimâ originem damnantis intercessisse, quae illius fuerit precibus reuocata. Ecquae mens igitur, etiam minus pia, congruum existimaret, vt, quae à Deo contra communis huius legis poenas Regina misericordiae fuit electa, eidem poenali legi subiecta destineretur. Omnia contingebant illis in figura. arripio autem hoc verbum; ergo etiam illud: Non enim pro te, sed pro omnibus haec lex constituta est. Illis in figura eueniebant. Si igitur in Esthere, ex opinione S. Doctōris, Maria intelligitur; iam lex aliqua communis lata pro omnibus; Mariam non comprehendit: cur ergo legi originis non eriperetur?

Canis.

337.

Idem confir- matum.

Luc. 1.

Guillel.

In Annunc. Mariae.

338.

De eodem. Cant. 5.

D. Bernard.

340.

Cant. 6.

A Maria de- cretum In- carnationis quodammo- do dependet.

Guillelm.

D. Bernard.

339.

Luc. 1.

Visitat. Mar- ria.

Guillel.

341.

Esth. 7.

Maria, miser- cordia Re- gina.

D. Thomas.

342.

Idem.

Reuocant sententiam nostra con- demnationis.

Hebr. 5.

eriperetur: Do interim, hæc vltima verba de alia, & non de lege originis esse capienda: (quod tamen, vt dixi, falsum est:) quia ad rem meam sufficit a simili deductum argumentum.

343. Dices: In hoc decreto contra Iudæos illato, vbi ex D. Thoma originis lex intelligitur, ipsa Esther, id est, Maria existimat, imò fatetur se comprehensam: id est ait: *Si inueni gratiam in oculis tuis, o Rex, & si tibi placet, dona mihi animam meam, pro qua rogo; & populum meum, pro quo obsecro: traditi enim sumus ego, & populus meus, vt conteramur, ingulemur, & pereamus.* cap. 7. n. 3. vbi

Esth. 7. D. Thomas. Doctor Angelicus: *Traditi enim eramus, vt ingularemur, in corpore periremus, & in anima contereremur; id est, simul ingularemur corporaliter, periremus spiritualiter: contereremur, id est, cōtinuè tereremur aternaliter. Sed Esther Regina, id est, Virgo beata, placuit in oculis Regis ad restauratiōem generis humani: & inuenit gratiā coram eo, non solum pro se, sed pro toto humano genere. Quasi eadem lege obnoxia, eodem etiam remedio indigeret.*

344. Prætereo nunc examinare, an his verbis commaculet Mariam D. Thomas demus commaculasse saltem quoad reatum: & videamus, quid inde pro Deipara clare inferatur: deinde verbis Scripturæ allatis clarissimè respondebimus. Ex D. Doctore post originis culpam contractam, obnoxij eramus Inferno, & quoad hanc partem legi obarati: & tamen posita hac legis parte, signataque, & promulgata; contracta deinde in nobis obnoxietate; admittit de intercessione Virginis dispensationem, & reuocationem legis D. Thomæ. Vnde ergo nouisti, absolutiorem totam legem quoad originem sedandam, vt saltem in Mariâ obnoxia, dispensationem, & reuocationem non admittat? Nihil responderi potest, nisi illud de incompatibilitate obnoxietatis, & præseruationis in eodem originis instanti: quod hodie non probatur; & à me in Examine falsum fuit demonstratum. Addo, si per impossibile, obnoxietas, & præseruatio in eodem instanti esse non possent; eo, ex decencia, plusquam apertè probari, non fuisse Mariam obnoxiam reatui: quia non contrahere saltem actu culpam, decentissimum Deiparæ fatetur hodie vniuersalis Ecclesia: nec posset non contrahere, si obnoxia peccato haberetur. Ecce, quid Deiparam impugnantes pro defendenda doctrina D. Thomæ sumus allēcuti: nimirū, vt cum definiatur, (quod sperat, & suspirat Orbis) Maria præseruata: necessariā consequentiā, illam non solum à culpâ; sed etiam à debito eximere teneamur Thomistæ: & qui modò iustum negamus, tunc iustā penā plusquam iustū reddere tenebimur: ne non solum conclusionem D. Thomæ contra Deiparam falsam; sed etiam vanā principia fateamur.

345. Iam verò decencia, vt Deipara ab actu culpæ præseruetur, præter ea, quæ in toto hoc Opere continentur; præter illa, quæ meliori genio innumeris Doctores scripserunt; præter communem Ecclesiæ sensum, quod summum est; hæc ratiuncula animis haud proteruis confirmatur. Mariæ Reginæ fauore, non solum ab originalis culpæ contractæ penis, vt vidimus ex D. Thomæ; sed etiam ab actualibus omnibus culpis aliqui præseruantur: decet ergo, vt & illa, cuius

fauore tam ingens gratia comparatur, vt innocentia baptismalis seruetur; vt ab omni culpa, saltem graui, præseruatio habeatur; excellentiori longè modo à quauis culpa, etiam originis, præseruetur: neque enim communis conditionis cū aliis decet existimare illam, cuius tam diuersam colimus dignitatem. Ad rationem decencie quid vltra quæris? & in hac materia rationem decencie cur imbellem putes: cum in hac vna Patres, & Ecclesia tota fundamentum Conceptionis purissimæ constituat? Primum antecedens, vnde tota ratio dependet, debeo D. Thomæ loco sæpè citato; qui, postquam epistolas condemnationis de peccatis nostris explicauit; optimè deinde epistolas fauoris priorum reuocatorias, & p̄t Estheris gratiam impetratas, de doctrina euangelica explicans; ad illud cap. 8. n. 10. de veredariis: *Veteres litteras nouis nunciis præuenirent.* sic scribit: *Veteres litteras nouis nunciis præuenire, est se à peccatis præseruare, & innocentiam baptismalem seruare.* Tam felix suo fauore præseruatrici; felicius, maiori fauore, in ipsa Conceptione fuit præseruata.

Sed iam ad verba Estheris, sub cuius typo Maria se visa condemnare. Possit fortasse aliquis existimare, putasse Estherem, se lege de Iudæorum excidio comprehensam; nec tamen fuisse: sicut se putauit reuera obnoxiam legi non ad eundem, à qua tamen, vt constat ex verbis Assueri, immunis erat. Non probo: Sole enim clariùs constat ex Textu, non cognitam tunc Estherem, tanquam Iudæam: quæ si nosceretur, nec Aman decerem impium fortasse auderet postulare; nec, si auderet, illam vlllo modo, quauis id concederet Assuerus, auderet hostis Aman Reginā dilectissimam damno interferere; vt nemo non videt. Cur ergo dixit: *Dona mihi animā meam.* &c? Res clara. Immiscet se miseris, vt se Iudæa aperiat, & se illis inferens impensius, & efficacius eisdem veniā exoraret. Quod licet non expressè notent Interpretes, quos viderim; debebat tamen notasse: quod ex ipsis, quæ scribunt, apertè; & ex Textu apertissimè colligitur. Sic ergo explicatus locus optimè facit pro Maria, quæ humani generis particeps; sed obnoxietatis immunis, se nobis interit pie: vnam è nobis se reputat benignè, vt efficacius nobis opem impleret. Exempla huius modi loquendi passim obuia. Satis illud Christi Ps. 21. n. 2. *Longè à salute mea verba delictorum meorum.* Vt dum de sola fideiussione peccatoribus se interferit, efficacius illis veniam obtineat: quia, vt benè notat ibi Lorinus, consequenter inferri vult, debere ignosci peccatoribus; reuocari illos oportere, non derelinqui. Quomodo autem ignorantia Esther typicæ de obligatione legis in aduendo Rege, accommodetur Deiparæ; iam aperuit noster Perlinus dist. 6. cap. 2. Ego semper tutius putauit, in parabolis, nedum in veris historiis typicis; non omnia ad amissum pendere, cum sciam ex Doctōribus, maxime ex Chrystomo, non id semper curandū: cum satis sit, si destinatus scopus ab vmbra in veritatem intendatur. Hæc sunt, quæ pro explicando Estheris typo se mihi denuò obtulere: quo optimè, dicebam, locum Pauli venire explicandum. Nunc iam nouo articulo accingamur.

346.

Maria cur se peccatoribus immiscet.

Psal. 21.

Lorin.

Perlin.

E X

EX QVÆST. XXVII.

TERTIÆ PARTIS

D. THOMÆ,

ARTICVLVS II.

Utrum Beata Virgo fuerit sanctificata ante animationem.

D secundum sic proceditur. Videtur, quòd B. Virgo sanctificata fuerit ante animationem: quia, vt dictum est, plus gratiæ est collatum Virgini Matri Dei, quàm alicui Sanctorum: sed quibusdam videtur esse concessum, quòd sanctificarentur ante animationem: quia, vt dicitur Ier. 1. *Priusquam te formarem in utero, noui te.* Non autem infunditur anima ante corporis formationem. Similiter etiam de Ioanne Baptista dicit Ambros. super Luc. quòd nondum inerat ei spiritus vitæ, & iam inerat ei spiritus gratiæ. Ergo multò magis B. Virgo ante animationem sanctificari potuit. Præterea, conueniens fuit, (sicut Ansel. dicit in lib. de conceptu virginali,) vt illa Virgo eâ puritate niteret, qua maior sub Deo nequit intelligi. Vnde & Cant. 4. dicitur: *Tota pulchra es, amica mea, & macula non est in te.* Sed maior puritas fuisset B. Virginis, si nunquam anima eius fuisset inquinata contagio originalis peccati: ergo hoc ei præstitum fuit, vt, antequam animaretur caro eius, sanctificaretur. Præterea, sicut dictum est, non celebratur Festum, nisi de aliquo Sancto: sed quidam celebrant Festum Conceptionis B. Virginis: ergo videtur, quòd in sua ipsa Conceptione fuerit sancta; & ita quòd ante animationem fuerit sanctificata. Præterea, Apostolus dicit Rom. 11. *Si radix sancta, & rami.* Radix autem filiorum, sunt parentes eorum: potuit ergo B. Virgo sanctificari, etiam in suis parentibus, ante animationem.

Sed contrà est, quòd ea, quæ fuerunt in veteri Testamento, sunt figurâ noui, secundum illud 1. ad Cor. *Omnia in figurâ contingebant illis.* sed per sanctificationem tabernaculi, de qua dicitur in Ps. 45. *Sanctificauit tabernaculum suum Altissimus.* videtur significari sanctificatio Matris Dei, quæ tabernaculum Dei dicitur, secundum illud Ps. 18. *In Sole posuit tabernaculum suum.* De tabernaculo autem dicitur Exod. vlt. *Postquam cuncta perfecta sunt, operuit nubes tabernaculum testimonij: & gloria Domini impleuit illud.* Ergo etiam B. Virgo non fuit sanctificata, nisi postquam cuncta eius perfecta sunt, scilicet, corpus, & anima.

Respondeo, dicendum, quòd sanctificatio B. Virginis non potest intelligi ante eius animationem, duplici ratione. Primò quidem, quia sanctificatio, de qua loquimur, non est nisi emundatio à peccato originali: *Sanctitas enim est perfecta munditia, vt Dionys. dicit in 12. c. de diu. nom. culpa autem non potest emundari nisi per gratiam, cuius subiectum est sola creatura rationalis; & idè ante infusionem animæ rationalis B. Virgo sanctificata non fuit.* Secundò, quia, cum sola creatura rationalis sit sus-

Pintus de Concep. B. M. V.

H 2 ceptiua

ceptiua culpæ, ante infusionem animæ rationalis proles concepta non est culpæ obnoxia: & sic quocunque modo ante animationem B. Virgo sanctificata fuisset, nunquam incurrisset maculam originalis culpæ, & ita non indignisset redemptione, & salute, quæ est per Christum: de quo dicitur Matth. 1. *Ipse saluum faciet populum suum à peccatis eorum.* Hoc autem inconueniens est, quòd Christus non sit Saluator omnium hominum, ut dicitur 1. ad Timoth. 4. vnde relinquitur, quòd sanctificatio B. Virginis fuerit post eius animationem.

Ad primum dicendum, quòd Dominus dicit, ante formationem in utero se Ieremiam nouisse, notitia, scilicet, prædestinationis: sed sanctificasse dicit eum, non ante formationem; sed, antequàm exiret de ventre. Quòd autem Ambrosius dicit, quòd Ioanni Baptistæ nondum inerat spiritus vitæ, cum iam haberet Spiritum gratiæ; non est intelligendum, secundum quod spiritus vitæ dicitur anima viuificans; sed secundum quod spiritus vitæ, dicitur aer exterius respiratus. Vel potest dici, quòd nondum inerat ei spiritus vitæ, id est, anima; quantum ad manifestas, & completas operationes ipsius.

Ad secundum dicendum, quòd si nunquam Animam B. Virginis fuisset contagio originalis peccati inquinata, hoc derogaret dignitati Christi, secundum quam est vniuersalis omnium Saluator: & ideò sub Christo, qui saluari non indignuit, tanquam vniuersalis Saluator; maxima fuit B. Virginis puritas: nam Christus nullo modo contraxit originale peccatum; sed in ipsa sui Conceptione fuit Sanctus, secundum illud Luc. 1. *Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei.* Sed B. Virgo contraxit quidem originale peccatum: sed ab eo fuit mundata, antequàm ex utero nasceretur. Et hoc signatur Iob 3. vbi de nocte originalis peccati: *Expectet lucem, id est, Christum; & non videat.* (Quia nihil inquinatum incurrit in illam, ut dicitur Sap. 7.) *nec ortum surgentis Auroræ;* id est, B. Virginis, quæ in suo ortu à peccato originali fuit immunis.

Ad tertium idem dicendum, quòd, licet Romana Ecclesia Conceptionem B. Virginis non celebret; tolerat tamen consuetudinem aliquarum Ecclesiarum illud Festum celebrantium: vnde talis celebritas non est totaliter reprobanda. Nec tamen per hoc, quòd Festum Conceptionis celebratur, datur intelligi, quòd in sua Conceptione fuerit sancta: sed, quia, quo tempore sanctificata fuerit, ignoratur; celebratur Festum sanctificationis eius, potius quam Conceptionis, in die Conceptionis ipsius.

Ad quartum dicendum, quòd duplex est sanctificatio: vna quidem totius naturæ; in quantum, scilicet, tota natura humana ab omni corruptione culpæ, & pœnæ liberatur: & hæc erit in resurrectione. Alia verò est sanctificatio personalis, quæ non transit in prolem carnaliter genitam: quia talis sanctificatio non respicit carnem; sed mentem: & ideò si parentes B. Virginis fuerunt mundati à peccato originali; nihilominus B. Virgo peccatum originale contraxit, cum concepta fuerit secundum carnis concupiscentiam, ex commixtione maris, & fœminæ: dicit enim August. in lib. de nupt. & concupisc. *omnem, quæ de concubitu nascitur, carnem esse peccati.*

EXAMEN TEXTVS

D. THOMÆ.

347.

Disputatio de
Conceptione,
ante D. Tho-
mam exorta.

Suar.
Caiet.

NOTANT meritò Interpretes, notandum esse titulum huius articuli: cum enim procedat de tempore ante animationem, transiit ad tempus animatione posterius, prætermisso animationis momento, in quo tota difficultas nunc versatur. Quod cur ita faceret D. Thomas, aperit hic Suarius. Aliam nobis huius transiitionis occasionem conatur obtrudere Caietanus: *Absolutè, inquit, loquendo, inter illas duas positiones extremas, scilicet, quod fueris sanctificata, vel ante infusionem anime, vel post infusionem anime; est positio media, quod fuit sanctificata in instanti infusionis anime. Cuius opinionis Author hic non meminit, quia tempore suo non erat adiuuent: omnibus communiter tenentibus B. Virginem conceptam in peccato originali.* Proh fidem sæculorum! Et vnde illud eiusdem D. Thomæ (quod ideò præ doctrina huius articuli despiciunt Thomistæ, quòd à iuniori, nec adhuc, ut postea, in litteris consummato, scriptum ferant) in 1. dist. 45. q. 1. a. 3. ad 3. de Mariæ puritate maxima post Deum? *Talis, inquit, fuit puritas B. Virginis, quæ à peccato originali, & actuali immunis fuit: fuit autem sub Deo, in quantum erat in potentia ad peccandum.* Idem luculentius habet in 1. dist. 17. q. 2. a. 4. Constat ergo suo auro agitari hanc opinionem: & illam probasse. Quod ergo summi ponderis est, habemus pro nobis Angelicum Doctorem: vnde in toto Opere, non tam S. Doctorem nobis fauentem, quam rationes piæ sententiæ oppositas studeo improbare. Vtrunus ergo eligat Caietanus: si hunc articulum prius scripsit D. Thomas, dabo libenter, non adhuc quæstionem de instanti animationis agitatum: sed tunc dabit, D. Thomam citatis distinctionibus, iam doctiorem factum, pro nobis stare. Si prior distinctiones scripsit; iam tempore, quo hunc articulum composuit, nouerat quæstionem, quam olim probarat.

348.

Sugillare sententiam piæ,
temerarium est.

At veniamus ad alios, qui inquit, in hac Summa Theologica se retractasse, instar Augustini Magistri, Angelicum Doctorem. At ego, pro mea erga D. Thomam pietate, mauel non se ita retractaret: qui, si modò viueret, necessariò aliam palinodiam caneret, & ipsas retractationes retractaret, ne deserendus Theologorum Princeps haberetur. Temerarium ad minus est, post decreta Sixti IV. & aliorum Pontificum, opinionem piam graui aliquâ censurâ dignam affirmare. Nunc audi, qualem de illa censuram, retractans priscam pietatem, ferat D. Thomas 1. 2. q. 81. art. 3. *Dicendum, quòd secundum fidem catholicam firmiter est tenendum, quòd omnes homines, præter solum Christum, ex Adam deriuati, peccatum* Pintus de Concept. B. M. V.

originale ex Adam contrahunt: alioqui non omnes indigerent redemptione, quæ est per Christum, quod est erroneum. Dogma, omnes præter solum Christum contraxisse peccatum, de fide esse contendit D. Thomas: ergo dogma excipiens Mariam, iam apud illum (si Deo placet) hæresis, saltem erroris denotatur. Ergo hanc censuram modò necessariò retractaret S. Doctor; imò & illi piissimus tanquam Satanæ renunciaret: quòd enim aliqui è nostris interpretari conentur D. Thomam, piuum, ut ipsi vident, est; non verum.

Dices: Multi Doctores verissimè putant dogma fidei, Sanctos canonizatos esse beatos: nec tamen contrarios Thomistas erroris notant, aut hæresis: ergo, quanuis D. Thomas dogma fidei putaret, ab omnibus fuisse contractum peccatum; non tamen ideò grauius contrariam opinionem fugillauit: vnde nec hodie censuram retractare cogeret. Respondeo, prædictos Doctores probabiliter tantum putare, & scribere, prædictæ Canonizationis dogma esse: vnde & probabilem aliam, utcunque, relinquunt opinionem. At D. Thomas non tanquam probabilius tenendum dogma suum voluit; sed firmiter credendum exposuit, ab ipso decreto, vbi veritas de Summa Trinitate definitur, aduerbium istud, *firmiter*, mutatus. Si ergo potuit materialiter errari in hac censura; cur in ipsa opinione contra Deiparam potuisse errari non putabitur? Errores materiales, quos apud grauissimos, & sanctissimos Patres, Ecclesiæ Doctores, notamus, nihil illis derogant. Homo eiusdem conditionis cum illis, quisquis esset, potuit non semper certum videre: nec tamen inde illi aliquid derogabitur. Chrysostronus Deiparæ, ut nosti, leuem culpam tribuit actualem, nec vilipenditur: non vilipendetur D. Thomas, quanuis errasse conuincatur, in attribuenda (si quis id contenderet) eidem culpa originali. Cur ita? Quia paulatim Ecclesiam suam illustrat Christus: ideò inter priores tenebras, errores isti materiales vero similiore apparètes, necessariò cõdonandi. Sed certè, nec materialiter errauit D. Thomas, qui, ut semper intendo, nobis fauet multis aliis in locis, in fauorem Deiparæ se retractans.

Nota deinde, in hoc ipso art. 3. eiusdem quæst. 81. ad primum, videri opponi S. Doctorem, verbis in priori Examine n. 24. supra relatis, quibus probabile putat, sententiam mortis contrahendæ (quæ ex eodem principio oritur cù obligatione culpæ contrahendæ) nõ in actuali morte; sed in reatu debito verificari. Licet enim in 4. dist. 43. q. vnica, a. 4. quæstiuncula 1. ad 3. dicat, non posse bene sequi, quòd si potest poni sine errore, quòd aliqui non moriantur; possit etiam sine errore poni, quòd aliqui ex Adam deriuati nascuntur, sine pec-

349.

Error mate-
rialis non im-
punitus
doctores.

350.

Maria ex D.
Thoma, si non
à debito, aliq
à culpa origi-
nis liberanda.

EXAMEN

cato originali: quod idem reperit de malo, quæst. 4. a. 6. tamen non legitime negari potest (cum utrunque æqualiter Apostolus dicat.) Quam dispensationem de facto in re mortis aliqui ponendam volunt ad illud Thessal. 1. cap. 4. positam in Maria quoad culpam, posse, decerereque affirmari. Quemadmodum ergo Doctor Angelicus vult, legem mortis omnibus impositam, & declaratam a Paulo, solum quoad reatum obligare; idem de lege culpæ solum erga Mariam affirmabimus: & ex hac doctrina, si minus a debito, saltem ab actuali origine foedata liberamus. Ergo Sanctissimus Doctor nobis totus fauet.

351.

Caietanus non bene dicitur D. Thomam.

Nouit ingentem difficultatem Caietanus: unde ad verba citata ex 1. 2. q. 81. sic respondet: *Auerte duo: quod ad fidem catholicam spectat, quod omnes, præter solum Christum, habeant peccatum originale: quod dictum non intelligendum est aliter, quam de morte, que est pœna peccati: ita ut, sicut omnes incurrunt mortem, id est, necessitatem moriendi; ita omnes incurrunt peccatum originale, id est, necessitatem habendi peccatum originale. Sed non spectat ad fidem, an aliquis ex speciali prærogatiua gratiæ, non incurrat actualiter originale peccatum: de proquo enim simul dicit Apostolus ad Rom. 5. Per unum hominem peccatum introiit in mundum, & per peccatum mors. Et hanc inquit esse mentem D. Thomæ. Certè si ista esset illius mens, liberaretur à notâ censoriâ, de qua supra: sed difficultatè aliam incurreret, de qua statim. Nunc mihi pende ex mente Caietani loca Pauli de reatu tantummodo esse intelligenda: unde ille ad solam Sanctorum Patrum, vt Mariam actu condemnet, recurrendum putat auctoritatem, iam sobrius, vt ipse dicit, ab stomacho, quo contra piam opinionem sic scripserat olim. Et tamen vide post tantam sobrietatem, quid tandem in præsentis articulo nostro subiungat: *Stat, inquit, solida littera, quantum non sollicita sit de illa media opinione, tunc inopinabili: que hodie multis vulgo, affectuque nonnullorum pio; multorum autem industria, ac quasi cogentibus, ita præualuit; vt doctrina Sanctorum æstimata pietas præferatur: & quod in communi asseritur, in his, scilicet, que credenda sunt, sectandos esse magis antiquos Doctores, quam modernos; in hoc particulari posthabetur: dum moderni antiquis, & non Sanctis Sancti præferuntur. Testatur autem erraticus hic processus, similes esse istos errantibus ex ignorantia electionis, dum in vniuersali scientes, applicando ad particulare, ab vniuersali declinant. Hæc ille.**

352.

Caietani censura reorquetur.

Querere nunc libet ab eminentissimo Cardinali, (quandoquidem non ex Paulo, sed ex Sanctis Doctoribus fatetur conuinci contra Mariam,) quot Patres inuenerit, quot Doctores præcos, qui expressè Deiparam condemnarent? Certè hodie, cum res exactissimè examinant contrarij, vix quatuor, aut quinque enumerantur: & horum duo, varij: vt quod alibi dicunt, alibi retractare videantur. Deinde, si ipse, piè quod putat, vt D. Thomam tueatur 1. 2. q. 81. citata, temerè, & vt volunt plures, erroneè, Paulum Apostolum, & ipsum D. Thomam (immeritò, vt infra dicam) de reatu culpæ in nos; & non de ipsâ culpa transfusa, audet interpretari; cur nos vera pietate moti erga Deiparam, Patres alios absolutè loquentes, de reatu, aut aliter non interpretemur, cum sine vllius erroris

labe id posse fieri sit certissimum? An non est erraticus processus, communem doctrinam Sanctorum de actuali culpæ in nos transfusione; in vno Thoma, de reatu solo explicare? Annon videtur peccare ex ignorantia electionis, dum defendendo Thomæ, vt putat, vniuersæ Ecclesiæ sensum ex Apostolo delumptum offendit; idque doctrinâ, vt ait Ferraricus 4. cont. Gent. cap. 5. periculosa, & parum fidei consona? Quid, si Tridentini decreta videret Ferraricus?

Ferrar.

353.

Impugnatur ad huc.

At certè D. Thomas, (vt id iam dicam,) quod ex proposito suo, & ex ipsis verbis, quibus in citato loco ex 1. 2. transire, & contrahi originale peccatum scribit, satis claret; de ipsâ actuali originis foeditate, & non de eius reatu locutus est. Nec locus Pauli, vbi omnes egere gloria Dei, id est, redemptione, dicuntur; post Tridentinum, vt omnes fatentur, de reatu tantummodo securè; sed plusquam temerè potest explicari: idque de sola Maria noluit Concilium disputare. Vt ergo D. Thomam à Charybdi liberaret Caietanus, eundem inuitum in Scyllam proiecit non animaduertit. Exemplo D. Thomæ se explicauit ibidem: *Sic ex peccato, inquit, primi parentis traducitur culpa originalis in posteros: sicut à voluntate animæ per motionem membrorum, traducitur peccatum actuale ad membra corporis. Manifestum est autem, peccatum actuale ad omnia membra, que nata sunt, moueri à voluntate. Quia, qui certum, vt par est, habuit, omnes, præter Christum, virtute feminali vtriusque parentis procedere, (prætereo, quid de absoluta potentia posset Deus,) legitime intulit, omnes originaliter actu peccatum, & non eius reatum solum contrahere. Sed poterat obiter queri à Caietano, si tam clara verba, vt hæc: *Omnes homines, præter solum Christum, ex Adam deriuati, peccatum originale ex Adam contrahunt. admittunt eius iudicio interpretationem de reatu: cur, vt dixi, in nos inuehitur, cur queritur, si cæteros Patres, (qui Mariam non expriment,) quorum nullus clariùs loquitur, piè interpretemur?**

D. Thom.

354.

Cumel refertur.

Sed hæc interpretatio Caietani iam satis ibi vapulauit à Cumel, qui vult, D. Thomam intelligendum esse, nisi speciali priuilegio, alicui concessum sit, vt eripiatur. Sed certè, si D. Thomam in illa quæst. 81. patitur interpretationem, nisi priuilegium succurrat; aut fallor, aut perit tota ratio eiusdem, qua in præsentis nostro articulo Mariam expressè condemnat: quia aliàs, inquit, si vlllo modo sanctificaretur ante animationem, non incurrisset maculam originalis culpæ; & ita non indignisset redemptione, & salute, que est per Christum. Vbi, aut nihil infert, aut clarè supponit, redemptionem per Christum non dari, nisi vbi præcedit non tam reatus, quam ipsissima macula originalis: cum ergo in illa quæst. 81. etiam inferat eisdem verbis: *Aliquis non omnes indigerent redemptione, que est per Christum. alterum concedas, necesse est, aut in hoc loco ex quæst. 81. non posse excipi priuilegio aliquos ex mente D. Thomæ, qui, ni actu inacularentur, non possent redimi: aut in articulo nostro præsentis, gratis, & plusquam gratis idè tantummodo grauius foedari actu Deiparam, quia redempta fuit; stat enim per te cum redemptione priuilegium: & sic iam non arguet Thomam.*

contra Mariam ex doctrina Pauli, quod omnes Thomistæ volunt: sed ex doctrina Doctorum, quod voluit Caietanus; qui putantur sensisse, hoc Deiparæ priuilegium denegatum: unde iam tam facile expugnabitur ratio D. Thomæ, quam facile argumentum illud à Sanctis petitur, contra Caietanium expugnatur. Iam, quod Cumel adhuc etiam Caietanium conatur excusare de interpretatione inaudita, & durè excepta ab omnibus; conatus tantum irritus est: clarè enim vult, nos omnes tantummodo obarratos, non actu contrahentes culpam à Paulo significari. Vnde addit ibidem: *Est igitur necessarium secundum catholicam fidem credere, quod omnis vtriusque sexus ab Adam secundum rationem feminalem procedens, ex ipsa sua generatione sit obnoxius peccato.* Vide cætera illius Sole clariora.

355.

D. Thomam se necessario retraheret.

Maneat ergo ratum, nec Cumelem, nec Caietanium aptè interpretatos D. Thomam, licet ille longè tutius procedat: sensissèque Angelicum Doctorem, de fide esse omnes actu, præter Christum, culpam contrahere, idque firmiter putasse credendum: ne quid probabile maneat in nostra opinione, quod ab illo hæreticum non putetur. Ex qua piæ opinionis tacitâ censurâ quid inferatur, dixi supra n. 349. Meritò proinde dicebam, retractaturum illum hodie opinionem, quam in hoc nostro articulo (cuius causa hæc omnia dicta sunt) scripsit contra Mariam: sicque pro nobis stare, ne totam Ecclesiâ hæresis insimulare tacitè videretur, quæ Mariæ præseruationem plusquam probabilem, penè certam, penitus pietati, & diuino honori requisitam veneratur. Maneat etiam ratum, sauius iusto in hoc art. nostro opinionem piam in ipsâ sobrietate vulneratam à Caietano: benè est: nobis sit nefas, nos, sed non nouæ doctrinæ sectari Doctores, (vt potè, qui illam ex ipsis Patribus, ex Scriptura sacra effosam eruerunt, erutam illustrarunt, Deo auspice, Deipara prælucente,) explicare præcos: at Caietano sartum tectumque maneat, tam nouam interpretationem, tam egregiam doctrinam, Thomæ, Paulo, & Ecclesiæ ex proprio cerebro obtrudere. Quod autem mulieribus, & vulgo catholico opinio illa, in qua nihil titillanti carni adblandiens, nihil luxuriæ fauens reperitur, perplaceat, & faustis acclamationibus excipiantur; tam robustum est argumentum veritatis, vt illi assimiletur, quod Christus Dominus dignitati suæ probandæ ex ore infantium, & lactentium voluit depromendum. Atqui multi, inquit, de quæstu in hoc laborant. Falsum hoc: sed transeat. Quæro nunc, hos quæstus unde accipiant? an à Principibus Hæreticis, & vulgo diabolico, vt contra Pontificem; & austeriora Sanctissimæ Ecclesiæ decreta, pro deperdita vitæ libertate, pro carnis licentia, pro voluptatum indulgentia decerent? Apage sis, malam rem, verba non bona. Imò Principes, populique, qui Marianos propugnatores laborantes honorant, muneribus afficiunt, diuino ductos spiritu se probant. Quare? Neque enim homo libenter pretiosa abiicit; pecunias impendit, honores effundit: nisi aut ab ingenti humano aliquo affectu, aut à maiore diuino. Dicat nunc Caietanus, quo humano affectu impellente possunt Monarchæ, & maximè noster Hispanus, ferri, & commoueri; vt pro Mariæ honore impendia mille fa-

Refellitur Caiet.

ciat: pro eius Conceptione, prudenti corde prodigat (si sit opus) patrimonium: Diuinus igitur, & à cælo missus est affectus, quo impellitur ad bona sæculi spernenda, vt Deipara, diuinum sæculorum prodigium, propugnetur; vtque D. Thomas piæ sententiæ assertor habeatur.

356.

Obnoxietas, & redemptio stat simul.

Redeo. Dicendum itaque cum aliis, id impulisse D. Thomam, vt in hoc art. Conceptionis nitans transiliret: quia supponebat impossibile, posse aliquam personam in eodem instanti, esse obnoxiam culpæ, & esse sanctam: atque adè idem esse prolem aliquam esse obnoxiam culpæ originali, & esse in culpa originali. Hoc autem non constare, apertè plures iam probarunt. Vide Suar. hic disp. 3. sect. 4. & quæ ego in Examine art. superioris. Adde tamen, in hoc articulo (vt & in illa quæst. 81.) supponere D. Thomam, Christum non posse dici germanum, & proprium Redemptorem Virginis, nisi Virgo actu contraheret peccatum: unde, cum verissimè supponat, Virginem fuisse redemptam, idque omnibus in confesso; transilit instans Conceptionis, in quo necessariò captiua, ad redemptionem, erat intelligenda. Cum enim hoc argumentum plarissimè demonstratiuum crederet iam factum pro tempore ante animationem; superuacaneum duxit, illud in instanti animationis repetere, vbi eadem ratio militabat.

357.

Idem ostenditur.

Hic ergo apud Thomistæ (excepto maximè Caietano) opinionis suæ Achilles est: in hoc putant difficultatis verti cardinem, & gloriam Redemptoris verè Christo negatam, si Mariam excipimus, contendunt. Huc ergo ex Patribus, ex Scriptura, ex vsu loquendi, ex ratione omnes huius Articuli Anthologias dirigemus, lucè, ni fallor, clariùs demonstraturi, dari veram redemptionem præseruatiam, digniusque ab illa, & gloriosius vocari Christum Mariæ Redemptorem. Salubrior quippe Medicus, excellentior Imperator, dexterior gubernator, altor fecundior; si à morbi, belli, naufragij, famis, Matrem damnis præseruaret; quam si eisdem immittam postea eriperet. Hoc quidem sic clarum visum Caietano, vt, ne hanc labem immitteret D. Thomæ, quasi redemptionis præseruatia ignarum, mauellet in illam aliàm interpretationem periculosam deuenire, ad locum quæst. 81. idè addit: *Si omnes obnoxij sunt peccato originali, sufficit ad indigentiam redemptionis: neque enim salum redemptione indiget actualiter captiuus; sed etiam obnoxius captiuus.* Verissima doctrina; quæ tamen ad verba D. Thomæ nihil faciat, nisi secum labem illam deportet, quod omnes non tam culpæ, quam debito eius, de fide subiciamur: quam meritò, vt à D. Thoma auertant alij, malunt, vt par est, fateri redemptionem præseruatiam non admisisse Sanctum Doctorem: unde nec tutò ex principiis fidei admitti posse. Sed hunc Achillem, vt dixi, in Anthologiis, etiam imbellis Paris obtruncabit. Hæc pro toto articulo, & placitis Authorum circa illud iam priuatim ad membra descendendum.

358.

Maria Tabernaculum sanctificatum.

SED CONTRA EST.] A Tabernaculi sanctificatione, quod, postquam factum est, dicitur sanctificatum, elicit argumentum Doctor Angelicus, vt ita in Maria factum intelligatur. Quasi verò non sufficiat, vt Maria in essentia iam pro-

ducta, non temporis, sed naturæ prioritate, sanctificationem præueniret. Et quanuis in figura, & figurato, ex Patrum doctrina, non omnia ad perpendicularum mensuranda esse existimem, ne pro lacte sanguis emulgeatur: tamen in re præfenti, ut planius D. Thomæ satisfiat, aliquid ex eodem loco pro naturæ tantum prioritate, quam dixi, eruendum est. Ergo illud: *ostquam omnia perfecta sunt, operum nubes tabernaculum testimonij: & gloria Domini impleuit illud.* Exod. 40. n. 32. ex Hebræo sic legitur apud Vatab. *Et absoluuit Moyses opus illud, & nubes obiecit.* Si nosti Hebræam phrasim, illa repetitio coniunctionis copulantis satis indicat, simul operis absolutio-nem, & nubis gloriose obtectionem fuisse: ne etiam in Mariæ symbolo, prius tempore abso-lutio, quam gratia intelligeretur. Videtur fauere aliquid August. ibi adductus à Glossa: *Hec, inquit, credendum est semel factum, mox ut constitu-tam est tabernaculum.* Ly, mox, summam denotat celeritatem. Mariam verò citissime obumbravit gratia, ut dixi supra ex Damasc. nec tam proprie veniret, mox, si moras temporis connecteret. Eadem copulatiua vertunt Septuaginta, imò & Sanctes Pagnin. Dominicanus. Quod additur ex Dauid pro Maria in tabernaculo significata: *In Sole posuit tabernaculum suum.* Pl. 18. Mariam esse Solem, id est, in ipsissimo Sole collocatam, satis ostendit. At cæcus nouerit, solum Solem tene-briis nunquam offuscari.

Exod. 40.

D. August.

359.

Scriptura te-stimonia pro Deipara, quomodo adluenda.

At pendant, quæso, obiter, qui nos arguunt, nihil pro Mariæ, ab Scriptura, parthenica Con-ceptione, solidum adducere: sed meras umbras, accommodatitia loca, inanes allegorias, quibus vulgi plaufum, non veritatis nucleum aucupantur. Pendant, inquam, quam solida sint ista, quæ assert D. Thomas de Tabernaculo: aut illa, quæ statim, ad secundum, attulit ex Iobo. Quis patienter ferat, auidè arripit ista contra Mariam, & alia similia longe probabiliora pro Virgine allata irrideri? Omne telum contra Mariam robustum putant: omnem pro illa clypeum inualidum buccinant. Et è quibus Doctoribus depromunt hæc tardam sanctificationem tabernaculi, illum Auroræ ortum in Conceptione præcedatum contra Mariam? Cedo vel vnum. Certè nullum dabis. At nos ferè omnia, quæ pro Deipara afferimus ex Scriptura, probis Authoribus solemus confirmare. Ego certè nihil celebri in toto hoc Libro, quod expressius velim dictum de Maria, quod inducto non comprobem Authore. Cætera, vnde ex decentia induco argumentum, rarissimè, & penè nunquam absque Patre profes-runtur. Deinde lege singula, & nihil videbis al-legoricoteron his, quæ sub stylo scholastico assert contra Deiparam Doctor Angelicus.

360.

D. Thomæ consequentia contra Ma-riam imbellis.

D. Thom.

RESPONDEO DICENDVM.] Prima ratio, qua D. Thomas probat, Mariam ante ani-mationem non potuisse mundari ab originali, plana, & theologica est: talisque esse debebat, quæ nihil Marianæ derogat Conceptioni. Solum in his, quæ Deiparæ dignitati opponuntur, Angelici Doctoris ratio non probatur. Claret id in secunda ratione, quæ tota Mariæ contraria, ne in illa redemptionem præseruatiuam possibilem agnoscamus: nescias enim, quo fato (nobis fausto) consequentissimus aliàs Doctor, hic di-uertat aliò: *Secundo, inquit, quia, cum sola crea-*

tura rationalis sit susceptiua culpæ, ante infusionem anima rationalis, proles concepta non est culpæ obnoxia: & sic quocumque modo ante animationem B. Virgo sanctificata fuisset, nunquam incurrisset maculam originalis culpæ. An suo casu de sanctifi-catione ante animationem rectè inferat D. Thomas, statim videbis. At in nostro casu de instanti animationis, tacet tota ratio, & consequentia probat, quod intendimus, vt Ma-ria nunquam originalem maculam incurrisse dicatur. Iam ergo hucvique facta ratio nihil contra nos: quia nihil ad nos. Sed en robur se-cundæ sequelæ: *Et ita non indignisset redemptio-ne, & salute, quæ est per Christum.* Esto: demus benè inferri in suo casu: nihil in nostro, qui aut in instanti illo obnoxiam dicimus, aut saltem remotè obæratam; & redemptionis pretiosus genus agnoscamus præseruatiuum, etiam sine debito, vt ostendam.

Sed nec adhuc in casu D. Thomæ ratio vrget: diceret enim aliquis, prolem ante infusionem animæ partialiter in carne fuisse quodammodo obnoxiam: & proinde, si caro præmundaretur, iam creatura rationalis in carne illa actualiter à debito, & in se tota præseruatiuè à culpa diceretur redempta. Idè Caietanus ibi duplex hoc genus redemptionis agnoscens, & distinguens, sic contra D. Thomæ doctrinam obiicit: *At per hoc licet Beata Virgo non indignisset illo modo, scilicet, per deletionem macula incurse redimi, & saluari per Christum: indignit tamen redimi, & saluari per eundem alio modo, scilicet, per emunda-tionem infectionis factus, ut sic præseruaretur à culpa.* Quam obiectionem vt soluat, & vim Thomisti-cæ doctrinæ aperiat, latè ostendit, illum factum ante animationem, non esse Beatam Mariam. Vnde, quanuis mundaretur, semper esset verum dicere, Beatam Virginem in se non fuisse saluam. Quòd si vrgeas, iam saltem in carne suâ indi-guisse antecederet prius redemptione; respon-det, indignuisse in antecedentibus, non esse iã iam indigere: vnde addit: *Ly, in antecedentibus, est conditio diminuens rationem indigentia personalis: & propterea non valet consequentia, indignisset sui factus carne: ergo ipsa Virgo indignisset. Et ergo simpliciter vera doctrina in litera tradita, quòd si Beata Virgo fuisset ante infusionem anima sanctifi-cata: quòd non eguisset redemptione, & salute à pec-cato facta per Christum.* Sed hæc quidem appa-rentia magis, quam solida: admittà enim semel redemptione præseruatiuâ, nihil Caietanus ad-ducit, quod D. Thomæ rationem, etiam in suo casu, fouere possit.

361.

Caietani re-sponso.

Caietan.

362.

Sed nulla est.

Sic argumentor: Demus casum possibilem ab-solutè, creasse Deum animam Petri, v. g. prius tempore, quam vniretur corpori tali, cui iam erat destinata: demus tunc, illam iustificasse gratiâ sanctificante, idque ex Christi meritis: deinde cursu ipso naturæ, disposito iam organi-co corpore, à substantiâ matris, vt ego puto, aut à paternâ virtute femini inditâ, vt Thomistæ volunt, per veram generationem hanc animam tali corpori vniri. Tunc sic: In hoc casu, anima non foret contractura peccatum originale à car-ne infectâ, cum iam gratia ornaretur: & tamen tunc totus homo redemptus à Christo diceretur propriè, præseruatiuèque: ergo etiam, si ex parte fœtus carnalis solius proportionalis quadam mundities

mundities ponatur ex Christi meritis, vnde in venientem animam non deriuaretur culpa: verè præseruatiuè redemptus totus homo diceretur. Maior patet. Consequentia tenet à paritate ratio-nis, cum à qualibet parte, æquè composi-tum tumat denominationes: ergo intentū. Confirmatur: quia hæc anima, vt supposui, esset ex illis, quæ in Adamo peccarunt: ergo ex vi prioris pacti originale peccatum contrahere debebat à carne infectâ sibi destinata: ergo ac-ceptâ gratiâ ab hoc soluendo debito liberatur: quod nihil est aliud, quam præseruatiuè redimi: ergo, si idem suo modo præpurgatâ carni accom-modetur, nihil etiam in suo casu vrgebit ratio D. Thomæ. Nec obstat ratio Caietani dicentis: *Ly, in antecedentibus, est conditio diminuens, &c.* vt tollat vim consequentiæ: Virgo indignit in sui fœtus carne: ergo ipsa Virgo indignit, Est enim optima hæc consequentia: Anima mea propter me creata est à Deo: ergo denominati-uè, & propriè magis creatus dicar à Deo. Sic in re nostra: Anima, vel caro sanctificata est pro-pter Mariam: ergo Maria magis sanctificata est. Ratio est: quia in causis finalibus nullam patitur exceptionè vulgare axioma: propter quod vnun-quodque tale, & illud magis. Tunc sic clariùs ad rem: Caro indignit mundatione, propter Ma-riam: ergo Maria magis indignit in carne illa: ergo in carne mundata, maiori beneficio redem-ptionis præseruatiuæ fuit cumulata. Et reuerà si Maria non deberet Deo, & Christo Saluatori mundationem illam, quæ præuic propter ipsam in carne facta est; nihil iam præuic factum nos Deo debemus: non deberemus aquam pluuiam, quæ fructibus prodest immediatè, quia non aquam pluuiam accipimus, sed fructus.

363.

Idem ostenditur.

364.

Et responde-tur obiectioni.

365.

Iterum deia.

Dices primò, non benè dici carnem munda-tam propter Mariam: cedo ergo, mi homo, pro-pter quid aliud mundaretur? Si non potes negare partes substantialiter productas propter totum; cur propter idem accidentaliter mundatas infi-ciaberis? Dices secundò: Si solum denominati-uè, & non formaliter Maria præmundatur à par-te: non propriè dici mundam, & redemptam. Næ qui ita putat, nec iustus omnes propriè redemptos arbitrabitur: neque enim totus homo formaliter à gratiâ iustificatur, & redimitur: sed à gratia formaliter animæ inharrente, totus propriè, quanuis denominatiuè iustificatus dicitur, & redemptus. Ast non valet, inquis, exem-plum: quia anima est actualis pars totius: ast illa caro præmundata adhuc non erat pars Ma-riæ. Recurris ad rationem Caietani de conditio-ne diminuente in antecedentibus: relege, quæ contra illum hucvique feci.

Concludo ergo, admittà redemptione præser-uatiua, quam voluit Caietanus eneruem esse ra-tionem factans, etiam in suo casu, contra Ma-

riam. Sed, quia puto omninò verissimam cum Medina, & aliis Thomistis contra suum Caie-tanum, D. Thomam nullum redemptionis præ-seruatiuæ genus agnouisse: aliunde clariùs im-pugnatur ratio hucvique facta (cum redemptio-nem præseruatiuam luce clariorem hodie agnos-cent Doctores, de qua in Anthologiis disseram fuisse) quasi in eo deficiens, quòd modum præseruandæ Mariæ in aliqua sua parte non vi-deret, in suo casu: cum id saltem à parte animæ de potentia absoluta non repugnaret: & in eo omninò delinquit, quòd absque solido fundamè-to instans animationis transfiliuit, quasi impossi-bilis esset simul obnoxietas, & redemptio: aut redemptio absque culpa actuali. Vnde tandem intulit: *Relinquitur, quòd sanctificatio B. Vir-ginis fuerit post eius animationem.* Inefficax est itaque totum argumentum ad rem nostram: quia extra rem, qui de ipso instanti animationis dis-ferimus. Atque iam contra Conceptionem non ratio decertat: sicut si quis contra Diuinitatem Christi argueret hoc tenore: *In Deo est Pater, & est Spiritus Sanctus: Christus non est Pater, nec Spiritus Sanctus: ergo Christus non est Deus.* nulla esset consequentia: quia minus assumit: in Deo enim etiam est Verbum: & Christus est Ver-bum. Sic in re nostra minus assumitur, dum, quia ante animationem sanctificata non dicitur, in-feritur, necessariò sanctificandam post anima-tionem: cum in instanti animationis prætermisso posset sanctificari.

efficacia con-sequentia D. Thomæ con-tra Mariam.

366.

Maria An-gelis purior.

AD SECUNDVM.] Fatetur apertè D. Thomas, Mariam maximam post Christum pu-ritatem consecutam. Sed quid de Angelis dicen-dum? Certè, si Maria originali subiucuit pecca-to, longè illâ Reginâ, Angeli serui fuissent pu-riores: quanuis ipsa sanctior iam existat: aliud est enim, maiorem à gratia sanctitatem habere: aliud, à culpæ carentiâ habere puritatem. Multi in cælo sunt, qui innocentiam baptismalem conseruarunt, & idè à culpa puriores: & tamen aliis olim peccatoribus, postea feruidissimè pœnitentibus cedunt in sanctitate. Et certè ratio facta puritatem à culpa intelligit, vt satis patet ex obiectione, cui respondet. Dices, sermonem esse de hominibus, quos inter, post Christum, Virgo excellit, quanuis in ea puritate Angelis concedat. Sed quero, an magis idonea Mater, magis idonea Princeps Angelorum Maria, si in hac puritate Angelos superaret? Concedet hoc quisquis non proteruus: minus ergo piè hæc dignitas Mariæ denegatur. Respondebis, im-possibilem illam putasse S. Doctorem, utpote cum qua, redemptionis rationem consistere non credebat. Ergo, inquam, hodie, cum mille modis possibilis ostenditur, imò & data celebratur ab Ecclesiâ; iam nihil obstat ratio, Quod verò ex Iobo 3. assertur, pende paucis.

367.

Scriptura, conciliata uersionibus, optime explicatur.

Et hoc, inquit, signatur Iob 3. ubi de nocte origi-nalis peccati dicitur: Spectet lucem, id est, Chri-stum, & non videat: (quia nihil inquinatum in-currit in illam, ut dicitur Sap. 7.) nec ortum sur-gentis Auroræ, id est, B. Virginis, qua in suo ortu à peccato originali fuit immunis.] Sed quam liberè ortus ab vtero hic explicatur, tam liberè ortum in vtero, id est, Conceptionem possumus expli-care, & fortasse magis congruè, Vulgatam no-stram (qui est optimus modus explicandi) aliis uersionibus

versiculis concilians. Sanctes Pagninus Thomista fideliter ex Hebraeo sic vertit: Expellet lucem; & non sit: nec videat splendorem Aurora. Ortus ergo apud nostrum Interpretem splendorem significat: & splendor absolute de quouis Mariae instanti venit usurpandus. Vatab. legit: Expellet lucem; & non adsit: nec videat palpebras Aurora. Has palpebras frustra ad Natiuitatem magis deferat, quam ad Conceptionem. In re ergo dubia, magis congrue ad honorem Virginis locus ducitur, quam trahitur ad infamiam. Sed audi, quid pro littera Pineda ibi: Inter reliquas translationes, hac palpebrarum illustrior est, quod oculum celi respiciat: nanque Solem celi oculum, videtur Aurora quasi post nocturnum soporem, & clausulamina, iterum diductis, & apertis palpebris, vigilantem, & videntem mundo reddere. Diuini ergo oculi, id est, Verbi, palpebra erit Maria, si Aurora est ex mente D. Thomae: & tanti oculi palpebras lippas, & coniucentes quandoque existimabit? Si nihil in diuinam lucem, Christum, incurrit inquinatum; cur eius Mater, vbi lux ista, tanquam inter palpebras, nobis fulgurat, denigratur? Si Maria Aurora est Solis immaculata; cur maculata, imò oppetens, quando concepta appetit, profanatur? Maius est, quod voluit D. Petrus Dam. ad hunc locum Serm. de Assump. Virg. Hac est, inquit, Aurora, quam ille non vidit, qui videt omne sublime: & orat Beatus Iob, ut illi multa suppressione claudatur, dicens: Non videat ortum surgentis Auroræ. Sicut Aurora terminum noctis, & diei principium adesse testatur: sic & Virgo noctem expulit sempiternam. Minus enim congruè tam multa suppressione, id est, abstrusione clausa dicitur Aurora nostra, si ipsas appetentis illius primitias Dæmon opprefcit: minus congruè clauderetur, si hostis primum

Pineda.

Mariae cur Aurora.

Pet. Dam.

illius ostium referauit. Absit: non solum non tetigit; sed nec eam videre ausus est Princeps superbiae, sublimium spectator: quam iam se, suoque oppressuram, & aeterno clausuram carcere pertimebat.

AD TERTIVM.] Hic iam lubet exclamare, & inuertere illud Achatidis ad Æneam apud Maron. lib. 1.

Sancte Pater, quæ nunc animo sententia surgit? Omnia tuta vides.

Iam non solum priuata Ecclesia sanctificationem; sed ipsissimam Conceptionem celebrat Ecclesia Romana: minus piam opinionem aueruncat: quæ nunc animo sententia surgit? Egregiè hic magnus Suarius: Satis indicat, si præsentem Ecclesiam faciem vidisset, aliter de immaculata Virginis Conceptione docturum fuisse. Robur ergo huius instantiæ, mirum est, quàm virgeat: immane, quantum distorquet Thomistas, & quot modis illud conentur eleuare: sed frustra. Vide, quæ multa de hac materia pij propugnatores. Certè nihil minus deuotè contra Doctorem Angelicum molimur, dum in hac materia eius doctrinam impugnamus, quam ipse modò penitus expugnaret: & certè tot in locis expugnauit.

368.

Argumentum de Falso Conceptionis.

Virgil.

Suar.

Periocha Examinis.

Id vnum maximè intendo, vt redemptionem statuam præseruatiuam. Rem sic deduco. Redemptio præseruatiua non solum vera, sed excellentior. Christus præstantius Mariam redimit: quia Dux præmuniens: Medicus præseruator: prouidus Altor: præcauens Gubernator. Hac si perago penitus, penè negotium peragetur.

ANTHOLOGIA VI.

Redemptio præseruatiua vera, & excellentior.

S. I.

Quam proprie, & quanto excellentius apud profanos Authores, per præseruationem propulsanda damnata celebrentur.

369.

Redemptio, & salus per Christum, id est.

Suppono in primis ex communi modo loquendi, apud Scripturam, & Patres sic Christum Dominum vocari Redemptorem, Saluatorem, & liberatorem, vt in hoc negotio res eadem variis nominibus expli-

cetur, & quoad effectus, salus, & redemptio nostra pro eodem habeatur: quod nec ipse Doctor Angelicus negat (imò neque negare posset) in hoc articulo: idè in corpore signatè ait, si Maria actu non peccaret, fore vt non indignisset redemptione, & salute, quæ est per Christum. Et iterum, ad secundam, dicitur Christus vniversalis omnium Saluator, semel, atque iterum. Vnde infert, Mariam actu contraxisse culpam, quia aliàs non saluaretur. Suppono deinde, (quod iam alij notarunt,) aliud esse notationem, & etymon vocabuli aliquid priuatum innuere: aliud germanè, & proprie vsurpari, quin ad rigorosam etymologiæ rationem recurratur: v. g. Terra apud Latinos dicta putatur à terendo, quòd teratur, & conculcetur: & terra aspera, & inuia in facris: terra nullius trita pede apud profanos

Etymologia nomina quæ consideranda.

fanos passim, proprie terra est, & rigorosissime terra appellatur. Σελήνη apud Græcos Luna dicitur, & τὸ σελήνης νέον, à noua luce, quam accipit, siue id deforas ad initium, quando corniculata; siue ad nouum augmentum, quo semper, donec impleatur, perficitur: & tamen ipsi Lunam deficientem, quando non tam nouam lucem accipit, quam amittit acceptam, propriissime eodem vocabulo significant. Ierusalem apud Hebræos dicitur à pace, Πῆψ: & tamen, quando oppressa bello, eodem nomine vocabatur proprie. Innumera exempla in quouis idiomate passim occurrunt. Sic in re nostra: licèt redemptio, ex propria etymologia, supponat captiuitatem priorem: tamen, vt proprie, & germanè dicatur, satis est, si ablatum seruitutis debitum inuoluat: imò hoc plusquam satis: sufficit enim, vt aliquis aliàs captiuandus, etiam absque vilo debito, eripatur: vt proprie in se felicius, ab eripiente generosius redemptus, & saluus appelletur. Quid ita? Quia aliud est ad grammaticalem vocis etymologiam respicere: aliud ad germanum, & proprium vsum eisdem vocis, pro vt apud classicos Authores absque vlla metaphora, non attentà etymologiâ, vsurpatur. Salutis ergo, & redemptionis vocabula apud classicos Authores, vel ex solo debito, vel etiam absque illo vsurpata fuisse ostendam sic aperte, vt iam vterius id negare, aut contumacia sit, aut cæcitas: idque claritatis ergo, vel absolute, vel respectiue ad bellum, ad medicinam, ad naufragium, ad famem: quia his omnibus modis redemptam Virginem monstrabo.

370.

Quintilian.

Redemptio præseruatiua agnita profanis.

Eurip.

Qui plus accit, plus debet. Maria quò minus debet culpa, plus Deo debet. Et inde fuit.

Horat.

Nota fabella illa vxoris, (nomen effluxit,) quæ maritum Regem, iam iam fatorum imperio mortem subiturum, se ipsâ traditâ, eripuit: de quo Latinorum cultissimus Quintilianus Decl. 9. Vna fingitur coniux, quæ iam peritura vitam mariti, vicariâ morte suâ redemit: adiciturque miraculo fabula: hoc fecisse eam, quod non prestisset pater. Redemptrix, vt vides, dicitur, non quòd à morte iam dominante: sed quòd ab imminente obnoxium eriperet maritum. Nihil fingitur debuisse Iasonem, qui sponte Dracones aurei velleris custodes aggressus: & tamen quia ab hoc periculo arte Medæ euasit, ab eadem dicitur proprie saluatus: idè isti illa apud Euripid. in Med.

Ἔσπετα σ' ὡς Ἰάσονα Ἑλλήνων ὄσοι Ταύτον συνέχισαν Ἀργείων σκάφος. Saluauit te, vt norunt Græcorum quæquequot Eandem tecum conscenderunt Argolicam nauim.

Sed esto, ponas iam obnoxium saltem periculo, (id erit apud nos remotum debitum,) verè saluum audis, non quòd à Draconis iam deuorantis faucibus sed, quòd, ne deuoraretur, ereptus fuit. Pulchrè Horat. lib. 2. oda 17. ad Mecœnatem fanitati restitutum ab ægritudine, deque se à periculo alio erepto:

Te Iouis impio Tutela Saturno resurgens Eripuit: volucrisque fati Tardauit alas, &c. Me truncus illapsus cerebro Sustulerat, nisi Faunus ictum Dextra leuasset, Mercurialium Custos virorum. Reddere victimas, Ademque votiuam memento: Nos humilem feriemus agnam.

Mecœnas iam obnoxius morti ab ægritudine: Horatius longe remotius, trunci illapsi ictui potuit succumbere: & tamen vtriuque Deus tutor, & custos, siue saluator merito appellatur: cui proinde maiores debentur gratiæ, vota redduntur. Feriret culpa Mariam, aut verè obnoxiam, aut tantum ob communis originis conditionem, ictus possibilis non expertem, nisi Christus Patris dextra leuasset ictum, telum amouisset: plus Deo debuit, idè & plus reddidit.

371.

Ælian.

Priuatius Regi suadeat misericordiâ.

Facit in re obaratorum historiola, & pharsis Æliani lib. 1. cap. 3. de var. hist. vbi de Ptolemæo, & eius puero illi gratiosissimo ita habet: Accidit aliquando, vt cum Rege adolescens equitaret: cum verò procul aliquos ad supplicium irahi videret, non oscitanter in hæc verba Regem affatus est: Sed, ô Rex, (inquit ad Ptolemæum,) quandoquidem prospera quadam fontium istorum fortuna, equos conscendimus: age, si gratum est, calcariibus admotis, & velociter persequentes apparatus miseris, quasi Dioscuri Saluatores, & Aduocati salutem ferentes: quod communi proverbio de his vulgatum est. An non est salus, si Mariam in Adamo fontem, iam iam communi supplicio punientem, Deus pueri sui, gratiosissimi Christi, scilicet, meritis eripuisse? Nugæ.

372.

Redemptio præseruatiua in re belli.

Videamus in re bellica id præstantius: & aduerte fideliter, Authores Græcos à me traductos, spreto Grammaticorum vulgo, qui voces σωω, & σωτήρ, (quibus proprie saluare, & saluator explicatur) per voces seruare, & seruator explicant, quia apud Numen suum Ciceronem Latine saluator non dicitur: pereat mihi tota Latinitas, ne dulce ab Scriptura Saluatoris nomen, quo proprie Iesus exprimitur, denegetur. Pergo igitur. Pausanias in Attic. lib. 8. Templum est Iouis cognomēto Saluatoris, &c. Athena Diana Saluatoris simulacrum, &c. Sed & Proserpinaam Sotiram, id est, Saluatoricem vocant Arcades. Nemo nescit, vocari hoc titulo Iouem, quando bellis ante captiuitatem opem ferebat. Idè idem in Bæot. lib. 9. vbi de Templo Iouis Saote, siue Saluantis: postquam narrat historiolum iuuenis, draconem populos depopulantem occidentis, licèt pariter occumberet, de hoc ferino bello sic concludit: Loriam puer indutus extorsit hamis confertam, cum vterò draconi occurrisset, mortem quidem appetit; sed etiam ipsam feram exanimauit. Ex eo enemu Ioui Saluatori cognomen extitit. Quòd, scilicet, illius morte, populi deinde beneficio Iouis à Dracone saluarentur: melius se saluos putantes, quòd præferuabantur, quam si à Ioue à Draconis visceribus eriperentur. Vide obiter Patres de Christo hamo carnis iuxta Dæmonem suffocante, nos eripiente à morte, morte sua. Pergo.

Sic Christus Dæmonem suffocauit.

373.

Paulan.

Insigne est illud eisdem: pro debito Mariæ amouendo, quod habet in Corinth. lib. 2. Non procul à Lyceæ Diana templo, ara sunt modicis distantes interuallis: earum una Bacchi ex quodam oraculo, Saote, id est, Saluatoris cognomēto: Themidum altera nominatur. Sols verò liberatori, iure optimo aram mihi videntur erexisse, se, metum Xerxi, & Medis seruendâ liberati. Non tam à seruitute; aut illius vilo debito: quam à metu quodam iusto (de naturâ societate) seruendi liberatur Maria; & tantum abest, vt non proprie, & excellentius liberata, & redempta dicatur.

dicatur: quin propterea maiori, & optimo iure aram cordis sui liberatori filio debeat sternere. Quid ita? Quia deberet, quia captiuaretur, ni Christi meritis insidiator, & conans hostis arce- retur. Grauius Sophocles in Aiace sic inducit Teucrum cum Menelao vindictam sollicitante exposulantem, aptissimèque in rem nostram:

Sophocl.

M. Δίκαια γὰρ τὸν δ'εὐτυχῆν κτείναντά με; T. Κτείναντα; δεινὸν γ' εἶπας, εἰ καὶ ζῆς θανόν.

M. Θεὸς γὰρ ἐσώζει με τῶδε δ' ἰσχυομαι.

T. Μὴ γὰρ ἀτίμα Θεὸς, Θεὸς σεσωσμένος;

Is, cui Deus dimittit, dimittat proximo.

Men. Iusta quis dicat, si bene agam occisori meo?

Teuc. Occisori tuo? mirum narras, cum adhuc occisus viuas.

Men. Deus me saluauit: nam quantum in hoste fuerat, peribam.

Teuc. Quid igitur Deos dedecoras, & Deos saluatores?

Optimum erat enim salutis genus, quod auidum hostem innocentis, & nihil debentis Menelai, & quantum in se erat, occisurum, Dij auerterent; indeque hunc ad pieratem erga hostem suadebat Teucer, vt sic beneficis Diis, in alios beneficis responderet. Sic in re nostra.

374.

Iterum de gloriosa præseruatione.

Coniurarent aliqui in Romam: parabant acies, bellum deinde vrbi allatum: insurgit in hos Stilico, debellat: de quo Claudianus lib. 3.

Hic, Stilico, cunctis inopina relixit Te victore salus: septem circumspecte montes, Qui Solis radios auri fulgore laceffunt; Inditæque arcus spolis, aequatæque templa Nubibus, & quidquid tanti struxere triumphi: Quantum profueris, quantum seruaeris vrben, Aitonius metire oculis.

Claudian.

Nondum captiuitas, imò necdum bellum: & tamen meritissimò immissa pax, seruata Roma dicitur. Minus est, sed tamen ad hanc rem illud Ajacis narrantis, quomodo Vlysses saluarit, apud Ouid. lib. 13. Metam.

Quid.

Opposui molem clypei, texique iacentem: Seruaque animam, minimum est hoc laudis, inermem.

Instabat ictus Vlyssi ab hoste: opposuit clypeum amicus, & hunc saluarit: & tamen hoc minimum laudis putat: quasi excellentior Saluator, si non tam iacentem, & inde absque dubio ferendum seruaret, quam præueniret, ne ictui iaceret obærat. Sicut excellentior Seruator Christus, non quòd obnoxiam, & quasi iacentem, & subiectam culpæ percussuræ. Matrem eriperet; sed, quòd etiam à subiectione, & delicto præseruaret.

375.

Auicenn.

Medicina præseruatiua melior.

Sed in re medica longè clariùs rem ostendo: & audiamus, quid sentiant in primis ipsi Artis Principes. Auicenna in Præfat. Fen. 1. doct. 1. Dico, quòd Medicina est scientia, qua humani corporis dispositiones noscuntur, ex parte, qua sanatur, vel ab ea remouetur, vt habita sanitas conseruetur, & amissa recuperetur. Clariùs ibidem Fen. 3. initio, de Præf. Med. Docet, quomodo sanitatem corporis, quòd talem dispositionem habet, custodiamus: & quomodo corpus, quòd talem habet agritudinem, m'dicemur. Ibidem pauld pòst: Pars autem ipsius præctica in duas distribuitur partes: quarum vna est scientia regendi corpora sana, qua- liter in sua remaneant sanitate: & hæc quidem currendi sanitatem scientia vocatur. Pars eius se-

cunda est scientia regendi corpus agrum, qualiter ad sanitatis redeat dispositionem: & vocatur scientia medicandi. Vbi mihi nota, Medicinam à primæua institutione dici, à medicando: medicari verò rigorosissimè conuenit corpori agro, vt vult Auicenna: & tamen, vt vides, non impropiè Medicina dicitur, quæ præcauens remouet agritudinem. Aptè ad rem præsentem, de quo supra num. 369.

376.

Idem iterum.

Galen.

Sed adhuc curtus Arabs: cultior Græcus Galenus lib. 1. de san. tuen. cap. 1. Cum vna sit ars, quæ corporis hominis tuendo dicata sit, vt alibi à nobis ostensum est, eius primæ, ac maxima partes due sunt: quarum alteram sanitatis tuendæ; alteram morbi profligandi facultatem appelles. Idem scribit lib. ad Thrasybul. cap. 4. in quo Opusculo, omnium pulcherrimo, salubrem conseruatricem, non ad gymnasticam, vt aliqui putabant; sed ad medicam artem pertinere satis confirmat. Idem lib. 4. Meth. cap. 3. contra sciolos quosdam: Par autem eras, si de rebus studiosi essent, illud inuenisse, duas esse functionum Medici primas differentias: aut enim eos, qui nunc urgent, affectus, iis, quæ molliuntur, curant: aut eos, qui non sunt, fieri prohibent. Aduerte autem, hos prohibitos affectus, ne fiant, dupliciter se habere: aut enim iam sunt in corpore, congesto morbo appatu, quem vocant: & ne prodeant in effectum, impediuntur: & hoc pertinet ad medicam præseruatiuam: aut ne etiam in causa fiant, suspenduntur: & hoc ad salubrem, quam vocant, spectat. De prioribus fusè idem Galenus (in Isagog. de subfig. Empyr. cap. 4. vbi de communibus partibus Med.) & de secundis pariter sic scribit: Abutantur igitur nominibus, qui voluerint nos in partes tres Medicinam secabimus, indicatiuam, curatiuam, salubrem. Et post pauca: Sunt, qui ex rationis diuisione partes Medicina venati sint: cum enim, sicut Hierophilus voluit, Medicina sit scientia sanorum, agrorum, & neutrorum; excogitauerunt tria, quibus singula istorum conuenirent. &c. Sani sunt ex Hierophilo, qui nec in præuia causa afficiuntur: agri, qui effectu iam laborant: neutri, quasi medij, qui, licet effectu minimè, attamen iam in causa aggrauantur. Sed lubet rem totam audire ex eodem Galeno, ibidem art. med. cap. 99. Est autem horum triplex secundum genus differentia: prima quidem hominis, qui integra fruatur sanitate: secunda verò eius, qui non integra valet: tertia eius, qui agrotat. Primum ergo genus ad salubrem attinet artem; secundum verò ad præseruatiuam; tertium ad curatiuam. Quod attinet ad secundum genus, clariùs dixerat in Com. Aphor. 2. aph. 22. Nam, quod factura erant cause illa, prohibitum est fieri. Lege iterum de his tribus generib. in Isag. de const. art. med. cap. 19.

377.

Medicina salubris inter omnes præstantior.

Quero nunc à te, amice Lector, si hæc tres à Medicinæ Principibus eius propriæ, & verissimæ partes reputantur, vtra illarum in ipsa proprietate illustrior? Certè excellens Medicus est, qui te agrotum curat: excellentior, qui præuisas tibi iam adherentes causas morbificas remouet; dum enim his subiiceris, vt vult Galenus, valens es, sed non integrè valens: at excellentissimus Medicus, qui non solum morbum illatum curat, aut eius causas iam inditas prohibet ab effectu; sed & id præstat, ne vel causæ morbificæ accedant, vt integra fruaris sanitate. Hoc sibi arrogabat Menecrates

Athen.

Menecrates Medicus scribens Philippo apud Athen. Dipn. 7. cap. 13. Tu quidem Macedonia Rex, ego artis medendi. Atque tu sanè potes, quencunq; libet, interficere: ego verò seruare egrotantes; ac sanos vsque ad senectutem sine agritudine, robustosque seruare, si mihi paruerint. Vocat robustos, id est, integrè valentes eos, de quibus Galenus supra.

378.

Christus optimus Mariti Medicus.

Pende ergo iam, quoties ab Scriptura, & expressiùs à Patribus redemptio nostra vocetur medicina: vix totus liber sufficeret colligendis testimoniis. Cur ergo has partes diuino Medico denegabimus? Cur his vtens non propriè Medicus, siue Redemptor appelletur? Curauit nos agros culpa, multum hoc: sed parum præ artis sua potentiâ: maius esset, & tamen propriè, sed excellentiùs Medicus diceretur, si Mariam non in effectu agram; at in causis laborantem, id est, in Adamo obnoxiam præseruaret: at propriè, & excellentissimè Medicus, si non solum morbum; sed etiam causas impediret, & obnoxietatem in Adamo auerteret: non quauis præseruatiuam artem, sed illam supremam salubrem exercens. Vnde aut magis propriè, aut magis conuenienter loquemur in hac materia, quàm si cum formalissimis Philosophis, Medicinæ Principibus loquamur? Equidem aut cæcus sum, aut rem credo demonstrasse, quoad tollendam calumniam, qua improprietatis, & metaphorici sermonis arguimur in loquendo, dum liberantes Mariam à debito, excellentissimè à Christo redemptam, & sanam à diuino Medico prædicamus.

379.

Præseruatiua à marinis periculis.

Breuius iam ab aliis me expedio. In re nauticâ Saluatores dicebantur Castores, non quòd semper fracto nauigio, c maris profundo eriperent suffocandos: sed magis, quia amouere turbines, naues deducere, impedire naufragium, credebantur. Lege, quæ passim Authores de illis, qui propriè Διόσκουροι σωτήρες, id est, Dioscuri Saluatores inuocabantur: & quæ alij ad illud Stat. lib. 3. Syl. in Propempt. Met. Cel.

Scat.

Dij, quibus audaces amor est seruare carinas, Sæuæque ventosi mulcere pericula ponti: Sternite molle freiù, placidumque aduertite votis Consilium; & lenis non obstrepat vnda precanti. Et item Scholiastes Horat. lib. 1. od. 3. vbi ad nauim profecturam:

Horat.

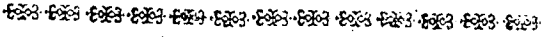
Sic te Diua potens Cypri, Sic fratres Helena, lucida sphydera, &c. Quia felicius Numen, excellentior gubernator, non solum qui ab instanti iam naufragij periculo saluat; sed qui etiam causas naufragij proximas auertit, vt semper molle fretum sternatur. Diuiniior itaque gubernator Christus, non quòd obæratam iam in Adamo, tanquàm in causa proxima, à communi naufragio, in quo omnes perimus, Matrem præseruauit: sed etiam, quòd à debito, tanquàm à turbine præueniente liberauit. Cape obiter aliquid, quòd lux faciat ex Curtio: Sed Medici, inquit, quoque grauiores morbos asperis curant: & gubernator, si naufragium timeat, iacturâ, quidquid seruari potest, reddunt. Quia optimè dicitur redemptor, dum per iacturam aliquorum nauj exonerandæ, alia seruat, quæ alias peritura.

380.

Heiodor.

Ad rem famis satis illud Heliodori lib. 9. qui Nilum solitâ fecunditate extra ripas se effundit: Pinus de Concept. B. M. V.

dentem, & famis, sterilitatisque damna præuenientem, vocat. τὸν τῆς ἀρχῆς σωτήρα, Ægypti Saluatores. Et certè longè excellentiùs prouidus altor, dum non tam famelicos saturat, quam dum anticipat annonam, ne vnquam sui fame torqueantur. Sic faustior ex hac parte Redemptor: dum famescem ab Adami gula naturam, in Maria sic gratiæ saturitate anticipatã liberauit: vt neque in Adamo famem vetiti cibi sentiret: neque ab infausto cibo famem deinde pateretur; id est, si Maria à debito liberata, quod inde necessarium erat, famem non incurreret. Aut ergo adductos hucusque Authores grauiissimos, purissimè, & absque vlla improprietate loquentes, improprietatis infumula: aut, quod par est, fatere necessariò, propriissimè nos locutos, & purissimè, dum Redemptoris salutem, simili, & excellentissimo modo explicamus. Sed iam ad diuina in idem transeamus.

S. II.

Idem a Patribus, à Scriptura clarissime confirmatur.

X probatissimis Authoribus quinque modis salutis præseruatiuæ phrasim, (siue de debito, siue de culpa loquamur) vindicauit. Nunc non solum confirmemus, quasi per anacephalæosim: (quoniam de Christo Medico, Duce, Altore, Gubernatore, & in his omnibus Præseruatore erga Mariam per quatuor sequentes Anthologias fufissimè erit nobis differendum: & primo modo id absolute, sed latius, deinde modis aliis priuatis breuius demonstremus. Præcipiebat Phæro Ægyptiis obstetricibus: Quando obstetricabis Hebræos, & paritûs tempus auenerit: si masculus fuerit, intercipite eum. Exod. 1. n. 16. Sed, cur, si tanto odio Hebræos viros habebat, non potiùs Hebræas nuptias de medio tollebat, ne pueri nascerentur; quàm natos enecabat? Quia nondum ad extremam malitiam deuenerat; peior longè futurus, si præcedenter in nuptiis negatis vitam omnino eriperet pueris; quàm si concessio matrimonio, breuè saltem vitam pueris dandam permitteret, quauis illam eisdem statim interciperet. Idè Tertul. lib. 4. cap. 23. contra Marcionem, qui Deum connubiorum prohibitorum esse blasphemabat, sic scribit: Iam nunc Deum Marcionis, qui connubium auersatur, quomodo videri potest parvulorum dilector. quorum tota causa connubium est? Qui semen ed. fructum quoque excruciat, necesse est. Na ille sanior habendus Ægyptio Rege: nam Phæro educari non sinerat infantes, iste nec nasci: auferens vitam illis, etiam decem mensium in utero. Idem iterum, sed elegantius dixerat lib. 1. cap. 29. Non erit immatur duritia Phæronis nascentium enecatrix: nam ille animas admittit, hic non dat: ille aufert à vita; hic non admittit in vitam. Nihil apud ambos de homicidio differt: sub utroque homo interficitur, sub altero iam editus.

381.

Redemptio omnibus his modis ab Scriptura, & Patribus probatur.

Exod. 1.

Dicitur in causa pueris, quàm in effectu.

Tertull.

editus.

editus, sub altero edendus. Attende iam, quid inde ad rem nostram inferatur.

382. Sæuior haberetur Deus Ægyptio Pharaone, si per impossibile de malignitate, (non ago de aliis iustis prouidentia causis) non tam editis pueros statim occideret, quam in suis causis præueniens a vita interdiceret; si non tam mortem natis quam nascituris inferre videretur. Cur ergo e contra non re ipsa benignior habeatur, si ita præueniat, vt non tam editam Virginem, quam in suis causis edendam viuificet ad gratiam: si non tam mortem genitæ, quam gignendæ auertere videatur? Si verè interemptor esset, causas præuix vitæ negans, cur causas præuix vitæ anticipans non sit viuificator? Certè meliorem vitam debet Maria Christo, non solum quod in instanti Conceptionis vitam gratia capiat, mortem non degulter: sed maxime, quod a causa mortis, & ab Adami decreto prohibita, priuati decreti in causa viuificetur. Eò melior, quò verior redemptio ista etiam a debito venit præseruatiua: vbiq; enim verum illud Quintiliani lib. 2. cap. 7. Plus proderit demonstrasse rectum protinus usum, quam reuocare ab errore iam lapsos. Et cur non Redemptor plus proficiat, si Mariam nõ solum a fouea, sed etiam a viâ, qua in illam itur, id est a pacto in Adamo violato, non tam reuocet; quam destinato, & demonstrato statim recto itinere deducat. in salutem? Quæcunque dixerò de debito Mariæ negato, a fortiori clariùs opinionem communem de culpæ præseruatione confirmabunt: hic enim vnus mihi scopus Magnam Matrem illibatam commendare. Sed, quia illud de debito omninò negando habeo probabilius, semper huc pronior in explicandis locis inclinor: licet promiscue, nunc hanc, nunc illam conuocem sententiam. Pergo.

383. Audeo dicere: Si Deus Mariam ab originali incendio liberauit, vt reuera fecit, pro communi modo operandi, quem frequentius seruat, conuenientius illam a lege exciperet, quam lege iam comprehensam liberaret. Rogabat Lot Dominum, vt illum in Segor vrbe fineret defendi, & ab igne Sodomorum sulphureo custodiri: concessit id etiam Dominus, & addit: Festina, & saluare ibi: quia non poterò facere quidquam, donec ingrediaris illuc. Genes. 19. n. 22. Quasi dicat: Non poterò immittere incendium, donec iam ibi tutus reuereris. Hæc impotentia, vt optimè notat Doctor Angelicus statim citandus, erat firmiter voluntatis misericordis decretum, quo decreuerat, Lot ipsum liberare. At, cur, inquis, sic cum saluare decreuit, vt nihil incendij immitteret, priusquam ipse in tuto sit collocatus? Nonne satis ad salutem, si grassantibus iam flammis, vicinòsque vorantibus, e mediis eriperet illasum? Certè ad salutem satis hæc præseruatio: sed ad communem modum, quò Deus operatur, non ita conueniens: suauis enim, & rerum naturæ conformius, priusquam grassaretur incendium, Lot eripitur; quam post immisum incendium refrænata ignis natura, aut saltem delusa eius voracitate iam consumptura Lot hie liberatur. Ita D. Thomas Aquinas ad hunc locum: Non posse hic, idem est, quod nullo: quauis Deus id, quod iam supponitur firmiter promississe, & velle, ea ipso ponitur non posse cum hac, contrarium operari, propter contradictionem inuicem inclusam. Firmiter autem voluit ab incendio illo

saluare Lot, & hoc firmiter promiserat Abrahæ. Quauis autem ipsum non ingressum in Segor posset ab incendio saluare; vult tamen in hoc seruare communem cursum: & ideo non vult, quod in hora incendij sit in locis subuertendis. Possit quidem grassante iam in omnes, sicut & in Mariam, incendij lege, hanc eripere, ne a flamma auida læderetur, id est, culpa fœderetur; voluit tamen Deus seruare communem cursum, neque legis infringere conditionem: & ideo voluit, vt in instanti, quo lex incendens in nobis subuertendis grassans intelligitur, in nobis esset: sed prius alibi sub alio decreto tutissime collocata. Et obiter aduerte, admittam, vt par est, ab Angelico Doctore veram rationem saluandi erga Lot, cum tamen prius quam incendiũ veniret, saluaretur. Cur ergo hoc saltè Mariæ non concessit? Dices, hunc librum supposititium credi ab aliquibus: posse dicere, & hanc nostram quæstionem ab aliquibus etiã scribi supposititiam. Sed absit: vtriusque Operis stylus sapit Thomam.

384. Sed pende adhuc nõ solum saluum Lot; sed & urbem Segor illius meritis adhuc ante incendiũ, sed incendio deuotam saluam dici, & reuera redemptã fuisse. Quæris causam? Eleganter Ambrosius. Serm. mihi 87. in fine: Legimus etiam, quod de Sodomitarum excidio meritis suis Lot solus liberauerit ciuitatem: quàm magis valuerit ad saluandum vnus gratia, quàm ad euertendum peccata multorum: exeunt enim illi de Sodomis hospitij causâ, Segor parua conceditur: quod si iusto hospitij donatur ciuitas, quanto magis iusto patris conceditur? Et quandò magis, inquam ego, Christo Maria, licet obnoxia, concedetur? Obnoxia vrbs hospitij iure iusto, multis obnoxia aliunde vitis patria donatur ad salutem, a pœna præteritur: at iustorum iusto, non tam hospitium, & patria, quàm ipsa Mater ab incendio liberanda denegabitur? Segor obnoxia, meritis Lot pœnam euitat; credo, meritis Christi Maria etiã obnoxietatem euitauit.

385. Fateor: ego me. impium erga Christum putarem, ni ita crederem: imò & se putaret Ambrosius necessariò, ni mecum contentiret. Attende. Interpellabat pro Sodomis Abraham, & post longas piissimas apud Deum altercationes audit ab illo: Non delebo urbem propter decem. Genes. 18. num. 33. infallibiliterque ita foret, si ibi decem iusti reperirentur. Habes igitur salutem a debito incendio præseruantem: legem iam obligantem, dispensatione tamen intermissam. Nunc audi Ambrosius. citatum post multa de fouenda patria: Dicit ad Abraham Scriptura diuina, per decem iustos patriam posse saluari. Igitur, si iusti sunt, qui saluam faciunt patriam; vique iniusti sunt, qui relinquunt: & si illi propter præsentiam suam consequuntur gratiam; necesse est, vt et propter desolationem mereantur offensam. Iniustus planò, & impius est filius, qui periclitantem deserit matrem: mater enim quodammodo dulcis est patria, que te genuit, que nutrit. Quia, quauis quis alias iustus foret, eo ipso, quòd periclitantem matrem patriam deserit, iniustus reputatur. Vide, an, si quæstio nostra proponeretur Ambrosio, quid de piissimò nostro Iesu sentiret; non erga metaphoricam; sed erga verissimam Matrem, a qua genitus, a qua nutritus: quàmque ab æterno Deus, non solum in pœna, sed etiam in lege

Ambros. Iustorum meritis, patria, imò & hospitium defenditur.

Patria quàm colenda.

Genes. 18.

Ambros.

cernebat periclitantem. An quam poterat vtrinque saluare, derelinqueret? Proprie itaque dixit Ambrosius patriam saluam, licet adhuc non deleberetur; quia deleri debebat: vt saltem hoc modo si Maria obnoxia, non fœderetur: propriissime saluam & redemptam sentias appellandam.

386. Iam gratiùs à Sodomorum incendio, ad aquas Elisei venimus. Libauit iam has nonnullus: sed adhuc multa superant enatanda. Habebant Ierichuntini optimam regionem, sed aquam pessimam, quæ mortem cunctis accelerabat, & generationibus sterilitatem miseram afferebat: tunc illè, egressus ad fontem aquarum, misit in illum sal, & ait: Hæc dicit Dominus: Sanaui aquas has, & non erit ultra in eis mors, neque sterilitas. Sanata ergo sunt aque vsque in diem hanc. 4. Reg. 2. n. 21. Ergo & vsque in diem hanc sanata etiam fœminarum sterilitas. Sed, quomodo sanantur vteri nondum editi? Planè, quia in causa morbifica sanabantur; & quia antecedenter præseruabantur, optimo iure dicuntur ab sterilitate subsequenti- bus deinde sæculis persanati. Ambrosius. Serm. mihi 88. Non enim hoc facto vnus Eliseus sanaui hominem, aut vnus domus præstitit medicinam, sed totius ciuitatis populum reparauit. Si enim tardius hoc fecisset, interueniente sterilitate senescentibus cunctis, ciuitas sine habitatore remansisset. Igitur Eliseus, dum curauit aquam, curauit & plebem: & dum fontem benedixit vndarum, fontem quandam indulsit animarum. Satis est, si curetur causa, vt populus nondum natus, nondum læsus curatus decantetur: satis est, vt futura sterilitas celebretur amota, dũ tot antè sæculis sterilitatis causa remouetur: satis est, & plusquàm satis, si Mariæ ab initio lex incurrendæ culpæ causa præcidatur, vt illi allatum remedium decantetur. Felices præsentis ciues, qui iam de potato noxio fonte sterilescen- tes, nouo remedio iterum fecunditatem comparant: sed longè feliciores, longè salubriùs curati, qui cum postea nascerentur, a damno præseruati nunquam sterilitatis pœnam incur- runt. Feliciter nos redimimur, dum præcedati, a gratia restituimur: sed feliciùs, & excellentius redimitur Maria, dum præuiam fœditatem non incurrit. Sed adhuc alibi ad hunc locum am- ptiùs recurremus.

387. Venit huc illud Deuter. 15. Indigens, & mendicus non erit inter vos, vt benedicat tibi Dominus Deus tuus. n. 4. Et cur tam larga benedictio? Nonne maiora sunt aliã charitatis opera, quàm opus hoc misericordiæ, in leuanda indigentis miseria, quibus tamen expressa benedictio sub- ticitur? Planè. Sed habet præcepta in hoc loco misericordiæ nescio quid insignius. Non tam præcipitur iam indigentia afflicto auxiliũ, quàm præuium auxiliũ, ne vnquam indigeat. Magnũ est leuare actualem inopiam; sed maius est inopiam præuenire. Vno verbo, sed suo Tertul. lib. 4. cont. Marc. cap. 16. Plus, inquit, hic; non enim petenti iubet dari: sed, non sit, inquit, indigens: id est, cura plerò ne sit. Sic enim capi potest. Afer de solito acumine; licet etiam aliter veniat explicandus: pro me tamen satis apertus ipse Textus. Misericors itaque Redemptor erga nos, quos in summa gratia paupertate constitutos postea subleuauit: sed longè benignius misericors erga Matrem, quam nunquam

386. Effectus in causa restituti.

4. Reg. 2.

Ambros.

Deuter. 15.

Eleemosyna qui impendenda.

Tertull.

in hanc reduci inopiam passus est: & benignissime misericors, si hic diuitem destinaret, vt ne que legi subiceret paupertatis, hoc illam modo redimens, longè, vt ita dixerim, securius: semper enim verum illud Hieron. Securius est, perire non posse, quàm iuxta periculum non perisse. epist. 47.

388. Hinc illa vox Deiparæ ad cognatam de Deo misericordi: Suscepit Is. ac puerum suum. Luc. 1. n. 54. & in tanto salutari, nullum genus salutis priuatum voluit expressum: certè quia omnia salutis genera volebat intelligèda. Hugo Victor. lib. 4. in Luc. V. sanaret, inquit, infirmum: vt redimeret captiuum: vt iustificaret impium: vt saluaret iustum. Etiam iustus saluatur, non quòd iam in illo statu ægrotaret; sed quòd adhuc in illo poterat ægrotare. Et mihi miri instat, cum ita semper propriissime loquantur Patres, & vulgò nunquam aliter in quauis materia loquamur, quàm dum euadentes quoduis periculum imminens, nondum opprimens, saluos dicimus; solum de Mariã improprie loqui arguamur, quòd illam nondum oppressam, aut culpa, aut lege obligante, inde dicimus saluam, quòd Christi meritis imminens periculum euasit. Sed in hanc rem non piget transcribere longum, sed grauissimum locum ex D. Dionysio cap. 9. de diuin. nomi. ad finem: vnde iam aliqui vnũ, aut alterum verbum delibauerunt: qui tamen si totus attente legatur, aut fallor, aut vel etiam proteruo Lectori satisfaciet. Hæc, inquit, diuina iustitia, vt omnium salus lauatur, quòd suam cuiusque, & ab aliis solutam, & liberam essentiam, atque ordinem conseruet, atque tueatur, causaque sit sua cuiusque rei actianis. Si quis verò salutem etiam laudet, quòd omnia a deterioribus conseruando, liberet, & eripiat; hunc etiam nos laudatorem, multiplici varietate salutis probabimus: petemusque, vt hanc, & primam omnium salutem statuatur e. m. que ita omnia tuetur, vt nec in se mutantur, nec secum discordent, nec in deterius, pèiusque vertantur: & omnia sine inimicitis, & bello, suis quidque rationibus descripta custodit: omnemque inaequalitatem, & alienam actionem ex omnibus sinibus exterminat, & suam cuiusque modum ita instituit, vt in contraria, neque mutari possint, neque transferri. Ne eo verò hanc salutem extra institutum sacre Theologia laudauerit: quòd ea, que sunt omnia, pro sua conseruatrice omnium benignitate a bonorum suorum amissione redimat: quatenus vnusquisque eorum, que seruantur, natura fert. Itaque redemptionem eam Theologi appellant, quatenus ea, que verè sunt, in nihilum recidere non patitur: & quatenus si quid in errorem lapsum sit, & ab ordine destiterit, diminutionemque cumuli bonorum suorum senserit, id etiam a detrimento, ab imbecillitate, a priuatione redimit: id, quòd deest, supplet, paternoque studio imbecillitatem firmans, & a malo excitans, aut potius in bono constituens; quòdque bonum effluxerat resarciens; quòd in eo inordinatum erat, & deforme, disponens, & ornans: ita vt integrum absoluat, & ab omni labe liberum dimittat. Quid clariùs pro vtraque redemptione, ordinaria, & præseruatiua, non dicam asserri; sed nec etiam poterat excogitari? Quid iam dubitent Theologi, si Summum Theologum sic audiunt alloquentem? Et quærens, quoniam sit

D. Hieron. Christus omnia salutis genera attulit. Hug. Vict.

D. Dionys.

Theologi

Theologi illi, quos citat Dionysius, inuenies, (si quid ex illius Operibus legisti,) Apostolos esse; & viros sui xpi Apostolicos, quos Theologos appellabat. Sed ad praedictos quatuor saluandi, & redimendi modos priuatim descendamus: & in primis de bello videmus.

389. Iudic. 3. Praeseruatio sacra in bello Septuaginta Pagnia.

D. August. Descriptis egregiis facinoribus Aod, quibus populum suum Iudex liberauerat, addit Textus: Post hunc fuit Samgar, filius Anath; qui percussit de Philisthim sexcentos viros uolentes: & ipse quoque defendit Israel. Iudic. 3. n. 31. Septuaginta pro Iv, defendit, habent, & sic in Sixt. expresse vertitur: & eodem sensu Pagnin. Dominicanus ex Hebraeo legit, seruauit. Sed obiectio est ad manum: vbi enim legisti vnquam, post salutem, quam Aod captiuo populo comparauerat, oppressum iterum fuisse, & captiuum Israellem, vt Samgar merito illius deinde Saluator diceretur? Respondet tamen optime magnus August. tom. 4. lib. 7. q. 25. Quomodo, inquit, post Aod iste pro Israel pugnauerit, & dicitur sic saluasse Israel, potest esse questio: no enim rursus fuerant captiuati, vel iugo seruitutis innexi. Sed intelligendum ita dictum, saluauit; non, quia nocuerit aliquid hostis; sed ne permitteretur nocere: quem credendum est bello cepisse tentare, & huius victoria fuisse depulsam. Quare nunc mihi, quoniam seruitutis debito populus Dei liberissimus hostibus obligaretur: non inuenies: & tamen ob periculum, & solum quod potuerat captiuari, merito Saluatorem suum Samgarem recognoscit.

390. In Maria Assumptione. Origen. Alan. Ast erat (vt id obiter dicam) iste Samgar, Christi typus, qui Crucis suae vomere laureato, sterilia gentium corda domans, & foecundans, hostiles inde spinas deturbauit. Ideo Origenes ibi, & alij Cruce nobis fuganda vitia, explicarunt. Sed tu mihi pende in hoc loco, non tam spinas iam radicatae extirpari, quam virtute Crucis etiam, ne pullularent, praecupari. Vt scias virtute Crucis potuisse Deum Mariam ab spinis praeseruare: & quanuis nihil ex lege spinis deberet; optime tamen Saluatorem Filium recognoscere, cuius intuitu redimitur a lege, id est, a culpa debito. Quam pulchre id describit Alanus, deferens ad Mariam assumptam illud Cant. 6. n. 12. Reuertere, reuertere, Sulanitis, vbi ita: Reuertere, o Maria, a captiuitate mundi, cui non debes subici, per quam captiuus a captiuitate sua sunt soluti. Reuertere ab onere, siue corruptione carnis: quia, sicut immunis es a corruptione peccati, sic ad immortalitatem transire debes, absorpta mortalitate per gratiam Dei. Reuertere ad libertatem filiorum Dei: quia, sicut nunquam regnauit peccatum in tuo mortali corpore; sic digna es perferri eadem spiritus libertate in carne virginali, qua fruuntur in spirituali scientia Angeli ab ipsa sui creatione, seu potius confirmatione. Si verba fingerem, non essent clariora.

391. Eccli. 46. Iesus vnde praecipue Saluator. Celebrabat Ecclesiasticus viros illustres: tunc de Iosue ita: Fortis in bello Iesus Nave, successor Moyses in Prophetis, qui fuit magnus secundum nomen suum, maximus in salutem electorum Dei, expugnare insurgentes hostes, vt consequeretur haereditatem Israel. cap. 46. n. 1. Maximus in salutem? Ecquae salus? Nunquid erepti iam ab Aegyptia seruitute, iterum nouo subditi iugo Israelitae, a quo denuo per Iosuem liberarentur? Apage. Cur maximus ad salutem, qui nunquam salutem

visus attulisse? Quanto maior Moyses ad salutem, qui ruptis vinculis, Aegypto prostrigata, submersis hostibus, mari superato in libertatem populum redemit? Quidquid fecerit Moyses, adhuc in re salutis maior illo, Iosue: quanto est excellentior salus, & redemptio, quae populum praeseruabat, ne iterum in captiuitatem hostium insurgentium redigeretur, quam quae populum prius a seruitute eripuerat. Maius est, quod colligitur ex germana Lyran explicatione ibi: Secundum nomen suum, id est, secundum proprietatem nominis sui, quod interpretatur Salus, siue Saluator: propter quod exponens dictum suum, subdit: Maximus in salutem. Quasi Iesu, siue Saluatoris nomen tunc maxime impleatur, non cum redimit ab actuali captiuitate; sed cum praeseruat: & expugnatis hostibus liberam sic stabilit haereditatem. Nunquam Iesus noster (cuius iste typus pueris notus) excellentius Saluatoris titulum adimpleuit, quam dum ab incurrenda seruitute Virginem praeseruat.

392. Genes. 32. Marianon solum a debito; sed & a metu culpa liberatur. Post mysticam illam luctam, quam cum Deo exercuerat Iacob, accepta iam benedictione exclamat: Vidi Deum facie ad faciem, & salua facta est anima mea. Genes. 32. n. 30. id est, vitam meam asserui in libertatem. Ecquae ista libertas, o Iacob? Nunquid iam fratri serueras? Nunquid debebas seruitium? Nullo modo. Quid ergo te saluum praedicas? Videbat suum a fratris oidiis periculum: timebat, licet innocuus, mortem, vel seruitutem: nec vnquam se melius saluum existimauit, quam dum a metu liberum se agnouit, & ab instante periculo securum. Lyranus ibi: Salua facta est anima mea: quia oneratus est me, & benedixi mihi contra timorem de fratre meo Esau. Tunc excellentius salua Maria, cum nec seruituti adstricta, nec debito obnoxia, ab imminente periculo, & quodammodo a metu (ob communem naturae societatem) liberatur. Vide quae supra n. 373.

393. Luc. 7. Christus, Medicus optimus. Venio ad Redemptorem nostrum Medicum. Centurionis cuiusdam, inquit Lucas seruum male habens, erat moriturus, qui illi erat pretiosus: & cum audisset de Iesu, misit ad eum seniores Iudeorum: rogans eum, vt veniret, & saluaret seruum eius. cap. 7. n. 2. At, si moriturus erat, & non mortuus, cur non tam curandus dicitur, quam saluandus? Imo, cur moriturus omnino ab Scriptura sacra narratur; cum tamen non moriturus, sed sanus, dum haec scribebat, iam agnouerat: Pulchre res enarratur, & verè. Vbi nouit Medicum vocandū, Iesum, siue Saluatorem esse Centurio, excellentiorem in illo salutis rationem recognouit, & in eripiendo puero a morte nondum occupante, sed instante dulciorem salutem reolebat: idè benè a Luca dicitur moriturus: infallibiliter enim mortem incurreret, nisi praeuente redimeretur suffragio. D. Ambros. ibi: Quod autem moriturus dixit Evangelista, non fecellit: moriturus enim erat, nisi fuisset sanatus a Christo. Impleuit igitur praecipuum charitate caelesti, qui sic dilexit inimicos, vt morti eriperet, atque ad perpetua spem salutis adscisceret. Et quanto dulcior Saluator, quanto sublimioris charitatis impletor, sic aduenit praeseruans noster Medicus; quam si post fletus, & lamenta mortis, seruum delicias domini suscitaret? Charitas fuit planè diuina, & è caelo affulgens, qua inimicos a morte non iam absorptos, sed absorbendos, ante funebri doloris, & affectus maerentissimi impendia liberauit. Longè itaque charior Medicus Matri Christi aduenisset, si à teterrimo infamis mortis genere illam praeseruaret.

392. Genes. 32. Marianon solum a debito; sed & a metu culpa liberatur.

Lyran.

393. Luc. 7. Christus, Medicus optimus.

D. Ambros.

394. Ioan. 11. Cur Lazarum mori permittat. August. Chrysof.

Hugo Card. Theophyl.

Chrysol.

395. Matth. 8. Iesus, gubernator optimus.

Origen.

non iam absorptos, sed absorbendos, ante funebri doloris, & affectus maerentissimi impendia liberauit. Longè itaque charior Medicus Matri Christi aduenisset, si à teterrimo infamis mortis genere illam praeseruaret.

Nec obstat illud Ioan. 11. vbi mortuo Lazaro dicunt quidam: Non potuit hic, qui aperuit oculos caeci, facere, vt hic non moreretur? n. 37. De quo August. Potuit quidem, sed noluit: quia plus est mortuum suscitare, quam, ne moreretur, facere. Et Chrysof. Hi, neque in calamitatibus malitias remittebant: & nimirum, multo mirabilius, & maius est ingressam, & dominantem abigere mortem, quam sistere uentem. Quos ibi dedit Hugo Cardinalis. Adde & Theophyl. in eadem mentem: non obstat, inquam: haec enim de potentia agentis, non de accipientis beneficio intelligenda: permisit enim Dominus amicorum laborem, quanuis eisdem amarum, imò & uoluit: vt maiori miraculo Diuinitatem suam comprobaret. Imò & hinc ego te urgeo pro Maria: si enim & Deo facilius, & Matri dulcius erat, vt ita loquar, sistere uentem culpam, quam abigere dominantem: cur non faceret? Si suauis factu creditur lege non obligare, quam obligantem infringere; cur a debito Matrem non seruaret? Dices, alios cum Chrysol. Serm. 63. non suspensam mortem Lazaro, beneficio referre, & fauori. Fateor, quandoque haec damna temporalia, iustis, non tam pro poena, quam pro beneficio imputanda: imò, quanuis poenae sint, non ab odio, sed ab amore Domini prouenire. Sed nunquid idem dices de damno spiritali, de peccato? Absit. Semper benignior huius mortis praeseruatio, quam mundatio. Quin & spectata merè natura, vt dicebam, sine vlllo ad spiritum respectu; benignior Medicus Deus, dum praeseruat a morte temporali (memineris status innocentiae) quam dum mortuum resuscitat. Hocque plusquam satis ad similitudinem, vnde pro re mea ducebam argumentum. Pergo.

395. Matth. 8. Iesus, gubernator optimus. Aequè signata in re subeundi naufragij, vox illa Discipulorum è cymba iam iam immergenda: Domine, salua nos, perimus. Matth. 8. n. 25. Si quam fidem de tot miraculorum experientia compararunt, nouerant, credo, posse Christum, facto naufragio, fracto phaselo, eosdem & littori, & vitae restituere; sciebant tamen facilius Christo quodammodo, certè sibi longè felicius ab instanti, quam ab opprimente damno liberari. Merito deinde se ita constitutos saluandos clamant: quia in praeseruando, gloriosorem Saluatorem magistrum fatebantur. Acute Origen. in Cat. O veraces Discipuli! Saluatorem vobiscum habetis, & periculum imetis: Vt ita vobiscum est, & de morte solliciti estis? Quasi dicat: Veraces estis, dum vos saluandos dicitis. Nunquam veriùs Saluatorem appellastis, quam dum eius opem non manenti, sed imminente damno aduocastis. Si ergo Saluatorem sic nostis, quid saluti desperatis? Ecquis vbi adspirat vitam, mortis timore suspirat? Ne timeas, Casarem vehis. In exorta procella dixerat trepidulo nauatè Iulius Caesar. Sacrilegè verba solius Christi usurpauit. Vnus est Saluator noster, qui nauim suam, & Matrem, non solum a communi naufragio; sed etiam ab illius timore, id est, a debito, praecupata pro-

Pintus de Concept. B. M. V.

cella, nouit liberare.

Concludo tandem in re famis, vno verbo. Nilum vocari Aegypti Saluatorem, quod a fame praeseruaret, vidimus supra. Sed fallit Nilus, arefcit alueus: & salubriori affectu auertit multo ante venturam famem Ioseph: tunc quasi ab iniusto possessore titulum eripiens Pharao, illum Iosepho indidit: Vt eritque nomen eius, & vocauit eum lingua Aegyptiaca Saluatorem mundi. Genes. 41. n. 25. Fortasse, quia superbus Aegyptum suam praeseruata, totius mundi appellatione dignam reputauit Pharao. Sed audiendus hic Hieronymus adductus à Glosa: Vocauit Pharao nomen Ioseph, Phasneq-phaneticè hoc nomen. Hebraicè, absconditorum repertorem sonet; tamen, quia ab Aegypto ponitur, ipsius linguae debet habere rationem: interpretatur ergo Phasneq-phanec, siue, vt Septuaginta transferre voluerunt, Panton-phanec, Saluator mundi, eo quod orbem terrae a fame liberauit. Et quidem mirum est, easdem numero voces variis linguis, tam diuerso significato, & tam congruo sensu, de eodem viro pronunciar: nisi quod Dei Saluatoris nostri incarnata Sapiencia in Iosepho, quod nemo nescit, designabatur: quasi illi personae congruentius salus operanda committeretur, cui appropriatiue Sapiencia, & absconditorum notitia accommodatur. Quis ergo dubitet, tam sapientem salutem, tam salutarem Sapienciam prouisuram, ne Mater miserè gratiae fame, culpa repletionem contabesceret? Non quidem benignior in Aegyptum iam penè patriam Ioseph ille, quam in Mariam Iesus noster Matrem penitus.

397. Iesu nomen fecundum. Genes. 47. Petr. Cell. Sunt deuotissima verba illa Cellensis lib. de Panib. cap. 9. loquentis ad Iesum, sed cum allusione ad illud, quod Aegyptij clamabant ad Ioseph: Salus nostra in manu tua est. Genes. 47. n. 25. vbi ita: Verè, Ioseph, salus nostra in manu tua est: da nobis alimenta, vt vivere possimus: da nobis seminaria, quorum benedictionibus terram arentem, & australem inebriemus, & impinguemus: germen siquidem benedictionis habet, qui a te semen habet: semen enim tuum pinguescit in radice, turgescit in culmine, frondescit, seu florescit in cacumine. In umbra eius est vita, sanitas in gustu, in odore medicina, in aspectu voluptas. Si aliquando diuini altoris nostri benedictio pinguescens in radice merito celebratur, tunc est, quando Mariana Cœceptionis primitias gratia foecundauit. Hinc gratia Mariana tali benedictione comparata, virtutibus deinde turgescit, & cum virginitatis flore, fructum germinat benedictum. Sed istud iam anacephalæosi longius videbitur; & planè anacephalæosis est tamen, si cum fusè dicendis comparctur. Adhuc tamen priusquam ad priuatas Anthologias veniamus, aliquid necessariò adnotandum.

**

§. III.

Non decuit, Mariam vulgari modo redimi cateruatim.

398.

Redemptio vulgaris Mariam de-decet.

VANVIS, quæ hucusque dixi, non ita solida forent, conuincendo notam utriusque Paginæ salutem, & redemptionem præseruatiam; quæ tamen sunt solidissima, solumque per contumaciam spernenda: vrgebat ratio decentiæ, (decentia verò, diuinis comprobandis, vbi Scriptura deficit, optima ratio docto cuius comprobatur,) vt meliorem redemptionem Reginæ assignarem, quam feruis; & nobiliorem salutem, digniorisque speciei Deiparæ, quam nobis concederemus. Dedecebat Mariam redimi cateruatim: non conuenit Maieitati vulgaris, medicina plebeium beneficium, quauis sub eadem specie in ingens crescat, vilescit adhuc Principi comparatum. Omnis in turba decreuit excellentia. Singularissimo capiti, singulare quaratur decoramentum. Huc reducendum puto, quod iam alij ad rem aliam, sed tamen pro Conceptione in Iudithæ, vero Mariæ typo, ponderabant:

399.

Iudith 13.

August.

Principes plus suos, quam sibi memet.

Redibat Heroïna fausta, scemina vltra viros præstantissima, virago inuito sexu, animo virilescens, Amazonum fides, gloriosius Iahelis incrementum. Hanc interim si conspiceret Ethnicus, armatam Venerem putaret, sed pudicam; inidè venustam Palladem, sed sanctam. Horribile Gorgonis caput Pallas obiicit: æquè deforme Holophernis caput Iudith obiiciebat. Illo viso lapidescebant adstantes: hoc Achior exanimatus obrigebat. Interim sic ad suos: *Vinit autem ipse Dominus: quia custodivit me Angelus eius, & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc reuertentem: & non permisit me Dominus ancillam suam coinquinari; sed sine pollutione peccati reuocauit me vobis, gaudentem in victoria sua, in euasione mea, & in liberatione vestra.* cap. 13. n. 20. In communi, Deo adscribendâ victoriâ, vna Iudith euadens dicitur, cætera turba liberata. Nunquam obsidioni subiacuisse visa Iudith, quæ plulquam liberè ab obsessa erupit ciuitate, ipsum Tartareum Principem perruptura. Liberantur cæteri proprie, sed vulgariter: quia iam obsidione prelli, & in sua ipsa vrbe, quasi sub liberiori custodia miserè captiui. Singulariter euadit Iudith, quæ nihil huiusmodi seruitutis tolerarat. Maius aliquid indicat Augustinus adductus à Glossâ ad cap. 10. huius historiæ: *Hostium securis gressibus præperauit in castra: intra muros sollicita fuit; secuta fuit, dum ad timenda peruenit.* Quia in media turba, licet non sibi, (quæ semper securo fuit animo;) at suis timebat sollicita: at sola relicta, quasi deposito suorum onere, (quod de Moysè ascendente intrepidè in montem dixit Nicænus) leuior, & securior procedebat. Tanta securitas priuata euasione, non communi liberatione custoditur: vtraque tamen, sed ista prior: quia pretiosior, diuinæ meritissimè victoriæ adiudicatur. Quam hæc faciant pro vera nostra Iudithæ, tute videris, nisi hanc in illâ negaueris figuratam.

Ex industriâ seruauit in hanc rem locum illum, quem supra n. 275. delibauit. Eligit Christus piscium piscatores, vt felici metamorphosi piscatores hominum euaderent: iubentur sæpe retia laxare in piscaturam, vt dum genus omne piscium congregant, ex omni genere gentium Ecclesiam congregandam intelligerent. At ecce tibi soluturus Christus censum, præcipit Petro: *Vade ad mare, & emitte hamum; & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore eius inuenies staterem.* Matth. 17. n. 27. Et cur non rete solitum præcipitur laxandum, vt inter multos captos, piscis thesauri custos pariter caperetur? Quorsum huc hami vsus, qui nusquam alibi legitur in Euangelio? Dedecebat, nimirum, vt vulgariter, & cateruatim tam pretiosus piscis captus veniret: singulare instrumentum paratur, vt eius dignitas singularis comprobetur: feliciter capitur turba ab euangelico rete, ab auxilio communi: sed pretiosiores Ecclesiæ futuri, vt Paulus, v. g. & similes, singularissimo modo capiuntur. D. Ambros. lib. 3. de virg. ad finem, in hoc pisce Stephanum intelligens: *Ergo, inquit, reibus, & hamo piscaturæ perfectior, vt reti concludatur, hamo adurat: sed reti turba concluditur; hamo singularis eligitur.* Ab humanæ naturæ pelago communi redemptionis suæ reti efficaciter electos suos cepit Christus: at præelectam, & singularissimam Mariam, singularissimo redemptionis genere feliciter expiscatur, tanquam hamo: ne cateruatim conclusa, sed singulariter electa caperetur.

Facit his etiam, quod addit Ambros. *Martyr igitur ille, qui de mari calum primus ascendit, capitur à Petro minister altaris, non reti, sed hamo leuatur, vt riso sui sanguinis eleuaretur: cuius in ore thesaurus erat, cum Christum in confessione loqueretur: qui enim thesaurus in nobis est, nisi Dei verbum?* Quali non posset feruidus gestator verbi, quo acriter confundebat Iudæos, minori priuilegio condecorari, quo non cateruatim conclusus, sed singulariter nosceretur electus. At æterni Verbi gestatricem, non vtunque, sed sub specialissima Matris prærogatiuâ, in calum non specialiter credemus destinari? Ascendet cateruatim redempta, communi reti conclusa, per quam Deus ipse descendit in remedium? Non cleuabitur præseruationis hamo singulariter, per quam cæteri redemptionis bonum obtinuimus?

Sed maius est, quod in hanc rem aureolis verbis scribit D. Epiphanius de laud. Virg. *Aue, gratiâ plena, multis virtutibus exornata Virgo: in lampade gestans lucem inextinguibilem, Sole splendidiorem. Aue, gratiâ plena, hami esca spiritualis, in te sequidem hamus Diuinitas.* Sic enim erat rebellantis aliâs humani generis, & in vitiorum pelago immerfi amor expiscandus: dum Diuinitatis hamus, sub esca Marianæ carnis piissimo quodam dolo delitebat. Frustrâ, si fas est dicere, olim Deus in attrahendis hominibus laborabat: rebellabant illi passim, diuinis auxiliis sacrilegè renunciantes: rari sub diuino obsequio persistebant: quidni? incassum absque esca captat hamus, nec vnquam capit. Eligitur Maria ab æterno, & aptatur in tempore, vt hamatæ Diuinitati de carne sua purissima præstet escam: quis credat fuisse istam vulgari expiscatione à peccati

400.

Iustiores singulariùs vocantur. Sic Paulus.

Matth. 17.

D. Ambros.

401.

D. Stephani laud.

D. Ambros.

402.

D. Epiph.

Maria esca diuini hami.

Maria Cor-redemptrix.

peccati pelago abductam? sordidis, & amaris vndis enatale? Prius escam diligenter inquirat, & præparat piscator: deinde in piscium capturam se accingit: & piscaturus compiscatricem escam antè prouidet. Prius electa Maria, prius priuato quodam modo comparata, vt Redemptori piscaturo ad communem redemptionem compiscatrix veniret, & Corredemptrix.

403.

Quò maior miseria, eò profundior diuina misericordia.

Decoratorium series in re Conceptionis.

404.

Genes. 2.

Maria Antiqua.

Tertul.

405.

Genes. 2.

Homini excellentia in re creatura.

Neque caret mysterio, quod tam expressè voluerit Christus, vt is piscis sibi quæsitus intelligatur, qui primus ascenderet: quasi ille audior, & indigentior, vt primus è funesto pelago liberaretur, qui primus, & diuturnior in pelagus deuenerat amarissimum. Benè D. Hieron. ibi: *Videtur autem mihi secundum mysticos intellectus, iste esse piscis, qui primus captus est: qui in profundo maris erat, & in salis, amarisque gurgitibus morabatur: vt per secundum Adam liberaretur primus Adam.* Vt qui primus hamo serpentis Inferni captus, primus cælestis agni hamo caperetur. Et putes in Adam captam à Dæmone Mariam, immerfam amarissimo gurgiti, vt communi redemptione veniret expiscanda; quæ tamen hamum, quo Adam extrahendus, carnis purissimæ esca adaptauit? Primus in communi redemptione, ex Hieronymi mente, quoad intentionem, Adam eripitur: necessariò ergo in alia serie, & sub alia redemptione prius electa supponitur Maria: cum prius esca iam supponatur parata, quàm piscis extractus. Si in communi piscatura primus Adam destinatur, & ante Adam Maria, euidenter communis piscaturæ, id est, redemptionis limites excedit. Vide, quàm apta ista veniant cum decretis, quæ in Examine primo enucleaui.

Hoc est, quod ab initio Orbi inculcabatur; nuncium faustissimum. Producitur Adam, & addit Deus: *Non est bonum hominem esse solum: faciannus ei adiutorium simile sibi.* Genes. 2. num. 18. Adiutorium, Domine? Imò euerforium in muliere Adamo destinatur. Eua, Eua fuit, quæ miserum impulit in culpam: quæ in illa culpa prima nos vauit, vt eadem infecti, de cætero iam proni ad lapsum, iam labiles deturbemur in ruinam. At in sexu femineo præuidebatur Maria, remedium Adami, Ecclesiæ antidotus. Abutatur Eua genio suo oprime constituto, sibi imputet, Deo non potest. Sed tamen, quauis viro noxia; stat tamen diuina veritas, bonam, & optimam esse viro mulierem, quia futura Maria. Tertul. lib. 2. contra Marcionem, cap. 4. *Non est bonum, solum esse hominem: sciebat illi sexum Maria, & deinceps Ecclesia profuturum.* Proficit Maria Adamo: proficit omni Ecclesiæ ad redemptionem communiter obtinendam. Certè, quia ipsa Corredemptrix, & sic cælesti Adamo in adiutorium quodammodo facta, melioris alterius redemptionis particeps, vulgaris redemptionis laudem sequestrabat.

Ad singularum creaturarum coronidem impositam, quasi corona eisdem, laudis commendatio adhibetur: additur: *Et vidit Deus, quod esset bonum.* Genes. 1. Producitur demum homo, imperij iure illas possessurus; nec tamen vel minimo laudis præconio maectatur: nimirum, inquit Doctores, laus hominis præcipua à virtutibus: non debuit ergo initio creationis laudari homo, donec in vitæ decursu ceperetur, qua-

lem erga virtutes seipsum gereret. Benè est: non absolute, & simpliciter laudetur homo, donec de vlu virtutum splendescat: sed, cur non saltem partialiter, quoad pulchritudinem corporis commendabitur? Si de pulchritudine inanimes, & irracionales creaturæ commendantur, cur humanum corpus pulcherrimis quibusvis cæteris pulchrius subiticeatur? Suspendatur animæ encomium, quia suspensa causa: at, cur non impendatur corpori, cuius iam recognoscitur speciositas? Grauitè respondet Ambros. de inuit. virg. cap. 3. *Pulchra quidem species, & præstantior cæteris animantibus: sed irrationabilis specie corporis æstimentur; ea autem, quæ rationis plena sunt, communem laudem sequestrent.* Non poterat homo laudari tunc quoad animam, à quo longus vlns arbitrij sperabatur: at poterat laudari quoad corpus: noluit tamen Deus, vt, dum irrationalia de speciositate commendabantur, de eadem interim homo laudaretur: nè, quauis excellentiùs, at cateruatim cum turba, communi dote affectus crederetur. Sequestret communem laudem Princeps, cui priuata alia ob excellentiam referuatur.

Pulchrescunt quidem iusti gratiâ redemptionis, sed sic pulchrescunt, vt ad Mariam comparati, tanquam serui deueniant apud Reginam: magnam illi speciositatem accipiunt; sed communem: Mariæ priuata, & excellentior redemptionis venustas reseruetur. Allucet his illud Cant. 2. num. 3. vbi Maria, ex mente Guillelmi, sodalibus suis creditur allocuta: *Sicut malus inter ligna sylvarum, sic aslectus meus inter filios.* Idè enim piissima aliâs Virgo dilectum omnibus communem, suum priuatim vocat: quia sodalium amores, ad ignem eius comparati, tepescebant. Ergo Guillelmus ibi de Deipara Sponsa: *Dilectus meus, non dilectus noster: quia loquitur ad animas adhuc imperfectas, adolescentulas, quæ cum sint adhuc delicata, & paruula, tam repidè diligunt, vt respectu sponsæ excellenter diligentis, potius non diligere videantur. Itaque, cum sicut ne stellarum igniculi Soli, nec parua illa scinilla, cum ingenti flamma Sponsa potuerit collucere, merito dixit, dilectus meus.* Acutus dubitat; sed respondet curtus: in re amoris, etiam Seraphini tepescunt apud Mariam: si in comparisonem veniatur, adhuc priuatus eius dilectus enunciabitur: quia semper in Christi bonis participandis, communem rationem priuato sibi modo adstrictam recognoscat Deipara, necesse est, quæ in cunctis singularis, singulare, & non commune percepit beneficium.

Descripto eboreo throno, quem in gloria ostentamentum efferato in leuculos, Salomon efformauit; addit facer Textus: *Non est factum tale opus in vniuersis regnis.* 3. Reg. 10. n. 20. Quia, scilicet, Maria, quam typicè thronus iste referebat, vt nemo nescit, in vniuersis diuini regni operibus, nihil habet, in vniuersis diuini regni operibus, nihil habet, cui non præferatur. Audiendustamen D. Anthonius de Padua Serm. 2. in Dom. 5. post Trinit. *Thronus dicitur B. Virgo Maria: vnde Eccles. 24. Ego in altissimis habito: & thronus meus in columna nubis, quasi dicat: Ego, qui in altissimis habito, apud Patrem elegi thronum, &c. Et nota, quod dicitur columna: quia nostram fragilitatem sustentat: nubis, quia à peccato immunis. Hic thronus fuit de ebore: quia Maria fuit*

Ambros.

406.

Maria amor erga Deum qualis.

Cant.

Gauis.

407. 3. Reg. 10.

Maria thronus innocentia.

D. Ant. Pad.

fuit candida innocentia: frigida sine libidinis ardore, &c. Verè tale opus non fuit in vniuersis regnis: quia nec primam similem visa est, nec habere sequentem. Multa filia congregauerunt diuitias: sed Maria supergressa est vniuersas. Hic est Anthonius ille, quem tandiu aduersarij, pro obsoleta, id est, minus pia sententia, buccinabant:

quo iure, qua veritate: ipsi viderint. Habes ergo ab Anthonio Mariam innocentem, peccati immunem, sustentaculum nostrum: cui nulla creaturarum, quæ Redemptoris thesauro cumulatur, potuerit comparari: vtpote quæ pretiosiores illius thesauri gemmas accepit felicissima. Stemus iam promissis.

ANTHOLOGIA VII.

Christus erga Matrem Dux præmuniens.

§. I.

Maria præsidium Christo tutum: sacrum armarium, è quo rebellantes sibi vrbes, & populos iterum feliciter subiugauit.

rissimus. Sed tu mihi pende, quid statim addatur ad rem meam, num. 6. *Deus in meo inuocetur: adiuuabit eam Deus mane diluculo.* Immobile de innocetia in bernaculum. Quasi propterea in ipso diluculo, & primo Conceptionis mane adiuuanda foret Maria, ciuitas sancta: quia inde non erat Deus commouendus. At, vbinam librator terræ, firmamenti stabilitor, basis constantiæ Deus vsquam commouetur; vt tanquam mirum, in Vrbe nostra, immobilitas eius celebretur? Certè commouetur Deus, non quoad præsentiam; sed quoad amicitiam. Hunc rebellantes expellimus per culpam; & cordis arcem tradimus tyranno. Vna est Maria, in qua semper Deus stabilis perseverauit: singularis vrbs, turris fortissima, quæ cæteris fœdifragis, & discedentibus, in Principis sacri munimen perseuerauit. D. Thomas Valent. Conc. 1. de Assump. Virg. *Considera, inquit, à principio seculi, & discurre per omnes filios Adam: nihil stabilitus, nihil immobilis, nihil firmitus hac sacra Virgine reperies. Turris fundata supra firmam petram, in montibus sanctis, immobili fundamento: siquidem Deus in medio eius non commouebitur.*

Hinc explicarem illud Ioan. 1. num. 34. *Et Verbum Caro factum est, & habitauit in nobis, & vidimus gloriam eius.* Vix Caro dicitur Verbum, cum statim eius gloria celebratur: nam eo ipso, quod Carnem induit, iam gloriosas victorias decantabat. Cur ita? Quia in regno suo vbiuis rebellante, turrim fidissimam, & fortissimam inuenit vnam, vnde per Incarnationem armatus, in victoriam certissimam progrediretur. Idem D. Thomas ibidem de Maria: *Ecce castellum fortissimum: ecce turrim inexpugnabilem, qua nunquam Diabolo præstitit tributum, aut fidem. Hæc intrauit Iesus, quando Verbum Caro factum est, & habitauit in nobis; inde inimicos expugnaturus, & regnum suum recuperaturus, in quo ab initio Dæmon fuerat intrusus. Sic enim solent Reges, quotiescunque rebellante regno tyrannus dominatur, occupare castrum aliquod in regno, vnde possint totum dominium suum recuperare. Quasi non idoneum castrum foret Christo, si aliquando Dæmoni fidet, siue tributum præstitisset. Tunc è sic fideli propugnaculo victorias feliciter auspiciaturus, meritò statim cum Carne, gloriam dicitur comparasse.* Præuiderat

411. Genes. 49. Præuiderat hoc olim Iacob, qui Christum laudaturus sic dicebat: *Catulus leonis Iuda: ad prædam, sicut mihi, ascendisti.* Genes. 49. num. 9. Ex *Genes.*, legunt Septuaginta, id est, *ex germine ascendisti.* Et quid est, ex germine ascendere? Macarius Chrysoceph. Orat. de Cruce apud Gretser. *Ex germine, inquit, quo partus virginis denotatus est. Quasi sit idem in Christo, à Maria, instar pulcherrimi furculi, germinare, quam, leonis instar, prædari Tartara, Dæmonem spoliare. Fortè simile aliquid cogitabat D. Hilarius in Pl. 131. de hoc loco ita edisserens: Ex Iuda, inquit, frutice, sicut ex radice Iesse est, qui & catulus leonis est, & Iacob erit filius: ex hac enim Tribu Iuda Maria est.* En properat, en festinat leunculus noster ad prædam: nunc se germen appellans, nunc prædatorem: quia pro eodem habebat, aut procedere germen Marianum, aut insignem prodire prædatorem.

412. Et robustum germen. Chrysol. Serm. 142. de Mariæ dignitate: *Quam nasci, inquit, & vocari Dominam, ipsa sui germinis fecit. & impetravit auctoritas.* Nondum germen edebat Maria; & iam Domina nascebatur: anticipauit germen Matri benedictiones, vnde postea decentius pullularet: etsi tanta nascituri auctoritas, ad Conceptionem etiam eiusdem non hebesceret: vt quò fortior eius meritis Mater, quò Dæmoni inexpugnabilior; eò generosior Filius nosceretur. Vel aliter: Cum prædator leo Christus describitur, tunc germen Marianum appellatur: vt ex Filij virtutibus, Matris generositas deprehendatur: quia (vt illud Lyricum inuertam) non imbellis ferocem progenerat aquilam columba.

413. Maria celestis pendet originis. Prou. 31. Præmunivit ergo diuinus Dux, prædator noster celestis, castrum suum, ne vnquam Dæmoni seruiret, vt inde quodammodo securior, certè decentior opus salutis nostræ aggrediretur. De Deipara loquebatur Salomon, cuius aduentum suspirans exclamabat: *Mulierem fortem quis inueniet? Procul, & de vltimis finibus pretium eius.* Prou. 31. num. 10. Nimirum, fortes creantur fortibus. Proditurus fortissimus noster Dux, verus Dauid, manu fortis; fortissimam, & munitissimam vrbem, & Matrem sibi disponebat. Res clara. Sed cur è tam vltimis finibus pretium, id est, dignitas, & conditio Mariæ reuocatur: quæ quidem è medio genere nostro, ab ipsa natura humana nobiscum pariter processit? Eiusdem quidem naturæ est Maria; sed puritatis quidem longè diuersæ: quasi ab vltimis finibus, id est, à summo cælo egressa videtur: quia quoad innocentiam, cælestis cuiusdam originis quodammodo reputanda, quæ Redemptorem cælestem nobis editura. Fauet D. Bern. hom. 2. sup. *Missus est, vbi ita post multa: Mulierem fortem quis inueniet? quod est dicere: Si ita de manu semina pendet, & nostra omnium salus, & innocentia resti-*

tutio, & de hoste victoria; fortis omnino necesse est, vt provideatur, quæ ad tantum opus possit esse idonea. Sed mulierem fortem quis inueniet? At, ne hoc quasi putetur desperando, subast prophetando: Procul, & de vltimis finibus pretium eius. Hoc est, non vile, non paruum, non mediocre: non denique de terra, sed de cælo: nec de cælo proximo terris pretium fortis huius mulieris; sed à summo cælo egressio eius. Tribuitur Mariæ fortitudo: & inde quæritur pretiosa conditio quodammodo: vnde reuera incarnandum Verbum erat erupturum: quasi non ita idonea ob fortitudinem, in Ducis nostri arcem eligeretur, nisi pariter cælestis cuiusdam puritatis, nihil terrenæ labis participans intelligeretur.

Et quàm aptè ad rem meam subditur statim: *Confidit in ea cor viri sui, & spoliis non indigebit.* num. 11. Ex eo enim, quòd præcognita est fidelis Summo Sponso, & à rebellantium turbâ segregata; non solum non deseritur spolianda, quin potius armarium constituitur, spoliis hostilibus adornatur, ad nouas semper victorias comparandas. Est hoc illud Cant. 4. num. 4. *Sicut turris Dauid, collum tuum, quæ edificata est cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea: omnis armatura fortium.* Solent Principes in turri, quam habent tutissimam, reportata ab hostibus spolia in æternum gloriæ suspendere monumentum; ibidemque munimentum armorum recondere, quibus oblata inuendi certaminis occasione sint vsuri: idè Maria Davidis nostri turris appellatur. Benè D. Thomas citatus: *Verè turris Dauid; illius, inquam, Dauid, qui superbum Goliath, &c. in Caluarie monte prostrauit. Facta est hæc turris Ecclesia propugnaculum, & peccatorum vnicum refugium; vt ad ipsam confugiant omnes rei, omnes moesti, omnes afflicti, & ea protegente liberentur ab hoste.* At, cur, inquis, turris ista virginis, in collo eius præcipue celebratur fortitudo? Audiendus prius Gillibertus Serm. 26. de quouis iusto perfecto locutus: *Libera, inquit, planè cervix, & seruilis conditionis ignara, tam erecta, tam munita, vt turris Dauid: non puto, quòd aliquo abiecto seruitutis iugo collum istud atteratur.* At certè attritum fuit in cæteris: vna est Maria, quæ, (vt dixi, & dicam infra) collum semper ab omni iugo experta conseruauit. Benè ergo tanta libertas nullo vnquam attrita iugo, nulla incuruata seruitute, in Ecclesiæ propugnaculum, in Christi armarium assumitur: quasi minus idonea in tantum ministerium, si hosti aliquando subiiceretur.

Pulcherrimum in hanc rem mysterium illud Isaiæ de Christo nascituro: *Et accessi ad Propheetissimam, & concepit, & peperit filium: & dixi Dominus ad me: Voca nomen eius: Accelerà spolia detrahete, sessina prædari: Quia, antequam sciat puer vocare patrem suum, & matrem suam; auferetur fortitudo Damasci, & spolia Samariae coram Rege Assyriorum.* cap. 8. à num. 3. Omnes ferè Patres Mariam intelligunt purissimo diuini Spiritus afflatu concipientem. Sed tu mihi pende, nusquam alibi illustriori vocabulo Christi Matrem appellari, quàm in hoc loco, vbi Summus ille Propeta, à Moyse promissus, vt supra dixi, spoliator Dæmonis decantatur: quia inde, ni fallor, quodammodo hæreditario iure, ad comparandas victorias progrediebatur: quidni enim spoliaret

408. Maria præsidium Christo tutum.

408. **D**VM populi tumultuant, dum rebellant vrbes, & legitimo Principe fugato, datâ dextrâ hostibus se confœderant, tyrannum in folio substituant, & infaustæ seruituti se subiiciunt; solet legitimus Princeps ad vrbem aliquam tutissimam confugere, quæ integra fidei, animi sincera, hostiles siue dolos, siue machinias euitarat, nunquam tyranni stemmate fœdâta, nunquam eius vexillo subiecta, nunquam eius dominio addicta: huc arma congerit, adducit munimenta, vt inde felicibus excursionibus hostes impetat, tyrannum prouocet, & aspirante fortunâ regnum recuperet. Non aliunde ergo clariùs Mariam semper liberam, nunquam captiuam probabimus; quàm si videamus illam vnam, cæteris omnibus rebellantibus in Deum, & Dæmoni spontaneâ subiectis seruitute, propugnaculi instar electam fuisse: vt inde erumpens Christus, deturbato tyranno, iterum sibi homines reconciliaret. Non fuit certè fœdifragga, non rebellans, per quam rebellantes populi reducendi: non subiacuit hostili seruituti ereptis armis infamis; quæ Christo arma robustissima pariter præbuit, & pulcherrima, quibus gloriosissimam victoriam comparauit. O qualem Redemptor noster erga Mariam præmuniens Ducem se ostendit! quam excellenter ab infaustis mystici belli calamitatibus præseruauit, dum vnam sibi tantam victoriæ vnicam destinauit administram!

409. Psal. 45. Communiter de Maria explicantur verba illa ex Ps. 45. num. 5. *Fluminis impetus latificat ciuitatem Dei: sanctificauit tabernaculum suum.* Al-

414. Armarii est Christi.

Cant. 4.

Thom. Val.

Gillibert.

415. Isaiæ 8.

Christus à Maria cetera spoliator.

spoliaret Tartara, qui Matrem suam ita à Tartarico incurfu præservedarat, vt turrim quandam redederet munitissimam, vnde tanquam à victrice Prophetissa, victor Propheta excurreret in hostes? Iterum D. Thomas: *Intuitu Iesu quoddam castellum, id est, Viginis uterina, vnde totum mundum ditioni sue subiugavit. Statim enim, vt de castello hoc egressus est, virtutes agere cepit, mundum, scilicet, inuadere, tyrannum excludere, & propriam hereditatem spoliato Dauid ad se reducere, pastores à proximo, Reges à longinquo ad sui obedientiam celeriter trahens: vnde & spoliatoris nomen sortitus est, sicut apud Isaiam legitur: Vo-*

Thom. Val.

416.

Luc. 14.

Apostolica lorica, & diuinorum militum arma vnde.

D. Bernard.

417.

Maria Filij panoplia.

D. Method. Capif.

Sed adhuc in hoc Spiritu diuino ad Mariam accedente, perfante Virginem, aliquid grandius ponderandum. Discessurus iam Christus aspectu suo calis exhilarandis, & Spiritum Paracletum promittens suis ait: *Sedete in ciuitate, quoad vsque induamini virtute ex alto.* Luc. 24. n. 49. Sed, cur sedcant otiosi, qui interim apud aliquos Euangelium poterant nunciare? Cur per integros decem dies ignauescant, qui postea sic solliciti discursuri? Nimirum, non ignauescit miles, dum arma quarit, comparat apparatus, machinas disponit: quantum interim bello adimit, tantum bello impendit felicitus peragendo. Sic Spiritus Sanctus, virtus ex alto, lorica forti erat milites suos obarmaturus. D. Bernard. Ser. 3. de Pentec. *Ipsa est, qui Virgini obumbravit, Apostolos roborauit: vt & virgineo corpori temperaret Deitatis accessum: & Apostolos indueret virtute ex alto, fortissima, scilicet, charitate. Hanc, nimirum, apostolicus ille chorus lorica se se induit, sicut gigas ad faciendam vineam in nationibus, increpationes in populis, ad alligandos Reges eorum in compe dibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Quia enim in domo foris, ligare eum, & vasa eius diripere nitentur, opus erat fortitudine ampliori. Habes Spiritum Sanctum obarmantem. Apostolos: neque tamen obarmans dicitur Mariam; sed contemperans eius corpori Diuinitatem: credo, quia ab ipsa Conceptione præsunitam contra Dæmones in excellentius opus attemperabat. Ecquod illud? Vt operaretur Maria erga Deum quodammodo, quod erga Apostolos ipse Deus fuerat operatus. Attende.*

Armat Apostolos Spiritus; Maria Verbum armat: illi abique Spiritu perirent; Deus absque Marianis armis non pugnaret. Poterat quidem iste euertere Dæmones sub pura Deitate: sed tunc maiestatis excellentiam, non pugne strenuitatem ostentaret. Dum ergo pugnam parat, arma comparat, necesse est; & ad destinatam victoriam, armarium Dei Maria collocatur. D. Methodius in Orat. ob Hyp. Dom. cuius fragmentum vertit noster Canif. lib. 1. cap. 2. *Tu Potentem illum, corpore, tanquam decenti quadam panoplia, induisti, per quam quidem ipse facile à me caperetur, & ceruieretur: ego vero tutum, & commodum ad illum accessum haberem: per quam etiam omnia maligna tela extinguuntur.* Est panoplia, vt ex Græco nosti, omnis armatura: vt corpus, quod à Virgine sumpsit Verbum, omnis armaturæ loco illi veniret, telis Tartareis extringuendis: vt merito de turri nostra dicatur: *Mille clypei pendunt ex ea, omnis armatura fortium.* Quidni enim pendeat ex illa omnis armatu-

ra, quæ omnem Deo ipsi impendit armaturam? Recudenda tamen adhuc ad rem meam Græca Methodij: *Σὺ θωρακίσαις τῶν ἀνατολῶν τῶν εὐσεβῶν τῶν σαμαρῶν παρτενύχια.* quæ verba fidelissimè sic verto: *Tu thorace loricepti Potentem, per pulchram corporis illi aptans armaturam.* Est enim θωρακίσαις, propriè thorace armo: lorica munio. Quasi Verbum e Patris pectore prodians, in libera Mariæ immunitate solum haberet, vnde condignè pectus suum diuinum thorace carnis fortissimo præsunitur. Quid ita? Nimirum, peccata nostra Deum ad mortem exposcebant, Christum deferebant in Crucem. Hinc illud Isai. 53. num. 6. *Et posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostram.* Plures ex Hebr. vertunt: *Et Dominus irruere fecit in eum, iniquitatem omnium nostram.* Quasi ipsa iniquitates nostræ in Christum irruerent, & rebelles peccatores Deum ipsum adigerent in Crucem: idè ibi Forerius: *Hic mecum, Christiane Lector, considera, peccata tua, ac mea partem illius exercitus extitisse, qui in Christum irruit.* In sola Virgine inuenit Deus carnem peccato non infectam; idè ab illa, tantquam thorace, præsunitur contra Crucem, contra mortem: non vt mortem, & Crucem euitaret; sed vt in carne innocenti, & idè munitissimà, (dum non erat mortis debitor, nec iure adgebatur ad Crucem,) mortem, & culpas moriendo triumpharet. Fortasse idè Honorius Cant. 7. n. 4. de turri Libani, siue de Maria locutus: *Turris Libani, id est, munimen fuit Christi.* Ibi tantummodo Christus tutus ab insequentibus culpis, vt inde ad eandem superandas pergeret armatus.

418.

In sola Maria Christus tutus.

Isai. 53.

Forerius.

Honor.

Postquam Deipara cognatæ Elisabethæ magna sibi facta à Domino enarravit, subdit ita: *Et misericordia eius a progenie in progenies timentibus eum. Fecit potentiam in brachio suo: dispersit superbos mente cordis sui?* Luc. 1. n. 50. Apertè quidem ex magnis illis Mariæ concessis, quibus in incarnati Verbi Matrem assumitur, infertur Orbi facta misericordia, & ingens ad ductæ redemptionis beneficium. Verum, quorum interim districta brachij diuini potentia, & superbiorum deiectio commemoratur? quid pacifico Regi nostro venienti, cum bello, & hostili euerione? Imò, quid piissimæ Matri (quæ tota, in enarranda suauissima se effusuram videbatur) cum profligatæ superbix expressione: Pax hominum, illato superbis Dæmonibus bello, comparata fuit: Maria arma se nouerat Christo ministrasse: meritò proinde tunc bellantis meminit potentix, cum pacificantem enarrat misericordiam. Hugo Victor. ibi, lib. 4. in Luc. *Hæc est illa misericordia, quam se timentibus exhibuit Deus: quia Verbum suum per assumptam carnem in hunc mundum misit, vt per ipsum aërias potestates potenti virtuti debellaret, & genus humanum ab earum potestate redimeret: ipsi enim superbi sunt, quos dispersit, eiciens eos foras à cordibus hominum, atque spolia eorum diripiens: nam, quæ prius in hominibus principabantur, virtutem dissipauit.* Decebat ergo, præsunitur Dux noster Matrem, ne vile foret Dæmonis spoliolum, per quam Dæmonis erat spolia reportaturus.

419.

In Vist.

Maria. Luc. 1.

Hug. Vict.

420.

Parauerat Dauid adducere iam Arcam Domini in urbem suam: vnde dicebat: *Surge, Domine, in requiem tuam, tu, & Arca sanctificationis tue.* Psal. 131.

Psal. 131. Tui & Arca fortitudinis tua. Quod sic conciliat ibi D. Chrysof. Vtraque vera: quæ enim erant ei imposita literæ, erant & sanctitatis effectrices, & roboris. Pulchre ergo sic dixit: magnam enim Deus per eam potentiam ostendit semel, & bis, & saepenumero: vt quando capta est ab Azotis, simulacra deiecit; quando eos, qui ceperant, percussit. Quasi robor, & sanctitas pari passu procedant in Arca: vt dum in Mariæ (huius illa typus apud omnes) tantum miraris roboris, quod in armarium Dei constituitur: talem pariter mireris sanctitudinem, & talem in rebus omnibus excellentiam; vt nullam post Deum similem valeas excogitare. Verissimè ergo D. Thom. Valent. Conc. 2. de Natiu. Virg. *Solue cogitationibus habenas: dilata intellectus simbras, & describe apud te in animo Virginem quandam purissimam, prudentissimam, pulcherrimam, deuotissimam, humillimam, mitissimam, omni gratiâ plenam, omni sanctitate pollentem, omnibus virtutibus ornata, omnibus charismatibus decorata, Deo gratissimam: quantum potes, tantum auge; quantum vales, tantum adde: maior est ista Virgo, excellentior est hæc Virgo, superior est Virgo ista: non eam Spiritus Sanctus literis descripsit: sed tibi eam animo depingendam reliquit: vt intelligas, nihil gratiæ, aut perfectioris, aut gloriæ, quam animus in pura creatura concipere possit, desuisse; imò re ipsa intellectum omnem superasse.* Sed nunc iam huius parthenici mysterij, & ministerij gratiosiores effectus exhibeamus.

D. Chrysof.

Thom. Val.

Maria excellentia omnem cogitatum superat.

S. II.

Christus, statim atque editus à Virgine, verè triumphator: idè dona partitur, odium fugat, furo pulchrescit, audit scommata.

421.

Christus à Maria omnes triumphatoris partes implet.

4. Reg. 2.

PARVM est, vt à diuino duce præsunitam Mariam describamus, si illam eiusdem & turrim, & armarium exhibemus: illud sublimius, virgineo ministerio eū prodiiisse Christum: vt vbi conceptus, nedum editus, statim omnia triumphatoris munia obiret: vt iam sit nefas putare, vnquam à Dæmone triumphatam, quæ cælesti triumphatori apparatus, & pompam ministravit. Discurremus per singula, quæ proposui. Rapiendo Eliæ in cælum paratur currus: *Ecce currus igneus, & equi ignei.* 4. Reg. 2. num. 11. E cælo ipso desumpta massa ignea, gemmea materia, pyropicus apparatus: qui desuper concameratur in tectum, assurgit in latera, detruditur in ascensus, striatur in columnas, in reclinatorium durefcit, mollescit in habenas: inde protenditur in temonem, hinc in rotas sphaerizatur. Parum id: animatur in equos, nunc ad labia candescentes in spumas, nunc ad nares fumantes in hinnitus. Non in sella, non in throno, non in lectulo molli defertur Elias: necessariò fuit currus appa-

randus. Quid ita? Nimirum, iam triumphator ascendebat. D. Chrysof. hom. de Ascen. Eliæ: *Apud quosdam veteres Regis moris erat, vt, si quis fortiter pro Rege fecisset in bello, & corpus, & animam periculis obiscere non timuisset; currus, atque alius regis insignibus decoraretur. Igitur Reges terreni, atque mortales, ita sibi deuotissimos remunerare consueuerunt. Quanto magis omnipotens Deus, qui Rex Regum, & Dominus dominorum est, etiam summa tota se corporis, & anima deuotione zelantem, post multorum laborum sudores, &c. igneo currus, atque equis flammantibus impositum, triumphali gloria præfulgentem ad sua regna voluit peruenire?*

D. Chrysof.

Triumphator in curru ferretur.

422.

Habetur ferè apud omnes ascendens Elias, ascendentis Christi typus expressissimus. Vnde tamen homo, qui ad futura Antichristi bella asseruatur, pacifici iam Domini figura habeatur? alij viderint: mihi incarnati Verbi, & in vtero virgineo gestati typus venit Elias. Purior cælo Maria, ad quam ab Empyreo suo, non tam descendit Christus, quam ascendit: ab animato illo firmamento ad terras has nostras debellaturus Dæmonem descendit: sic tamen gloriosus in vtero, vt tantquam in pompatico curru iam verè triumphator adoretur. Præiuit Ioannes Geometra hym. 1. de Deipara:

Maria, Elias curru.

Καίρε, ὄχημα θαύματος Ἡλίου ἐμπνοον ἄλλο, ἔξ ἀρετῶν πισύρων, εὐτροχάδων φλογίων. Σάλυε, Thesbite vine & clarissime currus, Virtutum rapidis concue quadrigis.

Geometra.

Æstimauit vulgarem versionem: re enim vera in hoc loco Ἡλίου nomine, non tam Sol, quam Elias Thesbite veniè intelligendus. Fautior itaque triumphator iam Christus in vtero Mariano, quam in curru illo suo pius Elias. Quidni enim iam triumphet incarnatus, qui ipsa carne purissima armatus iam hostem confundebat. D. Ioan. Damascenus in Iambis nuper editis de Natiuit. Christi:

Damascen.

Ἄραγε Χριστὲ, τῶν ἐσσοτοῖς ἐναντίον, Πρόβλημα τῆν σάρκασιν ἀξήτητος ἔχων, Ἡσχυνας. Auxiliator Christe, illum hominibus hostem, Propugnaculum Incarnationem ineffabiliter habens, Confudisti.

Quasi purissima illa carne, contra insequentes culpas, vt dixi, propugnaretur, vt sic omnino innocens, & segregatus à peccatoribus, purior cælo factus hostem detriumpharet.

423.

Quidni ergo iam sic Deitate potens, sic carne innocens hostem prouocaret? Hinc illa eiusdem vox: *Surge, Aquilo; & veni, Ausfer: perfla hortum meum, & fluent aromata illius.* Cant. 4. num. 16. Quia, vt nemo nescit, aduentu Austri caelestis, & Spiritus Sancti obumbratione è Mariano horto aromata redemptionis nobis effundenda. Atqui, inquis, quomodo interim Aquilo surgere iubetur? An priusquam veniret Ausfer diuinus; Infernus Aquilo, Dæmon Tartareus, sacrosanctum illum hortum perflasse intelligendus? Absit. Sed eo ipso, quòd ad Incarnationem Spiritus Sanctus aduocatur, iam prouocatur Dæmon ad certamen: non surgere iubetur à Maria, quam nunquam attingit; sed è folio suo, vt per Christum ministratâ Virgine triumphetur. Guillelmus ibi decerptus à Delrio: *Cum diu fortis iste armatus custodisset arrium suum, in pace seruans*

Cant. 4.

E Maria Dæmonem Christum prouocat.

Guillelm.

seruans

seruans ea, quae possidebat; Dei Filii: ad despon-

424. In Assumpt. Maria. Cant. 4. Hinc capio, quid sit illud Cant. 4. n. 8. Veni de Libano, Sponsa mea; veni de Libano, veni: coronaberis de capite Amanae, de vertice Sanir, & Hermon; de cubilibus leonum, de montibus pardorum. Voces sunt, ex mente Guillelmi, Christi iam post Passionem triumphantis, & Matrem ad coronam e tot monstis reportatae participatio-

425. Iustin. Christus in praesepio triumphans. Cant. 8. Facit huc historiola illa Iustini de Macedonibus prius ab hoste victis: Prælio pulsi, Rege suo in cunis pro-mo, & ponè aciem posito, acris certamen repetuere: tanquam idè victi fuissent antea, quod bellantibus sibi, Regis sui auspici defuissent, &c. Conserto itaque prælio, magna caede Illyricos fudere: ostenderuntque hostibus suis, priori bello Regem Macedonibus, non virtutem defuisse. Narratur res tota fusiùs lib. 7. Infans itaque in cuna vagiens iam instar gigantis suos animabat. Vnde mihi non mira vota illa Ecclesiae Christum suspirantis: Quis mihi det te fratrem meum, fugentem vbera matris meae, ut inueniam te foris, & deo uer te. Cant. 8. n. 1. Cur enim, si ope indiget valida, auxilio robusto, gigantem non sollicitat, sed infantem exoptat: nisi quia nouerat, infantem illum adhuc Virginis Matris vbera sugentem, gigantem esse, cui iam omnes victoriæ debebantur? Ideò D. Ambros. ad hunc locum, lib. de instit. virg. cap. 2. Oscularis est eam foris, quando tanquam sponsus procedens de thalamo suo, exultat ut gigas ad currendam viam. Tanquam gigas foris est, qui non rapinam arbitratus esse se aequalem Deo, formam serui accepit. Vide illum intus, quando in sinu est Patris: cognosce illum foris, quando nos quaerit, ut redimat. Vbi nos quaesuit, statim gigantem inuenimus: latebat intus in sinu paterno; at in parthenico adhuc sinu, iam gigas apparebat.

quas posui, conditiones. Relictis aliis, quae ex prisco triumphantum vsu poterant obseruari, prima sit liberalitas, qua, vt passim legis, opulenta dona populo spargebantur. Et quidem quoad hoc, nihil Christo, dum nascitur, liberalius, non dicam esse, sed nec etiam poterat excogitari. Describit latè Itaias cap. 9. quam omnia fausta Orbi adueniente Christo aduenirent: Parvulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis: & factus est principatus super humerum eius. n. 6. Sed quid? Nonne etiam si iuuenis, & vir descenderet Christus Dominus, caelestis Princeps, allati nobis regni bona tribueret? Non dubito: sed summa liberalitas fuit, sub eo habitu venisse, vnde quodammodo piè seduci, suauiter cogi posse videbatur ad donandum. Puerum pretiosissimis, & gemmatis comptum crepundiis obuius quisquis inuenerit, spoliabit facile: quòd si forte vuculas excitet, & lacrymulas, porrecto vili pomo arridebit. Quidquid pretiosum, & imperij sui ornamentum habebat Deus, puer attulit: vt liberalissimus admittat facile spoliatores: & subiratulus poenitentiae munusculo facillimè recòcilietur. Bernard. ibi apud Tilm. Quis nesciat, quòd puer leniter placari potest, & facillè donat? Pauperes sumus, parua dare possumus: tamen reconciliari possumus pro paruo illo, si volumus. Totum, quod dare possumus, in seruum istud est corpus: illud si dederò, factus est. Pulchrè fatis.

Parum erat, si Princeps noster, & bellator triumphans imperij sui dona adueniens distribueret: totum principatum singulis suis vixitum voluit communicatum: idèd Salomon: Cum medium silentium contineret omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus exiliens de caelo, à regalibus sedibus durus, & debellator in mediam exterrimam terram profuit. Sap. 18. n. 14. Vbi nascitur, statim debellat, triumphat, Damones, peccataque exterminat. Sed, cur expressè, dum exilit, regales caeli sedes, & non potius caelestes, vt alibi passim, exercitus celebrantur? Imò cur non ab vno Dei folio, sed à sedibus quasi multis praedicatur profiliens? Planè, quia liberalissimus triumphator noster accedit: regales sedes appellat, & multas sedes; quia iam multis regni sui partitur cohereditatem. Fauet Hugo Victor. ibidem apud eundem Tilm. Venit quis? vnde? quo? Sermo Altissimi, vnicus Patris, Rex filius Regis: de concessu Patris, ad tolerantiam passionis; de aequalitate maiestatis, ad patibulum Crucis; de sede regali, ad officinam peccati; de lumine caeli, ad tenebras Inferni. Sed, nunquid idèd regnum perdidit? Imò eos, qui serui erant, à peccatis liberans, vsque ad conregnandum sibi sublimauit, & idèd fortassis à regalibus sedibus venit.

427. Plura de hac liberalitate. Sap. 18. Est autem in hac liberalitate magna, illud maius, quòd cum omnia profundat, profundit omnibus. Enarrarat Panegyrista Plinius, ingentia, quibus populos affecerat, beneficia Traianus: deinde sic concludit: Quae singula, quantum tibi gratia dispensata adiecessent! At tu simul omnia profudisti, vt Sol, & dies, non parte aliqua, sed statim totus: non vni, aut alteri, sed statim omnibus. Vni, & soli Soli nostro diuino, id longè aptius potuit conuenire. Sed vide, quòd ibidem iterum: E caelo nunquam benignitas tanta,

428. Omnia dat, & simul omnibus. Plin. iun. Christus in triumpho liberalis.

Christus in triumpho liberalis. Bernard. Plura de hac liberalitate. Sap. 18. Hugo. Vict. Macrob. Plin. iun. Christus natus, amoris pharmacum.

vt omnes simul terras vberes foueatque. Hic omnibus pariter si non sterilitatem, at mala sterilitatis exturbat: huc si non fecunditatem, at bona fecunditatis importat. At fallitur in his verbis Plinius: iam enim suo æuo natus fuerat Christus, quando per totum Orbem melliflui facti sunt caeli, quando immensà benignitate omnes simul terras fouerunt, & vberarunt: idque non vno, aut altero dono, sed omnimodà plenitudinis suae effusione.

429. Est hoc: illud Dauidis de Christo nascituro; Inclinauit caelos, & descendit. Ps. 17. n. 10. vt ferè omnes Patres notant apud Lorinum, qui addit ex Ambrosio, aptissime inclinatos dici caelos, quasi cum suo Principe descendentes, qui caelestem thronum transtulit potius nobis, quam mutauit. Sed pergamus in communi explicacione: idem enim est inclinare, atque inuertere, vt quidquid in caelo erat, nobis infunderetur. A Venere, gratiarum, & cupidinum Diua, quidquid pulchrum erat, venustum dicebant veteres; singulique florum, siue donorum suorum abundè comptum alique praedicabant: at in nuptiis cuiusdam Principis, longè aliter factum, tenerrimus palpator voluit Claudianus, qui in Epithal. Palad. ita de Venere, & Cupidinibus eò properantibus: Vt thalami tetigere fores, tunc vere rubente Desuper inuertunt calathos, largosque rosarum Imbres, & violas plenis sparsere pharetris Collectas Veneris praeo.

430. Quasi nihil mirum, si ibi iam omnia summa gratiarum plenitudine amoenarentur: quando Venus, quae hucvique parciòr, vnum, aut alterum florem pro ingenti beneficio conferebat: tunc vt omnes effunderet, calathos ipsos inuertere iubebat: imò & Cupidinum suorum pharetras sagittiferas olim, iam florigeras inclinabat. Hoc ergo in re nostra volunt Patres: quasi hucvique vnum, aut alterum donum parciore caeli emitterent: at veniente triumphatore nostro, vt omnia simul transfunderent, inclinatos fuisse, & inuertos. Hugo Card. ibi: Inclinauit caelos, sicut vias, vt totum effunderet: vnde in natiuitate cantat Ecclesia: Hodie melliflui facti sunt caeli. Sed de hoc alibi.

Erat secunda triumphatoris conditio, bullam gestare. Fuit autem bulla pyxis, siue capsula (praetereo materiam) ad cordis modum efformata: cuius vsum nemo ignorat ex Macrobio Sat. 1. cap. 6. Bulla, inquit, gestamen erat triumphantis, quam in triumpho pra se gerebant, inclusis intra eam remediis, quae crederent aduersus inuidiam valentissimis. Scilicet, in tanta dignitate, & apparatus decorissimà pompà constituti, timebant fascino, inuidios, & vrentes oculos formidabant: vnde contra inimicorum odia adhibito alexipharmaco se praemuniebant. Quid si secum deferre possent pharmacum, & amatorium veneficium, quo non solum auerterent odia; sed etiam ab inimicis, amorem sibi tenerrimum conciliarent? Sed, quod illi peragere nequiuere, id Triumphatori nostro suauissimè à Mariana carne concessum, qua non solum ab auersis olim hominibus odia extirpauit; sed etiam dulcissimos amores sibi allexit. Expertus pharmacum Chrysothomus tomo 3. Orat. de B. Philog. qui, postquam latè de die Natiuitatis Dominicæ, deque bonis abundè indidem nobis communicatis, sic concludit: Pra-

pterea potissimum amplector, diligè que dicam hunc, & amorem eius in medium propono, vt vos huius amatorij pharmaci participes reddam. Beneficus veneficus Triumphator noster bullam gestat carnem, vbi remedia congerit non solum fugando odio; sed etiam figendo amori valentissima. Vnum subdo, sed valens testimonium pro hac re.

431. Hilaris Ecclesia, & deliciis affluens, quasi congratulationes exigens à sodalibus, referebat: Sub umbrailiis, quem desideraueram, sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Cant. 2. num. 3. Ac si adhuc repetitè memorià palatum fructus dulcedo diuina titillaret. At si Sponsus totus lux est, & tenebræ eum non comprehenderunt; quid umbra huc importatur, quasi obducto velo lumen obtecura? Pulchrè Guillelmus ibi: Quis posset sustinere Solem iustitia nudum? Quis non consumeretur ardentibus radiis eius, de quo Isaias: Ardens furor, & grauis ad portandum? Assumpsit ergo Sol iustitia hominem mediatorem: & ita ex coniunctione Solis, & humani corporis, facta est umbra. Iam ergo nihil mirum, quòd subdit Ecclesia n. 4. Introduxit me in cellam vinariam: ordinauit in me charitatem. Incarnati enim Dei amor inebriet, necesse est: idèd addit Guillelmus: Hoc vino nihil castius, calidius, sapidius. Mirum ergo ibi videtur esse, quòd Hebraea versio, vbi nos legimus, ordinauit in me charitatem; habeat, vexillum eius super me charitas. Quia, sicut in loco victo; & expugnato Triumphator suum erigit vexillum victoriam inclamans: sic Christus natus, eiecto tyranno, debellato Tartareo Principe, in acquisita Ecclesia, inque eius affectibus superatis victoriæ sibi vexillum fixit gloriosum. Sed, vt dixi, videtur ibi esse mirum, nec est adèd: maius enim in re nostrà mihi suboritur. Attende.

432. Illud ergo totum admirationis ordinem videtur exhaurire, quòd, detriumphata Ecclesia, quae sub nouo domino mores mutat, voluptatibus renunciat, tota denique è vitiorum barathro, in virtutis studium crucifigitur; sic hilaris exultet, sic amet ardentem, vt subdat statim: Fulcite me floribus: stipate me malis; quia amore languo. num. 5. Quid rarius? Ducebantur olim ante Triumphatoris currum constriicti vinculis captiui, mæsto vultu, obortis lacrymis. Talis, licet felicior, ducitur Ecclesia, omnes carnalis cordis delicias iugulatura. Pergat quidem constans, pergat serena, dabitur id illuminata menti. Sed cur exultans, cur ardentius amans, nec solum robustius affecta, sed etiam tenerius liquefacta? Potionatæ, nimirum, amantis mores exprimit: quia diuinus triumphator, philtera non solum amouendis odiis, sed magis admouendis amoribus deferebat, imò & ipse totus philterum erat: idèd Symmachus ly, amore languo, vertit, τρωμένη γὰρ φίλτρα, id est, philivo, siue amatorio pharmaco percussa sum. Quae vnquam sic valentia contra odium remedia triumphatores inuenere?

433. Venio ad tertiam triumphantium ceremoniam. Purpureo fuce, & minio pretioso solebant veteres Deorum suorum linire simulacra, vt Augusti de pulchritudine adhibita colerentur. Hinc triumphatores, vt Deorum pulchritudinem imitarentur, eodem se fuce comere studebant, ut

Chryso. Id confirmatur. Cant. 2. Guillelm. Christus natus se nobis attèperauit. Amor inebrians, & debellans. Cur iustus triumphans Deo gaudent. Cant. 4. Triumphator adhibito fuce pulchrescibat. Tritum

Plin.

Trinitum illud Plinij lib. 33. cap. 7. vbi dicitur: *Lous ipse, simulacri faciem diebus festis minio illi- ni solitam, triumphantumque corpora.* Ecquid igitur, inquis, an quia Verbum diuinum per incarnationem triumphat illicò, idè etiam ad pulchritudinem fucatum audebimus asseuerare? Nunquid immentia Dei pulchritudo assumpta carne potuit augeri? Reapte quidem non potuit: at, quauis idem in semetipso perseueret Deus; nescio, quomodo oculis nostris, imò & Angelicis de incarnatione pulchrior, tanquam fucato pulcherrimo videatur: cum enim perfectissimis suis attributis pulchrescat Deus; dum per Incarnationem sapientia, charitas, & benignitas Saluatoris apparet: hæc pulchritudo, quæ denuò cernitur, quodammodo denuò crescere iudicatur. Triumphat ergo à Maria Deus, per quam pulcherrimum virginis Sanguinis minium, & carnis fucū accepit venustissimum. Hoc ostendo.

Christus à Maria quodammodo pulchrior.

434.

Cant. 3.

Virginem caro Deo, fucus pulchritudinis.

Nascitur Christus, & exultat Ecclesia: cælestem Curiam conuocat ad applausus: *Egredimini, & videte, filia Sion, Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua.* Cant. 3. num. 11. Et benè tunc cælestes Spiritus, filia Sion, id est, speculationis alumni appellantur, ne cassò gloriarentur nomine; sed titulo respondentes, Verbum à Maria carne, tanquam regio diademate cinctum contemplarentur. Sed hem! degunt Spiritus beati in sapphirino throno, æternis adamantibus, Verbum ipsum in sinu Patris speculantes: & inde ad stipulas, ad stabulum, vt idem ihcarnatum in gremio Matris cernant, meritò euocentur? Quis vnquam ab amphitheatro, vbi regia spectacula, equestres ludi edantur; ad puerorum choros arundinibus ludentium spectatores præsumpserit se uocandos? Quis sitibundis labris iam limpidi fontis crystallo viuo, & sonoro perfruentibus, limosi, algisque obducti fluentis potu inuitauerit? Quis aquilam, volucrum Reginam, Solis ipsius immotis palpebris viscera transfigentem, ad lychnuli tenuiores splendores appellitet examinandam? Quis leonem iam tauri ceruicibus instantem, ad imbellis agni prouocet certamen? Simite aliquid videtur, si Angelos nudum Verbum in gloria, immensitate contemplantes, ad eiusdem sub carne dissimulati conspectum prouocaueris. Sed fallitur; quisquis ita putet. Pulchrè Gillib. Serm. 21. ad hunc locum: *Gloriosus plantè in illo splendore gloria, & paterna figura substantia; sed superaddito nostra quodam velut fucò natura, & colore inducto, dum sublucet, plus placet: nec illis tantum, qui secus ferre non poterant; sed his etiam, quibus purè splendor ille refundit.* Nihil tenerius de Triumphatoris nostri fucò, & minio colorante dici potuit. Sed en aliud simillis. suauitatis.

Gillibert.

435. De eodem subuc. Cant. 1.

Aspexit aliquando Christus Virginem Matrem, & maternitatis dotibus cumulatissimam prædicans, exclamauit: *Ecce tu pulchra es, amica mea: ecce tu pulchra es.* Cant. 1. num. 15. Vix audit Maria, cum alternans Christo ait: *Ecce tu pulcher es, dilecte mi, & decorum.* Ibidem. Et vnde hoc, ô humillima Virgo, quòd nouo amica vnica, id est, Matris decoramento, sic tibi pulchritudo accrescat, vt etiam ipsum Filium Deum in admirationem, si fas est dicere,

rapere videaris? Nullum mirum: sed quòd æquo amæbæo respondeas, par pari refera s, laudum liberans fidem: quasi perinde à te pulchrescat filius, vt à filio pulchreicis ipsa: vtque ille tibi pulchritudinem auxit; sic tu illi auxil se pulchritudinem commenderis. Quis non mireretur? Respondet ibi Rupertus ex ore Deiparæ: *Dicis mihi: Ecce tu pulchra es. & ego dico tibi: Ecce tu pulcher es. ex quo ego pulchra facta sum; es: eo tu, qui pulcher semper fuisti, pulchrior factus es: nam verè in eo pulchritudinem tuam adauxisti, quòd, cum Deus esses, homo dignatus es fieri.* Sed de hoc passim alibi.

Rupert.

436.

Scommata in triumphator facta.

Hucusque suauiter, & decorè proceclit Triumphator noster Christus à Maria. Vltima cæremonia iam onerosa venit. Erat illa licent iohus quidam ritus obseruatus, vt milites triumphatorem prosequentes dicitia funderent, scommata iactarent, quibus blanditiis mixtis acriter ducem pungerent, ad viuum lancinarent. Nemo nescit, quàm intus in Gallico triumpho Cæsar pungeretur: legat, qui velit, Suetonium in eius Vita, cap. 49. ab illis verbis: *In Gallico triumpho milites eius, inter cetera carmina, qualia currum prosequentes ioculariter canunt, etiam vulgatissimum illud pronunciarunt, &c. Agite ergo dum, milites Christiani, præsepium Ducis nostri, id est, laureatium eius currum prosequentes, eundem pto scommate feriamus: ne id verissimo triumpho deesse videatur. Et quoniam nullo dicitij genere grauius quis feritur, quàm dum eidem verbis pungitur, quibus olim ille alios pungebat, iride sublannatus, vnde sublannabat; hinc scommata nostra mutuemur.*

Saceron.

437.

Scommata via Christi audit.

Præuaricatur Adam, & his miseriis infausus condemnatur, vt qui se Deum noscere, se Numen cernere affectabat, veletur pudore suffusus, ne se ipsum cernere cogeretur. Intendit iterim Trinitas in hominem ad id vilitatis deiectum, vt nihil minus quàm capax videretur, qui sic tumidos spiritus paulò antè animasset: tunc subridens, & sublannans confusum pungit adhuc, punctumque vehementius confundit: *Ecce Adam, quasi vnus ex nobis factus est, sciens bonum, & malum.* Genes. 3. num. 20. Verba quidem, imò verbera, quibus nulla alia diuina Iustitia in vindictæ fornace cudit sauiora. Audiuit diuinus Amor, & indoluit: etiam piam, contra diuinam vindicem, vindictam parat: cogit Deum, vt remedium destinet: & mille inter modos, mille curandi formas, illa eligitur, quæ stare carior, dum charitati prior; induit, nimirum, Deus hominem, Verbum incarnatur. Quorsum id? Vt dulci pungatur scommate; quo sauo pugerat. Ricardus Victor. ibi apud Godefr. *Cesset iam vetus opprobrium: ecce enim audio vnã aliquam ex tribus in Trinitate Personis personam in voce exprobraionis: Ecce Adam factus est quasi vnus ex nobis. Meritò certè exprobraistis: sed nunquid semper exprobraturi estis? Certè, si ironicè dicitis, quia homo factus est quasi vnus ex vobis; nos de cetero dicemus tam sidenter, quàm veraciter, quia Deus factus est quasi vnus ex nobis. Dicitum est illud in voce exprobrantis, & obloquentis: nos dicamus in voce exultationis, & confessionis. Quòd igitur dicitum est per ironiam de Adam primo, iam dicere possumus ex sententia de Adam secundo: Ecce Adam factus est*

Genes. 3.

Christus factus est Adæ sciens bonum, & malum.

Ric. Vict.

est quasi vnus ex nobis, sciens bonum, & malum. Huius Amor meus, dulcissime Iesu: ecce non solum scis, & experiris bonum è cælo tuo; sed malum è terra nostra. Iaces in paleis, frigore riges, tremulus vagis, lacrymulas irroras, triumphas patiens, & pateris scommata. Addo adhuc alterum.

438.

Psal. 117.

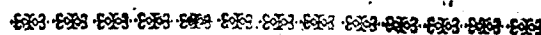
Creator creatus per Mariam.

D. Eucher.

Intuebatur triumphalis huius diei splendorem David, & exclamauit: *Hæc est dies, quam fecit Dominus: exultemus, & letemur in ea.* Ps. 117. num. 24. Nimirum, intuebatur triumphum; sed è longè: idè adhuc ab Spiritu Sancto pungentia dulciter verba non edidit: idè scommate piissimo abstinuit: exultationem præcipit; sed exultationis suauissima suppressit dicitia. Atqui triumphantem iam cernimus paruulum nostrum, & currum eius prosequimur laureatum. Quomodo eidem verbis scommaticè simus vsuri, discimus à D. Eucherio Lugdun. homil. 2. de Natiuit. *Benè, inquit, nostis, Fratres charissimi, & mecum fideliter retinetis, beatum Prophetam de presentis solemnitate cecinisse: Hæc est dies, quam fecit Dominus. Ego autem dico: Hic est dies, in quo factus est Dominus: genuit posterior antiquum, occidens sempiternum: hic, inquam, est, in quo factus est Dominus seruus, vt persona serui transiret in Dominum.* En sub die factus, per quem factus est dies: en creatur Creator, en seruit Dominus, en æternitatis Conditor absconditur in occasu: en qui se tanti diei iactauerat authorem, authorem sui diem iam sortitur. Hinc exultans hunc diem hymnificat Ecclesia:

Hunc calum, terra, hunc mare, Hunc omne, quod in eis est, Authorem aduentus tui Laudans exultat Cantico.

Habes Ducem nostrum Triumphatorem à Maria. At, cuius esset incuriæ, tantæ administram gloriæ non præmuniisse, ne prius vnquam à Dæmone triumpharetur?

S. III.

Cur in militarem annonam paretur Eucharistia.

439.

Eucharistia militaris annonam à Maria.

QUID VIDE in Eucharistia ex vi verborum habemus, à Maria nobis paratum, prædicant Doctores. Maria (vt infra in Anthologia de Christo Altore fusillimè probabo) cælestis Panis horreum fecundissimum fuit, clibanus purissimus. In hoc loco tantummodo causas aperio, cur Dux noster Saluator Eucharistiam militibus suis præbeat in annonam: quia inde probabiliter satis inferitur, præmunitam ab eodem Mariam, nec vnquam Dæmoni subiectam, quæ victricem Eucharistiam militibus apparauit: quis enim decenter putet, noxiali pomo Mariam ab Inferno debellatam, quæ escam, qua vnice à militibus Christi triumphatus debellatur Infernus, condidit, & condiuit? Nullam ergo eucharistico nutrimento aptiorem annonam, militibus suis præbere Christus potuit:

Pius de Concept. B. M. V.

hæc enim sic nutrit, vt amet: sic proprias vires roborat, vt pariter hostiles impetus eneruet. Egit de hoc ad rem suam variis in locis meus Mendocça, & Velasquez. Faxo tamen, vt in hoc epulo, ad rem Conceptionis, micis nostris contenti, alienas lautities non rapiamus: odi huiusce generis Harpyias.

440.

Veniunt huc graphica, licet obscura, verba Isaiæ, de conuersione Ecclesiæ: *Latabuntur coram te, sicut qui latantur in messe: sicut exultant victores capta prædâ, quando diuidunt spolia.* cap. 9. num. 3. Quàm enim longa diuersitas inter messorum agricolas, & triumphantes milites, vt vtrorunque lætitia in idem conferatur: nisi quandoque iidem, qui messorum, milites pariter reapse haberentur? Idè Interlinearis ibi: *Apostoli Christi, messorum gentium, quia ad fidem colligunt victores, quia carnem, & Diabolum vicerunt.* Puto tamen, nec immeritò, vtrunque ad fideles omnes deduci posse, qui eo ipso, quòd latentur in Eucharistia cælestis frumenti messe; sibi etiam de victoriâ gratulantur: quia ab ista messe, & panem, & gladium simul reportarunt. Fauet mihi idem Propheta, dum subiungit statim n. 4. *Iugum enim oneris eius, & virgam humeri eius; & sceptrum exactoris eius, superasti, sicut in die Madian, &c. paruulus enim natus est nobis, &c.* Mirum enim, victorias nascentis Christi, expressius Gedeoni Madianitas superanti solummodo comparatas, quàm quibuslibet aliis ducibus afferri: nisi quòd prius dixerat, vellet explicatum. Recurre, quæso, ad cap. Iudic. 7. n. 13. ibi videbis subcineritium panem in castra Madian descendere, percutere tabernaculū, subuertere, & terræ funditus coæquasse: qui tamen panis statim dicitur gladius Gedeonis: quem locum ad Eucharistiam bellatricem iam alij detulere. Benè ergo victoriæ eucharisticæ in messe hilari, & hostili deprædatione celebrantur: quia illarum typus Gedeon tuc armatur gladius, cum panis conuoluitur. Et proinde meritò D. Eligius Nouiomensis hom. 8. de hoc Sacramento locutus: *Sicut in primo populo unicuique piorum manna secundum propriam voluntatem in ore sapiebat: sic in ore vniuscuiusque Christiani Sacramentum illud, quo subiugatus est mundus. Quasi vniuersæ Christi victoriæ, de subiugato mundo comparatæ, vni sacre Eucharistiæ debeantur.*

Isaiæ 9.

Hinc fideles militant mentes, metus militantes.

Interlin.

Isaiæ 9.

Iudic. 7.

D. Elig.

441.

Isaiæ 2.

Messis eucharistica bellica, & pacifica

D. Hieron.

K 2 sermonem;

sermonem; sed, vt Deum sermonem, Christum, scilicet, (qui frumentum est è cælo cadens,) recipiat: quo deinde in nobis permanente, omnes affectuum spinæ, omnes tentationum tribuli enerues suffocantur: vt iam gladiis, & lanceis non indigeamus vltra ad prælium: quia ipso cibo securius obarmamur. Itaque priora arma mutamus in frumentaria instrumenta vitiis eradican- dis: deinde facta felici eucharistica messe, iam non sit prælium, quia adest securitas armata.

442. Fugiebat Dauid impetum Saulis, & fame penè confectus Achimelech Sacerdotis domum intrat; orat cibum, & exorat illum, sed sanctificatum: *Dedit ergo ei Sacerdos sanctificatum panem.* 1. Reg. 21. n. 6. Condignum munus è manu Sacerdotis, vt iusta afflictæ iuuenis postulatio. Mirum tamen, quod subdit: *Si habes hic ad manum hastam, aut gladium, quia gladium, & arma mea non tuli mecum.* num. 8. A pacifico Sacerdote arma petuntur; & quod magis est, habenda in promptu supponuntur: ecquid aliud ab armato Imperatore supponeretur exhibendum? Scilicet, representabatur iam tunc typicè, quod reapse in sacra epulo nunc habetur. Mystico pane nutriti armamur, armati nutrimur: quia simul cum illo, arma perdendis hostibus comparamus. Lyranus ibi: *Per hoc, quod Dauid in arcto positus venit ad Achimelech, significat, quod quilibet Christianus in arcto positus, per preces deuotas recurrere debet ad Dominum Iesum Christum. Per hoc autem, quod panem petiit, significat, quod Christianus debet à Christo petere panem verbi diuini, & Eucharistiæ, &c. Per hoc autem, quod Achimelech dedit Dauid gladium, significat, quod Christus armat suos fideles, contra Dæmonum insultus.* Armatur certè, sed maxime postquam militari annona eos refecit: quasi nesciat armatura Christi à mystica refectioe separari. Nec possint Eucharistiæ refectum militem, Dæmones armatum pariter non timere: idèd quere'æ illæ Saulis ad Sacerdotem, ibidem, cap. 22. num. 13. *Quare conuulsi aduersum me, tu, & filius Isai; & dedisti ei panes, & gladium?* Prius datos panes queritur: quia inde robur mouendis contra se armis sentiebat.

1. Reg. 21. Hinc nutrimur, & armamur. Lyran.

443. Hac ille doctus experientia, summum ad ignauiam supplicium non tam precans, quàm prophetans peccatori, negatam Eucharistiæ minabatur. Occidit Ioab per scelus plusquam teterrimum, fortissimum Abner, cum inter amica verba, inimicum occultat gladium; & mortis iaculum, vitalis amicitia velamine obducit. Quo audito exclamat Dauid: *Mundus ego sum, & regnum meum apud Dominum, usque in sempiternum, à sanguine Abner: & veniat super caput Ioab, & super omnem domum patris eius: nec deficiat de domo Ioab, tenens fufum, & cadens gladio.* 2. Reg. 3. num. 28. Quàm dura in peccatores maledictio! Per summam contumeliam obiciebatur Herculi, quod addictus turpissimis mulierculæ amoribus sic eneruaretur, vt colo, fusoque tractando addiceretur. Aptè Seneca in Hippolyto.

1. Reg. 12. 443. Vir mollis, fuso, & colo dignus.

2. Reg. 3. Senec. *Natus Alcmena posuit pharetram, Et minax vasti spaliu leonis: Passus apitari digitis sinaragos, Et dari legem rudibus capillis:*

Crura distincto reliquit anro, Luteo plantas cohibente focco: Et manu clauam modò qua gerebat, Fula deduxit, properante fuso.

En euiratus Hercules, & in mollem fœmellam efformatus. Huic ergo tam turpi maledictio robustissimam aliàs familiam destinat Propheta. Idèd Hugo Card. ibi: *Tenens fufum, est effœminatus.* Vt ignauescat mollis, colum pro lorica, fufum gerat pro gladio: & quem telæ, non tela decent, lanea vellera, pro aciebus hostilibus pertractet, cuius inimico gladio facile succumbens. Quæris, vnde tam destituta præsidij conditio? Pane indiget, id est, eucharistico robore spoliatur. Ipse se aperit Dauid: *Nec deficiat de domo Ioab, tenens fufum, & cadens gladio, & indigens pane.* num. 29. ibidem: vbi Glossa interlin. *Indigens, inquit, pane, qui de cælo descendit. Quia huius cælestis cibi defectus, robustissimos aliàs milites eneruat.*

Hug. Card.

Sine Eucharistia fuso, & colo datur fidelis miles.

Gloss. interlin.

Peccat Israël, & irascitur Deus iam iam vltimum supplicium emissurus: quid tunc machinatur? *Ecce, inquit Isaias, dominator Dominus exercituum auferet ab Ierusalem, & Iuda validum, & fortem: omne robur panis, & omne robur aqua, fortem, & virum bellatorem.* cap. 3. num. 1. Benè tam gloriosis, tam pugnacibus titulis tunc insignitur Deus, quando mysticè populum suum dicitur eneruaturus. Sed pende interim, dum tot fortes dicuntur superandi, solius mensæ, non armorum, non arcuum, non muro- rum assignari vastationem. Quia, nimirum, in illa (vt ipsa verba præferunt) vniuersum exercitus robur consistebat. Quidni, si erat panis iste viuens, & è cælo descendens, cuius defectus necessariò afficit fragilitate? Vbi robur huius panis deficit, robur armorum cadat, necesse est. D. Hieron. ibi: *Fortitudo, inquit, panis auferetur ab eis; ille, qui dicit: Ego sum panis viuus, qui de cælo descendit, &c. Habent ergo Iudæi panem, sed absque fortitudine: habent aquas, sed absque robore: legunt enim Scripturas, sed non intelligunt: tenent membranas; & Christum, qui in membranis est, perdiderunt.* Ac si pauor, & metus, qui hodie miseros homines comitatur, ex pane viuo derelicto, & in Eucharistiâ non gustato oriatur. *Laete enim, addit Hieron. aluntur, quasi paruuli, & non solido cibo: & quia fortitudinem perdid- erunt, & infirmi sunt, olera Rom. 14. n. 2. man- ducent.* Perseuerent igitur damno suo, & Pascha sacrilegum oleribus celebrant, & amar- is lactucis ægotantes. Pascha nostrum immo- latus est Christus, & sub robusto panis alimen- to, & forti soliditate celebratur: quia benè va- lentibus, & militaturis, fortis præstetur cibus, necesse est; caueatque Christianus, ne sacrum cuitet epulum euirandus.

444.

Isai 3.

Et panis eneruatur.

D. Hieron.

Sed nota obiter, pro eo, quod nos legimus, *fortem virum, & bellatorem; legisse Septuaginta, gigantem, & fortem:* quasi iustus, dum ab Eucharistiæ robore non arcetur, meritò gigas appelletur: quandoquidem illum ipsum gigantem cælestem, & ad currendam viam exulta- bundum, integrum potest, & solet deuorare. Aliter ibi D. Hieronymus: nam *gigantem* istum à gente peccatrice auferendum de ipso Christo explicat: *Pro forti, inquit, quod solum est in Hebræo, Septuaginta transtulerunt, gigantem,*

445.

Septuag.

Eucharistico epulo gigantes sumus.

D. Hieron.

446. Sæuas has Isaiæ minas, eodem spiritu; sed emphaticoteris verbis celebravit Dauid. Loquitur mysticè (litteram nunc prætereò) de Deo homines puniente: *Vocauit, inquit, famem super terram, & omne firmamentum panis contriuit.* Pl. 114. num. 16. Vocauit Dominus famem, an potius inimisit? Et vnde pallida ista larua, fames macilenta, spectrum gracile, inanimè simulacrum aures adhibuerit? Audi ibi Augustinum: *Quid est, vocauit famem? An forte ista mala, que patiuntur homines, habent quosdam prepositos suos Angelos malos? nam & in alio Psalmo dicit, immisione per Angelos malos, Deum homines afflixisse; non utique errante iudicio: & hoc est forte, vocauit famem, id est, Angelum prepositum famis: & eius rei nomine, cuius est prepositus, appellatur. Ex qua opinione Romani veteres Deos quosdam tales consecrarunt, sicut Deam Febrim, Deumque Pallorem. Quod si mysteriò applices, intelliges, nullum diuini supplicium à Deo contra homines fulminari, quam si permittat Dæmoni alicui Sacramentario, (vt eum suorum Hæreticorum nomine compellem,) vt ingesto fastidio, ab eucharistico pane illos arceat: vnde fames, id est, inopia, & non vsus illius inolecat: hoc enim ablato pane, omne firmamentum conteritur; virtus omnis expugnando hosti eneruatur.*

Numer. 13.

Ibid. 44.

D. August.

446.

Plal. 114.

Dæmon Sacramentarius eadem ingerit Eucharistiæ.

D. August.

Dea Febris, Deus Pallor.

447.

Eucharistia eneruit hostes.

*gigantem, & fortem: gigantem autem in bonam partem, hoc est, de Domino Salvatore: in 18. Psalmo legitur: Exultauit, vt gigas, ad currendam viam. Quasi in eodem loco Christus, & gigas, & panis pariter appelletur. Vnde fortasse videar minus paradoxicus, si illustrem ex libro Numer. locum huc adducam. Lamentabantur ignauescen- tes illi terræ exploratores, timidorum fidelium infaulti typi, quod absque dubio irent perituri: *Ibi vidimus, inquit, monstra quadam filiorum Enac, de genere giganteo, quibus comparati quasi locusta videbamur.* Num. 13. num. 34. Horum pauorem, fœmineus acierum sequitur eiulatus: quos contra, fortes stantes Iosue, & Caleb: *Nolite, clamant, rebelles esse contra Dominum; neque timeatis populum terra huius: quia, sicut panem, ita eos possumus deuorare.* cap. 14. num. 9. Et cur non sicut aqua dicuntur absorbendi, quæ facilius hausta, videbatur ad exemplum accommodatior? Quærebatur, credo, in exemplo, non tam ratio similitudinis, quàm causa corroborationis: ac si dicant animosiores isti fideles: Si ad nostram salutem, & robur, gigantem illum cælestem in pane mystico deuoramus, cur terrenos libidinis, aut Tartareos Inferni gigantes, ad eorum perditionem non possumus deuorare? Ille sumitur roboraturus, isti consumendi absumuntur. D. August. apud Gloss. pro illo, *sicut panem; legit ex Græco, cibus nobis sunt: quod deinde sic explicat: Cibus nobis sunt, hoc est, consumemus eos.* Certè virtus cordis, sumendi diuini gigantis capax, sic inde roboratur, vt giganti Tartareo sufficiat consumendo; id est, cuius libidinoso, & terreno affectui expugnando.*

447. Longè aliter, sed maxime ad rem nostram Moyse, qui diuina beneficia fidei populo, in deserto concessa, enarraturus: *Panem, inquit, non comedistis: vitum, & sciram non bibistis: vt sciretis, quia ego sum Dominus Deus vester, & venistis ad hunc locum. Egressusque est Sehon Pintus de Concept. B.M.V.*

Rex Hesebon, & Og Rex Basan, occurrentes nobis ad pugnam, & percussimus eos. Deut. 29. num. 6. At quorsum, inquis, subscripturus statim victorias comparatas, naturales cibos describit denegatos? Vt interim manna cælesti se pastos meminissent, quod loco alimentis deseruebat; sicque innueret, vincendis hostibus robur addidisse. Sed quid inde? Lyranus ibi: *Nam in deserto filij Israël manna nutriti fuerunt loco panis, quod fuit figura Sacramenti Eucharistiæ, quo religiosi, & fideles spiritualiter nutriuntur. Vinum non bibistis: per sobrietatem enim in vita temporalis, & deuotum vsu Eucharistiæ in vita spirituali, habetur prælibatio futura beatitudinis.* Hinc ergo benè oritur victoria nostra, benè hostium percussio inuisibilibum.

Deut. 29.

Lyran.

Potest tamen hic locus, licèt magis abstrusè, subtiliorem sortiri explicationem, quasi dicat Moyses: Inde pia Dei misericordia, & potentia magna agnoscitur; quod cum egregias victorias, etiam temporales, ab Eucharistiâ disposuerit dependentes; (vnde ab Eucharistiæ cultu Hispaniam semper nostram auguror victricem;) vos tamen sine pane, vinoque eucharistico fecerit victores. Quòd si languentes adhuc, dulcibusque, & puerilibus bellariis assueti, (tantum quòd è cælo pluerent) fortes euaserunt: quid nobis crit, qui solido cibo, & ipso Deo pane nutrimur? Pulchrè D. Zeno Veron. Scrm. 6. in Exod. *Vulnera, inquit, dei stabili mentis curanda, lacte cum melle prouidendo curauit: nam infirmis, ac languidis manna teneritudinem irrorauit: non erant idonei, aut digni, qui cælestis panis perpetua soliditate fruerentur.* Nimirum, cælestis iste panis annona est militaris: valentes requirit, quos deinde iam reddat robustissimos.

448.

Hispania ab Eucharistia cultu victrix.

D. Zeno.

Commemorabat Ecclesiæ allata bona per Christum, Vates sceptriger, dicens: *Qui posuit fines tuos pacem, & adipe frumenti satiat te.* Pl. 144. num. 3. Nascitur Christus, & pax Orbi angelis decantatur: moritur, & diuino Sanguine perpetuum confederatæ pacis firmatur testamentum. Hæc pax insignis in loco isto celebratur: & tamen subditur. statim adeps panis irrogatus: tanquam maius aliquod beneficium, & fir- mius prædictæ pacis stabilimentum irrogetur. Credo, quia Eucharistia in hoc loco, concessa prædicatur; vnde hostes à sinibus nostris pacificis arcemus. Certè de mystico hoc pane locum capit ibi Incognitus; *Agit, inquit, de beneficio re- creationis, quod est Sacramentum Eucharistiæ. Vbi notandum, quod Christus statim natu pacem attulit mundo: vnde & Angeli statim laudantes Deum, pacem mundo datam annunciantur, &c. Hanc etiam pacem Mariens confirmavit, dicens Apostolicis: Pacem meam do vobis, &c. Et iste talis, scilicet, Christus adipe frumenti satiat nos: quia in figura panis frumenti, corpus suum nobis erudit, in quo plena satietas coninetur, & refectio spiritalis.*

449.

Idem firmatur.

Incognit.

Pulchrè verò Eucharistia, non tam frumen- tum solum, quàm & adeps frumenti appellatur: vt dum pollinis flore; & tritici medulla, iustos videmus enutritos; cæteri paleas tantummodo, aut surfures ad summum relictos, cognosca- mus: & quod inde sequitur, eò illi vincendis ho- stibus sint robustiores, quò cibo robustiori sa- ginantur. Fauet Hugo Victor, ibi apud Incogni- tum

450.

Et iterum, & contra Hære- ticos late-

Hug. Vid.

tum citatum: Filij, inquit, Ierusalem paleas non manducant, quae sunt pabula iumentorum: sed frumenti adipe saturantur: omnes enim, qui internam dulcedinem gustare coeperint, quidquid extrinsecus transitorie delectat, despiciunt; & ad illum cibum, quo mens illuminatur ad cognitionem, reficiuntur ad decorem, tota auiditate feruunt. Loquitur, ut aduertit Incognitus, de saturitate per Sacramenti sumptionem. Ecquid igitur roboris à palarum nutrimento miselli comparabunt? Equidem in palarum fragilitatem declinent, necesse est. Quid iam haeretica arma timeat Hispania, dum Haeretici paleas comedunt: & panem caeli equis suis obiciunt sacrilege? Expiabitur illorum sanguine, nefas Tirlimonis expugnati. Sic Thenas uoco, vocabulo notiori.

451. Adhuc plurimae. Plal. 107. Caput hinc nouum splendorem locus, si forte aliunde tritus, in hac materia. Querebatur homo lamentans: Percussus sum, ut fenum, & aruit cor meum. Pl. 101. num. 5. quia feni, & leuis palea instar, aut tundebatur ictu, aut uento iactabatur, aut tandem uehementi aëtu comminuebatur. Ecquae caula? Ipse illam subdit: Quia oblitus sum comedere panem meum. Oblituscabatur panem comedere? Et cur ita? Quia paleis inhiabat. Non curabat adipem frumenti: quia feno pascebatur. Quid ergo mirum, si toto solidioris cibi robore amisso, nutritus feno, fragilis euadat, à quouis hostili incurſu percutiendus? D. Prosper Aquitan. ibi: Acciperat, inquit, primus homo panem uerbi in lege mandati: sed ueritum cibum sumens, panis illum, de quo uiebat, oblitus est: & ob hoc, sicut percussus fenum, cor eius exaruit. Modo ergo renouiscat, & edat panem, quem fuerat oblitus, qui iam in Corpore est dicens: Ego sum panis uiuus, qui de caelo descendi. In uetito ergo ligno paleas degustauit, dum honorem suum non intelligens, iumentis insipientibus comparatur: indeque redditur aridus, & eneruis, solummodo per eucharisticum panem roborandus. Neque sine mysterio, cor aridum praecipue describitur: ut enim à corde vires, dum uiret; sic ab arescente corde debilitas facile expugnabilis nascatur, necesse est. Et quidem idem Eucharistia, (ut alibi latius dicam) panis est cordis: quia, ut vires manant à corde; sic cor ipsum ab hoc pane roboratur. Idem Algerus de Sacr. lib. 1. cap. 3. ad illa uerba Ioan. 6. Ut si quis manducauerit, non moriatur. sic scribit: Quod pertinet ad uirtutem Sacramenti, non quod pertinet ad uisibile Sacramentum: qui manducat intus, non foris: qui manducat corde, non premit dente. Ut enim incassum, duros, & solidos cibos edentulis lactentium gingiuis apponas: sic mysticum epulum inutiliter, & ventre, & dente putes ablumendum: ad cor hunc panem deducas, necesse est: à corde sanè deuoratur hoc epulum, à quo cor ipsum penitus roboratur. Discant rem Haeretici, quos dixi.

452. Habet adhuc Dauid locum altum in hanc rem, quo penè omnia, quae dixi, grato quodam epilogo colliguntur. Loquitur de diuina misericordia, piissimos sinus suos omnibus mortalibus, honorum profluuio, laxante: Producens fenum iumentis, & herbam seruituti hominum: ut educas panem de terra, & uinum letificet cor hominum: ut exhiberet faciem in oleo, & panis cor hominis confirmet. Pl. 103. à num. 14. Rigat

quidem à superioribus suis, & pluit aeterna pietas super iustos, & iniustos: ecquo discrimine? Malos, iumentorum initar uiuentes, feno, id est, temporalibus, caducisque bonis donat: iustis uero, &, ut par est, rationi humanae respondentibus, uirentia, quantum iat est, temporis bona: deinde, quod summum est, myrica esculenta, & poculenta largissime concedit. Sed pende magis ad rem meam; quoniam tendat hic panis, cui apponatur: & militarem nosces annonam, uinum robustans: quo cordi, non uentri; animo, non stomacho robur communicatur. D. Prosper Aquitan. ibi: Manifestauit, inquit, de quo pane loqueretur: panis enim uisibilis uentrem saturat, stomachumque confirmat: iste autem cibus cordis est, & anima fortiuudo: de quo ipse Dominus dicit: Ego sum panis uiuus, qui de caelo descendi. Merito itaque cor affectat hic panis, ubi roboris sui producit effectus: unde eleganter de illo Abbas Cellensis lib. de Pan. cap. 2. Ventremne times onerare? Imò abundanter accipe, si uentrem, & mentem uis releuare: onera nanque tollis, non imponis: non in ventre tumor, non in uenis excreuit superfluus humor: cor petit, & sanat: cor implet, & mundat: cor lustrat, & illustrat: cibus iste uitam sine molestia parat, leuamen sine grauamine, immortalitatem sine corruptione. At Haeretici, equorum more nutriti, unde uecordes? Cordis panem equis praebent. Vindica, Numen.

453. Ab hac mensa itur ad pugnam. Icaiz 21. D. Hier. Gloss. Ord. Posita

§. IV. Aliunde, nata militaturis Eucharistia, declaratur. Descriptio in Baltazarem diuini furor; Medumque, & Elamitam Principes parat in uindictam; sed uerbis exquisitis: Pone mensam: contemplare in specula comedentes, & bibentes. Surgite, Principes, arripite clypeum. Isai. 21. num. 5. Vox est Dei momentis architrinclinum, ut paret mensam; uindices uocet: suauis que locus intelligetur, si in ly, specula, claudatur periodus. Sic ferè Hieronymus locum paraphrazans: O Medi, & Elamite, quibus supra dixi: Ascende, Elam: obfide, Mede: sumite cibum, futuro uos pralio preparate: ne postquam dimicationis tempus aduenerit, lassitudo uos retrahat: cumque comederitis, & biberitis, surgite, arma arripite, Babylonem debellate. Erat, nimirum, Baltazar typus Daemonis à fidelibus Christi ministris, cum Babylone sua expugnandus: hi autem solummodo eucharistico epulo accepto, ad arma fidei arripienda; Tartaro expugnando possunt animari. Idem ibi Glossa Ordin. Surgite, postquam comederitis, & biberitis, arma arripite, Babylonem debellate. Comedite, & bibite credentes Sanguinem, & Corpus Domini: ut Principes Ecclesia sitis: ut clypeum fidei, & armaturam Pauli arripatis, in quo ignea tela Diaboli extinguatis. Sic itur de mensa ad pugnam, de conuiuio ad certamen.

454. Posita tamen illa interpunctione, quam habent Hieron. & Glossa, & expresse cum aliis habet Hugo Card. pendamus adhuc priora illa uerba: Pone mensam, contemplare in specula, quae possunt esse uerba militi, siue Duci iam facturo excubias intimata. Scio quidem, praestantiores Duces, milites strenuiores, saltem excubiis faciendis, instante periculo solitos deputari: neque enim id temporis haec partes ignauescenti cuiuis committi debent. Sed, quid mensa, cum excubiis militaribus? Fercula quidem somnum, somnum sollicitant pocula: quibus nihil militari uigiliae toti fundenda in oculos, pestilentius. Eleganter Cornel. Tacitus Annal. 3. de Germanis superatis: Ventum, inquit, ad uicos Marforum, & circumdata stationes: stratis etiam tum per cubilia, propterque mensas, nullo metu, non ante positis uigiliis. Neque enim ubi cura mensarum erat, uigiliarum ratio esse poterat. Scitè Poeta de fortissimis adolescentibus Niso, & Euryalo Aen. 9.

Egressi superant fossas, noctisque per umbram Castra inimica petunt; multis tamen ante futuri Exitio: passim uino, somnoque, et herbam Corpora fusa uident.

Quid ergo? Incuriamne, & somnum uigilibus suis, posita mensa sollicitauit Dux noster Christus? Absit. Habet hoc priuatum diuina nostra militaris annona, ut lynceos reddat oculos excubitoribus: tunc specularum ascensui aptiores, cum è mensa discubitu processerunt. Interlinearis ibi: Mensa, inquit, Domini, cuius cibo saturatus, qua uentura sunt mundo, contemplatur acutius. Contemplatur mundi miseriam, ut inde cautus hostiles qualuis insidias propulset.

455. Ex quo clarebit, cur mensa illa, ubi panes propositionis, (clarissima Eucharistiae figura,) non intra uelum, & in Sancto Sanctorum, quod fortasse alicui congruentius uideretur, sed extra poni iubeatur: Pones propitiatorum super arcam testimonij, in Sancto Sanctorum: mensamque extra uelum: & contra mensam candelabrum. Exod. 26. n. 34. Quia, nimirum, licet Eucharistia sit sanctitatis apex; nos tamen adhuc in ferena Sancti Sanctorum quiete, in quieta pacis non degimus serenitate. Nimirum, extra uelum, excubias uigilantes agimus, & quibus in hostes saeuimus, paramus arma. Ibi ergo sit mensa, ubi robur excubiis necessarium. Et bene ibidem respondens mensa candelabrum constituitur: quia cum hac mensa lux pariter discernendo acutius sociatur. Abbas Cel. de Pan. cap. 1. Famelicis quidem extra uelum esurientibus, mensam, & panes in mensa (de qua conuiescens ascendit in caelum) misericors, & miserator Dominus reliquit, & dedit escam timentibus se. Sanguinis partem nihilominus ad bibendum, in crateris sacramentalibus, amicis, & imitatoribus suis reposuit. Partem iterum, non pretium (lego, in pretium) nostra liberationis, iam Patri, quam creditori hosti, pie & iuste soluit. Corpori suo, quod est Ecclesia, extra uelum excubias agentis, donec Lucifer oriatur, parauit mensam, ne deficiat in uia; candelabrum, ne exorbitet à uia. Dixit, partem: non quod totus Sanguis non fundetur in pretium; sicut & totus libatur in Sacramento: sed ut diuersa eius munia significaret. Itaque, dum in hac uita, & uia peregrinamur, necessarid contra hostiles

insidias excubias sunt habendae: neque aliunde melius, quam eucharistica mensa roborantur, quam semper lux diuina comitatur. Gloriosol effectus, quibus sanctitas hominem fouet, praedicaturus Ecclesiasticus, sic scribit: Cibabit illum pane uita, & intellectus, &c. & firmabitur in illo, & non flectetur. cap. 15. n. 3. Quia, ut crassi terrenae escae uapores, obscurandae rationi caput impetunt: sic è contra panis eucharisticus, lucidas e se scintillas uidetur iaculari, ut hostiles insidias praesentiat. Idem bene additur: Et firmabitur in illo. Siue, quod iustus in illo pane firmatur, ne cadat: siue id ad sanctitatem ibi firmatam deferat; quia aliud fulcimentum aptius nescit apponere, ne cedat hosti. Utcunq; sit, hic panis illustrat intellectum, ut tanquam ab specula insidiis prauiſis, facillimè iam hostis propulsetur. Interlinearis ibi: Pane intellectus, id est, Corpore Christi, firmabitur; id est, non cedit persecutioni. Quam praecleara annona militibus paratur, qua pariter excubiarum ars, militaris roboris pars maxima, sine ulla difficultate comparatur!

457. Et quidem cum expugnandis hostibus inuisibilibus omnino sit necessarium, ad Regem nostrum immortalem, & inuisibilem aspiceret; aternosque illos montes, unde ueniat nobis auxilium, intueri: necessarium uidebatur, ut milites uisibiles, in obiecto uisibili, Numini inuisibili contemplando affluerent: Imò, ut inuisibiles hostes, uisibili creaturarum instrumento bellum mouent: sic nobis sub uisibili Sacramento inuisibile propugnaculum delitescat. Quae ergo potuit aptior eligi annona, quam quae, etiam hac ratione, milites suos nouit confortare? Hoc ergo erat, ut supra dicebam, cur haec mensa uisibilis extra uelum poneretur: ut nemo Sancti Sanctorum secreta, & arcana Diuinitatis praesumeret intueri, qui prius ab hac mensa non illuminaretur: nemo auderet pia uolentia caelum pulsans, inde contra hoites auxilium praeripere, qui prius ab hac mensa vires non perciperet. Idem Abbas Cellensis ibidem: Stationem, inquit, medij ueli non praeripit, qui uigorem spiritus infra ex Dominicis alimentis non percipit: non habet quoque idoneum palatum, ad percipienda diuina, & secretiora Trinitatis arcana, qui non antea praelibauerit uisibilia nostrae fidei Sacramenta. Pende mihi ly, stationem, quae proprie militiam sonat: quasi mente, & affectu ab hac mensa corroboratis, prius Deus diripiatur pie, & spoliatur deuote: & deinde Tartareae insidiae pellantur, atque inferna castra debellantur. Eucharistia itaque pastus, à Deo deinde lucem praeripis, qua tandem hostiles tibi obiectas tenebras discutias.

458. Neque mirum: est enim frequens belli strategema, curare, ut praerepto situ, uentus puluere, Sol radiis aduersos hostium oculos praestringat: ne aut explorantes è castris, aut in agmine incedentes, aut in pralio decertantes, officium congruè ualeant exercere. In utraque Pagina exemplà passim obuia. Id ergo in bello nostro eueniens; & Eucharistia propulsum uideamus. Obicit se refurgens iam Christus Discipulis euntibus in Emmaus; eadem quidem formà, quae antea, licet speciosiori: quod enim scribit Marcus cap. 16. num. 12. Ostensus est in

456. Eccl. 5. Panis est, non uentris, sed intellectus.

Interlin.

457. Et cur ita.

Abb. Cell.

Abb. Cell.

Abmonet eacitatem militaturis.

Marc. 16.

K 4 alia

alia effigie. non tam de mutato Domino, quam de discipulorum oculis delutis, & aliam effigiem sibi vultu intueri capiendum est: id enim expressit Lucas dicens: Oculi eorum tenebantur, ne illum agnoscerent. cap. 24. num. 16. Sicque vtrunque pulchre conciliat August. tomo 4. lib. 3. de Conc. Euangel. Sed a quo, inquis, quodammodo innexis vinculis, obducto puluere, oculi miselli tenebantur, ne tam felici obiecto fruerentur? Certè ab hoste inferno; qui, sicut olim Elifeus 4. Reg. 6. hostes populi sui, cæcitate magis, quam quouis alio damno voluit percussos: sic infensos sibi discipulos percussit cæcitate: nec tamen hanc cæcitate tollit Christus, donec in eucharistico epulo hostiles hæc præstigiæ inanescant. Locus aliunde tritus venit ad rem belli, in qua sumus, illibatus; idque bellissimis verbis August. ibi: Non autem incongruè accipimus, hoc impedimentum in oculis eorum à Satana factum fuisse, ne agnosceretur Iesus: sed tamen à Christo est facta permissio, usque ad Sacramentum panis: ut unitate corporis eius participatâ, remoueri intelligatur impedimentum inimici, ut Christus possit agnosci. Itaque agnoscutur Christus Luc. 24. num. 21. in fractione panis: quia sacra hæc annona, panis est intellectus: oculos illuminat præstantissimum pellendis hostium tenebricosis præstigiis amuletum.

Luc. 24.

August.

4. Reg. 6.

459.

Armas illuminat.

Ioan. 14.

Abb. Cell.

460.

Idem firmatur.

ligamus. Benè idem Abbas Cellensis ibidem de Abb. Cell. lucifluo nostro Agno: In hoc conuiuio sanguinem, carnem, pellem, adipem, intestina, caput cum pedibus ponit: ut redemptio in sanguine, resurrectio in carne, vestis in pelle, unctio in adipe, scientia occultorum mysteriorum in intestinis, stola prima in capite, consummatio beata in pedibus præbeat. Quasi semper eucharisticum robur ab hoc epulo, cum secretorum notitia, & lucis participatione coniungatur; quod supra dixerat de hoc pane idem Cellens. Cor lustrat, & illustrat.

Deinde verò illa unctio adipis cum intestinorum scientiâ coniuncta, ansam præbet, ut putem, Athletarum panem dici Eucharistiam: in illo enim robustissimo agonis genere, & confouendis membris, & antagonistarum nexibus explicandis vnguntur luctatores: vnde D. Hieron. loco supra adducto num. 444. de pane eucharistico sic concludit: Athletarum solidum cibus est, qui & vitam sustentat humanam, & viuensibus præbet fortitudinem. Quæ si vera sunt, (sunt autem verissima,) iam multam lucem afferent pluribus Scripturæ locis, hucusque ad rem meam haustis, non exhaustis. Dubitarunt ergo iam aliqui, cur sæpè cum Eucharistiæ mentione, myttici etiam olei fiat mētio. Tale est illud Pf. 4. num. 8. A fructu frumenti, vini, & olei sui, multiplicati sunt. vbi Lyranus ita: Per oblationem, & perceptionem Eucharistia. Respondentque cum Paschasio, diuini Spiritus oleum, & gratiam suscipiendæ Eucharistiæ prærequiri. Melius meus Mendocça tom. 2. not. 2. cum videat, oleum in ordine postponi, fontes sacri olei, & gratiarum ab Eucharistiâ manantes, hinc voluit designatos. Sed attende.

Quis inficiabitur, ab Eucharistiâ profusissimos hos fontes emanare? Inquiro tamen adhuc, cur hæc gratiæ ab Eucharistiâ prouenientes, olei potius, quam alio vocabulo exprimentur. Et quidem naturali oleo id maxime conuenit, ut luctatorum membra vngat, quibus etiam lassam excitat virtutem: deinde sapientum lucubrationibus lucernam administrat. Meritò ergo sacra nostra annona, quæ, ut vidisti; milites luos, & agonistas, non solum vngit ad pugnam, sed illustrat ad speculam, siue altam scientiam, olei fontes diffundit, vtrique ministerio seruiens. Egregiè Abbas Cellens. has partes oleo mysticò attribuit lib. citato, cap. 22. Quid autem, inquit, a facie olei non mollescit? Virius lassam iam expirans, olei beneficio reparatur: ulcera fouentur, aspera leniuntur, amara dulcescunt, tenebra rarescunt, arida liquecunt. Proh annonæ nostræ excellentiam! Athletas in palæstrâ, milites roborat in acie, illustrat in specula: ibi reuocat vires, hinc tenebras propellit. Hinc illud Ierem. 31. n. 14. Et laudabunt in monte Sion, & confluent ad bona Domini. Quid non speres à tam profusa bonorum promissione? Et tamen solum additur: Super frumento, vino, & oleo. Quia nihil vsquam maius, aut boni nomine dignius poterat promitti. Hugo Card. ibi post multa: Per oleum, virtus, in quantum nos armat contra Diabolum; per panem, & vinum, Sacramentum Corporis, & Sanguinis eius. Oleum armans subsequitur Eucharistiam: & idè oleum, quo pariter mentis foueas lucernam: diuina quippe hæc mensa, vtrique illud comunicat ministerio.

461.

Athleticum cibus.

D. Hieron.

Pfal. 4.

Lyran.

Mendocça.

462.

Et oleum athleticum

Abb. Cell.

Oleum quia illuminans, & armans.

Ierem. 31.

Hug. Card.

Hinc

463.

Idem probatur.

Pfal. 22.

Hug. Card.

Euthym.

464.

Ioel. 2.

D. Hieron.

Hug. Card.

Hinc noua face aperies illud Psalmistæ: Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos, qui tribulant me. Impinguasti in oleo caput meum: & calix meus inebrians quàm præclarus est. Pf. 22. n. 5. Græca pro præclaro, habent, κρείττος, quæ vox non solum significat optimum; sed vt notauit Velasquez noster, fortissimum. Ita est, scilicet, à verbo κρείττω: vnde passim miles robustissimus κρείττος appellatur. Sed tu mihi nota, quàm nouo epitheto, calix, qui sapidus, dulcis, conditus, solet appellari, dicatur sub ipsâ fortitudine præclarus: & fateberis, Eucharistiam, cum robusta fortitudine, lucifluam pariter mittere claritatem. Cur ita? Quia oleum non solum armandis membris, neruis roborandis; sed præcipuè impinguando capiti, siue menti illuminandæ administrat. Acute Hugo Cardin. de hoc oleo: Quare oleum dicatur spiritualis lactitia, est: quia illuminat, reficit, superenatat: facit etiam, ne homo luctans contra Diabolum, possit ab eo capi. Sic videtis, quod inunguntur illi, qui sunt pugnaturi in duello. Benè itaque mensa hæc in hostes parata: benè calix in illos propinatus, & de illuminante oleo præclarus, & de roborante spiritu fortissimus appellatur. Idè Euthymius ibi: Inrelligit Altaris mensam, in qua cœna illa mystica iacet. Et signatè: In conspectu meo. Quasi epulum nondum palato blandiens, aut gustui titillans; iam tamen cor contra hostes confortans agnoscatur. Idè Vatab. vertit: Parasti mensam mihi à regione hostium meorum. Quia ostentata solum Eucharistia, summum hostibus immittat terrorem, necesse est.

Facit tandem huc illud Ioel. 2. vbi Dominus ad fideles post culpam pœnitentes: Ecce ego mitam vobis frumentum, & vinum, & oleum; & replebimini eis: & non dabo vos ultra opprobrium in gentibus. cap. 2. n. 19. Vbi D. Hieron. Cum, inquit, hoc frumentum consecuti, nequaquam tradentur in opprobrium gentibus, de quibus Apostolus loquitur: Non est vobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem: sed aduersus Principes, & Potestates, aduersus mundi Rectores tenebrarum harum. Meritò igitur, dum luctatores Inferni superandi dicuntur, fidelibus Eucharistia promittitur, quæ oleum exhilarans secum afferat; quo & vngamur Tartareos antagonistas eluctaturi; & illustremur, tenebras eorumdem fugaturi. Hugo Card. ibi: Promittit frumentum, id est, panem, qui de celo descendit: vinum, quod latificat cor hominis: & oleum, quod exhilarat faciem: ut vetus tristitia peccatorum, virtutum lactitiâ temperetur; & non detur ultra in opprobrium Daemonibus. Habes robustam militaris nostræ escæ conditionem

Dæmonibus expugnandis. Parauit hanc Maria, credo: quia nunquam Inferno pomo fuerit expugnata, quam diuinus Dux cælarium sibi sedulo præmuniuerit.

* *

* *

S. V.

Maria angelica præseruationis idea: vnde redempta, in didem redimista.

VAM verè hucusque, à Duce nostro præmunitam Mariam ostenderimus, ne vsquam hostile iugum pateretur, clariùs apparebit ex verbis illis eiusdem ad eandem: Equitatus meo, in curribus Pharaonis, assimilaui te, amica mea. Cant. 1. n. 9. Ecquis enim equitatus iste Dei, quo Pharaonis currus dicuntur debellati, cui Maria Dæmonis victrix veniat cõparanda? Angelos art. 4. intelligit Dionys. deinde art. 5. de Maria sic concludit: Hoc, secundum expositiones præhabitas, præclarissimè competit Vngini gloriosissime, qua vniuersis angelicis Spiritibus facta est dignior, meritis maior, mercede felicior; qua & omnium aëriarum malitiam Potestatum prorsus in se ipsa, & in aliis multis auxilio suo deuicit. Vna Maria prorsus infernos hostes debellauit: quia non tam post vincula redimitur, quàm à vinculis præseruatur: meritò tunc Angelis comparata, quibus præseruatiua per Christum redemptio fuerit concessa. Ignorat nemo verba illa Bernardi Serm. 22. in Cant. Quis erexit hominem lapsum, dedit stanti Angelo ne laboretur: sic illum de captiuitate eruens, sicut hunc à captiuitate defendens: & hac ratione fuit vtrique redemptio, soluens illum, & seruans istum. Et nota mihi, stantes Angelos, nullo scedere, nulla lege cum lapsis copulari: sed, quia nisi præuiis per Christum auxiliis roborarentur, sociorum ruinæ adhærescerent; idè gloriosius redempti prædicantur: vt sic Maria, quantis nobiscum sub communis, non dicam culpa, sed etiam scederis vinculo non iungatur; adhuc tamen, quia id per Christum accepit, meritissimò redempta appelletur.

Hinc aperies summum illud encomium, quo incarnatam Sapientiam affecit Salomon: Attingit à fine, vsque ad finem, fortiter; & disponit omnia suauiter. Sap. 8. n. 1. Cur enim, dum bellica fortitudo commendatur, suauitas simul pacifica extollitur? nisi quia redemptionis opus explicatur, vbi debellatâ culpâ, & Inferno, pax mittitur, gratia infunditur. Optimè verò hæc redemptiæ gratiæ infusio, non tam compositio dicitur, quàm dispositio: quasi præcipua compositio, & ornatus allatæ redemptionis, in hac dispositione collocetur. per quam suauis ferie, & pulchris gradibus eximium beneficium hoc disponitur. Pulcherrimè mihi Bernard. Serm. 14. de septem donis Spiritus Sancti, ad initium: Sapientia vincit malitiam, dum Satanam conterit Dei virtus, & Dei Sapientia Christus. Attingit ergo à fine vsque ad finem fortiter, in celo quidem deiiciendo superbum, in mundo superando malignum, in Inferno spoliando auarum: & disponit omnia suauiter, in celo stantes Angelos confirmando, in mundo venundatos redimendo, in Inferno captiuos liberando. In hac itaque

465.

Cant. 1.

Maria angelica redemptiois idea.

Dionys.

Bernard.

Redemptio præseruatiua Angelorum.

466.

De ciuitate Angelis redemptis.

Bernard.

plenissimam hydriam, ex qua omnis potatur rationalis natura: bibit nunciis, bibunt incurui cameli. Angelos, & homines ex tua plenitudine satiasti, Maria: quis enim ex hac tua non potatur hydria? Vbi plura, quæ dedi art. r. Facit huc tandem, quod habet Ambros. de instit. virg. cap. 9. vbi clausum virginitatis signaculum comprobans in Maria, sic de Christo subdit: Si de eo dictum est ad Ecclesiam: Quoniam confortauit seras portarum tuarum. Psal. 147. suam portam confortare non potuit? Sed confortauit profecto, & seruauit intactam. Quasi indecens Christo, ut aliqua erga Ecclesiam mitteret priuilegia, quæ meliori modo Matri non concederet: & dux fortissimus, qui Ecclesiam portas roborauit, necessariò maternæ, virginitatis signaculum foret roboraturus. Ideò dixerat ibidem: Audiant imprudentes. Clausa hæc porta est, quæ solum recipit Deum. Si igitur de eo dictum est ad Ecclesiam, &c. Imprudentiæ quippe est, putare aliquid aliis concessum, quod in Maria excellentius non præmittatur; imprudensque meritò haberet, si à Duce nostro præseruatos Angelos crederem, non Mariam.

S. VI.

Expleo præpositum titulum.

476. Homini in-
florum coro-
na. semper
imminuit.

LXCREUIT vltra, quam putaram, pars illa prima: ideò seorsim venio ad secundam, vbi Mariam indidem dixi redemptam, vnde redimitam: vt nunc cum Angelis, sed excellentius præseruatam, & præmunitam agnoscamus. Fuit mensa illa aurea, mundi cordis typus apertus, vbi iuge virtutum conuiuuium, & animæ, & Deo ministratur: mirum tamen, quod subditur: Et inaurabis eam auro purissimo, faciesque illi labium aureum per circuitum, & ipsi labio coronam interrasilem. Exod. 25. num. 24. Vocatur quidem ex Lyrano, corona interrasilis: quia habebat partes aliquas per circuitum, planas, rasas, & nullâ insculptas cælaturâ. Sed, cur tam pretiosum opus, tam venustum humani, & iustificati generis ornamentum, non vndique cælatur, non vbiq; insculptur, non totum venusto pulchritudinis labore exasperatur? Quia, licet iustificati; tamen humani generis ornamentum est. Vni angelico generi gratia perfecta vndique, integre insculpturæ corona: nobis saltem in conceptione deficiens, & in pluribus sæpe alibi interrasilis corona, & redemptionis gratia diminuta veniat, necesse est. Abbas Cellens. lib. 2. de tabern. Quod corona est, Dei est: quod interrasilis, nostrum. Si homo non peccasset, corona interrasilis non esset: non enim corona angelica interrasilis est, quæ de capite illorum nulla offensione corruit: sed humana interrasilis est, quæ per peccatum cecidit, & per gratiam rediit. Et non putaueris dedecuisse, vt quoad hoc nobiliori corona serui Angeli, quam Regina Deipara decoraretur?

Abb. Cell.

477. Planè in quouis genere, Regibus maximè præseruatiua redemptio videtur continere, vt

vnde redimuntur, inde etiam redimantur; ne- uaque redemptio, in nouum illis vertatur redimiculu. Huc innouandus tritus alias locus apud Suar. & alios, de redemptiua præseruatione. Sollicitabat diuinam opem Dauid, contra Saulem hostem, sic precatus: Qui aui salutem Regibus, qui redemisti Dauid seruum tuum de gladio maligno: eripe me. Psal. 143. num. 10. Redemptum iam olim se fatetur Dauid, non quòd gladio gigantis, & captiuitatis vinculis lubiacuisset; sed, quòd salubrius ab ictu præseruaretur. Lyranus ibi: De gladio Golia, cuius hastile er. quasi liciatorum tentorium. Ab accepto ergo tam nobilis redemptionis beneficio, argumentum facit, vt denuò ab hoste Saule iteru præseruetur. Sed nota, ibi aptissimè cum salute Regum, præseruantem redemptionem copulari, quasi nulla salus regaliior, nulla Regi decentior, quam quæ redimit præseruando. Litteram saltem indicauit ibi Lyranus: Regibus, id est, mihi, & Saule: vocat enim se Regem, eo quòd esset inuentus per Samuelem: & similiter Saulem, eo quòd adhuc actu tenebat regnum: & uterque tunc fuit saluatus; quia Dauid habuit victoriam de Golia, & Saül de exercitu Philistinorum. Quasi deceret diuinum Ducem, & auxiliatorem Deum, Regibus non aliam, sed præseruatiuam mittere salutem, & redemptionem. Quid ergo tardaret Angelorum Reginæ præseruandæ?

Maria præ-
seruatione
sua corona-
tur.

Psal. 143.

Lyran.

Regum pri-
uilegia apud
Deum.

Misit aliquando Saül satellites, qui domum Dauidis obsidentes, eundem manè raperent ad necem, 1. Reg. 19. Iterum in montè hunc latentem, Saül, & viri eius in modum corona cingebant capiendum. 1. Reg. 23. num. 26. Vtrinque tamen diuino fretus præsidio Dauid euasit: qui proinde epiniciu Deo canens, grates sic reddit: Benedic, anima mea, Domino, &c. qui redimit de interitu vitam tuam: qui coronat te in misericordia, & miserationibus. Psal. 102. à num. 1. Ecquæ redemptio Dauid, si nunquam captiuus? Optima: quia à captiuitate præseruatric. Vnde & meritò tunc coronantis Dei, sui que in Regem meminit coronati: quasi tam nobile redemptionis genus, dignitatem regiam acceptam concederet. Fauet ibi Lyranus: Redimit, quando Saül fecit custodie domum Dauid de nocte, vt interficeretur manè, & fugiens saluatus est. Similiter, quando Saül, & viri eius cingebant Dauid in modum corona, ita quòd desperabat se posse euadere: & tamen saluatus fuit Dei ordinatione. Qui coronat te, &c. quando fuit coronatus in Regem, &c. Vtrinque sic coniunxit beneficium: quia coronæ regali præseruatiua redemptio præludebat. Propriissimè igitur redempta Regina nostra dicitur, dum præseruatur: & meritissimò à diuino Duce auxiliatore optimo præseruatur, quæ in creaturarum Reginam constituitur.

478.

1. Reg. 19.
1. Reg. 23.

Idem probatur.
Psal. 102.

Lyran.

Sed nequè hoc satis, nisi viderimus, ab eodem redemptionis pretio redimi, & redimiri. Explico hinc illud Cant. 7. num. 5. Christi ad Ecclesiam: Caput tuum, sicut Carmelus: & corona capitis tui, sicut purpura Regis vineta canalibus. Ambros. legit: Ornatus capitis tui, sicut purpura Regis. Ecquis vnquam Reginam ad caput, purpurâ potiùs, quam coronâ vidit adornatam? Purpura in vestem consuitur, non cuditur in coronam: vestiens corpus adornat, non caput adornans coronat. Quid ergo? Purpura ista

479.

Cant. 7.
Maria Christi
sanguine
coronata.
Ambros.

ista diuini Regis Sanguis erat in redimendæ Sponsæ pretium effusus; ideò in purpureas gemmas construendæ iam coronæ aptabatur. Ambros. prout in Cant. extractu circumfertur à Monchiaceno: Ornatus ergo capitis gloriosus, quòd non regalia diademata; sed Domini Sanguinis insignia coronarent. Inde ergo redimitur Ecclesia, vnde Regina redimitur. Accommodant hunc locum Mariæ ferè omnes Doctores cum Ruperto, Dionysio, & aliis. Verè igitur Maria redimente hoc Sanguine coronatur. At, si Angelis integram, & non interrasilem coronam hinc positam vidimus, cur Reginæ optimæ interrasilem, & diminutam apponemus? Nónne præcipua ad coronantem Sanguinem veniret; quæ prima captura huius redimentis, & redimientis pretij fructum parabatur? Attende.

480.
Luc. 1.

In Visitat.
Maria.

Primitias redemptio-
nis accepit.
D. Ambros.

481.

Maria Christi
Sanguine,
Regina pur-
purata.

482.
Iob 10.

Nunciat Zachariæ Angelus, Baptistam nasciturum: nec ille firmus credit. Nunciat Gabriel Mariæ, Deum nasciturum: quæ fidelis assentit. Longè facilius erat, nasci hominem à senioribus parentibus, quam à Virgine Deum: ibi res exemplo Abrahæ, & Saræ muniebatur; hic nullo retroacto exemplo mysterium occultabatur. Præstat longæuo Sacerdoti puella tenera: errat ille in facili, labitur in plano; corrigat hæc errorem, ne vel etiam in salebris titubaret. Cur ita? Quia, quæ prima omnium fructum redemptionis acquisiuit, nihil vel leuissimæ culpæ, vel titubantis erroris poterat contrahere. D. Ambros. lib. 2. in cap. Luc. 1. Meruit audire: Beata, quæ credidisti. Et verè beata, quæ Sacerdote præstantior: cum Sacerdos negasset, Virgo correxit errorem. Nec mirum, si Dominus redempturus mundum, operationem suam inchoauit à Matre: vt, per quam salus omnibus parabatur, eadem prima fructum salutis hauriret ex pignore. Huc faciunt, quæ supra dixi de redemptionis primitiis Mariæ communicatis. Cui primæ destinatur salus coronans, cur præcipua corona denegetur? Redeo.

Dicitur caput Carmelo simile: vbi non tam montem, quam cum multis (vide me ad Cant.) coccineum intelligo ornamentum: quasi totum caput cum comis diuino Filij Sanguine rubescat. Et quid in capite Mariæ, nisi eius libertas significetur; quæ quouis ancillatus genere, maximam capitis diminutionem pateretur? Hæc ergo libertas inde regnat, inde purpurascit insignibus maiestatis, quòd rutilo diuini Sanguinis splendore perfundatur. Sed quid? Nónne & alij iusti ita? Ita planè: sed non eodem modo: sola quippe Maria hoc Sanguine rubricata, proprie dicitur vineta canalibus: quia, quem admodum purpurea lana, eò purius tingitur, eò imbuatur pretiosius, quo propinquius ahenò purpurario religatur: sic Maria, quæ, vt dixi, prima, & propinquior purpureo, & redimenti Sanguini accessit, quasi sacris canalibus religata, dibapha redditur, & perfectior, ad quam comparatæ cæteræ animæ liberæ, sunt ancillæ; ideòque hæc redemptio vni Deiparæ præcipuè fit corona.

Sunt obscura illa Iobi: Si impius fuero, va mihi est: si iustus, non leuabo caput. cap. 10. num. 13. Vnde enim opprimatur iustus Iob, ne caput leuet, ne libertatem ostentet, cum iustitia, Pintus de Concept. B. M. V.

& virtus iugo non lædatur? Pende mihi illud Christi ad Discipulos de instante iam gloria: Lenate capita vestra: quoniam appropinquat redemptio vestra. Luc. 21. n. 28. Quò propinquior est redemptionis perfectio, & fructus præcipuus, scilicet, beatitudo; eò libertas perfectior, & capitis eleuatio affulget excellentior. Meritò igitur Beatus Iob, qui ab hac redemptione præcipua, tot sæculis ante Christum longè erat: licet iam eiusdem meritò iustificatus, adhuc caput non poterat leuare. Galfridus ibi apud Godefr. Quid est, quòd Dominus dicit: Lenate capita vestra: ecce appropinquat redemptio vestra. & Beatus Iob, non lenaturum se caput dicit? Quare leuare caput non poterat? nisi, quia redemptio longè erat. At Mariæ caput, siue libertas semper vineta; vel, vt alij legunt, iuncta redemptionis canalibus; ideò semper erecta, semper coronata: nunquam caput illud demissum, nunquam incuruum: vt ex intima approximatione iam ipsa beatificante, redemptione coronari videatur.

Libertatem,
Christo pro-
ximiores, cõ-
parant me-
liorem.

Galfrid.

483.

Maria in
Conceptione
vidit Deum,

Imò (vt id obiter dicam) putarem, ideò iunctam, & appropinquantem Redemptoris Sanguinis canalibus celebrari semper: quia etiam hac gloriosa redemptionis corona, scilicet, beatitudine, adhuc viatrix quandoque Beata fuit: si enim id Paulo, & aliis concedit D. Thomas; cur id Mariæ, cui maiora concedenda fatetur priuilegia, denegauerit? Vnde iam quidam inferunt, Mariam in ipsa Conceptione, per modum transeuntis Beatam fuisse: ac proinde necessariò peccatum euitasse. Duo assero ad rem meam. Primum: Si verè Paulus, Benedictus, & Ignatius meus, vt volunt, viatores adhuc quandoque fuere beati: plusquam temerè id Deiparæ denegandum: imò piissimè id Mariæ concedendum, quanuis aliis omnino denegetur. Secundum: Si Maria vsquam viatrix Deum vidit, probabiliter inferri posse, etiam in Conceptione vidisse: ac proinde optimè purpura redemptionis, & sacro redimiculo coronari. Vidisse verò aliquando, Authore classico docto iuxta, & sancto, sic illustro denud.

Visitauit Maria cognatam Elisabetham, à quâ salutata, eidem sic respondet: Magnificam anima mea Dominum. Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Luc. 1. n. 47. Quam diuersi affectus! Magnificatio reuerentiam innuit, & timorem diuinæ maiestatis: at bonitatis diuinæ dulcem fruitionem, exultatio. Vnde igitur in eodem Mariano pectore tam diuersa conformitas, tam conformis diuersitas? Attende, quæ hic lib. 4. in Luc. Venerabilis Hugo Victorinus: Duo quippe sunt; quæ beati Angelorum, & hominum spiritus in illo fonte boni aternæ contemplatione hauriunt: incomprehensibilis, videlicet, maiestas Dei, & ineffabilis bonitas: quorum alterum castum timorem generat, alterum dilectionem parit: pro maiestate enim venerantur Deum, & pro bonitate amant: ne vel dilectio sine reuerentia dissoluta sit, vel reuerentia sine dilectione pænalis: admirantes enim diligunt, & diligentes admirantur: vt inextinguibiliter per admirationem ardeat dilectio, & suauiter dilectione ferueat admiratio. Dedi de his affectibus, in quibus tota beatitudo consistit, plenas, neque ignauas paginas in

484.
Luc. 1.

Maria Beata
adhuc via-
trix, aliquan-
do.

Hug. Vict.

Amor reue-
rentia inn-
gendus.

Cant. lib. 3. notat. 9. §. 1. Si ergo similes affectus audis in Maria, quidni pro tunc beatam existimaueris? Sed præstat audire Hugonem, non similes, sed eisdem in Deipara agnoscen-

Hug. Viã.

485.

Corona re- de prophis à Maria in Angelos deriuata. Valer. Max.

Et quidem si redemptio, vt vides, corona est, faustissimè à Maria inchoanda, vt à Principe ad alios, pro conditionis qualitate deteneret, mundans homines, Angelos præseruans. Prudenter Valerius Maximus de oleagina corona ab Atheniensibus inuenta, quaque primus omnium fuit Pericles coronatus, lib. 2. cap. 6. sic scribit: Eadem vrbs bonos cines decorandi primò consuetudinem introduxit, duobus olea connexis ramulis clarum Pericles cingendo caput. Probabile institutum, rem, siue personam intueri velis: nam & virtutis uberrimum alimentum est bonos: & Pericles dignus, à quo talis muneris dandi posteritas potissimum initium caperet. Sumit ergo redemptionis corona initium à Maria, inde ad Angelos, & homines deriuanda: quia planè digna quæ Mater, à qua id honoris gloriosius caperet ipitium.

486.

Sanguis Christi, Marianus est. Euseb. Gall.

Aliunde verò benè vincta canalibus redimentis, & redimentis Sanguinis, Maria dicitur: cum ipse Redemptoris Sanguis sit Marianus. In hoc sensu explico verba Eusebij Gallicani, (falsò hucusque Eusebio Emiseno Græculo, & Hæretico assignata,) aut, si mauis cum Baronio, D. Eucherij Lugdunensis: quem aduersarij, sed decurtatum, contra Conceptionem, plusquam gratis armarunt. Transcribo integrum locum altiùs examinandum. Ergo homilia 2. de Natiuitate Domini, ad illud: Benedicta tu in mulieribus. sic Sanctus Doctor scribit: Exulta, Mater salutis humana: ecce Domini tui, vniuerso mundo per tanta retro secula promissum, prima suscipere mereris aduentum: habitaculum immensa Maiestatis efficeris: spem terrarum, decus sæculorum, commune omnium gaudium, peculiari munere nouem mensibus sola possides: initiator omnium rerum, abs te initiatur: & profundendum pro mundi vita Sanguinem, de corpore tuo accepit, ac de te sumpsit, quod pro te soluat: à peccati enim veteris nexu, per se non est immunis nec ipsa Genitrix Redemptoris. Sed priusquam locum ad rem ræam

anoniùs explicem, perpendo contra aduersarios seuerè.

Doctores pij ex hoc loco fatentur, ex opinione Eusebij, Mariam debitum contraxisse, siue nexum veteris culpæ, non culpam. Optimè quidem nexum de debito explicarunt: sed diminuti, hinc proximè debitricem pronunciarunt. Pende mihi ly, per se non est immunis: & inferes apertè, per alium, id est, per Christum immunem fuisse ab hoc nexu. Non est per se immunis, quæ à Filio præstantissimo summam libertatem acceptam recognoscit. Putes, me non soluere, sed tempore temerariè hunc nexum? Adde, quæ subdit Eusebius: A peccati enim veteris nexu per se non est immunis, nec ipsa Genitrix Redemptoris: solus ille, licet ex debito renascatur, lege tamen veteris debiti non tenetur. Quid est, nasci Christum ex debito? Nihil aliud, puto, quam nasci ex natura humana in specie sua debitricem. Hunc ergo solum Christum sic nascentem vult Sanctus Doctor lege veteris debiti non teneri. Cum ergo Christum-Mariæ contraponat, luce clarius est, id tantum dedisse Mariæ, quod Christo denegauit: vnde, cum à Christo non tam culpam tollat, (quod clarebat,) quàm legem debiti; tantum lege debiti obligatam voluit Mariam. Ergo, inquis, saltem à lege debiti non est immunis Maria: quod contra me. Distinguo sequelam ex eodem Patre: non est per se immunis, concedo: per Christi merita, nego. Christus itaque per se immunis non solum à culpa; sed etiam à lege: Maria immunis similiter, sed per Christum. Ad rem.

487.

Eusebius Gallicanus explicamus.

Dedit Maria Sanguinem pro se soluendum: vnde ergo magis iuncta coronantis huius Sanguinis canalibus esse potuit? Prima suscipit aduentum: quia prima redemptioni destinatur. Prima sæculorum decus sola possidet: quia huius Sanguinis meritis coronata decoratur. Quid Marianum Caput Angelis dignius, in ipsa proinde Conceptione à Duce semper vincente coronatum, & victoriæ Sanguine redemptum pariter, & redimitum, hostis Tartareus fugiens non perhorresceret? Sumo ab historiola exemplum. Phocenses Duce Onomacho, templum olim Apollinis (cui semper laurus sacra) spoliarunt sacrilegi, & fœdarunt. Contra hos Thebani, Thebalique, Duce Philippo, iustam de hoc tanto scelere vindictam apparabant: castra mouent. Subditque Iustinus lib. 8. Igitur Philippus, quasi sacrilegij, non Thebanorum vltor esset, omnes milites coronas laureas sumere iubet: atque ita, veluti Deo Duce, in prælium pergit. Phocenses insignibus Dei conspectis, conscientia delictorum territi, abiectis armis, fugam capessunt; pœnasque violatæ religionis, sanguine, & cadibus suis pendunt. Dissimulabatur in gratia, quæ conceptæ Mariæ data, Sanguis Christi, idque, vt vidisti, in coronam efformatus: quidni ergo fugerent Dæmones offensis Numinis insignibus radiantem.

488.

Maria prædicto Sanguine coronata fugat Dæmones.

Iustin.

Sed quid, si Marianum Caput, purpurâ Regis nitidum, non tam coccino, quàm monti ipsi Carmelo dicamus comparatum? Certè etiam

489.

Maria, monti sanctitatis.

etiam indidem redempta Regina nostra, plusquam Angeli, ab omni culpa immunis apparebit. Ecquid, inquis, monti cum Maria? Quid erecto colli, cum humillima virguncula? Aptè Dionysius artic. 25. sic respondet: Caput Regine nostræ, est sancta eius voluntas; nunquam ad inferiora hac reprehensibiliter inclinata: sed ad eum, qui essentialiter bonus est, semper altissimè, & fructuosissimè eleuata, vtpote ardentissimâ charitate plenissima: ideò monti Carmelo, qui valdè sublimis, & frugifer est, similis perhibetur. I tu igitur, & ad infernas vsque valles detrude hunc montem: & voluntatem nunquam ad inferiora reprehensibiliter inclinatam, Dæmoni subiice conterendam: certè non esset illa Regina omnium, si in præseruationis gloriâ Angelis cedere videretur.

Dionys.

§. VII.

Maria Sponsæ dominantis titulo, à Duce nostro sollicito præmunita.

490.

Maria, quæ Sponsa, sedulo præmunita, ne Dæmonis foret adultera.

DE Maria Sponsæ titulo præseruanda, deque eadem, si peccatum contraheret, à Dæmone adulteratâ, supra iam fusè. Hic pauca, sed in re belli, denuò congerenda. Nihil vsu tritius, nihil in historiis deploratius, quàm ludibrium illatum virginibus, & matronis captiuis: quidquid Marti victores impenderent in prælio, effrændæ postea Veneri videntur impendisse: nihil fœdiùs, quàm pudor captiuæ etiam Reginæ spoliatur. Hinc illud Darij audientis, ab Alexandro victore, in captiuæ pridem vxoris suæ morte, lacrymas effusas: Ob hæc ipse amantis animus in sollicitudinem, suspitionemque reuolutus est, desiderium captiuæ, profecto à consuetudine stupri ortum esse coniectans. Submoris igitur arbitris, vno dumtaxat Tyriote retento, iam non flens, sed suspirans: Vides in te, Tyriotes, locum mendaciorum non esse: tormenta iam hæc erunt; sed ne expectaueris, per Deos, si quid tibi tui Regis reuerentia est: num, quod & scire expecto, & querere pudeat, ausus est, & dominus, & iuuenis? Et ni Alexandri modestiam iurans probaret Tyriotes, qui nuncium attulerat; Darius de vxoris captiuæ pudore priùs, quàm de vita actum fuisse, pro belli conditione existimaret. Quis Absalonem etiam paternis vxoribus stupra inferentem, ignorat adhuc? Si in communi ergo bello, naturæ nostræ illato, captiuaretur Maria, absque dubio victorem Dæmonem pate-retur adulterum, & turpiorem Spiritus purissimi corruptorem: & non curaret Dux noster, aliunde potens, à tanta belli calamitate, à tantâ sui infamiâ optimam Dei Sponsam præ-

Bellum pudori virginu, & matronaru, infestum.

Pintus de Concept. B.M.V.

seruare? Horret mens hanc incuriam Christo obtrudere.

Hinc illa Davidis, id est, Christi vota ad Patrem: Ne tradas bestias animas confidentes tibi. plures ex Græco, animam confidentem. & Vatab. ex Hebræo fonte: Ne obicias animam tur-turur tuæ, cæui hostium. Psalmo 73. num. 19. Ecquæ hæc Turtur, nisi Maria, de qua Christus: Pulchra sunt genæ tuæ, sicut turturis: & collum tuum, sicut monilia. Cantic. 1. num. 10. De quo vide Alanum datum supra, num. 123. vbi ait, Turturem nostram, alterius, quàm Christi coniugium ignorasse. Turtur auis foliuga, vniuba, vel vniuira: nec poterat Maria, & Turtur esse, & hosti obiici violanda. Turtur est; sed Turtur æterni Ducis: quid hanc à Dæmone victore præfœdatam suspicaris? Sed pende, quàm aptè in hoc Cantic. loco, turturis inuolatum coniugium, cum collo iugi experte, nec trituris fœdo, sed pulchris monilibus specioso coniungatur. Ecquæ, inquis, hæc monilia? Postquam Christus obediens factus est, & præcepto paterno collum subdidit, eius obedientia, non iugum oneris, sed honoris; monilèque pretiosissimum appellatur. Ast vnde, addis, collum Mariæ obediens, monilibus, id est, obedienciæ Christi comparabitur? Credo, quia instar Christi, nullum profanum captiuæ; sed solum diuinum iugum pertulit obediens. Sic Maria in hoc, quoad fieri potest, Christi gloriam exæquauit. Alanus ibi: Per collum, quod inclinare solemus in obedientia signum, significatur obedientia, & subiectio, quam Christo exhibuit: pro eo, quod quasi iugum Christi accepit, & fidei eius obedientiam præbuit. Ornamentum ergo ceruicis, quod est obedientia, Christus est: ipse enim prior factus est obediens vsque ad mortem: exornatio ergo, & monile ceruicis eius, id est, obedientia Virginis, obedientia Christi est. Sed & ceruix eius, id est, obedientia, similis facta est obedientia Christi, quæ est monile Christi: magna ergo in hoc laus Maria, magna eius gloria: quod imitatio eius gloria exæquatur obedientia Christi, quam imitatur illa. Et quomodo æquaretur, imò exæquaretur laus Marianæ obedientiæ, Christi subiectio: si illa in primo instanti captiuata, excusso diuinæ legis iugo, adultero victori subiugandam se exhiberet? Sed hic locus infra fusè examinandus.

491.

Psal. 73. Maria turtur pudica: Christo simili ad libertatem. Cant. 1.

Alan.

492.

Maria Corredemptrix. meo, in curribus Pharaonis, assimilauit, amica mea. Pulchra sunt genæ tuæ, &c. loco supra citato. Cant. 1.

Habac. 3.

Id tamen venit huc gratissimum, quod genæ istæ adulterum euitantes, collum seruilis onera excutiens, inde oriri videantur, quod Maria Christi curribus assimilatur: Equitatu redemptrix. meo, in curribus Pharaonis, assimilauit, amica mea. Pulchra sunt genæ tuæ, &c. loco supra citato. Quasi ideò Turtur nostra, diuina hæc Sponsa vniuira, ideoque eius collum iugi expers, quod equitatu sacro foret similis. Ecquis equitatus iste, ecquæ quadrigæ? Respondeat Habacuc cap. 3. num. 8. Qui ascendis super equos tuos, & quadrigæ tuæ saluatio. Semper Christus ad saluandum celer, semper velocibus quodammodo quadrigis ad hominum properat salutem: ast vna est Sponsa Maria, quæ non tam saluata dicitur, quàm ipsi saluationi, siue gratiæ simillima: quia magis illam exprimit;

quia celerius illam rapuit; quia illam ebibat plenius. Quod si hic cum aliis saluationem capias, de Salvatore ipso Duce nostro: videbis iterum in hoc bello, infernis hostibus illato, Mariam Saluatori similem, nec nisi temerè præsumes captiuandam. Quidni, si ipsa etiam Saluatrice facta est? Pulchrè Honor. ad locum Cant. *Sicut populus Dei à Pharaone per virgam Moysi: ita Ecclesia à Diabolo, per virgam Iesse Mariam, & florem suum Christum liberata est.* Quæ Sponso Duci in salutis quodammodo venit adiutorium, hostis captiuam esse repugnabat: non subiucit Tartareo Pharaoni Virgo, quæ meliori Moyfi virga exitit redemptionis.

Honor.

493.

Ezech. 23. Ancilla stupra subiecta.

Sed videamus, quales sub hoc infausto Pharaone Ægyptio degant captivæ. De his Ezechiel: *Fornicatae sunt in Ægypto, in adolescentia sua fornicatae sunt. Ibi subacta sunt vbera earum, & fracta sunt mammae pubertatis earum.* cap. 23. num. 3. Explicat Propheta de his ad litteram Ierusalem, & Samariam: in spiritu, gentilis, Iudæicæque populi animæ intelliguntur. Et benè subacta vbera per fornicationem exprimentur: quia, vt latè ostendi in Cantico, vberum tumor, & durities signabat virginitatem. Sed cur, inquis, inter tot alia damna, tot scelera perpetrata, vna prius, & maximè exprimitur fornicatio? Quia captivæ erant, quia in Ægypto miseræ seruibant: vnde necessariò victori Principi inferno ad stuprum obtemperare cogebantur. Rupertus infra citandus: *Quanta iniuria seruitutis, in illa tali subactione vberum, & iisque fracturâ mammaram! Nescit seruitas virgineum vberum tumorem conferuare: per domini libidinem constupratur, sedatur per iniuriam.*

Rupert.

494.

Cant. 7. Maria non ancilla Damoni, quæ virgo spirituu.

Audi nunc, quam aliter Dux noster ad Mariam: *Duo vbera tua, sicut duo hinnuli caprea gemelli: collum tuum sicut turris eburnea.* Cant. 7. num. 3. Vide, quam multa dixi de hinnulis coniscatoribus, quibus vbera virgine, & stantia ibi declaravi. Nunc id pendendum, cur laudatis de integritate vberibus, collum de turrita fortitudine commendetur: quid enim robusto collo, & vberibus integris commune? imò, inquam ego, quid non commune, quid non conuenientissimum? Fregerunt miseræ prædictæ mulieres vbera sua stuprum passæ: quia collum seruili iugo prius submiserant. Stent ergo Mariæ vbera, virgineo corporis, & spiritus tumore, & pudore conferuato: quæ collum instar turris fortissimum ab omni iugo illæsum, & Dæmoni inaccessibile, præmuniens Sponsi Ducis gratiâ conferuauit. Sic vtrunque locum grata antithesi componit hic Rupertus apud Delr. *Ista laus libera opposita est vituperationi ancilla, &c. Ergo tu, ô libera Sunamitis, tu maximè, cuius duo vbera sunt gemella, sæculis omnibus inaudita virginitas, atque fecunditas: tu, inquam, ô dilecta, singularis es ab omni iugo peccati secundum istas similitudines. Quod est collum tuum, vel quale est collum tuum? Vtique non exterrum, imò amabiliter demissum Et hoc est humilitas tua, fortitudo magna, fortitudo pulcherrima, verè sicut turris eburnea: quæ & aspectu amabilis, & statura sit fortis. Cui for-*

Rupert.

is? Cui amabilis? Deo fortis, Deo amabilis: Diabolo autem terribilis, & inaccessibilis. Certè si Rupertus in locis, à minùs piis Doctoribus citatis; imò & in Prologo Cantic. Mariam originali labe infecit: hic respicit, vbi illam singulariter ab omni peccati iugo eripit; & non solum inaccessam, sed inaccessibilem Dæmoni commendat. Quomodo enim inaccessibilis, si eò accessit Dæmon, nec sine optimo spolio decessit? Quomodo terribilis, cui se subeundo iugo incuruauit? Quam vana thalami sacri custodia, nisi integer Sponsio asseruatur!

Quam vel ipso nomine pacificum se exhibet cælestis noster Princeps: & tamen in ipsa media pace, dum se propriè ostentat Salomonem, quidquid bellicum est, in thalami custodiam coaceruat: *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israël: omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi: vniuscuiusque ensis super femur suum, propter timores nocturnos.* Cantic. 3. num. 7. Mirum! pacifica sunt omnia apud Salomonem; & iolus thalamus perstrepat tumultu bellico: quia, nimirum, anxie custoditur: vnde non tam hostis adulter dicitur, expulsus, quam ne temerè erumpat, prohibetur. Ecquis hic thalamus? Aponius ibi: *Salomon, pacificus interpretatur: Israël, mente videns Deum.* Ecquis alius pacificus, nisi Christus? Hic sibi lectulum fabricauit in Virgine Maria: quæ etiam super animam obediens requiescere comprobatur. *Sexaginta verò, &c. Angelorum ministeria demonstrantur.* Imbelle robur, inermis vis, vel infideles custodes habendi viderentur, si castissimum Domini lectum, adultero alicui traderent pollendum. Quid? Sponsam, quam sibi Dominus vni fabricarat ipse, hanc ipsam, ministrorum incuriâ, statim à fabricatione tenebrarum adultero patuisse dicamus? Et benè custodia ista dicitur ambitio: *Sexaginta fortes ambiunt.* Quasi in ipso fabricationis instanti, quo Deus lectum, siue Sponsam istam sibi condebat, piissimè ambitiosus Spiritus cælestes, ministrare Mariæ concupiscerent: neque enim dignius, & Deo gratius munus æterno Duci, milites sacri poterant exercere. Benè, *ambiant*, quasi de Regina custodia gratiosiores. Erubescamus aut Ducem nostrum obliuiosum ponere: aut supremos Seraphinos Virginis custodiae destinatos, credere, (si fas dicere,) viles proditores.

495.

Christus zelotypus.

Cant. 3.

Apon.

Angeli ambiunt Mariam ministrare.

Sed id, inquit, fuit tantum semel, originalis culpæ admisso adulterio, & antequam ad Sponsam, siue thalami eueheretur honorem: postquam verò sanctissimis coniugij adscripta legibus, supremi Regis thalamus facta est, semper se Sole puriorem custodiuit. Lepidum effugium, quod risum pariter moueat, & stomachum! Fabricat illam Deus in singularissimam Sponsam, & Deiparam; intactam potuit, & maluit præferuata? Potuit, qui pascitur inter lilia, ex liliatâ fragrantia hanc educere: & ex hostis adulteri congressu, ex belli captiuitate, atque harâ educeret turpitudinis? Audi Gillibertum hîc, de quavis perfectiori anima locutum: *In hoc aliorum & iuta, & lata sunt otia, quod aliorum*

496.

Angelorum custodia erga ipsos.

aliorum sunt munita custodia: idè lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt. Non vult Salomon nosse lecti sui turbari delicias, dulces attentuari affectus, nec attentari quidem: pacatâ diligit, qui pacificus dicitur. Cum ad perfectionis apicem venit, non solum non turbari; sed quandoque nec attentari animæ dilectæ delicias patitur ipse Deus: an non digna Maria, quæ in ipsa sui fabricatione id caperet, quod aliæ in progressu? Pateretur Dux noster Sponsam Matrem, quam antonomasticè delicias appellat, non attentari solum; sed penetrari? non solum peti bello; sed captiuari?

Gillibert.

497. Dionys. Angeli reuerentia ministrant.

Ego credo prædictis omnibus assentire Dionysium hic art. 12. Lector non impius iudicauerit: *Nulli pura creatura tam eminenter, ac verè competit esse lectulum, id est, humilem lectum Salomonis, seu Christi, vt glorificandissima Virgini, in qua summus ille Pacificus elegit concipi, incarnari, ac habitare in medio veri eius; spiritualiter quoque gratiosissime in mente ipsius. Hanc igitur electissimam omnium creaturarum, statim vt in vtero Matris sue concepta est, Deus Trinitas Angelis sanctis custodiendam commisit; eamque frequenter vallauit, & honorauit multitudo cælestis militia; non tam ob indigentiam, quam ob reuerentiam. Cæteri foetus, dum in vtero sunt, à materno tantum Angelo custodiuntur: Mariæ de reuerentia ambitiosa, statim vt concepta est, Angeli ministrant: nec credo, si in instanti immediato, id est, in ipsa Conceptione, illam ex adulteri Tartarei amplexibus, ex captiuitatis infamiâ eernerent extirgere, id honoris ambirent, neque excubias suas reuerentiæ potiùs, quam indi-*

gentiæ deputarent. Nec esset Maria omnium creaturarum electissima, nisi semper Domina, & Angelis excellentior existisset. Fatetur, ni fallor, istud ipse Gabriel, Virgini partum annuncians: *Ne timeas, Maria, &c.* Luc. 1. Nam, cur speciosiori vocabulo illam non compellet, nisi quia ad ingentis dignitatis legationem nullum illustrius poterat excogitare? Vocauit Mariam, id est, *Dominam*, vt se seruum, & illam iam Reginam designaret. At si nondum Deum conceperat, nondum Verbi Mater erat, quo titulo in tantum dominatum euecta creditur; vnde iam Angelorum Domina salutatur? Respondeat Chrysologus Serm. 142. *Ante causam dignitas Virginis annunciat ex nomine: nam Maria Hebræo sermone, Latine Domina nuncupatur. Vocat ergo Angelus Dominam, vt Dominatoris Genitricem trepidatio deserat seruitutis: quam nasci, & vocari Dominam, ipsa sui germinis fecit, & impetrauit auctoritas. Iam Maria nascitur Domina virtute Filij, Filio nondum concepto. Prius ergo quam Verbum esset Caro, sedulum futura Matri assistebat: & Dux præmuniens, quidquid seruitutem redoleret, indidem auertebat. Cur ergo ipsam Conceptionem conuincens deseruisset? Auctoritas Filij nascenti Matri regnum irrogat: & cur auctoritati tantæ, negatâ Conceptione præferuatiua, derogamus? Vocat, credo, Gabriel Dominam ante incarnationem, quam in ipsa Conceptione talem recognouit: quam tunc ambiuit venerari, quam semper liberam vidit, & nullo captiuitatis aut iugo, aut stupro præferuata.*

498.

Luc. 1. In Annunc. Maria.

Chrysol.

ANTHOLOGIA VIII.

Christus erga Mariam Altor prouidus.

§. I.

Protoparentum gula, famem Orbi miserissimam, aut bestialem indixit saturitatem, eamque omni felle amarior.

499.

Protoparentis gula in nos affectus.

Ecce est iam noua præferuantis redemptionis differentia, ex illis quatuor, quas huius articuli initio proposui, & confirmaui. Ab hac igitur miserâ fame, vt ostendam, Mariam, à Christo altore prouido præferuatam; præmittendi sunt effectus, quos protoparentum gula Orbi, sibi nimirum protulit, atque posteris. Fuerunt isti præcipue, fames miserissima, aut bestialis saturitas omni fame mole-

stior, quippe draconum felle longè amarior: inde enim iam, vel ipsa luce clariùs comprobabitur à noxiali pomo ieiuna Virgo, quæ nunquã infausta fame torqueri potuit, cui plusquam angelica saturitas, eaque omni dulcior melle, ministratur. Agedum, & ad singula iam fusiùs accingamur.

Vix pomum protoparentes degustant, cum addit Textus: *Et aperti sunt oculi amborum: cumque cognouissent, se esse nudos, cor suerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizonata.* Genes. 3. n. 7. Nihil apertis oculis prius vident, quam nuditatem, vt dum ad vilissima ficulnæ indumenta confugere coguntur, quam temerè Diuinitatis purpuram immortalæ, & lucis inaccessibilis vestem antea affectarant, recognoscerent. Sed, cur tam celeres miseram nuditatem protegere festinant? Cur, qui in Deum aded impudentes, pudore sui inuicè suffunduntur? Puto, nò solum pudore affectos; sed & deliquio. Recrudescbat in stomacho infaustus cibus, durabat indigestus: idè nò saturi

500.

Genes. 3. Famem, & deliquium induxit.

Petrus de Concepti. B. M. V.

L 3

alimento; sed famescientes languore, ad vestem, si forte calefacti foueantur, confugerunt. Fauet D. Leontius apud Phot. cod. 272. de Eua locutus: sed perinde est, imò & arctius de Adamo: Eua cum temore de ligno gustasset, ipse Daemon huius mortem petens, incoctum peccati cibum tenuit: & fame liquefcentis nutritum, & illius induens nutritiam; purpuram esse regaliam sicut folia illi impantauit. Deorant parentes infaustum scientiae fructum; sed Daemon quidem eodem famem miseris inferente nutriebatur: indigesta illa esca liquefcentis languoris famem illis ingerebat, qua fame terribilissimum tunc Serpens saginatur: incoctus adhuc permanet peccati cibus, ut pariter cum natura, ad posteros transmittatur: & dirâ fame interim cruciemur. Infra num. 551.

D. Leont.

344

501.

Peccator semper nouâ vitiorum fame cruciatur.

Luc. 15.

Chrysol.

502.

Luc. 15. Insuper famos, qua.

D. Ambros.

Lyran.

Prodegit omnia miser adolescens, gentilis populi typus expressissimus: & ecce subito communi regionis infelicissimâ fame ingruente distorquetur: cibum captat, & capit siliquas, humanas, scilicet, scientias, terrenas voluptates. Nihil clarius: illud obscurum: Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis, quos porci manduca t: & nemo illi dabit. Luc. 15. n. 16. Sed, cur Daemon abidè misero siliquas, & vitiosas scientias, & voluptates non offerebat? Ut semper audior, & famelicus ad illicita perquirenda ex ipsa difficultate redderetur: & quid inde emolumentum hostis Tartareus reportaret? Nimirum, turpibus illis vitiis, & turpiori nouorum fame, qua tortus prodigus ipse saginaretur. Chrysol. Serm. 5. Manducant siliquas, hoc est, voluptatibus corporis male dulcibus inhiant, & pascunt Demones, qui semper corporum vitiis saginantur, & sordibus. Sed hic inuitor, quâuis cuperet; non tamen saturabat de siliquis ventrem suum. Quare? Quia nemo illi dabit. Diabolus quidem volebat per famem scientia, per voluptatum difficultatem, gentilem reddere audiuorem, ad illicita perquirenda. Quasi vitiosa hac fame, plusquam vitiis ipsi hominis Diabolus saginaretur. Enigetur humanum genus, paterni morbi particeps: protoparentes infausto scientiae boni, & mali fructu inhiarunt; hoc inutilium scientiarum siliquis anhelat: illi in ipsa carpti cibi voluptate famescetes enutriebant Daemonem; nos indidem eundem pariter saginamus, dum famescimus.

Sed, quid illud, quod addit prodigus? Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus; ego autem hic fame pereor? num. 17. Si peribat voluptatum, & vanæ scientiae fame, quid paternae domus panem suspirat? Nunquid in domo Dei misera harum escarum genera reperiuntur? Absit: iam feliciter alterius cibi generis famem sentiebat; cuius in paterna domo abundantia; cuius in mundo, post noxialis pomum esum, inopia extrema. D. Ambros. ibi lib. 7. in Luc. Famem, inquit, non epularum, sed bonorum operum, & virtutum, quae sunt miserabiliora ieiunia: etenim, qui recedit à verbo Dei, esurit: quia non in solo pane vivit homo; sed in omni verbo Dei. Qui recedit à fonte, sitit: qui recedit à thesauro, eget. Summum nefas, immane scelus in pomò illo vetito degustauimus; inde ad inopiam, & famem redigimur virtutum, omni epularum ieiunio duriores. Sed cur signate paternos cibos per panes explicaret, explicuit eum aliis Lyranus, quod torqueretur

fame Eucharistia Sacramenti: quam in Dominica domo videt, & inuidet peccator abundantem: ut enim nihil efficacius contra vetitum fructum mortis, hoc fructu vitae, per summam misericordiam concessio: sic nihil per illius esum minus meruimus, quam huius esum.

Habes famem à primo pomò illatam: quod si cum illo pariter saturitas quandoque venire visa, bestialis illa est: dum enim per culpam in bestias transformamur, quidni belluinis epulis inescemus. Quod victus genus quam sit abiectum, nouit ipse ethnicus Claud. 3. de rap. vbi querebundam inducit naturam, quod genus aliunde tam nobile, in tam abiecti generis escam degenerasset:

Quid mentem traxisse polo, quid profuit altum
Erexisse caput: pecudum si more pererrant.
Auiâ, si frangunt communia pabula, glandes?
Hæcine vita iuuat communibus abasta lustris,
Indiscreta feris?

Putares prodigi siliquas, & glandes doluisse. Primicerius quidem in hac miseriâ, ipse, qui miseriae nostrae causa fuit, fuit Adam. Huic ergo post peccatum iratus Deus ait: Comedes herbam terra, in sudore vultus tui vesceris pane. Genes. 3. num. 18. Si panem, licet sudatum, iam promittit, quid herbam porrigit? Synonyma dixit, & aut herbam pro pane, aut panem instar herbae habendum enunciauit. Et cur ita? Quia qui per culpam brutescens paradisiacos vitæ cibos spreuerat, necessariò in herbam brutorum cibum, id est, terrenas escas, audius, & gulosius declinaret. Philo Iudæus lib. 2. Allegor. Herbam vocat panem, per synonymiam rem eandem: herba bruti cibus est; brutus vero malus, cui exsecta est recta ratio. Hinc ad posteros cum origine eadem tristis conditio deriuatur: hinc à patre, gulosi ieiunium fastidiunt, quibus per ventris ingluuiem belluini pastus, terrena edulia in deliciis sunt, quæ pro deprauato appetitu scitissimi condimenti sapiunt suauitatem.

Præcipitur clamare Isaias: & dum quæret, quid tandem clamaturus, illud sibi audit hominibus intonandum: Omnis caro, fœnum: & omnis gloria eius, sicut flos agri. cap. 40. num. 6. Quasi sicut fœnum marcescat, & tanquam flos egressus conteratur. Fœnum in caduca durationis assumitur ostentamentum: at, quot sunt inconstantiora longè sceno, & fragiliora? Foliolo vili hanc comparauit Iob, dum frondatum trunco, ludibrium vento rapitur, puluere consumitur. Bullam aquæ vocauerat Philosophus, quæ ad primam formata stillam, conteritur secundâ. Fumus dicitur à Dauide: quia quod audacior subit, subito euanescit. Imò & somnus passim appellatur, quasi vigilans mendacium fuerit, veritas somniata. Cur ergo post tantum clamoris apparatus fœno comparetur, quod licet arefcatur breui, aut aridum diu conseruatur? Optimè D. Zeno Veron. Serm. de car. & spir. sic ad hunc locum: O cæca mens! quid praesentium carnalium verum fugaci illuderis blandimento? quid deteriori meliorem subiacere compellis? scriptum quippe cum noueris: Omnis caro, fœnum.

503.

Peccatoris bestialis saturitas.

Claudian.

504.

Genes. 3.

Bestiarum cibo inhiat.

Philo.

505.

Isaiæ 40.

Mundi gloria bestialis.

D. Zeno.

fœnum. eius si curam geris, pecudem te esse cognoscis. Sic ergo Deus inconstantiam, & fragilitatem carnis voluit edoctam, ut carnis amatores de bestiali indole commoneret.

506.

Hordeo saginatur.

Exod. 9.

Steph. Cant.

Germ. Const.

Bestialis hic cibus, quam amarum.

Roman. 5.

Chrysol.

Peruicaci brutorum stoliditate delirantes, dinino imperio Aegyptij puniuntur, sub quorum typo impiorum omnium inlicitia castigatur. Quid tunc? Linum, & hordeum lesum est: eo quod hordeum esset virens, & linum iam folliculos germinaret: triticum autem, & far non sunt laesa; quia serotina erant. Exod. 9. num. 32. Heu quam miseris Aegypti incolis serotina tandiu enim peccatores tritico, id est, humano rationis alimento abstinebunt, donec à brutalitate semel assumpta respiscant, quod vltimum serò euenit: interim hordeo iumentorum esca vtantur; carnali, scilicet, voluptate: quæ etiam quandoque, (ut iumenta ab irato domino priuantur hordeo,) à Deo spoliuntur. Stephanus Cantuar. ibi apud Tilm. vno verbo: Hordeum cibus est iumentorum: hæc sum deliciae saculares. Et his deliciis, proh dolor! homo ex pomò vetito, paradisiacas delicias postposuit.

Sed parum erat, ut belluinis escis inhiaret, nisi amarissimè eisdem pungeretur. Bene Germanus Constant. Orat. 3. de Cruce apud Gretf. Lignum in Paradiso, lignique fructus decerpit, & comesus, acerbiore eructatione effecit. Has adhuc humanum genus identidem reuoluit, & in singulis natorum inficiendis eructat denud. Ideò Paulus Roman. 5. Per unum hominem, peccatum in hunc mundum intrauit; & per peccatum, mors. Non tam in Adamum intrasse peccatum exprimitur, quam supponitur: sed per vnum, in omnes homines deriuatum, quia omnes in vno peccauerunt. Et cur ita? Quia, sicut fons dulcis amaritudine aliunde infectus, euomitis vndis communicat amaritudinem: sic natura per culpam in Adamo tanquam in fonte amaricata, eructationes felles despumat adhuc. Fauet comparationi Chrysol. Serm. 111: Hoc est peccatum natura, quod est fumus oculis, quod febris corpori, quod dulcissimis fontibus amara sal-sedo, &c. Fontes, quantum grati sunt, per suam dulcedinem, & naturam; tantum efficiuntur ingratis, cum aliquod vitium, ex accessione susceperint. Vbi multa de hoc loco Pauli; & peccati ab Adamo transmissione. Hi sunt breuiter, aut malè famelicæ; aut peius saturatæ naturæ affectus per peccatum: ut à fame saturaretur miseris, & ieiunet virtutibus à saturitate. Videamus iam, quam hinc remota Maria à prouido altore Christo ad huius famis, aut praua inopia, aut deteriori saturitate praeseruetur.

S. II.

Deipara à pomò vetito feliciter ieiunia, nihil prauæ famis passâ: beata abundantia saturâ felicissime.

NON VITABAT Mariâ Christum, ut veniret humanæ naturæ vincam visitaturus, ut exurgeret in iudicium & misericordiam Deus, ne velut sub mandragorâ, quasi terrena non curans, dormire crederetur. Cant. 7. num. 6. Deinde, ut pelliceat, sic subiungit: In portis nostris omnia pomâ nouâ, & vetera, dilecte mi. seruaui tibi. num. 17. Et pomis his attrahendus Deus tanquam puerulus? Planè trahendus, saltem quatenus dilectus. Asseruabant, ut in Cant. dixi ad hunc locum, amariæ dilectis intacta, & ab arbore poma pendentia: vnde illud Virgil. ad puellam dilecto absenti adspirantem: Cui pendere suâ patereris ub arbore poma.

Non ita protoparentes dilecto Deo, qui gulosi pomum praripuerunt, neque amanti intactum asseruauerunt: at Maria, & illud; & cætera omnia præceptorum obiecta, instar pomorum, inuiolabiliter dilecto seruanda illi dedicauit. Fauet Card. Hæilgrinus ibi: Honorum operum perseuerantia demonstratur in Virgine. Omnia boni odoris, ô dilecte, quæ feci, iam vetera, quæ ex mandatis legis veteris processerunt; quæ noua, quæ produxerunt præcepta euangelica; sine infectionis maculâ, sine corruptionis putredine seruauit tibi, tanquam gratia xenia presentanda. Omnia nostra iustitia, inquit Propheta, tanquam pannus menstruata: quia & ab origine saltem maculâ inficimur, sapi-mus corruptionem. Vna est Maria, cuius opera Deo gratissima seruantur, quæ nec maculam sapiant, nec putredinem, utpote quæ nec veteris originis pomum præsumperat atrectandum, quod vna tantum, quia custodiuit dilecto, cætera incorrupta potuit adhibere.

Et fortasse idè in portis dicuntur incorrupta præcepta asseruari: porta enim, qua rerum naturam ingredimur, conceptio est: & in hac porta, vbi omnes pomum illud à parente mortuum, iterum remordemus, sic feliciter ieiunauit Maria, ut ibi felix augurium exhiberet cæterorum omnium pomorum immaculatè, & incorruptibiliter dilecto asseruandorum. Facit huc etiam, quod Philo Carpath. ad rem suam explicuit de portis sensum, quod mirificè, dicendis iam conducer: Per portas, vires anima, & humani corporis partes, ac membra significari arbitror, ut aures, & os, & oculos: per quorum portas, & vitæ merita ingrediuntur, & moris. Atidiuit infausta Eua Serpentis sibilos; en aures debellatas: vidit curiosa pomum, quod esset pulchrum; en oculos expugnatos: inde tulit, & comedit; en os perreptum: quidni superatis portis arx ingrediente morte caperetur? Metior, aut in his omnibus dissimilem Mariam tatur Scriptura; & portarum suarum custodem fidelissimam

508.

Cant. 7.

Maria à vetitâ pomò ieiunia: nunquâ famelica, saturata semper.

Virgil.

Card. Hæilg.

Maria nullâ præceptum non seruauit intactum.

509.

Phil. Carp.

Sensu portæ claudenda.

nam, ne illam in vetito pomo mors ingrederetur. Attende.

510.

Cant. 4.

Maria An-
siena.

Rupert.

Oculos ha-
buit columbi-
nos.

511.

Dentes im-
munes à cibo
vetito.

Rupert.

512.

Iterum An-
siena Maria.

Laudaturus hanc Christus: *Oculi tui columbarum, abique eo, quod mirisius laet: capilli tui, sicut græges caprarum, que ascenderunt de monte Galaad: dentes tui sicut græges tonsurarum, que ascenderunt de lauacro.* Cant. 4. num. 1. Vbi Rupertus ex ore Christi sic scribit: *Quam pulcher ordo! Primum oculi, & post oculos capilli; post capillos, dentes laudantur innocui. Respicite, amici, ad sinistram, considerate. Euan mulierem odiosam, huic dilecta opposita, & oculis, & capillis, & dentibus, & labiis, & genis, & collo, & uberibus insensibilis.* Aliqua breuiter ab eodem examinemus. Oculi columbini dantur Mariæ. Si spiritualis pulchritudinis dotes quærentur, Phœnicis oculi adducendi videbantur, quibus arcanum iubar, vt ait Claud. indidit natura. Si perspicacitas mentis laudabatur, vocentur in exemplar aquilini, Solis examina, atrorum censores. Quid ergo in columbinis nitet, quo maximè in tantam comparationem adducantur? Innocentia prædæ, & raptus displicentia: vt hinc tota Eua Maria opponatur. Rupertus: *Oculi eius, non sicut columbarum, imò sicut oculi conuorum rapacium: scriptum est enim: Vidit igitur mulier lignum, quod bonum esset ad vescendum.* Non ergo guloso affectu hoc lignum respexit Maria in protoparente: quæ non rapaces coruos; sed innoxias columbas gæstabat in oculis: cuius palpebræ non efformabantur in vngues vetito attrahendo; sed in vallum tenendæ obedientiæ formabantur.

Maius est, quod de dentibus additur. Sunt ronsæ istæ (apud Rupertum) de lauacro ascendentes; iustificati omnes è diuini Sanguinis balneo, & è Baptismatis lauacro feliciter resurgentes: vbi vix videtur apparere, quid dentibus Mariæ, cum iustorum renouatione sit commune: imò quid, si Virginis excellentia laudanda veniebat, à dentium metaphorâ desumatur. Sed nihil vsquam ad rem meam excellentius dici poterat. Optimè idem Rupertus de Eua: *Dentes verò eius, quales fuerunt? Nimirum, sicut dentes leonum, qui momorderunt, & mordendo vetitum, ventura posteritatis sue animas interfecerunt: si enim de filiis eius veraciter dictum, vel scriptum est: Filij hominum, dentes eorum arma, & sagittæ. & illud: Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum: molas leonum confringet Dominus. quanto magis de illa, quæ tali consilio momordit, cuius morsus tam malus prouentus exitus, rectè quis dicat: Quia dentes eius arma ferrea fuerunt: dentes eius mola, siue molares fuerunt. At qui dentes, o amica mea, sicut grex tonsurarum, &c. Nulla ratione pulchrius feliciter à noxio pomo ieiuna Maria poterat celebrari, quam dum eius dentes (quæ Eua dentibus malè gulosis oppositi) baptismali innocentie comparantur. Quam sit certum, non momordisse cum Eua pomum insauitæ scientiæ, quæ maximè à dentium munditie nitida, nitore sancto, ipsi Eua antithesis collaudatur.*

Eua itaque, leuæ ritu, rictus gulosos deuoranda scientiæ expandit: Maria, ouis instar purissimæ, ieiunante seruauit: inde illic fames, hic saturitas. Euz scientiæ prohibitiæ auida, tota labitur in erroris: Maria inde abstinentis, penè diuinis moribus abundat. Benè Dionys. art. 15. ad hunc locum, in his Mariæ dentibus purissimas

considerationes, diuinæque ruminata mysteria graphicè explicans, sic concludit: *Haec considerationes, discretionis, ac masticationis illustrissima Virginis, instar tonsurarum ouium pura, & innocentes fuerunt, ab omni errore, admixtionèque culpa penitus aliena, & ipse ascendentes de totius luminis fonte, de lauacro, id est, de flumine sapientiæ Virginis sacre.* Ieiunarat Maria à cibo vetito absque dubio, quæ sic diuinis notitiis, prorsus à culpæ, & erroris admixtione alienis saturatur: inde enim in tot errores, & veræ cognitionis famem deuenit natura nostra in protoparentibus; quia malè faultæ scientiæ fructum degustauit.

Ad hunc sensum putarem referenda, quæ statim de Maria subdit Christus eodem cap. n. 11. *Fanus distillans, labia tua, Sponsa: mel, & lac sub lingua tua.* Vt nihil in Mariano ore credatur, quod vetiti pomi sapiat amaritudinem, quam supra vidisti felleam; non illa fel foetidum despumauit, quæ merum mel sic dicitur stillare. Est tamen occultius aliquid mihi ponderandum, in iucundissimâ hac mellis, lactisque mixtura. Solebat in primitiua Ecclesia fidelibus inter Baptismi ceremonias, mel, & lac præberi degustandum: idè Tertul. de corona militis, cap. 3. *Ter mergamur, &c. Inde suscepti, lactis, & mellis concordiam prægustamus.* Cuius moris ferè omnes antiqui Patres meminere. Causam explicare videtur ipse Tertul. lib. 1. contra Marc. cap. 14. vbi de Christo: *Sed ille quidem vsque nunc, nec aquam reprobauit Creatoris, qua suos abluuit: nec oleum, quo suos ungit: nec mellis, & lactis societatem, qua suos infantat.* Itaque, sicut infantibus recens natis mel, & lac porrigitur: sic renatis per Baptismum, quasi modò genitis infantibus, infantilia edulia porriguntur. Delirus noster Adag. 61. & Cerda item ad Tertul. volunt, mysticæ huius mixturæ baptizatis porrectæ rationem deducendam ad illud Exod. 3. num. 17. *Educam vos de afflictione Egypti, &c. ad terram fluentem lacte, & melle.* Et paulò antè num. 8. *Educam de terrâ illâ in terram bonam, & spatiosam; in terram, quæ fluit lacte, & melle.* At, quid, inquis, habet terra fluens lacte, & melle, cum rationabilibus infantibus: vt eius causâ his renatis, mellis, & lactis mixtura prælibetur? Ego quidem ita puto: in terra fluente lacte, & melle, Paradisi delicias, quas amisimus, insinuari: ad quas iterum, relicta mundi captiuitate, abolito originis peccato per Baptismum, innocentes reducimur. Si itaque melle, & lacte redundat innocentia, stillet mel, & lac Maria, quæ innocens amaritudinem nostram non gustauit.

Hæc est felix illa terra, quam Abrahæ, & eius posteris in stellas designatis Genes. 15. promisit Dominus: de qua audiendus Ricardus Victor. ibi apud Tilm. *Videamus, ergo, quæ sit terra, quæ lacte, & melle manat: quam cum Abraham in hereditatem accipere, & de manibus Chananeorum debemus violentè eripere. Sed, ubi querenda est terra, quæ tanta dulcedine tota redundat? De regno autem calorum credimus, quod intra nos sit: unde & sui generis terram, viuendum, scilicet, nihilominus intra nos esse, credere debemus, &c. Hac terra multa prorsus dulcedine manat: quia cordis iucunditatem conscientia securitas parat: promissionis terra, conscientia sicura: terra melliflua, iucunda conscientia, &c. Quid hic audis, quò quodammodo originalis innocentia*

Dionys.

513.

Cant. 4.

Mel, & lac in
Baptismate
gustata.

Tertull.

Delr.
Cerdâ.

Exod. 3.

514.

Genes. 15.

Maria terra
paradisata.

Ric. Vict.

innocentiæ felicitas non referatur, & terra illa Paradisi, penè de cæli temperie exultans? Talis est terra melle, & lacte fluens: talis est Maria, terra benedicta, terra originalis felicitatis: non gustauit acerbum pomum, quæ mellis, & lactis dulcedine saturatur: non appetiuit gulosa scientiam boni, & mali indiscriminatim; quæ ab ipsa prigine lactea, & mellea, feliciter satura notitiis diuinis, sciuit reprobare malum, & eligere bonum.

515.

Matæ 7.

Maria de in-
nocentiâ Chri-
sti similis.

D Bernard.

516.

Matæ 11.
Matæ ligni
vite.

Certè simili argumento, in occultiori sensu, visus mihi vltus fuisse Isaias erga Christum: *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium: & vocabitur nomen eius, Emmanuel. Butyrum, & mel comedet, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum.* cap. 7. num. 15. Quæ enim ista consequentia, vt quia infantibus efcis nutriebatur Christus; idè & eligere bonum, & reprobare malum profunda cognitione celebretur: nisi quia infantiles istæ eicæ, innocentie pueritiam, & terram illam originalis iustitiæ lacte, & melle fluentem in ipso redintegratam significabant? Venit ergo secundus noster innocentie pascus mellea, & lactea, vt Adam primum nociuæ scientiæ gulosum, eiusque pascu, verà discretionem ieiunum sic curaret. Fallor, aut fauet huic menti D. Bernard. Serm. 2. de Aduent. Dom. *Propter nos venit, tanquam vnus ex nobis, similis nobis passibilis. Denique, butyrum, inquit, & mel comedet: ac si dicat: Parvulus erit, & vescetur infantilibus alimentis. Vt sciat, inquit, reprobare malum, & eligere bonum. Etiam hic bonum, & malum auais, sicut in arbore vetitâ, sicut in ligno transgressionis: sed multò melius à primo Adams, secundus iste partiuur: eligens enim bonum, malum reprobat.* Et statim in humana natura, tanquam oue, lac pingue, siue dulce butyrum, à caseo corruptionis acidæ coagulatis condensato subdistinguens, sic subiungit: *Vide, & quam optime puer noster elegit, qui naturam nostram sine ulla peccati corruptione suscepit: nam de peccatoribus legis Ps. 118. Coagulatum est sicut lac, cor eorum. in quibus vtiq; lactis puritatem corruerat fermentum malitiæ, coagulum iniquitatis.* Si ergo vides, Mariam lacte liquido dulcescenti, non coagulato, & amaricante, simulque, instar Filij, nectareo melle pascam: quid illam proportionaliter cum Christo, ad terram melle, & lacte fluentem, id est, ad innocentiam non reducis? Aut quid huc adducis ligni vetiti fructum, cuius non gustasse felleas amaritudines arguitur, quæ mellitis innocentie epulis saginatur?

Deinde agendum. Constitue mihi hinc lignum vitæ; inde lignum scientiæ boni, & mali, id est, lignum mortis: an non putares incommodum, si mortis furculum ligno vitæ infereres, vt in vitali gremio mors adolereret, vt mortis fructibus vitalis illa arbor funestaretur? Nemo dubitet. Quam ergo putas Mariam, nisi purum & putum lignum vitæ, quæ (vt exclamant Sancti) vitali fructu, vitæ æternæ edulio, Christo, scilicet, Orbem satiavit? Vnde ergo mortis fructu, amaritudinis veneno hanc putes infectam? Nemo Catholico-tum dubitabit de Maria, & Christo, capiendâ illa Hæc: *Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet.* cap. 11. num. 1. de quo Hieronymus latè. Sed, cur ad redemptionem nostram, non solum Christus promittitur; sed & Maria; idque sub virefcentis virge, sub fructus floridissimi; aut floris fructuosissimi metaphora? Conuin-

catur vt apertæ Dæmon falsitatis: dixerat ille: *Nequaquam moriemini: fest enim Deus, quod in quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, &c.* Genes. 3. num. 4. At, vnde ex virga, & flore promisso conuincitur? Acute Bernardus citatus, post multa de hoc loco, sic concludit: *O Virgo, virga sublimis, &c. O verè celestis planta, pretiosior cunctis, sanctior vniuersis! O verè lignum vitæ, quod solum fuit dignum portare fructum salutis! Deprehensa est, in aigne serpens, versutia tua, nudata est planè falsitas tua: duo imposueras Creatori: mendacij, & inuidia infamaueras eum: sed in vitroque conuictus es esse venetus: siquidem & ab initio moritur, cui aixeras: Nequaquam morieris. & veritas Domini manet in æternum. Sed & nunc responde, si pores: quam ei arborem, cuius arboris fructum inuadere potius; qui nec hanc quidem virginem electam, & fructum sublimem negauit? Arborem scientiæ, eiusque fructum Dei inuidiâ hominibus negatum blasphemauit Dæmon. Planè mendacij iam conuincitur, dum Dei misericordiâ Maria vitæ lignum pretiosius, eiusque fructus pretiosissimus Christus hominibus conceditur. Et dicamus adhuc, talis vitæ lignum, mortis pomo funestatum? Ieiunauit certè ab hac amaritudine, quæ vitæ suauitate satiatur.*

Attende adhuc, quæ Leontius supra citatus de Eua subdit: *Ipsa manu contumaci dejectionis scribens legit, acquisiuit sibi pulchrum fructum, & adolescentiæ mortis maturum.* Græca habent: *Τὴν ἀρκὴν πικρὰν μὲν ὅτι θανάτου.* Est verò ἀρκὴν, flos ætatis, seu vigor adolescentiæ: vel, quia mors tunc incipiens, & adolescentula vernabat in pomo: vel, quia ibi erat in toto vigore suo, quæ ni tunc gustaretur iuuenile furens, de cætero aut repperet infans, aut vetula titubaret. Pulchrius mihi, si, τὴν ἀρκὴν, reddas per datiuum: *Acquisiuit fructum adolescentiæ mortis maturum.* hoc est, solum maturum, vt si comederetur, mors inde vigens contra homines adolereret. Sed, vtcunque explicetur, audis dissimulatam mortem, pomum purpurantem; & in ipso maturitatis pulchre leuocinio obuclatam. Arbor igitur illa insauitæ, cum fructu simul mortem porrigebat: è contra vitæ arbor immortalitatem incorruptibilem propinabat. Genes. 3. num. 22. Quid inter se diuersus, imò auerius? Si ergo Mariana arbor fructui vitæ producendo plantabatur, quid illi mortis furculum inferimus? Si verè celestis planta, cur supplantandam culpæ obiectamus? Si salutis germen electum, cur Tartaræ bipenni credamus detruncatum? Certè non tam dulci fructu Maria satiaretur, nisi in communi amaritudine ieiunaret.

Grandius aliquid meditor. Sic Maria diuina dulcedine satiatur, sic à communi amaritudine ieiunat; vt communem amaritudinem extinguat, & nobis necessariam dulcedinem restituat. Quemadmodum gustus fellea qualitate morbida vitiatum, cuncta, quæ sumit, vitiat, & venenat: sic humanum genus morbido scientiæ veritæ fructu venenatum; diuinam etiam scientiam, quam fortè attingebat, reddebat amaram: vnde, vt ait Paulus, litterâ mortificante obruebatur, ne viuificanti spiritu animaretur. Quid faciendum hominibus, quibus ipsa etiam scripturarum dulcedo, amara erat? vnde sibi remedium comparandum?

Genes. 3.

D. Bernard.

Deum veracè
ostendit, con-
fuso Dæmone.

517.

I cont.

De Mariæ
vitæ ligno,
plura.

518.

Maria, Pa-
radisus felici-
or.

Genes. 1.

randum? Videbis alexicacon, si attendis exem-
plo: Non pluerat, inquit Genesis, Dominus
Deus super terram; & homo non erat, qui operaretur
terram: sed & fons ascendebat de terra, irrigans
vniuersam superficiem terra. Genes. 2. num. 5. Est
autem fons iste, fluius ille, qui de Paradiso num.
10. in quatuor flumina dicitur diuisus. Ast, vnde
ascendebat hic fons, siue fluius, in medio
Paradiso? Certè per occultos meatus de mari
procedebat prominens, scaturiens promanabat.
At ad irrigandam terram, aqua marina, sterilis
salsugo nonne ineptiret? Planè, nisi prius in
dulcedinem verteretur. At vnde tam breuis, tam
subita immutatio? Acutè Rupertus infra citan-
dus: Aqua suapte natura salsa erant, & amara:
ascendendo autem per illam quasi terra mammam,
scilicet, paradisiacam terram, verse sunt in dulcedi-
nem, ut irrigarent vniuersam terra superficiem:
ipsæq; dulces, ac potabiles, captiuo (quod futu-
rum erat) generi humano, terram extra Paradi-
sum facerent habitabilem, scilicet, herbarum,
lignorum, seminumque feracem: & inter aquas
ceteras, quæ ex illa mamma dulcorem accepe-
runt, illa flumina Gehon, & Phison, Tigris,
& Euphrates præcipua sunt. Nihil amaritudi-
nis habuit terra paradisiaca, quæ salsuginem
in lacteam dulcedinem, tanquam suauissima
mamma, commutabat. Quam benè à maledi-
cta captiuo populi terra condistinguitur, quæ
illius vicem dolens, quam potuit, quam habuit,
intulit feracitatem!

Rupert.

519.

Cant. 4.

Id probatur.

Rupert.

Dedi typum apertissimum Mariæ, ad quam
proinde Christus: Fons horrorum, puteus aquarum
viventium. Cant. 4. n. 1. 5. vbi Rupertus prædictis
sic subiungit: Similiter aqua Scripturarum ex te,
Soror mea Sponsa, dulcescunt; ex vtero tuo, siue per
vterum tuum, viuentes factæ sunt: alias autem valde
amara, imò & mortua, & mortificantes sunt: littera
enim occidit, &c. Felicior Paradisus Maria, per
quam dira litteræ falsedo, in viuificantem Christi
spiritum commutatur. Quid à veteris scientiæ
amaritudine ieiuna non colatur, quæ æternæ sapi-
entia Dei thesauro satiata, scientiarum cæle-
stium flumina irrigandæ Ecclesiæ dulcorauit?
Hæc satis de Maria à fame diuinarum notitia-
rum præseruata, quam parentum gula miserè Or-
bi intulit, deque amaritudine vetiti pomi non
degustata illi, per quam etiam amarissima dul-
cescunt. Plura de hac re Honorius, Guillelmus,
Alanus in Cat. Cant. apud Delr.

S. III.

Maria eucharistici Panis Con-
da, Proma: non debuit per cul-
pam fame cruciari.

520.

Maria eu-
charisticum
Panem con-
cepit, & dedit
omnibus. Et

VIDISTIS supra ex Lyrano, fa-
mem, & inopiam de culpa ortam,
& Eucharistiæ defectu cruciantem.
Dicebam, nihil ita oppositum po-
tuo verito, quam cibum eucharis-
ticum: & quantum est ex se, nihil minùs proto-
parentum gulam meruisse, quam humano generi

hanc escam apparari. Audi nunc, Mariam non
solum Eucharistiæ fame non cruciatam; sed
etiam miro quodam modo in Condam, & Pro-
mam eiusdem nobis electam. Illa hunc panem de
calo venientem apparauit, & in cellario condidit
purissimo: inde illum nobis promit in escâ mor-
talis antidotum. Quid mortis odorem exhalaret
horreum sacrum, officina beata, vnde vitalis ci-
bus depromendus? A quæ fame per culpam orta
non præseruaretur, quæ bonorum omnium fatu-
ritatem nobis ministravit? Vnde benè D. Antho-
nius de Padua Dom. 3. Quadrag. de frumento il-
lo, quo Ioseph apud Ægyptios mundum susten-
tauit, sic habet: Iesum Christum significat, qui in
cellario beati ventris gloriose Virginis, nonem men-
sibus fuit reconditus. Et inde à liberalissima Pro-
ma nobis editus.

qua mem-
bra ad Eu-
charistiã ve-
quiratur.

D. Ant. Pad.

521.

Clibanus pu-
rus fuit.

Petr. Cel.

Non debuit quidem infausta cuiusvis famis
incendio cruciari, quæ Panem viuum, contra
mortalia primi pomi incendia, erat conditura. Si
vsquam congrue, congruentissimè huc adducun-
tur verba Petri Cellens. lib. de Pan. cap. 21. Virgo
virginum clibanus est ad Panem caelestem suscipien-
dum, non ad vrendum: ignem enim vrentem nun-
quam admittit, quæ carnis concupiscentiam non sen-
sit: ignem fumantem non nouit, quæ non concepit
iniquitatem. Dedecebat caelestem Panem ibi re-
condi, vbi famescens aliqua concupiscentia cru-
ciaret ad appetendum vetitum; aut vbi fames, &
puritatis inopia vsquam inuenta. Nihil malè
vrentis ignis, imò nec obumbrantis fumis, ne-
que conceptæ iniquitatis, cælestis Panis officii-
nam potuit fordicare.

Pretiosissimis è lignis mensam iubebat sibi
Deus apparari: nec id satis: sed etiam auro, eò-
que purissimo adornatam, Exod. 25. num. 23.
De hac igitur statim subditur: Et ponas super
mensam panes propositionis. num. 30. Ac si nulla
mundities non foret necessaria, panibus Deo sa-
cris excipiendis. Quid Pani Deo excipiendo non
prærequiratur? Qualisnam sit Maria, de qua
D. Epiph. sæpè citatus, alludens ad hunc lo-
cum? O fidei mensa intellectualis, quæ Panem vi-
te mundo supeditauit! Nec immeritò, & ignis
purissimus, & aurum mundissimum, huic & con-
diendo, & suscipiendo Pani postulatur: vt quæ
Panis, non fumetur: & quæ aureus, nihil fæcis
in hoc sanctissimo conflatorio inueniret. De
Christo explicant aliqui verba illa Iob: Habet
Iob 28.

522.

Aurea mensa.

Exod. 25.

D. Epiph.

argentum venarum sudarum principia; & auro locus
est, in quo conflatur. cap. 28. num. 1. Vbi audien-
dus Ricard. Victorin. apud Tilm. Quis, quæso,
huius conflatorij locus? an fortè est vterus virgi-
neus? Quis huius operis conflator, aurique munda-
tor, nisi Spiritus Sanctus? Huius sanè operatio-
ne in ventre virginali conflatum est aurum, & de-
coctum ad purum: natura humana purgata, & ab
omni labe mundata, Verbo vnica, & in vnâ Per-
sonam coniuncta. Qui eos Patres contra piam sen-
tentiam congerunt; qui dicunt, Mariam in
vtero Matris mundatam: videant, quid hic ve-
nerabilis Ricardus de humanitate Christi dicat,
dum purgationem inducit, & mundationem:
cum non nisi plusquam impiè, in illa sacratissi-
ma humanitate aliquid præcedentis labis intelli-
gatur. Redeo, Quis vnquam artifex fæces inie-
cit conflatorio? quis purgando auro, noua addi-
dit purgamenta? Si ergo in Maria, aurea humanæ
naturæ

naturæ placentula Deo vnienda, nobis condien-
da apparatur; sine fæce credere, virgineum con-
flatorium fæcibus præfædatum.

523.

Singularè
Dei opus non
profanatur.

Magis tamen ad rem præsentem id, quod ad-
dit Ricardus, Spiritum Sanctum in hoc con-
flatorio naturæ aureæ fuisse mundatorem. Scilicet,
nec poterat, nec debebat Marianum attingere
conflatorium, clibanum accendere virgineum,
nisi diuinus ignis: vt quemadmodum ipsa (de quo
suprà latè) ab ipsomet Deo impensissimis curis
fuit fabricata; sic ipsomet, tanquam igne, accen-
deretur. Exemplo rem declaro. Blandiebatur Sta-
tius lib. 1. Syl. 5. amico Hetrusco, quod eius bal-
neum Dei ipsius industriâ fabricaretur, quod ei-
dem diuinæ manus desudarent:

Sat.

Ipsa manus tenuis Cytberæ maris,
Menstrauitque artes.

Quasi mira pulchritudine fabricarentur thermæ,
quibus ipsemet Vulcanus, ad blandiente venu-
statis Deâ, impendebatur: at camini, fornacisque
à Diis fabricati, quis crederet profano igne ac-
cendendos? Ideò prudens subdit Poëta:

Nen vilis flamma caminis

Vreret, ipsa faces volucrum succendit amorum.
Indignè enim diuinum opus, minùs decenti in-
cendio destinatum fingeretur.

524.

Quam purus
clibanus Ma-
ria: & quo
igne accen-
dendus.

Petr. Cell.

At Maria reapse impensissimè à Deo constru-
cta, sola diuini amoris igne potuit accendi: & id
quidem semper, etiam ab ipsa Conceptione: nec
boni alicuius fame inopi, aut mali alicuius
æstuanti desiderio laborauit, quæ promendæ eu-
charistica saturitati concipiebatur. Hoc expressè
voluit citatus Cellensis: Oportuit, inquit, hinc prius
clibanum non vili stemmate, neque more consuetudi-
nario fabricari: quatenus in plenitudine temporis,
Panis, qui dat vitam mundo, de celo descendens, pro
dignitate suâ congruum inueniret locum, vbi posset
opportune, carnem assumendo, decoqui. Quid iam
obtrudis vitiatum ab Adamo stemma, & mosem
originis fœdatæ consuetudinarium? Non congruè
exciperetur Panis vitæ, nec puritate debitâ co-
queretur, nisi purissimè clibanus fabricaretur.
Ideò in eodem cap. iterum: Filius alsare est de ter-
ra sancta: quia corpus habet de Matre sine macula.
En à Deo singulariter, & mundissimè fabricatum
clibanum nostrum. Iam verò ignem eius fusissi-
mè explicat ibidem idem Author de gratia, de-
que Spiritu Sancto, concludens: Clibanus ardet
igne materiali, &c. Virgo estuat amore speciali. Non
solum ignis est sanctus; sed & specialis: qualis
prædictæ fabricæ tenorem decebat: cum quo
nulla fames ab escâ noxiâ ingesta, nulla concu-
piscencia æstuans stare poterat.

525.

Leuit 23.

1. Cor. 10.

Maria est

quidquid in

Eucharistia

est ex vi ver-
borum.

Petr. Cell.

Primitias Deo offerendas sub panis forma,
vt Panem caelestem exprimerent, præcepit
Moyses his verbis: Panes primitiarum duos co-
quetis. Leuit. 23. num. 17. Et tamen de eadem
oblatione locutus Paulus 1. Cor. 10. num. 17.
id est, de Christo; Christum vnum tantummodo
Panem appellauit: sic passim Panis vnus appel-
latur. Quid ergo, inquis, Moysen impulit, vt
Panem diuinum nostrum sub dualitatis numero
subdiuideret: cum passim in Testamento nouo
vnus Panis, sub quo omnes vnus sumus, cele-
bretur? Respondet aptissimè Cellens. cap. 7.
prædicti libri, Moysen, vt longè erat ab Incar-
nationis tempore felicissimo, vtranque natu-
ram, diuinam, & humanam, adhuc separatam;

sed tamen nobis condiendam in panem aspexil-
se: vnde, licet iam festiuus de esca; tamen de my-
sterio duos panes appellauit: at Paulum post In-
carnationem, duas naturas in vnitatem Personæ
coniunctas adorasse: sic meritò Panem vnus vo-
luit exprimentum. Ergo in hoc Panem, vnde totius
mundi salus dependet, partem Patre indidit, &
partem etiam Mater subrogauit: vt non solum illi
clibanis, vel cellarij munus; sed etiam dimidiam
Panis salutaris partem (id est, totum, quod ex vi
verborum ponitur in Eucharistiâ) debeamus. Be-
nè Cellensis proximè citatus, sic subiungens: In
natura quidem Diuinitatis, ante omnia natus est de
Patre: in natura verò humanitatis, in fine seculo-
rum editus est ex Matre. In eiusdem certè Virgi-
nis clibano cocti sunt panes isti: quia Verbum, &
Caro sic fuerunt ad inuicem coniuncta in vtero vir-
ginali, in vna, eademque vnitatem Persona, vt ultra
non diceretur separatum homo, vel Deus; sed diceretur
vna Persona inseparabiliter homo Deus. Vbi
deinde Moysen Paulo conciliat. Quam verò
hinc nullus culpæ fomes, nulla fames noxia, nul-
la gratiæ inopia, nulla cum Deo inimicitia in
Maria inferatur; alio etiam ab humanis exem-
plo, lubet enucleare.

526.

Maria con-
uenieter Deo
semper ami-
ca.

Valer.

Exercitæ olim læuissimæ, & scenicissimæ
inimicitia inter Salinatorem, & Claudium, ac
vtriusque familias: qui tamen per posteros ma-
trimonio coniuncti, communem ab vtroque
genere fructum, Imperatorem Tiberium edi-
derunt. Ponderat id palpator Valerius lib. 2.
cap. 9. & concludit: Quibus viris, si quis ca-
lestium significasset, futurum, vt eorum san-
guis illustrium imaginum serie deductus, in or-
tum salutaris Principis nostri confluere; de-
positis inimicitias, arctissimo se amicitiam fœde-
re iunxissent; seruati ab ipsis patriam, com-
muni stirpi seruandam relicti. Veniebat qui-
dem Panis noster caelestis, Redemptor salu-
taris, prisca fami pro totius mundi salute
expellendæ: impiè ergo putemus, inter vtru-
que salutaris Principis diuinum comprinci-
pium, Deum, scilicet, & Mariam, inimi-
citas exercitas fuisse. Et fuissent quidem, si
hæc à pomo noxio non ieiunaret: neque enim
indiguit aliena significatione Pater luminum,
vt præuideret, non imaginem cerearum feri-
ent post longos ductus; sed imaginem suam
diuinam, & substantialem, cum substantiali
Mariæ imagine, in ortum vitalis Panis confluxu-
ram. Qui igitur tantam in communi stirpe præ-
uidit coniunctionem, certè amicitiam comprin-
cipio non inuidit: vt posses dicere, ideò panes
propositionis (qui, vt dixi, Christum referebant).

Exod. 25.

Aquila.

Nihil certè potuit sordidum in cellario no-
stro inueniri; quominus mandè caeleste man-
na nostrum exciperetur. Pulchrum huc ve-
nit illud de Manna: Cumque descenderet nocte
super castra ros, descendebat pariter & man-
na. Num. 11. num. 9. In Hebræo est: Descendebat
super eum manna. cui fauere videtur vulgatus
nostrus, sic de eodem scribens. Exod. 16. n. 4. Ros
exciperetur,
sacni per circuitum castrorum: cumque operisset
super faciem

527.

Numcr. 11.

Quam purus
eucharistica
umbra, man-
na, sollicitè
exciperetur.

Exod. 16.

super faciem

superficiem terra, apparuit in solitudine minutum, quasi pilo tusum, in similitudine pruina super terram. Quasi prius operuisset ros superficiem terræ, & tunc de super manna minutum apparet. Sed adhuc emphaticotera ad hunc Exodi locum lectio Hebræa, quæ sic habet: *Mane quoque fuit operimentum roris per circum: & ascendit operimentum roris, & ecce in solitudine minutum discooperitum.* Habes itaque apud Numeros ex Hebræo clare constratam prius rore terram excepisse manna: habes ex eodem Hebræo apud Exodum, manna ipsi super rorem immisso, obductum aliud roris operimentum. Sed quorsum id? Respondet Lyranus ex Rabbi Salom. *Primo cadebat pruina super terram, & postea manna desuper: & postea ros aliquantulum congelatus desuper. Itaque manna erat intermedium quasi mundè custoditum, & repositum inter duo stramenta, scilicet, pruina, & roris.* Quasi non casurum, nisi vndique mundissimè custoditum obduceretur: nefas enim, vt manna cælestis Panis figura extraordinariam munditiam non supponeret, & vel fordem admitteret leuissimam.

Heb. lect.

Lyran.

528.

Maria, vna aurea.

D. Epiph.

Lyran.

Petr. Cell.

529.

Maria igitur, quæ manna verum, Panem viuum excepit, quibus non dispositionibus credemus præparatum? Equidem iustitiam originalem habuit stramentum; & postea mille cælestis roris benedictiones, operculum: ne quid minus ex infecta Matris conceptione mundum, Filio adhærescere videretur. Vide, quæ supra multa dixi de gratiæ Mariæ plenitudine, quæ conceptionem vacuum dedignatur: inde inferes, quam aptè D. Epiph. loco sæpè citato hæc duo coniungat: *Aue, gratiâ plena, quæ es vna aurea continens manna cælesti.* Quasi aurea tota futura necessariò, nihil miseræ famis; sed totam abundantiam sanctæ plenitudinem habitura, quæ in cælestis manna horreum mundissimum condebatur. Neque videtur carere mysterio, quod additur in Hebræo: *Et ascendit operimentum roris: & ecce in solitudine minutum discooperitum.* de quo ipse Lyranus: *Ros parum congelatus, qui erat super manna, oriente Sole, resolvebatur, & ascendebat in vapores: & tunc apparebat manna discooperitum.* Quasi tantum à cælesti Solis igne, quo manna fuerat conditum, & coopertum; in communem usum foret discooperiendum. Ideò optimè Cælestis citatus cap. 21. de Spiritu Sancto, siue igne cælesti, qui virgineum clibanum, Panemque vitalem fouit, sic subiungit: *Tam facile exhibet panis, quam sine obstaculo aduenit ignis: nam ignis Panem decoxit, & extraxit: coquens, Carni Verbum inseparabiliter vnuit: extrahens, ad inst. uctionem generis humani, mundi Creatorem, & Redemptorem obtulit. Ignis iste clibanum illustrauit, & confirmauit; Panem coxit, & confortauit: & Panem quidem quodammodo p. cessit, dum in Virgine prauent, & superuenit. Sed nullo modo deseruit, dum ab eo, & Patre semper procedens, in eo ab ipsa Conceptione interminabiliter conuenit.* Nescit Panis noster nisi mundissimè tractari, aut ab Spiritu Sancto, aut à clibano Spiritus Sancti participare, & vt supra dicebat, nullo vili stemmate, nullo consuetudinario more fabricato: vt ita in mundi redemptionem condignè ederetur.

Concludo hæc materiam verbis illis, quæ Ecclesia accommodat Mariæ: *Facta est quasi na-*

uis institoris, de longè portans panem suum. Prop. 31. num. 14. de quibus infra plenè. Suus, suus est Panis, siue scientiæ, siue Eucharistiæ, quem mundo importauit Deipara: idè a longè: quia ab ipsa Conceptione gratiæ, & dispositionibus requisitis condiendo huic Pani, condecorata: bonis saturata, quia in protoparentibus ieiunauit. Nam, quid malæ famis, aut fomitis contraheret, quæ in onerariam fertilitatis nauim edebatur? aut, quid non gemeret Orbis, si, quæ sperabat Nauim, in communis famis remedium; hanc simili fame, & inopiâ oppressam in ipso sui initio contemplantur? Da veniam, & audi longam, sed elegantissimam descriptionem populi in extrema fame; promissam frumentariam nauim sperantis. Dat hanc Quintil. decl. 12. increpans institorem, qui licet panem vexerat; at tardarat. *Non dicam illa, quæ poteram: putâ, coruleus imber in naues ruit, classis inter fluctus later, nec inter canèces collisatum aquarum spumas, vela dignoscimus: egerit in fundo arenas mare, micant ignes, intonat calum, scissis rudentibus tempestas sibilat; denique sydus hybernium conditur: tu tamen perseuera, frumentum vobis: nihil horum necesse est feliciter nauiganti, festina. Quereres, si naues commeatu tardasses, dum velocitatis ratio haberetur: mallem accipere dimidium. Non delicati sumus, non luxuria queritur abundantia: sed vnde spiritum sustineamus, vnde mortem differamus: in præsentia, quantulumcunque; si plus opus fuerit, redibis. Sicca fauces sunt, ager anhelitus ostendit: iam frustra in sinu parentum, liberi plorant; & nondum editi conceptus, intra vterum famem sentiunt: iam nemo diues est, auræ captamus, & rore vescimur, & iam sperare tormentum est: quotidie vires deficiunt, iam non inuis in littus, sed redimus. In editis scopulis populus sedet, dum naues expectat, in pascua non redit: aquas ingredimur, & vnus ad te spectantium rictus est: & cum defecerunt omnia, expirant. Te te expectantes intonsis oculis morimur, in mare mortui cadunt. Quoties Sole percussa nubes refulsit, nauem putamus: quoties fractus vento fluctus incanuit, vela interpretamur. O mobiles miserorum spes! ad vnaquaque solatia, ab vnoquoque quomodo nutant! Hæc certè nauis est: ecce vela panduntur: propius appellitur, & accedendo crescit: nostra est, suos in vtranque partem ventos habuit, nostris votis gubernati fluctus sunt. Hæc dicimus, & illa inzerim transvolat: fletus inde; & desperatio, & lucis odium. Nihil grauius, quam destituta spes torquent. Pende singula, & in simili statu naturam sperantem, & suspirantem, promissam Nauim nostram recognolces. Et vide, quam meritò quereretur, si Mariam huic vitæ appellentem, non tam onustam, licet post tot sæcula visam desiderantibus tardam; quam eiusdem inopiæ participem, eadem, à cibo vetito, fames cerneret cruciatam.*

Pro. 31. Quibus vici à natura, Mariana nauis frumentaria speratur.

Quintil.

530.

Adhuc de Mariâ Eucharistiam parante.

531.

Impiis ventor Deus: huius vici.

Enripid.

Philip. 3.

532.

Adhuc de ventris vici.

§. IV.

Falsum ventris Numen, Numine vero, Cibo strangulatum: inde homo sanctè ieiunus: & brutalitate deserta recuperat rationalitatem.

DE R protoparentis gulam effrænem, vt vidimus, affectatur ingluuies, voracitas ingruit, & pium inde ieiunium abhorretur. Noxiâ escâ in bestiâ transformatus homo, carnales escas, bestiarum cibos quærit avidus: vna est Eucharistia, quæ gulam strangulat, sanctum indicit ieiunium, & hominem miserè à prisco pomo reformat deformatum. Vna fuit Maria, quæ nobis tantum remedium, vt dixi, ministravit. Quis ergo, nisi durissimus, crediderit, à cibo illo noxio non fuisse ab Altore nostro piissimo præservatam, per quam sic infausti, & morbidi escæ funesta affectus refecantur? Quis Mariam pomi noxij in Adamo famelicam augurabitur, & gulæ inde sequentis candidatam, quæ in diræ illius famis, & subsécuta gulæ antidotum destinabatur? Percurramus singula.

Irridebat Deorum Numina Polyphemus apud Eurip. in Cyclop. sic subiungens felicitate sua commemoratâ:

Iouis enim ego fulmen non metuo, hospes: Nec scio, quod Iupiter sit me potentior Deus; Nec posthac illi curabo. Quod autem non curem, Audi. Quando deorsum mitti pluuiam, In hoc antro habitaculum habeo solidum, Aut vitulum assatum, aut aliquam feram bestiam

Epulans sub tecto regente meum supinum ventrem: Epotâ lactis amphorâ vestem Pulso; cum Iouis tonitruis, strepitu contendens. Quando verò ventus Thracius niuem fundit, Pellibus ferarum corpus circumdans meum, Et ignem accendens, niuem nihil curo. Terra verò necessario, siue velit, siue nolit, Paruens herbam pinguescit pecudes meas: Quas nulli matro Deorum, præter mihi, Et ventri huic, qui maximus est Deorum: Quia bibere, & comedere quoridie, Id quidem Iupiter est hominibus sapientibus.

Hoc quidem, si minus verbo, opere complent, qui ventri suo mille epulis litant, quorum, vt ait Paulus Philip. 3. num. 19. *Dem venter est.*

Vt ergo infami Numini blandiantur, acrem aucupio, venatione terram, piscatu maria omnia fatigant. Et venter adhuc implacabilis, & à primo exulceratus pomo, famescit adhuc: parua omnia putat: quò indulgètius habetur, eò furit audacius: appetentiâ à satiæ acuens, à nimietate in magis, ac magis superflua irritatus. Doluit Deus nolter turpissimum istud idololatriæ genus, & absconditus conditur in cibum: vt vero Numine misso in stomachum, blandiendi falsq. Numine

Pintus de Concept. B. M. V.

mini curas deponamus. Sed quid agis, æterne Numen? Vno ferculo, singulari missu satiabis stomachum, cui tam varia fercula nunquam fatis? Deorabat Imperator Maximinus tot aues, tot feras, tot pisces, tot poma vnus, (iniectâ desuper immodicâ vini amphorâ,) quibus bona pars exercitus poterat tolerari: nec dum saturatur: tu verò vno ferculo stomachum voracissimum vis placandum? Planè quippe in vno ferculo tota epularum varietas continetur: tota dapium substantia saginandis hominibus apparatur.

Apparat Deus in deserto populo suo conuiuium, pollen è nubibus, panis ab Angelis venit, pluit manna: & breui fastidium conuiuii generat acclamantibus: *Anima nostra iam nauferculum seat super cibo isto leuissimo.* Numer. 21. num. 5. Quasi illis tam leue ad digestionem, quàm ad nauseam graue videretur. Itane, pessime venter? panem cæli, Angelorum escam fastidis, maxime omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suauitatem? Sap. 16. num. 20. Non miremur: erat enim ferculum vnus substantiæ singularis, in quo, vt vides, non tam variæ substantiæ sapidæ, quàm substantiarum sapores continebantur: ventris verò voracitas, non tam multiplici accidentium, quàm substantiarum diuersitate recreatur. Hinc meritò ad euangelicum epulum conuocat Chrysol. Serm. 163. *Sed te forte mellis imber, & singularis cibus Iudæici fastidij deterret exemplo, nec carnem credis humorum varietate concretam, per solam manna, sua voluntate compleri? Dicis: Deus, corpus sicut ex diuersis voluit constare membris; ita variatis dapibus voluit, & insit enutrir. Superfluum est, ô homo, iste, qui te exagitat timor: nam Creatoris ad prandium, tota concurret, & aduolat creatura: vnde, si te legalis cibi singularitas, & parcitas terret: inuitet, & prouocet euangelici conuiuii cælestis effusio.* Et quod aliud euangelicum epulum meliori iure capiam, quàm eucharisticum? Quam aliis à manna, cibus nolter cælestis? Ibi sub vna substantia, varia saporis accidentia condiebantur: hinc sub breui accidentium circulo, variæ substantiæ sapidissimæ absconduntur: diuina, humana, spiritalis, corporalis, solida, liquida. Quid ergo non fatiemur, licet ferculo singulari?

Orabat Petrus à prædicationis munere fatigatus: instat meridies, & famescit: surgit ad cibum, & subitò raptus in spiritum, videt è caelo descendentem linteatam mensam, ferculum paratum, in quo erant omnia quadrupedia, & serpentina terræ, & volatilia cæli; auditque vocem: *Surge, Petre: occide, & manduca.* Actorum 10. num. 13. Et vbi abstinentia illa Petro penitenti visitata, & Dominici ieiunij exemplo commendata? At ab humanis epulis ieiunos nos cupit Christus, certè ieiunantes: non ita à diuinis, aut in mysterium diuinitus apparatis, vbi rerum omnium vitanda proponitur abundantia. Esto. Sed pergat paulatim conuiuium, nunc aues, nunc quadrupedes, & si libet, postea pisces emittantur, at semel omnia, omnia simul, & in vno tantummodo ferculo apparata? Ita sanè est enim hæc diuinæ affluentia potentia, vt in vno missu longè plura, & excellentiora immittat, quàm in

533.

Eucharisticum ferculum vnus, omnia ciborum genera apponit. Num. 21.

Sap. 16.

Chrysol.

534.

In idè plura.

Actor. 10.

M mille

mille ferculis, in ipsa prodigalitate auara, humana industria solet præparare. Chrysol. citatus de illa: In uno ferculo, manducatur Petro totius apponit genera creatura: quidquid Noë, vector noni sæculi, facti seruant ad semen; quidquid in aere volitat, & fertur; quidquid gignitur: & vivit in terra; quidquid in aquis est, & mouetur: hoc vni Petro celitus mactatur, & exhibetur ad cenam. Quasi Noë non tam secundæ originis conditor, quam condus, & cocus Petri destinaretur.

Chrysol.

535.

Quot dapes sint in vna Eucharistia.

Vide nunc, quam multa in eucharistico ferculo, singulari licet, ad Petri conuiuij similitudinem apponantur. Hinnulum habes Sponsæ accurrentem; vitulum prodigo saginatum; taurum, & altitia ad nuptias parata; Agnum paschalem; hædum contra peccata piissimè oblatum; columbam absque felle, & lacte lotam; verum turtorem, cuius murmuri terra produxit flores: habes carnes è domo, ab aucupio, à venatu. Cupis & pisces: Hinc alitur Tobias, fugatur Dæmon, illuminatur senex. Veni ad secundas mensas: hic fructus vitæ, imò & lignum vitæ, quo ligni mortis edulium expellitur: hic bellaria mellis, & lactis, quæ sub Sponsæ linguâ palatum titillabant. O ferculum de numero singulare, singularissimum de præstantia! Quanta sub breui circulo ministras!

536.

Gemma ventris sacrificata.

Agedum, vanum Numen, adesto, venter: iamne satis? Minimè, inquit. Ecquid deest? Aliud, ait, sacrificiorum genus pretiosius, quo me etiam mortales percolebant: neque enim carnibus, piscibus, pomis, siue bellariis contentus, quæ, quanuis starent cariùs, forent vilia: coëgi, vt mihi gemmas esibiles, & potabiles apponerent. Anthonium suum Cleopatra, alterà inaurium pretij inæstimabilis liquefactâ, perpotauit. Aceto dissolutas gemmas absorbebat Caligula Imperator: imò & priuatus quidam Romanus conuiuarum singulis totidem simili modo propinauit margaritas. Hæc, inquit venter, condigna cultui nostro sacrificia, munera pretiosa: quid enim cætera fercula non vilipendam, quando piltacis, & phasianis leones suos pasceret Hellogabalus? Ni in Eucharistiâ gemma condiantur, famescam adhuc. Nunquid & gemmas hic habuerimus, Christe sancte? Imò & pretiosissimas, & germanas, quibus collatæ terrenæ, pro fractis vitris veniant æstimandæ.

537.

Eucharistia gemmæfibilis.

Isaiæ 6.

Fatetur se Isaias debuccinando Domino, pollutis labiis: munditiem implorat: & ecce purificaturus eum accedit Seraph. Et in manu eius, addit Textus, calculus, quem forcipe tulerat de altari. capite 6. num. item 6. Locus est, quanuis primo aspectu perspicuus videatur, obscurissimus: si enim flammata pruna erat, vt putant; cur calculus appellatur? Si calculus, vt alij volunt, cur fertur forcipibus, quibus tantummodo prunæ tractari solent? Maius est, quod additur: si enim prius forcipe calculum tulerat, quid iam purificandis labiis in eius manu, non forcipe, dicitur asportatus? Quod si tunc in manu ferri potuit, cur prius tollendo forceps admouetur? Erat, nimirum, pretiosus calculus, ignita gemma, quam vocant, carbunculus eximius. Hunc vbi vidit Seraph, siue

Sacerdos in altari, de flammeo colore, & scintillante splendore, candentem prunam existimans, forcipem adhibuit. At, vbi nouit, gemmeum esse pyropum, demissis forcipibus, manu atrectauit. Ecquæ ista gemma? Alcaçar noster in cap. 2. Apocal. cuius fuit politissima explicatio: Christus, siue in Eucharistia, siue in spirituali Communione, ritè concipitur quasi altare, quod suis Seraphinis pro ignitis prunis carbunculos pretiosissimos donat. Fauet pro parte D. Hieron. ad Isai. Potest non carbonem, vel prunam significare, vt plerique existimant: sed carbunculum lapidem, qui ob coloris flammei similitudinem, igneus appellatur. Ex quo intelligimus, altare Dei plenum esse carbunculis, hoc est, ignitis calculis, & prunis peccata purgantibus. Ecquod autem condignius altare ab Hieronymo acceptum intelligas, quam eucharisticum? à quo tamen audis gemmas porrectas nobis.

Alcaçar,

D. Hieron.

Animabat Christus Pergamæum Episcopum, vt perfidas Nicolaitarum impiorum phalanges oppugnaret intrepidus: & subdit: Vincenti dabo manna absconditum. Apocal. 2. n. 17. id est, me ipsum, manna verum, Panem viuum de celo descendentem, qui sub prisci manna typo abscondebatur. Atqui antiqui Reges non solum epulo, sed etiam gemmato torque victores suos Duces excipiebant; pretiosoque aliquo dono, vbi gentilitium deinde stemma fundaretur. Nunquid ergo auarior Princeps noster, vt licet tanto, epulo tamen solo sit contentus? Absit: ipse enim, qui epulum est, gemma est pariter è paterno thesauro pretiosissima: idè subdit: Vincenti dabo manna absconditum: & dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen nouum scriptum. Vbi Glossa Ordin. In Daniele scriptum est: Abscisus est lapis sine manibus, & in Prouerb. Gemma gratissima, expectatio prestolantis. Corpus candidum virtutibus, & spe immortalitatis: scriptum quinque litteris, scilicet, quinque vulneribus, cum quibus ostensum fuit corpus eius in Cruce. Vt non solum corpus candidum omni adamante pretiosius; sed etiam vulneratum, & quinque pyropis insigne, in hoc passionis suæ incruento memoriali eucharistico exhibeatur.

538.

Idem probatur.

Apoc. 2.

Gloss. ord.

Iam hinc non vltra esuries, male venter: quid vltra gemas? Gemmas deuoras, & illas pretiosissimas: quid restat adhuc ad famem? Et tamen esurio adhuc, inquit ille. O malè pereas, bestia voracissima: ecquid requiris? Humanam carnem, inquit: neque enim contentus brutis carnibus, esibilibus gemmis, etiam humana corpora in cibum mihi offerenda postulauit, ratus, quò nobiliora, eò etiam sapidiora mihi futura. Nunquam Polyphemus pulehriùs saginatus, nunquam me habuit indulgentiùs, quam dum ad prandium hospites, Vlyssis socios, mihi apparauit. Mirum est, tantas dapes, præ aliis delictis, Galathea dilectæ non obtulisse. Ni mihi caro pura puta humana præbeatur, ecce famesco. At ab hac, inexplebilis conuiuia, saturaberis: si enim brutalitati tuæ hominum caro cæteris sapidior iudicatur: quid hominis, & Dei Caro non sapiat longè dulcior, nunquam peccati humoribus corrupta; sed gratiarum omnium saporibus condita?

539.

Humana caro ventris sacrificata.

Quis non miretur inter præcipua monumenta Orbi, adueniente Christo, inferenda, illud maxime

540.

Pil. 59.

Eucharistia caro sapidissima condita.

ximè à Deo propositum celebrari: Iuda, Rex meus; Moab, olla spes mea. Pl. 59. n. 10. Quasi iam hinc omnia sibi auguraretur superanda: quòd non solum iusti per Iudam; sed etiam peccatores per Moab significati, in ollam tunc, & cibum pararentur; in ollam, & sic auidè appetitam, vt in illa spes Domini collocetur? Non solum res, sed & ipsum ollæ nomen, à quouis politiore sermone solet exulare. Solent helluones insignes iactare vulgò: Post Deum, olla. En iam hinc prætendent excusatiunculam, quando Deus post se apponit ollam; & quòd maius est, in olla ipsa iam collocat spem suam. Ecquæ est olla tanta, qua sibi visus Saturnales etiam dies comestationibus deputatos, parare Deus? Grauissimè D. Paulinus epist. 3. Non solum ex Iuda sed etiam ex Moab: hoc est, non solum ex Sanctorum, sed etiam de peccatorum origine, corpus assumptum: qui decollat quasi per ollam carnem nostram cruditate, sanctificauit in æternum nobis cibum, Carnem suam. Vt non solum humana caro: sed etiam Diuinitatis sapida condimentis, humano palato gustanda præbeatur.

D. Paulin.

541.

Ventris vabies ab Eucharistia perit.

Dæmon à Crucifixo strangulatus.

Euseb. Gal.

Esuris adhuc, venter? Imò satior, inquit; imò ipsa deficio saturitate: periiit mihi gula, periiit appetitus: heu! suffocor diuinâ saturitate strangulatus. Ah! pereant Ægyptiæ ollæ, facebant naturales escæ: supernaturali conficior saturitate. Id ego, affirmarem, ò bestialis venter, pereundum tibi diabolico, ab hac esca: sicut Diabolus, quo brutescens induebaris, periiit ab eadem. Ponderastin, mi Lector, aliquando, cur Christus Dominus, (qui vel minimo reuerentiæ nutu potuit de toto iustitiæ rigore Orbem redimere,) in salutem nostram tot multa pateretur? Cur, cum Dæmonem posset vel leuissimo aspectu perterritum effugare; permittat nihilominus ab eius ministris adigi in Crucem: Quovsq; pergis, diuine Amor? Quid paras gesto tato, Potentia diuina? Pulchrè Euseb. Gallic. homil. 11. de Pascha: Incentorem peccati, in formam peccatoris illaqueat: humane auidam perditionis in: xpibstem bestiam, per escam carnis illudit: homo in se prouocat esurientem, & Deus profocat deuorantem. Et benè, cum præfocatur, incentor peccati appellatur Dæmon: pari arte delusus, qua olim dura protoparentes induxit ad peccatum, miseris delusit. Porrexit pomum aspectui pulchrum, esui suaue; in quo tamen mors, vt vidisti, delitebat: sic permittit Christus, vt carne inescatur; à latente tamen Diuinitate suffocandus. Hoc & guloso ventri nostro euenit; inescatus accidentibus panis, solito cibo, ferculum impetit: sed tamen delitescente gratia strangulatur.

542.

Eucharistia reddimur sobrii, & ieiunantes.

At vnde, inquis, verè strangulatum iam falsum hoc ventris Numen, vero Numine cibo affirmabimus, cum viuat adhuc? Quia, cum tota eius bruta vita in immòdica gula, & effrangi consisteret saturitate; si, qui debite vitur Eucharistiâ, sobrius iam degit, & temperatus; merito amotis sacrificiis, spreto immòdico epularum luxu, detrunctum tyrannum existimemus: nescit enim hic cibus, pic ieiunantes à carnalibus escis non reddere conuiuas; sicut vetitus cibus ingluuiem sollicitauit. Sed hoc, & cætera, quæ titulo præfixo desunt, ne longior excutrat, seorsum exponamus.

Pimius de Concept. B. M. V.

S. V.

Cætera præfixi tituli exponuntur.

Vocat Deus Moysem in montem, immittit hominem in nebulas gloriæ, id est, mysticas luces diuinæ familiaritatis: fruitur diuino colloquio: Et fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Exod. 24. Exod. 24. num. 18. idque, vt nemo nescit, ieiunus, incibatus. Hem, dicat aliquis, eo se visus Deus tenore gerere erga Moysem, dum illi legem tradit; quo erga ierosuos suos, inhumani quandoque domini se gerunt: stat seruus, seruit obsequens, nec sportulam saltem suggeris, mi domine, qui visus rectam cœnam expectasse? Ecquid aliud faciunt hodie tyranni Principes, quam denegato victu, obsequia imperare? Optimum, credo, exemplum hinc Moyse, iam Dux populi deportabit. Seruiant, dicet, absque stipendio, absque annona, mihi milites: nam absque his ego Domino deseruiui. Quid ergo? Non is est Deus, qui victum necessarium amico denegat gratissimo; qui etiam ingratum populum rorantibus polis, pluuiali esca saginarat. Moyse, Moyse erat, qui cibum omnino respuebat. Ecquid non aleris, Moyse, robustior descensurus, cum tauro infami, populi tui fidem ventilante, statim nihilominus? Mortales ille iam escas fastidiebat. Causam aperit Chrysol. Serm. 166. Substantiâ Dei pastus tota mortalis cibi oblitus fuerat adiumenta: vnde didicit coram Deo, & cum Deo, vite subsidia non deesse. Et reuera, Fra-

543.

Id probatur.

Exod. 24.

Chrysol.

Quadragesima

sim.

544.

De eadè Eucharistia ad ieiunium conducente.

3. Reg. 19.

M. 2. a. k. o. r. e. m.

aitorem ministrare. At non expedit hoc temporis, responderet Angelus: ieiunet enim, dum pergit, necesse est, quatuoraginta diebus, & quadraginta noctibus, num. 8. Et cur ieiunabit? Saturabatur enim cælesti Pane, qui, dum pascēbat animam, ieiunum corpus reddebat necessariū. Gritmundus ibi apud Glossam hinc pulchrè infert: Si Elias virtute illius refectionis, quadraginta diebus, & totidem noctibus vixit: quanto magis ex virtute diuini communij, in quo non iam subteritios panes, sed ipsius Verbi Carnem propriam, & Sanguinem ac manū eiusdem sumimus Christi; potest quispiam melius sustentari? Viuimus ab hoc Pane, quo ieiunantia prudenter corpora sustentantur. Scio, quæ huc afferri possent ex Ambrosio de instit. virg. cap. 4. & 5. de Eua in se in temperante; sed in prole, ieiuna: vnde inferunt, Mariam in pomo vetito ieiunam. Sed sibi habeant acumina, quæ mendacia. Utinam id vellet Ambrosius. Sed sunt aliqui, qui, aut oscitantur legunt, aut temerè præsumunt: plausum querunt, non solidum pro veritate argumentum. Malo ergo me hebetem in scribendo, quàm in citando mendacem. Doleo, quæ multa hodie falsa omnino, & contra Patrum mentem Lectoribus obtruduntur, miris ignorantis vulgi encomiis celebrata.

Gritmund.

Ambros.

545.

Per Eucharistiam à bestiis in homines reformamur.

Genes. 2.

D. Cyprian.

Venio ad aliud, quod proposui, de hominibus (quos pomo vetito, & immodicâ gulâ in bestias dixi transformatos) per Eucharistiam reformati, & depositâ huiusmodi, priscum rationis decorem acquirunt. Nihil erat in Paradiso non pingue, nihil non ferax: beata gleba felici inundatione irrigata, suauifera Zephyro, non solum proceras, & bene fertiles arbores edebat; sed & frutices, & olera odore grata, gustu iucundissima: & tamen audis, Deum protoparentibus cibum assignantem: Ex omni ligno Paradisi comede. Genes. 2. num. 16. Sed, cur ex lignis, siue arboribus tantummodo? Cur non etiam ex fruticibus, & oleribus? Imò, cur non ex seminibus tritici alicuius, aut farris pretiosi? Respondet Author epistolæ de cibis Iudaicis, qui aliquibus creditur D. Cyprianus, cap. 2. Cibis primis hominibus, solus arboris fuit fœtus, & fructus: nam à pomis, usum postea ad fruges conuulit culpa, conditionem conscientia ipso usu corporis approbante: nam & innocentia, decerpuitur alimenta ex arboribus adhuc sibi bene conscios homines, ad superna subrexit: at commissum delictum, ad conquirenda frumenta, homines terræ, soloque desiecit. Vt, dum erecto in superna corpore arbores vellicantur, carpuntur poma, innocentia hominis in cælum respicientis, sublimem vultum gestantis designaretur: quem culpa bestiarum more in terram pronum, segetibus metendis incurauit. Quanto igitur excellentius eucharisticus cibus, nos homines, & penè ad innocentiam reductos exhibebit, qui cælestis, non solum è sublimiori vitæ ligno decerpitur; sed totus in cælum nos attrahit, & impellit?

546. Psal. 22. De eodem plura.

Qua non exultatione prorumpit Dauid Psal. 22. Dominus regit me: & nihil mihi deerit. num. 2. Diuinum gubernamen, attenta Dei cura inuigilans Prophetæ, hunc ad summam

felicitem euehat, necesse est. Hinc iam hostiles reportatos triumphos speres à Dauide: & Solymitani throni basim, super Ægyptiaca, Babylonicaque diademata collocatam. Et adhuc parum. Et tamen longè aliud subdit Propheta: In loco pascuae sibi me collocasti. Et hinc tota cura impenditur? Hinc aded exultat Dauid: Et meritò: nouerat enim homines lethali pascua comparatos fuisse iumentis insipientibus, hisque similes effectos: vnde impense gaudeat, necesse est, quòd in tam felicia pascua, vnde reformari queant, reuocentur. Exemplo res clarebit. Pingitur Lucius quidam à venefica quadam in alium transformatus: protenditur subito infelici, fœde vultus, & in enormi fronte in pugnos oculi: aures plusquam in palmos euehantur: complanantur nares foraminibus dilatatis, os vsque ad summas malas ductum è labris turpibus, bestialitatem dentium porrigebat. Incuruatur subito bipes, monstruosa pelle tectus, & brachiis innixus pariter, perstat quadrupes, ab homine in asinum deformatus. Vnum restabat misero solatium prisco recuperando honori; si Milesias rosas degustet, formam recipiet. Querit has anxius, inuenit tandem felix: vix gustat, cum brutalitate exurâ hominem reinduit. Quid, putes, non exularet, beatam prædicans pascuis conditionem? Idem meliori iure celebrat Dauid. Et vbi, inquis, diuinæ pascuæ rosa? D. Ambrosio ad hunc locum, Serm. 14. sup. Ps. 118. Quæ sunt pascua, nisi Christus: in quibus pascuis se locaturus. Propheta testatus est? Ipse enim nos pascit, & reficit. Bona pascua, diuina Sacramenta: carnis illic nouum florem, qui bonum odorem dedit resurrectionis: carnis lilium, in quo sit splendor eternitatis: carnis rosam, hoc est, Domini Corporis Sanguinem. Et quis tantæ rosæ effectus? Suppleat Hymnus ecclesiasticus Ambrosium:

Cuius Corpus sanctissimum In arâ Crucis torridum: Cruore eius roseo Gustando, viuimus Deo.

Et vnde Deo viuimus, nisi, quia iam viuimus rationi? Aut, vnde rationi viuimus, nisi quia irrationabilitatem à nocuis pascuis contractam olim exuimus?

Idè iterum idem Propheta faustis iubilationibus exultantes diuinarum laudum confessioni nos inuitans, subdit causam: Populus eius, & oues pascuæ eius, introite portas eius in confessione, &c. Psal. 99. num. 3. Sed, cur ab vnâ ouium comparatione condignam Deo aucupatur retributionem? Credo: quia hinc illi maximam, ni insanire præsumimus, debemus. Vidistin' ouium gregem, postquam lethale fortè gramen pascuis sauciatur, balatu mæsto querulum, affectu mæsto antidotum suspirantem; huc, ac illuc dispersum; herbas, quas nouit sibi medicas, indagantem? Tales eramus: & certè perituri, nisi diuinis pascuis sanaremur. Chryso-log. Serm. 6. Probatum est prouerbis sapientissime, quia calidus venerit pastor, qui errantes oues, & lethali gramine sauciatas, superno iubilo vitalia reuocaret ad pascua. At exhibe feliciora alia Pastoris nostri pascua, & præbendæ vitæ largiora, lethali que protoparentum

Sanguis eucharisticus, cur rose.

D. Ambros.

547.

Psal. 99.

Antidotum est nobis.

Chryso-log.

esca

esca sanandæ efficaciora, quàm eucharistica. Certè non ostendes.

548.

Christus cur in præsepio collocatus.

Luc. 2.

Hefych.

549.

Chryso-log.

Mensa eucharistica vnicuique complet præsepium.

Chryso-log.

Quam ergo meritò Mariam ab esca noxia ieiunam, & quod inde est, à fame, siue inopia gratiæ, prædictisque culpæ effectibus præseruatam poluerimus, iam hinc patebit, quòd vna ad exhibendum antidotum parabatur: nec infestam veneno culpæ, aut aridam sanctitatis inopiâ radicem iure dicemus, vnde nobis remedium in eucharistico fructu germinauit. At videamus expressius in hac ipsa materia apparatus nobis à Virgine Eucharistiam. Venit tandem plenitudo temporis, quo Sol diuinus erat iam noctis tenebras discussurus: peruenerunt felicissimi peregrini, Maria, & Ioseph, in Bethlehemi; nec Orbis Principibus debita solum palatia, sed vel conducta diuerforia inueniuntur. Reducitur in stabuli angustias, augusta Maestas: ibi in Angelorum stuporem Deus editur: adorat Virgo Dominum, natum fasciat, & statim reclinat eum in præsepio. Luc. 2. num. 7. O quid agis, Maria? tam breui puppum suauissimum deponis? Reliquit paternum sinum, cur non in parthenico sinu conuiescat? Annon blandius in vlnis tuis, quàm in præsepj paleis reclinabitur? At, inquit Maria, in hoc venit: noui ego Corredemptrix, Redemptoris suauissimi ingenij: cedo tenendi dilecti deliciis immensis, vt in præsepio faultè redemptionis opus inchoetur. Ecquod illud? Hefychius hom. 2. de Virg. Libens reconditur in præsepio, vt qui sunt pecuni, accurrant, & reperiant logon, id est, sermonem, & rationem in præsepj constitutam: vt ex eo recipiant dignitatem rationalem: vt, qui currunt ad pascuas, frumentum nanciscantur: vt bestiarum more festinent, arbitantes se inuenturos in præsepj manipulos hordei, & panem veram manducaturi, alimentum vitæ, cœnam lucis, escam latitiæ, incorruptionis dulcedinem: vnde oritur notitia regni, arbor adoptionis florum, calorum hereditas, societas cum Patre, & Filio, & Spiritu Sancto. Nihil faustum de Eucharistia dicitur, quod infestum in primo pomo non doleat humanum genus.

Eandem mentem, & penè eisdem verbis exprimit Chryso-log. hom. de Virg. Deip. sed cum allusione ad escam mysticam, siue Eucharistiam. Reclinat in præsepio eum, qui proprio arbitrio callos inclinat: reclinat in præsepio eum, qui sedet super solium. Hæc porro non frustra contingebant: sed in præsepj animalium irrationalium proponebatur logos, id est, verbum, & ratio, vt pro instituto accurrerent homines, sensu rationali participes efficeret. In mensa bestiarum proponebatur Panis cælestis, vt ex hominum genere, his, qui bestiales erant, communicationem esca mystica exhiberet. Vnde meritò etiam propterea visus dixisse Chryso-log. Orat. de B. Philog. tom. 3. de eucharistica mensa: Si cum fide accesserimus, præcuditudo videbimus illum in præsepio iacentem: nam hæc vicem explet præsepj: nam & hic ponitur Corpus Dominicum, non quidem f. scilicet inuolutum; sed vndeque Spiritu Sancto circumuestitum. Maria itaque nobis cibum condit, ferculum apponit; quo bestialem famem obturantes Deo viuamus: certè, quia ipsa ab hac fame, & eius affectibus præseruata, quòd à noxio pomo temperaret.

Pintus de Concept. B. M. V.

S. VI.

Primi pomi morsus, mors indigesta: eius participes Dæmonem deuorant, inuicem deuorantur: à gula in lasciuiam proniores. Horum antidotus, Eucharistia.

M O M O R D I T protoparentis infaustum pomum, mortem deglutiuit; sed indigestam retinuit: vt communicata soboli, occisam simul redderet, & occidentem. Parum id: sic cum morsu, & morte deuorauit Dæmonem, vt à Dæmone inuicem voraretur: & à tanto veneno saturnus, iam pronior in lasciuiam laboretur. His damnis remedium præbuit Eucharistia, quam nobis mirè Maria præparauit. Videamus singula: & inde Deiparam præseruatam à pomo; & quod inde oritur, à quauis mala fame, & libidine inde orta inferamus. Accusabat terrâ Cain, vnde vox Dei: Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Genes. 4. num. 10. Neque enim tam rubebat sanguis, quàm crubescere terra fraticidio sacrilego impiata. Adesto, impie Cain, cruenta bestia: ecquis te docuit primam peccati pœnæ executionem? Vidistin' occisorem alium? Vidistin' aliquem occisum? Minimè, inquit. Vnde ergo didicisti, fratrem acerbo funere immergere, & celeriores morti plumas subdere? Væ, ipsa illum natura impulit iam corrupta, quæ non solum tenetur mori; sed inclinat occidere. Et vnde tam peruersa inclinatio? A primo illo cibo, mortis ferculo: qui in Adamo iudgestus, tam longè erat, vt aleret, & nutrirer, quin potiùs famem importaret, & mortem. Et benè indigestus, nunquam absumptus, vt communicatus, filios, non solum interius occisos redderet; sed occisores exterius. Acutè D. Zeno Veron. Serm. de Pat. de Adam locutus: Vbi sacra arboris pomum malè dulce delibauit, lacrymas reperit; dolores, & gemitus, & spinas, & tribulos, sibi met comparauit: vltimòque sudore turbatus, posteris hereditatem indigesta mortis, qua homicidium mox peperit, dereliquit. Non ergo indigestæ mortis, infamis hereditatis particeps Maria, quæ tantum abfuit, vt neci perpetrandæ inclinaretur, vt potiùs in Matrem vitæ destinaretur, dum vitam sub eucharistico cibo apparauit.

Hinc iam percipies, cur Serpenti, indigesti huiusce cibi infausto conditori, irrogetur in pœnam: Terram comedes. Genes. 3. si enim pœnæ apud Deum, vt plurimum correspondat culpis proportio: si Dæmon non tam gulæ, quàm inescantis ad gulam crimine conuincitur; quis non miretur, vt vilissimo terræ ferculo addictus, in gula puniatur? Rem, inquam, ex dictis percipies. Peccauit quippe Dæmon gulosus pariter: vnde meritò in gula sic

550.

Culpa, mors indigesta, necem suadet.

Genes. 4.

D. Zen. Veron.

551.

Genes. 3. Famam inops virtutis Dæmonem signat.

punitur. Ecquid veritum gustauit Dæmon: Summas, quas optabat, cupedias, famem protoparentum famelicorum, ab incocto, & indigesto cibo miserum deliquium. Huc iterum expressius faciunt verba D. Leontij citata supra n. 500. *Eua ciam venter de ligno gustasset; ipse huius mortem petens, incoctum peccati cibum habuit, & fame li- quescens nutritus, &c.* Sanè non decuit, vt indigesti huius cibi fame torqueretur Maria, quæ in pestiferæ huius famis auerruncamentum, cælestem sub Eucharistia pinguedinem afferebat.

D. Leont.

552.

Philip 2.

Eucharistia antidotus, quia obedientia fructus,

German.

553.

Peccator Dæmonem deuorat, inuicem deuoratus.

Philip 2.

Docebat Philippenes suos Paulus, factum obedientem Christum vsque ad mortem; mortem autem Crucis: ideoque exaltatum, & donatum illi nomen, quod est super omne nomen, vt in *Nomine Iesu omne genua flectatur.* cap. 2. num. 8. Saluatoris enim operi cælum venerationes, amores terra, trepidationes adhibet Infernus: illud colit, illa exultat, vllulat iste. Atqui, nõne nouerat Apostolus, vel minimã actione Christi, plusquam profusissimam salutem hominibus importari potuisse? Certè. Cur ergo ad Crucis arborem putauit recurrendum? Quia, quod ab arbore salutis nobis profuatur, mirificè morbo congruit medicina. Germanus Constant. Orat. 3. de Cruce apud Grefserum, vbi de Adamo vorante: *Quamuis fructus gratis adoris esset; tamen os inconditum quid, & fetidum exhalabat: iamque corruptionis pignus præferabat, &c. Cæterum, ex quo se Christus humiliavit factus obediens vsque ad mortem; mortem autem Crucis: effecta est Crux, lignum obedientie, mentemque illuminat: & aromatis instar grato halitu os complet, corque confirmat, & nos participes facit fructus vitæ perpetuæ. Tollitur autem à medio fructus inobedientia, fructu obedientia. Nihil obedientiæ lignum participat funesti, à ligno inobedientiæ. At, quanto dignius, quam Crux, Maria, lignum vitæ, salutarem fructum ministrans, appelletur, probaui supra: & audebis, hanc ligni mortis participem, & inconditæ corruptionis, indigestique halitus concipere gestatricem?*

Prior adhuc effectus alius à pomo vetito. Sic cum morte illa, & fame inde sequente Dæmonem deuoramus, vt inuicem iuxta à Dæmone deuoremur. Videamus, quid Paulus de hac re sentiat, quidque de Eucharistia antidoto enunciet. Plorabat ille apud prædictos Philippenes, esse aliquos inimicos Crucis Christi, in ipsa suæ gloriæ confusione perituros: *Quippe homines sunt, quorum Deus, venter est, & gloria in confusione ipsorum; qui terrena sapiunt: nostra autem conuersatio in calis est.* Quasi tota miseria consisteret, quod vice versa degerent iustorum: hi enim iam è cælo viuunt, illi terram sapiunt, carnem redolent, siue Infernum. Perge paulatim, Lector: multa enim necessariò euoluenda. Peccatores, qui ventrem gulosi colunt, & vitiis blandiuntur, sapere terram, id est, terræ saporem ingerere dicuntur, si gustentur. Vnde, & quomodo? Vbi peccauit Adam, gula suæ, & libidini adblandiens; properat illicò in iudicium Deus: hinc ille se ab Eua excusat trepidus: hæc, re ad Serpentem deducit, meticolosa: tunc ad Serpentem Deus, (vt supra dicebam) *Terram comedas,* inquit. Sed, quid hoc,

ò Domine, cum de bestia huius, siue Dæmonis esca dicat Habacuc: *Cibus eius electus.* cap. 1. n. 16. Verum id: elegit enim sibi hominem deuorandum, quem putat omnibus escis sapidiorem: ac propterea dicitur statim homini peccanti: *Pulsus es, & in puluerem reuerteris.* citato Genes. cap. n. 19. vt tanquam terra alat Serpentem deuoratus, qui gulofus Serpentem deuorarat. Totum est ex Paulino statim citando: *Cum, inquit, qua sursum sunt, sapimus, & quarimus; terreni esse desinimus, vt iam non simus esca Serpentis, qui vicissim datus est in escam populis Æthiopum.* Quasi Æthiopes, id est, homines moribus, & vitiis denigrati, Draconem haberent escam, cui inuicem, dum terreni degunt, esca fiunt.

Habacuc.

Genes. 3.

D. Paulin.

554.

Christum edentes in Eucharistia, inuicem edimur.

Hoc ergo est, quod ait Apostolus, ac si clariùs diceret: Gulosi isti homines, qui ventrem instar Dei colentes, Dæmonem deuorant; terram sapiunt, terreni sunt, vnde inuicem à Dæmone deuorantur: cuius cibus electus pariter, & terrenus, quia iam terrenus peccator deuoratur. *Nostri autem conuersarij in calis est.* id est: nos autem cælum sapimus, cælestem gustum ingerimus, terrenum nihil redolemus. Sed vnde, aut quorsum? Vt cælestes terrenis opponamur. Illi deuorant Dæmonem, inuicem deuorati: nos in Eucharistia deuorantes piè Christum, ab eodem feliciter deuoramur: vt idè videatur aptissimè dictum apud Ioannem, manere nos in Christo, & illum in nobis. Apertè res tota constabit ex Dauide, cui alludebat Paulinus. Describebat Propheta, Christi victoris gloriam, operantis salutem in medio terræ: quia Caluarie locus, vbi fixa Crux, totius terræ creditur umbilicus. Illi ergo clauis, qui diuinas plantas penetrarunt, has non tam pungere, quam armare videbantur, quò duriores Draconis caput confringerent conterendum. Tunc sic subditur: *Tu confregisti capita Draconis: dedisti eum escam populis Æthiopum.* Psal. 73. num. 14. Cur enim Draco detur in escam peccatoribus, omni virtutum candore spoliatis; nisi vt mutua adhesio cognoscatur? vtque in pomo vetito, & aliis peccatis à Serpente credimur deuorati; sic eiusdem credamur voratores? Aptissimè igitur in antidotum paratur Eucharistia, vbi in fructu vitæ, Christum edimus, & absorbe- mur à Christo. Nunc iam accipe, & cape integrum locum D. Paulini ex epist. 9. vbi de hoc Sacramento: *Factus est nobis in escam, vt eo Pane viuentes, & secundum eum ambulantes, possimus, iuxta Apostolum, dicere: Nostri conuersatio in calis est. Cum enim, qua sursum sunt, sapimus, & quarimus; terreni esse desinimus, vt iam non simus esca Serpentis, qui vicissim datus est in escam populis Æthiopum, vt ab his edatur, quos edit. Quod nobis è contrario salutare est, qui Christum edimus, & absorbemur à Christo, qui absorbet mortale nostrum; quia vita est, vt induat nos immortalitate.* An tanti remedij gestatrix Deipara, in illo primo morsu dignè præsumatur Dæmonis deuoratrix deuoranda: & non potiùs ab immani pomi appetitu, & fame inde proueniente, dignius præseruata colatur. Hos, qui duri non fuerint, cogget ratio cogitando.

Psal. 73.

D. Paulin.

555.

Propero ad alium è pomo vetito prouenientem effectum, affectum pestilentem, scilicet, lasciu- uiam,

Gula lasciuia mater.

Genes. 3.

Ficulnea lasciuiam importat.

German.

556.

Eucharistia castitatè conciliat.

Luc. 13.

Chrysol.

uam, Eucharistia prorsus expugnatam: hinc enim clariùs Maria præseruatio declaratur. Vix peccarunt protoparentes, in Dominum rebel- lantes, cum in se rebelles, vt nobis, libidinis motus sunt experti. Neque mirum: cum enim iam à famelica gula prosterentur, quidni speraret illius primogenita luxuria, vt victis, in tonans, noua ab eisde spolia reportare? Illud ergo mihi rariùs, quòd, cum tot aliarum foliis arborum se tegere potuissent; ficus foliis summoperè se tegere festinarent. *Consuerunt folia ficus,* &c. Genes. 3. num. 7. At fortè, inquis, de penitentia intentione prouenit electio: aspera sunt hæc folia, quæ, tanquam cilicium, inie- cto continentia fræno, sibi admouerunt. Ast ego nondum satis putarem penitentes, qui pudore nequam à Domino se abscondere, & illi quodammodo imputare culpam præsum- psere. Quid ergo sibi velint viridanti ficus in- tegumento, quibus gratia viror exaruerat? Nouit mentem, ni fallor, protoparentum Ger- manus Constant. Orat. supra citata: *Primas tenet clades illa veneris orta ex delectatione fru- ctus: huic coniungitur affectio illa, & commotio, qua sub ventre: ferunt enim, folia ficus naturali quadam proprietate sua irillationem excitare. Quasi eo ipso, quod ab arboris vetitæ fructu, gula sibi blandimenta quæsierunt, luxuriæ irri- tamenta aucuparentur, quæ in ficus foliis (quod ex multis Patribus cum Germano alibi ostendam) reperitur. Sic non potuit gula indul- genter habita, libidinis fomenta non persua- dere.*

Enunciaturus Christus, & reprehensus Iudaicæ gentis perfidiam ingrati, post propheticum cultum, & gratiarum imbres, adhuc sterilem; relicta aliarum arborum similitudine, ficum aduocat, in qua etiam iniquorum omnium durities deploratur Luc. 13. Sed pende verba: *Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua: & venit qua ens fructum in illa, & non inuenit.* num. 6. Nam est plenum mysterio, quod amplissimam vincam ingrediens, prætermittis aliis, in vnam dirigatur ficum, quæ fortè ad angulum, neque proximum, deliteret. Si fructus quæritur, cur nõ è vitibus pulchrior, & suauior? Si ab aspectu iucunditas captanda, nihil ferè inter felices arbores ficu deuenuitius. Quid ergo ad ficum raperis, optime Christe? Imò id maxi- mè expedit: venit enim Christus præcipuè in primi peccati remedium, cuius ob noxam omnes in Adamo nudo, nudi pariter, sub ficus fo- liis infausti delitebamur. Venit quidem, vt nudos tegat seipso: quod iam alij ponderant ex Chryologo. Sed eius verba profundiora sunt, quam reputantur: cur enim dicatur Adam omninò nudus, si iam ficulneo perizomate suc- cinctus? Certè, quia ficus folia, non tam tege- bant, quam pungebant pudorem: pudicitiam naturali quadam prurigine stimulabant magis, quam velabant: vnde, his amotis, Christi corpo- re, & virginali carne castitas erat homini restituenda. Nunc iam clarebit Chryologus Serm. 106. ad hunc locum: *Ad ficulneam venit Christus, ad quam legitur Adam nudus fugisse post culpam. Venit ergo ad ficum Christus, vt inueniret Adam, & nudum regeret pio sui corporis indu- mento, cuius ficus non velabat, sed stimulabat pu-*

dorem. Stimulabat: quia naturali quadam prop- rietate, vt docuit Germanus, commouet luxu- riam, quæ Carne Christi virginea gustata, & adumbrante, penitus effugatur.

Habemus in re pudicitia, infausta gula, & virgine nostræ esca certamen singulare, & no- bilissimum: hoc exhibeo. Quis vnquam cerne- ret sedentem Israëliticum populum, fontes ab oculis deplorantibus, Ætnas ab ore suspirante euomentem: lacrymas desiderij igne accen- dentem, ignem rore lacrymoso è mæstitiæ nu- bibus stillato, animantem: qui non putaret, ali- quid magnum cupere, aliquid singulare suspi- rare? Attamen applica aures, percipe, oro, quò deferantur. *In mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porrique, & cepa, & allia. Anima no- stra arida est: & nihil aliud respiciunt oculi no- stri, nisi man.* Numer. 11. num. 5. O celsa, in- famis turba: claude os, ceparum, & alliorum flatu lædens aërem. Hinc erant tot deplorantis mæstitiæ apparatus: At quando non suppuceat escas deplorare; saltem non erubescitis has es- cas, pepones, cucumeres; imò, quod foetidissi- mum est, cepas, & allia? Sed & id condonandum alias: nunc verò, dum manna adest, cæli cibus, Angelorum panis, Eucharistia figura singula- ris: quis patienter ferat, vilissimas illas escas sus- piratas? Puto, deperditos homines non solum fa- stidiuissè manna; cepas & allia appetiisse; ob- gustum illic spretum, hic affectatum: sed maxi- mè ob effectus vtriuque immisos. Cepa, & al- lium, vt nemo Medicorum ignorat, flatuosus cibus, amicus Veneris, libidinis incentiuum est. Hoc ergo suspirat, & cupit populus: quia, dum manna gustarat, se castum, & continentem fue- rat expertus: cibo renuncians, quo, satiata gula, non commouetur lasciuia. Pulchre Abbas Cel- lensis de Pan. cap. 11. *Manna fastidit, carnes cum desiderio perit, Ægyptios suspirat cibos, & conqueritur sibi melius fuisse in Ægypto. Cucumeres quoque, & pepones insipidos, porros, cepas, & allia, cibos ad libidinem commotiuos, rebellis, & ingratus populus, non multum inconuenienter esurit: amplius enim placet desidia, quam labor; luxuria eos magis delectat, quam continentia.*

557.

Idem aliun- de probatur.

Numer. 11.

Abb. Cell.

558.

A gula igitur, maximè primi pomi, orta luxu- ria: ab Eucharistia castitas restituta, indita vir- ginitas. In sæculo, sine Cere, & Baccho, friget Venus: in Ecclesia, vice versa, sine cælesti Pa- ne, & Vino, languet pudicitia. Est enim Eucha- ristia nostra frumentum electorum, & vinum germinans virgines, Zachar. 10. Ex his ergo, puto, clariùs patebit, quam immunis à proto- parentis gula, à pomi clu foret Maria, cui tam nihil libidinis substituitur. Virgo virginum destinata, necessariò à luxuriæ pomo, omni ce- pa, & allio nocentiore, præseruanda videbatur: cur enim à radice lasciuia libidine infecta vir- ginitatis stemma pullularet? Sed maius robur argumenti ex eo, quod vna eucharisticum luxu- riæ famis sentiret, quæ ab altore pio, in horreum felicissimum fabricatur?

Furti arguar, ni iterum recurram ad illud Cant. 7. num. 2. vbi ad Mariam: *Venter tuus, sicut acernus tritici, vallatus liliis.* Vbi Rupertus: *Venter tuus, venter interioris hominis, iux- ta quod quodam loco dixit: Qui credit in me, sic-*

559.

Cant. 7.

Maria de virginitate, & innocentia parat Eucharistiã.

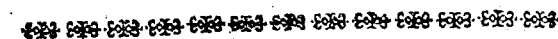
ut dicit Scriptura, flumina de ventre eius fluent aque vine: ipse est sicut aceruus tritici, id est, nunquam indiget pane verbi Dei; imò abundat omni tritico, quodcumque seminauerunt omnes aly. Tot ante sæcula nunquam panis diuinæ doctrinæ indigens prædicatur Maria: frustra tamen, si in primo instanti esuriret, & poma veritæ scientiæ inescata obcæretur. Sed in hoc tritico, ad rem præsentem fumo eucharisticum: quid enim tritico cum liliis, nisi quia cælestis Panis, virgineo, & liliato candore condiri debuit? Guillelmus ibi: Aceruum istum triti-

ci vallauit Dominus liliis, id est, eandem circumdedit perpetua virginitatis: perpetua enim virginitate illam decorari oportuit, de qua Panis cinium, ut etiam peregrinos aleret, corporaliter nasci voluit. Ut panis generans virgines, virginitatem in Matre præfundaret. Cur ergo non dixerim, eundem Panem, qui famem à poma noxio illatam, erat adducta saturitate amoliturus, saturitatem istam in Matre præfundasse, quam prouidus Altor ab omnibus cuiusvis famis miseris præferuaret? Sed de his fatis.

ANTHOLOGIA IX.

Christus erga Mariam præcauens Gubernator.

§. I.

Humanum genus de culpa æstuans, naufragum, inconstans.

560.

Peccator omni mari turbulentior.

Ic iam tertius titulus, quo initio huius Articuli probaui, Christum Dominum redemptionis præseruatiuæ authorem, cum expediret. Id ergo in præsentia Anthologia discutiendum, an Deipara ex naufragio, ventis, & vorticibus obruentibus, fuerit post procellam liberata: an potius à præcauente Gubernatore nostro felicius, & decentius præseruata. Vtque clariùs procedatur, considerandum prius, qualis humana conditio post communis culpæ naufragium perseueret; quam æstuans, quam inconstans, quamque omni mari turbulentior: vt dum ab his longè Mariam constituerimus, immunis à naufragio cognoscatur.

561.

Marc. 3. Peccator secessu Christi punitur.

Quærebat totus amanter anxius, anxie edificans, hominum salutem cælestis Gubernator Christus. Marc. 3. cui tamè illi sacrilegè ingrati, nimis seduli mortem machinantur, n. 6. Putares, summæ impietati, pœnarum summam subito imponendam: & tamen nec leuiculo admonitos verbo relinquit illos Christus: vnde subditur: Iesus autem cupi discipulis secessit ad mare. num. 7. Quasi in ipso ad mare secessu, fatis illos punitos declararet. Et cur ita? Acutè Chrysol. Serm. 32. Secessit ad mare, ut cõparatione fluctuũ, prauitorem Iudeorum probaret, & demonstraret errorem. Non solum procellosũ culpæ pelagus nauigabant Iudæi; sed etiam in mare omni furore sæuius, omni horribilius sæuitie transformabantur, turbulento quouis Ionio turbulentiore. Secedit ergo Christus in mare, ipso opere perfidos coarguens;

ac si longè mare istud serenius de malacia, de serenitate tranquillius, quàm quod illorum peccatore æstuans intumescerat.

Oratur à Christo signum: sed signum negat impiis Dominus, nisi signum Ionæ Prophætæ: Sicut enim, inquit, fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus: sic erit Filius hominis in corde terra tribus diebus, & tribus noctibus. Matth. 12. n. 40. Sepulcrum suum prædocet in monte, in terræ visceribus excauandum: & cum facile possit, è terra etiam sumere figuram, è solo mari petere habet conuenientiùs. Et quid passio, sepultoque Domino, cum fluctibus, cum procella? Quia, quæ ibi procella Ionam vndis addixit, quæ sæuientes vndæ, Prophetamque deorantes sepelierunt, cum procella, & fluctibus peccatorum illorum Christum damnantium comparata, sibi inuicem mirificè respondebant. Fauet idem Chrysol. post alia, Serm. 37. vbi de Iona Christo comparato: Quid sibi vult confusa ventis procella, nisi Diabolum, qui cor Iudæ penetrans, Reges, gentes, populos, militiam, Iudices, marinos eleuauit, & inflauit in fluctus: vt ascendentes, & cadentes vnda, authorem suum, sæculi peterent ad quietem? Audi vndas sæculi, audi Prophetam dicentem, &c. Benè ergo è mari sumitur comparatio, ad plurquam marinos æstus exprimendos.

Matth. 12.

In prima rerum productione creata terra, erat inanis: & vacua. Genes. 1. num. 2. quam deinde aqua totam tegebat, vt ex num. 9. fatis constat. Sed, si tandem arida erat apparitura, quid nunc aquis submittitur, & tenebricoso subfœternitur abyfso; vt è fluctibus, & tenebris, in fructus, & lucem postea erumpat? Scilicet, quò ex productione, & renouatione primæ matris, naufragæ, & fluitantis, terrigenæ discerent, interim etiam sibi fluitandum, nihilque habendum solidi, donec pacatis vndis affectuum in mentis serenitate conquiescerent. Idè Drogo Oltienf. lib. de Sacram. Domin. Pass. Ecce animaduerto, Domine,

563.

Genes. 1.

Impia mens vacua fluitat.

lib. de Sacram. Domin. Pass. Ecce animaduerto, Domine,

562.

Impij corda procella, & fluctus.

Matth. 12.

Chrysol.

563.

Genes. 1.

Impia mens vacua fluitat.

Drogo.

Domine,

Domine, quia terra mentis mea adhuc inanis, & vacua est; & tenebra super faciem abyssi. Inanis est: quia fluitat misera inquietudine per inane nugarum, & phantasmatum suorum: vacua bonorum operum fructus, &c. Abyfso inferior, & obscura, inuocat abyfsum superiorem, te, qui exsuperas omnem sensum: inuocat te, Domine, abyfso mentis mea, vt etiam de me nouum calum, & nouam terram crees. Ni enim ita creetur, & recretur, semper procellis improbis subiacebit: nescit enim, dum tenebræ, dum culpa durat, infauste naufraga mens non fluitare.

564.

Genes. 4. Amor Dei cor seruat.

Vbi se à Dei vultu, & amicitia expulsum vidit Cain, subdit illicò: Ecce eiecis me hodie à facie terræ, & à facie tua abscondar: & ero vagus, & profugus in terra. Genes. 4. num. 14. Ast vnde consequentiæ robur, hominum miserime? An idem est, non stare Deo, & æstare mundo? & quòd ibi non figeris, hic vagari? Certè idem: quia necessariò inquietis se fluctibus, & perstreptenti pelago immittit, qui è corde serenum illud pietatis pelagus Deum, pacatas vndas gratiæ dimittit. Hugo Victor. ibi apud Godefr. Ecce morbus hominis, cor, scilicet, inquietum, & fluctuans: causa morbi, amor mundi; remedium morbi, amor Dei. Tot quippe cor fluctuat æstibus turbulentis, quot feruet caduci amoris affectibus incompositis: periturum omninò, nisi auspice Deo semotis naufragij causis deducatur. Erudite D. Paulinus epist. 4. (ad illud Luc. 8. vbi Dominus ventos perstreptentes increpauit) monet, perpetuò rogandum Christum Dominum: Vt increpans ventos Spirituum inimicorum, vel etiam nostrorum sensuum, saluos nos faciat à pusillo animo, & tempestate: tendentibusque nobis ad tranquillitatem suam maria consternat: vt quasi naues suarum onerarias opum, deducat in portum saluis: vitricibus fluctuum puppibus, virides latus impoat cor onerari. Ragilitas quippe humana, quæ etiam ad scrupulos collabitur, absque dubio, internis ventis agitata, ad scopulos naufragabit, nisi à gubernatore nostro deducatur, & fluctuans, amore placidissimo firmetur.

565.

Timor sæctus cor stabilis.

Thren. 1.

Drogo.

Deploratur Ierusalem sedens in puluere, vidua gemens, soluens tributum, fabula gentibus, derisus hostibus; idque latè, & patheticè, satis per versus septem: deinde subditur: Peccatum peccauit Ierusalem: propterea instabilis facta est. Thren. 1. n. 8. Hucusque non inculcata culpa, pœnæ nihilominus terribiles inculcantur: at, cum peccatum proditur, cui supremum aliquòd malum responsurum videbatur, vna instabilitas memoratur. Nec immeritò: ab hac enim vna instabilitate, mysticæ Ierusalem ruina procedit vnicè. Quid ita? Quia, si per culpam redditur anima mobilis, fabulosa, & instar arenæ marinæ fluitans, atque æstuans, quid mirum, si, quidquid speciosum prædificatum fuerat, corrueret? Allucet Drogo supra citatus: Timor Domini stabile cor facit, vt domus septemplex gratia superædificata, Prou. 9. num. 1. perseueret immobilitas. Tu nosti, Domine, quàm inquietum est cor meum, & instabile, sicut puluis, & velut arena maris: vt quidquid moliar superædificare, potius in ruinam capitis videar coacervare. Quàm benè dictum est: Peccatum peccauit Ierusalem: propterea instabilis facta est. Quomodo enim instar arenæ maris æstuantis non refor-

beat mobilis, quæ sibi instar arenæ vilis, affectuum sollicitudines multiplicauit?

Hinc est, quòd propellendæ Discipulorum gloriolæ, si fortè subrepenti, monebat Christus Dominus: Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Serui inutiles sumus. Luc. 17. num. 10. Sed vnde tam inutiles, si cooperante gratiâ, tanta peregerunt? Quia de se, sic naufragi, & instabiles, debentes ventis ludibrium, lanienam scopulis, nihil nisi omninò inutile ostentarent. Chrysol. Serm. 161. Quando per se homo utilis ad diuina, qui se sibi est inutilis ad humana? Cogitet homo cordis mala, carnis vitia, voluptatum fluctus, desideriorum procellas, irarum scopulos, naufragia eriminum: & tunc quidquid in se est vile, dabit Deo: sibi quidquid inutile est, deputabit. Nihil sine diuini gubernatoris gratiâ, qui & mulcere potest ventos, & tollere fluctus, serenabitur: melius enim humano mari, id est, naturæ naufragæ conuenit illud Lucretij lib. 2.

Insidiæ maris insidias, virisque, dolimque Et vitare velint: neve ullo tempore credant, Subdola cum ridet placidi pellacia ponti.

Quod pulchrè imitatus Tertullianus lib. de Pallio: Mari fides infamæ: dum & flabris aquæ mutantibus, de tranquillo prorsum, flustis temperatum; & exemplo de decumanis inquietum.

Cincta mari, coronata fluctibus, spumis circum canescens imperabat Sidon, typus humanæ indolis iactabundæ, & in pelagi corde sita gloriabatur: ad quam tunc Ithias: Erubescet, Sidon: ait enim mare: fortitudo maris, dicens. cap. 23: num. 4. Quasi mare ipsum insulam subfannet, & rubore suffundat pudibundo. Sed ô delirium! vnde enim benè sitæ, fundatæ optimè insulæ subfannans accedat pelagus natura vagum; genio instabile? Insulæ habitatoribus insultat mare, & elementum tempestatibus, & inconstantiâ iam diu infame, se exonerans, infamiam, ad incoinitos & procellosos hominum affectus, longè inquietiores, tranfert confidenter. Ambrosius ibi lib. de Elia, cap. 19.

Tanquam fatigati elementi vox ista dicebat: Erubescet, Sidon. hoc est: Meos fluctus negotiator arguis, cum sis ipse fluctibus inquietior: erubescet velut pudore, quoniam periculo non moueris. Verecundiores sunt venti vestris cupiditatibus: illi habent vitia sua, nunquam vestra querendi studia feriantur: & cum otiosa tempestas est, nunquam vestra otiose sunt nauigia: versatur vnda sub remige, quando quis sit à flamine. Non sinit itaque elementum quiescere, qui perpetuò internis cupiditatibus inquietatur: non sinit feriari mare, qui nunquam à libidinis fluctuatione feriat: ventorum æmulus marinos impellit vortices, qui internis sauiorum ventorum flatibus verberatur. Sic natura per peccatum naufraga, redditur omni pelago turbulentior.

Mira visio illa Ezechielis, vbi, vt ipse narrat, sub quatuor bestiis, quatuor regna depinguntur, quæ consurgunt de terra. cap. 7. n. 17. Audi tamen, quid initio capitis dicat n. 2. Ecce quatuor venti cali pugnabant in mari magno, & quatuor bestia ascendebant de mari. De terrâ ascensuræ bestie regnatrices, siue bestialia regna dicuntur: quæ tamen huc è mari dicuntur emissæ. Anne idem? Planè: terra enim, siue terrena propago

566.

Luc. 17.

Hominis conditio inconstans.

Chrysol.

Mari fallax pellacia.

Lucret.

Tertul.

567.

Isaiæ 23.

Peccator est in insensibilibus reprehenditur.

Ambros.

568.

Ezech. 7

Anima impia ventis agitata.

Ric. Viç. propago vnde ascenditur, iam peccato naufraga, omni æstuat mari fluctuosior. Ricard. Viçtor. ibi apud Godefr. licet mouere dubium non curarit; aptissimus tamen dubio soluendo, sic scribit: Quis nescit, mare quam sit instabile, & inquietum, quod semper mouetur ad omnem flatum, impulsu quo ventorum? Recte itaque in eo cordis mutabilitas, & inconstantia figuratur: eò quod verè sit similis fluctui maris, qui a vento mouetur, & circumferitur. Quia non eà facilitate venti flatulo mare commouetur, quam prauis motus flabullo cor ventilatur, in noua semper naufragia impacturum.

569. Vide nunc, si à quouis vento circumferatur miserè naufragaturum genus nostrum; quale, quatuor, id est, omnibus ventis digladiantibus, se sit gesturum. At, inquis, in mari inuicem concertare solent venti contrarij: in animo verò affectus vnde opponuntur? Ex contrario genio, quo quisque in diuersa rapit, & in idem animæ damnus coniuans, in contraria distrahit mari turbido, nauis lacerat. Idem Ricardus: Quæ est ista pugna ventorum, nisi fortis impulsus, & vehementia tentationum? Diuersitas verò ventorum calis, contrarij sunt affectus animi: aliter enim spirat concupiscentia, aliter flat iracundia; aliter autem, & aliter confidentia, vel dissidentia. Debachantium affectuum agmina sibi opponuntur, perturbant omnia; nec animam permittent conquietescere, & in statione secura permanere.

570. Hæc est, vt tandem concludam, hæreditaria illa miseria; quam nobis primus parens dedicauit: vix peccat, cum statim fluctuans æstuat, æstuat naufragatur: optimèque id Scriptura voluit commemoratum. Abscondendo Adamo causam præbuit, quod audisset vocem Domini Dei deambulantis in Paradiso. Genes. 3. num. 8. Satis miri est, quod Deus ambulare, & progredi, cum sit ipsa constantia, dicatur: sed plusquam mirum est, quod non tam ambulare dicatur, quam deambulare; ibi errabundos gressus, & commeantes vagationes stupefascas, necesse est. Causam tamen scitè aperit Hugo de S. Viçt. vbi apud Iulm. Non ambulauit, sed deambulauit hinc, & illuc, quasi errabundus, & vagus; in directum non vadens, sed pergens quocumque; hoc est deambulare. Et quare deambulare itaque voluit? Vt ostenderet si talem fortis, qualis intus cæperat ille esse: iam enim in comota erat veritas, & fluctuabat, & idè veritas foris deambulabat. Totus naufragans fluctuabat Adam, in illoque tota progenies æstuat, intus quodammodo Deum commouens, & concutiens: idè talis foris apparebat. Nunc ergo, quam ab hoc communi naufragio, & vaga fluctuatione præferuetur Deipara, videamus.

Hug. Viç. Ric. Viç. Deipara ab orig. pecc. praeferuata. Ricard. Viçtor. ibi apud Godefr. licet mouere dubium non curarit; aptissimus tamen dubio soluendo, sic scribit: Quis nescit, mare quam sit instabile, & inquietum, quod semper mouetur ad omnem flatum, impulsu quo ventorum? Recte itaque in eo cordis mutabilitas, & inconstantia figuratur: eò quod verè sit similis fluctui maris, qui a vento mouetur, & circumferitur. Quia non eà facilitate venti flatulo mare commouetur, quam prauis motus flabullo cor ventilatur, in noua semper naufragia impacturum.

571. Deipara ab orig. pecc. praeferuata. Ricard. Viçtor. ibi apud Godefr. licet mouere dubium non curarit; aptissimus tamen dubio soluendo, sic scribit: Quis nescit, mare quam sit instabile, & inquietum, quod semper mouetur ad omnem flatum, impulsu quo ventorum? Recte itaque in eo cordis mutabilitas, & inconstantia figuratur: eò quod verè sit similis fluctui maris, qui a vento mouetur, & circumferitur. Quia non eà facilitate venti flatulo mare commouetur, quam prauis motus flabullo cor ventilatur, in noua semper naufragia impacturum.

§. II. Maria fluctuanti arca gemmeæ fenestra, portus salutis.

ONSERVANDIS naufragaturi humani generis reliquii, arcam parauit Deus, cuius dum fabricam, & tenorem præcipere Noë, sic subiungit: Fenestram in arca facies, & exibitio cornu mabis summitatem eius. Gen. 6. num. 16. Fortè in alto ista, vt lucem immitteret, aquam non admitteret. Ast, quæ lucem immitteret, si clausa erat, vt colligitur ex cap. 8. num. 6? Fugiant aliqui ad Hebraum, vbi habetur ex aliquorum interpretatione: Lucernam facies. Sed, quæ ista lucerna, quæ ingentem arcam illuminet, nec incendat? Quæ lucerna, quæ à nostro fenestra valeat appellari? Imò, quæ fenestra, quæ clausa, vt diluuium impediatur, expedit splendores: Dicam, quid sentio, si audis prius ibi Lyranum: Hebraei habent, lucernam: & dicunt aliqui, quod ista lucerna erat lapis pretiosus, suo lumine illustrans arcam, sicut carbunculus. Alij autem dicunt, quod fuit fenestra crystallina, vt lucem reciperet, & aquas prohiberet. Ego vtrunque coniungerem: ipsamque carbunculum speciosissimum speculari conditione in fenestram efformatum, vt innato conceptoque splendore arcam illuminaret, arcens aquas, combibens radios. Vt cunque fuerit, gemmea erat fenestra, quæ non obducta & clausa, arca inundaret: quæ non gemmea & diaphana, cæcutiret.

572. Erat arca ista, vt nemo nescit, Ecclesia typus, extra quam periturus; in qua solâ salus per Christum comparatur: à naufragio æternæ damnationis præferuata, quæ tamen iam, in ipso saltum originis peccato, naufragatur. Vt verò tota intus obscura, de foris verò, atro oblita bitumine, partem fenestræ habebat puram, atque diaphanam, non solum lucidam, sed etiam illuminantem: sic Ecclesia habet Mariam matrem lucis, gemmam, & lucernam, non solum in se illustrem, sed illustrantem: nullâ piceam atredine, nullâ obscuritate maculatam: per hanc à priori naufragio erepta, à secundo præferuata. Benè Helychius Orat. 2. de laudibus Mariæ, quem do carptim: Iure proculdubio, omnis grati animi lingua saluat Virginem, & Deiparam, &c. Iste cognominat eam matrem lucis; ille stellam vitæ, &c. Specimen cuius, gemma Sole splendidior, &c. alij similiter lucernam oris expertem, quæ à seipsa iugiter ardeat: Arcam, arca Noë latiore, longiore, illustriore. Idè Honorius Cant. 1. n. 8. vocauit Mariam, Cali fenestram, per quam Sol iustitie in mundum respandit. Non ergo putem, eiusdem esse conditionis quoad puritatem, cum reliqua Ecclesia, Mariam; per quam Ecclesiæ tenebræ obscurissimæ illustrantur: nullum commune cum Ecclesia passâ naufragium, quæ prioris naufragij remedium, & euitando secundo contulit præsidium.

573. Sed, quidni feruet naufragos nunquam naufraga, quæ ipsis portus dulcissimus facta est: Ioan. Geometra Hym. 4. ad Mariam: Καίρε, πλέεσι συνέμποτε, ναυαγένοι σωτήρ, Ἰθύντης, λιμῶ, ἰσία λευκότατα. Salue, nauigantibus comes, naufragorum seruatricis, Gubernatrix, portus, velum candidissimum.

574. Maius aliquid expendo in hoc portu. Non inueniremus Christum portum per Mariam, nisi prius ipse Christus, dum tota natura origine vitiatâ naufragabat, portum securum, & quietem placidam, omnibus naufragij damnis expertem, in Mariæ libertate reperisset. Recole, quæ supra dixi ad illud: Pulchra sui genâ tua, sicut turturis: collum tuum, sicut monilia. Cant. 1. num. 10. Vbi in redemito collo, immuni ab omni iugo, libertatem Mariæ, Patres celebrant. Nunc vide, quid de his monilibus Græce dicatur: ὀφθαλμοῦ, sicut harmisci. Est autem ὀφθαλμῶ (vnde diminutiue ὀφθαλμῶ) lunatus portus, qualem describit passim Authorum quiuis. Audiendus hic Nicæn. apud Delr. Vsurpamus, inquit, propriè vocabulum, ὀφθαλμῶ, de locis maritimis, in quibus parte interiori, litus sinu suo mare, instar Luna falcata curuatum excipit, quietemque de mari ad nauigantibus præbet. Verum per translationem, ob eiusmodi formam similitudinem, etiam ornatus is, qui collum ambit, ὀφθαλμῶ appellatur, hoc est, torques: at cum forma diminutiua pro ὀφθαλμῶ, dicimus ὀφθαλμῶ. Aptissima explicatio ad litteram; sed neque mihi inepta ad mysterium. In vno Mariano collo, siue libertate, portum sibi commendat Christus: & qui quocumque oculos conuerteret, naues, & prouincias naufragas, & inundatas aspiciet; in sola Mariæ, quam præferuat, tutam, & quietam à fluctibus naufragium commouentibus, inuenit stationem. Neque mirum: dum enim cæteri omnes homines peccato ab origine naufragi, Christum, saltem ad mortis naufragium, impulerint; quid non quiescat in Mariæ, cuius innocentia purissimæ nunquam naufragæ, non verberatur malitiâ, sed malaciâ recreatur?

Cum tot multa gloriosissima nomina Christo Domino parentur, tunc augustius illud, Emmanuel, componitur; cum expressior materna Mariæ dignitas, de virginitate phœnix declaratur: Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium; & vocabitur nomen eius, Emmanuel. Isai. 7. num. 4. Sed cur, inquis, quando Mater decorius commendatur, tunc Filij nomen celebrius prædicatur? Credo, vt, dum illustrius Filij nomen Matri videtur adblanditum, aliquid in Matris nomine excogites, quod excellentissimè Filio correspondeat. At, cur tanta cura, vt Maria nomen decorè, ex Filij nomine intelligatur? Ne fortè Maria vocabulum ad interpretationem aliam deduceretur, quâ aliquid naufragantis, & ab amara falsugine emergentis, videtur denotari. Do pulchra, nec dum explicata verba Ambrosii ad hunc locum, de inst. virg. cap. 5. Emmanuel, quod interpretatum est, nobiscum Deus. Vnde hoc munus? Non de terra vtiq; sed de celo. Vas sibi hoc, per quod descenderet, Christus elegit, & sacrauit templum pudoris. Per unam descendit; sed multas vocauit: vnde & speciale, Maria, Domini hoc nomen inuenit, quod significat, Deus ex genere meo. Dicitur autè Maria multa: nam & Maria soror Aaron dicta fuit: sed illa Maria, amarundo maris vocabatur. Vni ergo Dominus in amaritudinem fragilitatis humane, vt conditionis amaritudo dulcesceret, Verbi celestis suauitate, & gratiâ temperata. Vult itaque Ambrosius, longissimum discrimen inter vtriusque Mariani nominis etymologiam intercedere: Maria Deipara, diuini tituli particeps habetur, & Christo gratâ vicissitudine correspondet: vnde, sicut ille, Deus nobiscum, dicitur: sic illa, ex genere meo Deus, appellatur. Maria verò Aaronica, amaritudinem maris sonat: cum cuius tanquam è naufragio falsugine, nihil commune melior nostra Maria habere potuit. Ad Mariam ergo Aaronicam, & alios omnes, qui simili amaro naufragio subiacebant, liberandos, descendit Dominus. Sed vas, per quod descenderet, è celo, id est, purissimum elegit, non de terra, siue terrena fragilitatis amaritudinem præcedatum: quo non tam naufraga, quam placidissima portus statio Maria intelligitur. Aliter hunc locum tracto infra n. 722.

575. Maria, portus salutis. Geometra. Epiph. Diodor. Sic. Maria, Christi portus. Cant. 1. Maria, lux, & fenestra fulgoris. Helych. Hono. Sec.

§. III. Conceptio Mariana faustum nunciat: quia nihil funestum exhibebat.

ABER ad rem, in qua sumus, multum emphasis epitheton illud, quo Ioannes Geometra, Christianus Apollo, Cygnus celestis, Mariam non solum gubernatricem, & portum naufragantibus appellauit; sed tanquam summum vocans conclusit: velum candidissimum. Vt autem in illis hymnis, (quod eruditi norunt,) non solum diuina congerit, sed humana exornat; attentius considerandum, quid magnum in velo candido appareat; aut quo festiuae allusionis gustu

gustu id dicatur : iuraremque ad historiam Thelei celebrem recurrisse, quam postea tot fabulis Poeta inuoluerunt. Theleus cum e patria, tributo infami obnoxia, pro eiusdem libertate Cretam nauigaret, ad expugnandum Taurum, virum hoc nomine superbum iuxta, ac strenuum; in mandatis à Parente Aegeo accepit, vt, si victor rediret, mutato nauis velo, (quod nigrum gerebat,) candidum aliud in lætitiæ appenderet significationem. Abiit, conflixit, superauit. Erat interim pater in Attica, ab alta turri semper expectans, ab alta specula reditum suspirans: tunc sic subdit Plutarchus in Vita Thelei: *Cum Attica appropinquaret, tradunt præ gaudio, neque Theleo, neque gubernatori in mentem venisse, vt velum illud tollerent, itaque saluos se venire Aegeo ostenderent: sic hunc desperata incolumitate suorum, præcipitem se egisse, & perisiss.* Quippe ad nigri veli conspectum, nihil felix & faustum potuit concipere.

Plutarch.

577.

Maria Conceptio, faustū gaudium.

Pone ergo mihi vniuersum humanum genus ab Adam, (qui primus audiuit, Mulierem Serpentis caput contrituram) ex Mariana Conceptione, salutis, & incolumitatis recuperatæ nuncia fausta suspirans, & sperans: certè, si hæc etiam in medio hoc pelago, quasi naufragij, & captiuitatis particeps, atro pariter culpæ velo nauigans appareret: nonne desperationem salutis, & spei nostræ gladium potius afferre, quam gaudium nunciare videretur? Sed quam aliter exultans canit Ecclesia: *Conceptio tua, Dei Genitrix Virgo, gaudium annunciat vniuerso mundo: ex te enim ortus est Sol iustitiæ, Christus Deus noster.* Non obtegebatur Conceptio illa atro vellere, non nigro velo nauigabat, quæ naufrago mundo gaudia, & salutis nuncia dicitur attulisse: quid enim faustum nunciaret ægra, & communi naufragio consépulta?

578.

Ant. Per.

Infaustū nunciū gaudium.

2. Reg. 18.

Gaiet.

Præoccupauit mihi optimum in hanc mentem locum doctissimus Archiepiscopus, Antonius Perez, Benedictinæ Famil. splendor. Confosso Absalonis rogauit Achimaas Ioab Ducem, vt nunciatoris rem Dauid mitteretur: ad quem Ioab: *Non eris nuncius in hac die; sed nunciabis in alia. Hodie nolo te nunciare: filius enim Regis est mortuus. Et ait Ioab Chusi: Vade, & nuncia Regi, que vidisti.* 2. Reg. 18. num. 19. Et quid aptius apparebat in Chusi, infaustis illis nunciis deferendis? Est Chusi, non tam proprium, quam appellatiuum nomen, sonans Æthiopem: ideo acutè ibi Caietanus: *Afferendum enim nunciū mæstum misit Æthiopem.* Et, scilicet, teter color, teterrimo etiam nuncio responderet. Si igitur Mariana Conceptio tetra foret, non tam gaudium lucis, quam incestitiam noctis nunciaret; absconque, nisi tota rutilaret, ferendo splendori afferretur. Hæc ferè Perez Serm. vernaculo de Concept. Virginis: quæ mens acuminis non vulgaris, nobis plurimis locis longissimè illustranda.

579.

De eodem. Varab.

Addo in primis vim historici ex versione, & explicatione Vatabli, qui ex Hebræo sic legit: *Vade tu, & significa Regi, que videris.* Deinde in notis sic scribit: *Chusi, id est, Æthiopi cuiusdam viti, aut natione, aut propter nigrorem faciei: non est nomen proprium.* Secundum, de nigrore faciei, magis probò: licet enim nunciū esset mæstum; non tamen decenter ad Regem

vilis Æthiops mitteretur. Hebræus igitur, & nobilis: sed tamen nigerrimo vultu insignis apparatur. Tota emphasis latet in *ly, significu.* Quasi dicat: *Curre, propera, Niger; & ipso tuo colore, occisi filij signum esto Regi: vt prius luctum, & mortem, ab atramento, quo inscriberis; quam à verbis, quæ dixeris, condiscat.* Apto huc pulchra verba Curt. lib. 4. de seruo, qui Dario nunciū defunctæ vxoris deferebat. *Exceptus à vigilibus, in tabernaculum Regis perducitur gemens, & veste laceratâ: quem vt conspexit Darius, multiplici doloris expectatione commotus, & quid potissimè timeret incertus: Vultus tuus, inquit, nescio quid ingens malum præfert: sed caue, miseri hominis auribus parcas: didici enim esse infelix: & sepè calamitatis solatium est, nosse sortem suam.* A vultu illo subtristi & funesto, à veste lacerata, nihil hilaris nunciij poterat sperari: & quid gaudij Conceptio tristis, laceratæque per culpam nunciaret?

Curt.

580.

Genes. 8.

Columba nunciatrix.

Lyrano.

Emisit olim Noë columbam fausta finiti diluuij nuncia relaturam: & addit Textus: *Qua, cum non inuenisset, vbi requiesceret pes eius, reuersa est ad eum in arcam.* Genes. 8. num. 9. At qui quadraginta dies antè, apparuerant montium cacumina, num. 6. & per totidem istos dies, absque dubio aquæ fuerant imminuta. Quid ergo non inuenisse, vbi figeret pedem, columba dicitur? Respondet ibi Lyrano: *Hoc videtur falsum: quia iam antea apparuerant cacumina montium. Sed dicendum, quod ex diuina mora aquarum super terram, terra non erat desiccata adhuc; sed erat quasi lutum, in quo non libenter quiescit columba.* Non poterat, quæ confecti naufragij nunciū faustum in secunda missione, erat allatura; in prima aliquid, quod naufragatorium diluuium saperet, afferre. Non poterat tunc in extremis pedibus, imifve ungulis, lutulentæ aquæ maculam gestare, paulò post ridentis oliuæ serenitatem gestatura: & ipsamet Conceptio Mariana, quæ; vbi erupit, gaudium serenandæ procellæ nunciavit vniuerso mundo, immunda fardiantium limorum labe fœdaretur?

581.

Psa. 67.

Maria qualis columba.

Guillelm.

Bernard.

Non talem columbam nostram contemplantur Dauid exclamans ad fideles: *Si dormitis inter medios clericos, penna columba deargentata, & posteriora dorsu eius in pallore auri.* Psa. 67. num. 14. inuitans, vt in quauis sorte, instar Mariæ, placido animi silentio, & sopore quiescamus. Sed, vnde pennæ illius deargentatæ, cum terrenæ fortis, & humanæ naturæ foret particeps? Respondet Guillelmus ad cap. 2. Cant. num. 7. *Penne eius, virtutes eius, quibus subleuatur à terra, licet originaliter esset ex terra: penna eius deargentata, id est, nitida; nihil obscure, vel sordide admixtionis habentes.* Non pedem in luto figit columba nostra, nihil contrahit fordidum, nihil naufragantis Orbis participauit. Pulchre Bernard. Serm. 2. de Natiuit. locutus de Maria: *Non sensit naufragia vilius vitij, nedum originalis, vnde omnis obscuritas deriuatur.* Scilicet, nec aliter serenitatis veniret nunciatrix.

582.

Genes. 8.

Quærent omnes Interpretes ad illud Genes. 8. num. 6. *Aperiens Noë fenestram arce, quam fecerat, dimisit coruum: qui egrediebatur, & non reuertebatur, donec siccarentur aquæ super terram.* quidnam de huiuscemodi coruo factum foret:

ly

Nuncijs felix nescit gaudia nunciare.

D. Paulus.

583.

Genes. 8. Spiritus Sanctus nunciat faustissima.

Ioan. 1.

D. Ambros.

584.

Maria colūba felix.

Canis.

ly enim, donec, non significat tunc reuersum, vt similibus locutionibus comprobatur: & respondent vltimum, aut suffocatam periisse; aut depascentem cadauera substituisse. Sed cur, inquam ego, aut suffocari permittitur, aut subsistere non reuersurus: qui nuncijs à Patriarchâ fuerat expeditus? Noli, putarem, Deus, vt nocturnus teterrimæ auis color, transacti diluuij, serenitatisque claritatem nunciaret. Allucet tantisper D. Paulinus epist. 4. ad illud Cant. 5. num. 11. vbi coruo crines Sponsi comparantur: *Bonus iste coruus, nec ille ad arcam reuertendi immemor: sed ille pascendi Propheta memor, &c. Vnde nunc coruus iste, non noctis, sed luminis coruus est: cuius coloris speciosi crines sunt.* Quasi nigredo corui prophetici ad mysterium, in ipso adhuc atro, aliquid speciositatis sortiri videretur: arcæ verò coruus, qui typus Dæmonis, nihil non horroris haberet, & fœditatis. Vnde ergo serenitatis lucem annunciare poterat, & candorem?

Nimirum, seruabatur tanti nuncijs munus purissimæ columbæ: de qua ibidem subditur: *Veni ad eum ad vesperam, portans ramum oliuæ virentibus folijs in ore suo. Intellexit ergo Noë, quod cessassent aquæ super terram.* num. 11. Sed, cur, inquis, ex tot puris, mundisque auiculis, vna in id ministerij seligitur columba? Quia sub eius formâ postea Spiritus Sanctus erat appariturus: vt quemadmodum in Baptismo Christi Ioan. 1. num. 32. visibiliter apparuit, & ad Baptismum nostrum (vbi peccatis naufragantibus munda surgit natura) venit inuisibiliter, pacem illatam nuncians, diuina columba: sic post diluuium, vbi caro naufragauit, saluæ iam meliori naturæ sub eodem typo pacem nunciaret. D. Ambros. Serm. 2. r. ad finem, de Spiritu Sancto locutus: *Columba enim ipse est, que nunc ad Ecclesiam Christi in Baptismo venit: qua quondam ad arcam Noë in diluuiio properauit, tunc illi securitatem annuncians oliuæ ramo.* Tam felix nuncijs, felicissimam, & purissimam nunciatricem requirebat, sub qua totus diuinus Spiritus deligeret.

Vnde iam infero, cur hæc ipsa columba, typus Virginis nostræ habeatur. Non nunciaret gaudium, id est, libertatis salutem, & communis naufragij terminum Mariana Conceptio: nisi in ipsa Conceptione Maria sic Spiritus Sancti plena appareret, sic Spiritui Sancto similis, vt eadem columba, nunc Spiritui Sanctum referat, nunc Mariam. Grauius Apostolus Germaniæ Canisius lib. 1. cap. 6. de Deipara: *Hæc vna speciosa, & electa, dilectaque columba; suum semper natium, & perpetuum candorem retinens, omnis peccati sordis, fœtore, felle, vel amaritudine vacans: nihil nisi viride, ac floridum Domino suo exhibens, eique, postquam emissa fuit, perpetuo fida, & gratiosa.* Præcauit ergo sollicitus diuinus gubernator, ne periret naufragio Maria, quæ naufrago generi virentis oliuæ securitatem erat allatura: nec eius Conceptio gaudij tanti felix, faustaque nunciatrix potuit infesto atrote denigrari.

Pintus de Concept. B. M. V.

§. IV.

Fausta nunciatrix, nihil non felix, & faustum adhærescit.

T, quæ dixi de columba nostra, peracti naufragij facta nunciatrix; vtque melius ecclesiastica Antiphona, qua eius Conceptio gaudium nunciasse dicitur, intelligantur: operæpretium me facturum duxi, si fusè fausta nunciatrix habitum describerem, quamque iste nunciandis ipsis rebus conueniat, declararem: vt nihil non faustissimæ libertatis in Mariana consideres Conceptione, dum gaudij, id est, libertatis nuncia prædicatur. Vno verbo, id etiam ab humaniori litteratura confirmemus. Solebant Romani Duces ab exercitu glorioso laureas epistulas mittere ad Senatum, vt priusquam resignate, ipso statim aspectu victoriam nunciarent. Sophocles in Oedip. de nuncio:

585.

Nuncijs felices quales.

Sophoc.

O Apollo! vnam ille ita felici Auspicio veniat, vt vultu lato adest: Aspectu quidem hilaris apparet: quod nisi esset, non ita Coronatus incederet lauri frondibus. Nec vice versa nunciam gestaret latum, quin hilaris, & coronatus deueniret. Magis ad gustum prædictorum Æschylus in Agamn. vbi exatias exatibus expressè ponit: *Nuncijs à litore prospicio redimitum Ramis oliuæ.* Æschyl.

Nimirum, nihil iste non pacificum afferbat: nec aliquid communis fragis columba nostra, melioris oliuæ gestatrix, aportabat. Nolo plura. Diuinis me confero.

Æschyl.

586.

Luc. 1.

In Annunt. Maria.

Ludolph.

Sumpturo Deo Carnem Gabriel mittitur ad Mariam: & subditur: *Ingressus Angelus ad eam, dixit.* Luc. 1. num. 18. Audis gradientem, vt sub habitu iuuenis visibili intelligas venientem. Nemo vel leuiter cælestis commercij tinctus notitiâ ignorauerit, inter omnes diuinitas reuelationes, infimi, & vilioris generis esse illas, quæ sub formâ visibili exhibentur: perfectissimæ sunt, quæ interiori ad mentem illapsu, omni, vel etiam imaginario phantasiæ strepitu semoto peraguntur. Cur ergo in summa obiecti reuelandi dignitate: in ea legatione, qua maior nulla à Deo mitti poterat, visibilis species assumitur? Quia Maria intus perfectissimo illapsu fuit illuminata: decuit autem, vt foris cælestis nuncijs nunciando mysterio conformaretur. Ludolphus ibi par. 1. cap. 5. *Angelus in hominis forma apparet, quasi exemplo docuit, quia Deum incarnari, & Spiritum cooperari nunciavit: quia enim illum nunciavit, qui in se inuisibilis, Corpus visibile voluit ex Virgine sumere; congruè debuit corporali specie apparere. Formauit autem Angelus corpus lucidum: quia secundum Augustinum, specie rutilans, & veste coruscans*

N

coruscans Virginis apparuit. Vt lucido corpore, & ad humani specimen fabricato, faulè incarnandi Verbi prælagiū ostentaret: nec decentius, nisi sub pulcherrimi hominis forma, pulcherrimum hominum Deum nunciaret: sicut nec Mariana Conceptio, nisi libera, libertatem naturæ significauit.

587. Salutat Angelus Mariam: at ipsa, turbata est in sermone eius. num. 29. At, quoties videbat Angelos Maria? Angeli baiuli diuinam puellam nutrierunt: obsequentes Angeli Virginis ministrabant: quid ergo Angelo conspecto turbatur, Angelorum commercio afflueta? Respondet D. Thomas Valentinus Concione 1. de Annuntiatione: Intrat vultu rutilus, veste coruscus, caelestique totus candore decorus: sternitur ad pedes, lætisque illum vultu salutat, &c. Per hoc, quod dicitur, in sermone eius, intelligimus, non tam de visu, quam de saluatione turbatam: licet non sit mirum, tali fulgore commotam: quia, est prius Angelos videret; non tamen tali maiestate fulgentes. Turbatam autem illam nimia eius humilitas, & miranda Angelus nouitas. Nimirum, tam fausta nunciaturus Angelus, nihil non pulcherrimum debuit exhibere. E caelestibus pratis immortalia lilia rosas commixta vultum temperarunt, micabant in oculis sydera, Sol in crinibus rutilabat, corpus sapphirina firmamenti telâ obtegebatur. Admiratur nouitatem Mariæ, & ab Angelo longe solito splendidiore, iam sibi grandius aliquid nunciandum auguratur.

588. At vide, quàm aliter nuncium Eux expediat Infernus. Sed serpens erat callidior omnibus animantibus terra: qui dixit ad mulierem. Genes. 3. num. 1. Sed quod ruis, hostis teterrime? Si callidus, si sagax, quid desipis decepturus? Serpentem induis? at trepidet fœmella: muta serpentem in agnum; squammeam durtiem, in molle vellus; maculas fœdas, in placidum candorem: sibilos asperos, in teneros balatus. Agnus tactu blandus, lufibus iucundus, aspectu gratus, facilius sexum fragilem illudet allectum: serpens territum effugabit. Mauellet Dæmon agnum; sed non permissus à Deo hunc assumere: vt inexcusable redderetur Eua, quæ à sic infaulta, & fœda forma, nihil faustum, & felix sibi nunciandum debuit augurari. Idem D. Thomas Concione 2. eiusdem festi: Poterat Euan intentata fraudis, colabri commonere figura, si mens non lauis fuisset: quid enim à serpente, expectari poterat, nisi virus? Non agni, aut omis speciem Diabolus assumere permissus est, non vultu Angeli splendore corusco: ne esset potestas in fraude, excusatio in credulitate. Competentem sibi figuram assumpserat Zabuulus, & quæ, inuis latentis nequitia, exterius præberet indicia. Ruinam totius humani generis machinabatur Dæmon, dum fictitiam Diuinitatem Eux nunciabat. Infaultum ergo nuncium, sic etiam infaulta forma condecebat: vt forma faustissima Marianæ congruebat Conceptioni, quæ huiusce ruinæ remediura iam proximum nunciabat.

589. Quid? non solum caelestis nuncius sic nouo vultus, habitusque decore, incarnandi Verbi gratiam significauit: sed etiam ipsa

tempora amœniori habitu gaudium nunciarent. Venit hinc explicandus ad litteram locus ille Cantic. vbi Deus ad Mariam, de Incarnatione acceleranda: Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, & veni: iam enim hyems transiit, imber abiit, & recessit: flores autem paruerunt in terra nostra. cap. 2. num. 10. Chronographia est atatis, qua Angelus nunciator aduenit, & felix illa vigesima quinta dies Martij declaratur: at, si Orbis mense Septembri, vt creditur, oppetentē que vere producit ad naturam; cur vere appetente, & penè ad Aprilem, ad gratiam reproducitur? Respondet ibi Rupertus, ex ore Dei ad Mariam: Ecce enim æquinoctium vernum iam iam præterit, & adest festiuitas paschalis: dum hæc loquor tibi, dum foris Angelus annuntiat; & ego intus vocem sequor annuntians: quo tempore sine dubio secundum Solis, & æris naturam, hyems transiit, imber recessit. Ex ipsa ergo qualitate temporis auspiciū cape magna felicitatis. Ne vel tempora, quæ redemptionem signabant, sine vernis deliciis, absque florida veste apparerent.

At qualis veniret florida Conceptio Mariana, dum intimius, & meliori modo nunciaret redemptionem? Sicut dies verni, canit Ecclesia, circundant Mariam flores rosarum, & lilia conuallium. Et quid Maria non venaret in se, vbiunque fuerit: cuius memoria è fidelium pectore hyemem fugat, ver floridum inducit? Piè Ludolphus part. 2. cap. 86. Sicut tempore vernali, cum ad alta cali Sol incipit ascendere, & terris fœundam radiorum suorum luminositatem infundere; vegetabilia quæque hyemali glacie constructa incipiunt renouiscere: animalia quoque in antris, & specubus, ac diuersis quibusuis latibulis abscondita, ad tanta lucis nouitatem respirare incipiunt, ac vires resumere, & cordis lætitiā cantibus, & plausibus lætitudinis ostendere: homines quoque senes cum iunioribus, eius in aduentu exhilarantur: & tota superficies terra decore induitur, & applaudit, ac congratulatur. Sic nobis accidit, cum Sole amicta Virgo fœcunda, Regina cali prælecta, vt Sol fines cordis nostri ingreditur, & memoria eius mentibus nostris rutilantibus absquo nabe infunditur: continuo enim durities omnis ad tanta lucis immensitatem resoluitur: arida cuncta rore caelestis gratiæ irrigantur: fugantur tenebrae, lumen nouum exoritur, & gaudiorum nobis materia immensa cumulatur. Pergo.

Nascitur Christus Dominus: & ecce, stella nunciante, vocantur gentes, vnde exclamant Magi: Vidimus enim stellam eius in Oriente. Matth. 2. num. 2. Astrologi, inquiunt, erant Magi; & idè noto, & familiari signo excitantur: vt iam inde veritatem dicerent, vnde olim combiberant errorem. Ast in Magis, inquam ego, tota gentium multitudo; nec tamen tota Astrologiæ dedita, trahebatur. Aliud ergo splendeat in stella nunciante, necesse est, quod vocatis omnibus valeat conuenire. Ecquid illud? Iam dicam. Constituto olim Abrahamæ in Patrem gentium, sydereæ proles Genes. 22. fuerat promissa: promissio hæc temporis implebatur. Meritò ergo nitoris dandi, stellatæ conditionis gentibus concedendæ; nunciatur

nuncius stella mittitur: vt nihil non purum, & sydereum nuncio adhereret, qui homines in stellas iam iam addendos significabat. Leo Magnus Serm. 3. de Epist. Quondam beatus primo Patriarcha Abrahæ innumerabilis fuerat promissa successio, non carnis semine, sed fidei fecunditate generanda; & idè stellarum multitudinem comparata, vt ab omnium gentium patre, non terrena, sed caelestis progenies speraretur. Ad creandam ergo promissam posteritatem, heredes in syderibus designati, ortu noui syderis excitantur: vt in quo cali adhibitum fuerat testimonium, cali famularetur obsequium. Quia dedebat minis nitidus nuncius nitidissimam familiam conuocandam. Et conueniet fœdata Conceptio Mariæ Christo Soli iustitiæ nunciando?

592. Præcauit istud Deus, qui Mariam non solum stellam purissimam; sed stellarum Principem, & nitidiorum Auroram efformauit. Luctabatur Iacob cum Deo, femore tactus, libidine marcescens: nec tamen cedit, imò dum claudicat corpore, spiritu vegetatur: ad quem tunc Deus: Dimitte me: iam enim ascendit Aurora. Genes. 32. num. 26. Quasi non vltra luctandum, id est, precibus pro Incarnatione contendendum: quia iam Aurora, id est, Maria apparebat. Nihil tritius. Sed expendas, amabo, cur, dum oriatur Christus, Orbis exhibitâ Mariâ contentus esse iubetur: an suppleat Maria Iesum? Absit: sic tamen proximum nunciat, vt iam velut possessus possit estimari: vnde enim Sol iustitiæ, nisi ab Aurora lucida (quæ Solis appellatur nuncia) nasceretur? Hailgrinus Cantic. 6. num. 9. Per Iacob luctantem cum Angelo, Sancti Patres designantur, qui luctantes cum Domino, precibus, & lacrymis extorquere, & obtinere à Domino incarnationem Filij sui, tali instantia, velut quadam victoriâ nitebantur. Sed eorum cœni respondetur à Domino: Dimitte me: iam enim ascendit Aurora. Cesset instantia vestri luctaminis: quia iam lux nascitur, videlicet, Virgo, quæ vobis pariet verum Solem. Ipsa in natiuitate processit Aurora, vt fieret Luna. Benè igitur Conceptio gaudium nuncians Mariæ adscribitur: quia ex illa ortus est Sol iustitiæ, vt Aurora intelligatur: in Aurora autem tantummodo lippus tenebras cogitabit: neque vquam funesta Aurora, Solem potuit clarum nunciare.

593. Hinc capies ænigma penè illud Ecclesiastici: Luna in omnibus in tempore suo, ostensio temporis, & signum eui. Luna signum diei festi. cap. 43. num. 6. Si enim in tempore suo tantum, ostensio est temporis, cur in omnibus esse perhibetur? aut vnde in tempore suo omnibus potest aliquid ostendere, quæ huic hemisphario lucens, caligat alteri? Claret res, si recurrit ad mysterium. Hailgrinus citatus ad hunc locum? Nam Beata Virgo in omnibus nationibus, tempore sue apparitionis, ostensio est illius temporis, de quo ad Galatas: Cum autem venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum natum ex Virgine. Et ipsa est signum eui, insigniens omnem ætatem præteritam, & futuram. Et benè de ipsa subditur: Luna signum diei festi, nam ab ipsa omnis nostra festiuitas. Fac ergo appareat Maria in ipso prius Pintus de Concept. B. M. V.

ta tenebris, beatam temporis plenitudinem ostensura: nunquid indecentius aliquid cogitauerit, nisi pulchritudinem, lucem, & gratiam tenebris, culpâ enunciari? Quis Comæternens denigratam, innocentia carere, & Christum nobis allatæ crederet nunciatricem? Certè non, Auroram pulchram; non Lunam vocaret puram; posset imò Cometam pertumere, non tam è naufragio salutem, quam naufragij damnum nunciantem. Talis ille Claud. 1. de rap.

Augurium qualis laturus in Orbem Præceps sanguineo delabitur igne Cometa Prodigiale rubens: non illum nauis auro, Non impunè vident populi: sed criminosi Nunciat, aut ratibus ventos, aut urbibus hostes.

At nihil igniti fomitis peccaminosi, nihil sanguinis originaliter maculati potuit afferre Deipara, quæ vniuerso Orbi, non procellam, aut gladium, sed gaudium nunciavit.

594. Accensa diuinis verbis, recurrit in ciuitatem suam Samaritana exclamans: Venite, & videre hominem, qui dixit mihi omnia, quacumque feci: nunquid ipse est Christus. Ioann. 4. num. 29. Quod credat, quod compungatur Saluatoris illuminata sermone, nihil mirum: at, quod fœmina paulò antè nota non-fatis spectata vitæ, imò & impudiciæ notata, audeat se iam ciuium Magistrum, & Christi nunciam ingerere, id demirandum. Quid enim si vanæ præsumptionis arguatur, quod præteritarum culparum conscia, aliorum tam consulat conscientis? Puto, non auderet sic repente has partes obire, nisi quodammodo iam, qualis paulò antè fuerat, obliuisceretur. Ergo ea gratiæ vbertate, & aquæ viuæ flumine potauit illam Christus, vt iam castissimo amore ebria, non solum amores turpes; sed etiam illorum memoriam deposuisse videretur. Et quorsum tantum impediū gratiæ erga hanc mulierculam? Quia, cum ad nuncia salutis æternæ deferenda destinaretur à Christo, opus fuit, ne quid præscarum sordium in se videret: neque enim id muneris à Domino aliter accipere sustineret: quia prudens timeret fore, vt indecenter salutem nunciaret, quæ à suis sic ægranoscebatur. Subtrahitur ergo fœminæ tunc lortidum memoria, vt timor nunciandi subtrahatur.

D. Ambros. Serm. 30. Relinquens aquæ vasculum, ad ciuitatem non fert hydriam, sed refert gratiam: vacua quidem videtur reuerti onere, sed plena reuertitur sanctitate. Plena, inquam, redit: quia, quæ peccatrix aduenerat, reuertitur prædicatrix, &c. De hac igitur dixisse Prophetam puto Prou. 30. Eiusmodi est iniqua via mulieris meretricis, quæ cum se abluerit, nihil se dicit fecisse prauum. De hac planè dictum est: quæ posteaquam est fonte abluta Saluatoris, delictorum vitia non meminit, virtutem prædicationis assumit: & viuâ aquâ abstergens maculas suas, ad euangelizandum non conscientia peccati retrahitur; sed fidei calore compellitur: nihil enim se dicit fecisse prauitatis, dum sit nuncia veritatis: & obliuione abnegat pudicitiam, dum deuotione prædicat castitatem. Tam multum erat candoris, tam nec umbram, vel memoriam præscaræ fœditatis allatura, quæ agnum candidissimum nunciabat.

In eadem Annuntiatione.

Cantic. 2.

Rupert.

590.

Maria memoria, fidelibus suauissima.

Ludolph.

591.

Matth. 2.

Iusti, stella viua.

Claudian.

Ioan. 4.

Vere paupertas effectus mirus.

Prædicatores qualis esse debeant.

D. Ambros.

bat. Quam illa Conceptionem... non vni Samaria, sed...
 595. ...Christo, venit Angelus, quem...
 Marc. 16. ...in dextris coopertum stola...
 Marc. 16. num. 5. Ad quas tunc ille:
 Nolite expauescere. num. 6. Sed, cur non ex-
 pauescant scænellæ, si, vt ait Mattheus, ad
 quidem conspectum exterriti sunt custodes,
 facti sunt velut mortui? Quid non timeant
 merces mulieres, si armati etiam milites tre-
 pidarunt? Quia his terror; illis verò nuncius
 veniebat: nec debebant felicia, faustaque nunc-
 cia non præsumere, dum nunciantem sub
 splendorum habitu agnoscebant. Ideò D. Gregor.
 hom. 21. Stola candida coopertus apparuit:
 quia festiuitatis nostræ gaudia nunciavit: candor
 enim vestis splendorem nostræ denunciat festiui-
 tatis. Fugerent meritò, pauescerent, si pullato
 colore dolorem & tristitiam Angelus nunciaret.
 At, inquis, ascendente Christo, etiam An-
 geli in vestibus albis Act. 1. num. 10. apparue-
 runt. Ecquid ergo erat, quod faustum mæstissi-
 mis Discipulis, & amantiissimi Magistri desi-
 derio liquefcentibus nunciarent? Exultent illi,
 & vestium comantur splendoribus, quòd tan-
 tum Principem è terra nostra, in caelestem sibi
 Curiam deferunt persuendunt: at quid, dum nobis
 nuncij expediuntur, illaturi mæstitiæ atrorem,
 adueniant candidi? Nunquid vt mæstis insultent,
 prouocent ad inuidiam? Absit: fausta, imò fau-
 stissima nobis nunciabant, ideò nihil non felici
 candoris circumferebant. Hugo Card. ibi. In
 vestibus albis: quia prospera nunciabant, & lati-
 tiam Angelorum de societate humana nature signi-
 ficabant. In Christo tota humana natura cæli
 possessionem comparabat: id Angeli nunciant,
 dum Christum Iudicem venturum, & inde se-
 cum suos ad regna euecturum prædicabant: non
 decuit ergo tantum nuncium, nisi sub candore
 eximio deferri.
 597. Postquam Moyses in montem ascendit: Ope-
 ruit nubes montem, & habitauit gloria Domini su-
 per Sinai. Exod. 24. n. 15. Erat autem nubes ista
 tetra, quæ ibidè caligo, & nebula appellatur. Ab
 hac caligine, species gloria Domini, quasi ignis ar-
 dens, n. 17. erumpebat. At vide, quam alia nubes
 in monte Transfigurationis Dominica obtegat
 Discipulos: Ecce nubes lucida obumbravit eos.
 Matth. 17. n. 5. At, cur caliginosa nubes di-
 uinæ gloriæ præmittitur? Aut, si caligo illa glo-
 riæ exhibendæ necessaria; cur exhibendo glo-
 riosiori Christo non tam caligo adducitur, quam
 lux; non tam nubes atredine depingitur, quam
 candore? Pende, quam aliter gloria prisca Dei in
 Sinai, & gloria Christi appareat in Thabor: ibi
 minax, & instar ignis, terribilis, atque vindictæ
 Deus ostendebatur: hic placidus, & totus salu-
 tem, atque misericordiam spirans. Bene ergo ira
 atro, candido nuncio venia declaratur. Euthy-
 mius ad Matth. Considera, quo pacto, dum mina-
 tur, obscuram ponit circa se nubem, vt super Sinai:
 nunc autem Filium ostendere volens, lucidam illam
 habet. Quis dicat ergo, caligi nosam nubem, &
 non potius lucidam, & pulcherrimam fuisse Ma-
 rianam Conceptionem, quæ nobis felicissimè
 hoc gaudium nunciavit?
 598. Creato Adamo, addit Deus: Non est banum ho-

tem esse solum: faciamus ei adiutorium simile sibi.
 Genes. 2. n. 18. Oleaster ex Hebræo vertit: Faciamus
 ei adiutorium, sicut nuncius ipsius. Quod deinde
 suo modo explicat, nec mihi ad gustum. Puto,
 nuncium, siue nunciam mariti dici Euam, quòd
 primo statim aspectu brutis visa, maritum Prin-
 cipem nunciaret, ipsique caelestibus, & Tartar-
 eis Spiritibus visa femina, statim viri memo-
 riam excitaret; indeque venerabilior redderetur
 Adam, quòd in tam perfectâ nunciâ, in tam pul-
 chrâ sui indice colluceret: imò ipsa Eva perfe-
 ctissima veniebat existimanda; quia in tantâ
 Principis nunciam, siue indicem parabatur. Et
 fortasse ideò Eva non tam formari dicitur, quam
 ædificari n. 22. vt quemadmodum ex pulchritu-
 dine domus, habitantis excellentia dignoscitur:
 sic ex Eva, vbi Adamus per amorem vivebat, &
 dominû, huius dignissima præstantia nunciatur.
 Audiendus nanc de meliori Eva nostra, Ioan-
 nes Geometra hym. 2.
 Χαίρε, ἀγγελίης Νύμφη Τριάδος & μέγα θαύμα,
 Παράδεισος ἀνεμίση κάρλας ἐνδοτάτης.
 Salve, prænuncia Nuncia Trinitatis, magnum
 mirum,
 Porticum fixans pulchritudinis interioris.
 Nunciat Maria Trinitatem ipsiusmet prænu-
 ciam: quasi ab initio sæculi Deus in nuncianda
 tanta Virgine occuparetur, quæ postea ipsi
 nobis Deum faustissimè nunciavit: neque enim
 aliunde clariùs Dei potestas agnoscitur & impe-
 rium, quam dum (quoad puras creaturas) Ma-
 riæ Deo iubicte perfectio recognoscitur: imò
 nec Mariæ dignitas parum augetur, quòd in tan-
 ti Numinis nunciâ procreatur: quòd immensæ
 illius, & absconditæ pulchritudinis, velut por-
 ticus, & exterius frontispicium apparuerit. Præ-
 nunciat itaque Deus nunciatricem suam: quia
 ista in diuino illo archetypo excellentius conti-
 nebatur; ille in sua hac figura nunciandus, cla-
 rissimè resplendet. Sed de Maria, viuâ Dei ima-
 gine, infra suo loco fusè.
 Cupiebat ardentè Deipara, dum apud nos
 vixit, cupit & modò purissimas animas Christo
 despondere: quæ vt promoueat, & ipsa inquisi-
 tione reddat feruidiore, sic adiurat: Auuro
 vos, filia Ierusalem, si muneritis dilectum meum,
 vt nunciatis ei: quia amore languo. Cant. 5. n. 8.
 Sed, quam alia ab intento scopo visa adiuratio!
 Adiurantur, vt sollicitè quærant, si forte felici-
 ter inueniant. Videbatur addendum, vt in-
 uentum tenerent arcè, diligerent ardentè:
 & tamen solum in nuncias expediuntur. Itæ-
 ne? Inuideat animabus amorem Christi Ma-
 ria, vt solum nuncias velit, non diligentes?
 Imò prudentissimè ad amoris dulcissimam
 participationem sic inuitat: neque enim a-
 mantem Virginem possent condignè nunciare,
 nisi amantes; neque fausto languentem deli-
 quio, nisi languidæ. Guillelmus ibi post
 multa: Nunciate ei, non quasi ignorantibus; ni-
 hil enim ei incognitum est: sed, quia gaudet, quo
 nouit de dilecta, etiam ex aliis intelligere.
 Nunciate ei, quia amore illius languo: id est,
 amore illius languete exemplo meo. Nunciate,
 quid ego sentiam, sensu vestro, &c. Nunciate ei,
 quòd languam, languendo, vt ego, &c. Sic ignis
 ignem, languorem languor nunciaret: nec Ma-
 riam, nisi similes nuncias exprimerent: sicut
 nec

Genes. 2.

Vxor assumi-
latur marito.

599
Maria An-
ticua.

Geometra.

Imago est,
expressa Dei.

600.

Cant. 5.

Maria nos
sui capis a-
mulatores.

Guillelm.

nec ipsa Mariæ Conceptio, nisi gratiosa om-
 nò, gratia tempora nunciaret. Hæc illius oc-
 casione dicta sunt, quòd Mariam naufragis no-
 bis, candidissimum velum apparuisse diximus:
 quòdque in idem, eius Conceptio gaudij nunc-
 ciatrix celebretur. Nec piguit longius excurrere,
 cum ipsa digressio à totius Operis scopo non
 aberret. Redeo ad Gubernatorem nostrum præ-
 cauentem Matri, naufragij pericula, damna
 maris.

S. V.

Maria Ecclesie felix Arctos:
 Argo Christi fausta: Hal-
 cyonides dies.

BREVITER adhuc aliunde ab om-
 ni immunis naufragio Deipara com-
 probanda. Illa, vt nemo nescit, Ar-
 ctos Ecclesie, siue polaris stella nau-
 gantibus constituitur: hac duce via dirigitur,
 portus capitur. Et putemus naufragam, quæ
 vnicum euitandis naufragiis præsidium apparat-
 ur? Sed in re nimis notâ (quam tamen de Gu-
 bernatore nostro agès, non debui præterire) illud
 vnum minus triuiale obseruo, quam contra fas
 saltugini communis culpæ Maria immergatur,
 quæ non vtunque stella; sed stella illa maris, id
 est, Arctos prædicatur. Nescit hæc stella vsquam
 intingi mari, fixa semper & rutilans perseverat.
 Cætera occidunt, merguntur, quodammodo in
 pelago videntur suffocari renascituræ: vna est
 Arctos, quæ perennis lucet, immobilis ad duc-
 tum splendescit. Semel tantum (vt etiam ex My-
 thologis pro Maria decertemus) fingitur Arctos
 mari inuoluta: sed id fuit, quia timidum cælum,
 & astra omnia collabentia, viso Plutone ab In-
 fernis emergente nutauerant. Claud. 1. de Rapt.
 rem fingebat:

Apparet subitus cali timor, astra viarum
 Mutuere fidem, vetito se proluet Arctos
 Egriore.

Fabula est, credere, Arcton immerfam: nec ta-
 men aulæ fabula, nisi ruituro cælo, Tartaream
 inueheret quadrigam, aurigam Infernum: vt iam
 ruiturum cælum præsumere videamur, imò rui-
 se, dum diuinam nostram Arcton pelago immi-
 scemus; phantasticum quendam Platonè Con-
 ceptionis Marianæ tempore excitantes. Certè abs-
 que fictione Arctos nostra immerfa nõ creditur.

602. Fortunatus Balaam, dum quærit Dæmonem,
 inuenit Deum, repletur Spiritu, & caelestis iam
 Astrologus sic prophetat: Orietur stella ex Iacob:
 & consurgit virga de Israel: & percutiet Duces
 Moab, vastabitque omnes filios Seih. Numer. 24.
 n. 17. Promittitur Christus virga, ex stella Maria
 nasciturus. Sed mihi semper rarum dictu visum,
 quòd cum Christus virga appelletur, Maria Ma-
 ter non tã arbor, quam stella veniat celebranda:
 ecquid enim percutienti virgæ cum lucida stel-
 la; percutienti Principi, cum splendente Regina?
 Certè non parû. Conterit Christus Infernos Du-
 ces, Tartari filios, vt nos inde eripiat in libera-
 Pinitus de Concept. B. M. V.

tem... patriam nauigemus, ne-
 cessè est: at naufragabimus denuo occultis mille
 scopulis, nisi stella nostrâ duce dirigamur. Bene
 igitur cû Redemptore nostro vastante pelago, &
 nos in cælû dirigente, Maria stella constanter
 hanc enim ille nobis ducem, & gubernatorem
 apparuit. Ideò Ludolphus 1. par. cap. 2. de typis
 Mariæ, non vtunque; sed Mariæ conceptæ,
 post alios, sic ad hunc locum: Hæc etiam præsi-
 gurata fuit per stellam Balaam, qui promisit, quòd
 de Iacob oriretur stella: per quam figurabatur
 Maria, fluctuantium ductrix, & adiutrix singu-
 laris, & præcipua: sine qua stella non possemus
 hoc feruidum mare pertransire, nec ad portum cele-
 stis patriæ peruenire. Et credes, Arcton sacram,
 in tantum munus destinatam, in ipso primo in-
 stanti naufragasse? fluctuantium ductricem flu-
 ctuasse? periisse sub mari feruido, sine qua ca-
 lesti portui non appellitur?

Quando Maria in Cantico introducitur di-
 cens ad Christum: Inuoca mihi, quem diligis anima
 mea, vbi pascuis, vbi cubas in meridie. cap. 1. n. 7.
 non tam ignorabat locum, quam ita se gerebat,
 quasi ignoraret: vt comites, animæ, & Eccle-
 siæ, illius curæ committæ, Christo respondente
 discerent, quod ignorabant. Indicari itaque sibi
 petit, quod nouerat, vt quæ non nouerant, per
 ipsam docerentur. Vide Rupertum. At nunc vi-
 de, quid Matri Christus respondeat: Si ignoras
 te, o pulcherrima inter mulieres, egredere, &c. n.
 8. Quid enim ex hac responfione discerent Vir-
 ginis comites? Aut quid ex hac non tam præ-
 sumpta ignorantia, quam inculcata Virginis
 notitia, inueniendo Christo manuducimur?
 Dicam, si præit Gaudin. Hailgrinus ad hunc lo-
 cum, vbi ita: Dicit: Si ignoras te, hoc est: An
 ignoras te? Et debet pronunciari ly, te, cum pon-
 dere: ac si dicat: An ignoras te, quòd sis stella maris,
 qua non solum bene merentes dirigit, sed etiam er-
 rantes, & deuos reducis ad portum salutis? Nihil
 ergo aptius responderi poterat, vbi queritur,
 quonam locorum quietis suæ portum Filius de-
 duceret, quomodo, & vbi inueniendus; quam
 propositâ Matris excellentiâ, quæ in hac nau-
 gatione fausta Helice nobis fuerit, felix Cyno-
 sura, vt dulcissimo portui appellamus.

Non solum Maria Arctos est; sed etiam cæ-
 lestis Argo. Maria primam istam ratem; ratam
 fecit: nec tantum Argo fabulæ concessere,
 quantum reuerâ Mariæ nostræ colimus concess-
 tum. Sacrauit Argon ipsam ethnica pietas,
 càmque in cælo, inter sydera credidit colloca-
 tam, ne vniquam aut vndis periret, aut flatibus
 cederet, aut cariei succumberet de vetustate;
 sed ab omni damno, & periculo maris seruare-
 tur: idque solum; quia Argonautas, Deorum
 filios, vexit, & à marinis iniuriis seruauit,
 Deam itaque nauim coluere: quia Deos deuce-
 xerat. Manil. lib. 1.

Tum nobilis Argo
 In cælum subducta mari, quòd prima cu-
 currit:
 Seruando, Dea facta, Deos.
 At: Nauis nostra Maria, quæ verum Dei veri
 Filium tulit, quæ Seruatorem nobis asser-
 uauit; Tartareo pelago immitteretur, & Sty-
 giis damnaretur vorticibus? Si rem veriori-
 bus calculis reducimus; inuenimus, primam
 N 3 hanc

595.

Marc. 16.

Christi

D. Greg.

596.

Act. 1.
In eiusdem
Ascensione.

597.

Exod. 24.

Christi
Transfigura-
tio.

Euthym.

598.

Ludolph.

603.
Cant. 1.

Maria fan-
sta Helice.

Hailgrin.

604.
Vera nauis
Argo.

Manil.

hanc nauim, ex Eonia bore facta fuisse, quæ neque igne corrumpitur, neque vndis frangitur, de quo Plin. lib. 13. cap. 22. At nos diuinam Nauim noitram, & ignibus fomitibus, & fluxibus dicemus penetrabilem? Si poetam verò peniamus, inueniemus apud Apollon. materiam huius nauis fuisse ipsillimam Dodonæam quercum, vnde Iouis columnæ oracula reddebant: artificem verò illius, fuisse Palladem Deam Sapientiæ. Scilicet, non potuisse Sapientiæ Deam minùs dignam tanto operi materiam eligere, prudenter putauit Apollonius. At ego imprudenter putarem, æternam Sapientiæ, Naui suæ tam sedulo efformandæ, abiectam, & naufragio expositam materiam quæsiisse? Denique Argo dignitas, ex quærendo, & reportando aureo vellere celebratur: & habebitur indignè Maria, quæ cælestis velleris Agnum, Dei thesaurum nobis importauit?

Nihil hucvsque lusi, quod iam seriò non veniat perpendendum ex Chryssippo Orat. de B. Virg. Arca, inquit, speciosissima est Virgo Deipara; Arca, quæ excepit totius sanctificationis thesaurum: Arca, non ea, in qua erant omnium animalium genera, quemadmodum in arca Noë, quæ fluctuantis vniversi mundi effugiebat naufragium, &c. Sed Arca, cuius architectus, & incola, gubernator, & mercator, comes vie, & Dux erat Opifex omnium creaturarum. Quis crederet, architecti Dei manus totas occupatas in fabricanda singularissimè hac naui, siue meliori arca Noë; rimas improuidè reliquissè, vnde fluctibus cingentibus inundaretur? Itaque non solum non naufragauit nauis diuina nostra; verum neque (sicut illa Noë) naufragium, tanquam minax, & instans, fugiebat: non enim tam fugit, & euitat naufragium quasi aliunde debens; quàm naufragio, & fluctibus insultat, quia non debet. Totius vitæ, & viæ comitem, ducem, & gubernatorem habuit Deum: qui virtute meritum Christi sic illam efformauit, vt non solum è naufragio; sed etiam è naufragij debito enaderet immunis, securissima nauigaret.

Sed neque caret mysterio, quòd Deus in naui nostra vectus, felicior Argonauta, à Chryssippo Mercator appelletur: ne quis putaret Mercatorem diuinum, qui huic Naui omnes suas diuitias commendare, & credere destinabat, sic illam fabricaturum, vt malo omine ad primum statim egressum illidendam scopulis, vorticibus absorbendam pateretur. Vocauit benè Helychius Orat. 2. citatà, Deiparam, *Nauem mercibus refertam, nullòque egentem gubernatore: thesaurumque locupletantem.* Quid enim, dum referta mercibus dicitur sacra Nauis, *nullo egentis gubernatore* celebratur: nisi vt ex vi Græcæ phrasos (quod puto aperte demonstrarem, si Græcus codex præ manibus adesset) demonstraretur, nullà gubernatoris curà vllò vnquam tempore indignissè Mariam, id est, prouido vbique Dei ministerio fuisse gubernatam? Sic Prou. 31. num. 11. *Spoliis non indigebit.* id est, abundans spoliis commendatur. Sic frequenti. Elattosi non virtutis possessore vsurpatur: vnde Virgil. 11. Aneid.

Miratur Pallas, quem non virtutis egentem Abstulit atra dies.

nullo ergo indiget gubernatore Maria, id est, impensissima Gubernatoris diuini cura fouetur, ne onusta mercibus diuinis, Deo tandem Filio oneranda, vsquam naufragaret.

Hinc illud de Argo nostra eodem Prou. cap. num. 14. *Facta est quasi nauis in portu de longè portans panem suum.* Clarius Septuaginta: *Facta est, tanquam nauis mercaturam exerens de longè: congregat autem hæc vitam.* Longè exercuit Maria mercaturam suam: quia diuinus institor è cæli bonis, peregrinisque mercimoniis, è terræque remotissimis, tanquam meliori aureo vellere illam onerauit. Ecquæ autem merces istæ, nisi vitæ? Nimirum, in terras mortis caligine opertas, nihil de longè magis, nihil magis peregrinum adduci poterat. Panis è cælo portatur ad vitæ: quia cibus ab arbore vetitè deportatus fuerat ad mortem. Et benè, *facta est*, dicitur: quia idèd facta, vt nobis spiritualia omnia bona comportaret. Non foret Maria (vt supra latissimè probaui) nisi ab Institore sacro vitalibus his mercibus oneranda: idèd producitur, vt mortuis vitam afferat, & carnalibus produceret spiritum. Horreat ergo mens naufragam credere, cui tam sacrum depositum concredendum. Meritò igitur Dionysius ibi art. 33. *In gloriosissima Virgine congregauit Spiritus Sanctus omnium spiritualium copiam diuinitarum: fuitque cunctis virtutibus, donis, fructibus, & beatitudinibus, in termino excellentia, excellenter omninò onusta.* Et sicut nauis defert contenta in se, ad loca remota: sic diuinissima Virgo exuberantiam suorum charismatum, undique longissimè, atque latissimè diffudit, dispersit, communicauit. Itaque de plenitudine eius accepimus omnes. Vt iam videatur indignus, qui de plenitudine eius accipiat, qui illam adhuc, in hoc vnice ministerio fabricatam, naufragam infeliciter contendat: neque enim infaultæ olim nauis, tot diuitias secure deferendas Mercator noster crederet prudentissimus.

Sed, quid mirum, naufragium euitet Maria, maris procellas; quæ procelloso vitæ nostræ mari halcyonidas quodammodo dies (Briffas Ianuarias vocant Hispani nautæ) asportauit? Animaturus Christus Discipulos suos, vt contra tyrannorum & machinas, & tormenta roborarentur; post alia sic subdit: *Nonne quinque passeres vaneunt a pondio; & vnus ex illis non est in obliuione coram Deo? Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Nolite ergo timere; multis passeribus plures estis.* Luc. 12. num. 6. Cum tot sint pallèribus viliora, vt dispersus puluis, folia caduca, vermiculi abiecti, in quibus nihilominùs altissima Dei respundet prouidentia; vndeque neruosis videbatur argumentum pro cura erga homines gerenda, deduci potuisse: mirabar aliquando, cur aues hïc in exemplum adducerentur; crederemque dicendum, etsi in omnibus eluceat prouidentia: at erga auium aliquas specialissimam istam adnotari; idèd optimè ad rem præsentem significandam aduocari. Cur enim credant homines in obliuione coram Deo se futuros, dum hostium sæuientium iactantur tempestatibus; cum halcyonas auiculas sic ipse curat, vt illarum fœtura consulens serenet pelagus, & in media hyeme malaciam inducat? Fauet his Ambr. Hex. 5. cap. 13. de halcyone: *Est auis maritima,*

rima, quæ in littoribus fœtus suos edere solet, ita in arenis oua deponat medio ferè hyemis: nam id temporis fouendis habet deputatum partibus, quando maximè insurgit mare littoribus, vehementiorque fluctus illiditur; quò magis repentina placiditatis solennitate, auis huius elucet gratia. Næque, vbi undosum fuerit mare, positus ouis subito mitescit, & omnes cadunt ventorum procella, statimque aurarum quiescunt, ac placidum ventis stat mare, donec oua foueat halcyone sua, &c. Tantam autem gratiam minuscula auis diuinitus indultam habet, vt hos quatuordecim dies nautici præsumpta serenitatis obseruent, quos & halcyonidas vocant, quibus nullus motus procellosæ tempestatis horrescit. Nonne vos passeribus plures estis, Dominus ait? Si igitur auis minuscula contemplatione insurgit mare, & repente comprimitur; atque aspera hyemis, ingruentes procellas, tempestatèque ventorum detergit; cali nubila, fluctibusque componit elementis omnibus subito infusa tranquillitas: quantum præsumere debeas, o homo, ad imaginem Dei factus agnoscis: si tamen auicula istius fidem, stu-

dio deuotionis imiteris. Quam secunda à procellis auicula, quæ cæteris omnibus procellas effugauit! quàm non mari subiecta, naufragiõe exposita, quæ elementis omnibus serenitatem indicit, & quietem!

Ecquid aliud cælestis nostra Halcyon, Maria, mundo sæuienti asportauit? aut quid mundus culpis feruescens, nisi procellosum mare refererebat? Et non voces Halcyonem diuinam, quæ nobis halcyonidas dies, serenitatem, scilicet, adduxit? Idèd sæpè citatus D. Epiphanius vocandum mare, *vnuersum mundum, cui Virgo serenitatem, & tranquillitatem contulit;* supra dixit. An, qui in media hyeme auiculæ subfrenit fretum, vt congruè nidificet, pullos edat; non curaret in media originis procella, vt Mariæ communis culpa sileret, quò decentius se ad fœtum augustissimum præpararet? Planè per Mariam halcyonidas feliciter comparauimus: & quia nunquam naufraga, nobis illa naufragium, & procellas amouit, deturbauit. Sed pro titulo, ad amœnitatem potius, quàm ad efficaciam posito, ista satis.

ANTHOLOGIA X.

Christus erga Mariam, Medicus præseruator.

§. I.

Mariana Caro theriaca contra mortem: odor respirans ad vitam: à morte, & fœtore culpæ præseruata.

DEVENIMVS iam ad vltimum titulum, quo ad huius Articuli secundè di initium diximus, Christum præseruantem Redemptorem; & inde optimum Medicum, quia salubris, quia præseruator, non solum à morte instantè; sed & à quouis fœtore, à quouis causa mortis, imò & morbi, imminenti. Idèd pulchrè D. Bonauentura in stimulo amor. cap. 1. de Christi vulneribus, ita: *Eecè enim aperta est apotheca Paradisi, omnibus aromatibus medicinalibus tota plena. Vulnerum igitur fenestras subintra, & ibi inuenies, & accipies medicinam curatiuam, restauratiuam, & præseruatiuam: ibi quascunque volueris species, accipies.* Si Christus, optimus Medicus agnoscutur, cum præseruat, cur, si Marrem ab originali culpa præseruaret, talis non diceretur? aut, cur non præseruasse crede-

tur, si ab illa carnem accepit, vnde nobis medicinam apparauit? Certè à Mariana Carne theriacam contra mortem culpæ formauit Deus: & dum nobis spiritum oris nostri, scilicet, Christum Dominum emisit, è suauissimo Mariæ prato, voluit exhalantem. Et dices, aut mortuam culpam Mariam; aut pratum tantum languore tabidum, fœtore respersum? Ah nefas!

Producta iam iam terrà, ait Deus: *Germinet terra herbam viuentem, & facientem semen: & lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum: cuius semen in semetipso sit super terram.* Et factum est ita. Genes. 1. num. 11. Cum tam factè ad eius verbum arbores producerentur, cur tantà curà, vt postea medio semine producerentur, cauet? Imò, qui terræ productæ occulta semina potuit concreare, vnde sponte postea arbores pullularent; cur negato semine, verbo, & imperio suo vti maluit? Vt, dum plantarum alias solo verbo, alias medio semine cernimus productas; Incarnationis fidem facilius caperemus. Potuit Christus ad imperium Patris fieri absque semine virili, licet reliqui homines hoc indigeant. At, quorsum, inquis, Christi tam noua generatio è terra virgine, qui potuit solius Patris verbo extra omnem matris etiam concursum, instar Adami creari? Vt congruè generatio à carne impolluta, à Virgine purissima, mortem aliunde, & culpam generationibus infectis debacchantem trucidaret. D. Leontius Arabis. Cod. N 4. sæpè

Plin.

Apoll.

605.

Id probatur.

Chryssip.

606.

Cura Dei erga Mariam. Helych.

Prouer. 31.

Illæ Nauis Dei oneraria.

Virg.

607.

Septuag.

Huius Nauis merces.

Dionys.

608.

Maria halcyonidas dies asportat naufragis.

Luc. 12.

610.

Maria Caro, vnde culpa antidotus.

D. Bonau.

Christus qualis Medicus.

609.

Id confirma-

D. Epiph.

611.

Genes. 1.

Christi Incarnatio cur à Maria.

D. Leon. Sæpè citato: Vox aquas vivificat: peperit terra, & sine congressu, solum impleta est. Quid dices, o Hereticè? Vides pro immisione feminis, verbi mandatum factum: & quomodo ambum ducis? Virginea Conceptionis mysterium? qua enim iam sine semine non concipiuntur, cum hu aliquando concurrat vox vocantis ad generationem; & conceptionis modum, præcepti lex imitata est, & una voce omnia incarnata sunt. Qui tunc creaturam carne induit, & semen sine semine omnibus contulit; ille à carne terrena, carne indutus sine semine descendit: mortis radicem, quam caro plantavit, fauce Virginea generationis præcidens. Mariana Caro fuganda spiritus morti fit instrumentum: & quam Eux maledicta caro plantavit; benedicta Mariæ eradicavit conditio. At minùs congruum robur contra prædictam mortem falx sacra ferret, cuius acies aliquando eadem hebetante morte obtorpuerat: nec aptè ex vitiata radice, radix mortis extirparetur.

612. Cum omnia, vt nosti, verbo Deus produceret, hominem ipse manibus efformavit: Formavit, inquit, Deus hominem de limo terra. Gen. 2. num. 7. Cernere erat Deum mente, cogitatu, & magis affectione in homine plasmando occupatum: & illius manus, quæ Solis, stellarumque tactum fastidierant, (sydereæ quippe massa, verbi tantum dignatione contenta perstitit,) in tereno limo tractando immerfas dignantissimè. Quæris causam? Limus adhuc purus erat, & in limo, vt supra ex Tertulliano dixi, cogitabatur Christus. Sed pende ad rem præsentem pulchra verba Chrysol. Sermon. 148. Quis non nascendo, ex intacto limo fecit hominem; nascendo ipse, hominem de corpore fecit intacto: manus, quæ in nostrum plasma, lutum dignanter assumpsit, ad reparationem nostram, dignanter assumpsit & carnem. Et quid per intactum limum intelligemus, nisi terram, priusquam in operibus hominis maledicta dicere: vt priusquam mortalitati misera dampnaretur: quod ex Andrea Apostolo alij ostenderunt. Si ergo ex intacto corpore morti euertendæ Christus Dominus ortus affirmatur: cur mortiferæ conditioni culpæ Mariam condemnamus? Et quidem licet comparatio inter intactum limum, & Virginem à maledictione intactam valere queat: nihilominus puritatis conditio, tanto præstitit in Mariâ, quanto limi naturæ, humani corporis nobilitas præfertur. Idem Chrysol. serm. 144. iam ad rem medicam, in qua sumus: Quod in partu Virginis agitur, non est Creatoris iniuria; sed salus est creaturæ. Si Deus fecit hominem, quis arguit, cur refecit? & quod ex limo formasse dignè creditur, quare ex carne reformasse, iudicatur indignum? Quid pretiosius, caro, aut limus? Ergo reparationis quanto pretiosior est materia, tamò maior est gloria. Ideò ergo non è limo, licet intacto, formatur Christus: sed è corpore virgineo, vt salus, & medicina nostra veniret excellentior, quò purius, & nobilius è Maria remedium, quam fuerat limi integritas funebatur.

613. Dedecebat ergo absque dubio Medicum, qui curationem intendebat, ipsi medicinæ venenum immiscuisse; & pharmacum salutis, permisisse potius ferâ qualitate toxicatum. Contra mortem à carne plantatam, carnis Mariæ theriacam armat Christus: quis huic virus aliquando coniun-

Christi In- curatio.

ctum existimabit: Optimè citatus Chrysol. Quis inquit, nascendi necessitas Deo, cui supponitur fieri potestas? Quæ? vt ipsam naturam nascendo, conficeret, quam fecerat operando: quia, quæ parva fuerat, vt generaret ad vitam, ipsa generabat ad ad mortem, & cepit esse origo mortis, quæ erat initium vitæ. Hoc est ergo negotium natiuitatis, quod nasci compulsi Christum, vt natura curam natiuitatis daret Authoris. Producebatur Maria, vt faturo Authori natiuitatem, id est, carnem ministraret. Congruè ergo vulneris remedium, pestilenti vulnere curaret: & cancrum originis, ab ægra pariter origine perlanaret?

614. Et quidem durum satis videtur, denegari Adamo nostro cælesti carnem intactam ex Mariâ; cum terreno Adamo intactus limus è terra adhuc benedicta concedatur: cum tamen ab hoc infirmi, ab illo sanati agnoscamur. Celebrabat Oseas Redemptoris nostri aduentum, & quasi ab eius ore sic scribit: De manu mortis liberabo eos: de morte redimam eos: ero mors tua, o mors. cap. 13. num. 14. Et statim num. 15. redemptionis, & medicinæ modus sic describitur: Adducet ventem ventum Dominus de deserto, & siccabit venas eius, & desolabit fontem eius. Hic ventus faustus, qui venas mortis exsiccat, qui mortis fontem desolat, Christus est: sed tamen, cum ventus, aut salutaris, aut noxius intelligatur, ex diuersitate locorum, quæ perflat, considerandum restat, cur ventus noster de deserto adducendus celebraretur: qui potius ab amœnissimo aliquo plantario respiraturus nobis videbatur. Nimirum, non aliunde nobis viuificus iste spiritus decentius perflare poterat, quam à Mariâ: nec Mariæ intacta puritas, melius quam per desertum; non de siccitate sterile, sed humanis vibus inuium, significaretur. Gillibert. Sermon. 15. Bonum desertum, alius virginalis. Talis erat Beata illius, & specialis virginitatis uterus, quem nullius impudici motus, afflictionis immunda tenebrauit lesio. Caro ipsius terra deserta, & inuisa, & inaquosa, in qua Christus apparuit: non tamen deserta penitus, quæ Christum parituriuit: irrigua est; sed fluenis virtutum: idè quasi puteus dicitur aquarum viuientium, quæ suum impetu de Libano: quod virginalis munditia caudor spirituales refundit gratias, &c. Vis audire, qualis hæc terra deserta dedit fructum? Oseas te docet, qui dicit: Adducet Dominus, &c. Quis alius mortis dissecatit venas, nisi Christus Iesus, quæ nobis intemerati ventris desertum refundit? Et benè ventus: quia spiritus ante faciem nostram Christus Dominus. Denique factus est secundus Adam in spiritum viuificantem. Opus erat sanè vitales satis qualitates inesse huic deserto, vnde ventus viuificans spirat: aut, quis putaret mortis fetorem hinc aliquando exhalasse, vnde, & quæ spiritus contra mortem erat animandus? Certè si mortem aliquando redoluit Maria, ventus diuinus hac pertransiens, non ita decens morti fugandæ animaret. Pestilentibus halitibus pellendis, purissimos Zephyros solemus suspirare; an, si Zephyri per morticina deferantur, congruè eisdem ad salutem respirabimus? Quod materiali vento cauti tollimus, cur viuificantem spiritui nostro quodammodo impingemus? Adde illud in hac re planè robustissimum, Zephyros per infecta loca tantummodo transire; Christum verò viuificantem nostrum

615. noster spiritum, ex ipsa Mariæ carne coagmentari. Præservedauit igitur hanc à culpæ fetore, vt inde culpæ faceret medicinam. Neque sine pondere ad hanc rem, in vltimis verbis Gillibertus alludit ad illud Pauli: Factus est primus homo Adam in animam viuentem: nouissimus Adam in spiritum viuificantem. 1. Cor. 15. n. 45. Visus enim in hoc spiritu viuificante, ad ventum Oseæ attendisse Paulus: idè enim infra num. 54. eiusdem cap. vt nemo negat, ad sequentia Oseæ verba respexit dicens: Tunc fiet sermo, qui scriptus est: Absorpta est mors in victoria. Vbi est, mors, victoria tua? Quasi spiritus iste viuificans siccandis mortis venis mitteretur. Sed vide contrapositionem, qua Adamus in animam viuentem, id est, animalis nostræ vitæ principium constituitur: Christus in spiritum viuificantem, id est, spiritualis vitæ auctor designatur: at, vnde ad tam diuersa munia apparatus diuersi? Innuit ibi pulcherrimè Chrysol. Sermon. 117. Ille vilissimo plasmat ex limo: ex utero pretioso Virginis hic procedit. In illo terra mutatur in carnem: in isto caro promouetur in Deum. Refugit cogitatio putare, eandemmet carnem, quæ in Filio est Deus benedictus in sæcula, in Matre fuisse maledictionibus foedatam aliquando. Quanto enim in hac re valentior Augustini consequentia Sermon. de Assump. Virginis, potuisse carnem Mariæ corruptioni, & vermibus subiacere? Caro enim, inquit, Iesu, esse carni, vt alij notant, foedatam ab anima peccatrice appellari, quam vermibus corrupti. Illud noto, Mariæ carnem post editum Christum, non propriè Christo derogare, qui portionem, quam à Maria sumpserat, seruabat incorruptam: at, si in origine Mariæ caro malediceretur, cum deinde maledictæ huius carnis portio Christum constitueret; aliquid, quod maledictum fuit aliquando, iam Deus esset. Id an deceat, tute videris. Præstat igitur secundus noster Adam factus in spiritum viuificantem Adamo primo: & præstat quidem ob multa; sed hinc etiam, quia, vt decenter viuificaret, illibatam carnem, & nullius culpæ morti obnoxiam elegit: vt quam in theriacam efformabat veneni, nulla vnquam veneni labe permiserit infectam: sicque diuinus Zephyrus decenti puritatis respiramine viuificaret.

616. Sic dulcis nobis Medicus aduenit Christus, quos ab inflicta iam morte suscitauit virgineo instrumento: sed dulcior ipsi Virgini Medicus properauit. Prudenter Statius lib. 3. in Coma Ear. commendaturus Æsculapium, Medicorum Numen, sic scribit, post descriptum eius templum: Vbi maximus agris Auxiliator adest, qui festinantia sistens Fata, saluifero mitis Deus incubat angui. Quasi hoc maius foret in Æsculapio, celeri remedio fata prohibere instantia, quam mortuos (quod & fecisse fingitur) suscitasse. Sed Medicus noster, vt initio Articuli latè ostendi, non solum mortem; sed & morbum, imò & causas morbi præseruator expellit. Benè Eusebius Gallic. hom. de Nat. Apostolorum Petri, & Pauli: Medicamenta sumenda sunt, quibus repellantur vulnera, vel sanentur. Nullus profectò, aut excu-

sationis, aut venia relinquatur locus, quando omnis anima in promptu habere cognoscitur opportunita pro sua qualitate præsidium, id est, illa manu inueniunt, & vulnerata remediunt. At, quomodo, quæso, magis in promptu præsidium putabis, quam quod in manu Filij vides collocatum? Vbi verò maius, aut amoris, aut virtutis cernis monumentum, si illæ foret festinum munimentum: an, si tardum afforet remedium vulneratæ?

617. Peccauit Dauid, & penitens misericordiam venia consecutus, summi huius beneficii laudes intonabat: Confitebor tibi, Domine Deus meus, in toto corde meo, & glorificabo nomen tuum in æternum: quia misericordia tua magna est super me: & eruisti animam meam ex Inferno inferiori. Pl. 84. à num. 12. Prosequenda planè tot laudibus, tot affectibus æternitati litantibus misericordia, quæ hominem ab Inferni faucibus, ab ignibus æternitatis æmulis eripuit. Quam iure dictum! Ast, sanctissime Propheta, de te loqueris, qui, licet ad Limbum deducendus; nunquam tamen, aut fuisisti, aut eris in Inferno inferiori, in barathro æternis suppliciis deputato. Quòd si in te sub publicæ personæ titulo, ceteros etiam intelligis peccatores, quem assignabis erutum ab Inferno, cum in hoc loco, imò lacu nulla sit redemptio? August. ibi. Eruiisti, dixit: quia liberauit à talibus peccatis, per quæ posset deduci ad tormenta Inferni inferioris. Quemadmodum si Medicus videat tibi imminentem agriuidinem fortè ex aliquo labore, & dicat: Parce tibi, sic te tracta, requiesce, his cibis utere: nam, si non feceris, agrotabis. in autem si feceris, & saluus sis; rectè dices Medico: Liberaisti me ab agriuidine. non in qua iam eras; sed in qua futurus eras. Hæc est enim optima ratio curandi, non tam morbo remedium afferre iam grassanti, quam imminentem sistere præseruatiuo. Et cur erga Matrem non talem se gessisset Medicus noster?

618. Nihil vnquam immanius Pharaone, (typus erat Dæmonis festinanter originalis culpæ veneno animas occidentis, foedatæ stirpis vnco harpagantis,) qui ad obstetrices Hebræis foeminas ministrantes, ita: Quidquid masculini sexus natum fuerit, in flumen proicite. Exod. 1. num. 22. Nondum natis iam mortem destinabat: nondum in partu vagientes, iam quodammodo in pœna reddebat vlulantes. Dedi supra ad hanc rem acutissima verba Tertul. Capo nunc grauissima alia Augustini Sermon. 89. de tempore: O prodiga furoris audacia! necdum natis pœna mandatur: & ante principium vitæ, periculum concitatur. Cobe, nefarie homo, insaniam tuam: quos necdum vides, insequeris, quid scelestius? nondum natos occidis. Seruet ordinem feritas tua: nascantur, an regnam punias. Fateatur à Medico nostro non præseruatam Mariam, qui illum minùs prodigum ad misericordiam, quam Pharaonem iudicet ad iram. Et si hic nondum natorum iam verus læsor dicitur, & de feureo decreto iam punitor; dicatur verè indultor, & de pio decreto seruatur erga nondum natam Mariam Medicus noster, à qua aliis medicinam comparauit.

619. Omnis homo cur dicitur liberatus ab Inferno.

Pfal. 84. Omnis homo cur dicitur liberatus ab Inferno.

August. ibi. Eruiisti, dixit: quia liberauit à talibus peccatis, per quæ posset deduci ad tormenta Inferni inferioris. Quemadmodum si Medicus videat tibi imminentem agriuidinem fortè ex aliquo labore, & dicat: Parce tibi, sic te tracta, requiesce, his cibis utere: nam, si non feceris, agrotabis. in autem si feceris, & saluus sis; rectè dices Medico: Liberaisti me ab agriuidine. non in qua iam eras; sed in qua futurus eras. Hæc est enim optima ratio curandi, non tam morbo remedium afferre iam grassanti, quam imminentem sistere præseruatiuo. Et cur erga Matrem non talem se gessisset Medicus noster?

618. Nihil vnquam immanius Pharaone, (typus erat Dæmonis festinanter originalis culpæ veneno animas occidentis, foedatæ stirpis vnco harpagantis,) qui ad obstetrices Hebræis foeminas ministrantes, ita: Quidquid masculini sexus natum fuerit, in flumen proicite. Exod. 1. num. 22. Nondum natis iam mortem destinabat: nondum in partu vagientes, iam quodammodo in pœna reddebat vlulantes. Dedi supra ad hanc rem acutissima verba Tertul. Capo nunc grauissima alia Augustini Sermon. 89. de tempore: O prodiga furoris audacia! necdum natis pœna mandatur: & ante principium vitæ, periculum concitatur. Cobe, nefarie homo, insaniam tuam: quos necdum vides, insequeris, quid scelestius? nondum natos occidis. Seruet ordinem feritas tua: nascantur, an regnam punias. Fateatur à Medico nostro non præseruatam Mariam, qui illum minùs prodigum ad misericordiam, quam Pharaonem iudicet ad iram. Et si hic nondum natorum iam verus læsor dicitur, & de feureo decreto iam punitor; dicatur verè indultor, & de pio decreto seruatur erga nondum natam Mariam Medicus noster, à qua aliis medicinam comparauit.

619. Omnis homo cur dicitur liberatus ab Inferno.

S. II.

Non austerà à Virgine; sed sua- uissima, diuinus Medicus nobis deprompsit medicamenta.

619.

D. Bonau.

Suauiſſimum remedium, molle, non austerum me- dicamentum nobis per Mariam.

OCAVIT signatissimè supra num. 610. D. Bonau. vulneratam Christi carnem, apothecam Paradisi omnibus aromatibus medicinalibus totam plenam.

Nimirum, Marianâ carne dum curamur, vngimur, non pungimur. Nihil ibi ignis vrentis, ferri secantis; sed totum aromatis fountis, balsami perstillantis. Grauiſſima planè vulnera, & lethalia; sed potentior, sed salubrior medicina, quæ floribus, quæ aromatibus omni igne, omni ferro potentioribus efficaciter curat, suauiter delectat. Ecquid morboſi, aut foetidi poncs in Maria, vnde sic gratâ mixturâ medicamen efficac, & odoratum iuxta propinat- ur? Et qui seruos ægros curat sic benignè, quid Matrem longè benigniùs suauiſ præſeruator non curaret? Medicum tantum non coniecturæ, aut rationes nostræ debent examinare, sola venera- tione prosequendum. Benè Ambros. Hex. 2. cap. 1. Non ergo secundum elementorum naturas, sed secundum Christum, qui omnia, quæ vult, fecit, abundans plenitudine Diuinitatis suæ, consideremus, quæ facta sunt, & natura possibilitatem interrogemus: neque enim cum in Euangelio leprosum curares, cæcis visum refunderet; populus, qui delerat, & spectabat, illum medicina ordinem recognouit; sed potestatem Domini miratus, dedit (vi scriptum est) laudem Deo. Scribæ tantummodo superbi, quia diuinam potentiam miratu non veneraban- tur; dum medicinæ ordinem non recognosce- bant, Medicum blasphemabant. Crede mihi, mi Lector, populus, & turba simus, & Medici nos- tri potentiam recognoscentes, nihil vltra quæ- ramus ordinem, quo Matrem nondum læsam sanare potuit: satis est, quod ista Mater, quod ille potens: nedum, cum iam salutis præſerua- tiuæ tenor luce clarior Ecclesiæ splendet. Sed ohe! quod pergo? Venio ad rem tituli.

Ambros.

Dei opera cu- riosè nõ scrui- sanda.

620.

Cant. I.

Iesu suauis- simi.

Laudatura Sponsa Christum, sic decantat: Oleum effusum, nomen tuum: ideo adolescentula dilexerunt te. Cant. 1. num. 3. Non sic capias, quasi ipsum nomen, ipsum Iesu vocabulum, omni vnguento suauius celebretur: esto id aliàs verum. Sed, vt in Cantico dixi, ipse Iesus sic totus fragrans est balsameus, vt iam vnguentum, eius sacra persona appelletur. Illud dubium nec leui- ter: cur, cum tot aliis prærogatiuis fulgeat amori conciliando, maximè de vnguentaria conditione animabus diligendus prædicetur. Sed, quidni? Originalis culpæ vermibus scatebant, & læuis- simo cancro fauciatæ, turpissimum foetorem ex- halabant: auidæ arripent medicinam, quanuis ferro, & ignibus armatam: & non diligant Medi- cum, qui suauiſſimo tantum oleo, qui seipso infuso attulit remedium? Nimirum, à Maria ac- ceptum, imò & conditum sic nobis opportunè deriuatur. D. Ambros. ibi de inst. virg. cap. 13.

D. Ambros.

in hoc vnguento nunc ipsum Christum medici- nam, nunc eius medicantem gratiam intelligens, sic optimè ad rem meam: Descendat ista vnguentum in anima præcordia, viscerumque secreta: quo non deliciarum odores Sancta Maria; sed diuina gratie spiramenta redolebat. Hæc pluuia Eua restinxit appetentiam: hoc vnguentum foetorem hæ- reditarij erroris absterſit. Condiuit Maria hæredi- tarij antidotum foetoris: & foetens vnguento ex- cipiendo conderetur?

Pergat Ambros. ibidem inuitans ad hoc vnguentum ex Maria capiendum: Excipite volunta- riam pluiam; pluiam benedictionis, quam hæredi- tati suæ Dominus effudit. Excipite aquam, & non effluat vobis: quia nubes est, diluat vos, & sacro hu- more perfundat. Excipite itaque ex hac Moabitide olla gratie celestis vnguentum. Dicitur Maria nu- bes, vt ibidem ait Ambros. quia fontem intra se genuit, quo rigauit Orbem terrarum. Sed cur ex- cipiendõ vnguento olla Moabitis? Ni fallor, quia Pf. 59. num. 10. dicitur à Deo: Moab, olla spei meæ. quo quid significetur, dixi alibi. Nunc mihi satis Ambrosij mentem aperire, quasi idèd sacro vnguento olla Moabitis requiratur, vt ar- denter sperata, & à Deo concupita intelligere- tur. At si ardentè sacrum hoc vasculum optaba- tur, & diuinæ quodammodo spei obiectum erat; quis prudenter putet, in ipsa sui fabricatione, odore nequam infectum sic fuisse? Ah! quàm tim- meo, ne, si Maria in ipsa Conceptione mortis odorem exhalaret, diceretur vulgare illud: Quo semel est imbuta recens, seruabit odorem Test 2 diu.

Quia, licet in Maria per gratiam postea infusam omninò expelleretur peccatum, cuiusque odor quoad esse: attamen quoad fuisse, vt sic dicam, nullâ vnquam potentiâ poterat expelli, id est, in- famiæ præteritæ odor nescio quis, & ab inimi- citiâ diuinâ, licet iam depositâ, contracta indi- gnitas, nullâ vnquam gratiâ ita tolli poterat, vt non haberetur purior, & dignior, si nunquam an- tè, culpam fortiretur. Perperam itaque alaba- strum Marianum diuino vnguento excipiendo, nobis inde ad salutem effundendo, infectum odore tetro existimatur. Adduco huc exemplum à Leuitico.

Instituēbat Deus legem de morticinis im- mundorum animalium: deinde sic subdebat: Vas autera sitile, in quod horum quidquam intrò cecide- rit, polluetur: & idcirco frangendum est: omnis ci- bus, quem comedetis, si fusa fuerit super eum aqua, immundus erit. cap. 12. à num. 33. Quid verò, inquis, ad morticina, omnis alius cibus? Imò, cur cibus immundus, & pollutus habeatur, si aquâ fuerit superfusus; cum tamen cibi omnes mun- di, & laurentur, & ad coctionem aquâ indige- rent? Respondet optimè August. lib. 3. in Exod. quæst. 37. tom. 4. Non quacunque aqua intelli- genda est, quæ superueniret cibo, facit eum immun- dum: sed ex illo vase, quod factum est immundum, de morticinis immundis, si fortè ipsum vas habuit aquam. Quasi ab ipso vase morticinis infecto, sic inficeretur aqua, vt hæc, quanuis naturâ ipsâ abluens, iam resperſa pollueret, quidquid tan- geret. Planè si vas Marianum vnquam culpa morticinis pollueretur, non vnguentum viuifi- cum, sed immundum humorem nobis effudisse videretur. Pluiam benedictam & odoratam im- misit

621.

Idem.

Vnguenti vasculum, Maria.

Pfal. 59.

Horat.

622.

Leuit. 12.

Et quàm pu- rum!

August.

nisi nobis Maria, quæ non tam mundos infi- ceret, quàm purificaret immundos: nimirum, quia morticino aliquo nunquam infecta; sed semper purissimis aromatibus abundans.

623.

Cant. I. Philo Carp. Mariae carnis aroma diuino im- mixtum.

Sed habet adhuc profundum mysterium ad rem meam, quod ad locum citatum Cant. Oleum effusum, nomen tuum: habet Philo Carpathius: Tunc enim verè effusum, cum se nostra mortalitate contexit, vt nos suâ immortalitate donaret. Quasi dicat: Tunc verè effunditur, cum è corde Patris, in vterum Matris descendit Filius, hominem in- daturus: quasi Verbum ipsum vnguentum esset, vt par est, pretiosissimum mortalitati nostræ viuificandæ. At vnguentum istud purum, & diui- num non nobis sic proficeret, nisi admixtum temperaretur. Quando ergo diuino balsamo, odor erat humanas copulandus; putes hunc ali- quando mortuis muscis corruptum, & præſe- datum? Nunquam foetere potuit illa caro, vnde aroma diuino coniungendum apparatur. Quan- tum fieri poterat, accedebat humani aromatis ex- cellentia, aromatis diuini dignitati: vt nobis sua- uissimè, non igne, & ferro; sed suauiſſimo vn- guento vulnera curarentur.

624.

Luc. I. In Annun- tiatione Maria.

D. Epiph.

Maria Filio suauissima.

Abb. Cellens.

Culpe can- cer.

Diofcor.

Hinc Angelus ad Mariam: Ave, gratia plena, Dominus tecum. Luc. 1. num. 28. In quibus ver- bis, vt supra latissimè probaui, nihil ab ipsâ Con- ceptione gratiâ vacuum celebratur. At benè, cum incarnatio iam instat peragenda, id Mariæ in me- moriam reducit Angelus; credo, vt facilis my- sterio assentiret: neque enim aliunde aptius su- menda Verbo caro, quàm ab illa, quæ nullo factore culpæ vsquam exhalaret. Quid ita? Quia, cum morbo veteri non tam austerum cauterij, quàm suauiſſimum commixti balsami remedium pararetur; necessario portio humana, diuinæ im- miscenda odoratissima, & perfectissima debuit existimari. Pulchrè D. Epiphanius Orat. toties citatâ: Gabriel effectus hospes Virginis, cali, & ter- re incensum, atque suffimentum vna copulauit. Di- stat longè suffimentum humanum à diuino: at vt in vnum non absone conuenirent, nihil cor- rupti, nihil interpolati in humano consideres; necesse est, quo quodammodo diuinum videretur adulterandum. Pie ergo Cellens. de Pan. cap. 21. Filius est nostra apud Patrem propitiatio; quia in- terpellat pro nobis: Mater apud Filium; quia ro- gat pro culpis nostris. Filius est Sanctus Sanctarum; quia Deus Deorum: & Mater est Sancta Sanctarum; quia Virgo virginum. Filius habet phialam purissimam carnem, vt ab ea sumatur poculum vite: Mater similiter in omni conuersatione suâ casta, & munda prebet nobis exemplum conuersandi sine que- rela. De thuribulo Filij Pater odoratur incensum propitiatiois: de thuribulo Matris tota perfundi- tur domus angelica conuersationis. An decuit fite- re vnquam Damone, quæ Angelis sic respirat? An potest maior esse proportio Matris feminae ad Deum Filium? Talis futura, quæ phialam pu- rissimæ carnis ministravit: vnde nobis non ama- rum pharmacum, austerum potio: sed poculum vite saporatissimum, & odoratissimum porrigitur. Et quàm bone, vt id obiter notem, Epiphanius, re- medium nostrum, thus, siue incensum vocauit, at- que suffimentum: nouerat, credo, insanabilem, serpentemque originis morbum canceri vocabu- lo optimè significari: at verò cancer, non aliun- de meliùs, quàm thus curatur: de quo Diofcor.

lib. 1. ait enim habere thus, δύναμις σαρκίνης καρκινωμάτων, vim compescentem morbos canceri. Thure itaque Mariano cancer noster fugatur: & tu infectum cancro contendes adhuc.

625.

Ioan. 19.

Maria Caro Diuinitati congruebat.

Gillibert.

626.

Cant. 4.

Christi In- carnatio no- bis aroma.

Honor.

627.

Cant. 5.

De eodem.

Piissimè quidem Nicodemus, & pariter sancte femina vngendo Christo mortuo emerunt aroma- mata, vt ex Euangelio nostri: & cum tot deuotissi- mæ obsequio impenderentur: non audis Mariam Matrem similiter occupatam. An, quia dolore passionis vulnerata, collapsa viribus, non suffi- ciebat officio pietatis? Absit: dolor summus; sed erat æqualis animus, & constantia. Cur ergo pio ministerio isti deest? Certè non quod minus pia in Filium; sed quod magis fidelis. Nouerat se di- uino fauore purissimam, & nusquam culpa sub- iectam, viuum vnguentum Christum effudisse: qui, licet paulisper morti cederet stratagemati- cus, eidem detriumphandæ procedebat, per cor- poris mortem, mortem nobis spiritus curaturus: idèd aromata non emit, quæ melius promit aroma. Aromata mortua quasi minus necessaria Christo, præteriuu: quia præiueat illi viuum carnis aroma mortem triumphaturum apparare. Fauet Gillibert. Serm. 17. Attulit Nicodemus mixturam myrrhe, & aloes, quasi libras centum: & Maria emerunt vnguentum. Sed Maria, Domini Mater, vnguentum non tam comparat, quàm spi- rat, quæ vnctum oleo lactis ipsum parturienti Chri- stum. Tanquam balsamum, inquit, non mixtum, odor meus. Et meritò, portio illa à Virgine data balsamum non immixtum appellatur: quia nihil adulterinæ mixturæ vnquam passum. Aut fortè totus Christus balsamum non immixtum appella- tur: quia, licet reuera ex humano, & diuino mi- sceretur; tamen, quoad fieri poterat, sic humani- tas Diuinitati congruebat purissima, vt in vni- tate personæ copunctæ, simplex oleum, simpli- cissimum medicamen videatur. Nesciuit ergo Maria Christo, nisi aroma meracissimum com- municare.

Hinc illa vox Patris mittentis Spiritum San- ctum, vt Marianum hortum purissimus perfletet: Veni, Auster; perſta hortum meum, & fluent aroma illius. Cant. 4. num. 16. Iam tunc exprime- batur, quod postea in Incarnatione peragendum, quando Spiritus Sanctus in Mariam superuentu- rus, & illam Altissimi virtute obumbraturus. Vi- detur ergo dicendum: Veni, Spiritus diuine: præ- para Virginem, vt carnem purissimam Verbo tribuat. at non ita: sed: Et fluent aromata. Certè, quia idem erat carnem dare, quàm perstillare aroma. Affluebat Verbum fluentibus è Mariâ aromatibus, dum ad salutem nostram incarnaba- tur. Honorius ibi: Vnde, inquit, hæc omnia in Mariano horto? Quia Pater præcepit talia dicens, &c. Auster, id est, Spiritus Sanctus, re, hortum meum, possideat: & fluent aromata illius: per te meus incarnetur Vnigenitus. Nihil, nisi aromata, Maria ministravit: nullum nisi suauiſſimum medicamen à Matre diuinus Medicus deduxit.

In idem recidit, quod statim subditur Cant. 5. num. 1. Veni in hortum meum, soror mea, Spon- sa: messui myrrham meam, cum aromatibus meis. Quia Caro Christi, vt vult Guillelmus ad hunc locum, de munditia, mortalitate; & potentia contra corruptionem meritissimè myrrhæ com- paratur. Sed, quorsum, inquis, cum myrrha pretiosissimum sit aroma, tanquam aliquid di- uersum

uerum ab adiunctis aromatibus computatur? Credo: quia Caro illa diuina, quæ nobis aromata suauissima tulit in medicamen, qua parte mortis amaritudinem inuoluebat, Christo seruabatur. Aroma præstantissimum, myrrha est; amara tamen: ideò ab aliis aromatibus non pungentibus, sed suauissimis, condistinguitur. Quidquid ergo in aromatica illa Carne mortis, & passioni destinatur, Christo metitur: cætera eius vnguenta suauissima, vita, pax, salus, redemptio, nobis afferuntur. Fauet ibi Guillelmus post multa: Myrrham messuit, quando Carnem, in qua pro nobis moreretur, assumpsit: messuit cum aromatibus, quia metendo myrrham, illam, & aromata simul messuit: quia in hac Carne erant aromata eius, vita, salus, & pax. In Carne illa prædestinata ad opus Redemptoris, causaliter (ut sic dicam) latebat omnis efficacia redemptionis. Ipse de myrrhæ moritur amaritudine: sed nobis inde salus, & redemptio superfluo aromate communicatur.

cautum, ne vel leuiter minùs piam opinionem concionantes, aut in publico disputantes ingeramus: ne, qui aliis conamur esse odor Christi ad vitam, videamur esse odor ad mortem: dum ipsum diuinum odorem nobis in medicinam præstitum suauissimam, & vitalem, foetore maternæ mortis quodammodo respergimus.

Christus amara sibi, nobis dulcia propinavit.

Guillelm.

628.

Cant. 6.

Psal.

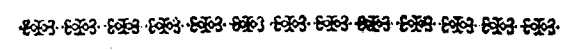
Maria Christo concarnis.

629.

Prædicatores Conceptionis quales.

Iust. Orgel.

Concludo, locum alium ex Cantico delibans: ille est ex cap. 6. num. 1. vbi Maria: Dilectus meus descendit in hortum suum, ad areolam aromaticam. Vbi non caret mysterio, quòd in vterum Virginis descendens Deus in hortum, & areolam dicatur deuenisse: quod quidem non disiunctiuè sumendum est, quasi in horto priuata aliqua pars, aromatum areola appelleretur: sed appositiuè, quasi totus hortus, areola odoratissima intelligatur. Sed, cur, dum vterus ille necessariò de virginea fecunditate, hortus dicitur; hortus tantummodo floridus, & aromaticus, quasi areola, vel, ut alij legunt, phiala aromatum celebratur? Quia è Maria puras deinde animas erat Christus gratiis beatus: at gratiæ, & medicamina è Virgine, non vterumque ab horto (qui, licet salubria; austera tamen aliqua remedia solet germinare;) sed ab horto aromatico proueniunt: ut suauissima, & gratissima cognoscantur. Psellus ibi apud Delr. in Caten. Descendit in vterum pura, atque immaculata Virginis, ut in aromatum diuinorum mundam phialam: unde sine semine progrediens; & quidem modo, qui ei soli est cognitus, in animas hominum puras influxit. Vbi obiter nota, sic mundam phialam vocari Mariam à Psello, sicut supra n. 624. Cellensis phialam purissima Carnis Christo tribuit: penè enim eisdem verbis de Carne Christi, deque Mariæ Carne loquuntur Patres. Nimirum, sic oleum, & balsamum effusum bono nostro, ut nos sanaret; decentius ex balsamea virga, & Virgine immaculata procedere necesse erat.

S. III.

Predicta Mariana Carnis excellentia breuiter confirmatur.

Væ hucusque dixi de Carne virginea Verbo indita, cum ordine ad suauissimum nobis allatum medicamen; melius capientur, si nonnulla, quæ obiter ibi diximus, breuiter licet, at clariùs confirmentur. Dixi, sic puram, & odoratam Carnem à Matre Verbum accepisse, ut vnguentum illud Diuinitatis, quod à Patre accepit, decenter ipsa Carne temperaretur; nec inde corruptum, aut interpolatum dixi potuisse. Ita est: quia nihil creaturæ, maiorem, quoad perfectiones, similitudinem cum Deo habet, quam sacra illa Humanitas à Virgine Verbo induendo fabricata. Dubitauit aliquando, cur perquirenti Mariæ modum Incarnationis peragenda, Angelus respondeat: Spiritus Sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Luc. 1. n. 35. Cur enim, si tota lux deuehitur, umbra dicitur? Cur, si tota accenditur, & illuminatur Maria, dicitur inumbranda? Nimirum, non aliunde, aut pulchriùs ad mysterium, aut elegantius ad sermonem, gratia Mariæ formando Christi Corpori concessa potuit explicari, quam per vmbra: ab effectu, scilicet, quo in ipsa humanitate, viam Diuinitatis vmbra efformauit. D. Thomas Villan. Conc. 1. de Annunc. post alia: Nisi forte adumbrationem istam, Dominici Corporis formationem mauius intelligere: competentem nanque similitudine, Christi sanctissima Caro Deitatis umbra nuncupatur: quia, sicut umbra, corporis motus, formamque insequitur: ita à Deitatis nutibus, facerrima Humanitas illa neque ad modicum demiauit. Expressam alicuius rei similitudinem, vmbra appellamus: pulchrè ergo Humanitas, Diuinitatis vmbra intelligitur, quæ huius motus, & formam, id est, purissimam conditionem sic expressit.

Nisi dicas optimè, Humanitatem, vmbra vocari: quia Caro illa purissima aliàs, in veritate Carnis sanctissimæ, vmbra, & similitudinem carnis peccati referebat. Hoc ergo adueniens Spiritus Sanctus effecit in Maria adhuc plenius in Incarnatione, quod in eius Conceptione iam peregerat: ut Carnem purissimam, sed sub vmbra, & imagine carnis peccatricis Verbo exhiberet. Est hoc illud Pauli: Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne. Rom. 8. num. 3.

630.

Maria Deo simillima.

Luc. 1.

In Annunc. Maria.

Thom. Vill.

631.

Rom. 8. num. 3.

Eucharistia refert Incarnationem: Cellens.

num. 3. Quod graphicè ab Eucharistià desumpto exemplo explicat Cellensis lib. de Pan. cap. 1. Gravia natura vsus, & cursum transiens, sicut Carnem Virginis, in Carnem Christi sanctificando creauit, & creando sanctificauit: similitudinem quidem carnis peccati conformans Verbo Dei; sed ad purum excoquens naturam humanitatis, ne esset caro peccati. Sic de pane, mirabili conuersione, efficit Corpus Christi, contegens specie panis id, quod veritate, non similitudine est verus panis, qui de calo descendit: similitudine autem, non veritate, panis, qui de clibano venit. Non vult Cellensis aliquando in Maria carnem fuisse peccati, quæ postea deinde in Christo sanctificaretur: satis enim ut Caro illa Virginis in eius parentibus esset caro peccati; in Virgine verò iam immunis: at in Christo ad purum decocta, & magis sanctificata: quòd Christus similitudinem carnis peccati gestasse dicitur. Patet mens Cellensis ex variis eius locis, maximè ex cap. 21. vbi ita: Filius altare est de terra sancta: quia Corpus habet de Matre sine macula. Quasi non ita vocari posset terra sancta, Caro Christi, si in Matre aliquid maculæ præcessisset. Benè ergo inumbrari dicitur Maria, quæ vmbra, siue imaginem carnis peccati, non peccatricem aliquando carnem, Verbo dare potuit.

632.

Maria Caro in theriacam culpa.

Numer. 21.

Theophan.

Thom. Vill.

633.

Psal. 71. Originalis culpa damnata.

Fouetur hac vltimà explicatione mirificè id, quod supra dixi de theriaca Carnis Marianæ. Ut enim theriaca è carne venenatè bestie fit, ad eiusdem venenatè expugnandus; & sub similitudine venenatè carnis vera latet medicina, ut de veneno venenatè expugatur: sic ex Adami carne peccaminosa, remediù fit peccato expungendo; & sub similitudine carnis peccati, verissimè iam delitet medicamè. Sic impletur, quod nuper dicebat Apostolus, de peccato damnatum fuisse peccatum in carne. Cape illustre huius rei argumentum. Percussis Israëlitis in deserto à serpentibus: Fecit Moyses, inquit Textus, serpentem ancum: & posuit eum pro signo, quem cum percussi aspicerent, sanabatur. Num. 21. n. 9. Expressa Christi medicatè figurà nosti eiusdem Christi verbis ex Euangelio. At, quis non miretur, mitissimè Agnum, sub serpentis figura delituisse? Scilicet, medicina vulneratis veniebat: nec aliter, aut salubriùs significari, aut apparari poterat decentius. Theophanes Ceram. Orat. 1. de Cruce apud Gretf. post alias huius figuræ causas. Alia insuper ratione serpentis similitudine gessit Saluator: nam serpens non modo habet lethale venenatè, sed etiam pharmacè, lethalia venena propulsare cõsuetu ministrat. Medici quippe ex carne serpentina contrariu veneno conficiunt medicamè: sic ex mortali natura Adami, propriu Corpus Dei Verbum formauit, interficiens la morti cõmodissimè. Caro culpæ morte infecta videbatur illa, quæ ministravit Deipara; purissima tamen erat, & viuifica, faustissimèque nobis theriaca medicamen, quo mortis culpæ venenum superauimus. Vnde meritò D. Thomas de Villan. Serm. 1. de Natiu. velleri Virginem comparans, sic concludit: Vellus de carne ortum, non habet vitia carnis. Vnde obiter capies, quid sit illud David de Verbo incarnando: Descendet, sicut pluuia, in vellus, &c. Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia pacis. Pl. 71. à num. 6. Hæc erant præcipua originalis ruinæ damna, & morbi, quibus premebamur: iniustitia, qua honores Pintus de Concept. B. M. V.

diuinos vsurpabamus: bellum intestinum, quo rebellantes potentia tumultuabant: nascitur Christus; & simul nobis suauissimum iustitiæ, & pacis oritur medicamen. Benè igitur Maria medicaminis administra, vellus appellatur: quia Caro erat; sed sine carnis vitiis. D. Thomas citatus ad hunc locum: Vellus de carne ortum, non habet vitia carnis: & sic Virga, licet carnea sit, fictamen carnea, quasi argentea, sine omni maculâ, & concupiscentiâ. Sic fit innoxia & purissima theriaca Caro Mariana, de carne peccatrice, ut inde pax, & iustitia oriatur, vnde iniustitia, & bellum pullulabant.

Nimirum, talem præcipuè se gessit Christus in carnis veneno, per innocentis Carnis theriacam expellendo; qualem se postea gessit ex innumeris malis, bona nobis eruens innumera. Prætereo, quòd crucifixus est: in hoc venerat, ut Tertulliani verbis vtar: sed quorsum flagella, alapa, sputa, fel, spina? Quorsum totius antecedentis vitæ incommoda grauissima? Aptè D. Chrylost. hom. in mag. die Parasce. apud Gretfer. Vt Medici serpentum ictibus ita medentur, ut ex ipsis eliciant salutaria medicamenta, eaque componant occasione, & instrumento agritudinis agritudinem oppugnantes: ita Saluator omnibus malorum occasionibus, ad bonum vsus est. Amarum fit dulce: fel in medicinam conuertit: moris stimulum in ipsam reuertit, ligni noxam in salutem commutauit. Quæ omnia Marianæ theriacæ debentur: neque enim Deus, nisi sub carne, incommoda illa pati posset, quæ nobis deinde in medicamentum efformauit.

Dicebam etiam è ventris Mariani horto purissimo, floridâ Nazareno nostro Carnem communicatam. Id etiam aliunde confirmo. Promittitur Dauidi Christus Filius: sed miris verbis: Iurauit Dominus David veritatem, & non frustrabitur eum. De fructu ventris tui ponam super soledem tuam. Psal. 131. num. 11. Venter enim matrem sonat, non patrem. Nec recurras ad ventrem vxoris Dauidicæ: nam, præterquam quòd iuramentum tantum de hærede temporali non instituitur, facile poterat venter vxori expressè assignari. Venter ergo reuera Matris Mariæ denotatur. Tota ergo dubitatio in eo sita, cur venter Filiz, Patri tuo ante sæcula deputetur; respondendumque, meritò Patri per originem Marianum ventrem attribui, ne postea marito per congressum videatur attribuendum: tot ante sæcula venter ille purissimus Patri, vnde producendus erat, consignatur, ne vnquam marito tacturo resignandus intelligeretur. Vno verbo, vterus est virgineus non subiectus viro per copulam; sed adiectus Dauidi tot ante sæcula per naturam. At, quorsum tanta circumspectio in phrasi? Vt de virgineo, & florido propterea illo vtero, florida nascituro Filio Caro parata agnoscat? Nunc capies Tertul. lib. 3. contra Marc. cap. 20. ad hunc locum: Quis iste venter est? Ipsius David? Vtique non: neque enim pariturus erat David. Sed nec vxoris eius: non enim dixisset: Ex fructu ventris tui, sed potius: Ex fructu ventris vxoris tuæ. Ipsius ergo dicendo ventrem, superest, ut aliquam de genere eius ostenderit, cuius ventris futurus esset fructus, Caro Christi, quæ ex vtero Maria floruit. I deoque fructum tantum ventris nomenclauit, ut proprie ventris, non etiam

Thom. Vill.

634.

Iteru de theriaca Mariana Carnis.

D. Chrylost.

635.

Caro Maria florida.

Psal. 131.

Tertull.

etiam viri: & ipsum ventrem ad David redegit, ad principem generis, & familia patrem: nam, quia viro deputare non poterat virginem ventrem, Patri deputavit. At probavi latissime supra minus decentem, minisque proinde floridam Carnem Christo dandam a Matre originali peccato aliquando infecta, quam ab inculpabiliter non virgine. Eo redi: perge deinde, & simili argumento rem conuincas, ex Honorio.

636. Ad illud Cantic. 2. num. 15. Capite nobis vulpes paruulas, quae demoliuntur vineas: nam vinea nostra floruit. sic scribit Honorius in Catena: Vulpesulae sunt Heretici, qui demoliuntur vineas, id est, inficiunt simplicium Ecclesias, dicentes: Si Virgo peperit, phantasma fuit: hi quasi rete cum tali syllogismo concluduntur: Deus omnia, quae vult, potest: sed voluit homo ex Virgine nasci: igitur, quod Virgo genuit, Deus, & homo fuit: nam vinea nostra floruit; quia Maria Christum protulit. Simili argumento in re Conceptionis, aduersarij Mariae conuincuntur: neque enim minus seuera lex Geneleos de partus corruptione, quam illa Pauli de animae inquinamento. Solum responderi poterat, noluisse Deum. Sed durissima viscera, quae sic dure de Deo erga Matrem excogitassent. Sed contra hos infra latissime, & supra iam fatis. Ad rem. Optimum nobis fructum edidit vinea nostra; & tamen solum dicitur floruisse, vt nihil a Maria, etiam dum fructificat, non floridum venire intelligatur. Ideo Alanus de horto conclusio Mariae, Cantic. 4. num. 12. sic scribit: Hortus, in quo rosa Dominici Corporis, & Sanguinis; in qua lilium castitatis.

637. Sed pende, quam bene, vt rosam istam produceret, horti conclusus appelletur: de quo idem Alanus: Hortus conclusus: quia vallo charitatis signatus, ne irrumperet malignus: conclusus, quia Angelorum custodia circumseptus. Quasi si irrupisset malignus, tam pulchra rosa ibidem non vernaret. Et quidem si male dicta terra spinas, & tribulos potuit germinare, qui non benedicta terra ista virginea intelligatur, vnde nobis emicuit flos diuinus? Cur aegram aliquando fuisse, imò & mortuam existimabimus, per quam nobis vitae medicamentum communicatum? Euseb. Gallic. in die S. Ioan. Euang. Hodie natus est Christus: s. d. in natiuitate eius, nostra omnium habet vita natalem: quia, qui privilegia primae natiuitatis amisimus, visitante nos Christo sanctiori partu redimus ad vitam. Per Euam mortuam, morti nascimur. Si ergo per Mariam edito vitali medicamine, vitae regeneramur partu feliciore; nunquam mortuam putemus Mariam, sed a fummo Medicò præserruata, plusquam congruam appareat.

638. N tibi, mi Lector, exhibita ab initio huius Art. quatuor saluandi genera, quae vltimum in vtraque Pagina, de præserruatione veniunt illustriora: eaque, vt vides, sic aperte confirmata (maximè Anthol. 6.) vt iam prouentura tribuendum videatur, si quis neget, veram redemptionem cum præserruatione subsistere posse in Deipara. Deinde de facto, his omnibus modis à Filio Duce præserruante, Alto re prouido, præserruante Gubernatore, Medico præserruante, Mariam præserruatiue redemptam ostendere sum conatus. An euentus votis responderit, tibi relinquo iudicandum. Et, ni fallor, ideò ad illud Luc. 1. vbi Gabriel ad Mariam: Vocabis nomen eius, Iesum. sic scripsisse Chryfologus videri potest: Quod Hebraice Iesus, Grace σωτηρ, hoc dicitur Latine Saluator. Merito ergo Virgini salua sunt omnia, quae omnium genuit Saluatorem. Nullum præserruatiuae salutis percurres genus, vbi salua Maria non præserruat: omnia illi cum virginitate, per Christum salua fuerunt. vt, sicut virginitas non tam restituta, quam ob omni corruptione præserruata, verè salua dicitur: sic caetera eiuldem pulchiori hoc redemptionis genere florida, verè salua, & redempta dicerentur: puderet enim absque dubio Christum, si Matrem dilectissimam viliori alio genere redemptam viuere permisisset.

639. Euersa vrbe, obsidentibus Capitolium Gallis, aurum iam pro redemptione Romani appendebant, quò hostes abirent. Interim dum numeraretur pecunia, aduenit Dux Romanus, fugat hostes, suosque à soluendo infami tributo liberat præserruator. Tunc sic eleganter Liuius lib. 5. Kei foedissima, per se adiecta indignitas est: pondera allata à Gallis iniqua, & Tribuno recusante, additus ab insolenti Gallo ponderi gladius: audiatque intoleranda vox, va victis esse. Sed Diique, & homines prohibere, redemptos viuere Romanos: nam sorte quadam, priusquam infanda merces perficeretur, per altercationem nondum omni auro appenso, Dictator interuenit; auferrique aurum de medio, Gallosque summoueri iussit. Et quantò melius vnus Deus, & homo Christus Matrem, quasi soluto ob captiuitatem pretio, redemptam viuere prohiberet? Liberatorem suum, quò infame tributum euitaret, Roma coluit Dictatorem: & Maria meliorem, dum præserruat, & nobiliorem Filium veneratur. Huc enim verba legis Decem. de verb. signif. leg. non utique. ff. de excep. quae passim in hac materiam afferuntur: Miles ab alio milite liberatus, ne in hostium potestatem veniret, etiam si nunquam eorum seruus exiisset, liberatus censetur. At bene talis seruator ciuicà coronà donabatur.

S. IV. Anacephalosis eorum, quae de redemptione præserruante dixi.

640. Et quidem nulla vrget ratio, (imò in contrarium cogit decentia,) vt Mariam soluisse Demoni tributum, & deinde redemptam viuere existimemus, quae nos ab infami tributo liberauit. Descripturus Isaias ingressum Christi in Aegyptum in vlnis Beatissimae Matris baiulantis, sic habet: Ecce Dominus ascendens super nubem leuem, & ingredietur Aegyptum: & commouebuntur simulacra Aegypti à facie eius, & cor Aegypti tabescet in medio eius. cap. 19. n. 1. Bene, nubes, quae cum Christo gratiarum nobis imbres instillauit: Sed, cur leuis, quae Creatoris pondere non grauiter pressa, sed tamen feliciter grauis incedebat? Cur leuis, vnde grauisimè Aegyptiae tenebrae, Infernus Princeps grauatur? Cur leuis, quae non tam in thronum, quam in quadrigam bellicam aptari visa? Aut vnde tandem leuis, per quam grauisimà plagà hostis oneratur? Ab effectu talis dicitur: ideò enim opprimit Aegyptum, vt nos leuet grauiter obæratos. Opprimebamur grauisimo soluendo tributo: quidni ergo nobis nubes leuis, per quam à tanto onere releuamur? D. Ambros. de instit. virg. cap. 13: O diuitias Mariana virginitatis! quasi olla ferbuit, & quasi nubes pluit in terras gratiam Christi: scriptum est enim de ea: Ecce Dominus venit, sedens super nubem leuem. Verè leuem, quae coniugy onera nesciuit: verè leuem, quae leuauit hunc mundum de graui saenore peccatorum. O verè Romanam, imò caelestem nobis Dictatricem! Non solum ipsa tributum non soluit, sed nos etiam à tributo liberauit. O frustra leuis nobis titulo radiantem, si tamen graui saenore premebatur!

641. Sed, quidni leuet Maria Christianos milites ab hoc onere, quae etiam honore torquium, iam redemptos, & victores coronauit? Nemo nescit ex sacris per femur generationem denotari: res cuius nota. Audi nunc, quid de generante Maria, deque virgineo eius partu canat Spiritus Sanctus: Iunctura femorum tuorum, sicut monilia, quae fabricata sunt manu artificis. Cantic. 7. n. 1. Quam dissona primo aspectu comparatio! Quid enim virgineo partui cum monilibus? Virgo de integritate, flori; horto, de fecunditate, sed clauo, vt vidisti, venit comparanda. Si diuitias nobis immiffas à parthenico partu cõtempleris; gazas, & thesauros adductos sperarem. Cur ad torques, cur ad monilia totum deducetur? Memineris, si lapis, victis militibus olim impositum iugum, sicut victoribus torques imponebantur: illorum colla onere saedo, horum conspicuo honore cernebantur. Quid ergo victrix Maria afferret, nisi monilia, quibus, excusso iugo, adornati, victoriam Duci tantae in acceptis referret? Idem Ambros. ibid. cap. 14. Quam pulchra etiam illa, quae in figurâ Ecclesia, de Maria prophetata sunt: si tamen non membra corporis, sed mysteria generationis eius intendas: moduli femorum tuorum, similes torquibus. Sicut victores solent secularium praeliorum, strenuorum virorum, donatis torquibus, onerare cervices: ita iugum nostrum leuauit, vt fidelium colla virtutis insignibus coronaret. Quis prudenter affirmet iugo oppressam, quae nobis non solum iugum tulit; sed etiam decoris torques intulit felicissimo?

642. Quid? nisi praedictis modis, Maria præserruata intelligatur: si aliquando peccato saeda intelligitur, quanuis plenissimam communis gratiae Pinctus de Concept. B. M. V.

640.

Maria nunquam tributum pendit.

Isaias 19.

638.

Iesus qualis Maria Saluator.

Chryfolog.

639.

Redemptio ordinaris minus nobilis. Liuius.

Ambros.

642.

Et quidem nulla vrget ratio, (imò in contrarium cogit decentia,) vt Mariam soluisse Demoni tributum, & deinde redemptam viuere existimemus, quae nos ab infami tributo liberauit. Descripturus Isaias ingressum Christi in Aegyptum in vlnis Beatissimae Matris baiulantis, sic habet: Ecce Dominus ascendens super nubem leuem, & ingredietur Aegyptum: & commouebuntur simulacra Aegypti à facie eius, & cor Aegypti tabescet in medio eius. cap. 19. n. 1. Bene, nubes, quae cum Christo gratiarum nobis imbres instillauit: Sed, cur leuis, quae Creatoris pondere non grauiter pressa, sed tamen feliciter grauis incedebat? Cur leuis, vnde grauisimè Aegyptiae tenebrae, Infernus Princeps grauatur? Cur leuis, quae non tam in thronum, quam in quadrigam bellicam aptari visa? Aut vnde tandem leuis, per quam grauisimà plagà hostis oneratur? Ab effectu talis dicitur: ideò enim opprimit Aegyptum, vt nos leuet grauiter obæratos. Opprimebamur grauisimo soluendo tributo: quidni ergo nobis nubes leuis, per quam à tanto onere releuamur? D. Ambros. de instit. virg. cap. 13: O diuitias Mariana virginitatis! quasi olla ferbuit, & quasi nubes pluit in terras gratiam Christi: scriptum est enim de ea: Ecce Dominus venit, sedens super nubem leuem. Verè leuem, quae coniugy onera nesciuit: verè leuem, quae leuauit hunc mundum de graui saenore peccatorum. O verè Romanam, imò caelestem nobis Dictatricem! Non solum ipsa tributum non soluit, sed nos etiam à tributo liberauit. O frustra leuis nobis titulo radiantem, si tamen graui saenore premebatur!

641. Sed, quidni leuet Maria Christianos milites ab hoc onere, quae etiam honore torquium, iam redemptos, & victores coronauit? Nemo nescit ex sacris per femur generationem denotari: res cuius nota. Audi nunc, quid de generante Maria, deque virgineo eius partu canat Spiritus Sanctus: Iunctura femorum tuorum, sicut monilia, quae fabricata sunt manu artificis. Cantic. 7. n. 1. Quam dissona primo aspectu comparatio! Quid enim virgineo partui cum monilibus? Virgo de integritate, flori; horto, de fecunditate, sed clauo, vt vidisti, venit comparanda. Si diuitias nobis immiffas à parthenico partu cõtempleris; gazas, & thesauros adductos sperarem. Cur ad torques, cur ad monilia totum deducetur? Memineris, si lapis, victis militibus olim impositum iugum, sicut victoribus torques imponebantur: illorum colla onere saedo, horum conspicuo honore cernebantur. Quid ergo victrix Maria afferret, nisi monilia, quibus, excusso iugo, adornati, victoriam Duci tantae in acceptis referret? Idem Ambros. ibid. cap. 14. Quam pulchra etiam illa, quae in figurâ Ecclesia, de Maria prophetata sunt: si tamen non membra corporis, sed mysteria generationis eius intendas: moduli femorum tuorum, similes torquibus. Sicut victores solent secularium praeliorum, strenuorum virorum, donatis torquibus, onerare cervices: ita iugum nostrum leuauit, vt fidelium colla virtutis insignibus coronaret. Quis prudenter affirmet iugo oppressam, quae nobis non solum iugum tulit; sed etiam decoris torques intulit felicissimo?

642. Quid? nisi praedictis modis, Maria præserruata intelligatur: si aliquando peccato saeda intelligitur, quanuis plenissimam communis gratiae Pinctus de Concept. B. M. V.

redemptionem postea acciperet, semper immun-da, & indigna tam alto maternitatis diuino ministerio: imò in se nescio quomodo polluta crederetur. Non quòd (quidquid ganniant Heretici) per inhærentem gratiam omnis peccati macula penitus non aboleatur: aboletur enim reuera: sed quoniam, vt supra dixi, etiam condonata iam culpà, videtur remanere indignitas quaedam, qua quodammodo minus decens animà conspicitur à Deo, quam si purà innocentia nituisset. Quærent Theologi, cur peccata, quae iam per confessionem creduntur accepta gratiâ condonata, semper denuò possint clauibus subiici, nouisque confessionibus exponi: respondet præ aliis clarius Konink tom. 2. disp. 4. dub. 3. semper, etiam condonatis peccatis, aliquid non culpæ, sed quasi indignitatis in anima de præterito peccato superesse, quod deinde in dies per nouas confessiones tollitur. Doctrina, saltem ad tollendam iteratæ confessionis difficultatem, perspicua: hanc ergo ad rem meam, Scripturâ (per Theologorum Principem Augustinum explicatâ, ni fallor) iam confirmari posse videtur.

De illo, qui ob immunditiâ purificandus lauabat vestimenta sua, Num. 19. n. 10. & 19. additur semper in Textu: Lauabit se, & vestimenta sua: & erit immundus vsque ad vesperam. Erat quidem ablutio ista Baptismi typus, vt nemo ignorat. Et insurgit statim dubium non leue: cur iam lotus adhuc vsque ad vesperâ immundus sit; id est, vsque ad mortem, qua, tanquam vespere, clauditur vitæ dies. Nonne per Baptisimum sic tolluntur peccata, sic per gratiâ infusionem remissio plenissima conceditur: vt nihil præterita immunditiæ relinquantur? Verissimè, quidquid immundæ culpæ est, purgatur: remanet tamen semper in hac vita indignitatis cuiusdâ indecentia; qua semper de præterita culpa minus dignus apparet erga Deum, quam si sub eadem gratia innocens perpetuò fuisset. Sic capiendus videtur August. ad hunc locum tom. 4. lib. 4. quæst. 33. Quem autem non faciat intentum, quòd post abluitionem de singulis quibusque dicitur: Et erit immundus vsque ad vesperam? Neque hic tantum; sed in omnibus, aut penè in omnibus talibus mundationibus hoc dicitur. Vbi nescio, vtrum aliquid aliud possit intelligi, nisi quòd omnis homo post remissionem plenissimam peccatorum permanendo in hac vita contrahit aliquid, vnde fit immundus vsque ad eiusdem vitæ finem: vbi ei dies iste quodammodo clauditur, quòd significat vespera. In sacro Textu, quòd nemo negauerit, semper ad eandemmet immunditiâ, de qua ablutus fuerat, recurritur, (non ad aliam nouam contrahendam,) eo modo, quo diximus, permanentè: vnde Augustinus contrahere, pro reuere, visus posuisse. Sed, quidquid sit de mente S. Doctoris, quoad hanc partem; posito tamen eius explicandi modo, iam Scripturæ verba mihi fauent. An ergo non indecenter hanc indignitatem dignissimæ Deiparæ attribuimus? An non decentissimè propter præseruatam veneramus?

Dices: Per diuinam potentiam, tantam gratiâ plenitudinem peccatrici animæ posse communicari, vt in hac vita indignitas omninò abforbeat; sicque specialiter factum cum Maria. Fateor quidem, indignitatem illam, quae relinquitur, quoad omnia munia, quibus indecentior cernitur, posse gratiâ absorberi: at quoad illud, vt personæ

Indignitas relicta à peccato.

Konink.

643. Num. 19. Maria minus decens de præterita culpa.

August.

644. Amouetur obiectio.

personæ talibus minuteris adaptatæ, non sit pulchrius, & decentius, nunquam peccasse, quam peccasse aliquando; id nullo modo tolli posse non inficiaberis. Hinc est, ut minus decens putetur fieri hypostaticam vnionem in homine peccatore: non quod ille homo itatim non sic deponeret culpam, sicque gratus redderetur, ut verissimè Deus esset; sed, quod moralis indecentiâ agnosceretur, ut Deus appelleretur, qui aliquando culpa fuerit præsedatus.

645.

In Maria nihil Maternitate maius.

Deinde, si de gluti tandem, omnibus aliis à culpa indecentiæ aliquid retinentibus, Mariæ per plenitudinem gratiæ specialiter id ablatum: iuxta est, ne obdures, ut omnibus aliis originis fœdatæ lege comprehensis, Mariam præseruatam fatearis: re enim vera semper in Maria pulchrius, & decentius, Filioque honorabilius appareret, nunquam peccasse, quam peccasse aliquando. Et quidem, si Matrem Dei necessariò colis, cur trepides præseruatam redemptam venerari, cum quidquid gloriæ Virgini attribuas, longè minus, quam Maternitas tanta habeatur? Pulchrè Cellensis lib. de Pan. cap. 21. post multa de Deipara: *Et quid amplius ei assignare possumus diuini muneris, & honoris, quam ut, quod verum est, fateamur, Genitricem eam Dei esse, & hominis? Infra hoc dicitur, quidquid in eius commendatione affertur. Si Cali Reginam, si Angelorum Dominam, vel quodlibet aliud excellentissimum, tam ab humano corde, quam ore excogitatum protuleris, non assurges ad hunc superinducibilem honorem, quo creditur, & prædicatur Dei Genitrix.* Iam, qui maiora ista nec credit, neque prædicat; minora illa de redemptione præseruatua non prædicet de Maria.

646.

In Maria Visitatione.

At, inquis, non capitur mente, quomodo redemptio vera detur, absque præuia captiuitate: quomodo Maria absque morbo curata intelligatur. Age, mi homo, tu, (ego enim cum aliis Sole clariorem, redemptionem, & medicinam agnosco præseruatuiam,) percipisne, quomodo mortalis scæmina, immortalis Dei sit Mater? Certè non capis. Cur ergo, ut sit idonea Mater, præseruatam, quanuis non capias, non fateberis? Quid mireris, si illa non capias, quibus Maria, ut sit idonea Mater, adornatur; quando nec supremi Angeli, imò nec ipsa quodammodo Virgo, Angelis longè illuminatior, gratiæ suæ plenitudinem potuit agnoscere? Salutat Elisabeth Mariam, de felicissimo conceptu per summam Virgini congratulans admirationem: ad quam tunc ista: *Fecit, inquit, mihi magna, qui potens est.* Luc. 1. num. 49. quia non potuit condigna esse Mater, idonea tanti mysterij administra, nisi magnis sic donis cumulata, ut (quod supra notauimus) à Potente absolutè, id est, ab Omnipotentem merito in summam ostentationem procedere viderentur. At, cur non magna ista refers, o Maria? cur missum Gabrielem, cur Spiritum obumbrantem non commemoras? Illa, quæ dici poterant, minima erant: quæ Virgo ab ipsa sui Conceptione acceperat, ineffabilia: imò nec ab eadem poterant comprehendere. Fufus, sed grauissimus in hac re D. Thomas Valent. Conc. 3. de Natiuit. Virg. vbi post multa de Deo idoneitatem ministris conferente: *Ex istis colligitur, quod, sicut Deus eligendo aliquem ad Apostolatam, vel Prophetiam, facit dignum Apostolum, & ido-*

Luc. 1.

Thom. Val.

neum Prophetam: sic eligendo Virginem, fecit illam idoneam Matrem suam: hac enim est dignitas, ad quam electa est, sicut Ioannes electus est, ut sit præcursor. Vnde & antequam conciperet Filium Dei, iam idonea erat, ut esset Mater Dei. Sed, qualis est hac dignitas? Vtique habet quandam infinitatem, esse Matrem Insuperi, & Omnipotentis. Quæ autem excellentia, quæ perfectio, quæ magnitudo decuit eam, ut esset idonea Mater Dei? Hic iam sileat lingua carnis: excedit enim intellectum, & loquelam Virginitatis magnitudo, non modò nostram, imò forte & suam. Fecit, inquit, mihi magna, qui potens est. Sed, quàm magna? Nescio, an ipsamet valuit comprehendere suam magnitudinem.

647.

Honor Filij, Matris est, & inuicem.

Virges adhuc: Minuitur Redemptoris Christi gloria, nisi Matrem redimat: dum ergo præseruatua redemptio adhuc dubia, dum studemus certæ Matris gloriæ, in dubio Filij gloriam collocamus. Hoc quàm sit falsum, per plures paginas supra demonstraui: demonstraui, inquam, ex optimis Authoribus luce clarius. Et quàm nollem diceretur de his, qui putant, Redemptori Filio derogari, nisi Matri captiuitas irrogetur: quod in re grauiori, sed planè simili, de Arrio dixit Chrysol. Serm. 109. *Arrius Patri se putat obsequi, Filium blasphemando: & dum Filio dat inuitum, Patri finem miserandus imponit.* Si enim Filius creatura est, & incepit in tempore; iam Pater è sua natura illi creatum etiam aliquid communicauit. Si ergo Pater in se aliquid creatum habet: iam in se æternitatem non fortitur: & proinde etiam finem fortiturus. Patet: quia non habet Pater aliud principium, à quo (sicut reuerà Angelus, & anima à Deo) æternitatem, saltem à parte post consequi posset. Dum ergo putat Hæreticus, obsequium Patri præstare, notato Filio: Patrem ipsum notà infamiæ respexit. Quid putamus obsequium præstari Filio, dum Matrem infamamus? Clamant Patres, honorem Matris, honorem esse Filij; illam si notamus; & hunc non leui maculâ conspergimus, cui melioris redemptionis gloriam inuidemus. Simili argumento, (de quo latè in seq. disputabo) contenderim pro Maria, quo contra Arrium, pro Christo contendunt Patres: Vel Christus potuit, & noluit: vel voluit, sed non potuit Matrem præseruare. Si primum, inuidus, & impius in Matrem videretur: si secundum, impotens, neque decreti sui prouidus constitutor.

648.

Marianæ Conceptioni cur sit non intendenda. Chrysol.

Maneat ergo, & Filium potuisse, & voluisse Matrem præseruare: nec litem parthenicæ Conceptioni intendamus de immunditia, quæ tot ante sæcula, prænituit mundissima. Quàm grauius D. Petrus Chrysol. in epistola ad Eutychem in Concil. Chalced. *Tristes legi tristes literas tuas, & scripta mœsta debito mœrore percurrere, sicut nos pax Ecclesiarum, & Sacerdotum concordia, & tranquillitas gaudere facit gaudio celesti: ita nos affligit, & desicit fraterna dissensio, maxime cum talibus oriatur ex causis. Tringenta annis humane leges, humanas adinuunt quæstiones: & Christi generatio, quæ diuina lege scribitur inenarrabilis, post tot sæcula, disputatione temerariâ ventilatur. Quid Origenes principiorum scrutator incurrerit: quomodo Nestorius lapsus sit disputas de naturis; non laet prudentiâ tuâ. Quàm apta ista nostro sæculo, vbi tot dissidia, tot scandalosa, dissensiones similibus de*

de causis fuere exorta? Quot annis iam Conceptio propugnatur? Quid adhuc molesti sumus tuic Mulieri, quam tamen amictam Sole veneramus? Quid adhuc quæstio penè dirempta ventilatur? Vicit Virginitas Eluidium, Maternitas Eutychem. O Conceptio!

649.

In idem plura.

Sed pergat epistola Chrysol. *Magi Iesum in cunabulis Deum, mysticis muneribus consueuerunt: & Sacerdotes, quis sit, qui virginali partu, de Spiritu Sancto natus est, dolenda interrogatione disquirunt? Cum vagitus daret Iesus in cunis, gloria in excelsis Deo clamat celestis exercitus: & modò, quando in Nomine Iesu omne genu flectitur celestium, terrestrium, & infernorum; originis eius quæstio commouetur? Nos, Frater charissime, unâ cum Apostolo dicimus: Etsi nouimus Iesum secundum carnem: sed nunc iam non nouimus. Nec possumus curiosè perscrutari, qui iubemur honorem dare, & timorem reddere; expectare, non discurre, quem Iudicem confitemur.* Sic in re nostra Dionysius Martyr Mariam adhuc in terris commorantem, sic Deiformem coluit, ut fateatur, & testetur Deum, qui aderat in Virgine, (nostri eius verba in epist. ad Paulum,) quod ni fides aliud vetaret, illam, Deum esse verum credidisset. Sacerdotes verò, an illa vnquam Dæmonis fuisset ancilla, dolenda interrogatione disquirant adhuc? Cum in funebri le-

Dionys.

Chrysol.

cto mortua iaceret Maria, Andreas Apostolus Mariam ipsam terram nunquam maledictam appellauit: Iacobus nunquam ad illam peruenisse primum peccatum affirmavit: vide cætera apud Perlin. dist. 10. cap. 1. Et modò, quando iam re-

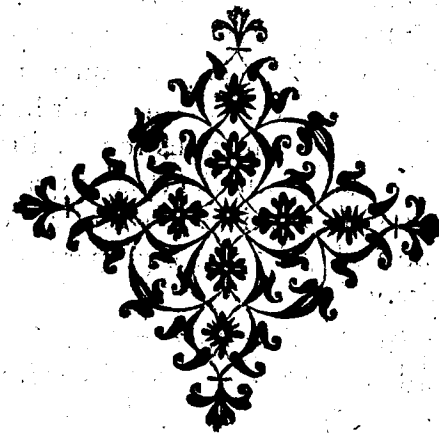
Perlin.

terrestribus fauorem, terrorem iniicit infernis; originis eius pollutæ quæstio commouetur: quid periclitamur curiosè, cui iubemur honorem dare, reddere timorem? Quid Matri Iudicis hitem intendimus? Quid pro salute litigantes discurremus inquieti, quam vnica in iudicio Patronam expectamus?

650.

Conceptionis Festum.

Concludit Chrysol. *In omnibus autem hortamur te, Frater Venerabilis, ut his, quæ à Beatissimo Papa Romana ciuitatis scripta sunt, obedienter attendas: quoniam B. Petrus, qui in propria sede, & viuit, & præsidet, præstat quærensibus fidei veritatem. Nos enim pro studio pacis, & fidei, extra consensum Romana ciuitatis Episcopi, causas audire non possumus.* Sic in re nostra: ad Pontificis mentem attendamus. Videamus, quid de Conceptione præseruatâ sentiat D. Petrus, qui in propriâ Sede viuens adhuc præsidet: Conceptionis Festum amplectamur: quod si cerneret D. Thomas, quàm nobis consensurus, apertè in hoc articulo explicauit.

EX QVÆST. XXVII.

TERTIÆ PARTIS

D. THOMÆ,

ARTICVLVS III.

*Utrum per sanctificationem fuerit B. Virgini
fomes totaliter ablatus.*

D tertium sic proceditur. Videtur, quòd B. Virgo non fuerit emundata ab infectione fomitis. Sicut enim pœna originalis peccati est fomes, qui consistit in inferiorum virium rebellionem ad rationem: ita etiam pœna originalis peccati est mors, & ceteræ pœnalitates temporales. Sed B. Virgo fuit subiecta huiusmodi pœnalitatibus: ergo etiam fomes ab ea totaliter remotus non fuit. Præterea 2. ad Cor. 12. dicitur: *Virtus in infirmitate perficitur.* & loquitur ibi de infirmitate fomitis, secundum quam patiebatur stimulum carnis: sed nihil, quod pertinet ad perfectionem virtutis, fuit B. Virgini subtrahendum: ergo non fuit B. Virgini totaliter subtrahendus fomes. Præterea Damascenus dicit, quòd in B. Virginem superuenit Spiritus Sanctus purgans eam ante Conceptionem Filij Dei: quod non potest intelligi, nisi de purgatione à fomite: nam peccatum non fecit, vt August. dicit in lib. de nat. & grat. ergo per sanctificationem in utero non fuit liberè mundata à fomite.

Sed contra est, quod dicitur Cant. 4. *Tota pulchra es, amica mea: & macula non est in te.* Fomes autem ad maculam pertinet, saltem carnis: ergo in B. Virgine fomes non fuit.

Respondeo, dicendum, quòd circa hoc sunt diuersæ opiniones: quidam enim dixerunt, quòd in ipsa sanctificatione B. Virginis, qua fuit sanctificata in utero, totaliter fuit ei fomes subtractus: quidam verò dicunt, quòd remansit fomes, quantum ad hoc, quod facit difficultatem in bono: sublatus tamen fuit, quantum ad hoc, quod facit pronitatem ad malum. Alij verò dixerunt, quòd sublatus fuit fomes, in quantum pertinet ad corruptionem personæ, prout impellit ad malum, & difficultatem facit ad bonum: remansit tamen, in quantum pertinet ad corruptionem naturæ, prout, scilicet, est causa traducendi peccatum originale in prolem. Alij verò dicunt, quòd in prima sanctificatione remansit fomes secundum essentiam; sed ligatus: in ipsa autem Conceptione Filij Dei fuit totaliter sublatus.

Ad horum autem intellectum oportet considerare, quòd fomes nihil est aliud, quam inordinata concupiscentia sensibilis appetitus, habitualis tamen: quia actualis concupiscentia est motus peccati. Dicitur autem concupiscentia sensualitatis esse inordinata, in quantum repugnat rationi: quod fit, in quantum inclinatur ad malum, vel difficultatem facit in bono: & idè ad ipsam rationem fomitis pertinet, quòd inclinatur ad malum, vel difficultatem facit in bono. Vnde

Vnde ponere, quòd remanserit fomes in B. Virgine non inclinans ad malum, est ponere duo opposita simul. Similiter etiam videtur, oppositionem implicare, quòd remanserit fomes, in quantum pertinet ad corruptionem naturæ; non autem in quantum pertinet ad corruptionem personæ: nam secundum Aug. in lib. de nupt. & concup. libido est, quæ peccatum originale transmittit in prolem: libido autem importat inordinatam concupiscentiam, quæ non totaliter subditur rationi: & idè si totaliter fomes subtraheretur, in quantum pertinet ad corruptionem personæ, non posset remanere, in quantum pertinet ad corruptionem naturæ.

Restat ergo, vt dicamus, quòd vel totaliter fomes fuerit ab ea sublatus per primam sanctificationem; vel, quòd, si remanserit, fuerit ligatus. Posset enim intelligi, quòd totaliter fuerit sublatus fomes hoc modo: quòd præstitum fuerit B. Virgini ex abundantia gratiæ descendenti in ipsam, vt talis esset dispositio virium animæ in ipsa, quòd inferiores vires nunquam mouerentur sine arbitrio rationis, sicut dictum est fuisse in Christo, quem constat peccati fomitem non habuisse: & sicut fuit in Adam ante peccatum per originalem iustitiam: ita quòd quantum ad hoc, gratia sanctificationis in Virgine habuit vim originalis iustitiæ. Et quanuis hæc positio ad dignitatem Virginis Matris pertinere videatur; derogat tamen in aliquo dignitati Christi, absque cuius virtute nullus à prima damnatione liberatur. Et quanuis per fidem Christi, aliqui ante Christi Incarnationem, sint secundum spiritum ab illa damnatione liberati: tamen quòd secundum carnem aliquis ab illa damnatione liberetur, non videtur fieri debuisse, nisi post Incarnationem eius, in qua primò debuit immunitas damnationis apparere. Et idè sicut ante immortalitatem Carnis Christi resurgenti, nullus adeptus fuit carnis immortalitatem: ita inconueniens esse videtur dicere, quòd ante Christi Carnem, in qua nullum fuit peccatum, Caro Virginis Matris eius, vel cuiuscunque alterius, fuerit absque fomite, qui dicitur lex carnis, siue membrorum.

Et idè videtur melius dicendum, quòd per sanctificationem in utero non fuerit B. Virgini sublatus fomes secundum essentiam; sed remanserit ligatus: non quidem per actum rationis suæ, sicut in viris Sanctis, quia non statim habuit vsum liberi arbitrii, adhuc in ventre matris existens; hoc enim est speciale priuilegium: sed per abundantiam gratiæ, quam in sanctificatione recepit; & etiam perfectius per diuinam prouidentiam, sensualitatem eius, ab omni inordinato motu prohibentem. Postmodum verò in ipsa Conceptione Carnis Christi, in qua primò debuit refulgere carnis immunitas; credendum est, quòd ex Prole redundauerit in Matrem, totaliter fomite subtracto. Et hoc figuratur Ezech. 43. vbi dicitur: *Ecce gloria Dei Israël ingrediebatur per viam orientalem.* id est, per B. Virginem: & terra, id est, Caro ipsius, splendebat à maiestate eius, scilicet, Christi.

Ad primum ergo dicendum, quòd mors, & eiusmodi pœnalitates de se non inclinant ad peccatum: vnde etiam Christus, licet assumpserit huiusmodi pœnalitates; fomitem tamen non assumpsit. Vnde etiam in B. Virgine, vt Filio conformaretur, (de cuius plenitudine gratiam accipiebat,) primò quidem fuit ligatus fomes, & postea sublatus: non autem liberata fuit à morte, & aliis huiusmodi pœnalitatibus.

Ad secundum dicendum, quòd infirmitas carnis ad fomitem pertinens, est quidem sanctis viris virtutis occasio, non tamen causa, sine qua perfectio haberi non possit. Sufficit autem, in B. Virgine ponere perfectam virtutem ex abundantia gratiæ: nec oportet in ea ponere omnem occasionem perfectionis.

Ad tertium dicendum, quòd Spiritus Sanctus in B. Virgine duplicem purgationem fecit: vnam quidem quasi præparatoriam ad Virginis Conceptionem, quæ non fuit ab aliqua impuritate culpæ, vel fomitis: sed mentem eius magis in vnum colligens, & à multitudine sustollens; nam & Angeli purgari dicuntur, in quibus nulla impuritas inuenitur, vt Dionys. dicit 6. cap. eccles. Hierar. aliam verò purgationem operatus est in ea Spiritus Sanctus mediante Conceptione Christi, quæ est Spiritus Sancti opus: & secundum hoc potest dici, quòd purgauit eam totaliter à fomite.

EXAMEN TEXTVS D. THOMÆ.

651.

Maria fomite
caruit.

Vasquez.

M VIVS Art. palæstram inierunt iam multi : & , vt Virginem ab originali culpa immunem , sic etiam à fomite omnino liberam statuerunt. Quid acta agam ? Solum ergo , quod Vasquez in 3. p. disp. 118. cap. 4. ex aliis principiis confecit , implicare , scilicet , contradictionem , vt fomes dicatur ligatus , quin pariter extinctus asseueretur ; id aliunde in honorem Deiparæ sic deduco. Per Verbi Incarnationem , vel accepti Maria gratiam sanctificantem , & providentiæ curam , eiusdem speciei , licet intensiores , cum illis , quas accepit in prima sanctificatione , vel diuersæ speciei . Si eiusdem : ergo non poterunt effectus speciei diuersos producere , quales in vinculis , & morte fomitis imaginamur . Probatur : quia gradus eiusdem qualitatis intensiores (etsi demus hos gradus speciei differre) intendunt , sed non mutant effectum totalem : ergo effusio gratiæ , & profusio providentiæ cura , ligatum appetitum arctius constringerent , non occiderent . Ergo aut utrobique occisus , aut utrobique ligatus dicendus fuit . Suppono enim cum Suar. hic , utrobique providentiam requiri .

652.

Et confirmatur.

Confirmatur : quia ex doctrina D. Thomæ , fomes nihil est aliud , quam appetitus effrænis , & quodammodo expeditus ad prauum , de priuatione originalis iustitiæ hos motus olim cohibentis : sed hic appetitus , quouis minimo gradu gratiæ in id designatæ , adstante : sola minima , vt sic dicam , diuinæ providentiæ cura , non rebellaret in prima sanctificatione Mariæ , eodemque modo se haberet quoad hoc , atque post Incarnationem Christi : & è contra , si per impossibile Deipara , tota illa gratiâ , & providentiâ , quas accepit ex incarnato Verbo spoliaretur postea ; statim appetitus ebulliret : perinde se habens , ac se haberet , si ipsa Virgo in primo sanctificationis statu consistens , gratiâ illâ , & providentiâ minore nudaretur : ergo aut utrobique mortuus erat , aut utrobique ligatus existimandus . Patet : quia vtriusque gratiæ , & providentiæ amotâ , vel admotâ ; idem effectus aut tollitur , aut ponitur . De providentiâ requisitâ , quam addo , vide Suar. disp. 4. sect. 5. §. Cum ergo .

653.

Fomes quidè
aliter alligatus , aliter
mortuus , non
capitur.

Secundum illud membrum principis antecedentis , has gratias , & providentiæ curas esse diuersæ speciei ; nullus facile concedet : tum , quia plenitudo gratiæ , que superuenit in Mariam tempore Incarnationis , tanquam eiusdem naturæ , physice præhabitam intendit : tum , quia de providentiâ metaphoricè eodem modo loquendum est . Habuit ergo Maria quoad hoc iustitiam originalem , longè quam in protoparentibus excellentiorem : inque Virgine fuit Natura nostra praeceptis illis natalibus restituta . Neque dicas cum Caietano hic , (contentendæ , vincula , ab appetitus

morte condistinguere ,) non omnia ad Mathematicos calculos redigenda : sed rationes pro hac materia de congruitate ponderandas . Ego enim totam Mathematicam euoluerem , ne in Matre Deiparâ ligatum aliquando fomitem asseuerarem . Bene est : Caietanus nullum non mouet lapidem , vt Sancti Magistri honorem , quem putat , tueatur : nos vt Sanctissimæ Reginæ verissimum honorem tueamur , iustos commouere calculos prohibemur : maxime in re clara , cuius contrariū de vinculis , vel morte fomitis , nõ percipitur .

Fauet nostro philosophandi modo , ni cæcutio , Vrbanus Pontifex IV. in metapr. Pl. 50. tomo 1. Biblioth. *In hoc autem considero , & suspiro iustissimam condemnationis sententiam tuam , Deus , quam in Adam , & in eius posteros , ratione illius inobediencia protulisti : quod , videlicet , non est aliquis , si post Baptismum vixerit in hac carne , qui non ab huius hostili concupiscentia affligatur : nisi forte ineffabili miraculo , ab omnipotentia tua , Deus , lex peccati , qua est in membris , in eo penitus extinguatur : quod valde magnum priuilegium est paucorum .* Quasi fomes , quantumuis esset ligatus , semper affligeret , ni penitus extinctus reputaretur . An ergo in Maria , licet non mordentem , attamen latrantem fomitem relinquemus ? Et bene additur , in aliquibus ineffabili miraculo priuilegij *extinctum* fomitem : ita enim loquendum est proprie , in aliis . At in Maria , non solum non ligatus ; sed nec proprie extinctus dici potest . Neque enim extinguitur , & moritur , qui nunquam vixit : in Deiparâ autem , originalis iustitiæ priuilegio præuentâ , fomes nunquam vixit , vnde nec proprie in illa extinctus dicendus est . Ideo cautè D. Thom. Villan. Cone. 3. de Natiu. de hac re scribès sic habet : *Sine omni fomite peccati formata est .*

Restat examinandum , an probabilia sint , quæ Neoterici , de ardentissimâ in Virgine charitate , in hac quæstione denuò excogitarunt . Igitur non solum culpæ fomitem à Virgine penitus amandant ; sed etiam virtutis fomitem excogitant , quo Caro Mariæ contra Spiritum (si per impossibile ille deprauaretur) rebellaret , & sanctè belligerans pro virtutum iure decertaret , castis stimulis in vitiatorum odium , Spiritum allecans : ac denique , quo difficilia laboriosæ legis diuinæ opera , non solum sine tedio , sed etiam cum voluptate amplecteretur . Non potest negari pûssimè ista excogitata , & probabiliter : quid tamen mihi in hoc placito difficile occurrat , obiter aperio : vt ab alio feliciter , obstaculis his amotis , honor (quod vnice opto) Deiparæ clarior luceat .

In primis , quod aiunt , potuisse appetitum Virginis ex proprio genio , & ingenio propendere ad bona virtutis ; cum nihilominus eiusdem sit speciei cum nostro ; idque exemplo gustus confirmari , qui

654.

Vrban. IV.

Thom. Vill.

655.

Fomes virtutis an dari
queat.

656.

Prima difficultas contra
virtutis fo-

qui

rem, contrario
argumento
impugnato.

quæ cum in omnibus sit eiusdem speciei , in Petro amara , dulcia verò appetit in Antonio ; in his allicitur legumine , in illis carne ; quin tamen illi , aliquid superadditū videatur : hoc , inquam , nõ ita videtur planū : simile enim argumentū , in oculis , & odoratu poterat efformari , (nam quidam viridanti , alij purpureo , phœniceo nonnulli magis delectantur : isti simplici florū , illi condito magis vnguentorum odore alliciuntur : sed nihilominus nullum dabis sensum , qui omnia sua obiecta nõ respiciat , & applicata percipiat . Possunt oculi mei candido obiecto magis delectari : sed tamen & nigrū , & cæruleum , & cæteros , quosuis percipiunt colores . Idem de aliis sensibus philosophandū . Ratio est : quia hic visus A , v. g. si sic candori determinaretur , vt nulla ratione possit tendere ad nigredinè ; non esset eiusdem speciei cum visu B , quo singuli ferimur in diuersos colores : coloratū enim vt sic vage , aut præcisè sumptum ; & album determinatè ; pluiquam specie differunt , & potetias specie diuersas necessariò determinabunt : quia non solum materialitas , sed formalitas tendendi , cum negatione alterius , hic omnino diuersa est . Sic appetitus Mariæ ad sola obiecta virtuti deseruiencia , naturâ ipsâ determinatus , specificè cum nostris conuenturus non videtur . Sed quid , inquis , si eiusdem speciei indiuiduis , proprietates specie diuersas tribuamus ? Liberū id , & à primo huius placiti inuentore etiâ improbableè iudicatum . Nec tamen , quanuis daretur , vrgeret satis .

657.

Secunda.

D. Basil.

Deinde D. Basilus pro hac re adductus , quòd Carnè Virginis sanctitate diceret conglutinatâ , non videtur fauere : aut enim omnes alij Patres (& sunt innumeri , qui Mariæ Carnè sanctam , & benedictâ dixerunt) hanc debent trahi ad mentè ; quod tamen præsumptuosius videtur : aut reuerè Basilus eandem cum illis admittit explicationè , de fomite per originalè munditiem sublato . Ratio esse videtur : quia fomes iste virtutis denuò excogitatus , si possibilis est , nobilior intelligitur , quam quoduis aliud moderamen appetitus sensitui : ergo etiâ in Christo ponendus à fortiori . Sed nullus Patrum , neque Doctorum , ni fallor , Christo virtutis fomitem attribuit : ergo coniecturaliter possumus suspicari , hunc fomitem sub naturali carnis temperamento esse fictitium .

658.

Tertia.

Subdunt deinde , hunc modum temperamenti non esse impossibilè : imò equè Deo facile , vt , qua ratione permisit fermentari appetitum aliorum hominum ad prauam concupiscentiam ; sic vellet imbutum esse , & propensum ad virtutem , reluctantemque iniquitati eum appetitum , qui Deiparæ adhæsit . Sed in hoc loco , & sæpè alibi , videntur loqui hi Authores cum gustu ad falsissimam , & antiquatam opinionè asserentem , à culpa Adami dimanasse aliquid in corpus illius , instar morbide qualitatis , indeque in posteros , vnde appetitus fermentaretur ad malum : quod placitum nullus Theologorum hodie non abhorret . Sed transeat modus loquendi . In re , dicitur post culpam fermentatus ad malum appetitus nosster : quia , dum anima originali iustitiâ spoliatur , ille sibi relictus , bona carnis licet virtuti contraria , tãquam obiecta propria affectat : vnde ergo eiusdem naturæ sit cum nostro , is appetitus , qui hæc obiecta praua naturaliter abhorreret ?

659.

Quarta.

Neque neruosius , quod additur , moris esse apud Scholasticos , vt habitus , & facultates acti-

uas tueantur , pro his actibus , qui sæpè , & bene patrandi sunt : sicque factū in Mariæ appetitu , ne læpius ad miracula recurratur , præseruando Deiparam à leuioribus . At ego miraculū miraculorum vnum constituo in plenitudine illa gratiarū Mariæ concessâ , cui deinde attentissima Dei providentia suo iure assistebat . Scholastici non cõcedunt habitus contra ipsam potentiam naturâ ; sed vincendis operationis difficultatibus : habitus verò ad virtutem inclinans , isque folius appetitûs , atque eidem naturalis , naturam non iuuaret , sed mutaret radicem .

Tertium argumentū adhuc inefficacius videtur : nam , quòd varia sint hominū ingenia , quòdque Cato fuerit naturâ ipsâ ludicris auersus , Augustus pacificus , Lucretia casta , &c. nõ rectè infertur , potuisse Virginè Beatam , horum , & similitum omnium morum naturaliter esse compendiū , cum negatione cuiusuis sensualitatis , vt supra dixi . Deinde , vnde poterit probare , has omnes bonas in priuatis materiis insoles priscorum , nunquã in contrarios actus erupisse , aut saltè motus contrarios non sensisse : Imò ego vt plurimum de Ethnicis iurare , vehementiori vanæ gloriolæ appetitu , affectus centies prauos nõ tam repressisse , quam dissimulasse . Negari tamen non potest , ad aliquas virtutes naturales , pro varietate subiectorum appetitus nostros esse quandoque inclinatos ; sed ad aliquas , vt dixi , nõ ad omnes : carnalisque necessariò aliquid appetet carnale , si sibi relinquatur : imò illa ipsa inclinatio ad aliquã determinatã virtutem naturalem , sæpè contrario affectu temeratur , vt quotidiana discimus experientiã .

Quod quartò ponitur , appetitum corporeum subiectum esse posse habituum bonorum , vel malorum , quibus bene , vel malè circa proprias passionis afficiatur , licet perfectam moralis virtutis rationem non habeant : hoc , inquam , (esto esset verum ,) non tam videtur ad rem : ponuntur enim habitus ad bonum iuxta , & malum , non ad solum bonum , quod de Maria dicitur : hæc enim est præcipua difficultas : quomodo sit eiusdem speciei cum nostris , ille appetitus carnis , nunquam carnalis , sed totus vndique quodammodo spiritalis : cuique omnimodæ sanctæ inclinationis habitus sint necessarij .

Addunt , dari habitus in appetitu sensitiuo , iuuantes vsum earum virtutum moralium , quæ soli voluntati hærent . Certum hoc ; non tamen tale , quod inferunt : Ergo Maria primo instanti habere potuit per naturam , quod alij consuetudine acquirere potuerunt . Quanuis enim daremus , ita euenisse circa aliquos habitus ; non tamen circa omnes concedi potest , vt dixi . Præterea non hinc probatur infallibilis virtutis fomes : ipsi enim contendunt , fomitem hunc bonum in Maria , & malum in nobis , in solo appetitu esse , & residere ; vel ipsum esse appetitum , nihilque à voluntate participare : ergo nullum est , nec assumi debet argumentum ab illis habitibus , qui vim , & deriuationè sumunt à voluntate , & vt plurimum contra ipsius appetitus geniū , eisdè de imperatis actibus ingeruntur . Adde , donum tantum incongruè videri Virgini concessū , quin illo ad rationè merendi vti posset : quòd si nihil in voluntate haberet , nihil ab illo meriti fortiretur : quanuis enim falsissimum sit , vt optimè docet hic Doctor Angelicus , necessarias dicere Mariæ

660.

Quinta.

661.

Sexta.

662.

Septima.

Mariæ tentationes fomitis, vt de victoria esset gloriosior: tamen certissimum puto, has tentationes non tam vincere, quam si per impossibile venturas, auertere: sic præcognitas, intra meriti terminos circuncludi. Si ergo, vt debellandæ ab appetitu nihil à voluntate pendere prænoscerentur, quæ tales nihil meriti cumularent. Dixi, quæ tales: quia actus necessarius aliunde, de liberâ complacentiâ fit meritorius.

663. Tandem, id, quod volunt, (vt probent, hunc Virginitis fomitem de naturali sympathiâ cum rationali voluntate, ad difficilia, & aspera, non solum pronè, sed cum voluptate anhelasse,) appetitum sensitiuū posse extendi ad Dei beneplacitū, si illi non spiritali, sed corporeo modo obiciatur: difficile est, & dictis minùs consequens videtur. Difficile: quia vix capitur, (quidquid cū aliis velit Suarius ad 3. p. q. 18. a. 3.) vnde phantasia possit apprehendere bonum spiritali, quantunuis modo corporali. Nunquid mens nuncios suos illi mittet: Aut linguam spiritalis mentis phantasia non capiet: quoniam enim ista, barbara sua phantasmata, & menti imperceptibilia solet immittere, indigemus intellectu agente, (non est opus à passibili distinguamus,) qui ab illis interpretes alios formet spiritalis, mēti percipiēdos. Nunquid ergo datur phantasia agens, quæ spiritalis nuncios interpretibus commutat sensibilibus? Nouum, sed à prædicta sententia, non ita absolum. Sed de hoc animastico commercio non est hic locus. Solum aduerte, Suariū, & sequaces tenere expressè, non posse hoc verum esse de ipso appetitu se mouente, sed moto per voluntatem. Tunc sic: Ergo, qui nihil huius boni fomitis prædicti ponunt in volutate, non poterunt explicare, vnde appetitus iste ad Dei beneplacitū, & aspera moueatur. Respondebunt fortasse, etiam in Virgine appetitum à voluntate moueri: (& certè ita necessariò videtur dicendū: aliàs frustra vtrinque ponerent sympathiam:) ergo iam ex parte voluntatis aliquid ponitis, quod rationem sancti fomitis ingrediatur: quod huicque negabatur. Hæc dicta sunt pro mente totius Art. D. Thomæ. Veniamus ad singula.

664. **ET QUANVS HÆC POSITIO.]** Concedit S. Doctor, digniorem futuram Deiparam, si in prima sanctificatione extinctū penitus fomitem sortiretur, quàm si ligatū. Melius tamen dicendū, de facto non ita euenisse: quia derogat Christi dignitati, si aliqua caro, priusquam illa Christi, sine fomite apparet. Possem dicere cū mille Patribus, Carnem Christi, & Mariæ, vnam, eandemque fuisse: & sic in Matre non aliā, quàm ipsius Filij Carnem fuisse à fomite præseruatam. Sed hoc magis mysticè pium, quàm solidè verū putabit aliquis. Premo ergo arctius. Dignior persistit anima sanctificante gratiâ mundata; quàm caro peccati fomite purgata: nimirū, quia longè dignior pars hominis, & nobilissimā affecta qualitate: sed, quin Christi animæ derogaretur, imò de eiusdem meritis, & ad illius gloriam, mille ac mille animæ ante illā fuerunt sanctificatæ: ergo non derogabit Christi Carni, imò ad eiusdem dignitatē conuertet, quòd eiusdē meritis Mariana Caro (quam assumpturus erat) ablato fomite prius eniteret. Confirmatur: quia per D. Thomam infra, honor Matris in Filiū redundat: ergo non derogatur Christi personæ, quòd in

persona Matris præhonoretur. Liberè igitur conceditur, potuisse, & decuisse aliquos per fidem ante Christum, spiritu sanctificari: non tamen decuisse, vt carne sanctificarentur.

665. Videtur dicta infringere ibi Caietanus, qui D. Doctoris discrimen probat, & laudat hoc modo: *Ex dissimili affectu salutis carnalis, & spiritalis à Christo, dum causam tangit, scilicet, secundum spiritum, & secundum carnem, consequentiâ probat: consentaneum quippe rationi est, vt, sicut salus spiritus per spiritalium modum fit, (per) dem, scilicet, quæ est etiam futurorum; ita salus carnis carnaliter quoque fiat, ac per hoc à Carne sancta sua ipsa natura, qualis est absque dubio secundum omnes sola Christi Caro.* Hæc tamen doctrina plùs apparentiæ habet, quàm soliditatis. Quæro enim, cur Anima Christi futura inde glorificatur, quòd spiritali fidei principium, in Spiritu salutem, se prioribus mereretur: at Caro Christi infamaretur, si futura congruum salutis principium carni cōmunicaret? Nam certè nollet Caietanus, carnem nostram Carne Christi formaliter sanctificari; (sicut nec anima nostra formaliter per Christi Animam sanctificatur;) cuius proinde præsentiam requirit necessariò. Tunc sic: Ab Anima Christi futura decorè communicatur salus spiritalis per spiritali principium, fidē, scilicet, charitate formatā: ergo absque indecoro à Carne Christi futura, sua illa, vt sic dicam, carnali salute caro gaudebit.

666. **ET ADHUC PRESSUS.]** Oppones: De facto ante Christum, sed eiusdem meritis dabatur principium salutis spiritalis, fides, scilicet, & gratia: & tamen non dabatur principium aliquod carnale, quod in Carne Christi erat constituendum: ergo bona explicatio Caietani, ad populum phaleras. Dicas, amabo. Illa Caro Christi præsens per Incarnationem (de Eucharistia aliter res venit ponderanda) communicatne aliquid carni iustorum, quod prioris sæculi iustis non communicari? Nihil assignare audebis. Vt ergo modò per principia spiritalia animæ inhærentia, caro denominatur sanctificata: sic & olim: ergo eius præsentia non requirebatur: ergo verū est dicere, vtranque nostrā partem, decorè vtraque parte Christi futuri eius meritis sanari. Tunc sic ad rem: Caro nostra congruè sanctificabatur per Carnē Christi futuram: ergo, quanuis excellentius, & ablato fomite, Caro Mariana eiusdem meritis potuit sanctificari: si enim absolutè non repugnabit sanctificari carnem à Christo futuro; cur repugnabit excellentius sanctificari?

667. **ET IDEO SICVT ANTE.]** Probat S. Doctor conclusionem suam: quia, sicut nullus ante Christi resurgentis gloriam, immortalis carne donatus fuit: ita nec ante Carnē Christi purissimè conceptam, debuit Carne purā ab omni fomite potiri. Quod ibi sic illustrat Caietanus: *Videre etiam potes, quàm consona ratio allata sit: tū, vt primum in vnoquoque genere fit causa aliorum: tum, vt principium, & consummatio rei respondeat sibi. Salus carnis consummatur per immortalitatem, inchoatur per sanctitatem eiusdem carnis: & quia constat, primam carnē immortalem fuisse Carnem Christi, (quia ipse est primogenitus mortuorum;) consonum est, vt eius Caro fuerit etiam prima Caro sancta.* Etiam ista, pulchra magis, quàm vera: ideo statim hinc mathematicas rationes cupit relegatas: & quidem, si ad decentiā tantum vult confugiendum,

confugiendum, & consonam congruitatem; nihil decentius, nihil congruentius dici potest, quàm id honoris Deiparæ exhibendum, & totum, vbi repugnantia, aut contraria fides non appareat. Iam ad rem: si primū in vnoquoque genere est causa aliorum, id est, ab illo primo cætera dependent: cur Caro Christi primitus sancta fit, vt sit causa cæterarum sanctarum carnum: & non idem de Anima Christi dicitur respectu animarum? An magis Caro Christi carnalis sanctitatis causa est, quàm spiritalis sanctitatis Anima Christi? Nugæ. Ergo prima fuit Caro Christi ordine intentionis, & dignitatis; sicut & eius Anima: & Christus vtrinque causa sanctificationis nostræ: non tamen ad id opus erat, vt in carne omnibus præxisteret. Quod additur, principium, & consummationem rei debere sibi correspondere; si per omnia id velit, caducum est, & ridiculum. An principia publicani Matthæi, Apostoli fini; aut finis latronis Iudæ, principiis Apostoli responderunt? Et in re nostra: cur Christi Anima, quæ omnibus prius animabus habitualiter beata, non etiam omnibus prius sanctificata? At sanè multò arctius animæ per gratiam sanctificantem debetur gloria, quàm carni absque fomite, incorruptio: gratia enim semen est gloriæ; non ita caro pura incorruptionis: quoniam homines in statu innocentie gloriam per gratiam: at incorruptionem, non per carnem puram, sed per arborem vitæ sortiebantur. Vt ergo reapse principium, & consummatio in Anima Christi nõ correspondent, sic in Carne Christi non respondebunt.

668. **CUR CHRISTI CARO PRIMA IMMORTALIS.]** Iam verò cur non deceret, vt vlli ante Christum Caro immortalis daretur, quanuis alicui ante illum concessa foret caro munda? Causa est: quia, vt bene notauit hic Suarez disp. 4. sect. 5. incorruptio ad terminum pertinet, non ad viam: in termino autem, nullus, priusquam primogenitus, debuit collocari. Id probabili coniecturâ confirmabis: quia in re Iuris, licet multa præuia ad possessionem per seruos, & ministros debeant, & soleant patrari; tamen ipsa possessio (ni obstat aliqua priuata ratio, & impedimentum) à domino, cuius est ius, potissimum inicitur. Sicut ergo primus hominum Christus habitualiter fuit beatus mente: sic etiam fuit primus carne incorruptus: nisi quòd ab ipsa Conceptione beatus, licet viator: incorruptus verò post resurrectionem; quia in primo instanti beatitudo hominem Deum decebat; incorruptio verò passato non conueniebat. Vt verò non derogat gloriæ Christi, vt Angeli prius tempore ante illum beatificarentur: sic non derogat, vt Regina Angelorum ante illum Carne mundâ colluceret; hæc enim mundities non terminum importat, sed viam.

669. **QUIA NON STATIM HABVIT, &c.]** Hanc doctrinam abundè iam Virginitis assertores impugnarunt. Et quidem, quanuis forent vera cætera de peccato originali Deiparæ contracto, quæ in hac quæst. scribit D. Doctor: adhuc mihi in hoc loco veniret necessariò defendendus. Ratio est: quia omnes ferè Patres Ecclesiæ, vsum rationis Baptistæ adhuc in vtero concedunt: non ergo soli Christo hoc priuilegium conceditur. Vidit difficultatem Caietanus: nec ausus est negare, Ioanni, saltē pro breuissimo

illo exultationis tempore, vsum rationis concessum. Quòd autem tacitè conatur interpretari S. Thomam de priuilegio absoluto, & perpetuo, ex ipso Conceptionis instanti; tantum est conamen: quid enim noui adderet S. Doctor negans Deiparæ in ipso Conceptionis puncto rationis vsum, qui illam iam ibidem culpâ præcederat? Aduerte etiam, Caietanus in cap. 1. Lucæ, vbi se à Magistro liberiores existimabat, non ausum fuisse hoc donum in Baptista asserere transitorium: sed rem sub dubio relinquendam tutius iudicasse. Ex his omnibus sic argumentor pro Deipara. Ex doctrina D. Thomæ hic art. 1. maiora Mariæ priuilegia debentur, quàm feruis: sed Baptistæ in vtero ex communi Patrum sensu, vsum rationis adscribitur, idque secundum multos permanenter: ergo Mariæ maius aliquid est concedendum, vt à Conceptionis initio hunc vsum fortiretur.

670. **MARIA IN CONCEPTIONE VIDIT DEVM.]** Ecquem vsum, inquis, rationis accepit Maria? Eum planè, quo potuit esse Beata in ipso Conceptionis instanti: sic ratio illuminata, vt agnoscendo Deo per modum transeuntis, primas visionis lineas deduceret. Probarunt hoc iam alij. Vide præ omnibus Salazar cap. 3. §. 4. à num. 47. Sic etiam num. 68. vbi eruditè satis agit de concordantia meriti parthenici in illo primo instanti, cum hac clara Deuisione. Ego iam breuiter hanc materiam suprâ attigi. Vnum verbum addo, quod ex doctrina D. Thomæ, ni fallor, faciam probabile. Doctor Angelicus ad Epist. 2. Cor. cap. 1. 2. scribens, Paulum in corpore, sed sensibus alienatum, raptum fuisse ad cælum, sic subdit: *Paulus verò dicitur raptus ad terrium cælum: quia sic fuit alienatus à sensibus, & sublimatus ab omnibus corporalibus, vt videret intelligibilia nuda, & pura, eo modo, quo vident Angeli, & anima separata; & quod plus est, etiam ipsum Deum per essentiam, vt August. expressè dicit 12. super Genes. &c. Nec est etiam probabilis, vt Moyses, minister veteris Testamenti ad Iudeos, viderit Deum: & minister noui Testamenti ad Gentes, & Doctor Gentium hoc dona fuerit priuatus: vnâc autē ipse supra 3. Si minister damnationis fuit in gloria, &c. De Moyse autem, quòd viderit Deum per essentiam, patet, &c. Multi de Paulo, & à fortiori de Moyse adhuc dubitant, qui tamen de Maria non dubitant. Admissa tamen hac doctrinâ D. Thomæ, & ex eiusdem præmissis superiori num. fundamentis, sic ad rem meam arguo, nec imbelli, vt videtur, ratione: quia hic modus aptissimus præseruationi Virginitatis intelligendæ: cū à vidente Deū, Dæmon, & culpa omnino sit remota.*

671. **IDA PROBANTUR.]** Paulus de excellentiori ministracione, quam fuit illa Moyfis, (qui Deum vidit,) efficaciter vidisse Deum comprobatur: sed longè excellentior præcelluit Paulinæ Marianæ ministratio, quàm Paulinæ Moysæ: ergo efficacius hinc comprobatur Maria vidisse Deum. Dices, esse ministracionem illam alterius ordinis, scilicet, ad doctrinam, & Orbis institutionem. Fateor: at non negabis ministracionem B. Virginitatis ad maternitatem, esse ordinis superioris, & longè excellentioris: ni fortasse dixeris, maiorem esse Apostoli, quàm Mariæ dignitatem: ergo deducibile est, hoc priuilegium digniori negare, quod minùs dignæ conceditur ministracioni.

Hoc sanè nemini non planissimum videatur. Tunc sic ad præsens institutum : Ex D. Thoma art. 1. citato, maiora in quouis genere gratiæ priuilegia debentur Matri Dei, quam seruis : ergo in hoc genere non solum illustrior, & extensior, atque diuturnior visio Mariæ datur; sed etiam acceleratior. Probo sequelam : Priuilegium fuit accelerare, etsi obiter, Moyfi, & Paulo in via, nec dum in patria, beatitudinem : ergo maius priuilegium fuit Mariæ, quòd acceleratior ipsi hæc beatitudo festinaret. Inde sic infero : Ex doctrina D. Thomæ, Mariæ Matris dignitas, sicut & visio beata, est quodammodo infinita : ergo debetur illi infinita quodammodo excellentia huius accelerati priuilegij præ cæteris : ergo & à Conceptione illud accepit. Probo sequelam : Quia, cum celeritas infinita Virgini debeatur quodammodo, statim vt Virginem potuit consequi, certè consecuta : idèd cum ab æterno, & tempore antecedente non expediret, decuit, vt tempore Conceptionis non tardaret.

672.

De vterino usu rationis in Maria.

D. Thom.

Hæc satis pro Maria vidente Deum. Nunc iterum ad quaestionem articuli, de vsu rationis illi non denegato, sic argumentor : Angeli, & Adam, quoad bonum, in primo productionis instanti vsu rationis obtinere, vt cum Doctore Angelico sentiunt Theologi: ergo à fortiori melius hoc priuilegium Mariæ concedetur. Dices, ibi naturaliter rem euenisse : hic autem in corpore infantili, & vterino miraculum requiri. Ecquid inde ? Cur miraculum erga Deiparam factum denegabimus ? Certè non est impossibile hoc miraculum, vt nemo negat, & ipse fatetur D. Thomas hic art. 6. in corp. vbi ait, si fortè Ieremias, & Ioannes habuerunt in ytero vsu rationis, hoc in miraculis habendum diuina potentia. Benè ergo miraculo miraculorum Mariæ, miraculum hoc concessum existimatur. Nota verò, concessum illud Moyfi, & Paulo, ab Angelico Doctore priuilegium, à pluribus Thomistis negatum, inter quos videtur esse ibidem Caietanus, dum dicit, Paulum non vidisse, sed audiuisse per modum doctrinæ : & tamen Discipulorum nomen non amittunt : ergo, quauis ego è contra concedam Deiparæ, quòd illi, in hoc articulo, & aliis D. Thomam denegauisse dicitur; adhuc ingenui Discipuli gloriam retinebo.

673.

Priuilegium quid propriè.

Perlin.

SPECIALE PRIVILEGIUM CHRISTI.] Gemma notandus hic locus contra Doctores, qui nos perperam, & repugnantia locutos volunt, dum Mariam immunem ab omni debito ponimus; idque speciali priuilegio factum dicimus : arguunt enim, priuilegium propriè esse, quo aliquis à lege communi comprehensus, à lege excipitur: si ergo Maria priuilegium habuit, lege fuerat comprehensa. Sed hæc accipiendi priuilegij restricta notio, quàm sine fundamento sit, optime præ alijs probauit Perlinus dist. 12. cap. 1. tu lege : & adde hunc locum S. Doctores, vnde sic mihi deduco argumentum : Anima Christi in infantili Corpore, propter supereminentem hypostaticæ vnionis gratiam, nulla lege tenebatur, quominus vsu rationis priuaretur : & tamen hic vsus rationis in vtero speciale priuilegium Christi dicitur à Doctore Angelico, idque optime: ergo, quauis Maria nulla lege teneretur; propriè tamen immunitatis priuilegium adepta prædicabitur. Sed ad rem.

POSTMODVM VERÒ, &c.] Quæro, an dignior proles esset, & potentior se ostenderet, si priusquam veniret, præpararet sibi mansionem; an si à fordibus, & vinculis fomitis, ipso suo aduentu liberaret? Et quidem ingenium Dei, vt latissimè supra ostendi, multò antè disponit illa, quibus est vsurus : ergo absque id dignius est, & congruentius ingenio diuino, quod illi in more positum intelligimus. Deinde sic argumentor: Maria à Patribus charta purissima scribendo diuino Verbo; vestiendo Agno cælesti lana mundissima appellatur, vt infra plenè Anthologiis declarabo : sed purior esset charta, si nullâ culpæ liturâ, nullâ fomitis decoloratione vnquam spargeretur; lana mundior, si nullo vtriusque veneno decolori inficeretur : ergo nunquam ligatum, sed semper omninò ablatum habuit fomitem culpæ, cumque ipsa culpa amandatum : maximè, quia antecedens mundities, in Filij honorem, & decemiam redundat incarnandi : at verò mundities Incarnationem subsequens, magis Matris declarat ornamentum: minus enim congruè parares tibi hospitium, postquam domum ingrederis consumpurgatum : cum posses ante ingressum, mundissimam inuenire.

674.

Maria puritas.

675.

Mors quàm naturalis.

Salazar.

AD PRIMVM.] Mors, vt communiter volunt Theologi, ita est homini è limo formato naturalis, vt etiam in statu innocentie grassatura; nisi natura nostra arboris vitæ fructibus præmuniretur. Hinc est, vt idèd mors ab Scriptura dicatur peccati pœna : quia per peccatum, arboris vitæ vsus hominibus interdictus. Hæc est communis doctrina, etiam Doctores Angelici calculo confirmata. Videndus Salazar cap. 41. à n. 8. qui benè infert, Mariam mortuam fuisse, non iure naturæ vitiatæ, cui arbor adempta ob culpam; sed iure ipsius naturæ fragilis, ipso suo genio obnoxio corruptioni. Cur autem noluerit Deus Mariam fructu vitali, aut quouis alio modo illæsam à morte conseruare, satis vbiuis inuenies declaratum: nec enim decebat, vt Mater Filio Deo mortuo non assimilaretur. Quia tamen in hac responsione (provt procedebat propositum initio argumentum) videtur supponere quidam, Virginem vt pote infectam culpâ indidem morti fuisse obnoxiam : & ex Mariæ morte plures alij inferunt peccatum; de gloria Marianæ mortis amœnius in Anthologiis disputabo.

Hæc satis de Examine huius art. vbi ex principiis D. Thomæ, qui fomitem vult ligatum abundantia gratiæ, & curæ prouidentie, contendit probare; hæc vincula ab extinctione non distinguunt. An verò alijs modis ita ligatus possit dici fomes, vt non intelligatur extinctus; non est è re mea disputare. Vide Suarium ibi.

Periocha Examinis.

DEIPARA COMPETENTEM ORIGINALI IUSTITIAM INVENIT. Congruè in Conceptione dicitur vidisse Deum, vt inde omnis culpa remotissima intelligatur. Scribendo diuino Verbo chartam exhibuit purissimam : sicut mundissimam lanam Agno cælesti vestiendo. Eius mors vnde quaque gloriosissima.

ANTHO

ANTHOLOGIA XI.

Maria competentem iustitiam originalem acquisiuit.

S. I.

In Deipara (non per phantasticam legis fictionem, sed per solidam gratiæ veritatem) natura humana integrè est natalibus restituta in integrum.

676.

Natalium restitutio, quid sit.

QVID non moueat pietas magnæ Matris! Non solum illius honori desudat Theologia, sed etiam Iurisprudentia allaborat. Edidit nuper in lucem Iurisconsultus piissimus pariter, & doctissimus D. Franciscus de la Cueva pro immaculata Conceptione vernaculam à Iure petitam propugnationem : vbi adductis alijs assert etiam l. Interdum. l. Patrono. ff. de natal. rest. contenditque, hæc in remedium inuenta, nec posse, nec debere Mariæ accommodari, quæ longè nobilior intelligitur, si natalium restitutione non vatur; hæc enim restitutio, maculæ supponit abolitionem : at Deipara nunquam habuisse maculam reputanda. Deinde fideliter transuersus sic concludit: Semper leges his terminis vse sunt, supponentes fictionem, & improprietatem : adeo vt aliquando, contradietoriam ingenuitati haberent restitutionem. Hucusque ille, & verissimè. Ego tamen aliunde, non Mariam; sed in Maria naturam nostram, natalibus puto optime restitutam, cum hic nulla fictio Iuris, sed tota gratiæ veritas intercedat. Non restituitur Maria; quia nunquam purissimâ natalium caruit libertate: at in Maria, natura ab Adamo scædata, dum pura vernat, suo modo natalibus restituitur. Vnde clarè Deiparam originali iustitia gauisam deducemus.

De la Cueva.

677.

Libertas olim seruis quomodo irrogata.

Scauola.

Abel.

Rem totam vt percipias, aduerte. Multis olim modis libertas à seruis comparabatur : aut, scilicet, per Consulibus, & Prætoribus vindictam : per minorum manumissionem, & alape inflictionem. Hi licet postea quouis honore fungerentur, quouis decorarentur ornatur, quinimò licet iure annulorum aureorum gauderent: nunquam tamen seruilem maculam deponebant, nisi Principis beneficio ad natales, in quibus olim omnes homines liberi nascebantur, restituerentur: beneuola enim quadam legis fictione, reducebatur seruus, aut libertinus ad eum statum, in quo omninò ingenuus nasceretur. Tenet id apertè Scauola l. 3. ff. de natal. rest. Quæris, an ingenuitatis iure vatur is, quem sanctissimus, & nobilissimus Imperator natalibus suis restituit? Sed ea res nec dubitationem habet, nec vnquam habuit, quin exploratum sit, ad omnem ingenuitatis statum restitui eum, qui isto beneficio Principis vatur. Lege Fabrum Semest. 2. cap. 12. vbi etiam ex Marciano Imperatore assert, vocari hæc Pintus de Concept. B. M. V.

seruitutis natiuæ maculam, decolorem: credo, quia nisi per novos natales meliori colore affici non poterat, quin semper infami nauo obscuraretur. De hac macula capiendus ibidem textus l. 5. non tam de seruo, quàm de libertino : Libertinus, qui natalibus restitutus est, perinde habetur, atque si ingenuus natus medio tempore maculam seruitutis non sustinuisse. Nullo ergo modo decentius natura nostra ab Adamo seruiens, in integrum ingenuitatis reduci posse videbatur, quàm si natalibus, per originalem iustitiam integris, restitueretur.

678.

Iosue 3. Iustorum libertas natalibus restituta.

Hoc est beneficium illud, quod Christi merito concessum iustificatis prædicatur. Accedentibus ad Iordanem Israëlitis, steterunt aqua descendentes in loco vno, & ad instar montis intumescerent, &c. quæ autem inferiores erant, in mare solitudinis, quod nunc vocatur mortuum, descenderunt. Ios. 3. n. 16. Ad primum Sacerdotum tactum scisse sūt aquæ: nec dubium admittèdo integro populo, inferioribus vndis defluentibus, superiores non solum stetit, sed etiam retrorsum fuisse cõuersas, idque intelligendum supposuit sacer scriptor. Admiratur miraculum Dauid, & exclamat : Quid est tibi, mare, quod fugisti : & tu, Iordanis, quia conuersus es retrorsum? Pl. 113. n. 5. Sed, quid hoc est, sapientissime Propheta? Vides aquas obsequio præstito properantes ad mortem, nec timètes : parum id. Vides alias tumentes in montem, in aère suspensas, perceptæ obedientiæ repagulo obfirmatas, nec miraris : & solummodo quòd resiliant, quòd conuertantur retrorsum, obstupefcis: In his aquis melioris aque mysterium recognouit, in qua, luminum miraculi beneficium, hic recursus. D. Ambros. Serm. 23. comparans Baptismum Iordani, ad hunc locum: Illic introeunte Israëlita in aquam, fluminis vnda superfugit: hic descendente in fontem Christiano, criminum peccata diffugiunt. Et mirum in modum, illic retrorsum conuersus fluiuius in originem suam reuertitur: hic in posterum reuocatus homo in originis sue infantiam reparatur. Ibi fontem suum, de quo egressa fuerat, vnda perquirat: hic hominem suum, a quo exierat, innocentia recognoscit. Ibi exinanitur aluenus fluitibus: hic euacuantur corda c. iminibus. Ibi, vt seruos Dei, illic aqua cænosa non madidat: hic vt famulos Dei cõscientia tetra nõ polluat: Iordanis enim quidè est fons lauacri, per quò qui traserit relictis fordibus Paradisum reuisionis ingreditur. Quali hoc sit sumum in Baptismo acceptum beneficium, quòd origini nostræ (in qua liberi nasceremur) restitutumur, ne vltra decolori macula cõscientia tetra scædaremur: in illud innocentie redacti, vt medio tempore maculâ seruitutis non sustinuisse videamur.

679.

Nimirum, euenit olim miraculum prædictum, scæderis arcam Iordane reuerente. Agedum, o Iordanisiam felicior : Arca viua, Christus Dominus, ecce nunc ad te properat baptizandus: Veni Iesus à Galilea in Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo. Idem confirmatur. Matth. 3.

P

Matth.

Matth. 3. n. 13. Non precipio, fugias, vt olim: (cur enim ingenti fauore tangēdi Saluatoris defraudaris?) attamē signo aliquo maiestatem praesentem venerare, iam murmura in laudes, tremorem vndarum solitum verte in exultationem. Et tamen cessas? Ni fallor, stupidus, si fas est dicere, erat fluuius: & illorum, quae praesagebat, admiratione suspensus. Viderat, le olim ante Arcam retrorsu conuersum: modò ante Christi conspectu, ibi nobis Baptisma praeparantis, & lauacrum sanctificantis, retrogressura crimina cognoscit. Ad Eliae imperiu, in fontes suos se meminit resluentem: at in integros, purae originis natales, ad imperium Christi homines reuersuros obstupescit. Ergo sui oblitus non denegat Creatori obsequium, dum eius operi pendit stupore. Dedit aniam Ambrosius Serm. 21. qui saltem praecipuum intentum aperte declarauit: *In Iordane igitur baptizatus est Dominus: multa mirabilia in hoc flumine sapius facta esse Scriptura commemorat, inter cetera dicens: Et Iordanis conuersus est retrorsum. Pmo autē esse mirabilis, quod Domino Iesu Christo ibi posito factu est: ante enim retrorsum aqua conuersa fuerat: modo retrorsu peccata conuersa sunt. Et sicut tunc impetus fluminis alueu sui cursum perdidit: ita & nunc impetus peccatorum dominum sui erroris amisit. Quod quidem in Propheta Elia iam illo in tempore factum puto: sicut enim Elias in Iordane diuisionē fecit vndaru: ita & Spiritus Domini in eodem Iordane separationem operatus est peccatorum: ille stare fluentia praecepit, hic crimina. Et, sicut sub Elia fluctus primordia fontiu, de quibus exierant, petiuerunt: ita & sub Christo Domino, homines ad originis suae infantia, de qua fuerant exorti, sunt reuersi. Annon haec vera, absque vlla fictione, natalium restitutio?*

680. Venit Christus virginitatis vexillu erecturus, & inter ceteras hanc praecipue virtutem corruptissimo aliis Orbi illaturus. Hinc est, vt Apostolos suos, aut virgines elegerit, aut saltē purissima castitate donaret praedicaturos. Ergo quis non miraretur, Apostola, vt sic dicam, & aduentus sui praedicatricem Samaritanam foeminam turpitudinis nota expeditisse? Venite, ait illa ad conciuces, & videte homine, qui dixit mihi omnia, quacunque feci: nunquid ipse est Christus? Ioan. 4. n. 29. At, dices, sic mundauit illa, vt aduentus virginei, virgo quodammodo veniret nunciatrix. Virgo? Et vnde tam inaudita, & subita mutatio? Quia eam aqua viam, id est, talem caelestis gratiae accepit plenitudinē, vt rediuiua natiuitate priscā, id est, integris natalibus restituta, ad innocentiam, nedū ad virginitatem iteru deueniret. D. Ambros. Serm. 30. post multa alibi data, ad hunc locum, sic concludit: *Haec virtus Christi est Domini, vt, quauis peccator, qui eius vnda se lauerit, denuo in virginem reparatus, non meminerit ante, quod fecerit; & rediuiua natiuitate, infantia innocentiam praeferat, inuentus scelera non agnoscat; sitque virgo fide Christi, qui fuerat adulter corruptione peccari.*

681. Viro illi, qui ab adolescentia sua omnia legis praecepta adimpleuerat, dixit Christus: *Si vis perfectus esse, vade, vende, quae habes, & da pauperibus.* Matth. 19. n. 21. Sed, quot alij fuere olim viri perfectissimi, vt Abraham, qui spiritu pauperes; reapse tamen bonorum suorum dominio se non abdicarunt? Cur ergo viro isti realis diuitiarum omnium denudatio praecipitur ad perfectionem? Credo, quia illa perfectio homini parabatur, qua

integris natalibus restitutus, integri Adami conditionem sortiretur: nudus degebat innocens Adamus in Paradiso: omnibus ergo iste denudandus, vt iterum accola Paradisi habeatur. Iterum Ambros. ibi Serm. 10. *Isque adeo enim nuda virtus apta est calori, vt, quauis iustu, quauis sanctu, aurum, vel diuitias possidens, nō possit esse perfectus: talem enim voluit adulescentem illum Dominus ad Paradisum redire; qualis Adam fuerat de Paradisi sublimitate deiectus: nudus enim Adam incola Paradisi fuit.* Ad originem iterum deduceretur, si nudus ab his caducis bonis abduceretur.

Sed hi omnes, imò potius in his omnibus natura nostra ita integris natalibus restituitur; vt tamen nunquam in integrum restituatur. Vna est Maria, per qua natura in integrum felicitatibus priscis reducta fuit: quauis enim aliqua, quae in Adamo fuerant, non haberet, vt immortalitatem, laboru immunitatem, similiaque alia eiusdem, id est parui ponderis, vt pote quae Orbi redimendo, passiu Redemptoris Matri non expediebant: at culpae immunitate, & originalis gratiae plenitudinem eam accepit, vt non solum cum protoplasto decertaret, sed illu mille, ac mille numeris superaret, excellentius longè hinc cōpensans ab anima, quae naturalis felicitatis corpori ad mysteriu defuere. Ratio in promptu est: quia, licet non phantasticā legis fictione, (quod in humanis euenit, vt vidisti;) sed solida gratiae veritate natura imperfectis intermedij tēporis seruilē maculā aboleat: tamen illud nescio quid, posse, nimirum, de illa dici, *seruiuit per culpam saltem originalem:* id quidem inextinguibile est, nullis donis, nullis honoribus, aut muneribus refecabile. At, quomodo in integru restituatur, cui licet innocentiae bona redeant; at innocentiae integritas perfectissima, & ab omni culpa immunitas, post culpam, redire non potest? quomodo in restitutionis statu, qualis fuit, talis esse dicatur natura: cum tamē ibi illud minus puritatis habeat, necesse sit?

Vna ergo, vna est Deipara, per qua plenissime natura restituatur: vt, sicut in prima protoparentu origine absque vlla praeterita macula se gratiae vidit inserta; sic in Maria originis purissime, abundantius gratiae sine vlla praecedente macula infundatur. Est hoc illud Cant. 1. n. 15. vbi Christus ad Matrē: *Ecce tu pulchra es, amica mea: ecce tu pulchra es.* Quorsum enim iste repetitionis recursus, nisi vt aliter Maria pulchra, quam iusti, non solum de intensiori gratia, sed etiam de modo participandi intelligatur? Isti pulchri tantummodo de gratia: Maria pulchra de gratia, imò ceteris longè pulchrior: & iterum pulchra, quia nunquam, vt illi, aliquid maculatu sortita est. Honorius ibi: *Pulchra virginitate, pulchra fecunditate: pulchra in virtutibus, pulchra in operibus, pulchra hic laude hominu, pulchra in calis laude Angelorum.* Pulchra bis praedicatur: quia sine interiori maculā declaratur. Hunc Authorem apertu pro Concept. dedi alibi.

Ex his iam inferes, quam merito cōpetens originalis iustitia Mariae, quoad digniores effectus, tribuatur: cum enim status integer (in quē Deus, provt decuit, voluit naturā in Matre restitutam) maximè originali iustitiā gauderet, nō potuit hęc deesse illi, per qua felicissima restitutio obtinetur. Quo dato iam euidentis sit, nullum in Maria peccati vnquā fomitem fuisse: cum frænum illud aureu, quo inferiores potentiae in officio subditae omninò

omninò tenebantur, praecipuus originalis iustitiae effectus habeatur. Tunc pio, nec indecoro circulo quodammodo de origine pura ablatum fomitem comprobamus: & de ablato fomite originem purissimam amplius confirmamus: vt in integrum restituta natura agnoscat. At, qua, inquis, proprietate natura quodammodo genitrix, & protoparens in filia Maria dicitur restituta? Eo modo, quo ex omnibus patribus natura nostra in Christo dicitur sanata, de quo supra latè, & paulò post nonnulla dicam: licet in Filio Deo, & homine longè excellentius, quam in Matre purā creaturā. Et quidem merito: vt, quemadmodum statim ipsis mundi incunabulis, in viro, & foemina seruitutis hanc maculam decolorē subiuit natura: sic per virum, & foeminam libertas ingrederetur. Libertas, inquam, nobis: at integritas in his duobus, in quibus protoparentes reformantur.

685. Cape in hanc rem locum tritum Bernardi, sed nondum de mysterij plenitudine excussum adhuc ab aliquo, quem viderim. Producto Adamo, addit Deus: *Non est bonum hominem esse solum: faciamus ei adiutorium simile sibi.* Genes. 2. n. 18. Spere alium hominem producendum Adamo similem: & tamen foemina, sexu saltem, dissimilis formatur, per quam miser homo inducitur ad peccatum. An ergo non foret melius Adamo, fuisse solum? An illi haec societas bona iudicanda? Pende mihi non dici bonum Adamo; sed bonum absolute: quia, licet occasionaliter Eua incentiuum Adamo peccati fuerit: at ex hoc peccato occasionaliter, & vt clamat Ecclesia, ex hac felici culpā quodammodo, Christum tantum, ac talem habemus Redemptorem. Bona ergo, quadam ratione, Eua saltem naturae humanae: quia nunquam Deo in vnitate personae iungetur, si non foret peccatum. Bona Eua naturae humanae: quia propterea in Mariā ipsa natura purior radiatura, quam in statu integro radialset. Cur ita? Quia non solum in vtroque sexu corrupta, per vtrunque sexum reparatur: sed ita reparatur, vt Adamo reformato in Christo, Eua in Mariā, longè melius splendet. Nunc iam Bernard. Serm. de B. Mar. & verbis Apoc. Prudentissimus, & clementissimus artifex, quod cassatum fuerat, non cofregit: sed vtilius omninò refecit: vt, videlicet, nobis formaret nouum Adam ex veteri; Eua transfunderet in Mariam. Et quidem sufficere poterat Christus, siquidē & nunc omnis sufficientia nostra ex eo est: sed nobis bonum non erat, hominem esse solum: congruum magis, vt adesset nostra reparationi sexus vterque, quorum corruptioni neuter defuisset. Audis vtilius Adamum patrē in Filio Christo reformatum: vtilius Eua matrē in Mariam Filiam transfusam. Nihil hoc est aliud, quam in illis naturam non solum in integrum, sed etiam in melius restitutam. Aptissimo exemplorum confirmo.

686. Iam terra è nihilo eruperat, iam obediendo dominico praeepto aures arrigebat, cum audit: *Germine terra herbam virentē, & facientem semen, & lignum pomiferum faciens fructum, iuxta genus suum.* Genes. 1. n. 11. Vbi merito addubitat Ambros. Hexam. 3. cap. 10. quomodo secundū genus suum terra proferte semina dicatur: cum plerunque semina iacta degenerent: & cum bonum triticum fuerit seminatum, decolor eius species, & inferior forma reddatur? Et respondet aptissime: *Hoc si quando accidit, non ad translationē generis, Pintus de Concept. B. M. V.*

sed ad egritudinem quandam, & inaequalitatem videtur esse referendum: non enim desinat esse triticum, si aut, austrigine aduratur, aut imbre madidetur: sed specie magis, quam genere, colore, quam corruptione mutatur. Heus tu, caue hic genera, & species Logicas intelligas. Vult ergo Ambrosius, contracta a pestilenti Austro, aut imbre noxio egritudinem semini, qua non tam naturae genus mutant semina, quam speciem, id est, formam: neque quoad essentiam corrumpantur; sed solum quoad coloris, & pulchrioris qualitatis conditionem. Sic natura nostra è semine Adami proueniens, non essentiam corrumpit; sed pestilenti afflata austrigine, inditae gratiae perdidit venustatem. Nunc iam optime ad rem praesentem, sic addubites.

Semperne macula ista foedita semel feminis duratura? Nunquamne inflata ista plaga perfrangitur? Minime, nisi per gratiam. Audi iterum Ambrosium ibi: *Denique frequenter madidata frumenta in sui generis speciem reuertuntur, si aut natura restituitur, aut ignibus torreatur, aut diligentibus comissa culturis, aeris temperie, terrarumque feracium vberitate foueantur.* Hic modus felicioris cuiusdam plantationis, longè excellentior: Sole enim, aut ignibus tosta frumenta sanantur quidē; sed semper aliquid necessariò perdidisse congenitae sibi qualitatis praesumuntur: at vberitate nouae glebae dum denuo renascuntur, natiuam omninò resumunt qualitatem. Et quid inde, inquis, magnum, pro praesenti nostro instituto? Id optime vidit Ambros. sic concludens: *Itaque reparatur in sobole, quod degenerauerat in parente.* Sanamur nos quidē diuinæ gratiae radiis, caelestis amoris ignibus conceptis: at in Christo, & Mariā (quauis aliter) quodammodo è meliori terra renascens pulchra natura, toto, imò & meliori ornatu natiuo compta, è gratiae gremio non post culpam, sed ab ipsa origine reproducta: sic reparatur feliciter in sobole, quod miserè in parentibus degenerat: sic natura non solum integris natalibus; sed etiam in integrum, sine vilo ingenti honoris dispendio, imò summo cum foenore restituatur.

S. II.

Bono nostro naturam olim captiuam Christus manumittit: sic & Mariā, idque in Christi decorem: huius aluus, cur singulari modo alueus appelletur.

688. QUIDEM non decebat, res aliter euenire, nisi vt natura in Virgine in integrum natalibus integris restitueretur: id est, vt Maria nunquam, vel minimam pateretur labem: quandoquidem per Virginē, sic natalibus post seruitutē restituiatur, vt quò id nobilius fiat, nobisque splendidius, natura in nostri gratiam manumittatur. Hoc vt capias, iter aduertendū, restitutionem nataliu, vt pote summū in hac materia beneficiū, difficilius olim cōcedi illi, qui ex ancilla natus erat, quam libertino: nullique decentius comunicari, quam illi, qui ingenuus natus, postea incidit in seruitutē. Colligo aperte ex l. 1. ff. sup. cit. vbi Vlp. ait, a Principe natalibus suis restitutum eum, qui se ingenuum

Ambros.

Ioan. 4.

Et virginitatem.

Ambros.

681.

Matth. 19.

Paupertas spiritus innocentiam restituit.

Ambros.

682.

Iustitia originalis Mariae, qualis.

Antiqua Maria.

Genes. 2.

Bernard.

683.

Vna Maria originalem gratiam inuenit.

Cant. 1.

Honor.

684.

Maria Christo similis, natura nostra restituenda.

687.

In Christo & Mariā natura restituitur.

Ambros.

Ambros.

688.

Natalium restitutio vnde cōdignior.

Vlpian.

genium natu Principi affirmavit, si ex ancilla natu est, nihil videri impetrasse. Hinc erat, ni fallor, vt Romani ancillas quandoque grauidas manumitterent, vt fœtus iam liberiores, & penè ingeniu nascerentur, quibus postea beneficio Principis plenam natalium reitititionem facile impetrarent. Sic olim explicabam Stat. lib. 2. Syl. 1.

Sernorum libertas unde filia utilior.

Stat.

Charus uterque parens, atque in tua gaudia liber, Ne querere genus.

Hoc ergo Christus Dominus, hoc Maria ministrans in nostri gratiam peregerunt, vt priusquam ederemur, naturã parentem manumissis videantur, quò defæciores nati, ingenuis natalibus restituti agnoscamur. Et quorsum, inquis, hæc? Vt natura, eo modo, quo dixi, omninò immaculata intelligatur in Virgine, per quam in nobis saltem abolitã maculã iam libera, & pridem quã nos gigneret, honestè manumissã decoratur. Nunquam natura in Deiparã, absque iustitia fuit originali, per quam, quoad fieri potest, naturã nostrã origo sic mundatur.

689.

Mat. h. 6.

Natura ipsa propter iustos manumissa.

Ab inani Ethnorum multiloquio auersurus Christus Apostolos suos, inque eis orandi modũ fidelibus exhibiturus, sic præcipit dicendũ: Pater noster, qui es in calis, &c. Matth. 6. n. 10. Verba quidẽ, quæ illis tandem dicenda videbantur tantũmodo, qui per Baptismũ renati, formata fide per gratiã à Deo in filios adoptabantur. At ecce tibi Apostoli, & ab illis Ecclesia, Catechumenis suis nihil inter priora suggerit suauius, quã vt dominicæ orationi assuecant, (licet alij aliter putent,) & Patrem Deum identidẽ repetere discant baptizandi. O quid agis, Ecclesia? adhuc hos in vtero foues? (sic loquitur Patres:) adhuc institues formas, donec felici partu illos Deo exhibeas per Baptismũ: Cur ergo iã Deum vocabunt Patres, qui nec dum filij? Vt summa Dei pietas intelligatur, quã nondũ renatos per gratiam baptismalem, sed adhuc in vtero existentes, iam suauiter in filios adoptabat, ingenuos asseribat. At vnde ingenui, qui à natura ancilla oriebantur? Falleris: ex quo Verbum seruilis naturã nostrã indiuiduam suscepit portionem, & illam ipsis Angelis puriorem, tota natura nostra sic visã defæcari, vt quodammodo manumissa, iam in statu libero penè ingenuos nos edat; sic integris natalibus restitutos, vt nihil à pristina seruitutis ortu maculatum retinere existimemur. Pulchrè Chrysol. ad hunc locum Serm. 72. Et quidem Deitatis erga nos dignatio tanta est, vt scire nequeat, quid potissimum mirari debeat creatura: verum, quod se Deum ad nostram deposuit seruitutem, an quod nos ad suã diuinitatis rapuit dignitatem. Hinc est, homo, quod te diuinitus adhortatur, qui tanto nunc tuo amore flammatur, quod, adhuc in vtero, voce tuate Deum ad optat in filium: quod te non fieri solum liberum vult ille, sed nasci: quod ipsam propter te manumissit naturam, ne quem nœuum, ne quam maculam imponat ortu pristina seruitutis. O vos beatos, quibus dominari datum est, antequã nasci, antè regnare, quã viuere: antè ad Dei Patris gloriam peruenire, quã profapiam propriã vilitatis agnoscere.

Chrysol.

389

690.

Baptista priuilegium, in sanctificatione, quasi timide naturã consolanda.

Destinatur ab æterno Baptista in Christi præcursores: & dum natura auida remedij, totã ad formandum Præconem Redemptoris sui fecundanda videbatur; in eiusdem parçibus sterilefcit. Patrem longæuitas, matrem ingenita infecunditas, & ita senectute depressior suscipienda.

proli impediebãt: Non erat illis filius, eò quod esset Elisabeth sterilis, & ambo processissent in diebus suis. Luc. 1. n. 7. At, cur, inquis, cum ad Christũ sic fecundaretur natura, vt etiã in Virgine germinaret in partum: ad Ioannem præuium, sic totã sterilefcit? Vt in Ioanne ostenderet, quid erga alios illa sibi relicta exercere vellet ab initio: dũ enim ad tantum in vtero sanctificandum se exhibet sterilem; omninò erga priores omnes sterilem se cupiisse protestatur. At, vnde sterilitatis tam cupida natura? Quia pia, nolebat edere seruituti, & morti, quos, ni in Adamo delinqueret, vitæ generaret. Nunc capies Chrysol. Serm. 87. ponderans, qualis hæc per Christi exortũ redderet: Felix, quæ, vt in Deum cresceret, in senibus sic defecit natura: felix, quæ sterilitatis damna virginẽã fecunditate mutauit: felix, quæ vno concepit in partu, quidquid in toto Orbe confundere deplorabat: felix, quæ facta est vitalium germinans Mater, quæ erat antè origo miseranda mortaliũ: ad dolores pariens, cum dolore: ad gemitus edens, cum gemitu: ad pericula producens hominem, cum periculo generantis: & in ipso ortu occasum nunciãns per lamenta, & lacrymas: semper deuorans (lego, demorans) partus suos, sciens se itãis mæroribus generare morituros. Pascebat ergo sterilitate magis natura, ne ipsã fecunditate grauius desauiret, fletus potius editura, quã pignora. Quæ vique lacrymis, mærore, gemitu, tanto tempore suũ quarebat, & interpellabat authorem: intelligens hoc sibi accidisse per culpam, non esse ab authore piissimo institutum, cum crearetur. Vnde visa in naturã solamen, sanctificatio Pueri accelerari.

Chrysol.

691.

Incarnatio actualis Christi quãtũm proficidit.

Sed quid, inquis, acquisiuit natura, orto Christo, quod eiusdem futuri meritis olim non obtineret? Nonne prius antea sanctificabantur pueri, peccata condonabantur, licet vberius, & excellentius id modò per Sacramenta nostra fiat? At longè aliam natura nostra per Incarnationis mysterium peractũ, obtinens dignitatem: longè aliter erga edendos filios visa se habere: quia enim in Christo, iam homo quidam, Deus est: totã natura visa in libertatem assera manumitti: vè à fonte purgato, vnde fluant puriores; vt à Matre libera ingenui omninò per gratiam enascamur, ne quem nœuum, ne quam maculam ortus imponat pristina seruitutis. Chrysol. proximè citatus: Hinc est, quod Dominus, Conditor ipse natura, vnam virginẽã concepit, virginẽã partus inuisibili vestigio, & ignoto calle pertransit, & iter humani ortu digno gressu ambulat, non humano: vt nascendo, ipsam naturã à seruitute mortis primitus liberaret: & fonte purgato, supernam riuulis redderet puritatem.

Chrysol.

692.

Exemplo rei probatur.

Hæc fontis comparatio refrecauit memoriam fontis Ierichuntini, quem supra hauitum, huc iterum referuauit hauriendum: Erant igitur aquæ fontis pessimæ, vnde & terrã ieiunans sterilefcibat. Accipiens itaque sal Eliseus, egressus ad fontẽ aquarum, misit in illum sal, & ait: Hæc dicit Dominus: Sanas aquas has, & non eris ultra in eis mors, neque sterilitas. Sanas sunt ergo aquæ vsque in hanc diem. 4. Reg. 2. n. 21. Et cur vsque in hanc diem? Sanentur aquæ, quæ tunc in fonte erant, cur aliã influxurã postea absque noua benedictione persanentur? Nimirũ, benedictus vterus est, curata mater: quidquid inde veniret postea, iam sanum, atque gratum existimandum: Neque vanũ, quod ibi legunt Septuag. Exiens Eliseus ad irã, situm aquarum, vel, vt alij vertunt, ad exitus aquarum.

Septuag.

Vt

D. Ambros.

Vt non solum in fonte, sed etiam in scaturigine, vnde postea ad fontem influxurã benediceretur: priusque benedictio in illas, quã illæ in fontem suum peruenirent. D. Ambr. Serm. mihi 88. Non enim sola tum fluentia benedixit Eliseus, quæ fontium iam gremio tenebantur: sed & illa, quæ humido terra solo adhuc indiscreta, paulatim erant in posterum defluxura. Vnde ait Scriptura, ad exitus aquarum benedixit Eliseus: vt stillantem aquam prius sanctificatio susciperet, quã sinus fontis includeret. Vt dum indiscreta adhuc aqua, id est, limosa, terræque commixta, iam sana, & mortis, sterilitatiquæ libera intelligitur, in causis suis præcellentius curata recognoscatur.

693.

De eodem plura.

Chrysol.

Simile quid, & fortè huc alludens, voluit Chrysológus humano naturã fonti cuenisse: vt, dum illa curatur in Christo, siue per Christum, iam inde supernã gratiã comite puriores flueremus: vt dum naturã vita comunicatur, mors abigitur: in matre iam tunc filij viuificarentur. Idẽ Chrysol. Serm. 143. fin. Per peccatum primi hominis natura graue vulnus accepit: & cepit esse origo mortis, quæ erat initium vitæ. Hoc est ergo negotiũ natiuitatis, quæ nasci compulit Christum: vt naturã curam nauitas daret auctoribus: & natura curatio, esset viuificatio filiorum. Hinc coniectabis, quã purã, quã innocens, quã diuiniore cuiusdam iustitiæ originalis particeps sit natura nostra in Christo, per quẽ in nobis, & ad nos iã accedit manumissa: quã in integrũ, imò in melius integris in illo natalibus restituitur: per quẽ in nobis ingenuitatis particeps accedit. Idem ergo argumentũ suo modo, & debita proportione formandum pro Maria, cui patres similes hos effectus, sanandi, & manumittendi nobis naturam solent attribuere. Huc faciunt, quæ supra multa dixi de Maria Corredemptrice, gratiarum fonte, fausta regenerante. Sed in rem præsentẽ alia coniungamus.

694.

In Visitat.

Maria.

Luc. 1.

Explicatura Maria id, quo maximè in sui amore rem pellexerat, vt ab illa carnem sumere dignaretur, sic dicebat admirandæ cognatæ: Respexit humilitatem ancilla sua: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Luc. 1. n. 48. Respexit? Imò aspexit Dominus; & si fas dicere, ipse virtutem ingentem, quam dederat, suspexit. Eane Maria, quæ non semper ob oculos diuinos posita, quæ quasi post tergum dimissa, respicientem potius, quã aspicientem Dominum admitteret? Maria quidem semper inspecta est: at in Maria totum genus humanum fuit respectum; nempe, per Deiparam, vniuersa natura nostra olim spreta, & quasi deiecta post tergum, diuinam propitiationem, id est, filialem, quam amiserat, libertatem recuperauit; & per huius restaurat humilitatem, quod per priscam superbiam decoxerat. Benè ergo respici Maria, atque eius humilitas dicitur: quia per ipsam spreta conditio nostra feliciter manumittenda respiciebatur. Non aliter capiendus Venerabilis Hugo Victorin. lib. 4. in Luc. ad hunc locum: Quia de respectu gratiã in hoc loco agitur, diligentius adhuc, qualiter per gratiam Deus hominem respiciat, consideremus: nam ipsum vocabulum respectus, quãdam expressionem meret, vt plus aliquid esse videatur respicere, quã videre. Quasi enim respicere, est, prius abiectus, & derelictus visitare: nam, quasi auerti ab homine tunc Deus dicitur, cum per distributionem iudicij, gratia sua dona subtrahit: cum ve-

Hug. Vict.

Pintus de Concept. B.M.V.

ro placatus per misericordiam subtrahit reseruit, rursum per respectum gratiã ad eum se conuertit. Benè ergo Maria sola in se humilitatem Dominum respexisse testatur: quia Diuinitatis propitiationem, quã humana natura in primis parentibus per superbiam perdidit, in Mariã per humilitatẽ recuperauit.

695.

Libertas respiciens, quã.

Cerda.

Quintil.

Neque fortasse sine pulchra allusione, hæc propitiatio, per quam natura nostra per gratiam, libertatem recuperat filiorum Dei, respectus appellatur: nosti enim in verbo respiciendi fauorem Deorum apud Ethnicos importari. Dat multa Cerda ad Virgil. loco statim citando: cui adde Quintil. Decl. 5. Tandem miseris fortuna respexit. At signatè Deam libertatem colebat cognomento Respicientẽ. Huc alludit Virgil. eclog. 1.

Libertas, quã sera, tamen respexit inertem.

Virgil.

Respexit nos vera libertas per Mariã: sanè, quia nihil in illa fuerat captiuitatis: recuperat natura in Mariã, quod in protoparentibus perdidit. Ac si, quemadmodum ab istis, nos omnes edidit captiuos, captiua: sic à Mariã iam libera nos omnes deinde ederet ingenuos. An ergo originali iustitia spoliaretur, quæ spoliatam naturam, quantum fieri decuit, origini restituit?

696.

Christus à Matre ancilla, seruus diceretur.

Genes. 37.

Et vt id obiter notem, gratis dicitur derogari Christo, dum Mariã originalis iustitia irrogatur: imò puto, turpissimum foret Christo, si à matre quouis captiuitatis nauo maculatã ederetur. Fuffissimus de hac re supra dixi: cape in præsentem materiam pauca, quæ supersunt. Diuinum fuit, mysticum, & mirum, somnium illud Ioseph: Iudi per somnium, quafi Solẽ, & Lunã, & stella: undecim adorare me. Genes. 37. n. 10. Quod tamen, primo aspectu, in somniũ quidem poterat iudicari: quomodo enim illud impleri poterat, si iam tunc multò antè quã Ioseph esset ad thronum euectus, & pridẽ quã somniaret; mater eius (cuius, vt fert Scriptura, typum Luna gerebat) somno mortis oppressa in Ephratũ tumulum deuecta fuerat? Respondet tamen acutè ibi Lyranus: Dicendum est, quod ipsa in se non adorauerit; sed in prole sua, scilicet, in ipso Benjamin. Quia sic pro eodem mater illa cum filio reputabatur, vt pro eodem habeatur seruilis illa Benjamin adoratio, quã si in illo Rachel ipsamet seruiens adoraret. Cohærentior adhuc Christus Mariã, quã Racheli Benjamin. Sic pro eodem reputantur, vt vice versa Matris seruitus Filium videretur obligare. At, cur, si ex filio seruiente, seruientis Rachelis cõditio prehèditur, ex Christo libertatis Imperatore, maxima Matris libertas non coniectetur?

Lyran.

697.

Matris honor filium decorat.

Genes. 27.

Certè, vt captiuitatis pathemata in Maria decus ferrent Christo: sic eius libertas, & fomitis immunitas, attulit illi decus, & ornamentum: adeò vt videatur nostro concipiendi modo, cre-scere in Christo dignitatem peragendo negotio redemptionis, ex eo, quod dignissimam Matrem sortiretur: præbit huic cogitationi Bernardus, exinde declarandus. Timebat sibi Iacob à matris consilio, ne fortè pro benedictione optata ferret maledictionem: ad quem tunc illa: In me sit, ait, ista maledictio, fili mi: tantum audi vocem meam. Genes. 27. n. 13. Tunc hæcorum pelliculis manus, collique nuda protectum benedictioni accipiendã dimisit securissima. Sed vnde securitas tanta in re plena alex, grauidã periculo? Nouerat Rebecca, Iacobum suum à Deo electum, séque in parando ministerio, mysterio

serio feruientem, à culpa immunè, & propterea maledictionis incapacem: unde filium aliàs dignum secura emittebat, noua adhuc dignitate de pia Matris diligentia cumulatum. Erat Iacobus (quod nemo ignorat) in hac re Christi typus, mortali carne induti, & tota similitudine peccatorem experimentis: tunc sic Bernardus Serm. 28. in Cantic. Noni, quod sis lenis natura, mitis, & humilis corde, blandus aspectu, suavis spiritus, & quidem unctus oleo latitiae praefortibus suis. Vnde ergo nunc instar Esaii pilosus, & hispidus? Cuiusnam rugosa, & terra imago haec, & unde hi pilii? Mei sunt: nam pilosa manus similitudinem proximi exprimant peccatoris: meos agnosco hos pilos, & in pelle mea videbo Deum Saluatorem meum. Non tamen Rebecca sic illum induit: sed Maria, tanto digniorem, qui benedictionem acciperet, quanto sanctior, qua peperit. Quasi sicut Iacob digno etiam à matre sancta: sic à sanctissima Parente dignior Christus: non quod reuera Dei Filius aliquid dignitatis peragendo negotio à Maria mutaretur: sed, quia, si à quavis creatura aliquid dignitatis Christo posset accrescere, id solum à Marià (talis erat, tam omni à maledicto immunis) prouenire potuisset intelligeremus. Et quidem si digniorem explices pro decentiori; longè decentior Dei Filius ab hac Matre purissima, & immaculatae Carnis pelliculas exhibente; quam si ab aliquando maculata nasceretur.

Christi dignitas si crescere possit, cresceret à Marià.

D. Bernard.

698.

Maria gratia Christi gratia mensuranda.

Posses fortasse putare, non fieri à Bernardo comparationem digni Christi, cū se ipso digniori (eo modo, quo diximus) à Marià: sed dici Christum tanto digniorem Iacob, quanto Maria sanctior est Rebecca. Id tamen si voluit S. Abbas (quod non plenè ad eius mentem) satis Mariæ explicuit excellentiam. Laus tamen etiam suo sale explicanda: in infinitum enim magis præstat Iacobo Christum, quam Maria Rebecca: pulchrè tamen infertur, eam distantiam inter sanctitatem Mariæ, & reliquarum feminarum esse, quæ, quantum res patitur, accedat ad distantiam, quæ inter Iesum, & reliquos viros omnes intercedit: ita vt infinita propemodum videatur: ita vt à Filij gratia, veniat etiam Matris gratia mensuranda: idèd Cellens. de Pan. cap. 9. A quo est munanda gratia, vel accipienda, nisi ab eo, qui plenus veritate, & gratia, natus est de Matre gratia plena. Quæ verba supra fufius expendi. Maneat igitur, non minui Christo, quod Matri additur: imò potius maternâ gloriâ Christum condecorari. Nunc iam redeamus ad intentum, quo probamus, per Virginem naturam nostram manumissam, & liberam, præscò statui fuisse restitutam.

Cellens.

699.

Luc. 13.

A Maria ca. Ioseph summu.

Sunt mira in hanc rem verba illa Christi: Cui simile estimabo regnum Dei? Simile est fermento, quod acceptum mulier abscondit in farina sata trita, donec fermentaretur totum. Luc. 13. n. 20. Attentionem captauit primis verbis: & dum visus dubitare, inter multa, quæ suggerebantur, cui maxime cæli regnum compararet, maximam in adducta similitudine quaesitam expressionem declarauit. Regnum Dei in Euangelio vocauit Christum, aduentum suum: cum enim se in Spiritu Sancto eiicere Dæmonia comprobaret, & inde se legitimum Messiam concluderet aduenisse; sic subitunxit: Igitur per-

uenit in vos regnum Dei. Matth. 12. num. 29. Sed, quid, inquis, venienti Verbo, cum fermento? aut vbi massa, tanto digna fermento? Nota responsio Chrysol. Maria huius fermenti implet typpum, similitudinem præfert, conformat figuram: dum de supernis suscipit fermentum Verbi, & humanam carnem in aluo Virginis, imò in aluo Virginis caelestem totam conspersit in massam. Relinquo, quæ alij iam ad hæc verba: tu mihi pende, non vt cunq, carnem humanam, sed expresse totam carnem humanam in aluo Virginis, caelestem in massam conspersam appellari: quia per Mariam, relictis terrenis sordibus, caelestes propemodum euasimus, vt à caelesti Adamo sumus & caelestes. Hæc S. Doctor Serm. 99.

Matth. 12.

Chrysol.

700.

Maria Antiena.

Hanc esse Chrysol. mentem mihi persuadent, tum verba statim citanda, tum scriptis Christi, qui vt plurimum de aduentu suo ita differabat, vt illum, per ordinem ad vtilitatem nostram, explicaret. At in hac similitudine eò etiam summo perè respexit: vt quantum magnæ Matri deberemus, ex illa Sole clariùs agnoscamus: cur enim cum posset fermenti, & massæ conspersæ meminisse, exprellam voluit mulierem ministrantem: nisi vt nosceretur sic nobis ab hac muliere vitam condiri, & salutem; sicut à prima mors, & morbida concupiscentia condita fuit: Chrysol. idem: Vt mulier, qua consecrat panem gemmis, & sudoris panem vita cogit, & soluit: & esset omnium viuentium mater vera per Christum, qua erat in Adam mater omnium mortuorum. Ob id nanque Christus nasci voluit, vt, sicut per Euam venit ad omnes mors: ita per Mariam rediret omnibus vita. An ergo decens, vt aut peccato mortua, aut morbida fomite veniret Maria, per quam ab his omnibus liberatur natura, vt iam viui, & salui gratia restituumur?

701.

Alueus quid.

Sed priùs quam ad alia deueniam, in Deiparæ honorem, aperiendus Chrysol. Quid, quæso, discriminis inuenit S. Doctor inter aluam Virginis, & aluenam: cum inter Authores classicos, has voces indifferenter pro eodem vsurpantes, vix appareat? Posses dicere, alueum de nauis dici frequenter, de qua, quanuis dici possit, rariùs tamen aluus dicitur: vnde, cum Maria, vt supra latè dixi, sit nauis institoris de longè portans panem suum: meritò cum de pane Christo sermo est; non solum aluus, sed etiam aluenam Virginis celebratur. Aliquid, licet magis paralogicum, fortasse non contemnendum hic addiderim. Vna est aluei significatio, quæ nusquam (si rectè memini) aliuo attribuitur: qua denotat tabulâ lusoriam latrunculorum; id est, Tablero de axedres. Quid ergo si hac significatione Marianum vterum aluenam vocarit acutissimus Pater? In alueo quidem cædidis, nigrisque diuersicoloribus calculis coludimus, & grato artificio calculi festiuè commiscetur: at Angelorum candida innocentia, & hominum denigrata conscientia, in vtero Mariano commixta quodammodo, dum communem ibi habuere Redemptorem, illi, vt dixi, præseruantem, isti medicantem, pulchram hæc varietatem contexere videtur. Videamus nonnulla, ad Chrysol. acumen, & institutum nostrum pariter confirmandum.

702.

Ephes. 2.

Vnitatem gentilis populi, & Iudaici in Christo celebratam describens Paulus, sic subiungit: Ipse enim est pax nostra, qui fecit vtraque vnum, & medium

mediam parietem materia soluens, inimicitias in carne sua. Ephes. 2. n. 14. At, quorsum tam necessaria hæc vnitatis nostra in Christo, nisi vt mediâ charitate vniatur Ecclesia nostra militans, & inde triûphali Ecclesiæ reuniatur: sicque ex hominibus, & Angelis felix quædâ mixtura, grex Deo iucundissimus resulteret: Id tantum mihi considera, in carne Christi fieri pacem istam: quia, ex quo Angelorum Dominus, hominum Carnem sumpsit, necessariò gratû inter Angelos, & homines commercium intercessit. At vbi Caro ista, nisi in Mariano vtero assumitur? Ibi, ibi in Christo Angeli, atque homines copulantur: ibi nigredo nostra angelico candori commiscetur: vt inde humanæ naturæ massa, in caelestem, id est, angelicam innocentiam, vt volebat Chrysol. inpergeretur. Didici ex D. Epiph. Orat. sæpè citatâ ad Mariam: Per te, o sancta Virgo, medius obstru-ctiois paries inimicitias dissoluit: per te pax caelestis data est mundo: per te homines facti sunt Angeli: per te homines facti sunt amici, serui, & Filij Dei: per te homines incuerunt esse serui Angelorum, & cum eis familiariter conuersari. An vterum tam festiuo ludi, tam diuersicolorum calculorum alueum non appelles?

Per Mariam Angelos habemus amicos.

D. Epiph.

703.

Maria purior Angelus.

D. Epiph.

Ecquæ igitur homines faustè sic euexit, aliquid humanæ fordoris participaret? quæ piè sic è cælo, ad terram vsque Angelos deuexit, nonne ipsi Angelis superior, id est, purior fabricatur? Pulchrè idem Epiph. Letabantur Angeli, tanquam ipsi duntaxat Deum haberent: quibus sanctissima Virgo superior nata, Deum habitantem in cælis concepit in terra; vt hac ratione exercitus Angelorum traheret in terram, & versaretur cum hominibus: ipsa enim est terra, & cæli mediatrix, qua unionem naturæ aliter peregit. Nihil maius dici potuit. Virgo illa superior Angelis nata, vnionem istam peragat naturaliter. At, vnde opus gratiæ conaturalis Mariæ dici potest? Frustra te torqueas in explicando Epiph. nisi pariter mecum sic mediteris. Gratia quidem Mariæ fuit supernaturalis: veruntamen sic illi ab ipsâ origine coniuncta, sic originalis iustitiæ decore resurgens; vt iam omnia gratiæ opera Mariæ quodammodo naturalia videantur: nec enim aliter decenter sic posset naturam nostram manumittere, & illi Angelicam puritatem adhibere: nisi, quia Angelis superior, agnatam prædicto modo gratiam sortiretur.

704.

Dei bonitas in peccatoribus, & iustis splendescit.

Genes. 3.

Iob 2.

Ioan. 13.

Aliter etiam prædictum alueum nostrum poteris explicare. Dicuntur in Maria iusti præmium, & peccatores misericordiam obtinere à Deo. En ergo alij calculi diuersicolores: culpæ atredo, & sanctitatis candor in Mariæ visceribus locum habent: vt eisdem coloribus pietas Deiparæ, sicut Dei patientia splendescat. Aduerte sis. Creat Deus hominem, de innocentia candidum: & subito videt culpa denigratum Genes. 3. n. 6. Vocat in concilium filios, Angelos splendentes: & ecce immiscetur Satan, quasi lucis umbra, quasi fulgoris nebula, natus pulchritudinis, Iob 2. num. 1. Lauat Apostolos suos, qui iam loti, iam candidi, sed non omnes: aderat Iudas iam conceptæ proditiōis labe foedus, iam immanitate sceleris conspurcatus, Ioan. 13. num. 10. O quid moliris, Pictor sacrosanctæ? Cur perpulchram, & candidam picturam, admixta nigredine pateris conspurcari? Non miremur: mittamus stuporem;

non minùs Dei bonitas fulget, dum erga iustos amanter, quàm dum erga impios se gerit patienter. Grauius Cellens. de Pan. cap. 16. Pictor ille, cuius sedes, calum est; cuius scabellum, terra; cuius albi, & optimi colores, bonum natiuum; cuius nigri & terriores, voluntas rationalis deficiens à bono principio, in finem terribissimum; cuius palatium, cæli calor, cuius secretarium est, quod præ omni intellectu, & cogitatione est excellentissimum: tam mirabiliter, quam sapienter ordinationem suam disponens, prius in Ecclesia instituit Patriarchas, & Prophetas; deinde Apostolos, & Euangelistas; postea Doctores, & Pastores bonos: ad vltimum etiam seruos ad vtilitatem familie non recusauit. Vt autem nullâ in picturâ abusio videtur, si post album etiam subniger color supponitur: similiter si cum bonis Apostolis pessimus proditor Iudas inuenitur, vel Satan cum filiis adsit, consideratâ patientiâ, sine stupore suscipiunt. Sic considerata Mariæ pietate commendandum, quòd purissima, & natiuo colore splendens, in visceribus patientis misericordiarum suarum alueum parat, & subnigras, vt sic dicam, escacos, fouendis peccatoribus fortiat.

Cellens.

Maria peccatores fouit ad remedium.

705.

Hominem Deorum pilam vocarunt Ethnici, sic huc, ac illuc facillè rotatur: at Dei nostri patientiæ, escacorum ludus (sic ferendâ vt cunq, Latinitate vocatur noster Axedres) homines videntur. Quàm durus auarus ille diues: quàm miser mendicus ille Lazarus: in spectaculum mundo, & Angelis, & hominibus antithesis illa gratiæ, & naturæ exhibetur. Ille vestitus purpurâ; iste sanguine purpuratur: ille bysso purâ splendet; iste pure fædo scatet: ille crapulam ructat; iste fame distorquetur: furdescebat ille vocibus, quas tot oribus, quot vulneribus iste effundebat; & dum ille molli decumbit in pluma, iste ad ianuam sternitur durissimam: diuiti gemmantes lances, lancinantes canes Lazaro admouentur. Et pateris, Numen? Quidni, si habet huc escacorum ludum diuina patientia. Attende ad finem: Falsum est autem, vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrabæ: mortuus est autem diues, & sepultus est in Inferno. Luc. 16. n. 22. Vbi Ludolphus par. 2. cap. 16. Videsur esse de statu hominum, sicut de ludo escacorum: in illo enim ludo sunt Reges, & milites senes, & iuuenes; magni, & parui, & cetera huiusmodi, quorum in ipso ludo continua sit de loco in locum mutatio, & quasi quadam mutua ad inuicem oppugnatio: sed completo cursu ludi, & temporis, omnia coniciuntur in saccum: & maiora quaque, & magis grauiâ cadunt in profundum. Sic diuersarum conditionum homines, in diuersis locis ponuntur, & frequenter de loco in locum mutantur; ac sæpè mutuo se impugnant, & sibi inuicem aduersantur: sed completo cursu eorum mittuntur in terræ saccum: & maiores, ac de onere peccatorum magis graues, descendunt cum diuite in Inferni abyssum. Propterea ergo piissima Mariæ viscera, alueus appellatur, quæ etiam graues hos calculos suscipere, & fouere non dedignatur, vt deposito onere peccatorum aptentur cælo, feliciter conregnent.

Luc. 16.

Ludolph.

706.

Psal. 86.

Maria peccatores gestat in visceribus ad remedium.

Psal. 86. illa concepta, iam plures explicarunt: & merito idèd enim, ni fallor, dicitur num. 2. Diligite Dominum portas Sion, super omnia tabernacula Iacob. Quia porta ipsa, & ingressus sacre nostræ Sionis, omnibus altissimis sanctitatis tabernaculis præponitur.

præponitur. Plus sibi Dominus complacuit in ingressu, id est, conceptione Mariæ, quam in apice, & perfectissimo fine omnium Sanctorum. Vide nunc, quid addatur à num. 3. Gloriosa dicta sunt de te, ciuitas Dei. Memor ero Rahab, & Babylonis, scientiam me. Ecce alienigena, & Tyrus, & populus Æthiopum, hi fuerunt illic. Nunquid Sion, dicit homo, & homo natus est in ea: & ipse fundauit eam Altissimus? Vbi nosti omnes ferè Patres legere: Mater Sion, dicit homo, &c. Hinc mihi alia adhuc explicandi aluci nostri ratio occurrit: in vtero enim Mariæ, candor lucis æternæ, id est, Christus, & atredo culpæ, id est, peccator quodammodo gestatur; ille, vt sanctificet; iste, vt sanctificetur. Quis enim homo ille, qui in ea natus est, qui que pariter, quatenus Deus Altissimus, illam fundauit, nisi Christus? Quis verò ille alter homo, qui dicit, Mater Sion; nisi ille, qui prius Æthiops appellatur, & in illa etiam fuisse perhibetur? O quid agis, Maria? Candorem gestas lucis æternæ, speculum sine macula paternæ bonitatis: & simul Æthiopem maculatum gerere non abhorres? Quid faciat? alueus est: sic pulchrè variegaretur, necesse fuit. Non potuit Dei Mater esse ad gloriam, quin pariter rei Mater esset ad misericordiam. D. Thomas Villan. Conc. de Natiu. Virg. De hac Virgine pulchrè Psalmus personat dicens: Mater Sion, dicit homo: & homo natus est in ea: & ipse fundauit eam Altissimus. Mater (inquit) Sion, dicit homo. Quis homo? Vtique homo, propter quem factus est in ea homo, qui fundauit eam Altissimus. Mater ergo Sion, dicit reus homo: dicit etiam Altissimus homo: quia vtriusque hominis, Dei, videlicet, & rei Mater est. Denique attende, quis, Mater Sion, dicit homo. Ecce, inquit, alienigena, & Tyrus, & populus Æthiopum, hi fuerunt illic. Mater ergo Sion, dicit Æthiops homo: Æthiops non abiicit Virgo decora; sed amplectitur, vt paruos; diligit, vt filios, si tamen faciant, quod subiungitur: Memor ero Rahab, & Babylonis, scientiam me. Sciunt ergo ipsam Matrem. Mater Sion, dicit homo: homo, inquam, Æthiops, per quem Altissimus factus est homo: etenim, quia Altissimi Mater est, Æthiops Matrem nominari non dedignatur. Sed iam satis calculos moui ludens.

Thom. Vill.

707.

Testis Matris murus, & antemurale.

Isaia 26.

Canis.

In hanc igitur urbem, vbi tota salus nostra constituitur, quam Altissimus ipse fundat: corrupti fomitis pathemata aliquando ingressa; ab hac, iustitiam originale aliquando expulsam audebis affirmare? Ah nefas! Non foret, nec fundaretur nobis Sion ista sacra in urbem fortitudinis, nisi sic muniretur, vt ipsum pro munimine habeat Saluatorem. Quam clarè, & quam sine ambagibus Isaias cap. 26. n. 1. Vrbis fortitudinis nostræ, Sion: Saluator ponetur in ea murus, & antemurale. Omnibus Saluator aduenit; sed Mariæ signatissimus: quam vt nobis in urbem præsidij collocaret, (vt rebellantes à fomite affectus vinceremus;) ipse sic tutatur, vt illi murus sit contra culpam, & contra præcursores culpæ, id est, contra fomitis motus, antemurale. Non poteramus in vrbe nostra liberari, nisi illa expugnabiliter ita defenderetur. Fauet Canisius lib. 2. cap. 6. de Deipara: An non sancta ciuitas, Sion, quam inexpugnabilibus munimentis tutatus est is, qui natus est in ea, qui que fundauit eam Altissimus: cui, videlicet, ipse est murus, & antemurale? Non po-

terat certè aliquid bellantis, & rebellantis fomitis huic adesse, vbi perpetua pax internitebat: idèd Dauid de Christo: Et factus est in pace locus eius, & habitatio eius in Sion. Pl. 75. num. 3. Id est, in Maria. De quo D. Thomas citatus Conc. 3. Neque contraxit labem peccati, sicut scriptum est: Factus est in pace locus eius, id est, domus diuina Sapientia, sine omni fomite peccati formata est. Quem locum supra fufius explicauit. Vide, quæ multa supra dixi, de Mariano vtero naturam reformante, de que eius plenitudine gratia ad nos deriuata; quæque de illius propugnaculo cumulauit: quæ omnia præsentis tituli materiam confirmant.

Decorative separator line

S. III.

Maria gloriosa structura: Nomen decorum.

NON possum tamen hinc abire, quin in prædicto proxime Psalmo duo maneant exactius trutinata. Primum illud: Et ipse fundauit eam Altissimus. Quasi opus istud, & sanctæ ciuitatis structura, Deum singularissimè respiciat authorem. Ipse, ipse Altissimus, & Potentissimus Mariam fundat, & fabricat: non opus istud tam Ioachim, & Annæ tribuendum, quam Deo: quia parentes Virgini carnem, sed intactam, sed abique fomite dum concedunt, non sibi carnem illam, quam Deus sic mundam edidit, arrogabunt. Et quamuis supra fusè de Deo authore Mariæ disputauit, huc selectiora alia congerenda. Secundum trutinandum esto illud: Gloriosa dicta sunt de te, ciuitas Dei. In Hebræo additur, Selâ, vel, vt scribit Lyra, Celâ: vultque Aiguanus esse nomen vrbs proprium. Non premo nunc, quam id verè dictum: satis mihi ad rem præsentem, si pie excogitatum. Ergo particulam Hebræam, Selâ שֵׁלָא æternitatis decus denotare nemo nescit: quasi ex mente Aiguanus, vrbs nomen æternitatis gloriâ præfulgeret. Decenter ad rem nostram: fas enim, vt tantum opus excellentissimo titulo condecoraretur: & Virgo Deipara sacratissimo Mariæ nomine vocaretur. Sed, si quis scrupulosus contendat, tractas huc, non adductas ad rem meam Mariani Nominis laudes, quod Aiguanus explicatio literalis vt plurimum reiiciatur ad hunc locum: mitto Aiguanum: ex Hebræo Textu rem deduco, vbi sic legitur: כָּן נִבְרָא לְךָ יְהוָה גְּבוּרָתוֹ quod sic vertit Lorinus: Gloriosarum rerum verbum dictum est in te. Nullum verbum in vrbe nostra gloriosius, nec profundiori grauius mysterio, quam Mariæ nomen. Sed iam suo ordine de primo disseramus.

708.

Psal. 86.

Maria singularis Dei structura, quam perfectam.

Aiguan.

Maria nomen gloriosum.

Lorin.

709.

Cælestis gloria iustis apparata, quantam.

Promittebat Deus Israëlitis, id est, fidelibus omnibus suauissima Angelorum ministeria, quibus deinde sic subiungit: Ecce ego mitto Angelum meum, qui præcedat te, & custodiat in via, & introducat in locum, quem preparauit. Exod. 23. n. 20. Angeli ducatum præbent, Angeli excubias exercent: nec tamen locus, quod ducunt, ab eisdem disponitur,

disponitur, sed ab ipsomet Deo dicitur præparatus. Et cur ita? Vt excellentia loci intelligatur, in quo nihil summum non poterat esse, nihil vel leuissimè fœdum poterat reperiri: quando spre-tâ etiam angelicâ industria, illi diuinæ manus impendantur. Oleaster (huc sæpius vocandus) ibi: Expende, quod non dicit, ad locum, quem parauit Angelus ductor; sed, quem ipse parauit tibi: tante enim nobilitatis est locus, qui tibi à Domino promissus est, vt ab alio, quam ab eo parari nequeat. Oculis, ait Isaias, non vidi, qua preparauit Deus diligentibus se: est enim ciuitas illa, cuius, vt ait Paulus, artifex, & conditor Deus. Neget pecciliarius à Deo Mariam fabricatam, qui illam negauerit cælo nobiliorem. Quid fœdi in ciuitate nostra deprehendes: cuius Deus non vtunque artifex, & conditor, sicut Hebr. 11. appellatur: sed, cum fundat, Altissimus dicitur: vt altissima operis excellentia expressius agnoscat?

Hebr. 11.

710.

Genes. 1.

Excellentia opera, artificii excellenti committenda.

Vt Orbis floribus amœnus, & frondosus arboribus vernaret, præcepit Deus terræ, vt paratureret: Et protulit terra herbam virentem, & facientem semen iuxta genus suum, lignumque faciens fructum. Genes. 1. num. 12. Sic terra suo iam compta induebatur, ipsa sibi vestem floridam apparuit. Et cælum interim nudum perseueret? At tarditatem, inquis, nobiliore opere compensabit: producet statim sibi stellas, Lunam, Solem, quibus longè excellentius fulgurabit. Vide quam aliter: Fecitque Deus duoluminaria magna, &c. & stellas: & posuit eas in firmamento cali. n. 16. Itane? Terra sibi herbas floridas, arbores gratas producere iubetur: & cælum, ornatus sui fiat artifex, prohibetur? Si terra stellas odoratas, & vernantes sibi parit; cur cælum flores lucidos, & micantes sibi non germinet? Corruptibiles arbores, caduci flores à causis secundis decenter producantur: at stellarum incorruptus splendor, Solis, & Lunæ immortalis, & nobilissima conditio, tantummodo diuinæ manus decenter admittent: vt inde maximam inter merè corporeas creaturas probent excellentiam, quia diuinum artificem fortiuntur. Oleaster morali not. ad cap. 8. Genes. Nobiliora per e ipsum produxit: cætera verò à suis naturalibus causis gigni permittit: licet enim astra cali perfectiones esse dignoscantur; quia tamen nobilia valde sunt, non permisit à firmamento produci: quemadmodum herbas, & arbores à terra; aues, & cuncta aquatica ab aquis. At Virgo nostra tantò astris nobilior, stellis coronanda, Sole induenda, Lunam calceatura, quantam inter creaturas omnes probabit excellentiam, quæ sic priuato modo Altissimum sui habet Fundatorem? Cur ergo astro tanto tenebras misceamus? Quid à causis secundis fœdati fomitis influeret in illam, quæ sic attentè à causa primâ producta prædicatur?

Oleaster.

711.

In Dei obsequium, perfectissima nobis opera apparanda.

Genes. 1.

Sed quid mirum attentè producat, si à Deo in Deiparam formatur: quando minoribus vibus res deputata, attentissimâ curâ à Deo producantur. Editis creaturis, additur in sacro Textu: Et vidit Deus, quod esset bonum. Maius est, in lucis productione, eandem etiam sententiam vsurpari: Et vidit Deus lucem, quod esset bona. Genes. 1. n. 4. Nunquid diuinum opus alicunde defectum potest habere, vt examine indigere videatur? Sed esto, alia opera examinentur: cur lux etiam, ad cuius purissimè factæ splendorès cætera

omnia examinanda videbantur? Respondet ibi latè Oleaster miratus diuinam maiestatem sollicitè expendentem, & examinantem, quod nostris vibus operatur, sic concludens: Expende calum, terram aduerte, lucem considera, astra cerne; herbas, & fœnum, quod hodie est, & cras in elibanum mittitur: vide, si quid illis desit, si quis defectus in eis contingat: nihil non omnibus numeris absolutum, nihil est deficiens, ita vt opus materiam superet. Quibus nos docere voluit, vt quoniam ipse, quæ nobis munera erat traditurus, tanta sollicitudine expendit; nos etiam, quæ eo iubente, aut volente facimus, talia fabricemus, vt nullus in eis defectus inueniatur. Vide nunc, an lucis examinatio, quæ ex se satis probata videbatur: an fœni expensor, quod ex se vilipendendum apparebat: Mariæ examen debitum præteriret: cum illa nobis, hanc sibi destinaret? Nunquid tãto operi originalis iustitiæ carentia, fœdati fomitis bellum adhereret? O non in montibus sanctis; sed in infernis vallibus fundatâ ab Altissimo ciuitatem! exclamares.

Oleaster.

712.

Vt omnino & celestibus exemplaribus desumpta videantur.

Nimirum, non talem decuit fundari ab Altissimo ciuitatem, in qua ipse nasceretur, non talem Sionem, in qua pacificus habitaret, vt supra vidiisti, quin ad tam intimum ministerium, singularissimam structurâ ideam admouisset. Instituebat Deus Moysem, deinde de Sanctuario construendo sic subdebat: Facientque mihi Sanctuarium, & habitabo in medio eorum: iuxta omnem similitudinem tabernaculi, quod ostendam tibi, & omnium vasorum in cultum eius. Exod. 25. num. 8. At, quot iam viderat tabernacula Moyses: quot vasa in domo regiâ, ad quorum formam, licet longè perfectiora, hæc diuino ministerio poterant fabricari? Cur ergo necessariò nouum erat exemplar exhibendum, cum veterum forma sublati imperfectionibus satis videretur? Ne quid è terrâ, in operis tanti archetypon veniret: vt tabernaculum hoc, cuiusque vasa, nihil cum terrenis aliis commune, quoad structuram, haberet: vt è cælo tantum eius forma pendisse crederetur. Iterum Oleaster ad hunc locum: Quam eleuata sunt à nostris opera tua, Domine, vt nihil in terris inueniatur, ad cuius imitationem fiant, quæ pertinent ad cultum tuum; sed opus sit exemplari cælesti, cui, quæ ad tuum ministerium pertinent, assimilentur. Et quam aliud, quam pretiosius Mariani Tabernaculi ministerium? Certè non corruptarum conceptionum forma, non corporum fomite fœdatorum exemplar Mariæ construendæ deseruiuit: purioris, & cælestis alicuius exemplaris euasit similitudo.

Exod. 25.

Oleaster.

713.

Maria in sua Conceptione, Christo similis.

Hinc est (initio vt dicebam) quod licet à Ioachimo, & Anna sanctissimis Maria produceretur; interueniente tamen tantâ Dei gratiâ, tum in corpore, vt creditur, miraculosè formâdo; tum in Anima sanctificanda, & fomite penitus remouendo: artificio potius Deo tam pulcher, & faustus fœtus, quam propriis parentibus tribuendus videatur: vt iam eueniat parentibus Mariæ erga ipsam, quod ipsi erga Iesum suum debitâ sic euenit proportionè. Attende. Sæculorum mysterium, turbata de nouitate Virgini, Angelus nunciaturus iam, sic subdidit: Ecce concipies in vtero, & paries Filium: & uocabis nomen eius, Iesum. Luc. 1. num. 31. Virgini virum non agnoscenti Filius nunciatur, qui proinde totus illius vnus futurus, videbatur dicendus. Ecquid

Luc. 1.

Ecquid hoc inter faustissima nuncia taces, Paranymphe? Cur non exprimis: Partes tibi Filium? Cur non subdis: Filium tuum totum futurum, edes, Virgo? Cur sic absoluto pronunciatō sententiam suspendis? Quia, licet nullus magis propriè Matris suæ Filius, quàm Mariæ Christus: at, cum in Christo longè minus esset, quod natura illi indidit à Maria, quàm quod gratia ab Spiritu Sancto illi contulit; gratiæ potiùs quàm naturæ Filius videtur appellandus. Cæteræ matres pretio virginitatis amissæ, & doloris admissi in partu, maternitatis titulum compararunt: Maria Virgo concipiens, enixa gaudio, Matris nomen magis dono acceptum, quàm stipendio redemptum visâ fortiri: factus ergo magis gratiæ, quàm naturæ deputandus. Caue aliter accipias piissimam, & acutissimam licentiam Chrysol. Sermon. 142. vbi ita: Partes Filium. Non dixit, tibi: non dixit, tuum. Quare? Quia sanctum vocabitur Filius Dei. Virgo, te Matrem gratia præstitit, non natura: Genitricem te dici pietas voluit, quam non sinebat integritas: in tuo conceptu, in tuo partu, creuit pudor, ancta est castitas, integritas roborata est, est solidata virginitas, omnes perseverantere virtutes. Virgo, si tibi salua sunt omnia, quid dedisti? Si Virgo, quomodo Mater? Si Sponsa, Genitrix quomodo? Ille, quo tibi aucta sunt omnia, nihil minuit, Virgo. Virgo, concipiunt in te auctor tuus, tua ex te oritur origo, in tuo germine est genitor tuus, in tua carne est Deus tuus; & ipse lucem mundi per te cepit, qui lucem mundo dedit. Monita ergo per Angelum, Virgo, ne præsumas hunc vocare Filium tuum: sed mox ut generis, innocua Saluatorem: quia virginitas non sibi parit Filium, sed parit pignus auctoris: & integritas suum gestat Dominum, non alumnium, dicente Angelo: Et vocabis nomen eius, Iesum. Pende quidem (si nosti, quid sit licentia apud Rhetores) an apud Ciceronem, vel Demosthenem amœnioris schematis videris elocutionem.

714. Id probatur.

Damasc.

Hoc ergo est, quod suo modo euenit Mariæ parentibus: dedit quidem naturam Mariæ; sed longè plùs in Maria gratia fuit operata: tam impensè Virgo nostra à Deo elaboratur, vt non tam hominum, quàm Dei ipsius opus veniat appellanda. Si aliquando Damasceni verba ignota nemini, ex Orat. 1. de Natiu. Virg. penitus intelligenda veniunt, id nunc est: Natura gratia cedit, ac tremula stat, progredi non sustinens: quoniam itaque futurum erat, vt Dei Genitrix, ac Virgo ex Anna oriretur; natura, gratia fetum antevertere minime ausa est: verum tantisper expectauit, dum gratia fructum suum produxisset. Maria gratiæ foetus est: non Annæ vteri, sed gratiæ fructus venit appellanda: quid singularissimam suam structuram, gratia fomitis fordibus præfœdaret: aut quid parentes filiam dicant, quam naturalis sui morbi hæredem non instituant? Quomodo autem explicandus Damascenus, dum ait, priùs Mariæ gratiam aduenisse, quàm naturam, iam in Examine primi Articuli explicauimus. Sed quod ibi de Baptista attuli, hic altius, in rei præsentis exemplum, euiscerandum.

715.

Iuc. Baptista en-cium.

De Baptiste ergo parentibus locuturus Lucas, sic subdidit: Et non erat illis filius, eo quod esset Elisabeth sterilis, & ambo processissent in diebus suis. Cap. 1. num. 7. De quo Chrysol. Sermon. 91. Elisabeth sancte partus, non ablatus est; sed dolatus,

donec transiret tempus carnis, passio corporis, coniugij necessitas, voluptatis causa, cupiditatis sensus, & totum, quod humanam confundit, grauat, onerat conscientiam. Mundabatur enim longo tempore sacrificij domus, sanctitatis hospitium, meatus metatoris Christi, Angeli domicilium, aula Spiritus Sancti, Dei templum. Verissimè cogitata, expressa politissimè. Sed, quis non addubitet, cur si plenior gratia longè perfectiùs, virenti adhuc ætate, poterat abolere defectus, quos postea senectus aboleuit: illa id temporis non fuerit Præcursoris parentibus concessa? Quid facit sterilitas senectute grauata, quò ad Ioannis excellentiam affectetur? Nimirum, vt dum natura sterilis, & omninò inhabilis videbatur: iam partus ille, non parentibus, sed gratiæ deputaretur: dumque deputatur gratiæ, iam non solum inter natos mulierum Ioannes maior; sed etiam penè Angelus intelligatur, cuius structuræ Deus sic incubuit. Viderat D. Chrysol. Sermon. 89. Ergo in Zacharia, & Elisabeth stupet sexus, frigidescit caro, membra sopiuntur, tempus præterit, ætas transiit: aboleuit totum, quidquid est, & humani ordinis, & negotij conjugalis: vt diuino munere, non partu ex hominibus Angelus nasceretur. Et quantò ergo puriùs fundatur ciuitas nostra, Virgo Deipara, quæ non in penè Angelum, sed plenè in Angelorum Reginam paratur? Quantò gloriosior Mariæ structura, quæ non in seruire ministerium; sed in Matris, quoad fieri decebat, imperium prodibat? Ioanni in vtero fomes saltem mitigatus: à Regi-næ Conceptione penitus effugatus.

716.

Vtrobique verò Chrysol. dum Ioannem Angelum vocat, alludit ad verba Christi dicentis de eodem: Hic est enim, de quo scriptum est: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. Matth. 11. n. 10. Vbi alluditur ad cap. 3. Malach. num. 1. vbi mihi semper dubium, cur Ioannes non solum mortalium perfectissimus formetur; sed etiam Angelus veniat nominandus: neque enim solum Angelus dicitur, quia de officio nuncius intelligitur: sed etiam vt eius puritas, quantum carnis conditio fert, puritatis angelicæ conditionem participare intelligatur. At, cur ita, cum inde errandi occasionem Hæretici desumerent, vt Ioannem verè Angelum possent blasphemare? Quia non obuelanda tanti mysterij decentia: quanuis suâ culpâ Hæretici impingerent. Decebat autem maximè, vt quoniam Deus incarnatus reuera in terra apparebat, in terra incarnatos quodammodo Angelos efformaret: vt humano iam Deo, humanus penè Angelus ministraret: vt, quemadmodum in suo cælo Spiritus est Dominus, & ab Spiritibus seruitur angelicis: sic in terra nostra, dum carnem assumit, quodammodo à carne angelica sentiat. Acumen est Chrysol. citati proxime: Cum Christus Deus nasceretur in carne, Ioannes Angelus est generatus in terris, vt ita officia terrena, officia se celestibus miscerent, sicut humanis se diuina miscebant: & in terra Deo Angelus; Domino, ordo celestis obsequi non deesset. Si tanta portio inter ministros Dei meti, & eiusdem incarnati Dei requiritur ministros: quanta inter meri Dei Patrem, & eiusdem incarnati Matrem requiratur? Abhorreret Deus homo Ioannem ministrum peculiarem, nisi Angelis, à quibus in cælo colitur, responderet, quoad posset: multò ergo magis

Baptista lau.

Chrysol.

magis Mariam incarnandus abhorreret, nisi talis strueretur, vt, quoad posset, Patri responderet. At, vnde Deo Maria responderet, si sub origine fœda, effræni fomite, & absque originali iustitia ederetur?

717.

Maria cum mund concepta, id est, natura integra.

At, dicit aduersarius, fundatorem Mariæ dicit Altissimum, & eiusdem perfectissimum structorem: non quòd sub his perfectionibus in ipso Conceptionis initio illam fundaret: sed, quòd mundans illam ab originali peccato, deinde pulcherrimâ structurâ nobile fundamentum optimo ædificio collocarit: sicut authore Paulo, abolitâ nobis culpâ, deinde fit nobis Christus spiritualis ædificij fundamentum. Fateor in nobis rem sic euenire: at in Maria, cuius Dominus, vt fatentur Patres hîc, & Anthol. 2. citati, singularissimus dicitur structor, id indecens omninò existimandum, cum longè maius aliquid de Matre, quàm de seruis cogitaret. Ratio est: quia post culpam opprimentem, ruinæ Marianæ relictæ, etiam post reconciliationem, minùs habiles, & minùs decentes (vt sæpè dixi) diuino ædificio è se manebant: nequè vult Deus in opere aliquo singularissimo, quod tamen ruinam passum est; author singularissimus haberi, cum reparatur: idque, (quod maius est,) quanuis aliunde materia petatur, nedum quando eadem materia ruinosa defumenda. Habeo rei huiusce illustre testimonium in Scriptura.

718.

Exod. 32.

Id exemplum confirmatur.

Exod. 34.

Oleaster.

Visa populi idololatria, immanissimo se piaculo obstringentis, fregit Moyses tabulas, Exod. 32. n. 19. tabulas, inquam, scriptas ex utraque parte, & factas opere Domini: scriptura quoque Dei erat in tabulis. Ibidem, num. 15. Punit seuerè populum Dux sanctissimus, illiminatur culpa; Deus reconciliatur, qui deinde sic ad Moysen: Præcide tibi duas tabulas lapideas, (Hebr. dola tibi) instar priorum, & sribam super eas, &c. Ibid. cap. 34. n. 1. Prætereo, non fuisse difficile Deo, tabulas illas præscas, & contractas resarcire: verum noluisse: quia in tantum ministerium tabulæ semel contractæ minùs idoneæ. Illud miror: cur, si priores tabulæ diuino opere fuerant dolatæ; secundæ istæ humano artificio dolandæ præcipiantur? Et respondet optimè ibi Oleaster ad litteram. Exquirendum hic meritò esset, cur Dominus noluerit alias tabulas dolare; sed Moysi præcipit, vt fabricet ipse eas: ad quod dicitur, Dominum Deum hac voluisse damnatione punire Iudeos, ne gloriarentur amplius, se habere tabulas Dei opere fabricatas. Clarius in mor. not. ad rem meam: Pessima res peccatum, ob quod, etiam post reconciliationem, aliquid mali in nobis relinquitur. Erant priores tabula non solum scripta à Domino; sed etiam ab eo dolata, & parata: nunc verò, licet Dominus voluerit eas scribere; minus tamen dolandi Moysi iniunxit. Sic quodammodo in re nostra: si Maria quandoque peccauit, etiam post reconciliationem aliquid indigni retineret, ne illud gratiæ ædificium sortiri diceretur, cuius Deus specialissimus fabricator haberi vellet: gratiam magnam haberet; sed ex vulgari genere, originis priuilegio spoliata: quæ gratia, licet à creaturis non veniret; tamen singularissima Domini structura non diceretur. Negatur populo, etiam reconciliato, priuata Dei in tabulis structura: negaretur Mariæ etiam iustificatæ, illa perfectionis ratio, quæ antonomasticè Dei structura, cuiusque singularissima fun-

datio appellaretur? Et quid, si aliunde, vt vides, ruinosa illa Mariæ materia, caro fœdata, non tam scribendis legis verbis, quàm Verbo diuino dicitur assumpta? Sed de hoc alibi. Nunc scorum de Mariano nomine differamus.

§. IV.

Expendo, quod de Mariano nomine propositi, & eius analogiam ad Iesum.

NON solum sic gloriosè fundatur ciuitas nostra; sed gloriosum de illa Verbum dicitur: quia sic glorioso nomine appellatur, vt in ipso titulo iustitiæ originalis titulos erigat, trophæa gratiæ erigat immortalia. Mariæ nomen, aliis olim concessum fateor: nouum tamen, & illibatum Mariæ vni Deiparæ seruabatur. Huc facit, quod supra ad rem aliam ex Plinio delibauimus, Traianum suum in pulcherrimo illo Panegyrico commendante. Vocarunt Romani post longæ meditationis impensam curam Traianum Imperat. Optimum, quibus si opponas, hoc titulo alios quosuis Principes priùs appellatos, respondet: Iustissime de causis Senatus, Populi, que Romanus Optimi tibi cognomen addidit? Parum id quidem, & in medio positum: nouum tamen. Sciat, neminem antè meruisse, quod non erat excogitandum, si quis meruisset. Non huius nominis splendorem detruerunt, qui priùs olim sine merito attrætarunt: nouum, & illibatum benè & vnicè merenti Principi seruabatur: quia mensuram nominis adimplebat. Vnde Ouidius ad Maximum, verum Dynastam, sic scribit:

Maxime, qui tanti mensuram nominis implet. Quasi cæteri, licet Maximi vocarentur, nominis nouitatem non detererent, quia mensuram nominis defraudabant.

Multæ olim Mariæ: sed nominis magnitudinem non implebant. Vna est Deipara, cui meritò carmen refingas dicens:

Maria, qua tanti mensuram nominis implet. Illibatum ergo hoc illi vnicæ nomen destinatur: Pulchrè Ludolphus par. 2. cap. 86. de Mariæ nomine: O nomen admirabile! o nomen delectabile! o nomen grauidum Sacramentis, & diuinis plenum mysteriis! o nomen gloriosum! o nomen celeberrimum! o nomen sublime ante tempora vniuersa in Dei prædestinatione compositum, & in tempore digna persona, secundum rem conuenienter impositum. O nomen, quod nominatur sapiens, & frequenter dulcius in congregatione iustorum: & quod versatur clementius in ore peccatorum. Non dignæ vsque tunc personæ, sed tantum in ænigmâ, Deiparam figurantibus fœminis imponebatur. Studuit, vt ita dicam, Deus, sedulo antè tempora meditatus, vt huius nominis elucubrationem gloriosissimam ederet in tempore. Vno verbo: ex mente Ludolphi, talem suo modo erga Mariæ nomen, qualem erga nomen Iesu, se gessit Deus: simili curâ vtriusque nomen voluit compositum.

719.

Maria nom. noui Maria Deipara seruabatur.

Plin. iun.

720.

Huius nominis dignitas.

Ludolph.

721.

Luc. 2. Iesum nomen in solo Christo plenum.

Bernard.

Maria nomen Iesu nomen respondet.

722.

Isaï 7.

Maria nomen illi nouum seruabatur.

Ambros.

Circunciso iam puero, & stigma peccati suscipiente Deo, addit Lucas: Vocatum est nomen eius, Iesus, quod vocatum est ab Angelo, priusquam in utero conciperetur. Luc. 2. num. 21. alludens ad illud, quo Angelus Mariæ dixerat cap. 1. n. 31. Et vocabis nomen eius, Iesum. Sed, quorum hæc præcepti rememoratio: An ea erat Mariæ, de qua dubitare possemus, an impleteret præceptum, nisi Lucas impletum asscuraret? Absit: sed, vt, dum toties vocatum dicitur nomen, non inditum; neque à Maria, neque ab Angelo compositum intelligatur, sed ab æternitate à Patre excogitatum, & Christo, quasi à natura ipsa congenitum. Bern. Serm. 2. Circuncis. A natura propria habet, ut sit Saluator: innatum est ei hoc nomen, non inditum ab humana, vel angelica creatura. Et quid inde? Certè in aliis, vt in Iesu Naue, & Iesu Sidrach, ac similibus, vacuum, & sine re fuisse titulum inferemus. Viderat idem Bern. Serm. 1. Neque enim ad instar priorum, meus iste Iesus nomen vacuum, aut inane portat: non est in eo magis nominis umbra; sed veritas: celitus siquidem inditum nomen Euangelista testatur. Tale aliquid de Mariæ nomine voluit Ludolphus, à Deo ab æternitate compositum, & aut expressa reuelatione, (quod puto probabile,) aut saltem intima inspiratione facta parentibus, Virgini tandem in tempore impositum. Videamus, quam iure id voluerit.

Manifestissimum, & ab ipso Deo missum venturi Christi signum editurus Isaïas, sic habet: Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium: & vocabitur nomen eius, Emmanuel. cap. 7. num. 14. Vbi querendum meritò, cur, si tam apertum, & rarum signum à virginitate Matris edebatur, Filij proprium nomen, Iesus, scilicet, subtraheretur: quanuis enim vocabula obuelando mysterio quærerentur; Iesu nomen, cum significantiam salutis inuolueret, ænigmaticum etiam putari posset. Quid ergo in Emmanuelis nomine latet, vt hoc maxime, nasciturus à Virgine, prædicetur? Credo ita factum, vt ex Filij agnominis, nomen Virginis Matris, quod interim subtraheretur, augurarentur: Emmanuel, sonat, nobiscum Deus: quo clarè incarnandus Deus significatur. Quis ergo non suspicaretur, Matrem Virginem, quæ priuata huius Incarnationis administra, vocandam fore Mariam, quod nomen sonat, Deus ex genere meo? Sed, quid tunc, inquis, si Maria, ipsa nominis notione Christum è se indicet nasciturum? Quid? Fatearis vt necessariò, in prioribus nomen hoc vacuum, & inane fuisse, magnique tituli vmem, non veritatem. Mentior, aut totum hoc voluit Ambros. ignotis nemini verbis ex cap. 5. de inlit. virg. Maria, qua nobis non solum virginitatis incentiuum attulit; sed etiam Deum intulit: unde Iesus, & exultans tanto munere dicit Isaïas: Ecce Virgo, &c. Nomen eius Emmanuel, quod est interpretatum, nobiscum Deus. Vnde hoc munus? Non de terra utique, sed de celo; vas sibi hoc, per quod descenderet, Christus elegit, & sacravit templum pudori: per unam descendit; sed multas vocauit. Vnde & speciale Maria Domini hoc nomen inuenit, quod significat Deus ex genere meo. Dicta sunt & ante Maria multa: nam & Maria soror Aaron dicta fuit: sed illa Maria amaritudo maris vocabatur. Amarecebat nomen in aliis, solummodo in Maria nostra dulcescebat. Et immiscebis aliquid, aut amaricantis culpæ, aut sordidan-

tis fomitis in ea, quæ nihil amari maris, nihil terræ fœdæ, (quia è celo quodammodo elapsa, teste Ambrosio,) sibi contractum, ipso nomine Deiparæ à sæculis excogitato præferbat? Aliter hunc locum supra dedi num. 575.

Turbatur Maria, quòd se gratiâ plenam audiat salutari: ad quam tunc Angelus: Ne timeas, Maria: inuenisti enim gratiam apud Deum: ecce concipies, &c. Luc. 1. num. 30. Turbatur virguncula, auditâ gratiæ suæ plenitudine: & serenabitur, si audit denuò, gratiam illam esse non quantum, sed illam, quæ, vt supra dixi, erat apud Deum seruata, quamque Eua cum originali iustitia amiserat? Parum id: turbatur de gratiæ salutatione, & de conceptu Principis gratiarum serenabitur? Planè: exprimitur enim idè illi nomen, vt recolens, quâ curâ à Deo illi foret impositus titulus dominationis, meritò quidquid esset timoris, sciret abiiciendum. Trita verba Chrysol. ad hunc locum Serm. 142. Ante causam, dignitas Virginis annunciat: ex nomine: nam Maria Hebræo sermone, Latine Domina nuncupatur. Vocat ergo Angelus Dominam, vt Domina oris Genitricem trepidatio deserat seruitutis. Sed esto, inquis, sit Maria Domina, ne vltra turbetur: vnde tamen, audito Domine nomine, non solum timorem abiiciat; sed etiam concipiendi Verbi spem concipiat? Quia sic per Mariam exprimitur dominatio, vt etiam spes exprimitur. D. Epiph. Orat. sæpè citata: Mariam interpretari solemus Dominam, atque etiam spem: peperit enim Dominum, qui est spes totius mundi, nempe, Christum. Benè ergo è nomine suo electionem suam auguraretur: nec aliunde aptius Saluator spes Orbis nasceretur, quam ab illa, quæ ipso nomine non casso, cum eodem sic mirè symbolizabat.

Euenit ergo, ni fallor, Mariæ in hac Angeli legatione, quod in ligatione sua euenit postea Christo: licet discrimen tantum esset, inter legatum Gabrielem, & ligantem Pharisæum. Permisserat Christus potèntis suis inferioribus, vt rebelarent, & vt mœstissimi affectus iaculis, vsque ad mortem, eundem lancinarent: inde horror, inde mortis deprecatio, vnde summa constantia, sudato sanguine, timoris sui chirographum rubricauit. Pergit inde obuiis inimicis: Scens omnia, quæ ventura erant super se, processit, & dixit eis: Quem queritis? Responderunt ei: Iesum Nazarenum. Dicit eis Iesus: Ego sum. Ioan. 18. à n. 4. Norat omnia, & certè, quem quærent, haud poterat ignorare: & tamen interrogat. Paulò antè liberè timidus, mortem deprecat: nunc iam totus intrepidus morti se offert dicens: Ego sum. An non grande mysterium? Grande. Qui horrorem inferiori portioni permiserat de mortis memoria; cidem, credo, fortitudinem destinarat, de audito Iesu nomine. Interrogat ergo non ignorans; sed captans responsonem, vt portio deiecta, audito glorioso Saluatoris titulo, animaretur: sic animata, iam mortem amplexatur, quam horruerat. Sic Virgini Mariæ nomen exprimitur, vt amisso timore, tota iam in fiduciam releuetur. Quidni nos confortet Iesu nomen, quo ipse reficitur? Quidni oppreffos releuet Mariæ nomen, quo ipsa releuatur? Idè Ludolphus citatus: O Maria, tui recordatio nominis, melle dulcior, neclare suauior, fessis recreat, mœstos latificat, oppreffos releuat, errantes ad viam salutis reuocat, & peccatores, ne desperent, suauitatis

723.

Luc. 1. Maria nomen dominam significat, & spe.

Chrysol.

Epiph.

724.

Analogia nomen Iesu, & Maria.

Ioan. 18.

Iesu nomine ipse Christus animatur.

Ludolph.

725.

Luc. 7. Magdalena haus à Mariano nomine.

Maria Virgo nomen suum indidit Magdalena. Modest.

726.

Ioan. 11. Magdalena sanctitas.

Maria Antiana. Chrysol.

727.

suauitatis odore confortat. Modum, quo theologico, de portione inferiori Christi timida, & confortata, vide in re simili à me firmatum ad cap. 8. Cant. lib. 2.

Hinc est, vt, quemadmodum Christus viro, quem summopere in hac vita dilexit, pro summo beneficio aliquam nominis sui indulset participationem: sic fœminam, quam arcticis diuinæ charitatis stimulis fuit profecutus, materni nominis participatione decoraret: quasi post Christi nomina, nihil maius Mariano nomine posset excogitari. Enarraturus Lucas Magdalena gestum, sic inceptit: Et ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, &c. c. 7. n. 37. Sed, si notissima erat hæc fœmina, cur proprio Mariæ nomine non vocatur? Putarem, non adhuc Magdalenam, Mariam appellari: intèrque signatissima priuilegia, quibus post conuersionem à piissimo Domino fuit cumulata, illud maximum accepisse, vt de Matris suæ nomine diceretur: vt, quemadmodum Simon à petra nostra angulari, Petrus dicitur; sic à Virgine nostra, peccatrix illa pœnitens, vocaretur Maria. Præiuit mihi in hanc mentem Modestus Archiep. Ierosol. apud Phot. cod. 91. Quemadmodum Princeps Apostolorum ab immabili fide, quam habuit in petram Christum, Petrus appellatus est: sic & illa Princeps Discipularum, ob puritatem, & amorem, quo Christum complexa est, ab ipso nominata est, cui idem sit nomen, quod Dicit Mari.

Ex hoc pio inuento, iam nouo comptu prodiit locus aliàs notus à Chrysolologo, imò & omninò denuò Ioannes explicabitur. Reliquerat Martha Christum, domum rediens, (nosti Lazarium historiam,) & addit Ioannes: Abiit, & vocauit Mariam sororem suam silentio, dicens: Magister adest, & vocat te. c. 11. n. 28. Hem, Martha: ecquæ verborum fides? Quando, quæso, Christus Mariam vocauit, cum id penitus in hoc Euangelij loco taceatur? Nimirum, promiserat Christus Marthæ, se fratrem suscitaturum: Martha verò, vt audiuit mortis victoriam, fratris salutem; necessariam omninò præsentiam Mariae recognouit: & optime interpretata est vocari à Christo sororem, qui suscitaturus fratrem erat, nec id absque Maria exequeretur. Ecquid in Magdalena tam mirum, vt illam quasi salutis administram requirat Christus? Certè non quòd agnomis esset Virgini Deiparæ vtunquæ; sed, quòd per priuilegium agnomis esset: & quæ aliter olim, postea ob eximiam sanctitatem Maria appellaretur. Pende Chrysologi verba Serm. 64. in Martha fœmineum sexu corruptum per Euam; in Magdalena eundè per Virginem reparatum intelligentis: Mittitur ad Mariam: quia sine Maria, nec fugari mors poterat, nec vita poterat reparari. Veniat Maria, veniat materni nominis baiula: vt videat homo Christum virginis veteri habuisse secretum: quatenus prodeant ab Inferis mortui, mortui prodeant de sepulcris. Nè perpendas ly baiula, lepore debito Chrysologum defraudas. Non proprie dicitur baiulari, nisi illud, quod denuò imponitur. Non à natalibus agnatum Magdalenæ sacrum hoc nomen: à Matre Dei illud suscepit sic feliciter baiulandum. I ergo: da Deiparæ culpæ mortem, vitam initio fomite infectam: cuius vel nomen mortem fugat, & vitam nobis reparat purissimam.

At, si Magdalena ab ipsis natalibus Maria Pintus de Concept. B. M. V.

vocabatur, idè crederem, à Luca expresso nomine non vocari, quia pariter peccatrix erat dicenda: quasi dedeceret, hanc sacram vocem peccato immisceri: (quid tot Magdalenæ flagitiis?) nec etiam leuissimo illius nœuo decenter admixtum hoc nomen pronunciareretur. Cernitur Magdalenæ ploranti ad sepulcrum diuinus Hortulanus dicens: Mulier, quid ploras? quem quæris? Ioan. 20. n. 15. Prætereo, quòd ardētibus suspiriis, anxiis pietatis votis distimulatus Dominus occurrat, cū quæuis minima in se detegendo mora, mori erat amanti. Prætereo, quòd dū doloris causam quærit, augendas curat doloris rationes. At, cur mulierem, extraneo quasi titulo compellat? Obluiscerisne Mariam tuam, piissime Iesu? & dum stellis omnibus nomina vocas, dilectæ Discipule nomen vnū ignoras? Absit. Inter tot sanctas amoris lacrymas, Magdalenæ tantisper fides naufragabat: inter piæ mœstitiæ nubes, fidei splendore ex parte obnubilabatur. Non ergo interim Maria appelletur: quia nescit ex se hoc nomen vel leuibus imperfectiōibus immisceri. Idè statim, cum iam iam fides suscitanda, detegente se Domino, Maria vocatur: Dicit Iesu: Maria. Conuersa illa dicit ei: Rabboni. n. 16. Vt cum virtutis splendore, simul diuinum hoc nomen splendescat; quidni, si nomen Deiparæ illud erat? Fusè ad hunc locum Ambros. lib. 3. de Virg. sic concludens: Quando non credit, mulier est: quando conuerit incipit, Maria vocatur; hoc est, nomen eius accipit, qua parturit Christum. Apage: Maria nostra Numen culpæ immisceamus, cuius nec nomen culpæ conuiscit.

Prætereamus Magdalenæ nomen; sed tamen Magdalenæ gestum adhuc retineamus. Vnixerat hæc Christum; & ecce adstantium de prodiga, vt putabant, effusione, murmur infusurrans: idè ille: Quod habuit hæc, fecit: prauentis ungere corpus meum in sepulturam. Mar. 14. n. 8. Parum id. Moritur Christus: & perfusus aromatibus patitur, sepeliri à Nicodemo. Quòd mortem ferat, non mirum: in hoc venerat. Sed vnde, aut cur Mariæ emissâ in sepulturam aromata defendit, Nicodemi oblata suscipit, cum hæc præseruandis à corruptione corporibus deseruirent; ipse corruptionis incapax extitisset? Quid, si homines postea effutirent in illo triduo, non de naturâ sed de odorum efficacia incorruptum perstitisset? Nullum erat apud prudentes (impios, & stultos non curauit) periculum dubitandi: qui, vbi noscerent illud Cant. 1. n. 3. Oleum effusum, nomen tuum, & non ad indigentiam odores alienos comparasse, qui vel ipso nomine odores spargebat. Fauet menti Ambros. loco proximè citato de Nicodemolocus: Perfectum utique odorem fidei attulit. Hunc odorem fragrat anima, qua Christo aperire incipit, vt accipiat primum odorem Dominica sepultura; & credat, quia caro eius non vidit corruptionem, nec odore aliquo mortis emarcuit; sed æterni illius floris, & semper virentis odore condita surrexit: quomodo enim poterat vel in carne marcescere, cuius nomen unguentum oxinarium est? Nosti hæc Cant. verba ab Alano apud Delr. tanquâ dicta Mariæ explicari: imò Ecclesia in Resp. Festi Assumpt. ad illam canit exultans: Vnguentum effusum, nomen tuum. Caue ergo in anima eius ponas culpæ corruptionem, aut corruptionem fomitis

Ioan. 20.

Ambros.

728.

Maria nomen cur oleum effusum.

Mar. 14.

Cap. 1.

Ambros.

fomitis in carne eius, cum semper virentis floris odore, vel etiam sacrum eius nomen amœnetur.

729. Merito igitur Chrysol. Serm. 146. de Maria nomine: Nomen hoc propheta germanum est: hoc renascentibus salutare, hoc virginis in signo, hoc pudicitia decus, hoc indicium castitatis, hoc Dei sacrificium, hoc hospitalitatis virtus, hoc collegium sanctitatis. Et quidni collegium sanctitatis, quandoquidem in Maria omnis sanctitas, siue illa protoparentum ab originali iustitia, siue illa Angelorum ab innocentia perpetua, vernat amœnior? Non tam hoc simpliciter dicendum, quam seridè iurandum putat antiquus, & grauissimus Author Petrus Cellensis lib. 9. epist. 10. cuius testimonio claudit cap. 183. Aduers. Cerdia noster, vt & ego hoc nostrum. Ergo Cellens. ita: Credo, dico, assero, & iuro, Beatissimam Virginem nostram in æternâ predestinatione singulari privilegio munitam, nec à sua Conceptione in aliquo violatam: sed semper mansisse, & permansisse illibatam: & sicut Beata ultra humanam, & cæterorum hominum naturam, sic secreta, & incognita manet ultra omnium notionem.

Chrysol.

Pet. Cell. Cerdia.

S. V.

Maria, aut terrenum quoddam calum; aut terra quedam celestis, & benedicta.

730.

Maria quasi a celo delapsa reputanda. Psal. 86.

Vidisti ciuitatem nostram pulchre fundatam, & vocatam decorè. At, vbi (vt tandem assumpta Psalmi verba dimittamus) tanti ædificij iacitur fundamentum? Fundamenta eius in montibus sanctis. Et benè primum fundamentum, siue Conceptio Mariæ in montibus iactum dicitur: vt sub hac metaphora, è celo nobis delapsa videatur, & inde celestis cuiusdam particeps veritatis. Cur, cum cingebat Syrius exercitus urbem, vbi sanctus immorabatur Eliseus, trepidat Giezi sibi, dominòque timens; qui tamen ad Prophetæ orationem refumit animos, dum agnoscit auxilium: Et ecce mons, inquit Textus, plenus equorum, & currum igneorum. 4. Reg. 6. n. 17. Si hostes in circuitu erant ciuitatis, vt constat ex n. 15. cur auxilium in monte prius cernitur? aut quomodo equi, & currus dicuntur in circuitu Elisei, qui in vrbe erat: nisi vrbs ipsa in monte collocaretur? Certè vrbs, sancti Prophetæ domicilium, in monte collocanda, celo vicinior: quamque licet inuaderent hostes, tangere nequiverent. Nunc ad rem. Cur, dum describitur auxiliũ, mons exprimitur? Credo, quia ipsam montis summitatem occupat statim, indeque muniendo Eliseo confluisse: ideòque securitatem asportasse: quia ea ipsa montis occupatione è celo deuenisse testatur. D. Ambros. Serm. 86. ad hunc locum: In montibus ergo cernuntur armati: apparet eos verè descendisse de celo, quorum aduentus primum in montibus reperitur: ipsa enim locorum proximitas hoc demonstrat, quòd descendentes de

Ambros.

celo, non nisi iuga collium sibi vicina calcauerint. E celo quodam perfectionis longè puriori venit Maria, cuius primum fundamentum cernitur in montibus: colles tenet; quia quodammodo è collibus æternalibus defluebat.

Quid ergo celestem Virginem, imò cælum virgineum terrenis fomitis sordibus maculamus? Certè cælum peregrinas non patitur impressio- nes: idè Ioannes Geometra hym. 3. ad Mariam: Κάριε, δ' εμάς παρ' ἐν ὑψίστην ἀγαθήν ὁ Ὀλύμπου, ἡμεῖς καί τις ἐδὲν ἀρετακράτην.

Salve, corpus formatum supra in sublimi celo, Nostræ iniquitatis nihil contrahens.

Sic enim pura Mariana caro, à quouis iniquitatis communis contagio, vt in celo formata, & inde nobis delapsa videatur. Parum id. Non solum è celo delapsa, sed terrenum quoddam cælum nobis effluxit: terrenum, quia è carne nostrâ Maria; cælum, quia carnis affectu morbido expers omninò. Idem Geometra hym. 3. de eodem: Κάριε, πῶλος τρισάκτινος, αἰθέρα πάντοσε τείνον ἄσπετον, ἑσπάρεια, ἐδὲ δρίφου φορέων. Κάριε, πῶλος γὰρ ὄρων, καὶ ἔκ ἀνέμοισι τινάσκων ἔκτοθεν ἡμεῖς ἡμετέρων παθέων.

Salve, ter radians calum, ærem vndique pandens Immensum, & nitidum, nec tenebras capiens.

Salve, calum exultans, & sine flatibus vliis Expers assuetarum nostrarum passionum.

Vndique ætherem, siue ærem ambientem lucidum reddit cælum nostrum: vndique etiam ab ipsa Conceptione, tenebras effugauit: omnia in celo nostro serena, & absque venenatis flatibus serpentis, consuetis inde passionibus nostris, tanquam peregrinis passionibus longissimè semotis. Benè deinde in montibus, & illis sanctis fundatur ciuitas nostra: vt si fortè in modo loquendi scrupulosus, cælum, aut è celo delapsam cum patribus dicere non audeas; saltem terram sanctam, purissimam, & ab ipso fundamento puram dicere tenearis. Dixerat de se Christus per Prophetam: Ego sum vermis, & non homo: opprobrium hominum, & abiectio plebis. Pl. 21. n. 7. Sed, quot, quæso, erant alia insensibilia, longè viuenti vermiculo abiectiora, quibus Christus summam suam apud impios abiectioem potuit declarare? Certè multa. Cur ergo in sic studiosa comparatione, se vnice vermem voluit appellatum? Credo, vt obiter Matris honorem tueret: ne quis dum Deum de assumpto homine audiebat abiectum, ex maculato principio, & culpâ abiectò productum intelligeret. Audi D. Ambros. Serm. 3. ad hunc locum, post alia: Sed illud magis accipiendum puto, quoniam vermis nullâ extrinsecus admixtione alieni corporis; sed de sola, & pura terra procreatur; idè illum comparatum Domino: quoniam & ipse Saluator de sola, & pura Maria generatur. Non sola dicitur Maria tantum, quia virgo absque viro: sed & pura, quia absque vlla labe. Sic vermis ille, quia è puriori terra ortus, umbilicus terræ solè appellari: quasi nihil videatur extranei elementi participare.

Rarius aliquid imaginatur Ambrosius ad hunc locum, quod, quia etiam ad titulum nostrum facit, expendendum. Manna sibi præstitum, contra præceptum Domini, seruauerunt in diem craftinum Israëlita: Et scateve capii vermis, addit Textus, atque computruuit. Exod. 16. n. 20. Et merito: quia, qui assignatum diei cibũ manducare spreuerunt,

Non solum è celo delapsa, sed terrenum quoddam cælum est. Geomet.

Maria, terra benedicta.

Psal. 11.

Ambros.

Exod. 16. Eucharistia mors est magis, vita hominis.

731.

732.

733.

734.

735.

736.

737.

738.

739.

740.

loco manna celestis, vltiores vermes sentiant, necesse; & pro vitali esca, (nota Eucharistia typum) mortis putredinem miserè susceperunt. Huc ergo à Dauide allusum, voluit ibidem Ambrosius. Sed vbi, inquis, Maria, vbi terra illa pura, vnde vermiculus noster procreatus dicebatur? Maria quidem terra est; sed celestis: Maria, manna quoddam è celo proueniens: vnde & quâ terra pura, & qua manna purissimum edidit nobis Christum Saluatorem. Idem Ambrosius ibidem, loca cõcilians: De manna vermiculus gignitur; & Dominus Christus de Virgine procreatur: quin potius ipsam Mariam, manna dixerim: quia est subtilis, & splendida; suavis, & virgo: qua, velut calix veniens, cunctis Ecclesiarum populis cibum dulciorem melle defluxit; quem qui edere & manducare neglexerit, vitam in semetipso habere non poterit, sicut ipse Dominus ait Ioan. 6. &c. Filiis Israël subtiliter prophetatum est in veteri Testamento: manna enim illis contra diuina præcepta tractantibus, vermes effecti sunt, id est, contumacia vltiores, & Indices. Qua similitudo Christum indicat Dominum: quem qui iuauem cibum, & dulcem potum haurire neglexerit, Indicem patietur. Itaque ex mente Sancti Doctõris Maria celeste etiam est manna, quæ dulcem celestis manna cibum Christum, (quia eiusdem, quoad fieri poterat, cum illo, erat supernæ conditionis,) nobis intulit. Sed pende obiter.

Ambros.

734.

Maria honoris sui vindex.

Zeno Ver.

735.

Genes. 1. Ambros. Maria quorsum terra benedicta.

Ambros.

736.

Exod. 16. Eucharistia mors est magis, vita hominis.

737.

738.

739.

740.

virtutem conciperet, vt in instanti omnia generaret: vnde dicunt, Deum per se produxisse: & quia terra materialiter, & passiuè se habuit materiam ministrans, dici omnia produxisse. Nihilominus habemus ex Ambrosio causam satis congruam, vt credamus, terram virtutem etiam actiuam concepisse, vt in instanti omnia produceret, deque tanta actione nobilitaretur: ergo ille Hexam. 3. cap. 10. sic concludit: Tunc autem prouentu spontaneo terra fructus locis omnibus inuehebat: verbum enim Dei fructificabat in terra, nec ullo adhuc erat terra damnata maledicto. Quasi post maledictionem quodammodo incapax maneret tantæ concipiendæ virtutis, vt in instanti omnia produceret. In instanti, quod nullus Catholicorum negabit, produxit Maria Christum, tantò excellentior artifex, quam terra, quantò opus est excellentius: puto, quia nullo fuerat vnquam damnata maledicto.

Ambros.

Incarnatione Christi in instanti.

736.

Ad tempus Incarnationis deducunt plures verba illa Sponsi Dei: Veni, Auster: perfla horum meum, & fluent aromata illius. Cant. 4. num. 16. Obumbravit Spiritus Sanctus Mariam, & fecundauit, vt inde celeste illud nobis aroma flueret, Christus Dominus. At sic aroma est Christus, vt verè fructus sit virginei horti. Vnde ergo deducta metaphora in hunc locum, vt Spiritus Sanctus tunc ventus vocetur, quando Marianum fecundat hortum purissimum, cum horti fructus cultura potius, imbri, & Solibus soleat attribui? At horti cæteri, quia profani, quia maledicti indigeant culturâ: hortus diuinus leui Spiritus Sancti flatu fecundabitur. Exemplo res clarescet. Hortum quendam in terris, sed penè celestem, & diuinitum Amoribus, & amatorio Numini dicatum apud Cyprios celebravit antiquitas, vnde nimbi, vnde pruinæ, turbines, & cæteræ hyemis iniuriæ, & æstatis exulabant, mitissimo tantum verè imperante: tunc summum horti sacri priuilegium sic describit Claud. de Nupt. Hon.

In Annunt. Maria.

Hunc aurea sepes

Cingit, quæ fuluo defendit prata metallo, &c. Intus rura micant, manibus qua subdita nullis, Perpetuum florent, Zephyro contentæ colono.

Claudian.

Hortum fictum, factus noster superat: idè Guillemus ibi ad Mariam: Ne timeas virginitatis: quia non defloraberis à viro, vt fecunderis: se sicut Dei hortum decet, Austro perflaberis: vt fluant aromata sua. Quidni? Diuina erat gleba horti Mariani, ordinariâ culturâ non indiguit, feliciter germinauit, celesti tantum Austro contenta colono.

737.

Ex communi totius Ecclesiæ consensu cantantur de Deiparâ illa Eccles. 24. num. 17. Quasi cedrus exaltata sum in Libano, & quasi cypressus in monte Sion: quasi palma exaltata sum in Cades, & quasi plantatio rosa in Iericho: quasi oliua speciosa in campis, & quasi platanus exaltata sum iuxta aquas. Sed tu mihi pòdera, dum dicitur absolūtè cedrus Libani, cypressus Sion, palma Cades, oliua campi, ripæ platanus, non tam Iericho rosam, quam rosa plantationem appellari: cui enim sic obæta nari aliquid hîc mysterij non respiceret? Non est Maria rosa, qualis nunc vernat; sed, qualis rosarum plantatio ab initio. Ignorat nemo illud Ambrosij Hexam. 3. cap. 11. quod dicit ex Basilio: Surrexerat ante floribus immixta teneris, sine spinis rosa, & pulcherrimus.

Eccles. 24. Maria rosa absque spinis.

Ambros.

Q 2 flos

flos sine ulla fraude vernabat: postea spina sepsit gratiam floris, tanquam humana speculum preferens vitæ, quæ suauitatem perfunctoris suæ finitimis curarum stimulis sæpe compungat. Terra post maledictionem spinas, & tribulos germinans, rosam prius plantatam sentibus asperauit. Non terra maledicta Maria, nullas fomitibus spinas, nullos peccati tribulos germinauit, quæ rosam suam non vtcunq; sed in plantatione, id est, in prima plantatione, quando sine ulla fraude vernabat, conseruauit.

738.

Es rosa im-
polluta.

Capæ & aliam explicationem, non tam de solido, quàm de quærito lepido gratiosam. Narro fabellam: affectus mens nescit, vnde cunq; possit, non aucupari laudes magnæ Matris. Deperibat Mars Venerem; hæc Adonidem, nescio quem puerum, quem deperdit sibi Numen destinaret: hunc, pertæsa cælum, per nemora, per syluas, venandi cupidissimum, venari fatagit. Corripit ergo zelotypum ira Martem, mentitur aprum: captat simulatam prædam Adonis, & verè capitur, fulmineo dissimulatæ inuidiæ dente dilaceratus. Prostrato Amori properat in auxilium amasia; dumque currit, incurrit vernantes rosas; quæ forte aderant, (albæ tunc illæ erant, despectus niuium:) læduntur plantæ sentibus, & manat cruor: hinc rosæ prius candicantes, impudicæ Deæ sanguine rubuere: pudorem, credo, de læsciui humoris contactu contrahentes. Absit ergo, vt Mariam rosæ credas comparatam, qualis rubet decolor candore vitato: ad ipsam rosæ recurrit plantationem, adhuc niuea, adhuc pura, intacta adhuc. Sic quondam in Epigrammate ludebam:

Auth. Epig.

*Amula candori niueo (dum mitteret infans
V agitus Orbis) pullulat ecce rosa:
Postea sanguineo Veneris maculata rubore,
Heu manat: turpi nec sine labe maner.
Christiparens radians V irgo, quæ N atus ab omni
Labe immunem optat, consimilemque sibi:
Exultans Iericho rosæ felix, candida pellic
Sanguine læsciua signa relicta Deæ.
Non igitur rosa, qualis nunc scædata cruore
Dicitur: ast qualis, cum noua planta fuit.*

739.

Isaia 31.

Maria Chri-
sti corona.

Gillibert.

Septuag.

Claudian.

At, si paululum liceat adblandiri otio, posses huc adducere illud Isaia: Creauit Dominus nouum super terram: femina circumdabit virum. cap. 31. num. 22. Mariam nostram in vtero habentem Christum, vniuersa Ecclesia in his verbis recognoscit. Et benè, nouum: quid enim rarius, quàm virum Deum à virguncula cinctum audire, & coronatum? Coronatum quidem intelligit Gillibertus Serm. 21. *Fœmina circumdabit virum, quomodo corona caput: caput enim Ecclesie Christus.* Audi nunc Septuaginta ibi: *Quoniam creauit Dominus salutem in plantatione noua: in salute circuibunt homines.* Virgo coronans Christum, salutem nostram, idè nouum mirum inducit: quia noua plantatio. Puto, quia non aliter carne sua Christum posset coronare, nisi noua plantatio formaretur. Suo infectas rosas sanguine sic dilexit Venus, vt inde passim rosis coronata coleretur: imò & Claudianus de eadem seipsam coronaturâ 2. de rapt. & flores colligente, addit: *Illæ cruoris carpit signa sui.* Nimirum, læsciua femina, læsciui cursus memorias non exhorret. Christus noster longè aliter coronatur rosâ purissimâ; & qui spinam coronam non exhorruit,

horreret absque dubio carnem coronaturam, si aliquando spinâ culpæ, fomitibus tribulo hispida vidisset: idè illam primæ plantationi reducere festinauit. Benè ergo Alanus ad illud de Maria: *Hortus conclusus, soror mea.* Cant. 4. num. 12. sic scribit: *Hortus, in quo rosæ Dominici Corporis, & Sanguinis: in quo lilium castitatis: conclusus, quia vrbique clausus.* Caro illa verè rosæ, sed ab horto clauso, in quem nihil labis vnquam penetravit. Quid plura? Maria, vt habet Hæilgrinus ad Cant. 3. num. 6. *Agilis cursu, &c. omnes vitiorum spinas, & foueas transiit.* Sed iterum ad seria.

Marianullæ
tulit spinas.

Alan.

Hæilgrin.

740.

Amouitur
obediō.

D. Gregor.

Dubitabis, cur nihil spinosum in Maria celebrent Doctores pij: cum aliunde ferè omnes rubum illum Moylis accensum, & illæsum, typum Mariæ clarissimum contendant: & meritò, cum ita etiam Patres existimarent. Dices ergo illæsam Mariæ virginitatem in partu Christi optimè designari: tamen propterea meritò rubum, id est, spinosam arbutulam à Deo huc adductam, vt Mariam etiam quoad originem, spinam culpæ, & fomitibus tribulum attulisse intelligatur, quauis postea perfectissimè mundaretur. Sed tu pende, quid ad locum istum Exodi: *Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi.* Exod. 3. n. 2. scribat D. Greg. lib. Moral. 28. cap. 5. humanitatem Christi sacrosanctam in rubo explicans: *Deus per succensum rubum alloquens, quid aliud ostendit, nisi quod ex illo populo exiret, qui in igne Deitatis, carnis nostre dolores, quasi rubi spinas, susciperet: & inconsumptam humanitatis nostre seruaret.* Tantum quod ab humano genere spinoso veniret illa natura, quauis omnino purissima, & sanctissima, rubus vocatur: & caro expers peccati, tantum de peccati similitudine, eodem titulo venit insignienda. Idem ergo suo modo de Maria, dum sub eodem typo latet, dicendum est.

741.

Et retorquē-
tur.

Deut. 4.

Ambros.

Sed minus est, hunc obicem auertisse: etiam in fauorem Mariæ conuertemus. Arripio auide hunc rubum, in Mariæ figuram. Videamus visionem hanc magnam, quod rubus arderet, & non combureretur. Cur in medio ignis, imò sub forma ignis apparet Deus; si tamen ignis munere functurus non erat? Si sacrosanctæ veritatis est illud: *Deus noster ignis consumens est.* vnde hic inscius consumptionis, & flammantis oblitus voracitatis? Respondet Ambr. Hexam. 3. cap. 4. *Alterum munus ignis vacabat, alterum operabatur: vacabat exustionis vis, operabatur illuminationis: idè stupebat Moyses; quia contra naturam suam, ignis non exurebat rubum, qui etiam vehementiorem materiem consuens exurere. Sed Domini ignis illuminare solet, exurere non solet. At forte dicas: Quomodo scriptum est: Ego sum ignis consumens? Benè admonuisti, non solet consumere, nisi sola peccata. In retributionibus quoque meritorum colligimus disidi ignis naturam, vt alios illuminet, alios exurat. O felicem typum Mariæ! quid mirum non exuratur rubus, si Maria non potuit exuri? Ignis ille sola peccata consumit. Perseueret ergo illæsus rubus, qui innocentissimam naturam referebat: nihil patiatur vmbra ab igne mystico, quando veritas ab eodem intacta perennauit: Mariæ quidem terra benedicta, exurenda spinas non potuit germinare.*

Habes

742.

Maria longè
Adamo inter-
gro felicior.

Cellenf.

Habes ex dictis in Maria cælum quoddam animatum, terram cælestem, & sanctam, & vt alibi sæpè dixi, ipsissimum Paradisum: quidni excellentiori quadam iustitia originali, quàm protoparentes, credas, condecoratam? Adamus quidem externos occulta originalis iustitiæ titulos præferbat, quod Paradisi incola, cælo aduena properabat, inde felix domicilio, sed temporaneo: hinc hospitio felicior; sed aeterno. Iustioris originis Maria, quæ Paradiso sacratior, cælo purior, Paradisus vernabat, lucebat cælum: Adamo bona illa indita, Mariæ agnata. Benè Cellenf. de Adamo peccante, lib. de Pan. cap. 3. *Causa impedimentum attulit, ne viveret immortaliter, & angelica gloria sociaretur æternaliter, mandati præuaricatio, & pomi comestio: locus quidem causa satis contiguus, vt homo de Paradiso transferretur ad cælum, &c.* Quia decebat vnice innocentiam, vt Paradisum, cæli gradum poneret: & è terra benedicta, ad cæli benedictiones perueniret. Quamò origine iustior Maria, quæ benedicta terra, cælum benedictum?

S. VI.

Vnde dicatur abluui Deipara, cum tamen culpa, siue fomitibus sordes non contraheret.

743.

Humana sã-
bitati semper
imperfectio
admixta.

Ioan. 13.

Ambros.

VT illa, quæ hucusque diximus, melius capiantur; proponenda est obiectio non facilis, & dissoluenda: incedamus morosius. Recusarat humiliter Petrus à Domino lauari; dum tamen correptus audit, imminere sibi pœnam, ni lauetur, non solum pedes; sed & caput, & manus exhibet abluendas: ad quem tunc Christus: *Qui locus est, non indiget, nisi vt pedes lauet; sed est mundus totus.* Ioan. 13. num. 10. At cur, si est mundus totus, adhuc pedes lauabit? Vt amplius pedes mundet, id est, affectus, quibus rapitur, emaculet. Esto: veruntamen, quid præcipiè in pedibus latet, siue affectibus, vt etiam post Baptismum, quodammodo alia, atque alia indigent lotionem: Respondet Ambros. lib. 3. de Sacram. cap. 1. ad finem: *Quare hoc? Quia in Baptismate omnis culpa diluitur: recedit ergo culpa. Sed, quia Adam supplantatus à Diabolo est, & venenum ei effusum est supra pedes, idè lauas pedes, vt in ea parte, in qua insidiatus est serpens, maius subsidium sanctificationis accedat, quo postea te supplantare non possit. Lauas ergo pedes, vt laues venena serpentis.* Itaque non solum in protoparente, calcaneis nostris insidiatus est serpens; sed etiam momordit; & vulneratis pedibus ingressit sordes, inspuit venenum. Idè ergo meritò pedes, siue affectus, pio, vt sic dicam, anabaptismo, in dies magis, ac magis abluimus, vt partem magis læsam magis corroboremus. Adde, abluto iam culpæ veneno, adhuc veneni reliquias ab hoc originali morfu superesse, nimirum, affectuum rebellionem, fomitibus tumultum, quibus sedandis, & veneni reliquiis magis abstergendis sanctificationis lauacra repetenda.

Pintus de Concept. B. M. V.

744.

Thren. 1. 9.
Hieron.
Culpa seruitutem inducit.

Tibull.

745.

Luc. 15.
Libertas vera per gratiam comparatur.

Chrysol.

746.

Natura lapsa
miseria, etiã
post condonationem.
Cellenf.

Descripta Ierusalem captiuitate, & misera de peccato commisso confusione, addit Ieremias: *Sordes eius in pedibus eius.* De quo benè D. Hieron. ibi: *Sordes gestat in pedibus: quia gressum conuersationis suæ malis polluit operibus.* Venenati semel pedes, infecti affectus, semper fragiliores, vt nouas sordes iterum, atque iterum contraherent. Adhuc tamen aliud innuere potest Ieremias: dum enim pedes obicit fordidos, nudos supponit: nuditas autem pedum, seruilem & abiectam apertissimè indicat conditionem. Gypso olim venenaliu seruatorum pedes scædabantur, idè Tibul. lib. 5:

*Nota loquor, tenet ipse regnum, quem sæpè coegit
Barbara gypso ferre carastæ pedes.*

Licet autem hæc inlutatio designandis certæ cuiusdam regionis mancipiolis deseruiret; ast non sine infamis vilitatis nota, nudi pedes, plusquam membra alia, scædandi eligebantur. Fortasse ergo ad litteram dantur captiue vrbi de seruitute nudi pedes, iique de nuditate fordidati: quia reuera per culpam affectibus seruilis fuerat, & illis fordidid.

Motus erga prodigium suum misericordiâ Patris piissimus, exclamat illic: *Date annulum in manum eius, & calceamenta in pedes eius.* Luc. 15. n. 22. Et vnde tanta miseria infausti iuuenis, vt nec etiam vilibus calcis vteretur? Seruus fuerat vitiorum: idè de illo Chrysol. Serm. 1. ait, à Patre recessisse, vt dato, non accepto pretio, misera se venderet seruituti. Ergo seruilis conditione præscædatus, discalceatus veniat, necesse est, deformi pedum abiectus nuditate. Quid hoc vilius? Chrysol. iterum Serm. 3. *Date calceamenta: ne vili in pede remaneret deformitas nuditatis: cerè vt calceatus anterioris vitæ rediret ad cursum.* Anterior, nimirum, vita erat, libera illa sub paternis amoribus conditio. Hinc enim absque dubio cum pedum ornatu, manus comptus iungitur: est enim hic annulus index libertatis. Idem Chryl. Serm. 5. *Posuit annulum in manu eius, annulum, honoris titulum, libertatis insigne.* Quasi & annuli, & calceamenti decore ad integram libertatè restitueretur.

Hinc meritò Abbas Cellenf. de Pan. cap. 3. exponens hominis miseras, *quando exaltori se vendidit, id est, miseram in origine scædata subiuit seruitutem; post multa tandem concludit scribens, quàm feliciter in statu innocentie integro permaneret: & ita subdit: Sine dispendio nanque itineris, & laboris peruenisset, quò reportari in Crucis nauigio, Christi manibus, & brachiis in remigando valde fatigatis, vix quandoque poterit: in portu si expectasset, in aula penetralibus; absque angustiarum circuitu, de famulo in filium, Deus, & pater eum sustulisset: pes eius neque sanguine tingeretur, neque puluere scædaretur.* Cruentantur, nimirum, pedes spinis, scædantur puluere: quia, dum seruus, pro conditione pergit discalceatus. Maneat ergo ratum ex Scripturæ, ex Patrum doctrina, culpæ seruos incedere discalceatos, indèque necessariò sordes quotidie contrahere, præter innatas illas, quas de superfluo veneni reliquiis fomite præscædato patiuntur. Hæc breuiter ex multis, quæ huc quilibet posset cumulare, si opus foret.

Ex dictis ingens suboritur difficultas contrarium, cui in tota hac Anthologia, imò & in toto Opere scudamus. Pulserat Christus ostium

Q 3 parthenicum:

747.

Cant. 5. Maria cur dicitur lauari pedes.

Delr.

748.

Purgatio in sacra, non supponit fordes.

D. Thom.

Dion. Chart.

749.

Maria semper libera.

Cant. 7.

parthenicum: cuius Maria, dum (magis de amoris mysterio, quam de fœcordiæ affectu) innectit moras voto, sic proturbile scribitur: Lauis pedes meos: quomodo inquit abluo illos? Cant. 5. num. 3. Adeste ergo, omnes, qui totum Canticum, & meritò, de Deipara vultis explicandum. Ipsa fatetur, se lauisse pedes: certe, quia sordes contraxerat, & reliquias desputati veneni, fomitem, scilicet, quantumuis ligatum, aliquandiu passâ est: at nec sordidarentur pedes, nisi nudi incederent: neque nudi, absque seruitutis nota, veniunt intelligendi. Vidit difficultatem Delrius, vnde hic sensum mysticum pro Maria voluit defendendum. Nonnulla affert ex Hailgrino; quæ illi meritò displicent; quanuis reuera ex multorum Patrum calculis possent illa confirmari. Quid alij sentiant, tu videris apud eosdem: ego prætermittam nunc plena loci, & concatenationis explanatione, quia non è re mea, de mera pedum lotione, quæ obicitur, quid sentiam, non aperio.

Suppono in primis, quod nemo negauerit, eodem modo dici *lauari pedes*, siue affectus; quam purgari eosdem: nihil enim abluitur, nisi vt purgetur. Quæro ergo, an affectuum, siue notitiarum purgatio, necessariò admissas fordes prærequirit? Id quidem, neque etiam aduerfarij concedent, nisi forte Magistrum velint desertum: nihil enim verius scripsit D. Thomas in hoc art. 3. ad 3. quam, dum loquens de Spiritu Sancto Incarnationis tempore Mariam purgantem, sic subiungit: *Dicendum, quod Spiritus Sanctus in Beata Virgine duplicem purgationem fecit. Vnam quidem quasi preparatoriam ad Christi Conceptionem, qua non fuit ab aliqua impuritate culpa, vel fomitis: sed mentem eius magis in unum colligens, & à multitudine se tollens: nam & Angeli purgari dicuntur, in quibus nulla impuritas inuenitur, vt Dionysius dicit 6. cap. eccl. Hier. Sic præsens pedum, siue affectuum ablutio, siue purgatio, venit explicanda: Didicit ex eodem Dionysio huius loci explanationem alter Dionys. Chartusianus, scilicet, art. 18. vbi facile, & feliciter nodum dissoluit: *Quemadmodum, iuxta diuini Dionysij documenta, Angeli sancti dicuntur purgari, nequaquam ab immunditiæ culpa; sed à minoratione perfectionis, cognitionisque suæ: sic excellentissima Domina lauit, id est, purgavit pedes suos; putâ, affectus inuolubiliter mundos, à minoratione perfectionis: quia in fœuore affectuum sanctorum profecit assidue. Inuolubiliter itaque mundus erat pes, siue affectus Marianus: & contra inuolubilem munditiam, serpentis violentia non potuit præualere. Lauatur, non vt fordes emaculet; sed, vt cumulet fortes: non quòd egeat de culpa; sed, vt augeat merita.**

Frustrâ ergo de fordibus contractis, cum nullæ sint, nudati pedes, tanquam ancillæ, in Virgine præsumuntur: cuius affectus virtutibus, vt ita dicam, sic calceantur, vt ipsos Angelos rapiant in admirationem. Præuidebatur Maria iam luce sua mundum irradiatura, cuius dum totum mysticum ornatum obtupestcentes Cælites concelebrant toto cap. 7. Ipso num. 1. sic incipiunt: *Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia Principis!* Quantum mirum! Singula Mariæ membra laudantur in hoc capite exquisitissi-

mè, vt nosti: & tamen à pedibus calceatis, qui postremò videbantur commendandi, incipit ex abrupto panegyricus. Ecquis præposterum ordinem non præsumat? Certe non aliunde melius poterat, neque aptius inchoari. Fundat Maria laudes omnes in eo suas, quòd *filia Principis*, id est, omninò libera, absque vel minima incedat nota seruitutis. Bene ergo initio, Principis libera filia prædicatur: at non aliunde melius hæc libertas, quam de adiunctis calceamentis celebraretur. Cur ita? Disce ex Ruperto ibi: *Annon ancilla, siue ancilla filia discalceatis pedibus incedit? Planè discalceatis: & propter hoc ipsum seruilis arguitur conditionis: quia nuditas pedum, seruitutis est argumentum; excepto, si fiat propter Deum, &c. Verum de calceamentis hic agitur, non corporis, sed spiritus, in quo discalceatum esse, vel discalceatam, summa est ignobilitas, & plusquam seruilis egestas: idcirco ancilla calcaneum serpentis nominat: in autem, o filia Principis, bene calceata caput serpentis contriuisi.*

Amouimus obicem absolutè: sed adhuc ex locis Patrum contra nos adductis, Mariana encomia pressius depromenda. Calceata Maria, vt vides ex Ruperto, serpentis caput conterit; quasi soleæ ipsæ de auro ad pulchritudinem renidentes, ferratæ ad hostis contritionem viderentur: decebat, nimirum, vt planta semper pura, impuritatem penitus percalcaret. Lauat Christus Discipulorum pedes, vt veneni suffusi reliquias abstergat, neque vltra Discipuli supplantentur à serpente, qui calcaneo nostro insidiatur, Genes. 3. Sic Ambros. supra n. 743. Sed quæro adhuc: nonne parum heroicæ sanctitati Apostolorum, morsus euitare? Semper de non accepto, nunquam de illato damno gloriosi? Aliquid est, fateor, non vinci: sed, quanto foret, vincere, excellentius? Quanto maius, vt non solum non supplantarentur, sed supplantarent? Ne id Discipulis suis negauit Christus: *Ecce, inquit, dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones, & supra omnem virtutem inimici.* Luc. 10. n. 19. Idem ergo iam iturus ad Patrem, pedes nouâ puritatis corroborat armaturâ, quasi concessum iam priuilegium additis denuò viribus confirmaret. Sic capiendus D. Eucher. quæst. 168. apud Cerd. Aduerf. cap. 115. *Quid mysterij continet locus, vbi Dominus Discipulorum pedes lauit? In loco illo maledictum calcanei diluuitur, quod Diabolo incorentore anima nostra gressus incurrebant. Primò enim morsibus eius nostrum patebat calcaneum: porro, cum dicitur est: Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones, maledictum illud abolerum est. Calcant isti; sed post morsum acceptum: Maria nunquam morsu percalcauit. Lauarant illi reapse contractas fordes, purgarant infusum venenum: Maria Angelorum more purgari dicitur; sed longè purius.*

Iam ad prodigum illum Chryfologianum ex num. 745. Venerat ille nudatis pedibus. Accepit calceos, vt calceatus antea: vitæ rediret ad cursum. Sed, quid faceret iuuenis, si iterum à terribri hoste, à callido serpente inuaderetur? In anteriori illa vita currebat ille; & tamen interim morsus non euitat. Heu! bene currens miserè fascinator: quanuis ad cursum redeat, redibit periculum. O læticiam de metu obnubilatâ! Sed sumat animos: eos accepit calceos, quibus non.

Rupert.

750.

Iusti serpentem calcant.

Luc. 10.

D. Eucher.

751.

Idem aliunde probatur.

D. Afer.

752.

Cant. 7.

Maria assu- ptio.

753.

Exod. 3.

Exod. 12.

In mundo semper pericula: plena quies in solo celo.

non solum priscam ineat viam, sed etiam serpentem aggredientem possit percalcare. D. Aferius apud Phot. cod. 271. post multa de prodigo: *Adducuntur & calcei, vt possit caput serpentis conculcare, &c. Ad vtrunque enim calceamenta utilia sunt, cum ad conculcandum serpentis caput, tum vt pes lesionis iniuriâ effugiat.* Sed quam longum discrimen! Prodigio discalceato olim, nunc calcei conceduntur: Virgini, quia nunquam peccato subdita, non tam denuò concessa dicuntur calceamenta, quam absolute, quasi accepta primitus, commendantur, quibus semper in altius progrediens in incomparabilem gratiæ deuenit excessum. Prodigus itaque in regressu, Maria in gressu, imò ingressu calceatur.

Sed, ecce instauratur obiectio, quam omninò amotam putabamus. E Mariæ calceamentis Cant. 7. celebratis illam probamus liberam, & proinde nunquam de pedu nuditate sordes contrahentem: maiusque robur indè petebamus, quòd his calceamentis viam virtutis festinantior ineat Deipara, quibus serpentis caput detruncauerat: quæ tamen omnia apparenter magis, quam solide dicta videantur. Oppones enim verba ista: *Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis.* Mariæ in cælum assumptæ etiam accommodari: imò eam videri mentem Ecclesiæ, quæ in huius Festiuitatis Octaua, hinc lectiones desumit. Si ergo verum esset, quod diximus, serpenti proteferendo, viæque peragenda Mariam calceamentis se præmuniisse; in cælo, vbi nihil est periculi, calceamenta deponeret necessariò: cum ergo ista in cælo conseruentur, absque dubio nunquam prædicto ministerio seruiuerunt. Legendus Ghislerius, qui encomium istud Virgini in cælum assumptæ ab Angelis voluit decantatum.

Obiectio tamen facilis, quæque festinam magis, quam accuratam sollicitet rationem: cui tamen adhuc vtrunque aliquid roboris ex libro Exodi videtur conciliari. Obstupet Moyses accensum rubum, & dum properat visionem hanc miram agnitus, audit à Deo: *Solue calcamentum de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, terra sancta est.* cap. 3. num. 5. Perge inde, & vide paulò post Hebræis ad Pascha mysticum accedentibus diligenter præceptum: *Renes vestros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus.* Ibidem, cap. 12. n. 1. Expressior quidem adhuc Christi figura erat paschalis agnus, quam rubus ardens: insignior typus ille, & totius redemptionis mysterium representans. Vnde igitur ad agnum calceati accedunt Hebræi; & non nisi discalceati ad rubum accedit Moyses? Pendet locorum discrimen, vbi vtrunque mysterium representabatur. Moyses in terra sancta erat, æternæ patriæ simbolo apertissimo, vbi neque pungentes spinæ, neque serpens insidians inuenitur: quid ergo, aut munientibus pedes calceis, aut proterentibus hostem indigeret? At Hebræi adhuc in Ægypto erant; & postea in terrena, licet meliori prouincia futuri: idem semper calceorum munimine egeant, necesse est. Pulchrè D. Gaudentius tract. 5. vtrunque concilians: *Ibi*

soluitur questio, vbi calceamenta soluntur, dum statim causa adiicitur: locus enim, in quo stas, terra sancta est. Ostenditur ergo terra Ægypti, vbi datur præceptio illa superior, sancta non esse; & ideo ibi habenda mandantur calceamenta: in terra autem sancta, decernuntur esse soluenda, &c. Beati enim mites, ait Dominus: quoniam ipsi possidebunt terram. non vique istam terram, quam possident peccatores; sed illam, in qua non sunt serpentes, & scorpiones; in qua non sunt serpentes, & scorpiones: quippe, vbi Diabolus, cum ceteris immundis Spiritibus, non accedit. Cum ergo in cælo, terrâ, inquam, sancta, calceamenta Mariæ commendentur; non erant data, vt in hac Ægypto nostra serpentis caput, & tribulos, & spinas conculcarent; aliàs, iam in cælo soluerentur.

Respondeo, data fuisse, vt serpentem, & spinas conculcarent: & tamen adhuc in cælo, vt pote necessaria, non dissolui. Viderat Isaias Christum (in figura) sedentem super folium excelsum, & cleuatum, cap. 6. quem tamen verè videns Stephanus exclamât: *Ecce video calos apertos, & Filium hominis stantem à dextris Dei.* Act. 7. n. 56. Venturus in pugnam sedet: & quando quieturus, & sedens post victoriam videndus videbatur, stat adhuc? Nonne stare apud Iudicis Dei tribunal, habitus litigantis est? Omninò. Litigabatne adhuc Christus? Sic credit August. lib. 4. cap. 88. de cons. euang. vbi post alia de Christo sedente apud Isaiam, sic de eodem stare concludit: *Et stans appareret, fecit calumnia Iudaorum: in Stephano autem: Saluatoris causa vim patiebatur: idcirco sedente Iudice Deo, stans apparuit, quæstionem causam diceret. Nonne de honoris sui splendore, hodie adhuc in cælo litigat Maria? Ita est: cur non, ergo conseruet calceamenta etiam in cælo, si minus culpæ tribulis, & serpenti capiti conterendo; at spinosis argumentis, & callidis rationibus superandis, quæ ab Hæreticis, contra Mariæ cultum afferuntur? O cesset aliquando apud Catholicos pios lis Mariæ: quando illa de Deitate Christi, etiam apud impios Hæreticos iam cessauit. De hac bene Chryfologus (cuius similia verba ex eiusdem epistolâ, supra dedi) Serm. 145. *Humana leges intra triginta annos, litigiosas omnes interinum quæstiones: & Christus circa quingentos annos, natiuitatis suæ causas præstat? Ortus sui lites paritur? Status sui sustinet quæstiones? Hæretice, desine iudicare Iudicem tuum; & adora in calis Deum, quem Deum Magus adorauit in terris. Desine, Schola Lutherana, iudicare Dominam tuam: depone impium Magistrum dogma, serpentis sibilum, qui scripsit: Nullum Festum magis odit anima, quam Festum Corporis Christi, & Conceptionis B. Virginis. Sin minus, caue. Seruat adhuc Maria calceamenta, trifurcas & senticosas linguas: serpentinumque caput contritura. Sedit Christus, lite diremptâ: deponet & Maria calceamenta, vbi lis omnis in illam dirimatur. Hæc de lotis, & calceatis Mariæ pedibus, nunc satis: quia de contrito serpentis capite, suo loco fufius differemus.**

D. Gaudent.

754.

Isaiæ 6.

Act. 7.

Maria, & Christus adhuc terrenos patiuntur aduersarios.

August.

Maria adhuc licem patitur.

Chrysol.

Honoris sui est vindex.

ANTHOLOGIA XII.

Visio beatifica præservedatæ Mariæ congruè assignata.

§. I.

Oculi ab origine cæci, per Deiparam nobis restituti: quæ non solum nunquam cæca; sed etiam videndo Deo à Conceptione sua perspicacior.

755.

Maria in Conceptione Deum vidit.

Non solum rationis usum in Conceptionis instanti habuisse Mariam in Articuli Examine probatum: sed etiam fuisse Beatam, clarissimoque rationis obtutu Deum obiter vidisse. Idem supra à numero 483. Anth. 7. §. 6. ostendere conabar. Id ergo in hoc, tanquam in loco proprio exactius confirmandum: quia, si id probabiliter teneatur semel, facillimo negotio à Deipara, quidquid est culpæ, quidquid est non solum imperij, sed etiam umbræ dæmoniæ præoccupatum feliciter intelligimus. Iis igitur, quæ eruditissime huc congestit Magnus Salazar cap. 3. 2. à n. 47. prætermittis; pauca, sed tamen nostra suggeremus: indeque latius probabimus, quam suo iure ab illa Conceptione culpa, & eius fomes, leuissimæque Dæmonis umbræ exularit. Neque enim solum (quod alij voluere,) ex hac visione beata Marianæ gratiæ stabilitatem volo confirmatam: sed etiam eius generis adhibitam gratiam contendo, ut quoad innocentiam corpus illud ab omni vili pathemate semotum beatis omnibus Sanctorum corporibus purius redderet: sicque Marianæ carnis decantata hucusque privilegia, hinc maximè pependisse quique inferat. Desumo ergo huiusce rei primum argumentum ex cæcitate, quam nobis origo fœdata intulit: ut, dum hæc per Mariam sanata comprobatur, non illa cæcitatæ originalis particeps præsumatur: imò, ut decebat Reginam, visionis tunc particeps beatæ, quam dum vixit, raptim etiam quandoque degustasset.

756.

Cæcitas per culpam ab origine. Ioan. 9.

Impias Iudæorum manus, lapidibus, quos sustulerant, duriores euitans Christus, blandus adhuc in homines, exercendæ pietatis captat occasiones: idem addit Ioannes: *Et præteriens Iesus vidit hominem cæcum à natiuitate: & interrogauerunt eum Discipuli eius: Rabbi, quis peccauit hic, aut parentes eius, ut cæcus nasceretur?* Ioan. 9. cap. 1. Non adeo hebetes, licet aliunde tardi,

erant Discipuli; non adeo cæcæ mentis, ut non viderent, ante natiuitatem non potuisse actu peccare cæcum illum, ut proinde in penam captus oculis nasceretur. Id ergo quærunt, auctore Ludolpho par. 1. cap. 85. *Utrum peccatum originale huius, an peccatum actuale parentum fuerit causa cæcitatæ istius?* Sed quare, peccatum originale putent externæ cæcitatæ causam, cum tot alios nouerint, seque ipsos fœdatos ab origine; qui tamen vsurâ lucis fruerebantur? Quia, cum fide scirent, omnes homines ab origine fœdata, donec mudentur, diuinæ visionis iure priuatos nasci; credebant, aliquibus fortè, indidem externam etiam claritatem denegatam. Idem ibidem Ludolphus: *Cæcus idem nascitur omnis habens peccatum originale, quia priuatus est Dei visione.* Quauis ergo in isto cæco, ut statim docet Christus Dominus, non opus esset externam cæcitatæ origini tribuere, (hoc enim significat illud: *Neque hic peccauit.*) illi tamen iure optimo addubitarunt: imò, neque in hoc cæcitas daretur, nisi humanum genus in Adamo corrumperetur; idèoque communiter ex Patribus, humanum genus cæcum, in misero isto cæco intelligimus. Sed id adhuc vterius declarandum.

Ludolph.

Ludolph.

Suasurus Dæmon protoparentibus infelicem vetiti pomi gustum, sic subiungit: *In quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri.* &c. Genes. 3. n. 5. Ergone, inquis, cæci fuerant protoparentes, cuius oculi cibo vetito aperiendi erant, & illuminandi? Nequaquam: sed fallax serpens cæcitatem illis obductam pridem mentiebatur, ut sic dissimularet obducendam: timens quippe, fore, ut homo nihil prius timeret, quam per inobedientiam obcæcari, vnde cæcitatæ horrore à culpa abstineret; nihil prius laborat serpens, quam contractam iam tunc albuginem persuadere, quo contrahendæ metus deponeretur. Sic venit explicandus Eusebius Gallicanus in homil. de cæco prædicto Ioannis: *Cæcus iste à natiuitate genus humanum esse videtur: sed, quare à natiuitate, nisi quia à primo homine? cum enim primo homini lignum veritum comedere Diabolus suaderet dicens: Comedite, & aperientur oculi vestri. nonne eum cæcum esse monstrabat? cæcus tamen adhuc non erat: sed comedendo cæcus factus est.* Nihil aliud constantius horruisse debebat homo; nihil pestilentius inducere Dæmon conabatur; ut inde omnes ab ipsa natiuitate obcæcaremur.

757.

Idem probatur.

Genes. 3.

Euseb. Gal.

Hinc aspera illa Domini ironia, amara subfannatio, postquam miseros pellicea tunica obinduit: *Fecit quoque Dominus Deus Adæ, & pluræ de uxori eius tunicas pelliceas, & induit eos: & ait: Ecce*

758.

Genes. 3. Plura de uxori eius tunicas pelliceas, & induit eos: & ait: Ecce

Ecce Adam quasi vnus ex nobis factus est, sciens bonum, & malum. Ibidem, n. 21. Cur enim tunc maximè irridetur quasi cæcus, & affectatæ scientiæ omninò expertus, quando tunicâ pelliceâ induitur homo: nisi quia crassâ pellicis obducta corpori, crassiorem iam aliam denotabat, quam mentis oculi obducti, tanquam obscura nube, tanquam excæcante membrana obuoluebantur? Benè ergo tunc cæcus subfannatur, quia sub crasso corporis velamento, crassius animæ velamen hæreditario iure nobis relinquendum referebat. Theophylactus de natiuitate cæci nostri miseriam locutus, & ad primam alludens culpam protoplasti: *Ex tunc crassa quadam nebula, & pellicea fortassis tunica (ut dicunt sacra Eloquia) effusa est super mentis nostræ oculos.* Multa dixi de peccatoris cæcitate in Cantico tropol. not. 3. §. 3. quæ huc transferas.

Theophyl.

759.

Ioan. 9.

Cæcitas huius remediū per Mariam.

Theophyl.

Vidisti originis morbum, cape medicinam: quam sic Ioannes exprimit: *Expuit in terram, & fecit lutum ex spuero, & limiuit lutum super oculos eius.* prædicto cap. n. 6. Sed hem? vnde lutum in remediū cæcitatæ? Si fortè iste videret, obducto luto penitus excæcandus videtur: oculorum delicatissima conditio, mollissima natura, non solum immisso puluere læditur; sed fumo tenui, flatu asperiori. Quid ergo è lutulenta terra grauedinis non conciperet? Nosti ex Patribus, sputum illud, diuini Verbi fuisse figuram: benè est, curetur saluâ sacrâ, sacro representationis grauidâ mysterio. Sed, quorsum terra? Quia Verbum salutem nostram decreuit apparare, quod in terram benedictam, quod in terrenæ conditionis virginem deueniret. Theophyl. citatus: *In terram, id est, sanctam Virginem ni Virgo foret, cæcitas perseueraret.* Clariùs adducto loco Eusebius: *Sputum, quod naturaliter ex capite descendit, Christi Diuinitas est, cuius caput Deus est: hæc autem in terram recidit, quando in Virginem venit.* O quàm à cæcitate libera, quæ cæcitati adhibuit medicinam! O quàm ab originis morbo sana, quæ originis ægriitudinem amouit! O quàm semper videns, quæ non videntibus lumen importauit!

760.

Ioan. 9.

Oculorum excellentia.

Qui potest maius, potest & minus.

A&cr.

Sed pende adhuc litteram, & prædictæ medicinæ excellentiam. Dubitantibus Discipulis, ut vidisti, vnde cæcitas illa oriretur; respondet Christus: *Neque hic peccauit, neque parentes eius; sed, ut manifestentur opera Dei in illo.* dicto cap. n. 3. id est, ut ego hoc eximio curationis opere, me Deum esse comprobem manifestè. Non solum Diuinitatem suam probat Christus tanto miraculo; sed probat manifestè. Et cur ita? Quia nobilissima pars humani corporis ab illo tantum denuò formari poterat, qui totum initio hominem formauerat: & manifestè cæterarum productur credi potuit, qui restitutor excellentioris membri videbatur. Audi amœnissimam huius rei descriptionem ex D. Asterio, provt in sæpè citata Bibliotheca Photiana circumfertur. Loquitur S. Doctör de hoc miraculo: *Partem hominis, & partem pulcherrimam non fecit alius, nisi qui primi initij generis creationem demonstrauit: in oculo, exigui membri, & partij circumscriptione, omnipotentem, variamque Dei sapientiam licet videre, in qua tantum artis ostenditur. Primum quidem, venustas quadam illi indita, & mollissimus est, & sine carne, & ut ita dicam, in delicato membro*

soliditas est; & in molli, ordo variis coloribus distinguitur: media enim pars nigra est, & illa non tota vnus speciei, sed variis circulis colligata est: medium ipsum, & centrum profundum est: ambitus extrinsecus desinit in colorem flauum ex parte: hinc extrâ albedo splendida, & lucida ambit: non solum habens albedinem; sed in vitrea quadam, radiantique forma factam: rubedo ad pupillam iacet, ut nigredini adderet venustatem. Deinde post multa de speculâri oculorum conditione sic concludit: *Propter hoc igitur admirandum oculorum opificium, etiam nunc pro re nata visus est restitutus: ut cogitationes parum decentes de Christo unigenito Patris, quas nobis caro ingenerauit, repellamus: & magnitudine eorum, quæ facta sunt, animi abiectam omnem, ac vilem opinionem deponentes, cognoscamus fidele, ac luteum vas, beatum lumen, ac Diuinitatis splendorem suscepisse: ut inde lux nobis, tanquam è lucernis administraretur.* Manifestatur Christus, æternus Patris splendor, sub corpore virgineæ terræ delitescens: quia egregiam hominis partem de omnipotentia sua reformauit.

761.

Idem confirmatur.

Euthym.

Emphaticoteris adhuc explicari potest illud, *opera Dei:* quasi in curando cæco non solum diuina potentia splenderet; sed & opera prisca Dei referrentur: ut idem in illo miraculo Christus verissimè Deus manifestetur, quod non solum potens manifestetur, sed & ipso operandi tenore, tenorem exprimeret Dei operantis. Pulchrè ibi Euthymius: *Opera Dei vocat formationem cæci de puluere: quia enim in confesso erat, opus fuisse Dei formationem corporis Adam de puluere: hic etiam & oculos cæci, pulcherrimam corporis partem format de puluere, ut hinc indubiè Deus appareat, ut pose aq̄e potens, ut Deus: nam, qui pulcherrimam partem ita formauit, posset & totum formare.* Pende nunc, quantò manifestius Deum se probaret Christus, si illis reuelaret modum, quo internos mentis oculos infuso gratiæ lumine sanabat: & videbis, quàm propè ad Deum accedat Maria, quæ carnem illam dedit, vnde nobis salus melior emanauit. Dixit Christus curaturus hunc cæcum: *Quandiu sum in mundo, lux sum mundi.* n. 4. Erat enim necessariò lux futurus, quem nunquam vllæ tenebræ comprehenderent, qui pulcherrimam lucem impertibat. Sit ergo suo modo Maria semper lux, cuius caro immortale nobis lumen, vnde splendores combibimus, ministravit.

762.

Ludolph.

Iuri præcipuo possessio copulanda.

Genes. 13.

Sed leuiora ista: illud grauius, quod innuit Ludolphus supra num. 756. idem cæcum nasci hominem ab origine, *quia priuatus est Dei visione:* id est, illius iure, quod sub statu integro nascens retineret. Expediuit ergo, crederem, ut Maria, cuius ministerio erat nobis huiuscemodi ius restituendum, non solum cum hoc iure per gratiam conciperetur; sed etiam vt statim visionis beatæ libaret possessionem. Postquam Lot discesserat, ostendit Dominus Abraham quæquæ versùs felicissimam illam regionem: & subdidit: *Surge ergo, & perambula terram in longitudine, & in latitudine sua: tibi enim daturus sum eam.* Genes. 13. num. 17. Ly, tibi, vt ex re ipsa constat, id est, posteris tuis post te: quibus abhinc ius consequeris, & deinde post plufquam quadraginta annos illam possidebunt. Sed, cur iubeatur sanctissimus senex, tot ante peregrinationibus fatigatus, vastissimam prouinciâ circuncursare? Quia, nimirum, qui ius posteris suis

fuis relinquebat; non solum beatæ illius terræ ius erat adepturus; sed etiam illius possessionem pedum calcatione comparaturus. Oleaster ibi: Hoc, meo iudicio, fecit Deus, ut ipse possessionem acciperet, & videret bonitatem terræ. Maria ergo, cuius ministerio homines ab origine cæci, ius visionis beatæ in Christo comparamus; merito in ipsa origine non, solum ius per gratiam; sed ipsam possessionem creditur comparasse.

763. D. Thomas Valentinus in primo resurgentis Christi aspectu Beatam fuisse, in Sermonem huius Festi tenet, ut iam plures notarunt. Agendum videamus, an etiam ex eodem probabile reddatur, fuisse etiam Beatam in Conceptione. Dicebat Christus Matri: Ecce tu pulchra es, amica mea: ecce tu pulchra es: oculi tui columbarum. Cantic. 1. num. 15. Cum epitali bis pulchra dicitur; & tamen tota pulchritudo ad oculos refertur; nec aliud ibi legis commendatum. Et cur ita? Rapiebatur Deus oculorum illorum pulchritudine: & ideo bis pulchra dicitur Maria; quia virgineâ oculorum exteriorum modestiâ, & altissimâ interiorum perspicacitate delectabatur. Parum id. Bis pulchra dicitur: quia; & dum conciperetur ipsa; & dum filium conciperet, hi oculi, & ab illis exorta pulchritudo summopere radiarunt. D. Thomas citatus Conc. 3. de Assumpt. Virg. post multa de his oculis Marianis: Quoties oculorum repetit pulchritudinem! quoties visus decorem exaggerat! ut in illis se maximè capium, & delectatum ostendat! Verè pulchra, & bis pulchra: pulchra facie, pulchrior fide: pulchra in corpore, pulchra in mente: pulchra interiori gaudio, pulchra exteriori obsequio: pulchra, cum gignitur; pulchra, cum gennit: pulchra in Aegypti exilio, pulchra in caelesti regno. Totam hanc pulchritudinem ab oculis emanantem, ut vides, voluit D. Doctor: & eandem, aut dum gigneretur Maria, aut dum Filium generaret, commendat. Qui ergo obtutus melius tam impensam laudem mereferur, quam ille, quo Diuinitas attingebatur? Certè, cum incarnationis tempore Mariam Deum vidisse plures afferant; idem suæ tempore Conceptionis factum, non putarem improbabile.

Thom. Val. Mariam oculi unde pulchri. Cant. 1.

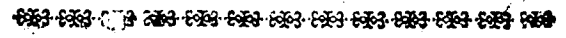
Thom. Val. Dices, potuisse Mariam oriri cæcam culpâ, & obtenebrante fomite scædatam: & repurgatam fuisse postea, ut melius quam Paulus, & Moyses, etiam in via Deum intueretur aliquando. Transseat modò, Deum, & Paulum, & Moysen obiter vidisse, licet originaliter cæci nascerentur: sic tamen in Maria euenisse, præter communes causas, in præsentia materia, minùs conueniens omninò videtur. Ratio est: quia præterita culpa etiam condonata, hebetiores ex se reliquit obtutus, ut possint tanto muneri adaptari: ergo, quanuis in seruis hæc hebetudo infuso lumine tollatur; decentius, & honorificentius erat in Regina, ut ex se nunquam tali hebetudine laboraret. Quæ enim infinita distantia Matris Dei, à iustis aliis, quam ponit Doctor Angelicus; nisi in quacunque materia, Maria longè alia ab aliis intelligatur? Moyses ergo, & Paulus, & Benedictus, & Ignatius meus, qui quandoque Beati prædicantur, de præterita culpa ad tantam visionem hebetiores quidem ex se manebant: Maria

764. Maria viatrix, beatrix Paulo, & Moysse.

semper innocens, quò aptior, eò decerior veniebat. Probemus vno, vel altero loco illam maiorem, vnde totius argumenti vis dependet.

Cælestis cuiusdam prodigus ostentamenti, super solum saphirinum beatis Spiritibus cinctum, se se Deus Ezechiel, id est, viro iusto, & à peccatis iam libero ostendit. Quis crederet, non totum in conspectum fundendum Prophetam, ut tam singulari beneficio frueretur? Et tamen audi illum, postquam toto cap. primo visionem depinxit: Hæc visio similitudinis glorie Domini: & vidi, & cecidi in faciem meam. cap. 2. num. 1. Et quare non stat diu visurus, & aspectu iucundissimo fruiturus? Quia mens post lapsum, licet reparatum, fragilior: vnde visioni, ad quam vocata fuerat, non sufficiebat. Gregorius ibi hom. 8. Quia in re cum magno marore pensare, & considerare cum lacrymis debemus, in quantum miseriam, & infirmitatem cecidimus: qui & ipsum bonum ferre non possumus, ad quod videndum creati sumus. Nimirum, relicta debilitas non sufficit tantis rebus, quin deficiat. Et bene ad rem nostram præmiserat idem Gregor. Quid ergo de hoc viro fieret, si ita, ut est, eius gloriam vidisset? Si ad umbram cecidit, quò iret ad veritatem?

Mira illa, & insperata piscium captura Ioanni Dominum, & Magistrum manifestauit cap. 21. Nunciat tunc ille Magistrum Petro: Petrus autem cum audisset, quòd Dominus est, &c. Dicitur Petro à Ioanne num. 7. Magister, & Archiapostolus à Discipulo edocetur: audit ab alio, non videt ipse. Vnde Petro tam misera ophthalmia? vnde hebetudo tanta aciei aliàs perspicacissimæ? Præterita, scilicet, culpa, licet condonata, licet iam baptizata lacrymis, languorem adhuc oculis, id est, menti, Christo agnoscendo reliquerat. Chrysol. Sermon. 78. Quæ res Petri sic tardauerat mentem, ut ab alio audiret Dominum, qui ceteris solebat nunciare? Vbi est illud ipsius singulare: Tu es Christus, Filius Dei viui? ubi est? In domo aufugerat Caipha: tardius suum Dominum videbat, qui vocem facile ancille susurrantis audierat. Absit ergo, ut in Deiparâ culpam aliquam relinquendæ hebetudinis agnoscamus.

§. II.

Deus totus oculus: hunc amulantur caelestes Argi: hos in via adhuc, quandoque superauit Deipara.

767. S E D videamus aliunde Mariani obtutus videndo Deo perspicacitatem, ut inde in Conceptione vidisse probabiliter inferamus: id verò, factâ cælestium Spirituum ad Deum analogiâ, perdissemus. Accessit remedium quæsitura ad Christum Hæmorrhôissa. At qualis accessit? Accessit retrò, & tetigit simbriam vestimenti eius. Matth. 9. num. 20. O quid agis, mulier? Si tantum simbratio

765. Culpa etiam condonata, fragilior relinquit obtutus.

Ezech. 1. & 2.

Gregor.

766. Idem probatur.

Idem probatur.

Ioan. 21.

Chrysol.

simbratio limbo tribuis, Deum iam agnoscis in homine sublatentem: à quo enim, nisi à Deo, virtus tanta? Si igitur agnoscis Deum, quid retrò venis, quasi dissimulata latere cupias? Non tam latere præsumpsit dissimulata, quam fidem suam, non solum tactu simbræ, sed etiam retrò tangens propalare. Confessa est Deum, quem etiam retrò tactum videntem adorabat. Cur ita? Quia Deum non solum oculatissimum vndique, sed etiam totum oculum agnoscebat. D. Chrysol. Sermon. 34. Accessit retrò: sed ubi retrò nihil eras; ibi faciem, quam declinabat, inuenit. Erat in Christo corpus multiplex; sed erat Deitas simplex: erat totus oculus, qui post se supplicem sic videbat. O quid ista mulier vidit habitare in interioribus Christi, qua in Christi simbrâ, Diuinitatis totam vidit inhabitare virtutem. Quasi non satis videns intelligatur Deus, nisi totus antè, & retrò oculus intelligatur.

Chrysol.

768. Quando Agar rixas euitans dominæ fugiebat, postquam de regressu, deque felici partu ab Angelo personam Dei gerente monita fuit, subdidit: Professò hic vidi posteriora videntis me. Genes. 16. num. 13. Vbi Lyranus ex Catholicorum sententia: Ille Angelus, qui apparuit sibi, sic apparebat in similitudine assumpta, quasi habens faciem ab ea auersam: quòd autem sic videretur, scilicet, à dorso, non manifestè, & determinatè cognoscitur: & per hoc designatur, quòd de Angelis non habemus cognitionem, nisi valde longinquam, & remotam. Sed tu mihi nota Angelum, quem sibi loco Numinis faustum commendabat, nullo insigniori titulo affectisse, quam videtis me: quia, ni fallor, in re præsentia, nullum digniorem potuit inuenire: auersâ facie esse; & tamen videre; retrò, & antè, perinde esse alicui ad conspectum: id nihil aliud est, quam esse totum oculum: eoque maximè Diuinitas denotatur. Vnde ergo melius Deum explicaret, quam si illum occipite oculato veneretur? Certè Ianum suum hinc Deum esse augurabantur homines olim; quia vtrinque oculatissimum credebant. Nos (ut bene cecinit Persius)

Idem probatur. Genes. 16.

Lyran.

Pers.

Quos videre fas est

Occipiti cæco, &c.

proinde miseri: Deus verò profundus rerum cognitor, vndique oculatus, vndique totus oculus venerandus. Hoc ergo est, quod in his Agaris verbis putarem intelligendum.

769. Cecidit è cælo manna, cuius figuram sic Scriptura describit: Quod erat quasi semen coriandri album. Exodi 16. num. 31. In Græco pro coriandro est κόριον, quo maximè pupilla oculi significatur: nimirum, est manna, ut ex Euangelio nostri, diuini Verbi è cælo nobis venientis figura: neque sub alia forma melius poterat Deum repræsentare. Imò Philo Iudæus sermonem, seu verbum illud ideale hic intelligens, sic scribit lib. 2. Allegor. Quid, si κόριον, id est, pupilla oculi, simile dicatur? Sicut enim hæc, quannis minima particula, videt hos caelestes orbes, & immensum mare, & aëris amplitudinem, præterea Solis tam orientis, quam occidentis terminos: pari modo sermo quoque diuinus cernit acutissimè, qui sufficit inspiciendis rebus omnibus, per quem videbuntur quæcunque digna spectari. Certè ideo Christus panis viuus (ut alibi ad rem eucharisticam ponderabo) manna isti optimè venit comparandus:

Exod. 16. Imò totus, oculi pupilla.

Philo Iud.

767. Deus vndique oculus est.

Matth. 9.

ut etiam sub speciebus latens, Deus agnoscat, ibique acutissimè cernens, imò & totus oculus adoretur. At pende adhuc, non manna, siue Christum Deum oculo comparari; sed pupillæ: ne partes cæteræ, quæ in oculo non vident, Deo aliquo modo comparandæ venient. Locutus idem Philo lib. de Opif. mundi, de hominis creatione, sic habet: Postremus homo creatus est, cui conditor mentem eximiam donauit, quæ sit ceu anima anima, quem admodum pupilla in oculo: nam hanc quoque Scrutatores natura dicunt esse oculi oculum. Quasi diuinum nostrum manna non tam oculus, quam pupilla, id est, oculus oculi de summa perspicacitate appelletur, ideo τὸ κόριον veniat assilandum.

Videamus nunc, quàm cupiant caelestes Spiritus, & quàm soleant diuinæ perspicacitatis æmulatores se præstare. Vidit illos sub mystica animalium figurâ Ioannes, & addit ibidem: Et in circuitu sedis quatuor animalia plena oculis antè, & retrò. Apocal. 4. num. 6. Suppono nunc cum pluribus Patribus, hos Spiritus esse eisdem cum illis Ezechielis cap. 1. qui oculatis rotis assistebant: quantum enim ibi oculati non dicantur, supposuit id Propheta: expressius verò hæc animalia cap. 10. eiusdem Prophetæ à num. 9. vocantur Cherubim. Fuisse verò vndeque oculatos tenet D. Hieron. ad cap. 1. Sic & Sophronius orat. de excel. Angel. Iustinus quæst. 44. & plures alij. Imò & D. Dionys. de caelesti Hierarch. Cherubinos, & Seraphinos ait, pluribus oculis insigniri. Causam (præter alias, quas iam alij) illam putarem, ut se, quantum creaturæ conditio fert, instar Creatoris ostendant perspicacissimos: nam penitus à Deo comprehensi, suo modo sunt eiusdem comprehensores. Deus ergo, utpote longè simplicior, vnus est oculus, Sol iustitiæ: sicut in cælo Sol, solus collucet: Spiritus beati sunt multoculi, ut sicut Luna stellis cincta, diuinæ claritatis æmuli splendescant. Ludebam aliquando iuuenis de Sole oppetente, & appetente Luna:

Alternam sibi sorte vicem, iam regna Sorori Tradera Sol properat: cupit illa argentea fratris Innumeris oculis aurum supplere cornucum.

At Spiritus illi, nò ab stellis, alienis, scilicet, oculis, lucem emendicant: ipsi sunt antè, retroque multoculi, ut diuini imitentur oculi claritatem.

Huc absque dubio respiciebat D. Epiphanius. Orat. sæpè citata ad Mariam: Anc, gratia plena, qua habes radium de cælo lucidis facibus coruscantem, vepose Solem Christum. Virgo plurimorum nominum, & multocula effecta est, Seraphim incomprehensæ visionis, qua inuenta est velamentum quoddam intellectuale corporis vniuersalis, Cherubim transcendens. Dum Solem diuinum, melioris cæli oculum tenet Luna nostra, in eiusdem perspicacitatem imitandam, redditur multocula: inde instar Seraphinorum incomprehensibili potitur visione: transcendit Cherubinos: & merito: isti enim Arcam alarum vmbraculo tegebant: Maria carne sua velamentum verbo indidit: & incarnatum Verbum, Corpus illud de vniuersalitate potentis singularissimum purissimo suo vtero inumbrauit.

Pergit Ioannes Spiritus suos describens: Et quatuor animalia singula eorum habebant alia sonas in circuitu, & intus plena sunt oculis. n. 8. Oculi erga Deum illi, qui prius antè, & retrò collocabantur, iam reuertuntur intus.

770.

Spiritus Beati, caelestes Argi.

Apoc. 4. Ezech. 1. & 10.

Hieron. Sophron. Iustin. Dionys. Ar.

771.

Maria cur multocula. Epiphanius.

772.

Apoc. 4. Caelestium in circuitu, & intus plena sunt oculis. n. 8. Oculi erga Deum illi, qui prius antè, & retrò collocabantur, iam reuertuntur intus.

intus esse dicuntur : quia, nimirum, obuelantibus in circuitu pennis vix apparebant. Sed, o quid agitis, pennæ? quid perpicacissimos oculos obuelatis? quid inumbratis immortalis illius lucis auidissimos? Erumpite, oculi, prodite foras, bibite nectareos radios Diuinitatis. Bibunt sanè: sed tamen velamento ipso pudorem suum testantur, & reuerentiam, ipsoque metu obiecti visi excellentiam commendant. Andreas saltem in Glossa ordin. de his, tanquam de Seraphinis Isaiæ locutus, (& meritò: ad caput enim sextum Isaiæ alludit Ioannes,) sic scribit: *Quatuor hac animalia, ut magno Dionysio visum est, duabus alis ob id facies suas tegebant, duabus rursus pedes, & duabus tandem mediis volabant: quo hinc constaret, quantum cum metu, & reuerentiâ in sublimiorum rerum theoriâ, & inquisitionem serantur, quam: aque cautione haustos Diuinitatis radios, ad alios interioris ordines, & sedes, non absque Dei iussu transmittere soleant. Quasi essent spiritus isti de suprema Hierarchia, vnde cæteræ solent illuminari.*

Andr.

773.

Epiphanius. Maria viatrix quandoque Seraphinorum visionem excessit.

Quam aliter de Maria his comparata loquitur citatus Epiphanius, subiungens, cur Maria transcendat Cherubim: *Illa enim auertuntur, cum nequeant spirituales ignem Diuinitatis fixis oculis intueri: hæc vero apertis oculis fixè intuens incomprehensibilem, & somno expertem oculum Christi, cum desiderio, & osculo salutabat.* Et quis alius incomprehensibilis ille, & somni expertus oculus Christi, quam Diuinitas: vt supra ex Chrysologo vidisti? De oculis Christi corporeis hæc falsa forent. Hanc ergo quandoque Diuinitatem intimo vnionis osculo, ardenti, & insatiabili desiderio degustabat Maria. Conniuent quodammodo Seraphim, Maria fixis palpebris intuebatur: non quòd non reueretur; sed, vt ita excellentia illius visionem Seraphicam transcendens intelligatur. Quasi velit Epiphanius, vt iam tunc illa transiens Mariana visio, multis numeris angelicæ præstaret, sicut immensis modò iam æterna superat eandem. At, quam rationem congruam assignabis, cur tanti priuilegij domina similem aliquam visionem in Conceptionis instanti non haberet? An, quia pro eodem instanti non esset capax meriti? Nugæ. Concordantia virginei meriti cum hac visione à multis iam facile, & feliciter inuenta.

774.

Maria Verbo diuino similitudo.

Sed neque caret mysterio, quòd ab Epiphanio Spiritus illi cælestes, oculati, nimirum, & Maria multocula referatur tunc, quando Christi Diuinitas *Oculus somni expertus* appellatur: vt dum ad Dei imitationem oculantur, etiam expertes somni adaptentur. Habes igitur in Spiritibus illis, & in Maria multoculos quosdam Argos, & illos veros, longèque fabuloso illo Argo feliciores. Ille aliquando, vt nosti, non iam alternis vigilans, totus confopitus detrunctatur: Maria nostra multocula semper vigilat, vt per omnia diuino Verbo similis euadat. Argi illius somnus torpens, ignauus, cæcus: dormit Maria; sed somnum vigiliâ præstantiorem: ille commissum sibi pignus non custodiuit; hæc vigilantissimè cuncta obseruauit. Dicebat æterna Sapientia, Verbum Dei: *In omnibus requiem quæsiui, & in hereditate Domini morabor.* Eccl. 24. num. 11. Quærit requiem, id est, somnum captat, idque quando in hereditate Domini moratur, quando incarnatum, gentes hereditatem suam acquisiuit? Et quomodo tunc

Eccl. 24.

fidelis commissæ sibi hereditatis custos habeatur? Dormiebat quidem, sed somno vigili, sed ignaui torporis experte oculo. Scilicet, exemplar est Mariæ, quæ post Filium, mortalium omnium perfectior in somno acutissimè vigilauit, & in requie quæsitâ non obtorpuit. Hinc Mariæ verba: *Ego dormio, & cor meum vigilat.* Cant. 5. n. 2. vbi acutissimè Rupertus: *Ego dormio: quid hoc est aliud, nisi illud ipsum, quod alibi dicit habitatrix pectoris tui Sapientia Dei: In omnibus requiem quæsiui? Et quid hæc sunt? Ego dormio, & cor meum vigilat: & in omnibus requiem, &c. nisi optimam partem elegi, reliquis cunctis sollicitudinibus, vel curis sæculi? Et quidem multæ filia, siue multæ animæ taliter dormierunt, vel dormire cupierunt: sed tu dormitationis huius totum obtines ministerium, & vigiliarum cordis totum tenes principatum.* Itaque, nec Moyse, nec Paulus à sensibus abstracti, felicique visæ Diuinitatis sopore absorpti, cum Principe Mariâ possunt comparari, quæ solum æternæ Sapientiæ vigilantissimè soporata comparatur. Minus id: ipsos & Angelos, in hac vigilia, licet non habitualiter, superauit: decebat enim id Mariam: quia in altius longè ministerium electa fuerat.

Cant. 5. Rupert.

775.

Maria oculi quam perspicaces.

Cant. 7.

Et quidem, cum Mariani oculi longè attentius, & purius quam ipsi cælestes Argi, oculati Seraphini, diuino peragendo obsequio adhiberentur: si Virgo in via longè excellentius, quam Angeli in Patria Deum colebat, & non intermisso mentis obtutu Deum venerabatur: cur quandoque saltem tantus aspectus, beatitudinis præmio non frueretur? Laudauit Christus olim maternos oculos dicens: *Oculi tui, sicut piscinæ.* Cant. 7. num. 4. Neque quasuis piscinas intelligas: sed, vt ibidem additur, in *Hesebon*: ex quibus fluuius ingens, vt notarunt Interpretes, dimanabat. Sed cur ingenti aquarum ponderi, & ex multis piscinis congregato, perenniterque emananti Marianus aspectus comparatus? Certè, quia perennis, & indeficiens obtutus ille sacer, & quasi ex multis oculis deriuatus: & benè aquæ potiùs pellucidæ, & argentæ, quam quoduis aliud elementum huc vocantur: quia, sicut fontes, *oculi pratorum* dicuntur, si illimes, & crystallini ebulliant; meritò Mariani oculi semper nitidi, & clari, nulla vsquam fœditate, vt inirio dicebam, obcæcati, fontibus comparantur. Et quidni talis foret multocula nostra Virgo, si in oculorum obsequentium officio multoculis illis Spiritibus Ioannis præponenda? Præiuit in hæc omnia ibi Guillelmus: *His piscinis assimilantur oculi piæ Matris: nam plena erat oculis: & quidem multo plenior, quam quodlibet illorum quatuor animalium, de quibus scriptum est, quòd in circuitu, & intus plena sunt oculis: plena, inquam, erat oculis prouidentia, sine intermissione prouidendi bona non solum coram Deo; sed etiam coram hominibus omnibus. Planè hos oculos eius nullus unquam, vel tenuis carnalis illecebra fumus fuscavit: nullus, vel modicus, emulationis, suæ iracundiæ motus turbauit: sed ad instar aquæ viue puri semper, atque perlucidè fuere: quia nihil in se turbulens, siue peruersum habebant; sed quandam aquæ viue, id est, cælestis gratiæ similitudinem exhibebant.* Sic puri oculi, semper in viâ gratiæ indices, nunquamne raptim gloriam degustarent? Maria longè oculatior, quam Angeli, ad obsequium, ad præmium per-

Guillelm.

totam

totam vitam cæcutiret? Et sanè si semper perlucidè, & gratiam exhibentes ex Guillelmo: etiam in Conceptione tales fuisse, fateatur, necesse est. Tam ergo accelerato gratiæ respectui, quid non acceleratam gloriam ibidem putemus probabiliter?

776.

Oculi Mariani Deum vulnerant, & irabunt.

Cant. 6.

Adde, nunquam gratiorem Deo aspectum creaturarum spiritualem, quam cum illuminatione ardentiorem commouet affectum charitatis: nunquam autem illuminationis affectus vehementiores faces admouet voluntati, quam dum diuina beatitudine resplendet. Cur igitur putemus, nunquam Marianos oculos beato perfusus lumine, qui ita Deo placuerunt, vt spiritus, nostro dicendi modo, oculis Seraphicis in cælo, in terram ad illos raperetur? Audi Christum ad Matrem: *Auerte oculos tuos à me: quia ipsi me auolare fecerunt.* Cantic. 6. n. 4. O quantum Mariæ discrimen à Seraphinis! Isti luminis impotes à Deo reuenter oculos auertunt, & velantur, vt supra dixi: Maria ea est, à qua per amoris hyperbolen Deus ipse oculos auertat, quasi splendore effuso, si fas est dicere, obruatur. Iam est Maria Deo de charitatis exaggeratione, quod Deus de veritatis euentu est Seraphinis. At, cur à tam pulchris oculis auoles, bone Deus? Cur oculos istos deferas, quibus tantum splendoris communicasti! Non inde, inquit, auolo: sed eò auolo. Relinquo cælum, diimitto Seraphinos, vt gratius in vtero Mariano iam inhabitem. Totum didici ex D. Thoma Valent. supra citato: *Qualis fuit oculorum eius pulchritudo, & venustas aspectus, quæ Regem Mæstatis solo intuitu vulnerauit? Vnde ait: Vulnerasti cor meum, soror mea, in vno oculorum tuorum: & quasi non valens aspectum pulcherrimum sustinere, vulneratus clamat: Auerte oculos tuos à me: ipsi me auolare fecerunt. Vnde auolare nisi à sinu Patris in vterum Virginis Matris? Ridiculum est, putare, aliquando hos oculos caligasse: feuerim, aliquando beatos non fuisse, quor deinde sic placerent, vt vel etiam cælestibus obtutibus præponerentur: ex lumine enim, & feruore ab his intermissis visionibus relicto Maria in tantum profuit, de quo postea. Si verò Deum sic trahere, maius est oculorum Virginis encomium, quam si in Conceptione beatificarentur: cur inuideret secundum, qui primum contulit, cum id huius negotij reparatrici conuenientissimum (de quo supra n. 762.) esse videatur?*

Thom. Val.

777.

A Maria nobis lux, & oculi.

Quid.

Sed pende adhuc ab Argo aliud, quod in multocula nostra Deipara veniat considerandum. Occiso Argo (fert fabella) omnes illius oculos pauoni suo ornando Iuno transfudit: Ouid. 1. Metam. *Arge, iaces, quòdque in tot lumina lumè habebas, Exinctū est, ceniūque oculos nox occupat una. Excipit hos, volucrisque suæ Saturnia pennis Collocat, & gemmis caudam stellantibus implet.* Longè melius, & veriùs immaculatæ nostræ Columbæ datum à Deo putarem, quidquid lucis, & oculatæ perpicacitatis in Adamo sibi, & nobis extinctum est: inde verè multocula; quia in illâ lumina nostra extincta, & obcæcata longè feliciùs reuixere, vt ab illa nobis faustè restituantur. Faciunt huc verba citati Epiphaniij: *Præclare puella Maria, nomen interpretatur illustrata, & P intus de Concept. B.M.V.*

ut pote, quæ illustrata sit à Filio Dei, & cunctos usque ad terminos terra, credentes Trinitati illuminauerit. Quasi ad Mariam tota lucis, congeries reduceretur, vt ab illa, tanquam à præcipuâ gratiæ Christi dispensatrice, totus obcæcatus Orbis illustraretur.

778.

Maria quantum præstet iustis omnibus. Cant. 4.

Guillelm.

Hinc est, vt iusti omnes, conceptâ iam luce, multoculi, Argi feliciores neuitquam valeant cum Maria comparari. Redeant iterum illa Christi verba, ad quæ Thomas alludit: *Vulnerasti cor meum, soror mea Sponsa: vulnerasti cor meum in vno oculorum tuorum.* Cant. 4. n. 9. Vnum oculorum dicitur: quia pari, & vno ictu, tot illi oculi in rectissimum scopum collimabant: vt iam instar Diuinitatis, tot oculi, vnus; & tota oculus Maria videretur. Sed, cur ita? Cur vni Mariæ tantâ vis oculorum tribuatur, vt Deum ipsum percussum, & sua uiter gerat detriumphatum? Quia, licet iusti perfectiores (in prædictis hucusque oculatis animalibus etiam intellecti) acutiùs aciem intendant, & inuigilent; hebetes tamen sunt, & penè cæci, si cum Deipara veniant comparandi. Guillelmus ad hunc locum: *De quatuor pennatis animalibus, quæ Sanctorum typum tenent, legitur, in circuitu, & intus plena oculis esse; hoc est, piarum sollicitudine curarum, quibus non tantum sibi, sed etiam aliis inuigilant. Quid frustra malignus expandit rete ante oculos eorum? Vndique sunt eorum oculi aperti. Frustrâ iacitur rete ante oculos pennatorum. Quis tam plenus oculis, quam Mater luminis? Quis pari sollicitudine sibi, & aliis inuigilauit, ac Mater pietatis? Quid igitur circa Dei Filium, in similitudine carnis peccati de se natum pia Mater propensioris cura credenda est adhibuisse? Hæc circa Filium iam deuote sollicitudinis, & tam sollicita deuotionis uigilantia, fuit scilicet vnus, quo Sponsum vulnerauit. Quasi, licet oculorum cæterorum vigilantia iustos omnes Maria superaret? hoc tamen summo perè splenderet, quo piissimè circa Natum inuigilabat, quo dulcissime Natum vulnerabat.*

779.

Maria Angelis longe præstat.

Quid igitur piissimum Filium, minus in Matrem sollicitum existimemus? Quid latentes Diuinitatis suæ thesauros Matri, dum vixit, occultantem præsumamus? Cur, si pro conditione viæ raptim potuit vigilantissimam, & deuotissimam sibi mentem beatificare, non beatificaret? Qui seruos ab initio sæculi beavit, cur Matri hoc priuilegium in suæ Conceptionis initio denegaret? An, quia viatrix? Via quidem in pura creatura habitualement respuat beatitudinem, non transeuntem. Si Moyse, si Paulo aliquando hanc concessam, cum Angelico Doctore tenent alij: Mariæ, cui longè maiora priuilegia debentur, initio ipso cõcedatur, decentissimum est. Concessa ergo illi, & licet raptim; tamen quoad intentionem supra etiam ipsos Angelos excellentior: vt, sicut Deipara gratia in ipsa Conceptione angelicam omnem multis numeris præcedit; sic & præcedere gloriam inferamus. Nimirum, semen gloriæ, gratia est: & licet in via solum de felicissimo abortu prodeat in gloriæ fructum; non tamen fructum degenerem, & adulterinum produxisse existimarem. Decebat hoc Angelorum Reginam, de cuius dignitate sic concludit Epiphanius: *Exercitatus Angelorum, qui sunt scabellum pedum Christi, procidentes, nec videre possunt, nec contingere: hæc uero labra labris canisungens, incomprehensum salutabat.*

Epiph.

R

Timendum

780.

Cant. 5. Cur inſi-
Duo in pupil-
la.

Timendum ergo nobis, ne lædamus hos oculos Marianos, quos tãti apud Deum fuiſſe recognoſcimus. Refricemus memoriam vocari Chriſti oculos columbas, Cant. 5. n. 1. 2. & cõtra in eodem Cant. paſſim Mariæ dici, oculis tui columbarum; id eſt, oculi tui oculorum ſunt oculi illorum, qui columbæ vocantur: id eſt, ſunt oculi oculorum Chriſti: oculi autem oculorum, nihil aliud ſunt, quàm pupilla, vt initio vidimus ex Philone. Vt dum diuinam noſtram tangimus multoculam, pupillam oculorum Chriſti tangere videamur. Parum eſt, ſi ab hæc pupillã culpam remoueamus, parum ſi cæcitatem originis excludamus: ſatis, & pluſquàm ſatis læditur, ſi quæuis minùs decens, decentis perfectionis priuatio, tanquàm nubecula illi impingatur. Hæſi aliquando ad illam amoris teneritudinem, qua Deus erga iuſtos fertur: *Qui enim tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.* Zachar. 2. n. 8. cur tota amoris comparatio ad oculos deferretur, cùm ſuauiùs ab imo pectore, à viſceribus dulciſſimis ſumenda videretur. In oculis gerere dicimur, quidquid in pretio: in ipſo pectoris medullio, quidquid in amore habetur, collocamus. Cur ergo, ab oculis, & pupillis tenerimus diuinæ pietatis affectus exprimat? Grauius Saluianus lib. 8. de proud. *Ad exprimendam teneritudinem pietatis ſua, tenerrimam partem humani corporis nominauit: vt apertiſſimè intelligeremus, eum tam parua Sanctorum ſuorum contumeliã lædi, quàm paruo verberis tactu humani viſus acies laderetur.* Et quanto id meliùs in Sancta Sanctorum, Diuarum Diua? Delicatiſſima res eſt Maria: caueamus, pupillam diuini oculi ſolo culpæ puluere cõdaram, aut flagello ſeruitutis pulſatam, læſam exiſtimare: minimo tactu læditur, quauis minùs decenti exiſtimatione offenditur: veneremur illæſam; pupillam enim ſuaſſimam tutor, & tuitor Deus cuſtodit ſedulò.

Zachar. 2.

Saluian.

§. III.

Natura humana ſerpentis oculis, & arte fascinata, Maria-
no aspectu ſanatur.

781.

Fascinus un-
de ſuo.

VIDIMVS hucvſque naturam humanam cæcam, & viſionis beatæ iure priuatam à protoparentibus deriuari: quàmque aliter Maria oriatur, oſtendere conabamur. Si verò humanæ miſeriæ prædictæ priorem cauſam inquiremus, occurrent ſerpentis oculi venenantes, infauſtoque fascino Euam deperdentès. Quis ergo putet infelices perditis huius cauſæ influxus paſſam Deiparam, quæ in tanti morbi antidotum paratur? Quis putet ſerpentis oculis venenatam, quæ aspectu ſuo hunc fascino auertit? Id vt meliùs capias, cape priùs, quomodo fascino iniiciatur: de quo audiendus Heliodor. lib. 1. *Æthiop. hiſt. Vbi aliquis liuore percitus res pulchras inuenerit, circumſtãntem aërem qualitate malefica replet, ac proprium ſpiritus acerbitatis plenum, in proximam quenque conſorquet: ſpiritus autem, vſpote*

Heliodor.

ſubtilis, ad ſpiritus vſque, & medullas ipſas peruadit: ac plerique morbus fit inuidia, & proprium accipit nomen fascinationis. Nunc breuiter ad rem propoſitam.

Produxit Deus Euam gratiã cumulatiſſimam, nec ſcientiã, provt ſexui erat expediens, deſtitutam: hanc tamen vix friuolis aggreditur Dæmon verbis, cùm ſubitò proſternit. Et vnde in robore tanto, tanta fragilitas? Vnde vis tanta, tam facile ſuccubit? Nimirum, fascino omninò vires enervat, & vt paſſim videmus, ſubito languore collabuntur fascino. Quid faceret miſera Eua, ſi priùs à ſerpentis oculis, fascino peſtilentem; quàm ab illius ore, verba combibit venenata: *Certe ſerpens ille callidior cunctis animantibus terra.* Genef. 3. n. 1. licet in genere ſerpens; ſed tamen de peſtifera ſpecie baſiliſcorũ, priùs oculis, quàm lingua venenauit; & iam de fascino fragilẽ, facile venenato ſermone deturbauit. Fauet D. Bernard. in Pl. Bernard. 90. *Baſiliſcus, vt aiunt, venenum oculo gerit, peſſimum animal, & pra omnibus execrabile. Noſſe cupis oculum venenatum, oculum nequam, oculum fascinoſum? inuidiam cogitaſſo: quid verò inuidere, niſi malum videre eſt? Si non eſſet baſiliſcus; nunquam per eius inuidiam mors intraſſet in Orbem terrarum.* Ecquis alius inuidus iſte baſiliſcus niſi Dæmon, cuius ſuaſu culpa, & inde mors in Orbem dimanauit? Oculus iſte nequam, oculus fascinoſus inuicem perditionis noſtræ fuit.

782.

Dæmon
naturam fascinoſi-
nauit.

Genef. 3.

Bernard.

783.

Fascini noſtri
rius, non poſſit tua miſeratio ſuum retardare effe-
remedium; &
Matin.

Audi nunc medicinam à Bernardo in Medit. ſuper Salue Regina. vbi ita ad Mariam: *Non dubitamus, Domina, quin ſi noſtras aſpexeris miſerius, non poſſit tua miſeratio ſuum retardare effectum: & facere mirabiles, & amabiles illi tuorum radij oculorum, (quibus nos allicis ad amorem, & ad plenam ducis ſalutem,) ne venenatos oculos baſiliſci timeamus.* Et contendes fascinoſam Mariam ſerpentis oculis, vt in prædictam veniret cæcitatem; cuius oculis fascinoſes illæ palpebræ remouentur? Ab aliis miſeria eſſluxit, ab aliis miſeratio ſperatur: inde venenum, antidotus hinc ſtillat: inde tremor mortis venit, hinc timor damni ſimilis effugatur.

784.

Cant. 4.
Iuſtorũ oculi
ſaluat.

Sponſæ oculos, id eſt, congregationis iuſtorum aspectum commendaturus Chriſtus, ſic ait: *Oculi tui columbarum, abſque eo, quod intrinſecus latet.* Cant. 4. n. 1. Latet hucvſque, quidnam ſit iſtud, quod in oculis iuſtorum latens tantoperè commendatur: vnde enim in hunc latentem affectum ſic audis rapiatur Chriſtus, qui iuſtorum ſuorum dotibus tunc præcipuè ſolet delectari, cùm in proximorum ſalutem manifeſtantur? Ego crederem, latere quidem affectum, ſiue dotè illam; non tamen latere effectum vtiliſſimum: latet affectio illa, arcana eſt vis: inde tamen manifeſta ſalutis opera emanant. Ecquæ iſta? Diſce ex Ambroſio ibi de his oculis, ſiue columbis ſic locuto: *Si tanta vis in naturalibus eſt, vt animal viſum proſit ictericis, ita vt morti quoque cornu eius animantis prodeſſe dicatur, ſi fuerit demonſtratum his, qui in eiſmodi paſſionem inciderint: dubitare poſſumus, quod inſi ſane aspectus, cuius ſunt oculi ſicut colubæ ſimplices, & pudici? Ergo animal vile irrationale tantam virtutè habet, vt ſanare hominem poſſit momento exiguo, quo videtur: homo iuſtus, ſi tamen eum ſide aſpiciatur ab eo, qui vtilitatem ab eo percipere deſiderat, nihil conſert? Nonne vel ipſi oculo: vradu virtutem quandam videntur inſundere illi, qui fidelitatem*

Ambroſ.

109

ter eum videre deſiderant? Pende vltima verba, vt ſicut fascinoſes oculi venenum iaculantur, ſic ex columbinis iuſtorum oculis effluere ſanitatem agnoſcamus. Vis ergo illa, & virtus, tam manifeſta, & ſalutaris effectus productiua, latens in oculis credenda commendari.

785.

Claudian.
Naturales
Maria oculi,
cur viridantur.

Epiph. ian.

Et quanto id excellentius in Maria? De phœnice dixerat Claudianus: *Arcanum radiant oculi iubar.* Quid Sanctorum Phœnix Maria non radiet arcantum? Quale ab illis oculis iubar non proueniat? Latet etiam Angelis excellentiæ interioris aspectus Mariani: at intuentis ſalutares affectus quàm manifeſti? Quid non ſperes ab interioribus eius oculis miſericordiæ, quando etiam exteriores miſericordiã videntur circunveſtiri? Epiphanius alius iunior Conſtantinop. apud Caniſ. lib. 1. cap. 15. de pulchritudine externa, Maria: *Colore fuiſt triticum referente, capillo ſtano, oculis acribus, ſubſtans, & tanquàm oliua colore pupil- las in eis habens: ſupercilia erant inflexa, & decenter nigra.* Non vtcunq; viſcebant oculiſed oliuæ colore vernabant, vt ipſo intuitu pacem referre Orbi videretur. Benè Mariae oculi columbas imitantur, cùm vterque inſtar feliciſ illius diluuij columbæ, ſub viridi, & viuo oliuæ ramo ſerentitatem nunciat animabus. Pulchrè oculi oliuæ colore inſciuntur, vt ſicut oculi icterici, qui aurigine, ſiue morbo regio laborant, quidquid vident, ſcædo quodam videntur imbuere virore: ſic Maria nihil videat, quod pace non beet, miſericordiã non veltiat. Conſcientiam, ſanctam deſcribens Cellenſis lib. de Conſc. cap. 3. ſic ſubdit: *Eſt itaque procerã ſtatura propter longanimitatem: habet oculos ſmaragdinos propter caſtitaſis perpetuum virorem.* Omni ſmaragdo pulchrior Virginis noſtræ oliua, meliori pudicitia virore, & ſalute contra venenum miſã pretioſior.

Cellenſ.

786.

Fascinus in-
cantatorius.

Sap. 4.

Chryſoſt.

Hæc breuiter de vulgari fascino, quo quaſi ebibito ab oculis veneno contabescitur, de quo in alio Opere plura cumulabo. Venio ad aliud fascinoſi genus profanis Scriptoribus minùs notum, quo per incantationem meræ quædam præſtigia oculis ingeruntur, vt deluſa acie, aliter quàm in ſe eſt, obiectum intueantur. Eſt hoc illud Sap. 4. num. 12. *Fascinatio enim nugacitatis obſcurat bona: & inconstantia concupiſcentia tranſuertit ſenſum ſine malitiã.* Bonorum quippe fragillum nugacitate, vera ſpiritus bona obſcurantur: Dæmonque incantatã, & tranſuerſã concupiſcentiã fascino iaculans, mira arte aciem mentis enervat; & obducit præſtigias, vt vera pro falſis, & falſa bona habeat pro veriſſimis. Idèd Chryſoſt. homil. 8. ad Pop. *Quoſque ſatietaſtem non capimus inexplebilis huius cupidi-tatis? quid habet aurum boni? in hoc conſternatus ſum: fascinoſa quadam eſt eiſmodi res, quod aurum, & argentum nobis tantum pendantur.* Ita eſt: incantatorio enim hoc fascino Dæmon pallidum lutum, cœnum duriuſculum (nihil aliud aurum eſt) ob oculos proponit amandum, ſed imponit.

787.

Genef. 2.
Natura hu-
mana patitur
preſtigias.

Ab Eua origo mali. Creat Deus inter omnia, quæ erant valdè bona, arbores multas in Paradifo bonas, & bonis fructibus onuſtas: vetitam autem arborem, ſcientia boni, & mali, Genef. 2. n. 17. appellauit. Crederem, vt ipſo nomine Euam ab eius eſu deterreret: quæ enim maior inſcitia, Pintus de Concept. B. M. V.

quàm ſapida vndique poma prætermittere; & illis ſolum, quæ bonum cum malo ſimul immiſcebant, inhiare: Benè Bernard. lib. de grad. hum. *Omne lignum Paradifi tibi conceditur ad veſcendum, præter illud, quod dicitur ſcientia boni, & mali: ſi enim cætera bona ſunt, quid opus eſt eade de ligno, quod ſapit etiam malum?* Et tamen relictiſ cæteris omnibus, huic vni inhiat gulofa fœmina. Quòd properas, perditiffima? Siſte pedem, cohibe manum. Haud valet iam: quia incantata, & diro quodam fascino mens deluſa, bonum mali inſtar, & malum inſtar boni, præſtigiarum vi conſuſis imaginibus cognoſcebat. Innuit Philo Iud. lib. de opif. Mundi, in ſerpente voluptatem intellgens: *Voluptas ſuaſ p. alt. gias, & fraudes non audet viro admoliri, ſed fœmina, & per hanc illi: d. q. admodum appoſitè, efficacitè que: in nobis enim quaſi vir eſt mens, ſenſus quaſi fœmina.* Quia oculi præſtigiis ſerpentis fascinoſi, mentis aciem ſolent fascinoſare, ne cæcutiens obiecta queat diſcernere.

Bernard.

Philo Iud.

788.

Genef. 3.
Preſtigiarum
harum eſſe-
tius.

D. Ambr.

Colligitur id ipſum ex eodem Textu: *Vidit igitur mulier, quod bonum eſt lignum ad veſcendum.* cap. 3. n. 6. Viderat colorem eius, & pulchritudinem; at non guſtatar: vnde ergo etiam gutturi eſſe bonum præſumebat? Delirabat iam mens, & fascino deluſa certi iudicij impos reddebatur. D. Ambroſ. lib. de Parad. cap. 13. *Inſtimo auctor iudicij, quæ de eo, quod non guſtauerit, iudicabat: & idèd non facile, niſi quod diligenter pertractauerimus, quod interiori probare in u. aff. è u. videtur ad opus aliquod eſſe ſumendum.* Miſera Eua inſtimo, & fascinoſo iudicio, quomodo probabili, aut probato affectu vteretur? Sed illud magis mirum, eovſque has præſtigias irrepreſſiſ, vt fascinoſa mente, ſenſus etiam diſtinguendis obiectis relinqueret conſuſos: quæ enim ratione, niſi aberrante, potuit oculis diſcernendi ſaporis ingenium credere communicatum? Benè Galfr. ad cap. 5. lib. 4. Reg. apud Tilm. *Peccauit Eua per viſum lignum verum intuens: ſic oculis delectata, vt neſcio, quomodo viderit, quod ſuæ foret, etiam ad veſcendum.* Non quidem vidit dulcedinem: neque enim extra obiectum reapse ſenſus raptus eſt: tunc raptus mens, per ſenſum ſpecies à præſtigiatoſe factas ebibendo, id dedit oculis, vt etiam obiecta guſtus ſibi percepta eſſe viderentur: quaſi falſo quodam miraculo potentia extra obiectum eleuaretur.

Galfrid.

789.

Effectus aliq.

Sed, quid mirum, oculis crederet de ſapore, quæ præſumpto ſapori crediderat de Diuinitate? Ecquis potentior fascinoſi incantatio, quàm quæ ſic eludit Euam, vt putaret tam ſubitò Diuinitate creatam naturam implendam, quàm breuiter venter eſca repletur? Scilicet, temperat Dæmon venenum ſuum, id eſt, vetitum pomum ſic fucarat, vt menti Diuinitate, ſapore oculis blandiri videretur: tunc immiſſa per oculos Diuinitatis ſpes, quidni ad eſum, ſiue mortem, iam guſtum ſollicitaret? Idèd Chryſoſt. ibi hom. 16. *Vt Diuinitatem mente ſua imaginata eſt, ad eſum properauit: & illuc poſteã ſiſit, & cogitationem, & mentem: & nihil aliud conſiderabat, quàm vt calicem à maligno Dæmone temperatum potaret.* De hoc etiam fascino, in ſuprà promiſſo Opere, plura congero. Habes itaque eluſos oculos Euæ, & inde fascinoſam mentem, & tenebrosam Dæmonis præſtigiis incantatam: nunc pende antidotum mali tanti à Mariã. D. Bernard. ſuprà citatus n. 783. *O Eua oculi venenati, cur non offeris*

Chryſoſt.

Harum præ-
ſtigiãũ an-
tidotus à
Mariã.

Bernard.

offeris vos oculis Virginis, si vultis perfectam recipere medicinam? nato suorum claritas oculorum tenebras expellit, effugat cateruas Damonum, purgat vitia mentium, corda congelata accendit, & demum ad caelestia trahit. O quam beati, o Domina, quos tui viderint oculi! hos ergo oculos ad nos converte. Non fascinavit ergo hos oculos Damon: hanc mentem præstigiis tenebris non obcaecavit: viderunt semper lucem, qui lucem fundunt: imò & congruum, ut tanto muneri producti in ipsa productione oculi illi interiores diuina beatitudine fruerentur: quidni enim illis Deus communicetur, qui diuinorum oculorum naturam videntur participare? De Dei oculis Ambros. in Psalm. 36. *Oculi eius lux sunt, quos aspicit, illuminat.* Vide, quæ plura dixi de Dei oculis in Canticum meo Tropologico.

S. IV.

Ab hoc fascino peccator in phantasticis bonis æstimat soliditatem: est contra in solidis, inanitatem: id simul pessimum.

790.

Peccator in phantastico solidum æstimat.

SE prius quam ad alia transeamus; (dabitur enim hoc obiter etiam formandis moribus, ne semper apodictica ratiocinatio desipiat) quæ duo grauißima damna ab hoc posteriori fascino nobis proueniant, trutinemus: ut inde, quantum apud nos, allato remedio, posuerit Deipara beneficium, melius agnoscat: hinc enim efficaciter, ni fallor, probatur, quales sint oculi illi, quamque digni, quibus summum illud videndi Dei priuilegium non inuideretur. Duo diuina Sapiencia dicit, ex mentis, siue internorum oculorum fascinatione exorta mala: solidi, nimirum, boni obsecrationem, & sensus peruerfionem: ibi, ut in solido bono præstigiis obsecrato, homo inanitatem putet: hic, ut in vero malo, gloriæque phantastica soliditatem reputet inueniri. Utrobique fanè delusus, dum nihil verè dispiciens, hoc suspicit, illud despicit. Argumentorum aliquorum sophismata irridebat, saltem ridebat Seneca epist. 41. quæ tamen dum decipiunt, placent ob argutiam: *Sic est, inquit: sine noxia decipiunt: quomodo præstigatorum acetabula, & calculi, in quibus fallacia ipsa deleta.* Illudunt planè oculis acetabula; & tamen sensus illuso, fit ludus voluptatis: quia, dum noscitur falsitas, nemo fallitur. Ast, quam deploranda illa mentis cæcitas, quæ deceptos sensus non corrigit, admiratur præstigiis, veneratur ut vera, quæ vereri ut falsissima deberet? Proh fascinatam humanam mentem, quæ cum sensu delirat, quam præstigiæ illaqueant infaultæ, ut in phantasticis æstimet soliditatem! De hoc prius agendum, infra de alio.

791.

2. Cor. 7.

Hoc ergo erat, quod monebat Apostolus: *Qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur: præterit enim figura huius mundi.* 1. Cor. 7. n. 31. Sed, cor, inquis, mundi bonæ, figuræ, & non soli-

ditates appellantur? Quid gemâ solidius: quid auro realius: quid vnquam tot à Deo productis substantiis substantialius? Cur ergo figuratiue inanitates istæ appellantur? Verè substantia, & soliditas in his est; sed tamen, quæ æterna illa, & longè solidiora bona nobis figurent: id ergo per summum facinus, & fascinantes præstigiis facit Damon, ut contenti his bonis figuratiuis, solida illa caelestia spernamus: & sic figuratiua ista nobis effingit pretiosa, ut non tanquam figuras meliorum; sed ipsa, tanquam meliora illa æstimemus, neque recuperandis æternis desudemus. Sic solent venatores obiecta vitrea sphaerula insecutas tygrides retardare: vnde Claud. 3. de Rap. *Et vitrea tardatur imagine forme.*

Dum enim mater se aspicit ad speculum, immiffa sui imagine, catulum in sphaera inclusum æstimans, figuræ vanæ studens ab insequendo viro, catuli sui raptore, detinetur. Hieron. ibi. *Hoc jaculum quasi umbra pertransiit: nolue ergo de eo multum esse solliciti, ne huius possessione perdatis eternam; & figuram querentes, incipias amittere veritatem.* Sed hæc verba Hieronymi, subtiliorem adhuc aliam continent explicationem, de qua alibi.

In præsentiarum verò ponderandum adhuc illud, præterit: neque enim solum vult Apostolus, phantasticam hanc gloriam, & figuram inanem breuiter præterire, & auolare: sed, quemadmodum præstigiatores in vna, eademque re viliffima, versatili arte (ideò vocamus: *in ego de passe passe*) nunc has, nunc illas species illaqueandis oculis solent exhibere: ita ut licet formæ prætereant, non tamen res pereat, iterum atque iterum transformanda: sic se habeat mundus. Vidit, puto, D. Paulinus epist. 2. post multa: *Tota huius mundi figura, quæ præterit, & per oculos corda prolecat, Zaboliis præterita rebus in qualibet sui specie, laqueus mentis, & gladius est.* Itaque eadem figura sic præterit, & conuoluitur, ut nouas, ac nouas præstigiatrix arte species subire videatur: vna est totus mundus in ipsa sua substantiâ vmbra: figuræ: quæ deinde, quamuis mutet speciem, sub quauis mentem dementat, animam exanimat, captando laqueus, gladius trucidando. Faut etiam ibi Caietanus: *Præterit, pro decipit: quia fallax est figura: hoc est forma, seu habitus apparens mundi huius.* Nam, quomodo, quæso, decipit id, quod præterit: nisi dum semper aliud, & aliud se ostentat, ut ipsa præteritio fit illusio?

Renunciarant Galatæ Pauli doctrinæ, ad quos tunc Apostolus: *O insensati Galatæ, quis vos fascinavit?* cap. 3. num. 1. Si quod recentes in fide, tanquam paruuli, doctrinæ lac naufragante stomacho euomerunt; fascinati hoc loco Galatæ dicerentur; certè non tam insensati, quam de ignaua infantia teneri, & molles videbantur dicendi. Cur ergo tunc maximè fascinosos vocat, cum arguit insensatos? Quia non loquitur de fascino illo primo pueris ut plurimum nociuo: sed de hoc secundo, fascino sensus ludificante. Quidni ergo insensati, qui verum spiritualium sensuum vsum amiserunt? Nimirum, vmbra, & figuram Mosaicæ legis amplexi, in vacua iam forma adhuc soliditatem reputabant: & de inani circuncisionem adhuc, tanquam filij Abraham, volebant gloriari,

Mundus cur figura dicitur.

Claud.

Hieron.

792.

Mundi gloria ludus præstingens oculos.

D. Paulin.

Caietan.

793.

Galat.

Fascinus magicum.

Thom. Aq.

794.

In Annunc. Maria.

Luc.

D. Ambr.

795.

Mundus deservit esse inquit. Cant. 8.

Gillibert.

796.

Psal. 93.

gloriari, legemque terrena promittentem, tanquam solidi boni colebant dispensatricem: idè ibi D. Thomas Aquinas ex Glossa: *Fascinatio proprie dicitur ludificatio sensus, quæ per artes magicas fieri consuevit: puta, cum hominem facit aspectibus aliorum apparere leonem, vel cornutum.* Sic per fascinum promiffa legis vacua, Galatis, tanquam plenissima, apparebant.

Nouerat planè fascinationis nostræ, & vmbra: figuræ gloriolæ conditionem diuinus Parens, nullaque re alia magis humanum genus laborare, quam dum præstigiis cæcum, vanam vmbra pro solido gloriæ pondere amplexabatur: idè eodem tenore remedium allaturus, Paranymphe ore sic destinata Matri nunciauit: *Spiritus Sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Luc. 1. n. 35. Cur enim dator lucis, non potius lucem perfunderet, quam vmbra obuolaret: nisi, quia diuinâ vmbra (quæ Sol solidus) vanam gloriæ nostræ vmbra, & phantasticam splendorem, in ipso mundi ingressu volebat expulsam? D. Ambr. Serm. 5. in Psalm. 118. *Non hæc vita perfecta est; sed hæc vita in vmbra est: ideo ut homo Christus Iesus ex Virgine nasceretur, obumbravit virtus Altissimi Mariam profuturam: quia in vmbra descendit, ab umbra incipiens operari salutem hominis, & consummationis claritate Solis æterni.* Et tamen perseuerat adhuc in nobis hoc ludibrium: & vmbra, quæ Mariam beatificauit, vmbra: figuræ aliquorum gloriæ illuminare culpâ suâ non potuit: cumque vmbra sequantur, nec allequantur vnquam, adhuc desipiunt.

Ascendebat iam feliciffima illa Anima coronanda, diuini Sponsi puriffimo, & æterno thalamo fructura: & ecce applaudunt progredienti Spiritus caelestes exclamantes: *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto?* Can. 8. num. 5. Sed, ohe, quod tenditis applaudentes? Si urbem attenditis, ab Ierusalem ascendit, quæ Orbis delictum, Regina ciuitas, structuræ miraculum. Si ad campos, ibi per totum Canticum ridentes segetes, vineæ fecundæ, balsamæ arbores, flores suauiffimi, irrigui horti, fontes viui, flumina limpida passim describuntur. Hoccine sterile desertum, eremus squallefcens? Omnino. Insultant sublannantes Angeli nobis, qui inania hæc bona pro solidis reputamus: congratulantur Sponsæ, quæ mundum, ut par erat, desertum reputabat: quasi idè in tantum gloriæ cumulum ascenderet, quod pestilenti fascino amoto vmbra: figuræ ista, ut erant, recognouit. Gillibert. acutè Serm. 15. *Desertum, aridum, & sterile putat, seculum omne hoc, per quod ascendit. Et quam ratione nobis factus est deserti huius odor, sicut odor agri pleni, & quasi ei benedixerit Dominus? Quantos trahit ad se deserti huius odor, & tenet, ne possint auelli? Odor iste, odor mortis ad mortem: inanitas est, quam patitur vbertatem.* O verè Sodomitica poma, aspectu quodam vmbra: figuræ pulcherrima, tactu in sulphureum fumum euanescentia! Et tamen pro vana hac vbertate, vbertatem caelestis patriæ plenam vilipendimus. En vis fascino, omnia inania sunt: & tamen tanquam solida ambiuntur hominibus.

Hinc insta illa Dauidis querela: *Vsq; quò peccatores, Domine, vsque quò peccatores cloriantur?* Psalm. 93. num. 3. Non tam queritur, quod Pintus de Concept. B. M. V.

aliquando gloriatur: sed quod tandiu gloriatur, merito lamentatur. Vocamus laruas vmbra: figuræ, phantastica illa terculamenta, vanæque imagines, quibus Dæmones, inscios solent perterere. Talis est gloria peccatoris, vmbra: figuræ, & phantastica, in fumum, si tangatur, euanescent. Quid ergo non deplorant homines id toties experti, delusi adhuc? D. Ambros. lib. 3. de interp. pol. cap. 1. ad hunc locum: *Quod hic habeant vmbra: figuræ gloriam; ubi de seculo excefferint, fructum consolationis habere non possunt.* Sed emphaticoteron adhuc, quod idem Psaltes sceptriger habet Psalm. 36. n. 20. de his talibus: *Deficientes quasi fumus deficient.* Non solum gloriam istam fumo de inanitate comparauit, dum fumus constat; sed etiam deficientis fumi tenori, deficientem gloriam voluit similem. Cur ita? Ut quando gloria maior, & ad apicem euecta existimatur solidior; tunc inanius, & peritura cognoscatur. Vidistin' aliquando gigantes fumi nubes è camino ingenti caelum petere, terrigenarum prifcorum malè pertinaces æmulas? Et tamen non potiori fulmine, quam suo ipso in superius allaplu concutiuntur. Fumus, quod altius tendit, ed soluitur facilius: quanto superbiorem putes de sublimitate, tanto noueris de rarefactione inaniorem: & tamen humanus oculus fascinatus in gloriis omni fumo vanioribus, sublimiorem illam inanitatem, tanquam solidum lucis splendorem veneratur. D. Gregor. lib. 1. Registri, cap. 5. ibi: *Fumus ascendendo deficit, & se se dilatando euanescit. Sic, videlicet, fit, cum peccatoris vitam præfens felicitas comitatur: quia, unde ostenditur, & acrius, inde agitur, ut non sit.* Nunquam minus est felicitas, quam cum altior, & plenior ostenditur: quia, cum semper merum nihil sit, tunc meracius nihil, cum magis est felicitas. O præstigiatrix potentiam ad illudendum!

Euerfa Babylone, id est, mundi splendore iam prostrato: hæc stupentes eius Principes dicuntur prolaturi: *Babylon dilecta mea, posita est mihi in miraculum.* Isai. cap. 21. num. 4. Tunc illis miraculum est, cum euerfa iacet, cum corrui miseranda. Et cur non potius, quando populorum Regina, Domina gentium? Quando palatiis nobilis, fortis turribus, mœnibus cincta, in quibus horti illi pensiles decantati, arbores ingentis census, ibi iactis radicibus, quod alia, non nisi improbè culmina erigerent? Nimirum, quia iam poenâ ipsâ prudentiores loquuntur, & quidnam fuisset dilecta illa olim Babylone, agnoscebant. Vere quidem nihil, sed incantatorio fascino miraculum apparet: idè enim mundus miraculum appellatur: quia mentem incantat, & præstigiator falsum pro vero inculcat. Pulchrè Stephanus Cantuar. apud God. lib. 1. cap. 3. Machab. ad hunc locum, licet Prophætæ contextum non curaret: *Babylon facta est in miraculum: mundus irabilis est, qui quasi præstigiator phantasmata mouet.* Si vulgò similia ludificantium horum artificum opera, solemus adulterina miracula appellare: quid ergo in mundo magis mirum, quam sub vacua figura, imò sub inani nomine soliditatem aliquam representare? Vnde & capies illud eiusdem Vatis cap. 14. num. 22. de irato Deo: *Perdam Babylonis nomen, & reliquias, & germen.*

Mundi gloria, umbra, fumus.

D. Ambr.

Psal. 36.

Humana gloria cumulus, casus est.

D. Gregor.

797.

Isaiæ 21. Mundus cur miraculum appellatur.

Cantuar.

Isaiæ 14.

Gloria hu-
mana, non in
res, quam no-
men est.

798.

Ecclef. 1.

Nicetas.

Cur enim non potius ipsa Babylos; sed solum eius nomen dicitur euertendum: nisi, quia in hac mundi Babylone, nihil præter inane nomen reperitur? Id iam confirmo, & quale illud miraculi, aperio.

Dicebat Ecclesiastes 1. n. 2. Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. In Græco est *ματαιότης*. Sed quid proprie *ματαιότης*? Hæc Græca vocula, quantum ad inanitatem præsentem habeat ponderis, aperuit feliciter Nicetas ad illud Nazianzeni Orat. contra Iulian. *Δια τι ἀγαπᾷτε τὰ ματαια;* id est, *Vt quid diligitis vana?* Quod desumitur ex Psalm. 4. num. 7. vbi est: *Vt quid diligitis vanitatem.* Ergo Nicetas fideliter expositus ita habet: *Vanum dicitur, quod vacuum est: quando nomen quidem est; res autem significata nomine non est. Sic nomen est diuitiarum, cum tamen in diuitiis, præter hoc nomen, substantia nulla sit. Sic nomen gloria, nomen imperij, vbi nihil præter tenue, solumque nomen reperitur.* Hoc ergo est, quod voluit Ecclesiastes, dum res omnes vanitatem vanitatum appellandas voluit: vt titulos sine re, & inania esse vocabula agnoscamus. Nimirum, sunt ista fascinatricis artis miracula. Deus in Scriptura dicitur vocare illa, quæ non sunt, tanquam illa, quæ sunt: quia mirabili potentia, è nihilo in existentiam educit. Ecce fascinata mens Diuinitati æmula, videtur ea, quæ non sunt, tanquam si vera fuissent, appellare. Ast quidem videtur tantum: & miracula sunt ista, sed adulterina: neque enim habent, quæ ostendunt: idè Hugo Victor. ibi apud Tilm. *Inanes sunt res, quæ ostendunt, quod non habent.* vt mera sit ostensio, non realitas: esseque, ac non esse, sit perinde. Grauius Nicetas supra citatus: *Ἐπίσης εἰωτικῶν πραγμάτων καὶ τὸ εἶναι, καὶ τὸ μὴ εἶναι:* Sic pro eodem in rebus huius vitæ, reputandum est esse, vel non esse.

Hugo Viç.

799.

Matæ 36.

Hæc gloria
ludo prodit.

Persuadurus Rabfæces Syrius Hebræo Regi, quàm debili Pharaonis Ægyptij Principis auxilio niteretur, subiunxit: *Ecce confidis super baculum arundineum confectum istum.* Isaï. 36. n. 6. Pulchrè, ni inde potentiam Assyrij Monarchæ suspiciendam inferret. Quid, quæso, viridante arundineto pulchrius? quid ludentibus ibi ventis, præstrictis folijs, sibilantibus collusionibus amœnius? Rapit planè aspectum, sed fallit: quippe & inanem amœnitatem, & vanam pulchritudinem ostendit: sic arundo foris virefcens, vanescens intus, humanam potestatem repræsentat. Maius est, quod asserit: nam vanitatem cannæ pro baculo assumptæ, id est, potentia Ægyptiæ inanitatem ad præsidium præsumptæ obiicit Hebræis, cui inharètes perirent. Neque mirum: nam & arundineæ maiestatis thronus, lutulentus est, & limofus: non enim quanuis glebam; sed illam lutulentam, sordidam, & palustrem, labilemque exigit arundo. D. Ant. de Padua Dom. 1. Adu. ibi: *Abundantia mundi, & sanitas corporis, quasi arundo, quæ radicem habet in luto, intus vacua, & exterius pulchra.* Si ergo sibi Reges firmitatem non habent, si inanes regnant, quomodo poterunt alios sustentare?

D. Ant. Pad.

800.

Psalm. 72.
Gloria hu-
mana alleua-
tio, ruina est.

Fateatur id disertissimè Dauid, dum de Dynastiarum potentia locutus: *Veruntamen propter dolos posuisti eis: deiecisti eos, dum alleuarentur.* Psalm. 72. num. 18. Pende illud, dum alleuarentur:

non enim, postquam alleuati sunt; sed, dum alleuantur, deiciuntur. Sed quò deiciuntur, an fulmine vibrato: an obruente monte? Nihil horum ait Propheta: sed, dum alleuantur, quasi ipsa exaltatio ipsissima sit deiectio, sicut de fumo diximus. Benè D. Gregor. ibi citatus: *Non dixit: Deiecisti eos, postquam alleuati sunt. Sed, dum alleuarentur: quia prauis quique, dum temporali honore suffulti, foris videntur surgere, intus cadunt.* O quàm misera ista fascinatio! Internum descensum, externo velatum ascensu non introspicit. Cur autem sic cadant, pulcherrimè iam explicat Gregor. *Alleuatio ergo ipsa, ruina est: quia, dum gloria falsâ subnixi sunt, gloria verâ euacuantur.* En tibi iam remanent Principes ab omni soliditate spoliati: & phantastico quodam solummodo inflati tumore: nec tamen adhuc desinunt fascinata turbæ esse admirabiles.

D. Gregor.

801.

Reges vitiofi
despicabiles.

3. Reg. 18.

At non ita sanis oculis iustorum. Pergebat Achab purpurâ radians, diademate splendens, conspicuus maiestate: stipatus deinde regio satellitio, armis cinctus tunc sic ad Eliam occurrentem: *Tunc es ille, qui conturbas Israël?* 3. Reg. 18. num. 17. *Qui respondit intrepidus: Non ego turbavi Israël; sed tu, & domus patris tui.* num. 18. Et vbi timor custodiæ armatæ? vbi metus seueræ maiestatis? Respondet Chrysol. tom. 5. hom. 8. ad Pop. *Non spectabat disadonia, & exteriorum Regis apparentiam: sed animam sordibus imbutam, squalentem, sordidam, & omni reo miserius affectam respiciebat: & ipsum intuitu caput esse, & vitiorum seruum, ipsum principatum contempsit: etenim, tanquam in scenâ, sed non in veritate Regem sibi cernere videbatur. Quæ enim exterioris ornatus utilitas, cum intus tanta reposita sint diuitia? Non de foris, sed ab intus solida quærenda est gloria, vbi diuitiæ veræ collocantur. Apparens itaque est omnis maiestas, quam virtutis pondus non solidat: comica est persona, & inane nomen in scenâ phantasticè representans; theatrum, non thronum complens; substantiæ indiga, prodiga vanitatis; tantum fascinatibus obtutibus adblandiens.*

802.

Humana glo-
ria, Comædia
est.

Sed de hac personata, & comica maiestate, alibi me plura meminisse scripsisse: subdo tantum grauiissima verba D. Zenonis Veron. Serm. de spir. & carne; qui sub eadem Comædiæ metaphora, post descriptam gloriæ vanitatem, carnem ipsam Mimum appellauit: *Ecce peremptorius alicuius morbus totam machinam lecto prostermit: ecce tempestas undique mortis incumbit: nonne statim illa, quæ erat domina voluptatum, sit præda morborum? Postremò, iacentes reliquias mors vendicat sibi, insuper ei pœnas gehenne paritura. Tunc carnalis ille Mimus finitur, exanguis nihil iam suffragantia tota illa ornamenta medentur, nisi quòd a falso plangentibus adhuc viuenti rapiuntur.* Mimus est gloria carnis, persona scenica, ludus histrionicus: cuius vanitatem tantummodo spiritualis aliquis Momus nouit, & reprehendit.

803.

Peccator in
solidis esti-
mas inuicita-
tem.
Psalm. 39.

Sed peius adhuc est, quod sequitur: neque enim solum inania pro solidis suspiciunt mortales; sed obscurante fascino, solida ipsa despiciunt pro inanibus. Neque mirum: illo enim ipso fumo, quem lucem putant, vt dixi, obcæcati; lucem veram, & solidam percipere non possunt. Hinc propheticum illud: *Comprehenderum me iniquitates meas;*

Psalm. 39.

mea, & non potui, vt viderem. Pl. 39. n. 13. Miseræ iniquitatum præstigæ, quæ lucem veram obcæcant, & obcæcant, tenebras illuminant: illam deponunt, componunt istas: vtrobique imponunt. Puros, putosque Cerberos quosdam poeticos dicas, hos fascinatos. Audi Senecam in Herc. Fur. de hoc trifauce cane, quem ab Inferis ad Superos traxit Hercules:

*Vidit vt clarum aethera,
Et pura nitidi spætia conspexit poli,
Oborta nox est: lumina in terram dedit,
Compressit oculos, & diem inuisum expulit,
Actiè que retrò flexit, atque omni pennis
Cervice terram.*

Sic isti infausto fascino, obscuræ vanitati lynces sunt, lucidæ veritati talpas se se exhibent. Idè D. Ambr. ad hunc locum lib. de fug. sac. cap. 5. *Fumo iniquitatis oculus anima cæcatur, ne videat, quæ sunt lucida.*

D. Ambros.

804.

Ioan. 14.

Damon ma-
litiâ suâ fas-
cinatus.

Ambros.

Ebiberunt miseriam ab ipso Damone fascinante, pridem iniquitate propria fascino. Discensus iam Christus, vt Crucis morte mortem detriumpharet, dixit Discipulis: *Venit Princeps huius mundi, & in me non habet quidquam.* Ioan. 14. n. 30. In Græco, *ὁ ἐξ ἐμοῦ ἔδεν:* quod alij vertunt: *Et in me inuenit nihil.* Prætereo ad Christum, quem, saltem hominem sanctissimum putabat, tanquam ad vltimum, examinem peragendum, Infernum Principem deuenisse: & qualis ad nos veniet? Solum addubito cum Ambrosio ibidem: *Quomodo nihil inuenire potuit in soliditate virtutis, ubi tanta sapientia, integritate iustitia? Et merito addubatur: nihil enim Christo plenius, nihil solidius non solum esse; sed nec etiam fingi poterat: vnde ergo nihil in Christo inuenit Diabolus? Respondet acutissime idem S. Doctor: Non in vacuus; sed ille cæcus, & inanis Princeps huius mundi: qui nescit, nisi sua cernere, nisi sua inuenire: ea, quæ Christi sunt, nescit agnoscere.* Scilicet, quia omnia illa plena, & solida; vnde, tanquam, si nihil essent, præteriuisset: tanquam si inania essent, maluit despiciere, quàm potuit dispicere.

805.

Idem proba-
tur.
Iob 1.

Conuenerunt coram Deo filij eius: & ecce medius Satanas: quæsitusque à Domino, vtrum virtutes illas Iobi heroicas considerasset, respondet: *Nunquid Iob frustra timer Deum?* cap. 1. n. 9. Non negat, se considerasse illas: affirmat autem non veras illas esse; sed simulatas, & à diuinis acceptis beneficiis dependentes: quibus cessantibus, corruerent omnino. At, vnde impudens audet mentiri tam enormiter coram Deo, quem sui, Iobique verebatur intimè agnitorem? Puto, formaliter, vt aiunt, non mentitum; sed reuera putasse inanes esse: quia, si quandoque immoratur impius in veris aliorum virtutibus euoluendis, & contemplandis; tunc maiori affectione inanes, & phantasticas esse attestatur. Didymus ibi in Cat. Græc. *Proprium est eorum, qui virtutum sunt inimiciores, caterorum bona, minime vera esse estimare.* Pallet misero fascino oculus; omnia illi pallefcant; necesse est: incedit inanis impius; & omnia illi pariter inanescunt. Addit Didymus: *Nemo improbus, cuiusquam virtutem, vt legitimam, solidamque, admittit.* Imò nec potest: quippe phantastico, vera virtutis gloria, tanquam phantastica iudicatur.

Didym.

806.

Et iterum.

Idè semel conuictus, & Iobi iam constantiâ patefactâ, reclamatione adhuc: *Pellem pro pelle, &*

cuncta, quæ habet homo, dabo pro anima sua. cap. Iob 1. 2. n. 4. de quo ibi Olympiodorus in Cat. citata: *Olympiod. Liscis eius, qui nostrum genus odit vniuersum, confutata esset audacia; agit nihilominus impudenter, ac dicit: Nil magnum, si quia aliorum corpora passa sunt, nequidquam improbè dixit: veritus enim est, ne re iracundia inflammaret, subque corpore plagam exciperet: id enim significat, cum dicit: Pellelem pro pelle, &c. Quasi non sentiret Iob, nec quereretur, dum luebat alia corpora, ne ipse lueret: aut si sentiret, dissimulatus mutire non auderet constantiâ simulatâ: sicque non tam solida, quàm vmbatili virtute ornaretur: neque enim vsquam poterat oculus vanitati assuetus, aliquid perfectè solidum intueri.*

807.

Luc. 24.

Christus,
quibus imago
vana reputa-
tur.

Post gloriosam suam resurrectionem, cœnæculi parietibus penetratis, apparet Christus Discipulis: hi autem, authore Luca, *conturbati, & concerritii existimabant se spiritum videre.* cap. 24. n. 37. id est, inanem quandam corporis speciem, vmbatilem membrorum figuram, qualem solent phantasticè assumere Spiritus, imaginabantur. Et cur ita? Quia mœroris somnus obruens spem, credendi difficultas fidem sepeliens, absque causa aliqua probabili, nihil probare solidum, nihil non imaginarium poterat reputare. Scilicet, fascino oculi somni mœrore solidum corpus vmbam existimabant; & quasi per somnium irreperisse meram corporis imaginem augurabantur. D. Chrysol. Serm. 81. *Existimabant se spiritum videre. Quare? Quia clausis ostijs intrauerat Dominus. Discipuli ergo consternati mœroris somno, dabant Christo, non quod potest diuina virtus; sed quod natura recipit humana, &c. Discipuli post resurrectionem, clausis ostijs Domino ingresso, reportasse eum soliditatem corporis non credebant, in imaginem carnis solam rediisse suspirantes, vt dormientibus solent corporea imagines apparere.* Sic olim viso eodem Christo siccis pedibus vndas percalcante, putauerunt phantasma esse, & exclamauerunt. Marc. 6. n. 49. *Adhuc imperfecti mille fœdata originis vestigiis obumbrabantur, solidamque, & æternam veritatem, vmbatilem formam esse existimabant: idè subiungit Euangelista: Erat enim cor eorum obcæcatum.* n. 52. Adhuc, nimirum, affectiones veteres, quibus solida, tanquam inania reputabant, non deseruerant.

D. Chrysol.

Marc. 6.

Luc 24.

808.

Peccator sim-
ul phanta-
stica pro soli-
dis, & solida
reputat
phantasticis.

Malum itaque, & satis malum inania pro solidis habere: peius habere ipsa solida pro inanibus: sed illud pessimum, si simul, & eodem tempore solida, & inania tractata pariter, commutato iudicio computentur, & solidum inanitati, soliditati inane tribuatur. Scrutaturus vniuersam familiam, & domum Iacob, sollicitus, & iratus erumpit Laban Genes. 31. nec tamen idola, quæ quærebat, potuit inuenire: nimirum, iam ista à Rachele detriumphata sub pedibus iacebant, quibus, tanquam prostratis, infidebat. Sed, cur intrans, & scrutans absque dubio tabernacula omnia, non dicitur, quid euoluerit; sed solus ingressus, & nulla inuentio exprimitur: sic enim Textus: *Ingressus itaque Laban tabernaculum Iacob, & Lia, & viriusque famula, non inuenit?* n. 33. Credo, vt pessima miseri fascino nosceretur, idola illa, & vanissimas effigies perquirebat: dùmque in illis totam soliditatem imaginabatur, pariter quidquid solidum inueniebat,

Genes. 31.

tanquam vanissimam vimbram, præteribat. Nihil in familia sancta Jacob dicitur euoluisse: quia, dum sanctificata erant, & plena, cernere non potuit, quin illi tenues vimbræ viderentur. Fauet Ambrosius lib. de fug. sæc. cap. 4. *Laban perscrutatus est domum eius spiritalem, & non inuenit effigies: plena enim erat, non figurarum; sed negotiorum. Posuisset autem inuenire fundamenta virtutum, & culmina, nisi cæcitate cordis, & perfide mentis caliginem detulisset.* Ad mysticum declinat S. Doctor: ut cunque, cæcitas fascinans, præstigiatrix caligo imagines misero tanquam solidissimum aliquid repræsentabat, & interim virtutes solidas, tanquam aliquid inane, præteribat.

Ambros.

809.

Ephes. 4. Idem ostendit 4ur.

Hinc piissimæ preces Apostoli ad Ephesios: *Hoc igitur dico, & testificor in Domino, ut non ambuletis, sicut & gentes ambulantes, in vanitate sensus sui: tenebris obscuratum habentes intellectum.* cap. 4. num. 7. Putares tam anxiiis votis idololatriæ vanitatem gentibus cultam rogari auerruncatam: at id iam cordi esse fidelibus Ephesiis supponebat. Id ergo enixè rogat, ne ab hac vanitate cultâ obtenebratum gerant intellectum, id passuri, quod per nocturnas tenebras viatores patiuntur. Ecquid tanti est mali, quod per nocturnas tenebras incurrat? Chrysostr. hic, nescio an aliquid vsquam grauius edisserens: *Qui obtenebratus est, nihil eorum, quæ in tenebris sunt, videt: sed sepe numero fit, ut cum funiculum videat, serpentem suapte vitio cernere se putet: & si à maceria quadam, vel sepi obiectu detentus fuerit, ab homine se, vel Demone quopiam detineri credat. Et talia quadam multo cum timore, magna mentis perturbatione metuit: timebunt, inquit, timore, ubi non erat timor: quæ verò timenda erant, illa non timeant.* Pulchrè: hinc enim fit, ut funiculum, tanquam serpentem fugientes, dum currunt, altissimam foueam incurrant, quam paululum spissiorum vimbram interpretantes, dum contemnunt, infauste præcipitantur. En tibi, quod obtenebratæ per fascinum, menti euenit, damna temporalium bonorum, tanquam aliquid horribile, euitat: spiritualium verò iacturam intrepidè incurrit: quia, dum bona illa solida, ista pariter inania arbitrat. Adhuc obtenebrantis prædicti fascini effectus, noua paris elegantiae comparatione illustrat ibi Chrysostr. *Quemadmodum pueri, qui dum à nutricibus baiulantur, in ignem quidem, ac lucernam ardentem temerè, & cum audacia manus immittunt: virum verò, qui sacco indutus sit, exhorrent: ita, &c.* Sic istis pœnitentiæ saccus exhorretur, infernus ignis temerè apprehenditur.

Chrysostr.

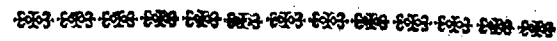
810.

Maria prædicti damni medicina.

Huc absque dubio collimabat cælestis illa doctrina Christi Domini: *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Matth. 6. num. 22. Cur enim rectum intentionis iudicium, simplex oculus appelletur, nisi, quia admissio quodammodo nouo fascini oculo non duplicatur? Ille certè simplex est oculus, qui fumosis his præstigiis non immiscetur; qui nec caligauit in luce, nec in tenebris elusus est; qui non bona pro malis, neque mala pro bonis pariter iudicauit. D. Bernard. tract. de Præc. & Disc. *Videte, ne forte non sit oculus simplex, qui fallitur: fallitur enim, tam qui bonum malum, quam qui malum bonum putauerit. Scitis autem, neutrum horum va illud euitare propheticum: Vae, qui dicitis bonum, malum; & malum, bonum.* Habes misere-

D. Bernard.

ros fascinatæ mentis effectus latius descriptos, vt ab illis omninò Mariam tutam noueris, de cuius oculis, & aspectu dixerat supra Bernardus n. 789. *Suorum claritas oculorum tenebras expellit, effugit cateruas Dæmonum, purgat vitia mentium, &c.*

S. V.

Oculorum rapacitas ab eodem morbo: at verò Mariani oculi columbini.

Ab eodem hoc morbo, quo vitiatur mens, iudicium corrumpitur, in externos oculos rapacitas deriuatur: fascinata enim cognitio, dum malum pro bono putat, oculos attentius infigit: & sic infigit, vt ipsi oculi, quasi admotis vnguibus, obiectum ipsum rapere videantur. Illustremus id paucis, vt dum quàm aliter se habuerint Mariani oculi, viderimus, nunquam obcæcantis fascini participem agnoscamus, ac proinde ab ipsa Conceptione omninò magna videntem, & quod inde sequitur probabiliter, vidisse tunc Deum inferemus. Redeat Eua infausta Antimaria. Concepto iam diabolici consilij veneno, vt ait ibi Chrysostr. *leuat in commune damnum oculos: Videt igitur mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum.* Genes. 3. num. 6. Heu fuge, misera: leuabis quippe & manum, præuaricationis sententiæ subscriptura! Benè Bern. tract. de gradib. Humil. *Quid tuam mortem tam intente intueris? quid illo tam crebro vagantia lumina iacis? quid spectare libet, quod manducare non licet? Oculos, inquit, tendo, non manum. Non est interdictum, ne videam; sed ne comedam.* Fallax præsumptio: quod tendit oculos, manus extendet. Idem ibidem Bern. de Dæmone: *Porrigit pomum, & surripit Paradisum.* Sic allecta oculis, manu nefariam culpam consummauit: nimirum, iam interno morbo affecta concupiscentia oculos contorsit: à quibus deinde ulterius scintillata, eosdem in raptos direxit attentius. Gregor. ibi apud Glossam: *Vt munda mens seruetur à lascinia voluptatis suæ, seruandi sunt, & reprimendi oculi, quasi quidam raptiores ad culpam. Non Eua lignum tetigisset, nisi prius incaute respexisset.*

811.

Oculorum rapacitas.

Chrysostr.

Bernard.

Oculorum custodia commendatur.

Gregor.

812.

Mariani oculi columbini.

Rupert.

Nimirum, non adhuc rebellem fomitem, accensam ab intrinseco concupiscentiam gerebat Eua; idem ex terius à Dæmone venenatur, vt oculos inde vnguiferos contorqueat. Nos infaustiores iam in id suafore Dæmone vix indigemus, quippe à fomite, & corrupta concupiscentia inflammati, semper raptos oculos admouemus. Quàm aliter Maria, nemo nescit ex Ruperto ad cap. 4. Cant. dum columbinos Virginis oculos Eux opponens, huius oculos fuisse ait, *coruorum rapacium, quia scriptum est: Vidit mulier, &c.* Nihil coruinum in oculis gessit Maria, aduncum nihil: non ergo fomitem sensit, vnde nec cæcitatē contraxit mentis, (quæ duo in hoc art. contra S. Doctoris scripta disserui,) ac proinde perspicacissimum rationis vsum ab initio obri-

Isaia 60.

D. Gregor.

Cant. 6.

815.

Iob 31.

Oculi retia quomodo mortui.

Iob 19.

Gallid.

814.

Genes. 39.

Oculi retia sunt.

Prou. 23. Ambros.

nuit. Fauet his, quæ de columbæ nostræ oculis disseruit Rupertus, locus ille Isaia 60. num. 8. vbi de iustis ita: *Qui sunt isti, qui vt nubes volant: & quasi columbæ ad fenestras suas?* Nulla auium mitior, nulla rapacitati auerfior, quàm columbæ. Laudantur igitur Sancti, qui ita fenestris animæ vtuntur, ita oculis res aspiciunt, vt simul non rapiant: est enim summa laus, humanis oculis, sed non humano more intueri. Præiuit D. Gregor. Moral. 21. cap. 2. *Iusti volare, vt nubes, dicti sunt; qui à terrenis contagiis subleuantur: & quasi columbæ ad fenestras suas sunt; quia per sensus corporis exteriora quæque, intentione non respiciunt rapacitatis, eosque foras non rapit concupiscentia carnalis.* Et merito: inde enim volant leues, vt nubes: quia coruinis oculorum vnguibus carnali fœditati non inhaerent: columbæque sunt ad fenestras; & tamè volare dicuntur: inde enim altiores, & nubibus simillimæ volant sacra hæ columbæ: quia dum intuentur, nec rapiunt; interim ab obiectis rapti non detinentur. Veruntamen iusti omnes, sicut & Eua, corui, & coruinis oculis eduntur ab origine: vna est columba Maria, quæ idem Eux singulariter opposita, quia nec semel vt illa, rapacibus his oculis est intuita: idem Cant. 6. num. 8. dicitur: *Vna est columba mea.*

Hæc vt illustriora reddantur, prædictam humani oculi rapacitatem ab ipsa origine inditam, paucis dilato. Tendit huc illud Sancti Iobi: *Pe-pigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine.* cap. 31. num. 1. Quia nouerat post oculos, facile ab accensa cogitatione manus emitti. Sed mira est Græca versio, *Stabulum èthiops*, quæ optimè vertitur ex Sixtiani: *testamentum posui cum oculis meis.* Testamentum autem, non nisi post testatoris mortem, locum habet: quasi se tanquam mortuum haberet, ne oculi plusquam è cadauere aspicerent deinceps. Hinc, puto, gloriabatur de præmio, & de videndo Christo Domino glorificato in aeterna vita: quia in hac, oculos morti damnarat, aut se in oculis, dicens: *In carne mea videbo Deum: quem visurum sum ego ipse, & oculi mei conspiciuntur.* cap. 19. num. 26. Ad quem locum Gallidus apud Tilm. *Claudamus fenestras morti, vt aliquando pateant vita.* Solum quidem oculis prædicto tenore mortuis, morti clauduntur fenestras, vt postea in meliori vita illuminentur.

Deperit seruum suum misera domina, & lasciuia manu castum apprehendit Genes. 39. num. 12. Puto, quia iam oculis iuuenem apprehendere tentauerat: emphatica quippe nimis illa verba: *Iniecit domina sua oculos suos in Ioseph.* Ibidem num. 7. Et benè suos, id est, proteruos oculos, & meretricios. Benè iniecit, tanquam laqueos: laquei enim, oculi meretricis Prou. 23. Vnde Ambros. lib. de Ioseph, cap. 5. ad hunc locum: *Non iste se ostentauit, nec cepit incautam: sed illa, retia sua misit; & indagine sua capta est: laqueos suos sparsit; & suis hæsit vinculis.* Quàm rapaces oculi, qui retia perhibentur, vt teneant, si possunt, nec possint non teneri. Sic, quæ oculos iniecit, quia teneri magis potuit, quàm tenere; manus deinde iniecit, vt teneat: quæque non valuit oculos refranare, manus etiam compefcere non valebat: quasi necessarius, vt in Eua, post oculorum iactum, iactus

manuum habeatur. Videt Dauid Bethsabæe; & capitur: & quia longè erat, non statim post oculos manum mittit: mittit tamen nuncios, qui afferrent: nihilominus in Textu est: *Missis itaque Dauid nuncios, tulit eam.* 2. Reg. 11. n. 4. Cur, quæso, si ipsi nuncij tulerunt, vnus tantum Dauid eam tulisse dicitur? Crediderim ita scriptum, vt indiuifus videntis, & apprehendentis actus agnoscat.

Peregrinaturus Abraham apud Ægyptios, dixit vxori: *Novi, quod pulchra sis mulier, & quod cum viderint te Ægyptij, dicturi sunt: Vxor illius est. & interficient me, & te reseruant.* Genes. 12. n. item 12. Ad hos effectus, potius amanda videbatur dicenda Sara, quàm solùm videnda: sed videre, & rapere apud Ægyptios perinde existimabat. Fauet Tertull. lib. de cultu scem. cap. 2. *Nam, etsi accusandus decor non est, vt felicitas corporis, vt diuina plasticæ accessio, vt anima aliqua vestis urbana: immendum tamen est propter incuriam, & violentiam spectatorum: quæ etiam Pater fidei Abraham in vxoris suæ specie perimuit.* Signatè enim, vt puto, incuriam violentiæ adnexuit: qui enim per incuriam iactant oculos, auidè rapiuntur, vt à violentia manus non contineant. Aliqui pro incuria, legunt iniuriam: sed prurigo est critica, Afri leporem dum non capit, intercipient. Hinc patebit illud Davidis de impiis locuti: *Prodit quasi ex adipe iniquitas eorum, transferunt in effluctum cordis.* Psal. 72. n. 5. Vatablus vertit: *Præ pinguedine oculi eorum exeunt: in imaginationibus cordis peragunt.* Vbi exeuntes oculi, & prodicens iniquitas pro vno, & eodem reputantur, vt vides, tanquam in basilisco. Imò, quas Vatablus appellat *in-gi-atione*, in Vulgato dicuntur *affectus*: quia in his, cum idem ferè fit, obiectum videndo trahere, quàm ab obiecti vi trahi cupiendo: fit, vt idem sit affici, quàm imaginari: quod supra etiam Iob voluit ostensum.

Quid separatius, quàm Sancti ab impiis: quid inter se differentius, quàm iusta soboles Seth, ab iniusta progenie Cain? Et tamen mediis oculis, tam diuersa extrema copulantur: *Videntes filij Dei filias hominum, quod essent pulchre, acceperunt sibi vxores ex omnibus, quas elegerant.* Genes. 6. n. 2. Vix vident, cum accipiunt: vix videntur pulchre, cum rapiuntur: penè in ipsis oculis, manus indicantur. Quid ita? Quia proterua voluntas, dum nimium indulgens non refranatur, sensus aliàs bonos corrumpat, necesse est, & concupiscentia miserè prosternitur. Multa de his ibi Chrysostr. homil. 22. ita concludens: *Concupiscentia illos in hanc induxit perniciem: pulchritudo aspectus, hortationis, & intemperantiæ eis causa fuit.* Vbi aspicitur pulchrum, saltem affectu rapitur: vt hortationis effectus subsequatur. Idem benè Euseb. Gallican. homil. de Beato Latrone sic scribit: *Clamat Apost. 1. Cor. 6. Neque adulteri, neque rapaces regnum Dei possidebunt. Abstineamus manus ab alienis, oculos ab aliena.* Quasi vtraque bona, diuitia, scilicet, & vxor: manibus illæ, ista oculis æquè raperentur. Nouit id Ethnicus homo Cicero Orat. pro lege Manilia, vbi eligendum ducem describit, & præscribit hoc modo: *Quare etiam, si quem haberis, qui collatis signis exercitus regios superare posse videatur: tamen nisi erit idem, qui se à pecuniis sociorum, qui ab eorum coniugibus, ac liberis, qui ab auro, gazaque*

815.

Genes. 12.

Oculorum incuria, in violentiam mutatur.

Tertull.

Psal. 72. Vatabl.

In peccatore prinde est cogitare, & optare.

816.

Genes. 6.

Idem probatur.

Chrysostr.

Euseb. Gall.

regia,

regia, manus, oculos, animum cobibere possit: non erit idoneus, qui ad bellum Asiaticum, regiumque mistatur. Quasi horum omnium aquæ oculi, atque manus ab animo furente rapaces veniant.

817. Facit huc illud Salomonis de fœminæ pulchritudine non aspicienda: *Non concupiscat eius pulchritudinem cor tuum: neque capiaris nutibus illius.* Prou. 6. n. 25. in Sixtiani. vertitur: *Non te vincat forma concupiscentia, neque capiaris tuis oculis: neque abripiaris ab eius palpebris.* Oculi enim proprii, pulchritudinis auidi, & rapaces prius cor produunt, quàm hoc alienis palpebris capiatur: sic rapaces inuolantur, inuolantes rapiuntur. Graphicè proterea Chrysologus Serm. 139. diuinæ attribuendum putat prouidentia, quòd tota vis oculi latè patentis, ad pupillæ exiguitatem reducatur, ne secundùm se totum raptor extitisset: *Dei est, quòd oculus in orbem sic apertus arctatur angustissimus in pupillam: quatenus moderate visum videat, non inuideat: prouideat, non propriat: prospiciat, non despiciat. Oculum sit animi fenestra, speculum sit mentis, sit lumen corporis, membrorum dux sit, non introitus vitiorum.* Si enim ex minima sphaera tot vngues aduncos iniicit, tanta rapit; quanta ex maiori ambitu intuentis proriperet?

818. Concludo hanc rem exemplo vxoris Lot. Fugiebat illa cum marito incendium vrbis suæ, mōnita ne retrospiceret: dūmque fugit, respiciens post se, versa est in statuam salis. Genes. 29. n. 26. Sed, cur maximè in statuam salis? Quia, vt sale cibi condiuntur: sic nos huius exemplo condiremur. Vtitur itaque Deus nouo hoc pœnæ genere, quo nunquam aliàs: vt maximum periculum ab oculis vetita aspicientibus sanaret, hominēsque hoc sale sapidi & sapientes, discerent tantum damni euitare. Stephanus Cantuar. ibi apud Godfr. *Sicut sal cibos condit, ita casus malorum, cautio est bonorum.* Nimirum, respexit misera, & rapacibus oculis, vrbem infamem auido attrahebat affectu. Despis, & deciperis, ni hoc sale condiaris. Hinc explicarem illud Christi Domini: *Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei.* Luc. 9. n. 62. Non dicit Dominus, nefarium esse eadem manu, quæ aratrum cæleste apprehenderat, iterum profana attrectari: id enim planum: at adhuc apprehendens sacrum aratrum, necdum profana tangens, iam cælo prædicatur ineptus, quisquis retrospicit: quippe tam facilis via ab oculo rapaci, ad manum attrectantem, ad opus ab aspectu: vt qui attentè aspicit, de intento iam opere suspectus habeatur. Hæc pro columbinis Mariæ oculis, neque ab interno fascino rapacibus, commendandis. Quanta ergo interni Mariani aspectus dignitas? quantum in illo à mortalium omnium aspectibus discrimen? quanta in illo à Conceptione pura perspicacitas, candida innocentia? Decenter ergo obtutibus sic mirè factis, beatam etiam visionem inditam auguramur.

* *

S. VI.

A contemplationis purioris specula, facilius Dæmonis, & tenebras, & technas effugaret Deipara.

B huius Anthologiæ principio hucusque conatus sum ostendere, Mariani obtutus claritatem eam esse, cui nulla cæcitas debeat impingi, nullus vidētis rationis vsus interdicti: indèque probabiliter inferebam, etiam in ipso Conceptionis momento Deum vidisse. Venio iam ad secundam anthologici tituli partem, qua congruè hanc opinionem, pro nobiliori Deiparæ præseruatione dicebam excogitatum. Afferunt Doctores piæ opinionis, Mariam nullo fomite maculatam, (quod XI. Anthologia latè ostendi, & in sequentibus huius Art. vberius confirmabo,) sempèrque & virtutibus inditis, & diuinâ prouidentia protegente, ab ipsa Conceptione, vel leuissimi prauis motus vmbra euitasse. Ecquæ igitur diuinæ prouidentia cura poterat, aut decentior, aut efficacior exhiberi, quàm si tunc illi se ipsum clarè videndum exhiberet? Quid? A diuinæ contemplationis lumine Dæmon, & quauis eius tentationes, & technæ eliminantur. Hincque præcipuè Mariæ securitas comprobatur, quòd nec etiam in somno, vt volunt, à diuinâ contemplatione cessaret: at nihil contemplationem Marianam ita aptè foueret, quàm si iteratis vicibus Deum videret; hinc enim relietæ scintillæ, scintillant splendor, Mariam ab actuali vnione cessantem non permetterent. Hunc transeuntis beatæ visionis effectum nemo negabit, eoque datam illi, dum viueret, multi fatentur tunc sic arguo. Per nos Maria ab ipsa sua Conceptione altissimam hanc contemplationem inchoauit: ergo piè, & decenter credamus, necesse est, diuinæ visionis fomento adiutam fuisse. Probo sequelam: quia decens erat, vt in vtero materno futuræ Matri Deus altissimum tribueret contemplationis gradum: sed optima via ad hunc erat, si ibi se clarum exhiberet: ergo decenter credimus exhibitum. Pro piis Doctoribus conuincendis hæc plusquàm satis, quibus semper in ore illud est, & meritò, nihil decenter requisitum, & possibile Deiparæ denegandum. Cum autem tota pendeat argumentatio hinc, quòd fomitis insultibus, & Dæmoni, eiusque technis eliminandis altissimam contemplationem, & maximè claro intuitu quandoque irradiatam, congruam dixerimus: iam latè comprobemus, quàm id verum: & Mariam, quæ ab initio ista fugauit, hoc sultam priuilegio inferemus, hac tutatam specula.

Dum Christus manaret sanguine agonistico, ignauo somno discipuli indulgebant, ad quos tunc ille: *Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem.* Matth. 26. n. 41. Non vigiliam à somno Christus expostulat: amouendo enim somno satis

819.

Maria in Conceptione sua Deum vidit.

tijs erat, si orationem præciperet; neque oraturi supponuntur dormientes. Cur igitur cum oratione etiam vigiliis voluit commendatas? In textu Græco, *γρηγορέω*, non solum est somno non capi; sed magis impigrè expurgisci, & ab speculâ vigilanter excubiis insistere: vnde benè defatigatos milites exprimens Cornel. Tacit. vocauit *insomnes magis*, quàm *vigiles*: aliud enim est somnum amouere, aliud curam admouere vigiliis. Hoc ergo voluit Christus, vt attentâ curâ, & tanquàm ab altâ speculâ mentis illuminatæ, sui vigilarent. Causam ad rem nostram aperuit pulcherrimè Chrysol. Serm. 27. *In procinctu belli, semper vigilia sunt militum distributæ, vt insidijs nihil liceat, nihil pateat dolis. Perniciosissimus nimis est repentinus hostis: nam, aut insidiosus præuenit, aut incautos præoccupat, aut opprimis dormientes. Hinc est, quòd Christus, Rex noster, per totam sæculi noctem, milites suos præmandatis vigiliarum vicibus commouit contra Diaboli, id est, veteris hostis subtilissimum dolum, contra latentes impetus vitiorum, contra criminum insidias irruentes, contra scandala, quæ nobis varijs oriuntur ex causis, contra tentamenta presentis vitæ, contra acies secularium pressurarum: taliter admonendo: *Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem.**

Corn. Tac.

Chrysol.

821.

Maria contemplatio quædam vigilans.

Rupert.

822.

Luc. 23. Instus cur semper in periculo.

Euseb. Gall.

Aptissimè ergo has vigiliis diuinâ prouidentia sumpsit pro instrumento, ne oblata praua obiecta vnquam possent Mariæ adblandiri. Aptissimè illi etiam in Conceptione conceduntur, & hæc diuino aspectu illuminatæ: quia, quauis ibi nec ab intrinseco, nec ab extrinseco possent insidiæ parari; tamen decebat illam, quæ in harum vigiliarum Regina edebatur, his nunquam caruisse præstantissimis. Quid ita? Quia, si Paulus, & Moyses rapta beatitudine vigilarunt, vt deinde quodammodo cælestes viderentur; congruit Regiæ dignitati, vt eadem beatitudine roborandis deinceps vigiliis, in primo sui momento fruere. Vigiliarum harum regnum expressit Rupertus supra num. 774. vbi vigili Deo illam composuit. Adde congruè fugando Dæmoni in origine fœda inuoluto, Marianæ origini tribui has vigiliis prædicto modo illuminatas: vt, sicut in decursu vitæ per gratiam inhærentem, & cor vigil, Dæmonem, eiusque technas dicitur euitasse; sic in primo instanti, non solum gratia inhærente, sed etiam reuelato Deo clarè, Dæmon inde excellentiùs fugatus noceret.

Fatisso fato, diuinâ aspirante gratiâ, in morte fit Paradisi hæres, Beatus ille Latio, quem tota vita Inferno hæreditatem destinarat. Hinc Christus Dominus: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso.* Luc. 23. num. 43. Sed, cur illi, quæso, qui tantum memoriam sui in regno postularat, diuina etiam societas expressè cum ipso regno, quasi aliquid requisitum inculcatur? *Hodie mecum.* Vnde tam necessarius iste beneficii cumulus, vt non solum in Paradiso; sed cum Christo futurus latro enuncietur? Respondet acutissimè Eusebius Gallicanus ex ore ipsius Christi hom. de B. lat. *In Paradiso, &c. Nullum illuc cibum Ierusalem, nullam iam legem, nullam arborem perimescas: ego tibi illuc ero iacetur, & vita. Et ne forte verearis, ne tibi aliquis hostis in illo beato nemore, ne antiquus ille latro insidietur: possessio tibi illuc me introducente firmabitur.* Sic etiam in cælo iusti ex se haberent periculum, nisi Deo comite, &

clarè viso, tanquàm vita, & victu firmarentur. Quàm ergo congruum, vt Virgini in primo instanti non solum gratia, & illa confirmata; sed etiam optimo hoc modo confirmata tribueretur? Videor mihi audire Deum in primo illo instanti Virgini dicentem: *En te vnica mortalium post protoparentes sub iustitia condo originali, & meliori cuidam induco Paradiso: nullum deinceps pomum, nullam arborem, nullam legem perimescas: ego tibi sæpè victus, & semper vita ero. Et ne fortè verearis, ne tibi aliquis hostis in hoc felicissimo statu, ne antiquus ille Serpens insidietur; possessio gratiæ me introducente, me præsentem firmatur. Ab hac visione, me semper, licet obscuriùs, in altissimis vigiliis præsentem habebis, & illam iteratis vicibus, prout expedit in viâ, identidem refouebo.*

Certè hoc modo nobilissima Mariæ præseruatio constituitur: sic excellentissimo modo, fugatis initio hostibus, eius perseuerantia stabilitur. Commendans Deus præclaram Iobi virtutem, tandem calumnianti Dæmoni permisit, iusto pararet insidias, dolos machinaretur: & addit Textus: *Egressus est Satan à facie Domini.* cap. 1. num. 12. Si non discessit à facie Domini clarè tunc visâ, vt per se constat; vnde à præsentia Domini egressus dici potuit Dæmon, cui Deus necessariò semper assistit? Datur intelligi, specialem quendam modum præsentia diuinæ ad insidias parandas tenuisse, & quoad potuit illam euitasse. Didymus ibi in cat. Græca: *Hinc docemur, Diabolum ad hostiles insidias, quas homini struit, conuersum egredi à Deo.* Hebetantur ibi illius vires, franguntur technæ, impetus mollescit; nec potest ita præsentem Deo aliquid machinari. Hinc Dei præsentia assistentes, & in contemplationis specula collocatos tantoperè pertimescit: nouit enim aduersarius crudelis, ibi illustrari contemplantium mentes, & in modum gladij exacui, quo tandem ipse miserrimè trucidetur. Laborauit ergo foras egredi, si fortè foris etiam Iobum, id est, extra Dei familiare commercium inueniret. Sed sudabat incassum: idè enim à Iobo, quem debellandum suspirabat, & sperabat, debellatur: quia vir sanctissimus ex diuina contemplatione arma semper parata, semper feriendo hosti apta conseruabat. Grauius idem Didymus ibidem post multa de Iobi perseuerantiâ locutus: *Qui Deo viuunt familiariter, harum rerum mortalium curâ non anguntur: tuncque propius ad superna, & fixa bona accedunt, quanto ab his caducis abest longius. Nequitia enim si iritum, & concitati fluctus iuste menti nocere non possunt, præsertim cum eum custos sit Deus, qui modum statuit calamitatis: qui, licet ea, quæ menti obsequuntur, Diabolo dedat, ad modi, rationis, virtutisque specimen; mentem tamen, qua manus conseruit, reportantur, que trophæa, ipse iuevit, ac seruat.* Vtebatur Iob Deo familiari, ad diuina: totus contemplationi deditus, properabat, vt paulò antè multis probat Didymus; idè mentem, qua manus in pugna conseruabat, munitissimam sperando hosti conseruabat, ipso Deo custode securissimam. Ergo congruè perfectiori contemplatione Mariam in Conceptione vsam dicimus: vt Dæmon diuinam faciem cuitans aufugeret celerior: & illius mens in posterum omnibus huius technis facilius dominaretur.

Permisit Christus vultui, vt marcere famefcentis

823.

Contemplatio utilis contra tentationes.

Iob 1.

Didymus.

Didymus.

824.

Matth. 4. Damon, praesente Christo, stultescit. Chrysol. 825. Et emetha sur. Matth. 8. Chrysol. 826. in Christi Transfiguratione. Matth. 17.

centis natura indicia praebet: & ecce accedit tentator dicens: Dic, ut lapides isti panes fiant. Matth. 4. n. 3. Quis non rideat, & irrideat Dæmonis inscitiam, dum ieiuno, & famelico Domino offert lapides? Hæccine blanda gulæ irritamenta? Vnde, quæso, qui sagax decipiendo, subdolos illaqueando, sic stultescit? Quæsiuit, & respondit apte ad rem nostram Chrysol. Serm. 11. Miser, malus vis esse, sed non potes cupis tentare, sed nescis: esurienti tenera offerre, non dura debuisse. famem non asperis palpate, sed blandis: inedia non horridis urgere debueras, sed gulosis: istis non modò Dei Filium, sed hominis filium tu illaqueare non posses. Ad praesentiam Christi, deperire tibi artes tuas tentator intellige. Elanguebat, nimirum, improba versutia, ubi diuina lucet Sapiencia: tenebræ oppetunt, Sole appetente; & inde ignauus erga Mariam Dæmon, meritissimò præsumetur, vnde ab initio hoc Sole intimè radians assumatur.

Virgil. Homer.

Plorarch. Nubes proteges apud profanos, & sacros Scripturas.

D. Ant. Pad.

827.

In contemplatione voluntate mundis spernantur.

Numer. 20.

Philo Iud.

828.

Proverb. 1.

Contemplationis oculi cur peccati.

Beda.

829.

Maria oculi contra Dæmonem quam perspicias. Rupert.

830.

1. Pet. 5.

Contemplatio, celestis est machina.

Mariam à primo instanti in tuto culpæ, & fomitis volumus collocatam; non aliunde id facilius peragemus, quam si illam in monte luminis, in specula beatæ visionis constituamus. Deducitur huc à verbis Salomonis optimi argumentum: Frustra auiem iacitur rete ante oculos pennaturum. Prouerb. 1. n. 17. Si securitas capiendorum, à meris oculis prouidentibus rete delumeretur, non solum pennata, sed etiam quadrupedia hinc secuta forent: nec enim lepores, v.g. vel cerui, nisi ab illorum oculis occultentur retia, retibus impingant. Quid ergo? Illos ænigmaticè commendat oculos, qui pariter etiam pennis tutari possunt. Ceruus, quantum prauitum rete euitet, tamen per terram gradiens, semper in periculo est, ne in occultum incidat. At auis ab alto, & rete melius introspicit: & dum in sua regione commoratur, laqueorum nodos in terrâ delitentes euitet, & irrideat, necesse est. Grauius Beda ad rem nostram: Frustra tale iacitur rete, qui mundis oculis cordis superna contemplantur: qui dicere nouerunt cum Propheta: Anima nostra, si ut passer, erepta est de laqueo venantium. Facile enim laqueos, qui in terrâ tenduntur, cauet, qui conuersionem habet in calu. Ab his enim oculis pennas capimus, ut à terrenis erecti conuersionem nostram cum Apostolo, in cælis habeamus. Tribuamus ergo Mariæ Reginz, non quousuis; sed oculos de diuina visione mundissimos in Conceptione: hinc enim facilius pennas, quibus & culpæ, & fomitis laqueos euitauit, & deinceps euitatura erat, intelligemus. Laudauimus supra latè oculos Marianos columbinos: nosti autem propterea columbas iuxta fluentia limpida volitare; quia ab illis, tanquam ab speculo, percepta accipitris imagine, eius non solum vngues; sed & vmbra euitant, de quo plura Interpretes ad Cantic. 5. num. 12. Nunc audi, quid Rupertus de Maria ad illud Canticor. 4. num. 1. Oculi tui columbarum. vbi ita: Columba iuxta fluentia residet: tibi, vel tuo pectori, omne fluctum Scripturarum contiguum est: nunquam aduentus spiritualis accipitris tibi esse impræmissus, aut te consequi, imò nec tibi appropinquare potuit. Sanctissime Abbas, si nunquam appropinquare potuit columbæ nostræ accipiter, iam corrige, quod illam alibi eius vnguib; laniam tradidisti. Sed ad rem. De altissima noticia Scripturarum, id est, cælestium mysteriorum intelligentiâ ortum vult Rupertus, ut Maria semper, vel etiam Dæmonis vmbra propinquam euitaret. Et quando nos rectius dicemus, ab ipsa mysteriorum Domini clara noticia, id optime peractum? Certè hæc via, quò nobilior, eò planior percipitur. Hoc est, cur Antistitem Antistes fideles admonens fratres, sic scribit: Sobrius esto, & vigilare: quia aucterarij vester Diabolus, tanquam leo uigens, circuit, querens quem deuoret. 1. Petri, cap. 5. num. 8. Si in sobrietate, terrenorum omnium affectuum temperantiam commendat; quid ultra vigilias requirit? Ecquid poterit infernus leo contra illos, qui virtutibus omnibus armati degunt; licet non semper vigilantes, tanquam ab alta specula contemplantur? Poterit, quidquid intendat, euertere, destruere, spoliare. Anna celestia sine excubiis, nihil Pintus de Concept. B. M. V.

profunt: vigilantibus verò, nihil damni insidie Dæmonis possunt asportare. Vnde, quemadmodum bellicis quibusdam machinis ad summum usque turris apicem, & murorum fastigiata propugnacula (quò aliter ascendere non poterant) vigilēs excubitores, hostium insidias exploraturi, euehuntur: sic velut per machinam, ad illuminatæ mentis speculam ascendimus; ut præuis hostium technas facile rideamus. Chrysol. Chrysol. ibi Serm. 12. Nec anima celestia hostes poterunt superare reuerenti, nec diuino Regi aduersa poterunt contraire mundana, nec in procinctu fides constitutos præuenire poterit inimica subuersio: neque castos, vigilantes, sobrios, Diabolus perire barâ suis superuentibus præualebit: certe neque nos taliter armatos publico conspectu prouocare audebit, dolis expetere non præsumet: animus in celesti specula perseueret, Diaboli fraudulemas decipiat, & declinet insidias. Congruè igitur, qui Mariæ à Conceptione armata à persequentia dono gratiam concessam fatemur, eam in altissimâ speculâ, (& illâ, ut Deiparam decet, visionis beatæ) collocamus: hoc enim instrumento diuina pouidentia, illæsam perseuerantiam, & intractabilem gratiam solet confirmare. Sed videamus expressius, quam felici machina, ut dixi, ad illuminatæ mentis speculam ascendamus, ut inde contra insidias tuti perseueremus. Vita integer, & moribus incorruptus spiritus prærequiritur Deo conuersando; cuius rei apertum symbolum similia illa non fermentata, quæ in azyimis vndique synceris Deo offerebatur: Non fermentabitur: quia pars eius in Domini offeritur incensum. Leuit. 6. num. 17. At conuersans iste Deo spiritus de munditie: vnde iterum ad homines descendens terrenis immixtus poterit illam munditiam retinere? Vnde inter tot pericula tutus incidere, purus degere tot inter inquinamenta? Pulchrè ibi Radulphus apud Tilm. Est hic utilissima conuersa: sicut enim similia ista idcirco è fermento purganda, ut pars coram Domino possit incensari: sic è conuerso, idè Domino sapius præsentanda, ut à fermenti commixtione valeat siquestrari. Anima enim, quæ frequenter ad orationem se conserit, compunctionis machina super se leuata, & Spiritu Sancto illuminata, ibi discit, quam pia affectione proximis subueniendum sit: & quantum sollicitudine interius secretum ab omni fermento mundandum sit. Perfectiori longè modo hoc in Deipara eueniebat: accedebat purissima quandoque clarè Deo contemplando, & inde illuminata, omni fugando fermento paratior redibat. Imò in instanti Conceptionis, licet simul gratia permanens, & gloria-transiens fuerit: at puritate naturæ gratia præcessit gloriam: à gloria tamen splendoribus illuminata, facilius omni fomiti, omni fugando fermento intelligitur: decebat enim, ut, quæ ab initio eos gratiæ gradus accepit, cum quibus nec leuissimus defectus permittendus, hoc tanto stabilitamento ad futuræ maternitatis priuilegium fundaretur.

Chrysol.

831.

Id probatur.

Leuit. 6.

Radulphus.

S. VII.

Maria concepta (non solum ob gratiam, sed etiam ob gloriam) est Aurora prospiciens, armata Luna, Sol musicus, illustris Epiphania.

832.

Quæ hucvique dixi, de fugatis Dæmonis, & tenebris, & technis à Deipara in momento Conceptionis beatæ, viterius piis Doctoribus probabilia putabantur, ex celebri loco Cantic. qui gratiæ eius præferuatiua comprobandæ ab omnibus creberrimè vsurpatur. Is habetur cap. 6. n. 9. vbi ita de Maria (quod apud piæ sententiæ assertores planissimum suppono) scribit Salomon: Quæ est ista, quæ progreditur, quasi Aurora surgens, pulchra, ut Luna; electa, ut Sol; terribilis, ut castrorum acies ordinata? De quo videndus præ aliis noster Perlinus dist. 5. cap. 2. Ego enim, ni affectus fallit, ab his verbis non solum primi instantis gratiam; sed & gloriam auguror manifestè comprobatam. Pendo singula brevius, quàm in materiâ, & loci dignitas postulat; à felicioribus ingeniis, si fortè non displiceant, confouenda.

Maria concepta non solum gratiam, sed gloriam comparauit.

Cant. 6.

Perlin.

AVRORA.

833.

Dicitur Deipara in Conceptione Aurora: quia tunc infausta nocti culpæ terminus præfixus, & felicior dies inchoatus. Sic omnes. Agedum videamus, quid ista velint. Vbi nox Orbi incubat, & cælum obuoluit; obiecta quæuis penè formam, & penitus colorem amisisse videntur: floridum paulò antè germen, veris delictum, & campi, noctu armatus miles, & viatoris pauor existimatur. Expresserat nuper Agnus argentum vellere, cursu blandimenta: hunc noctu occurrentem, iures leonem iubis asperum, terribilem incessu. Perinde in nocte culpæ euenit mortalibus: idè Apostolus: Nolite conformari huic sæculo (alij, nolite configurari) sed reformamini in nouitate sensus vestri. Rom. 12. n. 2. Tota commonitio tendit, ne sæculi figuris immisceamur, ne miseris eius formis configuremur. At, cur solum peccantis vitæ figuræ, & non potius praua ipsa, & realia obiecta nociua præcipimur euitare? Vt sæculum de culpa nocturnum indicaret, vbi omnia in figuras horribiles vertebantur; vbi homo in feram, adamas animæ splendidissimus in carbonem fecidissimum mutabatur. Multa de his Chrysol. Serm. 120. sic concludens: Fratres, audistis formam sæculi, didicistis speciem, vidistis figuram: si tamen formam, & non informe monstrum: vbi confusione criminum tota rerum facies est deleta, vbi peccatorum connubio, tota mundi figura est dissoluta. Nescit nox sic obiecta non defigurare; & peccatorum sæculum noctescens satis indicat Paulus ibidem cap. 13. n. 12. Vide supra n. 809.

Peccator cur in nocte defigat.

Rom. 12.

Chrysol.

834.

Petius est, quod sequitur: vt enim sub hac nocte defigantur peccatores, quò vix Deo agnoscibi-

les de amore relinquuntur; (nescire enim dicitur, quos reprobatur:) sic diuini oculi eosdem etiam videntur obliuisci. Hinc Dauid ad Deum: Nunc quid cognoscetur in tenebris mirabilia tua, & iustitia tua in terra obliuionis? Ps. 87. n. 13. Quia, nimirum, ita defiguratur sub nocturnis peccati tenebris homo, vt iam in illo nihil mirabilium virtutis operum agnoscat, & inde erga Deum quasi in obliuionis prouinciam dimittatur. Cur ita? Vnde æternam, & immortalem memoriam obrepat obliuio? Nimirum, vias, quas noctu incedimus, quàm difficile percipimus, tam facile obliuiscimur: imò & vias, quas notissimas saepe triuimus, si noctu repente aggrediamur, ac si esse-mus obliuio penitus, non discernimus: id suo modo erga nocturnas animas Deo cuenit. D. Eucherius quæst. 107. apud Cerd. Aduersar. c. 115. Resissimè appellatur obliuionis terra, impiorum caro à Domino derelicta. En paucis, caliginosæ noctis effectus miseros.

Peccator in obliuione est apud Deum. Psal. 87.

D. Eucher.

835.

Hinc ergo factum, vt quemadmodum natura post noctem Auroram mittit, vt primo, & rudiori lucis pennicillo obiecta colorando reformet: cuius deductas lineas, Sol deinde perfectius depingat, & viuidis coloribus illuminet: vt quæ humani oculi tenebris caligantes, tenuioribus radiis assuescant, ne repente Solis iuhare cæcarentur: denique, vt res iterum, vt prius agnoscantur: in similes etiam effectus gratia diuino Soli so-leat Auroram præuiam expedire. Sic in toto Psalmo vigesimoprimo Passio Christi ad viuum describitur, vt iam Dauid non Propheta videatur, sed Euangelista; nec tam hilaris Psalmographus canere, quàm mæstus elegiographus plangere indicetur: & tamen tam funebris Epicædij festiuissimam epigraphen, titulum amcenissimum hunc præmittit: In finem pro susceptione matutina. Ps. 21. n. 1. crederemque oculatissimè id curasse, vt de præmissa susceptione matutina, id est, Aurora, in titulo; illum, cuius Crucem, & occasum describebat, etiam inter tot tenebras, orientem semper, & iustitiæ Solem declararet. At, cur non tam à propriis splendoribus, quàm à præmissa Aurora, exponitur Sol noster? Quia suauiter operaturus sic gratiæ seriem disposuit prædictis supra effectibus disponendis, vt ordinem naturæ disposuerat. D. Ambros. ad hunc locum Serm. 3. Nisi fallor susce- ptio matutina, Solis ortum semper antecedit: & priusquam Orbem radiorum clarus splendor illuminet, matutinum nocturnum tenebris terminum ponit: ac resoluta sensim caliginum cecitate, rebus cunctis facies quadam, & lumen infunditur: & cum veluti sub vna materia tenebrarum mundus in confusione iacuerit, interueniente matutino, diuersa specierum varietate distinguitur: hoc est, cum omnia ceca fuerint, oculi omnium reparantur: nox enim quodammodo aufert oculos mundo, Aurora restituit: atque ita ante matutinam susceptionem perfruimur, vt gloriosius postmodum Solis splendorem patiamur. Quod deinde pulchrè ad ordinem gratiæ transfert: tu legeris. Pende nunc, quod ab initio huius Anthologiae de Maria cæco, & tenebroso mundo oculos restituentè diximus: & illam præuiam Christi Auroram fateberis necessariò: id tamen vno verbo confirmandum.

Gratia nobis paulatim oboritur.

Psal. 11.

D. Ambros.

836.

Sacro entusiasmo plenus Balaam, dum quæsito ex industria Dæmone, reperto fortè Domino, prophetauit, sic erumpit: Orietur Stella ex Jacob,

Numer 24. Septuag.

Maria cur Christi Aurora.

& consurget virga de Israel. Numer. 24. n. 17. Septuaginta vertunt: Et consurget homo de Israel. Dum Christus homo dicitur, videbatur Mater dicenda, illustrissima femina, Virgo purissima: & tamen, vt vides, stella appellatur. Parum id: licet Maria tempore prior, Christus tamen longissimè dignitate excellentior: vnde tanquam scopus præcipuus videbatur in prophetia præponendus. At homo iste verissimus Sol iustitiæ oriturus sperabatur; idè sydereæ cuiusdam conditionis Mater exprimeretur, necesse fuit: & benè in prophetia preponitur: licet enim de excellentia Filio cedat; at fuerat officiosus eius præcursor declarandus. Audiatur prius Orbis Mariam stellam matutinam, Auroram puram, quàm Christum Solem audiat. Seruent eundem ordinem aures, quem oculi obseruarent: caligarent isti ad Solis Filij radios, nisi prius Matris radiis assuescerent. Galfrid. ibi: Quis enim desperata conscientia tenebris obuolutus, ad eam supplices leuauit oculos, & non protinus lucem vidit? Ambulemus in utroque lumine eius, vt non tenebra nos comprehendat: attendamus syderis claritatem, vt aliquando valeamus intueri Solis quoque splenderem.

Galfrid.

837.

Maria longè præstat Angelis.

Galfrid.

Et quàm benè dum Mater hominem Deum dicitur editura, tunc stella, & Aurora appellatur: vt quàm purè stella parit splendorem, tam integrè paritura Christum intelligatur. Maius est, quod ibidem de Aurora nostra subdit idem Galfrid. Quàm euidentem celestem in ea claritas, calibus vitæ micat exemplum! & quomodo non, si quis spiritalia spiritaliter intueatur, quantum interest inter glebas terræ, & stellas cæli, tantum inter eos, qui vitam carnalibus voluptatibus cæcæ, & ordidam gerunt, & qui grauissimo quodam pudicitie splendore coruscant? In quo tamen, quæ sola Solem iustitiæ genuit, non humanas tantum, sed angelicas stellas supergressa est vniuersas. Cedit angelica puritas Auroræ nostræ: sordent Spiritus illi beati, ad Mariæ munditiem comparati. Sed de Aurora, & sydereæ Deipara, plura variis locis supra dedi.

838.

Mariana Aurora palpescit. Ambros.

Ghister.

Psal. 84. Prouerb. 7.

Iob 3.

Ex dictis satis claret, cur in hoc loco Virgo Aurora appelletur: & quàm cum hoc splendore totum gratiæ, & nihil culpæ, nihil tenebrarum, aut sordidantis fomitis coniungatur. Sed, quid de gloria? Vide, quid hic legat Ambrosius Hexam. 4. cap. 8. ad med. Quoniam hæc est prospiciens tanquam dilucium. Quasi nihil magis mirum veniat in Aurora hac diuina, quàm quod prospiciat. Equis tantæ admirationis prospectus; nisi, quia scopum habebat Deum? Idè certè absolute prospiciens appellatur: quia sola beata visio per antonomasiam prospectus dici potest. Fauet Hebraea vox, מִרְפָּאָה quæ proprie est aspiere. Nec obstat, quod contendit Ghisterius, hanc vocem esse in passiva coniugatione Niphath, ac proinde reddendam esse, quæ aspicitur. Fallitur: notum enim pueris, Hebraeam coniugationem Niphath actiue reddendam, quando in prima Kal deficit: at non inuenies prædictum nostrum verbū in Kal. Sed esto, detur: certè in Niphath, & Hiphthil actiue constituitur Psal. 84. num. 12. & Prou. 7. n. 12. Esto hoc ratum. Quid? Illud Iob de noctis culpa: Expectet lucem, & non videat; nec ortum surgentis Auroræ. cap. 3. n. 9. (quod D. Thomas hic art. 2. ad ortum Virginis ex vtero; ego ad eius Conceptionem reduxi in Examine,) visionem beatam indicare voluit noster Salazar ex Bonauer Pinius de Concept. B. M. V.

tura, & Petro Damiano, cit. quæst. 32. Lege. Addo ego pulcherram huius loci versionem, quam prædicto Examine in rem aliam ponderaui. Ego Vatabl. legit: Ne videat palpebras Auroræ. An caret mytherio, quòd toties Maria concepta Aurora appellatur, toties de prospectu, de palpebris lucifluis celebratur? An coniuuent palpebras dixeris? Legi. Imò dum in tanta plenitudine gratiæ commendantur, tanquàm aliquid speciosius, de gloriæ irradiatione, in admirationem venisse præsumendæ. Certè Ambrosius lib. de Isaac, cap. 7. hunc Auroræ prospectum, de beatitudine explicare videtur.

Vatabl.

LUNA.

839.

Probauit in Cantico meo dramatico, vocem Græcam, σελήνη, propriè significare Lunam, non quando plena protuberat, sed quando corniculata arcuatur. Ibidem, hæc Lunæ cornua fugandis nubibus, ventilandis tenebris assignata, ostendi Authoribus non vulgaribus: nunc satis D. Synes. hym. 5. ad Deum, ubi ita: Tibi Sol equitat, dici pereunus fons: tibi taurina fronte Luna, noctis tenebras pellit. Quasi taurina frontis cornibus, nebulas, & noctis caliginem dissolueret. Adde eundem hymno 9. Ipsa quidem (cornutum lumen implens influxu ignis) præbat Luna. Benè ergo in Conceptione sua, Deipara corniculatus splendor, armata Luna procedit: qui vna noctis primæ umbras, originalis culpæ tenebras ventilauit. Neque mirum: in prælio enim cornuta acies, & in modum Lunæ formata callido stratagemate in faciliorem victoriam solet componi. Lege, si vacat, Pausaniam in Arcad. siue lib. 8. vbi Arati acies in modum Lune incuruata gloriosissimè hostestriumphauit. Luna quidem gratis plena apparuit Deipara: at quoad effectum pugnæ, & victoriæ corniculata. Sic & veteres, cum Lunam splendore plenissimam, sub habitu feminæ pulcherrimæ depingerent, addebant & cornua, quasi sub hac forma summo perè laudaretur: vnde & Claudian. de eadem sub habitu venustæ puellæ dixit: Paruo signantur tempora cornu. 2. de Rapt. Nimirum, talem se gessit Luna nostra in sui Conceptione, qualem concipiendo Christo erat postea se gestura. Attende. Descripsit graphicè Lunam Ecclesiasticus his verbis: Luminare, quod minuitur in consummatione. Mensis secundum nomen eius est, crescens mirabiliter in consummatione. Vas castrorum in excelsis. cap. 43. à num. 7. vbi Hailgrinus Cardinalis, in præsentem hunc locum Canticozum: De Luna materiali nequam intelligi potest, quæ non antè minuitur, & postea crescit; sed è conuerso: nec minuitur in consummatione; sed post consummationem. Et meritò addubitat: neque enim minuitur, nisi quod prius creuerat: neque Lunam minui dicimus, nisi cum à plenitudine vacuatur. Imò nec Luna in eodem plenitudinis puncto, sed subsequenti tempore imminuitur. Quæ est ergo Luna ista, quæ, dum crescit, minuitur, vt crescat amplius: quæ in eodem puncto impleta vacuatur, vacua impletur? Idem Hailgrin. Hic verborum ordo optime exprimit Mariam Virginem: nam ipsa, cum auisset, sibi promissam tantam magnitudinem, quòd foret Mater Dei, sese minuit vsquo ad ancillæ.

Luna cornuta quorsum.

Synes.

Acies lunata.

Pausan.

Claudian.

840.

In Annunc. Maria.

Eccli. 43.

Hailgrin.

Et in hac minutione concepti, & facta est Luna plena. Salutaria Maria gratia plena, & in ipsa plenitudine ad ancillatam minuitur, vt deinde ipso Deo impletur vberius. Ecquae est alia minutione ad extremam Lunae forma, nisi dum falcatur in cuspides, arcuatur in cornua? aut quorsum cuspidata cornua nisi ad pugnam? Iam se Maria nouis pro Christo bellis contra Daemones, & eius ministros apparabat, ideo solita cornua acuebat.

841. Neque hoc praeteriit Ecclesiasticus: ideo ibidem vocat Lunam, *vas castrorum*: id est, totum teneandis praeliis castrensem apparatus. At, inquis, si Maria in ipso Conceptionis instanti, omnia, vt vidimus, superarat; cur nouis praeliis incarnationis tempore accingitur? Quia iam omnium fidelium Mater designata, licet non sibi, nobis tamen imminetia bella propulsare satagebat. Ipse Card. Haillgr. ad hunc locum Cant. 7. n. 1. *In ipsa quidem videntur chori castrorum, adherentes, videlicet, ipsae acies Sanctorum, qui cum ipsa pro nobis militant contra hostes: unde ipsa vas castrorum appellatur in Ecclesiastico, ubi sub Luna nomine de ipsa dicitur: Vas castrorum in excelsis.* Idem ergo in instanti Conceptionis euenisse putes: plenissima quidem gratia orientatur in ipso sui nouitio: sed quasi sub nouitio formae, corniculata armatur, armata progreditur: ne vlla tenebrae noctis, ne vlla spissae fomitis fordidantis umbrae properarent.

842. Clara ista pro Luna nostra splendoribus gratiae armata. Videamus, an merito meliores gloriae splendoribus indidem praesumam clariscentes. Descendente Moysse de monte, addit Textus: *Et ignorabat, quod cornua esset facies sua ex consortio sermonis Domini. Videntes autem Aaron, & filij Israel cornutam Moysi faciem, timuerunt prope accedere.* Exod. 34. n. 29. Nemo ignorat lucis inundans profuuium indicari. Nimirum, voluit vera luce solidis splendoribus amicum exornare: quia falsa Numina inanibus splendoribus familiares suos comere dicebantur. At, quis non miretur lucem pulcherrimam in cornua efformatam? In Principem designandus Aescanias, calitibus missis splendore illustris fingitur; qui tamen in diadema efformabatur. Idem Claud. in 4. Consul. Honorij:

*Ventura potestas
Claruit Aescanio, subita cum luce comatum
Innocuus flagraret apex: Phrygiisque volutus
Verre, fatalis redimere tempora candor.*

843. Cur ergo fabulam veritate superaturus, Moyses potestatem non tam fulgidam coronam, quam cuspidatis lucis cornibus enunciat Deus. Pende illud, *ex consortio sermonis Domini*: bene enim non tam absolute sermo, quam sermo confors appellatur, in quo Moyses per participationem beatus, confors aeterno Numini videbatur: *Loquebatur autem Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum.* Ibidem, cap. 33. n. 1. inquit Textus: indeque fiduciam habuit, vt visionem beatam postulareret. n. 8. quod sibi concessum, ex hoc cap. 34. a n. 5. volunt nonnulli Patres; & plures Doctores. Videndus Doctor Angelicus ad 2. Cor. 12. lect. 1. At visio beata talis est conditionis, vt lucem in cornua formet: quia inde Dei hostibus ventilandis, optime iustus armatur. Idem Abbas Cellens. lib. de Conf. cap. 8. *Virtus conscientiae tanta in facie Moysi apparabat, vt cornua diceretur: vt oculos reuerber-*

rari insipientium exuberans sanctitas legislatoris. Si ergo fugandis tenebris corniculata, & in lucifluos cuspides armata, apparet Luna nostra, cur illam beatam non fuisse iudicemus? Certè Moyses ex illa visione, licet iam transacta, Deo similis postea apparebat. Vnde quemadmodum ad Deum propè accedere timebant homines; sic ad Moysen accedere formidabant, vt vidisti: ideo Chrysol. Serm. 146. de eius ieiunio: *Ita humano defacatus est, & exinanitus a corpore, vt totus diuinitatis mutaretur in gloriam, & adhuc in nostri corporis obscuro, toto lucreti lumine Deitatis: neque in tæri eum mortalium visus posset.* Et quanto id excellentius in Maria? Quanto à praedicta visione vberiores effectus? Audi diuinum Dionysium testem oculatum in epist. ad Paulum, vt creditur, quando ad Deiformem praesentiam altissimae Virginis ductus fuit: *Tatus, inquit, me splendor circumfulsit exterius, & plenius irradiavit interius; tanta etiam in me odoramentorum omnium superabundantia fragantia: vt nec corpus infelix, neque spiritus posset tanta felicitatis insignia sustinere. Defecit cor meum, defecit & spiritus tanta gloria maiestatis oppressus. Testor, qui aderat in Virgine, Deum: si tua diuina concepta non me docuissent, hanc ego verum Deum esse credidisset.* Scilicet, ab ipsa Coceptione, in qua excellentius Moysse, corniculata fuit Luna diuina, Deum sic ebibit, vt, ni fides obstaret, Deus coleretur.

844. Et quidè, vt supra late probaui, si nihil aptius fugandis Dei, animaeque hostibus, quam visio beata dari potest, vnde arma robustissima delinuntur; bene Moyses in monte Deum splendoris sui Solem in cornuta Luna formam cuspidauit: bene Luna nostra etiam gratia plenissima, adhuc de lucis cornibus falcatur. Descenderat Angelus ille pulcherrimus resurrectionis factus nuncius: de quo Matthaeus: *Erat autem aspectus eius, sicut fulgur; & vestimenta eius, sicut nix.* cap. 28. n. 2. Nihil non hilare, vt alibi ex Patribus monstraui, niueo vestis candore Angelus nunciabat: cur ergo, dum vultum amcenat luce, non blandam illam, & sydeream; sed fulmineam, & horribilem assumit? Erat quidem suauissima illa lux: veruntamen ab Spiritu beato proueniens, non poterat in arma hostibus horribilia non componi. Instar Moysis fulgurea gestabat cornua, cornutum fulgur; vt splendida armatura, vel splendor armatus in Beatis intelligatur. Fauet Drogo Ostiens. lib. de Sacr. Dom. Pass. qui mentem meam exprimit, licet in Angelo iustorum omnium symbolum velit expressum: *Aspectus eius interior, ubi sub signatura est lumen vultus tui, Domine, sicut fulgur: & terribilis est, & lucidus: terribilis, vt inimicam animam scindat medio, & perterreat: lucidus autem, vt ibi vero lumini cum iustitia semper appareat, &c. Talis erat facies Moysi ex consortio sermonis tui, hoc est, luminosa, & terribilis: quia cornuta prae ad ventilandos inimicos.* Non potuit Angelus permanentem, Moyses transeunter beatus lucem suam fugandis hostibus in cornua non componere: & Luna nostra fugandis culpae, fomitiue, corniculata oritur: credo, quia de beatitudine oriebatur. Quis scit, an D. Ephrem in notissimis illis Virginis encomiis, cum dixit: *Maria splendor Moysi.* lucifluus vtriusque cornibus alludat? Sed non diuinemus.

Denique caelestem Agnum Christum descripturus Ioannes, subdidit, vidisse Agnum stantem tanquam occisum.

845. Apoc. 5. *Beatorum oculi, cornua eius dicantur.* occisum, habentem cornua septem: qui sunt septem Spiritus Dei, missi in omnem terram. Apoc. 5. n. 6. Praetereo examinare, quinam sint Spiritus isti, siue virtutes Dei, qui Christo insunt: illud pendo, cur septem dicantur, cum quatuordecim dicendi viderentur, vt pote in septem cornibus, & totidem item oculis designati? Dicendum ergo cum communi Interpretum, ex cornibus, & oculis septem tantummodo symbola componi: ita vt, aut singula cornua essent oculata, aut singuli oculi cornuti dicerentur. Et cur ita? Ni fallor, vt signaretur in statu beato visionem ab armatura non distingui; indeque necessariò oculos illos beatos reputandos, vnde armati exhibentur. Nihil ergo aptius dici poterat Deiparae beatae significandae, quam si post lucidas aurorae palpebras, vt vidisti, eidem cornua Luna adscribantur: vt instar Christi, & oculos cornutos, & cornua videntia gerere in instanti beatifico Conceptionis videretur.

S O L.

846. Peregit Salomon, & de concepta Deipara canit: *Electa, vt Sol.* Vbi mihi tantummodo venit ponderanda versio Aquilae, qui legit: *Sonans, vt Sol.* de quo Amb. lib. de Isaac, & An. cap. 7. *Quod autem Aquila ait, sonans, vt Sol, videtur illa axis caelestis conuersio, Solisque, & Luna, & stellatum cursus: concentus globorum exprimitur, a quibusdam etiam nostris videtur: qui, quoniam non venit ad fidem, saltem propter gratiam auitatis non videtur alienum.* Alludit S. Doctor ad celeberrimam illam praecorum opinionem, qua putabant, circumuolutos caelos suauissimè modulari, ex mutua collisione musicis accentibus, modulibus suauissimis excitatis. Plenae de hac materia paginae Scriptorum. Hanc sententiam vt pote fallam fusillimè impugnat idem D. Ambr. Hexam. 2. cap. 2. Nec ego veram puto: veruntamen sciendum, (quod ad hunc locum, & saepe alibi in Cantico meo dramatico fuse demonstrauimus.) saepissimè in Scriptura sacra, non à re, prout in se est; sed prout in hominum opinione versatur, sermonem institui, deduci comparationem. Vnde, cum solaris Orbis, vt pote nobilior, suauiores concentus reddere credatur vulgò, prudenter Maria Soli sonanti, id est, suauissime modulanti potuit comparari. Et fortasse id voluit Ambros. adducto loco, qui, dum fidem, id est, veritatem praedictae sententiae putat sperendam; tamen gratiam suauitatis, id est, comparationis elegantiam, ab Scripturae decore noluit alienam.

847. Sed quid, inquis, ad armatam Lunam, Sol iste musicus? Felix quidem bellandi ratio Mariae contra culpam, & Daemones exhibetur. Plena gratia, iustitiae compta ornata procedit Maria, quae in ipsa Conceptione iustorum more modulans praeliatur. Pugnans canentes iusti, aut ne pugnae laborem sentire videantur: aut, vt ipsam pugnam, iam certissimam esse victoriam praelato Epinocio, decantato triumpho manifestent. Hortabatur Romanos suos Paulus dicens: *Nox praecessit, dies autem appropinquauit: abiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis.* cap. 13. n. 12. Fugere culpae tenebrae, abiit caliginosa nox conscientiae: erupit gratiae lux, dies virtutum: attamen praeliandum est contra hostes, ideo etiam arma

Pintus de Concept. B. M. V.

848. praecipiantur. Sed, cur non horribilia de robore, non de ferro tutissima; sed de compta pulchra, de splendore venustissima exhibentur? Quia pariter miles in Infernum, & ad sanctitatem sponsum incedis pulcher armaturam, armatus puichritudine: vt, dum miles munitus comptum sponsum agis, non tam inconditos belli clamores, quam festiuas nuptiarum cantilenas fundere videaris. D. Chrysol. ibi post multa de horum armorum venustate: *Optimè munitum consistunt, arma siquidem sunt, deinde & splendorem faciunt: sunt enim arma lucis. Quid igitur? Annon necesse est, vt praelietis? Necesse quidem est, vt praelietis; non tamen vt fatigeris, aut laboris molestiam subeas: neque enim bellum hoc est, sed chorea, & panegyri. Talis, videlicet, armorum istorum natura, talis ductus huius potestas: & quemadmodum è thalamo suo sponsus gloriabundus progreditur: ita & is, qui armis istis munitus est, simul enim & sponsus est, & miles.* Nihil aptius fingi poterat, vt à Virginis Conceptione, quidquid est noctis, quidquid tenebrarum, eliminatum intelligatur: quam vides lucis armis, id est, splendoris cornibus armatam, & ibi tanquam in chorea panegyricos decantante: nescit enim nisi Musicus ad praelia sua procedere iustificatus.

849. Infurrexerunt in Dei populum Moab, Ammon, & Scir, barbari hostes, coactis viribus validi, concepto odio terribiles. Disponit interim piissimus Iosaphat copias suas, acies ordinat, ordines distribuit: tandem, vt moris Ducum est, parat concionem; *leuque consilium populo.* 2. Paral. 20. n. 21. Sperares describendum late consilium; animandos, vt fieri solet, milites, stratagemata indicanda; & totam bellicae eloquentiae vim exhauriendam: at nihil horum: *leuque consilium populo, & statuit cantores Domini, vt laudarent eum in turmis suis, & antecederent exercitum.* Clarius Vatab. *Consilio autem iusto cum populo, constituit Cantores &c.* Quali tota haec esset ratio consilij, vt exercitui Cantores admoerentur. Hicne apparatus praelio incundo, an festo agitando? Vtrique. Erat, nimirum, tunc populus sanctus, ideo musicis Deum laudantibus accentibus inagis, quam ipsis armis superabat. Lyranus: *Constituit Cantores, sicut consuetum est in bellis filiorum Israel.* Nescit iustorum populus ad praeliu absque sacra ista musica procedere, qua & vincant: vnde additur n. 22. *Cumque cepissent laudare canere, verum Dominus insidias eorum in semetipsos, filiorum, scilicet, Ammon, Moab, & montis Scir, &c.* Quasi ab illis vocibus, non tam moduli, quam fulmina procedere viderentur. Ex insidiis nos expectat originalis culpa: vix fumus, cum capimur: at oriente Sole nostro musico expugnatur.

849. Submersis Aegyptiis, & saluis è mari progredientibus Israelitis; id est, naufragante culpa, & è Baptismo fidelibus restitutis; hinc Moyses, Christi typus, Deo canit; hinc Maria Virginis figura sumit tympanum; *Sumpsit ergo Maria Propheta, soror Aaron, tympanum in manu sua:gressusque sunt omnes mulieres post eam cum tympanis, & choris, quibus praecinbat dicens: Cantemus Domino: quia ioseph enim magnificatus est.* Exod. 15. n. 20. Pende, quæso, non tam canere Mariam cum turba, quam turbæ praecinere: quia, vt supra dixi, nõ vulgari redæptionis reti, sed singulari praeservationis hamo erepta fuerat. At, cur cū expressè Virgo nostra in typo suo, saluis omnibus per Baptismu praecedere

S 3 dicenda

841.

Maria armata Luna.

Haillgrin.

842.

Exod. 34.

Lux diuina, cur in cornua.

Glaudian.

Exod. 33.

D. Thom.

Cellens.

843.

Inus Deiparae.

Chrysol.

Dionys. Ar.

844.

Lux beata pulchra, sed armata.

Matt. 28.

Drogo.

845.

Iustorum pugna musica, cantus pugnae.

Rom. 13.

D. Chrysol.

848.

Musicae acies parat iustus.

2. Paral. 20.

Vatabl.

Lyran.

849.

Maria nõ canentim redempta.

Exod. 15.

dicenda erat, signata Musicæ occasio speratur? Quia præcinere saluis, optime præcedere eidem declarabat. Germanum victoriæ, & salutis insignis, sacra Musica. Iure ergo præcedit in Cantico, quæ ad salutem præuia destinatur. Chrysol. post alia de Deiparâ Serm. 146: Et, ut semper Maria humana præuia sit salutis, populum, quem unda generatrix emisit in lucem, ipsa iure præcessit in Cantico. Meritò ergo in hoc loco Maria ipsa, electa ut Sol, dicitur: quia sola instar Solis, præuia stellis omnibus lucem communicat. Meritò sonans, ut Sol, quia Musica eius, (instar solaris Orbis erga cæteros) omnibus iustorum spiritalibus accitibus, ab ipsa Conceptione longè præponitur: ut suo iure præcedat in Cantico, quæ Christi favore præcessit in salute.

Chrysol.

850.

Cant. 7.

Maria pia Musica Mater.

Sed, quidni præcinere dicatur in Conceptione, quæ in huius victricis, & spiritualis Musicæ magistræ edebatur? Hinc illud Salomonis de Mariâ: Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum? Cant. 7. num. 5. Non quousvis choros memorat, sed castrenses; pugnacem cantilenam, ut dixi, concinentem pugnam gerit Maria: quia, dum canit præliando, canendo vincit. Nihil in Maria videbitur non musicum. Quocumque tendas oculos, ad ipsum vsque instans Conceptionis, Epini-cium eius audies gloriosum. Aspicias? Quid videbis, nisi festiuam Musicam, Solem resonantem? Plana ista ex dictis. Sed, cur non singulariter concinens & militans? Verùm castris musicis, choris præliantibus cernitur stipata? Præuidebatur iam chori didascala, discipulis dictata componens, militantibus choris præcinens suauissimè: si enim sacra à puro corde Musica iustorum propria, vnde nisi à Principe participata iustitiæ castrensem istam Musicam ediscerent? Pulchre Rupertus ibi ex ore Mariæ: Non comerta propria felicitate studui choros siliarum Ierusalem ducere, & ordinare: ita ut unus, idemque cætus, & chorus esset, & castrorum acies: chorus laudantium dilectum: acies pugnantium contra Diabolum, propter dilectum. A Luna nostrâ cornua præliando mutuamur: à Sole nostro Musicam superando ediscimus: tanta est Conceptionis illius sacra maiestas. Vide, si lubet, plura ex profanis, & sacris in Cantico meo dramatico ad hunc locum; & plurima in Cantico tropolog. not. 1. per totam: quæ huc non inuita veniant. Sed pergo.

Rupert.

851.

Maria diuini cantus. Thom. Val.

Hinc amoenissimè D. Thomas Valent. in Conc. de Visit. Virg. admirans diuinum illud Cant. Deiparæ ad cognatam: Magnificat anima mea, &c. Luc. 1. n. 47. sic exclamat: Sileant omnes Musæ: sileant gentiliū celebrata camæne: sileat Sibylla furentis: sileat lasciuosa pœsis: sileat Sirena dulcis: gar-rula etiam philonela conticeat: sileat omnis hominum, auisumque harmonica laus. Cithara Regis sonat: Deipara Virgo canit. Sed iam ipsam Virginem canentem audiamus. Magnificat, &c. Quam venuste, quam pulchre senioris cognata palinodiam canit! quam piè, quam humiliter, impensas sibi laudes, in bonorum omnium largitore Deum detorqueat! At, cur tacita aliàs modestissimè Virgo, non solum in vocem simplicem; sed & illam sonoram, & iubilo concinentem nunc erumpit? Id dixerat paulò antè ibidem idem D. Thomas: Postquam Virgo regia vteri sui mysterium propalatum vidit, exultans animo, plena spiritu, repleta gaudio, seruore spiritus inflammas, suauem Domino

In Visitat. Maria. Thom. Val.

cecinit cantilenam. Virgo, inquam, illa, cui etiam loqui rarissimum erat, præ magnitudine spiritus resonare, cantare compellitur. Quasi nesciat eximia gratia, feruens spiritus irruens in iubilantes affectus non prodire: ut, si sint verba prodenda, illa in Canticum efformata, & suis quodammodo numeris, & modulis pronuntiata videantur. Et qualem gratiam, qualem spiritum, Soli eidem in sua conceptione dixeris communicatum, qui statim sic mulicus exhibetur?

At non solum suauem hanc Spiritus concinentis Musicam, inchoauit Maria, quando protulit, Magnificat, &c. ab ipso sanè in illam felicitandam domum ingressu, fuerat modulata. Pende verba: Et intravit in domum Zacharia, & salutauit Elisabeth. Et factum est, ut audiret salutationem Maria Elisabeth, exultauit infans in utero eius, & repleta est Spiritu Sancto Elisabeth. n. 40. Ad primam Mariæ vocem quasi per instrumentum, Christus Ioannem sanctificauit: nihil mirum, cum in id venisset: sed, cur sic fuerit aperta illa sanctificatio, ut Mater iubilantem notaret, vnde pariter dulcissimo spiritu sonaret? Vidistin' aliquando binas citharas, siue lyras, inuicem pari vocum discrimine attemperatas, consono chordarum numero intentas, sic sibi innata sympathia respondentes, ut si huius Netem pulses, alterius statim Nete symphona, nemine impellente, resonet per se ipsam, Hypati interim, & Mesi subcentibus: aut dum canis Diapasson, similiter inuicta lyra correfpondeat? Idem hic euenisse puta. Deo plena, suauissima de internis affectibus lyra erat Maria, salutationisque voce, dum cordis chorda, id est, infante Deo resonat, correspondentem sibi lyram Elisabetham Ioannis rythmo impulit resonantem. Sic nescit Spiritus Sanctus vtrique assistens in musicam melodiam non prodire. Do pluscula ex eodem D. Thoma citato, sed illa suauissima: Cui comparabimus paruulos istos, aut cui assimilabimus eos? Similes profecto sunt musicis citharædis, citharizantibus in citharis suis, qui conceptam animo harmoniam consonantibus citharis modulantur: neque enim aliter miro concentu temperante prophetant matres spiritum paruulorum, & intus distantibus pueris, sono resonant presagientes amæno. Solet naturali quodam prodigio in consonantibus citharis euenire, ut vnus chorda pulsata, alterius, quæ eodem puncto concinit, st. chorda, & nulla alia contremiscat: cuius causam, cum sepius perquirerem, inuenire non potui: quis enim non miretur, quòd sola consonantia, motum faciat? quid enim agit concentus ad motum? Ita contingit omnino in proposito. Concines erant citharædorum celestium lyra: vna Verbum, altera Vocem gestat: & quid Verbo consonantius suâ Voce? Personat vna, contremiscit altera. Ut facta est (inquit) vox salutationis in auribus meis, exultauit infans in utero meo. Quidni exultaret, quidni contremisceret lyra, etsi non pari puncto, simili tamen temperata concentu? Audis musicos gratiæ concentus? quidni ergo in suâ Conceptione Solem nostrum gratiâ putes refertissimum, quem ibi suauissimè vides resonantem?

Eligitur Dauid, homo secundum Dei cor, ut Dei hominis typum expressum gereret: & in Dauidis singulis, singula Christi opera notarentur. Nunc pende illud de Dæmoniaco Saule: Igitur, quandocumque Spiritus Domini malis arripiebat Saül,

852.

In eodem se. Luc. 1.

Luc. 1.

Baptista sym. partus ad Christum.

Thom. Val.

853.

Baptista sanctificatio.

Saül, David tollebat citharam, & percutiebat manu sua: & refocillabatur Saül, & leuius habebat: recedebatque ab eo Spiritus malus. 1. Reg. 16. num. 23. Ergo citharizantem puerum timebat Dæmon? O quid fugis lyrae fides, qui hastas rides? O quid trepidas molles numeros, qui durissimos lapides spernis? Quid fugis lyram sonos fundentem, qui fundam rotantem rupes non paucesis? Symbolum timuit, perhorruit figuram. Mariam citharam suam regiam impellens Christus, ab amico Ioanne cum originis culpa Dæmonem erat pariter fugaturus: hinc ergo Dauidis citharam iam exhorret. Adhuc iterum citatus D. Thomas ibidem: Magnum illum citharædum agnosco suâ citharâ personantem, & virtute harmonica Dæmones expellentem: notam omnibus figuram edissero. Dauidis citharâ personante, Saülis obsequium animum Diabolus deseribat. Mira res! Musica fugatur Zabulus: & qui, iuxta sententiam Iob, sagittas reputat quasi paleas, & lapides funde quasi stipulas spernis, deridet etiam vibrantem hastam, & durissimos malleos pro nihilo pendit; ad citharæ sonum tremefactus recedit: & quem nulla vis superat, superat harmonia. Latet pro certo, in cithara illa mysterium: figura illa erat, hac veritas: hic compleitur, quod ibi signatur. Quid clarius, ut in origine sua nihil culpa, nihil Dæmonis passâ intelligatur Maria; quàm dum illam in ipsâ origine audimus resonantem? Ad huius sonum Ioannes mundatur, fugatur Dæmon: quia nescit simul cum hac melodiâ culpa, vel Dæmon consistere: aut, si primum instans Mariæ, iam sibi musicum erat, quis ibi culpam, aut Dæmonem somniabit?

1. Reg. 16.

Thom. Val.

854.

Musica Beatorum armata.

Psal. 149.

Lyran.

Iam satis de Sole nostro sonante quoad gratiam: videamus, an etiam nobis consonet quoad gloriam. Certè splendoris armatura, lucis cornua si Musicæ exultanti socientur, felicissimum beatitudinis statum repræsentant. De iustis iam beatis loquens Dauid, sic habet Ps. 149. Exultabunt Sancti in gloria: letabuntur in cubilibus suis. num. 5. quia, ut bene notat ibi Lyranus ex verbis Christi, in gloriosa illa domo mansiones multæ sunt, varia cubilia, pro diuersitate meritorum diuersa: in quorum singulis singuli absque aliorum inuidiâ exultant hilares. Sed mirum est, quod additur: Exaltationes Dei in gutture eorum, & gladij accipies in manibus eorum, ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis. num. 6. & 7. Si iam in patria suauissimo gutture Deo admodulantur; quid adhuc prostrandis hostibus gerunt gladios? Si belligerant, quid iam vocibus melodis triumphum Deo dicant, concinunt Epini-cium? Claret res, si ad tempus extremi Iudicij rem deducas, vbi Beati, & corpore, & anima gloriosi, plenius exultabunt. Ita idem Lyranus, qui deinde sic subdit: Et quia tunc in corporibus gloriosus erit laus vocalis, secundum quod dicunt aliqui Doctores, idè subditur: Exaltationes Dei in gutture eorum, &c. & gladij accipies in manibus eorum, ad faciendam vindictam, &c. Per hoc intelligitur constantia Sanctorum, & potentia in extremo Iudicio contra illos, qui iniuste oppresserunt eos in hoc mundo, secundum quod dicitur Sap. 5. &c. vel potest referri illa littera ad Angelos sanctos, &c. Quasi (cum tot multis aliunde describi posset) hinc maximè plenior Sanctorum gloria describatur, quòd potentiæ gladii hostilia demetant capita, & simul triumphalia concinant Epini-

cia: ut qui bellatrice Musicâ, ut vidimus, decertarunt, dum viuerent; canoro bello triumphent, dum beantur. An Deipara armata nostra Luna, & Sol musicus in ipsa Conceptione appareat beata, Lector iudicauerit. Quòd si Angelis litteram deferat, (quod etiam vult Lyranus), utpote Dei Musicis, Dæmonum, & peccatorum percussoribus; clarius Angelorum Regiam, ab eodem munere, in suâ Conceptione beatam prædicaueris.

Differerat Deus Beato Iobo summum illud diuinæ architecturæ ædificium, quo terram suis ponderibus librarat; super vacuum eius mensurante funiculo deducto: cuius operis Angeli ipsi excellentiam fuerant demirati: vnde addit: Cum me laudarent astra matutina, & iubilarent omnes filij Dei. cap. 38. num. 7. Non qualcuncumque laudem intelligas; sed de iubilante affectu hymnicam, atque musicam. D. Anastas. Sinaïta 4. Hexam. ibi: Hymnis Deum celebrarunt. Sed pende ad rem meam Chaldæum Paraphrastem, qui pro filiis Dei vertit, acies Angelorum. erat enim eximia Dei gloria, ut Angeli beati, etiam in vi-lioris terræ productione, hymnicè omnipotentem celebrarent. Angelorum verò beata conditio, non aliunde aptius, quam per acies bellicas, & per musicos hymnos exprimeretur. Sed aliter totum locum, & aptissime ad rem meam recidunt Septuaginta, hoc modo: Quando facta sunt sydera, laudauerunt me voce magna omnes Angeli mei. id est, quarto die, quando, ut narrat Genesis, Sol, & sydera cætera sunt creata, idque in terris, (ut vult citatus Sinaïta, de quo plenè dixi initio Anthologiæ primæ, num. 26. vide,) & deinde in cælo collocanda. Ergone, inquis, vsque ad quartum diem, conticuere Angeli, & ab hymnis diuinis abstinere? Non crediderim: sed tamen, cum vidissent è terra ortum Solem, sic suauiores prædatis, hymnos dedere; ut vsque tunc conticuissent viderentur. Scilicet, Solem iustitiæ Christum è Mariana terra ortum, & postea in cælos ascensurum iam laudabant. Ecquis tantus iste hymnus? Ille ipsissimus, quem postea in reali Christi exortu cecinere. De hoc Lucas: Et subito facta est cum Angelo multitudo militia celestis, laudantium Deum, & dicentium: Gloria in excelsis Deo, &c. cap. 2. num. 13. Quando festiuitas, quando de accidentalibus gloria beatiore Angeli introducuntur; tunc milites cantores, de bellatrici Musica celebrantur. Sed lubet audire Sinaïtam: Hymnis Deum celebrarunt: quamobrem? Quoniam facta sunt astra? Non certè propterea: sed, cum vidissent Solem è terrâ recurrerem, in mysterio didicerunt Christi incarnationem, & è terra assumptionem: & idè cum vidissent eum ex Sanctâ Virgine, tanquam ex abyfso exortum; statim exclamarunt dicentes: Gloria in excelsis Deo. En tibi tunc festiuus beatiore Angeli, cum milites, & musici celebrantur: cur ergo inficiemur armatam, & musicam Mariam in Conceptione è Angelis beatiorem, quò in Musica, & in bello excellentiorem longè veneramus?

Ascendentem Christum è longè contemplatus in spiritu Dauid, dixit: Ascendit Dominus in iubilo, Dominus in voce tubæ: psallite Deo nostro, psallite: psallite Regi nostro, psallite. Ps. 46. num. 6. & 7. Ecquos iubilantes scribit: Ecquos ad hymnorum perseverantiam impellit? Angelos putes, quos

855.

De eodem.

Iob 38.

Anast. Sin. Chald. Par.

Septuag.

Incarnatio Christi festiu.

Luc. 2.

Anast. Sin.

856.

Psal. 46. Ascensio Christi calis festiu.

quos alibi in hoc triumpho Christi, cum portarum custodibus inducit differentes. Sed, si Angelos tantum vellet canentes, exprimeret absque dubio. Absolutè pronunciat, credo: quia sine discrimine creaturas omnes caelestes inuitabat, Planetas maximè, & astra pulchriora. Nimirum, viso Rege suo, triumphatore Domino, proportionatam sibi Planetæ festiuiores gloriam participarunt. Quidni ergo beatam hanc triumphantis maiestatis visionem Musica testarentur? Huc absque dubio alludit D. Synesius hym. 9. de Christo ascendente. Verto pulcherrima carmina, sed solutè: Expauit stellarum purissimum chorus immortalis: festiuus autem æther, sapiens harmonia magister, ex septem fidium Lyra, Musicam, & triumphale carmen temperauit. Septem has Lyre fides, septem Planetarum orbis explicabam. Vt cunque sit, cæli ipsi qualem qualem Dei visionem musicis accentibus testantur: & non putes proportionatam sibi, id est, claram Dei visionem honorâ hâc Musica Solem nostrum fuisse contestatum?

EPIPHANIA.

857. Venio tandem ad vltima verba decantati hucusque versiculi, quibus Maria dicitur Terribilis, ut castrorum acies ordinata. Alij vertunt: *Ἐπιφανία, ὡς μεγαλοφωνία*: Illustris, sicut magnificata. alij, *ὡς ἐπιφάνεια*, ut Epiphania. Est autem epiphania, apparitio apud Latinos: vnde alij legunt, apparitio lucis. Vno verbo dicitur Maria, illustris quædam Epiphania, terribilis quædam lucis apparitio. Acies quidem est, & illa vexillata, & munitissimis ordinibus instructa, ex infallibili vulgata versione: cur ergo mera Epiphania, illustris tantum apparitio, celebretur? Huius dubij nodatio, post tot multa ad hunc locum congesta, mihi vnus scopus relictus, & is intactus: nec minus puto veraciter attingendum, quam cæteris de Aurora prospiciente, Luna corniculata, Sole musico, pari modo excogitatis, attingimus eundem. Pende ergo mihi illud iterum, quod paulò antè dicebam de Deipara ex Cant.

Maria bellatrix pacifica.

Cant. 7.

Aquila.

Victoria gloriosior, non à sanguine; sed ab hostium metu comparatur.

Claudian.

Quid vides Sulamite, nisi choros castrorum? cap. 7. num. 7. Sulamitis quidem, vt latè in Dramate meo ostendi, idem est, atque Pacifica: à radice *שׁוּלָמִי* pacificum esse: vnde clarè Aquila vertit, *εἰρηνεύσα*, à verbo, *εἰρνεύειν*, quod est in pace degere. Quid ergo in Maria Pacifica sibi castra volunt? Si bellat, & debellat castris hostes diuina nostra Pallas, cur tunc signatè dicitur pacifica? Si in pace degit, cur castris circumcingitur? Certè, quia et si debellat; non tamen ita bellat, vt cum hostibus manus conferat: hostes sic terret aspectu, ac si conferto prælio, motis castris præliaretur: & tamen in pace degit; quia prælij discrimina nec subit, nec laborem. Hæc ratio vincendi longè gloriosior: idè Claud. lib. 1. de laudibus Stiliconis:

Miramur rapidis hostem succumbere bellis, Cum solo terrore ruant? non classica Francis Intulimus, iacuerè tamen. Non Marte Sucoos Conudimus, queis iura damus. Quis credere possit? Ante tubam nobis audax Germania seruit.

Longè meliùs Maria, terrore percutit hostes, ne congredi audeant: & in pace degens gloriosos

belli effectus ostensis tantummodo viribus reportat: idè & pacis choros, & castra belli gerit. Alanus ibi: *In Virgine fuerunt chori cauentium. Alanus. quantum ad consonantiam virtutum: castra verò pugnantium, secundùm quod Virgo circumseptâ, & sanctis disciplinis instructa, vitiorum, & Dæmonum repellat insultum.* Non repellebat insultus iam inuadentes, quæ castris dicitur potiùs circumseptâ, quàm erumpens ad prælium: sed venientes, ostensis tantummodo castris territos prosternebat.

858. Hinc illud eiusdem Deiparæ fidelibus allocutæ: Ego murus, & vbera mea sicut turris, ex quo facta sum coram eo, quasi pacem reprensens. Cant. 8. num. 10. Ab vberibus Mariæ quis non mel merum, nectar ambrosium putaret degustandum? Quis ergo ibi turritam alperitatem non demitteret? Turres mysticas fundet Maria: benè est. Sed, cur in ipso deliciarum loco, in ipsa dulcissima nutricantis affectus officina, propugnaculi fortis iacitur fundamentum, duriori loco, vt videbatur, aptiùs collocandum? Picè ibi Guillelmus: *Vbera mea, non tantum sunt vbera; sed etiam turris: non tantum nutriendi, sed etiam protegendum vim habent: nullus me putet habere, quo nutriam; & non habere, quo muniam: materna pietas mea, quos nutrit, etiam munit: quos nutrit, vt discant, atque grandefiscant, munit à facie inimici: donec iam grandes effecti, contra eum in campum si iucialiter exeant, Periculosum paruulis est certamen: si prodeant, à serpente haustu facili vorabuntur. Ergo ibidem muniuntur, vbi nutriuntur: quia nequit inuadere paruulos Dæmon, qui Mariam Matrem tutantem reformidat. Quidni si murus turritus, & inexpugnabilis felix ista Mariæ nutritio? Guillelmus iterum paulò antè ex eodem Mariano ore, ad animam adhuc fragilem: *Paruula es, & delicata, nondùmque idonea stare in acie aduersus hostes, rigidissimos Principes, & Potestates tenebrarum: ergo ad me veni, apud me mane; ego enim murus ad protegendum, murus inexpugnabilis, circumcingens eos, qui ad me confugiunt. Planè, qui hoc muro circumdatur, intus est ab his, qui in circuitu ambulant impij; & à capite eorum, qui, tanquam leo rugiens, circuit querens quem deuoret. Non conferit cum Inferno Leone manus Maria; sed inexpugnabilem murum obitiens, auidum paruulorum retardat, ne tanto securus munimine inuadere præsumat.**

Alanus.

858.

Cant. 8. Maria tu præsidium paruulorum.

Guillelmus.

Guillelmus.

859.

Maria Redemptrix.

Haigrinus.

Idè meritò facta subditur coram Christo, quasi pacem reprensens; id est, ex vlu sacræ Scripturæ, verè pacem reprensens; (hinc enim apud Ioan. 1. Christi gloria dicitur quasi Vnigeniti à Patre, id est, verè Vnigeniti): quæ enim solo incusso terrore, & ostenso munimine vincebat, vt dixi; in pace suauissima degebat. Sed obiter magnum aliquid inculcat hîc Cardinalis Haigrinus ex ore Mariæ: *Misericordia mea, & pietas mea, quibus, quasi vberibus, suffragiorum dulcedine la'ia filios Ecclesiæ sunt turris: munimentum, scilicet, refugium, & securitas peccatorum: & hoc ita, ex quo sic accepta, sic grata. Sic placita facta sum coram eo. ut quasi pacem reprensens, id est, verè pacem reprensens, & faciens, inter Deum, & hominem: vt esset pacifica, tanquam Mater veri Pacifici, mediatrix Mater Mediatoris.* Vt hinc maximè probetur, quod suprà latè ostendi, Maria Redemptoris Redemptrix: vt que sicut Pacificus noster à natura

habuit,

habuit, v' nihil interioris pugna à Dæmone sentiret: sic Mariam Pacificam per gratiam, nihil pugna, nihil rebellantis fomitis patiam intelligamur.

860.

Victoria ab hostium metu reportata, cur gloriosior.

Plin. iun.

Flau. Dext.

861.

Idem probatur.

Genef. 49.

Genef. 48.

Hoc ergo tandem credo, quod in versiculo præfenti ad Conceptionis eius dicitur excellentiam. Maria dum concipitur, terribilis, & castrorum acies dicitur ordinata: interim tamen illustris Epiphania, & mera eius apparitio celebratur: quia talis erat eius gratia, quam non solum Dæmon, & culpa non potuit superare; sed nec etiam inuadere præsumpsit. Non pugnat, non congregitur: ipsa eius apparitio, hostis fuit debellatio: vix illa apparuit, cum Dæmon perijt. An hæc apparitio, omni acie robustior non æstimabitur: nonne hæc absque certamine victoria, longè excellentior? Magnum est, si hostem cautè fugias, à quo fueras superandus: maius, si aggredientem superes; sed maximum, si talem te geras, vt hostis aspectu tuo trepidus, nec aggredi præsumens te effugiat, gloriosissimè absque prælio superatus. Nihil grauius scripsit Plinius (probabiliter Christianus, fortasse Martyr) in Paneg. Traiani: *Vt ipse natis pugnae, moderatio: fortitudo tua præstat, ut neque hostes tui velint. Accipiet ergo aliquando Capitolium, non inanes currus, nec falsa simulacra victoria; sed Imperatore veram, ac solidam gloriam reportante, tranquillitatem: & tamen confissa hostium obsequia, ut vincendus nemo fuerit. Pulchrum hoc omnibus triumphis: neque enim vnquam, nisi ex contemptu Imperij nostri, factum est, ut vinceremus.* An non meretur huius viri prudentia elegantissima, ne illi illustres, quos adhibuit, titulos inuideamus, Flauio nostro Dextro adherentes, qui anno Dom. 220. de S. Tito locutus, illos apposuit? Eius verba: *Is Titus conuerterat ad fidem Plinium iuniorem, &c. Nec desunt, qui putent, septimâ Sexilis, ad Nonarum esse passum.* Dextri verò fidem, post dectissimi Biuarij operam, sola proteruia denegauerit. Parce digressiuicula. Vincendum neminem dixit: quia absque puluere, & sanguine victoria comparata. Id prædicto modo ad pretium: aliter enim, licet vincas, contemneris: neque enim te inuaderet hostis, nisi vincendum putaret: imò nec inuadentem speraret, si desperaret reportandum ex te triumphum: quorum neutrum absque tui contemptu poterat euenire. Mariam ergo non inuadit Dæmon, imò nec inuadentem sustinet: apparentem solummodo fugit, terrore magis, quam gladio percussus. O Conceptionem non quouis, sed modo excellentissimo vitricem!

Discessurus iam Iacob, filiis egregiam oppignoratis benedictionibus hæreditatem dum partitur, ad Leui, & Simeonem deueniens, sic subiungit, increpato Sichemitarum excidio, quod in violatæ fororis peregerant vindictam: *In consilium eorum non veniat anima mea: & in cœtu illorum non sit gloria mea.* Genef. 49. num. 6. Quasi è bello illo, licet feliciter peracto à filiis, licet postea ipse Sichemitarum agros possideret, nihil sibi redundans gloria arbitaretur: imò illam victoriam quasi omninò ingloriam auerteret. Sed, quis non opponat præfenti isti, præteritam eiusdem Iacob sententiam cap. 48. num. vlt. vbi Iosepho suo ultra sortem hos ipsos delegans agros, solide gloriabundus dixerat: *Do tibi partem vniam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrbæi, in gladio, & arcu meo.* Cur enim gladios filij victo-

res sic aspernatur, idem gloriæ gladio suo victori arrogaturus? Audiendus Lyranus pulcherrimè nodum soluens: *Non sit gloria mea: id est, de hoc non glorior, sed magis confundor. Sed conuincitur hoc videtur, quod Iacob dixit in fine præcedentis capitis, gloriano de adquisitis Sichem: Do tibi, &c. Ad quod dicendum, quod Iacob in hoc loco, hoc dicendo, Lyranus non gloriosatur de occisione Sichemitarum per Simeonem, & Leui: sed magis de hoc, quod homines illius terra congregati ad inuicem, voluerunt irruere super Iacob, & filios eius: & Iacob confidens de Dei auxilio, parauit se ad resistendum: & tenuit Leui eius aduersarios, & reuocauerunt. Hæc enim dignissima gloriatio victoria, non tam gladio, quam terrore hostes percellere, nec dum inualos, cernere iam prostratos. Nunquam gladius Iacob acutiùs vulnerauit, nunquam arcus dexteriùs transfixit, quam dum inde timoris ictus, hinc pauoris sagittæ in hostes fugientes emittebantur.*

Dauidem iam victorem (& magis Christum in Iuda suo) contemplatur ibidem Iacob, vnde ad illum: *Iuda, te laudabunt fratres tui: manus tua in cœnicibus inimico: ut tuorum: adorabunt te filij patris tui. Cæculus leonis Iuda: ad prædam, filium, & eandem, sequens accubus, vt leo. dicto cap. 49 n. 8. Laudandus dicitur à suis Dauid: quia deuictas inimicorum cernices pedibus calcaturus, quas priùs iniecta manu bellator confregerat. Postea non laudandus tantum; sed etiam, instar Numinis, adorandus prædicatur, fultitâ, ni fallor, causa, quod tanquam leonis caulus ascenderet ad prædam: quod tanquam leo quiescens accubisset. Ecquid tam immensum est gloriæ accubisset. Ecquid tam immensum est gloriæ in leone, vt ab eius comparatione, Dauid priùs laudatus, iam etiam adorandus proponatur? Rem vidit ibi Lyranus, licet concatenationi nostræ non studeret. Ergo de Dauide hîc expressio ita: *tantum præualuit aduersariis Israël, quod circa finem regni sui, nullus audebat insurgere contra eum, nec eius regnum perturbare. vt patet 1. b. Reg. 2. & ex principio tertij: idè subditur, vt leo: quem alia bestia non audent inuadere.* Longè gloriosior Dauid, quando ad finem accubans requiescit vt leo timori habitus, quam dum ceruicibus decerat contumendens: inde ergo iam laus meritò in adorationem commutatur: quia hoc victoriæ genus omnibus præponendum.*

Quandò illustris in Conceptione suâ, Epiphania nostra superatrix? Iacob saltem ad resistendum se accinxit: quia is erat, qui saltem inuadi poterat: Maria sic præuic gratiâ præmunitur, vt iam inuasiones timere non posset. Dauid tandem ad finem terrore percellitur, qui diu decertando laborat; & licet victor, ipsis tamen inuadentium hostium auribus contemptus: Maria in primo instanti iam victrix, sed quieta apparet, tantum quod appareat, nullo vnquam tempore audentis culpæ contemptu temerata. Taceo victoriæ materiam tam diuersam. Sed quid Reginan. seruis compono, sibi vni tantummodo dignè componendam? Omnes illius, quas toties suprà dixi, pugnas, hoc modo gloriosiori intelligendum volo fuisse peractas, vt suis locis obiter inculcabam: illius arma, & vulnera ab incusso terrore proueniebant: nec ausus aliquando Dæmon, è proximiori conflictus, aut contorta alia fulmina sustinere. Satis itaque ex hoc vincendi modo, è prædictis verbis Mariæ gratia in Conceptione probatur.

862.

Et iterum. Genef. 49.

Lyranus.

863.

Maria gloriosissima uictrix.

probat. Reſtat de gloria: ſed quia ſupra à n. 819. hanc victoriam viſionis beatæ, id eſt, præſentia diuinæ aſſiſtentis effectum præſtantiffimum oſtendi; nihil vlti addendum exiſtimauit. Eſto Anæcephaloſis.

864. Tota Anthologia, vt vides, in eum ſcopum collimauit, vt contra D. Thomam oſtenderemus, Mariam in Conceptione vſum rationis obtinuiffe; & eum vſum, vt lumine beatifico illuſtrata, Deum ardentiffimè amandum, clariffimè contempleretur. Decet hoc certè Sanctorum omnium, & Seraphinorum Reginam, Dei Matrem. Ad Mariæ vocem, vt ex D. Thoma Valentino viditi, a num. 851. ſanctificatur in Matris vtero Ioannes. At quomodo ſanctificatur? Audi ibidem eundem Archiepiſcopum Valentia: *Sancto utaque ſpiritu aſſatus Ioannes, non ſolus à contagio peccati mundatur; ſed etiam accelera o iudicio præſentem inſpicit Redemptorem. Præcurſoris officium ab vtero inchoat, & prius offcium cuiſ exercere, quam vitam. inuictum ſibi a Deo munus accelera, immaturæ oritur, materis officio, videlicet, ſibi datum quæſpiam ſarripit honorem.* Prætereo contendere, an voluerit S. Doctor, vt Ioannes Redemptorem ſuum, Deum, ſcilicet, & hominem clarè tunc vidiffet: illud certum exiſtimo, (ex doctrina Angelici Thomæ, qui dignitatem Matris Dominicæ, in ſuo genere inſinita, celebravit,) ex altiffima ſaltem Ioannis contemplatione in inſtanti ſanctificationis ſuæ vterinæ, pluſquam probabiliter inferri, claram, & beatam Mariæ viſionem in primo inſtanti ſuæ Conceptionis: quomodo enim inſinitè aptius creſcat Matris dignitas ſupra Præcurſoris dignitatem, niſi in, quouis comparata creſcat in inſinitum? Aut, quomodo viſio illius vterina, huius viſioni præſtabit in inſinitum, niſi altera ſub ſile maneat, in ſpeculo, & velut per anigmata; altera reuelatâ facie ſpeculatur?

Baptiſta prærogatiua.

Thom. Val

865.

Cant. 6. Mariana gratia, & gloria perfectio.

Guillelm.

De Mariâ ergo concepta, ſi poteſt illud Chriſti ad eandem: *S. xagim, ſum Regna, & oſt. quia concubina, & adoleſcentulum non eſt numerus. Vna eſt cõmbrâ mea, perfectâ mea: vna matris ſua, electâ genitricis ſua.* Cant. 6. n. 7. Ecquæ hæc perfectio? Guillelmus ibi feliciter ſui oblitus, prudenter ſibi inconfans, licet de Conceptione non loquatur, ſic de Mariâ: *ref. Etia, cui nihil deſt ad gratiam, & ad gloriam.* Malè ergo, deuotiſſime Pater, alibi tibi primam Conceptionis gratiam deſuiſſe ſcripſiſti: quomodo enim perfectâ, cui nihil gratiæ deſt, ſi optimam illi partem deſuiſſe exiſtimabas? Sed ad rem. Multi è ſuprema Hierarchia Spiritus, plures ab aliis inferioribus, innumerè ex inſima Angelorum caterua, (pono enim cæleſtes Spiritus, quò excellentiores, eò pauiores, quod etiam in beatis hominibus euenit,) ab origine grati producuntur: aſt vna eſt Mariâ perfectâ, cui in ipſa origine nihil deſt: quæ non ſolum grata producitur, ſed beata: cui gratia ſimul cum gloriâ communicatur. Cæteris creaturis productis, ſemper videbatur adſcribens artifex Deus, *faciebat*: quia adhuc illis obtentâ iam gratiâ, gloria deerat obtinenda: at Mariâ inſcripſit diuinus Author, *perfectâ*: quia ſic prodiit, vt iam perfectâ, nihil illi ad gratiam, & gloriam deſſet. Vt me capias, aduerte.

866. Ponderant ſacri Interpretes ad illud Genef. 1. num. 1. *In principio creauit Deus calum, & ter-*

ram, vel, vt habent Septuaginta, ἐποίησεν, fecit. Genof. 1. latentem emphaſim in hoc præterito perfecto, de qua audiendus præ cæteris noſter Pereira ibi: *Scitum eſt, quod tradit Plinius in præfatione ſui Operis, veteres pingendi, ſingendi que nobiſſimos artiſtices, opera ſua etiam abſolutiſſima illa, & quæ poſteriori n. quam mirando ſatiantur, pendenti titulo ſi ſcripſiſſe: Apelles faciebat, &c. non autem, fecit. Ea re inſinuantes, opera eſſe inchoata, nec omninò perfectâ; & quod in eis deſiderari poſſet, ſc quidem emendaturos fuiſſe, niſi morte eſſent intercepti, &c. De Deo autem, cuius perfectâ ſunt opera, & exquisita ſecundum omnes voluntates eius, & quibus nemo poteſt quidquam addere, vel detrudere, non erat conſentaneum dicere: Deus faciebat mundum; ſed fecit: ſcilicet, tanquam opus omnibus ſuis partibus expletum, cunctiſque numeris abſolutum, atque conſummatum, & iudicio ipſius Opificis, cuius eſt inſinita ſapientia, comprobatum: vidit enim Deus curſu, qua fecerat, & erant valde bona.* Nimirum, ſubſequitur laudatio perfectionem. Sunt ergo dicta veriſſima in rebus ſecundum ſuum ſtatum conſideratis, quæ vt ſic perfectiſſimè à Deo producuntur: quia tamen nonnulla creauit Deus, quibus vltimam deinde parabat perfectionem; idè quodammodo imperfectè producta intelliguntur, non tam ex parte diuini Authoris, quam ex parte ſui: cuius rei ſignum eſt, quòd interim diuinæ laudis approbationem non participant, donec ad perfectionem reducantur.

867.

Genef. 1. Perſectâ tantum laudum digna.

Producto lucidiſſimo primi diei opere, perfectiſſimâ, nimirum, luce, addit Textus: *Et vidit Deus lucem, quòd eſſet bona.* Genef. 1. num. 2. Pergitur ad diem ſecundum: *Et fecit Deus firmamentum, diuiſitque aquas, que erant ſub firmamento ab his, que erant ſuper firmamentum.* num. 7. Nec tamèn huius operis approbatam ibi legis bonitatem: ſolus ſecundus dies hoc laudis caret præconio, quod cæteris omnibus diebus aſſignatur. Queris cauſam: Reſpondet Lyranus ibi ex Helætorum doctrina: *Verbum, & vidit. Deus, quòd eſſe bonum. in aliis diebus dicitur ad approbationem operis: approbatio autem præcipue reſpicit opus completum. In ſecundo autem die, licet principaliter fiat diſtinctio corporum cæleſtium, tamen in hoc etiam ſit mentio de diſtinctio aquarum elementarium: & quiſta diſtinctio non fuit completa, vſque ad tertiam diem, quando congregata ſunt aquæ in locum vnum, vt videbitur infra; idè ſubiicit verbum prædictum die ſecundu: & tertia illud bis dixit, vt patet in littera, ſemel pro opere ſecunde diei, & ſemel pro opere tertiæ diei.* Qui ergo piè fatemur, Mariam in ſua Conceptione opus diuinæ laude dignum, ac proinde perfectiſſimum, quod paſſim prædicamus: cum perfectio rationalis creaturæ in gratia, & gloria conſiſtat, Deiparam non ſolum gratam, ſed etiam tunc beatam fateamur, neceſſe eſt: cui proinde Deus ſuum illud, *Fecit*, meritò ſubſcribat.

868.

Homo modo laudandus.

At dices: Ad perfectionem creaturæ rationalis, dum in via eſt, per ordinem ad diuina ſatis eſſe, ſi gratiæ decore producta intelligatur. Verum hoc, ſi debitam perfectionem in ſuo genere conſideres: fallum, ſi perfectionem abſolutam ſpectaueris, & quæ diuinæ laudis omnimodam approbationem mereatur. Querunt ſacri Doctores, cur ſingula opera ſua Deus producta laudauerit, vt diximus: producto verò homine ceſ-

Genef. 1.

ſauerit ab hæc laude, Genef. 1. num. 27. reſpondentque, vt plurimum cæteris iâ plenam ſui in eſſe bonitatem naturalem: at hominem de bonitate potiùs ſupernaturali commendandum: hæc verò cum de vſu virtutum ſpectanda expectaretur in Adamo, meritò ſuſpenditur, donec qualem ſe gereret in virtutum exercitio videretur. Sed mihi dubium adhuc, cur homo cum originali gratiâ productus, ſaltem de hoc ſupernaturali principio bonitatis moralis non commendetur, cum ab illo tam eminentior homo cæteris omnibus naturaliter bonis creaturis præponatur? Et reſpondit Ambroſ. lib. de inſtit. virg. cap. 3. (poſt alia cum cæteris Patribus communia) ſin-

Ambroſ.

gulariter: *Laudatio eius non in exordio, ſed in fine eſt: nemo enim, niſi legitime certauerit, coronabitur: idè Sapiens tibi dicit: Ante mortem non laudes hominem quenquam, &c.* Ac ſi in ordine ſupernaturali, homo non abſolute laude dignus, id eſt, perfectus ſit habendus, donec corona gloriæ decoretur. Pende nunc, quanta de Deo eximium ſe Authorem oſtendente circa perfectiſſimum hoc opus Marianum, idque in ordine ſupernaturali ſcripſerunt: lege, quæ de hoc fuſſimè multis paginis ſuprà dixi: & fateberis, idè productam Mariam Authori ſuo tantam decoris conciliaſſe; quia & gratiam, & gloriam tunc exhibuit.

ANTHOLOGIA XIII.

Maria ſcribendo æterno Verbo charta puriſſima.

§. I.

Dictum ab æterno Verbum Incarnationis tempore ſcriptum; quam bono noſtro.

869.

Per Incarnationem, Verbum diuinū ſcribitur.

VT Mariam ab omni culpæ, & fontis ſordibus immunem oſtenderem in Examine; chartam puriſſimam ſcribendo: æterno Verbo, illam à Patribus appellatam indicaui: cuius rei probationes huc altius remiſi ponderandas. Id ergo vt meliùs intelligatur, repetenda ſunt verba illa notiffima Theodoti Ancyrani hom. de nat. Saluat. quæ habetur in Actis Epheſini Concilij, tom. 1. Concil. *At, qua, inquit, ratione, cum Vngentus natus ſit ex Patre, rursus naſcitur ex Virgine? Ex Patre naſcitur ſecundum Diuinitatis naturam; ex Virgine naſcitur ſecundum carnis diſpenſationem: hinc vt Deus, iſtino naſcitur vt homo. Nam & tuum quoque verbum, quedam mentis proles eſt: at, poſtquam verbum iſtud, quod mens tua peperit, elementis, & litteris volueris exprimere, & in charta efformare; manu litteras deſcribis, & certa quadam ratione, verbum tuum per manus denudè eniſteris.* Habes aptiſſimam explicandæ Incarnationi comparationem. Ab æterno dicebat Pater Verbum illud ſuum, & ab alta mente feliciffimum partum enitebatur: at Incarnationis tempore, iam Verbum ſuum ſcripſit, & pulcherrimis virgineæ carnis litteris effigauit. Nos priùs mente parimus verba, quæ deinde depingimus, & quodammodo denudè parturimus: veſtigia ſic excellentiori modo Pater Deus ſe habuit erga Verbum ſuum. Pergat Theodotus: *Hic itaque*

Theod. Anc.

cernis mentem; ibi Patrem: hic verbum ex mente productum agnoſcis; ibi Verbum ſubſtantiale, ſubſtensque, ex Patre natum vides: hic manum per litteras verbum parientem conſpicias; ibi Verbum per corpus virginicum generatum. Quasi in peracta Verbi diuini Incarnatione, deſcriptio eiufdem pulcherrima formaretur.

Exultabat Paulus, quòd Pater non iam per Prophetas, ſed per proprium Filium, Mundum alloqueretur: deinde de Filio ita: *Qui cum ſit ſplendor gloria, & ſigura ſubſtantie eius, portansque omnia verbo virtutis ſua, &c.* Hebr. 1. n. 3. Arias Montan. vertit: *Character ſubſtantie eius.* D. Athanaſ. clariùs: *Sigillum ſubſtantie.* Figuram, & imaginem quandam Patris viuâ, Filium eſſe, fides docet: cur ergo ſic ſimpliciter figuram protulit Apoſtolus, vt etiam de ſigillo, & caractere veniat explicandus? Quid ſubſtantiali imagini, cum imagine figillante? Quid inde non blaſphemè impij, & non tam viuam, quàm vmbralem figuram Patris Filium eſſe contendat? Sed nihil grauius, nihil veriùs Apoſtolus proferre potuit: dum enim Filium ſplendorem paternæ gloriæ appellauit, apertè illum Patri declarans conſubſtantialem; eandem conſubſtantialitatem, in alia figuræ comparatione aſſertam, & in tuto collocatam meritò exiſtimauit cognoscendam. Voluit autem expreſſè ſigilli conditionem inculcare, vt imaginem illam ab æterno ſubſtantialem, & permanentem, in tempore ſigillatorem, & imperimentem ſe ipſam agnoſceremus: non enim ſolum calamo, ſed etiam typis, & ſigillo verba noſtra inſcribimus. Sic Verbum illud ab æterno dictum, in tempore per Incarnationem nobis apparuit ſigillatum. Nunc capies Athanaſium Serm. de Incarnat. & Annunc. prout obſcurè vulgò circunfertur: *Græcum enim exemplar non mihi admanum coit, ſi conſideres ſplendorem iſtum eſſe uenturiam coit, ſi conſideres ſplendorem iſtum eſſe uenturiam uerè ſolare, & ab orbè uerè ſolari in-*

870.

Hebr. 1. Arias Mont. D. Athanaſ.

Imago ſigillari Dei, cur Verbum dicatur.

diſcretam

D. Athanas.

discretam habere emicationem; & characterem esse, & specimen substantia eius, per quam ipse Pater exprimitur, & representatur. Vt enim annulo signatorio species aliqua effigatur, quam & imaginem expressam, & sigillum appellamus, nihilque, quatenus ad sub. pertinet, desit ab exemplari sub. ita quoque Filius eandem cum Patre formam gerit: non enim emariat impressi imago, ab imprimente signaculo, sed incommutabilis perseverat in xta sculpturam annuli, sive in cera, sive in auro signaculum illud effigiatum sit, pro ratione regij numismatis: ita quoque diuinus character Filij, substantia Patris incommutabile sigillum est, ferens omnia verbo potentia sua, secundum suum ipsius exemplar, carnique sue, quasi cera, cum typum, formamque impressit. Non enim est impossibile, & incredibile, ut tempore Patris voluntatis, grato, uti character (siquidem character est) incarnationem in se configuraret: qua veluti pro cera, aut quasi pro auro usus videri potest. Explicando adhuc Athanasio, locum similem subiungo. Vult Hailgrin, verba illa Deipara Cant. 5. num. 6. Anima mea liquefacta est, ut locutus est. ad tempus annunciationis esse reducenda: cur autem interim liquefactam animam dixerit, sic explicat: Postquam dilectus locutus est ei per Angelum, anima eius exarsit, & liquefacta est: ut, sicut metallum liquatum formam acciperet, quam Spiritus Sanctus artifex vellet. O quam pulchre imprimerentur imagines animæ sic dispositæ! Tale quid, in carne sua ad obedientiam cerea, aurea ad pretium, fecisse Verbum diuinum, voluit Athanasius, ut nobis iam descriptum apparet.

In Annunciat. Mariae.

Hailgrin.

871.

Christus qualis nobis liber.

Psal. 18.

Mundus nobis liber, cur ignotus.

Thom. Val.

872.

Signatè verò addo, nobis: nihil enim bono nostro utilius, nihil felicius hominibus poterat euenire, quam Verbum illud diuinum ab æterno dictum, scriptum in tempore sibi cernere, & legendum. Facit ad rem nostram illud Davidis: Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum suarum annuntiant firmamentum. Dies diei eructat verbum, & vox nocti, indicat scientiam. Pl. 18. num. 1. Vnde enim enarrant nobis cæli diuinam gloriam, vnde dierum, noctiumque successu arcana verba ministrant, ingerunt scientiam: nisi, quia & cæli, & creaturæ ceteræ sic à Deo factæ, ut tanquam libri doctissimi ante oculos nobis proponantur? At, cur, inquis, in tanta librorum copiâ elegantissimâ ignotantiæ adhuc tenebris, caligamus? Certè, quia parvulorum instar, occultos, licet illuminatos characteres, mirari magis, quam legere soleamus: cernere potius possumus, quam construere. D. Thom. Valent. Conc. 1. de Natiu. Virg. post alia de libro creaturarum: Felix, qui istum libellum elementarem legere nouit! Non despiciamus eum, quia pulcher est, & magnus: sapientia lucet in eo, O quam mirus, & quam pulcher: quos characteres habet tam pulchros, Solem, & Lunam, stellas, cæcum, & terram, maria, & differentias animalium, & arborum, & florum: Sed nos quasi paruuli admiramur pulchritudinem characterum, & nescimus legere, neque intelligere: sicut paruuli, & sicut rustici videntes descriptiones pulchras in Ecclesia. O si legeremus! o si creaturæ penetrarem, sicut iusti, & sancti, quem gustum, quam sapientiam intra corticom inueniremus! quæ magna Philosophia, & Theologia latet in his rebus, si eas intelligeremus! Vnde Psalmista: Cæli enarrant, &c.

Parum id. Non solum creaturarum librum

nobis exhibuit Deus; sed & sacra Scripturæ sacræ volumina nobis expandit. Sed, quid tunc nobis? Si ad apertissimos naturæ characteres hebecimus adhuc paruuli, quid ad obscura diuinorum Bibliorum ænigmata non cæcutiamus? Vnde ergo hominibus remedium, qui absque notitiâ Dei perirent necessariò; & tamen Dei notitiam vix poterant comparare? Pie idem Sanctus Doctor: Sed, o magna Dei clementia! o mira Dei providentia! Agnouit Dominus rusticitatem, & hebetudinem nostram, & ruditatem, & quod non possumus, neque eius dicta intelligere, & sapientiam reuelatam capere, quia paruuli sumus: vnde motus pietate, quacumque docuerat in libro naturæ, & in libro Scripturæ theoreticè, & idealitè nobis descripsit in libro exemplari, & ostensiuo, & idealitè. Hic liber est Verbum incarnatum, in quo nobis depicta est omnis vita spiritualis, & Christiana, quæ in Evangelio, & alius libri traditur: ut in eo legamus charitatem, & penitentiam, humilitatem, mansuetudinem, castitatem, contemptum mundi, & ceteras virtutes. En tibi pulchrum scientiarum compendium, absque dispendio: en tibi disciplinarum omnium Dux peruius, facillimus magister.

De Christi libro.

Thom. Val.

873.

Christus, En tribuat audito: em, ut desiderium meum audiat Omnipotens: & librum scribat ipse, qui iudicat: ut in humero meo portem illum, & circumdum illum quasi coronam mihi? Per singulos gradus meos pronuncio: bo illum; & quasi Principi offeram eum. cap. 31. num. 35, 36, & 37. Putant ut plurimum Interpretes, sic se apud amicos iustificasse Iobum, ut intrepidus librum, & sententiam suam à supremo Iudice optaret scribendam: sic enim illam abolutoriam fore sperabat, ut eidem in coronam probatæ innocentia verteretur, inque diploma priuilegij sui singulis ostentandum. Non tamen hæc explicatio ita venit ad gustum: càm enim ad finem vsque capitis deinceps in contestanda innocentia sua pergat Iob; quorsum nondum plenè dicta causa, iam subscribendam sententiam anteuertet: Putarem ergo potius, dictis, dicendisque intermediam cautelam, prudentis litigantis instar, apposuisse: vsq; si quid in eius virtutibus imperfectum, & minus decens appateret, inde exeret: quod adhuc librum illum, vnde perfectio virtutum discitur, non haberet. Enarrabat virtutes suas, & interim suspirat Verbum Incarnatum: quasi diceret: Æterne Iudex, parce virtutum defectibus: si à nobis illas cupis illibatas, & fructus optatis: imò & ego felicissimè abolutoriam & eodem incarnato Verbo, tanquam libro, utar ad discendum: & tanquam munere, & sacrificio offerendo, quo te Principem, & Iudicem piissimè corrumparam. Fauerè citatus D. Thomas: sic subiungens: Hic est liber istorum: hic Erebiridion semper in manibus, & præ oculis habuit Iob: Quis mihi tribuat audire, & librum scribat ipse, qui iudicat: id est, in se ipso Iudex sententiam vita, quam tribuat scribat. Per singulos gradus meos pronuncio: bo illum, sive capientem, sive cupientem, sive negotiantem, sive precantem: habeo exemplar istud: & quasi Principi offeram eum. Certe mihi liber ad legendum, & sacrificium ad offerendum.

Thom. Val.

Scilicet,

874.

Doctrina discipulis proportionanda.

Exod. 10.

Salinau.

875.

Idem probatur.

Cant. 6.

Ambros.

876.

Christus liber Angelus, hominibus que communis ad agendum.

Scilicet, Verbum Angelis tantummodo intellectum, fit hinc etiã suo modo hominibus agnoscibile: quod, quatum sit beneficium, hinc percipies. Daturus Deus legem in Sina, quos non rogationi præmittit apparatus? Vertitur mons in Ætnam, sit cælum ipsum fulminum officina; & inter tubarum bombos, buccinarumque sonitus strepentes, attonito pauore omnia permiscerunt. Clamant interim aditantes ibi Israëlita, dicentes Moysi: Loquere tu nobis, & audiemus: non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur. Exod. 2. o. n. 19. At, vnde diuinæ vocis ingens timor concipitur? cur potius ab homine, quam à Deo, cælestis doctrina auidè ebibitur? Dicam, si audis prius, quid de hac re elegatè scripsit Saluianus lib. 1. de Prouid. Adde huc tonitrua, adde fulgura, nebulas Deo plenas, loquentè cum Moysè Dominum, legem diuino ore resonantem, incisas Dei digito literas, rupices paginas saxorum volumen, discentem populum, & docentem Deum, ac mixtis penè hominibus, atque Angelis, unam cæli, ac terræ scholam. Sic edebatur Schola, ut eadem classis Angelos, hominèque exciperet: ita exponebatur doctrina, ut dum Angelis proponitur, hominibus pariter chibenda præcipiatur. Id ergo homines horrent, id formidant: quibus humilibus, & abiectis non poterant esse amoris; sed timori, verba illa, quæ etiam superinis, & angelicis Spiritibus aptissima formabatur. Neque mirum. Vnde mortalium cæca mens doctrinæ illi altitudinæ possèt sufficere, quæ etiam Angelorum acumen illustrabatur? Attemperetur audi. oribus doctrina necesse est, ne paruuli sublimiorum paulo obruantur: dimittendi aliò perfecti, ut apta incipientibus tradantur rudimenta. Fixit aliquando perfectissimus Sponsæ spiritus oculos in Christum, immotis palpebris, suspensò obtutu dilectum contemplata: ad quem tunc ille: Auerte oculos tuos a me: quia: psi me auolare fecerunt. Cant. 6. n. 4. quasi diceret: Auerte obtutum: te enim intuentem, erigitur stylus, volat doctrina mea. Sed, quidnam in hoc mali, o Amor suauissime! Nunquid stabit tibi cariùs æterna sapientia, si contemplanti dilectæ stylum releues, reuoles doctrinam? An sit. Rem ergo ut capias, penè transcribò verba Ambrosij ad hunc locum. Considera Doctorem, qui, si librum alicuius admodum obscurum velit auditoribus aperire, quique, licet in promptu comptissimum stylum, & exquisitam habeat scientiam; condescendendum tamen putat simplicioribus, & simplici, planoque stylo sibi vtendum. Iste quidem, si interim auditor aliquis ad sit sensu viuacior, ingenio perspicacior, qui se sublimius dicentem soleat eleuare, & sequi facili; solet eximium hunc auditorem reuocare, monens, ut patiat, humilioribus, & prioribus se immorantem, quo & ceteri tardiores sequi possint. Tale est, quod in hoc loco ad piã animam Dominus dictum voluit. Prædictæ ergo comparationi sic præmittit Ambrosius: Vult ergo auertere illam oculos, ne eam considerans, quod iam ad superiora sequi possit, eueniat, & ceteras animas derelinquat.

Hoc erat igitur, credo, quod inter pauores, Israëlita tacite deposebant: ut acumine angelico dimisso, sibi paruulis doctrina temperaretur: quomodo enim sequi poterant Doctorem, qui releuatus, & reuolans, Angelis etiam congrua edocebat: Ah! non aderat tunc Verbum incarnatū, scripsit de Concept. B. M. V.

prum Verbum, liber viuus, qui debito temperamento prolatum, vnum, idemque Angelis, & hominibus sufficiat. Hinc capies illud (ut voluit). Æterni Patris: Eruct. aut cor meum Verbum bonum: dico ego opera mea Regi. Lingua mea calamus scriba velociter scribens. Pl. 44. n. 2. Verbum illud, æternum, quod à mente profundiori eructauerat ab æterno, iussu, & imperante sermone, in tempore, sed in instanti velociter scripsit. Sed cur, inquis, dum scriptum narrat, commemorat eructatum. Ut vnum, idemque Verbum Angelis de eructatione olim peruium; iam de descriptione hominibus legendum intelligatur. Acutè D. Thomas Valent. loco citato: De hoc Psal. Eructauit cor meum Verbum bonum; sed Angelis: & placuit scribere illud pro mortalibus, ut in vno, eodemque libro, Angelus, & homo legeret. Sic solemus nos conceptus nostros inuisibiles ad memoriam, & eruditionem aliorum, litteris formare, & litteris effigiare; & quasi in vasculis relinquere scribendos. O præclaram scripturam! o pulcherrimum characterem, in quo tale latet Verbum æternum! o scriptum egregium, quod modo omnibus mortalibus proponitur ad legendum, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei absconditi.

Psal. 44.

Thom. Val.

877.

Incarnatio Christi ex- plo declaratur.

Theodor.

Obiter verò egregiam rationem, & similitudinem inculcat D. Thomas, conceptus nostri inuisibilis, qui visibilis per litteras efformatur: quam illibatis verbis citati Theodoti illustro adhuc: Verbum hoc, quod proferimus, quodque in colloquiis vsi consueuimus, verbum est incorporeum, nullo neque visis, neque tactu percipi natum: atqui simul atque verbum hoc litteras induit, elementaque suscipit, mox visibile, palpabileque factum, tam visu hauritur, quam tactu deprehenditur, &c. Quid ita? Quia verbum antea incorporeum, corpus chartaceum, elementorumque figuram induit. Inuisibile itaque Verbum inuisibilibus olim Angelis aptabatur: postea iam visibile, & corporeum, hominibus in oculos venit, & in amplexus: prius auditu tantum fidei percipiebatur: deinde aspectu iam, & tactu quodammodo, sub corpore apprehendebatur.

§. II.

Quam sit pretiosa materia à Deo decoris inscriptionibus electa.

DHVC, priusquam ad rem nostram veniamus, aliud pro eiusdem declaratione prænotandum, scilicet, quam sit pura, & pretiosa materia illa, vbi Deus suos, suorumve characteres pingendo, vel cælando soleat scribere. Creauit Dominus cælos, subtilissimos quidem, sed solidissimos, ut claritate, sic etiam duritie ingenium adamantinum superantes: quid à illis speres molle, sive flaccidum, qui à Iobo cap. 37. n. 8. solidissimus, & quasi are fusi predicatur: Et tamen, de his locutus David, de quem Deo eisdè apparante sic scribit: Extendens cælum, sicut pellem. Pl. 103. n. 3. Quid æri fuso, cum extensa pelle? Quid hac mollius, quid illa durius reperitur?

878.

In floribus nomina gloriosè scripta.

Iob 37.

Psal. 103.

T ritur?

ritur? Vnde ergo scripta scriptis videntur repugnare? Planè non repugnant: sed aerea soliditas de ingenio, iam de officio in pelliceam mollitudinem visa commutari. Nihil notius, quam olim scribendo, pelles fuisse usurpata: imò & hodie pergamenis chartis, id est, puris & putis pellibus in idem vitium: quidni ergo cæli, licet solidissimi, pelles appellentur, quibus Dominus ad scribendum vti consuevit? Ecquæ, inquis, tam pretiosa dictata, vt nobilissimam hanc chartam prærequirant? Respondet Ambr. Hexam. 1. cap. 6. *Exienditur vel quasi pellis ad tabernacula, habitationesque Sanctorum; vel quasi liber, vt plurimorum scribantur nomina, qui Christi gratiam fide, & deuotione meruerunt; quibus dicitur Luc. 10. Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in celo. Quasi dedecret, vt nisi in pulcherrimo, & cælesti adamante, iustorum gloriosa nomina scriberentur.*

Ambros.

879.

Idem probatur.

Math. 27.

Euseb. Gall.

Grauida erant profundis sacramentis, honoribus verissimis illa, quibus, tanquam ficto Regi, Iudæi Christo Domino illudebant: illud ramen rarius, quod dum sceptri ludibrium aucupantur, nihil aliud aut fecidius ad speciem, aut abiectius ad ignominiam quarunt, quam arundinem. *Posuerunt*, inquit Matthæus; *arundinem in dextera eius.* cap. 27. n. 29. Si è purpura tua, suauissime Iesu, immortalitatis purpuras nobis meruisti: si spineâ coronâ, diademata iustitiæ nobis comparasti, & spinarum aculeos abolisti maledictione obtudisti; quid tandem ab arundine hoc sceptro consequemur? Eusebius Gallic. in Dom. Palm. *Illi illudentes fecerunt: nobis autem magni sacramenti significationes sunt, neque pro ludo, sed omnia in veritate, hæc suscipimus, & veneramur, &c. Sceptrum ex arundine datur, vt iustos in calis, peccatores in terra scribit: secundum istud: Recedentes à te in terra scribentur. Bonis autem Dominus ait: Quia nomina vestra scripta sunt in calis. Iudæi enim cum arundine scribere consueuerant. Nec solum Iudæi, sed omnes ferè nationes arundinem scribendo assuebant: vnde & hodie, vt supra in re simili, puto, adnotauit, pennam scriptoriam, calamum, siue arundinem appellamus. Hinc ergo maxime iusti ab impiis discriminantur, quod aliorum nominibus scribendis charta sordida, & terrena; aliorum mundissima, & cælestis requiratur.*

880.

Et iterum.

Eccli. 43.

Stellas Ecclesiasticus commendans, sic habet cap. 43. n. 10. *Species cali gloria stellarum, mundum illuminans in excelsis Dominus: in verbis sanctis habunt ad iudicium, & non deficient in vigiliis suis.* Vbi mihi semper dubium, cur, cum tota species, & pulchritudo cæli, ex gloria, & claritate stellarum pendens dicatur; hinc maxime stellæ commendentur, quod in verbis sanctis stent ad iudicium: quomodo enim, quæso, stellæ in verbis sanctis stant, quas mutas noscimus: nisi dum verbis sanctis substant: id est, in verba scripta efformantur? Stant ergo in verbis sanctis stellæ: quia verba sancta, & sanctam quandam componunt scripturam. Et quorsum id? Pretiosis, quæ habemus, verbis scribendis, non solum chartam puram, tabulam incorruptam; sed adhuc in characterum formationem, aurum, & colores pulcherrimos eligimus. Vnde elegantissime Claudianus lib. 3. de Diana Stiliconi Consuli blandiente:

Tum virides Pardos, & cætera colligit Austri Prodigia: immanisque simul Latonia dentes, Qui secti ferro in tabulas, auroque micantes, Inscripti rutilum calato Consule nomen Per Proceres, & vulgus eant: stupor omnibus Indis, Plurimus ereptis elephas inglorius errat Dentibus.

Claudian.

Vt fastissimum tanti Consulis nomen, non solum in eboreis tabulis; sed ibidem aureis litteris rutilaret. Hinc ergo putarem, stellas verbis sanctis substat, vt liber ille cælestis, de quo supra dixi, aureis litteris inscriptus intelligatur, iudicium, id est, scientiam hominibus enarraturus. Tale aliquid cogitabat Author ille incertus, sed elegantissimus Orat. 2. de Cruce, vbi ita de celo: *Plana, & æquabilis ad scripturam charta, liber aureis litteris exaratus, astris quasi a genteis filis intertextus. Quasi decora illa cælestis doctrinæ scriptio, non solum in sapphirina tabula; sed etiam itellatis characteribus condignè scriberetur. Nisi dixeris, quod mihi perinde erit; scribendis Sanctorum nominibus cælum in tabulam, stellas verò in litteras adaptari.*

881.

De Patriarcharum nominibus gestandis in superhumerali sic Deus præcipit Exod. 28. n. 9. *Sumes duos lapides onychinos, & sculpes in eis nomina filiorum Israël, sex nomina in latere vno, & sex reliqua in altero, iuxta ordinem natiuitatis eorum. Opera sculptoris, & calatura gemmarum sculpes eos nominibus filiorum Israël, inclusos auro, atque circumdatos. Disce huius gemmæ conditionem ex Plinio lib. 37. cap. 6. *Veram autem onychen plurimas, variisque cum lacteis zonis habere veras; omnium in transitu, colore inenarrabili, & in vniueris deinde concentum, suauitate grata. Quia non nisi gemmâ, illustrium Patriarcharum nomina poterant dignè insculpi: & ea gemma, cuius inenarrabilis color, & grata varietas, semper in vnum, atque eundem rediret concentum, nec nisi candidissimis zonis interdistingeretur. At, quorsum, inquis, tam impensa cura præcepti? Oleaster ibi. *Aduerte, non aivamento, sed stylo ferreo nomina filiorum Israël super lapides inscribi, vt nouerit diuinus Sacerdos, nullam oblationem debere delere memoriam omnium suarum apud Deum, &c. In lapidibus autem pretiosis adumbratum cerne, quam pretiosa debeant esse nomina: vniueris apud Antistitem. Quasi iam non manerent pretiosa, si in viliori materia inculperentur: neque decenter tam fixa illorum memoria commendaretur, si de abiectiori lapide vilescerent. At, tentè verò, vt id obiter notem, lapides isti includendi auro dicuntur: ne gemmæ, & pretiosissima scripturæ, è plumbo, aut è ferro, probri aliquid accedere videretur: nam, vt benè D. Ambrosius ad rem aliam Serm. 6. *Gemma nisi auro non conuenit.* de quo infra.***

Exod. 28.

Prælati dicit magni pendere subdit.

Plin.

Oleaster.

Ambros.

882.

Dei nomini quanti faciendum.

Exod. 28.

Aurum purum, putum, postulatimque exigebatur perficiendæ laminæ sacerdotali, vbi ineffabile illud nomen Domini tetragrammaton *יהוה* erat scribendum: sed pende verba: *Faci & laminam de auro purissimo, in qua insculpes opere calatoris, Sanctum Domino: ligabisque eam vittâ hyacinthina, & erit super tiamam imminens fronti Pontificis.* Exod. 28. n. 36. & 37. Non solum aurum purissimū laminæ commendatur; sed & lamina super tiamâ, id est, supremū Pontificis ornatum, præcipitur

præcipitur collocanda: quasi dedecret, vt lamina tanti nominis gestatrix eminentiorem partem non obtineret; vtque nomen illud scriptum in excellentiori Sacerdotis ornatu non portaretur. Beda ibi apud Glossam: *Lamina aurea in fronte Pontificis, in qua Sanctum Domino, vel Sanctum Domini, vt in sequentibus dicitur, sculptum est, sacratius est cæteris indumentis: quia, sicut diuina potentia omnibus creaturis supereminet: ita oportet, vt nomen eius cæteram Pontificis ornatum transcendat.* Sic tanto nomini non nisi purissima tabula exquiritur: in qua si quid vniquam plumbeum apparet, nunquam de scripto nomine ad frontem vsque Pontificis profilliret.

Beda.

883.

Iesu nominis excellentia.

Apoc. 2.

Sed, quam cedit nomen istud, *Iehouah*, (si fortè ita pronunciamus,) aut quodquod illud sit nomen Dei ineffabile, suauissimo nomini Iesu; tam præstat tabula, vbi hoc condignè scribitur, laminæ illi, vbi tunc vetus illud scribebatur. Promittit Christus in Apocalyp. præmia victoribus: & inter alia istud signatissimum: *Dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen nouum scriptum.* cap. 2. num. 17. id est, dabo illis corpus meum, lapillum candidum, gemmam adamantinam, qua nihil pretiosius inter paterinas gazas reperitur. Ast adamas durissimus quomodo inculpetur? Si venis diuina Patris epistola cum epigraphe ad homines, cur adamas appellaris? Si adamas, vnde scriptas litteras patieris? Nimirum, adamas sanguine mollescit, depositaque duritie, iam deducendos permittit characteres. Benè ergo nomen nouum, id est, Iesu nomen pentagrammaton in gemma illa carne iam sanguine perfusa, & inde mollescente gestari dicitur, vt quinque sacri nominis litteræ, quinque illis vulneribus responderent, imò quinque vulnera, tanquam miniata, & pyropinæ litteræ nobis rutilent. Glossa Ord. ibi: *Scriptura quinque litteris, id est, quinque vulneribus, cum quibus ostensum fuit corpus eius in Cruce.* Vbi plura de Christo gemma. Et quidem ad nomen Iesu alludi, licet ad rem aliam, fatetur ibi Alcazar. Postulabat, nimirum, tanti nominis dignitas, vt aliquando condignè scriberetur, solumque in adamantina Saluatoris carne gloriosissime poterat splendere.

Gloss. Ord.

Alcazar.

S. III.

Predicta omnia pro Virgine validissime decertant.

884.

Maria diuino Verbo scribenda charta purissima.

BX dictis iam conclusio nostra clarissima deprehenditur: si enim incarnatio, fuit perfecta quædam diuini Verbi descriptio, egregia calatura; nemo non videt, Mariam, chartam, & tabulam apparasse: si autem iustorum nominibus, Deique augustiori vocabulo cælestem chartam, gemmeamque, & auream materiam vidisti necessariam: quid Verbo substantiali æterno describendo, & cælando, apparandum purissimū non existimes? Aptissime D. Thomas de Concept. B. M. V.

mas Villan. citatus de libro nostro, siue incarnato Verbo: *Scriba huius libri, Deus: calamus, Spiritus Sanctus: uterus virginalis, pergamena charta: atramentum, sanguis purissimus eius. In eius utero scriptus, compaginatus, compositus est hic liber, ex illis sanguinibus formatus est ille sacratissimus character Verbi diuini.* Et putes, in hac charta lituras culpæ, fomitis nauos fuisse aliquando? Absit. Benè infra idem S. Doctor: *Hæc Scriptura tam pulchra, in quo libro, in qua papyro scripta est? Vtique in pergameno virgineo purissimo, sine notâ, & nauo peccati.* Si quid à Conceptione sua maculatum gestaret charta nostra, ineptiret omnino, tam pretioso characteri describendo. Nescit Marianus liber corrosam pellem, folium aliquod debile secum compaginare: vt æternum Verbum nobis pro decentia exhibeat descriptum.

Thom. Vill.

885.

Marth. 1. Marianus liber nihil polutum admittit.

Hieron. Maldon.

Hugo Card.

Euangelium suum inchoat Matthæus dicens: *Liber generationis Iesu Christi.* cap. 1. n. 5. Deinde n. 8. sic subdit: *Ioram autem genuit Oziam.* Norunt pueri ex lib. Reg. à Ioram, non tam Oziam ortum, quam Ochoziam: deinde hic Ioam genuit, Ioas Amasiam: à quo tandem Ozias genitus est. Cur ergo tres isti Reges supprimuntur, & à serie, ordinèque sacræ genealogiæ transiliuntur: an quia mali? Sic ferè post Hieronymum Expositores: sed certè, vt rectè vidit noster Maldonatus, alij peiores in hoc etiam Catalogo recententur. Quid ergo? Sic mali fuerunt, vt deleri omnino ab hominum memoria à Deo proscriberentur: nimirum, è semine ducunt Achab, cuius filiam duxerat Ioram, & cum filio Ochosia, nepote Ioa, pronèpote Amasia, id est, tota ista series vsque ad quartam generationem ab Achab, à Deo per Eliam 3. Reg. 21. n. 21. delenda, & non memoranda prædicta fuerat. Vnde ergo sic delata folia, sic oblita lituris tam pretioso libro compaginarentur? Ecquis tandem hic liber? Hugo Cardinal. ad cap. 23. Eccles. *Beata Virgo, que est liber vite, liber granati, liber generationis Marthæ, apotheca gratiarum: pelles verò, de quibus liber iste factus est, sunt antiqui Patres, Abraham, Iesse, David, quos computat Matthæus. Tres autem Reges Ochozias, Ioas Amasias, ibi non ponuntur, licet essent de generatione eius, quia mali erant: & mala pelles in tam pretioso libro non debent poni. In hoc libro tot sunt litteræ, quæ virtutes: & qui non habet virtutes, nescit litteras, & nescit legere in hoc libro.* An ergo liber, qui deletas illas paginas exclusit, quæ tantum denominantes, & extrinsecæ illi erant; paginam sibi intimam, scædatam sibi admitteret Conceptionem? O funestum librum, si non quantum paginam, sed ipsum frontispicium, & titulum gereret oblitteratum? Benè Ouidius de infausto tuo libello:

Quid.

Nec minio titulus, nec cedro charta notetur. Felix ergo è contra liber noster, quia miniatum titulum, id est, pulcherrimam gessit Conceptionem: ne scædato frontispicio, scribendo æterno Verbo sperneretur.

886.

Et benè Mariam vocauit Cardinalis citatus *librum vite*: vt proinde nihil in illa deletum intelligatur. Iam vulgò decantatum pro Conceptione illud Moyse ad Deum, de populo peccante: *Aut dimitte eis hanc noxam: aut, si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti.* Exodi 32. n. itè 32. neque enim profusa in his verbis prodigalitas,

Liber vite lituras non admittit.

Exod. 32.

sed tuta quadam fiducia. Sciebat in libro vitae nihil esse delebile, nihil obliterandum; potiusque a Deo ibi populum scribendum, quam si semel scriptum indidem expungendum. Fortè id voluit Augustinus quæst. 147. ad hunc locum: *Securus quædam in hoc dixit, ut in consequentibus ratiocinatio concludatur: id est, ut quia Deus Moysen non deleret de libro suo, populo peccatum illud remitteret.* Frustrà enim librum vitæ appellares, quem vel leuibus mortis lituris insignires; & ridiculè liber vitæ Maria decantabitur, si describendo vitæ principio Verbo, scdam paginam aliquam exhiberet.

August.

§ 87.

Idem confirmatur.

Psal. 68.

Diuino, aut cæstro, aut zelo accensus, propheta magis, quam imprecans, in obstinam reproborum malitiam sic erumpit David: *Deleantur de libro viventium, & cum iustis non scribantur.* Psalm. 68. num. 29. Quò pergis, sanctissime Vates? *Deleantur*, ais: Ergo lituras patitur liber vitæ: ergo finaliter reprobis, mortis æterna rei, aliquando vitale volumen sunt ingressi? Absit; sed nihil maiori epitali dici potuit, ut malitiam illorum exaggeraret, quam dum exprimitur, inde delendos fuisse, si per impossibile ibi rescriberentur. Id autem mirum est in tanto feruore, putasse necessarium Prophetam, figuratam dicto adiungere correctionem, dicendo: *Et cum iustis non scribatur.* Ne vel per vmbra aliqui imprudens, aliquid in libro vitæ delebile existimaret, me capiès, si audis Venerabilem Victor. ad hunc locum lib. 4. in Luc. *Deleantur de libro viventium: sed, quia præscientia prædestinationis diuina non mutatur; & iteò delere, non est ibi esse desinere, sed nunquam fuisse; rectè adiunxit: Et cum iustis non scribantur.* Nihil in libro nostro vitæ suspicemur delebile, qui ipsum prædestinantem Principem descriptum gessit; a quo tanti voluminis necessariò decus obseruaretur.

Hugo Viç.

§ 88.

Iosue 10.

Num. 21.

Incarnatione suam, quanti faciat Deus.

Genes. 5.

Oleaster.

Decantatissimum olim fuit volumen illud, quod *liber iustorum* vocabatur, cuius cum alibi fit mentio, tum Iosue 10. num. 13. quando miraculum illud vincti Solis, Lunæ compeditæ, diei duplicati enarratur: in quo absque dubio diuinæ potentie prodigia multa pulcherrima ferebantur. Nec minus celebre tunc volumen aliud, quod Numer. 21. num. 14. *bellorum Domini* dicitur: vbi Dei exercituum maiestas gloriosa describebatur. Si autem quæras, quid de his libris factum sit, omninò peritisse inuenies, & neque illorum litterulam permanisse. Pende nunc, quam solida, quam illæsa permaneant Euangelia ad finem vsque sæculi duratura: imò, & quam integer perseueret liber Geneleos, cuius cap. 5. num. 1. liber generationis Adam fusissimè declaratur: & dubitabis, cur libri isti sacri integri in tam longa Ecclesiæ persecutione sedulo prouidentie studio custodiantur, cum illi alij diuinæ maiestatis gloriam referentes mitioribus temporibus perirent? Respondet verò acutè Oleaster loco Genes. citato: *Expende hic, quanti faciat Deus hominis generationes, ut, scilicet, velit earum librum scribi. Sic etiam voluit quatuor Chronographos summâ cum diligentia generationem humanam ipsius enarrare. Præclara verò gesta sua, que in Deitate operatus est, voluit perpetua obliuioni iradi: vbi enim liber bello-*

rum Domini, & alij, quibus gesta, que fecit ad rubrum mare, & ad torrentes Arnon? Omnia perire voluit: solius verò humanæ generationis librum seruari. Mortuos libros, & atramenti descriptos characteribus in sacra humanitatis decorem, tam sedulo custodit Deus; & librum viuum, vbi æterni Verbi character humanitatem ipsam erat induturus, ibique substantialiter scribendus, a præiis culpæ lituris, ab scatenis fomitis tincis non custodiret? Germanæ gerra.

Verbum sanè diuinum è paterno sinu, ad parthenicas tabulas translaturum, & scriptum adoramus, quod ex illis pulcherrimè induatur, & nobis configuretur. Qui ergo mitelli multa & ridicula, & inania scribere solemus, quæ tamen tumidi dignissima fore cedro reputamus, chartam purissimam, tabulas incorruptas, laminas pretiosas, marmora præstantissima illis exquirentes: nonne timidi erubescemus, si Dei Verbo substantialiter describendo, præfædatam, & corruptam tabellam assignauerimus? At quidem timidos, & non tumidos ad hanc venerandum scripturam nos voluit Chrysologus, qui descripta Mariani palatij pulchritudine sic habet Serm. 141. *Vnde, o homo, his admonitus exemplis, æstima, quis sis, quantus sis, qualis sis: & tunc demum cogita, utrum possis diuinæ natiuitatis penetrare secretum, &c. ut deprehendas liquidò tu, quo modo Deus penetrare clausa carnis intrauerit: quemadmodum sacri Corporis in illo venerabili vtero, præter Virginis consuetudinem, lineamenta pinxerit.* Pende vltima verba; & non solum linearum scripturam, sed & picturam lineamentorum internosces: ut discurrens, & recurrens ad industriam, qua Zeuxis, & Apelles pingendas postea tabulas appararunt, ut nosti; noscas, qua diligentia Deus, tabulam Verbo suo substitenti pingendò disposuerit: ut præteream Homeri Poëmata pretiosissimè olim descripta, & ab Alexandro diligentissimè asseruata.

§ 89.

Marianum hic, quæ quædam apparatus.

Chrysol.

§ 90.

Maria cur carbunculo comparata.

Exod. 21.

Plin.

Sed ad singula, quæ supra diximus, priuatim veniamus. Vidimus iustos in cælis scriptos, vidimus Patriarchas in geminis effigiatos: videamus, an describendo Verbo gemma pulchrior Maria, an cælum melioribus stellis radiantius. Loquebatur Deus eodem Exodi capite 28. n. 17. de Sacerdotis Rationali, subdens: *Ponèsq; in eo quatuor ordinis lapidum: in primo versu erit lapis sardius, & topazius, & smaragdus: in secundo, carbunculus, &c. inclusi auro erunt per ordines suos: habebuntque nomina filiorum Israel: duodecim nominibus calabuntur singuli lapides nominibus singulorum per duodecim Tribus.* Vbi, ut nosti, illa verba, *per ordines suos*, interpretanda sunt, iuxta illud, quod de superhumeralis onychibus dixerat, *ordinem natiuitatis eorum.* Itaque quarta gemma in ordine, id est, prima versus secundi, erat carbunculus, vbi proinde quartus Israël filius inscribatur, *Iudas*, scilicet: è cuius sanguine, tanquam gemma, floridior exorta est Maria. Audi nunc Plinium lib. 37. cap. 7. vbi de gemmis ignitis: *Principatum habent carbunculi, a similitudine ignium appellari, cum ipsi non sentiant ignes, ob id à quibusdã apyroti vocati.* Quasi non absque mysterio Tribus Iudæ in gemma insculpatur apyrotæ, quæ ad motos ignes ridet, dominatur incendiis, quandoquidem huiusce Tribus decus Christus, Marianæ gemmæ, totum culpæ, & ardentis fomitis incendium euadenti, erat inscribendus.

inscribendus. Horreret absque dubio flos noster, Iudas viuus, substantialiter vitro inscribi: cuius vel mortua vmbra, incorruptibili, & apyrotopyrotopo inscribatur. O rubum! ò carbunculum incorruptibilem, vbique commune incendium irridentem!

§ 91. Interlin.

Caro Maria gemma.

Epiphani.

§ 92.

Christus gemma est.

Math. 13.

Ambros.

Maria margaritum fulgens.

Geometra.

Epiphani.

Maius est, quod Interlinearis Glossa habet ad hunc locum: *Carbunculus, qui nocte lucere dicitur, & circa se omnia illustrare.* Talis est Maria, quæ in communi nature nostræ nocte vnica resplenduit, omnia illustrat: & tamen adhuc illis non allucet, qui illam culpæ nocti, & mysticæ tenebrarum caligini condemnant. An fortè dubitè, Marianam, dum carnem protulit Verbo, gemmam protulisse? Audiant Epiphanium Orat. sæpè citata: *Beata inter mulieres, quæ Verbum incarnatum peperisti, &c. Verbum verum, Deum ipsum, Christum Dominum nostrum, quem sanctissima Virgo peperisti, & denuò post partum Virgo: quæ gemmam produxisti, & coronam regiam plexisti.* Amœnissimè dictum: Maria ipsa, & gemmam profert, & coronam plectit, (de quo infra multa,) ut dum ipsa Verbum incarnatum, clara, & nitens noscitur gemmasse, nunquam sub culpæ obscuro genuisse intelligatur. Gemma itaque est caro Mariana, & illa gemmans, pretiosior gemmam Christu editura.

At quàm signatè *inclusi auro* hi lapides prædicantur: ne carbunculum nostrum scdæ culpæ, aut fomiti immisceamus luculento, qui fuluo auro, & luteo metallo præcipitur tantummodo inferendus. Comparauerat Christus Domum cælestem homini mercatori quærenti bonas margaritas: deinde subdit: *Inuenta autem vnâ pretiosâ margarita, abiit, & vendidit omnia, quæ habuit, & emit eam.* Math. 13. n. 46. Ergo nihil sibi reliquit: Certè nihil: quia se satis beatum, satis diuitem hanc vna cælesti margaritâ existimabat: nimirum, nihil è terra sordidum in humani cordis thesauro fuerat relinquendum, ut ibi dignè cælestis margarita collocaretur: tota aurea reddenda erat anima, in qua tam pretiosa gemma includeretur. Ambros. Serm. 6. de margarita porcis non proicienda: *Perdit cælestis margarita gratiam, quisquis eam scdissimo peccatori circumdare conatur: gemma enim, sicut ipsi scitis, nisi auro non conuenit, margarita nisi pretiosis monilibus non aperitur.* Estote ergo aurum optimum, estote monile pretiosum, ut possit in vobis margarita spiritalis includi. *Margarita enim Christi est Dominus, quam negotiator ille diues in Euangelio, venditis omnibus rebus suis, emere festinauit: & maluit omnes, quas habebat, sæculi gemmas amittere, tantum ut vnâ Christi emeret margaritam.* Audis non stare peccati sordes cum margarita? At Maria nostra, non solum diuinæ huius margaritæ concha fuit: sed in sui Conceptione, ipsissima fuit Margarita. Dedi supra huius rei versus Græcos ex Ioanne Geometra: do tantum hic Latinam versionem. Loquitur ad Deiparam: *Salue, concha maris, quæ margaritam peperisti.* Adde D. Epiphanium sæpè citatum: de nomine Mariæ: *Rursum, inquit, nomen illud Maria, interpretatur, myrrha maris: myrrham verò aliquis, quod ego etiam aio, de immortalitate, eò quod paritura esset gemmam immortalam in mari, hoc est, in mundo.* Non ergo diuina margarita scdæ sibi concham delegisset. Sed audi ipsam Mariam semper margaritam. Certè Mariæ nomen, ut docti fatentur, sonat guttam, vel

stilla maris, de quo noster Alcazar in Apocal. cap. 12. n. 1. not. 2. ita: *Posses etiam ratiocinari quifiam, in ea, quòd stilla maris sit, appositum nomen ad denotandum vnionem, qui ex gutta cælestis voris, in mari congelantis conflatur: & vnio etiam, siue margarita, est ipsum Virginis nomen.* Hæc, & puto, non extra chorum, occasione scripti nostri carbunculi dicta sunt.

§ 93.

Iam verò ex ipsa carbunculi prædicti conditione, potest cognosci, quòd purius cælum sit Maria æterno Verbo scribendo, quam cælum istud nostrum, vbi stellatis litteris iustos vidimus descriptos. Notant ferè omnes sacri Interpretes, in Scriptura consimiles gemmas, quamuis inter se diuersas, eodem de cognatione titulo sæpè prolatas: & nomine carbunculi, chalcodonium lapidem, & alios ignitos vsurpari, volunt nonnulli. Maiori ergo iure, in hac nostra quarta gemma Mariana, siue carbunculo absolute prolato, possumus priuatam speciem carbunculi accipere, quem *sandastron* vocant: de hoc autem sandastrino carbunculo, ita ibidem citatus Plinius: *Gignitur in Arabia ad meridiem versa. Commendatio summa, quòd, velut in translucido, stellantes intus fulgent aurea gutta, semper in corpore, nunquam in cue.* Accedit religio narrata ab inspectorebus, quoniam ferè stellarum hyadum, & numero, & dispositione stellantur. *Ob id Chaldeis in ceremoniis habita.* Vidisti vnquam cælum stellatius, & describentè diuino Verbo comptius? *In corpore*, hoc est, intus, non in cue, id est, deforis, aureis gemma nostra internitet stellulis: ibi geritur purior pulchritudo, vnde exulat scdæ turpitudine. Culpæ characteres, ut infra dicam, intus, & in corde scribuntur: gemma nostra ibi stellatur, scribendo diuino Verbo inuitatura Patrem; quot guttas sanguinis, tot stellatos datura characteres. Tale aliquid de Maria cogitabat Ioannes Geometra, cum hymno 2. ita ad illam:

Plin.

Geomet.

Καίρε, πολὺς μυριάσματ' ἀστέρας ἄλλης, Ἡλιον ἀμφὶ μέγαν, πλὴθ' ἔχων χαρίτων. Salue, cælum mille oculis præditum: stellas alias, Solem circum magnam, multitudinem habens gratiarum.

Sed ego iam de cælo Mariano stellis coronato supra latè: hic obiter nota, vocari iterum Marianam *multoculam*, de quo alibi. Solum pendo in hoc interiori Marianæ puritatis stellato, posse recurri ad illud, quod de eadem David Pl. 44. (vbi, ut vidisti supra, num. 876. diuinum Verbum in Maria describitur scribendum) sic cecinit num. 14. *Omnis gloria eius filia Regis ab intus, in fimbriis aureis, circumamicta varietatibus.* Aliter apud alios *ly*, intus, vertitur *Esebon*: de quo ita Didymus in Sixtiani: *Esebon exponitur λογισμός, id est, cogitatio: Rex enim cogitationum instarum est ipse Deus.* Quod etiam confirmat ibidem D. Hier. quasi nullibi aptius Verbum, posset scribi, quam in illa charta, quæ intus cogitationibus quibusdam aureis, tanquam stellis radiabat. Iam verò *fimbrias aureas* alij vertunt, *vestes auro ocellatas*; id est, stellis aureis instar oculorum variegatas: ut instar cæli, quod dixit Geometra, oculatis stellis, aut stellatis oculis vndique colluceret.

Pl.

Didym.

Hieron.

Pintus de Concept. B. M. V.

T 3 Venio

chartæ, quam bibulam prius scindas, quam de- leas. In Sanctorum requiem vocans discipulos Paulus, subdit: *Vivus est enim sermo Dei, & effi- cacax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & per- tingens usque ad divisionem animæ, ac spiritus.* Hebr. 4. n. 12. Et quid, inquis, ad beatitudinis requiem comparandam sermo Dei? Nimirum, sermo est diuini Iudicis absolvens, & peccata dimittens. At, quorsum, instas, viuis, & om- ni gladio penetrabilior prædicatur, qui tunc dulcis, & tenerrimus videbatur commendandus? Vilis responderet ad rem nostram optimè D. Bernar- dus Serm. de Conuers. ad Clericos, cap. 23. de peccatis memoriæ inscriptis: *Membrana vilis, & tenuis, atramentum forte prorsus ebibit: qua deinceps arte delebitur? Non enim superficie tenuis tinxit; sed prorsus totam intinxit: frustra conarer radere, antè scinditur charta, quam characteres miseri deleantur. Ipsam enim forte memoriæ dele- lere posset obliuio, ut, videlicet, mente captus, eorum non meminerm, que commisi. Caterum, ut memoria integra maneat, & ipsius macule deleantur, que non acule possent efficere? Solus itaque sermo viuus, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti: Remittuntur tibi peccata tua.* Solum, ni- mirum, sermo iste viuus, & operatorius, hor- ribiles characteres, & aliunde indelebiles, om- ni gladio piè violentior poterit refecare.

At, quanuis vnice Verbo suo Deus operatorie refecet peccata; vnam tamen adhibet Mariam, cuius intercessione, & misericordi ministerio, tã facillè peccata nostra, siue scædo atramento in- scripta, siue ferreo insculpta graphio solet dele- re, quam facillè humidâ spongiâ à descripto albo litteræ solent expungi, atque deleri. Spongia- rum vsum in hanc rem nosti. Allusit Rauisus epist. 4. dum *deletiles Censorum spongas* commen- dat. Sed audiendus de Maria meus Ioannes Geo- metra hymno 4.

*Καίρε, ἀπαλειφόμεν, μυριάγραφα δαίμωνι βίβλα,
Σπίγγος ἀτε δροσέρη, ἡμετέρης κακίας.
Salue, que deleuisti mille scriptos Damoni libros,
Spongia tanquam rorida, nostra malitia.*

Quis credat Marianam chartam culpæ bibulam, peccati characteribus exaratam, que tanquam Dei instrumentum, facillè præfœdatas chartas nostras purificat, vt deinde diuinis characteri- bus illuminentur? Aptè Clemens Alexand. in Protrept. *Pulcher hymnus Dei homo immortalis, qui iustitia edificatur: in quo sunt sculpta eloquia veritatis. Vbi enim est alibi scribenda iustitia, quam in anima temperanti, ac moderata?* Hoc nobis totum abolitis præmissis lituris comparauit Ma- ria: puto: quia nunquam lituras sustinuerit: quò ita aptior veniret, in qua non solum eloquia ve- ritatis, iustitiæ virtutes; sed & ipsum Verbum verum substantiale, ipse iustitiæ Princeps scri- beretur.

Et reuera, si à Maria in chartam puram reno- uamur, vt diuinis characteribus adaptemur, quam noua charta existimabitur ipsa substantiali characteri suscipiendo? Prodeat iterum in me- dium calculus ille candidus, qui adhuc nobis benignus suffragabitur. Vincenti ergo promittit Christus *calculus candidum, & in calculo nouum nomen scriptum.* cap. 2. n. 17. Apocal. Quia nihil nigredinis debebat importare calculus, id est, spiritus, cælestibus characteribus inscribendus;

nimirum, renouetur, necesse est, vt tanti tituli nouitatem gestare possit. Habent tamen multum ponderis ad rem nostram verba D. Hieron. tomo 2. epist. ad Ocean. explicans illud Ezechielis cap. 36. n. 25. de Baptismate: *Et effundam super vos aquam mundam, & emundabimini ab omnibus in- quinamentis vestris, &c. Dabo vobis cor nouum, & spiritum nouum.* vbi ita S. Doctor scribit: *Ab om- nibus, inquit, mundabo vos sordibus. In omnibus ni- hil prætermittitur. Si sordes mundantur, quanto magis munditiæ non coinquinantur? Dabo vobis cor nouum, & spiritum nouum: in Christo enim Ie- su, neque circumciso aliquid valet, neque præpu- tium; sed noua creatura: unde cantamus canticum nouum: & veteri homine deposito non ambulamus in vetustate litteræ, sed in nouitate spiritus: hic est calculus nouus, cui nouum nomen inscribitur.* Abluitur calculus, & renouatur spiritus, aliter sacris nominis tanti characteribus non scribendus: ec- quam originalem nouitatem non requiras in Maria, in qua substantialiter Deus delineandus? Sordentes lituras nostras, tanquam sacra spon- gia, mundauit Maria; cur sic mundum instru- mentum credetur coinquinatum? Si sordes mun- dantur, quanto magis munditiæ non coinquinantur? Ni fortè magnam non suspiceris munditiæ il- lius, quæ instar *aquæ munda* propheticæ, malè nobis formatas litteras, & notas illas horribiles deleuit. Redeo ad scædos istos culpæ characteres.

Varias peccatorum miserias in Iudicio sub- eundas describens Isaias, hæc subdit: *Vniquis- que ad proximum suum stupebit: facies combustæ vultus eorum.* cap. 13. n. 8. Vbi mihi mirum, cur totus impiorum ad inuicem stupor, de vultibus tantum combustis oriatur: & cur priuatim facie- rum combustio denotetur, cum vndique infausti illi flammis præcingentur? Quid habent combustæ facies, vt solum è tot damnis, stupo- rem commoueant, & in horribilem ducant ad- mirationem? Nimirum, in propatulum, & in apertum iam conscientie vultum, occulta vsque tunc scelera prodibunt. Stupebit ergo confusus, & demirabitur ipse illum alium, quem domi- num, quem Principem, dum viueret, veneraba- tur: dum eundem per summam infamiam, non vtcunque igne, sed illo stigmatizante instar litterati serui notatum, vultuque conscientie scelerum characteribus inuito contempletur: quod etiam ad mortis instans, & priuatum iudi- cium reducit ibi Ailredus apud Tilm. *Peccata nos- tra non obliuioni traduntur, sed velimus, nolimus, in conscientia nostra exarantur: dicit enim Aposto- lus, quosdam caueritatem habere conscientiam, id est, iniquitatis flamma combustum: que quidem combustio plerumque à nobis absconditur, dum viuimus: sed nec nos, nec ipsos, qui aderunt, spiritus poterit latere, quando morimur. Merito igitur ait: Facies combustæ vultus eorum.* Quid ergo tam no- uam recriptionis infamiam non exhorreat?

Et optimè locus Pauli, licet variè in res alias, à Doctoribus adducatur, potuit ab Ailredo huc aptari. Ergo Apost. 1. Timot. 4. n. 1. ita: *Spiritus autem manifeste dicit: quia in nouissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus quibus scribatur.* i. Timot. 4. Hæreticorum conscientia quibus scribatur.

Hebr. 4.

Bernard.

902.

Maria cur deletilis spongia.

Rauis.

Geomet.

Clem. Al.

903.

Apoc. 1. Spiritus candidus.

Ezech. 36.

Hieron.

904.

Isaias 13. Quomodo in Iudicio tele- ra nota re- uelanda.

Ailred.

905.

Hæreticorum conscientia quibus scribatur. i. Timot. 4.

Caict.

906.

Plura de cul- pis in Iudicio reuelandis. Sap. 4.

Traducere per infamiam. Martial. Liuius.

Plin.

Stigmata de- linquentium. Sueton.

Plin.

907.

Iterum de Iudicio. Euseb. Gall.

Dæmonum instar obstinati, ipem correctionis amouerunt. Sed quid, inquis, ad ista, cauterium conscientie? Caictanus ibi gemmâ notandus: *Quoniam metaphoricus est sermo, obstinata horum conscientia intelligi potest, ad similitudinem indele- bilis nota, que ex cauterio facta est in hominibus, seu iumentis: vt significetur conscientiam horum cauterio Diaboli penetratam esse, vt indelebiliter eandem retineant conscientiam: vt nulla sit spes emendationis eorum.* Petulantia hædi, stolidita- te iumenta, peccatores à Dæmone inulti, indele- biles culpæ characteres, & horribilia conscientie stigmata conseruant, durante obstinatione, duratura.

Pulcher, ni fallor, locus ad hanc rem, & litte- raliter apertissime ab hac metaphora explicandus, ille Sap. 4. n. vlt. de impiis ad mortem, & inde ad Iudicium deductis: *Veniunt in cogitatione pecca- torum suorum timidi, & traducunt illos ex aduerso iniquitates ipsorum.* Græcè, non vulgari emphasi: *Ἐλεύθηται ἐν συλλογισμῷ ἀμαρτημάτων αὐτῶν διε- λθῶν.* id est, *Veniunt in syllogismo peccatorum suo- rum timidi.* Quasi ipsa peccata, euidenti, & de- monstratiuo argumento miseris irrefragabiliter conuincant. Et quidni, si ab ipsis peccatis tradu- cuntur? Traducere quidem apud melioris notæ Authores, idem est, atque, ostentui exponere, & ignominiosè spectandum aliquem exhibere: vn- de Martialis de infami quadam turba damnata lib. 1.

Traducta est Gyaris, nec cepit arena nocentes. Et Liuius lib. 2. *Vos ciuibus, & peregrinis, s. c. t. a- culo abeuntes fuisse: vestras coniuges, & liberos, tra- ductos per ora hominum.* Apex huiusce pœniæ erat, si traductorum frons ignominiosè notanda vre- retur, vt inusta litteræ crimen manifestarent: idè Plinius in Paneg. de delatoribus traductis: *Expel- lere penatibus, g. i. iunnt, deturbentur: neque vt ante exanguem illam, & ferream frontem nequidquam conuulnerandam prabeant punctis, & notas suas ri- deant.* Hæc igitur inusta litteræ vt omnibus lege- rentur, iubebantur stigmatizati frontes erigere: vnde Suetonius de Vitellio à militibus traducto cap. 17. *Religatis post tergum manibus, iniecto ceru- cibus laqueo, veste discissa, seminudus in forum tra- ctus est, inter magna rerum, verborumque ludibria, per totum via sacra spatium: reducta comâ à capite, seu noxy solent: atque etiam mento mucrone gladij subiecto, vt visendam praberet faciem, neve sub- mitteret.* Non ibat stigmatè inustus Vitellius; sed stigmatiarum noxiorum instar cogebatur amota cælarie frontem reuelare, & subiecto mucrone frontem erigere. Sic Plinius citatus de prædictis stigmatiis: *Nihil tamen gratius, nihil saculo di- gnus, quam quod contigit desuper intueri delato- rum supina ora, retorta que ceruicis.* Vide, si lu- bet, quæ obiter dixi in hanc rem in Cantico meo dramatico, n. marginali 104.

Hic ergo, ni fallor, germanus sensus nostri huiusce loci: quia combustæ impiorum frontes scriptis iniquitatibus illos traducunt, derisuique, & ostentui obiectabant. Ad has notas, licet non ad hunc locum, respexit Eusebius Gallicanus, siue D. Eucher. Lugd. homil. 1. de Ascens. *Putamus, quod animam peccatis horridam, & cæno scæda corruptionis infectam, præferentem luxuria scedita- tes, de decorosas impudicitia cicatrices, putamus, quod eam capere poterit splendor cælestium mansionum?*

Certè non ita erit: lequestrabitur infausta ista anima ab agnis, & hædis interna cicatrice sti- gmatizatis aggregabitur: qui combusta facie, & extorta ceruice traducuntur: ne quem illorum infamiam latere possit.

Hinc explico illud Osæ de impiis eisdem in iudicio constitutis: *Et dicent membris: Operite nos, & collibus: Cadite super nos.* cap. 10. n. 8. Ethni- ci quidem summam putarunt gigantibus in Iò- uem rebellibus pœnam inflictam, quâ monti- bus gemebundi supponerentur, vnde illud:

Inuarime Iouis imperiis imposta Ty bœo. Sic Æthiops colles gigantibus aliis inpositos alij celebrarunt. Cur ergo reuera malunt miseri isti peccatores premi montibus, & immensum pœ- næ pondus anticipare, quam ad stare cum aliis ad iudicium? Se enim inuicem intuentes, & scri- ptam sceleribus faciem legendam exhibentes, traductionis compendium, cum tanti oneris dis- pendio concupiscunt, latebras affectant, ne stigmatum confusione verberentur. Has notas, & litteratas cicatrices deplorabat Eusebius Gal- licanus citatus hom. 1. Epiphani. *O si iam nunc vultum illum anima liceret vultu corporis intueri, & conscientia nostra faciem in oculorum præsentiam permitteremus adducere. Quid si liceret; nec dici potest, quanto studio, quanto metu videretur scæda compnere, maculata tergere, vulnerata curare, ideoque quia non possumus oculis corporis, inspicia- mus nos, in quantum possumus, oculis cordis.* Hos ergo vultus horridos, & cicatrizantibus litteris vulneratos peccatores, etiam opprimentibus montibus appere satagebant. Neque mirum: nul- la enim apparet industria, ne litteræ illæ legibi- les appareant.

Formidabile in hanc rem dictum Iohannis: *Et vidi mortuos, magnos, & pusillos, stantem in conspectu throni, & libri aperti sunt: & non erat aperius est, qui est vite: & iudicati sunt ex his, que scripta erant in libro.* Apocal. 20. n. 12. Sed, si agilis Dei mem- ria, vt conuincere non sufficiat, ni descri- pti libri afferantur, frustra (mysticè loquor) ad alios libros recitas: ipsi, ipsi peccatores libri tunc erunt viuus, qui expressissimis characteribus, & atro quodam fulgore illuminatis, manifestè peccata propalabunt. At, si semper peccatrices conscientie scædi sunt libri, nonne Deo semper aperti? Semper: cur ergo tunc dicuntur aperiun- di? Quia aliis vsque tunc occulti, iam clari, & legibiles apparebunt. Papæ! & vnde conscien- tiæ secreta soli Deo penetrata, poterunt tunc vnicuique reuelari? Respondet pulcherrima comparatione D. Thomas Valent. ad hunc locum Conc. 1. de Natiuit. Virginis, de cuiusvis cordis libro: *Hic liber rationum est; ideo ex libro Domini, & illo, iudicabuntur. In hoc libro omnia, que gessi- mus, & cogitauimus, que locuti sumus, omnes cogita- tiones, & desideria, & verba, & opera scripta appa- rebunt. Sicut in papyro scripta quibusdam suc- cis malorum medicorum non apparent characteres litterarum; sed ad ignem positi tota apparet scriptu- ra: sic in illo igne omnia monstrabuntur abscondita tenebrarum, & manifestabuntur consilia cordium, que modo oblitterata sunt.* Quid ergo his culpæ characteribus horribilius.

Instantem iam sibi mortem innuens Christus Discipulis,

908.

Osæ 10.

Plura de eo- dem.

Virgil.

Euseb. Gall.

909.

Apoc. 10.

Qua denud confirmantur.

Thom. Val.

910.

Ioan. 14. Huius Iudicij examen rigorosum.

D. Basil.

Discipulis, subiunxit: Venit Princeps huius mundi, & in me non habet quidquam. Ioan. 14. n. 30. Sed, quid Principi Tartareo, inferno hosti, cum Christo æternitatis Principi morituro? Infame hoc litterarum stigma, tanquam dominij sui stemma, in Christo, quem purum hominem putabat, sacrilegus invenire Satan satagebat. D. Basilus Magnus Orat. 23. de futuro Iud. Generosi Dei Athleta, quanvis omni tempore vita sua, cum suis hostibus, qui omnem sensum fugiunt oculorum, decertarunt; ac omnes eorum persecutiones superarunt: tamen dum animam agunt, à Principe huius sæculi examinatur, num vulnera à luctatoribus acceperint; aut maculas aliquas, vel typos à peccato impressos retineant: quòd si nulla vulnera accepisse reperiantur, nullasque maculas concepisse, tanquam intus existentes, ac liberi à Christo resciantur. Atque hæc quidem ab ipso Domino discere potes, qui tempore passionis dixit: Nunc Princeps huius mundi venit, & in me quidem nihil poterit. Loquitur S. Doctor cum gustu ad sui temporis palæstras, ubi luctatores prædicto modo examinabantur. Et benè, quos hucusque vidimus, scelerum characteres, vocavit maculas, siue typos: re enim vera tunc nobis inscribuntur, cum luctantibus cedimus affectibus, & colaphizanti Dæmoni lubenter præbemus maxillas, eisdem cicatricibus deformes

postea reuelandas. Puto verò longè decentius potuisse Christum dicere, nihil in se Dæmonem habere: quia carnem, quam e Maria tulerat, nullo sui typo, nullo characterè viderat unquam Dæmon maculatam.

Habes deformes notas, horribiles culpæ characteres, affectuum maculas; horum remedium, tanquam deletilem spongiam, vidisti Deiparam. Audi iterum Geometram hymno 3. ad eandem: Καίρ' ἀπομορῶσάμεν κακίης καλεῖματα πάντα, Σπῆγγος ἀπὲρ ὀροσπέρη ἡματέρης οὐραίας. Salve, quæ abste. fisti culpæ arumnas omnes, Spongia: et humida nostræ natura.

Vnde ergo probabiliter credas naturæ corruptæ maculis, fomitis sordibus; culpæ characteribus fœdatam aliquando? Mundaret quidem gratia hæc omnia; sed Verbo æterno, substantialiter scribendo, decentior longè charta veniret, quæ mundans, vt audis; non mundaeta, vt existimas, intelligatur. An crit aliquis prudens, qui, cum viderit, quàm puras, & pretiosas materias humanis, siue factis, sed creatis scribendis exquiramus; credat, increatum Verbum purissimam, quam poterat, materiam sibi describendo, non fuisse exacturum? Meritò igitur, dum Mariam Verbi chartam profitemur, eam ab omnibus culpæ characteribus, ab omnibus nœvis fomitis liberamus.

911.

Cur Maria deletilis spongia.

Geomet.

gris culpæ villis, atris fomitis sordibus eligatur! Sed, quoniam de spinis iam satis supra: hic de lanæ candore subeunda aptius tincturæ requisito, solummodo differamus. Albos villos, niueum vellus, candidam lanam prætulit ab ipsa Conceptione Ovis nostræ: neque nisi talem Deus, tingendam in Agni purpuram dignaretur.

Æterni regni Principem, nasciturum sibi Filium nunciarat Angelus Maria: dubitat ista, non tam de re, quàm de modo: ad quem tunc ille: Spiritus Sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Luc. 1. n. 35. Sed, si ab initio Mariam iam plenam gratiâ, & quod perinde est, Sancti Spiritus purissimum receptaculum prædicarât; quid novi addit, dum superventurum Spiritum annunciat? Certè non novum hospitem, sed novum eiusdem munus designavit: nec tamen in id muneris veniret Spiritus id temporis, nisi illam à principio sic impleveret, vt (nec etiam Conceptionis parte vacua, de quo supra) cum alijs, nullâ ratione veniret comparanda. Ecquid, inquis, hoc munus Incarnationi præitium, ab Spiritu Sancto peragendum, cui mundities tanta, & incomparabilis Ovis nostræ singularitas prærequiritur? Respondet Alcuinus lib. de Trinit. cap. 14. Fuit lana mundissima, & virtute clarissima, & incomparabilis uniuersis, quæ erant sub celo virginibus. Erâtque talis, ac tanta, vt sola digna fuisset, quæ nullus alius indueretur, nisi ægustâ præditi dignitate: ita Spiritus Sanctus superveniens in B. Virginem, & virtus Altissimi obumbravit eam, vt lana foret diuinitate purpurata, solummodo æterno Imperatori indui dignissima. Quasi non deceret induendo diuino Regi, ab Spiritu Sancto purpurari, nisi de exquisitâ munditie Mariana lana, cæteris omnibus veniret incomparabilis. Et credas, communes aliquas sordes contraxisse? Certè imbuendas purpura lanas, sic puras, & incontaminatas fore existimabant veteres, vt superstitiosè crederent, etiam lasciuo artificum tactu posse pollui: vnde ait Cassiod. lib. 1. epist. 2. non perfectè tingi lanam, nisi ad infectionis dies, purissimam castimoniam seruent infectores, subdens: Quia talium rerum secreta: refugere dicuntur inruunda. Quæ ergo non munditie vellus istud sacratissimum Deus afficeret, quod tandem in Regis purpuram erat intingendum?

914. In Annunciat. Maria.

Luc. 1.

Alcuin.

Incarnatio verbo purpuram minifrauit.

Cassiod.

915.

De eodem.

Isaia 1.

At, inquis, mundissima tunc lana erat Maria, quando illam purpuraturus accessit Spiritus Sanctus: quid tamen obstat, quòd initio fœdata originis sanguine; atredine fomitis maculata intelligatur, cum nihil atredinis post gratiam durare possit: idè enim signatè Isaia 1. dicitur: Si fuerint peccata vestra, vt coccinum, quasi nix dealbabitur. Quanvis ergo olim ruberet Maria atro culpæ sanguine, iam per gratiam, tanquam nix dealbata, aptissima adhuc veniret sacro diuinæ purpuræ rubori subeundo. Solui millies supra similem obiectionem, de qua etiam paulò antè n. 911. in re tantâ, non tam quòd absolute fieret, sed quòd decentius fieret requirendum: examinandaque verba Sanctorum Patrum, qui, dum lanam mundissimam, & incomparabilem, tramam impollutam vocant, aliquid singulare exprimiere voluerunt, vt aptè decentior purpura proveniret. Sophronius; siue D. Hieron. Orat. sæpè citata de Assumpt. in locum Lucæ prædictum: Totum di-

vinum est, quod operatum est in ea, teste Angelo: Quia Spiritus Sanctus, & virtus Altissimi obumbrabit te. Ante hoc ipsum sanè uteris Virginis, quanvis mundus, quanvis impollutus, & alienus à contagione peccati, quanvis sanctus: tamen adhuc vilitate humanitatis induitur, vt ita dicam, ac si lana candidissima, suoque colore dealbata: ad quam sanè cum accessisset Spiritus Sanctus, (quasi ipsa, eademque lana, cum inscitur sanguine conchylij, vel muricis, vertitur in purpuram,) versa est & ipsa sine coitu in Matrem: vt non sit iam amodo, quod fuerat; sed purpura verissima, ad indumentum, & gloriam Summi Regis diuinitus aptissime dedicata. Ego quidem mihi durus, & penè haberer proteruius, si cum his verbis aliquid culpæ, vel fomitis vtriquam in Virgine stare potuisse existimarem: tritino breuiter.

Munda, impolluta, aliena non solum à peccato; sed etiam à quouis peccati contagione, dicitur Mariana caro: nihil in illa minùs Deo dignum relinquitur, præterquam mera vilitas humanæ conditionis: de cætero ita grata, ita sancta, vt instar lanæ mundissimæ concipiatur. Ecquæ lana? Suo colore dealbata; id est, natiuo colore dealbata; priusquam alienum alium combibat colorem, vt ita suauis conchylij ruborem, & splendorem purpuræ referre possit, quasi tantæ tincturæ inepta, si prius degeneri aliquo fucò corrumperetur. Tali ergo lana mysticum nostrum vellus comparat Hieronymus, quod nunquam atredine aliqua, decolori aliquo fucò præfœdatum, aptissimè in purpuram summi Regis diuinitus daretur: ineptum ministerio tanto, nisi ab ipsa origine per gratiam candesceret. Sola originalis gratia lanam nostram subeundo sacro rubori, sub debito candore constituebat: quæuis alia mundans, ortam de præteritâ maculâ indecentiam non aboleret. Lana pretiosiori quouis colore infecta, si semel maculetur, nullo postea fucò poteris efficere, vt amissos colores, cum eodem postea exhibeat splendore: idè merito Regulus apud Horat. lib. 3. od. 5. fucò Romanis, ne milites captiuos, iam vitis, & Carthaginensium moribus fœdatos redimerent, subdebat:

916.

Mariana lana puritas.

Lana irreparabiliter tingitur.

Horat.

Auro repensus, scilicet, acrior Miles redibit? flagitio additis Damnum: neque amissos colores Lana refert medicata fucò.

Sic, si semel innocentie candorem amitteret lana nostra, quouis medicata remedio, non ita decentem amissum illum referret, vt aptè in summi Regis purpuram tingretur. Ecquid mirum, si grata vicissitudine cum Agno suo cæli, terræque dominatore, de officio munere videtur Ovis nostra decertare? Est hoc illud D. Epiphanijs sæpè citati ad Mariam: O Corona regia, pretiosissimum habens lapidem, & gemmis similem Christum! Purpura regia, quæ cæli, terræque Regem induit! Vt, sicut Matris corona filiali gemma nitet: sic Filij maiestas, maternâ splendere purpurâ videatur.

Epiphani.

Auspiciatissima, & verè aurea sæcula adducturum nobis Christum decantabat Psalter regius: deinde addit: Descende, sicut pluuia, in vellus. Psal. 71. n. 6. Quia tam arcanus, tam absque creaturarum strepitu cælestis ille ros, diuinum Verbum, cecidit in Mariam; quàm solent silenter guttæ, tacitâ lanæ vellera perfundere. Benè est. At, quot sunt alia abscondita longè magis, & secreta, quibus

917.

Psal. 71. De purpura incarnati Verbi.

ANTHOLOGIA XIV.

Maria induendo cælesti Agno lana mundissima.

S. I.

Maria caro niueum à Conceptione vellus, vt aptè postea conchyliatum, in diuini Imperatoris purpuram rubesceret.

legeris, quæ ille, quæque alij multa de vellere Mariano: mihi in hanc rem alia tublucet semita insequenda.

Obuium in re pastoritia præceptum illud Virgil. 3. Georg.

Sit tibi lanicium curæ, primum aspera sylua, Lappaque, tribulique, absque, fuge pabula lana, Continuòque greges villis lege mollibus albos.

913.

Virgil.

Lanicij cura apud pastores.

Duo hic postulat: primum, vt fenticosæ plagæ, dumetis; spinetisque lanigeræ Oves neutiquam adducantur. Causam subdit Princeps Interpres: Ista enim omnia lanam descripunt, vi pote quæ hamata sunt, & aculeata. Secundum, legendos greges albos, non nigros, vbi iterum Interpres: Legendas, & preferendas oves, quibus sunt lane albae, non nigra: nam alba melius imbunt tincturam. Pende ergo mihi Deum ab ipsa æternitate cælesti Agno mittendo studentem: in cuius gratiam cætera omnia aptissimè disponebat: pende Agnum dominatorem terræ, (vt habet Isaia 5.) quia ab humano vellere, imperatoriam sibi purpuram erat contexturus: & inter tot Dei desideria, tot sæculi suspiria, attende erumpentem iam Oucem, vnde Dominatori Agno lana illa purpurea tribuenda. O minùs congruam lanicij sacri curam, si spinis culpæ Ovis adducatur! O minùs aptè tingendum in purpuram vellus, si nigris

Isaia 5.

912.

Maria ab Adamitico vellere lana pura.

Proclius.

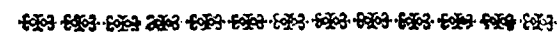
Hæc est secunda ratio, quam inui in Examine, amouendis à Deipara culpæ maculis, & fomitis sordibus, quòd, nimirum, candida, & impolluta lana induendo cælesti Agno à Patribus appelletur. Celeberrima sunt in hanc rem verba Procli homil. de Incarnat. Verbi, vbi de Virgine: x qua, & in qua ineffabili quodam modo admirabilis illius vnionis tunica confecta est: cuius quidem textor existit Spiritus Sanctus, netrix virtus ex alto obumbrans: lana, vetusta, villosaque Adami pellis: trama, impolluta Virginis caro: radius textorius, immensa gestantis gratia. Quem locum nemo aptius deducere, & examinare præsumat, quàm noster Salazar: tu

Salazar.

bus latens Verbi ingressus poterat comparari? Multa planè. Sed inquis: Meritò per vellus explicatur Deipara: quia cælestem Agnum vellere suo erat inditura. Veruntamen id ipsum adhuc difficile apparet: cur enim in tam aperta venientis Christi Imperatoris descriptione, vbi statim n. 10. adoraturi Reges, & mystica oblaturi munera, velur extento digito, ostenduntur: Agnus noster a Matre non tam carnem, quam vellus desumpturus exprimitur? Optimè ergo rem totam explicauit D. Thomas Villan. Conc. 1. de Natiuit. ad hunc locum, neque absque Hieronymi adminiculo, quem citat: Quoniam vellus de carne ortum, non habet vitia carnis: & sic Virgo, licet carnea sit, sic tamen cornea, quasi argentea, sine omni macula, & concupiscentia. Dedi supra hæc verba ad rem aliam: addo ea, quibus concludit ad rem præsentem S. Doctor: In hoc velle, e silentio se infudit eos ille Dei, id est, Verbum æternum, dum medum silentium tenebant omnia: eam totam perfudit Spiritus Sanctus, purpura excellenti tinxit: ut ex illa fieret purpura Regis, Caro illa Christi sacratissima. Bene ergo indumentum illud carneum, velus dicitur, utpote in summi Regis, à Regibus adorandi insigne, & stemma purpurandum. Bene caro illa purpurea, vellus appellatur: quia, licet caro, & a vetusta pelle Adami orta; tamen, tanquam impolluta trama, & absque carnis vitiiis germinauit: nec nisi talis digna, quam diuina conchyliâ saturarent.

918. Huc venit historia ex Genesi non inuenusta. Describat Historiographus sacer res Iacob, cuiusque generationes, & subdit statim: Iste autem diligebat Ioseph super omnes filios, eo quod in senectute geuisset eum: fecitque ei tunicam polymiram. cap. 37. n. 3. Amor senioris parentis erga senectutis filium, tanquam in vnicum delictum, iuuenescit ardentius: affectus de ætatis languore vires capit, de virium defectu sumit incrementa. Præponitur itaque cæteris fratribus omnibus Ioseph vnus: & cum in hoc stemma suum de liberalitate commendatum ostentamentum in tunica polymita, id est, varia, florida, & pulcherrima exhibetur. Itane? Sic profusus amor, vnus tunicæ munusculo contentus, grandius, chariusque liberalitatis suæ monumentum creditur exhibuisse? Et meritò: plus enim Ioseph de Iesu typo, quam de propria persona gloriosus: at Iesu suo in hoc præcipue liberalitatè suam amantissimus Pater ostendit, quod illi floridam, & virgineam Matris immaculatæ carnem, in tunicam adaptauit. Cætera gratiarum dona collata Christo, etsi reuera summæ liberalitatis fuerunt: at post vnionem hypostaticam, quodammodo necessariò debita videntur. Veruntamen, quod caro illa à Matre sumpta sic pura esset, ut nunquam culpæ, vel fomiti subiecta fœdaretur; hoc, inquam, non tam absolutè necessarium, quam decens absolutè: idèò singularissimè filium hac concessâ polymitâ sibi deuinxit. Fauet dictis D. Thomæ de Villanoua Concione 1. de Assumptione, vbi explicans illud de Maria: Sindonem fecit, & vendidit. &c. Prou. 31. n. 24. sic scribit: Sindonem hoc est, mundissimam texuit telam, nitidissimam, purissimamque sacrosanctam illam carnem quam, sapientissimus Arix per tus Sanctus ex Virginis sanguinibus, velur ex staminibus, in visceribus illius, ut in textorio, sine virili opere inte-

xist. Illam telâ, quasi propriam, & ex carne eius in-textam, sapiens mulier vendidit Deo. At, ut inde talarem iunicam, & polymitam Filio suo faciat. Maria dicitur. Quid in hac tela mundissima, & nitidissima exprinat S. Doctor, satis clare alibi, apertissimè immaculatæ Conceptionis assertor, & fomitis negator patefecit. Pia tamen, quæ subdit: Et quo pretio vendidit, o bone Deus, quo pretio vendidit telam istam? Quid pro illa tunica datum est ei? Quis numerare valebit? quis audebit enarrare? quis cogitare sufficit? omnium gratiarum plenitudo, omnium virtutum, & bonorum plena possessio: gemmarumque cælestium, & margarinarum thesaurus datus est ei: vestita est ab eo gloria, & decore; calor, terrarumque Regina constituta est: & in ministerium data est illi omnis creatura, quæ sub Deo est. Vt, quia regni sui purpuram à Matre accepit Filius: à Filio Regis omnia Mater crearetur. Sed, o cæcum iudicium nostrum, si putamus, emptorem tam perspicacem, tam carò præfœdatam à Dæmone lanam comparasse.

S. II.

Præfœdatum Virginis vellus, induendo cælesti Agno, Deus fastidiret.

919. LAREBUNT vberius dicta, si ostenderimus, quam soleat fastidire Deus, & abiicere illa à sacratio-ri quouis ministerio, quæ aliquando maculata, & profanis fuere v-ibus destinata: qui enim præfœdatum aliquando vellus, in Regis purpuram; maculatam olim carnem, in Verbi vnionem eligeret decenter: dum vilioribus longè obsequiis mundissima requirit instrumenta? Surrexit contra Deum vesaniæ impotens, sceminarum pessima Athalia, de qua ita Paralip. 2. cap. 24. n. 7. Abathu impiissima, & filij eius destruxerunt domum Dei: & de vniuersis, quæ sanctificata fuerant, ornaverunt fanum Bahalim. In tam nefarij sceleris remedium regnat Ioas, dum iuuenis, piissimus: templum restituit, & altaria: congerit ex populo innumeram pecuniam, de qua facta sunt, inquit Textus, vasa templi in ministerium, & ad holocausta: phiala quoque, & cætera vasa aurea, & argentea. Sed, cur prostratâ Athaliâ, non iterum vasa, quæ Bahalim serui-erant, templo restituuntur? Cur purificatâ pristino ministerio non destinantur? Nonne tantum pecuniæ, aut exactum molestè, aut superflue impensum videatur? Minimè: necessariò enim vasa erant faciendâ denuò; quia prima illa iam idolis seruiant; vnde vero Numini horrore, & fastidio veniebant. Lyranus ibi: Destruerunt domum Domini dimittentes multa cadere, & spoliantes templum vasis, & ornamentis, applicantes ea cultui Bahal: & propter hoc ad restaurandum ista requirebatur magna pecunia: & maxime quia illa, quæ erant applicata idolis, non erant vterius diuino cultui applicanda. Sic enim vel breue illud ministerium fœda reliquerat, ut ad diuinum cultum, nullâ posse purificatione iterum aptari videretur.

Quantò

Quantò ergo minùs caro aliquando peccato infecta, fœdata fomite vnioni hypostaticæ decens reputabitur? Certè nulla purificatio gratiæ (licet lana semel amissum colorem nullo fuco medicata plenè restituit) carnem Marianam sic posset suo modo condecorare, ut semper de fœdata origine minùs habilis, & decora tam alto ministerio non videretur: rebus aliis vtcunque seruitur præteritæ labis purificatio satis erit: at intimiori vsui, perpetua, & intemeratâ mundities veniat, necesse est.

920. Pondero latè in hanc rem locum ex Machabæis. Profanarant hostes in Ierusalem diuina Sanctuaria: illis tamen à fortissimo Iuda expulsis, ista in integrum restitui procurantur: Et elegit, inquit Textus, Sacerdotes sine maculâ, voluntatem habentes in lege Dei, & mundauerunt sancta. lib. 1. cap. 4. num. 42. Ecquæ ista, quæ mundantur? Cætera templi; partes, scilicet, remotiores: at non altare, de quo subditur: Et cogitavit de altari holocaustorum, quod profanatum erat, quid de eo faceret: & incidit illis consilium bonum, ut destruerent illud, ne fortè illis esset opprobrium: quia contaminauerunt illud gentes, & demoliti sunt illud. Ibidem, num. 45. Mundentur quidem alia à diuino ministerio remotiora: altare verò intimius seruiturum, semel conceptâ maculâ, nullâ deinceps purificatione satis mundum putatur, ut sacris holocaustis habile possit deseruire. Et quantò Maria altare pretiosius? Pulchrè ad illam D. Methodius apud Canif. lib. 3. cap. 12. Salue in æternum, ineffabile gaudium nostrum: ad id nancque rursus recurrimus: tu festiuitatis nostræ principium, tu medium, tu finis: tu pretiosa cælestis regni margarita: tu verè fons vberrimus totius sanctitatis: tu animatum altare panis vite. Non poterat enim totius sanctitatis non esse fons vberrimus, quæ Pani viuo altare specialius præparabat. Et tamen erit, proh dolor! qui in ipsa fontis scaturigine primâ venenum culpæ, fomitis sordes immixtas fuisse contendat: qui altare hoc animatum, contaminatum fuisse asseret: & cum holocaustis agnorum vmbatilibus profanatum semel altare ineptum videant; Agno vero tam intimè suscipiendo, vestiendo, profanum olim altare, fœdatum priùs vellus apponere non formidant.

921. Sed pergat Machabæorum historia: additur ergo ibidem: Et acciperunt lapides integros secundum legem: & edificauerunt altare nouum. Bene, nouum: in quo nihil prioris contaminationis permaneret. Conculcarant profanantes hostes priùs illud, quod, ne illis esset opprobrium, demoliuntur: nouum ædificantes, quasi hostibus de integritate, & munditie insultaturum: quidni ergo naturam innouaret Deus, & ad primos innocentia reduceret natales, ut eucharisticum, & animatum altare sibi constitueret? Fastidiret quidem illud, si quid hostilis profanationis redoleret: nisi incontaminatum hostibus insultaret. Eucharisticum, & animatum altare commendabat Salomon, cum ad Mariam ita: Venter tuus, sicut aceruus tritici, vallatus liliis. Cant. 7. num. 2. Sed, quid cælestis Panis mensæ, diuini tritici aceruo cum liliis? Si carnem floridam, vterum impollutum volebat designare, cur è tot floribus, Pintus de Concept. B. M. V.

singulariter lilia eliguntur; cum etiam cæteri flores virginitatis symbolum præferre soleant? Dicam, quid sentio, si priùs audis Plinium lib. 21. cap. 19. Lily rarietas multis modis suorum suum nobilitate, contra serpentium ictus in vino pota, & contra singulorum venena. Valletur ergo liliis altare nostrum: quia Inferno hosti, Tartareo serpenti sic insultat. Valletur liliis Maria: quia contra serpentem præferuatua attulit medicamina: temere enim carnem illam serpentis veneno infectam effutimus, vbi contra serpentem vernat medicina. Aptum etiam, quod ibi habet Guillelmus: Quia cibo vita, cibo Angelorum homines vitaliter pascuntur, & eo venter virgineus imbebat, apte etiam propterea aceruo tritici comparatur: planè ex hoc aceruo tritici ad vitam pascuntur æternam animalia rationalia, id est, homines, qui non despicendo, comparati sunt iumentis. Ne, quæ pascit ad vitam, morti aliquando subiectam (de quo supra fuscè) existimemus. Amoribus itaque est Deo altare istud viuam, & liliatum, quod profanatum, & mortuum aliquando fastidiis haberetur.

922. Sed pondera adhuc illud supra citat. Machab. Acceperunt lapides integros secundum legem: & edificauerunt altare nouum. Vbi absque dubio alluditur ad illud Exod. 20. num. 25. Si altare lapideum feceris mihi, non edificabis illud de seclis lapidibus: si enim leuaueris cultrum super eo, polluetur. Rudes, impolitique, ut è latomiis prouenerant, non dolati, non abradi exquirebantur lapides: cuius rei non insulam rationem ex Mazio supra dedi. Addo & mysticam aliam, scilicet, voluisse fortasse Deum significare, & tacitè præcipere, eâ curâ lapides altari suo è fodinâ excauendos, ut ab ipso statim egressu, & primæua quodammodo origine, aptissimi ad ministerium prouenirent, quin alienâ industriâ indigerent: quasi nefas foret, ut lapis in Altare destinatus, è rupe suâ, omninò informis, & ineptus ministerio proueniret. Vt iam discamus altare Marianum, licet postea nouis gratis cumularetur; at in ipso statim initio, & origine, eâ curâ ab humanâ lapidicinâ fuisse excerptum, ut iam aptum existimetur muneris designato. Tale aliquid, licet dignius, cogitabat Chryssippus Ierosol. Orat. de B. Virg. apud Canif. cit. vbi ita: Aue, poria clausa, soli Regi aperta. Aue, mons, unde lapis angularis abscissus est sine manibus. Alludit, ut vides, ad illud Danielis 2. n. 34. Abscissus est lapis sine manibus, & percussus statuam. Et tamen lapidem istum rudem quodammodo è virgineo monte, id est, absque nouo additamento, iam aptissimum dixit, non solum prostrando Dæmoni; sed etiam (ut clamant Scripturæ) capiti anguli efformando: & disce obiter, virgineæ lapidicinæ puritatem ex lapide inde eruto odorari, & adorare: nec enim conculcatur à Dæmone, quæ Dæmoni conculcando lapidem emissura. Huc etiam venit illud D. Anthonij de Padua, ad illud Exod. 20. num. 24. Altare de terra facies mihi. de quo ita Dom. 6. post Trinit. Altare de terra Christo facit, qui enim veram carnem de Virgine Maria, qua fuit terra benedicta, cre-

Thom. Vill.

Genes. 37.

Amor Patris in Filium, de exhibita de-centi Matre Maria.

Thom. Vill.

920.

Idem fuscè probatur.

1. Mach. 4.

Maria altare animatum, & eucharisticum.

Method.

921.

1. Mach. 4.

Maria contra Serpente m li-pata.

Cant. 7.

Guillelm.

922.

1. Mach. 4.

Exod. 20.

Altaris Mariani excellentia.

Chryssip. Ier.

Daniel. 2.

Anthon. Pad.

dit accepisse. Ac si penè vicini sit iuris, credere Mariam carnem dedisse Deo, & putare, nunquam hanc carnem fuisse maledictam: quia talem absque dubio Deus in tam intimum ministerium fastidiret. Hæc omnia occasione Altaris Machabæorum, quem confirmando titulo citavimus, (neque tamen absre Conceptionis) adducta sunt.

923. Redeamus iam pressius præfixo scopo, congruè ab altari, ad Sacerdotem gradum faciamus. Pungunt murmurantes Aaron, & Maria fratrem Moysen: sævit Deus in amici dilectissimi vindictam: Et ecce, inquit Textus, Maria apparuit candens leprâ, sicut nix: cumque respexisset eam Aaron, & vidisset perfusam leprâ, ait ad Moysen: Obsecro, Domine, &c. Num. 12. num. 10. Totus Aaron impenditur in rogando Moysen, vt à sorore lepram impetret amotam. Sed, quid sic lepram sorori immisissam dolet, nec sibi timet immittendam? Videt detestationem leprâ punitam: novit se criminis participem. Et cur partem supplicij non formidat? Nouerat, se à Deo in Sacerdotem Summum designatum, qui, licet ob culpam aliquam supplicio extremo posset affici; tamen hoc genere supplicij, & macula notari infami (si vltra deberet vivere) non decere: horreret enim quodammodo Deus illius commercium, & oblatum thymiana, quem fœdatur abominabili leprâ olim meminisset. Benè Saluianus de Prouid. lib. 1. Coercitio non Mariam tantum, sed etiam Aaronem humiliavit: quia, etsi deformari leprâ Summum Antifitem non oportuit: & ipsam tamen Domini castigatio flagellavit. Potuit itaque pœnâ aliâ puniri; non tamen illâ, quæ infami notâ inustum, semper, quanuis præterita, sugillabat: nescio enim, quid haberet lepra, vt etiam sanata vitio verti videatur: quod ex Simone leproso Matth. 26. num. 6. licet coniectare. An ergo pateretur turpiori culpæ leprâ fœdari carnem illam Deus, quæ non solum illi sic intimè ministratura; sed Deus ipse in Christo æterno Sacerdote futura erat?

924. Et quidem ita euenit, vt sint aliqua, quæ, licet leuiora sint, nescio tamen quid importent indecentiæ, vnde aliis etiam grauioribus à Deo toleratis, hæc nullo modo toleranda decenter videantur. Peccat Dæmon hominem decipiens, qui à Deo puniendus audit: Maledictus es inter omnia animantia. Gen. 3. num. 14. Peccat deceptus homo, & audit, dum punitur: Maledicta terra in opere tuo. num. 17. Illic ipsemet serpens; hic non tam homo, quam terra maledicitur. Potuit Deus tolerare hominem peccantem, qui tolerare non poterat maledictum. Permittit culpam; neque tamen immitit maledictionem. Quid ita? Oleaster ibi: Ad serpentem dictum est: Maledictus tu. Homo verò non maledicitur; sed terra propter eum. Nouerat omnipotens Deus, quod aliquando esset naturam humanam assumpturus; idè noluit eam maledicere. Quia, licet culpa longè sit fœdior maledictione; indecens tamen videbatur, vt humana species, vnde erat indiuidua portio Deo assumenda, præter culpam etiam maledictionem sustineret. At, si fastidiret. Deus speciem in totum maledictam, vnde pars benedicta erat se-

greganda; illa ipsa pars longè purior in Matre non haberetur? Si species tota, licet peccatrix, in honorem portionis segregandæ, euadit maledictionem; illa ipsa portio segregata, nonne digna, vt, præter maledictionis, etiam culpæ indecentiam euitaret?

Purgat Iacob familiam suam, & aureis, argenteisque idolis piissimè despoliat: quid tunc ille? Dederunt, inquit Textus, et omnes Deos alienos, quos habebant, & in aures, quæ erant in auribus eorum: at ille infodit ea subter terebinthum. Genes. 35. n. 4. O quid agis, sanctissime Patriarcha: Licet abundes: at nullæ opes tot filiis diuidendæ, tenues non videntur. Incende, conflagra idola, vt igne purgatum iam aurum, pro cultu sibi olim præstito tubeat seruitium. Quod si adhuc seruitium ab idolis detestaris, cur saltem pretiosas in aures non referuas? Nihil horum Iacob: sed omnia sepeliuit, vt nullo vsu, & perpetuo situ detererentur. Lyranus ibi: Infodit, tanquam res detestabiles: & idè noluit fundere illa; & aurum, & argentum de idolis in usum suum conuertere. Detestabatur vir sanctus, & horrebat materiam illam, quæ aliquando non solum idolum fuerat; sed idolo ministrabat; nulloque igne, nullo conflatorio satis putabat repurgandam, vt, non dicam sacris, profanis fidelium vsibus seruirent. Vt intelligas Sancto Sanctorum fastidioso tædio fore carnem illam, quæ in Matre, Dæmonis ludibrio, aliquando exposita fuisset: nec vellus fomitis sordibus pollutum, & pullatum cælesti Agno, diuino Imperatori in purpuram contexendum.

926. Accedunt ad Isaac vicini Principes, Abimelech, Ochozach, atque Phicol fœdus icturi, inuiolabili amicitia instaurandæ: & addit Textus: Fecit eis conuiuium: & post cibum, & potum, surgentes manè iurauerunt sibi mutuo. Genes. 26. num. 30. Nihil vir sanctissimus in terris huic paci, vt par erat, putabat præferendum: idè voti compos, in hilaritatis signum epulas instruit, & luxu regio apparat conuiuium. Cur ergo in matutinam horam, & in id tempus, quando à somno surgerent, differt iuramentum? Quid non statim inter festiuas dapes, aut saltem immediatè post illas sancit amicitiam? Quid, si per totius noctis spatium, quæ est mutabilis hominum conditio, Principes à fœdere firmando retrocederent? Maluit cupita fœdera, & vtilem sibi amicitiam exponere periculo, quam diuino nomini inter iurandum inuocando, aliquid irreuerentiæ conciliare, aliquid minùs decens adhibere. Lyranus ibi: Mane, scilicet, salinâ ieiunâ, propter reuerentiam iurantem. Oculatissima, scilicet, fuit inuentio piissimi Isaac: qui iudicauit, ipsis sacris verbis dicendis, & diuino nomini pronunciando, horrore futura ora, nisi ieiuna, fastidiòque, carnales epulas redolentia: ne inter sordes nomen inuolui videretur. Si tantum nomini, quid Numini putaueris irrogandum? An verbum substantiale non tam pronuciandum, quam incarnandum, carnem non omninò puram, & à vetito pomo, id est, culpæ, & fomitis sordibus, ieiunam postularet? O saluam ieiunio defæcatam, nomini: ô lanam ab omni ieiunam macula, Numini requisitam!

Pepererat (fabulantur præsci) Phasiphaë com-

Mixta turpiter bruto Minotaurum, biforme, scilicet, monstrum, quod ex nefando concubitu conceperat: postea enixa est Phædrum Reginam perpulchram facie; sed moribus, vt nosti, fœdissimam: vt pote, quæ Hippolytum, mariti sui filium, abominando incestui sollicitabat. Contra hanc castissimus adolescens sic apud Senecam in Hippolyt. vers. 684.

O scelere vincens omne fœmineum genus! O maius ausa matre monstriferum genus! Genitrice peior. Illa se tamen stupro Contaminauit: & tamen tacitum diu Crimen biformi partu exhibuit notâ, Scelusque matris arguit vultu truci Ambiguus infans. Ille te venter tulit.

Quasi assuetus Minotaurò gestando vterus, similia monstra ederet necessariò. Ecquod monstrum peccato fœdus? Non posset decenter (id ego iurarem) idem vterus post conceptum peccatum, Deum concipere: aut, qui filius non horreret (si haberet optionem) illo gestari vtero, qui, licet quantunuis postea mundatus, fuerat priùs feri, & fœdi gestator Minotauri? Cur ergo, quod tu fugeres, Deo obrudas, apud quem sola culpa fœda est, & monstrosa? Sed tu, mi Domine, non horruisti Virginis vterum: puto, quia nunquam peccato assueuerat: ægerime enim vellere illo, quod culpâ, licet iam abolitâ, fuerat infectum, indueretur: aut in vtero culpæ baiulo olim, innocentia author, nisi per summum tædium, baiularetur.

928. Simile aliquid voluit expressum Christus, cum ad Matrem: Ego flos campi, & lilium conuallium: sicut lilium inter spinas; sic amica mea inter filias. Cant. 2. num. 1. Non sic decenter veniret Christus lilium, nisi à Matre lilio proueniret: nec poterat cætera matres non comparari spinis, quæ quot filios, tot vepres germinarunt. Et cur ita? Guillelmus ibi: Quod dictum Eue matri: In dolore paries dictum & filiabus: vnde Veritas: Mulier, cum parit, tristitiam habet. Sed Virgo lilium, quia pariens gaudium, & lætitiâ habebat, & erat ei parienti, in voce exultationis, & confessionis quasi sonus epulantis: quia nihil in eam de maledictione matris Eue transferat: peperit, vt cætera; sed non in dolore, vt cætera: quia non in libidine concepit, vt cætera. Numerabatur Virgo Mater inter matres, hoc est, lilium inter spinas, quando quotannis, cum cæteris Ierosolymam ascendebat: sed tunc singule illa, quas pepererant, spinas secum ducebant: sed hoc lilium inter illas spinas, suum secum lilium adducebat. Quid parerent spine, nisi spinas? corrupta matres, nisi puros homines, & peccatores? At Virgo Mater peperit Redemptorem: lilium peperit lilium conuallium: lilium virginitatis, lilium maiestatis. Tu cætera ponderato: ego ad rem præsentem solum noto, ab vtero, libidine dum conciperet, præfædato, in partu pungentem spinam germinari: ne vel præterita culpa ita purgata videretur, vt immunem à dolore partum habere posset. A tali ergo vtero spinis culpæ assuetu, licet mundato, arcetur Christus: nec à Matre non virgine, licet sanctâ, (de quo supra latè,) nasceretur condignè: at, quantò fœdius à Matre vnquam peccatrice ederetur: & post culpæ Minotaurum, lilium maiestatis germinaret? Horret lilium nostrum, quidquid non

Pintus de Concept. B. M. V.

est virginitatis liliatæ, & illibatæ: & quidni Agnus, qui tollit peccata mundi, vellus omninò illibatatum non horreret?

§. III.

Maria à quouis nauo, sub diuini Solis absconditur claritate: vt ipsum Solem immaculati velleris tegmine abscondat: idè Esther vera: vnde nobis, & Deo illustre tabernaculum.

VNC iam ex illis Patrum verbis, qui Mariam vellus purissimum in purpuram tingendum celebrarunt, expressius eruamus, quæ cura ab omni nauo præservanda sacra ista lana à Deo defenderetur. Vellera certè Milesia, & similia nobilioris notæ, quæ optimè Tyrios colores ebibebant; sic veteres curasse ferunt, vt quò mollissima, & candidissima prodirent, oues ipsas aliis pellibus, & adhibita quodammodo veste defenderent: immissoque absconderent integumentis, ne quid sordium contraherent, ne temporum iniuriis rigescerent. Habes de hac re passim multa apud Scriptores: vide præ aliis Scholiastes Horat. ad illud lib. 2. od. 6.

Dulce pellis ouibus Galeæ Flumen.

Carpebatur enim ex Tarentinis ouibus lana imperatoris purpuris construendis pretiosissima, ac proinde oues induturas Principes, succinctis aliis pellibus induebant: idè has Læctius vocauit περβητα δ'ιματιν ἐσκεπασμένα, oues pellibus cooperatas. Vide Cerdam in Georg. Virg. & in Psal. 3. Quis ergo non crediderit, Qui suæ, vnde æterno erat Imperatori purpura construenda, tegimen, & munimen parasse Deum, ne quid contraheret maculæ, vel rigoris?

930. Huic ergo rei probandæ, altiùs, & aliter euoluenda verba illa Assueri ad Estherem, id est, Christi ad Mariam: Quid habes, Esther? Ego sum frater tuus: noli metuerè: non morieris: non enim pro te; sed pro omnibus, hæc lex constituta est. cap. 15. à n. 12. Neque enim caret mysterio proprii nominis expressio, cum tenentiora alia blanditiarum vocabula vsurpanda viderentur: Esther enim significat occultam, siue absconditam; nomen aptissimum animis Deiparæ erigendis: quasi diceret: Quid times, ô abscondita mea? Hæc lex te non comprehendit: ego enim te defensam abscondi, defendi occultam: cuius primum instans Dæmoni absconditum; cuius ingressum Dæmon, culpa, vel fomes ignorauit. Fuit itaque Deipara antonomasticè abscondita, & tecta: quia creaturis omnibus defensor: phœnicis instar, qui quò latet occultior, eò degit munitior. Pulchrè Claudianus:

Oceani summo circumfluus aqore lucus Trans Indos, Eurymque viret, qui primus anhelis Sollicitatur equis, vicinaque verbera sentis, Humida roxanti resonant cum limina curru. Vnde rubet ventura dies; longæque cornuscis.

Claudian. Nox

Sacerdotum puritas.

Numer. 12.

Salniani.

Matth. 26.

924.

Hominis dignitas.

Genes. 3.

Oleaster.

925.

Genes. 35. Iussit, etiam humanis vsus, ambiguitate culpa hinc.

Lyran.

926.

Iuramento reuerentiam debita.

Genes. 26.

927.

mixta

929.

Cura lanicij apud præcos, quanta.

Horat.

Cerdam.

930.

Esther 15.

Esther abscondita, Maria typus.

Phœnix lætens.

Claudian.

Nox

Nox afflata rotis refugio pallefecit amictu.
Hæc fortunatus nimium Titanius ales
Regna colit, solisque plagâ defensus iniquâ,
Possidet intactus agris animalibus oras.

Quia ibi tutè defenditur, vbi pulchrè absconditur. Illud mirum est, in ipso ortu Solis, in ipso feruoris splendore, inter flumina lucis, fulmina Orientis, latibulum sibi Phœnicem posuile: nisi quodd vel etiam in hoc renouatis iustis præstat symbolum, qui defenduntur absconditi: sed tamen in media luce absconduntur. Perge patienter, Lector, vt hinc aptius ad Mariam veniamus.

931. Nunciabat Malachias Christi aduentum dicens: Orietur vobis timentibus nomen meum, Sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius. cap. 4. num. 2. Nihil videbatur obscurius dici posse: vt realis quædam chimæra, dissitis extremis, composita emitti videatur: quæ enim cogitatio non habecit ad Solem aliâ læuement, plumis crispis? ad lucem tunc magis splendens, cum pennis obumbratur? Nec claret res ex Hebræo, vbi legitur: Orietur Sol iustitiæ sanans radiis suis. Quasi pennæ illæ ex vulgari, & radij ex Hebræo Textu, pro eodem vsurpentur: vt mireris vmbrosos radios, vmbra radiantes. Quid ita? Nimirum, hæc est summa Dei charitas, impensa cura, quæ Sanctorum suorum consulit utilitati, vt lucem suam obumbret, qua nos protegat, & lucifluo vmbaculo abscondat: nec enim possent ab hoste defendi, & abscondi, nisi immortalis luci appropinquarent; nec appropinquare auderent, nisi ipsa lux obumbrans, nobis etiam obumbrata contemperaretur. D. Bernard. in Pl. Qui habuit. Serm. 4. ad illud, Scapulis suis, &c. Sic pulchrè de hoc Malachiæ Sole: Sicut videns venientem accipitrem mater expandit alas suas, vt pulli subeant; & habeant tutum refugium: sic nobis parata, & quodammodo dilatato sinu extensa est summa illa, & ineffabilis pietas Domini nostri, &c. Iam verò sub ipsis quoque scapulis, & vmbaculum salubre, & protectionem habemus: sicut enim iste corporeus Sol, licet bonus sit, & valde necessarius; tamen & feruor eius, si temperatus non fuerit, infirmo capiti; & splendor infirmis oculis nocet: nec est Solis culpa, sed infirmitatis: sic etiam Sol iustitiæ est, &c.

932. Satis hinc constat, sub immortalis Dei luce abscondi pariter iustos, atque defendi. Si autem quæras, vbinam maximè dilectiores iusti abscondi sub tanta luce soleant; respondet Dauid: Abscondes eos in abscondito faciei tuæ a conturbatione hominum: proteges eos in tabernaculo tuo a contradictione linguarum. Psalm. 30. num. 21. Vidisti vsquam tenebras speciosiores, illustriora latibula? Totus Deus lucifluus, totus flammiumomus: nescio tamen quid in facie, quid in vultu, nostro concipiendi modo lucidius gerere videatur: ideò lumen vultus Domini passim apud Dauidem celebratur: & tamen hic vultus, hæc facies, sic de splendore aperta, eligitur iustis abscondendis; imò ideò eligitur: quia iusti, de lucis æmulatione latibulum æmulantur. D. Hier. Illuminatio enim vultus tui teget eos, ne ab humana malitiâ conturbentur. Illuminatio cætera reuelans, hic textur in vclamen: vnde cætera patent, iusti absconduntur. Sed adhuc id parum: cum

enim in hoc vultu, suo iure oculi clariores haberi videantur; quid aliud erit, gestari iustos à Deo in oculis ad custodiam, quam in ipso penitioris lucis meditullio, ab omnibus periculis abscondi, & propugnari?

Iam verò in diuinis oculis, imò, quod maius est, in oculorum pupillis gestari iustos, faretur ipse Deus Zachar. 2. n. 8. Qui enim tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei. Neque enim solum amoris diuini teneritudo, & delictum erga iustos in hoc loco commendatur; sed etiam iustorum securitas, & munimen, dum in tam sublimi loco, in tam lucida statione collocantur. Sic locum capit Oleeaster ad cap. 19. Exodi, vbi ita: Securi valde sunt serui Dei, vt alas aquila oporteat eum prius percutere, qui eos ledere nititur. Qui vos, inquit, tangit, ladic pupillam oculi mei. Non dicit: Qui vos persequitur, aut occidit. neque, Qui vos vulnerat. sed, Qui ladic. Neque dicit: Tangit corpus meum, pedem, aut brachium, vel saltem oculum. sed, pupillam oculi, cuius dolor intensissimus est, & acutus valde. Vnde & pariter discunt iusti sic se puros seruare, & innocentes, vt nec leuissimam maculam admittant: qui enim in diuinis pupillis, imò tanquam pupillæ in Dei lucifluis oculis geruntur, vel etiam à leuiori puluisculo, & sorde debent abstinere, quandoquidem pupillæ decor, vel etiam leuissimo flatu violatur.

Hinc iam intelligo, cur pietati potius, quam arrogantia tribuenda sit illa Dauidis postulatio: Custodi me, vt pupillam in oculi: sub vmbra alarum tuarum protege me. Pl. 16. n. 8. Non enim arrogans venit postulator, qui simul humillimus sponsor exhibetur. Multam à Deo orat Dauid; sed tamen totum, quod potest, repromittit. Quid ita? Quia, dum instar pupillæ in oculis diuinis exoptat custodiri: instar eiusdem se purissimum promittit conseruare, sciens indecorè pupillæ munere se functurum, ni vel etiam leuissimos defectus, & festucam auertat tenuissimam. D. Ambros. lib. 6. Hexam. cap. 9. vbi de oculorum fabrica: Medij sunt oculorum orbis, & tui ad cauendum, & ad inueniendum liberi, & decori ad gratiam, utpote in crystalli speciem resurgentes: in quorum medio pupilla sunt, quæ videndi munus operantur. Hæc, ne qua incidentis iniuria offensione ledantur, pilis hinc inde conseruit, velut quodam vallo per circuitum muniantur: unde tutum auxilium postulans Propheta ait: Custodi me, Domine, vt pupillam oculi: vt protectionis diuine fieret ei tam sollicita, & tuta custodia: quam pupillam oculi tui quodam natura vallo conseruire dignatus est. Simul, quia innocentia, & integritas leui sorde aspersa violatur: & gratia sua munus amittit: & ideò prospiciendum, ne quis eam puluis erroris oblineat, aut vlla vexet festuca peccati. Certè, si Ambrosius mentem meam non expressit; at vehementer illi fauere, nemo ibit inficias.

En tibi iustorum securitatem, dum in media luce absconduntur. En, vel quam leuissimam maculam perdiscant euitare, dum in ipsis oculorum luminibus gestati defenduntur. Nusquam tamen id verius, quam in Deipara concepta. Maria quidem, in hoc proprio suo nomine, vt vidimus, sonat stellam, vel illustratam: quæ tamen typicè per antonomasiam, abscondita appellatur: quia sola illa, vt legem communem euitaret, vt defendere-tur à culpa, in ipso Sole illustriori latibulum magis

magis absconditum inuenit. Hinc illa vox eiusdem ad Deum: In portis nostris, omnia poma noua, & vetera, dilecte mi, seruaui tibi. Cant. 7. num. 13. Frustrà (de quo alibi) alias portas quæras, nisi illas, per quas Maria in orbem ingressa est, id est, eius Conceptionem. Ibi Maria seruasse dicitur omnia: quia illud gratiæ accepit, tantum perseuerantiæ donum; quo facillè seruare omnia deinde præcepta posset: vel, quia in illo tunc accelerato vsu rationis, imò & visione beata, vt supra dixi, diuina sibi reuelata præcepta sic lubens subiit, vt de inuolabili proposito illa omnia iam tunc seruare videretur. Quid mirum, quandoquidem vertunt Symmachus, & Aquila: Απερυσθη σοι, id est, omnia poma abscondi tibi. Seruat enim, dum abscondit: quia ipsa, dum absconditur, seruatur. O verè Estheris nomen adimplentem.

At, quorsum, inquis, tanta cura, vt Maria in ipsa Conceptione abscondatur in luce; nec satis sit, vt excellentius, quam cæteri iusti, habeat in splendoribus latibulum, nisi etiam omnem originis maculam euitaret? Pende, quæso, discrimen Mariæ ab aliis iustis. Hi vestem capiunt pretiosam à Deo, vt nemo nescit; at Maria pretiosissimam vestem Deo dedit. Si ergo, vt vidisti, oues illæ, vnde purpura Regum delumenda, sollicitè absconduntur, & defenduntur; quanto sollicitius ouem istam diuinam absconderet, & tutaretur Deus extra omnes culpæ tenebras, fomitis maculas, in lucis radiis, in gratiæ puritate; vnde sibi purpuram erat desumpturus? Vidit Ioannes Mariam, & exclamat: Signum magnum apparuit in caelo, mulier amicta Sole. Apocal. 12. n. 1. Sed, quantum signum istud, pro priuata admiratione? Si lucem Solis materialem accipias, certè iusti omnes fulgebunt Sole longè clariores, vt fatemur. At Sol, inquis, diuinus designatur. Benè: sed quid tunc grande, si Maria Sole hoc vestitur, cum Paulus iustis omnibus præcipiat, vt sibi induant Dominum Iesum Christum? Aliquid ergo singularissimum vidit Ioannes in hoc amictu lucido Mariæ, vnde magnitudinem signi meritò demiretur: nimirum, sic priuatim abscondita, & obuelata splendore fuit Maria, vt velum, & vellus mundissimum Deo ipsi velanti vnica præbere mereretur. D. Bernard. hom. in hæc verba: In te manet, & tu in eo: & vestis eum, & vestiris ab eo: vestis eum substantiâ carnis; & vestit ille te gloria sua maiestatis: vestis Sole nube; & Sole ipsa vestiris. Vt, sicut Deus absconditur à Maria, sic ista abscondatur à Deo: hoc tamen discrimine, quod Maria, siue vestiens, siue vestita defenditur absconsa: Deus aut vesti-tus, aut vestiens abscondit defendens Ouem puram, Estherem veram.

Neque verò, cum nubem audis, obscurum aliquid præsumas temerè, aut minus decens. Nubes est Mariana caro, si cum diuino Sole comparetur; sed nubes splendidissima, & purissima, que, licet Solem abscondat, non offuscatur: cur enim à primo instanti nubem istam, & tanam purissimam non protegeret, qui illam sibi in purpuram destina-bat? Cur illam ab omni natio Sol non absconderet radiis immortalibus, cuius erat postea vellere induendus? Cur pollutam aliquando, & obscuram vestem sibi eligeret in tempore, is, qui ab æterno purissimâ lucè indutus gloriabatur? Benè Propheta: Confessionem, & decorem induisti, amictus lumine, sicut vestimento. Pl. 103. n. 2. Equi-Pintus de Concept. B.M.V.

dem decentius erat, vt à decore in decorem, ad lucem à luce veniret; qui nihil peccati tenebris, fomitis fordibus habet exosus. Vidit D. Methodius supra citatus ad hunc locum, vbi ad Mariam: Tu propitiatorum, per quod Deus humanam naturam indutus mortalibus innotuit: tu impollutum illius indumentum, qui luce vsi vestimento circumfunditur. Quasi non deberet cum veste fordibus præcedata, vestimentum lucis æternæ commutari: nihil ibi pullatum, & fordidum; sed totum candidissimum, & impollutum. Semper ita Deipara lucidè abscondita, semper absconditè defensa: alioqui lucidum nostrum defensore velo suo abscondere non posset.

Redi, amabo, ad illa verba, quæ supra n. 918. de Maria Christum induente carne sua explicauimus: Sindonem feci, & vendidi. Prou. 31. num. 24. id est, vt ibi dixi ex D. Thoma Valent. Mundissimam tenuit telam, nitidissimam, purissimamque, sacrosanctam illam carnem. Sed vide, quid addat Salomon: Et cingulum tradidit Chananeo; id est, Christo inter peccatores conuersanti. Ergo, inquis, tota tela in cingulum apparatur? Tanta mundities, nitor eximius, excellens puritas telæ sacrosanctæ in singulare cingulum impenditur? Et meritò: hoc enim tantum vestis genere egebat Christus: cingulum tantummodo requirebat, qui laxiores vestes maiestatis à Patre sumpserat. At, cum vestes ipsæ immortali, & diuino splendore præfulgerent, opus erat, ne cingulum penitus degeneraret; ideò mundissima tela, nitidissima caro eligitur, quæ, licet Deum constringeret, non scedaret. Idem D. Thomas ibidem, post multa de pretio, & dignitate huius telæ: Sed ad quid? Vt inde fieret cingulum Chananeo. O pulcherrimum Chananeum, diuino splendore indutum, & virgineo cingulo cinctum! qui immutabilis manens, formâ Dei non amisit, in hominis formam veluti mutatus apparuit. Habebat ab initio Chananeum hic amplissimas vestes à Patre: solo cingulo indigebat, quo immensos illos, exuberantesque sinu amplissimorum vestimentorum colligeret, ad currendam viam.

Et benè ad currendam viam accingitur Christus, qui fufis Diuinitatis laciniis minùs aptè nobis veniret ad exemplum. Alludit autem S. Doctor ad illud Dauidis: In Sole posuit tabernaculum suum: & ipse, tanquam sponsus procedens de thalamo suo, exultauit vt gigas ad currendam viam. Pl. 18. num. 6. Vbi mihi pende, expressè in ipso Sole positum dici Christi tabernaculum, quando ad currendam viam dicitur accinctus. Mirum dictu: tabernaculum, non cursus; sed commorationis dispositio est: cur ergo, dum eius apparatus describitur ad currendum, inducitur tabernaculum ad commorandum? Credo, vt inde condignum cingulum ad currendam viam accepisse intelligatur, vbi decen-ter dicitur habitasse. Præmittatur Mariæ veterus, tanquam thalamus, & tabernaculum instar Solis purissimum, & clarissimum, vt dum inde Deus exultat accinctus, & apparet indutus ad currendum, virgineum indumentum decentissimum afferre cognoscatur. Fallor, aut id voluit D. Epiphanius. Orat. sæpè citata de Maria: Ipsa, inquit, est sponsa, & thalamus ex eâ sponsus procedit Christus, virgineum indumentum; iuxta suam Dauidis cansionem: In Sole posuit tabernacu-

Cant. 7.

Symmach. Aquila.

936.

Iusti Christi sibi induunt: Christum à Maria caput indumentum.

Apoc. 12.

Bernard.

937.

Quam lucidâ vestem Maria dedit Christo.

Plal. 103.

Method.

938.

Prop. 31. Thom. Val. Deus per incarnationem cingitur bono nostro.

Thom. Val.

939. T

Maria quæto Dei tabernaculum.

Plal. 12.

Epiphanius

Maria quam lum suum, & ipse, tanquam sponsus, procedens de thalamo suo. Et nota obiter (nec extra rem) longum discrimen, quo Maria, & alij iusti lucido diuini vultus velamine absconduntur: iusti enim eatenus in Dei tabernaculo proteguntur, vnde ait: Abscondes eos in abscondito faciei tue, &c. proteges eos in tabernaculo tuo. de quo supra n. 932. nimirum, vt ibi ymbrâ Dei luci omnia obuelentur: at Maria, eâ luce ab initio perfunditur, & absconditur, vt ipsi Deo fulgentissimum præbeat tabernaculum.

940. Nisi fortè dixeris, & meritò, idèd iustus, dum absconditi dicuntur in facie Domini, in eiusdem tabernaculo protectos celebrari: quia in Mariâ, id est, diuino tabernaculo, absconduntur protegendi: quasi Beata Virgo (quòd dignum vellus induendo diuino Agno præberet) sic luce perfundatur, sic ab omni nâuo abscondita ad diuini Solis accedat claritatem: vt quodammodo pro eodem habeatur, aut in diuina facie abscondi, aut in Mariano protegi tabernaculo; aut saltem non ibi abscondendos homines, nisi priùs hîc feliciter protegantur: certè tale nobis tabernaculum est Maria. Diuerto paululùm à proposita lana mundissima; sed non à via, quandoquidem à velleris nostri absconditi, & luciflui, huc vocamur conditione. Celebrabat Isaias late refugium, & præsidium, quod nobis in Ecclesia sua Christus erat constituturus: deinde subdit: Super enim omnem gloriam protectio, & tabernaculum erit in umbraculo d'ies ab astu, & in securitate, & absconsonem à turbine, & pluuia. cap. 4. à num. 5. Quasi nihil gloriosius in Ecclesia sit constituendum, quàm protectio ista, & tabernaculum, Maria, scilicet. Habet tamen aliquid ponderis, quòd securitas ista, tota in absconsonem fundetur: puto, vt Esther nota abscondita, lana luce velata clariùs intelligatur, quæ dum ab omni labe absconditur, & defenditur, potuit ad custodiam, & præsidium alios abscondere: idèd D. Thomas Villan. Conc. 3. de Natiuit. post multa: Hac est, quæ hodie nascitur: hæc hodie apparuit mundo, sicut Aurora consurgens, fulgida, purpurea, laeta, non obnebrata, non obnubilata, non maculata, sicut alij filij Adam: sed pulchra, vt Luna; electa, vt Sol. Et paucis in idem adiectis, concludit: Dic quoque tu, Isaias, quid sentis de hac Virgine? qualis erit ista Virgo? Super omnem, inquit, gloriam protectio, & tabernaculum erit in absconsonem à turbine, & pluuia; id est, iustorum erit custodia, & peccatorum suffugium. Ita est, ô Virgo: in omnibus tempestatibus, & pluuibus, & aduersitatibus: si pluuia, si bellum, si fames, si tribulatio, omnes ad te curamus: tu nostra protectio, tu nostrum refugium, tu nostrum vnicum remedium, subsidium, & asylum. Quasi non posset sic faustum tabernaculum nos abscondere, nisi priùs, vt fulgidum, & immaculatum prodiret, absconderetur. Nec opponas de Natiuitate Mariæ, non de Conceptione locutum Sanctum Doctorem: nosti enim ex mille alijs locis, quàm acerrimus Conceptionis propugnator sit iste Thomas: nec aliam hîc munditiem voluit explicatam, quàm originalem: aliàs frustra illam omnibus Adæ filiis præponeret, cum nosset Baptistam, & fortè Ieremiam, sine actuali culpa fuisse exortos.

Et quàm benè, non vt cunq; fulgida; sed nitens, & electa, vt Sol, interim celebratur: idèd enim originalem maculam euitauit, id est, serpentis caput contriuit: quia sic Solem diuinum combibit, vt Sol alter iam nobis videatur: neque enim tabernaculum, & hospitalem domum Deo præberet, vt inde nobis daret absconsonem, si quid vnquam in illa tenebricosum appareret. Hinc illud Salomonis de Maria Prou. 31. (vbi lanam mundissimam parasse dicitur n. 13. nimirum, cælesti Agno induendo: vbi prædictam sindonem, & cingulum fecisse celebratur n. 24.) de studio, quo sacræ negotiationi incumberebat: Non extinguetur in nocte lucerna eius. num. 18. Quod vt capias, captemus pauca. Celebrantur prudentes virgines, quòd lampades suas accensas gestauerunt: deplorantur miseræ fatuæ, quia extinctas lampades attulerunt: quàm parum est igitur, si Maria prudentibus virginibus comparetur: quàm minimum, si fatuis præponatur? Quo ergo tendis, Salomon, dum Deiparam, de non extinctâ lampade commendas? Nihil maius proferre potuit: dum enim Marianam lucernam absolute in nocte negat extinctam; in quavis noctis parte fatetur luminosam, & in ipso Conceptionis primordio clarissimam: vt sub hac viuaci luce, & Inferni Principis caput contereret, & cælestium Principum, instar Solis purissimi, oculos deinde alliceret. Neque mirum: non aliter enim, aut Verbum in vteri sui exciperet tabernaculum, aut ad thronum Reginæ in cælestia tabernacula adduceretur. Totum hoc visus voluisse Bernardus Serm. 2. de Virgine assumpta, vbi de fatuis virginibus locutus, sic scribit: Erat domus earum munda: virgines enim erant. Erat ornata: quia sine ul omnes, id est, fatuæ simul cum prudentibus, lampades ornauerunt. Sed erat vacua: quia in vasis suis oleum non acceperunt. Hinc est, quòd nec ab eis suscipi in domos suas, nec admittere eas dignatur Sponsus cælestis ad nuptias. Non sic mulier illa fortis, quæ serpentis caput contriuit: habes enim post multa in laudibus eius: Non extinguetur in nocte lucerna ipsius. Processit ergo gloriosa Virgo, cuius lampas ardentissima i: sis quoque Angelis lucis, miraculo fuit, vt dicerent: Quæ est ista, quæ progreditur, quasi Aurora consurgens pulchra, vt Luna; electa, vt Sol. Quasi dicat, alludens ad verba Euangelij: Illæ non meruerunt suscipere Deum in domos suas, nec ab illo suscipi: non sic Maria, quæ est illa mulier, quæ suscipit illum in domum suam: quia fortis contriuit caput serpentis, id est, ni fallor, originalem culpam: quia inextinguibilem attulit lucernam, quàm Angeli, instar Solis, admirantur. Si totum id noluit Bernardus, voluit certè Salomon, qui vbiuis noctis Marianam lucernam fatetur non extinctam: expressè pro me Septuaginta: Non extinguetur lucerna eius totam noctem.

At dices, à Patribus vt plurimum illud Cant. 6. n. 9. Electa, vt Sol. de Maria non concepta, sed assumptâ explicari: idque etiam Bernardum voluisse. Fateor, ab aliquibus ita sumi: id tamen contendo, non instar Solis diuini assumendam, si quid in Conceptione tenebricosum fortiretur, nisi ita tunc absconderetur in luce, vt lucerna eius, quæ Dei Filium erat exceptura, nunquâ extincta cerneretur. Pende, oro, verba ista Cantici, vt ipsi, quos citas, Patres fatentur, non à Deo Sponso, sed

sed à iustis, vel ab Angelis dici: quasi tunc à nobis Maria, vt Sol colatur, vt pote dum in tantum thronum agnoscitur euecta: quæ tamen talis à Deo ab initio Conceptionis noscebat. Faut ibi Rupertus de Virgine assumpta: Ad athenum thalamum translata es: tunc, & ex tunc electa, vt Sol; electa, inquam, nobis: quia sicut ex te natum Dei Filium, Solem verum, Solem æternum adoramus, & colimus, vt Deum verum: sic & te adoramus, atque veneramur, vt veri Dei Genitricem: scientes, quia totus honos impensu Matris, sine dubio redundat in gloriam Filij. Nota illud, nobis, quasi in se apud Deum, Sol foret semper Maria. Quidni, si Matris honor in Filium redundat? Quidni, si Matris macula Filium dedecoraret: & à polluto aliquando indutus vellere, si non nigricaret, saltem minùs decens appareret? Maius est, quod statim addit, feliciter sui oblitus Venerabilis Abbas: Et quidem naturâ non tu idem es, quod ille Sol; sed nihilominus tanta es, vt te honoret ipse Sol, quomodo decet filios honorare parentes suos: qui enim dixit: Honora patrem, & matrem, non dubium, quin & ipse honoret, & ab omnibus amicis suis suam velit honorari Matrem. Quæro enim, cur honorandæ Conceptioni Filium conuieret? Cur inde illam, cum posset, non faceret venerabilem? cur illam totam à primo instanti radiis suis Sol non absconderet, cuius erat postea vellere abscondendus? Sed hoc argumentum, de filio matrem honorante, habet propriam sedem in Art. 4. vbi latissime erit prosequendum.

Tandem tabernaculi huius munimen, & absconsonem sub horti metaphorâ, optimè expressit Salomon Cant. 4. n. 2. dicens: Hortus conclusus, soror mea, hortus conclusus, fons signatus. Vbi optimè, & adhuc sui felicis oblitus idem Rupertus, ponderans bis conclusum vocari, & iterum signatum: Hoc est, inquit, geminum nostra custodia munimentum, geminum nostrorum animorum gaudium: quia & vterus tuus nulli viro, nulli carnali commercio accessibilis: & mens tua nulli vitio, nulli spiritali nequitiæ fuit vnquam penetrabilis. Quia Spiritus Sancti signaculo sic munita, & abscondita, vt non solum non fuerit à Dæmone penetrata; sed etiam impenetrabilis persisteret, vtque integritas corporis, integritati animæ responderet. Vt possis optimo iure Mariæ accommodare, quod puræ conscientiæ, & incontaminatæ elegantissimè tribuit Abbas Cellenf. lib. 1. de consc. Vtriusque miseria stimulum bona conscientia non sentit. Itinerariam miseriam non sentit: quia non egreditur ad viam illam malam, quæ ducit in Infernum: mansionaria nihilominus euadit; quia clausit iannam, quæ ingreditur mors ad animas nostras. Sicut enim egredi recusat; quia leo in itinere est: sic ianuam pandere vetat; quia coruus in fenestra est: abhorret autem equè, & nigredinem corui, & feritatem leonis: nigredinem, ne decoloretur; ferocitatem, ne deuoretur. Forsitan, inquit, absorbuisset nostram pulchritudinem macula corui: vel teneritudinem gula leonis, nisi Dominus adiuuisset nos, de foris bisumine circumliniendo, ne diluuium expositum immergeret: & malam bestiam de itinere tollendo, ne Ioseph ad fratres venientem deuoraret. Sed iterum pressius ad velleris nostri mysteria redeamus.

Ne verò id mireris, quod hucusque dixi, in ipsa claritate, quæ maxime solent obiecta manife-

stari, ibi Mariam occultari, & protegi potuisse: imò ne obiectas, gratis Estherem nostram de luce obuelante vocari absconditam; cum tamen Ioannes, licet amictam Sole, perspicacissimè illam intueretur, electamque tanquam Solem, Angeli mirarentur; aduerte, diuinam hanc lucem sic obiecta occultare, & protegere, ne quid nœui, ne quid maculæ accedat: vt pariter piis oculis eadem, tunc maxime visibilia proponat: de quo alibi fortasse plura dixerò. Nunc tantum cape D. Synesium hymno 3. de Deo locutus: Tu es, qui illustras: tu, qui illustraris: tu es, qui appares: tu, qui occultaris propriis fulgoribus. Vt iam lippitudini nostræ sit imputandum, si Conceptionem lucidam, & ad instar Dei absconditam, & patentem, aut nolumus, aut non possumus intueri.

S. IV.

Maria Christum coronat, à quo inuicem pulchrè coronatur triumphatrix.

DIVINUM nostrum vellus, non solum in purpuram, sed expressè in Regis purpuram tinctum, vt vidisti, Patres celebrantur: vt decenter Christum à Matre regis insignibus clarum, editum celebrarent, neque id absque optimo iure prolatum: quidni enim caro illa in regis dignitatis stemma purpuræ radiantem adaptetur, quæ simul in nitidam supremi Regis coronam adaptatur? Non est animus probare temporale Christi regnum hæreditario iure à Matre sumptum: tum, quia neque id in sua illa purpura (cuius explicationi hæc subnecto) voluere Patres: tum maxime, quia, quidquid in hanc rem afferri poterat, quidque in hac grauissima quæstione sit tenendum, exhaust felicitè Mendoza (heu nuper meus) tomo 1. not. 15. sect. 3. Id ergo intendo probare, ad regnum suum, siue spirituale fuerit, siue eminenter, & meliori modo temporale, condigna regalis maiestatis stemmata à Matre Christum desumpsisse, quam inuicem faustissime coronauit: vt ex utroque Maria ab omni culpæ nâuo ab omnibus fomitibus sordibus immunis agnoscatur.

Euerterat Dauid, & spoliatur vrbem Rabba, deque spolio eius gloriosiori, addit Textus: Et tulit diadema Regis eorum, de capite eius, pondo auri valentum, habens gemmas pretiosissimas: & imposuit super caput Dauid 2. Reg. 12. n. 30. Quæris Regem, cuius tanta in vnam coronam opulentia? En Paralip. exprimitur: Tulit autem Dauid coronam Melchon de capite eius, sectique sibi in diadema. lib. 1. cap. 20. n. 2. Equis Melchon? Certè idolum, vt ferè boni notant Interpretes, venerationisque causâ, proprio nomine Regem appellabant. Quòd ergo pergis, Princeps sanctissime? vinctum sacro chrismate caput idololatriæ auro pollui patieris? Absit: extraxit gemmas, iussit aurum conflare, atque nouam coronam denuò fundi, ne quid ex prisco contagio igne non præpurgatum remaneret. Lyranus ad loc. Reg. citatum: Primò tamen confluuit, & purgauit metallum, secundum

Maria quam præbet catervis. Maria homines abscondit. Thom. Vill. Septuag. Cant. 6. In Maria Assumptione.

941. Maria quali Dei tabernaculum. Rupert. Rupert. 943. Cant. 4. Maria quam à Deo custodia. Rupert. Abbas Cell. 944. Lyran.

secundum purgationem legis. Erat David Christus Domini, verioris Christi typus, & exhorruit necessarium coronam, nisi præcedatur aurum penitus præpurgaretur: quod ergo in vero Christo hoc aurum præpurgatus: Ostendi supra, ad illud Iob: Et auro locus est, in quo conflatur. cap. 28. n. 1. Ostendi, inquam, ex Ricardo locum istum, & conflatorium fuisse vterum Marianum: unde intuli, importune conflatorium, vbi aurea Christi caro mundanda erat, facibus aliquando pollutum existimari. Addo, maius aliquid Christo, caput Diuinitatis suæ, humanitatis nostræ diademate coronatur requiri, quam Davidi: hic aurum aliquando præcedatur conflauit, vt purgaretur: at Christus non carnem præcedatam refingere, & refundere; sed carne quadam intactâ, cuius præterita contaminatio non horreretur, debebat redimiri.

947. Incarnatur Verbum, & exclamat Salomon ad Angelos: Egredimini, & videte, filia Sion, Regem Salomonem in diademate, quo coronauit illum mater sua, in die desponsationis illius, & in die latitæ cordis eius. Cant. 3. n. 11. Vocantur expressè, Sion, id est, speculationis incolæ, quasi necessarium futuri perspicacissimi, qui incarnatum Verbo speculatione aduocabantur. Ecquod tam grande in Christo homine obiectum Angelis parabatur, vt merito à pura Diuinitate huc inuitentur? An, quia humanitas coronâ erat Christi? At, quanto pretiosior coronâ ipsa Diuinitas? fateor: merito tamen inuitantur: quia mirum sic mundam creaturam inueniri, vt condignam Creatori carnem appareret: sic inter sobolem Adami purissimam processisse Mariam, vt tanquam vera Mater vero Dei Filio intemeratam coronantis carnis materiam exhiberet. Ad quem locum alij Patres de carne Mariæ elegantius, Beda mihi signatius locutus: Mater sua illum diademate coronauit, quando Beata, & intemerata Virgo de Spiritu Sancto concipiens, materiam illi sacrosanctæ carnis, de sua carne præbuit. Quasi nisi intemerata foret, id est, sine vilo vnquam culpæ nœuo, Maria horrore veniret Deo coronando. Nec dicas, intemeratam dici à Doctore Venerabili Mariam ob solam illibatam virginitatem: inde enim robustum sæpè factum exurgit argumentum: si enim deuirginatio corporis, etiam sub licito matrimonio, Mariam tanti muneris redderet incapacem: à fortiori deuirginatio mentis per culpam, illam omnino redderet incapaciorem. Pergo.

948. Admittamus in hanc rem, tanquam probabilem, illorum opinionem, qui putant, legitimo, & hæreditario iure à Maria Regum hærede, temporalis regni maiestatem in Christum fuisse transfusam, quam nec immeritò reiciit citatus Mendoza: admittamus, inquam, vt probabilem, vt obiter ad rem nostram indidem Authorem grauem, Guillelmum, scilicet, de Conceptione, vt nosti, minùs piè sentientem conuincamus. Properat Gabriel ad Mariam immensum legationis pondus allaturus, tunc sic subiungit: Ecce concipies in utero, & paries Filium, & vocabis nomē eius, Iesum: hic erit magnus, & Filius Altissimi vocabitur: & dabit illi Dominus Deus sedem David Patris eius: & regnabit in domo Iacob in æternum. Luc. 1. num. 31. Ecquæ ista coniunctio, imò descensus? Prius dicitur Iesus Filius Altissimi, quo Deus de Deo, & Rex cælorum pariter declaratur:

deinde Filius Davidis, & Iudaici regni hæres constituitur. Et quid magnum, si Regi sæculorum immortalis, & inuisibilis, Iudaici regni ius de priuato Matris titulo annectatur? Certè nihil magnum, si cum priori comparatur: sed tamen decens; & idè necessarium exprimendum: dedebat enim quodammodo, vt Verbum æternitatis gloria coronatum, Mater denuò carne indueret, quæ non regia foret: vt nec etiam ex hac parte aliunde defectuosum maternum diademate videretur. Guillelmus ad locum citatum Cant. de fidelibus locutus: Illic vident diadema, quo coronauit eum Pater ante omnia tempora, nempe, gloriam Diuinitatis, qua coronatus, eo quod Deus à Deo genitus. Hic vident diadema, quo in tempore eum Mater coronauit; nempe, regiam nobilitatem assumptæ humanitatis, qua eum coronauit, eo quod illum de sanguine suo regio secundum carnem concepit. Vnde Gabriel Paronymphus: Ecce concipies, & c. cum ait: Filius Altissimi, indicat diadema paternum, propter quod habet & in femore suo scriptum: Rex Regum, & Dominus Dominantium. cum ait: Sedem David Patris eius, tunc indicat diadema maternum, cuius ratione titulus super Crucem positus est: Iesus Nazarenus, Rex Iudaorum. Dignus Author, qui denuò addatur illis, qui pro prædicta sententia, à Mendoza, & aliis citantur. Ab eodem tamen nemo non exquirat querulus, cur, si minùs decens Maria incarnando Verbo, nisi regia nobilitate præfulgeret; apta credatur, si origine peccato sordida, si sub proteruo fomite naceretur? Id vel cæcus videat, de quo iam supra latè, & infra etiam aliqua subiungemus. Id ergo in hac certissimum, Mariam, licet hæres necessaria regni Davidici non foret; regio tamen sanguine ortam fuisse: ne vel ab hac parte Regi Christo minùs decens stemma appareret. Et quanto indecentius, vt dixi, si aliquando vel leuissimo nœuo fœdaretur?

Dum moritura Rachel doloris sui insigne filij nomini relinqueret contestandum; pater ad delicias, & ne funesta tituli memoria torqueretur, non tam Bononi voluit vocandum, quam Benjamin. Sed audi Textum: Pater verò appellauit eum Benjamin, id est, filius dextere. Genes. 35. n. 18. Ecquæ ista appellatio? Dicam, quid cogitarim: fortasse non improbabile videbitur. Nobilitatis signum etiam apud Hebræos erat annulus ex auro pretiosissimo compositus, vt patet ex epistola Iobi: Si introierit in conspectum vestrum vir aureum annulum habens, in veste candida, & c. cap. 2. num. 2. de quo fusè Interpretes. Hinc factum puto, vt cum aliquis apud alium in summo pretio habitus dicendus foret, annulus dextere eius diceretur. Sic capiendus Ieremias cap. 2. n. 24. apud quem Deus: Vno ego, dicit Dominus: quia, si fuerit Iechonias, filius Ioachim, Regis Iuda, annulus in manu dextera mea, inde euellam eum. Quo enim maiori in pretio, aut quibus in deliciis tenerioribus poterat quis haberi, quam si instar nobilioris stemmatis gereretur? Quis ergo scit, an id voluerit Iacob, idèque Benjamin suum, dextere filium appellaret, vt illum deliciosè in dextera gestandum insinuaret? Simile aliquid de omnibus his locis cogitabat Venerabilis Ricardus Victorinus apud Tilm. ad locum Iob supra citatum: vbi post alia de Mariano vterò, siue conflatorio auri, sic subiungit: In hoc conflatorio, & ex eiusdem auro formatus

formatus est annulus, lapis pretiosus impositus, forma summi Regis, & imago impressa, & penè expressa. Aurum optimum, Caro Christi: lapis pretiosus, anima Christi: figura, & imago Patris, Diuinitas Christi: quò, cum sit splendor, & figura substantia eius; nihilominus tamen humanitatis nostræ est unitus: vt ex duabus naturis, tribusque substantiis, esset quasi in unum anulum iunctus mediator Dei, & hominum Christus Iesus, & fieret dextera excelsior natu. Ego aliter nesciui Ricardum explicare: vt cunque sit, in Mariâ, & ex illius auro formatur Christus summi Regis annulus signatorius, nobilissimi imperij stemma, vt filius dextere excelsior, id est, imperij particeps adoretur: an ergo deceat, vt hoc aurum, quod in tanti regni insignie gerit Dominus à Matre, aliquando plumbo culpæ adulteratum credatur: tuxè videris.

Guillelm.

949.

Marianæ caro aurea.

Genes. 35.

Iacob.

Ierem. 21.

Ric. Vid.

formatus est annulus, lapis pretiosus impositus, forma summi Regis, & imago impressa, & penè expressa. Aurum optimum, Caro Christi: lapis pretiosus, anima Christi: figura, & imago Patris, Diuinitas Christi: quò, cum sit splendor, & figura substantia eius; nihilominus tamen humanitatis nostræ est unitus: vt ex duabus naturis, tribusque substantiis, esset quasi in unum anulum iunctus mediator Dei, & hominum Christus Iesus, & fieret dextera excelsior natu. Ego aliter nesciui Ricardum explicare: vt cunque sit, in Mariâ, & ex illius auro formatur Christus summi Regis annulus signatorius, nobilissimi imperij stemma, vt filius dextere excelsior, id est, imperij particeps adoretur: an ergo deceat, vt hoc aurum, quod in tanti regni insignie gerit Dominus à Matre, aliquando plumbo culpæ adulteratum credatur: tuxè videris.

950.

Ierem. 31. Vterum Mariæ coronarium.

Gillibert.

951.

Marianæ caro triumphalis. Septuag.

Gillibert.

952.

Hinc illa vox Ieremæ animam prouocans, vt Verbi incarnati amoribus rapiatur: Vt quæquò dissoluatur, filia uaga? quia creauit Dominus nouum super terram: fœmina circundabis virum cap. 31. num. 22. Multa erant, quibus stupenda hæc nouitas Dei hominem induentis poterat explicari: cur ergo totum in id reducitur, vt Maria Christum circundare dicitur? Multum est, Mariam Deum concipere potuisse: sed, quando concepit, quid magnum, si circundet, cum omnes pueri ab vteris maternis circudentur? Nosti Dei pueri ab aliis longissimum discrimen: Christus puer, & ab ipso Incarnationis instanti, totius Ecclesiæ caput est immensum: quo autem, cum de gloria agitur, caput vnquam circundatur, quam coronâ? Hoc ergo mirum enunciat Propheta; tantam, nimirum, inueniri fœminam, quæ caput tantum decentissimè valeat coronare. Gillibert. Serm. 21. Fœmina circundabis virum, quomodo corona caput: caput enim Ecclesia, Christus. Ac si non solum Deo humanitas assumpta; sed etiam Christo vterus maternus, de floridissima puritate esset corona.

Et nota mihi, hoc mysterij diuinitus à Propheta singulariter nouum appellari: quia etiam noua illa caro, noua illa Virgo; id est, extra omnes naturæ corruptæ veteris leges concepta, atque formata, quam Deus in coronam assumere non perhorruit. Septuaginta apud D. Hieron. ibi, licet sensum mutare videantur; tamen in eo veniunt examinandi, quod aptè, ly, nouum, vertunt, plantationem nouam. Et certe non sine mysterio: quia sic illa caro orta ex Adamo, sic generosus furculus ex arbore renascitur corrosa: vt nouam illam, & primam in originali iustitiâ naturæ plantationem imitetur, & sapiat omnino. Neque mirum: solebant enim olim victores Principes amœniores, vt recentiores laureas eligere triumphaturi: quidni enim tæderet marcescentium frondium gloriam nouellam? At Rex noster, Deus, hac carne, tanquam triumphali corona, redimitur. Gillibert. Serm. 20. ad locum ex Cant. citatum, ponderans, cur Caro Christi dicatur diadema: Bene quasi diadema accipitur Corpus immaculatum, Corpus triumphali, Corpus honoris. Cur ergo nõ horreret caducas frondes, coronam marcescentem aliquando in origine corruptâ, qui illam ex floridissimâ, & nouella plantatione poterat efformare?

Missurus Iacob filios ad ignotum tunc Iosephum, quem sibi extraneum Ægypti filium reputabat, addidit: Sumite de optimis terra frugibus in vas vestrum, & deferite viro munera. Genes. 43. n. 11. Non solum munera, sed & illa ex optimis precipit eligenda: nunquid, quia amabat Principem alienum, & idololatram, quem putabat? Nequaquam: imò tanquam importunum, & iniustum Benjamin sui exactorem auerfabatur. Quid ergo? Quia, cum munera mitigando Principi barbaro putaret deferenda, non solum illa electa, sed electissima vidit necessaria: aut enim nihil, aut quâ fieri potest, optimum quid est Regibus dedicandum. Oleaster ibi: Docet, pretiosiora esse Principibus offerenda. Vide iam, an Principi suo Deus, & illi dilectissimo, in quo sibi bene complacuit, non munera, & carnem, quam posset, optimam appareret. Vide (si quid vides) an illi corruptam, & vilem illam plantationem, an potius nouellam, & pretiosissimam disponderet. Vide, an Corpus triumphali, Corpus honoris, vt dixit Gillibertus, ex carne triumphata, ex decoreosa origine decenter formaretur. O me cæcum, si optimam huic materiam electam non viderem! Redeo.

Clarebunt hinc prophetica illa verba Balaami, de Maria, & Christo, quod mysticè hodie ferè omnes Catholici admittunt: Orietur stella ex Iacob, & consurget virga de Israël, & percussiet Duces Moab. Numer. 24. n. 17. Ab stella, Maria, quid nisi edendum, instar lucis, Christum, sperares? Et tamen non tam lux, aut Sol iustitiæ dicitur Christus in hoc loco, quam virga. Ecquæ vnquam ab stella virgam viderit germinare? Dum virgam dixit Filium, certè pulcherrimâ plantationis arborem designauit Matrem: vnde igitur maluit stellam? Pende mihi, quid clarius pro virga vertat Symmachus: Et consurget sceptrum. Quo clarissimè Christi regnum designatur: quasi non solum à Deo æterno regiam dignitatem; sed etiam à temporali Matre dignitatis huius apparatus participaret. Quidni ergo sceptri, aut virgæ tantæ truncus, stella nominetur: ne quid in Maria terrenum, ne quid è culpa sordidum existimares? Bene Galfrid. ibi verbis sæpè citatis: Quæ sola Solem iustitiæ genuit, non humanas tantum; sed angelicas stellas supergressa est vniuersas: nec modo exemplo stella hac, sed auxilio lucei. Et aptè, ni fallor, quando Maria de Iacob, id est, supplantatore, orta dicitur: tunc Christus de Israël, id est, de Principe cum Deo ortus annunciat: quia est, de Maria verè Iacobzæ, & Dæmonis supplantatrix, quia Christus verè Israëlita, & singulari modo Princeps cum Deo: & aliunde, neque Christus decenter condignus cum Deo Princeps exurgere potuisset, si Maria vnquam ancilla Dæmonis foret, si potius illius caput non supplantaret.

Et quidem merito hominibus Christus imperaturus, eam eligit Matrem, quæ, cum ab humano sit semine, sydeream puritatem imitetur. Exemplo res patebit. Creatus à Deo homo, sic à Moyse describitur: Formauit igitur Dominus Deus hominem de limo terra, & inspirauit in faciem eius spiritum viuum. Genes. 2. num. 7. Vbi nemo non querat, cur tam nobili animæ, tam vilis corpus materiæ respondeat: cur tam abiecta caro, tam generosum spiritum requirat? Et respondet acutè D. Chrysol. Serm. 148. post multa de hominis imperio terrenas

Genes. 43. Regi non nisi selecta munera offerenda.

Oleaster.

953. Num. 24. Christi sceptrum à Maria.

Symmach.

Galfrid.

954. Homo cur terra.

Genes. 2.

terrenas creaturas : Hinc est, quod fecit te esse de terra, ut esses tu dominus terrenorum, & esses ipsis in ipsis substantia communione communis. Nec tamen te terrenum, terrestribus sic æquauit : ut non etiam celestibus, animatum te calius exæquaret : & ut esset tibi cum Deo ratio communis, corpus commune cum inuentis, dedit tibi animam de celo, dedit tibi corpus de terra : ut in te nexa celi, terræq; concordia seruarietur. Quasi non apte in terrenorum Regem crearetur, qui non ortus à terra : nec decenter solà terrâ, consistat, sed in super calitatis animandus, qui celi, & terræ concordiam copulaturus. Sic suo modo in te nostra oritur ab humano semine. Christus Rex hominibus imperaturus : non tamen decenter è sola humana carne, sed illa quodammodo anglicæ puritatis radiis, de innocentia munditie compacta : utpote, in quo, & lapsi, & integri hominis concordia copulanda : ad exemplum ; non vltior veritas requirenda.

D. Chrysol.

955.

Christus Mariam coronat.

En tibi Christum à Maria regni sui stemmata defumentem, ut videas, quam merito Sancti Patres vellus illi purpureum assignarent, vnde purpura supremi Regis construeretur. Videamus nunc paucis, qualis inuicem Matrem coronet Christus : inde enim etiam Mariana innocentia obiter comprobabitur : de quo licet multa supra variis locis ; nonnulla tamen addere non pigebit, ut seruata proportione notes resplendere à Christo in Maria, quod ab hac in illo vidisti resplenduisse. Dixi alibi ex D. Epiphano, Mariam, gemmam peperisse, & cotonam regiam plexisse : quam sententiam in Orat. sæpe citata apte in hanc rem sic inuertit : O corona regia, pretiosissimum habens lapidem, & gemmis similem Christum. Ut quemadmodum Maria coronam ex purissima carne Christo dedit, in qua eiusdem anima instar gemmæ eniteret : sic iam Maria corona speciosissima redderetur, quam totus Christus instar fulgentis lapilli irradiaret. Ideò D. Bern. Serm. de B. Mar. & verbis Apocal. Coronauit eum, & vicissim ab eo meruit coronari. Obuia sunt, quæ addit de Matre verum Salomonem diademate carnis redimiente, deque illo Matrem duodecim stellis coronante.

Epiph.

Bernard.

956.

Maria à Christo aurea.

Sed, ut vidimus Christum à Matre aureum, videamus vicissim hanc ab illo auream. Ferculum suum gratissimum, id est, Mariam Deus condidit, in quo cum omnia faceret pretiosa ; pretiosissimum tamen reddidit reclinatorium : Columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum. Cant. 3. num. 10. Nihil in ordinariis quadrigis minus curiosè solet apparari, quam reclinatorium, utpote quod reclinato corpore tegitur, & minus ostentatur. Vnde ergo reclinatorij sacri splendor sic excellens ? Vidisti aliquando pulchellum puerum, flaua cæsarie venustum, hinc retropendulis, hinc anteuertulis comis cincinnatum, in matris sinu caput reclinantem, quem illa tacitæ mentis gaudiis pertentata, multifido oborei peccinis discrimine dum comit, dum peccat, quot decedentes crines in sinu excipit, tot se filis aureis iurabit radiantem ? Sic, sed longè excellentius, in re nostra. Caput Christi, aurum optimū : reclinauit hoc in vtero materno, quidni illum pulcherrimè inauraret ? Cum autem caput Christi Deus, non quouis alio, sed Diuinitatis auro id perfecit : ut vterus, vnde carnis aurum

sumpsit Diuinitas, quoad fieri potest, participato Diuinitatis auro splendescat. Guillelmus ibi : Inclinauit se Altissimus per Incarnationis mysterium, ut reclinaretur in vtero Virginis, &c. Aureum est eo ipso, quo maiestatis pacifici Regis reclinatorium est. Fecit aureum eo ipso, quo fecit suum. Caput eius aurum obrizum, calcitrâ suam inaurauit. Matrum caterarum vteri, reclinatoria pinneba, vel lucea sunt : quia in eis reclinant caput non Filij Dei, sed filij iræ, & ob hoc etiam filij gehemæ. Solus Mariae virginis vterus reclinatorium aureum est, qui reclinatorium diuine maiestatis. Viderit Guillelmus, an vterus (quantum licuit) Diuinitate postea inaurandus ; initio fomitis sordibus merito obtrudatur.

Guillelm.

957.

Assumptio Mariae.

Cant. 4.

Neque id fatis. Non utcunque coronam, sed illam triumphalem, ut vidisti, Christo è carne suâ præstitit Maria : audi eandem pariter triumphali coronâ redonata. Assumendam in cælo Matrem pronocabat Christus dicens : Veni de Libano, Sponsamea, &c. coronaberis de capite Amanæ, de vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum. Cant. 4. num. 8. At, cur, dum coronanda vocatur, ab his montibus ; in quibus horribilia monstra vitiorum designantur, dicitur coronanda ? Dixi alibi fusè ex Guillelmo, hæc omnia vitia detriumphasse Christum, ideòque Matrem, à qua triumphalem carnem acceperat, ad participationem triumphalis coronæ inuitare. Nunc cape Honorium ibi, qui, licet etymologiam non ita constantem apud alios deducat, apte tamen ad rem præsentem sic scribit : Coronaberis de monte Amanæ, hoc est, recipies coronam de triumpho, quam promeruisti de Diabolo, qui est mons Amanæ, quod est nocturna auis : ipse est Rex super omnes filios superbia, ducens errantes ad noctem moris. Ecquid ergo singulare in hoc triumpho suspiceris, si Maria aliquando Dæmoni subiacuit ? Certè cæteri iusti, etiam cum ad gloriam euehantur, etiam Dæmonem dicuntur triumphare, etiam decoris laurea coronantur. Ideò ergo, tanquam nouum aliquid, triumphus Marianus celebratur : quia reliqui, licet triumphatores ; tamen olim, in origine saltem, à Dæmone triumphati : vna est Maria, quæ perpetuò nocturnam auem, & serpentem Tartareum triumphauit, utpote cuius nec leuissimè calcaneum, quantumuis insidiatus, morderè potuit.

Honor.

958.

Apocal. 12.

Maria à Conceptione sua hæreses calcavit.

Semper aliquibus dubium visum hieroglyphum illud Marianum, de quo Ioannes Apocal. 12. n. 2. Signum magnum apparuit in celo, Mulier amicta Sole, & Luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim. Symbolica planè est significatio : si enim tantummodo lucis ornatus quæreretur, frustra fulgentiorem Lunam sub pedibus collocaret, quæ de obtusioribus stellis coronatur. Notissima ergo, & vulgò festiuissima explicatio D. Bernardi Serm. supra citato, qui meritò in Luna Serpentem Infernum explicauit, qui stultissimus, ut Luna mutatus, perdidit sapientiam suam in decore suo : & proinde Deiparæ, cuius calcaneum non attingit, prosternitur conterendus. Parco præoccupatis ab alio, & subdo in rem meam, verba, quæ subdit Bernardus illibata : Ipsa est quondam à Deo promissa Mulier Serpentis antiqui caput, virtutis pede, contritura, cuius planè calcaneo in multis versutis insidiatus est, sed sine causâ : sola enim contriuit hæreticam prauitatem.

Bernard.

prauitatem. Alius enim non de substantia sua Christum edidisse dogmatizabas : alius paruulum non peperisse, sed reperisse sibilabat : alius, vel post partum viro cognitam blasphemabat : alius, Dei Matrem audire non sustinens, magnum illud nomen Theotocos fugillabat. Sed contriti sunt insidiatores, conculcati supplantatores, confutati derogatores, & beatam eam dicunt omnes generationes. Itaque ex mente Bernardi ideò in hoc loco Lunam, siue Serpentem Maria detriumphat : quia insidias eius, id est, hæreses in se commotas in vniuerso mundo interemit. Sed tu mihi pende, nullum aliud immaculatæ Conceptionis solum clarior, & celebrius ab Ecclesia Romana vsurpari, quam hæc Mulier lunaticos Serpentis errores in se conterens : fausto, credo, præfagio, ut indicet, à Conceptionis suæ puritate ortum Mariæ robur, quo hæreses debellauit, sperandumque, ut aliquando Catholicos Doctores minus piè de Conceptione existimantes conuincat, immisso veritatis lumine, quæ ab ipsa Conceptione Hæreticos, iniectis Inferni vinculis, superauit. Sed de Serpentis capite contrito alibi latè.

Decorum ornamenta

S. V.

Purpurâ, quam à Matre accepit, Christus iustos induit : inde isti regali gloria splendescunt.

959.

A Maria Reges sumus.

I. cont.

Chrysol.

ESTAT adhuc, ut Mariani velleris munditiem, & priuilegia absolua- mus, aliud eiusdem munus explicare : quod ut capias, reuoca in memoriam verba illa D. Leontij apud Phot. cod. 272. alibi data, vbi Euxæ miseriam, & Dæmonis fallaciam deplorans sic scribit : Fame liquecentis nutritus, & illius induens nuditatem, tanquam purpuram regalem ficus folia illi imputauit. Affectabam, nimirum, protoparentes immortali, & regiâ Diuinitatis purpurâ condecorari : sed consummato peccato, infami nuditate confædantur : quibus interim insultans hostis, per summam irrisionem abiectissima folia circumducit ; pro purpura promissa, vilissima hæc perizomata obrudens. Hinc etiam, ut alibi dicebam, illa frequens ad ficum Christi properatio, quasi ibi hominem malè nudum, aut peius prurientibus ad lasciuiam foliis indutum se ipso misericorditer indueret ad salutem : de quo dedi Chrysologum Serm. 106. quem repeto, sed adauctum : Venit ad ficum Christus, ut inueniret Adam, ut nudum tegeter pio sui corporis indumento : cuius ficus non velabat, sed stimulabat pudorem : cuius ficus, id est, Synagoga, in circumcisionibus suis nudabat partem verecundi corporis, non tegebat. Corpore suo, Carne pretiosissima nos Christum induit, id est, vellere illo, quod sumpsit à Maria : cum autem vellus istud in purpuram rubefcat, inque regium insigne contextatur, ab illo absque dubio in Reges consecramur. Nemo ergo iam, non proteruius, denegaue- rit, nunquam in Adamo infamem nuditatem

passam Deiparam, quæ Adamum sacro vellere vestiuit : nunquam Deiparam Dæmonis ancillam, per quam homo ad regnum subleuatur. Vtrunque latè ostendo, quo absoluto, Anthologia pariter absoluetur.

960.

Genes. 3. Et celestem Agni vellere induimur.

Par. Chald.

Foliacea indumenta protoparentum amouens Deus, pellibus eosdem induere curauit : Fecit quoque Dominus Deus Adæ, & uxori eius tunicas pelliceas, & induit eos. Genes. 3. num. 21. Nimirum, vt nemo nefcit ex Irenæo, commotus illorum pœnitentiâ, qui instar cilicij asperrima sibi folia succinxerant, misericors mitius indulgit vestimentum. Non caret hæc explicatio, superiori opposita, probabilitate : quam foueo ex Paraphrase Chaldaica, qui vertit : Fecit Dominus Deus Adæ, & uxori eius vestimenta honoris super cutem carnis suæ, & induit eos. Non solum blanda hæc vestis, sed decora : non tam rusticus faccus, quam stola vrbana, ne tam fordescere sollocem, quam irradiare purpuram videatur. Id mihi dubium, quodd cum ex gossipio pretioso, ex musco textili, ex arborum lanugine, vnde postea Seres tot sibi telas pulcherrimas ministrarunt, facilius has vestes Deus facere possit, vnde etiam illarum decor facilius intelligeretur, tantummodo pelliceæ eligantur, putarémque, absque dubio, cum ipsa veste, faustiora nuncia, Agni Redemptoris, miseris communicata : qui dum, quoad meriti communicationem, occisus est ab origine mundi, Apocal. 13. num. 8. ab eadem etiam origine pellem purissimam dedit, qua decorè dicamur cum Apostolo, induere Iesum Christum. Fauet, si minùs loco, saltem menti meæ Abbas Cellens. de Pan. cap. 1. vbi ita de Agno eucharistico : In hoc Dominus conuiuio sanguinem, carnem, pellem, adipem, intestina, caput cum pedibus ponit : ut redemptio in sanguine, refectio in carne, vestis in pelle, vntio in adipe, scientia occultorum mysteriorum in intestinis, stola prima in capite, consummatio beata in pedibus præbeat. Quid ergo mirum, vt qui omnia nobis ab origine mundi dedit, etiam pellem daret indidem induendam : vt propterea pellis illa ænigmatica, vestimentum honoris appelletur.

Cellens.

961.

Leuit. 7. Idem probatur.

In typum Christi Agni in ara Crucis torridi, holocaustum offerendum præcipiebatur : & addit lex : Sacerdos, qui offert holocausti victimam, habebit pellem eius. Leuit. 7. num. 8. Holocaustum, vt ipsa præ se fert nominis etymologia, & ὁλόκαυστος, sic totum incendebatur, vt nihil ab illo reliquum permitteretur : sic enim se totum Christus pro nobis obtulit : cur ergo detracta pellis ministro asseruatur ? Respondet aptè Cellensis citatus : Eius Sacerdotis, qui offert victimam, est hostie pellis iure perpetuo : e si enim miraculorum, e si secretorum scientiam, e si puritatem conscientia, e si caput iustitia, e si pedes perfectionis, & consummationis tua, Iesu, non apprehendo, confortata enim sunt, & non possum ad ista ; saltem corium, saltem pellem concede. Scilicet, nihil nobis scædius attulit peccatum, quam virtutum omnium nuditatem, virtutum indumentum, pellem cælestis Agni suspiramus. Absumantur cætera igne, nos præteruolent : vna pellis, vna vestis relinquatur : qua induti, si minùs Christi profunda, ignorantés consequimur ; at sub honoris pallio decori apparemus. Benè ergo in visibili holocausto

Cellens.

holocausto pellis referuatur, vt oculis nuditate nostræ figuratiuum remedium ad summam consolationem referuatur.

962. Pararat supremus Rex nuptias filio: regali splendida luxu aula comitur, fulgent peristromatis parietes, sola picturis marmorum splendescunt, renidens ebore, & auro lacunar occultis tubis balsama distillat, virent frondibus postes, grata vndique melodia personante: stratas ad epulum mensas citreas, lectulos aureos digne quis descriperit? Interim, intravit Rex, vt videret discumbentes: & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali, & ait illi: Amice, quomodo hic intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit Rex ministris: Ligatis manibus, & pedibus eius mittite eum in tenebras exteriores. Matth. 22. à num. 1. Plenissima maiestate nuptiæ, vt plenissima mysterio hæc narratio. Inuitarat Rex plusculos, qui renuerant, nescias, an magis infcij, quam ingratis: idè, ne conuiuium frustraretur, missis ministris, bonos, & malos, id est, diuites, & pauperes, nobiles, & ignobiles attraxit. E pauperibus absque dubio miser iste, vocatus in veste fordida, imò compulsus domum intrauerat, cur punitur? O quid, hominum miserime, obmutescis? quid te prætentâ inopiâ non excusas? quid non accusas vocatorem, si eo in nuptias impulit, vt expelleret in tenebras? Meritò punitum se nouit; idè mutire non ausus, obmutescit. Ad ingressum ostij omnibus vestes honoris, syntheses splendoris offerebantur à conuocante: sua culpa non induit ignauus, & proinde suo merito castigatur. At, vnde, inquis, tam omnibus parata vestimenta? A purpurea Agni diuini pelle, qui ab origine mundi occisus, cuius volenti etiam in vestimentum excoriatus. Idè benè Cellensis citatus: In pelle ista veniens ad nuptias, non depellitur: sed intrare, & superius ascendere compellitur. Tota felicitas nostra ab hac honoris veste. Nudo dicitur: Quomodo hic intrasti? Vestitus audit: Ascende sursum.

Et iterum.

Matth. 22.

Cellens.

963.

Cant. 1.

Adhuc plura.

Cellens.

964.

Excusabat se anima sancta apud sodales, dicens: Nigra sum, sed formosa, filia Ierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. Cant. 1. num. 5. Quid ex se sit, & quid ex Christo habeat, aperte manifestat. Illud dubium, cur, dum tenebras suas, & originis scditatem per Cedarenam nigredinem explicaret, non iam subgrata antithesi formositatem gratiæ, ad candorem reduceret, committeret splendori? At quidem bellam antithesim non dimisit: satis nigredinem fugauit, dum se instar pellium formosam ostentauit. Purpurea Salomonis nostri pellis ad dignitatem, de innocentia candidat, de virtutibus fulget, de luce splendescit: satis candor opponendus nigredini per pellis sacræ exprimitur formositatem. Hinc meritò supradictus Cellensis ad Iesum: Pelle concedere, &c. pellem calidam, & candidam, vt præparem ex ea virtutum amictum, vt sint pelles mea, sicut pelles Salomonis. Et benè non solum candor, sed etiam calor: neque enim solum culpæ nigredo, sed etiam torpor frigidus exercendis quibusuis bonis operibus nos inuaserat: idè à calido iuxta, & candido amictu remedium comparamus.

Non tam Prophetam, quam Euangelistam se gessit Isaias, dum Christum passum ob oculos proponit: sic cuncta, absque ænigmate, demptis

vmbris Passionis sacræ, mysteria manifestat: solum videntur impexa illa, quæ subdit: Oblatus est, quia ipse voluit, & non aperuit os suum: sicut ovis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondeute se, obmutescet. cap. 53. num. 7. Quem occisionis dixerat, quid magnum addit, si postea compellet agnum tonsionis? Si ad patientiæ stuporem obmutuit trucidata victima, nec vel leuissimè aperto ore ingemuit; quid mirum, si tonsa minus grauitur, comprimatur balatus? Non, tanquam grauius aliquid, hoc expressit; sed tanquam aliquid necessariò exprimendum. Sed quid, inquis, nobis afferat diuina victima, si non solum occisa; sed etiam detonsa offerebatur? Respondet D. Chrysol. Serm. 23. Christus, sicut ovis, & nolens, & tacens tondetur, vt tegat illam, quam Adam primus intulit, nuditatem. Velut Agnus occiditur, vt peccatum totius mundi immolatum absoluat. Ponit pro cuius animam suam, vt impleat & pietatem Pastoris, & curam. Tota pastoritij muneris exultatio, tempore tonsionis celebratur, vt constat ex 2. Reg. 14. num. 23. tunc hilares palæstræ, gratæ fistulæ, numerosæ saltationes, festiua conuiuia. Tanquam ergo aliquid in media doloris vehementia nobis iucundissimum sacri Agni nostri detonsio exhibetur: & effusis de Redemptoris compassione lacrymis, permixto gaudio de utilitate nostra exultamus: euasimus probrosam nuditatem: ab hoc detonso vellere nobis honoris iam contextitur vestimentum.

O Maria, quam nunquam scdæ nuditate particeps extitisti, quæ in nuditate remedium parabaris. Denudamur in protoparente omnes, originalis splendoris amictu spoliati: in Christo omnes; sed per te, iam gratiæ fulgoribus induimur. Illi folia ficus, aut doloris iusti, aut libidinosi pruritus ergo, nobis porrigebant: tu vellus molle ad delicias, carnem virginem ad castimoniam in vestimentum honoris porrexisti. Corruptionem illi; tu verò nobis affers incorruptibilitatem. Faceat sapientiæ pariter, & lanificij falsum Numen, Minerua vana, è cõmentitio Iouis cerebro somniata: vna, vna est Virgo nostra prudentissima, quæ Verbum à mente Patris productum verè suscipiens, lanam pariter mundam, & veram nobis intulit sapientiam. Præcinit D. Epiph. lib. 3. hæc. 78. Eua datum est operire corpus sensibile, propter nuditatem sensibilem: Maria verò datum est à Deo, vt pareret nobis Agnum: & ex gloria ipsius Agni fieret nobis, velut à vellere sapientiæ, per virtutem ipsius, indumentum incorruptibilitatis. Vbi plura de Maria pulcherrimè Antieua.

Et pende, quantum discrimen Deiparæ, à protoparentibus. Vix isti post vetiti cibi gustum, quem ficum fuisse volunt nonnulli, se nudos agnouerunt, cum perizomatis construendis, vt vidisti, consueverunt sibi folia ficus. Mirum est, quandoquidem sibi foliaceam vestem affectabant, non è platano latiore, non è teneriore vite frondes elegissè; ficus tantummodo foliis inbiant; credo, ad vindictam, vt illi, vnde scdam perceperant nuditatem, nuditatem scdam inuicem inducerent. Exuimus, inquit, gratiam; & frondes suas exuat ficus fallax. Cur amœnitatis virore comatur, per quam comptum amissimus naturæ? Tulcrit damnum, quod intulit; & quæ nudauit miseris, denudetur. Nisi dixeris, non tam desumenda ex arbore

Isaiæ 53. Finium vellere dicitur nobis vestitus diu.

Chrysol.

965.

A Maria nobis hoc vellus.

Epiph.

966.

Genes. 3.

Peccatoris proteruitas, illi se inuenit.

bore vindictæ, quam protestandæ adhuc culpæ proteruit id fecisse: idè non tam absolute arborem frondibus dicuntur spoliare, quam inde sibi vestem comparasse: quasi non tam spoliarent, quod odirent, quam vt indidem vestem mutarentur, non contenti ab arbore peccasse, nisi per iactationem ab eadem habitum, in proteruit stemma designarent. Vtranque hanc causam mihi visus vidisse D. Basilus Seleucus Orat. 3. tam aliter ab aliis explicatus, vbi ita ad hunc locum: Ipsi nudati, nudant arbores: circa arborem præuincati, ab arbore indumentum mutuuntur. In vtroque Maria diuersissima, quæ, quòd se semper viderit indutam; verum vitæ lignum Christum, vnde gratiam participarat, grati animi in significationem, carne purissima libens superinduit. Ipsa vestita, vestit Christum: quia protoparentes nudati arborem denudant. Hi culpam ab arbore mutant, arboreo amictu exultant adhuc: Maria à Sole iustitiæ, originalem iustitiam mutuata, ipso Sole, vt vidisti, amicitur. Fortè, vt id obiter addam, idè in hoc Sole, & vero vitæ ligno abscondita, (de quo supra multa,) quia protoparentes in mediò ligno mortis se absconderunt. Quæ verò nobis Maria perizomata consuerit, dixi alibi ex Perfeniâ.

Basil. Sel.

Sed ad rem nostram concludamus pulchris verbis D. Ambrosii Serm. 13. qui dum Agnum nostrum Mariano nos vellere celebrat induentem; absque dubio visus Marianam innocentiam protestari. Ergo S. Doctor ad illud Ps. 71. Descendet sicut pluuia, in vellus. de vellere sic scribit: Vnius meatus scissuram nesciens, solida mollitie plures præbens meatus; & quod clausum videtur per densitatem, est patulum per tenuitatem. Rectè ergo Maria vellere comparatur, quæ ita concepit Dominum, vt toto eum hauriret corpore: nec eius scissuram corporis pateretur; sed esset mollis ad obsequium, solida ad sanctorum. Nec vnus meatus scissuram nouit vellus, sed solida mollitie, molli soliditate incorruptum perseuerat; frustra rectè Mariam expressurum, si hæc non solum ad virginitatem, sed solida etiam ad omnem sanctimoniam; vel vnus meatus scissuram, ad culpam originalem pateretur. Talis futura, quæ induturum nos Agnum decenter induit. Pergat Ambr. Rectè, inquit, Maria vellere comparatur, de cuius fructu salutaria populis vestimenta texuntur. Vellus planè Maria est, siquidem de molli sinu eius Agnus egressus est, qui & ipse matris lanicium, hoc est, carnem, gestans, molli vellere cunctorum operit vulnera peccatorum: omne enim peccati vulnus Christi lana suffunditur, Christi fouetur sanguine: & vt sanitatem recipiat, Christi indumento vestitur. Ipsum, ipsum Marianum vellus, ipsa eius caro, lanicium est Agni Dei. O minus ergo decens vulnere nostrorum fomentum, si aliquando & ipsum vulneratum!

967.

Iterum de dicitur vellere per Mariam.

Ambros.

968.

Iusti verè sūt Reges.

Prou. 17. Sixtian.

Pintus de Concept. B.M.V.

Non distinguitur à iusto Princeps; nec sceptrum, à virtute: nam, vt Salustius in Prol. Catil. Dimittitur, & forma gloria, fluxa, atque fragilis est: virtus clara, æternæque habetur. Et pulchre claritati connectit æternitatem: in solo quippe glorioso virtutis regno, hæc duo inseparabiliter norunt coherere. Neminem vquam legi, qui significantiori exemplo rem patefaceret, quam Seneca epist. 21. vbi ita: Maximum negotium tecum habes: tu tibi molestus es: quid velis, nescis. Melius probas honesta, quam sequeris. Vides, vbi sit posita felicitas; sed ad illam peruenire non audes. Quid sit autem, quod te impediatur, quia parum ipse dispicias, dicam. Magna hæc esse æstimas, quæ relicturus es; & cum proposuisti tibi illam securitatem, ad quam transurus es, retinet huius vita, à qua recessurus es, fulgor, tanquam in sordida, & obscura casurum. Erras, Lucili, ex hac vita in illam ascenditur. Quod inuest inter splendorem, & lucem, cum hæc certam originem habeat, & suam, ille nitescat alieno; hoc inter hanc vitam, & illam, hæc, quia fulgore extrinsecus veniente percussa est, crassam illi statim umbram faciet, quisquis obstitit: illa verò suo lumine illustris est. Idè ista tenebras nescit, caligines ignorat, umbras non pertimescit, vt quæ cælestis regni adspirat claritati, iamque hic immortalis eiusdem respirat luce, non tam postea mutanda, quam adaugenda.

Et æterni Reges.

Seneca.

969.

Regum horum officia. Genes. 34.

Quis non miretur, quam intrepidè Ioseph, quamque cõstanter fratres docuerit, vt se pastores apud Pharaonem protestarentur: Viri pastores sumus serui tui ab infantiâ nostrâ, vsque in præsens, & nos, & patres nostri. Genes. 34. n. 34. Si enim hac ratione sola terra Gessen, quæ erat apra gregibus, captaretur; satis erat, si se pastores dicerent: & cur abiecto officio, generosos auos, & atavos immiserent? Nimirum, in solitudine, ab vrbium, & vitiorum strepitu semoti, semetipsos magis, quam greges gubernabant: ibi tabernaculorum habitator Abraham, Mesopotamiæ pastor Iacob, in agro meditator Isaac, magis mores, quam caules componebant: potius insurgentes motus, quam inuadentes lupos suffocabant: magis dispersas cogitationes, quam deerrantes oues reducebant: vnde sui magis, quam pecoris pastores in Iustitiæ regnum euecti, pastoritium munus non erubescunt, imò tanquam regiam excellentiam profitentur. Hinc Philo Iud. ad hunc locum, lib. de Cain, & Abel: Nihil percussis apparatu regio, fatentur se pastores pecorum; nec tantum se, verum patres quoque suos: atque alius vix principatum, prudentiamque ita iactaret, vt hi viri vitam pastoritiam. Si quis tamen rem pro dignitate valeat expendere, minus regno est hoc negotium: posse tanquam ciuitatem, aut regionem, corpus, sensusque, & ventris, ventrisque subiectarum parium voluptates, caterosque affectus, & linguam, aliisque, ex quibus constamus, nunc moderari constanter: nunc fortiter, nunc equanimiter in viam ducere. Sic verum virtutis regnum, Pharaonis imperio prætabat, gentilitiæque itemmata, de gubernandi cordis munere ostentabat.

Philo.

970.

Illorum pura vnde.

Retardabat Iordanes gradientem Eliam, tunc ille, tulit pallium suum, & involuit illud, & percussit aquas, quæ diuise sunt in vtranque partem. 4. Reg. 2. n. 8. Arripit caprinam melotem, solocem vilem, qui faciliori negotio, (quando verba iubentis alegebat) immisso brachio, aut lapide

lapide proiecto, de virtutis meritis, aquas subdi- uidere potuisse videbatur. Ecquod in hoc pallio arcanum delitebat? quid miraculo aptius eluce- bat? Nihil Reges, quos contra decerarat Elias, ambitiosiori factu ostentant, quam purpureum paludamentum, cuius etiam contactum, si quan- doque excidebat, abrasa terrâ sacrum testaban- tur veteres. Miracula ergo panno suo pallio con- signat Propheta, ut longe istud de virtute im- periosius quavis regali purpura probaretur. Al- ludit D. Nilus in Alcer. *Quis enim Rex tantum potest, quantum virtus? Quae purpura summi dicitur, ut Elia pellis? Sic pellis Elias purpurato ante- celledat Principi: sic virtus omni imperio red- debatur augustior. Quidni, si pellis huius domi- nus animam iam purpureo diuini Agni vellere induerat? Grauius, ni fallor, quam supra, virtutis gloriam noua alia comparatione illustrat Seneca epist. 41. *Quid eo dementi, qui ea gloriaur, quae in alium protinus transferri possunt? Non faciunt meliorem equum aurei frangi. Aliter leo aurata inba- nitet, dum conreitur, & ad patientiam recipiendi ornamenta cogitur fatigatus: aliter incultus integri spiritus: hic, scilicet, impetu acer, qualem illum esse natura voluit, speciosus ex horrido, cuius hic de or- est non sine timore aspici, praefertur illi languido, & bracteato. Nemo gloriari, nisi suo, debet. Bracteatus Achab languescit, Elias ex horrido speciosior pertimescit: quia non solum habitus Regem format, sed virtus: non pellis Prophetam deor- mat, sed exornat: cuius dum sanctimoniam tes- tatur, contestatur & regnum, imperium liberta- tis manifestat.**

Nilus.

Seneca.

971. Psal. 95.

Vatabl.

Imò Regum sunt Reges.

Chrysoft.

Testatum id voluit Dauid, quando dixit: *Confessio, & pulchritudo in conspectu eius: sanctimonia, & magnificentia in sanctificatione eius.* Psal. 95. num. 6. Hæc vltima verba ita vertit Vatabl. ex Hebr. *Potentia, & magnificentia in sanctuario suo.* Sic synonymicè sanctimonia, & potentia inuicem exprimentur. Nihil sanctimonia potentius, nihil regalius: si sanctus apud Deum adstas, & po- tens adstas. Benè D. Chrysostomus in Psal. 48. ad hanc rem, si minùs ad hunc locum: *Sit Rex ma- lus, & priuatus bonus: videamus, quis sit dominus alterius, & ubinam resplendet dominatus: qui est, qui imperat, & qui patet alterius imperio, quomodo sciemus? Rex rem malam, & scelere plenam priua- to imperet, cui bonus priuatus non modo non acquiescit, nec obediens: sed cum etiam, qui imperat, con- uincitur abducere ab instituto, licet mori oporteat.*

Vt etiam iustus, minùs decorè tantummodo Rex dici videatur, nisi & Regibus ipsis Rex consti- tuatur, nisi Principum Princeps, & Christi instar, iam Dominus dominantium denominetur: sic virtus Moysen constituit Pharaonis Deum, & Iosephum, ut nosti, dominae suae dominum alli- gnauit.

Hinc capies, quid sit illud Christi Domini ad Apostolos: *Vestri beati oculi, quia vident; & aures vestrae, quia audiunt. Amen quippe dico vobis, quia multi Prophetae, & iusti cupierunt videre, quae videtis, & non viderunt.* Matth. 13. n. 16. Quam sententiam prolaturus Lucas cap. 10. num. 24. sic habet: *Multi Prophetae, & Reges voluerunt videre, quae vos videtis.* Diuerso quippe titulo idem si- gnificatur. Is solum Rex, qui iustus: quia virtute duce regnum illustrissimum comparauit. Beda lib. 3. in Lucam, cap. 43. *Quos Lucas multos Prophe- tas, & Reges dicit, Matthaeus apertius Prophe- tas, & iustos appellat: ipsi enim sunt Reges magni, qui tentationum suarum motibus non consentiendo succumbere, sed regendo praesse nouerunt.* Nota par- ticulam illam, *apertius*, haud dubie conciliandis Euangelistis emphaticè à Doctore Venerabilis propositam: quasi sit caelestis aulae vox arcana, politicum ænigma, ut Reges proprie, & sincere prolati iustos adsignificent: & sit licet aliquis seruilis conditionis, si iustus est, eo ipso Rex intelligatur. Adhuc iterum in hanc rem pauca ex epist. 44. Senecæ delibanda: *Bona mens omnibus patet, omnes ad hoc sumus nobiles: nec resicit quin- quam Philosophia, nec eligit, omnibus licet. Paritius Socrates non fuit: Cleanthes aquam traxit, & rigando hortulo locauit manus: Platonem non accepit nobilem Philosophia, sed fecit. Quid est, quod desperes, his te posse fieri parem? Omnes hi maiores tui sunt, si te illis egeris dignum.* Grauius planè gnomicè. Omnes iustos habere maiores, progeni- tores numerare, si illorum æmuleris virtutes, po- teris confidenter: & totidem nobilioris stem- matis gentilitij titulis te adornare, quot regna illorum sanctimonia acquisiuit. Sed de hac in regalem iustorum familiam, adoptione, alibi fu- sè dixi: & hæc de regno nunc satis, quæ Maria- næ purpuræ splendoribus explicandis proposui necessaria: minùs enim decenter putaueris Dæ- monis tyrannide possessam aliquando, cuius mi- nisterio non solum tyrannidem miseram eua- sisti; sed etiam adhuc viuens regiam dignitatem comparasti.

972.

Matth. 13.

Et Regi magni.

Luc. 10.

Beda.

Arcana voce caelesti Curia, regnum dicitur pro sanctimonia.

Seneca.

ANTHOLOGIA XV.

Mariæ mors non pœnalis de culpa, gloriosissima.

S. I.

Iustorum mors per Christum fe- lix properat, felix exoptatur.

973.

Mariæ mors gloriosa.

OCASIONE illorum, quæ supra in Examine n. 675. de Mariæ morte discruui, fusè iam de eadem disputa- tum. Discooperienda est facies mortis, si fortè non ita fœda videat- ur, ut illam innocentia nò fastidiat: nescias enim, quo fato, attentis etiam Christi meritis omnino mortis horrorem exarantibus, sic aliquibus scrupulosè exhorreatur, ut illius falcem, non nisi in peccati segetem, tanquam in propriam immit- ti potuisse existimarent. Vnde eo ipso origine in- fectam prædicent Deiparam, quod affectam mor- talitate recognoscant. Falluntur egregiè: eleuant Christi gloriam morientis, mortis fauis stimulis obtundendis, dum illam adhuc sic formidant acu- leatam, & proinde sic horribilem, ut culpæ tan- tummodo decenter tribuatur. Benignior iam est mors, pulchrior apparet, quam etiam innocentia non abhorreat: sic inermis, ut quasi nihil habeat roboris, iam quodammodo pro mortua reputet- ur. Vnde, quæ timore sui angebat, nunc voto re- creat: quæ præfens certissimè vitam eripiebat, nunc adueniens vitam portat felicissimam: quæ denique pro beneficio euebatur, ut maiorem ti- moris præuij pœnam euitaret, de quo fusè in Cant. Tropologico; nunc spectato non naturæ horrore, sed vero mentis iudicio, iam verè benefi- cium est: quia expectationis suæ vota dulcia, dulciori aduentu nouit cumulare.

974.

1. Cor. 15.

Mors iustis, per Christum, quæ dulcis.

Idè D. Paulus celebratâ mortis victoriâ à Christo reportatâ addit: *Aborpta est mors in vi- ctoria. Non est mors, stimulus tuus.* 1. Cor. 15. n. 55. Apis quasi de stimulo viuat, illo erepto moritur: sic mors in Christi carne, stimulum cum vitâ reliquit pariter. Ut, quemadmodum ape nihil foret suauis, si mel afferret, stimulum non inferret: sic iam nihil morte dulcius, quæ viuat ad fauos, mo- ritur ad morsus. Sed neque in Christo patiente, nouella hæc victoria: quasi verò qui in temporis plenitudine venit, in temporis infantia non sal- uaret. Certè ab initio iusti vixerunt per Chri- stum, nec in morte mortis acerbitatem degusta- runt. Hinc clara lux obscuris aliis verbis Joannis, Pintus de Concept. B. M. V.

quibus describens monstrosam illius bestia im- manitatem, sic concludit: *Et adorauerunt eam om- nes, qui habitant terram, quorum non sunt scripta nomina in libro Agni, qui occisus est ab origine mun- di.* Apoc. 13. n. 8. vbi, ni ego fallor, aut gratâ ver- borum antithesi, aut certa rerum explicatione, li- ber vitæ per Agni occisionem declaratur, quasi tunc Agnus aptior scribendis viuentibus, cum morti traditur: & propterea felices isti scripti, nunquam mortis nigerrimo albo essent adnume- randi; quia in Agni morte essent viuificati: id au- tem ab origine mundi: ut nulla ætas huius benefi- cij expers notaretur. Hugo Viè. ibi apud Gode- frid. *Agnus occisus est ab initio seculi, i. a. est, us, qui fuerunt ab initio seculi, hoc est, ad redemptionem, ad salutem, ad reconciliationem eorum, qui fuerunt ab initio: ut per hoc, quod dicitur, ab initio, determi- netur non tempus occisionis, sed salutis. Etiam incon- ueniens nullum erit, si semel, & ab initio occisus esse dicatur: prius enim mors profuit, quam fuit.* Non enim condigna Deo mors fuisset, nisi prius- quam foret, profuisset: ut qui mortis pœnâ, prius- quam forent, in Adamo primo damnabantur: melioris mortis vitâ nondum existente, in Ada- mo secundo fruerentur.

Apoc. 13.

Hugo Viè.

975.

Sed iam pressius titulum aggrediamur, præmis- sa eiusdem loci celebri aliâ explicatione ex Am- brofio, imò Ambrosiastro: *Agnus igitur ab origine Christi mors mundi, quia eius mors ab exordio generis humani in à quibus præ- santis Patribus præfigurata fuit: in primo nanque figurata, homine præfigurata est, quando eo dormiente, Eua de costa eius facta est: similiter & in Abel præfigurata est, quia à fratre Cain percussus est: præfigurata est per Isaac, quem pater in holocausto obtulit Domino.* Mihi ergo ad rem nostram non leuiter videtur prætereundum, omnes tres istas figuras, quæ primi- tibus Agni mortem referebant, omnes ius mor- tis pariter eneruasse: ut, quod certum in executio- ne timebatur, in executionis stabilitate, infirmum probaretur: quo, dum qui mortem Agni vitalem in imagine exprimentes, morti insultasse viden- tur, manifestè ostendant, iustos omnes, quibus di- uinæ mortis veritas applicatur, solum quandam humanæ mortis imaginem stimulum amoto dul- cem, & prostrato dolore suauem degustaturos. Nunc iam singulas latè percurramus.

Ambros.

976.

Præfiguratur Adamus mortem Christi, non tam quando miserè mortis ictu fulminatur, quam dum placidè somno permulcetur: ut dum post infausta mortis sententiam de applicando sibi diuinæ mortis remedio consolaretur, noscetet, se Christo comortuum non tam mortè, quam dulces somnos initutum. Quam frequè igitur iustorum mors in sacra Pagina somnus appelletur; quasi

Iustorum mors, somnus sua- uis.

in illa suauissimè conuiescant, ignorat nemo. Subdo vnum, vel alterum verbum, ne omnino sic celebri loco indormisse videamur. Nondum quidem satis, meo iudicio, excusum illud propheticum: Cum dederit dilectus suis somnum, ecce hereditas Domini. Ps. 126. n. 2. Hæres quidem, eo, quo adit hereditatem, institutoris induit personam, illum representat: vnde celebre apud Ethnicos olim, Imperatorem sibi heredem instituere, vt mortui, in nobiliori capite quo lammodo durent, viuerent illustriores. Hoc ergo, ni fallor, voluit Propheta, dum iustus morti, siue somno immerfos hereditatem Domini appellat: tunc hæres Deus habetur, cum moriuntur iusti: vnde cum in hærede suo viuant excellentiùs, non tam mori, quam dormire existimantur.

Lata tamen inter humanam, & diuinam hereditatem differentia: ibi enim perit institutor, vt profit hereditas: hic, cum hereditas sit ipse institutor, non prodesset illa, si periret iste. Hinc ergo, crepto iam stimulo, iubetur mors, accedere: quia non debet abesse institutori, vt vera hereditatis ratio, quæ per mortem comparatur, interueniat: non potest tamen obesse, vt in ipso, hereditas illæsa perseveret. Illustrat quiddid de hoc versiculo cogitauit D. Bern. Serm. de transitu D. Malach. vbi de morte à Christo victa, & tamen viuâ adhuc, sic scribit: Mors ipsa minime quidem adhuc abesse cogitur, sed cogitur non obesse. Erit autem cum dicitur: Vbi est, mors, victoria tua? Et ipsa, siquidem inimica nouissimè destructur: nunc verò moderante eo, qui imperium habet vitæ, & mortis, & mare ipsam certis littorum coercet metis, mors ipsa dilectis Domini, somnus refrigerij est, Propheta attestante, qui ait: Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hereditas Domini, &c. Pessima quidem mors peccatorum, quorum & natiuitas mala, & vita peior: sed pretiosa est mors Sanctorum, pretiosa planè, tanquam finis laborum, tanquam victorie consummatio, tanquam vitæ ianua, & perfecta securitatis ingressus. Quidni securitas, si in hærede æterno viuunt, si vitâ iam diuinâ substituuntur? Nec aliter decebat obiisse, qui abiisse in pretiosissimam Deo hereditatem victoriâ consummatâ noscebantur.

Sed, quoniam præcipua hæredis cura, qua pietas statim debita elucebat, in celebrandis defuncti institutoris exequiis impendebatur; videamus, quibus exequiis, diuinus hæres noster mortuos, vel potiùs dormientes suos prosequatur: vt inde magna sanctæ mortis felicitas comprobetur. Instabat iam diuina dextra, supremæ vindictæ iure instigata, nimborum fulmina, & flumina cataractarum eiaculara, vt tam sauo diluuiò abominabilis caro obrueretur: idè præcipit Noè, arcam statim ingrediatur, quam fecerat: Ingredere tu, &c. Genes. 7. n. 1. quasi vbi ille ingressus esset, statim egressura foret inundatio. Aliter tamen res euénit: additur enim n. 4. Adhuc & post dies septem, ego pluiam super terram quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Hæc celeritas præcipiendi, vt arca adiretur? Ecquis septem hos dies pluias clausit, vindictam retardauit? Respondet ibi Lyranus: Isti septem dies fuerunt dies luctus Machabæum, vt dicunt Hebræi, de quo supra dictum est, quod mortuus fuit anno diluuij: voluit enim Dominus eum honorare propter iustitiam suam: & idè noluit, quâd inundaret diluuium, donec transissent dies luctus eius. Non ergo, vt malam, mortem amico

intulit, qui hoc malum tanto fuit honore profectus; sed potiùs dulcem illi somnum porrexit, ne cognatorum excidio commoueretur.

Illustrius tamen huius rei testimonium apparet in morte Moyfis. Adducitur in montem, vbi dum pœnas Deo videtur dare, haud leue certe accipit beneficium. Audi textum: Mortuus est ibi Moyfes, seruus Domini, in terrâ Moab, iubente Domino: & sepeliuit eum in valle terræ Moab contra Phogor: & non cognouit homo sepulcrum eius usque in presentem diem. Deuter. 34. à num. 5. Ecquis vnquam pollinctorem, vespillonemque fortitus gloriolosorem? Quis posset credere, Deum sepelitorem hominis futurum? Scilicet, tradebat eum sepulcro, vt lecto, non tam mortuum, quam dormientem: quomodo enim poterant manus illæ diuinæ sepulcro sauo amicum tradere, vnde perpetuò vita dimanauit: Intrat domum Archisynagogi, & ait: Non est mortua puilla, sed dormit, &c. & tenuit manum eius, & surrexit puilla. Matth. 9. num. 24. Certè enim somnus erat mors illa, quæ tactum diuinæ manus cuncta viuificantis sperabat. Benè D. Chrysof. in Car. ibi: Et enim eo accedente; iam mors, somnus erat. Ergo ipsæ manus Moysem sepelientis, non morti illum dabant, sed somno commendabant. Philon lib. 3. de vit. Moyf. ad finem: Vniens adhuc prophetauit de se ipso, tanquam mortuo, ante obitum narrans se mortuum, sepulcrumque, inspectante nemine: videlicet, manibus non mortalium, sed virtute immortalium. Vt inter immortales manus, immortalitatis spe conceptâ, dormire magis, quam mori videretur.

Singularissimum tamen adhuc aliquid in hac Moyfis morte splendet: vbi enim nos legimus: Mortuus est, iubente Domino. vertitur ex Græco in Sixt. Mortuus est per verbum Domini. Scilicet, per illud verbum, per quod omnia facta sunt: per illud verbum, quod intimè operatorium, non destructorium vitam cunctis dedit: de quo benè prædictus Philon lib. de sacrif. Abel, initio ad hunc locum: Ex verbi illius causalis auctoritate migrat, per quod vniuersus mundus est conditus: vt discas, quod sapientem illum, eodem, quo mundum honore, Deus dignatus est, per verbum, quod condidit omnia, perfectum virum ad se traducendo à terrestribus. Ac si verbum illud, quo Moyfes periit, non iacularetur mortem, sed vitam irrogaret: & vt mundum condidit, sic in illo meliorem pacatoris status conditionem innouauit, gratique somni comparauit irrigationem. Fuit verbum illud dulcissimum instar gratæ melodiar, quod oculos non clausit morti, sed somno consopiuuit. Nomini, cuius captas somnos, strepentem boatû, sed vocem suauissimam cõponis: quidni per hoc verbum Moyfes non destruitur, sed stabiliat, per quod non deficit iacens, sed reficitur soporatus? Ne verò, quæ hic de somno addo, putes insomnium meum: pende mihi, nõ dici Moysem mortuû secundum verbum Domini, quasi iuxta minas præteritas effectus impleretur: sed per verbum Domini: vbi instrumenti causalitas, quod acurè notat Philon, denotatur. Acutior tamen D. Ambros. lib. 1. de Cain, cap. 2. Philonem explicauit: Mortuus est per verbum Dei, non secundum verbum: vt aduertat, non nuncium mortis, sed gratia munus expressum: qui translatus magis,

magis, quam delectus est, cuius nemo nouit sepulcrum, &c. Mortuus quidem legitur: sed per verbum Dei mortuus, per quod facta sunt omnia: verbo autem Dei calis firmati sunt. Per verbum igitur Dei, non lapsus operis, sed firmamentum est. Non ergo tanquam relapsus in terram deprehenditur corporis solutione: sed tanquam verbi celestis operatione donatus, & munere: vt quietem magis caro eius, quam bustum acceperit. Quid gratius iam iustis esse poterit, quam sic felici somno recreari? Hæc mors etiam innocentiam non dedecoraret. Nec te celabo, quod alij legunt: Mortuus est in ore Domini. vt vnde spiraculum vitæ Adamo prodiit, inde mors vitalis iusto dimanaret.

Hæc omnia, quanuis verissima de Christi meritis ab ipso mundi initio: tamen post eius aduentum, vt res meliùs intelligeretur, profusior ab effuso iam sanguine gratia dimanauit. Vox ista somni pro morte, quasi per somnium olim capiebatur: & quæ inter celestis curiæ arcana habebatur, iam fidelium vulgo penetratur: scilicet, quia somnus iste dulcis vitator. Dormientem Lazarum, id est, mortuum, Discipulis suis Christus nunciabat: ad quem tunc illi: Domine, si dormis saluus erit. Additque Ioannes: Dixit autem Iesus de morte eius: illi autem putauerunt, quia de dormitione somni diceret. Ioan. 11. num. 12. Tandiu cum Christo fuerant: & somnum pro morte sumi ignorabant: Erant illi adhuc rudes, & vox erat vsque tum ignota vulgo, & penitus peregrina: vbi verò mortem Christum triumphauit, traducens illam in Cruce confidenter, iam iustis dulcior, iam passim appellari somnus deprehenditur. D. Chrysof. hom. 2. de Cruce apud Græc. Postquam Christus venit, & pro mundi vita mortem subiit, non amplius vocatur mors, mors; sed somnus, & dormitio: dormitionem appellari restantur illa verba Domini: Lazarus amicus noster dormit. Non enim dixit, mortuus est; quoniam reuera mortuus esset. Vt verò intelligas, nomen dormitionis peregrinum fuisse, considera, quomodo, hoc audito nomine dormitionis, Discipuli turbentur; & dicant. Adeo non intellexerunt, quod sibi dictum illud voluerit. Hæc satis de prima figura Christi morientis, id est, de Adam somno: vt dum Christo commoriuntur iusti, suauissimum somnum inire intelligantur.

Venio ad secundam, scilicet, ad Abelem, qui reuera irruentem in se mortem triumphauit, & verus Christi typus reddidit inermem. Peccat actu Adam; se, & posteros fœdat vniuersos: incurrit mortis sententiam, cuius tamen in plusquam nongentos annos dilatat executionem. Nascitur Abel tantummodo originis labæ fœdatus, paulò post mundatus, de cætero per totum vitæ curriculum innocentissimus, & in ipsâ vitæ herbâ, in ipso iuuentutis flore saua mortis procellâ grandinatur. O quid pateris, dicat aliquis, Iudex integerrime? Cur non primus mortem incurrat, qui totius reatus tenuit principatum? Cur primus ictus candidissimum liliu detruncabit? Vt dum primum possessionis suæ actum mors videtur iniuste exercuisse; malâ fide regnum vitæ possidere, & proinde spolianda tandem agnoscat. Meliùs D. Athanasius quæst. 94. Quare, cum peccasset Adam, Abel, qui iustus erat, mortuus est? Quia non voluit Deus mortis fundamentum esse firmum: nam, si Adam

primus fuisset mortuus, firmam illa certè basim habuisset, tanquam quæ primum mortuum eum, qui peccasset, abripuisset: quia verò cum, qui iniuste fuit interemptus, primum recepit; lubricum habet, & debile fundamentum. Ecquæ victoria pueri iusti potuit esse gloriosior, quam illa, quæ cum morte propria, mortis ius defraudat; vitæ nostræ iura prisca potuit stabilire: Itaque vix erumpit mors misera fructu suo fruitura, cum rumpitur, iuris sui rigorem amissura: vt quoties deinde iustos inualerit, non tam deferat in interitum, quam transferat in vitam meliorem.

Violat sororem patris filiam, & illam suauissimam, Amnon: cuius dum prostrat pudorem, magis regiam patris conculcat auctoritatem. Occiditur tandem in vindictam ab Absalone: & tamen eius necem, quasi piissimi sibi erepti filij, tenerimè deplorat Dauid: Rex, & omnes serui eius fleuerunt planctu magno nimis. 2. Reg. 13. n. 36. Maius est, quod dicam: occiditur postcâ Absalom fratricida effectus, affectu parricidæ; ille, qui patris pacem turbat, thronum inuaserat, macularat thronum: & tamen sic ploratur, quasi his omnibus patrem promeruisse: Coniuratus itaque Rex ascendit conaculi in porta, & fleuit, & sic loquebatur vadens: Fili mi Absalom, Absalom fili mi: quis mihi tribuas, vt ego moriar pro te? Absalom fili mi, fili mi Absalom. Ibidem, cap. 18. num. 33. En tibi, quales filios, qualis plorauit pater. Aliunde ergo respice, qualem se gesserit in morte paruuli sui; rosæ, inquam, è semihulcâ vaginulâ erumpentis, cuius morbum dolore summo fuerat profectus. Dixit ad seruos suos: Num mortuus est puer? Qui responderunt ei: Mortuus est. Surrexit ergo Dauid de terra, & lotus, unctusque est. Cùmque mutasset vestem, ingressus est in domum Domini, & adorauit: & venit ad domum suam, petiuitque, vt apponerent ei panem, & comedit. Eodem lib. cap. 12. num. 19. Si conclamatum puerum, è morte sibi ad vitam restitutum gratularetur, quid vitâ faceret? Sed ploratus in aliorum, & lætitiæ in huius morte causam habet D. Ambros. de obitu Valent. Dauid mortuum filium flebat, mortuum non dolebat: flebat, ne sibi eriperetur; sed flere desinit ereptum, quem sciebat esse cum Christo. Et vt scias, verum esse quod assero, incestum Amnon filium fleuit occisum, parricidam Absalom doluit interemptum, &c. innocentem filium non putauit esse legendum: quia sibi illos periisse pro scelere, hunc pro innocentia credidit esse viturum. Non periit puer, qui iam Christo adhærebat, dum eis meritis abiit immaculatus, vnde non tam mortem, quam melioris vitæ spem adiiisse cognoscebat.

Hinc idemmet Dauid Ps. 118. num. 176. Erravi, sicut ouis, quæ periit: quare seruum tuum, quia mandata tua non sum oblitus. Solent pastores putridum ouis cadauer, non tam requirere, quam relinquere: quomodo ergo, si errore auio instar ouis non deerrasse, sed periisse se fatetur, adhuc audet se quærendum postulare? Quid hominis putridum cadauer, diuinus Pastor sollicitus inquirat? Typum gerit Dauid in hoc loco, humani, id est, mortalis generis: sciebat autem, quia, si quæreretur à Christo, iam mortem, vitæ vices habituram. Pecoris sui morticina relinquunt terreni pastores, vt desperata: celestis Pastor mortuos suos habet pretiosos, quibus

Psal. 126.

977.

In illa viuunt, se hereditate Deo instruites.

Bernard.

978.

Iustorum exequias Deus curat.

Genes. 7.

Lyran.

979.

Et quam in corde.

Deut. 34.

Matth. 9.

Christi vitam vitalis.

Chrysof.

Philo.

980.

Sixtian.

Dei verba vitalia, his iustus moritur separandum.

Philo.

Ambros.

981.

Somnus pro morte, olim vox arcana.

Ioan. 11.

Chrysof.

982.

Mortis ius, vnde ab initio instabile.

Athanas.

983.

Iustorum mors, non ploranda.

2. Reg. 13.

2. Reg. 18.

2. Reg. 12.

D. Ambros.

984.

Psal. 118. Crux nobis vitalis.

Ambros. quibus nouit meliorem vitam. D. Ambros. ad hunc locum Serm. 22. Porta me in Cruce, que salutaris errantibus est, in qua sola est requies fatigatis, in qua sola uiuent, quicunque moriuntur. Idem sanè ex Græco non legitur in hoc loco, quare; sed, uisifica seruum tuum: de quo statim iterum Ambr. Pulchre autem etiam, uisifica, potest dici: eò quòd mori non possit, quem humeris ius uirtus portauerit. Quia enim uirtus corruere non potest, quæ mortis iura eludit; stabiles iam contra mortem perseverant, quibus se illa basim præbuerit firmissimam.

985. Et quidem aptissimè iustus, qui se in Adamo primitus periisse intelligebat, non tam in Adamo iterum, quàm in Christo uiuificari cupiebat: si enim in parente, abolito (demus id) originali mortis iure vitam recuperaret: at poterat timere, ne aliunde mortis fauces sæuissimas incurreret. At si in Christo uiueret, quæuis mors fugeretur: aut, quod est rariis, melioris uitæ gestatrix efficeretur. Hinc Apostolus: Mibi uiuere Christus est, & mori lucrum. Philipp. 1. num. 21. Non solum nihil de morte amittit; sed aliquid lucratur, nimirum, uiuentis in se Christi securitatem. Huius itaque vitam meliorem uiuens dum retineat, mortem ridet, per quam nouit se neuiquam moriturum. D. Chrylost. ibi: Etiam moriendo non moriar, eò quòd uitam habeo in me ipso: tum uerò demum me occiderint, si per metum, & terrorem animo meo fidem potuerint excutere: donec uerò Christus in me fuerit, etiam si mors ingruerit, uinam. Sic nescit, qui in Christo uiuit, mori: quia moritur in ipso, qui uita est, unde necessariò beatus efficietur.

986. Triumphat Dæmonem Iob, & ad priscam felicitatem restitutus, imò maiorem: nam omnia, quæ amiserat spolia, duplicia recuperat: Et addidit Deus omnia, quæ fuerant Iob, duplicia. c. 42. num. 10. Exulta, felicissime senex, omnia tibi in duplum restituuntur: beatus fœcundiori prole circumcingeris: omnia in duplum dantur, quidni & filij? Septem masculos, tres fœminas amisisti: has sex, illos quatuordecim numerabis: duplicatis bonis hæredes duplicabuntur. At non ita: sed tantummodò dantur illi, septem filij, & tres filie. Ibid. num. 13. Quid ita? quia Iobo omnia, quæ amiserat, duplicantur: at filios, quos per mortem amisisse crederes, retinebat: non enim mortui fuerant, qui iusti, sub fide Christi venturi discesserunt: reuerà etiam filios duplices habuit, quia veteres retinuit, & nouos totidem comparauit. D. Basilius ibi in Catena Græca: Sed quamobrem equos, mulos, oues, segetes, & quæ ad rem rusticam pertinent, denique affluentem rerum omnium uoluptatem, binis partibus, quæ priorem statum superarent, accepit: filiorum autem, qui deinde nati sunt, numerus, demortuorum numero par extitit? Nimirum, quòd pecora ratione carentia, ac cetera fortunarum possessio, quæ suapte naturâ interit, omninò perierat uniuersa: filij autem, quannus migrassent è uita; natura tamen præstantissimâ parte uiuebant: ergo, cum rursus recente filiorum, filiarumque prole ornatur diuinitus; geminatam quoque liberorum possessionem assequitur. Stat itaque diuinum uerbum, quod illi omnia addita duplicia affirmat, quandoquidem geminato hinc mortalium, hinc immortalium natorum numero coronatur.

987. Neque habet parum ponderis in hanc rem, quòd cum Dominus hanc duplam restitutionem, tanquam sanctitatis indicem, & iustitiæ testimonium, quibus Iob florebat, proposuerit; uoluerit nihilominus, ut filij illi mortui, instar uiuentium, uelut præsentis testes paternam innocentiam confirmare crederentur: quia sic ratum apud fideles mansurum insinuabat, iustos mortuos mortu insultare: dum non dubitarent æquè iurata ueritatis testes, defunctos iuxta, & uiuos filios aduenire. Probatur Iobi sanctimonia de tentationis prouentu duplicata, dum duplici bonorum congerie cumulatur: quot circumstant bona, tot testes congeruntur: eò tamen fideliores testes filij apud nos, quòd apud patrem erant pretiosiores: in quibus tamen mortui cum uiuis computantur; quia etiam uiui, æquè fidei indices habentur. Idem Basilius citatus: Qui antegressi fuerant liberi, ei, à quo facti erant, præstolabantur, tunc illi coram adfuturi, cum Iudex humane uitæ cœtum omnium collegerit: cum tuba illa aduentus Domini nuncia, ad corporum exigenda deposita, ipsa sepulcra sonitu uehementiori concusserit: tunc enim ij, qui mortui uidentur, celerius quam uiui uniuersalitati Opificem circumsistent. Hanc igitur duco causam, cur altero tanto amplioribus bonis à Deo cumulatus Iobus, filiorum numerum iustitiæ suæ indicem eundem habuerit. Viuunt, uiuunt iusti per Christum, morti insultant gloriosi: quia in primo Abele iusto, labile iuris sui posuerat fundamentum.

988. Sed neque minùs hæc infirmitas in tertiâ illâ figurâ, quam uidimus, elucet: nunquam enim Iaac meliore iure uiuus, quàm postquam uictima mortis destinatur: nunquam lætior parentibus risus, quàm dum in holocausto lacrymas commouit. Si ergo ille, dum destinata morti insultat, Christi, & illorum proinde, qui cum Christo, & in Christo moriuntur, mortem repræsentat; horum mortem lætum esse risum, & hilarem quandam uitam, sequitur manifestè. Quis non hæsitauit ad illam uocem iusti exultantis: Conuertisti planctum meum in gaudium: conscidisti saccum meum, & circumdediti me lætitiâ. Pl. 29. n. 12. E quo enim stamine tela hæc lætitiæ? ubi hæc tam noua uelimentorum conditio subtextitur? unde sic pura lana, sic tenuis purpura, quæ disrupto sacci soloce, iustum circumdat? Solet vulgo mortis ministris Parcis stamen assignari; sed ibi uita texitur tandem profcindenda. Quid ergo? Christi meritis iam stamina mortis, raram hanc, & nouissimam telam elaborant: ut fit idem dura forfice uitam, & saccum carnis rumpere, quàm lætitiâ in beatæ animæ consuere indumentum. Fauet Bernard. epist. 105. ubi ita: Volo te mortem, et si non effugere, certe uil non timere: iustus quippe mortem, et si non cauet; tamen non pauet. Denique, si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Moritur quidem & iustus, sed secure: quippe eius mors, ut præsentis est exitus uitæ, ita introitus melioris. Bona mors est, si peccato moriaris, ut iustitia uiuas: hæc mors, necesse est, ut præcurrat, ut sequatur illa securâ. In hac uita, quantum diu durat, compara tibi iustitiam, quæ semper durat. Dum uiuis carne, morere mundo, ut post mortem carnis, Deo uiuere incipias: quid enim, si consciderit mors saccum corporis tui, dum te subinde circumdat lætitiâ? O quam beati mortui, qui in Domino moriuntur.

Ambros. Luc. 23. Mors iustorum cur lucrum. Philipp. 1. Chrylost. Iob 42. Iusti mortui, cur inter uiuos computantur. Basil.

stantur, audientes à spiritu, ut requiescant à laboribus suis. Sic iam quisque iustorum, instar Isaac, sic ducitur ad mortem, ut in illâ felicior renasci uideatur.

989. Mirum est sanè, etiam apud Ethnicos huiusmodi opinionem percubuisse, ut, si quem uiderent obire gloriose, eum tunc temporis nasci acclamarent: idem Epaminondas apud Valer. Max. lib. 3. cap. 2. Non finis, commisiones, uita mea; sed melius, & alius initium aduenit: nunc enim uelut Epaminondas nascitur, quando sic moritur. Gloriosè pro patria occubuit decertans, mortem illam, natalem existimabat. Tale est illud Tragicum in Oetæo, ubi afflictæ matri, Herculis umbra sic inducitur loquens:

Proinde planctus pone, quos gnato parâs, Genitrix, in ortu: luctus, in turpes eat: Virius in astra tendit, in mortem timor.

Quasi obitus ille suus, meliori iure ortus esset appellandus, ideòque non funesto planctu prolequendus: nam, qui uirtute egregius decedebat, astrorum æternitatem ascendebat: is uerò tantummodo, qui timore, & fœcordiâ ignauescit, vile mortis spoliolum habebatur.

990. Nullum diem inuenit Herodes occidendo Baptistæ aptiorem, quàm genialem suum: Die autem Natalis Herodis, &c. Matth. cap. 14. n. 6. Solebant prisci hunc diem gemma notare, & libato uino Diis sacrificare: notum pueris Persianum illud Sat. 2.

Hunc, Macrine, diem numera meliore lapillo, Qui tibi labentes apponit candidus annos: Funde merum genio.

991. Ast Herodes, truncato capite, suum numerandum putat, & humano fuso cruore celebrandum. Et unde tam dispar agitandæ conditio celebratæ? Fatebatur inuitè natalem suum morti destinari, quem sic ferali instruit apparatu. At Ioannis interim caput, non in durâ lanceâ, sed in lance gemmea circumfertur: pretiosè gestatur in disco, num. 11. qui in Christo resurrexisset olim ad uitam fuerat existimatus, num. 2. Nimirum in hac morte gloriosorem inuenerat natalem. D. Chrysol. post multa Serm. 127. Scire tamen nos conuenit, quia & Ioannes de morte sua natus est, & de natali suo mortuus est Herodes. Ut iam possimus, quasi ab iniusto possessore, eripere Statianum illud, quod defuncto cecinit Luciano:

Sine cura procul hinc: abite mortes, Hæc uita genialis est origo.

idque suo iure Baptistæ accommodare: in morte quippe non solum formatur uita, sed etiam gloriosius reformatur: ideò D. Nilus apud Phot. cod. 276. ita de futurâ locutus resurrectione: Neque enim Deum corpus hoc corruptibile, tanquam quid supernacaneum, & inuili sumptu constans efformauit: sed tempore quodam illud dissoluit, uirtuositatem uasis ex peccato admissam purgans, ac sanans: & putrefactum peccati mortalitate inueniens, fornace mortis dissoluit; & ubi soluit, de nouo format. Ingressa est mors per culpam, cui fuerat fructus uitæ denegatus: melioris tamen uitæ fit ipsa mors iustorum ministra: non reputabunt iusti mortem horribilem, quam fornacem immortalitatis reputant, & officinam.

Exemplo Christi rem facillè percipies. Tollitur de Cruce Dominus ad sepulturam, & notat signatè Lucas, positum fuisse in monumento ex-

ciso, in quo nondum quisquam positus fuerat. cap. 23. num. 53. de quo bene D. Ambros. Serm. 48. alibi datus: Purus illud uenter concepit, uonius tumulus includit. Dominica ergo, & uirgo uulua, & uirgo est sepultura. At, cur, inquis, tanta analogia quæsitâ, ut materno utero tumulus respondeat? Quia, ut inde natus, sic hinc renatus. Parum id: gloriosior uenit Isaac à sacrificio; gloriosior renascitur Christus à sepulcro. Quidni mundities sepulcri renouetur, si quæ mortis domus putabatur, fit iam immortalis uitæ administra? Pulchre citatus Ambros. Quin potius ipsam sepulturam, uulua dixerim: est enim similitudo non parua: sicut enim Dominus de Matris uulua uinui exiit: & de Ioseph uinui sepultura surrexit: & sicut tunc de uero ad prædicandum natus est; ita & nunc ad euangelizandum renatus est de sepulcro. Nisi quòd gloriosior ista est, quàm illa natiuitas: illa enim corpus mortale genuit; hæc edidit immortale: post illam natiuitatem ad Inferos descenditur; post hanc remeatur ad cælos. Hoc ergo est, quod uoluit D. Nilus, dum mortem iustorum, immortalitatis fornacem appellauit.

992. Hæc de mortis aduentu felici: de felici eiusdem voto, subiungo pauca: cum enim pateat iam, quàm dulcis mors ueniat iustis; facile est coniectare, tanquam dulcem ab eisdem sperari. Hinc apud Matth. 6. n. 10. hanc præcipue petitionem discipulos suos docuit supremum Magister: Adueniat regnum tuum. Quòd cum nisi per mortem possit aduenire, necessariò tanquam suauiissima speranda, & suspiranda, per quam tanta possessio comparatur. Mors non solum uitæ ductrix; sed regni baiula, dum finem exilio imponit, patriæ confert habitaculum: condit coronam, dum apparat sepulcrum. Sunt grauissima ad hanc rem uerba D. Cypriani epist. vel tract. 9. Meminisse debemus, uoluntatem nos non nostram, sed Dei facere debere, secundum quod nos Deus quodis iussit orare. Quàm præposterum est, quàmque peruersum, ut cum Dei uoluntatem fieri posulemus, quando euocat nos, & accersit de hoc mundo Deus, non statim uoluntatis eius imperio pareamus. Obstinemus, & reluctamur, & pernicacium more seruorum, ad conspectum Domini cum tristitia, & mœrore perducimur, excutes istinc necessitatis uinculo, non obsequio uoluntatis: & uolumus ab eo præmissis celestibus honorari, ad quem uenimus inuiti? Quid ergo oramus, & petimus, ut adueniat regnum calorum, si captiuitas terrena delectat? Quid precibus frequenter iteratis rogamus, & poscimus, ut acceleret dies regni: si maiora desideria, & uota potiora sunt seruire hinc Diabolo, quàm regnare cum Christo? Hæc est aut peccatorum, aut ignaorum fidelium conditio: at iustus feruidus uerè regnum suspirat, unde & morti adspirat; & uehiculum, quo portandus concupiscit.

993. Optabat quidem illam anxius Iob, & causam subdebat: Ibi impij cessauerunt à tumultu: & ibi requieuerunt fessi robore. cap. 3. num. 17. Aliter in Cat. Gracâ iuxta Septuaginta: Illic impij cessauerunt à furore iracundia: & illic requieuerunt fatigati corpore. Ut hinc uideatur desumpta illa formula sepulcris aliquando inscribi solita ad finem epitaphij: Cessant peccare improbi; quiescunt boni, mortui. Vbi pende, iustos, defatigatos corpore, dici conqueiescere, duplici ex causa, ni fallor: & quia solo corpore opprimebantur, dum spiritus hil-

laris, exultansque Deo seruiebat: & quia vt felix corpore, nihil dulcius habet quieto somno: vnde Poëta, suauissimum quid sibi, dixit: *quæ sapor festis in gramine*. Sic laboranti carni, nihil mortis somno venit optabilius, cui dulcissima ibi quies apparatus. Fauet ibi D. Basilius: *Fuerunt sane defatigati, qui arctam, & arduam vitam ambulauerunt, qui in hoc seculo laborauerunt, qui in sexcentis pro adipiscenda virtute susceptis certaminibus desudarunt: qui laboribus exerciti sunt vehementius. Talis fuit ille laboriosus, & calamitosus Lazarus: talis Iobus, ob tam multas cum hoste pugnas fugnas defessus. Itaque hos, qui in bonis actionibus, & recte factis laborauerunt, ad quietem Dominus inuitat.* Sed de bono mortis ad quietem laborum, plenas vbiuis paginas inuenies.

994.

Primitias dulcedinis, mors cumulat. Rom. 8.

Nouerat rem Apostolus, vnde sæpè in similia vota erumpebat. Celebris tamen mihi præ aliis, locus ille in Epist. ad Rom. *Scimus enim, quod omnis creatura ingemiscit, & parturit usque adhuc: non solum autem illa, sed & nos ipsi, primitias spiritus habentes: & ipsi intra nos gemimus, ad optionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis nostri.* cap. 8. num. 22. Quorsum enim hic adducuntur hæc primitiæ, dum finis desiderium inculcatur? Imò, qui primitias habebant spiritus, vitam suauissimam, ac sine gemitu, sine mortis suspirio ducturi videbantur: cur igitur optandæ mortis causa, primitiarum acceptio prætenditur? Scilicet, nihil desideratur ardentius, quam quod degustatum, deinceps prohibetur: nihil affectuosius ambitur, quam bonum, quod latissimè patens, de minimâ sui parte possidetur. Dantur ergo iusto spiritus primitiæ, vt plenus eius fructus auidè suspiraret: vt inescatus delibata dulcedine, saturitati adhinniet pleniori: quæ cum non nisi per mortem irrogetur, mortis etiam votum dulcissimum intimatur. D. Chrysof. hom. 5. ad pop. Antioch. *Et quomodo non tibi turpe pro morte dolere? Paulus vero propter presentem gemebat vitam, & Romanis scribens dicebat: quod creatura ingemiscens, & nos ipsi spiritus primitias habentes gemimus: & hæc dicebat non condemnans presentiam, sed futura desiderans: Gustauit, inquit, gratiam, & non fero dilationem: spiritus primitias habeo, & ad integrum festino: ascendi in tertium celum, & vidi gloriam illam ineffabilem, vidi aulus splendentes; didici quibus, hic immorans, bonis caream: propterea gemo.* Turpe ergo timere mortem, horribilem, & malam sic putare, quæ iustis omnium affert bonorum complementum.

995.

Rom. 7. Per mortem, mors deseruitur.

Obscurius, sed tamen æquè verum, quod protulit Apostolus ibidem cap. 7. Querebatur ille, quod cum præceptum Dei in lege contineretur, lex autem spiritalis esset, (cuius videbat sanctionem, pulchritudinem laudabat, prædicabat formam;) tamen quia ipse carnalis erat, id est, in carne positus corruptibili, venūdatus sub peccato trahebatur, raptus ad culpam quodammodo inuitus, vbi mors erat: cuius quidem miseriæ non efficiens causa, sed occasionalis ministra fuerat lex ipsa: quia, dum obligationes manifestabat, neque gratiam ex se (quia per Christum) præbebat adimplendis, carnem fragilem, ad mortem deducebat. Tunc sic concludit: *Infelix homo ego, quis me liberabit à corpore mortis huius? Gratia Dei, per Iesum Christum.* num. 24. Cupit, nimirum, dissolui, & esse cum Christo: vitam illam in car-

ne rationi recalcitrante, & proinde morti destitutam iam fastidians: vt nonnulli ibi explicarunt. Sed nodus est ad manum: cur enim, si mortem optat, mortis fugam sibi exhibet concupitam? Si corpus mortis, quia corpus mortale est, id est, morti destinatum cupit deserere; quomodo mortem ipsam irruere non formidat? Quis vnquam ab illo auct fugere aliqua de causa; vt eundem eandem causam arctius amplectetur? Quod in mortem dilabatur, fastidit corpus: & quomodo non mortem ipsam fastidit vehementius; cum huc veniat aptum natum axioma: *Propter quod vniuersumque tale, & illud magis?* Nimirum, quia, dum moritur in Christo, etiam per eius gratiam, vitam sperat, & corpus incorruptibile: vnde & mortem suspirat, in qua respirari suauius, intelligit: fastidit mortalem vitam, ante mortem: qui in morte vitam sperat immortalem. D. Ambros. licet aliud intendens lib. 1. de Iacob, cap. 4. *Fit et, licet peccatum, quod latebat, id est, concupiscentia mea, quam non putabam esse peccatum, mortem mihi operata sit, dum proditur, &c. mihi tamen mors non sit, cui promptum est ad Christum confugere, per quem solui mur omni mortis periculo.* Vbi multa de adducto loco Apostoli. Benè ergo mortem cum Christo, vt corpus mortis fugiat, adit Apostolus, hanc concupiscit: per quem omnia mortis iura iam infirmantur. Dedi, non quibus debuit coloribus; sed quibus potui, iustorum mortem depictam: vt eam non in se talem putes, quam omnino Mariæ innocentia abhorreret. Talis mors, ni lignum vitæ daretur, naturam etiam integram terminaret. At, cur non expediret, vt Deipara lignum aliquod vitæ, aut quid simile mortis præseruatiuum porrigeretur: & qualis eius mors fieret; ex iis, quæ iam subdo, constabit apertissime.

S. II.

Maria singularissimo modo rara Phœnix: non ex delicto moritur, sed ob Dilectum: concarnis Christi, expers corruptionis.

IN IL ab vtraque pagina notius, quam Phœnicem in resurrectionis iustorum typum vsurpari: parco scriptis: sumo tantummodo nouum, & singularissimum modum, quo singularis hæc auis de morte viuens, vitali sine decedens exprimit Deiparam. Conscendit moriturus Phœnix cumulum aromatum, & iam exquirarum suarum cygnus musicus, orat à Sole mortem, qua renascatur felicior: mittit hic flammatum radium, flammam lucidissimam, incendit aromata Phœnicem renouandum combustura. Sic ferè omnes Authores, qui ratum habent hunc. Audiendus vnus sub poetico acumine Claudianus:

*Properè flans è criminibus unum
Concussa ceruice iacit: missoque volentem
Vitali fulgore ferit: nam sponte crematur,
Vt redeat: gaudetque mori festinus in ortum.*

Vbi.

Vbi pulchrè, vt vides, immisos radios Phœnicem exulturos, *vitali fulgore* appellauit: quasi meritò non possit vitam eripere, qui vitam feriendo asportabat: ictus erat viuificus, qui dum rumpere visus, instaurabat: non potuit vulnus ledere, quod gladio vitali infligebatur. Habet in hanc rem locum aptissimum Apostolus, iam in Cantico nostro, si rectè memini, fusiùs dilatatum ex Chryfologo: sed iungam alia ab eodem.

997.

Roman. 12.

Mortificatio, gladius est vitalis.

Chrysol.

Rogabat Paulus suos, vt Crucem Domini iugiter in suo corpore circumferentes Deo se immolarent, his verbis: *Obsecro itaque vos, Fratres, per misericordiam Dei nostri, et exhibeatis corpora vestra, hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem.* Rom. 12. num. 1. Ænigma putes. Si semper viuam hostiam cupit, cur immolandam prædicat, & occidendam? Si occiditur, vnde viuens postulat? Pende huius sacrificij apparatus ex Chryfologo Serm. 108. *Ar ipse gladium spiritus: altare cor tuum pone: & sic corpus tuum ad morem Dei securus ad victimam.* Itaque spiritus gladio, corpus suum iustus contrucidat, lancinat affectus: corpus ergo, quod ipsius vitæ principio feritur, quod ipso vitæ spiraculo iugulatur, nequit perire. Non moritur is, quem, vitam simul adducens, ictus perculit: hic ictus fouet, quod eripit, dum ereptum in melius reducit: idè post multa Chrysol. *Non potest mori, qui vitali gladio meretur occidi.* Nimirum, instar Phœnicis, qui vitali fulgore accenditur renasciturus. Exemplo ibidem rem confirmarat idem S. Doctor: *In tali vittima mors expenditur, hostia permanet: viuunt hostia, mors puniunt. Hinc Martyres morte nascuntur sine inchoant, occisione viuunt, & in calis lucent: qui in terris peritabantur occisi.* Scilicet, non tam carnificis ferro violento, quam volenti obedientis spiritus gladio iugulati, vitam æternant, æternitatem perennant, exultant Phœnices.

998.

Phœnicis eff. c. à Sole.

Claudian.

Deut. 34.

Ambros.

Adhuc tamen huius rei causa rarior, in aui rara: idè enim, ni fallor, vitalis iste fulgor, Solis feruor, quo sponte crematur, feriens vitam affert: quia non poterat inferre mortem, qui vitæ priùs intulerat alimentum. Corruptibili escâ agræ conditionis animalia vitam tolerant, inde pathematis affecta, etiam in corruptionem properantia: vnus Phœnix immortalis cibo pastus toleratur. Ecquis ille? Idem Claudianus:

*Non epulis saturare famem, non fontibus vllis
Assuetus prohibere sitim: sed purior illum
Solis feruor alit.*

Proinde meritò non potuit Solis radiis perire, quem priùs ipsi radij nutriebant. Redeat in hanc rem Moyfes, de quo paulò antè num. 979. Moritur ille, *iubente Domino, siue, per verbum Domini.* Deut. 34. num. 5. Per verbum moritur, per quod facta sunt omnia: per verbum, quo, vt dixerat Ambrosius, non lapsus operi infertur, sed firmamentum. Idè non cognouit homo sepulcrum eius. Noluit enim Deus, vt instar mortui cerneretur Moyfes, & viso exteriori sepulcro, communi modo in cineres redactus crederetur. At, licet diuinum verbum viuificandi habeat, & morem, & potestatem; nemo tamen negauerit sic operatorium esse, vt etiam miseram mortem possit afferre. Si Deus mortuo dicat, *viue*: subito vita cadauer subsequetur. Si dicat viuo, *morere*: statim in cadauer collapsus ruat. Cur ergo hoc, *morere*, vel simile aliquod Dei verbum Moyfi dictum:

non illi miseram aliquam mortem, sed à morte fausta felicem, & phœnicem quandam vitam putetur attulisse? Dicam, quid cogitem.

Ascendit Moyfes in montem, à Deo instituentus: & addit Textus: *Fuit ergo ibi cum Domino quadraginta diebus, & quadraginta noctibus: panem non comedit, & aquam non bibit.* Exodi 34. n. 28. Et tamen vixit? Vixit, & valentior? Vnde altus in tempore tam longo, vnde nutritus? Respondet D. Ambros. lib. 4. ad illud Christi: *Non in solo pane viuunt homo, sed in omni verbo Dei.* Luc. 4. num. 4. post multa de diuini verbi efficacia: *Huius intentus Moyfes panem non desiderauit, &c. Non enim potest, qui verbum sequitur, panem desiderare terrenum, cum Panis substantiam celestis accipiat: humanis enim diuina prestare, non dubium est, & corporalibus spiritalia: & idè qui vitam veram desiderat, illum panem expectat, qui per insensibilem substantiam humana corda confirmat.* Nunc ad rem. Homo ille, qui moritur per verbum, quo ali solitus: qui à verbo veram vitam hausit, & penè diuinam, vultus ipsius splendoribus declarata, & eodem verbo deceditis sanè non tam dicendus mori, quam vitam hanc corruptibilem, cum vita incorruptibili commutasse. Fauissimus quidem Phœnix iacet Moyfes, indidem ictum capiens, vnde victum acceperat, licet paululum in cineribus suis immoretur.

Hæc tamen phœnicea iustorum prærogatiua singularissimo modo condecorat Deiparam: quidni si inde moritur, vnde semper vixit. Sub potentissimo quodam amoris tenerimi affectu, sub lucidissima quadam Dei notitia occumbit Maria: scintillata vberioribus radiis cognitio, affectum mortalis vitæ incapacem excitauit: dissoluitur Virgo à cognitione maioribus anhelante: non eripitur violenter spiritus, volenter pergit altius commoraturus. Damascenus Orat. 2. de Dormit. Mar. *Viso apparuit angelica, & audita est psalmodia celestium potestatum: & sic cum diuina gloria in manus Dei sanctam tradidit animam.* Addit, quod nemo nescit, D. Birgitta lib. 6. cap. 26. *in ipsa consideratione.* Ipsa consideratio vitalem gladium adhibuit: non dicenda est mori, quæ vitali gladio meruit occidi. Maius addo. Non potuit non esse vitalis iste considerationis gladius Phœnici nostræ, quæ de ipsa consideratione olim nutriebatur: mortem vitalem intulit, sedam corruptionem amouit, dum ferit: quæ priùs semper vitam educauerat: idè, ni fallor, idem Damascenus ibidem notis aliis verbis, nec plenè ponderatis: *Virgo immaculata, que nullis terrenis inquinata est affectibus, sed celestibus educata cogitationibus, in terram reuersa est.* Inde moritur Maria, vnde fuerat educata: cogitati Solis splendoribus enutrita, eisdem cogitationibus splendidis decedit. O Virginem, raram Phœnicem, & magis raram! O mortem originalis innocentiae testatricem?

Sed, cur moritur, inquis, innocens, quæ potuit huius ictus immunis in Cælum reuolare? Vt respondeam, tu, quæso, mihi aliud, cur ex Patrum plusquam viginti, opinione (quam, vt supra dixi, probabilem etiam sentit D. Thomas) illi, qui auctore Apostolo, ad extremum Iudicium in aëra rapiendi sunt obuam Christo, cum de communi sceditatis origine morti sint obnoxij: mortem tamen euitant? Nihil aliud afferes, nisi, quod ob aliquod

999.

Exodi 34.

Iustus quæ doquidam inde moritur, vnde viuunt.

Ambros.

1000.

Id in Maria probatur.

Damascen.

Birgitta.

Damasc.

1001.

Maria mors gloriosa.

aliquod mysterium, in communi lege dispensare, Christus Dominus congruum iudicabit. E contra verò, vides Christum innocentissimum implendæ redemptioni, quæ mille aliis modis posset perfici cumulatilime, de summi amoris mysterio, morti traditam: vt iam maneat evidens, ob aliquam congruentiam, quandoque immortalitatem reis, & mortem innocentibus expedire. Quemadmodum ergo, si ponamus per impossibile, Mariam originaliter fecundatam, esse probabilius: & deinde à Deo in poena mortis fuisse dispensatam, clare sciremus: pessime inferretur, tanquam clarum, fuisse à culpa præservatam: sic è contra reuera plusquam pessime inferretur contra probabiliissimam eisdem innocentiam, (quæ ferè iam certissima habetur,) de morte clarè cognita, præiudicium. Quid ita? Quia potuit ob aliquod mysterium mori innocens instar Christi: vt poterat ob aliquod mysterium, si rea foret, mortem euitare.

1002.

Mors post Christi impenitus debita.

Genes. 5.

Alcuin.

Agedum: videamus paucis, quod interfuit mysterium, vt Deipara moreretur. Mihi ratio, quæ ab omnibus fertur, bella est: hanc paucis foueo. Moritur solummodo Maria, vt per omnia nato Christo conformetur: vtque mors Christi non fuit propria culpæ poena; sic in Matre, non tam decebat, vt Christo mortuo, Mater mortem non degustaret. Ambulat Enoch cum Deo, & totus virtuti assistens, sæculo non apparet, Genes. 5. n. 24. tunc rapuit eum Dominus, suo tempore cum Elia, incendium Antichristi proprio sanguine per mortem extincturus. Hæc feruè communis opinatio. Quarit ergo Alcuinus quæst. 18. Cur Enoch mortuus est: Et merito: homo enim ille ab ipso mundi initio ereptus mundo, magno operi destinatus, vnus insulaturus optimo iure morti videbatur. Sed respondet idem Alcuinus aptissime: *Et debuit solui a humana natura: & quod: brevius voluit nullus possit, id est, non mori.* Duplex est ratio: secunda tota ad rem nostram, Nullus potest mortem euitare, quam Christus gustare voluit. Quam causam sic absolutè protulit Alcuinus, vt satis de decencia innuat sentire, quod, quamuis fecundatæ originis debitum non obligaret, satis foret nasci Christum moriturum, vt nemo mortis iuri eripiarur; ne quam Dominus pati voluit, feruus posset effugere.

1003.

Mors Mariæ, redemptionis nostræ probat.

Tertull.

Multò id conuenientius in Deipara, quæ mortis suæ passibilitate, passibilitatem Christi, & redemptionem nostram verissimam fuisse asseruit. Quid ergo non expediat ad mysterium mors Mariana, quæ Redemptionis nostræ mysterium ab impiorum calumniis tuetur optimè. Insurrexere Hæretici inter alia blasphemantes, Christum carnem phantasticam detulisse; nec illam verè passibilem fuisse: contra quos acutè Tertull. lib. 3. contra Marc. cap. 8. ita: *Iam nunc cum mendacium d.prehenditur Christus caro, sequitur, vt & omnia, quæ per carnem Christi gest. sunt, mendacium sint: congressus, conatus, conuictus, ipsa quoque virtutes: si enim tangendo aliquem liberavit à vitio, vel tactus ab aliquo, quod corporaliter actum est, non potest verè actum credi, sine corporis ipsius veritate. Nihil solidum ab inani, nihil plenum à vacuo perfici licet: putatiuus habitus, putatiuus actus: imaginarius operator, imaginaria opera: sic nec passionis eius fidem merebuntur: nihil enim passus est,*

qui non verè est passus: verè autem pati phantasma non potest. Vnde ergo errori tollendo veræ redemptioni asserendæ, aptius Christus carnem suam probaret, quam à Matre passibili: aut vnde Mater clariùs se, quam à morte passibilem exhiberet? Non erat Christi caro phantasticè, sed solide passibilis, quàm à Matre passibili, concarnis traxit: nec potuit Mater manifestius aliunde se probare passibilem, quàm morti tradita. Maria cunctas hæreses interemptura, hoc dogma perfidum profligat interempta: minus nobis proficeret, ni moreretur. An non plusquam iatis hæc conuenientia, vt non mortis immunis, licet immunis culpæ haberetur?

Dices: Hæc si vera forent, videri dicendam Mariam in sepulcro corruptam in cineres abiisse: sic enim clariùs passibilitatem suam demonstraret. Nego sequelam: neque enim mysterio id fuit necessarium: imò contrarium, quod & euenit, omnino decens, & congruum reputandum: verè enim mortuum filium, Mater mortua: at corruptum, non fuerat corrupta demonstratura. Redemptio nostra Christi morte, non verò diuini corporis corruptione consummat. Non dedit Deus *Sauitorem suum* vnde: *e corruptionem*: idèdè decenter incorrupta etiam Mater perseverat. Imò putarem, nullo argumento robustius probari posse Mariæ mortem de culpa non fuisse, quàm dam illius illaem incorruptibilitatem veneramur: vt de vtroque innocentissimum filium amularetur. Tritam materiam minus tritis, ni fallor, elucidabo. Faciunt huc verba Mariæ ad Christum: *Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina.* Cant. 1. num. 17. Celebrantur in his domibus vtriusque corpora pretiosissima: & cum metaphora ab splendidis palatiis desumatur, quæ emblematis, & figuris lacunaria auro, & ebore reidentia solent variegare: tantummodo cedrus, & cypressus, quæ euitant cariem, corruptionem ignorant, commendantur. Bene Dionys. ibi art. 5. *Per domos istas possunt intelligi corpus virginem Mariæ sanctæ, & corpus saluificum V. ueritatis eius, &c. Siquidem caro Christi non vidit corruptionem: nec ambigitur, quod filius ille omnipotens, natur. liter bonus, ac pius amantissimam, ac delissimam matrem suam, cum corpore, & anima assumpsit in Mariam.* Dedi alibi præscum Auctorem asserentem, idèdè nobilibus animabus pulchra corpora assignari, vt sibi dignum metarentur hospitium. Pulchrè ergo, sacra Christi, & Mariæ corpora maximè de incorruptibilitate celebrantur: quia non aliunde dignius tantarum animarum hospitium intelligitur.

Illud tamen ponderandum in hoc loco, quàm sine discrimine Maria has domos cedrinas profert: domos, inquit, nostras; quasi vtraque vti que conueniret, quasi alterius ad alterum pertineret. Ita est: concarnes sunt Mater, & Filius: & quo iure istius caro non corrumpitur, eo quodammodo Mariæ incorrupta perseverat. Neque mirum: si enim caro Mariæ corrumperetur, nescio quid in Christo per identitatem corrumpi aliquatiter videretur. Guillelmus ibi: *Domorum nostrarum: quia non tantum domus Iesu, sed & domus Mariæ hoc privilegium commune fuit: è quod Iesus os ex ossibus, & caro ex carne Mariæ fuit: idèdè enim corpus Matris propter corpus Filij, cum corpore Filij, à generalis lege corruptionis exceptum, perpetua immutabilitatis*

1004.

Maria mortua cur non abi in cineres.

Cant. 1.

Dionys.

1005.

Maria, Christo concarnis, non corruptur.

Guillelm.

tribulatis gratiâ cõseruatum fuit. Pende illud, propter corpus filij. Quasi dedecet à carne corruptibili, incorruptibilem Christi carnem deriuari: aut dedecoretur incorruptio Filij, si Mater corruptionem pateretur. Quo autem iure Guillelmus, cum agnoscat dispensationem in generali lege corruptionis, eandem in originis non admittat, ipse viderit. Plane vtranque non scriptum, & priscâ traditione, & Ecclesiâ Diplomate suscipitur. Et quidem cum de innocentia Christus, non mortem, sed corruptionem euitarit: cur de incorruptione Mariæ, illius innocentia non arguatur?

1006.

Maria, incorruptibilis Paradisi. Cellens.

Helych.

Hinc Petrus Cellensis lib. 1. de Tabern. spinis Sethim Christi corpus comparans, sic concludit: *Incorruptibile siquidem est corpus Christi, quod neque computris aliquando in stercore humana conuersionis corruptione peccati, nec in sepulchro puluere mortis: vnde: Non dabis Sanctum inum videre corruptionem. Lenis, quia nullatenus originalis: sine actualis peccati oppressus grauedine. Dedecebat tantam innocentiam corruptio: certè, quia incorruptio innocentiam comitatur. Sit ergo caro Mariæ incorrupta, vt innocentis status conditionem retinuisse agnoscat: ob Filium moriatur, sed cum Filio euadat corruptionem. Est aurea gnome illa Helychij ad Christum Orat. 2. sæpe citata: *Quia dol existis, nec sario Virgo vocabitur: cum sis flos immarcescibilis, profecto Virgo erit planta incorruptionis, Paradisu immortalitatis.* Quasi non posset immarcescibilitas diuini floris stare, quin Maria incorruptibilis plantaretur: nec deberet incorruptionem hanc sortiri, nisi paradisiacam reduceret immortalitatem. Sic priscus, & egregius Author satis probatam supponit Paradisi, id est, innocentis status immortalitatem, si quantumuis mors properet de mysterio; corruptio tamen fœda non sequatur.*

1007.

Roman 5. Peccatoris mortem, sequitur corruptio.

Chrysol.

Et quidem merito: neque enim mors, quæ breui confinio habet immortalitatem, quæ vel leuissimam euitat corruptionem, mors de peccato inflicta potest reputari. Audio Paulum: *Per vnum hominem, peccatum in hanc mundum intravit, & per peccatum mors.* Rom. 5. num. 12. Ecquæ mors? An illa, quæ innocentissimum Agnum immolauit? Absit: hæc enim non à peccato proprio orta, sed diluendo peccato assumpta: solumque intrasse quodammodo per peccatum dicenda, quia occasionaliter extinguendo peccato armata fuit. Qualis ergo mors, quæ à proprio peccato deriuatur? Certè illa, quæ per fœdam corruptionem corpus in puluerem redigit. Chrysologus Serm. 111. (loco satis deprauato in suo codice, qui tamen à Godefrido ex integro Archetypo in suis Alleg. prodit illibatus) ibi: *Ecce, Fratres, ianua: per hominem peccatum, & per peccatum intrasse videtur in mortem. Peccatum! o crudelis fera, & non uno capite in hominem sature contenta, quam videmus trino ore tota humana stirps gemina tam pressosa deuorantem! Trino ore, Fratres: peccatum capis, mors deuorat, & gluis Infernus.* Est autem propriè deuoratio, illa cadauerum imminutio, & foetida corruptio, quam eleganter describit Serm. 118. post multa de morte: *Germanam nequitiæ suæ corruptionem tali dirigit cum furore, vt aspectus hominum iruadat, attrahat, occupet per sepulchra, extremos ostendens carceres, suos iacere ibi demonstrat inuolabiler vinculos: & vt homines, sensu hominis horrore toto, toto pau-*

re conturbet, effundit iureamem, eructat sanem, spargit sæores; atque ad vnum corpus hominis, innumeros carniciferos obf. vermes dedisse proclamant. En tibi puram putam peccaminosa mortis conditionem.

1008.

Mariam corruptio quam dedecet.

Quam alia mors Mariana! Vtriusque vitæ confinia, dulci, & breui vitæ separatione copulauit. Nimirum, non erat mors peccati: idèdè quam peccatum non cepit instar immanis belluæ, nec Infernus potuit ad penam deglutire, nec mors ad corruptionem deuorare. Trino ore scuit hoc peccatum: cogit iustitia duplex hoc à Maria credere conculcatum: cogat & pietas tertium etiam detriumphantum exilimare. D. Damascenus supra citatus: *Quomodo mors deuoraret? quomodo Inferi susciperent? quomodo corruptio inuadet et corpus illud, in quo vita suscepta est?* Potuit itaque attingere mors Mariam; sed deuorare non potuit: potuit èd irumpere; sed non corrumpere, sicut nec Inferi suscipere audent: vtique, quia nec illam peccatum atrectaret. Quid enim talem ipsam non faceret ipsa vita, in quam postmodum per incarnationem erat illapsura? Aut, cur, si horreret maternæ carnis naturalem, vel etiam breuissimo tempore corruptionem; corruptione peccati permisisset? Quantò hæc, illa fœdior, quantò Christo probrosior? Quantò nasciturum Christum fecderet magis materna peccati corruptio, quàm natum iam corruptibilis carnis dissolutio? Fecit ergo illam ab initio talem, vt de incorruptione culpæ, incorruptibilitatem carnis sortiretur.

1009.

Cant. 3. Caro Maria in morte incorruptibilis.

Est hoc illud Salomonis Cant. 3. n. 9. Mariam sub metaphorâ ferculi celebrantis: *Ferculum fecit sibi Rex Salomon de lignis Libani.* Nocti ex omnibus Interpretibus, & ex Scripturâ, ligna Libani de cedris explicanda: quia ædificandæ Mariæ non nisi cedrina, id est, incorruptibilis materia erat eligenda. Ab ipsa itaque prima sui formatione, ab ipso facturæ initio, è manu tanti artificis opus incorruptibile sic euasit. Sed vnde, inquis, à corruptibili naturâ orta Maria, incorruptibilitatis sortitur conditionem? Ab eo, quod simul facta; simul sanctificata: idèdè, cui oliuarum monis pacem, Tabern gloriam, Bethel gratiarum obtulit aromata; Libanus etiam cedrinam incorruptionem communicauit. Dionys. ibi art. 12. *Hoc ferculum ipsemet Christus, secundum quod Deus, fecit, corpus benignissima Virginis per causas secundas formando, cuius & materiam, in exordio produxit ex nihilo: animam quique felicissimam eius per se immediatè creando. Spirituualiter etiam fecit hoc ferculum sanctificando, ac decorando illud per gratiam copulatum, iuxta quod scriptum est Ps. 45. Sanctificauit: bernaculum suum Altissimus. Fecit autem illud ex lignis Libani: quia corpus immaculatissima Virginis constat ex membris sanctis, & incorruptis, quibus Christus communicauit: quod de ipso fuit prædictum: *Nec dabis Sanctum inum videre corruptionem.* Nisi simul fieret, simul sanctificaretur, nullatenus dici posset immaculatissima: sed, quia reuera immaculatissima, idèdè incorruptibile corpus tunc accepit. At, quando nouimus Tartareas aues, Infernas belluas, (vt est apud Prophetam,) cedri medullâ, & gloriam Libani solitas de præsumptione violare; absit ineamus incorruptibilis cedri nostræ medullâ, id est, innocentiam corroderet, quò magis ab Infernis bestiis distare videamur.*

Sed

1010.

Sanctificatio quid.

Ioan. 10. Euthym.

Sed ipse, inquis, te iugulat Dionysius, dum Mariam, vt incorruptibilis euaderet, tabernaculum dicit sanctificatum: sanctificatio autem, culpam denotat abolitam, deletam maculam. Sed pugnavi iam hanc pugnam in Examine art. 2. Nunc adde Euangelij illud, vbi Christus: Quem Pater sanctificauit, &c. Ioan. 10. num. 36. vbi Euthymius: Sanctificauit, hoc est, separauit, & elegit. Sic suo modo Maria, à scædatis aliis separata, & electa in ipso suo exordio instar Christi; propriissimè sanctificatum tabernaculum appellatur. Magis ad rem præsentem illud Christi ad Patrem: Nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Quod ibi ita explicat D. August. Id est, neque sanctificatum corpus, per quod & alij sanctificandi sunt, corrupti patieris. Aut ergo in sanctificato Christi corpore delendam maculam ab Augustino positam fatearis, necesse est: aut, præcise, quod Maria sanctificata dicatur, perperam peccato prius infectam reprehendis. Sanctificatio enim nihil est aliud, quam sanctitatis vtunque, & quodcumque communicatio. Vnde meritò Ecclesia hanc ab initio sanctificationem, immaculatæ Conceptionis nomine solet appellare.

§. III.

Pœna solummodo ob culpam infamatur: ideò nihil morienti Deipara derogatur.

1011.

Pœna, solum ob culpam, infama.

Væ hucusque dixi, inde maximè clarè, quod pœna, tantummodo formaliter, vt dicunt, sumpta, infamis, apud prudentes. Crux, mors, cæteraque milia, si innocentibus adhibeantur, non formam pœnæ important, sed materiam: solum culpæ pœna propriè venit, ideò infamatur: ideò eadem mors inflicta, quæ reo cedit ad dedecus, innocenti ad gloriam cumulat. Perperam ergo Mariæ culpa de morte inferitur, & ordine præpostero; cum potiùs de culpa mors erat illa infamis exprobranda. Iactabat olim Iudæorum perfidia contra Christianos in Crucifixi nostri venerationem profusos, illud Deuter. 21. n. 23. Maledictus à Deo est, qui pendet in ligno. Sed gens cæca non vidit, totum hunc locum ed tendere, vt clarissimè ob oculos proponeret, futurum aliquando aliquem, qui in ligno benedictionum apex haberetur. Quorum enim tam distinctè inculcatur num. 22. antecedenti: Quando peccauerit homo, quod morte plectendum est, & adiudicatus morti suspensus fuerit in patibulo, non permanebit, &c. nisi vt distinctio intimaretur inter damnatos alios peccantes, & innocentem Christam patibulo affigendum? Pulchrè Tertul. contra Iud. cap. 10. post multa: igitur non in hanc passionem Christum maledixit; sed distinctionem fecit: vt qui in aliquo delicto iudicium mortis habuisset, & moreretur suspensus in ligno; hic maledictus à Deo esset: quia propter merita delictorum, susperderetur in ligno. Vt non pœna vtunque, sed ob delictum, infamis maledictio agnosceretur. Prius probanda erat in Christo culpa, & inde mors

Deut. 21.

Tertull.

probrosa obicienda. Sic in re nostra: dum in pœnam irrogatur parentibus: In quocumque die comederis ex eo, morte morieris. Genes. 2. n. 17. ideò mors infamis, quia comederunt. Quod si non comedentibus, mors ex diuino alio decreto fortè adueniret; nevtquam ista ad infamiam formaliter pœnalis nosceretur. Proba mihi Mariam comedisse, (quod supra falsum conatus sum probare;) & deinde originem scædatam contraxisse: & habebis intentum: aliàs elumbe argumentum à morte sumis. Sed adhuc in idem, vlteriùs adductus locus explicandus.

Genes.

Quinquaginta cubitorum crucem crexerat appendendo Mardocheo sanctissimo, Aman impius. Age, sodes: si innocens ibi, & piissimus ille senex appenderetur; nunquid statim maledictum, & infamem Iudæi existimarent? Nemo crediderit. At suspensus est Aman in patibulo, quod parauerat Mardocheo, Esth. 7. n. 10. & nullus infamem, & abiectum illum non reputarit. Quidni? Alter à culpa, alter ab innocentia prouenerat. D. Hieron. lib. 2. in cap. 3. Epist. ad Galat. Intendendum est, quod non quicumque in ligno penderit, maledictus sit apud Deum: sed, qui peccauerit, & proprio scelus morti fuerit adiudicatus, subla: usque in Crucem, &c. Certè, si crucem, quam Aman parauerat Mardocheo, non ipse pro suo merito ascendisset; puo, Mardocheus in eam, non vt maledictus, sed vt vir sanctus ascenderet. Neque gloriosior Mardocheus diuinis oculis in folio Astueri ob dignitatem; quam in patibulo ob patientiam quidem exhiberetur. Sic gloriosior Maria, dum implendo prædicto mysterio fortiter mortem subit; quam si illam ob aliquod priuilegium feliciter euitaret. Solum quippe delictum, pœnæ maculam solet irrogare.

1012.

Idem probatur.

Esther. 7.

D. Hieron.

Cogebant quidam prauis Doctores Galatas iam fideles ad circumcisionem, vt ita persecutionem, & ignominiam, quam de Crucis cultu apud impios sustinebant, dissimulata sub Iudæico ritu fide, euitarent: quos contra postquam latè disseuerit Apostolus, sic concludit: Mihi autem absit gloriari, nisi in Cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. cap. 6. n. 14. Quasi dicat: Non solum Christi Crucem, aut reicio, aut dissimulo: sed etiam in illa glorior, illam iacto. Cur ita? Quia, si ego propterea infamis, & instar crucifixi abominabilis mundo reputer; hoc mihi gloriatio est: quia ipse mundus mihi reuerà infamis, & instar turpis cuiusdam crucifixi, abominabilis meritò reputatur. Occulta ratiocinatio, sed cultissima. Cur enim, quod mundum despiciat, iam ignominie, despectus, persecutionis pœnas, imò instantis mortis supplicium non solum non timet; sed etiam de his in Cruce Domini gloriatur? Quia, dum mundum reputat infamem, & instar de peccato crucifixum: ab illo fugit, & illius tactum, id est, culpæ contagium euitat: sic innocens, licet à mundo vilipendij, imò & Crucis pœnam subeat, se decorum reputat: quasi in Cruce Christi, quam ob Domini innocentiam gloriosè colebat, gloriosius affigeretur. Grauius hinc Hugo Victorinus apud Godefr. In Cruce Christi, gloriatio: in cruce dextri latronis, consolatio: in cruce sinistri, confusio. In prima, pœna sine culpa, & post gloriatio: in secunda, pœna pro culpa, & post remissio: in tertia, pœna pro culpa, & post damnatio. Dicunt

1013.

Crux, quam varia iustis, & iniustis.

Galat. 6.

Hugo Viè.

Dicunt homines, quando pœnam sustinent: Si meruissent, non erubesceremus: nunc autem iniuste patimur, ignominiosum est nobis. Obloquium videtur: imò, si pro culpa pateris, erubescere sine culpa, gloriare. Latio magis esse via, quam Christus? & forte sinister blasphemator, non dexter confessor? tu enim, qui pro culpa pateris, nec agnosces, nec iudicem veneraris, si saltem dexter fuisses, culpam humiliter agnosceres, pœnam patienter perferres, & mox veniam inuenires. Bene ergo ruit in amplexus Crucis Paulus, nec de pœna innocens erubescit, quam pridem innocentia Christi decorarat: hæc enim tunc solum fugienda, & instar infamie repellenda, cum de culpæ turpitudine infamatur. Nullus mortalium tam auidè mortem subiit, quam Maria: quia nullus ita innocens properauit. Nulla ibi ratio pœnæ; quia nulla culpa, ideò gloriosissima inuitur. Vide, quæ huc faciant in Cant. Tropol. n. 1277.

1014.

Pœna innocentis gloriosa.

Exodi 32.

Chrysof.

1015.

Idem probatur. Chrysol.

Genes. 3. Crux Christi quam decora.

Mira vbius zeli Moysis constantia, & anxia piissimè diuini honoris custodia: & tamen pro scelestissima populi idololatria intercedens, imminentem pœnam, iustissimum supplicium conatur retardare: Cur, Domine, irascitur furor tuus contra populum tuum, &c. Exodi 32. n. 11. Et vbi zelus? vbi diuini potiùs honoris vindicta sollicitanda: nonne vacillat? Certè non tam vacillauit pietas in Deum, quam fuit miserum populum miserata: timuit illi non tam pœnam, quam sempiternam infamiam de eadem, dum summam fuisse culpam recognoscebat. Non adhuc pœnitentia culpam purgaret, in fordibus iacebat idololatriæ: ideò intercedit, nequaquam intercessurus, si tanta pœna leuem, aut nullam culpam, aut quantum grandem, plecteret abolitã. D. Chrysof. tom. 3. Serm. de Alcenf. Quid hoc est? Contumaciam vides, & pro impiorum suppliciis deprecaris? Ideò, inquit, doleo, ideò deprecor, quia dignè cruciantur, quia merito puniuntur, quia ipsi sunt sui causa supplicij. Deme culpam, aut saltem culpæ contumaciam: & iam pœnam pro nihilo reputaret: in Cruce Christi, aut saltem dextri latronis non doleret occisos, crucem illis sinistri latronis pertimebat. Omnia quippe pœnarum genera infontibus permiffa, non tam conciliant dedecus, quam cumulant honorem. Vnde in Maria prius conditio culpæ ad infamiam, quam pœnæ ratio erat exquirenda.

Hinc benè D. Chrysol. Serm. 135. de D. Laurentio: Oblata est torrenda, & verius dicam, affanda martyrio nobilis illa Laurentij caruncula: sed ille craticulam supplicij, lectum quietis puabat. Supplicium dixi secundum animum punientis, non secundum conscientiam patientis: nullum est enim supplicium damnati, vbi non est pœna peccati. Vt non solum absente culpa, pœna infamia; sed etiam ab ipsa pœna, formalis pœnæ ratio abellè cognoscatur: vnde ad honorem potiùs ostentanda, quam ob dedecoris metum abscondenda. Hinc iam capies, cur arbor illa virens Paradisi, quæ pomum veneno mortis infectum Adamo porrexit, eadem etiam, ex multorum sententia, eidem ad abscondendum se Genes. 3. n. 8. latebras præberet: cum è contra arida Crucis arbor secundum Adamum manifestis vlnis sustinens, omnium oculis præberet conspicendum. Nimirum, illa culpæ conficia, infamiam celare frondibus (crediderim magis, ac magis succrescentibus) cupiebat: hæc Pintus de Concept. B. M. V.

innocentiæ testis decussas sibi frondes gratulatur: vt pœnam culpæ immunem, & proinde decoram ostentaret. Philotheus Patriarcha Constantinop. Orat. de Cruce apud Gretf. Lignum Paradisi in seruitutem abduxit, nudatamque Adamo induxit, & vt se occuleret, effecit: at lignum Crucis Christum in excelso situm omnibus spectandum exhibuit. Sic fit, vt pœna absque culpa, non solum non petat latibula; sed potiùs appetat ostentari. Vnde & Ecclesia, quæ in Mariâ nullam culpam fuisse summoperè studet comprobare, anniuersaria solennitate prædicat eius mortem; nec inde aliquid immaculatæ Conceptioni credit derogatum.

Philoth.

1016.

Mors iustorum, si violenta, nobilior.

Genes. 4.

Chrysof.

Iterum excutiendus Abel initio huius Antholiam adductus. Immolabat sapiùs se Deo Agnum innocentissimum potiùs, quam è grege agnos: & cum adde victimæ, pingui deuotione, cordis ipsius telas offerebat: in aeternum victurus videbatur, qui inter caduca, æternitatis Domino vni anhelabat: & tamen nihil illo dissolubilius, breue parentum delictum, à fratre impio Genes. 4. n. 8. trucidatur, primo & opimo spolio morti consecrato. Et cur ita? Cur rem nefariam sustines, æterne Iudex? Nullum beneficium grandius potuit accipere. Si suo fato moreretur, soluebat originalis culpæ pœnam: dum acerbè, & violenter eripitur, quod Deum acceptatis sacrificiis honoret, iam mors minùs tunc debita, iustissimum manifestat. Eleganter D. Chrysof. homil. 4. ad Pop. Antioch. eos reprehendens, qui de iniuste illata sibi morte querebantur. At non volentes, inquis, sed iniuste mori timemus: & quod, a se nihil eorum, qua existimamus, cum fontibus pariter puniamur. Quid ais, dic mihi? Iniuste mori times? an iuste velles? Et quis tam miser, & arumnosus, vt cum iniuste mori imminet, iuste magis mori eligat? Si enim mortem metuere oportet, iuste nobis ingruentem timere conuenit: quoniam iniuste quidem mortuus, per hoc ipsum cum Sanctis omnibus communicat: apud Deum enim, probatorum, & illustrum plures iniustam sustinere mortem, & primus Abel: non enim in fratrem peccans, nec Cain ladens; sed, quoniam Deum honorabat, ideò iugulatus est. Mors itaque sine culpa veniens, præmium honorati Numinis reputatur: & decorat Christus Matrem Numini debitoricem, dum illam probando redemptionis mysterio, vt dixi, morti subiicit, sed gloriosissimæ, naturæ finem, non culpæ pœnam arbitratus.

1017.

Cicero. Mors iustorum, si violenta, nobilior.

Tertull.

Novit id etiam Ethnicus homo, Cicero Orat. pro Mil. qui hac ratione amicum describit constantissimum: His lacrymis non mouetur Milo: est quod incredibile animi robore septus: exilium ibi esse putat, vbi virtuti non sit locus: mortem, naturæ finem esse, non pœnam. Innocens erat, morti insultabat, licet oppressuræ. Rapiebatur ad supplicium Socrates innocentissimus impositi delicti, imò de vnus veri Numinis confessione commendabilis: de quo ita Tertul. lib. de anima, cap. 1. Coniugi obuia, & muliebriter inclamanti: Iniuste damnatus es, Socrates! iam & de gratulatione responderat: Volebas autem iuste? Nullus nisi hebes & tardus mortem absolute infamatur: prius examinanda causa, vnde prouenit. Hoc, vt vides, ad caligans naturæ lumen viderunt Ethnici: quid, si Christum innocentissimum morti traditum, meliori fidei lumine penetrarent? Iniuste ergo infamamus Deiparam delicti, quod moriatur: non poterat

poterat iuste mori de originali debito; non poterat iuste puniri de delicto, quæ ob dilectum iustissime occumbit: quia, ut bene Damascenus citatus: *Ex qua omnibus vera vita manavit, quomodo illa mortem gustaret? Sed cedit legi lata ab eo, quem genuit, & ut filia veteris Adam veterem sententiam subisset; (nam & eius Filius, qui est vita ipsa, eam non recusavit:) ut autem Dei viventis Mater, ad illum ipsum dignè assumitur.* Tu pende singula, videbis nihil clarius dici potuisse, ut mors Mariæ per omnia Christi simillima reputetur.

1018. Et certè non aliter vitæ Mater, morti tradenda fuerat: nec mereretur talis esse, si de culpa aliqua mori mereretur. Videbat virginæ ventris tumorem, Ioseph sponsus purissimus: & conceptus conscius, inscius mysterij, amatæ coniugis, si proderetur, periculum pertimebat: ad quem tunc Angelus timorem auerfurus: *Ioseph, fili David, noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu Sancto est.* Matth. 1. n. 20.

Matth. 1.

Sed quid, si Christum concipiens, adhuc ab impiis Phariseis, & cæcis, & mysterium blasphemantibus trucidaretur? an Matri parcerent, Filio non parentes? Poterat forsasse à Phariseis Maria occidi: sed ea occisio non erat deploranda, quia non veniebat de delicto: neque enim mater vitæ, licet occideretur, occisionem poterat promereri. D. Chrysol. Serm. 145. *Quam vides, virginitas ista, non crimen: hic non humanus lapsus, sed diuinus il-lapsus: hic præmium est, non reatus: hic incrementum cæli est, non corporis detrimentum: hic non est proditio persona, sed Iudicis est secretum: hic palma cognitoris est, non supplicij pœna: hic hominis furtum nõ est, thesaurus est Dei: hic non est mortis causa, sed vitæ: & ideo noli timere: quia, quæ vitam parturit, non meretur occidi.* Equidem eadem de causa nec meretur mori: quid enim interest tantæ causæ derogandæ, vtrum morte afficias, aut nece, si vtrumvis de culpa velis irrogatum? Non poterat peccare ad necem, quæ vitam parturit, quia nex de merito, cumulat filij meritis derogabat: nec ergo peccavit ad mortem, quia sic Christus vita nostra inde editus infamaretur. Sin minus, cedo discrimen, cur turpior mors ab homine necis titulo, quam nex mortis cognomine, à causis naturalibus irrogetur? Vtranque certè aut culpa maculat, aut decorat innocentia.

Chrysol.

1019. Moritur ergo Maria, non de culpa, instar Christi: ut hoc ipsum illi ad gloriam reputetur, ne in eo super Christum fuisse videretur, si destinatam humanæ conditioni mortem euitaret. Animabat Christus discipulos ad tormenta mortis durissimæ subeunda: deinde subdit: *Non est discipulus super magistrum, nec seruus super dominum suum: sufficit discipulo, ut sit sicut magister eius; & seruo, sicut Dominus eius.* Matth. 10. n. 24. Si sermo esset de honoribus, & decore, nihil clarius dici potuisset: at in re mortis, & proprii, cur seruis sufficiat

Imitatio Christi iustis gloriosa.

Matth. 10.

esse sicut Dominus? cur non potius infelices de ignominiarum imitatione habeantur? Quia ipsa imitatio tanti Domini, in quacunque re foret, manebat gloriosa. Decorat Christus necem indebitè inflatam: iam seruis eadem pro summo decore imputanda. Tertul. in Scorp. aduersus Gnost. cap. 3. *Quia cum magister, & Dominus ipse perpessus sit persecutionem, & traditionem, & occisionem; multo magis seruis, & discipuli eandem expendere debebunt: ne quasi superiores, exempti de iniquitate videantur: quando hoc ipsum sufficere eis ad gloriam debeat, æquari passionibus Domini, & Magistri.* Non sit Mater Filio superior, si morti eximatur: imò sufficiat illi ad gloriam, dum innocens, innocentissimi morti, quantum fieri potest, adæquatur.

Tertul.

Hæc sunt, quæ mihi de Virgine gloriôsè defuncta addere visum est, provt illi non de culpa, sed de mera naturæ conditione sibi relictæ, mors dicitur pertinere: si tamen pertinuisse dicenda est, quæ breuissimè Virgini adhæsit, subito, de meliori vita, auolatura. Altare ligneum sic Deus iubebat sibi apparendum, ut haberet tres cubitos in altitudine. Exod. 26. n. 1. *Vix Sacerdos super sic erectum altare posset ministrare, ut omnes fatebuntur, nisi gradus aliqui illi admouerentur. Sed quis iam non opponat illud Exodi eiusdem alibi: Non ascendes per gradus ad altare meum, ne reueletur turpitudine tua.* cap. 20. n. 26. Nec respondeas hic de altari lapideo, siue terreno sermonem esse: ibi verò de ligneo altari institui sermonem: nam utrobique ratio militat, & gradus videntur altari indecentes. Sed audiendus ibi D. August. tom. 4. quæst. 113. qui, licet non omninò dubium amoueat, verbis tamen pulcherrimis imminuit: *De altari queritur, quomodo tribus cubitis altum esse voluerit, cum tanta ferè sit statura hominis altitudo. Quomodo ergo ministrabatur altari, cum gradus habere altare alio loco prohibeat? Ne pudenda tua, inquit, reueles super illud. Sed illud dicebat de altari, quod terra, vel lapidibus construendam erat, ubi gradus ipsi coadificati, ad corpus altaris utique pertinerent. Nunc verò altare fieri de tabulis præcipit: quo si apponeretur ad horam administrationis aliquid, ubi staret minister altaris, & peracto ministerio tolleretur; ad corpus altaris utique non pertineret.* Itaque ex mente Augustini gradus pertinentes de coadificatione ad altare prohibentur: nec pertinere visis, qui peracto ministerio, subito amouentur. Sic in re nostra: pertinet ad nos mors, quia nobis ab origine polluta coadificatur de pathematis, & de imperio ad extremum vsque iudicium nobis immoratura. At non pertinet ad Christum, non ad Mariam, quibus tantum ad horam ministerij, & mysterij admouetur, statim gloriosissimè remouenda: quia non ab origine illis de culpæ perpetuo iure coadificata. Iam ad articulum quartum accedamus.

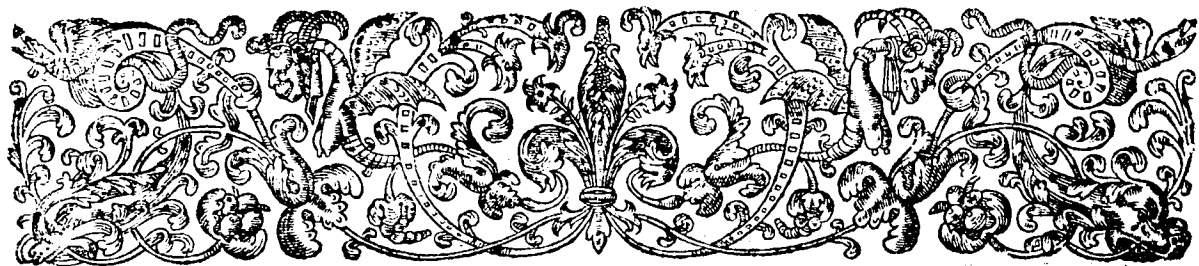
1020.

Mors Mariæ, vix mortis dicenda.

Exod. 26.

Exod. 26.

D. August.

EX QVÆST. XXVII.
TERTIÆ PARTIS
D. THOMÆ,

ARTICVLVS IV.

Vtrum per huiusmodi sanctificationem fuerit consecuta, ut nunquam peccaret.

D quartum sic proceditur. Videtur, quòd per sanctificationem in utero non fuerit Beata Virgo præservata ab omni peccato actuali: quia, ut dictum est, post primam sanctificationem, fomes peccati remansit in Virgine: motus autem fomitis, etiam si rationem præueniat, est peccatum veniale, licet leuissimum: ut Augustinus dicit in libro de Trinitate: ergo in Beata Virgine fuit aliquando peccatum veniale. Præterea, super illud Lucæ: *Tuam ipsius animam pertransibit gladius.* dicit Augustinus in quæstionibus veteris, & noui Testamenti, quòd Beata Virgo in morte Domini stupore quodam dubitauit: sed dubitare de fide peccatum est: ergo Beata Virgo non fuit præservata immunis ab omni peccato. Præterea, Chrysolomus super Matthæum, exponens illud: *Ecce Mater tua, & fratres tui foris stant, querentes te.* dicit: *Manifestum est, quòd solà ex vanâ gloriâ hoc faciebant.* Et Ioan. 2. super illud: *Vinum non habent.* dicit idem Chrysolomus, quòd volebat illis ponere gratiam, & se ipsam clariorem facere per Filium: & fortassis quid humanum patiebatur: quemadmodum & fratres eius dicentes: *Manifesta te ipsum mundo.* Et post pauca, subdit: *Nondum enim, quam oportebat, de eo opinionem habebat.* Quod totum constat esse peccatum. Ergo Beata Virgo non fuit præservata immunis ab omni peccato.

Sed contrà est, quòd Augustinus dicit in libro de natura, & gratia: *De Sancta Virgine Maria propter honorem Christi, nullam prorsus, cum de peccatis agitur, habere volo quæstionem: inde enim scimus, quòd ei plus gratiæ collatum fuerit ad vincendum ex omni parte peccatum; quòd concipere, ac parere meruit eum, quem constat nullum habuisse peccatum.*

Respondeo dicendum, quòd illos, quos Deus ad aliquid eligit, ita præparat, & disponit, ut ad id, ad quod eliguntur, inueniantur idonei, secundum illud 2. ad Corinthios, 3. *Idoneos nos fecit ministros noui Testamenti.* Beata autem Virgo fuit electa diuinitus, ut esset Mater Dei: & ideo non est dubitandum, quòd Deus per suam gratiam, eam ad hoc idoneam reddiderit: secundum quòd Angelus ad eam dicit: *Inuenisti gratiam apud Deum, ecce concipies, &c.* Non autem esset idonea Mater, si peccasset aliquando: tum, quia honor parentum redundat in prolem, secundum illud Prou. 17. *Gloria filiorum, patres eorum.* vnde, & per oppositum, ignominia matris ad filium redundasset: tum etiam, quia singularem affinitatem habuit ad Christum, qui ab ea carnem accepit: dicitur autem 2. ad Corinthios, 6. *Quæ conuentio Christi ad Belial?* tum etiam, quia singula-

Pintus de Concep. B.M.V.

Y 2 ri

ri modo Dei Filius, qui est Dei Sapientia, in ipsa habitauit, non solum in anima, sed etiam in utero: dicitur autem Sap. 1. In maleuolam animam non introibit sapientia, ne habitabit in corpore subdito peccatis. Et ideo simpliciter fatendum est, quod Beata Virgo nullum actuale peccatum commisit, nec mortale, nec veniale: ut sic in ea impleatur, quod dicitur Cant. 4. Tota pulchra es, amica mea, & macula non est in te.

Ad primum ergo dicendum, quod in Beata Virgine post sanctificationem in utero, remansit quidem fomes peccati, sed ligatus: ne, scilicet, prorumperet in aliquem motum inordinatum, qui rationem præueniret: & licet ad hoc operaretur gratia sanctificationis; non tamen ad hoc sufficiebat: alioquin virtute illius gratiæ hoc ei fuisset præstitum, ut nullus motus posset esse in sensualitate eius, nisi ratione præuentus: & sic fomitem non habuisset, quod est contra supradicta. Unde oportet dicere, quod complementum illius ligationis, fuit ex diuina providentia, quæ non permittebat aliquem motum inordinatum ex fomite provenire.

Ad secundum dicendum, quod illud verbum Simeonis, Origenes, & quidam alij Doctores exponunt de dolore, quem passa est in Christi passione. Ambrosius autem, per gladium dicit significari prudentiam Mariæ, non ignaram mysterij celestis: viuum est enim verbum Dei, & validum, & acutius omni gladio acutissimo. Quidam verò per gladium, dubitationem intelligunt: quæ tamen non est intelligenda dubitatio infidelitatis; sed admirationis, & discussionis: dicit enim Basilus in Epist. ad Optimum, quod Beata Virgo assistens Cruci, & aspiciens singula post testimonium Gabrielis, post ineffabilem diuinæ Conceptionis notitiam, post ingentem miraculorum ostensionem, animo fluctuabat: ex vna, scilicet, parte videns cum pati abiecta, & ex alia parte considerans eius mirifica.

Ad tertium dicendum, quod in verbis illis Chrysostomus excessit: possunt tamen exponi, ut intelligatur, in ea Dominum cohibuisse, non inordinatum inanis gloriæ motum, quantum ad ipsam; sed id, quo ab aliis posset æstimari.

[Faint, mostly illegible text in the left column, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

EXAMEN

[Faint text at the bottom of the left column, possibly a continuation of the 'EXAMEN' section.]

EXAMEN TEXTVS D. THOMÆ.

1021.

ihil speciosius hoc Articulo, in tota hac questione scripsit D. Thom. nihil certius; ita tamen, ut nihil rationum congerat perpetuæ Virginis actuali innocentia comprobanda, quod robustius illius præseruationem ab originali, non confirmet. Unde ansa præbita illorum cõiecturæ, (minùs leuis aliquibus reputata,) qui secundum articulum iniuriæ interpolatum existimarunt: quasi vix ab eadem mente, hunc, & illum effluere potuisse videatur. Articuli materia plana est: tantummodo rationes D. Doctoris examinanda in decus præseruatæ Mariæ: & prætermisissis iis, quæ iam alij feliciter laborarunt, quæ denuò addidi, ut soleo, solummodo suggerenda.

1022.

Maria idua Mater.

RESPONDEO DICENDVM.] Si, quos Deus eligit, præparat; Maria ad maiora electa, electius fuit præparata. Tunc sic: Præparatio præueniens electioni cõmensuratur: sed Maria ad maiore dignitate assumpta, quàm quæuis alia possibilis, ut secundum D. Thomam infinitatem quandam de maternitate cõparat: ergo præparatio, omnium possibilium exitit excellentior: sed possibilis fuit præparatio nobilissima ab originali, ut supra multis paginis probauit: ergo de facto præparatio præseruans Virgine decorauit. Confirmatur: quia, ut habet hic D. Thomas, Maria, si quouis peccato actuali inquinaretur, non esset idonea Mater: at qui longè deformior est originalis macula, quàm illa, quæ ex quouis veniali inuritur: utpote, quæ inimicitiam grauissimam inter Creatorem constituit, & creaturam: ergo Maria originaliter infecta minùs idonea Mater haberetur. De hoc iam plenam Anthologiam supra dedi.

1023.

Imago Dei, honor hominis.

TVM QVIA HONOR PARENTVM.] Hæc est secunda ratio, qua D. Thomas supponit infamatum Christum, & meritò, si à Matre vel leuissimè actualiter peccante nasceretur: sed magis infamis esset, si à Matre originaliter lapsa ortus foret: ergo præcauens Matrem præseruauit. Minorem latissimè iam ab aliis probatam, aliunde sic deduco. Honor creaturæ rationalis, per ordinè ad diuinam imaginem, & similitudinem desumitur: sed Maria per peccatum originale, (non per veniale,) omninò imaginis huius, & similitudinis amitteret rationem: ergo magis infamis filium dedecoraret. Probatur id aperte ex illo Dauidico toties repetito: Homo, cum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis Pl. 48. n. 13. Unde D. Amb. ibi: Est autem honor, quia ad imaginem Dei factus est rationis capax. Quod idem habent August. Euthym. ibidem: & Bern. serm. 35. in Cant. quasi solum obnubiletur hic honor, de bestiali resumpta similitudine: sed per originale peccatum similitudo Dei amittitur, & bestialis, estransque conditio comparatur: ergo illud honorem detruncat in Matre filio infamando. Quòd autem in Adamo non intelligente, vniuersum humanum genus deformaretur, ut honore similitudinis perduto, præditum bestiali imagine totum sordesceret: innuit Bernard. citatus: Vamiserit quòd non fuit, et in tunc

Plal. 48.

Ambros.

Pintus de Concept. B.M.V.

diceret ei: Quid superbis, terra, & cinis? Hinc egrègia creatura, gregi admixta est: hinc bestiali similitudine, Dei similitudo mutata est: hinc societas cum iumentis, pro consortio Angelorum iusta est. Vides, quàm sit fugienda nobis hæc ignorantia, de qua tot millia malorum vniuerso generi prouenerunt? Itaque ab Adami ignorantia, in vniuersum genus hæc mala amittendæ similitudinis redundarunt.

Bernard.

Pulchrè in hanc rem Urbanus Pontifex IV. tom. 1. Bibliot. adductus, in Metaphrasi Psal. 50. de peccato originali locutus: Anima infusa corpori taliter tabefacto, maculata polluitur, & fedatur, sicut in vase non sincero vinum infusum, licet optimum, insicium, & acescit. Et in illa infusione, ipsa anima damnationis sententiã in se ipsam excipiens, culpam contrahit, & reatum, & pœna perpetua obligatur. Et hæc recordatus sum, & effuasi in me, coram te animam meam, Deus: ut intelligam miser abiister in me factum, quòd ille prius homo, cum in honore esset, in se non intellexit, a te iussit me faciendum. Non potuit ergo Maria in se, imò nec in Adamo, hunc honore perdere, ne id Filio in dedecus verteretur. Habet in hanc rem optima verba D. Anastasius Sinaita lib. 6. Hexam. quorum iam aliqua ad rem aliam libauit Salazar cap. 26. n. 6. quæ tamen maxime in rem præsentem scripta iures. Do locu auctius, & cumulatum. Ergo S. Doctor prædicto libro ad finem, ut probet illa ex cap. 1. & 2. Genes. de secundo Adamo Christo mysticè accipièda: Qui præsit, & dominetur piscibus, volucribus, & omnibus iumentis. quia vnicè imago, & similitudo inuisibilis Dei Patris, utpote cuius figura, & splendor substantiæ est: cum nos ad ipsius Christi Verbi imaginem & similitudine produceremur, sic concludit: Quòd si ad litteram progressi, illic maneamus: quomodo poteris ostendere, gloriosissimam illam Dei Matrem, esse ad Dei imaginem, & similitudinem? Vbi enim imperauit illa, aut est dominaria bestijs sensibilibus, aut piscibus, aut volucribus, aut vniuersa terra: qua a facie Herodis migravit in Aegyptum? Et quis tibi, dic, quales, aut ex hominibus, aut ex Dæmonibus audebit dicere, quòd ea, quis est, eiusdem simul cum Deo essentia, quoad carnè atinet, non sit ad imaginem, & similitudinem eius, quis est ex ipsa natus? Quomodo est enim Mater eiusmodi Filij, non se ens in se integram, & illam factus sui imaginem? Quasi, ex mente Anastasij, idèd solum sensus litteralis, spreto mystico, hic veniat minùs aptus: quia si cui hominum imperium materiale rerum esset concedendum, id maxime Mariæ tribueretur; quod tamen non euenit. Sed ad rem: in sensu mystico Maria non utcumque, sed integram, & illam conseruauit Filij Verbi imaginem, quam ceteri corrupimus, & ex origine protocorrupti parentis trahimus, bestiali metamorphosi temerata. Dum verò neque hominibus, neque Dæmonibus, negandæ huius imaginis audaciam permittit, quam deinde illam protefatur; ab hominum, & Dæmoniorum lingua eiusdem integritatem fatendam supponebat. Sed quid mirum audeant homines, quod Dæmones

1024.

Hic in Adami peccato.

Urban. IV.

Salazar.

Maria, imago illa.

Anast. Sin.

formidant : si hi innocentiam Mariæ trepidantes agnoscunt; illi non ita clarè penetrare possunt.

1025. **TVM QVIA SINGVLORVM AFFINITATEM.]** Ex carne, quam Christus Dominus à Matre accepit, vnde illi singularissimè fuit coniunctus, probat Doctor Angelicus, non debuisset Mariam peccato aliquo actuali foedari: tunc enim iam Christo aliquid foret commune cum Belial, quod est cõtra Apostolum 2. Cor. 6. quam ratione probatã identitate Carnis Christi, & Mariæ, originalisque culpæ sceditate, grauitè preflit, & retorfit Salazar c. 26. à n. 4. Rem aliter sic cõfirmo. Longè scediùs caro originis labe corrumpitur, quã quouis peccato actuali mortali, nedum veniali. Sed hæc ex D. Thom. repugnant Mariæ propter identitatẽ Carnis cum Christo: ergo à fortiori illad originis peccatum repugnabit. Maior probatur: quia ab originali, mortis debitum, fomitis incurfio, affectus rebellatio est, etiam post gratiam: quæ tamen in statu innocentie condonatis actualibus non perdurant: ergo, &c. Id totum cõfirmat his verbis Vrbanus citatus: *Tu autem Deus, qui diues es in misericordia, dimittens originalia, & actualia, non propter meritum nostrum, sed propter nimiam charitatem, qua dilexisti nos: cum sic essemus mortui in peccatis, conuiuisti nos per tuam gratiam in Baptismo, animam à vetustate culpæ mundando, reatum eius soluendo; ac ipsum à pœna perpetua liberando: & propterea tibi, Domine, semper in populis confitebor. Verum tamen adhuc in carne mea, Domine, sentio incessanter etiam post Baptismum concupiscentiam illam carnis, quæ est fomes peccati, languor naturæ, tyrannus carnis, stimulus mortis, lex membrorum, repugnans legi mentis meæ, & captiuans me in lege peccati.* Ne autem putares hæc mala carnis ab actualibus peccatis, quæ supra etiam dixerat, deriuata fuisse; subdit statim: *In hoc autem confidero, & suspiro iustissimam condemnationis sententiam tuam, Deus, quam in Adam, & in eius posteris, ratione illius inobedientie protulisti, quod, videlicet, non est aliquis, si post Baptismum vixerit in sua carne, qui non ab huius hostili concupiscentia affligatur.* Sic caro ab originali, magis quã à quouis actuali peccato foeditur: vnde ab hoc Caro Christi scediùs cum Maria identificari videretur.

Salazar.

Vrban. IV.

1026.

Est radix actualium.

Vrban. IV.

Secundò, sic argumentor: Radix omnium actualium in nobis, vt plurimum, est peccatum originis: sed peccatũ quoduis est corruptionis aliqualis, & foeditatis causa: ergo magis originale peccatum foeditatẽ inducet, & corruptionem. Minorem dant omnes: probò cõsequentiã: quia id corrupens, vnde cætera corruptentia deriuantur, quasi in virtutẽ illorum omnium corruptelam videtur continere. Maiorem probat citatus Vrbanus ad illa verba: *Eccè in iniquitatibus conceptus sum, & efficaciter quidẽ, provt in subiecta materia dari potest: ergo ibi ita: in iniquitatibus, id est, originalibus, & actualibus conceptus sum: ne intelligas, Deus meus, qui gallo intelligentiam contulisti, quod ego intelligam dicere in parentum meorum originalibus, & actualibus me conceptum; cum credam, quod & eorum originalia deleueris in Baptismo; & ipsorum actualia mihi tu, Domine iuste Iudex, imputare non velis, nisi ipsorum actualium fuero imitator: quoniam tu dixisti, quod iniquitatem patris filius non portaret. Sed hæc est intentio mea, Deus: in iniquitatibus originalibus, & actualibus me conceptum; hoc est, in illa lege nostræ originis vitiosa, in qua omnes corrumpuntur,*

punitur, & nascimur in vtero, & ex vtero filij iræ tuæ: atque per traducem, libidinosã carnis concupiscentiã, etiam antequam peccemus, constituimur peccatores, atque ad actualia proniores. Sed, cum non sit nisi vnum, & solum originale peccatum, quod à parentibus trahitur, pro quo non baptizati paruuli damnantur, non me velis, Domine, arguere in favore, si plurali numero usus sum in hac parte dicendo, quod in originalibus, & actualibus sum conceptus: cum dixerim hoc pro eo, quod illud vnum originale peccatum plures habet effectus: & quia in illo vno originali peccato intelligi plura possunt, si quasi per membra singula diuidantur. Nolui verissimam, licet prolixam, tanti Pontificis sententiam intercidere: itaque Christus carnem magis infectam, & penitus de radice vitiatam ad corruptionem, sumeret à Matre, si hæc origine praua afficeretur, quã si pollueretur quouis actuali.

1027.

Per originali culpam magis congregantur omnibus peccatoribus.

Vrban. IV.

Tertiò: quia idẽ Christus nullam habet conuentionem ad Belial, quia est segregatus à peccatoribus, & purior cælis factus: atqui si carnem assumeret in matre originaliter infectã, magis coniungeretur peccatoribus omnibus; quã si quouis actuali foeditam sumeret: ergo. Cætera patet, probò minorem: quia, qui contraxit originale, à fortiore peccauit in Adamo: sed in illo, cũ omnibus peccatoribus peccatõ coniunctus fuit, ita vt omnibus immixtus, & coagulatus videretur: (quod in actualibus non euenit): ergo intentum. Acutè, & grauitè hoc scribit ibidem Sanctissimus Pontifex Vrbanus, sic supradictis subiungens: *Et maxime, quia in hoc plurali numero intelligo, sicut & tu ipse intelligis, singularitè, &c. Ita & ego, Domine mi colende, discendo pluraliter, in iniquitatibus originalibus, & actualibus me conceptum, intelligo dicere me conceptum de illo vno, & singulari originali peccato, in quo omnes in Adam peccauerunt, vt in materia, vel massa: nam in eo seminaliter omnes erant, quando ipse naturam corruptam humanam, & in illo vno homine, qui omnium nostrum fuit materia, & origo, omnes concupiscentialiter descendunt, & per propagationis successionem, & carnis concupiscentiam, occultè illa corruptio in posteris demigravit.* Itaque originale, in quo quisque concipitur, licet sit vnum reipsã; idẽ ex mente doctissimi Pontificis multiplex dici potest: quia in protoparente omnes permixti, dum singuli ab Adamo illud trahunt: hoc vnũ, in quo omnes copulabantur, quasi multiplex, singuli aliorum participes quodãmodo trahere videntur. Et quidem si nulla alia ratio daretur, ne Maria in Adamo peccaret, quã vt Christus magis à peccatoribus segregatus videretur, satis, sapèrque illa esset existimanda. Non itaque Christus carnem à Matre originaliter accipit præfoeditam, ne plũs cum peccatoribus in communi massa coniunctus, minùs à Belial seiungeretur. Quod optimè ex D. Paulo indecens putat Doctor Angelicus.

1028.

Belial qui sonat.

Et fortasse idẽ Dæmon in hoc loco vocatur Belial: quæ vox, vt cũ Hieronymo multi probant, significat, *abque ingo*: à particulã בל, id est, *abfque*, & לוי id est, *ingum*: quasi nihil magis ab obedientissimo Christo dissentiat, quã rebellis inobedientia. Vnde, cum nulla inobedientia scediùs appareat, quã illa, qua Adam, & in illo omnes, præceptum pomii vetiti transgressus est; eò magis à Belial, & eius mēbris Christus segregabitur, quò Maria, vnde carnem sumpsit, remotior ab Adam; inobedientiã cõstituitur. Inde ferè omnes Patres, obedientiam

obedientiam Virginis oppositam inobedientie protoparentum summoperè celebrarunt. Quòd si cũ aliis explices *Belial*, quã בל יאור, hoc est, *sine luce, tenebrosus*; vide, quæ fufissimè supra dixi de luce Mariana, deque fugatis ab eius Cõceptione tenebris: & videbis, quãdò longiùs Christus distet à Belial, dũ radicem omnium tenebrarũ, & totius caritatis causã, id est, peccatũ originale, vt ibi probauit, ab illa penitus remouit. Sũt qui Belial explicẽt, quã בל יאור, id est, *inuitus, improbitus*: vt dũ multa supra dixi de utilitatibus à pura Mariæ cõceptione nobis prouenientibus, intelligas, eò minùs Christo cum inuiti Belial conuenire, quò de innocentia vtiliorem nobis Patronam apparatit.

1029.

Maria pariter cur saltem originaliter peccare potuisset.

Oppones. Sicut de Mariæ sanguinibus, (sic ferè loquuntur Patres) id est, de eius carne, Christus est formatus: sic Maria de parentum sanguinibus formata fuit: ergo, sicut non oblat opinioni nostræ, quòd Maria in parentibus foedaretur, vt illã modò præseruatam, & purissimã celebremus; sic nõ oblatet in sententiã contrariã, quòd Caro Christi in Maria, originaliter saltem, præfoedaretur, vt ille à peccatoribus segregatus, & purissimus habeatur. Nego sequelã. Si enim hæc ratio aliquid cõcluderet, etiã probaret, non opus esse, vt Maria maiori sanctitate niteret, quã parentes: quod tamẽ est cõtra D. Thomam, & contra totã Ecclesiã, quæ neque veniali culpa Virginẽ fatetur maculatã. Ratio ergo diuersitatis est: quia decuit, vt Caro Christi, purior niteret, quã Caro Mariæ: vnde hæc nõquã in se, sed solũ in partibus foeda fuit: Christi verò Caro, nec in se, nec in parente debuit maculari.

1030.

Propositur obiectio.

Bernard.

Urgebis. Si decor, & dignitas Christi augetur, quòd caro in Matre, cui singulariter erat coniungendus, non macularetur; dignior etiã foret, si in auis, ab auis, & proavis nunquã foedaretur: hoc est falsum; idẽ enim reapte cautũ non est, & Christi maiores omnes sub originali macula, præter Mariam, constituimus: ergo & illud. Et quidem in re simili, huc collimabat D. Bernard. epist. illã 174. vbi ita: *Quid adhuc addendum his putatis hominibus? Vt honoretur, inquit, & conceptus, qui honorãdum præiuit partum: quoniã, si ille non præcessisset, nec iste esset, qui honoratur. Quid si alius propter eandem causam, utriusque Parentis eius festos honores afferat deferendos? Sed & de auis, & proavis id ipsũ posset pro simili causã quilibet flagitare: & si tenderetur in infinitũ: & festorũ non esset numerus.* Hoc argumentũ, ni ego fallor, tacitè vt illuderent, putarunt aliqui in Adamo, illesam quandã carnis particulam fuisse referuatã, quæ per traducẽ, vsque ad Mariam, & Christum omnibus labis immunis deduceretur. Vnde facilè responderent, neque Matrem, neque Filium à parentibus peccatoribus foedari, nec ab illorum indignã conditione dependere: a quibus solam intemeratam particulam desumpsere. Sed hoc insomnium est, & fictitium, planèque chimericum doctis existimatur.

1031.

Et dissoluitur.

Respondeo ergo, ad plenissimã Christi dignitatẽ, satis fuisse eius Matrem, & non auos præferuaridque duplici ex causã, altera ex parte Christi, altera ex parte Mariæ. Prima: quia Christus illud debebat sumere, quod erat curaturus; sed tamẽ sine iniuria Diuinitatis: sumpsit ergo carnẽ ipsam in prioribus foeditam, & sic peccatricem: sed in Matre iam purã, ne dedecus Matris in Filium, vt in simili faretur D. Thomas, redundaret: infamia enim originis, quò proximior, maior: sicut nobili-

tas parentũ singularis clariùs videtur filios afficere, quã nepotes. Hinc Ecclesia, vt obiter Bernardo respondeas, Mariæ cõdecorandã: iã nunc vtrũque illius parentem immediatum, Ioachimũ, & Annam, annuã festiuitate putat celebrandũ, superiores alios gradus non ita curans. Secunda causa ex parte Mariæ est: quia sic Christus etiã respexit honori suo, vt Matris priuilegio attenderet, vnde illam, & nõ alios speciali prerogatiuã puræ conceptionis ex puris creaturis singulariter voluit decoratam: nec ita gloriosa Deipara, si hoc priuilegium aliis esset commune. Robur huius rationis peto à Bernardo citato, vbi ad rem aliam, sed in mētem meã sic scribit: *Dico peperisse Virginem, nõ tamen partã à Virgine: alioqui, vbi erat prerogatiua Matris Domini, quã singulariter creditur exultare, & munere proli, & integritate carnis? Si tantundem dederis & Matri ipsius, nõ est hoc Virginem honorare, sed honori detrudere.* Sic in re nostra: Maria in carne parentũ purã nõ decorabatur, sed singularis phœnicis honorẽ amittebat. Non itaque est infamia Christi, si carnẽ in atavis sumat agrã, vt pote sanandam, de quo multa Chrysol. Serm. 143. quem lege omnindò: itẽ, vt singulare priuilegium Matri cõseruaret: at veniret minùs decẽs, si pariter agrã sumeret in Matre: auitus enim morbus curationi expedit, sicut materna salus cõuenit honori.

Bernard.

Chrysol.

1032.

Sap. 1. Originali culpã, plus quã aliã caro foedatur.

QVIA SINGVLARI MODO DEI FILIUS.] Ex eo, quòd modo singularissimo Deus in Maria nõ solũ anima, sed carne habitasset; eruit D. Thomas, non potuisse actuali peccato subiacere: & sic vult interpretandũ illud Sap. 1. n. 4. *In maculolam animam non introibit sapientia: nec habitabit in corpore subdito peccatis.* Expende mihi obiter, quã immeritò à contrariis fugillentur Authores nostri, quòd nonnulla sacra Oracula accõmodent Conceptioni, quæ illi apta nata videntur: cum Doctor Angelicus ad rem suam, hoc & alia pluscula, in tota hac quæst. optimo iure putarit deducenda. Ad rem. Locus Salomonis, dum Mariæ fauet, ex mente D. Thomæ sic explicandus: in cæteris sedẽ amoris suam, magis ratione animæ iustificata, quã ratione corporis, Deus collocat: at in Maria, etiam ratione corporis, cuius vterum singulariter impleuit, præcipuum charitatis thronũ sibi visus crexisse. Hinc iã sic arguo: Deus non solũ anima, sed etiã in carne Mariæ specialiter habitauit: ergo Maria vtròque sancta, & purissima proportionaliter esse debuit. Planũ id tũc sic: Ergo peccatũ illud, quod carnẽ magis foedauerit, alienus ab hac carne reputandũ: sed nullũ aliud id præstat turpiùs quã originale, vt n. 1025. probauit: igitur hoc à Maria maximè amouendum. Maior patet: quia, si corporis mundities corporeæ Verbi habitationi exigitur, id ab illo præcipuè tollendum, quod magis illam munditiem inquinaret. Minorem, in qua sola est difficultas, iterum sic ostendo.

1032.

Id probatur.

Peccatum originis, præterquam quòd cum cæteris, propriam animæ inurat maculam, tamẽ priuato iure corporis, quoad potest, foedit materiam, quod actualibus non ita conuenit: ergo intentum. Probatur hoc manifestè: quia labe hæc, è carne præfoeditã, & præcorruptã, animã in ortu suo, ex se naturaliter purã factã vnione coinquinat, & contaminat, vt omnes fatentur: ergo ipsa caro, quantum res patitur, foeditatem habebat sibi inditam: idẽ eleganter Vrbanus Papa toties citatus: *Quia concepti sumus illa vitiosa lege concipiendi, nobis ex*

Urban. IV.

peccato primi hominis occulte, & miserabiliter accidit: idcirco originalis peccati ex tua sustissima, Deus, sententia res sumus. *Nam quem admodum tu, Deus omnipotens, cognitor occultiorum, occultissimam gratiam Spiritus Sancti tui latenter infundis tuis fidelibus, & etiã parvulis in Baptismo: sic & homo ille, per quem originale peccatũ hoc intravit in mundum, in se omnes de stirpe sua veruos, occulta tibi, & sciditate sue libidinosa concupiscentia adeo tabefecit: quod anima à te, Deus, creata (sic legendum) usque corpori taliter tabefacto, maculatur, polluitur, & scidatur: sicut in vase non sincero vinum infusum, licet optimum, inficitur, & acefcit. Quod nõ ita capias, quasi peccatum originale, secundum suam rationem formalem, sit subiective in carne: id enim meritò negat D. Thom. 1. 2. q. 83. a. 1. utpote falsissimum: sed, quia semen, & caro per modum cuiusdam contagij, maculam illam animæ imprimere videtur: vnde ibidem ab ipso Angelico Doctore, instrumentalis causa spiritualis maculæ, pleno ore præfædata caro appellatur. Hoc ergo non leue est discrimen originalis culpæ ab actualibus: quod in his ab anima in carnem macula videtur deriuata: contra verò in illa. Non itaque aliunde plenius scidatur caro, quàm ab origine: ergo Deus singulari modo habitaturus non solum in anima, sed etiam in carne Maria, nauitius originis labæ, quàm actualæ qualibet præcaueret.*

D. Thom.

1034.

Soluitur objectione.

Dices, multò magis ad libidines, v. g. fornicationem, carnem esse instrumentũ peccati actualis. Sed respondeo, ut modò innēbam, in his casibus ita esse carnem actualium peccatorum instrumentum, ut tota macula ab anima prius liberè culpam volente deriuetur: at in peccato originis, ante animam caro fordida est in suo genere, animam deinde longè turpius scidatura: vnde in actualibus, instrumentum motum; in originali, instrumentum mouens, quod longè est scidius, videtur appellandum. Exemplo rem declaro. Adam integer in statu innocentia ore vsus est instrumento, ad pomum vetitum gulosè comedendum: hoc ipso ore si postea, amissa iam originali iustitia, ad similes actus vteretur; id vltimum nosceremus discriminis: quod in primo, ipse gulam excitauit, & osat in aliis, quod rebellantibus iam appetitionibus, ab ore auido, & gula inhiante excitaretur. Ecquem oris concursum iudices scidiorum? Ecquod gulæ scidius putes ministerium? dum mouent, an dum mouentur? Cæcus videat. Sic in re nostra. Iam verò de corpore, & anima Deiparæ à nulla vnquam labe præhabitata, fufissimè in superioribus disseruimus. Plurcula subiungemus.

1035.

Cant. 4. Maria quomodo sine macula dicatur.

ET ITA SIMPLICITER.] Pateat B. Thomas non posse constare elogium illud Marianum Cant. 4. *Tota pulchra es, amica mea, & macula non est in te.* si in Maria aliquod etiam peccatum veniale poneretur: vnde omninò ab illa remouendum serid, & meritò asseuerat. Et certè nescio, cur hinc tam securè originali maculæ addicta credatur, quæ veniali maculæ vel leuissimæ tradi non præsumitur: cum illa ad Incarnationis mysterij decentiam longè scidior denotetur. In Græco pro *macula* est *μῶν*: de qua voce grauitè, & falsè iam Salazar cap. 26. n. 15. Sic omnes Propugnatores Mariæ ab hoc maximè loco rem firmarunt, & fufissimè nuperrimus Perlin. Ego breuissimè, sed aliter locum examino. Suppono ergo ex mente absque dubio D. Thomæ, citata verba ex Cant. longè aliter Ec-

Salazar.

Perlin.

clesiæ, & cuius animæ, quàm Deiparæ venire accommodanda: illis enim in sensu mundatiuo, vt sic dicam; at Mariæ in sensu decantantur præseruatiuo. Probat: quia anima, saltem originaliter scidata, vel Ecclesia ex peccatoribus actualibus multis constans, tunc absque macula dicitur, quando à fordibus contractis per gratiam, & Christi Sanguinem mundatur, vt veniat absque macula, & ruga, desponsanda: aliàs nec munda esset, nec sine macula. At Maria hic munda, & sine macula appellatur: quia nunquam fordes passasi enim hæc non esset mens Angelici Doctoris, frustra hoc encomium Mariæ accommodaretur, ad ostendendam perpetuã illius ab omnibus actualibus innocentiam. Dicitur itaque Ecclesia: *Macula non est in te.* quia præhabitas iam delecti. Dicitur verò Mariæ: *Macula non est in te.* quia delendas nunquam habuisti. In sensu ergo præseruatiuo hæc verba à D. Thomæ necessariò accipiuntur, aliunde nihil probaturus. His positis, iam sic argumentor.

In sensu præseruatiuo vt sic, Maria *tota pulchra*, & absque macula appellatur: ergo ex toto, etiam quoad originem fuit præseruata. Probo consequentiam. Idè in sensu mundatiuo colligitur, Ecclesiam Christi Sanguine, non solum ab originali, sed etiam ab actualibus aliquorum membrorum sui fuisse mundatam: quia aliàs non esset in hoc sensu tota pulchra, si quauis macula originis, aut actus scidata relinqueretur: ergo eadem verba in sensu præseruatiuo erga Mariam, perinde se habebunt. Antecedens probatur ex omnibus illis Patribus, qui hæc verba solummodo volunt dicta ad animam, vel Ecclesiam, quando iam in Cælo triumphat: quasi ibi solummodo *tota pulchra* possit appellari, vbi solum datur plena mundities, & perfectissima purgatio à fordibus: quæ semper in hac vita, saltem leuissimè, solent commaculare. Hi sunt D. August. lib. 1. retract. cap. 29. lib. 2. cap. 18. D. Hier. lib. 3. aduersus Pelagianos, D. Bern. Serm. 38. in Cant. Beda ad hunc locum propriis Commentariis: quia, nimirum, non potest intelligi perfectè mundata, vbi, dum viuunt, aliquid fordis retinet, quod identidem de humana contrahitur fragilitate. Tunc sic: ergo nec Maria in sensu præseruatiuo, perfectè immaculata dici potuit, si quid vsquam originalis fordis contraxisset. Pater: quia, sicut plenam munditiam impedit næuus vel leuissimus: sic plenam præseruationem origo scidata impedit omninò. Confirmatur totum ex Augustino tomo 4. lib. 3. quæst. 4. vbi ita: *Ab omni vitio purum, solet Scriptura à uoluptatibus appellare.* Sed in hoc loco Maria à Septuaginta, ἀμωπος, id est, absque momo appellatur, dum dicunt: *Et momus non est in te.* Ergo in suo genere præseruante, sine vllo vitio intelligenda. Vide, quæ multa de hac re dixi in Cantico meo Dramatico.

Periocha Examini.

EX dictis in hoc Articulo, hæc nobis fufius veniunt elucidanda. Maria, in Matrem electa, condignè præparatur. Dei imaginem illam scidauit. Eius vel honor, vel infamia in Christum deriuatur. Culpam originis, tanquam vitiorum radicem, cuitauit. Obedientia Printeps, in Adamo non rebellauit. Dei thronus est, purissimus ad delicias.

1036.

Idem præteritur.

August. Hieron. Bernard. Beda.

ANTHOLOGIA XVI

Maria in Matrem electa condignè præparatur.

§. I.

Quàm aliter homo, & Deus soleant sibi instrumenta comparare: & quàm sedulo Deipara disponatur.

1037.

Homo cur instrumentis aptis indigeat.

OC est humanæ, à diuinæ maiestatis conditione, in eligendis instrumentis, discrimen maximum, dum homo semper ex se aptissimum, Deus verò ineptum ex se apparat ministerium: quod ille assumpti instrumenti indiget efficacia, hic verò efficaciam instrumento attribuit assumendo. Indiget homo adiutorio, & auxilium à ministris mutuatur; at Deus plusquàm satis sibi sufficiens, auxilium à ministris non requirit: ille ministros supponit; hic componit: ille parata comparat indigus; hic assumenda instrumenta præparat beneficus. Quæsiturus Abraham nuptias Isaac suo, expedit seruum quem in Mesopotamiam. Sed quem seruum? *Dixitque ad seruum seniorum domus sua.* Genes. 24. num. 1. Difficilis erat via, longis, & laboriosis itineribus peragenda, cui robustus iuuenis, ætas integra aptior videbatur: cur ergo præmittatur vetulus fatigatus, ipso, etsi non alio, senectutis morbo affectus molestissimo? Quid, sanctissime Patriarcha, conseni tuo non parcis? Quid dilecto non consulis Procuratori? Maulelet, credo, Abraham florenti iuueni negotium committere, si posset, Eliescrique suo adimere id laboris: non tamen iuueni poterat dare, quæ tanta expeditioni erant necessaria, scilicet, mentem, consilium, rationem, quæ senem prudentissimum decorabant: homo erat, nec tam instrumenta negotiis apta facit, quàm facta eligit. Ferat senex laborem, quia, de prudentia negotio efficacior. Oleaster ibi: *Docet, ardua negotia, non nisi senioribus, & præcipuis domus esse committenda, maxime ea, in quibus prudentia opus est: licet enim ad iter conficiendum, aptiores iuuenes videantur; si tamen negotium discretionem eget, eis dimissis, seniores mittendi sunt.* Aliunde ergo iam à Deo, & ab experientia edoctus senex, ministrat Abrahamo, qui has dotes iuueni alicui è suis indere non poterat.

Genes. 24.

Oleast.

1038.

Percepta somnij sui explicatione, Pharao pe-

nè ad coronam, euehit Iosephum, & alendæ Ægypti, moderandique imperij committit rationes: subditque causam: *Nam quid inuenire poterimus talem virum, qui spiritu Dei plenus sit?* Genes. 41. num. 38. Non noverat tunc Pharao verum Deum, nec immissi spiritus sanctitatem satis percalebat: Iosephum, quauis excellentiorem; tamen quasi vnum ab Ægyptiis Magis, & somniorum coniectoris reputabat. Vnde ergo Monarcha potentissimus, & vt gentis illius ingenium ferebat, fastuosissimus; posse similem inuenire in propriis, aut in alienis provinciis desperabat? Quia, licet se Regem, hominem tamen agnoscebat: & quidquid illud erat spiritus, non tam fieri, quàm factum assumi posse ab ipso intelligebat. Meritò igitur de meliori alio inueniendo dubius, inuentum retinet: ne forte impos condendi ministri apti, dimisso inuento, & quæsito non dato, ieiunaret. Nouerint Reges nullis suis viribus dotes ministro infundendas; vt prudenter aliunde dotatos eligant in officia: quod hodie minus attendi, piè politicus hic queritur Oleaster: *Quos Deus euehit, exaltet Princeps: multi enim sunt, quibus Deus optimas dotes dedit, quos Principes non curant, & inhabiles loco eorum subrogant.* Est, subrogent, subrogent ineptos: dum enim illos reddere non possunt aptiores, eisdem, sibi que ruinam apparabunt. Sed de hoc alibi. Redeo ad scopum.

Genes. 41.

Rex aptos ministros eligat.

Oleast.

1039.

Solus est Deus, qui inepta ex se sumens instrumenta, reddit aptissima: & aliunde inutilia, scopo destinato, excolit efficacia: ipse dotes, ipse virtutem infundit, quibus ministerium optime obeatur. Missurus Christus Apostolos Orbem conuersuros, ait illis: *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Matth. 28. num. 19. Quo non apparatu, qua non pompa apud gentes, falsè sanctificationis ministeria apparabantur? Mirum est lectu. Cur ergo verissimam sanctificationem suam Christus, pauculis verbis, pauciori aqua, & tam absque strepitu committit? Cur commouendis assuetarum superstitioni operose, gentium animis, operosum aliquod ministerium non assumitur? Cur simplex instrumentum, multiplici gratia negotio apparatur? Respondet elegantissimè Tertul. lib. de Baptismo, cap. 2. *Nihil adeo est, quod obduret mentes hominum, quàm simplicitas diuinorum operum, quæ in actu videntur; & magnificentia, quæ in effectu promittitur: vt hic quoque, quoniam tanta simplicitate, sine pompa, sine apparatu nouo aliquo, denique sine sumptu, homo in aqua demissus, & inter pauca verba iunctus, non multò, vel nihilo mundior resurgit: eo incredibilis existimetur consecratus.*

Deus instrumentis ineptis tribuit efficaciam.

Matth. 28.

Et inde verum Deum probatur.

consecratus

consecutio æternitatis. Mentior, si non è contrario I dolorum solennia, vel arcana, de suggestu, & apparatusu, deque sumptu, fidem, & auctoritatem sibi extruunt. Proh misera incredulitas, qua denegas Deo proprietates suas, simplicitatem, & potestatem. Hæc est enim Dei proprietates, ut simplici instrumento mira possit, vipote cui inepto aliunde virtutem & efficaciam communicat, non tam dotes eius supponens, quam has illi apponens, vt electum ministerio adaptetur.

1040. Hinc Apostolus: Quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, ut confundat sapientes: & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia. 1. Corinth. 1. n. 27.

1. Cor. 1. Id explicatur.

Verba intellectu facilia visa cæteris, quæ tamen mihi aliquid adhuc ingerunt difficultatis: si enim fortia sunt, si sapientia, quomodo per stultitiam, & infirmitatem superantur? Quis stultus, quid infirmus in illa poterunt, tanquam excellentiores: quibus necessarîo cedunt de excellentia? An non est implicatio in terminis, si mala bonis præstare asseuerentur: Certe foret, si mala permanerent, si in longè meliora non mutarentur: sed, dum à Deo in instrumenta assumuntur, iam fit fragilitas, fortissima: iam prudentissima redditur stulticia, vt merito fortia, & sapientia omnia humana ab illis confundantur. Hæc est agentis summa potentia, vt ignaum aliàs instrumentum corroboret, & aptet: vnde culex vltra elephan- tem proueniat formidabilior. Tertull. citatus: Stulta mundi elegit Deus, ut confundat sapientiam eius; & prædifficilia penes homines, facilia penes Deum: nam, si Deus, & sapiens, & potens, quod etiam prætereuntes eum non negant; merito in aduersariis sapientie, potentieq; id est, in stultitiâ, & impossibilitate, materias operationis suæ instituit: quoniam virtus omnis, ex his causam accipit, à quibus prouocatur. Pende vltima verba, quæ alibi paulò aliter explicabo. Virtus, & potentia inde causam asserit, & robustius ostentat: vnde impotentia, & fragilitatis argui, & oppugnari videbatur. Arguitur ab incredulis Dei potentia, quod debile sibi apparet instrumentum: at inde potentior comprobatur, quod illud sic roboret, vt peragendo cernatur efficacissimum.

Tertull.

1041. Colaphizantem spiritum, id est, vel morbidos affectus, vel irruentes, & penè obruentes hominum persecutiones passus Paulus, enixè à Deo rogat medicinam: à quo tamen audit: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. 2. Corinth. 12. num. 9. Quo deinde sic contentus degit Apostolus, vt subdat: Propter quod placeo mihi in infirmitatibus, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo: cum enim infirmor, tunc potens sum. num. 10. Illa virtus, quæ in infirmitate perficitur, non erat virtus Pauli, sed virtus Dei: idèd expressè aliqui ex Græco legunt: Nam virtus mea, &c. Ast vnde, inquis, diuina virtus ab Apostoli laboribus perficitur? Quomodo Deus ab hominum infirmitate roboratur? Non perficitur quidem intrinsecè: sed idèd perfici dicitur, quia extrinsecè perfectior quodammodo exhibetur: nimirum, ex his causam accipit, vnde prouocatur: nam, quod debiliora sunt instrumenta, quæ roborat; robustiorem suam virtutem, & potentiam manifestat, quæ non egeat paratis, sed præparet instrumenta: vnde & Apostolus tunc magis potentior, cum infirmior magis: quia præparantes se dotes agnoscebat. D.

Et confirmatur.

1. Cor. 12.

Chrylost. homil. 1. ad pop. Antioch. Cum dixisset: Datus est mihi Angelus, Satana, qui me colaphizat, &c. & continuas propterea tentationes demonstrasset, intulit: Propter quod ter Dominum rogavi, ut à me discederet, & dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus mea in infirmitate perficitur. Tunc mea, inquit, potentia demonstratur, quando vos in imbecillitate estis: & per vos, qui videntur esse debiles, predicationis verbum augetur, & ubique dispergitur. Et oculatissimè, non tam dicuntur esse, quam videri debiles: videbantur enim tales de innata conditionis fragilitate: at non tales reapse erant, de occultis gratiæ dotibus fragilitatem initam roborantibus.

Chrylost.

Madianitas cuersurus Gedeon, audit à Deo, vt maiorem partem exercitus dimittat: quo facto, iubentur deinde milites ad fluuium, de potus tenore indolem propalaturi: eliguntur, qui instar canum, linguâ lambebant aquas: iis dimissis iterum, qui aquas curuatis genibus bibebant: subditque Dominus: Intrecenis viris, qui lambuerunt aquas, liberabo vos. Iud. 7. num. item 7. Et cur ita? Quia trecenti isti ignauissimam indolem, & animos degeneres ostendebant: sicut enim canes Nili metu crocodilorum raptim ad aquas properant, fugientes lambunt, ne paululum immorati, aquatilibus monstis præda fiant: sic isti pauido animo, corde trepido, ingruentium hostium impetum cauentes, aquam lambebant: qui verò curuatis genibus fluuiio insidebant, siti de hostium despectu, placidè seruietes, eo ipso virtutem generosiores ostentabant. Maluit ergo Deus vilia assumere instrumenta, quæ ipse deinde robore addito præpararet; quàm aliunde assumere præparata. Iosephus lib. 5. Antiq. cap. 8. Cum fecisset Gedeon secundum præceptum Dei; trecenti viri inueniunt sunt manibus præ metu aquam sumentes confusè. Debeo hanc explicationem erudito Ramirezio in suo Pentacontarcho. Ergo manu ad os proiiciente aquam lambentes num. 6. idque præ metu, à Deo deinde ita roborantur, vt certamini se darent, gladio etiam peracturi, si præciperentur, quod facibus, & tubis peregerunt. Idèd Dominus ad Iobum cap. 38. n. 13. Nunquid, &c. tenuisti concutiens extrema terra, & excussisti impios ex ea? Cur enim extrema maximè concutiuntur, vt ab omni terra impij excutiantur: nisi, quia extremos & viliore homines roborauit Deus, per quos iniqua Orbis potentia exularet? Benè D. Anthon. de Padua Dom. 13. post Trinit. Dominus extrema terra tenuit, cum infirmis, & abiecta elegit, vt fortia per ipsa confunderet.

1042.

Ignauissimos milites Deum roborat.

Iud. 7.

Ioseph.

Ramirez.

Iob 38.

Anth. Pad.

1043.

Matth. 4. Quod in finem instrumentum è se; id è Deo aptum.

citis piscatores: è vobis ergo in egregiam potentiam meam pompam hominum piscatores efformabo: vt quò de se ineptius, èd sit mihi gloriosius instrumentum: qui operibus meis non tam Patronos requiro, quàm ministros, & eos, quibus ipsemet proportionatam electioni tribuam virtutem. Idèd aptè Helychius Ierosol. apud Photium cod. 269. de vocatione Apostolorum: Mendicos, & indoctos Christus elegit: ipsa sapientia Patronos non querit, sed ministros: nemo dat quidquam illi: ab ipsa autem omnes omnia accipimus. Sic potentiam suam manifestat, dum ineptissimis efficacissimam expedit aptitudinem.

Helych.

1044.

Id in se ostendit Christus.

Id ipsum in gestis suis, inque propriis passionibus ostendit Dominus. Sunt grauius iuxta, & obscura in hanc rem verba Tertulliani lib. de Car. Christi, cap. 5. Natus est Dei Filius, non pudet, quia pudendum est. Et mortuus est Dei Filius, profusum credibile est, quia ineptum est. Et sepultus resurrexit, certum est, quia impossibile est. Quasi dicat: Humana natiuitas, quæ ex se ruborem Diuinitati posse conciliare videbatur, eo ipso mihi non est pudori, dum illam profiteor, quòd sciam de charitate susceptam. Credo Deum mortuum vitam nobis irrogandæ: quia, quò de se ineptius instrumentum mors ad vitam, èd credibilius veniat vsurpatum. Sicut inde diuina resurrectio certa comprobatur: quia illa humanis viribus venit impossibilis. Neque enim credibile est, operari Deum, nisi roborans, & præparans sibi inepta instrumenta; nec aliquid magis dignum pro certo illi tribuendum, quàm quod humanæ industria putatur impossibile. Meritò Didymus in Catena Græca, ad cap. 3. Iob, de Verbo incarnato Dæmonem superante sic concludit: Neque enim decebat, sola Diuinitate, eum, qui mortis imperium habebat, Diabolum debellari: sed operâ templi Verbi, quod ex semine factum est eius, quem decipit Diabolus: insolenter enim improbus Dæmon gloriatus esset, si à nuda Diuinitate captus, & superatus fuisset. Quasi id maximè doleat Dæmon, quòd imbellè aliàs carnis instrumentum, contra Tartareas potestates sic armaret Deus, sic roboraret electum, vt ipsa ignominiosius iam contererentur.

Didym.

1045.

Maria condignè præparata.

Ex his omnibus aperte ostenditur, quàm solet prouidè Deus instrumenta sibi præparare, & quàm magnam ostendendæ gloriæ suæ partem in eo collocet: cum propterea vilia vtpurimum assumat, vt potentiam, & maiestatem suam, in hoc præparationis genere exhibeat manifestius. Vide ergo, quàm ineptum ex se foemina instrumentum Verbo struendo in carne, peccato destruendo: & agnosces necessarîo, èd excellentius per gratiam præparatam Mariam, quò degebat abiectius per conditionem naturalem. In summum opus electa Virgo, idque solum per gratiam attingendum; summam, quæ sub Christo capi potest, gratiam requirebat. Gloriatur Deus in eo, quòd ipse sibi condigna præparet instrumenta: quàm condignè igitur præpararet Mariam, quæ in gloriæ pompam, ad instrumentum eligitur illius operis, quòd possibilibus omnibus supereminet? Do tantum D. Thom. Valen. Conc. 3. de Nat. Virg. vbi ita de Deo: Et licet omnia velit, vel agat conformiter ad suam sapientiam, sicut scriptum est: Omnia in sapientia fecisti Domine, non tamen sapientia regulatur, sed in se ipsa recta est, sicut ait Ps. Iudicia Dei

Thom. Val.

vera, iustificata in semet ipsa. Vnde propter hoc Apostolus ait: Operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ: nos autem non sic, sed secundum voluntatem consilij nostri, id est, nostro consilio regulatam. Hæc est summa illa libertas diuina voluntatis, vt quidquid velit, eo ipso, quòd ab ipsa volutum est, iustum sit & bonum. Vnde Deus non vult aliquid, quia bonum; sed idèd bonum, quia volutum. Hæc secunda differentia, quia nos cum eligimus, attendimus perfectionem, & sufficientiam rei, quam eligimus ad officium, vel dignitatem: exemplum in Duce, & in Episcopo: sed Deus non sic; sed eligendo, facit illum idoneum, & dignum, & capacem officij, &c. Ex istis colligitur, quòd sicut Deus eligendo aliquem ad Apostolatam, vel prophetiam, fecit dignum Apostolum, & idoneum Prophetam: sic & eligendo Virginem, fecit eam idoneam Matrem suam. Vbi deinde fufissimè Deiparæ innocentiam, & non solum à originis culpa, sed etiam à fomite celebrat præseruatam: quasi hoc redemptionis nostræ instrumentum è se inhabile; minùs tamen decenter à Deo credatur præparatum; nisi sub originali iustitia conderetur.

Decorative separator line.

S. II.

Gloriosa Dei instrumenta penè deificata condecorantur.

ON dotibus vtunque, sed illis plane eximiis, apparat Deus instrumenta illa, quæ excellentibus operibus eligit peragendis: inde est, vt cum creaturam rationalem assumit in opus aliquod excellens, illam non vtunque comat; sed penè ad Diuinitatem euehere videatur: quasi vicario instrumento tribuens per gratiam, quòd ipse principalis Author retinet per naturam. Cæcus ergo, qui non viderit possibilem omnem Diuinitatis participationem Deiparæ communicatam, quam fatemur ad opus possibilem omnium præcellentius electam peragendum. Sed, quoniam de Diuinitate participata in Cantico Tropologico non semel, fusè dixi: hinc tantummodo pauca aptiora in rem præsentem congerenda. Formatur è luto Adam, & vitam accepturus à Deo, in facie perflatur: Et inspirauit in faciem eius spiraculum vite. Genes. 2. num. 7. Sed, cur animandus totus Adam, in sola facie diuinum illum spiritum participat: Cur non vbi- que perfunditur, qui vitam erat vndique exhibiturus? Respondet Philo lib. 1. Allegor. Quemadmodum principalis pars corporis est facies: ita anima pars principalis est mens: hanc solum inspirat Deus: alias hoc honore non dignatur, sensum, & ratiocinationem, gignendique vim: nam hæc secundum locum obtinent. A quo igitur hæc quoque inspirantur? Dubio procul à mente: quidquid enim hæc accipit à Deo, brutis anima partibus comunicat: quo fit, vt mens animetur à Deo; brutum verò, quòd inest anima, à mente: est enim mens tanquàm Deus partis bruta: & idèd Moysen quoque, Scriptura non grauatur Deum Pharaonis dicere. Itaque foris in facie exprimitur, quòd intus in mète peragitur: voluitque Dominus, vt homo, qua ratione posset, Deus etiã foret: & aliquid illi

1046.

Insi quodammodo Diuinitatis participes.

Genes. 2.

Hominis dignitas.

Philo.

illi inesset, quod cætera, tanquam diuinum, aspicerent, & suspicerent: mentemque eius, quo instrumento cætera gubernat, diuino quodam corroborat honore. At qua non pretiosiori gratia Matrem bearet, qua, tanquam instrumento, Redemptorem edente, omnibus nobis gratiam communicat?

1047. Gencl. 1.

Homo penè Deum creatur.

Producto, & animato iam homini traduntur omnia, vno tantummodo *scilicet boni, & mali* ligno interdicto, Gencl. 2. n. 17. Nimirum, symbolum erat hæc arbor visibilis creatura, qua ad bonum, & malum vti possumus, quæ si sensum delectat, corrumpit mentem. Sed, quis non addubitet, cur visibilis creaturæ vñs homini interdicitur, qui à Deo, tanquam Vicarius, & visibilium omnium Proconsul cõstituitur: Cur si visibilium omnium conditur instrumentum gubernandum, in ipso statim initio, à visibilium commercio separatur? Scilicet, vt bonis operibus in Diuinitate participata corroboratus, postea sine periculo easdem posset creaturas visibiles, in rebus quidem licitis pertractare. D. Maximus Monachus apud Phot. cod. 192. post multa, in hanc mentem, alibi danda, in rem præsentem sic concludit: *Vt prius (quod par erat) per gratie participationem, propriam suam imaginem cognoscens, & impertitam gratis immortalitatem ad incorruptionem, & immutabilitatem firmatus, ac velut Deus iam per Deificationem factus, Dei opera cum ipso Deo contempleretur; nullòque ab eis accepto detrimento, earundem notitiam consequeretur: per gratiam quidem Deum potius, quam homo existimandus.* Miserum Adamum! nam, dum affectat per superbam impudentiam rapere Diuinitatem, vltro datam amittit; & Dei piissimè eundem deificare affectantis iram excitauit: dumque thronum super omnia præsumit ponere, dominatum, quem habuit inter omnia, iugulauit. Sed tu considera, an, qui gubernandis visibilibus Adamum sub intimæ Diuinitatis participatione creauit; Mariam imperandis Angelis sub peccato voluerit conceptam.

Maxim.

1048.

Roman. 9.

Iustus, si non super omnes, at inter omnes, Deus.

Loquebatur de Iudæis Paulus ad Romanos, subdens: *Quorum Patres, ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula.* cap. 9. n. 5. Sed, quorsum, inquis, qui expressè Deus prædicatur, quòd sit *super omnia*, tanquam nouo additamento commendatur? Quis Deum audiret, qui non super omnia esse tacitus intelligeret? Voluit Apostolus stupendam Diuinitatis subdiuisionem inculcare: id enim affectat Deus, vt ipse super omnia, & super hominem Deus: at homo non super, sed inter omnia Deus habeatur. Quasi non posset homo condignus creaturarum omnium præses, & impetij minister subrogari: nisi à Deo sic decoratus, vt Diuinitatis particeps videretur. D. Gregorius Magnus homil. 8. in Ezechiel. *Qui nuncupatiue dicitur, Deus inter omnia: qui verò essentialiter Deus super omnia est: vt ergo ostenderet, Christum naturaliter Deum; non hunc Deum tantummodo, sed Deum super omnia esse memorauit: quia & electus quisque, sicut præmissimus, vel in exemplo iustitia proungando positus, dici Deum potest; sed inter omnia, quoniam nuncupatiue Deus: Christus autem Deus est super omnia, quia naturaliter Deus. Quem ergo Paulus Deum super omnia; hunc Ezechiel Prophetam Deum sublimem nominat. Pul-*

Greg. Mag.

Reges vnde humilitatem discere debeant.

chra gnome: vt & Dei liberalitas in communicanda, vt expedit, Diuinitate; & iusti Magistratus humilitas declaretur: sic enim iste Deus, vt alios homines, quos tanquam supremi Numinis instrumentum gubernat, æqualis sibi conditionis recognoscere teneatur. Recole nunc, quod supra per plures paginas de Maria, non inter omnes, disputauit: & inferes necessariò excellentissimam Diuinitatis participationem ab ipsa origine comparasse: quæ indidem in Deiparam, & redemptionis instrumentum formabatur.

Nihil magis similius, nihil magis idem cum alio, quam filius cum patre. Hinc dubitauit aliquando, cur inter beatas illas virtutum dotes, quas Christus apud Matthæum celebrauit, pacificis maximoperè diuina filiatio concedatur? *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* cap. 5. n. 9. Quid enim habet hæc pax, plusquam beatitudines cæteræ, quo tantam filiatiõnem promeretur? Nimirum, per hanc pacem conamur in nobis vtrunque hominem interiorem, scilicet, & exteriorem ad vnitatem reducere: indèque simplicitatem quandam, quæ Dei præcipua est notio, sortiri. Quidni ergo iam penè Dij, Deoque simillimi, eiusdem optimo iure filij appellemur? D. Gregorius Nicanus tract. de Beat. fusus de hac re: deinde sic subdit: *Vbi interstitium vtiuositatis ex ea, qua in nobis est, s. pè exemptum fuerit; duo illi, contemperatione meliori coalescentes, vnus existunt. Quoniam igitur simplex, & non compositum esse diuinum Nomen, & effingi, atque simulari non posse creditur: cum humanum quoque genus dupla compositioni per talem pacificationem exemptum fuerit, &c. tunc verè conformatur, ac rata beatitudo fit: ac tales propriè filij Dei dicuntur.* Quia penè diuinæ virtutis est interior homo, qui vt Deo ministret, exteriorem sibi subiiciens copulauit. Et non prodiret Maria penè Dea, absque vitiositatis interstitio, absque fomitibus rebellionem, vtroque homine originali iustitia colligato: quæ amouenda inimicitiarum mater, & copulanda humanitati Verbo edebatur.

1049.

Pacis intima dignitas.

Matth. 5.

Greg. Nic.

1050.

Psal. 45.

Christus nomina sua in suis tribuit.

Paulin.

De Verbo diuino, quod per incarnationem peculiari quodam titulo nostrum est, locutus Propheta, sic faustus euangelizat: *Deus noster refugium, & virtus, adiutor in tribulationibus.* Psal. 45. n. 2. Vocatur hic Deus noster, id est, Christus, passim in sacris Literis, (vt ferè omnes adnotarunt,) brachium, dextera, & virtus Dei Patris: vnde ergo hominum non solum adiutor; sed virtus appellatur? Vt, nimirum, hac ratione iustos suos, quos egregiis eligit facinoribus faciendis, communicata quodammodo Diuinitate condecoraret: nec enim poterant non haberi Dij, qui virtutem Dei habere dicebantur. Inuebat rem acutè D. Paulinus epist. 4. *Sic honori suo implicans suos, propè omnia nobis, etiam nomina sua communicauit: vt virtus Dei dicitur, ita & nobis virtus esse dignatur: Deus enim noster, refugium, & virtus.* Implicamur, & connectimur cum Christo in honoris participatione: ipse Deus est, quia virtus est Dei: nos Dij erimus, quia ipsummet, tanquam virtutem nostram, possidemus: dedecet enim virtutem Dei dari instrumento, cui Diuinitatis iura, quoad fieri possit, non concedantur. Denique, dum fit virtus nostra, etiam nobis visus nomen suum communicare, vt deinde virtutes Dei, & robustissima eius instrumenta

instrumenta appellemur: quam mentem latius fuit in Cantico prolecutus. Addo vnum verbum de nominis communicatione.

1051. March. 16.

idem probatur.

Ambros.

Petri laus.

Anast. Bibl.

Cerda.

1052.

De eodem Petro.

Iobius.

Ob eximiam fidei contestationem audit Petrus a Christo: *Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam.* Matth. 16. num. 18. Sed, si Christus petra est, & Ecclesiæ totius fundamentum; cur Petrus pariter fundamentalis petra nuncupabitur? Sit instrumentum præcipuum tanti ædificij, qui supremi Architecti Vicarius designatur: sed, cur in tantum honoris euehatur, vt quasi ad æqualitatem eiusdem nominis particeps decoretur? Quia, nimirum, humilis piscator, & de se, vt dixi, ineptissimus minister in tantum opus, dum à Deo eligitur, sic promouetur: vt cum principali agente Christo Deo, de operis efficacia, deque nominis gloria componi videatur. D. Ambrosius Serm. 47. ad hunc locum: *Petra dicitur, eo quòd primus in nationibus fidei fundamenta posuerit, & tanquam saxum immobile, totius operis Christiani compagem, molemq; contineat. Petra ergo pro deuotione Petrus dicitur, & petra per virtutem Dominus nuncupatur, &c. Rectè consortium meretur nominis, qui consortium meretur & operis.* Sic gloriose à Christo Petrus apparatus Ecclesiæ construendæ: vide, quantò gloriosius Maria à Deo pararetur, quæ construendo Christo emittebatur. Subdo verba Anastasij Biblioth. de morte S. Martini, vbi eius sepulcrum sic describit: *Positum est autem in tumulis Sanctorum extra muros Chersonitarum ciuitatis, quasi stadio vno; in pretiosissimo & reuerentissimo templo sanctissima, & præ omnibus Sanctis colenda, castissima, & immaculata, perbenedicta, gloriosissima, & excellentissima omnium creaturarum, gratia plenissima, gaudium facientis, & tribuentis Domina nostra, propriè natura, & veritate solius Dei Genitricis, semper Virginis Mariæ.* Affert hunc Cerda Aduers. 7. num. 3. & subdit: *Videant cum hoc elogio, stare non posse peccata originis.* Et meritò: neque enim Conceptio illa tanti gaudij instrumentum, quæque gaudij nunciauit, & tribuit vniuerso Orbi, sub peccati mœstitia oriri potuit: neque gratiis plenissima, & omnium creaturarum excellentissima, Angelis, & Protoparentibus deterior in origine iudicanda. Sed immoremur adhuc in Petro.

Immissam ab Eucharistia, id est, Christo sacramentato nobis soliditatem commendaui in Cantico, quòd Prophetæ Elias, & Eliseus aquas scinderent, vt transitus per siccum præberetur: at Christus aquas calcaret instabilem elementi conditionem corroborans, quòd melius sic redditum soliditatem ponderis gestare posset. Pulchrè ibi adductus Iobius apud Photium cod. 222. *Iordanes, & mare rubrum Moysè quidem, atque Elia, & Eliseo transeuntibus, diuiduntur, tunc præceptum Domini illis impostum reuerentia: natura enim opus est pondere iniecto aquam scindi, ac discedere, vt sic per miraculum ab ipsis patratum, nihilo præstantior natura redderetur. Dominico vero pede calcante, iam non amplius pelagus natura sua fruiens diuiditur: sed supra naturam sui, continuatione seruata subseruit Domino se ipso validius effectum. Igitur mare imbecillitatis sua obitum, naturam non abnegat, verum miraculo rætena continuationis, Domini tantum eam*

Pintus de Concept. B.M.V.

*esse ambulationem manifestè declarat. Certè Domini tantum est ea ambulatio, si propriam virtutem consideres: sed, si communicatam gratiam attendis, Petrus etiam diuinum istum ambulandi tenorem participauit: & meretur diuinæ dotis consortium, qui diuini operis consortium promeretur. Etiam ad tactum Petri, se ipso melius efficitur elementum: vt Apostolus, qui Vicarius, & præcipuum Christi eligitur instrumentum, deificatus per omnia conspiciatur. Ambrosius supra citatus: *Credis fide etiam inter undas solidam inuenire vestigium; iactetur licet fluctibus mare, venis pelagus conturbetur: non tamen turbatur Petri semita, qua ducit ad Dominum. Ambulat igitur super aquas Petrus, & sub pedibus eius mollis unda non cedit. Legimus in veteri Testamento, filios Israël per mare rubrum siccis itineribus ambulasse, & ad securitatem gradientium, ne laboretur unda, in soliditatem quandam eam fuisse mutatam. Quanto hic melius, vbi ambulante Petro, nec mutatur unda, nec labitur, nec solidatur aqua, nec refugit? Melius, inquam, est, vbi eadem unda, qua fluctuat, & sustentat: vbi idem gurges, qui mergitur, & famulatur. Illic vt portaretur per mare populus Israël, meatum suum natura perdidit: hic portatur in aquis Petrus, cursum suum fluentia non perdidit. Non potuit in tantum ministerium electus Diuinitatis dotes non participare.**

Ambros.

1053.

Maria electio.

Thom. Val.

Audi nunc quàm grauitè D. Thomas Valentinus in fine superioris tituli citatus Mariæ electionem expendat, ad illud Prouerb. 8. num. 23. *Ab aeterno ordinata sum.* vbi ita planè theologicè: *Non videtur ad magnam Virginis laudem pertinere, quòd dicitur in themate: hoc enim omnibus non modò Sanctis; sed omnibus creaturis commune est: quiddid enim in tempore factum est, ab aeterno, in illo exemplari, & prototypo, Verbo diuino, ordinatum est: & sic ordinatum est ab aeterno, sic ad extra in tempore formatum, &c. Quid ergo magnum dicitur de Virgine: Ab aeterno ordinata sum? Hoc ex dicendis magis patebit. Sed pro nunc breuiter dicimus, quòd, licet in Dei electione non sit ordo temporis; quia omnia ab aeterno sunt electa: est tamen ordo dignitatis: nam quidam electi sunt ad maiorem gradum, & dignitatem, quàm alij. Vnde Virgo dicitur singulariter ordinata, & electa: non, quia sola, non quia prius fuit electa: sed, quia electa est ad maximum, & singularem dignitatem: propter quòd de illa canit Ecclesia: *Elegit eam Deus, & prælegit eam.* Vbi deinde fusè, vt dixi, originalem innocentiam, & fomitibus præseruationem, huic tantæ electioni respondiisse apertè probat. Et meritò: qui enim ordinaria instrumenta sua solet deificare, maximum hoc,*

& optimum instrumentum tale condidit, vt excellentissimo modo, id est, ab origine Diuinitatem spirare videretur.

* * *

§. III.

Peccatum ad nihilum nos redigit: etiam condonatum relinquit ignauiores.

1054.

Peccator ad nihilum reduci-

ED aliunde ex hoc Prouerbiorum loco, qui ex totius Ecclesiæ consensu tribuitur Mariæ, efformo in rem præsentem argumentum. Virgo ab æterno in Matrem Dei eligitur, & vt supra probaui, non aliter futura in id produciatur. Pende ergo, nihil maioris excellentiæ, nihil operationis excellentioris puræ creaturæ posse conuenire: an non dedecet hoc pondus immensum honoris, in quodam abiectissimo nihilo fundari? An non dedecet hanc tantam efficientiam ibi inchoari, vnde postea ad generosa quæuis opera ignauior redderetur? Certè per culpam primam ad nihilum quoddam infame Deipara redigeretur: & licet statim condonaretur culpa per gratiam; adhuc tamen non solum indigniorem, sed etiam ignauioiorem redderet, ad excellentiam quæuis ministeria. Vtrunque peccati effectum confirmo breuiter, vt inde præsens ratiuncula neruosiore intelligatur. Vt autem membrum prius paulò speciosius pertractetur, nota, hinc maximè peccatoris perditionem miserabilem, quòd termini, à quo, scilicet, & ad quem, inter quos illa exercetur, vltimam infamæ alicuius perditionis lineam attingunt. Cætera perditæ, aliis pereunt: peccator ipse sibi metipsum perit: cætera aliis extrahuntur, sibi ipsi extrahitur peccator: id est, cætera ponuntur extra id, cui coniungebantur; extra se ipsum ponitur peccator: ecquis terminus, à quo, rarior in perditione potest inueniri? Sed non minùs nouus terminus ad quem: cætera enim dum huic pereunt, eunt alij; dum hac desistunt, alibi subsistunt: at peccator sibi perit, neminem adit; & dum gratus Deo esse definit, incipit esse nihil. Quid infamius? quid ab illa alienius in primo sui esse, quæ ab æterno electa, in rerum omnium apicem edebatur? Iam ad rem.

Sibi extrahitur.

1055.

Id ostenditur.

Isaiæ 46.

Hieron.

Psal. 94.

Quàm perfidè à peccatoribus deseratur, dum ad culpam declinant, questus Deus, sub figura Israëlitis increpati; tandem piè inuitans ad veniam, multa congerens sic subiungit: *Memento te istud, & confundamini: redite, prauaricatores ad cor.* Isai. 46. num. 8. An ad cor Dei vnde exulabant? Neutiquam: sed ad cor suum. Sicut enim furore percitos homines, & amentia correptos extra se esse dicimus: sic peccati impetus hominem extra se rapit, illum à semetipso visus alienare. D. Hieron. ibi: *Redite ad cor, id est, ad mentem vestram: qui simulacra venerantes, velut furiosi ad ligna impingebatis, & lapides.* Quàm misera perditio, extra se fieri, vt ad culti ligni, vel lapidis ictum ferirentur. Simile aliquid significatum voluit Dauid Psalm. 94. num. 1. *Venite, exultemus Domino, iubilemus Deo salutarum nostro.* Qui enim sapè non tam in holocaustis, quàm in corde contrito, & humiliato

placandum Deum edocuerat, non modò duceret tanquàm vnice necessarium, vt gressu pedum fideles iubilando Domino aduenirent. Quid ergo? Certè id in hoc loco voluit, quod Psal. 84. num. 9. nimirum, vt homines ad cor conuerterentur: & qui extra se erant perditæ, ad semetipsum venirent. D. Chrysol. ibi Serm. 46. *Venite. Quid, & vnde? Ex te homo, in te: vbi non locorum mutatio, sed conuersio sensuum, aduersa depellit, mærores fugat, desperationes abiicit, excludit angustias, & intra domicilium synceri peccatoris, lætitiæ diuinæ æternam præparat mansionem.* Reddat igitur se sibi, & in se redeat deliciis æternis inueniendis, qui dum gratiam amisit, se ipsum extra se perditè misit.

Prodigum suum exultans pater excipit subdens causam? *Perierat, & inuentus est.* Luc. 15. num. 32. Et cui perierat? cui inuentus? patrine? Puto. Cur ergo id pater non accumulatur, cur non explicat? Cur absolutè profert inuentum, & pereuntem? Nimirum, quia non solum patri perierat, sed sibi: non solum extra patris domum, sed etiam extra se ipsum miserè exularat. Id planè nouerat adulescens, de quo ituro ad patrem dicitur num. 17. *In se autem reuersus, &c.* Patrem cogitat, patrem suspirat, iturit ad patrem: & tamen ad se ire priùs exponitur: non enim poterat ad patrem reuerti, nisi in se reuersus; qui vt patrem desereret, se deseruit. Chrysol. Sermone 2. *In se autem redit, vt rediret ad patrem: qui à se autem recesserat, cum recessit à patre.* Hinc fortasse explicabitur locus Cantico-rum. Sollicitudine inquieta, quietam Sponsi sui stationem inuestigabat Sponsa dicens: *Indicam mihi, quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie.* cap. 1. num. 6. ad quem tunc ille: *Si ignores te, o pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregum.* num. 7. De quo D. Bern. serm. 39. *Hoc verbum serui audire solent à valde irascentibus, & indignantibus dominis: ancilla à dominabus suis, cum grauiter illas offenderim: Exi hinc, exi à me, egredere è conspectu meo, è domo ista.* Vnde, dicat aliquis, tam austera reprehensio, tam dira comminatio ad Sponsam? Fortasse, quia ipsamet imprudenti interrogatione fœdatam se peccato significauit, dum se extra semetipsam esse propalauit: quia, si innocens foret, intra se esset: ibique videret Dominum, qui nullibi, nisi in corde iustorum, vbi delicias suas posuit, requiescit. Quidni ergo exeat cum prodigo è domo Dei; qui è se ipsa cum illo iam exierat. Hæc pauca dicta volui, de termino, à quo perditur peccator, vt terminus, ad quem ruit, pro scopo præsentem meliùs intelligatur.

Sexcenta passim loca sacra inuenies, vbi peccator ad nihilum redactus, & habitus pro nihilo, deploratur: tu legeris apertissima. Sed sunt nonnulla, vnde gratiùs bibitur hæc sententia, quòd minùs ibi latere videbatur. Tale est illud Salomonis: *Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus.* vel, vt clariùs habetur in Sixtiani: *Omnia opera operatus est Dominus propter seipsum.* Prou. 16. num. 4. Quia insensibilia cuncta, quo tenore possunt, diuinæ gloriæ irrequietâ laborant voluptate: hæc mare fluctuat, tellus fructescit, rarefcit aer, splendet ignis,

ignis, cæli voluunt, sidera scintillant: hæc animalia bruta pro viribus eidem allaborant, inde aurum cantus funditur in elogia, cursus ferarum in spectaculum exhibetur, in choreas natus piscium ordinatur. Taceo Beatos Angelos, mortales iustos. Omnes igitur creaturæ Deo seruiunt: omnia, quotquot sunt, Deo sunt, Deo ministrant. Sed quid tunc? An non infers euidenter, peccatorem, qui non Deo, sed sibi laborat, iam inter creaturas non ponendum; iam inter ea, quæ sunt non numerandum? Omnia Deo seruiunt: non ergo inter omnia est, qui Deo displicet: & dum inter vniuersa opera non est, quòd, nisi ad merum nihil, reductetur? D. Bernard. ibi apud Godefr. *Vniuersa propter semetipsum fecit Dominus: alibi dicitur: Quia omnia propter electos. Aliter tamen propter se, aliter propter suos: in eo enim, quòd omnia propter se, praueniens commendatur origo: in eo autem, quòd dicitur, omnia propter suos, magis exprimitur fructus sequens: omnia propter semetipsum gratuita bonitate, propter suos, pro eorum utilitate: vt illa efficiens causa sit, hæc finalis. Omnia ergo propter semetipsum fecisti, Deus: vnde, qui esse vult sibi, non Deo; nihil incipit esse inter omnia.* Aduerte penè omnia hæc verba reperiri apud Bernard. Serm. 3. in Pentec. Vltima tamen, vbi pulchrior gnome ponitur, ibi non esse; sed in alio Bernardi loco, quem iam dabo: Godefridus tamen vt pote concatenator, suo iure ex variis locis sententiam solet concinnare.

Bernard.

1058.

Ecclesiæ.

Idem ostenditur.

Bernard.

Isaiæ 50. Et iterum.

Huc facit monitum illud pulcherrimum Ecclesiasticis: *Deum time, & mandata eius obserua: hoc est enim omnis homo.* cap. 12. n. 13. En tibi nouam à cælesti Metaphysico hominis definitionem: Omnis homo non tam animal rationale dicendus, quàm timor Dei, & mandatorum eius obseruatio. Cum ergo essentia rerum maneat immutabilis, dum omnis homo hoc est, & aliud esse non potest, iam quidem si hoc non fuerit; nihil erit. Vt enim in esse naturæ, aut animal rationale est homo, aut nihil est: sic in esse moris, aut sanctus incipit esse, aut recidit in nihil. Sic acutè theologizat D. Bern. Serm. 20. in Cant. *Dignus planè est morte, qui tibi, Domine Iesu, recusat viuere, & mortuus est: & qui tibi non sapit, desipit: & qui curat esse non propter te, pro nihilo est, & nihil est. Denique, quid est homo, nisi quia tu inuoluntati ei? Propter semetipsum, Deus, fecisti omnia; & qui vult esse sibi, non tibi, nihil esse incipit inter omnia. Deum time, & mandata eius obserua: hoc est, inquit, omnis homo. Ergo, si hoc est omnis homo, absque hoc nihil est omnis homo.* Argutus ad rem præsentem syllogismus.

Nunc capies illas Dei querelas apud Isaiam: *Ecce in iniquitatibus vestris venditi estis, & in sceleribus vestris dimisi matrem vestram: quia veni, & non erat vir: vocaui, & non erat, qui audiret.* cap. 50. num. 1. Sed, si omniscius erat, cur venerat, vbi nullus aderat inueniendus? Cur clamabat, vbi aderat nullus responsurus? Non dixit, non adesse, sed non esse: aderant certè innumeri, sed non erant: & cum in rerum statu naturali, priùs necessarè intelligatur esse, quàm adesse; nec istud sine illo possit dari: in statu tamen spirituali (ænigma mirum dictum) adstat quandoque res, nec tamen est: quia, licet sit præsens alicubi per substantiam: per culpam tamen nihil reputatur. Vnde, licet adesse possit, *Pintus de Concept. B. M. V.*

imò videatur adesse; interim tamen non esse existimatur. Grauius D. Chrysoctomus hom. 23. in Genes. postquam latè ostendit, peccatorem quandoque carnem vocari, quandoque terram, tandem sic concludit: *Alio autem loco, neque terram, neque carnem nominat; sed neque eos esse putat in presenti hac vita, eò quòd virtute careant.* Audi Prophetam clamantem, & dicentem in media Ierosolymitanorum metropoli, vbi tot millia millium, & tot multitudines innumeræ: *Veni, & non erat homo: vocaui, & non erat, qui audiret. Non dicit: Quia non aderant: sed, quia presentes nihil meliores erant, quàm si non fuissent presentes.* Quia in esse naturæ permanentes, in esse gratiæ ad nihil effluerunt, pro nihilo à Deo existimantur: qui enim ad rem, de qua agitur, nihil meliores, id est, vtiores sunt, quàm si non essent; iam quòd ad illam attinet, nihil sunt.

Peccator animalis est: adram, neque carnem nominat; sed neque eos esse putat in presenti hac vita, eò quòd virtute careant.

Chrysoct.

1059.

Plal. 14. Omnia munda sensibilia nihil sunt.

August.

Loquebatur Dauid de sana iusti cuiusvis existimatione, deque prudenti rerum omnium iudicio, quòd formabat, sic scribens: *Ad nihilum deductus est in conspectu eius, malignus: timentes autem Dominum glorificat.* Pl. 14. num. 4. Sed, cur ita? An, quia iustus malignum pro nihilo pendit? Planè. At vnde pro nihilo pendit eum, qui sapè de honorum, & deque diuitiarum cumulo reapse apud alios adoratur? Quia homo, qui de animæ substantia Dei imago profiliit; dum per gratiam huic conuertitur, qui solum verè est, qui est, in quodam perfectiori esse eidem assimilatur: si autem sensibilibus ductus, ad sensibilia miserè deperditus conuertatur, cum in his sit mera vanitas, & ferè nihil, iam per similitudinem in nihil transformatur. D. August. ibi: *Ista perfectio est, vt nihil in hominem valeat malignus: & vt hoc sit in conspectu eius, id est, certissime nouerit malignum non esse, nisi cum animus à specie sui Creatoris æterna & incommutabili, ad creaturæ speciem conuertitur, qua de nihilo facta est.* Duo itaque vult Augustinus in illo prophetico nihilo explicari erga hominem iustum: primum, pro nihilo, & inualido reputare contrarium sibi malignum, siue is homo sit, siue Dæmon: secundum, id euenire, quia malignus similitudine Dei amissa per culpam, & vanitatis specie admissa, cum hoc nihilo pro nihilo reputatur: non enim sit malignus aliquis, nisi cum ad hoc nihil vanissimum conuertitur. Et meritò: sicut enim in esse naturæ, qui partes suas non implet, pro nullo habetur; sic in esse moris, qui non vacat virtutibus, pro nihilo habendus.

1060.

Peccator etiam dum fuit, non fuisse reputandus.

Ad hanc rem in vtroque sensu absque dubio, allusum voluit Salomon Prou. 4. num. 6. *Nam ego filius sui patris mei tenellus: & vnigenitus coram matre mea.* Sed quis Salomoni, se matris vnigenitum prædicantem, illum alium puerulum, quem priore peperit Bethsabee, non obiciat? Vnde vnigenitus, qui fratrem vterinum, & illum primogenitum fuerat sortitus? An ignorabat Salomon matris violationem, patris furtum, & in vtriusque peccatum fratris interitum? At certè nihil non dicam Salomoni, sed etiam cuius obuius manifestus. Quid ergo? Respondet ibi Beda: *Quare Salomon se vnigenitum coram matre nominat; quem fratrem vterinum Scri-*

piura præcessisse restatur? nisi, quia ille mox natus sine nomine, quasi nunquam esset, vita decessit. Ac si qui in esse naturæ perfecto naturalis vitæ munere functus non fuerit: etiam dum fuit, pro nihilo reputetur; essetque quasi non foret, penè ab vtero translatus in tumulum. Hoc quidem longè verius in re moris, vt vix fuisse putandus, etiam dum luxit, qui lucem illam tenuem extinxit. Sed de hoc alibi. Propterea ipse Ecclesiastes cap. i. n. 5.

Quia nihil Peruersi difficile corriguntur: & stultorum infinitus est, qui re- est numerus. Ex Græco legitur: Peruersi sum non poterit adornari, & imminutio non poterit numerari. Eccles. i.

Septuag. Nullam quippe talem capitis imminutionem Iuriconsulti vnquam inuenerunt, qualem subeunt peccatores, siue stulti, qui idèd antonomasticè imminuti dicuntur, quia ad nihilum vsque deducuntur. Et fortasse idèd Septuag. non tam illorum numerum infinitum dixerunt, quam non posse numerari: quia de nihilo, numerus esse nequit. De quo etiam alibi plura dico.

1061. Concludo primum hoc membrum loco Ioannis cap. i. 4. num. 30. apud quem Christus Dominus proximum sui discessum annunciaturus Discipulis, hæc subiunxit: *Fecit enim Princeps huius mundi, & in me non habet quidquam.* Græca habent, *ὁ ἐγὼ ἔδωκ'.* id est: *In me non habet nihil.* de quo D. Ambros. lib. de fuga sæc. cap. 4. ita scribit: *Nihil, hoc est, malitiam, quæ malitiam nihil est.*

Ioan. 14. Ambros. Quæ explicatio probabilis satis in sensu scholastico, in tropologico quidem plusquam certissima est. In Christo ergo non erat hoc nihil culpæ, nec esse poterat: quia erat totius sanctitatis essentialis plenitudo. In peccatore autem, vbi nec stilla virtutis, totum hoc nihil sic apparet: vt ille ab eodem absorptus iam pro nihilo veniat arbitrandus. En tibi, quid culpa, quid gratiæ defectus soleat asportare. Æquitatis tuæ fuerit adiudicare, an satis decens hæc basis ei constituatur, quæ in solidum naturæ, & gratiæ ornamentum, id est, in Matrem Dei tantummodo condebatur. Eligitur Maria in totum, quidquid est decoris singularissimè inter omnes creaturas: & huic infami nihilo, quod nec Angelis, nec protoparentibus substernitur, innitatur ipsa Domina infamissimè? Logi. Careat ergo Maria hoc infamulo nihilo, vt longè confidentius dicat Christus, qui ipsissimam carnem Matris tulit, in illo nec vestigium huius nihili reperiri.

Peccatum est quoddam nihil.

1062. Venio ad secundum membrum præpositæ rationis; quo ostendi, quàm incongruè Maria in optimum, & efficacissimum electa instrumentum, inque id tantum producta, in ipso statim initio præcedata peccato intelligatur; cum culpa etiam condonata ignauius ex se reliquerit subiectum. Planè ita est: habet hanc miseriam insitam sibi culpa, vt quantum est ex se, semper peccatorem non solum indigniorem; sed etiam ignauiorem, & debiliorem relinquat, iis, quæ ante lapsum facile peragebat, difficilius post pœnitentiam peragens. Dixi cautè, *quantum est ex se*: quia quandoque id gratiæ peccatori communicatur, vt feruidior exurgat, quam ceciderat: de quo fuscè, si rectè memini, in Cant. Tropol. disserui. Videtur ergo absque dubio minùs congruum, vt id instrumentum, quod ab æterno efficacissimè eligitur, culpæ statim committatur, à qua ex huius genio, debilius necessariò redderetur. Neque poteris aptè respondere, tantum postea gratiæ acce-

perisset, vt præteriti lapsus mollitiem relictam suppleret scelerantius: nã (præterquam quòd dignius & honorificentius sit Angelis beatis, Christi merito semper stetit, quàm post lapsum, vberimè hoc scenus comparasse; ac proinde Angelorum Reginæ, & in excellentius ministerium electæ id denegandum neutiquam videatur:) si nullus humanus artifex instrumentum destinatum, & cupitum, quod ipse format, cum possit ab initio tale parare, vt sit numeris omnibus absolutum; priùs ineptum fingit, vt aptius refingat postea: cur id diuino Artifici obtrudemus? Tota vis argumenti ex eo pendet, quòd Maria sic electa, vt nisi in Matrem Dei non esset futura: de quo plenis paginis ad Articulum primum disputauim. Repete. Nunc iam ad intentum.

Percutitur Pastor, Christus; & dispergantur Oves, Apostoli: alij grauius peccantes, leuius alij: quibus tandem resurgens ille ignoscit culpâ, iniuriam condonat: apprensus tamen illis aliquot post diebus, & iubens rôtia mittere, homines iam prouectos ætate, pueros appellauit Ioan. 21. n. 5. obediunt illi, miseruntque rete in dexteram, vt iussi fuerant: additque Textus: *Et iam non valebāt illud trahere præ multitudinē piscium.* De quo aptè Chrysol. Sermon. 78. *Miserant in dexteram, miserant in vultum partem: sed vt pueri adhuc trahere nō valebant.* Nimirum, vt benè ponderat ibi Chrysol. alibi dandus, erat ibi negator Petrus, dubitator Thomas, Ioannes qui fugerat: & licet iam condonata, præterita tamè culpa, eisdem sic reddiderat fragiliores. Consonat quidem, quod statim subdit Ioannes n. 12. *Dicit eis Iesus: Venite, prædicate.* Itane? tam delicatè Crucis amator Christus milites suos habet, quos pariter ad Crucem destinabat? Prandiū suæ parat, quibus erat paulò post amarum passionis calicem propinaturus: Sed respondet acutè citatus Chrysol. *Non, vt fortissimos, milites: sed pueros compellat, vt timidos: & quos idoneos nec dum deprehendit ad prælium, vt teneros inuitat ad mensam.* Sic illi, qui si in fortitudine debita perstarēt, milites appellarētur: de timiditate pueri denotantur: quibus ob præteritam culpam adhuc fragilibus, non tam arma, vt decerent; quàm vt conualescant, edulia porriguntur. Tu vide, quæ de Maria ab ipsa Conceptione faustissimè præliante supra disserui, & inferes necessariò, nunquam huic conualescenti languori subiacuisse.

1064. Crediderim simili mysterio innuendo Marcum post narratum celebre illud miraculum filiz Archisynagogæ suscitatz: *Consestis surrexit puella, & ambulauit.* cap. 5. n. 42. statim de Christo addidisse: *Dixit illi dari manducare.* n. 43. Quasi verò, quæ iacens surrexerat, noua faciendæ fidei indigeret ambulatione: aut, qui potuit sine medicina mortem illiminare, non possit etiam sine cibo famem expellere. Ergo planè res altiùs collimabat. Peccator, scilicet, cui condonatur culpa, mors animæ abigitur: fragilior quidem, & refectiois indignus exurgit: ambulet, necesse est, proficiēs paulatim: manducet, doctrina, & cælestibus monitis roborandus. Beda ibi in Cat. *Bene surrexit, & ambulat: quia anima à peccatis resuscitata, non solum à sordibus scelerum exurgere, sed & bonis proficere debet operibus: & mox necesse est, vt cælesti Pane satiatur, diuini, scilicet, verbi, & altaris participans effecta.* Præterita quippe mortis fragilitas relicta, nouis, ac nouis indiget fomentis. Plura quæ hue faciunt,

faciant, de oculis Marianis supra dixi: hæc nunc fati, ne tantum instrumentum aliquando ex se hebetius putaretur. Neque hæc obitant illis, quæ initio dicebam de Deo inepta instrumenta eligente: aliud enim est inepta ex genio suo esse: aliud, iam sub ratione instrumenti, ineptè inchoatura vsurpari.

§. IV.

Peccator apud Deum, etiam præsens, abest; inde ignoratus, & innominatus.

1065.

Maria qualis apud Deum.

Æ sunt aliæ miseriz peccatoris, vt Deo intimè rebus omnibus commoranti, abesse, cum præsens adsit, videatur: ac si apud eundem eius memoria periret, nomen aboleretur: vt iam deinde fufius ostendam. Interim quæso, Lector, mihi considera: an illa, quæ ab æterno in Matrem ordinatur, & in id tantummodo producit: quæ ab Ecclesia in sensu, aut literali, aut saltem accommodatitio sic semper Deo præsens celebratur, vt cum ipso cuncta componens, Prou. 8. ludens, & exultans apud eum omni tempore decantetur: in ipso suo ingressu decenter sic emittatur, vt à Deo omninò absens reputetur. Considera, an singularissima illa prædestinationis cura, (quam toties commendant Patres, vt latè variis locis supra vidisti,) qua Virgo in Deiparam eligitur, quasi ibi tota mens diuina impenderetur; congruè in ipso statim ignorandam initio produceret. Considera tandem, an, quæ in nomen gloriosissimum ab initio viarum Domini eligitur, de cuius prærogatiuis tot supra ex Patribus vidisti cumulata; aptè sic edatur, vt via suæ initio nomen omninò amittere comprobetur. Quorsum tam eximia in electione præsentia, quæ in executione, reapse ab infami absentia foret inchoanda: Quorsum tam sedula, & præuia mittendæ cura, vt subito atque missa, ignoraretur: Quorsum tam diligens designandi nominis exquisitio: cui erat statim nomen ab æterno illo albo expungendum? Atqui, inquis, breuiter iterum hæc omnia sanctificante gratiâ recuperauit: nam qui ita putas, quodammodo negas, quæ sunt Dei, Deo; quæ sunt Cæsaris, Cæsari: imò videris Deum ipsum cum Cæsare confundere. Audi, sodes.

Prouerb. 8.

1066.

Maria cur perfecta creatur.

Sueton.

Destinavit sibi Cæsar villam quandam pulcherrimam ad delicias fabricare: ideauit situm amoenissimum, saltus nemoribus, vineis colles, planitiem viridariis, vmbrosa veri, hyemi aprica, & congruam prætoris stationem. Iam exemplar deducitur in opus, stat villa: de qua ita Suetonius in eius Vita, cap. 46. *Villam in Neronensi à fundamentis inchoatam, magnòque sumptu absolutam: quia non tam ad animam, quàm ad corpus diruisse, quamquam tenuem atque, & obæratum.* Nimirum, quia electionem præuiam, & conceptum animo exemplar, de artificum impotentia, aut socordia, executio subsequi nō valuit. Si ergo vera sunt, (sunt autem verissima,) quæ de Virginis præelectæ prædestinatione Patres scripserunt: si vera sunt, quæ supra de exemplari Mariano disputauimus de Concept. B. M. V.

taui, si Maria peccato foeda crearetur: iam non ex animo Deo respondisse possemus imaginari, & Deum penè cum Cæsare confundere: cum hoc tamen discrimine; quòd Cæsar artificis alieni incuria ideas suas inutili executioni doluit mandatas: at Deus se ipsum quereretur artificem incuriosum. Non putauit Cæsar vlla arte, vlla superueniente industria defectus illos villæ posse corrigi, idèd profus diruit, vt denud perfecta inchoaretur: nec putaret Deus vlla gratia originem Mariæ vitiatam pro decentia posse inaurari: idèd longè quàm Cæsar prouidentior, & potentior, hunc Paradisum perfectissimum suum, nec diruendum, nec corrigendum, primitus produxit. Robur, quod huc aduoco de electione præuia Mariæ, supra confirmauim. Nunc ad rem tituli suo ordine accedamus.

Igitur solâ gratiâ, solis virtutibus Deo adsumus, prope Deum sumus: quos culpa, quanuis præsentibus, ab eodem quidem constituit absentes: quauis adhærentes, ab eodem designat remotissimos. Medius quidem Iudæorum itabat Christus Ioan. 1. quem tamen ipsi nesciebant, quia ab eodem per scelera absentabantur. Quis audiret Christum in Synagogam intrantem: (Et introiit Iesus in Synagogam, inquit Marc. 3. n. 1.) qui non speraret adstantes sub tanto hospite felicitandos: Et tamen, vt ibi legis, tunc maximè Christo oblatrant, de illorum dolenda cæcitate, contristato. Sed, quid intras, suauissime Iesu, conlectum gratiæ tuæ rorem, effusum salutis oleum non in futurum? Quia, licet intraret domum; domus tamen habitatores, de cordis sui pertinacia non intrauit: qui, licet corpore adessent; corde tamen absentes excipere non valuerunt. Chrysol. ibi Sermon. 32. *Christus quidem ingreditur Synagogam: sed Iudæi nec recipiunt intrantem, nec agnoscunt præsentem, nec operantem cæcitate intelligit. Certe, quam nihil sit præsentia corporalis, vbi fuerit mentis miseranda separatio: sicut contra nihil officit absentia corporalis, vbi corda fuerint sociata per fidem.* Sic præsentibus, nihil melius tantæ salutis participant effusionem, quàm si omninò absentes ponerentur.

1068. Pergerebat Christus insitæ misericordiæ affectibus adductus, vt à mortis faucibus puellâ Archisynagogi filiam eriperet; vtque florem vix è calyculo erumpentem, pestilenti afflatum Austro, viuificanti Zephyro restitueret. Insequatur illum imensa turba, curiosius spectaculo, vt sperabat, ad futura; duello inter Authorè vitæ, atque mortis potentiam applausura. Interim scemella misera, languens sanguinis fluxu, seruore fidei robusta, quæ tantum de tactu simbriæ sanandâ se confidebat: irrepens inter obstantes, ad Christum sic accedere satagebat. Accessit, tetigit, cõualuit. Penè dicere potuit: Veni, vidi, vici. Querit tunc Christus de mysterio, à quonam tangeretur: ad què deinde mirati Discipuli interrogationis nouitatè: *Vides turbam comprimentem te, & dicis, quis me tetigit?* Marc. 5. n. 31. Scilicet, nondum Spiritus Sanctus Apostolorum mentes repleuerat; idèd diuinæ illius sententiæ pondus ignorabant. Turba illa, quantumuis Christum visâ comprimere, quanuis ipsi inter eundem illicebatur: ab illo tamen quodammodo absens, Domino neutiquam appropinquasse existimanda: sola, sola scemella fidelis Christo aderat, sola eum tetigisse reputatur. D. Chrysol. Sermon. 36. *Inter Dominum, & mulierem*

1067.

Culpa à Deo nos absentat.

Ioan. 1.

Marc. 3.

Chrysol.

1068.

Virtus præsertes Deo nos reddit.

Marc. 5.

Chrysol. *liem furtiua salutis agitur tam grande commercium: & dum publica petitione viam facis rogatus, fidei cogitatio diuinum penetrat, & peruenit ad secretum. Felix mulier, quæ in tanta multitudine est sola cum Christo, ut sola sit conscia, & salutis reddita, & virtutis excelsa.* Absit ergo, vt tantam Matrem aliquando à tam prouido Filio absentem existimemus: imò inter omnem illam turbam futurorum, qui iam à Patre infecti, quodammodo à Deo absentes representabantur; Mariam felicissimam agnoscamus, quæ semper coram eo, cuncta componens, quasi sola adesset Domino, celebratur.

1069. Descripturas Lucas Pharisei epulum, obsequium Magdalena, sic incepit: *Rogabat autem illum quidam Phariseus, ut manducaret cum illo: & ingressus domum Pharisei, discubuit.* Luc. 7. n. 36. An solus? Absit: sed eandem mensam, & fortè in eodem lecto cum Phariseo, & aliis conuiuus. Cur ergo rogatus, vt manducaret cum illo, cum eodem discubuisse non narratur? Quia fastuosa Pharisei nobilitas, quantum prope Christum esset, cum Christo non erat: quantum adesset corpore, corde aberat. Non ergo cum Phariseo sic absente discumbit Christus, licet apud illum manducaret: cum tantummodo Sancta Pœnitens in tanta conuiuiarum turba adfuisse existimanda. Tale aliquid cogitabat D. Paulinus epist. 4. de hoc gesto, vbi ita: *Malo peccatrici, & pauperis nostra diuina in lacrymis, & affectu quam tuas in impietate, & luctu: illius ieiunium, quam tuum conuiuium: malo inter capillos illius, Christi pedibus alligari, quam inter dapes tuas, tecum iuxta Christum, sine Christo discumbere.* Discumbit sine Christo, quantum eidem mensæ accumbat iuxta illum, quia culpa reus, à Deo abesse miserè intelligitur. Adesset sola Magdalena, affectu durante, etiam si longissimè distaret corpore, ad futura.

1070. Sed impremur paululum in Magdalena. Properat tota auida resurgentem iam Dominum amplexura: & audit: *Non me tangere.* Ioan. 20. n. 17. Et vnde affectus sic vehemens cupito stipendio defraudatur? Quia, licet feruidus, nondum tamen à perfectiori ortus lumine. Caligabat paululum Mariæ fides, frigerat spes, dum Christum inter mortuos quæritabat; idèò quantum presentè Christum non agnoscit. Meritò ergo pietatis tactu tangere prohibetur, quæ tanquam absens tunc Domino reputatur, ad quem non de corporis propinquitate, sed de fidei lumine acceditur. Ambros. Serm. 58. comparans hic Stephano Magdalenam: *Intelligite ergo, quanta deuotionis est gloria. Maria iuxta Dominum constituta, eum tangere non meretur: Stephanus in terris positus Christum tangit in celo. Illi inter Angelos presentem non videt Saluatorem: Stephanus intra celos, Dominum cernit absentem.* Præsentissima est absentia per virtutem, cum sit per culpam præsentia absentissima: proximus adesset, vt tangat iustus, quantum distans; remotissimus est, vt tangat peccator, licet intimè proximus: ille semper propè adesset; abest hic semper longissimè.

1071. Ascenderunt oraturi Phariseus tumidus, & timidus Publicanus: ille sic describitur à Luca: *Stans hæc apud se orabat.* cap. 18. n. 11. De hoc verò sic dicitur: *A longè stans volebat nec oculos ad calum lenare.* num. 13. Cum inter hos antithesis

quærat, manifestum relinquitur, Phariseum iuxta velum Sanctuarij constituisse: cum longè ab adytis substituisse Publicanus declaratur. Cur ergo illius approximatō subticetur, cum sic huius longinquitas exprimitur? Subticetur, credo, primum, ne si quis imprudens cum propè fuisse audiret, reuera Dei proximum existimaret: exprimitur secundum; quia nemo ita imprudens, qui audita eius confessione, eundem Deo appropinquantem non agnosceret. Ergo in Phariseica virtutum enarratione, & gratiarum actione sic occultabatur superbia, vt foret periculum Sanctus crederetur, si propè assistens diceretur: in publica Publicani confessione sic elucet humilitas, vt iam non sit periculum, quin iustificatus intelligatur, quantum longè subsistens scribatur. Quid ita? Quia publicanus è longè appropinquabat: in proximo Phariseus absentabatur. Hinc benè D. Anthonius de Padua Dom. 11. post Trinit. ad hunc locum: *A longè stetit, ipso templi ingressu indignum se existimans: Phariseus autem credebat, se esse prope; sed fuit longè: Publicanus è conuerso, credebat se esse longè, & erat propè.*

Pullanti Christo Domino Sponsæ ostium, respondet illa: *Expoliam me tunica mea, quomodo induar illa?* Cant. 5. num. 3. Erat iam de spiritibus carnis affectibus, penè nudus spiritus, quæ, quidquid erat carnale, iam exuerat: timebat cauta magis, quam prudens, ne ab hac vocatione turbulentis proximorum negotiis iterum immisceretur, vnde de humana fragilitate aliquid iterum carnis contrahere cogeretur: idèò tantum cum Christo in interioribus cupiebat conuersari. Sed, si tantum Christo adesse cupis, ô anima, quid moraris? En ipse Christus adesset, Christus vocat: quid vltra optes? At concepta iam semel licet falsò opinione illa, quod sibi aliquid foret carnis induendum, meritissimè timet: quantum enim vocanti Christo in carne adesset: illi tamen se absentiore reputabat, quam si in nudo spiritu compareret. D. Ambros. lib. de Isaac, cap. 6. ad hunc locum: *Cum aduerteret, in carne se Christo adesse non posse, sed tunc adesse, si adesset in spiritu, conformans se ad eius voluntatem, ut esset & ipsa conformis imagini Christi: iam non sentit carnis exuias, iam quasi spiritus, exuens se corporis coniunctione: iam quasi oblita, & que si velit, copula illius meminisse non possit, ait: Exui tunicam meam, quomodo induam eam? Exui tunicam illam pelliceam, quam acceperunt Adam, & Eva post culpam, tunicam corruptela, tunicam passionum.* Agelis, indue Mariam hac tunica, vt absit Deo: quæ in id eligitur, vt tunica carnis suæ Deum induat: credo, quia nec in Adamo peccans, semper adfuisse Domino intelligitur. Sed lubet pendere pauca de Adamo.

Peccat ille, & ecce in districtum iudicium Deus properat, ingreditur deliciarum locum olim, iam tunc de hominis culpa miseræ domicilium: carcer erat, qui fuerat Paradisus: tunc addit Textus: *Vocauitque Dominus Deus Adam, & dixit: Vbi es?* Genes. 3. n. 9. Sed, cur in Paradisum descendit, tanquam de inueniendo reo certus, qui an ibi esset, videtur dubitare? Cur vocat, tanquam incertus, quem certò nouerat ibi deliterè? cur tanquam absentem compellat, quem præsentem cernit? Quia Adam in Paradiso apud Deum

Deum erat, sed non cum Deo: absens aderat, præfens absentabatur: corpore propè erat, spiritu longissimè. Hugo Victor. ibi apud Tilm. *Vbi es, Adam? Adam, vbi es? Audisti, inquit, vocem tuam, & abscondi me. Abscondite, vbi es? quam longè es, & quam propè es! quam longè es ab illo, & quam propè illi!* Benè ergo in Paradisum Iudex descendit: quia ibi adesse reum agnoscebat: & benè quasi longinquum compellat, quia inde & à se spiritu absentem denotabat: vt hinc Adamum miserè periisse intelligamus. Aptus huc D. Ambrosius, licet in rem aliam Serm. 40. *Oportet proximos nos fieri Deo, quoniam dicit Prophetam Psal. 72. Ecce qui elongant se à te, peribunt. Quod si à Deo qui longè sunt, peribunt; utique, qui sunt proximi, saluabuntur.* Meminerit autem Lector, verba illa Cantic. cap. 2. num. 10. *Surge, propera, amica mea, &c.* quæ ex communi totius Ecclesiæ consensu Mariæ adaptantur, in Græco legi: *Surge, proxima mea.* Quasi Maria per antonomasiam talis appelleretur: nimirum, non perit elongans à Deo cum Adamo: sed semper salua, quia semper proxima: quidni si in Matrem Saluatoris eligebatur? Hinc optimè Bernardus de Virgine Sole induta, Serm. de verbis Apocal. *Quam familiaris ei facta es, Domina, quam proxima, imò quam intima fieri meruisti, quantum inuenisti gratiam apud Deum! in te manet, & tu in eo: & vestis eum, & vestris ab eo: vestis eum substantia carnis, vestis ille te gloria sua maiestatis: vestis Solem nube, & Sole ipsa vestiris.* Et quidem in tam intima approximatione nihil mediet, necesse est: intercederet autem, in re puritatis, angelica innocentia, si Deipara quandoque culpa fecderetur.

1074. Adhuc tamen non exhausta dubitatio dubitationis istius diuinæ, de loco, vbi Adam absentabatur: nec enim solum miseri peccatoris absentia insinuat: huic enim significandæ aptius dicendum videbatur: Veni, Adam: compare, miser. Illud, illud, vbi es; vbi scit, ignorari ab omniscio præsumitur. D. Eucherius ibi qu. 14. apud Cerdam Aduersar. cap. 115. *Adam, vbi es? Ostendit, quod omnis ille, qui peccat, velut iam erroribus suis deuius, & per delictum recedens à conspectu Dei, notitia eius efficitur indignus.* Erat ista secunda pars tituli, ex qua coniectabam, minus congruè summam illam in disponenda, & apparanda Deipara à Deo curam, ab eiusdem ignoratōe inchoari. Cur enim ignoraret Deus per fastidium, quam amouendo sibi concepto ex hominibus fastidio, electam destinabat? Cur ignoraretur illa, cuius ministerio iam pridem ignorati cognoscimur? Cur detur obliuioni, per cuius fructum, inolitam nostri obliuionem Deus deponere disponebat? De hoc supra num. 834. Libo inde verbum.

Hinc Prophetam: *Nunquid cognoscitur in tenebris mirabilia tua: & iustitia tua in terra obliuionis?* Psal. 87. num. 13. Sicut enim viam illam, quam rectè alias calleamus, si noctu, & in tenebris iacentem percurramus, penitus ignorare videmur, & quasi eiusdem obliti non agnoscamus: sic à Deo, dum in tenebricosis culpæ sordibus iacemus, videmur ignorari, & quasi in obliuione sepulti derelinqui. D. Eucherius citatus quæst. 107. *Rectissime appellatur obliuionis terra, impiorum caro à Domino derelicta.* Deum per culpam

expellimus, inde ab eo derelinquimur, & statim quasi obliuionis obscuro amandamur. Dicebat Salomon: *Tria sunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro: viam aquila in celo, viam colubri super terram, viam nauis in medio maris, & viam iuuenis in adolescentia.* Prouerb. 30. num. 18. Sed mihi penè difficilior Salomonis ignorantia; quam ipsi obiecta hæc ignorata difficilia. Cur enim, vt de aliis taceam, viam adolescentis ignoret Salomon, qui tunc sacro enthusiasmo plenus, Deo refertus: Parum id: plus difficultatis augetur à Davidis verbis, qui ita Psal. 118. n. 9. *In quo corrigis adolescentem viam suam: In custodiendo sermones tuos.* Nemo corrigit, quod ignorat. Sciebat ergo adolescens ille viam suam. Cur ergo illam prudentissimus Salomon ignoraret? Cur illi Deus hanc viam non edocuit? At pendet, Dauidem de iuvene benè morato sermonem instituisse: at Salomon de iuvene adolescentiæ libidinibus immerso loquebatur: nullus, huius sapientia, nævus irrogatur, dum prauis iuuenis viam non agnoscat, imò inde diuina sapientia præditus commendatur, quod illa ignoret, quorum obliuiosa ignorantia in Deo, summa perfectio est. Fauet D. Ambros. in locum Psal. his verbis: *Quis potest cognoscere viam suam iunior, vt corrigat eam, cum Prophetam dicat: Tria sunt, &c. Et Salomon faceret, quod non cognoscat viam viri in iuuentute, quomodo potest iunior cognoscere? Cui respondetur, quod illa via viri in iuuentute non cognoscatur; quæ sunt secus vias serpentis in petra, & secus semitas nauis fluctuantis, & vestigia volantis aquila, quæ unguis aspro habet, & supra nubes volat, in aere errat, in mari piscem interficit: & tamen impossibile non est quartum, sicut illa tria: cognoscit enim Dominus, qui sunt ipsius, & vult, vt sciat se unusquisque, sciat se populus Dei. Sed esto, non cognoscatur errantium via, sicut dicit Dominus: Non noui vos. Discedite à me, operarij iniquitatis. Hic autem iunior, qui potest corrigere viam suam, fortè esse iunior sit ætate, non moribus. Non noscendus omninò, & discessurus absens, tanquam cæteri iniquitatis operarij, si iunior etiam moribus fuisset.*

Pulsarunt fatuæ illæ virgines ostium iam clausum, & audiunt à Christo: *Amen dico vobis, nescio vos.* Matth. 25. num. 13. Nimirum, peccatrices erant: quidni ignorarentur? Sed iam quærendum, cur ita peccatores à Dei amicitia deponantur, vt etiam à diuina notitia depositi existimantur? vnde enim mens illa omnicia, horum decenter deposuisse memoriam præsumitur? Quia, cum nihil ignotius alicui videatur, quam illud, cuius vel etiam ignoratur nomen; cum impij apud Deum nomina perdant, quid mirum ignoratōnem fortiantur? Meritò verò à memoriâ diuinâ abolita horum nomina dicuntur, qui à cælesti albo, à libro vitæ delecti existimantur. Eusebius Gallic. homil. in Natal. Virg. ad hunc locum: *Deus enim, qui omnia scit, fatuas virgines se nescire dicit, quoniam eorum nomina non sunt scripta in libro vitæ.* Est hoc, quod ferè omnes notarunt de diuite epulone anonymo, & Lazaro mendico nominato: do vnum D. Anthon. de Padua Dom. 1. post Trinit. Ser. 1. *Diues quasi ignotus apud Deum, nomine non designatur: dignum utique est, vt nomen eius non scriberetur in hoc Evangelio, quod nunquam erat scribendum in vi-*

1069. Descripturas Lucas Pharisei epulum, obsequium Magdalena, sic incepit: *Rogabat autem illum quidam Phariseus, ut manducaret cum illo: & ingressus domum Pharisei, discubuit.* Luc. 7. n. 36. An solus? Absit: sed eandem mensam, & fortè in eodem lecto cum Phariseo, & aliis conuiuus. Cur ergo rogatus, vt manducaret cum illo, cum eodem discubuisse non narratur? Quia fastuosa Pharisei nobilitas, quantum prope Christum esset, cum Christo non erat: quantum adesset corpore, corde aberat. Non ergo cum Phariseo sic absente discumbit Christus, licet apud illum manducaret: cum tantummodo Sancta Pœnitens in tanta conuiuiarum turba adfuisse existimanda. Tale aliquid cogitabat D. Paulinus epist. 4. de hoc gesto, vbi ita: *Malo peccatrici, & pauperis nostra diuina in lacrymis, & affectu quam tuas in impietate, & luctu: illius ieiunium, quam tuum conuiuium: malo inter capillos illius, Christi pedibus alligari, quam inter dapes tuas, tecum iuxta Christum, sine Christo discumbere.* Discumbit sine Christo, quantum eidem mensæ accumbat iuxta illum, quia culpa reus, à Deo abesse miserè intelligitur. Adesset sola Magdalena, affectu durante, etiam si longissimè distaret corpore, ad futura.

1070. Sed impremur paululum in Magdalena. Properat tota auida resurgentem iam Dominum amplexura: & audit: *Non me tangere.* Ioan. 20. n. 17. Et vnde affectus sic vehemens cupito stipendio defraudatur? Quia, licet feruidus, nondum tamen à perfectiori ortus lumine. Caligabat paululum Mariæ fides, frigerat spes, dum Christum inter mortuos quæritabat; idèò quantum presentè Christum non agnoscit. Meritò ergo pietatis tactu tangere prohibetur, quæ tanquam absens tunc Domino reputatur, ad quem non de corporis propinquitate, sed de fidei lumine acceditur. Ambros. Serm. 58. comparans hic Stephano Magdalenam: *Intelligite ergo, quanta deuotionis est gloria. Maria iuxta Dominum constituta, eum tangere non meretur: Stephanus in terris positus Christum tangit in celo. Illi inter Angelos presentem non videt Saluatorem: Stephanus intra celos, Dominum cernit absentem.* Præsentissima est absentia per virtutem, cum sit per culpam præsentia absentissima: proximus adesset, vt tangat iustus, quantum distans; remotissimus est, vt tangat peccator, licet intimè proximus: ille semper propè adesset; abest hic semper longissimè.

1071. Ascenderunt oraturi Phariseus tumidus, & timidus Publicanus: ille sic describitur à Luca: *Stans hæc apud se orabat.* cap. 18. n. 11. De hoc verò sic dicitur: *A longè stans volebat nec oculos ad calum lenare.* num. 13. Cum inter hos antithesis

Hug. Viç. *Quam longè es, & quam propè es!*

Ambros. *Quod si à Deo qui longè sunt, peribunt; utique, qui sunt proximi, saluabuntur.*

Cant. 2. *Surge, proxima mea.*

Bernard. *Quam familiaris ei facta es, Domina, quam proxima, imò quam intima fieri meruisti, quantum inuenisti gratiam apud Deum!*

1074. *Adhuc tamen non exhausta dubitatio dubitationis istius diuinæ, de loco, vbi Adam absentabatur: nec enim solum miseri peccatoris absentia insinuat: huic enim significandæ aptius dicendum videbatur: Veni, Adam: compare, miser.*

Peccator ignoratur à Deo.

Eucher. *Adam, vbi es? Ostendit, quod omnis ille, qui peccat, velut iam erroribus suis deuius, & per delictum recedens à conspectu Dei, notitia eius efficitur indignus.*

1075. *Nunquid cognoscitur in tenebris mirabilia tua: & iustitia tua in terra obliuionis?*

Id confirmatur.

Eucher. *Rectissime appellatur obliuionis terra, impiorum caro à Domino derelicta.*

Psal. 118. *In quo corrigis adolescentem viam suam: In custodiendo sermones tuos.*

Ambros. *Quis potest cognoscere viam suam iunior, vt corrigat eam, cum Prophetam dicat: Tria sunt, &c.*

1076. *Amen dico vobis, nescio vos.*

Impiorum nomina pereunt à Deo.

te aeterna libro: ideo ad eius exprobatorem dicitur, homo quidam: de eo enim, quem reprobanus, vel nescimus, solemus dicere, homo quidam. Recurrat Lector ad ea, quæ supra dixi de Maria sic vitæ libro affixa, vt tanquam Mater Verbi, ipsamet liber vitæ à Patribus appelletur: inde inferet non illam ab hoc albo deletam, ac proinde nunquam in Deo illius aut nomen, aut notitiam perisille.

1077. 2. Reg. 18. Idq. in aster. num. Ambros. Progreddenti iam exercitui suo contra impium Absalonem, imperat Dauid: *Seruate mihi puerum Absalom.* 2. Reg. 18. 5. Sed dat iste iustas pœnas, confossus moritur, & lapide durior, sub lapidum aceruo sepelitur: & ecce Dauidis fletus in hunc tenorem: *Fili mi Absalom, Absalom fili mi, quis mihi tribuat, vt ego moriar pro te? n. 33.* Viuum alieno vocabulo vocarat puerum, quem iam mortuum proprio, & tenerrimo vocabulo filium compellat: & cur ita? Respondet grauitur, & acutè Ambrosius in Psalmum 118. Serm. 17. num. 5. *Quarendum, qua ratione autè puerum dixit, postea filium nominauit: cur non in utroque, aut puerum dixit, aut filium? Si viveret, puer erat, quia parricidio petebat patrem. Non ergo pietatis nomen accipere debebat, sed infirmitatis: ideoque vir iustus, quod religionis fuit, tacuit; quod infirmitatis, aspersit: ubi verò est mortuus, apud patrem personam crimen defecit; naturæ nomen remansit.* Meritò ergo apud Deum quæuis pia nomina impiorum, etiam mortuorum, abolentur, cum etiam post mortem, indelebilis horum culpa perseueret. Et quidem cum omnis peccator, quantum est ex se, cælestis Patris intentet parricidium; meritò illi interim quiuis pietatis titulus denegatur: quem Dauid parricidæ suo negauit sanctissimè. Dele ergo à diuina memoria Mariæ nomen per culpam: & illam interim Deicidam iurabis necessariò: & an id cum tanta in Matrem electione satis conueniat, tute videris.

1078. Post illud gloriosum gestum, quo Abraham filium aris destinat, affectu factus religiosus carnifex, pius parricida, & nescias, an magis victima, quam Sacerdos; diuinum tunc oraculum à Deo concipit dicente: *Multipl. abo semen tuum, sicut stellas celi; & velut arena, que est in litore maris.* Genes. 22. num. 17. Scio, in stellis his nitidissimis iustos ab Abrahamo; & in arena vilissima, eiusdem propaginis peccatores designari. Adhuc tamen est difficultas, licet tam longum discrimen intercedat, (imò & quia tam longum discrimen intercedit,) cur in eadem serie iusti, atque peccatores copulentur? Vnde quasi in dedecus iustorum sub eodem promisso miscentur peccatores, qui, quanuis pro familiæ amplitudine designanda meritò assumantur; videbantur tamen extra iustorum mixturam collocandi? Sed tu pende, quid de his iustis, siue stellis scripserit Dauid: *Numerat multitudinem stellarum: & omnibus eis nomina vocat.* Psal. 146. num. 4. Deus, nimirum. Nihil ergo derogat iustis hæc mixtura: quando in eadem, ipsi decet apud Dominum nomina fortiuntur: dum peccatores, velut obliuioni dediti, amissis nominibus probrosè ignorantur. Galfridus apud Tilman. ad cap. 24. Numer. ad Christum: *In te reconcilians ima summis, vt calum homines, & terra habeat stellas: nonne enim semen Abrahæ, sicut stella cali? Sed heu! & sicut arena maris. Granis mixtura: sed Deus illas discernit, & vocat nominatim.* Per Mariam Ma-

trem cælestes nos ortos, & in sydeream formatos conditionem, supra latè probaui. Vix ergo capitur, vt stelliferæ dignitatis fons, à quo nominis Deo noti fortimur excellentiam, aliquando sine nomine, inter arenæ sordes deliteret. Multa ibi de Virgine Galfridus supra adducta, qui concludit: *Quæ sola Solem iustitiæ genuit, non humanas tantum, sed angelicas stellas supergressa est vniuersas.* O supergressum diminutum, si ab originis innocentia claudicaret.

Tandem faciunt huc illa Exodi 1. num. 1. *Hæc sunt nomina filiorum Israel, qui ingressi sunt in Ægyptum.* Aptissimum, nimirum, est tanti libri principium: quasi inter Ægyptias tenebras sancti filij Iacob sic in suo ingressu rutilarent, vt instar syderum, nomen apud Deum perenne tenerent. Mixtura grauis erat; sed tamen de nominum decoro titulo discreta. Stephanus Cantuariensis ibi apud Godefrid. *Nomina filiorum Israel, id est, bonorum: soli enim boni habent nomina. Vnde diues non nominatur, quasi ignotus Domino: pauper cerò, tanquam familiaris, Lazarus nominatur. De malis dicitur: Vocauerunt nomina sua in terris suis, è contrario de bonis: Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in calis.* Vbi enim stella gloriofa nomina, nisi in cælis collocantur? Aut vbi fabulosi peccatores, omni arena abiectiones, titulos suos Deo ignotos, nisi in terris vilissimis describerent? Hinc factum, vt sicut hodie in Baptismo, sic olim in circuncisione, pueris sua nomina imponerentur, Luc. 2. n. 21. de quo citatus Stephanus: *In Confirmatione, & Baptismo, & circuncisione puero nomen imponitur: ac si dicat: Soli mundi interius nomen habent.* Nihil prius videbatur natis pueris, quam nomina adscribenda: & tamen tandiu meritò cessatur à nomine, quandiu per culpam originis abstinetur à gratia. Recurre ergo ad illa, quæ de nomine Mariano supra disserui: & videbis, dedecere tantam excellentiam nominis, vt aliquando ab originis macula aboleretur.

§. V.

Maria in Matrem electa, si sub culpa oriretur, ridiculum spectaculum exhiberet.

ERTISSIMUM est, ab illis verbis Dei minantis Serpenti de Maria: *Ipsa conteret caput tuum.* expressam notitiam concepisse Dæmones, Angelos, atque homines, electæ Virginis in Matrem edendæ aliquando: inde Dæmonibus terror, Angelis gaudium, hominibus spes salutis concipitur. Omnes spectaculum istud edendum, sed diuerso tenore expectabant. Deus interim, quasi parturiens, destinato tempore foetum asseruabat. Hoc est, quod ex totius Ecclesiæ mente, hæc verba illi tribuentis, canit Maria: *Ante omnes colles parturiebar.* Prou. 8. n. 25. Papæ! quid vsquam audisti mirabilius? Deum parturientem quis non stupet? aut quis eò deueniat insectiæ, vt edendo foetu, qui ipsi Deo, parturitionis doloribus

bus quodammodo stetit, aliquid grandius cogitet, credat excellentius? Infaniam putabant veteres parturientium montium apparatus, si partus degeneraret: vnde Horatius in Arte poetica:

Horat. *Parturient montes, nascetur ridiculus mus.* Nos verò stultitiam non putemus parturire Deum, & peccati labe infectam sobolem, offusam paululum cum ineptis, si fortè, Lectoribus ineptire, vt loquitur D. Cyrillus lib. contra Anthropomorph. Adeste animis. Fingamus cæleste Concilium, quasi diuini tunc modo illud eueniret, de quo ille alius: *Panditur interea domus Omnipotentis Olympo, Conciliūque vocat Diuum, atque hominum Rex*

Virgil. *Sydeream ad sedem.* Occurrunt ergo cælestes Dynastæ, Supremi Principis imperio conuocati: aperit ipse causam, & frequentissimi Senatus rationem: instare, scilicet, tempus, quo cælestis ille foetus tandiu ab æternitate conceptus, & à mundi ortu à iustis suspiratus tandem oriatur: quo Maria Deipara humani producatur generis reparatrix: dulce munus, quo Dæmonis imperium contrito eiusdem capite conteratur. Applauditur vndique, & dandam cælis Reginam, terræ salutis instrumentum, terrorem Inferno, diuino Senatus ille Numini gratulatur. Fingamus inde in Limbo Patriarchis, & in Tartaro Dæmonibus, tanti spectaculi nuncia percrebuisse: intendunt omnes immotis palpebris, defixo vultu, anhelitu suspensio.

1081. Id ostenditur. Ecce tibi in hoc medio apparatu Maria oritur: & Angeli, qui puri puriorem expectabant Reginam, despiciunt foedatam. Aspiciunt homines peccatricem, quam peccati remedium sitiebant. Dæmones, qui iugum formidabant, & terrorem, insultant captiuæ:

Horat. *Spectatum admisti, risum teneatis amici?* Tot apparatus, Deus ab æternitate parturiens: Angeli sperantes: suspirantes homines: Dæmones desperati: omnes inusitatum miraculum conspecturi: & demum plusquam ridiculus mus, peccati quædam ancillula progerminat!

O turpiter atrum Desinens in piscem, mulier formosa superne. O turpius, inquam ego, desinens in originis labem, opus tandiu promissum, cupitum, expectatum! O montem supererridiculè parturientem! Parturiebat aliquando Iupiter: (nostri de hac re festiuissimum Dialogum Luciani:) & accedit obstetricaturus Vulcanus: ferit Patris cerebrum, & prodit perpulchra, & adulta subito, scientiis armata, armis decora Pallas: & ea, quæ inter omnes Deos, post Iouem primas tenet. Lyricus lib. 1. oda 12. de Ioue:

Horat. *Vnde nil maius generatur ipso, Nec viget quidquam simile, aut secundum: Proximos illi tamen occupauit Pallas honores.*

Quia nihil inter Iouem, & Palladem decenter posse intercedere putabant, quam ipse longis doloribus parturiens effudit tandem. Et tu audis Deum parturientem, editam Mariam: & omnes angelicos Spiritus, Dei, & eiusdem Deiparæ ministratos, Deo ipsi facis de innocentie puritate proximiores, Deipara in hac re honora-

tiores. Et audes? Quod ergo, si ita spectaretur, aliis deridiculum abique dubio videretur; etiam in se sumptum, à Dei prouidentia, tanquam omnino ridiculum amouendum: nisi dixeris, minus decori suo, quam spectatorum oculis, Deum solitum attendere: quasi se quærat extrà, examèneve improbum in creaturarum trutina castiget. Satis lufimus, ad feria veniamus.

1082. Videamus in primis, quàm Deus piè anxius Mariam parturiret. Vocat Sponsus dilectam, suauissimum illud Vaticum insulurrans: *Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, & veni.* Cant. 2. n. 10. id est, vocat Deus Mariam, vt oriatur. At, si tam audis erat, cur eam non producit? Si destinatum verò tempus sperat producendæ, cur tam anxie tot illam ante sæcula suspirat? quia quantum est ex se Deus manellet, vt iusti per congrua merita Incarnationis tempus accelerarent: ideo dum differebatur, quasi ardentissimo desiderio tortus (de quo fuse in Cant. literallegorico) suspirabat. Ergo Incarnationi peragendæ, quasi parturiens, Mariam cupit, Mariæ votis omnibus anhelat. Rupertus ibi, ex ore Virginis: *Verba ista profectò desiderantis verba sunt, &c. Sic accipite quasi verba desiderantis, tanquam festinantis, & optantis iam adesse materiam tantæ salutis, scilicet, me: cuius caro illi materia foret assumenda carnis. Tanquam præsentem loquebatur mihi, meque iubebat surgere, & properare, id est, nasci, & hospitium ventris mei, sibi citò præparare.* Et putares, orituram sub peccato si vocari, vt salutis materia, sub eiusdem morbi contagio rideretur? Putares peragendæ statim Incarnationi suspirari maculatam Mariam, quæ ipsa maculâ Incarnationem pro parte retardaret? Attendo, fodes.

1083. Præmittuntur adductis verbis hæc alia plenissima mysterio: *Ecce iste venit saliens in montibus, transiens colles: similis est dilectus meus caprea, hinnuloque cervorum. En ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos. En dilectus meus loquitur nobis: Surge, propera, &c. n. 8.* Miraris immensam celeritatem, qua transuolantur montes, colles transiliuntur: at miror ego magis, parietem festinos impetus retardantem: cur enim ad parietem subsistat moratus quasi rumpendi impotens, qui præruptissimos colles, iuga inaccessa valuit transilire? Quia, licet desiderio sic festinaret, vt nihil non per-rumpere videretur: adhuc tamen peccatorum nostrorum obice retardatus, tanti voti implementum non consequitur. Festinantia itaque desideria, obiecta culparum mole impediuntur. Rupertus ibidem: *Non parua est res, quam dico, parietem nostrum, propter quem tam morosè veni iste, qui & antequam veniret, festinus, & celer vocatus est: & cum venisset, illud, propter quod venerat, tam citò, tam velociter operatus est, &c. Nimirum, propter parietem iniuicitiarum, qui non de uno tantum originali peccato; verum etiam de multis actualibus peccatis congestus est, &c. Post huiusmodi parietem nostrum en ipse stat; id est, propter hæc, & alia peccata generis nostri, cui repromissus fuerat, ipse iustas fecit moras.* Agedum, in fice Mariam culpa originali, & immeritò sic vocatam assueueris. Quorsum enim rupturus has moras materiam sulturæ, siue Marianam carnem suspiraret; si in eadem materiâ, nouæ de originis peccato

1077. 2. Reg. 18. Idq. in aster. num. Ambros. 1078. Genes. 22. Iustorum nomina suauiter nouit Deus. Psal. 146. Galfrid.

1079. Exodi 1. Sicutque illi gloriosus. Steph. Cant. Nomen soli virtutis dandum. 1080. Genes. 3. Maria sub culpa ridiculum spectaculum. Prou. 8.

1082. Cant. 2. Deus Mariam ab æternitate parturiens. Deus Incarnationem cupiebat. Rupert. 1083. Peccati murus nos, Deumque intermissus. Rupert.

cato moræ necebantur ? O ridiculi spectaculi exhibitorem, si dum parietem cupias dissoluere, nouam illi calcem, & lapides administres ! Imò ideò Maria materia salutis, ideò hac edita peragitur Incarnatio : quia caro illa absque peccato, non veterem parietem adstruit, sed ostium aperit : meritò proinde toties ab Ecclesia, cæli, & lucis ianua appellata.

1084.

Christus qualis Medicens.

Premamus paululum integrum iam locum, quo ipse Rupertus ad hominem conuincitur. Ex originali, & actuali peccato conflatus erat, & condensatus paries, qui festinantem Dominum retardabat : eligitur Maria in Matrem, & suspiratur, quæ instrumentum impedimento amouendo adhiberet. Si ergo hæc originali sua culpa, miserum illum parietem pro parte obdurabat; quid aliud hoc erat, quàm in ipsa expeditione afferre obstaculum, immiscere venenum medicamini, & auxilium vulneri temerare ? Festinabat Deus salutem hominibus spoliato Dæmone allaturus: Maria Mater cooperatrix eligebatur: si hæc spoliolum Dæmonis fiebat, quid hoc erat aliud, quàm in libertatis gestatorio, captiuitatis vincula ostentare; triumphum gloriæ dedecoris opprobrio vestire; applausum victoriæ de turpis lubricationis fletu conspurcare ? Benè Eusebius Gallicanus hom. 2. in Nativ. Dom. ad Mariam: *Medicum dolorum nostrorum, sine dolore paris, Saluatorem deprauati sæculi, atque corrupti, sine ulla pudoris contagione progeneras: ne enim decebat, ut, qui ad hoc venerat, ut violata in integrum restitueret, aliquid de materna integritate violaret.* At, quantò minus decebat, ut matris spiritus per culpam iniustam, quàm caro per claustrum resignatum violationem pateretur ? Sed de hoc supra fusè. Amote ergo à Maria culpam, ne indecens, & proinde ridiculum Dei desiderantis, & parturientis exhibeas spectaculum : crede ne violatorum eius spiritum, ne incuriæ notam, violatorum omnium inuras reparatori. Quòd autem Maria par nostrum dicat; pietatis est, non conditionis.

Euseb. Gal.

1085.

Dionys.

Maria cur columba.

Ideò meritò ad hunc locum Cantic. sic scribit Dionysius ibi, art. 8. *O amica mea singularis, & unica, cuius respectu aliæ sunt ancille, quauis & suo modo amica sint. Columba mea, in qua nunquam fuit radix amaritudinis, felleaue austeritas; sed simplicitas sapientialis inuoluta.* Tot ante sæcula iam vocatur Maria, ut surgat, ut properet tanquam amica, tanquam columba: (sequor Rupertum;) & quam ridicula surgeret, si statim non solùm non amica Dei, imò nec familiaris ancilla; sed Dæmonis ancilla oriretur ? Si columba in cornicem, & coruinam fecditatem degeneraret ? en mel sub felleo sapore: en radicem dulcem amaritudinis austeritate interpolatam. Et benè, dum properare iubetur, *columba appellatur: cuius rei vt aperiarem mysterium, audiendus Ambrosius Serm. mihi 71. Volare non potest, nisi quod purum, leue, atque subtile est, cuius nec syncretitas intemperantiâ retardatur, nec alacritas, nec velocitas mole grauat. Grauari autem volatum dico, non tam mole membrorum, quàm delictorum. Vnde puto, etiam in ipsis auibus, ideò velocius columbam penè præ omnibus volitare, quia alacritatem & innocentiam comitetur. Denique Sanctus David, cum puritate mentis uolare concupisceret, non alterius animantis, nisi columba optauit alas*

Ambros.

Psal. 54. Meritò igitur columba interim appellatur Maria, vt dum inuoluta, & innocens producit, sic breui sanctitatis volatum acceleraret, vt in primo adolescentiæ flore, eum excellentiæ gradum assequeretur, quo Verbum ipsum incarnandum acceleraret; & è sinu Patris, in vterum suum feliciter transmitteret.

1086.

Maria Anticua.

Sed adhuc in his votis, & diuinis desiderii exhibenda: Orbi Mariæ in salutis materiam, in spectaculum quoddam sibi iucundissimum, eleganter pergit citatus Rupertus, sic subiungens: *Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, & in his omnibus Eua opposita. Eua nanque quasi inimica, Eua quasi vipera, Eua quasi deformis, & ignominiosa. Mihi inimica, viro suo vipera, sibi met confusa ignominia: inimica per superbiam, qua intus tumuit: vipera per malitiam, qua ex serpente concipiens, foris tentata facile cessit: ignominiosa per prurium libidinis, qua statim scaturire cepit. Tu, amica mea, per humilitatem; columba mea, per charitatem; formosa mea, per castitatem: tu contra Deum non tumuisti, imò mente humili Altissimo complacuisti: & ecce amica es. Tu serpenti aurem non præbisti, imò inimicitias inter te, & serpentem ego posui, & ecce columba es: in nuditate libidinis non incurristi, imò Spiritus Sanctus obumbravit tibi, & ecce formosa es. Veni ergo, Maria, veni: nam Eua ad latebras fugit. Quid vtiquam clarius pro Deiparæ innocentia dici potuit ? In Anticua eligitur Maria, talique à desiderante Deo enunciatur: annon solùm aurem dolo inficiendam, sed & spiritum morfu lacerandum exhiberet Serpenti concors & subiecta, quæ ideò vocatur, vt perpetuas inimicitias ab origine mundi destinatas cum illo exereret ? Apage. Lepidè quidem vocaretur in lucem, tanquam Eua per culpam, in tenebras, & latibulum fugientis, opposita; quæ eiusdem culpæ participes edebatur. Benè est: absconditur Eua, & tanquam turpe spectaculum ab huius Solis, & Paradisi oculis remouetur: editur in theatrum illi opponenda Maria, & sub eodem turpitudinis habitu exhibetur.*

Rupert.

Spectatum admissi, risum teneatis, amici.

Maria amica, non afflicta Dei Filia.

Quisquis certè, aut non teneret risum, aut cieret dolorem. At non talem factum istum, & singularissimam filiam produxit Deus; sed sub ea pulchritudine, vt dignus parturientis Domini partus, & filia per antonomasiam diceretur. Benè Alanus ad illud Cantic. 7. num. 1. vbi *Filia Principis* dicitur Maria, sic scribit: *Tu autem principalis Filia Principis, Dei, videlicet, qui est Princeps Principum, & Dominus dominantium: qui te specialiter per gratiam genuit, specialiter informauit: ita tamen Dei Filia, quòd & Mater intacta.* Alia ex Guillelmo, quæ huc facerent, iam supra dedi. Non poterat itaque in Matrem eligi, nisi ea Filia, quæ specialiter talis diceretur: neque magis propriè specialis dici poterat, quàm quòd fecdatam originem euitaret. Sed iam hæc satis de parturiente Deo: iam suo ordine ad Angelos sperantes, ad suspirantes iustos, ad Dæmones frementes veniamus: & omnes quasi huic spectaculo intendentes imaginemur, & electam illam Matrem, statim atque oritur, contemplantes.

Alan.

1087.

Describebat Salomon instans illud felicissimum, quo Deus humanam suscepit carnem, quem deinde sic inducit loquentem: *Veni in*

Cant. 5. haurire.

Angeli bono nostro exultant.

Guillelm.

Incarnatio Deo epulum fuit.

Guillelm.

hortum meum, soror mea Sponsa: messui myrrham meam cum aromatis meis, comedi fenum cum melle meo, &c. Comedite, amici, & bibite, & inebriamini, charissimi. Cant. 5. num. 1. Sub epuli, & solennis sibi gaudij titulo designat Incarnationem, de quo ibi grauius Guillelmus: *Quia in messione myrrha, in assumptione mortalis natura pro mortalium salute delectatus est, sicut in omnibus diuitiis suis, iucundari sibi visus præ omnibus deliciis: quia præcipue eius delicia sunt, esse cum filiis hominum.* Sed, si de Incarnatione deliciatur Deus, si festiuum apponit epulum, cum ipse tantum incarnetur: sibi etiam tantum hoc condere mysterium, has condire dapes visus: cum enim epulum sit Incarnatio, illi tantum epulum est, qui carnem sumit. Cur ergo ad hoc epulum amici, & charissimi inuitantur? aut, quinam sic amici, vt licet non incarnentur, tamen de exultatione, & plausu, conuiuæ, & epuli quasi participes celebrentur? Respondet idem Guillelmus: *Angelos ad communis lætitiæ epulas inuitat: Comedite, amici, & inebriamini, charissimi. Amici, quia multum amant: charissimi, quia multum amantur. Hi, nimirum, de humani generis, quod in Adam perierat, restituratione, piè, & sollicitè satagentes, Conditores, cui assistebant, iugiter interpellantes, quodam sancto familiaritatis ausu, sic cõpellabant: Exsurge, quare obdormis, Domine? Exsurge, & ne repellas in finem. Quare faciem tuam aueris? obliuisceris inopia nostra: diminutionis nostre? En inter nos tot loca vacua: sed da gloriam nomini tuo: & secundum æternum propositum tuum, quod mutari nequit, imple tot locis indecenter desicceternum numerum nostrum. Ecce cum venit plenitudo temporis, impletum est desiderium illorum: incarnatus Dei Filius Sponsus fit, & inuitat eos ad noua gaudia, &c.* En tibi ab Adam lapsu Angelos Incarnationis ardentissimo desiderio punctos. Finge ergo, (& fortasse ita factum,) leuando piissimo ardori, reuelatam illis magnæ Matris, electæ Genitricis Conceptionem, tanquam lacrum approximantis iam mysterij vestibulum; putares decens, & gratum spectaculum, vt Mariam Adamitico contagio infectam cernerent; quam in Adami remedium, tanquam ministram redemptionis præcipuam, sperabant? Germanæ geræ: imò dolerent quodammodo videre sibi destinatam Reginam, quam Dæmonis tunc ancillam abhorrent. Exemplis rem illustro.

1088.

Genes. 45.

Rex, si forte priuati eligat, eligat præstantissimum.

Excipiente Iosepho fratres suos, addit Textus: *Audiuimusque est, & celebris sermone vulgatum in aula Regis: Venerunt fratres Ioseph. Et gausus est Pharaos, atque omnis familia eius.* Genes. 45. n. 16. Nihil inter peruersos aulæ mores inuicentius, aut insolentius dici potest. Quòd Princeps de amici priuati, deque purpurati sui gaudio sibi complaceat, nihil mirum: at, quis non miretur aulicos, qui semper, licet occulto, in feno tamen odio, priuatum illum inuidi prosequuntur, in hoc loco Iosephi gaudio collætos? At, inquis, iustissimus erat Ioseph, neque priuatorum more superbiens, in omnes beneficus, omnium sibi amorem conciliabat. Sed planè nouimus priuatos alios, & iustos, & beneficos, qui tamen nullis pietatis infulis sic aulicorum animos trahere poterunt, vt in illis inuidiam, inolitum aulæ morbum, possint extinguere. Quid ergo? Putarem hanc Ministrorum Pharaonis de hilari Iosepho

conceptam lætitiã, non solùm de Iosephi bono, sed etiam de aliquo suo commodo ortam fuisse. Ecquod illud? Pulchrè ibi Lyranus: *Licet diligenter Ioseph, propter bona, quæ eis fecerat: tamen erat eis turpe, quòd homo, qui fuerat seruus emptiuis, & eductus de carcere, haberet tantum dominium in regno: & ideò quando scuerunt, quòd haberet tot fratres, & taliter formos, quòd bene videbantur nobiles, & de bono loco; fuerunt super hoc consolati.* Ad quod non dignitatis fastigium euectus erat Ioseph? qua non purpura, quo non auro, nobilitatis regiæ insignibus decoratus? deinde quibus non beneficiis Pharaonem, & Ægyptios omnes promeruerat; quo illum lætis mentibus colerent, cultu debito venerarentur? Et tamen, vt vides, reuèrã subtristis procedebat Pharaos, cuius tristiores? nam, nec ille ferebat secundum, nec isti primum eum inueniunt, quem, licet de se optimè meritum, at seruum fuisse emptitium condolebant: nullius enim dignitatis purpura, nullum nobilitatis aurum videbatur satis, ad seruilem Iosephi maculam abolendam: hac verò non abolita, durissimum aulicis, maculato obtemperare domino videbatur: quem tamen vt vident ipso naturæ iure ingenuis natalibus fruentem, hilariter excipiunt imperantem. Sic sito modo, spectatã maculatã Reginã, si fas dicere, Angeli se haberent: quam nulla posterior gratia infamiam, modo supra dicto decenter aboleret.

Lyran.

1089.

Angeli iustus quam famulantes.

German.

Facit huc illud Germani Archiepiscopi Constantinopolitani Orat. de Cruce apud Gretser. dum Crucem ligno vetito opponens, inter multa sic subiungit, Angelos iustus familiares commendans: *Omnino in osculo sancto eos excipient, propter fidem, & charitatem erga communem Dominum. Sunt & cateroquin amantes hominum angelici Ordines, & ex peccatorum penitentia, fisti, & gaudij occasionem sumunt: & licet ex inedia, ciborumque abstinentia, ora malè oleant: non secus id reputant, ac suauolens thymiana: quod ex contrario colligere licet. Accidit aliquando, vt primis partibus occurreret Angelus, ore adhuc præuaticationis cibo manducante: & quauis fructus grati odoris esset, attamen os inconditum quiddam, & fetidum exhalabat, iamque corruptionis pignus ferebat. Quasi qui in osculo sancto iustos excipit suauolentes, fetidos peccatores deuiaret. Hæc historia, quauis simili exemplo ex Vitis Patrum petito firmari possit; mihi tamen inter apocryphas, & Rabinorum fabulas videtur numeranda: quam tamen afferro, vt ex mente Germani videas, quàm Angeli peccatoris halitum soleant euitare, eundemque, tanquam turpissimum spectaculum, abhorrere. Pone ergo prodiisse Mariam originali culpa infectam, & ab ore odores pestilentos vetiti pomi exhalantem: an non esset ridiculum spectaculum, vt quam cælesti perfusam necitare, & tanquam virgulam fumi ex aromatis myrrhæ, & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij sperabant: hæc de peccato fetidissimum intuerentur? Vt quæ fructum vitæ germenatura edebatur, pomum mortis eructans ostenderetur? Certè non tale vnquam Angelis Maria præbere de se potuit spectaculum: ideò ad illam Ioann. Geometra sæpè citatus hymno 4.*

Maria quale Angelis spectaculum.

Geomet.

Χαίρε, θεία κεχρημένη δωδέκατον, μέγα χαίρε θάυμα δ' ἄσπερόθεν τῷ Σεράφει σοφίῳ.

Salue,

Salve, spectaculum Cherubinis difficile cognitum, magnum salve Miraculum, & superans Seraphimorum scientiam.

Quocunque respicias, semper tale sui exhibitum spectaculum Deipara, vt præ maiestate gloriæ, præ diuino penè fulgore oculos Cherubicos, & Seraphicos præstringeret.

1090. Hinc idem paulò antè ad eandem hymno 3. (vbi Maria dicitur, ἡμερῶν καλῶν ἔδει ἀφελόμεν, iniquitatis nostræ nihil contrahens,) sic præmittit:

Idem.

Χαῖρε, θεάμα κόρη φοβερὸν, φλογορρὸν, τανύυλον, Ἡδύ, καὶ φοβερὸν, ἔδει δεατὸν ἔλον. Salve, spectaculum puella terribile, ardens, Dulce pariter, & terribile, nec cognoscibile totum.

Quasi nulli creati oculi Mariam plenè possint contemplari, quæ instar Dei, terribili dulcedine, dulci terribili tate spectantibus amorem pariter ingerit, & reuerentiam: non talis futura, si iniquitatis nostræ aliquid contraheret, nisi à Conceptione purissima oriretur. Vnde enim terribilis de maiestate, cuius collum calcatum Dæmoni ostendebatur? Planè hinc oculos Angeli, non tam de reuerentia, quam de nauis fastidio amouerent.

1091. Hæc de Angelis: nunc ad homines post longæ expectationis suspiria Mariam spectantes, recurrendum. Mariam specialissima quadam ratione Redemptricis gratiæ filiam celebraturus Salomon (ex mente Guillelmi alibi adducti) sic intonuit: imò sic Christum introducit decantantem: Vna est columba mea, perfecta mea: vna est matris suæ, electa genitricis suæ. Cant. 6. num. 8.

Cant. 6.

Et subdit statim: Viderunt eam filia, & beatissimam predicauerunt: Regina, & concubina, & laudauerunt eam. Ideò laudantes prædicant, vt habet ibi Guillelmus: quia à Genitrice omnium gratia, in diuinam destinatur maternitatem. Sed quæ filia? Respondet idem: Propter hoc tam sacrum, & tam insigne ministerium, quo diuina circa salutem nostram dispensationi pia Mater pro tempore seruiuit: antiquis Sanctis, qui futuram gratiam sagaci spiritu prouidebant, mirabilis, & laudabilis, desiderabilis, & venerabilis fuisse dignoscitur: vnde sequitur: Vnde uni eam filia Sion, & beatissimam prædicauerunt, &c. Vbi mihi pende illam particulam, Sion, additam vulgari à Guillelmo, nec in originalibus, nec alibi, quod sciuerim, reperiri: quam tamen ille, alicubi absque dubio repertam, sic ponderat in rem meam eleganter: Sion interpretatur speculatio: per filias ergo Sion, anima illa sub veteri Testamento speculatiua prophetice, non incongruè figurantur: re enim vera huiusmodi anima, filia speculationis erant; excellenti, nimirum, gratis eleuata in sublimem quandam speculam prophetica sagacitatu: vt proficerent eminus, quæ facturus erat Deus magna super terram. Siquidem magnum illud pietatis Sacramentum, quod suo tempore manifestandum erat in carne, spiritalis obtutus acumine longè antè viderunt, & sacris vocibus prænuiciauerunt: quantum in prouidendo sagaces, tantum in prænuiciando veraces. Viderunt, inquam, futurum Virginis conceptum, & parium: viderunt Filium Dei in plenitudine temporis factum iri ex muliere, & dixerunt: Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ suget Emma-

Guillelm.

nuel. Beata, quæ credit euangelizanti Angelo, atque eo ipso exprabit antiquum illud primæ mulieris elogium, quæ credidit mentienti Diabolo.

Agedum, Lector, & tu mentis tuæ speculam concende, & Patriarchas, atque Prophetas istos in specula illa sua constitutos mihi considera: pende in suspiria erumpentes, defixos in desideria magnam illam, mirabilem, laudabilem, desiderabilem, & venerabilem Redemptoris Matrem sperantes. Finge (si fictio est) illis huius tunc Conceptionem reuelatam, & hanc fœdatam: poterat aliquod fingi magis vnquam ridiculum spectaculum? O pulchrum indicem tantæ prærogatiuæ, culpam originale! O plenè specialissimam gratiæ filiam, quæ in prima sui origine vacuatur! O decenter abolendo Eux elogio exertam, quæ, dum exoritur, turpissimo Eux subiacet elogio, non solum Diabolo credens, sed illi credita! Certè non illam talem cernerent Prophetæ, qui illam gratia plenam conspexerunt. Idem Guillelmus: Viderunt, inquam, filia speculationis, Matrem luminis à longè: viderunt eam de specula propheta, & cum debita reuerentia de longè salutauerunt eam dicentes: Ave gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Quæ profecto saluatio ad cœlos oblatus Angelis: vt magnus ille Gabriel suo tempore postea, quasi celestis quidam Paranympus missus ad eam, non aliter duceret salutandam. Vide, quæ fuisse supra dixi de hac gratiæ plenitudine, nullibi vacuata: vnde arguatur ad hominem Guillelmus, qui, vt noſti, vix sibi constans, Marianam innocentiam condemnauit. Sed hunc Authorem, cum Ruperto passim sui feliciter oblitos, supra, & infra suis met verbis identidem impugno. Pergo.

1092.

Et qualis vna.

Guillelm.

Veni mecum ad Abrahamum illum, qui diem Christi vidit, & gauisus est, vbi absque dubio Matrem eius Mariam, generosam feminis sui stirpem recognouit. Mittebat ille seruum suum, vt coniugem Isaac filio spei tantæ deposito asportaret: hunc ergo adiuraturus sic ait: Pone in num tuam subter femur meum, vt adiurem te. Genes. 24. num. 2. Ad aram quidem adiurantur mortales, & tanquam sacratius quid, carnem suam interponit Abraham: rara ara, sed rarior adhuc modus adiurandi. Super aram, licet sanctissimam, solent homines manum imponere iuraturi: quid non super, sed subter femur; hic deponitur manus iuratura? Interlinearis ibi: Non super, quia caro Christi inde desensura, quæ super omnes est. Clarius apud Gloss. ibi D. Gregorius: Manum sub femore subter ponere, & per Deum cali iurare: quia illius caro per illud membrum descensura erat, qui filius Abrahæ esset ex humanitate, & diuinus ex Diuinitate: quasi, tange filium meum, & iura per Deum meum. Vnde non super femur, sed sub femore manum ponere iubet: quia inde descensurus erat, qui homo, sed super homines esset. Vnde dignum non fuit, vt manum super femur poneret, quia nulla caro super illam est. Tot sæculis post oriturus Christus remotissimi aui carnem, non solum ab impuro, sed etiam à minùs reuerenti sanctæ manus tactu præferuabat, & Mariæ carnem, ipsissimam sibi met breuiter vniendam, non solum iusti manibus tractandam, sed etiam Dæmonis pedibus subderet conculcandam? Putes, turpe hoc spectaculum præuidit Abraham? Putes, putaret, Mariam condignam Christi matrem à Dæmone conculcatam:

1093.

Maria caro in Christo quam venerabilis, Genes. 24.

Interlin.

D. Gregor.

catam: qui se irreuerenter ab homine pio tangi, putauit indignissimum? Vah nimis religiosum, scrupulosum vane: qui carnem in Maria Dæmoni subditam, homini subdendam recuſauit. Quid faceret, qui tanti futuram Christi carnem faciebat, si præntem Christi carnem in Matre præfœdatam cerneret spectator? Aut doleret, aut in ipso spectaculo, reuerentiam suam præteritam, tantquam inanes scrupulos irideret.

1094.

2. Reg. 6.

Maria, maior Arca Testamenti.

Ambros.

Propero ad Dauidem, cui cum Abrahamo specialius Christi propago tribuitur, & Incarnationis negotium, clarius penetratum. Deducebatur Arca Domini in eius domum, & addit Textus: Dauid percutiebat in organis armigatis, & saltabat totis viribus ante Dominum. 2. Reg. 6. num. 13. Quàm multa alia à Domino acceperat beneficia Dauid: Certè ingentia: & tamen, quantum redderet psalmos, saltus denegauit. Quid ergo in hac deducendæ Arcæ gratia denuò recognouit, vt tanquam in rariis quoddam benefici Domini, & diuinæ misericordiæ spectaculum, in tam nouum obsequij genus prodire, putaret necessarium: quod quidem, si humana trutina pensitetur, vile & scurrile Micholi videatur? Respondet D. Ambros. Serm. mihi 81. vbi de nuptiis Verbis: Propter has ergo nuptias saltare non conuenit: siquidem Dauid Rex pariter, & Propheta, dum multa cecinerit ante Arcam testamenti, etiam saltasse dicatur: elatus enim gaudio in saltationem prorupit: præuidebat enim in spiritu Mariam Christi thalamo sociandam, &c. Ergo saltauit Propheta Dauid ante Arcam: Arcam autem, quid nisi Sanctam Mariam dixerimus? Siquidem Arca in irrisu portabat testamenti tabulas: Maria autem ipsius testamenti portabat heredem. Illa intra semet legem: hæc Euangelium retinebat. Illa Dei vocem habebat; hæc Verbum. Verum tamen Arca intus, forisque auri nitore radiabat: sed & Sancta Maria intus, forisque virginitatis splendore fulgebat. Illa terreno ornabatur auro; ista caelesti. Quæro, mi Lector, possètne Dauid è limbo ridiculum magis cernere spectaculum, quam illud, quod in veritate, ab umbra propheticæ olim visionis deuiaret? At quidem, si Maria orta, Dauidi sub peccato exoriretur, credo haud vanus, vmbra omnino à veritate cerneret deuiantem: quomodo enim illam, quam intus, forisque Virginem in Arca venerabatur saltans; in se ipsa intus spiritualiter à Dæmone constupratam non horreret? Vnde quam caelesti auro coluerat radiantem, Inferno plumbo agnosceret liuescentem? Aut iniquus fueris rerum omnium æquitatis æstimator, aut indecens hoc spectaculum profiteberis.

§. VI.

In idem pergitur.

1095.

Dæmon Mariam horruit à principio.

Am suo ordine Dæmones ab Orbis incunabulis rabidos, & Deiparam timentes si contemplerur, quales se erga prædictum spectaculum haberent, agnosceremus. Laudauerat apud Salomonem Deus futuram Matrem, quam instar amantissimi Patris de Concep. B. M. V.

mi horti omnibus referti deliciis descripsit: deinde sic subiungit: Surge, Aquilo, & veni, Auster. Cant. 4. perfla hortum meum. c. 4. 16. Sequor nunc illorum sententiam, quæ putat, in hoc loco non tam demitti Aquilonem, quam admitteri, & auocari. At, si in Aquilone isto (de quo passim in Litteris inspiratis) Dæmon intelligitur: cur contra hortum surrecturus, id est, Marianam innocentiam inuasurus prouocatur? Respondet Rupertus ex ore Christi, neque vsquam felicis ad rem meam: Aquilo ipse est serpens antiquus, qui vocatur Diabolus, & Satanus. Vnde iste talis Aquilo surget? quomodo surget? Surget de occultis insidiis, vbi iacebat olim, & serpebat lubricus anguis, quando primam mulierem decepit, quemadmodum illa dixit: Serpens decepit me, & comedi. Non ibi surrexit, vt impugnet, sed serpendo sibilauit, vt deciperet: vires quippe non habebat, priusquam assensum voluntarium praberet ei mulier, quam Deus innocentem fecerat. Inter te, & illum, soror mea Sponsa, Deus inimicitias posuit; & idcirco de te omnino desperauit: imo de fraude sua, de dolo, siue artibus suis, nihil habet spei, vt decipere possit. Serpens quidem serpendo, sibilando, insidias Eux construxit, vomuit ad pedes venenum, deinde supplantauit. Contra Mariam his artibus non profecit: quia caput suum, originale, scilicet, peccatum, vt noſti, quo mordere sperabat, ab eadem asspirat detruncatum. Meritò ergo iubetur assurgere, & palam pugnare: vt in aperto Marte debelletur gloriosè, qui in occultis insidiis gloriosissime fuerat debellatus. Per serpentis insidias peccatum à protoparentibus deriuandum, intrauit in mundum: his insidiis in Mariam nihil potuit Dæmon, certè quia in protoparentibus non aderat Deipara, quoad rationem culpæ transfundendæ.

Rupert.

1096.

Semper ab illicis insidiando. Potius surge: viribus utere, & la debellato malignitatis impetu debacchare. Egisti, sicut tu.

Rupert.

Sed pergat Christus ad Matrem apud Rupertum: Dico ergo illi: Surge, Aquilo, quid iaces terra? quid insidiaris calcaneo nostro? Nihil proficis insidiando. Potius surge: viribus utere, & la debellato malignitatis impetu debacchare. Egisti, sicut tu. serpens: age nunc, vt draco magnus, draco rufus, habens capita decem Apocal. 12. Non quasi imperans diso, sed permittentis animo loquor: tu enim iam dudum surgere cœpisti: nec aliud est, nisi ac si dicam: Age, quod agis: surge, quod surgis: debacchare, quod debaccharis. Quando enim surgere cœpisti? Nimirum, antequam fieret hæc altera mulier, contra quam decipiendo, nihil poteris: vbi verbum promissionis, quod nunc impletur, audisti, quod ad Abraham dictum est: In semine tuo, &c. Genes. 22. statim insurrexisti: quia prædictas inter te, & mulierem, inter semen tuum, & semen illius inimicitias adesse præsensisti. Surrexisti, caput erexisti, primum regnum Egyptiorum: dixisti enim loquens in Pharaone Exodi 1. Quidquid masculini generis natum fueris, occidite. Entibi, quæ Dæmon, optimus Metaphysicus, & optimus Scripturarum Interpres, ex hoc Cantico loco sibi dictum à tempore Salomonis intelligeret absque dubio, si credimus Ruperto. Nunc ergo finge eidem Mariam in sua Conceptione reuelatam. Puto omnino, deriso oraculo, spectaculo vilipenso, hæc, aut similia exprobrans dictitaret: O falsam prophetiam! ô minas lepidas! hæc illa erat, quæ in inimicitias ponenda; & mihi sic amicissima A A oritur,

oritur, & coniunctissima: Hæc erat, ob quam occultas insidias deponere iubebar, aperto deinde conflictu insurrecturus: quæ tamen ab Adamo, cui per vxorem sum insidiatus, insidiarum meorum damnum affert, combibit venenum? Hæc mihi spem vnquam præualendi præcidebat, cui ipso actu præualeo iugulanda? Proh inanem, & iactabundam Dei fiduciam, dum quasi securus me prouocat contra illum tot ante sæcula ad certamen, dum insurgentem permittit: quam tamen dum emittit, videt prostratam! Proh vanam anxietatem meam, inutilem sollicitudinem, dum per Pharaonem masculos Abrahamici seminis extinguere conabar, ne vnquam inde femina illa mihi caput contritura oriretur, vnde Christus oriturus! Frustrâ, ne veniret, satagebam, quam, vbi venit, contero faustissimus. Putabam, nihil in illam actualium culparum iaculis valiturum; quia originale superata; omnium, nimirum, radicem: en sub insecta radice est: quidni inde mihi gratos aliarum noxarum fructus sperem decerpandos? Apertæ surrectionis meæ impetus spernebatur: quia insidiis validioribus contra genus humanum Adamo vnitum, pro Maria nihil valerem: at ecce insidiator valeo: quid præualeam insurgens, desperabo? Næ, meo iudicio, iniustus hostis viso hoc spectaculo, sic & superbiens rideat, & ridens superbiret.

1097.

Maria quale omnibus spectaculum.

Thom. Val.

At quàm aliter diuinum hoc spectaculum cerneretur, si appareret Angelis, & hominibus, & Dæmonibus, vidit D. Thomas Valent. Conc. 3. de Natiu. Virg. vbi ita: *O Virgo, in hoc nat ali mundum illuminasti, celos latificasti, Inferni exieristi, lapfos subleuasti, infirmos, & tristes in salutem, & laisiam erexisti. Dicite, obsecro, Astrologi sapientes, qui celestia contemplantini: dicite nobis, o Prophetæ, quænam puella ista erit, quæ talis, & tam clara prodit in Orbem, & annunciate nobis eius natiuitatem.* Vbi deinde oracula sacra in Mariæ laudem plura congerens sic concludit: *Decuit & Matrem Dei esse purissimam, sine labe, sine peccato: vnde non solum quando puella, sed quando paruula, sanctissima; & in utero sanctissima; & in Conceptione sanctissima, &c. & anima cum infusa est, nullam habuit ex carne, neque contraxit labem peccati.* Quasi inde maximè nascens mundum illuminaret, cælum latificaret, Infernum exterreret diuinum hoc spectaculum: quod absque originalis peccati macula prodiret. Si ergo non solum in ortu; sed etiam in Conceptione cerneretur, hominibus lumini, Angelis lætitiæ, Dæmonibus foret terrori: aliter indecens Dei Mater haberetur.

1098.

Cant. 6.

Idem ostenditur.

Guillelm.

Dè concepta Virgine iam plures ex Neotericis, vt supra vidisti, explicarunt illud Cantic. cap. 6. num. 9. *Quæ est ista, quæ progreditur, quasi Aurora censurgens; pulchra, vt Luna; electa, vt Sol; terribilis, vt castrorum acies ordinata?* Vbi viderint, quàm venustè cum grata dotium pulchritudine, terribilis castrorum feueritas coniungatur. Meritò enim inter tot suauitatis allecamenta, castrorum horror, strepitus armorum commiscetur: quia Maria alliciens homines, & Angelos in sua Conceptione, Dæmones terrefecit. Guillelmus ibi, licet Conceptionem præterierit: *Nimirum, quantum Angelis, hominibusque amabilis, tantum etiam Spiritibus malignis terribilis.* Etiam in Conce-

ptione, inquam ego, ne non talis, indecenter in Matrem electa aspiceretur. Mutuor in hanc rem exemplum à Cellensi, lib. de Conf. cap. 2. vbi, postquam alia congerit de apparatu nuptiarum, quo Conscientia pura Deo copulatur, sic scribit: *Quid plura? Dispositissima ordinatione ornata omnia, vt nihil desit ad cultum, aut superstit ad radium: vacet tamen interim locus præ aliis spatiosus, & speciosus Regina, & Matrisfamilias singulariter preparatus.* Fortè occupatione à diuersorio occupata, solennia Regiæ, morâ sui aduentus Regina illa differat: omnium interim, & vultus, & singultus sedis illius repletionem exoptent. Si in hoc medio apparatu, attentis omnium vultibus, & singultibus anhelantibus, expectata tandiu Regina turpis appareret, & conscientia maculata spectaretur; decenterne, credis, tantis expectantibus spectatoribus, theatrum ridiculâ illâ personâ spectaretur? Absit. Ideò benè idem Cellensis: *Tandem veniens mulier, cuius pulchritudinem Sol, & Luna mirantur, & residens claudat ianuas, & impleantur nuptia discumbentium: scrinia mystica ad vltimum quæsitâ, & reuerata nomen edicant in aula, & Conscientia appelletur hæc Domina: petente autem sedem à sæculo paratam Conscientia, & residente; vox Sponsi auditur satisfaciens vniuersæ Curia de Sponsa: Vna est, inquit, columba mea, vna est matris sua, electa genitrici sue.* Quæ omnia aptius ad rem nostram venire existimarem. Erant iam omnia disposita, impletæ Scripturæ de tempore producendæ Mariæ destinata, & inter Angelorum attentos vultus, iustorum singultus audios, speratur Maria, & suspiratur, singularissimam in sui productione sedem occupatura: quæ ea prodit, quam Sol, & Luna meritò mirarentur: quam Deus vnam, & electam inter mortales omnes colubam absque amaricantis originis felle appellaret: non aliter vniuersæ Curia satisfactorius; nec aliter æternam Matris electionem decenter executurus.

1099.

Maria cum semper Mater.

Contra ea, quæ in tota hac spectaculi huius expectatione, imò & in tota Anthol. differimus, illud tantummodo opponi posse videbatur, quod in gloria maternitatis fundentur: quam tamen Maria, ante conceptum Christum non acquisiuit: vnde, quæ indecens foret Mater cum peccato, non incongruè ante maternitatem in peccato concepta spectaretur. Veruntamen, si rectè attendisti, non ad gloriam maternitatis præhabitæ, sed ad electionem futuræ maternitatis recurrebam: eodémque modo ob hanc electionem, indecens Virgini originis peccatū ducebam, quo Doctor Angelicus ob eandem, indecens veniale quoduis reputauit: de quo adhuc suo loco latius differendum. Adde in mea sententia, quæ supra latè probaui, Mariam absque Christo nullatenus futuram, necessariò dicendum, Mariam tantummodo vt esset Mater, fuisse electam: vnde meritò ante conceptum Christum, & in suæ Conceptionis instanti, iam quodammodo maternitatis titulo gaudebat. Premo in hanc rem verba Chrysologi, quæ in rem suam pressit feliciter Salazar. magnus Salazar cap. 23. num. 4. Christi ergo Incarnationem descripturus D. Mattheus, sic habet: *Christi autem generatio sic erat. Cum esset desponsata Mater eius, Maria, Ioseph, inuenta est in utero habens de Spiritu Sancto.* cap. 1. n. 18.

Chrysol.

n. 18. de quo Chrysol. Ser. 146. *Suffecerat dixisse: Cum desponsata esset Maria. Quid sibi vult sponsa Mater, si sponsa non adhuc Mater? Virginitate sponsa, fecunditate Mater: Mater viri nescia, partus conscia. Aut quomodo non ante conceptum Mater, quæ post partum Virgo Mater? aut Genitrix quomodo non, quæ seculorum generauit Authorem, vltimum dedit rebus?* Intendit Chrysologus Mariæ maternitatem virginitati eiusdem comparandam: vt, quæ post partum Virgo est, & dicitur; etiam ante conceptum Mater intelligatur, & appelletur. Et merito: si enim naturæ denominationes attenderes, non minus repugnat, post partum dici Virginem, quàm ante conceptum Matrem appellari. Vnde necessariò inferendum in denominationibus gratiæ sic Mariam à primo suæ Conceptionis instanti ante conceptum Christum, Matrem appellandam: vt post eundem editum, Virgo in totas æternitates permanens appellabitur. Ideò post alia subdit Chrysologus ibidem: *Maria Mater vocatur: & quando non Maria Mater: Deinde subdit exemplum, & figuram Deiparæ; mare, scilicet, olim Israël's populum regenerans. Quasi dicat: Nullum instans assignabis, quo Maria, siue in se, siue in figuris præuiis, Mater non fuerit, id est, maternis priuilegiis non fruatur. Mater est, dum eligitur à Deo, dum repræsentatur à figuris, dum concipitur, dum paritur: dum concipit, dum parit, dum fuerit, quæ erit in æternum. Itaque nullus status, nulla futuritio præuidetur in Maria, (quidquid hinc contra velit Salazar:) vbi sub maternitatis titulo non sit*

colenda, quæ aliter non futura. An igitur ab æterno sic electa, & sub hoc concepta titulo decenter originaliter scæda spectaretur: iam vidisti.

Illustro hanc mentem, quam credo Chrysologi germanam, breui, sed non vulgari testimonio. Mundi originem, rerum omnium genesim, sic Moyse inchoauit: *In principio creauit Deus cælum, & terrâ.* Genes. 1. n. 1. At, quis nesciat, in ipso principio cælum non creatum, quod sub firmamenti nomine, secundo die factum prædicatur? Imò fortè nec terra in illo principio producta fuit, quæ die tertio, dum apparuit, aut facta, aut saltem creditur perfecta. Cur ergo cælum, & terra adhuc ante lucem creari prædicantur: cum lux primi dici pompam vindicari? Respondet Alcuinus quæst. 28. *Informis illa materia, quam de nihilo fecit Deus, appellata est primo cælum, & terra: non, quia iam hoc erat: sed, quia iam hoc esse poterat: nam secunda die cælum istud sydereum factum esse legitur: & tertia die terram apparuisse, & vestiri floribus capisse.* Non examino modò hanc sententiam, sed arripio. Informis itaque illa materia tantummodo producta, vt ex illa cælum, & terra formarentur, iam in gratiam futuræ prolis, saltem quo potest titulo, decoratur: & Maria tantummodo educa, vt Mater sit Christi, non meritò ab initio Mater appelletur? Quomodo non à principio, decoro hoc titulo, & prærogatiuis eum subsequentiis decoretur, quæ seculorum generauit Authorem, principium dedit rebus? Sed iam ad alia.

1100.

Genes. 1.

Exemplo ostenditur.

Alcuin.

ANTHOLOGIA XVII.

Maria illasam Dei imaginem conseruauit.

§. I.

Quàm sacrilegè diuina in nobis imago per culpam profanetur.

1101.

Maria illasa Dei imago.

QSTENDI in Examine, per culpam quamuis, qua gratia aboleatur, diuinam in nobis imaginem deleri, & profanari, idque maximè in originali peccato apparere: vnde contra D. Thomam concludebam, indecentius Mariam in Deiparam electam originali subditam, quàm omnibus venialibus culpis prædicari: indeque meritò ab Anastasio Sinaïta dictum, in Maria illasam Dei imaginem fuisse conseruatam. Id ergo iam fusiùs, vt soleo, ex Patribus confirmandum, priùs turpissimò hoc peccati effectu declarato, quem deinde longissimè à Virgine remouebo. Producitur homo creaturarum omnium Princeps; sed post omnes, quia, vt alibi dixi, necessariò tãquam Regi, priùs erat hospitium con-

dignum apparandum. Sed vnde Rex visibilium, nisi quòd in gratia conditus, immortalis, & inuisibilis Regis expressam similitudinem referebat, Genes. 1. n. 26. Id innuit D. Athanas. quæst. 87. his verbis: *Cum præstantior, & mirabilior factura Dei sit homo: (Regem enim ipsum, super terram fecit: & secundum imaginem, similitudinemque suam creauit ipsum:) cur omnium postremum creauit eum Deus? Quemadmodum Rex, quando in aliquam urbem aduenturus dicitur, primum omnem eius apparatum instruit, parantes dona, quæ conferant, & totum satellitium, & hospitium: ac tunc demum aduenit Rex: ad eundem modum cum homine quoque factum est.* Vbi penderes, vellem, quodammodo apparantem dona Deum describi creando homini sibi simili, quasi huic tantæ hominis dignitati, diuinum suum amorem tributarium paterno plusquàm affectu Deus destinaret: vt clientes excipiendo Regi solent tributare.

Genes. 1.

Homo idem Rex visibilium, quia Dei imago. Athanas.

Sed nota adhuc tenorem, quo hæc imago constituitur. *Faciamus,* inquit Deus, *hominem ad imaginem, & similitudinem nostram.* loco proximè citato: quorsum enim hoc hortamentum diuinarum Personarum, nisi, vt dum quodammodo ad exam-

1102.

Genes. 1.

Hominis dignitas à creatione, & redemptione.

Ambros.

Euseb. Gall.

Et iorem laborem se prouocant, pro tanta condenda imagine; homo ipse ad laborem se cohortetur, ne ipsam in se imaginem violaret. D. Ambr. ibi Ser. 10. in Pl. 118. Cetera dixit, & facta sunt: madaust, & creata sunt: ut homo fiat specialis Dei accedit hortatus, ut tanquam laborantis Dei, in huius munere creatura significetur operatio. Deus quidem expertis laboris est: sed tamē Scriptura verba, quid aliud nisi studiosam, tui ob gratiam, operationem eius ostēdunt? Ergo, si Deus maiori quodā studio te creauit, cur ipse tui studium relinquit? Si Deus in te laborauit, qui laborare non nouit, cur ipse fugians sis laboris? Nihil ergo magis sacrilegū, quam per culpam hoc opus, hanc imaginem euertere. Bene Euseb. Gall. hom. 2. de Symb. Quid ergo te, o homo, erubescendis cupiditatibus exhoras? Nobilem uult esse uitā tuam, qui tibi commisisti imaginem suam. Quam pretiosus sis, si factorem forte nō credis, interroga Redemptorem. Et meritō: neque enim aliunde melius tāta imaginis pretiositas pensitatur, quā quōd, ut iterum allereretur, diuina uita in pretiū profundatur. Et fortasse propterea hæc uerba Dei: Faciamus, &c. sic ab aliquibus explicatur, quasi adhortatio fuerint Personarum, se inuicem quodammodo animantium: quasi præuidens Trinitas peccatū hominis alicui Personarum mortem cōstituturum; nihilo minus ad hominem formandum, ni fallor, animaretur: quia tam illustis imaginis, aut constructio, aut reparatio, decenter diuino Sanguine stare poterat: eoque ipso homo indignū dignitatem tantam nouis culpis fœdādo recognosceret. Benē de redemptionis pretio subdit Gallicanus citat. Vt homini, qui ab statu suo degenerauerat, natura sue dignitatem vel ipsa ostenderet pretij magnitudo.

1103.

Imaginum in statu uariatio.

Sueton.

1104.

Homo per culpam imago Damonis.

In more olim positum, (quod à sæculis nostris non abhorret, ut Principum maiestas, & gloria erectis sibi statuis ostentaretur. Inde erat, ut cum ciecto Principe legitimo, tyrānus regni thronum obtineret; nihil haberet prius, quā priscis legitimi domini statuis caput truncare, aut in imaginibus delere, suūque eisdē caput superponere, ut tacita imaginū variatione tyrannidem suam, tanquā legitimi iuris dominium, prædicaret, & tyrannidis labe, deiecti Principis imperium infamaret. Temerarius magis Caligula, de quo c. 22. Sueton. Admonitus, & Principum, & Regum se excessisse fastigium, diuinam ex eo maiestatem asserere sibi cepit: datōq; negotio, ut simulacra Numinū religione, & arte præclara, inter quæ Olympici Iouis, apporarentur: quibus capite depro suo imponeretur. Neque enim aliunde præsumptæ Diuinitatis suæ titulos clariores assumere sperabat, quā dū uariatio uultu, Numinum suorum profanatas imagines vindicabat. Innuens tyrannicum fuisse ius, quo in eisdem sibi Iupiter cultum deposcebat: iustus quidem, dum hanc iniuriam reapse Dæmonibus irrogabat: interim tamen impius, & iniustus, dum se Deum legitimum venditabat. Sed, proh dolor! longē sunt impudentiores homines per peccatum. Formauit illos Deus, ut uideret, ad imaginē, & similitudinem suam; ut tanquā spirantia simulacra supremum Diuinitatis dominium, & titulos legitimis exhiberent. Peccant, & tyrannū Infernum throno subrogant temerarij, qui statim detruccatis statuis, & delētis diuini Regis imaginibus, eisdē caput suum ingerit: quasi trophæū erigat iuris sui, Deo tyranni instar publicato. Ascendit Moyses in montem cū Deo

acturus, moratus, utpote apud hospite iucundissimum, ultra infamis populi uota, & spem. Percrebescit interim murmur, & querela in Deū, quasi tanquā tyrannus per dolū educeret eos ex Aegypto, ut in deserto miserē trucidaret, itineris duce dempto. Adeunt Aaronem, iubent fieri sibi Deos: funditur aurum, & caput vituli emergit: sic enim explicant multi illud Exod. 32. n. 4. Fecit vitulum constanlem. Ac si per tropum in hoc loco, totum pro parte præcipua ponatur. Sed admittā hac sententia, iam si inquiras, cur solūmodo caput efformarent, facile ex dictis responderem: quia illud fati, ut rebellionem suā testarentur: dum enim Dæmonem tyrannum admittunt, iam diuinæ imaginis caput à se amputant, & caput sibi Dæmonis, seu vituli Dæmoniaci substituunt. Fauet D. Chrysol. Ser. 29. ubi multa cōgerens contra auaritiam, sic concludit: Aurum Iudaicū populū sic suo captiuauit aspectu, uicū illecebris, specie perdecipit, ut hoc esse Deum crederent: & Deum uerum, Deum tot beneficiis creditum denegarent. Sic conuertit homines in iumenta, ut uiculi caput, caput suū crederent, & omnium rerum Capiti caput pecudis anteferrent.

Exod. 32.

Chrysol.

1105.

Habac. 3.

De eadem fufius.

Hieron.

Habac. 4.

Capiēs hinc obscurum aliās locum ex Habac. c. 3. ubi ita de Christo uenturo: Egressus in salutem populi tui cum Christo tuo, percussisti caput de domo impij, denudasti fundamentum eius, usque ad collum. n. 13. Fundamentum huius mysticæ domus, erant dona illa, quæ Deus Christi meritis in homine plantauerat: quibus cū superponere deberent homines pretiosos uirtutum cupulos, uilissima peccatorū fomenta congefserunt. Nunc ad rem. Nōne domus fundamentū iacet depressius, in imo profundiori constituitur? Planē. Cur ergo in domo ista mystica, siue homine, denudari dicitur fundamentum, cū ad collum peruenitur: quasi non in imo, sed in collo fundamentum sterneretur? Quia, ut homo fieret domus impij, seu Dæmonis habitaculum; nihil aliud fecit, quā uultum, & caput Dei, quod gerebat, deturbare; & sibi uultum, siue caput Dæmoniacū substituere. Benē ergo in collo ponitur totius huius machinæ fundamentum, utpote capiti subditum, cū tota machina è capitis variatione pensaretur. Pulchrē ibi D. Hier. Caput principem huius mundi accipiamus: & domum ipsius, mundū, omnēque animam peccatoris, in qua Diabolus habebat hospitium. Idcirco autem percussitur caput in domo impij, ut illo percusso, atque eiecto, fiat domus Dei, & habitet ibi iustitia, & ambulet in ea. Et hoc dignū est sentire de Deo, qui egressus est in salutem populi sui, cum Christo suo: ut percusso huiusmodi capite, ille fiat in nobis caput, qui est omnis uiri caput, & Ecclesia sua. Pulchrius adhuc ibidem, explicans illud eiusdem Prophetæ paulō pōt: Maledixisti sceptris eius, capiti bellatorum eius. n. 14. sic addit: Quasi corpus decollet à capite, & ubi caput pessimum fuerat: ibi caput optimum reponatur. Ponamus exemplū, ut quod dicimus, manifestius fiat. Si quando tyrannus detruccatur, imaginēs quoque eius deponuntur, & statua: & uultus tā uimmodo commutato, ablatōque capite, eius, qui uicerit, facies superponitur. Nihil à culpa fœdus poterat perpetrari, quā statuas, & imaginēs diuinas decollasse. Nihil nobis Christus attulit uilius, quā assumptas Dæmoniacas, ut se nobis restitueret, deturbasse.

Huc intendunt musica illa suspiria, & prophetica desideria Vatis coronati, de Deo euertete impios

Psal. 72.

Paulin.

1107.

Cui Verbum, & non alia Persona incarnetur.

Bernard.

1108.

Psal. 38.

A Verbo, & imagine diuina, quā uoluerit natura nostra.

Ambros.

pios loquente: Quomodo facti sunt in desolationem! subro defecerunt: perierunt propter iniquitatem suam. Pl. 72. n. 19. Speres iam reportatæ uictoriæ trophæa Deo erecta decantanda: sed pende, quod subdat: Velut somnium surgentium, Domine, in ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges. n. 20. Omnia stemmata in abolendis iniquorum, id est, Dæmonum imaginibus impenduntur: & quidem meritō: quot enim in ciuitate sua, Dæmoni deturbat imagines, tot sibi restituit simulacra: nam uariatā formā peccatores, diuinam præferunt, qui miserē prætulerant terrenam. Idē D. Paulin. epist. 7. Huius imaginem in me, quæso, Deus contemnat: & ad nihilum redigat imaginem nostram, id est, terrenam: & instauret in nobis, atque perficiat imaginem suam, in qua nobis pingi non pudet. Contriuit certē, & ad nihilum rededit misso Christo, qui sibi suas imagines restituit.

Et quidem (quod ex Iobio Monacho in Canticō Tropol. puto adnotasse) idē è tribus diuinis Personis Verbum unice carnem sumit: quia cū solūm intrinsicē sit imago Patris, aptissime imaginem sacrilegē deletam potuit reformare. Acutius tamen est illud Bernardi Sermone 2. de Vigilia Natiuit. ubi ita de Dæmone protoparentes sollicitē in ipsis statim creationis incunabulis decipiente: Accedens pessimus ille latro recens adhuc sigillum fregit: & sic mutata similitudine diuina comparatus est miser homo iumentis insipientibus, & similis factus est illis, &c. Superuenit falsarius, qui indoctis sigillum promittens melius, uis, uis fregit, quod erat in manu Diuinitatis impressum. Ecce damnum: pende remedij congruentiam ex ore ipsius Dei ibidem: Nouam ego faciam mixturam, ubi expressus & robustius pono sigillum, eum, qui non ad imaginem meam factus, sed est ipsa imago, splendor gloriæ, & figura substantiæ: non factus, sed genitus ante sæcula. Sic iam absolutē homo, non solūm ad imaginem Dei factus est; sed est ipsa essentialis imago: intrinsicē, & necessario in Capite nostro Christo indelebilis: & in membris eius, quodammodo idē participans priuilegium: id enim uerbum piissimē affectauit, dum sibi uisum totam humanam naturam in Christo copulasse: ut plusquā sacrilegi habeamur, si adhuc indelebilem de se imaginem, in nobis deleamus: si adhuc Inferni tyranni imagines conseruemus.

Optimē, sed obscuriusculē id expressit Dauid: Verum tamen in imagine pertransit homo: sed & frustra conturbatur. Psal. 38. num. 7. Pende illud, sed: est enim aduerbium: quasi sit nouum, & mirum, ut qui in imagine ambulat, adhuc inanibus conturbetur, adhuc ridiculis terreatur: cū è contra dicendum uideretur, ut, quia non in solido, sed in imagine uersabatur, etiam imaginariis succumberet terculamentis. At meritissimō stuporem nostrum demiratur: illa enim imagine, in qua iam homo uersatur, nihil solidius, nihil substantialius. D. Ambrosius totus ad rem meam ibi: In qua imagine? In ea utriusque ambulat, ad cuius similitudinem factus est, id est, ad imaginem Dei: imago autem Dei Christus, qui est splendor gloriæ, & imago substantiæ eius. Christus ergo imago Sancti. An, qui sic firmam de se, & stabilem gerit imaginem, non mirandus, si frustra conturbetur: an non omni pœna dignus, si post firmiorem hanc imaginem restitutus de Concept. B. M. V.

tam, adhuc tyranni imaginem retineat? Acute idē D. Doctor: Ad imaginem, hæc imago ueni ad terras. Scilicet, ut se in nobis collocato, tyrannicas perderemus. Tunc post multa sic concludit: Hic si quis tyranni imagines habeat, quōd uultus inuenit, sure damnatur. Quomodo tu hostis, & aduersarij imaginem in ciuitate ueri Imperatoris inducis, nisi, ut ipse te d. mnes? Alludens ad illud Pl. 72. supra citati, de imaginibus tyranni in ciuitate Domini ad nihilum redigendis.

At, neque solūm dignitas humana in Verbo essentialiter imagine reformatur: sed in hac reformatione id curauit Deus, ne homo de remedio suscepto, aliquid obiter pati dispendij uideretur. Querunt Theologi, an posset Deus homini redimendo aliam sibi creaturam vnire hypostaticē: de Angelo non est dubium ferē: de alia creatura uisibili, præter hominem, uariant Authores. Demus nunc tanquā possibilem, (est enim probabile, agni, columbæ, uel alterius animalis hypostaticam assumptionem: tunc si dubites ulterius, cur, præterquā quod Angelus repellitur, Agnus mitis, innocens columba, aut leo generosus non assumatur; respondet grauissimē Chrysol. Serm. 147. Vnde se uisibilem faceret, hoc elegit, quod esset & terrenis magnum, & non minimum supernis: nam quod in terra à Deo sibi simile factum est, in celo poterit honorificum non haberi? Faciamus, inquit, hominem ad imaginem, & similitudinem nostram. Perfecta deuotio hoc debet imagini, quod debet & Regi. Si de celo sumpsisset Angelum, nihilominus inuisibilis haberetur: si de terra minus hominē, & Diuinitatis esset iniuria, & deiecit hominem, non leuasset. Quam bonus Dominus, qui honorem suum humanæ dignitati, & uilitati commensurauit! Noluit assumere Angelum, ne de inuisibili conditione nobis minus familiaris uideretur. Noluit aliam merē corpoream assumere creaturam, ne quod sibi minus decens uidebatur, reapse in hominis illam adoraturi cederet abiectionem. Reformaturus ergo seipso, imagine indelebili, imaginem sibi uinit, hominem facit Deum: quem colere in celo, nec etiam Angelis indecens esse poterat: cū ubique imagini regia, regius honor à Magnatibus soleat adhiberi.

In eo ergo, quod homo à principio ad imaginem Dei crearetur, præuias arrhas quodammodo accepit, quod is reapse aliquando futurus, quo tunc tantūm in ratione imaginis gaudebat. Portabat natura humana Deum in imagine, ut in realitate, eundem quandoque portatura crederetur. Id facile coniectes ex sacro Textu: Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, ut præsit piscibus maris, & uolantibus celi, & bestiis, uniuersaq; terræ. Quorsum enim tam latum imperium huic tribuatur imagini, ut propter illam omnia conderentur; nisi, ut detanti imperij excellentia, excellentius aliquid auguraremur? Non tantūm daretur imagini, nisi illa quandoque in realitatem euehenda. Imperator quandoque humanus in regnum uenturus, simulacrum suum solet præmittere: quod tamen dum uenit, maiestate præsentia sic obumbrat; ut iam imago præ ipso uix colatur. At Imperator æternus tanti imaginem suam fecit, ut ueniens non obumbraret, sed uiret: quo in singularitate personæ, tanquā idē cum ipso impensius coleretur. Sunt

1109.

Incarnatio quā ad hominis decentiam.

Chrysol.

1110.

Conditio hominis, futura redemptionis dignitatem auguratur.

Genes. 1.

non solum aurea, sed gemmea in hanc rem verba Chrylogi, Sermon. 148. contra illos, qui, quod se e luto, & carne viderent compositos, non credebant se ad diuinam dignitatem in Christo ascendisse. Homo, quare tibi tam vilis es, qui tam pretiosus es Deo? Quare sic honoratus a Deo, te ipsam taliter inhonoras? Quare quaris, unde factus sis, & ad quid factus sis, non requiris? nonne tota ista, quam vides, tibi facta est mundi domus? tibi infusa lux, circumfusas remouet tenebras: tibi est separata nox: tibi dimensio est dies: tibi calum, Solis, Luna, stellarum vario fulgore, radiatum est: tibi terra floribus, nemoribus, fructibus est depicta: tibi creata est in aere, in campis, in aqua, speciosa, continens, mirabilis animantium multitudo, ne gaudium noui sæculi tristis solitudo confunderet, &c. Et si ista ita sunt, quare modo putatur iniuria, quando Deus, quæ per se fecit in te, in se clementer excipit: & in homine se verè videri voluit, in quo ante imaginariè voluit se videri: deditque, ut proprietatis esset ipse, qui ante, ut similitudo esset, acceperat? Sic pulchra gnome respuit glossemata, quibus inculcetur, quàm sacrilegè tanta dignitas violetur.

Chrysol.

III. Matth. 5. Peccator, imago Dæmonis.

Greg. Nic.

III 2.

Eccli. 4.

Psal. 66.

Idem probatur.

Anth. Pad.

ponis. Nec poteris excusari, si dicas, te non tam Deum, quàm illius imaginem, in temetipso, vel in proximis per culpam violare: respondit enim grauius D. Chrysof. hom. 3. ad pop. Antioch. Si verò dicas, quòd non est eiusdem substantiæ homo, cum Deo: quid hoc? neque enim substantia eiusdem est cum Rege substantiæ: sed tamen hanc ausi lædere, pœnas dederunt. Sic & in hominibus: nisi non est eiusdem substantiæ cum Deo sint homines, sicut neque reuera sunt: vocati tamen imago sunt, & propter appellationem, ipsos honorem recipere oportebat. Et quid, postquam homo per Incarnationem Verbi, in unitate personæ essentialis Dei imago est, & appellatur: Et pende non solum nefas esse lædere, sed etiam hanc imaginem honorificentissimè non habere: ut intelligas, quantum piaculum committis, dum per culpam, hanc imaginem in te ob literas, vt vix ipsi Deo venias agnoscendus.

Chrysol.

III 3.

Peccator cur Deo ignotus.

Ambros.

Fæmina faciem pingentes, quales.

III 4.

Tob. 4. Iustus sibi ipsi Deum vè presentat.

Nec temerè istud profero: timeo enim, ne forte hodiernis fæminis, quæ tot fucatas facies, faciei à Deo acceptæ superponunt, dicatur illud, quod parabolicè virginibus dictum legitur: Amen dico vobis, nescio vos. Matth. 25. num. 12. Assueranter enim, & cum iuramento non agnoscuntur: credo, quia de culpa faciem mutarant. Quomodo ergo agnoscuntur illæ, quæ adhibito etiam fuce exteriori, interioris mutationis vt plurimum præbent testimonium? Eleganter D. Ambros. lib. 6. Hexam. cap. 8. Pictus es, homo, & pictus à Domino Deo tuo. Bonum habes pectorem, atque artificem: noli bonam delere picturam, non fuce, sed veritate fulgentem; non cera expressam, sed gratia. Deles picturam, mulier, si vultum materiali candore oblitus; si acquisisti rubore perfundas: illa pictura vitij, non decoris est. Noli tollere picturam Dei, & picturam meretricis assumere, quia scriptum est 1. Cor. 6. Tollam ergo membra Christi, & faciam membra meretricis? Absit. Quòd si quis adulterat opus Dei, graue crimen admisit: graue est enim crimen, vt putes, quòd melius te homo, quàm Deus pingat. Graue est, quòd dicat de te Deus: Non agnosco colores meos, non agnosca imaginem meam, non agnosco vultum, quem ipse formauit. Reicio ergo, quòd meum non est: illum quare, qui te pinxit: cum illo habeto consortium, ab illo sume gratiam, cui mercedem dedisti. Quid respondebis? Equidem nullus esset, qui non indignaretur contra illum, qui spreta aut Apellæ tabulæ, aut Phidiacæ statuæ excellentia, vilioris manus operam illis obduceret. Quis ergo Dei operibus præstantissimis, hominis, imò Dæmonis artem addece, sacrilegum non putabit? Ideò addit Ambros. Dic mihi, si supra artificem aliquem, inducas alterum, qui opus illius superioris nonis operibus obducas; nonne indignatur ille, qui opus suum adulteratum esse cognouerit? Quid ergo erit, vbi adulter Dæmon formatur, & formatus pridem Deus adulteratur?

Instituēbat Tobias senior iuniorem suum dicens: Omnibus diebus visa tua, in mente habeto Deum. cap. 4. num. 6. At, dicat aliquis, si initium virtutis, & perfectionis, in propria cuiusuis met fundatur cognitione; cur prudentissimus senex, vt se ipsum coram se, filius gereret, quò deinde Deo attenderet, non præmisit: Allucet ex dictis. Nemo Deum coram se gerit, nisi qui semetipsum gerit coram se: si enim viuam Dei imaginem,

ginem, & talem qualis à Deo formatus est, intueatur; nonne, vt dixi supra, Deum ipsum intuetur? Bene ergo gestator coram se Dei, suimetipsum coram se gestator intelligitur. Eleganter D. Anthonius de Padua Dom. 15. post Trinit. Vis Deum semper habere in mente? Habe semper te coram te: vbi oculum, ibi rationes: habe semper oculum in te. Tria pono, mentem, oculum, & te: Deus est in mente, mens in oculis, oculum in te. Si ergo vides te, habes Deum in te. Vis semper habere Deum in mente? Habeto te, qualem te fecit. Noli me ad quendam alium: noli te facere alium ab illo, quem ipse fecit: & sic semper Deum in te habebis. Heu miserum peccatorem! ecquam aliam imaginem gestes gloriosiore, quàm quæ Deum in temetipso tibi representet? quid huius violatione magis temerarium?

Anth. Pad.

III 5. Homo reuerenter habitus, apud Deum.

Sap. 12.

Saluian.

Hebr. 5.

III 6.

Iob 10. Id autem vnde.

Alcin.

See crescit in immensum huius imaginis dignitas, de reuerentia, quæ, si fas est dicere, habetur ab ipso Deo: quòd expendo, vt inde sacrilegus violatoris ausus videatur atrocior; quò eiusdem præstantia, etiam apud Deum fulget excellentior. Hinc Sapiens ad Deum: Tu autem dominator virtutis cum tranquillitate iudicis, & cum magna reuerentia disponis nos. Sap. 12. num. 18. Est tranquilla hæc reuerentia, & reuerens tranquillitas, morosa quadam examinatione, quasi ad causas hominum iudicandas, tanquam ad rem summi ponderis totus attendat Iudex, sedulus inuigilet: ideò subditur num. 20. Si enim inimicos seruorum tuorum, & debitos morti, cum tanta cruciasti attentione, &c. cum quanta diligentia cruciasti filios tuos? Nihil illustrius excogitari potest humanæ dignitati propalanda. Iudices, cum Dynastæ alicuius capitalem causam agunt, attendunt sedulo, ne quid, vnde illius ius possit foueri, prætermittatur. At à Deo nostro, mortalium quiuus, etiam de conuictio scelere, morti debitus hanc impetrat attentionem: nimirum, quia apud illum, vulgaris quisque Dynastæ loco, per summam reuerentiam decoratur. Meritò igitur Saluianus lib. 2. de Prouid. ad hunc locum: In isto Scripturarum loco, non gubernatio tantum sacra, sed etiam dignitas declaratur humana: in hoc enim, quòd ait: Disponit nos, vis diuine gubernationis: in hoc autem, quòd, cum magna reuerentia; culmen humane ostenditur dignitatis. Mirum planè? Exauditur à Patre Christus post longas preces, clamores validos, lacrymas profundas: & tamen, solum, pro sua reuerentia exauditus dicitur: Hebr. 5. num. 7. qui tamen, dum nos tranquille iudicat pro nostra reuerentia, hæc non simpliciter talis, sed cum additamenti honore magna appellatur. Audis reuerentiam? audis iudicis attentionem? Totum hoc nobis ob imaginis prærogatiuam irrogari, iam audito.

Sunt in hanc rem emphatica verba Iobi, dum sic querulus visus expostulare: Manus tua fecerunt me, & plasmauerunt me totum in circuitu, & sic repente præcipit me? cap. 10. num. 9. Non enim tam fe dolet præcipitari; quàm repentina, & præcipiti quodammodo sententia puniri: maxime cum is esset, qui ab ipsomet Deo formatus fuisset. Sed hæc ratio, dicat aliquis, vnde vim comparat? Attende, quæso, ad verba sæpè citata, quibus Deus ad faciendum hominem se accingit: Faciamus hominem ad imaginem, &c. vbi Alcuinus quæst. 36. Quare de solo homine dictum est: Faciamus, &c. de alijs autem creaturis

legitur, dixit Deus? Vt, videlicet, qua rationalis creatura condebat, cum consilio facta videretur: & ut eius nobilitas ostenderetur. Crescit itaque rationalis huius imaginis dignitas, quòd cum consilio, per diuinam dignationem producat: & ideò cum summo consilio, cum magna reuerentia à Deo cuertitur, si quandoque puniendus: vt punitoris consilium, consilio respondeat Conditoris: & vtrobique sibi, præstantissima imaginis excellentia. Hoc ergo erat, quòd nouerat S. Iob, ideòque miratus dolebat, quòd non paulatim, sed repente, & consilio quodammodo non tam ratione moto, quàm vi doloris percito, præter vsum diuinum euerit videretur. Grauisimè D. Greg. Moral. cap. 27. Quasi per studium de terra plasmat: & inspiratione Conditoris, in virtute spiritus vitalis erigitur: ut, scilicet, non per iussionis vocem, sed per dignitatem operationis existeret, qui ad Conditoris elegantius in terra, creaturis cæteris accepit: hoc in flagello positus, pietati sui opificis opponit, dicens: Manus tue, &c. Ac si aperit dicat: Cur tanta vilitate despicias, quem cum tanta dignitate condidisti? Et quem ratione, rebus cæteris præfers, cur ex dolore supponis? Exigebat enim tantæ imaginis dignitas, vt, dum per rationem, & consilium adhiberetur, omnibus præferretur in conditione; etiam in condemnatione, consultò, & reuerenter tractaretur.

Greg.

III 7.

Hominis dignitas, quòd à solo Deo iudicatur.

Exod. 18.

Iuc. 21.

Et benè Deo ipsi, tanquam Iudici, preces admouet: neque enim has iudicandi hominis partes, creaturæ alicui committendas præcipuè intelligebat. Summi ponderis, vt plurimum, erant negotia, à Consule apud Romanos examinanda: cætera, licet grauius, per Prætores, & Quæstores dirimebantur. Quis hodie Principum phures causis non delegat, indignum authoritatis supremæ iudicans, vltimis litibus immiseri? Nosti in hanc rem consilium Iethro ad Moysen. Quanti ergo ponderis, quantæ dignitatis putabis illam causam, ad quam, deserto cælo, erecto extra propriam curiam theatro, Princeps Deus accedit iudicanda? Talia est humana causa dirimenda: vnde Lucas 21. num. 27. Videbunt Filium hominis venientem in nubibus, cum potestate magna, & maiestate. Vbi adhuc expende maiestatem hanc, & potestatem Iudicis, in iudicandi honorem penitus cedere. Sic terrenus Princeps, quando delegatum expedit, quò plus illi potestatis concedit, & maiestatis: eò maiorem causæ testatur splendorem. Sic in præsentia: Pater, dum iudicium Christo concedit, quodammodo eius adauget authoritatem, vt iudicandæ causæ dignitas, & splendor cognoscat. Et quidem non potest non mirabile videri, vt is, qui in cælo sedet super Cherubim, & Seraphinos habet satellites; potestatem, & maiestatem nouam in terras afferre dicatur, dum ad iudicandos homines expeditur. Eusebius Gallican. hom. 2. de Symb. Pater Deus delegare Angelis suis disuidentis homines potestatem. Sed agnosce, homo, nobilitatem tuam: nulli etiam vel celesti creatura esse te subiectum voluit: nulli de te iudicare permissi: agnosce nobilitatem tuam, soli Deo competi de te ferre sententiam, ipsa necessitas veniendi ingenem contestatur sollicitudinem iudicaturi: per se desinuit exigere, quòd per se dedit. Quid autem sit illud, quòd per se dedit Deus homini: sæpè expendit idem Eusebius. Audiendus hom. 6.

de Pascha, vbi ita : Maximum quidem circa hominem diuini amoris insigne est, quod inter ipsa mundi principia imaginem ac similitudinem Dei sui homo accepit. Sed penè amplius est, quod nunc personam, & formam serui Deo auctor assumpsi. Grandis quidem dignatione primo homini spiraculum vite, de suo pius formator infudit: sed nunc penè maiori charitate pro eodem homine, non iam sua dedit, sed se ipsum impendit, ac tradidit. Magnam quidem mihi est de Deo, quod esse me sentio opus suum: sed multo plus est, quod transisse ipsum video in pretium meum: quandoquidem iam pretioso munere ipsa redemptio agitur, ut homo Deum valere videatur. Quomodo ergo non sacrilegè gratis venundaris sub peccato, qui Isai. 52. num. 3. quouis venas pretio, qui Deum ipsum, cuius imago es, valere existimaris?

re vitii dedigneris, dum generositate tuam, de Creatoris, ac reparatoris tui dignitate metiris. Habebet causas, quibus se homo confundat: cur indignis dominis victo corde subdatur, cui gloria aeterna promittitur? Ac sic gemino privilegio, qui dudum diuina imaginis participatione videbatur honoratus efficietis etiam commercij nobilitate pretiosus. Volui obiter mores formarentur.

§. II.

Prædicta omnia, breuiter pro Deipara recudo.

VEVSQUE cusa fufius, breuiter iam in honorem Deiparæ recudamus. Vidisti, per culpam, imaginem in nobis præstantissimam deleri, idque maxime in peccato originali euenire probaui in Examine: ad diuinum Dionysium de ecclesiast. Hierarch. cap. 4. in Contempl. de Episcopo baptizante: Eum, qui accedit, quasi superiori vita exiit, & ad extremos usque illius habitus expoliavit. Tunc nudum eum, nudisque pedibus collocat occasum aspicientem, manuumque depulsione, obscuri vitij commercium, consuetudinemque respicientem, & sibi insitum dissimilitudinis statum, quasi exsufflantem: proficientemque, se nuncium rem tere ei, qui Deo est contrarius. Vide ergo, an deceat istiusmodi mutationem subiisse Mariam, quæ meritò à Bernardo, imago Dei expressissima, & nunquam variabilis commendatur. Eius verba in Deprecat. ad Virg. sic habent: Tu pulchra ut Luna diceris, cique non immerito compararis: illa enim omnium astrorum sola Soli simillima comparatione, & cando: e venusta argenteo, ceteris in calo præmicat syderibus: tu verò Solis imago expressissima, inter millia astrorum Deo assistentium, virginali puritate in calo gloriosa præfulges, &c. Tu ergo pulchra ut Luna, imo pulchrior Luna: quia tota pulchra es, & macula non est in te, neque vicissitudinis obumbratio. Nulla macula, nulla vicissitudo potuit hanc imaginem violare: aliàs inter angelica astra, non posset diuinam puritatem expressior præsentare. Ideò pulchrè subdit Bernardus: Tu electa, ut Sol: ille, inquam, Sol Solis Conditor: ille enim electus est ex millibus virorum, tu electa es ex millibus fœminarum: ille electus ex omnibus, quæ sunt; tu electa ex omnibus, quæ per illum sunt. Nisi dixeris, per hunc diuinum Solem Solis Conditorum, non fuisse Angelos, quibus proinde Maria præelecta ad modum Christi non dicitur.

Vidisti factos homines ad essentialis imaginis imaginem; quam deinde, quoniam miserè corrumpere assumptà Inferni tyranni imagine; ipse Christus essentialis imago, venit imagines suas reformaturus. Sed, ô Prototypum, si fas dicere, adulteratum: quando illa ipsa caro, in qua reformati eramus, imaginem tyranni gestare potuit! Non certè id voluit Anastasius Sinaita verbis iam in Examine adductis. Pende solùm illa postrema: Et quis mihi, dic, quæso, aut ex hominibus, aut ex Dæmonibus audebit dicere, quòd illa, quæ est eiusdem simul cum Deo essentia, quoad carnem at-

inet; non sit ad imaginem & similitudinem eius, qui est ex ipsa natus: Quomodo est enim mater eiusmodi filij, non ferens in se integram, & illæsam fœtus sui imaginem? Quasi non posset Concarnis Christi Maria illi carnem subdere, nisi semper illæsam, & integram eius imaginem conseruaret. Et meritò: qui enim detruncato tyranni capite, se nobis erat caput, gloriosissimo de triumpho restitutus, (idque per carnem à Maria acceptam, de quo fufissimè supra disputauimus) nullum vestigium deturbati tyranni, in carne triumphali decenter pateretur.

Videt mysterium pulchrè Ioannes Geometra hymno 3. vbi ita ad Mariam:

Χαίρε, κόρη, φύσεως άυχημα, άγαλμα Πλασθό
Δεξάμενον τέχνην πάσαν Αριστοτέλν.
Salue, puella, natura gloria, imago Plasmatoris,
Demonstrans totam artem summi Artificis.

Et interim subdit illa, quæ dedi alibi:

Ημερίns κακίης εδέν άφελκομένη.
Diurna culpa nihil contrahens.

Aut diurnam posuit pro mortali, terrena, & ordinaria: aut loco, ημερίns, absque dubio legendum est ημετέρης. Vt cunque sit, imago est Maria, quæ nihil culpæ contraxit, cum plasmaretur: idè sic perfectà proueniens, vt quodammodo totam Dei artem exhaustissè videretur, de quo supra variis locis non pauca cumulaui. Et fortasse idè in hoc loco dicitur Maria imago demonstrans totam Dei artem: quia Maria in intentione, tantquam Prototypum, post Christum, omnium saluandorum concepta est quodammodo, ita vt illa tantum, gratiam, & imaginis rationem ob Christi merita fortiretur: reliqui (de quo alibi non pauca dixi) id à Christo, sed media Matris intercessionem acciperent, aut saltem Matris intuitu, de quo Perlinus dist. 4. cap. 14.

Exemplo Adami res clarebit, de quo ita Philo Iudæus lib. de opif. Mundi: Ille autem primus homo terrigena, Princeps totius nostri generis: vtraque parte præstantissimus, & anima & corpore factus mihi videtur: longèque posteros suos antecellere vtraque præstantia: hic enim ipse erat, reuera pulcher, & bonus. Tunc post alias huiusce rei causas, subiungit aptè: Nos enim ex hominibus gignimur; illum verò Deus condidit: quando autem melior auctor, tantò etiam opus melius. Quemadmodum sanè, quidquid viget, senescente melius est, siue animal, siue planta, siue fructus, siue aliud quid ex his, quæ natura continet. Itaque par est illum recens creatum hominem, robur fuisse vniuersi nostri generis: posteros verò eius non ita viguisse, degenerantibus usque formarum, & virium successionibus. Quasi quòd successiua serie longius quodammodo à primo artifice, eò magis humanum opus degeneraret. Apertissimè deinde sic concludit: Quod quidem & in Plastarum, & in Pictorum arte vidi fieri: deteriora enim sunt, quæ exprimuntur ad Exemplar propositum: quòd si hæc ipsa imitetur Plastes, Pictorue, multò magis degenerant: quippe longè remota à principio. Sic suo modo Maria rationem imaginis, & gratiæ à Principio, Christo, scilicet, accepit, qui illum Prototypum, & artis suæ plenissimum ostentamentum perfecit: reliqui ab hac idea, iam, vt ita dicam, remotiùs, has dotes participarunt: vt Maria Christi illæsa, & integra imago; ceteri iusti imagines Mariæ videantur.

Et habet quidem vim maiorem in Deo, exem-

plum istud Plastæ, siue Pictoris. Homines quippe, licet plasmandi, atque pingendi artifices peritissimi sint: cum se ipsos non videant, nunquam (licet conentur) se poterunt ita perfectè exprimere ad vitium, vt possunt alios: alios enim exprimendos in propria persona aspiciunt: vultus verò suos, non nisi in imagine, aut speculo, possunt intueri. At Deus, cum semetipsum perfectissimè aspiciat, quam voluit ad extra imaginem innocentis suæ producere sanctitatis, potuit exactissimam exhibere: vt in hoc excellenti Prototypo nihil medium, sed ipsemet artifex plenissimè exprimatur. Hinc capies, cur Maria Pulcherrima inter mulieres dicatur, Cant. 1. num. 7. id est, inter omnes iustos singularissima: reliqui enim per Marianam ideam videntur ad perfectionem regulari: vna est Maria, quæ immediatè ad Authorem sui normæ regulatur: vt Virginis pulchritudo, ipsemet eius Author, & Filius esse videatur. Rupertus ibi: O pulcherrima mulierum, ô benedicta inter mulieres: cuius pulchritudo, benedictio est: cuius pulchritudo, ipse benedictus fructus ventris tui est. Non quòd Maria per gratiam, sicut ceteri iusti, non pulchrescat; sed quòd etiam præterea singulariter, sic authorem suum exprimat, & combibat, vt eodemmet pulchrescere intelligatur.

Postulabat anxie Moyfes diuinum ducatum: ad quem tunc benignè Deus: Facies mea præcedet te, & requiem dabo tibi. Exodi 33. num. 14. Nihil populo illi optabilius promitti posse crederes: & tamen sagacissimè prudens reclamatione Moyfes: Si non tu ipse præcedas, non educas nos de loco isto. num. 15. Ecquid aliud, dicat aliquis, facies Dei, quam ipse Deus? Vt plurimum sanè pro eodem sumuntur: cavit tamen prudentissimè Moyfes, ne fortè Deus faciem suam appellaret, tertium aliquem, qui ipsum sic ad vitium exprimeret, vt facies Dei dici mereretur: licet enim talis esset, meritò repudiatur: ne populus ad ducem hunc, & exemplar conformatus, iam intermisso medio, minus similis Deo cerneretur. Fauet ibi Hugo Cardinal. In facie intellexit Moyfes aliquem simillimum Deo mitti: & non ipsum Deum venire cum eo: & idè, si non tu ipse, &c. Sic in præsentia: dedebat Corredemptricem adhibito medio aliquo digniori, Redemptori assimilari: nullam innocentiam angelicam æmulatur Maria: quinimò Angelorum præseruatiua redemptio, seruata puritas, Mariano, vt supra dixi, prototypo conformatur. Inde meritò August. Serm. de Natiuit. Mariam Deiformam appellauit, id est, ni fallor, Prototypum cæterorum, & totius diuinae artis ostentamentum.

**

Et quòd eius sanguine redimatur.

Euseb.

Isai. 52.

1118.

Idem ostenditur.

Sueton.

Theodot.

1119.

Et iterum.

Sueton.

Prou. 22.

Anast. Sin.

1122.

Geomet. Maria, perfecta Dei imago.

Et aliarum idea. Perlin.

1123.

Philo.

1120.

Peccatū originis diuinæ delet imaginem.

Dionys. Ca.

Maria imago Dei expressissima.

Bernard.

1121.

De eodem.

Id autem vnde.

Cant. 1.

Rupert.

1125.

Exodi 33.

Et confirmatur.

Hugo.

August.

§. III.

Peccator imagine Dei perdita, brutis peior: horum poena punitur. Quae damni causa: quae medicina.

1126.

IXI in Examine, per peccatum, & maxime originale, homines amisso honore, miserime iumentis similes prodidisse: id modò venerat latius confirmandum. Sed quoniam de hac re fuscè, per singulas etiam vitiorum classes in Cant. Tropol. disserui, iis omiſſis, id addo, vnde neruoſius assumatur argumentum: scilicet, non solum in bestias degenerare peccatores; sed etiam bestiis peiores conformari: vnde non mirum, si bestiarum poena puniantur, sicut supra in hoc Opere, brutorum pastu nutritos illustravi. Subdam deinde tanti damni causam, apponam medicinam: ex quibus omnibus Deiparae immunitas eruatur. Parum ergo videbatur, si homines per peccatum, brutorum ingenium, & formam miserè fortitos diceremus: nisi etiam bestiis ipsis deformiores formatos ostendamus: quantò est turpius culpa, quam naturae defectus tolerare. Creat hominem, cui & feras subdit Genes. 1. vt ipse, scilicet, soli Deo subdatur. Perseuerant adhuc multa brutorum, in obsequio hominibus praestando, dum hi contumaces praestare Deo obsequium recusant: quid hoc est aliud, quam accusari tacite à brutis, & stolidioris agnitionis insimulari? Tertull. lib. de Patient. cap. 4. *Etiã de pecudibus, etiam de bestiis obedientiam exprimimus, intelligentes vsibus nostris, eas à Domino prouisas, traditãque. Melior ergo nobis erunt in obsequij disciplina, quae nobis Deus subdit? Agnoscunt denique, quae obediunt; nos, cui solum subditi sumus, Domino, scilicet, auscultare dubitamus? at, quam iniustum est, quam etiam ingratum, quod per alterius indulgentiam de alio coſequaris; idem illi, per quem conſideras, de te ipſo non rependere?* Neque enim immanius potest nefas excogitari, quam per illudmet idem, in gratitudinis meritò accusari, quod gratitudinis stimulus esse deberet: nihil stolidius, quam per Deum bestiis dominari, & ipsi Domino bestiis vae cordiores non obedire.

Peccator beſtiam peior.

Genes. 1.

Tertull.

1127.

Dan. 7.

Carnale cor bruto ſanius.

Ric. Vict.

Terribilis planè ad rem; in qua verſamur, visio illa Danielis cap. 7. vbi primam è quatuor illis bestiis, sic describit: *Prima quasi leana, & alus habebat aquila. Aspicebam, donec auulsa sunt alae eius, & sublata est de terra: & super pedes quasi hominis stetit.* num. 7. Alij ad eundem sensum legunt: *Cor eius datum est ei.* Et quidem in bestia ista, peccator, quicumque ille describatur, de malo in peius ruens declaratur. Patet: idem enim statim num. 12. tanquam in extremae malitiae supplicium extremum, eidem à Deo potestas ablata dicitur. Nunc attende. Si ruit in peius, cur, amoto belluino, datur illi cor humanum. Cur humano iam corde non respicit? Visus respondere Ricardus Victor. ibi apud Godefr. *Cor eius datum est ei. Cuius eius? Non leana, sed hominis; id est, carnaliter sapientis.* Quasi dicat: Longè sauius, longè immanius cor humanum, si deprauatur, si carnaliter sapit, quam quoduis belluinum. Vnde homo, qui initio culpa in vae cordem bestiam tranſit; tunc habendus turpissimus, dum sic perſistens, corde humano, sed illo deprauatissimo viuere intelligitur: capacius quippe istud omnis turpitudinis. Vnde abiectionis homo, dum in carnalem vertitur, quam si in bestialem carnem verteretur: vt iam non mirer gestum Atheniensium, de quo omnis penè loquitur vetustas: do tantum Lactantium lib. 1. cap. 20. *Leana cum tyrannum occidisset, quia nefas erat simulacrum conſtitui meretricis in templo; animalis effigiem posuerunt, cuius nomen gerebat.* Nam, cum hæc femina ob facinus decoranda videretur, satius duxerunt eiusdem nominis bestiae, quam illiusmet imaginem dedicare: vt pote quam ipsa bestia putabant turpiorem.

Ex Dæmoniaco illo Gerasenorum eiicienda legio inferna, orat in porcos mitti, paruum discrimen inter peccatoris peccus, & porcinae foeditatem inuentura: & cui satis iam capax hospitium vnus homo, vix in idem duo porcorum milia sufficebant. Sed mirum, quod additur: nam, vbi primum Dæmones inuadendi porcos facultatem impetrarunt, statim, *magno impetu grex praecipitatus est in mare, & ad duo milia suffocati sunt.* Marc. 5. num. 13. Ecquae causa miseris bestias, in horridum natura ipsa impulit praecipitium? Respondit Chrysol. serm. 17. *Sic est odor eius Tartareus, & crudelis, vt cum nec porcorum natura sufficeret sustinere. Denique demergi in mare, & fluctibus maluit deperire, quam eius immunditiam pati, & puvedinem tolerare.* Itaque, nec breuissimum tempus tolerant bestiae, quos miser homo diutiùs tolerauerat: vtique quod de peccato porcos ipsos stoliditate, & immunditia superaret: vnde nec sibi nimis alienam Dæmoniacam habet foeditatem: & eò cor cuius immunditiae exhibet capacius, quò redditur per culpam stolidior.

Pergit Balaam maledicturus Israël, & retardatur ab asina retardata. Et quis retardat asinam? Certè Angelus: *Cernens asina Angelum stantem in via, enaginato gladio, &c.* Num. 22. num. 23. At, si hominem redarguturus venis, Spiritus beate, cur te illi non exhibes praesentem? Nunquid melius illo, bestia capiet legationem? Ita est: longè sauius Pseudopropheta ab Angelo redarguitur, dum asinae exhibetur: postponitur sic enim homo iumento, quasi minus hebeti, ad Angeli commercium. D. Prosper Aquitan. de Promis. diu. Prom. 2. cap. 12. *Vadit auaritia iam corde captiuus: obuius ei Angelus, iumento ipsius, quo vehebatur, se potius manifestare voluit, quam illi. Quia homo, cum in honore esset, non intellexit; comparatus est iumentis insensatis: & non similis, sed peior factus est illis.* Vnde meritò D. Petrus epist. 2. cap. 2. n. 16. argumenti energiam inde desumit (notauit ibidem Prosper) illis verbis: *Corruptionem habuit sua uasania: subiugale mutum animal, hominis uoce loquens, prohibuit Propheta insipientiam.* Vt sapientiam disceret à bestiis, qui per culpam bestiis insipientior reddebatur.

Centaurum effinxit vetustas, animal superiori parte humanam referens figuram: inferiori verò in equinam formam definens: quò (sic ferunt Mythologi)

ostenderent, rationalem animam carni superequantem, hanc frenatam, & illam gubernantem. Allusit D. Basilius Magnus lib. de vera virg. sic scribens: *Ex rationali, & irrationali parte iuxta gentilis Physiologia rationem, hominem veluti Centaurum quendam Creator effingens: superioris partis, à capite vsque ad pectus humana forma insignita, reliquum corpus, ab umbilico, & lumbis equina subiecit effigie: qua ad ventris voluptates, brutorum instar, prona, atque ad concubitum effrenatè procliuis est.* Quid tunc homo? Deum superbus corrigere conatur: commutat formas: pretòque naturali illo situ, suppositae rationali parti imponit bestialem: fitque bestiis omnibus horribilior. Et quidem naturales Centauros (si qui forent) Poetae sic formidabiles iudicauerunt, vt cum caeteris monstris, & Tartari terculamentis, ad Inferni vestibulum eos collocarent. Virgil. 6. Aeneid.

Peccator Centauri inuersionis.

Basilius Mag.

Virg.

1131. Ierem. 5.

Id probatur.

Basilius Mag.

Amor turpis, insanus.

Euseb. Gal.

1132.

Inuidus feris sauior.

1. Reg. 18.

ostenderent, rationalem animam carni superequantem, hanc frenatam, & illam gubernantem. Allusit D. Basilius Magnus lib. de vera virg. sic scribens: *Ex rationali, & irrationali parte iuxta gentilis Physiologia rationem, hominem veluti Centaurum quendam Creator effingens: superioris partis, à capite vsque ad pectus humana forma insignita, reliquum corpus, ab umbilico, & lumbis equina subiecit effigie: qua ad ventris voluptates, brutorum instar, prona, atque ad concubitum effrenatè procliuis est.* Quid tunc homo? Deum superbus corrigere conatur: commutat formas: pretòque naturali illo situ, suppositae rationali parti imponit bestialem: fitque bestiis omnibus horribilior. Et quidem naturales Centauros (si qui forent) Poetae sic formidabiles iudicauerunt, vt cum caeteris monstris, & Tartari terculamentis, ad Inferni vestibulum eos collocarent. Virgil. 6. Aeneid.

Centauri in foribus stabulant, Scyllaëque, bifformes. At, quantò, quæſo, monstrosius quid, Centaurus inuersionis? quantò foedius vt superiori parte equus degat, & miserè homo degat inferiori: Certè hinc totus bestia, sed deformior apparebit.

Cape hinc Ieremiam cap. 5. num. 8. *Equi amatorij, & emissarij facti sunt: vnusquisque ad uxorem proximi sui huiusmodi. Homines quidem erant, sed turpes: Centauri inuersionis, imò peruersi: idè illo- rum actiones quasi tantummodo equis tribuuntur: quia solum hæc pars belluina, quam, contra naturam, fecere superiorem, eidem dominatur: pars verò humana, siue rationalis, quia supposita, iam in irrationabilitatem prolapsa, cum virtute perdidit nomen: & proinde mysticus Centaurus semihomo, totus bestia appellatur. Idem Basilius superioribus sic connectit: *Neque enim ab irrationabili parte per luxum rapi, ratione praeditam voluit: sed à rationali potius, rationis exsortem ad vsus necessarios regi sapientissime statuit. Huius denique indulta sibi diuinitus potestatis gratia, si quando rationalis pars peruerso ordine ipsa non regit, sed ab irrationali potius regitur; improprie auriga sermo diuinus, cur ad irrationales volu- pratem, pessime à sua dignitate deiecerit, dicens: Equi insantes in feminas facti sunt: vnusquisque ad uxorem proximi adhiuinit.* Sequitur Basilius Græcam lectionem: Septuaginta enim habent, *θηλυμαγείς*, id est, equi insano furore feminam ad- amantes: vt notes obiter, furorem ab amore non discerni, nec absque infania turpem amorem vnquam inueniri. Exclamat ergo in rem nostram meritò Eusebius Gallic. hom. de Ascens. 2. *Ordinemus, & custodiamus in nobis statum vtriusque substantiae: ne animam, nobiliorem vita hominis portionem, Tartaro pars deuoluat inferior, sed secum potius calo, sanctificatum corpus acquirat natura gloriosior.* Sed de hoc ordine præpostero loquar alibi. Pergo.*

Perſiſtit Dauid in obsequiis Sauli adhibendis, regnum à Goliath liberat, Regem à Dæmon: nec tamen vnquam ferus, & ferreus ille animus mansuecit. Quidni? Inuidebat gloriae Dauidicæ, & vt inquit Textus: *Non reſtū oculis Saul aspicebat Dauid.* 1. Reg. 18. num. 9. Inuidus autem, & maleuolus Spiritus cunctis feris sauior, non solum non mansuecit beneficiis; sed etiam tunc crudelior intumescit. D. Zeno Veron. Serm. de Inuid. *S. beneficia conferantur, multo amplius in-*

flammanur: & quanto plura fuerit consecutus, tanto maioribus incendiis conflagrabit: magis enim irascitur, & dolet, quod ab eo aliquid consequitur, quem nollet quidquam boni, vel habere, vel posse praestare. Quam feram belluam, quos venenatos serpentes mores isti non superant? Canes beneficii memores videntur: liones, ceteraque fera miscunt: soli inuidi beneficiis grauius inflammantur. Et iustam obiter nota sententiam, vt ipsismet intestinis flammis crucientur: & quod alienae felicitati optant incendium, patiantur.

Iacet ad portas auaritia: infamis, sacra mendicitas, & licet iaceat, trophaeum planè erigit, in perpetuum patientiae suae, & duritiae illius monumentum. Quam ferum erat, claudi in diuite viscera pietatis, quam ieiuna Lazari viscera tot oribus, quot vulneribus exigebant! *Erat Lazarus vlceribus plenus, cupiens saturari de micis, quae cadebant de mensa diuitis, & nemo illi dabat: sed & canes veniebant, & lingebant vlcera eius.* Luc. 16. num. 21. Quasi dicat: Nullus hominum vel etiam amissas micas porrigebat durus: sed & canes ipsis longè teneriores, quam poterant, saltem medicae linguae operam adhibebant. Chrysol. ad diuitem Serm. 121. *Miseros te canes tui: imò tu sauior canibus tuis: nam, te sauiore, illi parcunt: qui non ad morsum dentes, sed linguas ab obsequio sic produ- cunt, vt in modum spongiae non vexent vulnera, sed detergant.* Quae tanta durities, quam nec ipso- rum canum exemplum mitigabat?

Venerat Christus Dominus ad oues, quae perierunt de Israël, Matth. 1. 5. num. 24. & qui tot amoribus, tot miraculis eadem prouocarat, ab ipsis laniatur tandem. Veruntamen, si laniaturae prauidetur, cur oues vocantur? Si oues erant, vnde, luporum more, beneficii Palloris Sanguini inhiarunt? Quia oues, sed contagio rabidae & effe- ratae; vt iam ipsis lupis ferocios ingenium illud, pestilensque morbus: quo ouina alias indoles po- tuit in tantam immanitatem corrupta defauire. Chrysol. Serm. 100. *Oues luporum contagione iam rabidae, & ipsis bestiis propria feritate sauiore, la- niare, & violare suum semper voluere Pastorem.* Sic iam inausulta metamorphosi ouis in lupum vertitur: & concepto veneno, fit lupus ipsis de feritate propria longè sauior. Et bene interim ouis de stoliditate, qui de feritate lupus nuncupatur: re enim vera ferum patitur peccator stuporem, stu- pidam se subiicit feritati, voluptates solidas dese- rens, & dolores sibi ex hac ipsa transformatione afferens durissimos.

Inuitatur ad opiparum Regis conuiuium ille alius: & vocator respondet miser: *Iuga bouum emi- quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excu- satum.* Luc. 14. num. 19. In Græco est, *ζευγὴ βοῶν ἡρόπρα πέντε.* Fateorque vtrobique, iuga: pro paribus bouum capi posse: sed nihilominus in vtroque idiomate, de ipsismet iugis, quae bestiis imponuntur, vocem capi posse, nemo negauerit. It ergo iste probare iuga ista, & imponere: sed cui impositurus? Certè non tam bobus iungendis, quam sibi grauando: idè miserior, quòd sub hoc iugo, à caelesti conuiuio impeditur. Non auidor quidem Princeps, aut Sponsus aliquis, pompam agitaturus gloriosam, ornatum sibi splendidum probat, quam iste iuga: rogat haberi se excusatum à tanti epuli ingressu: quasi ambitiosus, summum beneficium, & honorem in subeundo iugo affe- ret.

Zeno Ver.

1133.

Peccator, ca- nibus diuor.

Luc. 16.

Chrysol.

1134. Matth. 15.

Lupina cōta- gione rabi- dus.

Chrysol.

1135.

Luc. 14.

Cur bestiis bestialior.

Etaret. Hoc qui extremæ stoliditati non tribuat, esto stolidior. Audiendus D. Bern. in Serm. *Ecce nos. vbi ita: Comparatum esse iumentis, quis dubitet hominem, qui sibi iuga emerit iumentorum? nisi quod sanè ipsi quoque iumentis conuincuntur stolidior, & bestialior bestiis comprobatur; quod iuga necessitatis earum, propria ipse subeat voluntate: quod enim illis natura est, huic culpa.* Benè: neque enim poterat humana ista bestia, bestiis omnibus non esse stolidior, quæ honorem dulcem duro onere commutabat.

Bernard.

1136.

Christus cur inter bruta natus.

Chrysol.

Ex dictis intelliges, cur Christus Dominus in præsepio nasceretur; nimirum, vt à brutis discerent mortales Dominum venerari, quem bestia, quo possunt famulatu, venerantur. Chrysol. Serm. 141. *Pecora agnoscunt, attestante Propheta Isa. cap. 1. num. 3. tu homo, si non mox cum Angelis, agnosce vel tardissime cum iumentis: ne dum moraris, ipsis iumentis, quibus antea fueras comparatus, postponaris.* Quod si innexa moræ, peccatore bipedem belluam, postponunt quadrupedibus; quo gradu pones, qui nunquam inquirendo Deo, sed bestialibus semper voluptatibus inhiarunt? Sed pergat Chrysol. *Ecce iumenta adulantur caudis, blandiuntur auribus, linguis lambunt, & motu, quo possunt, Authorem suum fectentur contra naturam, in tuam venisse naturam: & tu cum Iudæis discutis; carpis? qui excluserunt à diuersariis suis Dominum, quem iumenta suis in præsepibus susceperunt.* En tibi peccatorem non solum in belluam, amissa diuinâ imagine, transformatum; sed & in eam belluam, quæ de monstrata forma, de stoliditate, & sæuitie brutis omnibus veniat postponenda.

1137.

Peccator, dū brutis postponitur, puniatur satis.

Zeno Ver.

Quæ pœna durior, quàm humanam hanc belluam, ab ipsis irrationabilibus bestiis edoceri, deque metamorphosi miserâ illis postponi? Grauius D. Zeno Ver. Serm. 5. de verbis Isaïæ, ad illud Prophetæ: *Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui: Israël autem me non cognouit.* sic scribit: *Bouem illis, asinumque præponit, vt grauius possint, si respiciant, comparatione torqueri, quàm pœna.* Nihil enim grauius potest penitentes aduigere, quàm per peccatum brutis fuisse postpositos, quibus dominandis à Deo fuerant præpositi constituti. Et benè, si respiciant: dum enim in peccato durant, ea est eorum maxima stoliditas, vt stoliditatem suâ non agnoscant. Nihilominus clariùs ad rem nostram, purâ, putamque pœnam, (præcisa ratione culpæ,) & illam bestiarum, iis, qui in bestias degenerarunt, inflictam aspiciamus: patebit inde, quàm infausto fato, Dei imaginem, ad quam conditi fuerant, in belluinam imaginem commutarent.

1138.

Matth. 18.

Peccator instar bestia, mola damnatus.

Chrysol.

Puillorum suorum scandalum auersurus Christus Dominus, ait: *Qui scandalizauerit unum de pusillis istis, qui in me credunt; expedit ei, vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.* Matth. 18. num. 6. Non ait: *Expedit illi hoc potius, quàm peccare.* sed, *expedit:* hoc est, hæc misero peccatori pœna expedit, hæc illi conuenit, hæc illi apta nata. Sed, cur hæc potius, quàm alia? Respondet Chrysol. Serm. 27. *Inde sumat pœnam, vnde sumpsit & sensum: & exaguetur iumentis insipientibus, qui noluit hominibus superna sapientibus comparari.* Vt inde puniatur, vt asinus, mola damnatus, vnde asininos mores comparauit. Excæcatur ab inimicis suis Sam-

son, cui prius affectus nimius induxerat cæcitate: nec mirum ab his eludatur, qui prius fuerat à muliercula elusus. Hunc tandem pro pœna vltima, duxerunt Gazam vinctum cauentis, & clausum in carcere molere fecerunt. Iudic. 16. num. 21. Nihil vnquam ab iniustus iustus factum est. Veritat asini molam in pistrino, qui prius in preta sanctitate, in bestiam per affectus deformatur. D. Paulinus epist. 4. ex hac historia exprimens peccatorem, sic subiungit: *In semet pistrino ergastulum patitur: saxum cordis sui pertinacia nequitia induratum, quasi molam versat: farinam hostibus suis, de corrupta anima sua fruge faciens.* Sic pistrini degit in pœna, iumento conformatus, qui deformatus in illud, vixit per culpam.

Iudic. 16.

Paulin.

1139. Isaïa 18.

Peccator, Dei beneficia, in damnâ sua conuertit.

Chrysol.

1140. Daniel 7.

Honor indignis, miserum prodis, & punit.

Accedit Christus Iudæos saluaturus, & spernitur: vnde fit illis *in lapidem offensionis, & in petram scandali.* Isaï. 8. num. 14. quod idem variis locis noui Testamenti sæpè insinuat. At, cur ita? Quia, quemadmodum canes petra percussis in pœnam, aut morsus, aut latratus, iactam petram remordent: & vnde vindictam sperant, indidem colliso ore, contractis dentibus, cruentatis gingiuis noua pœna afficiuntur: sic illi, quibus Christus lapis viuus ad salutem iactus fuerat, vt leui penitentia correptos, paternæ amicitia reconciliaret; canes facti, petram mordentes, pœna canum ibidem colliduntur. Acute Chrysol. Serm. 55. licet paulò aliter petra rationem explicet; tamen de pœna sumpta, sic ad rem meam: *Quare petram? Quia mordere petram, non panem à Patre querere gestiebant. Circumdederunt me, inquit, canes mulis. Denique, postquam illi ex hominibus in canes probantur esse conuersi; celestis illis in petram conuersus est panis, non dantis vitio, sed accipientis nequitia, qui illos non reficeret, sed necaret: nec in fundamento positus promoueret ad culmen; sed eos, qui sui patris tendebant ad necem, in profundum daret, & volueret in ruinam.* Sic nostrâ culpâ quandoque bonum nobis in malum conuertimus: & Deum à se, vt ita dicam, in alium mutamus: & quod nobis honori erat futurum, fit oneri: vt instar bestiarum inde puniamur, quod etiam illarum instar pertractamus.

Notaui alibi, si rectè memini, propterea arborem illam mysticam Babylonis non penitus conseruata radice interiisse, quod inter tot iniqua, aliquid æquitatis conseruabat: nimirum, *subter eam habitabant animalia, & bestia: & in ramis eius conuersabantur volucres cali.* Dan. 7. n. 9. Aptum quibusuis locum tribuebat; & optimâ iustitiæ distributiæ normâ, abiecta, & penè belluina ingenia humi detinebat: mentes verò sublimes & penatas, in alto, vt par erat, collocabat. Doleo hodie, vt plurimum, contra fieri. Sed quid, inquis, inde mali? Attende. Inter Græca adagia celebre illud, *vos opus, Asinus auis:* cui inde desumpta occasio dicitur, quod cum quidam malè valeret, audiuit alium dicentem: *En asinus surrexit.* Vnde ægrotus, recuperandæ salutis omen, & auspiciu sibi fecit. Irridetur igitur ab Aristophane, quod ab asino auguria, ab auibus potius petenda, stultus peteret: ac proinde inter aues suas, etiam hunc asinum lepidè celebrauit. Et merito: tam enim aptè dicitur, *asinus ad lyram;* vel *asinus ad fabulam;* quàm *asinus ad volatum,* quando rem aliquam ineptissimam expressam volumus. Quid igitur, si asinus in altum elatus præsumat volitare?

volitare? Cadet miser, & temeritatis infausta pœnas dabit. Id ergo arbor in hac re prudens significauit, dum ramis suis aues, dumque bestias se subtus collocauit: quia iusti, & spirituales viri fauore subleuandi; peccatores, & carnales bestiarum more degentes deprimendi: his enim si temerè supposititias alas addere contendas, vt alta petant, quæ appetunt indigni; stultitiæ pœnas datas, & pennas fractas luceas, necesse est. Grauius Ricardus Victor. hic apud Tilm. *Quid, quæso, est, quod facitis, qui eiusmodi bruta, & bestialia corda in in sublimè extollitis, & velut in aere suspenditis? Si verè eos diligitis, cur eis non parcitis? nam, dum eos ad alta suspenditis, eis ruinam usque preparatis.* Vt dum viuunt, bestiarum se pœna punitos doleant, qui quadrupedis volatum temerè intentarunt.

1141.

Peccator ligata bestia.

Psal. 115.

Isaac.

1142. Psal. 67.

Peccatorum supererogitas Daemon, & quomodo.

Amor turpis insultat amatoribus. Ouid. Propert.

Sed adhuc ita leuia, magis maiores miseras adnotabimus. Nihil impatientius indomitæ bestia ferunt, quàm ligari: at peccator indomita aliâ bestia à Dæmone patientissimè constringitur, durâ duri domini pœnâ colligatur. Inde Dauidica exultatio ad Christum: *Dirupisti vincula mea: tibi sacrificabo hostiam laudis.* Psal. 115. n. 17. Quidni si fauius, quàm fabulosus ille Apuleius actu rosa, Dei gratiâ iumentum formam exiit; & funes peccatorum, quibus à Dæmone fuerat colligatus, effugit expeditus? Idè Isaac Abbas ad cap. 5. Matth. apud Godefr. de Dauid, ita: *O Domine, libera animam meam à labiis iniquis. Idè, consecutus exuliat: O Domine, quia ego seruus tuus, ego seruus tuus: dirupisti vincula mea, quibus quadrupedem obstrinxerat Diabolus: vt nec exire, nec liberari, liberum esset: nunc pedem moueo, nunc manum aridam extendo.* Lege multa, quæ Patres congerunt, ad illud Luc. 19. n. 30. vbi Christus ligatam asinam solui iubet. Pergo.

Similis illa eiudem Vatis lætitia, sed obscurius prolata Psal. 67. vbi Christus Saluator hominis, & Dæmonis euerlor decantatur: *Veruntamen Deus confringet capita inimicorum suorum: verticem capilli perambulantium in deliciis suis.* n. 22. Concordant ferè reliquæ versiones. Sed quæro ad mores, (littera enim patet,) cur maximè peccatorum, qui in deliciis suis ambulant, vertex capitis dicatur confringendus? Si saluatorus reuera accedit, truncet hostium, id est, Dæmoniorum capita: aut hominum verticem, quos saluare cupit, cur confringat? Putarem, Dæmonem eos superequitare, quos per peccatum in bestias transformauit: vtque ipse eques speciosior, & peccator equus deformior ostentetur, hyppippium non tam dorso, quàm capiti imponit. Certè turrîtæ comæ sceminarum, & cincinnati (pudet dicere) capilli adolescentum, hyppippium mollissimum Demoni substernunt. Fortasse similem tyrannidis impotentiam significare veteres voluerunt, dum Cupidinem Amatorum prementem capita celebrarunt. Vide Ouid. 1. de Arte, & Propert. lib. 2. eleg. 29. & lib. 1. eleg. 1. vbi ita:

Tunc mihi constantis deiecit lumina fastus, Et caput impositis p. essit Amor pedibus. Sed elegia citata 29. signatiùs, non prementem solum, sed sedentem facit:

Instat semper Amor supra caput, instat amantibus: Et grauis ipse super libera colla sedet. Et hunc Amorem à Dæmone qui distingues? Nunc ad rem. Benè saluandus homo in vertice *Pintus de Concept. B. M. V.*

percussus, vt inde infaustus eius infessor deiiciatur. Non ita auderem, nisi præiret Chrysol. Serm. 105. vbi post multa de onere peccati grauissimo, sic subdit: *Hoc sustinens Propheta 'Beauissimus sic canebat Psal. 37. Iniquitates mea superposuerunt caput meum: & sicut onus graue, grauata sunt super me. Et vt sui operis (lego, oneris) aperiret authorem, aibi sic profatur: Verticem capilli perambulantium in deliciis suis. Quia, qui non resistunt deliciis; sed perambulans in eis; eorum Diabolus equitas, & percurrit in verticem: vt qui ad mala suo vadunt studio, ad peiora Diaboli ducantur impulsu, Apostolo dicente 1. Cor. 12. Tanquam euntes ducebimini.* Locus ex parte truncus videtur, cui adhuc in Kpiti- xais meis animaduertitunculis in hunc S. Doctorem, desidero medelam: ex quo tamen clarè elicitur mens perpulchra: quasi Dæmon occultus auriga peccatori adscribatur: & qui videtur se regere, ab alio deducatur: idè non in dorso sedens, sed in capite, vnde mentem calcariibus turpium feriat phantasmatum. Possès etiam dicere, quemadmodum nonnulli ad caput insigniori se gemma ornare solent: sic rationalem hanc bestiam, Tartarè se iactare margaritâ: huius enim luce regitur malignâ, qui eodem infausto gubernatur aurigâ.

Chrysol.

1143. Cant. 6.

Peccator quadriga Dæmonis.

Apon.

Animo ergo sponsa petierat hortum, ibi amœnitate florum, fructuum incunditate, riuulorum aspectu, auium cantu curas laxatura: sed clamatur subitò: *Anima mea conturb. mihi ne propter quadrigas Aminadab.* Cant. 6. n. 11. Trepidauit, nimirum, ne fortè periret, quæ, vbi egressa est, Dæmones vidit hominum infelices: & peccatoribus, tanquam bestiarum quadrigis, præesse aurigas. Supplementum Aponij ibi: *Aminadab interpretatur lingua Hebræorum, populus meus spontaneus.* Hic ergo populus immundorum Spirituum ceruicibus insidet ad scelera perpetranda. Per hoc, quod factura est Dei, quando voluit per libertatem arbitrij in sanctitatis stare vestigiis, populus Dei fuit: vbi electus, propria voluntate, relicto Rege spontaneus factus est: quia per calliditatem homines ad suum seruitium inclinat, quando supra dictis quadrigis inhaerens, Pilato, milite Romano, vel promiscuo vulgo clamante, Crucifige, Christum conatur occidere. En habes peccatores non solum quadrigarias Dæmonum bestias, sed & currus quodammodo falcatos: quibus contra cælum Dæmon obarmatur: ac si malitiâ ipsos excedant Dæmones, à quibus pro robore bellico assumuntur. Ecquæ maior pœna, quàm bestiales, & bellicas quadrigas Dæmonum fieri? Lege, si vacat, quæ de his fusè scripti in Cant. Tropol.

Accedat his mulier illa, quam Christus Dominus curauit, de qua Lucas: *Et ecce mulier, qua habebat spiritum infirmitatis annis decem, & erat inclinata, nec omninò poterat sursum respicere.* cap. 13. num. 11. Tota infirmitas in inclinatione consistebat, quasi depressa pondere, misera incuruaretur: & quasi in terram prona quadrupes ingemisceret. Neque mirum, quando non solum morbum grauantem, sed & Spiritum, id est, Infernum aurigam gerebat opprimentem. Chrysol. Sermone 105. *Videris, quia hac mulier depressa iniquissimi Spiritus onere suspirabat: qui semper oneribus peccatorum deprimis homines, & inclinat ad terram, ne calum videant, &c. Sed inclinato capite, defixis oculis, prono vultu;*

1144. Luc. 13.

Et oneraria eius bestia.

Chrysol.

capitui sub iugo semper hostis teneantur antiqui. Itaque infausta, non solum oneraria bestia merces Dæmonis, culpas, scilicet, baiulat: sed & ipsum Dæmonem dominum durum patitur infessorem. Ob hæc Dauid exclamat, imò in illo Deus: Nolite fieri, sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus. Pl. 31. num. 9. Piissimus quippe Dominus, ne cogatur bestiarum pœna homines punire, Prophetæ ore euitandam commonebat. D Paulinus supra citatus, in eadem Samsonis historia persistens: Ita enim nobis violata Christi gratia, ut illi incisa coma hostis illudet. Auferet oculos, mittet in carcerem, & versendis molis, velut asinos, deputabit. Unde nos Dominus, ne collum nostrum non subditum iugo Christi, dignum faciamus asinaria mola; id monet per Prophetam: Nolite fieri, &c. Ecquid stolidius, quam siue Christi iugum spernere, vt grauiusimo Dæmonis iugo inde subdamur.

Psal. 31.

Paulin.

1145. Eccles. 3.

Peccator bestiarum morte moritur.

Bernard.

Sed optimè ad rem meam Ecclesiastes: Vnus interitus est hominum, & impenitentium, & aqua vtriusque conditio. cap. 3. num. 19. De quo benè D. Bernardus hic apud Godefr. Quidni similiter exeat, qui similiter vixit? Morte bestialis incubuit terrenis, morte bestialis excedet terris. Quæ pœna turpior? Quid miserius, quàm hominem natum, vt instar Angeli Deum cognoscat, obire iumentum instar: id tantum rationis conferuans, quod augendæ pœnæ apud Tartaros fuerit necessarium? Sed pergat Bernardus: Quid etiam mirum, si similem sortimur exitum, qui similem habuimus introitum? Vnde enim in hominibus, nisi de similitudine bestiali tam intemperans ardor in coitu, tam immoderatus dolor in partu? Ita homo in conceptu, & in ortu; in vita, & morte comparatus est iumentis. Quasi ab ipsa conceptione, tanquam à radice, totius bestialitatis nostræ miseria dependeat: ibi bestialem induimus similitudinem ab effrænata libidine parentum prodeuntes: de quo plura in Examine congesti.

S. IV.

Cætera Tituli exponuntur.

1146.

Originalis culpa, & fomina, effectus bestiales.

Quidem ita est. Originalis culpa, & fomes inde relictus, tanti damni est causa; inde tanta labe orta, tanta pestis adorta; inde enim libidinibus effræntatis animus sic reptatur, vt nisi has, fauente gratia, cohibere studemus, semper in stoliditatis brutæ infamia permanebimus. Hoc ita planum, vt veteres Ethnici, qui appetitus nostros fomite deformatos ignorabant, aliunde bestiales illarum experti mores, bestias quasdam affirmarent ab ipsa naturæ origine nobis fuisse ingenitas, vniuersi cuiusque animo inhærentes. Hinc Author carminis aurei:

Λυγὴ γὰρ συνοπαδὸς ἔρις βλάττωσά λέληθεν Σύμφυτος.

Molestia nobis comes lis nocina later Congenita.

Iamblic.

Ad quem locum multa habet Iamblicus. Verto illum ab illis verbis: Εὐτάυθα τὸ δῖπτον, &c. quorum hic sensus: In hoc loco ostendit anceps il-

lud bium, natura humana confusam, & congenitum nobis ab ipsa origine: alienum quoddam animal, quod alij quidam feram multorum capitum appellant: alij, mortuam quandam vitæ imaginem: alij denique naturâ γένεσιν ἴσχυον, id est, originis operatricem.

Instat huic Philosophiæ eleganter Claudianus in 4. Consulatu. Honor. vbi ita, post alias hominis decriptas facultates:

At sibi cuncta petens, nil collatura Cupido In iecur, & tractus imos compulsus recessit:

Que velut immanes referat dum bellua victus, Expleri, pasceque nequit: nunc verberare curas Torquet auaritia: stimulis nunc flagrat amorum: Nunc gaudet: nunc maesta dolet: satiataq; rursus Exoritur, casaque redit pollentius Hydræ. Hos igitur potius si quis frangere iumultus: Inconcussa dubii pura sacraria menti.

Vide plura ibi, & apud Iamblicum citatum, qui concludit: Τὸν ἐν ἡμῖν θεῖον ἀνθρώπου, τὸ πάλυκερὰ λῖα θερίματ' ἐκτραπῆ, ποιητέον. Id est: In nobis diuinum alium hominem, multiplicis huius bestie debellatorem, omissuendum esse. Vidisti expressiores vnquam figuras, vmbra clariore vtriusque illius hominis; spiritualis, scilicet, per gratiam, & animalis per originem: quos in vnoquoque nostrum distinguit Paulus? Vnde scitissima apud Mythologos allegoria de gesto Herculis, de quo Seneca in Fur.

Quid scæua Lerna monstra, numerosum malum: Non igne demum vicit, & docuit mori?

Effigians virum iustum, feruore spiritus, Hydram bestiam centipem nobis congenitam, detruncasse, bestialibus carnis motibus debellatis. Sed iam ad sacra.

Post colluctantes ventos, & sæuissimè mari debacchantes, quos vidit Daniel, addit: Et quatuor bestie magna ascendebunt de mari. cap. 7. n. 3. Erat mare istud, cor humanum, tentationum flatibus concussum: quod, dum pro assumpta metaphora fluctuans in spumas sperares, bestias despumasse recognoscis. Et cur ita? Quia cor humanum ab origine bestiale, dum erumpit, nihil præter bestias poterat exhibere. Ricardus Victor, ibi apud Tilm. Quid, quæso, est, bestias, post ventorum pugnas, de mari ascendere: nisi bestiales motus, & irrationales impetus, post tentationum violentiam cordis instabilitate exsurgere, & prorumpere in apertum? Quasi bestialem enim formam sibi induit, qui bestialiter vixit. Quid nisi bestia sunt, qualibet vitia, vel qualibet praua desideria: Eiusmodi bestia mores lacerant, virtutes ingulunt, animam suffocant. Citius igitur belluam sæuissimam domitabis, quàm desideria ab origine insita, quæ crescere permittis: imò ex industria, & opera nauata infelix nutriti, fouisti impudens, imprudens saginasti.

Conuersurus Deus homines, & miras in illis facturus mutationes, inter alia sic habet apud Michæam: Auferam equos tuos de medio tui: & dispergam quadrigas tuas. cap. 5. num. 10. Atqui, inquis, equi potius è stabulis videbantur auferendi, quàm ex hominis medio reuellendi. Nisi fortè, in medio sui, id est, in penitissimo peccatore, & cordis meditullio, equos fouisse hominem dixerimus. Planè ita est. Egregie contra auaritiam Stephanus Cantuar. ibi apud Godefr. Id est, auferam abundantiam temporalium, de corde tuo. Non dicit, de stabulo; sed, de animo: quia, si equi sunt in stabulo ad necessitatem nunquam

1147.

Id ostenditur.

Claudian.

Iamblic.

Senec.

1148.

Dan. 7.

Appetitus motus bestiales.

Ric. Vict.

1149.

Mich. 5.

Boni temporalibus, qui vitendum.

Steph. Cant.

unquam debent esse in animo per amorem, & superfluitatem. Adde, signatè bona temporalia in hoc loco per equos in mediâ corde stabulantes significari; aut saltem hos præcipuè exprimi: quia cor peccatoris ab origine bestialibus libidinibus affuetum, aptum bestis stabulum intelligitur: ac proinde falsa Herculis gloria in stabulis Augiæ repurgandis, verè Christo Domino obstacula cordis mundata, attribuitur.

1150.

Concupiscentia, immanis bestia. 1. Ioan. 2.

Adam.

1151.

Per Mariam, in gremio uentris matris diuinam.

Chrysol.

Bestiam magnam de mari ascendentem, in vniuersi Orbis ruinam in sua Apocal. plorat Ioannes. Quis ergo crederet, ipsummet epist. 1. cap. 2. vbi peites enumerat mundum euercentes, ad hanc iterum bestiam non recursum: Et tamen, pende, quod dicat n. 16. Omne, quod in mundo est, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. Id est, his malis mundus consumitur. Et vbi bestia illa marina, cui Draco, siue Dæmon, magnam dederat euerkendæ terræ potestatem: Apocal. 13. à n. 1. Scilicet, alio nomine, illa ipsa bestia, in hac concupiscentiarum hydra intelligitur: nam, vbi eandem cernis immanitatem, eandem naturam intelligas, necesse est. Adamus de Perfenia hic apud Tilm. Ecce quibus laqueis vniuersum orbem penè, Diabolus sibi irretiuit: bestia hæc triformis, non tam ascensura est, quàm de abyssu iam ascendit, os habens, loquens ingentia, & nominibus plena blasphemia; totumque penè hominum genus tribus diæctis cornibus ventilauit, certatim properans sibi imprimere imaginem bestia, & huius charactere se signare. Sic vna, & totalis causa misere ab humana forma in bestias deformationis, libido est, & effrænis concupiscentia, de originis spurcitie nobis indita: quæ omni veltementior Circe, homines efferans, imaginem bestialem suam illis impressit.

Ex industria hucusque tacui de Maria: vt iam totâ ob prospectum obiectâ bestiali hac imagine, cuiusque pœnâ, ab originali proueniente, quæ turpius adhuc, quàm in bestias homines deformantur; perpendat Lector, an meritò sub hoc peccato concepta intelligatur illa, quæ integram, & illæsam Filij sui imaginem dicitur attulisse: quod nec etiam Dæmoni negari posse affirmat Anastasius. Et meritò: quomodo enim hoc originis fœdatæ damnum Deipara pateretur, quæ in eiusdem medicinâ parabatur? Grauitè D. Chrysol. ad illud Apostoli de primo, & secundo Adamo: Igitur, sicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem celestis. 1. Corint. 15. n. 49. sic scribit Serm. 49. Fuerit necessitas, quod de terra concreuis, celestia respirare nequissimus: quod de concupiscentiæ nati, concupiscentiam non valuissem euicare: quod illecebris dominantibus acquisiti, coacti sumus illecebrarum turpitudinem sustinere: quod sæculi huius habitaculo recepti, captiui fuimus malis. At instar nostri Domini, sicut diximus, iam renati, quos vtrique concepit Virgo, viuificauit Spiritu, portauit pudor, genuit integritas, nutrit innoxentia, edocuit sanctitas, virtus exercuit, Deus ad prauit in filios, imaginem totam totâ similitudine nostri portemus Authoris; non maiestate, quæ solus est, sed innocentia, simplicitate, mansuetudine, patientia, humilitate, misericordia, concordia: quæ dignatus est nobis fieri, & esse communio. Vbi multa habet de Maria nos in vtero regenerante, quæ supra dedi. Fit ergo Maria similitudinis nostræ reparatrix, vt imago Pontus de Concept. B. M. V.

ginem primi Adami (qui, vt sæpè probauimus cum in honore esset, non intellexit, & similis factus iumento, tales nos eduxit) aboleremus; feliciorum secundi characterem exprimentes.

S. V.

Homo per culpam inane simulacrum, & phantasma ridiculum efformatur.

ESTAT adhuc noua deformati per culpam hominis miseria latissime ostendenda: cui (ad pudorem fidelium dico) vel etiam Ethnicus Iamblicus occasionem dedit discutienda. Vocauit ille, vt vidisti, originalem pestem, feram multorum capitum, vel mortuam quandam vitæ imaginem. Itaque, imago Dei, iustus est: sed imago viua, plena, solida. Peccator etiam hanc imaginem exhibet, sed illam mortuam, vacuam, inanem. Iustus soliditatem, & spiritus vitam gerit: imago tamen dicitur, quia repræsentat Deum: inanitatem, & spiritus mortem gerit peccator, idè non tam Dei est, quàm videtur imago. Imago sancta Deum exprimit: peccatrix imago, vanam expressionis vmbra ementitur. Agedum, videamus prius fasè hypocritis hanc peccati, totidem postea Mariæ solidam imaginem prolaturi. Idè ergo Apostolus ad Romanos: Nolite conformari huic sæculo, sed reformamini in nouitate sensus vestri. In Græco est, συζηματιζεσθαι, nolite configurari, cap. 12. num. 2. Alludens absque dubio ad id, quod dixerat 1. Corint. 7. num. 31. vbi ἄνθη habet: Latine: Præstitit enim figura huius mundi. De quo ita Caietanus: Figura, hoc est, forma, seu habitus apprensus mundi huius: habet enim sub sua specie aliquid fallacia. Non enim solummodo figura est mundus, sed illa fallax: non tam de vero, quàm de apparenti quadam specie repræsentans. Hoc ergo est, quod Romanis iam Sanctis Paulus præcipit; ne, scilicet, configurentur mundo, vnde inania phantasmata, vacuæque figure exhibeantur. Chrysol. Serm. 120. Apostolus, cum dicit: Nolite configurari huic sæculo, sæculi vitam corrigit, arguit mores, indicat institutum, castigat voluntates, luxuriam condemnat; & totam vanitatum secularium pompam propellit, effugae, excludit a mentibus Christianis. Quia, si hanc vanitatum pompam sequeremur, quæ est mundi figura; iam pomposa quædam vanitas videremur.

Formauit Deus hominem ad imaginem, & similitudinem suam, Genes. 1. n. 27. quia de natura rationali imago, sicut de gratiæ participatione similitudo profiliuit: vt quodammodo ratio similitudinis, rationem imaginis animaret: & tamen Dauid de homine locutus, sic habet: Veruntamen vniuersa vanitas, omnis homo viuens: vniuersum tamen in imagine pertransit homo. Pl. 38. n. 6. Et vnde, Sanctissime Vates, omnem hominem vanitatem audes dicere: imò & vanitatum vniuersitatem: cum vel etiam peccator, de rationali

1152. Iamblic.

Peccator, imago Dei mortua, ridiculum phantasma fasè.

Rom. 12.

1. Cor. 7. Mundus cur figura.

Caietan.

Chrysol.

Peccator pomposa vanitas.

1153.

Genes. 1.

Psal. 38.

e conditione aliquid satis solidum fortiat? Omnem, inquit, hominem appello, vanitatem; omnem, scilicet, illum, qui solummodo in imagine pertranfit: qui ratione similitudinis ipse, solam imaginis conferuat rationem. Quid enim prodest, si rationali anima Deum referas, dum sanctitatis spiritu ab illo totus differs? Quasi peccatrix anima, & imagine naturæ solum contenta, verè sit vanitas, phantasma imaginarium, vana representatio. Huc alludit Galfridus apud Tilm. ad cap. 2. Genes. de formatione hominis locutus, non solum ad imaginem, sed etiam ad similitudinem: *Ad hoc referunt, qui studiosius eadem facta, vel verba scrutantur; quod rationis capacem fecerit, & virtutis. Quod autem alibi dicitur: Verumtamen in imagine pertranfit homo, &c. Nonnulli sic intelligere volunt, quod similitudine virtutis amissa; in imagine tamen rationalitatis transeat homo: videlicet, quod anima est retinens, etiam cum amiserit, quod ad spiritum pertinerebat. Imago autem hæc absque similitudine, merum est phantasma, vanitas vniuersa, è sola virtute capiens plenitudinem.*

Galfrid.

1154.

Inustus nihil inane gerit.

Genes. 31.

Sequitur, & consequitur Iacobum piissimum impius Laban; scrutatur eius familiam, & suppellectilem; nec tamen idola inuenit, quæ requirit: imò nec aliud quidquam vidisse dicitur: quia, vt supra dicebam num. 808. non poterant fascinati eius oculi, & mens caligans solidas domus sanctæ virtutes intueri. Tunc Iacob: *Quam ob culpam meam, & ob quod peccatum meum sic exarsisti post me, & scrutatus es omnem suppellectilem meam? Quid inuenisti de cuncta substantia domus tue?* Genes. 31. n. 36. Siccine binæ filia, tot nepotes, nihil de paterna domo, & illa prædiuite secum attulerunt, vt securus Iacob, nec hilum, nec pilum apud se inuentum in idolorum scrutatione, posset modestissime iactare? Certè, licet aliquid afferrent, xenia olim data, distributa muna: homo tamen sine virtute phantasticus, qui similes inuestigabat imagines, idola vana; ista non curabat: vnde Iacob, qui in sancta sua familia nihil nisi solidum condidit, nihil quod phantasticè inane foret, pertimebat; insultare querenti meritò potuit querebundus. Pulchra, quæ citato numero dedi ex Ambrosio lib. de fug. sac. cap. 4. sed, quæ addit in rem præsentem, pulchriora: *Vt Laban scrutans domum eius, nihil apud eum inane, nihil vacuum reperiret, nulla simulacra, nullam effigiem vanitatis: non enim apud eum erat imago, sed veritas: non effigies ignavæ, sed solida forma iustitiæ, & veræ virtutis expressio intelligibilis. Impius itaque effigiem gerit, sed ignauam: iustus expressionem portat, & representationem; sed in qua solida iustitiæ forma reperitur. Ideò meritò addit Iacob: *Laborem manuum mearum respexit Deus, & arguit te heri.* num. 42. Quibus verbis cessit Laban, & humilis pacem fœderis postulavit: qui enim inane phantasma erat, & simulacrum, non poterat voci Iacob reuinctus, reclamare.*

Ambros.

1155.

Iob 36.

Hypocrita corde, quis.

Hinc illud apud Iob: *Simulatores, & callidi prouocant iram Dei, neque clamabunt, cum uinciti fuerint.* cap. 36. n. 13. Talis erat Laban prædictus, quid clamaret deuictus, & deuictus? Sed nota, in Sixtiani ex Græco, pro simulatoribus legi, *hypocrita corde*: mira emphasi: cum

enim hypocritæ appellentur, qui visu, & cæteris exterioribus indicibus cor abscondunt internum; qui erunt illi, qui *hypocrita corde* appellantur: nisi, qui ipso corde aliquid magis interius occultant? Hypocritæ, nimirum, corde: quia, cum pectus inane, & corde vacuum gerant; nihilominus cor habere mentiuntur: hi sunt certè, quos sanctos, prudentes, & bene cordatos vulgus putat: cum reapse cordatæ cuiusdam sanctitatis mera quædam phantasmata existant. Tale aliquid cogitabat D. Anthon. de Padua Serm. 14. post Trinit. ad hunc locum sic scribens: *Simulator dicitur è simulacro: gestat enim imaginem eius, qui non est ipse: simulacrum à similitudine dictum. Hypocrita est quasi simulacrum, similitudinem sanctitatis alterius præstendens. Huius simulacro honor impenditur: quia aliquid Diuinitatis ibi esse creditur. Iuste iniustos reprehendit honoris indebiti raptores, qui non meliori iure, quam phantastica fictæ Diuinitatis idola olim colebantur, honorantur: quibus fidelium oblationes, non magis, quam idolis sacrificia debentur. Quidni, si & ipsi de ignauia, mera quædam idola veniunt reputanda?*

Anth. Pad.

1156.

Psal. 81.

Sacerdotis nequæ, idola.

Est illustrissimus in hanc rem locus ille propheticus, vbi diuini Iudicij forma exprimitur, sententia publicatur: *Deus stetit in Synagoga Deorum: in medio autem Deos adiudicat.* Psal. 81. n. 1. Cur enim Prælati, & Sacerdotes hoc loci vocentur Dij; nisi vt qui probati fuerint de similitudine ad Deum verum, simili maiestatis titulo decorentur: qui verò minus habentes deprehendantur, Dij etiam, sed falsi, id est, idola mera denotentur? Attende. Hoc certè interest inter Diuinitatis certamen, à quouis alterius æstimationis certamine: quod qui in primo vincitur, abit in phantasma: non sic, qui in secundo superatur. Contendit, v.g. aurichalcum cum auro, & superatur: attamen, si auri æstimationem non acquirit, saltem metalli conditionem innatam non amittit. At contendat de Diuinitate cum Christo nostro Ethnicus ille Iupiter; (quod primitiua in Ecclesia sæpe euenit) equidem non solum condemnatus Diuinitatis titulo spoliatur; sed merè idolum manet, id est, inanis species, vacuum phantasma. Hæc ergo est causa, cur Prælati in hoc Iudicij discrimine Dij appellantur: ni enim per gratiam, & similitudinem, quodammodo veram participant Diuinitatem, necessariò idola remanebunt: & cum Diis veris, Dij etiam, sed falsi, qui sunt prædicta phantasmata, habebuntur. Sed præstat audire Baldwinum ad cap. 20. Act. Apost. vbi obiter de hac re, ita ad Sacerdotes, & Prælatos ecclesiasticos: *Si cui vestram sanctitas deest, quod absit, timeat illum, qui Iudex est: timeat illum, quia stetit in Synagoga Deorum; in medio autem Deos adiudicans: nonit enim, qui sunt eius. Nam, qui amant primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in Synagogis, & primas salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi: qui sunt mercenarij, qui sunt fures & latrones, qui non intrant per ostium, qui sunt nummularij, qui vendunt columbas in templo, qui sunt canes muti, operarij mali: totum hoc genus Deorum, inter falsos Deos computandum videtur: simulacra enim Sacerdotum sunt, & sicut imagines Deorum, aut idola abominationum, in templo. Quemadmodum vnus verè Dei cultus per idololatriam indebitò*

Baldwin.

indebitè idolo exhibetur: ita honorem Diis, id est, sanctis Sacerdotibus debitum, indebitè sibi usurpant, qui sibi sumunt honorem, non vocati à Deo, tanquam Aaron. Nihil grauius in hoc genere dici potuit: nihil enim idolo inanius potest inueniri. Immoror tamen.

1157.

Dum nihil habent Numini, non affectant.

Symmach.

Propterea conuicti iam Ethnici aliquando de phantastica Numinum suorum Diuinitate, & mera inanitate; saltem nomini daretur contendebar, quod Numini non poterant extorquere. Huc collimabat Symmachus vrbis Præfectus in relatione illa celebri ad Imperatores, (quam diuino Spiritu grauius refutauit Ambrosius epist. 31.) de Victoriæ ara restituenda: *Repetimus igitur religionis statum, qui Reip. diu profuit. Certè numerentur Principes virisque sancta, utriusque sententia: proximus eorum ceremonias Patrum coluit, recentior non remouit. Si exemplum non facit religio veterum, faciat dissimulatio proximorum. Quis ita familiaris est barbaris, qui aram Victoriæ non requirit? Cauti in posterum sumus; & talium rerum ostenta vitamus: reddatur tamen saltem nomini honor, qui Numini denegatus est. Multa Victoriæ debet æternitas vestra, & adhuc plura debet. Auer sentur hanc potestatem, quibus nihil profuit: vos amicis triumphis patrociniis nolite deserere. Cunctis potentia ista, votum est: nomen colendam neget, quam proficetur opandam. Pulchra verba, sed æquè inania, atque religio falsa, quam tuebantur. Suismet dictis Symmachus confunditur: quid enim nomen, nisi inanis sonitus? Quasi in simulacro Victoriæ nihil iam aliud, quam in nulla natura, magnum quoddam nomen colendum laboraret. Puto, volebat hoc Ambrosius citatus Symmacho respondens, vbi ita ad Imperatorem: *Vclue, quaso, atque exulte scilicet Genes. 1. n. 4. Et extendam manum meam super Iudam, & super omnes habitantes Ierusalem: & disperdam de loco hoc reliquias Baal: & nomina edituorum, cum Sacerdotibus.* Ecquæ sunt reliquæ alicuius, nisi partes quædam illius, qui diuisus perit? Atqui non legis idolum Baal id temporis contractum, & secundum aliquas sui partes, in templo ad venerationem tunc relictum. Quid ergo? Nullas alias puto has reliquias, nisi ipsos ædituos, ipsos ministros templi, qui virtutis inanes, quædam idoli frustra videbantur. Ideò re magis explicata additur, non tam ipsos, quam eorum nomina pendenda: quasi nihil, præter inanem nominis sonitum, ibi reperiretur. Notauit hoc Stephanus Cantuar. ibi apud Tilm. *Aditus sunt custodes templi, scilicet, Sacerdotes. Aditus ergo cum Sacerdotibus sunt, qui Episcopi esse volunt, & simul Regibus deservire. Et attende quod ait: *Disperdam nomina Edituorum.* Quasi diceret: ideo dico nomina: quia non inuenio rem nominum. Quid enim rei, quid Episcopi in illo est, qui abdicata ouium cura, sæcularibus negotiis sub prætextu regalis obsequij aff-**

Ambros.

1158.

Sophon. 1.

Sacerdos & Episcopus nequæ sacularibus impensibus, inane nomen.

Steph. Cant.

Inde capies illud Sophoniæ cap. 1. n. 4. *Et extendam manum meam super Iudam, & super omnes habitantes Ierusalem: & disperdam de loco hoc reliquias Baal: & nomina edituorum, cum Sacerdotibus.* Ecquæ sunt reliquæ alicuius, nisi partes quædam illius, qui diuisus perit? Atqui non legis idolum Baal id temporis contractum, & secundum aliquas sui partes, in templo ad venerationem tunc relictum. Quid ergo? Nullas alias puto has reliquias, nisi ipsos ædituos, ipsos ministros templi, qui virtutis inanes, quædam idoli frustra videbantur. Ideò re magis explicata additur, non tam ipsos, quam eorum nomina pendenda: quasi nihil, præter inanem nominis sonitum, ibi reperiretur. Notauit hoc Stephanus Cantuar. ibi apud Tilm. *Aditus sunt custodes templi, scilicet, Sacerdotes. Aditus ergo cum Sacerdotibus sunt, qui Episcopi esse volunt, & simul Regibus deservire. Et attende quod ait: *Disperdam nomina Edituorum.* Quasi diceret: ideo dico nomina: quia non inuenio rem nominum. Quid enim rei, quid Episcopi in illo est, qui abdicata ouium cura, sæcularibus negotiis sub prætextu regalis obsequij aff-*

sistit? Qui in episcopatu pecunias pauperibus erogandas, fingentes regium seruitium, expilcandis supremis dignitatibus impendunt? Hoc est seruire regno, an Ecclesiam euertere? Auerruncet Deus pestem, ne sit: nam esse non præsumo. Si tamen tales essent aliqui Episcopi, in vanâ & phantasticâ idoli formâ res non appareret, quæ solum de solida virtute existimatur.

1159.

Sed pende adhuc, ideo speciosa nomina idolis indita, vt sic nominum honor suauior obreperet. Carthaginem fundatura, & rebelles Afrorum animos domitura Dido, à Sidone idolum secum asportauit, Vranie nomine, id est, *Celestis*, & τὸ ἄρτυρον. Herodianus lib. 3. de Heliogabalo: *Simulacrum Vranie iussu affertur, quod, scilicet, Carthaginensibus, omnique Africa venerabile positum fuisse, à Phœnissa Didone creditur, quo tempore antiquam Carthaginem dissecto corio adificauit. Hanc Africi Vraniam vocant, Phœnices Astroarches, Lunam esse affirmantes. Est autem Astroarches, vox Græca, & τὸ ἄρτυρον, id est, stellarum Regina. Nunc audi, quid ad rem meam, absque dubio huc alludens habeat Saluianus lib. 8. de Prouid. de Carthaginensibus locutus: *Habent intra muros patrios interitum scelus, celestem illum, scilicet, Afrorum Damonem dico: cui ideo, reor, veteres Pagani, tam speciosum appellationis titulum dederunt: vt, quia in eo non erat Numen, vel nomen aliquod esset: & quia non habebat aliquam ex potestate virtutem, haberet saltem ex vocabulo dignitatem.* Sic etiam de speciositate nominis, Victoriæ suæ honorem aucupabatur Symmachus, vt vidisti. Quo iam intelliges, cur Deus ignauescentium Ecclesiasticorum nomina perditurus dicatur à Sophoniæ: eum enim ipsi Numinis impotes, & inopes, nominis saltem quo honorentur, gloriosos captent boatus, & hoc solo tumescant; meritò vel etiam illo spoliandi condemnantur. Idem Stephanus Cantuariensis citatus: *Vel ideo dicit, se perdere eorum nomina: quia nihil est, quod magis tales appetant, quam sua nomina celebrari.* Celebrentur, inquit, nomina, quando Numina non habemus. At irridetur tandem phantasticæ potestatis nomen phantasticum, & speciosa vilissimæ rei vocabula de sordibus inanescent, sordescunt de inanitate: quando meri mendacij conuincuntur.*

Speciosum vocabulum, sine

Herodian.

Saluian.

Steph. Cant.

1160.

Est hoc illud irati Domini apud Ieremiam: *Nolite confidere in verbis mendacij, dicentes: Templum Domini, templum Domini, templum Domini est.* cap. 7. num. 4. de quo acutè dubitat Id est verbum ibi Galfridus apud Tilm. *Quæ sunt ista verba mendacij, in quibus nos Propheta confidere prohibet? Primum quidem non videntur verba, sed verbum vnum tertio repetitum: & si propter repetitionem verba dicuntur, quomodo verba mendacij? nonne enim templum Domini est Ecclesia Christi: templum Domini etiam illud, quod Salomon adificauit, suo tempore fuit? Sed dicendum nihilominus, verba esse mendacij, & templum priscum Hebræorum demeritis, in inane solum nomen, & phantasticam conditionem declinasse: quomodo enim re ipsa maneret templum Domini, quod speluncam latronum meritissimè Christus appellauit? Vt iam nos timeamus, qui viuum Dei templum sumus, &c.*

Galfrid.

Spirans Domini Ecclesia, ne ab illo deseramus; & fugato Numine, de sola inanitate nominis, deserata domus arguamur. Idem Galfridus: An deo verba mendacij erant, quia fecerunt illud speluncam larvorum? Timeamus & nos: & cogitemus, quomodo nos oporteat conuersari in domo Dei. Va nobis, si & nobis propter nostra mala opera relinquatur domus nostra deserta. Non deseretur certe vnquam Ecclesia Dei tota: deseritur tamen certe, proh dolor! quoad ignaua membra: vt iam decora sanctitatis nomina, verba esse mendacij deprehendantur: in quibus frustra fiduciam collocemus.

1161.

Genes. 19. Hac phantastica forma, vnde ridicula.

Nouum planè genus illad pœnæ, quo vxor Loth describitur punita: Respiciensque vxor eius post se, versa est in statuam salis. Genes. 19. n. 26. Quomodo enim paratius videbatur, si quæ iussa non respicere incendium, quod euaserat; desumpto inde fulmine consumeretur: vt indidem supplicium iniret, vnde peccatum contraxit. Sed non ita fit: statua permanet amisso spiritu, imagine retenta. Causam subdit hic Stephanus Cantuar. Bene congruit mysterio: statua enim quasi homo lineamenta corporis habet; sed sensu caret. Similiter, qui retrospicit, ad carnalia suspirat desideria, quasi formam habet hominis, sed ab omni sensu mentis penitus est alienus. Quam misera metamorphosis! In cæteris vnunquodque in aliud commutatur, vt nouæ formæ aduentu, abolitæ memoria, simul aboleatur: hic verò iam idem non est; & tamen idem videtur: vt ad risum, & aspicientium ludibrium, sui memoriam queat excitare. Pulchrior tamen adhuc in eadem re Philo Iud. lib. de Prof.

Steph. Cant.

Quisquis enim, contempto præceptore, per innatam simul, & consuetam socordiam relinquit anteriora, per qua possit videre, audire, aliisque viis potentiis, ad res naturales diiudicandis; & circumacta retrorsum ceruice, cæca vita negotia plures faciat, quam partes sui corporis: infamis statua fit, nihil à surdo, inanimatoque lapide differens: non habent enim, vt Moyses loquitur, tales mores, cor vt intelligant, oculos vt videant, aures vt audiant: sed cæcam, surdam, stupidam, omni sensu orbatam, minimè vitalem vitam sibi reddiderunt. Hæc vita non vitalis huius statuz, illa est, quam ab originali labe vocauit supra Iamblicus, imaginem quandam vitam mortuam. At, neque caret mysterio, quòd non tam statua saxi erigitur, quam falis: vt etiam in imagine illa mortua standi permanentia desperetur: tal quippe, & statu excutitur facile, & facilius humore colliquescit. Philo iterum lib. de som. in idem: Stabit inanimata statua, tabescetque paulatim: sal enim res parum solida. Vt sic de phantasmate ad nihil hi miseri reddendi, & irridendi agnoscantur. Habent igitur, dum durant, pro pœna duriori, amissa re, eandemmet figuram.

1162. Psal. 68.

Quam cupiat Christum, in cordibus humanu habere.

Obscura mihi hucvsque verba Psalms 68. (qui ferè totus ad litteram de Christo à Patribus explicatur,) vbi Dominus dolores suos enarrat, iam ex dictis videntur clariora. Infixus, inquit, sum in limo profundo, & non est substantia. num. 3. Quomodo enim non doleat, qui cælos maiestatis deserens, vt cælos habitaret amoris, qui thronum Patris relinquens venit, vt corda coleret humana: si pro throni pulchritudine, limosam quandoque inuenit immunditiam; & quod magis huc facit, si pro soliditate illa cælorum, qui quasi ære fusi Iobo dicuntur, inanitatem quandam, & phantasticam inuenit figuram: vbi nulla substan-

tia, sed apparens solum qualitas reperitur? At quid, inquis, Domino periculi in hac inanitate? Id fuscè, sed grauitè explicat ibi Bernard. serm. 2. de Assumpt. Virg. Poterisne domus mundata confessione priorum delictorum, & obseruatione regularum institutionum ornata; indigna adhuc iudicari habitaculo gratia, Salmatoris ingressu? Poteris sine dubio, si superficie tenuis emundata, & iancis strata virentibus, interius plena sit luto. Quis enim suscipiendum Dominum arbitretur, in dealbatis mortuorum sepulcris, qua videntur à foris speciosa; intrinsecus autem spurcicia, & sanies, vniuersa replent? Esto siquidem, vt aliquando, tanquam ipsa superficie delectatus, incipiat primum apponere pedem; ei, qui eiusmodi est, primam aliquam visitationis suæ gratiam indulgendo: nunquid non resiliet illico cum indignatione? nunquid non effugiet clamans: Infixus sum in limo profundo, & non est substantia? Virtutis enim species, & non veritas, quasi qualitas est, non substantia: neque verò ingressum eius, exterioris potest conuersationis tenuis superficies sustinere: quoniam omnia penetrat, & in intimis cordibus eius habitatio est. Dicse obiter vota Christi, anxietatem tecum cominorandi, qui ad primam sanctitatis speciem, quasi obcæcatus amore, vt cibi desiderio auicula, ad te volat: discse in eiusdem dolore miseriam tuam, qui dum phantasma degis, non vales ingredientis amantis pondus solidum sustinere: quem quasi fouea fallaciter obducta præcipitares.

1163.

Murmuratio garrula inanimem virtutem exhibet.

Sed etiam illa comparatio limosi luti, virentibus foliis strati, phantasticam quandam denotat pulchritudinem; & pro illustrando Bernardo, subdo ad rem nostram, amœna verba Galfridi apud Tilm. ad illud Christi Domini, qui Præcursores suum negat esse arundinem vento agitatam, exhibet. Matth. 11. num. 7. Rem enim vulgarem, non vulgari elegancia trutinavit: Arundo vento agitata, est religio simulata, foris pulchra per ostentationem, intus vacua exinanitione virtutis. Sed, quomodo non cederent gladio, qui non possunt resistere verbo? Quomodo persecutionum flumina sustinebunt, quos comminationum flamina parua deiciunt? Fieri solet, vt arundines impulsa vento, non solum agitentur; sed etiam strideant: sic pusillanimes quique, & infirmi primo comminationis vento concussi, dum nutant in se, murmurant inter se. Et mira peruersitas, quòd aduersus hominem fragiles, aduersus Deum se exhibent contumaces. Nullibi ventus sibilat resonantiùs, nullibi perstreptentiùs resonat, quam in arundineto: quia, quò inaniùs, faciliùs mouetur, & ex mutua collisione insufurrat. Quasi velit Galfridus, de murmuraate aliquorum garrulitate, phantasticam & inanem eorundem religionem agnoscentiam. Redeo.

1164.

Iob 1. Peccator, hinc mo pectus.

Diuinum illud sanctitatis speculum, Iobum, scilicet, diuinus Historiographus in ipso statim limine, potiori, vt par est, titulo celebraturus, sic incepit: Et erat vir ille simplex, & rectus. cap. 1. n. item 1. In Græco est: Et erat homo ille verus. Tota simplicitas, & rectitudo, in quibus hominis perfectio consistit, (à quo simplex rectitudo omnem iniquitatis amouet reatum,) ad vnã veritatem hic deducitur: cum tamen moraliter veri nonnulli, licet aliunde peccatores: & cum (si supernaturalem intelligas veritatis virtutem) virtutes aliæ, aptiùs ad præsens institutum viderentur exprimendæ. Pende tamen in hoc loco, non

non appellari Iobum hominem verum, vt à mendaci distinguatur; sed, vt homo non pictus cognoscatur. D. Chrylostomus in Catena Græca: Erat homo verus: improbi enim sunt falsi homines, non ecus quam picti, &c. Sicut ille verus est homo, qui, conseruata imagine, à Deo concessam pulchritudinem minimè obscurauit. Talis Iob fuit, verus, non fictus, qui rebus ipsis hominis virtutem declarauit: non habitu est mentitus, nec tanquam histrio hanc ipsam simulauit. Merito ergo Iobi sanctitas per eiusmodi veritatem declaratur, per quam omnis culpa amota intelligitur, cuius aduentu vera Dei imago in imaginem fictitiam commutatur: merito initio hæc veritas proponitur, vt falsas inimicorum calumnias, (sic amicos vocarem onerosos,) iniunctis irrisiones agnoscamus, quibus Iobum veræ hypocrisis, & phantasticæ sanctitatis insimulabant.

Chrylost.

1165.

Iaiæ 2.

Et vana figura.

Emphatica proinde sunt illa Isaiæ ex ore Dei, in media Ierolymorum metropoli exclamantis: Quia veni, & non erat vir: vocaui, & non erat, qui audiret. cap. 2. n. 2. Nota pueris historiola Philosophi, qui conciuēs suos taxaturus, ad meridiem, lucernâ adductâ, quasi aliquid quæreret, sollicitus Atheniense forum scrutabatur: interrogatus deinde, quid rei esset, respondit in frequentissima hominum corona: Hominem quero. Quasi circumstantes omnes ridicula potiùs phantasmata, vanas imagines, quâ veros esse homines iudicaret. Tale est ergo, quod seuro iudicio hominibus imputandum peccato subditis, voluit Isaias: quasi vix in mundo, Christus adueniens hominem, verè hominem reperiret: sic omnes in emortuas vitæ imagines declinarant. Chrylost. loc. cit. prædictam sententiam suam confirmans, sic subiungit: Quidam etiam alius, qui Ierolymis uaticinabatur, vbi, qui audiret, vidit neminem: Veni, inquit, & locutus sum: & non erat homo. Nos quoque à quotidiani sermonis nihil recedentes consuetudine, cum ad negotium aliquod conficiendum, aut seruam, aut filium mittimus, dicere soliti sumus: Vt homo rem administrato: vt mente, & ratione præditus cogita, atque age, functione hominem te esse ostende. Nec enim à figura, sed ab actione, quod est, vnunquodque intelligitur: cæteroqui communi nomine dumtaxat, dicitur id, quod dicitur. Sic homo pictus, qui solam hominis retinet figuram, irridetur, si de nominis analogia (demus id posse fieri) superbiret. Bene proinde Synesius epist. 78. ait: In bello manibus opus est, non nominibus. Quasi imbelles milites, phantastica tantum turba, & inanis appellatio haberentur, hostibus irridendi. Vin' id ostendam. Attende.

Chrylost.

Synec.

1166.

Zachar. 11.

Sacerdotes improbi, idola, & hac ridicula.

Postquam Deus populi scelera de ignauis Pastoris constitutione minatur puniturum; postquam huius socordem incuriam describit, exclamat illicò: O Pastor, & idolum, derelinquens gregem! Zachar. 11. num. 17. de quo pulchrè Galfridus citatus ad cap. 5. secundæ ad Ephes. (vbi Apostolus idolorum seruitutem, id est, auaritiam, cupit à suis auertuntatam,) sic scribit: Si graue scelus est, & horridum nefas, quòd idolorum seruus diuinis adstat Altaribus; quid de eo Sacerdote dicendum est, qui non modò idololatram conuincitur esse; sed etiam idolum? O Pastor, & idolum! Pastor dignitate, & autoritate: sed idolum vanitate, inutilitate, simulatione. Pastor officio, idolum otio: imò nec officio Pastor; sed solo nomine erectum Pastoris

Galfrid.

simulacrum, pro Pastore. Et meritò, qui stultus Pastor dicitur n. 15. iam idolum, siue imago Pastoris coarguitur: quasi in hoc stultitiam maximam protuleretur. Sed, cur ita? Quia, dum reuerentiam captat, risum commouet, & ludibrium. Solet ad ouile, pastoris simulacrum apponi, vt eius aspectu delusi lupi territentur. Inter frutera, custodis quandoque suspenderit phantasma, aubus effugandis. Euenit autem, vt hoc immobili diu deprehensio, bestia, & aues fallaciam agnoscant tandem, ipsique illudant, quod formidarent. Sic etiam in re præfenti solet euenire: reuerenter aliquandiu timetur ficta sanctitas, donec inanitate agnita irrideatur. Idem Galfridus: Timuerunt forsitan, vbi primum viderunt stantem in specula: iam te secure stercorem aues: metuebaris, vt Pastor; iam sine metu, vt idolum, stercorearis.

Galfrid.

1167.

Exemplo claratur.

Florus.

Excitarunt ista memoriam illius gesti, quod in Gallorum ingressu, & Romanæ vrbs excidio euenisse, narrant Authores. Do Florum lib. 1. cap. 15. Quamprimum maiores natu amplissimis vti honoribus, in forum cœunt: ibi deuonente Pontifice, Diis se Manibus consecrant: statimque in suas quique aies regressi, sicut in trabes erant, & amplissimo cultu, in curulibus sellis sese posuerunt: vt, cum venisset hostis, in sua dignitate morerentur. Planè (quidquid velit Florus) miseri seniores, illustri habitu instar Deorum splendentes, aliquid reuerentiæ aucupari, & tanquam Dij, honorem, & pietatem à Barbaris extorquere præsumebant. Quid autem eueniret, ibidem paulò post scribitur hisce verbis: Aderant interim Galli, apertamque urbem primò trepidi, ne quis subesses dolus, mox vbi solitudinem vident, pari clamore, & impetu inuadunt, patentes passim domos adeunt: vbi sedentes in curulibus sellis prætextatos senes, velut Deos. Geniosque venerati; mox eosdem, postquam esse homines liquebat, aliqui nibit respondere dignantes, pari vacordia mactant. Nulla quippe barbara nequicia tam agrestis, quæ mentitos Dei habitus, simulata insignia non colat: nulla tamen ita patiens, quæ fraude (diu enim latere nequit) tandem detectâ, fictis illis idolis non insultet.

1168.

Osee 7.

Hypocrita quandoque scipsum fallit.

Vnde iam patet illud Osee 7. num. 9. de quouis iusto labente: Comederunt alieni robur eius: & ipse nesciuit. Deinde multa alia congerit, de illius culpa, & pœna subeunda: tunc sic concludit: Ista subsannatio eorum in terra Egypti. num. 16. Quantum epiphonema! Summa miseriarum inferenda videbatur; & solâ apposita concluditur subsannatione. Cur ita? Quia hæc miseriarum illius apex debitus: nullus quippe alieno derisui, & subsannationi sic expositus, quam is, qui deforis phantastico quodam nitet splendore, miserè intus vacuus, & inanis: quid enim magis ridiculum, quam si arbor syderata, & inanis, de foliorum virore, breui perituro superbiret? Quid magis expositum ludibrio, quam si trabis intus carie corrosa, de extrinseco apparenter robusto gloriaretur? Bernardus supra citatus: Videas interdum sic palliatum hominem, vs seducat etiam semetipsum; penitus non attendens vermem, qui interiora depascitur: manet enim superficies, & salua sibi omnia arbitrat.

Bernard.

1169.

Damon uero pico comparatur.

Iam verò, si in hoc loco tenebricosam Egyptum subsannantem capias de Dæmonibus; durius adhuc clicies subsannationis genus: nihil enim immanius, quam illorum post lapsum pati derisum,

derisum, quos ipsius lapsus, unde excors, & phantasma prodisti, consultores, & impulsiores habuisti. Ipse, ipse, qui te subannat Dæmon, ipse te excordiauit, & tanquam adunca aquila cedri medullam penitissimam deuorauit. Ezech. 17. n. 3. Lege Interpretes: do tantum in rem meam exemplum simile ex D. Epiphano in Physiologo, cap. 24. picinaturam scite dependente: Picinaturam, cuius est varij coloris, quemadmodum & Diabolus versipellis est. Nemo enim fructus ingreditur, & sicutque peti, aurem eis admonens: quod si syderata, & sine corde, inanisque, & sine medulla arbor fuerit, illam excidit, atque excisam occupat: verum, si solidam apprehenderit, intactam relinquens, auolat, atque aliam incendit. Non aliter Diabolus, syluam, videlicet, humana natura intrat, atque in arboribus confidet: hominis, inquam, cor ad inhonesta traducens, ferit, atque attentè obseruat. Si itaque hominem esse inualidum, atque excordem animaduertat; ipsum inuadit, & in eo suum nidum construit: quod si primo, integroque corde sentiat, fugit statim, & ad alios accedit. En te exsucta medulla humanae arboris phantasma. Per culpam te alius excordiat, alius inhabitat Dæmon: Dæmone enim solummodo impletur phantastico hæc imago, cui misera subsannatio fueris, & habitatio. Videamus iam, an ista, cum illa, & integra Deiparæ imagine, quam probauimus, satis conueniant.

Ezech. 17.

Epiphan.

§. VI.

Maria de eximia cum Filio Deo, & homine, similitudine, nunquam imaginem hanc phantasticam gestasse comprobatur.

1170.

Maria Christo simillima.

VISSÈ creaturas aliquas, quæ in ipsa sua origine plenam Dei imaginem, & viam similitudinem gestarunt, ex protoparentibus constat manifestè. Melioris adhuc Angeli conditionis, qui non solum viam hanc in sui productione imaginem gestarunt; sed etiam semper conseruauerunt illam. Maria ergo, quæ utpote Regina, ut esset supra omnes humanas, & angelicas creaturas, Christo similiores parabatur; cur in origine imaginem vitæ mortuam portasse intelligitur? Certè iam in innocentia puritate similiores Christo Angeli, & protoparentes cernerentur, ni Deipara innocentissima prodiret: cum tamen nihil Christo Deo, & homini similius, quam eius Mater, decenter intelligatur; nihilque hac similitudine vtriusque coniunctius à Patribus prædicetur. Dedi pluscula supra noua alia huc, tanquam in sedem propriam, remisit. Rem ergo iam ab aliis Mariæ propugnatoribus, maxime à Salazare nostro cap. 3. egregie illustratam, de nouo nihil ab illis delibans, in tota hac Anthologia, & præcipue in hoc loco, aggredior, si quid potero, illustrandam.

Salazar.

1171.

Isaia 6.

Dolebat Isaïas, quod de labiis pollutis, prædicationi ineptus haberetur: quibus deinde purificandis sic subdit: Et volauit ad me vnus de Seraphim, & calculus in manu eius, quem forcipe tu-

lerat de Altari, cap. 6. num. 6. Sed, si purificatorij carbones erant in Altari, cur auidus non properat Propheta, & accepta pruna labia sibi purgat: Ut respondeam, aduerte, idèd Psal. 2. num. 9. vocari Christum Dominum, virginem ferream: quia, sicut nihil est, quod ignem tam expressè referat, quam ferrum candens; (sic enim ferrea lamina ignem combibit, ut tota iam igneicere videatur;) ita nihil Diuinitatis ignem, & splendorem magis combibit, & exprimit, quam humanitas Saluatoris, quasi tota in Diuinitatis ignem transformata scintillet. Erat ergo (id vult Varadatus citandus) purificatorius ille carbo, globulus quidam ferreus ignitus, & proinde Christum optimè referebat. Trepidauit ergo Propheta ad Dominum ignitum, ad candentem hanc laminam diuinam accedere, ne viceretur. At, cur, inquis, caro sancta Prophetæ vrenda, & consumenda illo igne, quem ferreæ forcipes illæ, neque consumptæ attraxerunt? Respondet Varadatus Monachus in Concilio Chalcedon. I. epistola ad Leonem Imperatorem contra Hæreticos: Rogamus & vestrum imperium, ut ad eos dicere iubeatis, quare per ferrum carbonem sustulit Angelus: & Isaïas Propheta digitis carnis appropinquare non potuit: quia vrebatur? Et dicere si nequiuerint, coram vestro imperio, & victoria; etiam nos, quod in vestra tranquillitas, dicimus, cum veritate monstrantes, sicut in Scripturis sanctis de virga ferrea dicitur, (est enim virga Christus, sicut scriptum,) in igne, & sit ignis. Nunquid possunt digitis carnis appropinquare ei, & non vri? Sed per forcipes ferreas, quæ similes ferro sunt: & dum per eas tenta fuerit virga ferrea, iam tunc teneret carnis digitis, nec vrimur, &c. Sicut virga ferrea sit ignis, & absque forcipe ferrea non tenetur: sic & Verbum, quod erat in principio, teneri non poterat, & fieri vita hominum, nisi induisset carnem, ut in eo corpore secundum similitudinem teneretur. Non poterat autem sine corpore hominis hoc teneri: sicut nec Isaïas illud tenuit digitis carnis: quoniam nondum indutum carne Verbum Dei. Impexa verba, & in Exemplaribus Latinis fortè mutila; Græcis, unde corrigentur, nunc careo: ex quibus tamen sententia sic videtur deducenda, Ad Verbum, quod nondum verè carnem agnouit Isaïas, timuit carnis digitis accedere, etiam dum typicè incarnatum in ferro illo ignito representabatur. Discit tamen interim, tenendum aliquando, & tangendum digitis nostris carnis Verbum Carnem factum: quia iam similitudo intercessura: sicut tunc typica illa massa ferrea ignita, ferreis forcipibus de similitudine tenebatur.

Psal. 2.

Incaruati quædam nobis præcipere.

Varadatus.

1172.

Maria, forceps carbonis purificantiæ.

An ergo non putares, Carnem aliquam penè diuinam, & Verbo ipsi simillimam, quæ purum hunc Diuinitatis ignem tangeret, nec viceretur? an non simillima Deo Maria, quæ in vterum suum ex paterni pectoris Altari Verbum traxit incombusta? an non similiores in re, Maria figurato ibi Christo, quam sacra illæ forcipes figuranti laminæ similes habebantur? Quid? Forcipes certè illæ, idèd tanto mysterio aptæ, quia Mariam aptissimam significabant. Iurat mihi hanc mentem D. Methodius loco à me sæpè citato apud Canisium: Tu cuncta continentis, & comprehendentis comprehensio: tu illius gestatrix, qui verbo suo portat vniuersa: tu porta, per quam in carnem ingressus est Deus: tu purificantis carbonis

nis forceps. Et putes decens phantastica aliquando culpæ imagine, & inani similitudine cædatam; quæ in tam plenam, & solidam cum Deo similitudinem figurata, Deum sibi simillimum gestare potuit? Parum id: ipse Seraphinus de reuerentia attingere (ut passim legis) prunam non est ausus: & ad forcipis recurrit ministerium. O quid agis, Spiritus mundissime, nunquid ferreæ forcipes, manibus tuis venient puriores? Non illas in se, sed ratione figuræ æstimabat: Maria, purificantis carbonis forceps, attingendo Deo purior, quia similiores.

1173.

Maria cur immortalis myrrha. Septuag.

Epiphan.

Et nota obiter, (id, quod supra fuscè,) calculum in hoc loco Isaïæ, non de pruna, siue carbone, sed de carbunculo gemma ab aliquibus explicari, cum Hieron ibi: & iterum epist. 143. ad Damascen. & meritò: ἀρβραξ enim, quo Septuaginta vtuntur, vtrunque passim significat: eandem vocem Methodius vsurpauit, ἀρβραξ: vnde Mariam, forcipem carbonis, aut carbunculi voluit appellandam: quia, ut alibi dixi, tota gemmea, gemmam diuinam nobis edidit. Sed pende trita aliàs D. Epiphaniij verba Orat. passim cit. Nomen illud Maria interpretatur myrrhamaris: myrrham vero aliquis, quod ego etiam aio, de immortalitate: eo quod paritura esset gemmam immortalem, in mari, hoc est, in mundo. Planè hanc immortalitatem, ad negandam corporis mortem, temerè deducas: cum & Maria, & Christus huic succumberent. Vocatur ergo Christus gemma immortalis: quia culpæ mortis succumbere non potuit: & Maria, dum myrrha de immortalitate incorruptibilitate appellatur, immunis culpæ indidem intelligitur: quasi non posset parere Christum innocentissimum, nisi illi in hac dote pulcherrima assimilaretur.

1174.

Baptista reuerentia erga Christum.

Matth. 3.

Varadatus.

Venit Christus ad Iordanem baptizandus à seruo, sacræque humilitatis prodigiosum daturus ostentamentum: huic peragendo mysterio satis foret, si Ioannes paululum aquæ hauriens ex flumine, Domino superfunderet: veruntamen non ita factum; sed vterque fluminis alueum ingressus est. Id ferè colligunt apertè ex illis verbis: Baptizatus autem Iesus confestim ascendit de aqua. Matth. 3. num. 16. Quid ergo addit fluminis ingressus iste, qui tanquam necessarius adhibetur? Nimirum, licèt humilitatis Sacramentum vtrouis modo perinde peragi posse videbatur: tamen & tanti Domini debita excellentia, & iusta serui reuerentia, cautus timor, de ingressu fluminis clariùs denotatur. Varadatus citatus: Etiam & ipsi, qui tenent in fundo virgam ferream, & ignem, qui similis est, in aqua: & tunc possunt digitis tenere, & non vri. Ita factum est & in Ioanne, qui secundum similitudinem artificis tenuit baptizando in aqua Dominum, ad similitudinem ignis. Quia nec etiam Ioannes in vtero sanctificatus, Christo sic familiariter poterat accedere: nisi quodammodo Christus supremæ maiestatis suæ gloriam temperaret, & sub ingentis humilitatis habitu absconderet: sicut lamina candens tractanda homini in aqua temperatur. Nec enim etiam vterina sanctitas Christo in fulgorum suorum igne se exhibenti, nisi nimis è longè simularatur.

1175.

Tantummodo in hanc rem videntur scripta notissima aliàs verba Bernardi Serm. de verb. Apocalypf. ad illud de Maria, cap. 12. Mulier

Bernard.

amicta Sole. vbi ita: Iure Maria Sole perhibetur amicta, quæ profundissimam diuinam Sapientiam, ultra quam credi valeas, penetravit abyssum: ut, quantum sine personali visione creatura conditio patitur, luci illi inaccessiblei videatur immersa. Illo, nimirum, igne Propheia labia purgantur: illo igne Seraphini accenduntur. Longè vero aliter Maria, seruus, non velut summam tangi; sed operiri magis, & vndique circumfundis, & tanquam ipso igne concludi, &c. Quam familiaris ei facta es, Domine, quam proxima, imò quam intima fieri me uisisti! Non Seraphini, nedum Baptista, Deo similiores, quam Maria. Præcursor media aqua ignem tangit: Maria immediate, & proxime, imò intime hunc contingit. Quidni, si ille in vtero seruus, Domina in ipsa Conceptione similitudinem combibit expressam? Seraphini hoc igne incenduntur; sed longè aliter Maria: certè, quia purior, quia innocentior, diuinoque igni similiores, combustionem pati non poterat; sed totam claritatem combibere potis erat. Cauendum nobis, ne carnales Bernardo videamur, si Mariam Deo intimam non agnoscimus: si Sole radiantem, neque combustam videntes, median adhuc inter illam, & Deum angelicam agnoscimus puritatem, quasi iam Mater proxima non sit habenda. Mulier amicta Sole; addit Bernardus: plauè amicta lumine, tanquam vestimento. Non percipit forte carnalis: nimirum, spirituale est, stultitia illi videtur. Ecquis est, qui malit, de condemnata Deipara carnalis audiri, quam spiritualis audiri de commendata.

Bernard.

1176.

Maria antonomastice amica Dei.

At habet multum ponderis id, quod assue-ranter protulit Bernardus, diuinum hunc ignem (quem de sola similitudine tangi, satis probaui,) Mariæ communicari, quantum sine personali visione creatura conditio patitur. Quia, sicut, quod materia præuui dispositionibus similiores igni est, eò facilius formam ignis combibit: sic nulla creatura Deo agnoscatur similiores, quam quæ post Christum intimius Diuinitatis igne radiavit. Mariam desiderij sui scopum proponens sibi Deus, exclamauit: Vadam ad montem myrrha, & ad collem thuris. Cant. 4. n. 6. Vbi Dionysius, postquam & carnis puritatem in myrrha, & in thure mentis virginæ describit excellentiam, sic subdit: Ad quem collem etiam Sponsus ipsius vbertim gratiose, & deliciose accessit; & in medio eius demoratus est eius dulcedine delectatus: sanctificauit enim tabernaculum hoc suum Altissimus, & in medio eius non est commotus. Sed vide, quod de tabernaculo hoc suo, de colle floridissimo testimonium proferat ipse Sponsus statim num. 7. Tota pulchra es amica mea: & macula non est in te. Quasi non venturus, si quid in illa maculæ præcessisset. Cur ita? Quia, ut nemo negauerit, amicitia similitudinem requirit: & quæ antonomastice amica appellatur, eam cum Deo similitudinem haberet, necesse erat, ut maior intelligi nequiret. At, quantum Deo Angelus similiores, si Virgo maculam aliquam contraxisset? Dionysius citatus ad hunc locum: Hoc de Virgine diuinitatis præceteris cunctis conuenientissime explanatur, quæ antonomastice Christi amica asseritur: & es in omni sanctitate, & perfectione similiores creditur, in qua cuncta virtutes in termino præclare excellentiæ sunt inuenta, &c. Quam fons totius pulchritudinis natus ex ea, tanta pulchritudine venustauit, ut pura creatura

Cant. 4.

Dionys.

Cant. 7.

creature maior communicari, aut nequeat, aut non debeat. Et decuerit scdam culpæ similitudinem, & prædictam illam imaginem uitæ mortuam in diuinissimo hoc simulacro constituere? Decuerit creaturis aliis maiorem innocentiam gloriam, & puritatis excellentiam assignare? Id si ita esset, frustra Singellus (ubi de Apostolis Deiparæ iusta soluentibus scribit) illam innocentiissimam appellaret. Lege Authorem Græcum ab illis verbis: Μάρισα δὲ. apud Cerdam Aduersariorum cap. 114. num. 19. Do tantum pauca Latina, quæ ad rem meam: Cum Dei Matris innocentiissima corpori iusta soluerentur, quod ob eadum Filij Dei partum, qui ex ipsa natus est, & ortum carnis ineffabiliter accepit. Redco.

Singell.

Cerda.

1177.

Amor puri hominem infinitat.

Cant. 2.

Maria quomodo infinita.

Dionys.

1178.

Amorem cordis puri quam curet Deus.

Bernard.

ga Deum, vt Dei infinita cura erga Ecclesiam collocata, de obiecto minus digno non vilesceret. Dilectus meus mihi, inquit Ecclesia, in amore: & ego illi, in cura, in sollicitudine: ex æquo, quantum res patitur, morem gerimus, & amorem. At, quanto dignior sola Maria, quam vniuersa Ecclesia, vt hæc vestibulum, & atrium illa, Altare incensi, & Sancta Sanctorum appelletur, fusc supra ex Ernaldo demonstraui. Pende ergo nunc, cum cura ista Dei erga Ecclesiam, ab æterno illi incumberet, vt illam in tempore produceret, illi attenderet: an, qui ab initio illam in protoparentibus creauit, ad plenamque sui imaginem; ad vacuum culpæ imaginem, Matrem suam creari pateretur: maximè cum omnia propter electos: at electi, vt sæpè dixi, ad ideam Mariæ, quasi etiam pro parte ad huius gloriam, & propter hanc creati existimentur. Quid ita? Quia Deus Mariæ, Maria vberius Deo attendat, necesse est: indèque meritò dicat: Dilectus meus mihi, & ego illi. quod longè excellentius, quam Ecclesiæ, de infinitate similitudinem comparauit.

Nescio tamen, quid luctæ, & amatorie rixæ, in hoc versiculo exprimi videatur: Dilectus meus mihi, & ego illi. Ac si vt Deus anima, vel Ecclesiæ superandæ: sic anima Deo, in lucta, & in pugna vincendo describatur potens, sagax intelligatur. Idè Bernardus Serm. de Natiu. Mar. ad animam iustam locutus: Luctare cum Angelo, ne succumbas: quia regnum celorum vni patitur, & violenti rapiunt illud. An non lucta: Dilectus meus mihi, & ego illi? Notam fecit dilectionem suam, experiatur & tuam. Infamia notabatur olim Athleta, nisi simili, & pari componeretur ad luctam: quia, vt bene Seneca, sciebat sine gloria vinci, quod sine periculo vincebatur. Quid ergo maius, quam ad amoris certamen decorum, parem quodammodo sibi animam à Deo reputari? At tu ipse fateberis, quanto dignior Maria par Deo Athletrix veniat intelligenda. Nunc ergo satis nosti ex profanis, quam diligenter Athletæ præuiis dispositionibus vires curarent, vt propterea ab Apostolo ab omnibus robur lædentibus se abstinuissent dicantur. Nosti etiam ex supradictis, animas, etiam post conlationem, ignauiores ex præterita culpa de se relinqui solitas. Inferas igitur, sodes, necessariò diuinam nostram Agonistricam ab imagine illa molli, vt-pote vana, à Deo præseruandam, ne minus par, & ignauior Maria ad eius certamen perueniret: idcoque, quoad potuit, illam sibi parem, & similem efformandam destinasse. Nimirum, femina est, quæ virum circumdedit, in lucta, puto: imò, quæ illum è sinu Patris, in vterum suam piissimè perfundedit. Rem sic illustro.

Luctabatur Iacob cum Deo: audiensque: Dimitte me. Genes. 32. num. 26. redditur audacior, quasi se parem viribus de Antagonistæ precibus clariùs auguraretur: vnde sanctè præsumens, non missionem à se dandam, nisi accepta benedictione minitatur. Tunc subdit Deus: Nequaquam Iacob appellabitur nomen tuum, sed Israël: quoniam, si contra Deum feruisti, quanto magis contra homines proualebis? Non utcumque fortis dicitur Iacob, sed Israël! id est, vt doctiores norunt, Princeps cum Deo: quasi ex præstitæ virtutis æqualitate parili, similis Deo conregnator

1179.

Amoris puri lucta cum Deo.

Bernard.

Seneca.

Maria Dei, & cum Deo Athletrix.

1180.

Genes. 32.

Amoris lucta.

§. VII.

Eucharistia in nobis imaginem Dei regiam, floridamque conseruat: hac, tanquam filij, spirantia patris reddimur simulacra: generosè nutriti inde, vnde fauste generamur. Hoc tam eximium nobis donum, solummodo per Deiparam ministratur.

Chrysol.

1181. Exod. 32.

De eodem.

Rupert.

1182.

Maria lucta, quam validam.

Horat.

Cant. 4.

Rupert.

Septuag.

regnator esset habendus. Neque enim in luctam veniret Deus, nisi Athletæ antagonizantis vires sic augetet, vt Deum sibi parem habere videretur. Audi Chrysiologum, vt corruptè fertur: Iacob fugientem solatur in somnis: redeuntem pro certamine promocat, luctatori constringit amplexum: vt amaret partem certaminis, non timeret. Obscurè, insulse, inerudite. Quid enim est, pro certamine prouocare? Quid amare partem certaminis? Acutissimus, & eruditissimus Pater, vt in eius Criticis fusiùs probabo, scripsit absque dubio: Pio certamine promocat, &c. ut amaret partem certaminis, non timeret. Quam enim pium certamen, vbi sub specie luctæ, amoris amplexus dissimulabatur? quid timorem non abiiceret, dum per amorem Deo se in certamine parem agnoscebat?

Irafcitur Deus in populum scelestissimè sacrilegum: tunc sic ad Moysem: Dimittite me, ut irascatur furor meus contra eos. Exodi 32. n. 10. Nunquid Moyles Deum tenebat? Credo: neque vtunque, sed colluctans pio certamine, vt sicut Iacob, fortis etiam contra Deum haberetur. Vtrique dicitur: Dimittite me. quia vterque quodammodo Deo par, decertabat: vnde alter sibi benedictionem: alter populo peccati remissionem feliciter extorsit. Rupertus statim fusiùs citandus, sic Deum loquentem inducit: Luctando fortiter, contra Deum fortes fuerunt, &c. Et illi quidem luctando, atque vincendo æternam sibi benedictionem; & necessariam peccatori populo suo indulgentiam obtinuerunt. Nonne eximia sanctitatis similitudo inter Deum, & hos viros emicabat, qui sic fortes, sic penè pares cum Deo decertabant.

Quam igitur æqualitatem, quam proportionatam similitudinem, inter Deum, & Mariam agnosceamus; quæ non solum eum Deo luctatur, sed Deum vulnerat: Vulnerarat olim (singunt) Tydides Diomedes, nescio quos Deos in Troiano bello: & inde pleno ore clamandum putat Lyricus: Tydiden Superis parem Maria, quæ pulchriori longè vulnerè Deum ferit, nonne par, meliori titulo, appellabitur? Est hoc illud Cant. 4. n. 9. vbi Deus ad Mariam: Vulnerasti cor meum, soror mea Sponsa: vulnerasti cor meum. de quo iam audiendus ibi Rupertus, ex ore Verbi ad Mariam: Alij quondam validi, & fortes me tenuerunt: & dicentem: Dimittite me, non dimiserunt, & luctando fortiter, contra Deum fortes fuerunt: tu autem & vulnerasti cor meum. Et illi quidem luctando, atque vincendo, æternam sibi benedictionem; & necessariam peccatori populo suo indulgentiam obtinuerunt: tu autem, quid non inuenisti, quid: an accepisti vulnerando cor meum? Septuaginta pro, vulnerasti cor meum, habent ἐκασπῖστος, excordiasti me: quasi eminentissimæ sanctitatis piissimam violentiam, & plusquam Seraphicæ charitatis sagittam suauissimam, Patris viscera penetrare Maria, indèque illi cor, id est, Verbum nostro loquendi modo eriperet, in visceribus suis propriis collocandum. Ecquod robur vsquam diuino similis legisti? an, quæ tanquam victoriæ spoliū gloriosissimū, viuam, & substantialem Patri imaginem detraxit, mortuam illam, & vanam culpæ imaginem gestasse aliquando decenter præsumetur? O me omni sensu emortuum, & omni corde vacuum, si præsumam! De Maria Agonistricæ, plura infra à num. 1238.

ECVRRO iterum ad Varadatum initio superioris tituli fusiùs explanatum: qui, postquam typicam prunam, solummodo typico, & similimo forcipum instrumento attingi potuisse declarat: quia Verbum non nisi incarnatum à nobis de similitudine teneri potuit, vt iam caro carnem similem contingeret; sic concludit, aduersus Hæreticos: Quomodo enim ostendere poterunt, ex quo est plasmatus Adam, vsque dum venisset Christus, & indutus fuisset carnem ex Maria Virgine: quia potuit quisquam electorum tenere Verbum, quod ante Luciferum est, sicut multi nunc comedunt? Pende vltima verba: quasi tunc solummodo Christus contingamus, cum illum in Eucharistia comedimus; & idè nobis Deus similis in carne fieri voluerit, vt comederetur. Et meritò: qui enim veniebat nobis imaginem suam diuinam restauraturus: in imagine nostra humana, quam assumpserat, nobis etiam in eo erat cibo exhibendus: quo maximè imago illæ, regia, florida, & generosè filialis, conseruatur. Rem latè confirmabo, vt deinde, dum tantum remedium reformatæ nostræ imaginis, solummodo per Mariam ministratum viderimus; iam luce ipsa clariùs indecens videamus, si illum scdatæ nostræ imaginis participem suspicemus.

Inter pulcherrimos alios comptus, quibus ornata anima sponsa à Christo commendatur; eo maximè exultat, de quo ille: Come capitis tui sicut purpura Regis. Cant. 7. num. 6. Alij vertunt: Ornatus capitis tui, &c. Neque nouum, vt purpureus Regis diuini Sanguis adornaret sponfam: at illud mirum; quòd purpura vni comenda, capiti adscribatur: vbi enim politionum gentium pannus purpureus (vnde metaphora sumitur) ornando virginum capiti assumitur? Tela purpurea, in vestem quidem solet adaptari, vt tegat venustans corpus: non verò vt caput integens venustet. Adde: quòd si quia supremi Regis sponsa assumitur in Reginam, & idè regis purpuræ particeps exhibenda: satis, si purpuram indueret, (ordinarium, scilicet, Regum olim stemma) videbatur. Quid ergo? Regium sanè stemma, purpura est, facor: verum hæc circa corpus, etiam à purpuratis, & nobilioribus. Regis amicis gestari solet: vnde ibi non statim cuidens, & singulare regis dignitatis

1183.

Eucharistia nobis, quam visilis.

Varadat.

1184.

Cant. 7.

Sanguis eucharisticus Reges facit.

tatis insigne exhibetur. Vult autem Christus, vt anima Sponsa, à quibusuis primo statim aspectu Regina cognoscatur. At, quid ad hoc, si purpura illa capiti imponatur? Respondet hic Ambrosius in Collect. Cant. Antonij Monchiaceni (alibi non inueni) pulchrè: Ornatus ergo capitis gloriofus, quod non regalia diademata, sed dominici Sanguinis insignia coronarent. Quasi iam singulari purpurei Sanguinis guttæ in gemmas verterentur ignitas, & miro artificio purpura in coronam, ornando tanto capiti formaretur: corona autem an non necessariò Reginam manifestaret? Ideò idem Ambrosius Serm. 17. in Psal. 118. num. 5. Tanquam benè merita Regina Christi Sanguine coronatur: Et ornatus capitis tui, sicut purpura Regis. Sanguis Christi purpura est, qui inficit Sanctorum animas, non solum colore resplendens, sed etiam potestate: quia Reges facit, & meliores Reges, quibus regnum donet æternum.

Ambros.

1185.

Idem firmatur. Genes. 38.

Parturiebat Thamar, & anxiis doloribus premebatur: quidni si nouitia erat, & gemellos gestabat. Interim emittit illorum quidam manum: putansque obstetrix, fore, vt iste primus ederetur, ligauit coccinum illi, inquit Textus Genes. 38. n. 24. Sed aliter res euenit: retraxit enim Zaram (sic vocatus iste) purpureâ vittâ manum insignitam, cessit gemello alteri Phares, vt prius nasceretur. Vidisti vsquam ignauiores fines principij strenuissimi? O quid, ignauissime puer, meditaris? Nasçitur anus tuus Iacob, progredientis fratris pedem manu tenens, quasi detinens, ne prior nasceretur, iam tunc piè zelotypus maioratum; quos tandem sancta calliditate inuolauit; & tu manum emittis, quasi regna Dauidis, & sanctam Christi stirpem nascituri, apprehensurus: & torpens subito retraheris, quo tibi Phares, & regnum, & decus optimum præripiat? At, inquit aliquis, erat purpura illa pretiosi Saluatoris Sanguinis arrha pretiosa, vt volunt Patres, quo contentus Zaram, tanquam pretiosior; regna illa Dauidica valere iussit, & tanquam spolia vilissima reliquit fratri. Veruntamen, cum regno illi, & primogeniturâ, sedendi Christi series iungeretur, non tanquam vilia videbantur hæc regna mysterioso infanti deserenda, quando illi de cognitione, diuini Sanguinis purpura veniret coniunctior. Non ergo electio mystica pueri fuit ista; sed mystica infelicitas, fors infausta: produxit manum, cum deberet caput: manum poluit, cum caput sacro Sanguine foret coronaturus. Fauet pro parte Hieron. ibi in cap. 3. epist. ad Gal. Quod ostendit Israël in legis opere manum suam: & eam Prophetarum, & ipsius Saluatoris pollutam Sanguine contraxerit. Neque enim, ad dam ego, potuit in regnum illud diuini figuratiuum imperij prodire; qui dum Sanguinem attingebat diuinum; hunc, in regium stemma non accommodabat.

1186.

Idem ostenditur. Ioan. 6.

Chrysof.

Ita est: Sanguis Christi Reges constituit, & meliores Reges. Illo abuteris, ni eundem in regiam tibi transferas dignitatem. Ideò ergo Sanguis eius, nobis verè est potus. Ioan. 6. vt Reges gloriosissimi euadamus. Grauitèr ibi Chrysof. homil. 45. in Ioan. Qui huius Sanguinis sunt particeps, cum Angelis, & Archangelis, & supernis Virtutibus commemorantur: ipsam regiam Christi stolam induti, spiritualibus armis muniti. Sed nihil dixi: imò ipsum induti sunt Regem, &c. Qui re-

giam purpuram coinquinant, hand secus, quam qui scindunt, puniuntur: quid mirum, si qui immunda conscientia Christi Corpus accipiunt, idem supplicium habent, quòd qui eum clauis Crucis affixerunt. Imò, vt id obiter dicam, maiori pœna digni quodammodo iudicandi: qui enim Christum crucifixerunt, nondum immensum illud beneficium acceperant, quo Christi Carne, & Sanguine saginati, in tam regiam dignitatem prouenirent: at hi post tantum decus, adhuc rebelles, quidni fauui tractandi videantur? Sed, quorsum, inquis, iustus, supra Eucharistia, non solum regis armis, atque insignibus decoratur; sed etiam ipsum met diuinum Regem gerit, & spirat? Nimirum, vt vita Regis imago exprimat. Idem Chrysofomus ad citata verba Ioan. homil. 55. Hic Sanguis facit, vt imago Regis in nobis floreat Sic enim per Eucharistiam ad viuum Christum exprimitur, vt ille in nobis, tanquam in spirante quadam imagine; nos in illo, tanquam in prototipo excellentissimo maneamus.

Habet tamen non parum leporis ad rem meam, quòd non solum esse; sed etiam florere dicatur hæc imago: neque enim parum mysterij in hac sententia inuenit S. Doctor, quam auide alibi voluit inculcatam: homil. enim 61. ad popul. Antioch. de eadem Eucharistia sic scribit: Hic Sanguis floridam nobis reddit regiam imaginem: hic decus indelebile, hic anima generositatem tabescere non permisit, eam irrigans iugiter, atque nutriens. Quasi ideò Sanguis irrigans dicitur, vt flores producat: nec essent flores Deo grati, nisi illius regiam imaginem gestarent. At, vbi nam terrarum flores Regum imaginem gestarunt? Vbi vsquam Reges in floribus exprimi potuerunt? Nosti, quam supra ad rem aliam dedi, Aiakis fabellam, qui ob negata sibi iniuste Hectoris arma, gladio se transtulerans, sanguinem in eos flores commutauit, quibus eius nomen scriptum cerneretur. Adde, huc, ex multorum mente, alluisse Virgilium in Bucolicis:

Dic, quibus in terris inscripti nomina Regum Nascantur flores.

Ergo diuini amoris sincera veritas, exquisitam mendacis fabulæ superstitionem superauit: Sanguine suo flores germinat: & hos flores, in quibus non solum eius nomen, sed etiam eius figura ad viuum exprimitur. Equidem per Eucharistiam florescimus: ideò Abbas Cellensis cap. 9. de Panibus, vbi multa de hoc epulo, sic ad Christum: Vere Ioseph, salus nostra in manu tua est: da nobis alimenta, vt viuere possimus: da nobis seminaria, quorum benedictionibus terram arenam, & australem inebriemus, & impinguemus. Germen siquidem benedictionis habet, qui à te semen habet: semen enim tuum pinguescit in radice, surgescit in culmine, frondescit, seu florescit in cacumine. Tu alia: ego enim solam horum florum imaginem cupio declaratam.

Vocarat se Christus florem campi, & lilium conuallium: & statim de Sponsa anima sic subiungit: Sicut lilium inter spinas: sic amica mea inter filias. Cant. 2. n. 1. Et quidni? Planè ideò descendit. Christus lilium, vt spinosam nostram conditionem, in lilium conuerteret: in quo proinde liliatus Dominus, & nomine, & figurâ exprimeretur: ideò descendit, ait ibi Aponius: Vt spinigene anima in liliorum iucunditatem conuerteretur,

1187.

Hinc diuina imago in nobis florida.

Chrysof.

Virgil.

Cellens.

1188.

Cant. 1.

Et insinuat Christi liliata.

Apon.

uerterentur, quibus Ecclesia nunc coronata refulget. Vix audit suauissimum hoc Sponsa blandimentum, (cui videbatur ob tantum beneficium impensissimas gratias redditura,) cum nouum aliud beneficium acceptum properat memorare: Sicut malus inter ligna sylviarum, sic dilectus meus inter filios. Sub umbra illius, quem desideraueram, sedi: & fructus eius dulcis gutturi meo. num. 2. Ecquò tendis, Sponsa prudentissima? age prius pro primo gratias, & deinde secundum memorabis. Nunquid non hamatae sunt gratiae priorum, nouis muneribus à Deo expiscandis? Quid refers aliud iam præteritum; quæ si referres gratias, nouum comparares? Ah benè, inquit Sponsa: noui satis indultrium ingenium gratiarum: in præsentiarum tamen, nec sciu, nec potui me cohibere; quominus audito illo beneficio, quo lilium efformor; hoc secundum perceptæ à fructu dulcedinis non memorarem. Quid ita? Quia primum illud, ab hoc secundo ortum: nec enim forem lilium Domini expressium, ni fructum eius dulcem degustarem. Nouo genere hinc, non è floribus fructus, vt solent: sed è fructibus flores germinarunt. Ecqui fructus, rarissimos ad effectus? Aponius ibi: Corpus eius, & Sanguinem delubando exultans ait: Et fructus eius dulcis gutturi meo. Eucharistia ergo, addes meritò, lilium supremi Regis protulit expressium.

Cant. 4.

Apon.

1189.

Lilium coronatum, Christus à Maria.

Bernard.

Epiphani.

Et fortasse propterea dixit Aponius, Ecclesiam his liliis coronatam refulgere: vnunquodque enim illorum exprimendo diuino Regi, aut corona est, aut inestimabilis pretij coronam gestat. Quid enim est aliud Nazaranum nostrum lilium, quàm corona? Eleganter D. Bernardus Serm. 70. in Cantica de lilio: Aduerte, si non aduertisti, de medio floris huius quasi virgulas aureas producentes, & cinctas candidissimo flore pulchrè, ac decenter disposito in coronam. Et agnosce auream in Christo Diuinitatem, humana coronatam puritate nature, id est, Christum in diademate, quo coronauit eum Mater sua. Non possum ire hinc, (pulchrius aliquid statim de Eucharistia subiuncturus,) quin prius lilium nostrum, quo in regiam imaginem conformamur, à Maria efformatum, & coronatum perpendamus. Quæ enim mens concipiat liliatam illam carnem, quæ aurum Diuinitatis pulchrè, atque decenter coronauit, à Matre non semper pulchra, & liliata germinasse? Benè D. Epiphanius Oratione sæpè supra citata: O beata Virgo, quæ gloriam celestem portasti, & ex multis floribus Paradisi mundum odore bono replesti. Virgo est lilium immaculatum, quæ rosam immaculabilem genuit Christum. Tota Maria olet paradisiacis flores, id est, innocentes: tota lilium est immaculatum, quia originalem maculam non contraxit: indecenter enim, florem, ad cuius similitudinem regeneramur, generaret; si degeneri næuo, filio, de innocentia expressissima imago non profiliret.

1190.

Maria, lilium.

Ideò Rupertus, qui in adducto loco Cantorum, Christum inter peccatorum, & penarum spinas, lilium explicauit; sic Mariam inducit loquentem: Ait ergo & mihi, quam & supra semel, & iterum pulchram esse declarauit: Sicut lilium inter spinas, sic amica mea. Hoc restabat, quando ille mihi dixerat: Ecce tu pulchra Pintus de Concept. B.M.V.

es, amica mea. & ego illi: Ecce tu pulcher es, dilecte mi. hoc, inquam, restabat dicere, quòd reuerà pulcher ipse, & quòd ego ad similitudinem eius, pulchra sim. Cum ergo dixisset: Ego flos campi, & lilium conuallium. protinus & mihi fidele perhibens testimonium: Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Re enim vera nunquam satis commendatur Maria, nisi semper, quantum res patitur, ad similitudinem Christi commendetur. Sed notandum attentè, vocari conuallium lilium, non tam vallium, quàm conuallium: quasi necessariò danda forent valles binæ, ita inter se conformes, vt de similitudine conualles dicerentur. Scilicet, Verbum humilissimam assumpsit humanitatem, cuius Mariæ humilitas fuit simillima: vnde iam quodammodo medium, diuinum illud lilium continebant. Alanus ibi apud Delrium: Perficta humilitas fuit in Maria, & in humana Christi natura: ideo persona Virginis: & humana natura Verbi, valles dicuntur propter eminentiam humilitatis: & non solum valles, sed conualles ratione similitudinis: quia Virgo specialiter Christo fuit similis. Sed, o penè communem specialitatem, si Mariæ humilitas aliquando de inobedientia superbia, in Adamo, necum in scipia rebellauit! Sed de hoc alibi. Redeo ad Eucharistiam.

Rupert.

Mariae humilitas Christi humilitati similis.

Alan.

1191.

Per Eucharistiam æternam Verbi generationem imitatur.

Ioan. 6.

Non solum nos Reges, & flores, in ratione imaginis, constituit Eucharistia: sed etiam, (cum nulla perfectior imaginis ratio, quàm per filiationem comparatur,) filios, id est, spirantia Dei simulacra nos efformat. At non lubet vt-cunquæ ostendere, Eucharistiam panem esse filiorum, de quo vbiuis paginas incurres: sed eam hinc nobis filiationem prouenire, vt, quoad fieri possit, generationem Verbi à Patre imitemur æternam. Id si probem, (probabo manifestè, ni fallor;) optimam rationem imaginis putabimur fortiti, dum Verbi generationem, qua essentialiter profiliit imago, exprimitur feliciter. Agedum, videamus, an irritus conatus. Sunt obscurissima, si quæ alia, verba illa Christi apud Ioannem cap. 6. Sicut misit me viuens Pater, & ego viuo propter Patrem: & qui manducat me, & ipse viuet propter me. Vt comparatio quadrata proueniret, aliter recudenda videbatur: Sicut manduco Patrem, & viuo propter Patrem: & qui manducat me, &c. Sin minùs vix legitimam consequentiam agnosces. At, si Christus verè dicere nequiuit, manducare se Patrem, (& propterea id tacuit,) vt per eum viuat; cur inferat, ex vita, quam per æternam habet generationem, vitam illam, quam per eiusdem habemus manducationem? Proportio vitæ, ad vitam clarè patet: at proportionem in tam diuerso tenore communicandi illam, quis non desideret? Prætereo alias huius loci difficultates, in quibus Principi Interpretum Maldonato, aqua hæsit: necum infcio mihi. De præsentiam expono, quid cogitarim.

1192.

Id declaratur.

Æternus Pater, cum in principio, absque principio, Verbum suum produxit, generationem illam non suspendit: sed, quo tunc modo genuit, eodem & nunc gignit per intellectum: vt in quouis totius æternitatis puncto, verissimè dicat Pater: Ego hodie genui te. & similiter infallibilis asserat Filius: Ego viuo propter Patrem. quia actu ab illo accipit viuam Deitatem: vnde

de euidenter sequitur, & primum esse, (vt bar-
 baro nostro more loquar,) & conseruari Filij,
 idem esse: indignum enim esset Verbi, aliunde
 conseruari, quam vnde est: & indignum Pa-
 tris, non semper dare, quod semel dedit: vt
 semper in actuali Patris exercitio perseveret.
 In hoc ergo videtur sita comparatio: quasi di-
 cat Christus: Ego in spiritu meo per fidem, at-
 que gratiam vos genui, & filios adoptaui: vo-
 loque, vt eodem spiritu meo conseruemini:
 vt, quemadmodum me Pater semper gignit; sic
 videar vos semper generare. Discrimen tamen
 maximum, quod attinet ad præsens, illud in-
 tercedit; quod, cum id, quod initio commu-
 nicatum est Verbum, fuerit infinitum, & inca-
 pax accretionis; non potest augeri Verbum,
 quanuis semper à Patre producat: at, cum
 illud, quod in prima generatione, ab spiritu
 Christi accepimus, sit limitatum; in immen-
 sum deinde crescere potest. Tribuit itaque no-
 bis seipsum in cibum, vt non solum inde filios
 conseruet, vnde produxit: sed etiam continuò
 reddat impensius meliores. Propterea ergo non
 dixit Christus: (verba sunt Augustini hic in Ca-
 tena:) *Si: ut manduco Patrem, &c. non enim fi-
 lius, participatione Patris sit melior: sicut partici-
 patione Filij, per unitatem Corporis eius, & San-
 guinis, quod illa manducatio, & potatio significat,
 nos efficiunt meliores.* Vno verbo: Eucharistia
 sic est Sacramentum filiorum, vt ad æmulationem
 diuinæ generationis, vnde faulè genuit,
 inde nutriat generosè: licet de nutrimento ma-
 gis, ac magis similes, & idè nobiliores euad-
 amus. Rem clarius ex adducendis penetra-
 bis.

Arguebat Deus duram fidelium suorum con-
 ditionem, ingenium proteruum, ingrati in-
 dolem; testimoniòque cæli, ac terræ aduocato;
 id, tanquam malitiæ apicem, protulit: *Filios
 enutriui, & exaltavi: ipsi autem speruerunt me.*
 Isaïæ 1. num. 2. Mirum dictu! Constituit Chri-
 stus fideles suos, populum acquisitionis, gen-
 tem sanctam, regale Sacerdotium, vt nosti; cu-
 mulans illis regias coronas, tiaras pontificales,
 vt Reges Inferno imperent, & Sancta Sancto-
 rum cæli reapse superat præsumptuosam cupidi-
 nem Ozia! & tamen cum posset Deus ex hu-
 iusmodi beneficiis collatis, humanam ingra-
 tudinem coarguere; solummodo præstitum illis
 obiicit nutrimentum. Et cur ita? Quia, cum
 prædicta omnia fideles compararent de fi-
 liatione; satis illa putauit expressa, dum filios
 appellauit. At non putauit, dignam filiationem
 proferri, nisi nutrimentum, quo generosè
 crescit, explicaret. Ecquod, inquis, tam exi-
 mium nutrimentum? Lyranus ibi, licet rem
 coarctet ad Ecclesiasticos: *Filios, scilicet, Cle-
 ricos generaliter sumptos: ipsi nanque præ cæteris
 Catholicis pane sacræ Scripturæ, & Eucharistia
 Sacramento sunt nutriti.* Et meritò: sunt enim
 magis filij, qui frequentius communicant: quia
 tantæ filiationis ius sensim robustant, & eius ti-
 tulos reddunt clariores. Habet tamen multum
 emphasis ad rem nostram versio Septuaginta,
 quam sequitur Hieronymus, qui pro, *nutriui*,
 legunt, ἐτρέφονα, *genui*. Nutrit enim sic Eu-
 charistia filiationem, vt (quod in diuina eug-

nit,) perpetuò nos gignere videatur.
 Allucebit his Paschasius de Sacram. cap. 20.
*Quantum distat vita illa æterna, ab ista mortali
 vita: tantum & iste cibus omnino præeminet ab illo
 communi, quo simul nobiscum etiam animalia vi-
 uunt: & idè communis appellatur; quia omnium
 est, bonorum, scilicet, & malorum, necnon &
 animalium: at verò iste, non nisi filiorum Dei est
 cibus: vt inde alantur, vnde viuunt: Christo enim
 viuimus, cuius & membra sumus.* Ingentis acu-
 minis verba, ni cæcutis. Viuit Christus sem-
 per ex Patre, à quo genitus: & nos comman-
 ducantes Christum, per eundem, à quo geniti,
 semper viuimus: vt, quemadmodum in Chri-
 sto non distinguitur vita continuata, ab accepta
 generatione: sic in nobis continuata per Chri-
 stum esibilem vita non distinguitur à generatio-
 ne accepta, qua in eodem Christo fuimus re-
 producti. Inde alimur, vnde viuimus: & vt
 primam vitam accepimus in Christo gerente,
 eandem eodem nutriente continuamus. Et me-
 ritò: indecenter enim, vt mancipia aleremur,
 qui nati filij: neque ita propriè diuinum imita-
 remur Filium, nisi indidem conseruati, vnde
 geniti: & conceptam in Christo vitam, cuius
 membra sumus, hanc eodem Christo nutriti
 conseruemus. Exemplo, vt melius dicenda ca-
 pias, iam dicta illustro breuiter.

Nescio quid spirituale præ se fert phœnicis
 origo, de quo supra plura. Vindemiat hæc auis
 Sabæam pompam, vindemiat odorata germina;
 format inde, aut tumulum, aut thalamum pre-
 tiosum: conscendit hunc, & Solem inuocat si-
 stentem: qui vibrato è cæsarie, aut crine flauo,
 aut fulmine benigno, aromata incendit: crescit
 ambitiosus ignis, & odorum respiramine ines-
 catus, & alarum ventilantium perflamine: vi-
 tali fine decedit phœnix, & in ortum festinus
 mori gaudet: reperit in sepulcro cunam, in mor-
 te vitam, iuuentam in senectute: & nouam è
 Solis feruore generationem. An tam pura ge-
 neratio non redolet spiritum? Idè Poëtarum
 amœnior, hæc memorans subiungit:

*Hic neque conceptio facta, neque semine surgit.
 At, vnde putes, vitam è Sole conceptam nutri-
 ri potuisse? Ab ipso Sole. Idem Claudianus:
 Non epulis saturare famem, non fontibus ullis
 Assuetus prohibere sitim: sed purior illum
 Solis feruor alit.*

Nimirum, vt inde alatur, vnde vixit; nec de-
 generi nutrimento, à generatione polluat: in
 quo vita accepta, & eiusdem conseruatio, in
 radio, & per radium solarem non distinguitur.
 Sic in generatione iustorum, & conseruatione.
 Et quis scit, an id voluerit Propheta, cum di-
 xit: *Iustus, vt palma, florebit.* Psalm. 91. Ter-
 tullianus lib. de resurrectione, cap. 13. legit:
Iustus, vt phœnix, florebit. Neque sine gustu ad
 rem, iustus, quæ phœnix est, florere dicitur:
 nam, vt initio dicebam, ab eadem Eucharistia
 pulchrè floret: vt sit flos plumarum, phœnix fo-
 liorum: flos volatilis, phœnix odoratus. Hoc si
 noluit Dauid, volunt tamen pulcherrima alia
 sacra testimonia, quæ subiungo.

Veniens Christus, à nobisque per fidem, &
 gratiam exceptus, in diuinam filiationem nos
 adoptauit: vnde Ioannes: *Dedit eis potestatem
 filios Dei fieri.* cap. 1. n. 12. explicansque deinde
 huius

August.

1193.

Isaïæ 1.
 Eucharistia
 nutriens gi-
 gnit.

Lyran.

Septuag.
 Hieron.

1294.

Et quæsum.

Paschas.

1195.

Phœnix un-
 de gignatur.

Claudian.

Psalm. 91.
 Terull.

1196.

Ioan. 1.

huius generationis modum, visus phœnicem
 quandam originem apponere: *Quis non ex san-
 guinibus, nec ex voluntate carnis, nec ex volunta-
 te viri; sed ex Deo nati sunt.* Quidquid hic est,
 reuera spiritus est, vt melius vnicique iusto-
 rum videatur conuenire, quod neque conceptio
 facta, nec semine surgat; sed solummodo per spi-
 ritum Dei producat. At quidem, quanuis
 iam carnales esse desinamus: adhuc tamen car-
 nei sumus. Quomodo ergo tam subtilis, & spi-
 ritualis generatio in vasis carnis fictilibus pote-
 rit conseruari? Dices, propterea addi: *Et Ver-
 bum Caro factum est.* Vt hinc discamus, posse
 nos generationem hanc spiritualement, etiam in
 carne conseruare: sicut Christus, à quo nasci-
 mur, æternam suam generationem, in humani-
 tate de se fragili, conseruat. Benè est: potest
 id fieri: sed vnde robor, vt fiat, comparabimus?
 Planè, si germani phœnices fuerimus: si, vnde
 nascimur, inde nutriamur: idè enim Verbum,
 quod Caro factum est, Carnem deinde nobis
 in escam apparauit, vt nutriti eodem, vnde
 orimur, cælestem generationem conseruemus.
 Pulchrè Paschasius cap. 20. citato, ad hunc lo-
 cum: *Hoc sanè nobis nutriunt, quod ex Deo na-
 tum est: dedit nanque Christus potestatem filios Dei
 fieri, &c. Illa ergo natiuitas nostra, qua ex Deo
 est, vique spiritualis est: & hæc mysteria, non
 carnalia, licet Caro, & Sanguis sint, sed spiritua-
 lia iure intelliguntur, &c. Vt inde viuamus, vbi
 vita nostra seruat æterna.* Seruat, nimirum,
 vita nostra in Christo, à quo enascimur; sicut
 vita Verbi in Patre, à quo oritur, asseruatur:
 & sic à Christo semper viuimus, sicut ipse sem-
 per à Patre genitus viuit Christus. Et vnde ima-
 go nostra, diuinæ imagini similiores procedat?

Erigitur Christus in Crucem saluti nostræ:
 hanc ille nuptiarum suarum thalamum castissi-
 mum constituens, in illa sibi Ecclesiam despon-
 savit. Interim accedit miles, & lancea latus
 eius aperuit, vnde subitò fons crystalla, & py-
 ropos emanauit: *Et subito exiuit Sanguis, & aqua.*
 Ioannis 19. num. 35. tunc addit statim Euan-
 gelista: *Et qui vidit, testimonium eius; & ille scit,
 quia vera dicit, vt & vos credatis.* Aspiciat, quantum
 pondus verborum impendat, vt huius rei fi-
 dem sollicitet? Demus miraculum hic interces-
 sisse, quod aliqui negant: at, quot alia maiora
 miracula, quot rariora prodigia Christus vi-
 uens, & moriens perpetravit: quin nec ver-
 bum impendat Ioannes, fidei eisdem sollici-
 tandæ? Quid ergo in hac aqua Sanguini permi-
 xta vidit Ioannes, vt huius rei fidem tantoperè
 persuasibilem commendaret? Ego crederem, cæ-
 tera miracula fuisse fortè de difficultate excel-
 lentiora; nullum tamen hoc ad mysterij signifi-
 cationem nobis vtilius perpetratum. Attende.
 Erat aqua illa symbolum, vt volunt Patres, aquæ
 baptismalis, sicut Sanguis ille identitas eucha-
 ristici: in aqua Baptismi oritur filij; & San-
 guine eucharistico filiationem hanc nobis Chri-
 stus continuat, atque perficit. Id ergo maximo-
 perè aduertite, o homines, clamat Ioannes:
 noscite, idè hunc potum solis filiis propinari,
 quia filiationem, quam in Baptismo percepistis
 Christo viuentes, solummodo Christum biben-
 tes conseruabit: idè meritò vtrunque è latere
 Pintus de Conce pt. B. M. V.

simul manat, vt in aqua renati, Sanguine nu-
 triamini: neque enim generationis, & nutrimen-
 ti vestri possunt separari principia, cum gene-
 ratio nutrimento perficiatur: vt filiatio in esse,
 & conseruari per Christum, non distinguitur.
 Maius aliquid addit Paschasius adducto lib. cap.
 11. locutus de aquæ stilla, quæ calici immi-
 scetur: *Vt quod simul de latere manauit, hoc io-
 tum noster homo, his duobus renouatus bibat: vt,
 si quam peccati maculam post fontem traxit, habeat
 in hoc vndam venia, qua diluatur: & presium sua
 redemptionis, quo vnusquisque redemptus, de die
 in diem rursus renouetur.* Quasi tam generosè fi-
 liationem conseruet Eucharistia, vt etiam illam
 abolitam, immixta aqua videatur restaurare: vt
 pœnitens (prætereo enim modò disputare, an
 aliquando per accidens restituat spiritualement vi-
 tam hoc Sacramentum) ad illam accedens no-
 uum Baptisma reputet inuenisse, ne per culpam
 præteritam baptismalis filiationis dispendium
 patiatur.

Paschas.

1198.

Baptismus
 Eucharistia
 zelotypus.

Ioann. 4.

Paschas.

1199. Ne verò quis putet, liberè me hucusque ad-
ductis Paschafij verbis vsum, vt ex hoc opti-
mo filiationis modo imaginem, & configura-
tionem Dei in nobis per Eucharistiam proba-
rem; audiat eundem Paschasium loco illo ex
cap. 20. quem supra intercepti: *Longè inferius
vita ista temporalis, corporeo isto communi alitur
cibo, & potu: longè verò excelsius, ac præeminen-
tius vita illa, quæ abscondita est cum Deo, qua
conformes illi, & configurati sumus, illo saginatur
cibo, & potu, quem de Scripturis, & de Altari
accipimus, & transuebit nos ad spiritualia: vt ibi
exinde viuamus, vbi vita nostra seruetur æterna.*
Quidni enim seruet imaginem nostram, &
vitam Deo conseruet configuratam Eucharis-
tia, quæ, vt dixi, dum eodem spiritu Chri-
sti, quo gignimur, nos enutrit; substantialis
Dei imaginem imitatur, & Verbi: à Patre
semper viuens, vnde & genitum: Verbum enim
degit.

1200. Iam nunc ad rem, cuius causâ tot congesti-
mus, veniamus. Videamus, oro, an satis de-
center corruptam in se aliquando gestasse ima-
ginem Dei Maria præsumatur, quæ nobis re-
medium tantum imagini restaurandæ apparauit.
Ponderemus, an Caro illa Christi, quæ in Eu-
charistia nos reformat, & tota est à Maria, ali-
quando sub imagine Dæmonis, sub mortua vi-
tæ imagine, prudenter constituta intelligatur.
Id quidem si eueniret, videretur quodammodo
figillo reformanti, ex industria deformes lineas
inditas fuisse. An verò id diuinæ prouidentia
congruè videatur expedire, Lector viderit non
proteruus. Parasse nobis verò Mariam Eucharis-
tiam, variis locis supra fusè monstraui. Lege
maximè illa, vbi bestialem nobis imaginem
etiam ab Eucharistia per Virginem demon-
strauit, quæ tota ad hunc locum veniunt aptis-
sima. Sed subdo adhuc pauca. D. Epiphanius
Oratione passim adducta, de Deipara: *Ipsa est
templum minime compositum, quæ lapidem cele-
stem habet Christum. Ipsa nubes constructiformis,
quæ fulgur interius in vtero gestat. Sermonique meo
attestatur Scriptura, dum ait: Venter iuu, acer-
uus frumenti, vallatus liliis. Ipsa est ager mini-
me cultus, quæ Verbum, velut granum frumenti,
etiam manipulum germinauit. Ipsa clibanus intel-
lectualis, quæ ignem, & vitæ panem habebat, &c.
Aue, sanctissima Virgo, quæ, velut rubus intel-
lectualis, absque combustione, Diuinitatis ignem
tenes: clibanus intellectualis, quæ ignem, & pa-
nem vitæ calidum mundo in esum attulit: de quo
Saluator mundi ait: Accipite, & comedite: hoc
est Corpus meum. Elegi maximè hunc locum:
quia obiter explicat, quæ de Mariana similitu-
dine ad Deum, ex Varadato attuli. Remouet*

Varadatus Isaiam ab igne Diuinitatis tangendo;
quia timebat comburi: remouet fideles præscos
ab eiu Verbi; quia adhuc in carne non appa-
ruerat: vnde deerat vtrinque similitudo. At Ma-
ria ignem Diuinitatis tenuit incarnandum, nec
timuit incendium: nec solum suscipit, sed red-
dit nobis esibilem, vt illi configuremur: nimi-
rum, quia illi omnino similis, vtpote nulquam
temporis defigurata.

1201. Absoluo Caput hoc, & Anthologiam, exhi-
bens magnam Matrem, diuinam Cererem, fili-
ale hoc epulum apparantem. In diuina illa
orandi formula, quam Christus Discipulos suos
edocuit, postquam Deum Patrem dixit appel-
landum; cuius nomen in se sanctum, à filiis per
virtutem similibus, gestatum, volebat pariter
sanctificatum; cuius regnum hæreditario iure
deriuandum publicabat; à cuiusque participa-
tione, ne expellerentur ingrati, paternæ volun-
tatis implementum sollicitarent, intimabat:
iam in quarta petitione sic subiungit postuland-
um: *Panem nostrum supersubstantialem da nobis
hodie.* Matth. 6. num. 11. de quo ita pulchrè
dubitat Chrysológus Sermone 67. *Qui Patrem
se nobis dedit, qui sibi nos adoptauit in filios, qui
rerum nos fecit hæredes, qui nos nomine sublimauit,
qui nos suo & honore donauit, & regno: ipse nos,
vt panem quotidianum postulemus, addixit? In re-
gno Dei, inter munera diuina, quid querit pau-
peritas humana? Tam bonus, tam pius, tam largus
Pater, panem filiis, non nisi postulat indulget?
Et vbi est illud: Nolite solliciti esse, quid man-
ducaueris, aut quid bibatis, aut quid vestiamini?
Maius ergo aliquid est, quod postulatur: vt,
dum filiorum naturam, & similitudinem, qua-
sitâ paterni nominis gloriâ conseruamus, qua
conseruata regnum nobis aduenturum speramus:
vt spe tanta vilibus non assueti, voluntati, &
voluptati paternæ morem gerere contendamus:
eucharisticum tandem Panem postulemus, quo
firma filiationis conditio roboratur. Et for-
tasse idè inter has septem petitiones, in qui-
bus filiationis titulum fundamus; quarta hæc
in medio, & centro omnium constituitur: vt
cæteris quodammodo vim præbeat: quia ipsa
germanè filiationem hanc, dummodo Panem
assequitur, enutrit. At, vnde nobis tam faustus
Panis? A Maria. Idem Chrysológus: *Celestis
Pater celestem Panem, celestes filij vt postulemus,
horeatur. Ipse dixit: Ego sum Panis, qui de ca-
lo descendi. Ipse est Panis, qui factus in Virgine,
fermentatus in carne, in passione confectus, in for-
nace coctus sepulcri, in Ecclesiis conditus, illatus
Alearibus, celestem cibum quotidie fidelibus sub-
ministrat. Tu illatam sæpè consequentiam hinc
iam infer. Ego aliò propero.**

Epiphan.

Maria nobis
parat Eucha-
ristiam.

Paschas.

Eucharistia
viam Dei
imagines nos
reddidit.

1201.

Idem osten-
ditur.

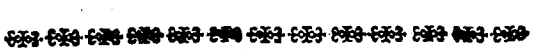
Matth. 6.

Chrysol.

ANTHOLOGIA XVIII.

Mariæ vel honor, vel infamia, in Chri-
stum deriuatur.

§. I.

Parentum de spiritu, imò & de
sanguine generositas in
filios deriuatur.

1202.

Generositas
spiritus, &
sanguinis in
filios derina-
tur.

SUPERFLVVM videbatur, conclusio-
nem anthologicam probare, cum
ipsam ingenue concedat D. Tho-
mas, cumque eandem iam supra,
vbi de Maria Matre idonea, fusiùs
confirmarim. Quia tamen, quò illa clariùs pa-
tuerit, ed robustius pro Conceptione immacula-
ta deducitur argumentum: illam prætereundam
non putauit, quin pro viribus, congestis vndique
testimoniis manifestiorem reddere contenderem.
Acutis ergo fortasse aliquando, vtplurimum ta-
men solidioribus sententiis adhærebo. Quâ non
curâ Euangelista, parentum Baptistæ splendoris
curauit propalare? *Fuit in diebus Herodis Regis
Iudæa Sacerdos quidam, nomine Zacharias, de vice
Abia: & vxor illius de filiabus Aaron, & nomen
eius, Elisabeth: erant autem iniusti ambo ante Deum,
&c.* Luc. 1. n. 5. Quorsum enim, tam accurata
genographia Præcursoris, quem virtus propria,
munus, & passio decorauit? Nota Ambrosij re-
sponsio ad hunc locum: *Docet nos Scriptura, non
solum mores in iis, qui prædicabiles sunt; sed etiam
parentes oportere laudari: vt veluti transmissa im-
maculata puritatis hæreditas, in iis, quos volumus
laudare, præcellat: quæ enim alia intentio hoc loco
Sancti Euangelista, nisi, vt Sanctus Ioannes Bapti-
sta nobilitetur, parentibus, miraculis, munere,
passione? Sic etiam Sancti Samuel mater Anna
laudatur: sic Isaac à parentibus nobilitatem pieta-
tis accepit, quam posteris dereliquit. Ac si vix pro
dignitate, miracula præcedentia, mores deinde,
munus, mors Baptistæ collucerent, si hæreditarius
à parentibus splendor caligaret.*

Luc. 1.

Ambros.

1203.

Baptista
laus.

Ambros.

Et nota, ad Abiam vique longissimum pro-
genitorem referri Zachariam, sicut & vxor eius,
vique ad Aaronem retrorahitur: neque enim
solum parentes; sed & horum maiores ad digni-
tatem Baptistæ, pro dignitate laudentur, necesse
est. Idem Ambros. *Sacerdos Zacharias, nec solum
Sacerdos, sed etiam de vice Abia, id est, nobilis inter
superiores semine: & vxor eius, de filiabus Aaron.
Non solum igitur à parentibus, sed etiam à maio-
ribus, Sancti Ioannis nobilitas propagatur, non se-
Pintus de Concept. B.M.V.*

culari potestate sublimis, sed religionis successione
venerabilis. Tales maiores habere debuit prænuncius
Christi: vt non repente conceptam, sed à maioribus
acceptam, & in ipso infusam iure natura, prædicare
fidem Dominici videretur aduentus. Sic virtus Ba-
ptistæ clarior, quò olim charior parentibus: &
in eo venustior, quò ab illis vetustior prouenie-
bat: quia, nimirum, licet esset felicior suis meri-
tis, quàm paternis; his tamen etiam felix habe-
batur: quasi ad felicitatis cumulum, & decorem,
alterum sine altero claudicaret. Eusebius Galli-
canus hom. 2. de illo: *Beatus Ioannes à Sancto Spi-
ritu, etiam in maiorum suorum titulis prædicatur:*
*non tam de veteribus consecutus laudem, quàm vt
magis in exemplum cresceret, dum nouis virtutibus
antiquorum superat dignitatem: felix parentum me-
ritis, felicior suis.* Itaque Ioannes solis parentum
meritis caligaret: dum tamen illa additis suis co-
mit vberioribus, indidem etiam comptior euadit.

Euseb. Gal.

1004.

De eodem
Baptista.

Luc. 1.

Euseb. Gal.

Pendenda tamen in hanc rem verba Angeli,
quibus Baptistam genitori nunciauit: ibi enim,
postquam nasciturum puerum, Orbis gaudium,
quia magnus apud Deum futurus, pronunciat, sic
concludit: *Multos filiorum Israel conuertet ad
Dominum Deum ipsorum: & ipse præcedet ante il-
lum in spiritu, & virtute Elia.* n. 16. Promittitur
cupido patri filius; suspiranti seni successor: nec
tamen decus inde familiaræ addendum, neque tan-
to hærede domus felicitanda declaratur: totus in
spiritualem populi utilitatem dirigitur scopus. Et
cur ita? Idem Eusebius citatus: *Angelus, dum pro
incolumitate Israël expectatum reddidit oraculum,
non tam seni sobolem, quàm Pontifici promissit hære-
dem: quia dum tanto Propheta preparatur successor
generis, plebi prospicitur spes salutis. Propterea de
eo in Euangelio memoratur: Et multos filiorum
Israel conuertet.* Quasi dicat: Zachariæ: non tam
quàm seni, id est, homini; sed quàm Pontifici, id
est, sancto, filium destinari: quia non poterat
tam eximio Vati, & tot virtutibus decorato pa-
renti genus speciosius prouenire, filius gratior,
quàm qui instar Pontificis, totus in populi salu-
tem impenderetur. Et quid hoc est aliud, quàm
minus decentem venire tanto Præcurtori paren-
tem: si non his eniteret dotibus, cui illustrissi-
mus aliàs filius respondere videretur?

1205.

Et benè in virtute Eliæ venturus prædicatur:
quia generosos illos, & zelotypos spiritus Eliæ
animaturus; quasi non tam Zachariaci sanguinis,
quàm Eliaci animi, filius exhibendus: quasi Za-
charias vndique Eliæ virtutibus esset condecor-
andus antiqui, vt Eliæ nouelli genitor credere-
tur. Propterea, cum Ioannes apud impios se non
esse Eliam fateretur, Ioan. 1. n. 21. Christus tamen Ioan. 1.

pleno ore illum Eliam vocat Matt. 17. n. 1. Fate- tur enim Dominus de spiritu, quod Ioanes meri- to de persona denegauerat. At, si tã frequens erat Iudæorum opinatio, si tantum increuerat error, quo putabant, ipsissimum Eliam esse Ioannem, cur non præcauet Dominus, ne forte ex verbis eius, errandi aniam teneri adhuc Discipuli arri- perent: Respondeat D. Gregor. hom. 7. in Euang. Quia iustum sic erat, ut & Discipulis Dominus spiritualem de Ioanne sententiam diceret: & Ioan- nes eisdem turbis carnalibus, non de spiritu, sed de corpore responderet. Credo, quia nihil, quod carna- le foret, ex ore Christi poterat Ioanni conuenire, qui à tanto parente talis gignitur, vt à prisco Elia ortus diceretur. Sed ad matrem Samuelis, ad quam alludebat initio Ambrosius, veniamus.

Gregor.

1206. 1. Reg. 1.

Matrum virtus filii transfusa.

Prouocabat Annam, & affligebat eam amula eius. Porro illa, inquit Textus, sibi, & non capie- bat cibum. 1. Reg. 1. n. 7. Nunquid erat inedia ista à zelotypia orta, & obstinatione? Ablic. sic enim docilis erat Annæ animus, vt ad primum mariti verbum, tota obediens iam cibum caperet, n. 9. sed eum cibum, & potum, qui sobrietatem pro- barent, & vel leuissimam vmbra auerterent ebrietatis, n. 5. Et quid sibi vult in media affli- ctione tam constans animus, ieiunium tam deuo- tum? A Deo potius, quam à marito filium spera- bat, & filium precibus impetrandū, Deoque di- candum, insignis fore virtutis prælagiebat: voluit ergo talem se gerere, iis nitere virtutibus, vt illas in filium transfundere videretur. Idem suo modo Samsonis matri accommodat Ambrosius lib. de Elia, cap. 6. vbi ita: Nōne sterilitatem matris Samson, vini abstinencia fœcundauit, & parentem fecit sterilem: quoniam iuxta præceptum Domini vinum non bibit? Nōne Annam non manducan- tem exaudivit Dominus, & infœcunditatem eius solu- ère ieiunia? ex quibus duo generati, vnus fortissi- mus, alter obseruantissimus, dignos se præbuerunt, qui ieiunio gremio diu fuit, & quodam abstinenti effusi vtero viderentur. Quia reuerberabat in filiorum, siue fortitudine, siue sanctimonia, maternæ splen- dor eximius sanctitatis.

Ambros.

1207.

Patres spiri- tūs parentes veriores.

Hinc ergo est, vt etiam alieni, & remoti, qui nihilominus illum præfeno Sanctorum virtutes imi- tantur, horum pleno ore filij nominentur: quia, cum parentum generositas moribus magis, quam sanguine exprimitur; illique potius, quam hic, in filios transfundi videatur; meritò parentes vocas, quorum si minus faciem exprimis; at vir- tutem omnino repræsentas. Trita in hanc rem historia Zachæi, quem Christus Abraham filium appellauit Luc. 19. num. 9. Sed non trita verba D. Asterij Amasei apud Phot. cod. 271. vbi ita: Quomodo ex Abraham ille, qui ex Iericho est Chananaea vrbe? Quid commune habent Abrahæ mi genus, & Chananaeorum? Certè manifestum est, quod si non secundum carnem filius Abrahæ fuerit, sed operibus, & moribus, vbi primum ad Christum se contulit, multo magis legitimus filium, & factum esse, & cognitum; quam qui ex Abrahæ visceribus prodierit. Sic Apostolus Elymam vocauit Act. 13. num. 10. filium Diaboli. Et Iesus item ad Iudæos, Ioan. 8. num. 44. Vos ex Patre vestro Dia- boio estis. Zachæus igitur cum fidem Abrahæ imi- ratu esset, (quemadmodum enim ille iustus reli- quit patriam; sic iste telonium, & partem ibi diui- tias abdicauit) idcirco Christus, qui est ipsa Veritas

Asterius.

Luc. 19.

tas, merito illum Abrahæ filium vocauit. Hæc imitatio adoptionem pulcherrimam efformauit, qua Zachæus in Abrahæ familiam, cuius mores expresserat, introduxit. Adde his grauem Seneca sententiam epist. 44. Ierum tu mihi te pusilli- lum facis, & dicitis, malignius tecum egisse nau- ram prius, deinde fortunam, cum possis te exime- re vulgo, & ad felicitatem omnium maximam emergere. Si quid aliud est in Philosophia bonum, hoc est, quod stemma non conspiciat: omnes, si ad primam originem reuocentur, à Diis sunt, &c. Bona mens omnibus patet: omnes ad hoc sumus no- biles, nec reuocit quenquam Philosophia, nec eli- git, omnibus lucet. E Patribus Socrates non fuit: Cleanthes aquam traxit, & rigando horulo loca- uit manus: Platonem non accepit nobilem Philoso- phia, sed fecit. Quid est, quare desperes, his te posse fieri parem? Omnes hi maiores tui sunt, si te illis geris dignum. Quoniam, cum sic institum sit natura, vt paternæ virtutis splendor, & gloria in filios transfundatur; meritò viri eximij, tanquam filios, sunt quantunuis extranei, eos re- cognoscunt, qui de virtutum honore participa- to, gerunt se illis dignos.

Virtutis ad- pto gloria.

Luc. 26.

Chrysol.

Seneca.

Sanctè stomachatus Christus in Iudæorum perfidiam, exclamauit: Regina Austris surget in iudicio, cum generatione ista, & condemnabit eam. Matthæi cap. 12. num. 42. Pende mihi, non tam in testem aduocari Reginam Saba, quam in Iudicem: non tam, vt arguat exemplo, quam vt potestate condemnet. Sed, proh fidem Euan- gelij! & vbi illa promissio Apostolis, Patriar- charum filijs, & Prophetarum facta fuisse, quòd ipsi, nimirum, iudicandis Israëlitis sint sessuri? Esto sit Regina iam sancta: nunquid non peregrina? nunquid non genere barbara? Cur ergo Abraham successoribus in supremo throno ad iudiciariam potestatem immiscebitur? Quia virtutis imitatione dignam se ges- sit, quæ Patriarcharum familiæ infereretur: nosceret hanc iam filiam Abraham, cui mo- res suos transfusos agnoscebat. Idèd. Dauid ad illam Psalmo 44. Audi, filia, & vide, &c. Quidni enim iam filia sit, quam pro inge- nita quodammodo rerum conditione splendor paternæ sanctitatis affliciebat? Grauius D. Paulinus epistola 1. Iam tunc, scilicet, Spon- sum suum ventura de Gentibus Regina deside- rans, in odorem spirantis lætæ à Propheta sua Christi, circummacta varietate, in vestitu de- aurato, & populi, & paterna domus oblita cur- rebat: barbara natione, non animo: & in aperto peregrina, sed in occulto Iudæa, Sanctorum fieri cuius optabat: vnde non solum caelesti premio re- surrectionis beata, sed etiam potestate Apostolorum, de Iudæis adulteris iudicandi, ipsius ore Iudæis digna censetur. Iam itaque non erat aduena, & peregrina: sed erat cuius Sanctorum, & dome- stica Dei, superædificanda in Prophetis, & in Apostolorum familiam inferenda.

1208.

Matth. 12.

Hæc firma- tur.

Psal. 44.

Paulin.

1209.

Degeneres fi- lij non tales reputandi.

Hinc etiam est, contra reputando, vt etiam propinquiores sanguine, & naturâ ipsâ filij, dum per vitia originem adulterant; à sanctis pa- rentibus plusquam extranei iudicentur: vt pote, in quibus pars illa melior participatæ per hæredi- tatem quodammodo virtutis claudicaret. Nota historiola illa Philosophi, qui obiurgatus, quòd filium moratum pessimè abdicaret, respondit: Etiam

Etiam pediculos gignimus, quos occidimus. Perinde autumans, pediculo, aut filio degeneri vitam, & sanguinem communicare. Vocarat epulo diues è tormentis Patrem Abrahamum, Luc. 26. n. 24. nec immeritò, vt pote, à cuius stirpe dimanauerat: nec tamen exauditur à piissimo aliàs Patre ad leuamen: de quo benè Chrysol. Ser. 122. Modò cognoscis Patrem: & modò tibi Patrem se esse nescit, quem in Lazaro Patrem sic spreuisti. Modò tibi ius- tris occurrit, qui tunc, vt tibi pius esset, diu Laza- rum passus est cruciari. Infelix, quem sic ipsa origo arguit: quem sic ipse lucis auctor addicit. Infelix, cui in iudicio pro magnitudine criminis, non misereri genitor, non pater ignoscere, non affectio potuit subue- nire. Nota illud, quem ipse lucis auctor, &c. dege- nerem, nimirum, ipse Abraham instar vilis pedi- culi abiiciebat: ipse, qui illi huius lucis vltimam dederat, tenebris nunc eundem addicebat: pedi- culum putabat genitor iam seuerus, cui cum san- guine generis, virtutis generositate non infu- derat. Dignus hac pœna, quia summum orna- mentum, quod à virtutibus sanctissimi Parentis trahere poterat, non curauit.

1210. Iob 21.

De virtute, aut vito pa- rentum, filij transfuso.

Ezech. 18.

August.

Mira sunt in hanc rem verba illa Iobi de Im- pio: Deus seruabit filijs illius dolorem patris: & cum reddiderit, tunc sciet. cap. 21. num. 29. Id est, pœna illius delictis debita filios opprimet. Quis enim non opponat illud Ezechielis, vbi postquam asse- uerat Deus filios pro parentis culpa non punien- dos, concludit: Ecce omnes anima mea sunt, vt ani- ma patris, ita & anima filij mea est. Anima, qua pec- cauerit, ipsa morietur. cap. 18. num. 4. Ecquæ te- xtuum antinomia intricatio? Soluit tamen hanc optimè D. August. tom. 4. de Conf. Euang. cap. 4. idque, sententia in præsens commodissima: Re- promissit quidem Dominus reddere se peccata pa- trum filijs; sed his, qui oderunt eum, hoc est, qui in paternis malis versati seruiunt idolis, sicut & patres illorum, &c. Sicut enim iustorum filij, & ipsi iusti, nobilitant in se genus iustitiae, dum & patrum, & suâ iustitiâ sublimantur: ita nequissimorum, & ipsi filij nequissimi crementum faciunt malitiæ; quia & ma- lorum filij sunt; & nequitiâ eorum exemplarunt ad perditionem multorum. Nescio enim, quomodo peccatoris nequitia, à parentum videtur prauitate cumulari: sicut sanctitas iusti de parentum san- ctitate splendidior irradiat, vt non concepta sub- bitò; sed hæreditario accepta iure, incrementis maioribus vtraque cumuletur, siue præmiis, siue pœnis participandis.

1211.

De codè plu- ra. Genes. 18.

Properabat Dominus Sodomam euersurus: nec tamen celandum amico Abraham negotium susti- nebat: & hanc inter alias causam subdit: Scio enim, quod præceptorus sit filijs suis, & domui suæ post se, vt custodiant viam Domini, & faciant iudicium, & iustitiam: vt adducat Dominus, pro- pter Abraham, omnia, quæ locutus est ad eum. Genes. 18. num. 19. Certè quantum Abraham filijs monita, & piissima consilia adhiberet, ni tamen isti virtutem sequerentur, nequaquam in illis factæ Patri promissiones implerentur. Si ergo propria horum virtus præmia consequitur; cur propter Abraham dicuntur adducenda? Quia filiorum virtus sic de paterna virtute quasi per hæreditatem accepta sublimabatur red- dita splendidior; vt ob illum tantummodo red- di præmia viderentur. Id clariùs innuunt, qui cum Augustino mox citando, legunt: Vt addu-

cat Dominus in Abraham omnia, &c. in illum enim quodammodo adducebatur postea imple- mentum promissionum, qui virtute sua merita filiorum cumulabat. Adhuc aliquid addit Au- gustinus ad hunc locum tom. 4. lib. 1. quest. 38. Ecce, vbi promissit Dominus Abraham non solum præmia, sed etiam obedientiam iustitiam filiorum eius, vt circa etiam præmia promissa compleantur. Nihil enim gratius patri esse poterat, quam talem esse, vt in filios non solum promissâ transfunderet, sed virtutis, quibus fundata promissâ impleren- tur. Adde, nec in filiis sanctis has virtutes sic pulchras apparituras præmiis consequendis, nisi de parentis sanctissimi radiis illustrarentur. Huc faciunt verba Imperatoris Commodi, ad milites de patre suo Marco, apud Herodianum lib. 1. Lu- bentiùs me commilitonem, quam filium appellabat: quippe hanc naturæ appellationem; illam verò vir- tutis communicationem existimabat. Malebat enim senex videri virtutem potius, quam san- guinem filio transfudisse.

August.

Herodian.

1212.

Nobilitas na- turalis, vnde pretiosa.

Sed, quantum, quæ hucusque diximus, sint veri- rissima, plusque à parentum virtute, quam ab eo- rundem sanguine filij illustrentur, pretiosissimum tamen est, si filij non solum hæreditariam ab illis virtutem spiritus; sed etiam sanguinis nobilita- tem fortiantur: vt vtrinque generositate trans- fusam accipere videantur. Omnia enim in ele- ctioribus suis quandoque conspicua voluit Deus: cui licet nobilitas maiorum cum virtute compa- rata sordeat; nouit tamen virtutem huic adha- rentem, illustriores mittere radios, & coruscare fulgentiùs. Ideò Præcursorem suum, de quo ini- tio huius tituli tot congeimus, non solum san- ctitatis voluit hæredem, sed etiam nobilitatis splendidissimæ: comitur enim sanctitas huic in- nixa, & ista sanctitati innexa augustius aliquid, & singularius spiret, necesse est. D. Paulinus lo- co supra citato ex Luca, vbi Zacharias, & Eliza- beth de genere Aaronis commendantur, sic ha- bet epist. 10. de marito: Laudatur vitam, genus antè laudauit, vt venerabilior existeret, qui sanctis parentibus responderes sanctitate ingenta, quasi quadam iustitia hæreditate, qui illud principale in Sacerdotibus nomen Aaron, & honoris in munere, & generis in uxore successor referret. Quid autem sibi velit hac generis successione (quam etiam ipse Zacharias ab Aaron descendens referebat) per vxorem; paulò post explicat locutus de Eli- zabetha: Dignior & viro Sacerdote, & filio Prophe- tis preferendo, quam diuinis idoneam dotibus non soli- tum vira iustitia, sed familia prerogativa fecisset. Quasi minus dignè Præcursor nasceretur, nisi mater sanctitatem, sanguinis splendori copu- laret.

Paulin.

1213.

Maria nobi- litas auita.

Paulin.

Quid? In semetipso hunc tenorem seruauit ipse Deus: quæ enim vsquam, siue fidem, siue gesta, siue antiquitatem respicias; cum Dauidica familia potuit comparari? At hinc ortus Chris- tus: cuius prosapia splendorem, postquam latè expendit citatus Paulinus, sic concludit: Quia dignum erat, ut Vnigenitus Dei, & primogenitus totius creatura, atque vniuersi corporis Caput, etiam in generis corpore dignitate primatum teneret: aut vnus in celo Dei Filius ante sæcula ineffabilis natu- exordio, etiam in terris illustrium virulorum sibi ap- pices vendicaret: Regum pariter, & Sacerdotum (ut duo testantur Authores) clara progenies. Quasi, CC 4 diuino

diuino Spiritu afflante, ideò Euangelistæ duo tam fuse, nobilissimam Christi progeniem nobis describerent; vt in illo, cum Diuinitatis candore, cum spiritus præcellentia, illustrem materni sanguinis purpuram radiare cognoscere- mus: minùs enim decenter Diuinitas in abiecta stirpe corporaliter requiescere videbatur.

1214. Vtranque splendoris conditionem, de Maria Christum paritura, significatam voluit Salomon, meliori præludens Salomoni: *Ferculum fecit sibi Rex Salomon de lignis Libani, &c.* Cant. 3. num. 9. Id est, Mariam Matrem, in cuius gestaretur vtero, sibi ædificauit, vt supra latè probaui. Sed, cur de lignis Libani, siue cedris, quæ de incorruptibilis nobilitatis conditione, de generoso ingenio, cæterarum plantarum principes existimantur? Respondet ibi Guillelmus: *Ligna hæc, nempe, cedri, impuribilia, & procera valde, sanctos Patriarchas designant, vita sublimes, fama impuribilia: nam etsi corpora in pace sepulta sunt; nomina tamen eorum viuunt in sacula: corpora, non nomina sepulta sunt. Putruerunt pro conditione legis humana corpora, sed non nomina: nam, iuxta sententiam Sapientis, memoria iusti cum laudibus, & nomen impiorum putrescit. De præclaro igitur hoc Patriarcharum sanguine Virginem, de qua nasceretur, creans, de lignis Libani hoc ferculum sibi fabricauit.* Ac si quodammodo viret minùs gloria diuina, si putrescenti impiæ familiæ caligine offunderetur in Matre: nec ita vernaret incorruptibilis splendor auitæ sanctitatis, nisi in præclaro sanguine, & nobilissima splendentis stirpis conditione fundaretur. Hac mente absque dubio Ecclesia Deiparæ concinit: *Conceptio gloriosa Virginitatis Maria, ex semine Abrahæ, orta de Tribu Iuda, clara ex stirpe David.* Quasi aliquid ad decentiam tantæ Matris, humanæ nobilitatis splendor, regalis generis cumulus conducatur.

1215. Adhuc iterum Ecclesia idem testatur, dulcissimam sibi Antiphonam vsurpans: *Regali ex progenie Maria exorta resurget.* Quidni, si id etiam, tanquam aliquid grande, præfatis Sibyllis creditur reuelatum? Nota Erythræ carmina: *Cerno Dei Matrem, qui se demisit ab alto, Vltima felices referent cum tempora Soles: Hebræa quem Virgo feret de stirpe decora.* Quia indecora stirps, profapia ignobilis Virginem illam Theotocon dedecbat. Concinit Libyca Sibylla, quæ addit:

Sib. Eryth. *Æquus aris eunclis, gremio Rex membra reclinat*

Sib. Lib. *Regina mundi.*

Ut Regi cælesti, humanam Reginam electam agnoscamus. Sed, quoniam de humana Mariæ nobilitate iam supra satis: do tantum Isaiæ oraculum cap. 11. num. 1. *Egredietur virga de radice Jesse: & flos de radice eius ascendet.* Vbi oculatissimus Propheta satis innuit, minùs pro dignitate redolere diuinum florem, nisi humana virga, & Virgo Iessæam, regiam, scilicet, radicem fortiretur, vt spiritus pariter, & sanguinis generositatem, in Filium, vtcunque fieri poterat, transfundere videretur. D. Epiphanius Orat. passim adducta. *O beata radix, qua hunc produxit! De hac Isaias Propheta turturis modo gemens submurmurat, ignea lingua exclamans: Orietur virga de radice Jesse, &c. De radice Jesse ortus est Rex David, & de Tribu Re-*

Epiph. *gibus David, Sancta Virgo: Sancta, inquam, & sanctorum virorum filia.* Sic illustri Mariæ sanctitas, in regia nobilitate fundata venit speciosior: nec debebat Christus Dominus, hoc honoris iusti, quidquid id esset, sibi inuidere.

Iam ergo ex dictis, iterum reformo argumentum iam supra factum; sed nouis ad hominem lemnicis condecoratum. Ex doctrina Angelici Doctoris honor, vel infamia Mariæ in Christum deriuatur: ergo, quò honor magis in Matre excellentior, eò Christus condignior apparebit. Planum. Tunc sic. Sed, quia generosus honor parentum, tam sanguine, quam spiritu filiis communicatur, vt vidisti, noluit Christus, vt Matri splendores istiusmodi deessent: vnde & illam in ipsa Conceptione à sanguine nobilissimo, & regalissimo efformauit. Ergo à fortiori illam ibidem Spiritu sanctissimo informauit. Probo consequentiam. Christus de Matre sub ignobili sanguine concepta minùs luceret, indecens apparet: sed nobilitas morum apud Deum, & apud prudentes quosque, multò plus penditur, quam naturæ nobilitas: ergo à Matre sub spiritu culpa ignobiliore concepta, multò indecentior Christus apparet. Nisi dicas, magis à sanguine, quam ab spiritu ignobili, notam inuri filiis: ac si generositas, aut ignobilitas hæreditaria, magis de femine, quam de scelere penitetur. Negat id ratio, negat fides catholica, negant id passim Philosophi, quos de immensa farragine piget transcribere. Qui ergo, vt decentior euaderet, immaculata nobilitatis sanguinem in Matre affectauit; certè intemeratæ innocentie spiritum nobilissimum eidem impertiret.

1216. *Maria, cui honor, vel infamia in Christum deriuatur.*

S. II.

Maria propinquior Christo spiritu, quam corpore: carnalis partus gaudia, spiritualis doloribus compensauit: Rachel vera: celestis Heroïna.

1217. **C**ONTRA præpositum, & illud, ni fallor, robustum argumentum, id tantummodo validè opponi poterat, si Maria magis carne, quam spiritu Mater probaretur. Sed hoc quàm falsum? Obuia cuius illa Augustini verba: *Nihil materna propinquitas Maria profuisset, nisi felicius Christum corde, quam corpore gestasset.* Quia, vt benè notat noster Delrius ad cap. 4. Cant. num. 9, sine fide, & dilectione propinquitas illa nihil ad meritum prodesset: sed fides hæc, & dilectio, sine illa propinquitate, tam excellens non fuisset. Mater igitur suo modo magis spiritu, quam corpore: ad quam proinde incarnationis tempore nunciis præmittitur Paranympus, vt grauidanda Verbo, (nostri Leonis Magni magnam sententiam,) *priùs illud mente conciperet, quam corpore.* De quo iam multi felices paginas, cum Salazare Principe adimplerunt. Adhuc tamen multa nobis,

1216.

Maria, cui honor, vel infamia in Christum deriuatur.

1217.

Maria quodammodo Mater spiritu, quam corpore.

Leo Mag.

1218. bis, si minùs a què pulchra; intacta tamen supersunt apponenda. Pende mihi totum Canticorum librum ex communi sententia tot sanctissimorum iuxta, & doctissimorum Virorum calculo confirmata; de Maria præcipuè litteraliter explicandum. Euoluè ergo volumen plenum, totas paginas, & nusquam ibi Virginem appellatam Matrem subnotabis: passim verò Sponsæ, Sororis, Amicæ titulis insignitur. Et cur ita? Respondet Guillelmus ad illud Canticorum 4. num. 9. *Vulnerasti cor meum, Soror mea Sponsa.* verbis in Catena Delr. interceptis: *Ne putetur tanti fieri: quia sit Mater eius corporalis, cum spiritus sit, qui viuificat, caro non profuit quidquam. Et ideò maluit laudari, vt Matrem secundum spiritum: cum huius comparatione, videatur illam non esse secundum carnem, dicens: Quid mihi, & tibi est, mulier? Alias dicenti cuidam: Ecce Mater tua, & fratres tui, respondit: Quæ est Mater mea, & qui sunt fratres mei? Sed, vt intelligamus, magis diligi, & maioris fieri, quia est eius Amica spiritualis: quod tamen tam excellenter non esset, nisi etiam corporalis Mater Verbi esset. Si igitur maternæ carnis nobilitati, sibi consulens Christus, sic consuluit: quomodo nobilitati spiritus, quo illum ardentius Maria & concepit, & peperit, indormitaret?*

Guillelm. *Dubitabat virguncula de tenore tanti mysterij peragendi; vndeque flos pudicus, etiam immisso fructu, non corrumpendus: ad quam tunc Angelus: Spiritus Sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Luc. 1. num. 35. Sed nonne satis, si Verbum ipsum incarnandum descenderet: quin præuia Spiritus Sancti missio declaretur? Ad mysterium satis: attamen ad plenioris mysterij excellentiam, Spiritus Sanctus illapsus conuenientissimus. Scitè Eusebius Gallicanus homilia 2. de Natiuit. *Quid primum mirer, quidve postremum, quòd sine conceptu est collata fecunditas: an, quòd per partum, magis est glorificata virginitas? Sed non mirum, si ita peperit. Talis erat ille, cui nupserat: ait enim Angelus stupenti Maria: Spiritus Sanctus superueniet in te. Ecce præbitura Deo nascens corporis sui habitaculum, priùs mente efficitur Dei templum.* Non decebat tantum Sponsam deflorata aliquando corporis integritas. Credo? quia dedecbat magis corrupta aliquando spiritus virginitas: de quo supra egi multis: ideò priùs mentem Deus seipso implet, quam corpus, cui semper spiritus nobilitas, nobilitate carnis longè pretiosior: sic Maria priùs mente Deum concipit, quàm vtero: vt magis spiritu, quàm corpore, Mater eiusdem condigna videretur.

1219. *In Annunciat. Maria. Luc. 1.* Allusit huc absque dubio Elisabeth, quando cognatæ Virgini gratulatura dixit: *Beata, qua credidisti.* Luc. 1. num. 45. An fortè ignorabat Mariæ beatitudinem, & plenam felicitatem maternitatis titulis stare? Absit. Quid ergo tunc maxime beatam prædicat, cum fidem commendat? Quia nouerat, illam magis spiritus fide, quàm carne corporis Deo adhæsisse: priùsque mentis sanctitatem, quam sanguinis ministerium concipiendo, Deo præparasse. Idem Eusebius homilia citata ad hunc locum: *Videamus ergo, an simplicem nobis hominem nasci indiceret ordo ipse nascendi. Filius Virgini ab Angelo promittitur, à Spiritu Sancto donatur, & quasi verè Deus, credendo concipitur. Non ergo usquequaque mire-*

1220. *In Visitatione Maria.* *mur, si is, qui fidei semine acquiritur, salua materni pudoris fide inuolubiliter procreatur.* Nihil in rem nostram, aut grauius, aut elegantius dici poterat. Sigillatur vteri fides, dum mentis claustrum, fidei suscipiendæ, resignatur Mariæ: inde vterus suscepto semine ad partum, nobilior quia mens de fidei semine iactò, grauidatur nobilior. Non decebat Deum corpore concipi, nisi priùs spiritu conciperetur: nisi, Maria spiritu Mater foret, indigna corpore Mater adueniret. Qui ergo taliter in illa corpoream, & humanam nobilitatem custodiuit, qualiter spiritualis nobilitatis splendorem custodisse existimabimus? Grauius sunt Ambrosij verba lib. 2. in Lucam, ad verba illa Christi, (quæ tetigit supra Guillelmus,) dum admonitus de aduentu Matris, respondit: *Quæ est Mater mea, & qui sunt fratres mei, magis Matre Matthæi 12. num. 48. vbi ita Sanctus Doctor: Non Mater negatur, quæ etiam de Cruce cognoscitur: sed necessitudini corporali, præscriptorum celestium forma præponitur.* Magis quippe in Deipara spiritualis cognatio, quàm corporalis procreatio apud oculatissimum Filium ponderabat. Maria iuxta Crucem partum, si minùs corpore; ac spiritu purissimo iterabat: ideò tunc cognoscitur, tunc commendatur: quæ, dum solius carnis genitrix ab aliis insinuat, quasi minùs propinqua Filio perhibetur. Deum igitur, quem Incarnationis tempore mente priùs, quàm corpore concipit Virgo, non solum tunc fudit vtero, sed iuxta Crucem spiritu parturiuit: vt, quæ magis Mater spiritu, quàm corpore parata fuerat, spiritualis cuiusdã partus meritis, neutiquam fraudaretur. Videamus id fusè, vnde scopus noster, ad primam ratione præpositam vberimè confirmetur.

1221. *Maria sic parturientis typum Rachel.* *Vt ergo res innixa figuræ clarior, dignius videatur pertractari, aduerto pauca. Sicut nullus illustrium virorum est in sacris Litteris, cuius nobilitati singularissimum non venerit id stemmatis, vt in re aliqua, typica Christi figura habeatur: exultans longè magis de Salvatore in vmbra exprimente, quàm de quacunque luce, cuius vndique radiis bearetur: sic nulla est nobilium feminarum, quæ dotes suas de Maria representata non comat, & illustret: felicior, & hilarior de specie significante, quàm de quauis possessa realitate. Has inter spatium occupat nec paucum, nec postremum Rachel pulcherrima, cui, tanquam optatiori voto, Iacob sponsus laborum suorum, leue de grauitate pondus, dicauit gloriosius, dum nauigans lacrymarum pelagus, flante suspiriorum Zephyro, tandem optatum nuptiarum portum comparauit: sicut æternus Pater, electiores operam suorum primitias, vt supra latè dixi, Mariæ producendæ consecrauit, idque per immensum gratiarum pelagus, ventitantibus Spiritus Sancti flatibus, donec condigna Sponsa concipiendo Christo adaptaretur. Ni tamen me mea fallit opinatio, nusquam alibi Rachel nobis Mariam clariùs representat, quàm dum illa parturitionis doloribus deficiens, Mariam iuxta Crucem, spiritualiter parturientem adumbravit. Do locum integrum, quem deinde per partes examinemus: Cum parturiret Rachel, ob difficultatem partus periclitari cepit: dixitque ei absterix: Noli timere: quia & hunc habebis filium. Egrediente autem anima præ dolore, & imminente iam*

1222. *Genef. 35.*

1218.

1221.

Ambros.

Maria parturientis in Cruce.

1222.

Maria sic parturientis typum Rachel.

Genef. 35.

iam

iam morte, vocauit nomen filij sui, Benoni, id est, filius doloris mei: Pater autem appellauit eum, Benjamin, id est, filius dextra. Quam alius ab spe euentus! quam tristes exitus affectuum illorum, quibus Rachel sibi prolem cupiebat! Ecquod æs, ecquis adamas non molliatur, dum auditis illis puellæ ad maritum: Da mihi liberos, alioquin moriar. Genes. 30. num. 2. ipsam nunc videat secundo edito filio tãbescentem? Affert mortem possessio, carentia trepidationem. Ah malum non bene cognitum! Flos ecce deturbatur in calyculo: vix ad auroram dies, iam noctescit. O symbolum apertum iuxta, & funestum Deiparæ ad Crucem parientis! qua non spe, qua non exultatione animi Christum mente conceperat Maria, quibus non gaudiis conceperat spiritu! totos, à corporali partu, triginta & tres annos in spiritu aluo hunc gestauit: at dum tandem enititur in spiritu, quibus non doloribus, morte ipsa sæuioribus cruciatur?

Genes. 30.

1223.

1223.

Huius partus dolor summus.

Anth. Pad.

1224.

Spiritualium Patrum parturicio.

Iob 39.

De Maria ænigmaticè locutus Isaias sic exclamat: Antequam parturires, peperit: antequam venires partus eius, peperit masculum. Quis audivit unquam r. le? & quis vidit huic simile? cap. 66. num. 7. Pende sedulò vim verborum: non ait sine parturitione, siue doloribus opprimentibus, peperisse: sed ante parturitionem, ante dolores: quasi postea, parturitionis dolores Virginem manerent. Sed, vnde Virgo ante partum, in illo, & post illum semper intacta, parturitionis doloribus potuit commoueri vnquam, qui solum corruptionis partui admouentur? Nimirum, nunquam per ordinem ad partum corporis, dolores potuit sustinere; illos tamen per ordinem ad partum spiritus, tulit vehementissimos: illius gaudium, huius acerbitate compensans satis. Et bene propterea significanter additur: Antequam venires partus eius, peperit masculum. Quasi is maximè esset partus eius, quo iuxta Crucem in spiritu Christum erat enixura gemens, quem ante in stabulo gaudens enixa fuerat. Præstat audire D. Anthonium de Padua Dom. infra Octau. Natiuit. ad hunc locum: Beata Maria duplex fuit partus; vnus in carne; & alter in spiritu. Partus carnis fuit virginis, & omni gaudio plenus: quia Virgo peperit sine dolore, gaudium Angelorum: vnde dicit cum Sara: Risum fecit mihi Dominus: quicunq; audierit, congaudebit mihi. B. Maria debemus corrudere, & congaudere in Filij eius natiuitate: debemus & ei condolere in Filij eius passione, cuius animum pertransiuit gladius: & tunc fuit secundus partus dolorosus, & omni amaritudine plenus. Sic potior Mater spiritu, quam corpore: vt proinde spiritualis iste, partus eius præcipue appellatur. Ponderemus exactius hos parturientis spiritus dolores, & amores: vt maternitas spiritualis Mariæ excellentior intelligatur.

Vix natura spectaculum exhibet dolendum magis, quam ceruam parturientem: secum constringitur, illiditur truncis, solo adhærescit, cælum questibus implet, quibus vel etiam teneriores iam rupes resonanti videntur gemitu respondere: tunc illi & blandus leo, & mitis lupo accedet: auidiorique interim venatori arcus laxetur, venabula hebescant: illa quippe species non tam ad prædam mouet, quam commouet ad dolorem. Vide Interpretes ad illud

Iob cap. 39. num. 1. Nunquid parturientes ceruas obseruasti? dinumerasti menses conceptus earum, & scisti tempus partus earum? Incuruantur ad factum: & pariunt, & rugitus emittunt. Spiritualem sanè ceruam se protestatur Paulus, dum Galatis suis sic scribit: Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. cap. 4. n. 19. At, vnde tam acerbos parturitionis dolores patitur Paulus: Cur parturiens Galatas suos, tanto anxietatis pondère opprimatur? Quia meritò nescit doloribus adhibere mensuram, quorum causam agnouit immensurabilem: quando non solum instar Matris cogitur iterum filios in spiritu parturire; sed eos filios, quos fide mortuos, optabat anxie denuò resuscitatos: patiens simul dolorem videnti mortuos, & votum aspiciendi suscitatos. D. Gregor. lib. 30. Mor. cap. 21. Video Paulum, quasi quandam ceruam quosdam in partu suo magni doloris rugitus emittentem: ait enim: Filioli mei, &c. Consideremus, quid doloris habueris, quid laboris: qua & postquam potuit concepta edere, rursus compuncta est, extincta suscitare. Quos non ergo dolores patitur Maria, quæ extinctum in Cruce Filium parturit, quem aliunde summoperè cupit suscitatum? O vera spiritus Mater! ô cerua doloribus parturiens! ô leana natum exsuscitans gemitibus!

Galat. 4.

Gregor.

Perspecta innocentium puerorum immani cæde, funesta trucidatione, exclamat Ieremias: Vox in excelso audita est lamentationis, luctus, & fletus Rachel plorantis filios suos, & nolentis consolari super eis, quia non sunt. cap. 31. num. 15. Vt in huius communis Matris dolore, singularum matrum dolor exprimat. At, cur Bethlehemiticæ istæ matres sic consolationem respuant omninò? Cur viuis si fortè maritis, & aliis superstitionibus pignoribus non leuentur? Doleant, gemant, non mirum: sed vnde dolor talis, cui omninò solamen arceatur? Scilicet, in spiritu denuò filios parturiebant, & eos filios, quos trucidatos, iterum ad integritatem, & vitam reuocare cupiebant: similibus verò parturitionis dolor, omnem tormenti metam transcendens nullam solaminis lineam attingit. Fouet mihi hanc cogitationem D. Basilius Seleucus Orat. 37. dum sic inter has matres, quandam inducit expositulantem: Hei mihi nimium misera: quomodo tua rursus connectam membra, que tam inclementer machara dissecuit? Cuiusmodi matrix ad te recorporandum mihi subsuerit? Vide nunc, an vera Mater spiritus tunc Mariâ, quæ eò vehementiori affectu, quò meliori iure, innocentissimum filium mortuum, & plagis lacerum, gemitu tandem suscitandum parturiebat. Redeo ad figuram.

1225.

Ierem. 31.

Ierem. de spiritualis partus dolore.

Basil.

1226.

Maria Christo committit.

Noluit quidem sacer Textus non exprimere obstetricis verba, quasi interim profundo aliquo grauida sacramento: ergo obstetrix ita ad periclitantem puellam: Noli timere: quia & hunc habebis filium. Quasi dicat: Immeritò timet, immeritò dolet mater, quæ idèd moritur, vt vitam habeat filius nasciturus: tunc enim solummodo iustus dolor ad apicem perueniret, si, vt ipsa periclitabatur, etiam filius periclitans nunciaretur: sufficeret enim dolor ex hoc conceptus nuncio, vt præ eiusdem magnitudine proprium suum dolorem parturiens puella non sentiret. De hoc affectu, quo parentes lubenter vitam impendunt, dummodo filij sospites euadant, dixi satis

fatis in Cant. Trop. inde repetet. Repræsentat ergo Rachel Mariam, dum moritur parturiens: quia Maria in hoc spiritali partu quodammodo moritur, dum plusquam mortis doloribus lancinatur. Sed tamen Rachelis dolor vix cum Mariano dolore comparetur: illa enim dolens parturit filium viuum; hæc verò Filium mortuum parturiuit: ibi viuus filio solatur moritura mater; hic defuncto Nato Mater commoritur.

1227.

Cant. 3. Commartyr Christi.

Guillelm.

In mystico illo ferculo Salomonis, vbi insigniora Ecclesiæ membra apprimè effigiantur, voluit Dominus esse ascensum purpureum, Cant. 3. n. 9. Quia, licet omnium Sanctorum vita ascensus sit, dum in corde suo disponunt ascensiones: non tamen omnes purpureos ascensus meditantur: ideòque, tanquam aliquid priuatum in hoc ecclesiastico ferculo ascensus iste purpureus, Martyrum, nimirum, via, ardua illa, & tincta sanguine declaratur. At, si in toto hoc ferculo, priuato iure à tot Doctoribus toties supra legit, Mariam commendatam: vnde illi, quæ nunquam Martyr fuit, ascensum istum purpureum accommodabis? Respondet ibi grauiter Guillelmus, in Cat. Delr. Quia lau omnis in fine canitur: purpurea morte antea à vita quodammodo tingitur, & purpuratur: & ideò cum pia Mater dicit, ascensum suum esse purpureum; se Martyrem proficitur, & sibi mori lucrum. Illustre eius martyrium à propheta Simeone euidenter insinuatum fuit, cum loquens de Filio diceret: Tuam ipsius animam gladius pertransibit. Planè gladius acutissimus dolor Dominica passionis, animam pie Matris penetrans, atque transuerserans, eam spiritaliter commori fecit Filio. Potuere spiritalis partus dolores viuam acerbiores commoueri, quam vbi sic moritur Mater, vt parturito Filio mortuo dolens commoriatur? Sed adhuc elegantiora, quæ subdit Guillelmus: Martyres alij suere moriendo pro Christo: hæc commoriendo Christo Martyr fuit, & Commartyr Christi. Illorum corporale, Matris spirituale; & proinde, præstantius martyrium fuit. Plus est esse Commartyrem Christi, quam Martyrem Christi. Sic fit spiritalis Mater, Commartyr Filij, mortuo commoriens: vt tanquam excellentiori maternitatis purpurâ, retroactam vitam, & corporalem maternitatem priscam condecoraret.

1228.

Cant. 7. idque quam excellenter.

Hinc capies, cur sub comarum nomine, (vilitatissima est Scripturæ phras.) Mariæ cogitationes commendatur Salomon, scribat: Come capitis tui, sicut purpura Regis. Cant. 7. n. 5. Non satis fuit spiritalis huius Matris mentem intingi martyrij sanguine, nisi sanguine regali intingeretur. Et cur ita? Quia interim non vtunque supremi Martyr Christi Regis, sed eiusdem Commartyr fuit gloriosissima: & in Christo compatiens spiritu, ipsissimum regalem sanguinem fundere videbatur. Bene hic iterum Guillelmus: Dum sacra illa Caro, quam sibi de Virgine propitia Veritas sumpserat, pro eliciendo pretio redemptionis humane, clavis, & lancea foderetur; iuxta veridici Simeonis prophetiâ, pia Matris animam pertransibat gladius. Quot vulnera Filij accipiebat in Carne, tot pia Mater accipiebat in corde. Quod quatuor, vel tres clauis, & vna lancea faciebant in Carne Filij: hoc vnus ille gladius faciebat in anima Matris. Rubebat Caro Filij sanguine passionis: rubebant materna illa cogitationes sanguine compassionis. Bene ergo illi dicitur: Come capitis tui, sicut purpura

Regis. Non itaque Rachelini dolores Marianis comparandi: quando illa sic patitur dolens, vt si filio innocuo non compatiatur: at ista idèd sæuissimè patitur, quia patienti Filio compatiatur: & verè pius animus plusquam patiens, vt vult alicubi Chryfologus, compatiens dolere solet.

1229.

Genes. 35. Amantis moribundi animæ, quò trãsmissa.

Adhuc aliud discrimen simile, siue alia dissimilitudo diuersa inter Deiparam, & Rachelem, in hac parturitione intercedit. Pende verba: Egre diens autem anima præ dolore: & imminente iam morte, &c. Prius dicitur egrediens anima, quam mors imminens: cum tamen (esto res in eodem instanti sit) si quæ prioritas potest excogitari, non tam philosophicè, sed vulgariter loquendo, ea morti imminente esset danda: sic enim vulgò loquimur, mortem accedere, deinde animam eripi, non è contra: imò reuerà, philosophicè loquendo, cum in rerum mutatione non tam corruptio, quam noua generatio intendatur, in eodem instanti prius natura intelligo formam cadaueris immisissam, (hæc est, si vquam alia, mors realis,) quam expulsum viuentem. Vtunque sit, altera ex prædictis clausulis satis moritura Rachel ostendebatur; nec vtraque prædicto modo, absque mysterio posita existimanda. Videtur ergo quodammodo affectus in hoc loco maternus explicari: quasi idèd dicatur egredi anima mortem præueniens; quia noscens se mater moribundam, illam festinauit emittere, vt sic dicam, ne mortis barathro, sed filij nascentis corpore conderetur. Affectus sanè ordinarius amoris: idèd enim morituri dilecti animam osculo excipiebant veteres; idèd moribundus in dilectioris alicuius os, vltimum spiritum exhalabat, vt in illo totam deponere animam videretur.

1230.

Genes. 37. Mariana anima, in defuncti Christi corpore, quam dolens viueret.

Et quidem, si licet in re funesta, amoenius, quam solidius aliquid cogitare; possit hic adduci illud Genes. 37. num. 9. de Ioseph dicente: Vidi per somnium quasi Solem, & Lunam, & stellas undecim adorare me. Vbi quærentibus, quomodo posset impleri reuelatio, cum Rachel mater sub Luna intellecta, pridem ante somnium, nedum ante imperium Ioseph, fuisset mortua: respondet Lyranus: Dicendum est, quod ipsa in se non adorauerit; sed in prole sua, scilicet, in ipso Benjamin. Quasi anima ista Rachelis egrediens, quo poterat affectu habitans in Benjamin, Iosephum coleret: in filio implens mater, quod in se non poterat. Sed ad rem. Parturiens Rachel emittit animam, in filium, quo poterat affectu, transfundendam: parturiens Maria in Filium etiam animam transfundit. Habes similitudinem: en discrimen. Rachel è corpore suo mortuo emittit animam, in filio suo viuo hilariter respiraturam: Maria è corpore suo viuo animam emittit in corpore Filij mortuo suspiraturam. Nunquid huius, illius dolori meritò adtrinetur? Minimè. Nunquid non ista magis Mater in spiritu, quam illa in corpore fuerit? Maxime.

Lyran.

Defuncto iam Christo, adhuc sæuientis populi furit infania, etenim vnus militum lancea latus eius aperuit. Ioan. 19. num. 34. O quò ruis, militum sæuissimè? Quid mortuum crudelis laceras? Iam parce defuncto. Quid amplius dolorem procuras

1231.

Ioan. 19. Id probatur.

procuras iam non sensuro? Vnde dolor adfit, vbi abest iam anima: Nouit, nouit sacrilegus, quid intenter: nouit sensibilem adhuc ictum fulminasse. Aberat Christi anima è sacro corpore, sed in eodem, Mariæ anima aderat sæuius vulneranda. An forte id voluit Simeon? Pende verba: Et tuam ipsius animam pertra: sibi gladius. Luc. 2. num. 34. Noui Græcam, qua tollitur æquiuocatio: premo tantum vulgatam lectionem. Si tua est anima, transuerberanda gladio, siue lancea, ô Virgo; quomodo ipsius, id est, Christi, de quo sermo intererat, appellatur? Si ipsius erat, cur tua nuncupetur? Tua, tua erat; quia è te prodierat: ipsius, quia iam in Christi corpore passura, & compassura animabat. D. Bernard. Serm. de B. Mar. & verb. Apocal. Et quidem postquam em sit spiritum, tuus ille Iesus, ipsius plac: non attigui animam crudelis lancea, quæ ipsius (nec morio parceris, cui nocere non poterat) aperuit latus: sed tuam vtrique animam pertransiuit: ipsius, nimirum, anima iam ibi non erat; sed tua planè inde nequibat auelli. Quidni vera mater spiritus, quæ, dum spiritu parturit, ipsum emittit spiritum videtur? Vide omnino, quæ huc faciant in Cant. Tropol. maxime n. marg. 1182. 1183.

Bernard.

1232.

Genes. 35.

Filius dextra, quis dicitur.

Pereira.

Venio ad vltima verba typi nostri, vbi additur: Vocauit nomen filij sui, Benoni, id est, filius doloris mei. Quod quanuis merito dictum; tamen tanquam anxietati tribuendum corrigit Iacob, de quo subditur: Pater autem appellauit eum, Benjamin, id est, filius dextra. Nec sine fausto omine. Vt enim doctè aduertit Pereira ibi, celebris fuit opinio pfrisorum, felicissimos fore pueros illos, qui è matribus parturitione emortuis nascébatur: quod Scipio, quod primus Cæsar comprobauerunt. Vocetur ergo filius dextræ, id est, ex vsu sacro, filius honoris, felicitatis, & fortitudinis Benjamin, qui ab obeunte matre, vitam inuit: indidem appetens, vnde illa oppetens. Illustrius planè hoc in figurato, quam in figura. Verè Christus filius dextræ, fortitudinis robur, honoris apex, felicitatis cumulus, dum in Cruce moritur, id est, dum è Mariâ nascitur spiritualiter: nec tantum id de proprio merito verè; sed inde etiam accidentaliter beator, & nobilior, quod tantam Matrem fortiretur: à qua si filij coronæ, & palmæ crescere possent, crescerent absque dubio, vt reuera accidentarius honor tantæ parturitionis redundauit in illum. Attende, fodes.

1233.

Filius corona cur à patre sumatur.

Genes. 22.

Religiosus carnifex, pius parricida duxit Abraham spem, & fidem suam in duellum, iam iam fidei dextra congeniti cruoris purpurâ spem rubricaturus. Dum ergo effectum parat, præoccupanti affectui paratur præmium: idè vox diuina: Per memetipsum iuravi: quia fecisti hanc rem, & non percipisti: filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum, sicut stellas calis. Genes. 22. num. 16. Vbi mihi semper dubium, cur soli Abrahamæ præmium, & benedictio promittatur, quasi per illum, & ab illo in posteros deriuanda: cum ad egregium facinus Isaac ipse partem maximam adhiberet. Certè iuuenis ætatis integræ, & ille robutus erat filius, qui plusquam facillè, si vellet, senioris, & deficientis iam viribus, manus euitaret parentis. Iste, iste obedit lubens, hilaris sistitur, iugulum præbet deuotus, & intrepidus ictum sperat. Huic ergo benedictio videbatur assignanda. Quid igitur

vni patri attribuitur? Visus hoc sibi dubium mouisse Chrysologus, dum ita Serm. 10. visus respondere: de immolabat in filio, &c. Ut esset tuam victima, & Pontifex, sacrificium, & Sacerdos. Patris, Patris erat passio ibi tota, vbi filius immolabatur. Ignauus filius sistebatur, nescius filius aptabatur vincetus; vt tolleretur de passione martyrium, præmium de pœna patris, de consuetu patris raperet coronam. Non quod filij meritum, non esset eximium; sed, quod pater plus dolens, abique dubio excellentiùs promerebatur.

Chrysol.

Non hoc pari tenore cadit in Mariam, cum infinite excellentiùs se Patri, in redemptionem nostram offerret Christus, quam à Matre offerrebat in idem. Non dubium tamen, quin si Christus vberioris benedictionis capax esset, à Matre parturiente pariter, & Sacerdote pulcherrimas coronas fortiretur. Et reuera accidentaliter nobilior euasit, & ad congruam decentiam gloriosior, dum à sic constanti spiritu parturitur, à sic generoso animo immolatur: cum sit iste honor Matris eximius, & proinde ex mente D. Thomæ in filium deriuandus. Nisi verò dubites, an, si Mariæ præceptum sicut Abrahamæ imponeretur, non illa longè obedientior immolato Iesu suo piissimum parricidium, religiosissimam carnificinam perpetraret. Affirmant id. & merito, aliqui Patres. Do tantum D. Anthoninum part. 4. tit. 15. cap. 41. Stabat ad Crucem Mater in diuina voluntate confirmata, vt si oportuisset, ad implendam voluntatem Dei, ipsa Filium in Cruce posuisset. Defuit importunus effectus; affectus opportunus totam egregij facinoris gloriam comparauit. Maria commortua Christo, dum Christum parturit; illum etiam ab hac parte dignissima egregiè dextræ filium appellauerit. Iam dicta satis, vt Maria excellentior de maternitate spirituali, quam de corporali longè intelligatur: vnde profusus ab illa, quam ab hac decentem honorem in Filium deriuauit. Qui igitur corporis illius nobilitatem inclytam sic curauit; putasne in nobilitate spiritus cælestis huius Heroïnæ procuranda elangeret? Nisi forte nobilem putas sup originis culpa spiritum exortum. Sed cæcuties.

1234.

Christi cur na quomodo à Mariâ crescant.

Anthonin.

1235.

Christus in Cruce cur ascendat opprobriis fatiatus.

Tertull.

Cerda.

Adhuc tamen, (ne iterum huc recurrere sit opus,) quando Mariæ iuxta Crucem gloriam, & spiritus generositatem commendamus; paucis proportionem inter maternum, & filialem spiritum, ibi exercitam ponderemus: vnde clarius spiritualis maternitatis dignitas deprehenditur. Quis non miratur, quot, quantaque in vltimo vitæ articulo passus est Christus? Scilicet, qui opprobriis venerat saturandus, auidius se in morte ingurgitauit. Acutus, necdum satis excussus Tertullianus, loco illo notissimo de Pat. cap. 3. Taceo, quod figurat: in hoc venerat. Nunquid tamen subeunda morti, etiam contumeliosus fuerat? Sed s. ginari voluptate patiendi discessurus volebat. Despuitur, verberatur, deridetur, sedis vestitur, sordioribus coronatur. Examinemus illa verba: S. ginari voluptate patiendi discessurus volebat. Quæ hucusque nullus, quem viderim, aptior explicauit, quam meus Cerda: qui vult, tanquam victima ad sacrificium ducenda, priùs, saginatur; sic victimam diuinam saginari. Et merito: quia ibidem paulò antè, ab eodem Tertul. Christus occisionis ouis appellatur. Puto nihilominus, illustrem hunc locum, illustriorem reddi aliunde. Ethnic

Ethnici homines illi toti carnales, ventri nati, viuebant, vt comederent. Hinc erat, vt certi aliquando de imminente iam morte, largissimè se inuitarent: quia, scilicet, non amplius apud Interos, eo erant ciborum genere fruituri. Patet mos ex Iuba Rege, ex Cleopatra se occisuris: quem in Spicilegio meo sexcentis locis vtriusque paginæ confirmabo. Christus igitur, qui laboribus venerat, natus tribulationibus: (vnde August. ad illud Luc. 15. num. 23. de vitulo saginato, sic in Gatena scribit: Vitulum saginatum est ipse Dominus, secundum carnem satiatu opprobriis.) agnoscens in gloria paterna, hoc ciborum genere sibi pro nobis suauissimo, deinceps abstinendum: discessurus, id est moriturus, se largiùs inuitauit. Hæc, ni fallor, germana fuit mens Afri cultillimi.

August.

1236.

Christus in Cruce Athleta.

Tertull. Faber.

Athen.

1237.

Id probatur.

Ambros.

Genes. 3. Nilus.

Ad rem tamen, in qua sumus, addo non sperendam aliam explicationem. Alludit Tertul. fortassè ad agonem Christi: multi enim Patrum, Christum Dominum Athletam appellarunt. Quemadmodum ergo Athleta voracissimi erant, (de quo mille testimonia cõgessit Faber Agonist. 3. cap. 2. imò & ipse Tertullianus eisdem athlete, & saginatos homines appellauit,) & quò impensior sagina, eò animus aggrediendis maioribus robutior: vnde Timocreon quidam apud Athenæum lib. 10. post largissimum cibum, multos Persas coram ipsorum Rege, in agone si perasse fertur. Sic Athleta diuinus prostraturus in vltimo agone peccatum, mortem, Demonem; & bastissimò hoc se cibo saginavit, vnde nostro loquendi modo, antagonistas fortior aggredere. Sic (vt etiam alia explicatio prædicta nobis veniat) qui omnibus aliis confictibus hoc cibo se saginaret: in postremum discessurus, largiùs se robutat, & saginat, tanquam in longè aliis grauiorem.

Athleta igitur in Cruce sua Christus, merito de legitimo certaminis ritu, nudus exponitur, sic in palæstram antagonistas prouocaturus, & nobis decertandi legitime tenorem exhibiturus. Grauius D. Ambros. lib. 10. in Luc. cap. 100. Refert considerare, qualis ascendit. Nudum video: talis ergo ascendit, qui seculum vincere parat, vt seculi adiumenta non querat. Victus est Adam, cum vestimenta quæsiuit: vicit ille, qui regimenta deposuit. Talis ascendit, quales nos, authore Deo, natura formauit. Talis in Paradiso homo primus habitauerat, talis ad Paradisum homo secundus intravit. Vt capias Sanctum Doctorem, meminere, primam Dei curam, post protoparentis peccatum fuisse, tunicas ei pelliceas apparare, Genes. 3. num. 21. Sed cur ita? Respondet scitè D. Nilus ad cap. 1. Iob in Cat. Quando cum aduersariis, ad diuinam legem perfringendam illum adhortantibus, confluit, nudus, quasi Athleta in ludorum cauea, consistebat: vbi autem victus est, atque à certamine repulsus, merio indutus est, cum certandi virtute, nuditate quoque reiecta. De quo alibi fusè differam. Hoc ergo voluit Ambrosius, sacrum pariter Agonothetam nostrum, & tunc Agonistam, nudum in palæstram prodiiisse, & inde Paradisum recuperasse; nosque his legibus agonisticis, de comparanda victoria instruiti.

1238.

Iam verò ignorat nemo, ad Olympicas palæstras, nullam vnquam feminarum admittam Pinius de Concept. B. M. V.

spectatricem: vna fuit Pherenice, quæ agones hos spectauit; quia patrem, quia tres fratres habuerat ibi victores, & maxime quia filium in illa palæstra habebat coronatum. Legendus Ælianus de var. hist. lib. 10. cap. 1. quali non degeneri spectaculo adesset gloriosa Heroïna, quæ de generoso spiritu, victorem filij spiritum referebat. Audi nunc, de cælesti nostra Heroïna Ambros. solum de instit. virg. cap. 7. Stabat ante Crucem Mater, & f. gientibus viris stabat intrepida, &c. Spectabat piis oculis filij vulnera, per quem sciebat omnibus futuram redemptionem. Stabat non degeneri Mater spectaculo, que non metueret peremptorem. Pendebat in Cruce filius: Mater se persecutoribus offerebat. Si hoc solum esset, vt ante Filium pr sterneceretur, laudandus pietatis affectus, quia suerstes filio esse nolebat: sin vero, vt cum filio moretur, cum eodem gestiebat resurgere; non ignara fuit mysterij, quòd genuisset resurrectorum. An non gloriosa spiritus Mater, quæ generosissimo filij agonizantis spectaculo, & coronandis non degener de fortitudine spectaculum exhibebat? An tam fortis spiritus, fortissimo Nati spiritui non respondebat? Quanto excellentior cælestis nostra Pherenice, quæ non spectatrix accedit, sed Agonistrix.

Maria iuxta Crucem agnoscitur. Ælian.

Ambros.

1239.

Baptista Luc. 1.

Ambros.

Et quidni Agonistrix ibi Maria, quæ etiam, instar filij, agonistas, & athletas videtur efformare? Inuitit Virgo cognatam Elisabeth, in cuius vtero statim exultat infans: & additur: Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus. Luc. 1. n. 56. Sed, cur manet? Quia, quæ ad primum ingressum gratiam puero, à filio imperatrat, vt iam cælestis athleta formaretur, diu illum palæstrico illo oleo corroborare, & fortiorem reddere, duxit congruum. Ambrosius eodem cap. 7. nunc citato: Ad vocem Maria exultauit infantulus, obsecrans, antequam genitus. Nec immeritò mansit integer corpore, quem in tribus mensibus oleo quodam sua presentia, & integritatis unguento, Domini Mater exercuit. Si quid nosti, statim tibi hoc oleum, & exercitium palæstram subolebit. Si tamen nescis, audi eundem Ambrosium apertiorum lib. 1. in Lucam, ad hunc locum: Si primo ingressu tantus profectus exiitit, vt ad salutationem Maria exultaret infans in vtero, repletur Spiritu Sancto Mater infans: quantum putamus vsu tanti temporis Sancta Maria addidisse presentiam? Vngebatur itaque, & tanquam bonus Athleta exercitatur in vtero Matris Propheta: amplissimo enim virtus eius certaminis parabatur. Et quid in Agonistricem nostra à culpa vnquam molle somniabis, quæ sacros agonistas armat spiritu? aut quomodo non spiritu magis, quam corpore Mater tanti filij, quæ spiritu intercedens id potest, quod ille executor spiritu perpetravit? De palæstra Dei cum Maria vide supra à num. 1179.

1240.

Guillelm. Maria quam excellens Christi Commartyr.

Claudo hanc stationem Mariæ iuxta Crucem verbis Guillelmi priori loco supra citati, qui sic concludit: Martyre su, hoc est, bonisnum, foris sanguine: sed Maria filij, hoc est, Dei, sanguine intus rubebat. Quasi parturitio illa spiritualis martyrij, qua natum edebat, diuinam quodammodo è sacro Sanguine excellentiam participaret: quasi martyrium illud sacræ parturitionis, diuini cruoris rubore purpurasceret. Sic Mariâ, vt dixerat, dignior Christi Commartyr, non solum quòd simul tem-

poris pateretur; sed magis, quod eodemmet Sanguine corruberet. Effundit Christus Sanguinem, qui Mariæ infunditur: ille foris, hæc intus cruentatur: vt pulchro iuxta, dolentique commercio, quemadmodum Mater emortuo Filij Corpori animam immittebat; sic Filius Sanguinem suum viuo Matris Spiritui immitteret. Et vnde sæuior parturientis Spiritus dolor; an, quod defuncti occupet dilecti Corpus; an, quod eiusdem Sanguine occupetur? Immenius vtrinque dolor, aut tactus, aut tincturæ, spiritum verè maternum nunciabat Mariæ: in qua dignior cordis, quam carnis maternitas fulgureret.

S. III.

Filij, de parentum infami noxa suspecti, infamati. Idem suo modo, à Maria fœdata Christo conueniret: qui propterea sedulus Matrem præserruauit.

1241.

Filij, de parentum culpa suspecti, infamati.

FFICACIVS iam, ex hac carnis, & spiritus Mariani propinquitate ad Christum, ad titulum anthologicum, efformo argumentum. Minus enim foret incommodi, si Christus non ita nobilis, ex ignobili vtrinque Matre nasceretur: maius est, quod nasceretur quodammodo infamis, & ob maternam culpam, apud fragilliores, & maledicos, de propria innocentia suspectus haberetur. Occilo Abele arguit Deus Cain dicens: Vbi est Abel frater tuus? Genes. 4. num. 9. Sed, quorsum ad reprehensionem hæc inquisitio? Quia sic reprehendit, vt arguat: sic arguit, vt concludat euidenter. Dilemma latet cornutum, & efficacissimum, cuius vim acutissimè exponit Ambrosius lib. 2. cap. 9. Soli eratis: quis enim potuit alter occidere? Si accusas parentes, parricidium probas: potuit fratrem occidere, qui non parcat parentibus. Itaque, aut sibi, aut parentibus, culpam erat Cain imputaturus, si de Abelis statu vellet respondere: sibi si imputaret, confecta res erat: si illis, euidenter inferebatur, qualis erga fratrem foret, qui talem erga parentes se gerebat: non enim poterat fratri non nocuisse manu, qui, quæ poterat, lingua parentibus nocebat: iam de necis fraternali infamia laborabat, qui parentes calumniis infamare præsumebat. Sed acutius ad rem nostram, quod subiungit Ambrosius: Potuit parricida esse, qui de parricidis se ortum probare desiderat. Quia, nimirum, quasi cum accepta natura, suspectam infamiam, & malitiæ indolem contraherat.

1242.

Certè non ita aptus saluandis fratribus suis Christus veniret, si Matrem fœdari culpa pateretur quæ Deus: procederet enim apud incios de scelere suspectus, qui sceleratam Matrem ostentabat: & qui Incarnationem suam, & ortum tan-

toperè desiderabat, si Matrem fœdatam eligeret, à qua oritur, iam etiam fœdam visus desiderare. Vix sanè humanæ linguæ cohiberentur maledicorum, quin Christum à peccatrice, peccatorem effutirent: maximè in re peccati originalis, quod è suo genere transfusionem in sobolem importat: quo enim Deus Cain, eodem hi Deum arguerent dilemmate propemodum. Christe, vbi est Mater tua? Si potens, à culpa parricidali non præserruasti, si illius bono maiori non consuluisti, zelo iam languidus consulendo deinde minori fratrum bono conuinceris. Si culpam detorqueas in Matrem, & sponte illo quali quali voluntario originis ruisse dicas; penè poteris parricida esse, qui te de parricidali Matre ortum probas, & productum à fœdato principio fateris. Huc venit historiola illa ex lib. 1. Apoph. Cum Agasili Lacedæmoniorum Regi diceret quidam, admirari sese, quod cum esset audius discendi, non adiungeret sibi Phitophanem Sophistam; regali prorsus indole respondit: Eorum volo esse discipulus, quorum sum & filius. Significans, non minus interesse, quos nactus sis parentes, quam quos asciscas præceptores. Quasi non plùs à præceptorum accepta doctrina, quam ab ingenita parentum indole, imbutus, & informatus quisque intelligatur.

Parentum mores in filium.

Apophth.

1243.

Id probatur.

Reg. 6.

Ambrosi.

1244.

Genes. 10.

De eodem.

Saltat David coram Arca, & de vili humanis oculis ministerio, gloriosissimum angelicis præbet spectaculum. Subsannat maritum pium vxor indeuota, Michol superbiens: & diuini obsequij gloriam vertit in opprobrium Davidis: sed punitur à Deo; & qui coniugio dedecus, de viri sui saltatione sancta pertimebat, coniugij decore spoliata, & fructibus, perpetua damnatur sterilitate: Igitur Michol, filia Saul, non est natus filius, vsque in diem mortis sue. 2. Regum 6. num. 23. Et cur hac maximè pœna? Quia cauebat Deus, ne humillimi Davidis filius, de infamia superbiæ notatus nasceretur. Et vix fieri poterat, ne quos illi vxor superbiens procrearet, infamiam, & superbiæ maternæ hæredes non susciperet. D. Ambros. lib. 1. ep. 36. Illa, qua saltationem huiusmodi reprehendit, sterilitatis damnata non dedit sobolem regiam, ne superbos crearet. Vide nunc, an humillimus Iesus satis decorè, de Matre in Adamo superbiens, materna infamatus nota nasceretur: an meritò ille, qui non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, à Matre exoriatur, quæ per sacrilegam rapinam in protoparentibus Diuinitatis honorem affectauerat. Effutiret Arrius, non degenerem Christo Diuinitatis rapinam, dum è Matre raptrice procreatur: dum semper de parentum nota, infames, & suspecti liberi deriuantur.

Integrum caput decimum Geneleos, in numerandis filiis, & nepotibus Noë, fufissimè expenditur: He sunt familia Noë, iuxta populos, & nationes suas. num. vltimo. Tunc statim cap. 10. infanum horum studium in turri immani ædificanda enarratur: quorum Deus stultitiam dolens pariter, & irridens, intuitus: Descendit, inquit Textus, vt videret ciuitatem, & turrim, quam ædificabant filij Adam. num. 5. Et cur non Noë filij nunc appellantur, qui toties paulò antè, sic solummodo insigniuntur? Quia, dum rebellant, plùs Adam rebellantem sapiunt, quam Noë iustum: nimirum, factò ipso rebelles, suspicionem, quam à protoparente contraxerant implentes, meritò

Expan.

meritò illi expressius deputantur. Lyranus ibi: Filij Adam, id est, imitatores eius: quia, sicut ille rebellauerat Deo in transgressione præcepti, sic isti in ædificatione turri. Infami generi infames responderunt: vnde horum comprobandæ malitiæ, malitia paterna per summam exprobrationem subrogatur. An ergo non daretur anfa illis, qui Christum Diuinitatis raptorem blasphemabant: si crederent à raptrice parente ortum duxisse? At Maria nihil actu peccans, vt fides docet; & originis à parente fœdatæ, vel etiam leuissimam à se reuouet suspicionem: vnde Christus nullo iure suspectus proueniret.

1245.

Genes. 19.

Vicia parentum, & infamiam suspicionem trahunt filij.

Alcuia.

1246.

Idem firmatur.

Genes. 9.

Lyran.

Sulphureo incendio turpiores Sodomitarum flammæ extincturus Dominus, pluit super Sodomam, & Gomorrhæam sulphur, & ignem à Domino de celo, & subuertit ciuitates has, & omnem circa regionem, vniuersis habitatores urbium, & cuncta terra virentia. Genes. 19. num. 24. Perierunt itaque simul infantes omnes, & lactentes illarum regionum. Ecqua culpa? Certè non sua: sed cum pessimorum parentum vindicta, ad horrentiam, & exprobrationem culpæ, etiam miselli pueri inuoluuntur. At, cur saltem non pauci referantur, qui iam superna pœna, & paterno supplicio edocti, sanctiorem postea conderent Rempublicam? Quia, cum filij signa sint parentum viuacissima, noluit Deus, vt turpissimæ originis signum aliquod remaneret, in quo paterna infamia, & abominabilis culpa cerneretur. Alcuinus ibi quæst. 182. Si iudicium Dei iustum est, quare infantes in Sodomis cum parentibus cremati sunt? Vt nimis impium facinus Sodomitarum possit adueris, peccatum eorum peruenit usque ad necem filiorum: ne de origine illorum, aliquod signum remaneret. Semper in illo signo, significati culpa exprimeretur: & deriuata infamia perennaret. Imò, puto, illatum est his paruulis de pœna beneficium, qua apud alias nationes infamiam obiiiciendam sibi, & præsumendæ turpitudinis titulos euitarunt. An igitur deceter Christus Matrem fœdatam significet, ipse iudicaueris: certè in hoc expressissimum Matris signum, significatæ infamia deriuaretur: & ab huius origine fœdata, filialis origo, infamiam quidem notam participaret.

Recurro adhuc ad Cham, & Chanaan, de quibus iam supra habui sermonem fuse. Enarraturus Moyses Cham impudentiam, in detegendo fratribus patre, impudenter ex incuria detecto, sic inceptit: Quod cum videret Cham, pater Chanaan, verenda, scilicet, patris esse nudat. &c. Genes. 9. n. 22. Et quorsum hic filij mentio? Quia si iam tunc debebat puer, vt quibusdam placet, ipse effrons effronti patri nuditatem auitam nunciavit. Si nondum natus erat, vt putant alij, iam de accipienda origine suspectus, & à patre futurus infamis, & malignus putabatur: vnde, cum parentis malignitas narratur, meritò ad infamiam venit pariter filius computandus. Lyranus ibi: Hic nominatur Chanaan: quia, secundum aliquos, ipse primo vidit, & patri suo Cham indicauit. Secundum aliquos, quoniam hic agitur de malitia ipsius Cham, qui irreuerenter se habuit ad patrem: & ideo sic hic mentio de filio eius Chanaan, qui secutus est malos mores patris. Vtunque sit, puer patrizans, ad in-

famiam abominabilis gesti illius, patri copulatur: vt, cum in art. 1. multis videris, Christum matrizantem, nihil in Matre fœdum suspicaris, quo Filius videretur infamari. Huc faciunt verba Saluiani lib. 1. ad Eccl. Cathol. post alia: Et hinc est, quod penè omnes parentibus suis filij, non magis in patrimoniis, quam in visis succedunt: nec magis facultates paternas sumunt, quam prauitates: ac sic transeuntes semper in mores patrum, ante eorum incipiunt nequitiam, quam substantiam possidere. Et est ratio, cur hoc fiat: bona enim parentum, non nisi mortuis eis possident: viuentibus adhuc, & valentibus mores. Sed de hoc supra multa. Redeo.

Saluian.

1247.

Cant. 5.

In Sponsa agnoscitur Sponsus.

Gillibert.

1248.

Pulcher Christum à pulchra Matre.

Chryso.

Quærebant sodales ab Sponsa, vt Sponsi requirendi dotes perpulchras sibi enunciaret: Qualis est dilectus tuus, ex a lecto, o pulcherrima mulierum? Cant. 5. n. 9. Quærebant, scilicet, dotes, quibus illectæ, dilectum eius quærenter simul diligendum, vt citandus Gillibertus latè profequitur. Sed, quid, si illis inuentus, non ita videretur speciosus? quid, si ille non ita foret de pulchritudine amabilis? Certè non id timebant: in Sponsæ pulchritudine, quam pulcherrimam mulierum agnoscebant, & vocabant; pignus iam habent certissimum, fore Sponsum pulcherrimum virorum. Multa Gillib. Serm. 47. concludens ita: Affectuosè quærit, quid sit in Sponsa pulchritudo, de quo non possunt non præuenire, quin admirabiliter pulcher sit: & Sponsa pulchritudinem, in argumentum desumunt pulcherrimi Sponsi. Quasi non posset iuuenis pulcherrimus non esse, quem pulcherrima puella deperibat. Sic totus in Sponsa Sponsus apparebat, vt ab illius pulchritudine necessarius ille pulcher præsumatur: suspectus proinde fœditatis futurus, si quid in illa fœdum cerneretur.

Et quantò id clarius ex Sponsa Matre simul deprehendetur? Nullus Matrem Sponsam fœdet, ne inde Sponsus Filius fœditatis alicuius ingerat suspicionem: dicatur tota pulchra Maria, vt inde Christus manifestius pulcherrimus intelligatur. Optimè Chrysippus Orat. sæpè citata ad Mariam: Tecum est vniuersus latitiae thesaurus: totius latitiae, & gratia Rex, cum ancilla: cum speciosa inter mulieres, speciosus forma præ filiis hominum: cum puella impolluta, is, qui sanctificat omnia. Quasi minus deceter posset Filius speciositate omnes homines superare, nisi à Matre, proportionè congrua ad illum, omnes superante mulieres oriretur: nec omnium Sanctificator à polluta radice originem posset trahere, quin quodammodo ad infamiam pollutus videretur. Præsumitur itaque in Matre Sponsa, Sponsus Filius: quæ dum pulcherrima mulierum cognoscitur, hunc virorum speciosissimum repræsenterat. Si matrem ergo ab origine polluas, iam nescio quid in filio pollutum poteras suspicari.

Ad Mariam, tanquam Amicam, tanquam Sponsam, Cantico 4. Christus loquitur: & post alia sic habet n. 3. Sicut vitta coctinea, labia tua: & eloquium tuum dulce. Custodiam apponebat ori suo Maria, & ostium circumstantiæ labijs suis, dum quasi strictè vitæ colligante labia continebat, ne verbum aliquod inde, nisi tenore debito dulcissimum prodiret. Sed quid

1249.

Cant. 4. Maria verba cur granissima.

tantum mysterij in verbis Marianis, vt tam caute sigillata commendentur? Pulcherrimè ibi Guillelmus, ad hominem conuincendus: Parum est, si ascam, in ore eius non esse inuentum mendacium, cum ab ore eius, nec verbum quicquam sonnerit orisum. Nec enim vel leuiter Verbi Mater, verbo poterat offendere. Vir pollutis labiis ego sum, ait Isaias: & subdit causam: In medio populi polluta labia habentis ego habeo. Eximium, & singulare fuit Maria, in medio talis populi habitare, & labia prorsus impolluta seruare. Habitans inter peccatores, tam perfectam ori suo posuit custodiam, vt nec leuiter delinqueret in lingua sua. Ac si in quouis accidentario, sed minùs composito Matris verbo, substantiale Verbum macularetur: minùsque decenter Filius Verbum vita nobis veniret, nisi vitta ligante quoduis maternum verbulum stringeretur. Penderet, o vtinam! Guillelmus, penderet D. Thomas, (qui, vt par est, hanc fidei doctrinam propugnat in hoc art.) quantò fœdius, & Matri & Filio; originis vitium, quam sermonis otium assignatur. Tè ipsum tector, Christe optime, tu vt Verbum Patris, sic eiudem splendor, & candor æternæ lucis: tu substantiale Verbum immensi ponderis, vel leuissimo Matris verbo infamareris: & tamen, æternæ lucis candor, horribilibus originis sceleratæ tenebris in Matre amandatus, nihil inde infamiæ, diceris participare. Recude, Magister optime, doctrinam tuam: obtrude nobis maius malum, indecentiorem noxam esse, otiosum verbum, originali culpa: huic cælum iam refera, reclude illi: huic gratiam admixtam patere, illi implacabile odium destinato. Id ni feceris, (nec tamen facies,) ingenuè fatere, te potiùs à materna originis culpa, quam à verbo eius leuiori fuisse, suspectum, & pollutum. At, qui minoris causæ dedecus timuisti, certè maioris infamiam auerruncasti: & qui leuiora symptomata, à fortiori pestem, præueniente remedio, illuminasti.

S. IV.

Parentes, & filij inuicem supponunt: vnde vel honor, vel infamia utrisque communis.

1250.

D. H. V. C. ex illa Carnis, & Spiritus coniunctione inter Christum, & Mariam, neruosis ad rem nostram deduco argumentam: cum enim nulla vnquam genstam barbara, nulla vsquam fuerit: lex ita incondita, apud quam vtplurimum parentes, & filij inuicem non supponant, honore, aut infamia mutuo communicata; quantò id clariùs in Christo, & Maria, qui, præter intimam carnis coniunctionem, imò identitatem; etiam prædicto Spiritus vinculo copulabantur? Cogita immensos honores Christi, diuinam maiestatem; & totum hoc

Guillelm.

Christus, & Maria ad decus, aut infamiam inuicem supponunt.

pondus, quantum res patitur, transfer in Mariam: & vide, todes, an cui hoc parabatur, congrue originalis fœditas comparetur. Cogita fœdata originis illuuiem, infamiam, opprobrium; & totam hanc labem, quoad dedecus, transfer in Christum; idque ex mente D. Thomæ, qui honorem, vel infamiam Matris, in Christum meritò voluit refundendam; & vide sis, an illi, qui Deus est, hoc dedecus decenter imputetur: an summa innocentia, nocentis Matris infamia iuste laborauerit. Agedum, rem ad Scripturæ calculos, ad Doctorum suffragia deducamus.

Vbi Iacob cum filiis omnibus fruiturus Iosephi sui felicitate intrauit Ægyptum, detentus est a Iosepho, ne primus Pharaonem, sed præmissis aliquot filiis, alloqueretur. Genes. 47. num. 2. Hos ergo postquam comiter, & benignè exceptos nouit Ioseph, tunc deinde patrem introduxit: idè ibi: Post hæc introduxi Ioseph patrem suum ad Regem: & statuit coram eo. num. 7. Et quorsum id cautela? Respondet optimè hic Lyranus: Consequenter describitur receptio Iacob in propria persona: quia, postquam Ioseph expertus fuerat, quòd Rex fratres suos gratis receperat, certificatus est de bona receptione patris sui. lam itaque Iacob in personis filiorum fuerat exceptus, nec poterat in se hilariter non admitti, qui hilariter in filiis admittebatur. Fit ergo in adolescentibus natus periculum, vt seniori parenti securitas procuretur: quæ in filiis præmunita, eo ipso ad patrem stabiliebatur, cum quibus vnus, & idem reputatur. Atqui, inquis, si filij in ingressu periclitarentur, nonne pater in illis periclitaretur: licèt postea, in propria persona ingressum periculosum euitaret? Fateor: idque etiam ad rem meam: prudentiæ tamen fuit, & pietatis, vt periculo exponerentur filij, & parens charus honori seruarietur. Quantò magis pius Christus? Bene Ernaldus loco sæpè citato apud Godefr. de Virgine iuxta Crucem: Præsens erat & Ioannes, cui dicitur: Ecce Mater tua. Non est passus Christus, vt Iudæa rabies, in Sanctuarium suum, profanam mitteret manum: vel aliqua infestatione violaretur templum illud Spiritus Sancti. Postus est fidelis aditus ad tanti thesauri custodiam. Satis putauit Christus, si Mater in illo, vt vidisti supra, patere: de cætero se dolori exposuit, Matrem honori referuauit, licèt cum illa idem esset, sicut Iacob cum filiis copulabatur. Vbi obiter nota, Filium Dei, qui violenti, & violantis populi sacrilegè obcæcati iniurias tot passus est, noluisse, vt Sanctissima Mater, vel leuem impiæ manus sentiret pulsationem: non, quòd esset Filio dignior; sed, quoniam sic illam dignatus est facere amoris Martyrem, (quo solùm genere, spiritus pati possunt,) vt carnis tormento ad meritum non indigeret: quò innueretur, sic purissimum illum Spiritum, Verbum, scilicet, Dei, carnem cruciandam à Maria accepisse; vt eidem carnem, quasi sub spiritus conditione, non requirentem martyrij cruciatu ad cumulom coronæ, dare videretur. Estque satis decora causa, cur Maria illustrior spiritu Martyr, corporis martyrio Filium non sequeretur. Frustrà ergo præsumas, traditam fuisse ignominiosissimo Dæmonis ludibrio per culpam, quæ minùs indecoro ludibrio Iudæorum, ad pœnam, vt potè non necessaria sit, præseruatur. Pergo.

1251.

Genes. 47.

Honor filiorum in parente redundat.

Lyran.

Matri honori Christi sollicitum.

Ernald.

Martyrium Maria gloriosum.

1252.

Genes. 33.

Parentum patria filijs communis habetur. Lyran.

1253.

Genes. 46. Parentum gesta filijs tribuntur.

Lyran.

1254.

Septuag. Lyran. Etiam nondum natus, imò nec conceptus.

Numeraturus facer Textus prædictos Iacob filios, sic habet: Erans autem filij Iacob duodecim filij Lia, primogenitus Ruben, &c. Filij Rachel, Ioseph, & Benjamin. cap. 33. num. 22. Et post longum catalogum sic concludit: Hi sunt filij Iacob, qui nati sunt ei in Mesopotamia Syria. num. 26. Sed, quis non videat, primo aspectu id videri falsum: cum Benjamin apud Ephratam natum esse, fide sanctum sit, ibidem num. 15. Dices, & meritò, non esse contra veritatem vniuersalis propositionis, si è pluribus vnus Benjamin excipiat: dixeris ergo pariter, non esse contra fidem Paulini asserti, si ab omnibus, & illis innumeris, vna Maria excepta non comprehendatur. Aptior tamen ad rem præsentem, soluit ibi nodum Lyranus: Istud videtur falsum: quia ibi nominatur Benjamin, qui non fuerat ibi natus, vt patet ex prædictis. Dicendum, quòd, licèt non fuerit ibi natus; tamen principium natiuitatis sue inde fuit: quia mater eius inde fuit oriunda, & patri eius in matrimonio pacta. Quasi sic Benjamin Racheli matri suæ vniretur, vt sit idem in Syria natam fuisse matrem, quam ibidemmet filium vidisse lucem. Caueat igitur pius animus, ne Mariam in tenebris conceptam, & à tetra peccati Ægypto dixerit oriundam: ne Christum principio suo intimiorem, eidem Ægyptiæ patriæ obtrudere videaris.

Sed iterum Scriptura totam consanguineam Iacobi familiam, quæ Ægypto inuecta est, longissimè commemorans, sic recapitulat: Omnes anima domus Iacob, quæ ingressæ sunt in Ægyptum, fuere septuaginta. cap. 46. num. 27. Sed tu, mi Lector, para numerarios calculos, digitos supputatorios: & quantumuis vngues demordeas, nunquam, nunquam septuagenarium numerum adimplebis, nisi aliis, duos Iosephi filios adiungas: crede mihi, imò & doctioribus sacris Arithmeticis. Sed qui, inquis, cum filij isti Ioseph, Manasses, scilicet, & Ephraim, in Ægyptum non ingrederentur: quoniam in eadem Ægypto nati fuere? Respondet Lyranus: Ingressus ipse Ioseph fuit ante ingressum patris: & similiter ingressus filiorum Ioseph, qui dicuntur hic ingressi ratione patris sui, & sic quodammodo in eo ingressi sunt. Satis erat, si pater ingrederetur, vt filij nati potiùs ibi in Ægypto, quam aliunde ingressi, Ægyptum ingredienti intelligantur quodammodo. Satis erat, si Maria corruptam, & tenebricosam fœdata originis terram ingrederetur; vt filius eius in ipsa, suo modo terram istam indecenter ingredi videretur.

Difficilior adhuc Septuaginta Interpretum supputatio, qui legunt: Anima septuaginta quinque. Sed, vt bene notat idem Lyranus ex Hieronymo, Hi cum prædictis numerauerunt quinque filios filiorum Ioseph; qui tamen nondum erant nati. Iam filij nondum nati, imò multò antequàm fuerint concepti, sic iidem cum parentibus suis intelliguntur, vt in eisdem parentibus supputentur. Videant nunc, qui ferè omnes decentias, aut indecentias Verbi à Matre, desumendas volunt, postquam ab illa, aut conceptum est, aut editum; an satis ad tenorem Scripturarum, Matris, & Filij coniunctionem, & penè identitatem scrupulosus de Concept. B. M. V.

tentur. Certè Christus nondum editus, nondum conceptus, iam in parente intimiori computaretur, quando alij filij, similiter in parentibus computantur. Sed, qui facillè intelligunt, quomodo Maria oritura post tot annorum chiliadas, iam in Adamo ad maculam olim vniretur; vix capiunt, quomodo Christus penè post tredecim annos nasciturus Matri conceptæ, ad decus, aut infamiam copuletur. Equidem pactum morale, quo Adamo vnimur, naturæ congenitum vinculum supponebat. Sed attende.

1255.

Dubitabis fortassè, cur vni Iosepho inter omnes fratres id honoris tribuatur, vt in illo solummodo nondum genita posteritas non solum intelligatur; sed etiam expressius numeretur? Et respondet iterum grauius Lyranus: Hoc factum est per anticipationem, propter honorem Ioseph, propter quem alij fuerunt recepti honorificè in Ægypto. Anticipatur honor filios computandi, illi vni, cuius intercessione cæteri honores obtinuerunt. Negemus cæteri fratres, diuinæ nostri Sorori, hunc honorem computandi sibi filium per anticipationem; si negauerimus plus eius intercessionem nobis ad gratiæ, & gloriæ ingressum contulisse, quam ad ingressum Ægypti honorificum, fratribus suis contulit Ioseph: quasi gratior iste apud Pharaonem, quam Maria apud Deum intelligatur. Tandem nota, ad quod Genes. 48. num. 15. vbi dicitur: Benedixitque Iacob filijs Ioseph. ex Hebræo legi apud Vatab. Et sancta imprecatus est ipsi Iosepho. Quia, cum parens, & filij inuicem supponerent; honor, & benedictio communis præsumebatur: perindeque erat, seu filijs, seu parenti fausta precari. Longè hoc verius in re nostra: vnde D. Hieronymus, siue Sophronius Orat. sæpè adduct. de Assumpt. ita: Nulli enim dubium, quòd totum ad gloriæ laudis eius pertineat, quiddam dignè Genitricis suæ impensum, atque solenniter attributum. Deinde post multa, iterum sic subiungit: Nec mirum, quia honor maternus, eius est, qui natus est ex ea. Matrem igitur infama, & per consequens Filium infamabis: constringe illam culpæ reatu, neque Filium à reatu dedecoris liberabis.

Christus nondum conceptus in Matre cur supputandus? Lyran.

Genes. 48.

1256.

Est quidem hoc ita planum, vt etiam inter illos, qui non tam sanguine, quam iure alio spiritualiori, prædictos consanguinitatis titulos mutuantur, eadem identitatis, & communicati honoris ratio conspiciatur. Rogabat Eliseus Eliam ascensurum, vt spiritum sibi duplicem relinqueret, 4. Reg. 2. num. 9. Difficile postulatum: cui tamen Elias annuit num. 10. dummodo raptus tempore illi adstet. Sed, quid in illa assistentia magnum reperitur, vt maximum beneficium impetraret? Certè vsque tunc Eliseus Eliam Dominum appellarat: at verò id temporis iam audis exclamantem: Pater mi, pater mi, curruis Israël, & auriga eius. num. 12. vbi attentè Galfridus: Liqueat, quia iam suus ille dominus in patrem tollitur: liqueat, quòd ex sermo in filium adoptatur. Meritò ergo iam spiritus, & decore Elizæ redundat in Eliseum: quia, tanquam à patre in filium suo iure deriuabatur. Tota ergo difficultas est, quomodo DD 3 Elias

Parentes, & spirituales filij inuicem etiam supponunt. 4. Reg. 2.

Galfrid.

Elias spiritum duplicem filio reliqueret; qui tantummodo simplicem possidebat; quis enim plus dependere potest, quam quod retinet: Certè non plus dependit: sed idemmet spiritus, qui Eliam informarat, iam denuò informans. Eliseum, in duobus iam duplex videbatur. At, quomodo poterat vna, & eadem spiritalis iurisdictione, & dignitas, duos informare? Quia ex illis duobus iam vnus coaluerat, in diuersis tamen locis constitutus. Eleganter D. Chrysofom. homil. 2. ad pop. Antioch. *Et erat duplex Elias ille: & erat sursum Elias, & deorsum Elias.* Sic enim, dum filius sit; Eliseus vnus cum patre redditur, vt iam alter Elias videatur.

Chrysof.

1257.

Idem probatur.

Euseb. Gall.

Nec tamen minori elegantia Eusebius Gallicanus in homil. de laudibus D. Maximi, ponderans hunc Beato Honorato successisse, sic scribit: *Dignus, cui primus ille fundator gubernacula Livinensis nauis post se moderanda committeret. Dignus, cui, tanquam Elias ad superna migraturus, Eliseo Discipulo pallium pietatis, & gratia, & præclara meritorum indumenta traderet: & in se augendus, & in filio multiplicandus.* In se augetur, dum filio spiritum communicat: quia iam idem cum filio, huius augmento crescere videbatur: interim in filio multiplicatur, quia iam duplex Elias, in se sursum, & deorsum in filio perennabat: participatione duplex, honore indiuisus: idem & alius, ipsissimus, & diuersus: inuicem quippe, & incremento filij augetur pater, & Patris duplicatione filius adunatur. Eandem sententiam circa naturales patres, clariùs explicat idem Eusebius homil. 4. de Epiphania: *Duplex vobis commodum erit, cum salus ad filios vestros de vestra salute transferretur: & cum per vos ad illos pervenerit, ex illis ad vos multiplicet reueretur: hoc enim donum dando non consumitur, & magis, dum transfertur, acquiritur: & miro modo, & transmittitur, & retinetur: siquidem salubri, incundoque commercio, accipientis lucrum, & tradentis augmentum est.* Quasi non solum honor, sed etiam ipsa animæ salus filiis per doctrinam communicata, in ipsos parentes recurrat: & ex illis in hos quasi eadem, sed multiplex reuertatur. Pone ergo, Mariam, siue carne, siue, prædicto supra modo, Spiritu Christi Matrem: & ab illa in Filium derivatos honores; & excellentes alios à Filio in illam recurrentes adnotabis: neque vtrinque notam aliquam infamiae admixtam audebis cogitare.

1258.

Spirituales Patres à filio decorantur.

Adhuc tamen in re Eliæ omnibus elegantior D. Ambros. Serm. mihi 87. *O hereditas pretiosa! in qua plus heredi relinquitur, quam habetur: plus consequitur, qui accipit, quam possidet, qui largitur. Pretiosa planè hereditas, qua, dum à Patre transfertur ad filium, meritorum quodam sænore duplicatur. Igitur Elias, cum simplicem sanctitatis ipse habuerit spiritum, Eliseo duplicem dereliquit. Mirum ergo in modum plus Elias gratia dimisit in terris, quam secum portavit ad cælos: & licet ipse ad altiora totus transfertur corpore, apud filium tamen, maiori manet sanctitate.* En tibi non solum honor, & prærogatiua patris transfertur in filium; sed etiam nouo incremento cumulata: en Elias, dum plus dedit, quam habuit, sic iam decedit, vt ipse in filio dignior, atque sanctior perseveret. Hoc quidem longè in re nostra cernitur excellentiùs. Honor Matris Filium afficit; sed in Christo virefcit cumulatior. Plus vifa dare Ma-

ria, quam habuerat, cum creaturæ honorem, sibi congruum, iam Creatori transfudit congruentem: & quæ absolute finitum possidebat, iam Deo infinitandum communicavit: sic in se finita, & sancta, sanctior, & quodammodo infinita in Filio perseverat. An verò cum hac tanta intimæ communicationis dignitate, rectè originalis scditas copuletur, laxiori aliorum palato relinquo deglutendum, robustiori stomacho decoquendum.

Venit huc aptum illud Genes. 21. num. 9. *Cumque vidisset Sara filium Agar Ægyptiæ ludentem cum Isaac filio suo, dixit ad Abraham: Eiusce ancillam hanc, & filium eius.* Ludus iste, pestis erat: ad idololatriam enim Ismaël fratrem pupulum prouocabat. Sed, quænam matris culpa, vt pariter cum reo filio, innocens abigatur? Pende mihi, suppresso Ismaëlis nomine, non temere vocari filium Agar Ægyptiæ: quasi cum sanguine mores contraheret, & Ægyptiam indolem redoleret. Iam ergo infamis à matre, perfido se ludo proteruum declaravit. Eiiciatur ergo mater cum illo: quia, si minus culpam, at indolem culpæ pronam, & infamiam generis communicavit. Non longè ab his Lyranus, qui ad huc locum ita: *Quia non poterat filius conuenienter emitti sine matre.* Certè, non quòd (vt supra dixi) tenellus esset, & nutriendus, cum iam ex meliori computu annum penè ageret vigesimum: sed, quia fata filij matrem attingebant, sicut infamia matris filium decoloravit: & dum pro vna, & eadem persona reputantur; alter alterius aut decore, aut infamia insignitur.

1259. Genes. 21.

Fata matris filium notant.

Lyran.

Qui ergo Christum decoramus, Matrem inuicem decoremus, necesse est: nihil enim Christo dabimus, quod inuicem Mariam non pertingat. Si Ægyptiam conditionem Matri assignaueris, iam Filium indidem suo modo sugillabis. Hinc meritissimò apud veteres, (dum filium, & parentem pro eodem reputant,) corona parta à filio, fidei regressu parenti imponebatur: & cum summus esset honor, si delati ad sepulcrum coronarentur; honor iste & patri, & filio communis habebatur. Cicero 2. de leg. *Ill. iam significatio est laudis, ornamenta ad meritos pertinere: e: quod coronam virtute partam, & ei, qui peperisset, & eius parenti, sine fraude esse lex impostam iubet.* Sic inuicem commeant coronæ Christi Matrem coronaturæ, & Matris stemmata filium computura: sic inuicem infamia, si quæ foret, inuicem commearet: cum nulla mater cum filio tam sit idem, quam Maria cum Christo: nec ita Agar Ægyptiæ Ismaëlem inficere videretur; vt Maria peccatrix Christi decori officere præsumenda.

1260.

Filij coronam ad patrem regressa.

Cicero.

Benè D. Ambrosius lib. de Isaac, cap. 1. sanctissimi huius Patriarchæ virtutes enarraturus, à patre eius Abraham putauit inchoandum, & matre: *In patre nobis Sancti Isaac vel origo satis expressa est, vel gratia: cum ad omnem redundat gloriam, quod tanto, & tam inimitabili viro natus, Abraham patri primum fuit. Neque verò istud mirabile, cum in eo Dominica generationis, & passionis figura præcesserit: siquidem & sterilis anus ex promissione Dei peperit eum: vt crederemus, quòd potens est Deus facere, vt possit & Virgo generare: & oblati vnice ad immolandum, qui & Patri non periret, & impleveret sacrificium.* Vbi deinde fusè, quam multiplex figura Christi foret Isaac examinat, & ostendit exactissimus.

1261.

Honor filium à parentibus.

Ambros.

exactissimus. Cuius tantæ rei basim ponit, redundantiâ celebris gloriæ, quòd à tanto viro nasceretur. Nec mirandum esse vult, quòd à tam mirabili Patriarcha oriatur: cum à Sara ortus, in typum per omnia vitæ munia, Christi à Virgine nascitur ederetur. Consideres, quæio, quæ Parens figurato pararetur, cum typo figuratiuo tales apparentur parentes. Patriarcharum maximus Abraham, à quo in Isaac typicum gloria redundauit originis: creaturarum omnium maxima Maria, à qua in Isaac verum, id est, rerum omnium Creatorem, originis gloria, id est, sanctæ Carnis pura participatio redundauit: nec enim ex opinione D. Thomæ minus gloriose oritur Christus à Matre sancta, quam à parentibus sanctis Isaac. Si ergo Creatori in quouis genere suprema gloria, honor summus debetur: planè gloria illa, quam à sanctitate originantis Matris accipit, suprema crit: honor ille, quem à Matris generantis decore participat, summus crit in suo genere. Viderit iam Lector, quantum hebes, an talis Mater originans, atque generans, gloriam maiorem impertiretur Filio, si ab origine sua sanctissima, & innocens, an verò si scdada proueniret. Viderit, an Creator creatus, vt sic dixerim, reuerà genitus, summum honorem à generante caperet aliquando probrosa: quæ innocens absque dubio maiorem communicaret.

1262.

Genes. 28. Deum amore in suis hereditariis.

Veniamus ad Abraham nepotem, Isaac filium, scilicet, Jacob, de quo iam supra. Dormiebat iste corde vigilante: & ecce scala è cælo, ecce Deus loquens: *Ego sum Dominus Deus Abraham Patris tui, & Deus Isaac: terram, in qua dormis, tibi dabo, & semini tuo.* Genes. 28. num. 13. Dum promittit illi terram, satis videbatur, si se (vt certissimum, & infallibilem sponsozem exhiberet,) Deum testaretur: cum addito, Deum Abraham, & Isaac se nuncupauit: vt dum iam se ab illis possessum amoris iure profitteretur, etiam se Iacobo possidendum reprobaret: sic enim idem cum parentibus putabatur: vt, quidquid illis fuit decorum, eidem suo iure communicaretur, inter cætera bona promissæ terræ, optimum etiam Deum hereditaturo. Oleaster ibi: *Disce, Deum velle homines iure hereditario inter alia paterna bona, ipsum in hereditatem habere: idè dicit: Ego Deus Abraham, & Isaac: unde etiam tuus esse debeo.* Audisti vnquam debitum gratiosius, aut obligationem liberaliorem? Nimirum, non poterat paternus decor, in filium non demerentem, non redundare. At, si tanta possessio seruis in filios transfundenda communicatur; Domina illa, quam Dominus in initio viarum suarum possedit; quomodo non decore omnes possibiles, in ipsum Dominum Filium suo modo transfundendos possideret? Quomodo in origine sua gratis spoliata, peccato infelix, filium infamandum dedecoraret?

Oleaster.

1263.

Cicero

Christus à Matre infelici, infelix.

Clauo hanc paginam ratione Ciceronis (fauent enim aperta veritati, etiam Ethnicis) lib. 1. de nat. Deor. vbi de Dei conditione: *Pythagoras, qui censuit, animum esse per naturam rerum omnium intentum, & commeantem, ex quo nostri animi capiuntur: non vidit distractione omnium animorum discerpi, & dilacerari Deum: & cum miser animi essent, quod plerisque consingeret: tum Dei partem esse miseram, quod fieri non potest.* Quasi animalorum à se effusorum miseria, Deus (idem, scilicet, cum illis) necessariò contabesceret; & si

aliunde in se ipso beatissimus haberetur, iam tamen illa parte infelix foret existimandus. Quales ergo essent partiales isti animuli, si totus ille grandis animus, id est, Deus, vnde fluebant, miser esset: Equidem miserrimi. Si enim effectuum miseria causam infelicitat, & infamat; quântò efficacius ab infami causa, & fonte misero, infames etiam spiritus dimanarent? Sicut ergo in hoc ethnico, sed formalissimo syllogismo tota vis ponitur in eo, quòd animi nostri ex ipso immenso animo, siue Deo componantur, vt ex illorum miseria iste funestetur: sic longè efficacius in nostra ratione, cum Christi Caro pars quædam sit carnis Marianæ, infamabitur, si hæc de culpa aliquando contracta, infamis, & minus decens denotatur; cum, vt dixi, plus officiat, & inficiat causa effectum, fons fluuium; quam è contra. Sed quàm aliter res eueniret, vidit Ambros. de instit. virg. cap. 17. *Ipse unigenitus Filius tuus venturus in terras suscipere, quod amissum est, puriorem Carnis suæ generationem reperire non potuit, quam vt habitatione, caelestis à Matre Virginis dedicaret.* Tota quodammodo caelestis dicitur Maria, ne quid terrena fordis contraxisset intelligatur: & Deus, qui tantoperè curauit, vt generatio Carnis suæ, non scdada copulâ, sed virgineo influxu prodiret; à fortiori curaret, vt Caro generationis suæ foret purissima: cum indecentior ab accepta carne polluta, quam à modo accipiendi minus puro, apparere; quippe generatio desit; at Caro semper in Christo perseverat.

S. V.

Quàm sedulo boni filij decorandis parentibus impendantur.

DES T iam examinanda ratio, omnium, quæ hac de re atterri possunt, efficacissima, cur originis maternæ infamia, & dedecus in Christum deriuaretur; curque ille, qui dedecora tot, tanta opprobria passus ab hominibus, tantoperè hoc dedecus respuit sustinere. Pende mihi, diuina lege, ipsisque naturæ principiis cuius filio mandatum, atque ingenitum, vt parentes impensissimè colant, & honorent; omnia illis auertant damna, omnia sollicitent commoda diligenter. Hoc iustum, debitum, sanctum non negabis: vnde & Christo perfectissime tribuendum fateberis necessariò. Si ergo Matri non acceleraret gratiam, si culpam non anteuertet, iam minus pius Filius videretur. Cur ergo hanc notam non effugeret, vnde non solum dedecus combibeat; sed etiam prouidentia, amorque suo, maculam quandam inurere videbatur: Nec respondeas saluâ Redemptoris conditione, id fieri non potuisse: hoc enim falsissimum esse, plusquam sexcentis paginis supra monstravi, vbi de redemptione præseruatiua.

1264.

Christus cui tantoperè Matris honorem curaret.

Dices, totam rationem vmbrailem inde corruere, quia Christus nondum Filius, cum Maria conciperetur: vnde nec debitam prouidentiam, nec amorem sollicitum illi denegauit: meritò arguendus.

1265.

Idem ostenditur.

guendus, si postquam ab illa formatus, eiusdem rebus non totus inuigilaret. Sed tu, mi homo, hac responsione, qua Thomisticam sententiam putas propugnare; ipsius D. Thomæ in hoc art. & totius Ecclesiæ sententiam, verissimumque fidei dogma oppugnas temerarius. Si Verbum solum post Incarnationem, Mariæ, tanquam Matris, res curauit: frustra ex dignitate Matris concludit Thomas, docet fides, etiam ante Incarnationem, à leuissima culpa præseruatum. Si ergo hoc ad prouidentiam, & amorem optimi futuri Filij pertinuit, cur non & illud tam magis necessarium? Si Maria verè Theotocos poterat postea dolens Filio obiicere, quòd cum esset Deus & potens, illam à venialibus non præseruaret: quòd iustius doleret, & obiiceret, quòd illam à scdissima origine non eriperet? Si claudicantem fateretur Christus prouidentiam suam, si ante Incarnationem futuræ Matri quamplurima priuilegia non irrogaret; cur non claudicantem agnoscat, si à maiori malo illam non eripuit? Næ, qui ita obiicis, diuinum Filium, filiorum aliorum metiris conditione, qui nulla sui parte prius sunt, quam filij sint. Certè non poteris non ingratum, & indeuotum illum existimare filium, qui si valenti sui parte parentes (per casum datum) præcederet; iam tunc futuros parentes non honoraret: non poteris non meritò dolentes postea parentes de filij incuria in questum erupturos reputare. Ita ergo, ista est nota, quam Christus in casu nostro euitauit: hinc honorem suum meritò putaret violatum, ni futuræ Matris honorem inuolabilem custodiret. Videamus ergo iam fuscè, quam solcant boni filij parentes honorare: deinde pari tenore videbimus, quantum in decoranda Matre se Christus exhibuerit: & vtrique ad rem nostram formabimus argumenta.

In primis ad præceptum illud diuinum recurramus: *Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut sis longæuus super terram.* Exod. 20. num. 1. 2. Quod repetens Apostolus sic habet: *Honora patrem tuum, & matrem tuam, (quod est mandatum primum in promissione), ut bene sit tibi, & sis longæuus super terram.* Ephes. 6. num. 2. At, quomodo præceptum primum appellatur, quod in ordine Decalogi ponitur quarto loco? Cautè dixit Apostolus primum esse, sed in benedictione: ut pote cui prius omnium subiungitur benedictio, præmium promittitur. D. Eucherus apud Cerd. Aduers. cap. 115. *Quomodo Apostolus dixit, quòd est mandatum primum: cum in mandatis quarto sit ordine? Subiungit, in promissione. In qua promissione? Ut bene sit tibi, & sis longæuus super terram. Igitur in mandatis hoc est primum mandatum, quòd habeat, quam supra diximus, benedictionem.* Attentissimè enim considerandum voluit Paulus, quanti Deus fecisset hoc mandatum: qui, cum priora tria ad se pertinentia vacua relinqueret; hoc noua promissione cumulauit: ut ad eius implementum etiam durus alliceret, & rebelles suauiter compelleret: quasi illorum potius, quam huius violatori pœnam dissimulaturus.

At prædictum locum Exodi sic vertit ex Hebræo Oleaster: *Honora patrem tuum, & matrem: ut prolongent dies tuos.* ut necessariò, aut inuiti, aut inuitati compellerentur filij parentibus honorandis, cum in horum ditione, vitæ suæ prolongationem audiant constitutam. Ipsi, ipsi hono-

rati parentes vitam tibi dicuntur prolongare, quin efficaciter postulata impetrabunt. Oleaster ibi: *Vides hic, qualiter bona alicui collata, cum ad precandum inuident: similiter, quid valeant parentum benedictiones, & preces, qua tibi longam possent vitam à Domino impetrare. Similiter, quanto pluri facias Deum parentum honorem, quam suum: ut quasi volueris te potius parentes, quam se honorare: quemadmodum eos alere potius, quam sibi sacrificia offerre.* Clarè in Euangelio sacrificia, parentum necessariis donis postponuntur: sic quandoque voluit, ut parentum honor, suo (prætermisso) potius, quam violato) præponatur: quasi decorius in parentibus, quam in se, pro rerum circumstantiis, ipse honoretur. Sic interpretandus ad sanum senium Alexis apud Stobæum: *Non volui matrem deserere, sed omnium primam seruare: nam rectè intelligentibus, nec diuina quidem matri præferenda sunt. Vnde antiquissimus ille Conditor non imperitus, Matri ad eam consecrauit.* id est, præmittenda quandoque diuina officia, ut saluti maternæ consulatur. Si Christianus esset, discentem putares à Christo, qui primam omnium seruaui Matrem, cui redemptionis primitias, ut vidimus, id est, præseruationem assignauit.

Sed pende huc illa verba Dei: *Quicumque honorificauerit me, glorificabo eum.* 1. Reg. 2. num. 30. Deum honorantibus gloria, id est, splendor, & nobilitas promittitur: (de hac enim humana gloria sermonem esse, satis claret ex adiuncta antithesi: *Qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.*) At verò honorantibus parentibus, longæuitas, & vita spondetur: quòd enim pretiosior est vita, quouis alio humano splendore, (cum omnis terrena gloria, omnis fastus pompaticus morte pereat:) tantò videtur impensius allectamentum, quo Deus parentum honori potius, quam suo piissimus consulebat. Pergat Oleaster: *Similiter honorantes se voluerit honorare iuxta illud 1. Samuëlis 2. Quicumque honorificauerit me, honorabo eum: longæuam verò vitam concesserit eis, qui honorauerint parentes: constat autem pluri vitam fieri, quam honorem.* Suauissimè enim Deo ad blandiris, dum illum præcipientem honoras in parentibus: fortasse quia in his discas, ipsummet Deum parentem meliorem affectuosius deinde venerari.

In hoc tamen loco verbum honorandi, significat ex vsu sacræ phrasæ, muneribus etiam afficere, donis cumulare: tale est illud Prou. 3. num. 9. *Honora Dominum de tua substantia, & de primitiis frugum tuarum.* Vbi vltèrius nota, diuersitatem terminorum, quibus Deus, & parentes honorandi præcipiuntur: parentes absolutè, & sine addito dicuntur honorandi: Deus verò de sola possessâ substantia, & de fructuum primitiis adscribitur honorandus. Et cur ita? Respondet pulchrè idem Oleaster: *Et annotauit hic quidam Rabbini, scilicet, Rabbi Simeon, Scripturam pluri fecisse parentum honorem, quam Dei: ut volueris nos Deum honorare ex substantia nostra, iuxta illud Salomonis: Honora Deum de tua substantia. Parentibus verò voluit filios subuenire ex labore manuum suarum: & si non habeant, teneantur in pristino (lego, pistrino) laborare, ut parentibus victum quarant. Quereret quidem Christus labore manuum suarum, & proprii Sanguinis effusione, si opus esset, victum Mariæ: vide ergo, an proprio Sanguine, qui ab origine mundi de se efficax erat*

Plus parentibus, quàm sibi, à filio Deo exigit, suu.

Alexis.

1268. 1. Reg. 2.

Honorandi horu priuilegia à Deo.

Oleaster.

1269.

Prouerb. 3. Honor parentibus præbendus qualis futurus.

Oleaster.

vitæ.

vitæ, & saluti originis comparandæ, præseruatiuam Matris redemptionem compararet: vide, quæso, an, qui sic prouidus fratribus, imò seruis, ab ipsis Orbis incunabulis fundendi Sanguinis pretium communicauit; Matri decentem indidem salutem non prouideret.

1270.

Filius matris nequam, nulli bonus.

Xenophon.

Est aurea in hanc rem sententiola Xenophonis, de dictis Socratis: *Tu itaque, fili, si compos es mentis, Deos, ut tibi ignoscant, exorabis, si quid matrem neglexisti, ne ingrati te esse existiment, nec benefacere velint. Ab hominibus quæque cavebis, ne id rescierint: si enim te arburantur erga matrem ingrati esse; nullus putabit, te pro acceptis beneficiis in referenda gratia memorem.* Certè non tam gloriosus Redemptor apud Deum, & apud homines Christus, si in primo instanti Matrem neglexisset. Nescio, quomodo ingrati illum postea posset existimare Maria, dum, quæ Deus, Deiparæ non subuenit. Nescio, quomodo homines pro acceptis obsequiis in referenda gratia minus memorem pertimerent, si erga Matrem minus gratum, minus prouidum suspicarentur. Sed is, cuius meritis, antequam nasceretur, seruis prouisum est; certè Matri, ut potuit, voluit prouidere: idque dum piè iam credunt homines, suauius erga Christum afficiuntur: vberiorum de tantæ Matris fauore spem concipiunt.

1271.

3. Reg. 17.

Damni illator videtur, qui potens non præseruat.

Hug. Card.

Querebatur vidua illa, Eliæ hospes, & cum Sancto Propheta exoptulans lamentabatur: *Quid mihi, & tibi, vir Dei? Ingressus es ad me, ut rememorarentur iniquitates meæ, & interficeres filium meum.* 3. Reg. 17. num. 18. Quòd, præfente illius sanctitate, viduæ crimina scdiora apparerent, in quorum pœnam Deus filium occiderat: transeat nunc. Sed, cur Elias pueri interfectorem appelleretur, qui nullam iustæ mortis occasionem culpabilem adduxit? Parce afflicta: quæ tamen, ut cunque probabili, (saltem doloribus suis, causa, Eliam ingrati tudinis arguebat: putabat potuisse damnum anteuertere; & quia benigni hospitij immemor, id non fecerat; iam necis reus, iam interfectorem filij appellatur. Hugo Cardinalis ibi: *Hoc dixi: quia Elias precibus potuit occurrere morti pueri, & non fecit.* Hoc est, quod suo modo in re nostra cueniret. Idem verisimili quodam iure Maria quereretur: Potuisti tuis meritis maternæ morti occurrere, nec fecisti: penè te Matricidam appellauero: minus gratus, purissimi vteri hospitio aduenisti: minus prouidum in decoranda Matre te probasti. Sed aliter; ut par erat, res euenit: aliter æternus Pater nascituro Filio prouidit. Exemplo rem declaro.

1272.

Exemplo id ostenditur.

Seneca.

Semele, Bacchi mater, Iouis vxor ut cunque, rerum inscia, Iouem suum adiurauit, ut ad se non dissimulato cultu, sed sub diuina pompa, (ut solebat ad Iunonem,) adueniret. Dolet iste, sed implet iuramentum. Properat cinctus fulminibus, quorum ictu puella perit, dum parit Bacchum. Crescit puer hinc mortalis feminæ, illinc immortalis Dei, communis filius: & post insignes virtutes apothefi fructus, in cælum euehitur despondendus. Nuptiarum pompam sic describit Seneca (nescio, an hucusque satis explicatus) in Oedipo, act. 2. in Choro: *Durius magno noua nupta celo, Splende Phœbum carmen*

Edis infusus humero capillis: Concussit eadæ geminis Cupido: Telum deposuit Iupiter igneum, Condidit Baccho veniente fulmen.

Et cur condidit? Ne dolori esset filio, (viso instrumeto maternæ necis,) dedecore sui memoria: ne minus potens Deus argueretur Bacchus, si non valuit; aut minus pius, si noluit matri subuenire. Sic olim adolescens Senecam interpretabar. Ad rem. Si Christus Matri non subuenit, quodammodo ad quoduis scdæ originis fulmen, doliturus videbatur, ne aut minus potens, aut minus pius in Matrem putaretur. Sed diuinus noster Iupiter, verè Pater Deus, & honoris, & dolori Filij consuluit: & ipsis Incarnationis suis nuptiis, non tam condidit originalis culpæ fulmen, quam Matrem eius nunquam fuisse fulminatam reuelauit. Iterum ad seria.

1273.

Genes. 25.

Nulla pater-na iniuria ab honorando patre filium deterreat.

Meritis aquè, & diebus plenus decessit Abraham: & addit Textus: *Et sepelierunt eum Isaac, & Ismaël, filij sui.* Genes. 25. num. 9. Ismaël sepulturam patris curat? Nonne iste erat, quem Abraham simul cum matre eiecit domo, exiit hæreditate, iuniorum misco fratrem præponens? Cur ergo tam mitis properat, tam festinat sollicitus exequiis paternis decorandis? Quia filius erat. Nulla iniuria, nullus dolor à filio, nisi iam efferato, & mentis impote, affectum honorandi parentis potest eradicare. Naturæ memor, immemor opprobrij, quod sibi putabat illatum, patri decorando accedit Ismaël: præcauens, ne si in hoc deficeret, seuior ipse contra naturam, quam pater in se fuerat apud homines, meritò argueretur: Oleaster ibi: *Aduerte, Ismaelem iniuriæ à Patre sibi illatæ immemorem, cum opus sit, eum sepelire: licet nosset, se cum matre ab eo abiectum, & maiorem natu hæreditate pulsam.* Et quid non destinaret in Matrem pius Filius, quam sibi futuram deuotissimam præferebat?

1274.

Quam impendit filius, parentes curare debeat. Quintilian.

Siue facta, siue facta res fuerit, perinde est ad rem meam: plusquam graphice tamen enarrat Quintilianus Declamatione 2. gestum filij, patrem ab incendio liberantis, liberaturi & matrem, nisi in ipso conatu flammis excæcatur: *Cum domus ignium sepra violentiā eripuisse miseris senibus omne præsidium, illa festinatione, qua fugimus, erumpimus, in medium cucurrit incendium. In quanto tunc periculo fuit rerum natura pietas! dum diu, multumque attonitus hæret, dum ad vtrunque respicit, ad vtrunque discurrit: penè infelicissimos parentes perdidit pietatis aequalitas: ut demum miserissimos senes cluserat iam propior ignis, (audiat, licet iniusta, pietas,) patrem iuuenis elegit: & de pariter ardentibus, vices disposuit affectus. Vix dum posito sero, cum illum quoque miraremur explicitum, iterum flammæ aperuit, & vndique coënitis incendij redditus globis, arserat iuuenis, si tardius perdidisset oculos. Facinus est existimare, Iudices, non hoc quoque maximis contigisse conatibus, ut seruaretur & mater: minus tamen in viroque fecerat, nisi perdidisset oculos: viderint, qui filium magis in eo parente mirantur, in cuius salutem facinus, vultumque consumpsit. Et quia pater durus, & querulus filium accusabat, quòd matrem etiam non eriperet; concludit Declamator: *Pater præstitit cæcitatem, qui amisit oculos: aut repetit, quam reliquit, matrem.* Habes insigne creatæ pietatis exemplum in patre, cuius sollicitudo & difficilem:*

difficilem : vide, quid in suauissimam Matrem increata illa Pietas, sub fœdissimo communis originis incendio meditaretur.

1275. Reuerfus è Mesopotamia Iacob, post varias stationes, tandem diu ad turrem gregis commoratur : & subditur deinde : Venit enim ad Isaac patrem suum in Mambre. Genes. 35. num. 27. Si tunc solus venit; vbi cura tantæ familiæ, tot filiorum, & coniugum, quos relinquebat? Si reuerà, vt probabilius conuicitur, totam secum familiam transmouit; quid tanti ponderis erat in assistendo patri, vt iam immensum tantæ domus mouendę pondus, aut leuius, aut necessarium videretur? Respondet ibi Oleaster : Crediderim ego eum hac de causa ad patrem senem venisse, vt eius posset nutrire senectam. Quo facto, nos admonet pietatis erga parentes senio confectos. Nec solum, (puto,) totam familiam sic mutaret Iacob; sed ipsam etiam potius delendam vellet, quam tanto pietatis officio defuisse: sicut Deus vni Mariæ creaturas omnes, si opus esset, impendere non dubitaret. Facit huc illud Plutarchi in Apophtheg. de Antigono secundo, cuius pater Demetrius, captiuus apud Seleucum habebatur : Ad Seleucum scripsi, si patrem Demetrium dimisisset, concessurum ei se uniuersum imperium suum; traditurumque se ipsum obsidem. Dulcius, nimirum, sibi imperium existimauit, patrem, amota captiuitate, liberum possidere. Quid, si posset captiuitatis labores antevertere; & patrem ab hac iniuria præseruare; quam lubens pro illo obsidem se daret? Et putabit aliquis, Christum, qui potuit, quæ Deus, Matris captiuitatem præuidere; & corporis assumendi pœnis, illam ab animæ miseriis grauioribus redimere, & præseruare; ignauum, & minus amantem filium se exhibuisse; & in hoc gloriæ genere Antigono cessisse? Antigonus patris libertatem emeret toto imperio, & se obside: Christum imperium suum, & dolores Matri non dicaret?

1276. Luçatur Iacob cum Angelo, qui videns, quod eum non possit superare, eundem tacto. neruo claudum reliquit: tunc subdit Textus : Quam ob causam non comedunt neruum filij Israël, qui emarcuit in femore Iacob, usque in presentem diem: quod resigerit neruum femoris eius, & obstupuerit. Genes. 32. num. 32. Sed, cur non comedant in pecoribus neruum illum, qui in atauo dicitur emarcuisse? Cur sibi interdiant vsu partis brutæ, nerui, scilicet, quo crura contrahuntur, quam tam remotè, in homine progenitore læsam agnoscebant? Quia nerui stuporem, patris pœnam ab Angelo inflictam existimabant. Certè doluit, nec leuiter, Iacob, dum ad mysterium in neruo percuteretur: ac proinde, non iam se pios, vt par erat, filios putarent Israëlita, nisi paternum dolorem sic dolerent, sicque semper in corde gererent presentem, vt ad cuiusvis typi conspectum, vehementior excitaretur: à neruo brutorum abstinent, ne interim læsi parentis memoriâ læuissimè torquantur. Oleaster ibi: Debent filij sentire mala parentum: & flagella, quibus Deus parentes suos castigauit, sua reputare. Equidem, si aliquando Maria in via innocentie claudicaret, id postea piissimus Filius, Matri culpam præteritam necessariò dolituræ, condoleret quodammodo de affectu: vnde id, quæ Deus, præuidens, pulcherrimos illi ab origine gressus tribuit, sic aptis iun-

cturis mystica efformans femora, aptos poplites, vt diuinum artificem testarentur.

Et quidni erga Matrem, talem se gereret Christus? Est piissima sententia illa Plutarchi de piet. erga frat. Alè mereri interdictum est de aius: matri verò tuæ, vel parenti, nisi ita te præstes, vt omnibus dictis, vel factis tuis, licet non ad sit acerbi quidquam, eos læsures, st gitiouissimum existimant, & nefarium. Quid, si acerbum aliquid intercederet? Quid, si parentum iniret damnum maximum? quam nefarium, quam flagitiosum foret, illos auxilio debito defraudare? Nefarium planè est, id de Christo existimare, quod ille fieri, nefarium existimasset. Collegit Alexander in iplo iuuentutis flore, fructus, & illos vberimos virtutis suæ: nondum enim annum trigessimum impleuerat, cum trophæis eius superatus iam Orbis impleretur: hinc illum aut mors maturum, aut vita reputauit superuacaneum: hæc, quia nihil maius poterat impendere; illa, quia nihil minus exigere præsumpsit. Vidit ergo Alexander deficientem sibi animam, languentes penitus vires, quibus tot viri Principes succubuerant: tunc conuocatis purpuratis suis, non tam emissa voce, quam organizato suspirio: En, inquit, morior: en perit Alexander vester: vos autem testes fueritis, Macedones dilecti, impensè à me laboris, quo, vt vos iam Orbi redderem gloriosissimos; vt patriam in Mundi caput coronarem, perpetuus ab eiusdem deliciis exulauit. Sudore madent meo Libyca sabulosa; & crebro defatigati pectoris halitu, plusquam Riphææ niues liquecebant; vix diem absque prælio, vix absque excubiis noctem numerauero. Nunc ah! nunc tempus, in quo obærat mihi populus fidem liberet: nemo ingratus cupienti Regi denegauerit id, cui tantummodo vitam exoptauit. Hæc ille: & quid non summum speres postulandum? Audi Qu; Curtium lib. 9. post multa de Alexandro morituro: Quoniam olim rei agitæ animo meo, nunc promerendæ occasio oblata est: mihi maximus laborum, atque operum meorum erit fructus, si Olympias mater immortalitati consecratur: quandoquæque vita, hoc si licuerit, ipse præstabo: si me præceperit fatum, vos mandasse mementote. Pius ingenio filius, & si fas dicere, prudens: pius, dum omnia gesta sua, matri dicat: prudens, quia dum iactabundus se Iouis natum credit, posita hæc vana opinione, omnino necessarium existimauit, vt mater apotheosi fruita, Dea coleretur. Neget igitur Christo vberiores erga Matrem pietatis affectus, quam Alexandro, qui illi veriore a Deo filiationem denegauerit: omnia ergo opera sua Matri impendit, hunc maximum laborum suorum fructum existimauit, si Maria Mater à culpa præseruaretur. Sic si minus Dea, saltem Deo Patri similior, veneranda: & quandoquidem Christi meritum hoc poterat percipere, vt supra fusè probaui; quis pie dubitet, de facto percepisse? An putas, Christum, Alexandro, de piissimis affectibus succubuisse? Habuit certè Christus hos longè excellentiori modo, qui præuisi à Patre obtinuerunt, vt fructus laborum eius, venustando maternæ innocentie flori assumerentur.

Agitabantur apud Ethnicos olim sæcularia festa, veneratione summa, cæremoniis exquisitissimis: dicabantur hæc maxime apud Romanos Apollini, & Dianæ: semper tamen mihi dignissimum

Nullus honor filij dicitur, cuius non sint participes parentes. Hinc carmen illud sæculare, vt nosti, apud Horatium lib. 1. od. 12.

Dianam, tenera, dicite, virgines: Intonsum, pueri, dicite Cynthium: Latonamque si premo Dilectam pensus Ioui.

Quasi desiperet Diis honor, cuius particeps mater non haberetur. Sic, puto, sapidiorem habet Christus honorem innocentie: quia eiusdem Matrem habuit participem. Et reuerà non sapit filium, qui honore, quem impendere poterat, parentem defraudat. Labet vno, vel altero verbo, id in ipomet Deo, imò in nobis erga Deum explicare.

1279. Prouocabat Dauid fideles ad sacrificium dicens: Afferre Domino, filij Dei: afferre Domino filios arietum Psal. 28. num. 1. Quasi idè significanter tunc filij appellentur, vt omnem in Patre Deo honorando tarditatem ab illis amoueret. Grauius ibi Chrysol. Ser. 10. Videris, quia celestis Pater sentis anorem donis, datis affectum probat, muneribus charitatem. Et reuerà, Fratres, filium se nescit, visceribus caret, naturam negat, ingratus est Patri; qui authorem vite suæ, non obsequis placat, non deuincit cultu, muneribus non honorat.

Huc transfer plenas paginas, de obsequiis, quæ Deus nobis imperat, quæ filius, in Cantico meo Tropologico fusè descriptas, si rectè memini. At non erit indignum, tarditatem hanc erga Matrem, Deo irrogare, quæ in nobis erga illum plusquam sacrilega haberetur? Nos, quia filij, honorando Deo conuincimur: Deus Matri Mariæ honorem inuideret: suo modo, Deum ipsum, ad hominem, vt sic dicam, argueremus: ipse enim Malach. 1. num. 6. sic queritur: Filius honorat patrem, & seruus dominum: si ergo Pater ego sum, vbi est honor meus? At, si Maria, Mater est, mi Dominus, vbi est honor eius? Sed, in quo dolet Deus non honorari? Ipse subdit num. 7. Offeritis super Altare meum, panem pollutum. Atqui tu Matri, Altari meliori, dum purissimam posses, pollutam decerni naturam passus es. Puto, prænouit Deus, Christum huic argumento quodammodo manus daturum: ni eandem sollicitum pro Matri immunitate, Cruci, & clauis tradentem aspexisset. Reperenda hic verba D. Hieronymi iam supra data ad hunc locum: Panes, scilicet, propositionis, quos iuxta traditiones Hebraicas, ipsi serere, ipsi demerere, ipsi molere, ipsi coquere debent: & nunc sumitis quoscunque de medio. Non itaque de medio, id est, de tumulo infestiarum in præuisione animarum, Matrem elegit Deus: sed summa cura ipse ferit, conceptam excipit, parat singularem. Et bene non de medio Maria: quæ non foret, nisi præuiso Christo à Deo sereretur: vt non solum gratiam, sed etiam naturam, præuisis pij, & honorantis Filij meritis debere agnoscat.

1280. Sed inter tot vtriusque Paginae monumenta, parentes erga, venerationem protestantia, aut iustorum, aut Principum ethnicorum, aut tandem fictorum Numinum: en aliud, si fas sit dicere, mortalis Deæ, Catholicæ Reginae, meritò recolendum. Margaritam intelligo Heroïnâ Philippi Prudentis nurum, Pij coniugem, Magni matrem, Societatis nostræ delictum suauissi-

sum. De hac ergo D. Didacus de Gulman, Eminentiſſimus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, librum vernaculum scripsit, vbi 1. part. cap. 3. hæc habet verba fidelissimè, de eiusdem cum matre ad Hispaniam profectioe locutus: In hoc itinere, & longa navigatione, fuit planè admirabilis veneratio, quam Margarita iam tunc Regina Archiduci matri duxit exhibendam: nunquam illam adit, (licet rarò agnella ab oue deniaret,) nunquam discessit, nisi profunda inclinatione præmissa. Ferrara pompa sanè celebriori, quam unquam (à V. Caroli Bollonico comitatu) suspexerat Italia, gloriosissimè excepta, haud valuit sustinere, vt mater primo, sed post se loco duceretur: sic summa cum pietate contendens, vt tandem ad illius penè latus, minimo sibi discrimine fuerit collocanda. Quando apud Pontificem cœnauit, ea desiderata matris præbuit indicia, vt Clemens VIII. ad mensam, (quod tunc primum visum,) etiam Archiducem permittere vocari. Inde adductum soli Regine puluinar, ipsa matri reuenter submittebat: unde Pontifex aliud etiam matri curauit offerendum. Proh mater hac nata felix! Proh nata, hac in matrem pietate prudens. Talis olim Salomon, erga parentem throno admissam se gessit. Vellet, credo, (si fas,) & sibi purpuram, & maiestatem exuere, qua mater gloriosior indueretur: coronam, & sceptrum sibi inuidere, vt matrem dextra, & capis radiaret. Matri aliquid de senili prudentia, iuniori sibi aduertenti, aut à se, si forte, per incuriam læsè leuissimam, illud de suffuso vultu rubore venerandum spiritum indicabat: affirmans creberrimè, dum navigationis radia, quæ fuere grauissima, matrem defatigantia condoleret, enixè exoptare, idq; pro magno à Deo beneficio accepturam, si immuni parente, sibi duplicatus labor adderetur. Tandem peractis iam nuptiis, matrem abeuntem penè instillato inter lacrymas corde, eiusdemque flexu genibus benedictione suscepta, crebris suspiriis fuit prosecuta: cuius deinde vitam, qua potuit impensa sedulitate, omni obsequiorum, & munerum fons impendio: cuius mortem regalibus plusquam obsequis condecorauit. Hæc ille, & curtus adhuc. Nouerat, nimirum, Margarita, qualis Rex regiam Christum Matrem coluisset, cum illa sic de illustri suggestione indolis, ad suam animaretur: inde parthenicis illis suis, & optatissimis nouentialibus, immaculatæ Conceptionis mysterium, vbi Christus Mariæ indulgentior, indulgentissima parentibus, exactissima pietate præcolebat: inde, credo, Societati nostræ, (ò me furem!) suæ dixerim, deditior, quod illa propugnandis his partibus addictior.

§. VI. Quam sedulus materno honori Christus exactissime consuluerit.

VCVSQVE ex aliorum filiorum exemplis, ad Christum materno honori impendendum deduximus argumentum: nunc iam ab eodem Christo efficacius aliud depromamus: & dum viderimus, cæteris Matris honoribus addictum sedulo, inferemus, minime

1278. Oleast. Parenti dolor, quam filius sensibilis.

1277.

Plutarch.

Id ne fac, quam nefarium.

Omnes filij labores omnino parenti dicantur.

Curtius.

Maria absque Christo non futura.

Hieron.

Margarita Regina pietas.

Did. de Gul.

1281.

Quam impensè Christum Matrem honorauit.

minimè Conceptionem eiusdem spreuisse. Et quidem, cum præceptum illud de honorandis parentibus ipso etiam naturæ iure stabilatur, necessariò piissimus Iesu visceribus insitum longè gloriosius, feruidiores affectus diuinæ cuiusdam pietatis, effectus excellentiores parturiret: impium enim, & sacrilegum foret, si Christum præcepti sui transgressorem, aut in hac pietate coercenda alicui postponendum diceremus. Sed lubet audire D. Method. loc. sæpè citat. apud Canif. vbi ita ad Deiparam: *Engge, Mater Dei, & ancilla: euge, euge, quæ debitorem solum habes, qui omnibus nuturatur: Deo nâque vniuersi debent: tibi vero etiam ille debet: proinde, qui dixit: Honora patrem tuum, & matrem tuam. ut is de re sua se promulgatum obseruaret, atque adeo hac in parte aliis excelleret, omnem Matri gratiam, & honorem impendit.* Quasi excelleretur ab hominibus, si quis parentes vberius honoraret. Pende, quæ isti supra pro parentum salute dicuntur meditati: & iurabis maternæ salutis Christum inuigilasse, omnem gratiam, etiam innocentiam, omnem honorem illi impendisse. Quomodo autem Deus Mariæ debeat, fusissimè iam alibi demonstraui, vbi Redemptorem, à Virgine quodammodo redemptum declarauit.

D. Method.

1282.

Et cur ita.

Ludolph.

1283.

Cant. 1.

Idem ostenditur.

Rupert.

plina totum principatum possid. bar. Non solum in honoranda Matre, sed etiam in præueniendo honore, totum huius disciplinæ foudet Christus principatum. At, vbi præuentio accelerata principatus; si quam in vtero Annæ præuenit gratis, in ipsa Conceptione dereliquit? Certè Christum à præueniendi honoris deicimus principatu, o Abbas Venerabilis, si Matri sanctificationem celerem, & non celerrimam innocentiam asportauit: Princeps in quauis materia apicem tenet, non medium: supremum locum occupat, non secundum. Et reuera, si Maria, nullo non honore, quo potuit, Filium affecit, ideoque huius disciplinæ inter matres omnes obtinet principatum; cur Christus, qui potuit illam ab origine facta præuenire, in hoc honoris defuisse præsumendus?

1284.

Galat.

Præcipuus Christi labor Matri impensu.

Mira sunt illa verba Apostoli ad Galatas: *In fide viuo Fily Dei, qui dixit me, & tradidit semetipsum pro me.* cap. 2. num. 20. Paulus diuinus communis gratiæ buccinator, & Crucis in omnium remedium inita Prædicator, quique omnes in visceribus Christi Dei nouerat admissos, tibi iam, sic totam sibi vni visus assumere charitatem: vt Christum pro se vno traditum asserere videatur. Nunquid arrogans, nunquid auarus? Absit. Nouerat, se Christo obæratissimum, & inter innumeros redemptos, insignioribus misericorditer beneficiis affectum: vtque sciebat, eò specialius pro illo Christum passum, cui maiores attribuit prærogatiuas; vehementi grati animi significatione, & pia exuberantis hyperbole affectus, sic prorupit, quasi totam sibi Crucem usurparet. Si Christus, quoad beneficentiam, sic pro Paulo moritur, vt illi totam Crucem ab æterno destinasse videatur; quantum impensius in infinitum propemodum Crucis suæ fructus honorandæ Matri destinaret? Neget igitur Mariæ Conceptionis immaculatæ honorem, qui hunc Christi merita excedere deglutierit. Sed audiendus Dionysius ad cap. 4. Cant. n. 9. art. 15. *Quanto quis ad maiorem beatitudinem est electus, tanto amplius videtur Christus pro eo passus: cum itaque ad excellentissimam felicitatem, & gloriam, dignissima Virgo electa sit ab æterno, nonne pro ipsa, pro eius amo e, pro eius salute specialissimè crucifixus est Filius eius, & illa r'erissimè dicere potuit illud Apostoli: In fide viuo Fily Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me? Sic tota Christi passio Mariæ honorandæ impenditur, & ab æterno destinatur: quia timet bonus Filius, & putat, vt par est, indecens, ne in disciplina honorandæ Matris deserere principatum existimeretur. Huc facit, quod sæpè monui, vnam Mariam apud Deum plus fieri, quam vniuersam reliquam Ecclesiam: de quo insuper videndus Suarius in 3. part. tom. 2. disp. 18. sect. 4. §. Secunda ratio. Qui ergo tot Ecclesiæ membra in Angelis, & protoparentibus integra produxit, non satis Matrem honoraret, si vulnerandam produci permisisset.*

Dionys.

Suarus.

1285.

Id probatur.

Cant. 5.

Præuiderat hoc iam dudum Salomon, ideo sic Verbum futuræ Matri inducit allocutum: *Aperi mihi, Soror mea, amica mea, columba mea, imma: ulata mea: quia caput meum plenum est rore.* Cant. 5. n. 2. Vix alibi in toto Cantico, sic tenera vocabula copulantur; vix alibi Christus tot simul speciosis titulis affecit Matrem. Soror dicitur de natura, amica de gratia, de præuento felle

1287.

fomitibus columba, deque originis candore immaculata. Dispersa itaque per totum epithalamium, in vnum hic epitheta blandientia congregauit. Et cur ita? Credo: quia causam expressiorem adhibuit, vnde tot illi munera ditribuit. Caput Christi Deus est, vt loquitur Apostolus, hinc Christus caelesti rore, id est, omnium gratiarum plenitudine scatur. Quid ergo est, hac commemorata plenitudine Diuinitatis suæ Matrem inuitare, commendare Mariam; quam se paratissimum omnibus gratiarum generibus illi communicandis profiteri? Bene ibi Dionysius art. 18. *Caput meum plenum est rore, id est, omni caelesti benedictione, ac omni diuino charismate: ideo de vniuersa plenitudine gratiæ, & gloria, paratissimus sum tibi, præ omnibus liberalissimè, & affectuosissimè communicare.* Non solum præ protoparentibus; sed etiam præ angelicis Spiritibus; nulla pretiosioris generis gratia alicui concessa est, quæ excellentius Matri non daretur: vt totus in honorem Matris impensus agnoscat. Verissimum illud Euripidis, quod huc venit:

Dionys.

Euripid.

1286.

Luc. 1.

Christus plus Mariano, quam honori suo consulere visus.

Thom. Val.

Quisquis parentes hic piè viuens colit, Hunc viuentemque mortuumque amat Deus: Non liberis est pulchrius munus aliud, Quam liberos dici parentis optimi, Parentibusque dignum honorem reddere. An hoc ipso naturæ lumine notum impiis, piissimus sciret Christus, nec amens neget: cur ergo non optimæ Matris Filius dici vellet? cur non optimus Filius Matrem honoraret? Nisi forte meliorem Matrem putas, quæ præcedata: & Filium hoc honoris non curantem, magis pium.

Enarraturus Lucas Verbi Incarnationem, sic inceptit: *Missus est Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ, &c. ad Virginem desponsatam viro. c. 1. n. 26.* Virgo fuit Maria; sed tamen matrimonij vinculo Iosepho alligata, vnde ab omnibus eius coniux, etiam quoad thorum, putabatur. Sed, si fides de Matris virginitate postea prædicanda prænoscebatur; cur non potius soluta eligitur virguncula Hæreticorum oribus obturandis? Cur assumitur maritata, vnde impiis ansa blasphemandi deinde præberetur? Respondet D. Thomas Val. Conc. 1. de Annunc. *Cur desponsatam? Ne, videlicet, infamaretur: ne lapidaretur: ne Diabolo mysterium proderetur. Maluit nanque Dominus, aliquos de suo ortu, quam de Matris pudore dubitare: nec putauit fidem suam Matris iniuriis astruendam. Suum ergo Matris pudori honorem non prætulit. Nihil maius dici potuit. Ad bilances honor Christi, quod è Virgine nascatur; & fama pudoris Mariani, quod innupta cõciperet, reducuntur: & apud piū Filium hæc præponderat. Si Maria soluta eligeretur, factus tectus honor Christi apud futuros Hæreticos haberetur, quibus coniugij scandalo fuit pharisaico: at interim apud præfentes tunc Hebræos, Mater minus pudica, & fornicariè concipiens notaretur. Noluit ergo Christus materni pudoris breui famæ, longam honoris sui præferre existimationem: nec fidè mysterij sui, Matris iniuriis, & his solūmodo putatiuis, & apparètibz voluit astruendam. Qui ante Incarnatione notæ inculpabili euitandæ in Matre, eiusdem matrimonij curauit, culpabilè eius originè sperneret: Logi. Maximè in primo, honori suo cedens Matri vberius honorandæ: in secundo de Matre honorata, honorè suum cumulans gloriosissimè.*

Pintus de Concep. B. M. V.

Didicit piissimus Conceptionis assertor Thomas pulchram hanc gnomen ab Ambrosio, qui lib. de instit. virg. cap. 6. ita habet: *Quod autem id confirmat desponsata conuicio, licet alibi pleniùs dixerimus, libare satis est causam caelestis mysterij: vt ab his, qui Mariam grauem vtero cernerent, non adulterium virginitatis, sed desponsata partus legitimus crederetur: maluit enim Dominus aliquos de sua generatione, quam de Matris pudore dubitare. Sed adhuc aliud hic venit ponderandum. Venit quidem Filius Deus à Patre genitus, mortalis credendus: si ex innupta Virgine ortus prædicaretur, satis id Diuinitati conueniens videretur: quid autem magis mysterio inculcãdo obflare videbatur, quam a maritata fœmina procreari? Quis, si Mariam Iosephi coniugè tunc agnouit, non putaret esse Christum purum hominem? Quis æternam de Patre generationem in dubium non vocaret, qui tam colorato titulo, patrem illi Iosephum poterat assignare? Sed sic horruit Christus infamiam, de maternæ fornicationis præsumptæ culpa sibi inurendam, vt mallet interim dissimulare Deum, clarè postea miraculis comprobandum; quam adulterij notã generis insimulari. Si ergo falsò iniusta Matri culpæ macula, filium inurit, quam illum vera originis adamaticæ culpa Matrem conspurcans infamaret? At consuluit Dominus vtrique, vt & optimæ Matris Filius, & optimus in Matrem impensè à se cultam Filius probaretur.*

Ambros.

1288.

Cant. 2. & 7.

Maria iuxta Crucem honoratur à Filio.

Guillelm.

Semel, atque iterum repetit Maria in Cantico tenerrimum illud carmen: *Dilectus meus mihi: & ego illi.* Quod tandem vers. 10. cap. 7. sic euariat: *Ego dilecto meo: & ad me conuerso eius.* In Hebræo est, *אֲהַבְתִּינִי*, quæ vox innatum quendam impetum significat, & promptam voluntatem ad obsequium, & obedientiam: si autem credimus Guillelmo iam citando, de se id fert Maria iuxta Crucem stante. Sed, cur, inquis, tunc maximè Christus conuersus ad Matrem, & illi obsequens perhibetur? Quia, qui in tot doloribus, honorandæ Matris curam non abiecit, summopere materno obsequio dicatus intelligendus. Guillelmus ergo ad hunc locum ex ore Mariæ: *Quantum enim me diligeres, in ipso passionis articulo præclare ostendit: cum videns me piam Matrem, & Discipulum stantem, quem diligebat, ad me de Cruce conuersus, dixit mihi: Mater, ecce filius tuus. Discipulo autem: Ecce Mater tua. Planè illius ad me in tanta non falsorum acerbitate dolorum, tam filialis conuersio, quam filialem in me animum gereret, insigniter declarabat. Itaque ego dilecto meo pro omnibus morienti, commoriebar in argumentum amoris eximij: & ad me conuersio eius ratione filialis obsequij. Nempe, illud pietatis decretum, quod olim de honorandis parentibus, in eo, quod Deus promulgauit; homo pro hominibus factus, dignanter suscepit circa Matrem implendum. Immo remur diutius in hoc honore, quem crucifixus iam Filius, Matri præstantum putauit necessarium.*

Pende suspiria Patrum in Limbo redemptionem suam expectantium: caelestium vota per sacram mortem impleri vacuas sedes cupientium: terrestrium indigentium anxietatem, quibus vita reddenda, vbi mors diuino spolio coronaretur: *E E imò*

1279.

Idem ostenditur.

imò & ipsius Christi animæ pondera angustias, dolores acerbissimos, quibus soluendis cupitura dissolui videbatur; nonne maius aliquid his omnibus habendum illud, cuius gratia tantum negotium dilatat Christus? Certè maius. Videamus nunc, quid sit illud: Cum vidisset ergo Iesus Matrem, & Discipulum stantem, quem diligebat, dixit Matri suæ: Ecce filius tuus. deinde dicit Discipulo: Ecce Mater tua. Ioan. 19. n. 26. Ut ita obturarentur illorum ora, qui postea Mariam, corrupta virginitate alios filios peperisse, blasphematuri erant: claret enim, post conceptum ab Spiritu Sancto Christum, alios filios à Iosepho non habuisse, quæ alieno Ioanni commendatur. Vidit rem latè Ambros. lib. de instit. virg. ad hunc locum; qui tandem cap. 7. notissimis iam vulgo verbis sic concludit: Claudite ora, impij; aperite aures, piij; audite, quid Christus loquatur. Testatur de Cruce Dominus Iesus, & paulisper publicam differt salutem, ne Matrem inhonoratam relinquat: subscribitur Ioannes in testamento Christi: legatur Matri pudoris defensor, testimonium integritatis. Penetremus penitius verba, quæ iam explicata penitus reputantur: ingenis inde argumentum efformabimus.

Ioan. 19.

Euangelista loquitur.

1290.

Mariam non carueratim redempta.

1291.

De eadè Maria in cruce crucem decorata.

Beneuoli Redemptoris nostri fuit, qui pertansit beneficiando, & sanando omnes; non solum æternæ salutis media necessaria præparare; sed & alia minoris ponderis irrogare, vt corpoream sanitatem, vnde eius beneficentia prodere. Certè his exterioribus beneficiis, etiam publicam salutem Orbis, Christus procurabat. At, quantò maius bonum, quantò ad fidem conducentius maternæ virginitatis honor, quam mundatio leprosi, quam Lazari resurrectio, & similia? Cur ergo in honore Mariano differre dicatur publicam salutem, quæ in aliis minoribus operibus, quibus tandiu impensus, non tam distulisse dicitur, quam contulisse? Vidit, credo, Ambrosius, (quod supra fusè disserui,) Mariam publicæ, & communis salutis, id est, redemptionis mundatiuæ, non fuisse participem: quæ priuatam inter filios Adæ, & singularem quandam præseruatiuæ gratiæ salutem sortita est: vnde, quidquid ad illam pertinet, iam tanquam dignius, à publica cuiusvis generis salute segregatur. Benè ergo dum Christus priuatim honori materno impenditur, publicam salutem dicitur differre: non, quòd interim non operaretur aliquid consonum salutari suo officio; sed, quòd hoc salutis publicæ non poterat misceri cateruatim, quia Mariæ. Aperite ergo aures, piij, qui piam immaculatæ Conceptionis sententiam tenetis. Differtur publica substantialis salus vniuersi, vt salus accidentalis Mariæ priuatim procuretur. Et quantò foediùs Maria corrumpenda traditur Dæmoni per culpam in anima, quam in corpore per coniugium marito? Et tamen vt hæc suspicio aboleatur, differt Christus æternam omnium salutem, dilatat dolores suos, vt pietatem materno honori debitam tueatur: & non impenderet Crucem totam, non postponeret reliquorum omnium redemptionem, ne Mater turpissima macula fœdaretur? Adde, quòd ibi tantum ex falsa opinione Hæreticorum, honor Virginitis leuior periclitabatur; hic reapè summa dignitas eiusdem verissimè prostrabatur: ibi ho-

minum verba immunis rideret Maria, hic Deimonum verbera vapulans deleret. O Natum, clamarent Dæmones, scrupulosè sollicitum da honorem Matris, friuolis ratiunculis vix læso; quam scopuloso originis pelago per summum dedecus immerfam non curauit!

Sed vide, quid aptissimè subiungat statim Euangelista verl. 27. Post eam sciens Iesus, quia omnia consummata sunt, &c. Quando postea? Quando iam pietatis officium in Matre honoranda adimpleuerat. Quasi (qui eo præcipuè carnem passibilem diligebat, vt ad Patris gloriam, Matri prærogatiuas mereretur) dum per totam vitam, pijs Matris dignitatem officiis fuerat prosecutus; faustissimum id, & sanctissimum haberet, si mortem in eodem officio adiret, si vitam in tanto obsequio consummaret. Idem Ambros. lib. 10. epist. 79. ad hunc locum: Hoc testamentum Eslij est de Matris integritate: hæc Maria locuples integri pudoris hereditas: hic totius finis consummationis. Denique hoc dixit, & emisit spiritum: consummans omne mysterium bono sine pietatis. Quia nullo faustiori signaculo voluit opera sua Christus obsignare, quam officio maternæ pietatis: hoc vnum eius fuit in morte stemma, quod tota cura fuerat, dum vixit. Sed adhuc aliud hic subest ponderandum.

Cùm mors Christi eò maximè tenderet, vt nobis vitæ ianuam referret, & clausas Paradisi portas aperiret; nihil conuenientius videbatur, quam si saluati latronis gesto spiritum exhalaret: quis enim mortem illam, Paradisi clauem felicem non haberet, quæ tunc incubisset, cum latroni Paradisi referabatur? Et tamen post admissum latronem, denuò in Matre honoranda, sub ipsa exhalatione vitæ occupatur: quasi totam essentiali illius gloriam, accidentali Matris gloriolæ postponeret: idè postquam claustra cælorum latroni promittit referanda, tanquam id gesto maiori edendo esset prolusio, tunc pietatis erga Mariam officium adimpleuit, ac si operibus suis coronidem cum corona impo- siturus. Gaudeo videri arrisisse hanc gnomen Angelico Doctore, qui cùm in sua Catena aurea, tot ex Ambrosio locos, explicandis prædictis Ioannis verbis, posset adducere; hunc maximè elegit, quem transcribo: ergo ibi Ambros. ita: Ioannes docuit, quod alij non docuerunt: quem admodum in Cruce positus Matrem appellauerit. Pluris putauit, quòd victor suppliciorum pietatis officia Matri exhibebat, quam quòd regnum cælestè donabatur vita æternæ: nam, si religiosum est, quòd latroni donatur vita, multò vberioris pietatis est, quòd à filio Mater tanto affectu honoratur. Sic meritò consummat omne mysterium Christus bono pietatis fine. Tacet igitur cætera Secretarius intimior, hoc vnum præ cæteris docet Euangelistis: ac si leuis incuria erga Matrem plus Christum læderet, quam si essentiali peccatoris illius gloriam non operaretur: ac si præponderaret materna commendatio, æternæ latronis salutis. Et dubitabis festinasse præseruanda: à culpa Matri, cuius negotij si quæ foret incuria, longè grauiùs Christum vulnerasset?

Videamus iam, an Christus etiam post mortem Matrem honoret, quam in toto vitæ decursu, & in ipso mortis articulo sic vidimus honoratam. Ascensurus à Dominus, sic ad Matrem, ex Guillelmi interpretatione,

1292.

Ioan. 19. Christus scilicet matrem de coram.

Ambros.

1293.

Leuis Maria decor, saluti æternæ aliorum quidem modo perperitur.

Ambros.

1294.

Interpretatione, loquitur apud Salomonem: Quæ scio Christi, vnde pen- deat à Mat- ria. Cant. 8.

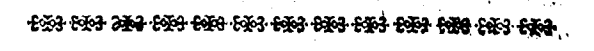
Guillelm.

1295.

In Assump- tione Ma- riæ. Hailgrim.

interpretatione, loquitur apud Salomonem: Quæ scio Christi, vnde pen- deat à Mat- ria. Cant. 8. verl. 13. Ecce amici? Certè Angeli: erat enim inter Angelos, & Apostolos pium certamen: illi, quòd ipsis Apostolis expeditet, remeationem ad cælos, missuri inde Christi Spiritum Sanctum, sollicitabant: hi verò, desiderio abituri Magistri tenebantur. Sed præstat audire Guillelmum post multa: Angeli scitur, & Apostoli contrariis desideriis dissidebant: erat voluntas Angelorum fortior, quia iustior: sed voluntas Apostolorum fauorem pie Matris ex parte habere videbatur. Et benè, ex parte: quoniam Maria Angelis iustior, absolute ascensum Christi in tempore determinato cupiebat; sed tamen Angelis tenerior, dolori Discipulorum pio, naturali affectu paulisper indulgebat. Iam ad rem. Quam ergo, inquis, vocem à Maria audire cupit Christus, & illam Angelis aufcultabundis desideratam? Certè illam, qua Mater Filio abituro consensum daret, & si fas dicere, licentiam recedendi: nam, qui de amore Matri subditus fuerat, in re tanta, quodammodo illi subdi videbatur. Sic piè meditatus pergit Guillelmus: Nempe, illa rudes Discipulos tenerè diligens, quannis sciret, quid eis expediret; eorum tamen infirmitati, maternè ad modicum condesende- bat, nec dabat Filio licentiam abeundi: qui enim cum eius assensu à Patre olim exierat; præter eius assensum ad Patrem reuerti volebat. Et quoniam existans à Patre per Angelum eam salutauerat; in suo ad Patrem reditu, vsalutatam relinquere minus filiale iudicabat. Denique aiebat ei: Quid me retentas, o pia Mater, ne me recipiam in dextera Patris: ne me recipiam in hortos illos cælestes, ubi habites mecum, & perennibus deliciis affluas? Scio, quòd tenera charitate rudes meos Discipulos diligas: sed attende, quid amici Angeli optent, atque expectent, qui profecto norunt, quòd te inu- uita, nolim reuerti ad Patrem: quia ergo amici aufcultant, dic, quod dictura es: fac me audire vocem tuam: id est, da Filio ad patrem redundi licentiam. Hæc Guillelmus. In quibus, si quantum est Marianæ dignitatis, & honoris à Filio accepti, attentius ponderaret, nunquam Conceptioni purissimæ aduersaretur. Iam quodammodo obsequiosum Filium imaginatur, dum ante incarnationem Matris consensum expectat: & sic obsequiosus, illius Conceptionem Dæmoni conculcandam spreuisset? Prædicta tamen Cantici verba ad Matrem iam in cælo collocatam fieri, voluit hic Hailgrimus Cardinalis, quæ deinde sic explicat: Assignat Matri officium, quòd gerat in patria dicens: O tu dilecta mea, qua habitas in hortis gratiarum, & virtutum, fac me audire vocem tuam in precibus: sonet vox tua in auribus meis: quia amici, scilicet, Angeli, aufcultant, vt quòd à me petierit, statim officioso peragant ministerio. Hic est debitus honor impensus assumptæ Matris, vt quidquid, nihil importunum petitura, à Filio postulauerit, ambizioso Angelorum officio peragatur. Obuia cuilibet Bernardi verba Serm. de Assumpt. Mariæ, quæ tamen non prætermittenda putauit: Regina cælorum est, misericors est. Denique Mater est vigeniis Filij Dei: nihil enim sic potest potestatis eius, seu pietatis magnitudinem commendare, nisi fortè, aut non creditur Dei Filius honorare Matrem: aut dubitare quis Pintus de Concept. B.M.V.

potest in affectum charitatis transisse Maria viscera, quibus ipsa, qua ex Deo est charitas, nouem mensibus corporaliter requieuit. Nihil petit Mater à Filio, quod honoris causa non impetret: qui autem præuidit, nihil illam lubentius petituram, si posset, quam ab originis culpa præseruationem; credo neutiquam illi hunc honorem denegauit.

§. VII.

Cur Societatis Iesu Religio tantoperè in propugnanda Deipara & Conceptione allaboret.

Æc sunt, quæ mihi de diuino, deque humanis filiis parentes honorantibus dicenda superfluere: ipsa dum cumulam, didici obiter causam, cur Societatis nostræ Scriptores tantoperè in propugnanda parthenica Conceptione allaborent, ita vt plusculi ex composito tomis plenis, cæteri omnes datà ansâ, obiter saltem, crebris paginis illustrarent. Hanc igitur breuiter ad calcem huius Anthologiae exponere non pigebit: non vt illa priuata; sed vt nobis etiam cum cæteris religiosis Familiis communis intelligatur. Nemo negauerit, honorari maximè à Filiis Religionum Parentes, & Fundatores, dum spiritum pietatis, quo isti Instituta sua decreuerunt, in illis perdurantem recognoscunt. Nemo negauerit, Religiones omnes sub Mariæ patrocinio, & feruidâ in illam pietate fuisse fundatas: nemo negauerit Religionum Alumnos, qui dogma purissimæ Conceptionis acerrimè propugnant, ad Patriarchas suos, si possunt, sententiam referre, ne ab illius spiritus degeneres pietate videantur, vnde primos doctrinæ, & sanctitatis halitus hauserunt. Hinc augustissima Augustini Familia egregiam pro dogmate nauat operam: quia summus Doctor Parens, si mysterium, vt tunc erat occultius, non definiuit apertè, apertissimè tamen indicauit, cùm nihil in re peccati, contra Mariam voluerit differendum. Hinc splendida Cisterciensis Congregatio, quæ has partes strenuè tuetur, verba dulcissimi Patris, quæ mysterio nostro videntur amaricare, aut spuria putat, aut necessariò ex aliis eiusdem apertioribus pro Virgine militantibus, interpretanda. Hinc Dominicanorum doctissima Schola tuetur mordicis hoc dogma piissimi iuxta, & doctissimi Dominici non fuisse: quia (quæ illorum est modestia) nulla fronte hoc mysterium impugnent, si à tanti Parentis ortum spiritu recognoscunt. An verò nobiscum sentiret Dominicus, alij examinarint.

At, si alicuius Patriarchæ mens pro pio dogmate constat manifeste, ea est Ignatij, vt perpetua & certa traditione nouimus à Maioribus. Ab Ignatij vberibus Lainez, & Salmeron missi in Tridentinum, quid de Patriarchæ spiritu, in hoc propugnando laborarint mysterio, Orbis prædicat: quæ scripra reliquerit Salmeron, nemo non terit. His coætaneus Canisius, qui eodem formatus halitu,

1296.

Societas Iesu cur Mariam Conceptionis sollicita.

1297.

Eius Fundator, Conceptionis assertor.

halitu, aureum illud tunc edidit Mariale. Legi ego in manuscripto Codiculo, ubi Ignatij gesta compilabantur, hoc vnum: Dum Roma Doctor Olauo ex nostris acerrimam pro Conceptione immaculata figeret conclusionem: temperandam præcepit Ignatius: quia, licet veram haberet, & à suis in suggestu prædicandam volebat; tamen in disputationibus, suauiter, & ab que felle volebat proponendam. Hoc spiritu imbuta Societas, tunc maxime se putat Parentem honorare, cum, quæ verissimè, & ad totius iam Ecclesiæ mentem lenit ille, sedula apprehendit: si fortè, quæ Pater pius per Alumnos priores in Concilio nouit diligenter, per posteriores ad apicem promoueat: vt sancto & docto Institutore, sancta & docta respondeat Religio. Degeneres notaremur, ni piissimi in hoc mysterium, cui Pater addictissimus fuit, exhiberemur. Nihil stimuli, nec fellis nos agitat; sed mera pietas, & solida, quam cum Ecclesia putamus, veritas. Auertimus à nobis Phariseorum notam, qui à Parentibus degeneres Mariam impugnarunt.

Manufr.

1298.

Cant. 2.

Filij bonos parentes imitentur.

Guillelm.

Adiurabat Christus Scribas sui temporis, & Phariseos, vt vult Guillelmus, dicens: Adiuuro vos, filia Ierusalem, per capreas, ceruosque camporum: ne suscitatis, neque euigilare faciat dilectam, donec ipsa velit. Cant. 2. num. 7. Sed, quid tam validum in capreis, & in ceruis, vt horum obtestatione, impios illos constringi debere, Christus speraret? Respondet Guillelmus, post multa de Phariseis Deiparæ insultantibus: Per capreas, ceruosque camporum; per Prophetas, & Patriarchas, de quorum carnali paternitate gloriabantur. Per capreas enim designantur Propheta, propter acumen videndi: per ceruos quoque armatos cornibus, & inimicos serpentibus, præcipui illi naturalis legis amulatores, Patriarcha figurantur. Quasi dicat: Caprearum, & ceruorum vos hinnulos esse iactatis: si ergo filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite. Nunc columba dormienti inter medios cleros obstrepuit; & improbis vocibus, quantum in vobis est, quietem eius turbatis. Hoc Abraham non fecit, nec Isaac, nec Iacob, nec aliquis Prophetarum: adiuro vos per illos, quorum vos filios esse gloriamini, cessate ab inquietatione columbæ dormientis. Sic timet quiuus Societatis Scriptor, ne si in Mariæ innocentiam obstreperet, simili à Christo adiuratione increparetur, ac si dicitur: Pie sentientium filios vos esse iactatis: si ergo filij Ignatij estis, dogmata vera Ignatij docete. Nunc Mariæ inter medios gratiæ, gloriæque cleros dormienti obstrepitis, & minus piis sermonibus, & scriptis, quantum in vobis est, quietem eius turbatis. Hoc Ignatius non fecit, neque Lainez, neque Borgia, nec aliquis priorum, qui omnes pro pia sententia defudarunt. Adiuro vos per illos, quorum filios vos esse gloriamini, cessate ab inquietatione immaculatæ columbæ iam gloriosæ.

1299. Christus Patriarcharum desiderium. Rupert.

Et bene ad rem Conceptionis, in qua sumus, antiqui Patriarchæ, cerui vocantur: quod postquam latè expendit ibi Rupertus, sic concludit: Sicut cerui, cum aliquid serpenti generis comederint, summa agilitate desiderant venire ad fontes aquarum: ita illi, scientes se à primis parentibus per serpentem contraxisse peccatum originale, desiderabant nasci sibi iam dicta

benedictionis promissum fontem, in quo est remissio peccatorum. Inde est illud: Quomodo desiderat ceruus ad fontes aquarum; ita desiderat anima mea ad te, Deus. Meritò ergo Patriarchæ illi à Deo illuminati, nulla praua suspitione Mariam inquietasse celebrantur: qui enim serpentino veneno originis infecti, Christum vitæ fontem suspirabant, quo sani respirarent: quomodo in illo aliquid, serpentino veneno infectum aliquando, poterant existimare? At certè quodammodo fons ille redoleret venenum, si illa ipsa caro, quæ in Christo est, in Matre aliquando serpentis morfu inquinaretur. Mariam semper in symbolis, & figuris immaculatam fuere venerati, quam sibi fontis fontem suspirabant.

Sed en & alia causa pietatis nostræ, quæ etiam ex dictis in hac ipsa Anthologia suboritur. Diximus sæpè ex Matris, vel honore, vel infamia, Filium, vel decorum, vel infamem existimari: qui ergo Iesum vehimus, pro cuius gloria indefatigato labore defudamus Iesu Socij; quid prius, quid antiquius habeamus, quam eiusdem Matris honorem propugnare? Si fas dicere, nobis aramus, occamus nobis: decentissimum ducem exoptamus: & eò Iesum agnoscimus excellentiorem de humanitate, quò illi digniorem, & excellentiorem Matrem tribuerimus. Neque mirum: sicut enim nunquam læditur Filius absque Matre: sic vix dignè absque Matre poterit honorari. Hinc illud Christi, (provt locum & interpungit, & interpretatur Rupertus:) Ego flos campi, & lilium conuallium. Sicut lilium inter spinas: sic amica mea inter filias. Cant. 2. num. 1. Lilium ergò Christum ponit Rupertus inter spinas: cui deinde vult Matrem assimilari. Deinde, postquam has filias, de Iudæis, & Hæreticis explicauit, sic apponit: Vbi ego spinis compungebar, imò & clavis conficebar, tu præsens patiebaris mente conuulserata: & vbi tue virginitati à filiabus; mihi quoque inuidiosè detrahiunt. Verum, sicut ego spinas peruli, & superavi: ita & de te veraciter predicabitur: Cunctas hæreses sola interemisti in vniuerso mundo. Itaque diuina quadam vicissitudine & Mater patiebatur in Filio, & in Matre Filius: illa vulneribus Christi; iste Mariæ detractionibus: licet Christus sæuius ex Matris dedecore, dedecus; quàm illa dolorem, ex Filij dolore sustineret; quantò pungunt acrius verba, quàm verbera; opprobria, quàm vulnera. Igitur, quantum innocens, licet non virgo, præstat nocenti virgini: tantum infamia Christi præponderaret, si ex incorrupta corpore, sed spiritu corrupta nasceretur. Adde, vt supra dicebam, pungi hic Christum de falsa contumelia: quid, si vera maternæ innocentæ macula pungere-tur? Qui ergo honori Iesu nostri defudamus, quid concepti Matris honori non insudemus?

1300.

Christus, & Maria inuicè patiebantur.

Cant. 1.

Rupert.

1301.

Christus, & Maria inuicè patiebantur.

Præterea, vidisti sic à filiis parentes honorari, vt nihil illis sit gratum, quod istis pariter non veniat communicatum: festa, throni, applausus bono desipiunt filio, nisi illorum parentem habeat participem: deseret filius locum, vnde parentes viderit expulsos: id in Christo officiosiori longè erga Matrem, longè verius. Cupimus ergo, vt Iesus Dux noster Societati suæ adhæreat benignissimus; nec aderit beneuolus, absque Matre. Igitur

Igitur fauorem Matris sollicitamus, honores, quosquos possimus, cumulamus, vt quò ista nobis immoretur suauior, eò suauiori Nati præsentia perfruamur. Et quid illa hodie gratius accipiet, quàm si, vt hæreses cunctas præcorum Doctorum calamo profligauit; sic recentiorum studio, minus pius de se opiniones iugularit? Mariam itaque tenemus, vt Iesum retineamus. In quauis anima iusta, & à fortiori in quauis religiola Familia, tanquam in lectulo florido Christum requiescere, nemo ambigit. Est ergo mira vox illa Mariæ ad Christum: Lectulus noster floridus, signa domorum nostrarum cedrina, liquearia nostra cypresina. Cant. 1. n. 17. En tibi commune domicilium: in lectulo, in domo, tanquam in suauiori lecto, commune imperium cum Nato Mater habet: nostrum lectulum, domos nostras appellat, quas folius Iesu esse, meritò existimares. Quid ita? Quia, vt nemo Iesum diligit, quin Matrem diligat: sic nullibi per gratiam gaudet inhabitare Iesus, vbi pariter per deuotionem Mater non inhabitet. Cardinal. Hailgrinus ibi: Manet ergo Christus in eo, qui diligit eum: sed, qui diligit Filium, diligit & Matrem; & ita uterque manet in eo, qui diligit alterum. Sed tamen aliter, & aliter: nam in corde diligentes se manet Filius per inhabitantem gratiam: Mater vero per deuotionem ipsius, & inseparabile consortium Matris, & Filij in pietatis affectu. Igitur Matrem allicimus, vt Filium aucupemur.

Cant. 1.

Hailgrin.

1302.

Tandem, quò de Conceptione, plura, quàm

cæteræ Religiones, & illa doctissima, edat Societas; id diuinæ, ad honorem suum, prouidentæ Cur de hoc mysterio Societas plurimè scribat. instrumentis maxima operari: & sibi captat gloriam, dum de hostibus fragiliori dextra victoriam reportat: sic putat Mariæ trophæa illustriora, quæ de obscuriori pullulant ministerio. Post mira illa, & opera, & verba, quibus Christum, refutatis inimicorum calumniis, Diuinitatem suam manifestauit, subdit Lucas: Factum est autem, cum hæc diceret, extollens vocem quadam mulier de turba, dixit illi: Beatus venter, qui te portauit; & uerba, quæ suscipi. cap. 11. n. 27. Tot inter nobilissimos auditores, femella, & hæc de turba, imò ancilla, Filio decorando commendat Matrem. Queris causam? Audi Hugonem Cardinalem ibi: Ancilla, Stella nomine, non valens tantas iniurias Saluatoris portare, in confusionem Phariseorum, & laudem Filij, laudauit Matrem: communis est enim laudatio Matris, & Filij eius: & quoniam hæc mulier, nec dives, nec nobilis erat; sed de communi plebe: idè hoc Euangelium legitur pro festis Virginis, in Iudeorum, & Hæreticorum confusionem. Decoramus Iesum nostrum in Matre sua: nec aliunde clariùs confunduntur Hæretici, maxime Lutherani, qui sæuius in Conceptionem debacchantur; quàm dum vident, Societatem hanc minimam, antiquitatis inopem, infularum nudam, dignitatum iciumam, quò minus purpuratam, eò plebeiam magis, acerrimè pro Deipara decertantem. Do infra plura num. 1494.

Luc. 11.

Hug. Card.

ANTHOLOGIA XIX.

Maria culpam originis, id est, vitiorum radicem euitauit.

§. I.

Maria serpentis contrito capite, de gratia virilescit: culpam, vnde euiratur robur, euitans penitus.

1303.

Maria serpentis caput trinit.

ROBAVI in Examine n. 1026. originis peccatum vitiorum omnium radicem: vnde inferebam, à fortiori istud à Maria, quam actuale quoduis amouendum: nam identitati carnis, quæ inter illam, & Christum intercedit, plus obstat radix infecta, & quædam quasi virtualis vitiorum: congeries, quam ramus aliquis, & singularis criminis maculatio. Sumo in hanc rem, celebrem illum locum Genes. Pintus de Concept. B. M. V.

cap. 3. num. 15. tot Patrum suffragio de Despara explicatum, vbi Deus ad serpentem: Inimicitias ponam inter te, & mulierem; & semen tuum, & semen illius: ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius. Hoc caput, de originali culpa sumendum, omnium ferè recentiorum Authorum sententia comprobatur; idque quàm meritò, aperuit feliciter Salazar cap. 19. Videntur præ aliis Perlinus dist. 5. cap. 1. per totum, qui vix aliquid relinquit superaddendum. Non transcribo: sed, vt soleo, prætas fortasse spicas subministro. Nemo nescit, Septuaginta correctiores Septuag. habere masculinum, εὐτὸς, ipse conteret. Arripio hanc lectionem; non tanquam vulgari nostræ contrariam, & ab hac, vt in similibus euenit, corrigendam, vt volunt: quin potius, tanquam vulgaris nostræ commendo explicatiuam. Nimirum, Latinus Interpres, perspicuæ claritatis ergo, sexū in Maria voluit exprimentum: Græcæ gratiam de mysterio enucleatam. Inter serpentem, & Mariam indelebiles inimicitæ ponuntur, cuius dum caput dicitur contritura, masculino epitheto

Genes. 3.

Salazar. Perlin.

Septuag.

ipse appellatur. Quid ita? Quia in sacris gratia, quauis ætatem, & sexum, reddit virilem; culpa quoduis robor effæminat, & quauis muliercula reddidit euiratus. Id subinde plenis paginis illustrabo, dummodo prius argumentum sic eformem.

1304.

Idè deinceps non peccauit.

Maria, dum implacabiliter serpentis inimica constituitur, virilescit: ergo non aliunde, quam de illius gratia, & de huius malitia initur certamen, cum virguncula, tantummodo ob gratias virilescat. Ergo non solum ratione feminis sui, sed etiam ratione sui ipsius, caput serpentis obtriuit: quæ enim virtute participata pugnat contra Diabolum viriliter, etiam illum obterere præsumitur. Tunc sic. Ergo in contrito hoc capite originalis culpa intelligitur. Probo hanc sequelam. Ex his perpetuis Mariæ inimicitis cum Dæmone, infertur clarè, Mariam nunquam per actualem aliquam culpam, cum Dæmone fædus iniisse: sed hoc vix conuenienter intelligeretur, nisi in capite obtrito originalis culpa intelligatur: ergo Maria originale culpam obtruncavit. Probo minorem: quia originalis culpa, radix est aliarum: ergo conuenientissimè rami intelliguntur amoti: quia radix supponitur detruncata. Rationis robor mutuo ab Augustino lib. 5. contra Iulianum, cap. 9. tomo 7. par. post. vbi de Christo simile efformat argumentum: *Profecto peccatum etiam maior fecisset, si parvulus habuisset: nam propterea nullus est hominum, qui peccatum non habuerit infantis ætatis exortu.* Ergo à fortiori, ex mente Augustini Maria præsumeretur postea peccasse, si in ipsa sua origine inficeretur: nam in toto hoc Capite, imò in toto Opere, vt noist, de peccato per originem transfuso diserebat, vnde cætera nobis pullularunt.

August.

1305.

Id confirmatur.

Florus.

Est ad rem serpentis, in qua sumus, pulchrum illud Flori lib. 3. cap. 5. de Rege Mithridate, post tot aliorum prælia, tandem à Romano Imperatore feliciter superato: *Nihil postea valuit, quamquam omnia expertus: mox anguim, qui obtrito capite, postremum cauda minantur.* Nihil valuit postea contra Mariam Infernus anguis, quamquam omnia expertus: cauda emortua penè, & penitus elanguida, ad summum minas, ictus intendere non poterat: certè, quia obtrito capite originalis culpæ, vnde obarmantur cæteræ, penitissimè ignauescibat. Quærit D. Anthonius de Padua Dom. 5. post Trinit. cur significanter mulieres ille, quibus Salomon primum fecit iudicium, meretrices fuisse exprimantur: *Tunc venerunt due meretrices ad Regem, steteruntque coram eo.* 3. Reg. 3. num. 16. Cur enim non ad alia tribunalia: aut, cur, si ad supremum; necessariò meretrices declarantur, cum id nihil videatur liti conduxisse? Et respondet acutè: *Merito ad illum meretrices venerunt, quem postea deceperunt.* Quasi iam tunc, si minùs de vitio, saltem de naturali indole, nescio quid mollius spiraret Salomon, vnde certum fauorem inuenturas meretrices coniectabant: vix postea ab illis decipiendus; nisi ad initia, de naturali fomite, fines redoleret. Meritò igitur ponitur Maria, serpentis. postea adulterium penitus euitasse: quia ab initio, nihil meretricale redolebat. Idè inoffenso pede deinde procurrit; quia primo gressu huius conculcans capur, victrix occurrit.

3. Reg. 3.

Anth. Pad.

Huc tendebat Christus tot ante sæcula Matrem nascituram inuitans: *Veni de Libano, Sponsa mea, veni de Libano, veni: coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.* Cant. 4. num. 8. Honorius ibi de Maria assumpta in gloriam, supra datus: *Veni de Libano, scilicet, de candore vira nimio, &c. Coronaberis ac monte Amana: hoc est, recipies coronam de triumpho, quam promeruisti de Diabolo, qui est mons Amana.* Sed nota expressè, de conculcato huius bestie capite, huius montis vertice auocari: quasi non ita candor esset eximius, & nimius, quia perpetuus, nisi caput obtereretur. Et cur ita, nisi quia semper ab originali culpa sordes vitam maculantes præsumuntur? Planè: quia hoc caput obtriuit, facilè ex Augustino in maioris ætatis accessu nimium illum candorem conseruauit. Venit pariter, & è candore nimio, & è serpentis capite conculcato coronanda: quia conculcationis comes, candidatio; & candidationis basis, conculcatio.

1306.

Cant. 4. Maria de serpente capite coronatur.

Sed latet examinandum aliquid in hac corona è capite serpentis reportata: quod vt pateat, præmittendus est Plinius lib. 35. cap. 10. vbi de variis gemmarum generibus: *Draconites, sine Draconia, è cerebris fit draconum: sed nisi vinentibus abscisso, nunquam gemmascit, inuidia animalis mori se sentientis. Igitur dormientibus amputant.* De hac ergo Draconitide gemma, sic Textul. lib. de cult. fæminarum, cap. 6. *Aium & de frontibus draconum gemmas erui: sicut in piscium cerebris l. pidofitas quadam est. Hoc quoque deerit Christiana, vt de serpente cultior fiat: sic calcabit Diaboli caput, dum de capite eius, ceruicibus suis, aut ipsi capiti ornamenta struit.* Subsannatio est ironica, sale plena, & pipere: quasi nunquam ineptior conculcando draconis capiti, quam dum indidem cultior, ornando sibi capiti procedit. Si ergo nefas ducit acutus Afer, de terreni serpentis capite coronari Christianam, ne luxu nimio gemmascens, conculcando mystici serpentis capiti ignauescat; cur, quæso, Maria, de ipsissimomet capite Tartarei huius serpentis conculcato, coronam sibi speciosissimam mutuetur? Aduerte igitur, fæminas cæteras furandis oculis, rapiendis viorum cordibus, Deoque offendendo, gemmas, & serpentinis illecebras exoptare: at Maria recreando Deo, hominibus saluandis, spolia ista de serpentis calcato capite assumit.

1307.

Et vnde hoc Plin.

Textull.

Rem vt capias, attende. Aliud est munus ab hoste, aliud spoliolum capere: illud prodicionem, hoc sapit virtutem: illinc periurus comitur, hinc victor gloriatur: idè in lib. Apophtheg. de Agesilao respondente Regi Persiarum Tissapherni, qui munera offerebat. *Dixit sibi incundius esse, si milites suos daret, quam si daretur ipse.* Præterea, se pulcherrimum ducere, si Græci non munera caperent ab hostibus, sed armis pararent spolia. Hinc oritur, vt nihil gratius habeant Principes, quam deuictorum Regum coronas sibi vsurpare; nulloque decoriùs spolio adornentur. Quid? In Christo Regum Rege, superatis Dæmonibus sic euenit. Ammonitis per Dauidem prostratis, addit Textus: *Et tulit diadema Regis eorum de capite eius, pondo auri talentum, habens gemmas pretiosissimas: & impositum est super caput Dauid.* 2. Reg. 12. num. 30. Itane? Illa ipsa barbari Regis

1308.

Munus ab hoste, infames spoliolum, vobis.

Apophth.

2. Reg. 12. num. 30. corona,

Corona Christi vnde gloriosior.

Glossa.

1309.

Apoc. 19.

Et cur illa multiplex.

Apoc. 12.

Hug. Card.

1310.

Adhuc de Maria corona, à serpente.

Dionys.

corona, piissimum Regem comit: & eum Regem, qui per omnia Christum exprimebat: Imò propterea: defæcat enim sibi Christus illam coronam, qua prius impius Diabolus radiabat. Glossa ibi: *Coronam ergo Regis hostilis populi tulit Dauid, & sibi diadema fecit, cum Christus Diabolo regnum auferens, sibi insigne decorum parauit.* Sic, qui per culpam Dæmone coronabamus, iam per gratiam ipsum Christum coronamus.

Maius est, quod sequitur. Iesum iam in cælo triumphantem, & propterea equo albo insidentem, sic describit Ioannes: *oculis autem eius, sicut flamma ignis: & in capite eius diademata multa.* Apocal. 19. num. 12. Quod Christus coronetur victor, nullum est dubium: sed ingens suboritur, quod totidem diadematis redimatur. Cur enim omnium victoriarum insigne, in vnicum diadema non reducatur? Cur multiplex eius gloria, simplici, vt solet, corona non exprimitur? Nimirum, voluit Christus non solum stemma suum, sed etiam vnde illud deprompserat, exhibere. Reduc in memoriam illa eiusdem Ioannis ibidem cap. 12. num. 3. *Et visum est aliud signum in celo: & ecce draco magnus rufus, habens capita septem, & cornua decem: & in capitibus eius diademata septem.* Quot serpentis diademata numeras, totidem, & eisdem Christus insignitur; idè multiplex diademate, conculcatis iam draconis capitibus, coronatur. Vidit rem ibi Hugo Card. quam postquam late expendit, sic concludit: *Hanc bestiam Christus in sua passione dicitur: se undum quod significatum est 1. Paral. Tulit Dauid coronam de capite Melchom, qui interpretatur Rex eorum, & significat Diabolum, quem humiliavit Christus, & inuenit in ea auri pondo talentum, & pretiosissimas gemmas, & fecit inde sibi diadema. Quasi coronam sibi fecerat Diabolus, de iis, quos sub seruitute tenebat: quam tulit ab eo Dominus, quando sua passione genus humanum liberauit, & multos feruentes auro charitatis, & fulgones pretiositate cæterarum virtutum, quasi diadema sibi fecit.* Hæc ex innumeris, quæ possem: iam ad Mariam.

Calcat Maria serpentis caput, & inde capit coronam: quia Christi, vt vidimus, Corredemptrix, peccatores, quos ab origine vitiosa draco sibi aptarat in diademata, intercessione sua liberat, initar Christi iisdem, tanquam nobiliori spolio, coronanda. Pulchrè Dionysius art. 15. in nostrum hunc locum Cant. licet serpentem Dæmonem, quem iam ex Honorio dedi conculcatum, prætereat: *Coronaberis de conuersione, & salute innumerabilium peccatorum, inquietorum, carnalium, & à Deo anathematizatorum, per præfata designatorum: qui ipsius benignissima, ac misericordissima Virginitatis Matris meritis, ac precibus, gratiam conuersionis, & gloriam sunt sortiti: nam & ipsa Filio suo tam intensissimè condolendo, innumerabilibus peccatoribus gratiam, & salutem promeruit: quos Deus per eam conuertere, ac saluare ab æterno decreuit.* Sic peccatores ab infecta origine, in pardos & leones variis postea vitiis transformatos, iam conuersos sumit Deipara in coronam, qui olim ipsum Dæmonem coronabant: quasi suo iure hos congruis meritis liberet intercedens, qui capiti Amana, siue Diaboli adhærebant: quia prius ipse Inferni serpentis caput detruncauerat: sola enim poterat, tanquam supremi Redemptoris cooperatrix, à capite ser-

pentis, seu originis culpa, & pullulantibus inde vitiis, alios eripere pridem captiuos: quia nunquam Dæmoni fuerat illigata: inde vitia omnia suauiter euadens, quod fædatam originem euitauerat.

1311.

Recudo adhuc verba Ruperti ignota nemini, & iam supra fufius discussa, ad illud Cant. 7. n. 1. *Quam pulchri sunt gressus tui in calcamentis, Filia Principis! Vbi ille ita: Nudatus pedum, seruilitatis est argumentum, &c. Idcirco ancilla calcamentum serpens momordis: in iamen, Filia Principis, probè calcata, caput serpentis contriuit.* Semper enim mihi scrupulosum, cur Eua (quæ hic subintelligitur) in statu adhuc innocentie ancilla dicitur, & calcata ponitur, vt ita nudo calcaneo, tam facile venenatum serpentis morsum effugere non possit? Nisi dicamus, innocentiam Mariæ sic esse regiam, sic Principem Patrem Deum redolentem: vt quæuis, etiam primorum Parentum, innocentia, huic comparata, seruilis foret, & discalceata: video, quid doctissimus Abbas voluisset: id autem si ille voluit, valeant cæteri Conceptionis immaculatæ propugnatores, hoc vno felicissimè superati. Benè ergo inoffenso pede integram vitæ viam percurrit Deipara, quæ ad eius ingressum optimè calcata caput serpentis conterit, vnde solent offendicula dimanare. Vide autem, quam signatè ad rem nostram, ly, *Filia Principis*, vertat Theodor. & Aquila in Sixt. *ἐκαστα ζώοντα: Filia sponte dantis; siue, Filia munifici; vel, quod ibidem vertit Ambros. Filia beneplaciti*: quia, licet Deus, quæ Pater, munificum erga fideles se exhibuit, eos à seruitute in filios adoptando: at erga Virginem antonomastice fit munificus, quam sic adoptauit in filiam, vt nunquam seruam fuisse pateretur: quique in Christo suo, ob purissimam innocentie, & imaginis expressionem sibi benè complacuit: sic ob eandem proportionaliter causam, in Maria sibi complacet, quæ proinde beneplaciti filia appelletur. Ab hoc ergo sic munifico Patre calcamenta sumit Maria serpentis capiti obterendo, id est, innocentie, protoparentum illa, longè meliori, comparanda: vnde postea cæteras culpas, vel leuiculas facilè euitaret. Sed, quoniam de serpentis obtrito capite, nihil postea cauda valentis; deque totius vitæ semita purissimè transuolata à virgine, quod originis culpam calcarat; iam supra late disserui: his relictis, ad illud virilizatæ virgunculæ, vnde totum argumentum effluxit, veniamus.

Cant. 7.

Maria quantum est argumentum, &c. Idcirco ancilla calcamentum in Anteuia. Rupert.

Maria, specialis Dei Filia.

1312.

Dum Maria inimica constituitur serpentis, masculino pronomine insignitur, vt sancta, & grata in certamen venisse intelligatur: habet enim hoc egregia virtus, gratia excellentior, vt per illam vel fæmellæ virilescant, & de robusto spiritu, viriles animos dicantur exhibere. Vnde non absque mysterio, vt puto, 1. Reg. 25. n. 27. vbi Abigaïl ad Dauidem: *Attulit ancilla tua.* in Hebræo verbum ponitur masculinum, אַבִּיגַיִל: quia sanctissima fæmina nihil fæminoum in tanto gesto spirare videbatur. Sic Cant. 2. num. 7. *Adiuuro vos, filia Ierusalem.* in Hebræo est masculinum affixum, אַדְיוֹרְכֶם: id est: *Adiuuro vos ipsos, filie:* neque enim in virginibus sanctissimis molle aliquid subnorabat; quominus virilescere dicerentur. Meritò igitur Maria, cum proterendo serpentis capiti annunciat, *adros, ipse*, dicitur: ne

Fæmina, de virtute virilescit.

1. Reg. 25.

Capt. 2.

in Deipara aliquando aliquid non virile, aliquid fluxum, & languidum fuisse subnotetur. Vno, vel altero testimonio rem confirmo.

1313. Inuitabat bonorum suorum piè prodiga Sapientia, humanum genus: dumque disponit præconium, sic indicit: O viri, ad vos clamito: & vox mea ad filios hominum. Prou. 8. num. 4. Filij hominum vocantur, id est, naturæ humanæ ad vtrunque sexum diffusæ clamitatur: & tamen solis viris facta præmittitur clamitatio. Et cur ita? Respondet ibi Beda: Ad viros clamitatur, id est, strenuos verbi auditores in vtroque sexu: nam, qui femineæ, id est, fluxa mente sunt, sapientia verba percipere nequeunt. Quasi daret fœminis virilitatem virtus robusta, gratia strenua: & imbellem sexum ignauia fugata, communicando Deo animaret: alias diuinis fruendis verbis ineptiret. At veniret Maria ineptior, si quid vsquam molle, & fœmineum importaret: cui ab æterno clamitabatur, vt properaret: non solum diuinis verbis audiendis; sed etiam ipsi substantiali Verbo suscipiendo: minus congruè de cætero strenua præsumenda, ni ab initio serpentis proteri caput conculcaret. Bedæ consentit D. Anthonius de Padua Dom. 7. post Trinit. Sapientia ad viros, non ad fœminas clamat: quia sapor æternæ dulcedinis illum afficit, quem virtute strenuum, prudentia circumspèctum viderit. Scilicet, hoc negotium, non tam in fouendis vberibus, quàm in excipiendis vulneribus otiaur: ad malitiam prouocat arduam, non ad languentem mollitiem: viros alloquitur spiritus, non fœmellas. An non meritò Maria, nunquam mollis, nunquam fœminei languoris intelligitur, que etiam præ Angelis excellentior, in spiritus colloquium, & obumbrationem excipiendam aptabatur?

S. II.

Completur titulus præmissus.

1314. ED parum id. Ego puto nihil clarior, aut illustrius afferri potuisse explicandis perpetuis Mariæ cum serpente inimicitis, quibus per totam deinde vitam culpas euitauit; quàm dum, vbi proditura prædicatur, statim virili adiecto insignitur. Maria de sexu fœmina, per gratiam Conceptionis in virum transit; quæ si fortè vir in culpa conciperetur, necessariò omni redderetur fœmella euirator. Attende, fodes. Nihil ita turpe, quàm euirari virum, & in fœmellam deformiter emolliri: idè pulchrè acutior Poëtarum Claudianus Eutropio insultans:

Quid te, turpissime, bellis Inferis, aut sauis percontas Pallada campis? Tupos alterius studiis, herere Mineræ: Tu telas, non tela pati: tu stamina nosse. Multa cumulauit Cerda meus, ad illud sui Poëtæ lib. 9. vbi quidam ad Troianos per summam contumeliam: O verè Phrygia, neque enim Phryges: ire per alta Dindyma, vbi assuetis bisoem dat tibia cantum:

Tympana vos, buxusque vocat Berecynthia, Matris

Idea: smite arma viris, & cedite ferro.

Quibus addo celebrem ritum Lyciorum, de quibus Valer. Max. lib. 2. cap. 6. num. 13. Rectè Lycy, cum us luctus incidit, muliebrem vestem induunt: vt deformitate cultus commotus, maturius proicere stultum morem velint. Quia non patitur animus virilis diu fœmineo habitu deformari; & sexui illatam iniuriam, quàm citò poterat, propellebat. Sic graue dehonestamentum viris, fœminea conditio. Non poterat hæc labes deesse peccatori: ab ipsa origine, & deinde quouis alio peccato, sit quantunuis naturà vir, fœmina dicitur, & effeminatos spiritus sibi induere cogitur turpissimus. Nihil ergo culpæ contraxit Maria, quæ quando primò promittitur, virili statim pronomine celebratur: vt inde strenuior certamen illud peragat perpetuum.

Ab ipsis suis laboribus trophæum patientiæ erigebat S. Iob: nec verbum protulit, quod constantis animi iudicium non præberet: vnde Sanctis Doëtoribus non parum negotij facessit illa eiusdem sententia: Ne cat dies, in qua natus sum, & nox, in qua dictum est: Conceptus est homo. cap. 3. num. 3. Clarius Sixtian. ex Græco: Et nox illa, quæ dixerunt: Ecce masculus. Cur enim mens composita, animus modestissimus in ortus diem, in conceptionis noctem inuehatur: nec tamen patientiæ dispendium tulisse reputetur? Quia non tam in creaturas, quàm in prolatum interim mendacium indignatur. Nimirum, in iniquitatibus conceptus fuit, & in peccatis cœcepit illum mater sua, originalis proinde labis participem: & quod consequens est, fœminea quadam mollitie contaminatum. Quis ergo non videat, mentitos esse illos egregiè, qui conceptà fœmellà, masculum esse conceptum asseuerarunt: Pulchrè Olympiodorus ibi in Catena: Derestatur, sed alia ratione, eos, qui maritulum nuncuparunt: quod crederent, eiusmodi hominem solum fuisse, eique maris nomen propriè conuenire. Cum hominum genus vnus Adam contumacia effœminatum sit: vt non amplius potioribus nominibus appellari queat. Itaque mendacium auertit: nec se in peccato conceptum dignum virilitatis titulo existimauit. Solum Christus ex se nimirum, sola Maria ex Christi gratia, potiori hoc vocabulo insignitur: cui declarando mysterio, statim vbi mulier sexu promittitur, spiritu virilis prædicatur.

In eundem sensum explicandus venit Ieremias cap. 20. num. 15. Maledictus vir, qui annunciat patri meo dicens: Natus est tibi puer masculus: & quasi gaudio latificauit eum. Neque enim poterat masculus nasci, qui sub fœdata origine nascebatur: vnde nunciis, quæ mendax, maledicitur. Sed etiam de aliis peccatis, ab origine fœdata promanantibus, locus non incongruè explicatur. Concipit, nimirum, quouis peccator malitiam, & parit iniquitatem: & tamen ab adulatoribus, & totius veritatis corruptoribus, tam masculi, & generosi partus parens commendatur. Exemplo res patebit. Cum vindicta sumitur, cum pauper opprimatur, cum virgo rapitur, & aliena vxor violatur; tanti sceleris aggressori inclamat adulator: Euge, nunc scisti vt vir; masculum opus executus. Id ergo detestans, abominatur iustorum nomine Propheta: quod hæc opera, quæ euirata sunt,

funt mollia, effœminata, & muliebris cuiusdam mentis partus, virilis dignitatis titulo afficiantur. D. Gregor. Mor. 3. cap. 4. de Dæmone locutus, qui mediis adulationum instrumentis id exequitur: Cum nos agere infirma conspexerit, ea quasi fortia fauoribus extollit, & quasi natos masculos loquitur, cum corruptores veritatis per mendacium, nos existisse gratulatur. Patri ergo masculum natum denunciat, quando huic mundo eum, quem persuaserit, factum innocentia corruptorem demonstrat. Nam, cum cuiuslibet peccati, atque superbienti dicitur: Fecisti sicut vir, quid aliud, quàm natus masculus in mundo perhibetur? Meritò igitur hi tales maledicuntur, tanquàm insigne quoddam mendacium effutientes: & virilitatis titulo effœminatum spiritum nuncupantes; meritoque Maria, dum serpentis caput proterit, æternis deinde cum illo inimicitis exercendis, vir laudatur.

D. Gregor.

1317. Communitatis sacræ, siue Ecclesiæ labores, & immixtas tentationes dolens Ecclesiastes, sic habet: Ciuitas parua, & pauci in ea viri: venit contra eam Rex magnus, & vallauit eam. cap. 9. n. 14.

Eccles. 9.

Id fuit probatur.

Anth. Pad.

Isaïe 3.

Hieron. Rex effœminatus, grande malum.

1318.

Isaïe 3. Idem ostenditur.

Sed certè in rei bellicæ metaphora, aptius videbatur milicum præliantium, quàm opplentium virorum paucitas deploranda: nisi quòd emphaticè viros defuisse scribit; quia iam multi in fœminas degenerarunt. D. Anthonius de Padua supra citatus ad hunc locum: Viri, id est, viri in ecclesia multi sunt, sed fœminæ, id est, molles, & effœminati. Sed heu! pauci viri. Magis isti ad telas erant, quàm ad tela: ad stamina magis, quàm ad certamina. Apertius Isaïas 3. num. 12. Populum meum exactores sui spoliauerunt, & mulieres dominatae sunt ei. Iusta enim pœna, vt populus, qui exactoris Dæmonis vocem audiit, virtutes perdidit, & perdidit, nequiores iam habeat prælatos, atque Principes, qui euitatis viribus, fœminea quadam diffluant turpitudine. Ni fortè dixeris; & melius, idè exactori Inferno miserum populum spolia tradidisse; quia imbelles, & effœminatos Principes fortitus. Vt cunque sit, audiendus D. Anthonius citatus: Mulieres, id est, molles Prælati. Didicit ex Hieronymo, qui ad hunc locum: Mulieres, quia propter libidinem omnia faciunt, & sine dediti voluptatibus. Vt, quemadmodum Sardana-palus diffluens voluptatibus, motu etiam, & habitu fœminas est imitatus: sic isti interiori morum habitu, in fœminas degenerasse cognoscantur. Decuit ergo, vt Maria, cuius præsidio ciuitas nostra munienda, cuius intercessione ab exactore Inferno eramus liberandi; nihil vnquam effœminatum pateretur; & omnibus conculcandis vitiis, ab ipsa sua origine vir prodiret.

Ad iudicandos præcipue populi seniores & Principes, erectum tribunal in eodem cap. exprimit Isaïas num. 13. & 14. quos contra subditur num. 15. Quare atteritis populum meum, & facies pauperum commotitis, dicit Dominus exercituum? Videbantur statim subscribendæ pœnæ, à tam nefariis Iudicibus, & Principibus exigendæ: & tamen subiungit immedie Propheta num. 16. Et dixit Dominus: Pro eo, quòd eleuata sunt filia Sion, & ambulauerunt extenso collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, ambulabant pedibus suis, & composito gradu incedebant: decaluaabit Dominus vericem filiarum Sion, &c. Vbi deinde multa pœnarum genera fulminata in has fœminas apponuntur. Sed, ô heu! quòd pergis, sanctissimi

me Vates? In senes, & Principes tribunal ere-xiisti præcipue; ab his afflictæ populi causas expostulasti; quid ergo his relictis, in solas populi fœminas defleuis: Quid in vnum ignauiore sexum ira debaccharur? Credo, qui totum virorum populum, & maximè seniores, & Principes, iam in fœmellas molles degenerasse, voluit significatum: & quos num. 12. dixerat mulieres, nunc indidem Sion filias appellauit: ac proinde sit idem punire fœminas, quàm in eneruatos viros animaduerte-re. Fauet Hieronymus ibi, post adductas alias interpretationes sic concludens: Aly secundum tropologiam mulieres, animas vite præstantur: que si ex-terio collo ambulauerint, & se exercent in superbiam; & non virilem duritiem, sed dissolutionem se-ctata fuerint fœminarum; corripuntur à sermone prophetico, & omnia perdunt ornamenta virtutum. Quia nescit, qui vitiis deformatur, in fœminam molliculam non transformari. Omnia ergo attulit ornamenta virtutum Virguncula diuina, quæ, dum promittitur, virilitatis cognomine deco-ratur.

Perinde autem erit, si dixeris, idè increpatis senioribus, & Principibus, ad fœminas supplicium detorqueri: quia, vt erant lasciuæ, & fœminarum amatores, harum pœna acrius quàm propria torqueri videbantur. Neque mirum, si fœ-minas doleant, qui hoc vno turpitudinis vitio, plusquàm quouis alio, fœmineam conditionem lubière. Ita est: nunquam se vilius effœminat peccator, quàm dum se magis, de fœminarum amore, virum prædicat. Formaturus Deus Euam, sic describitur: Immisit Dominus Deus soporem in Adam: cumque obdormisset, tulit vn. m. de costis eius, & repluit carne pro ea. Genes. 2. num. 21. Et quàm facile nouam costam illi supplere poterat, vtque carnem, sic etiam os augere: cur non fecit? Respondet D. Bruno apud Godefr. Subtrahit costam loci eius non osse, sed carne repletur: vt ex eo etiam nos infirmiores, & molliores esse sciamus, quòd mulieribus adhaeremus. Nescit Adam ad licitum coniugium non mollescere, non effœminari, ossis duritiem carnis teneritudine commutans. Ecquis non videat, illicitis congressibus, turpibus scortationibus longè vltèrius virum effœminandum? Et fortasse idè Adam, cum ex sola ossa costa sua Euam formatam videret; exclamat nihilominus: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea num. 23. Vnde enim non solum con-ossus, sed etiam concarnis vxoris dicitur, qui solum os tradidit? Quia, sicut vxor ossis duritiem ab illo perceperat: sic se quodammodo ab eius carne effœminari sentiebat. Benè D. Laurent. Nouar. homil. de Pœnit. de lasciuæ vitio locutus: Quid dicam de fœminea sperse? Quantum intuenso iam collapsa est anima, & effœminata sunt viscera: & quasi concupiscentia sagitta percussus de quodam præcipitio corruit? Sed ego de hac priuata luxuriæ hypothese alibi latiùs: iterum ad communem thesim redeamus; dummodo priùs videas, meritò nihil in Maria fœmineum, & molle prædicari, quæ in virginitatis magi-stram parabatur: nam, vt nihil ab originis radice lauciata, læuiùs furit, quàm libido mollis, & effœminata: sic meritò Virgo virginum, purissimæ originis prædicatur: vt de vtroque iam non ipsa, sed ipse serpentem conterens viriliter ce-lebretur.

Hieron.

1319.

Amor fœminarum viros effœminat.

Genes. 2.

Bruno.

Genes. 2.

Laur. Nou.

1320. Adstabat supremus omnium Iudex, apud Pilatum iudicandus: instabat homo, Deo sententiam, & pœnam illaturus: & ecce tibi, *Sedente illo pro tribunali, misit ad eum uxor eius, dicens: Nihil tibi, & in isto illi multa enim passa sum hodie per visum, propter eum.* Matth. 27. num. 29. Pono nunc ab Angelis illi factas repræsentationes, & Christianam innocentiam inspiratam, quod Domini causa iustior appareret. Sed, o quid vobis vultis, Angeli beati? Cur non senioribus illis, Scribis, & Phariseis potius prædicta mysteria inculcatis? Quanto efficacius apud illos, quam apud femellam procederet reuelatio: Respondet apte Chrysostomus Orat. 2. in Parasc. apud Gretser. *Tantum alter Ioseph veritatem per insomnia cognitam, aduersus Indæorum clamores testatur: decebat enim eos à feminis vinci. Vicit eos Rabab meretrix: vicit eos, quæ sanguinis fluxum patiebatur: vicit Chananaea: & nunc rursus femina eis aduersatur.* Decebat, inquam: quia illi corroboratis pertinaciâ culpis sic difflebant spiritu, vt omni essent femina euiatiores: præ quibus, hæc piæ, aut saltem minùs impiæ, viri habebantur, mysteriis percipiendis aptiores. Sic vir effœminatur vitio: sic femina de virtute virilescit.

1321. Præcipitur Abrahamo circumcisio, vt ab illa exteriori, cuiusvis operis perfectionem, & animæ deuotæ interiorer disceret sanctitatem: vnde populus corde magis, quam corpore nosceret circumcisio: *Circumcidetur, inquit Deus, ex vobis omne masculinum.* Genes. 17. num. 10. At, cur, si vtrique sexui æqualis sanctitas commendatur; non potius commune aliquod signum etiam ipsi feminis, eligitur? Cur character, qui tantummodo viris conueniat, destinatur? Quia in hoc signo, non tam abscissio, quam circumcisio affectuum commendabatur. Non capies, ni audis Stephanum Cantuar. ibi apud Godefr. *Abraham est vir iustus, qui debet circumcidere omne masculinum; id est, omne opus bonum purgare: non est enim aliquod opus bonum, quod non indigeat purgatione, &c. In circumcisioe parum est, quod abscinditur, respectu illius, quod remanet: ita magnum est bonum, quod remanet, licet malum excutatur. Ast femineum opus nullatenus debet circumcidi: sed ex toto deleri.* Effœminantur opera peccato, vt prauis operibus animus effœminatur: non circumciditur femineus spiritus, sed penitus abscinditur: deletur potius, quam purgatur. Ideo non sub spiritu femineo promittitur Maria, ne in ipsa promissione delebilis appareret.

1322. Quis Annæ vota anxia non miratur, quæ dum toto animæ nisu infamem maledictæ sterilitatis notam, cuperet deletam, dicebat tamen: *Domine exercituum, si respiciens videris afflictionem famulæ tuæ, & recordatus mei fueris, nec obliuisceris ancillæ tuæ, dederisque seruæ tuæ sexum virilem, dabo eum Domino omnibus diebus vitæ eius.* 1. Reg. 1. num. 11. Nam, si satis fugandæ sterilitatis infamiæ sexus femineus: nonne satius indifferenter postulare? In extremis, quæ bona sunt, apte quaruntur: optima, quando necessitas non ita virget. Miser, indignæ opem querit, non voluptati. Quid ergo Anna maledictionem pessimam illius aui; non quauis, sed optima virilis sexus benedictione orat repellendam? Vt vides, non solum prolem, sed & hanc sanctam, & Deo dicendam iugiter, postulabat: & talem femineo vocabulo exprime-

re recusauit: timuit sollicitare feminam, ne potius Dæmoni consecrabilem petere videretur. Pulchrè D. Anthonius de Padua Dom. 3. post Pascha: *Sexum virilem peti, non femineum: non erat enim, quod Pharaeo feminas sibi referuari iussit. In sexu ergo femineo, effœminata mentis opus designatur.* Virilis oritur Maria, ne Dæmoni referuata intelligatur: & masculinum eius spiritum dum suffocare præsumit Infernus Pharaeo, & scædatæ originis vorticibus absorbere; obtrito capite miserè trucidatur. Alludit autem Anthonius, vt vides, ad locum illum vulgarem in hac materia, ex libro Exodi, vbi Pharaeo ad obstetrices: *Quando obstetricabis Hebræas, & partus tempus aduenit: si masculus fuerit, interficite eum; si femina, referuare.* Non tamen est vulgaris elegantia D. Casarij Arelat. hom. 4. *Hoc ipsum, quod Pharaeo paruulos Hebræorum pueros iubet interficere, & feminas referuari, Diaboli utique speciem præ se ferens, inimicus spiritui, & amicus carni, inuidens virtuti, consensiens voluptati, fortitudinem præfocabat, concupiscentias nutrebat.* Quasi non posset Dæmon expressiorem typum Diaboli referre, quam dum feminas nutrit: sicut iste effœminatas, id est, peccatrices fouet conscientias. Ideo ergo masculæ virgini insidiatur serpens, sed conterendus.

Diuini verbi efficaciam commendaturus Paulus ait: *Viuus est enim sermo Dei, & efficax, penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vsque ad diuisionem animæ, ac spiritus.* Subdiuidere videtur Apostolus animam hominis ab eiusdem spiritu: cum tamen reapse vnum, & idem sint: nimirum, quia diuersis affectibus dum addicitur, diuersas rationes fortiri iam videtur: nam, dum carnis voluptatibus adhæsit, anima erat, quæ dum diuinæ anhelat vnioni, iam dicitur spiritus. Pende tamen ad rem tantam innuendam, non absque delectu visa vocabula vsurpari: dum enim prius effœminata culpis inuoluebatur, femineo vocabulo anima dicitur: Græcè, ἡ ψυχή: quando roboratur in virum, quasi mutato sexu, mutat & nomen, & vocatur spiritus. Græcè saltem neutraliter τὸ πνεῦμα. Ne lusisse videar, audiendus iterum ibi D. Anthonius Dom. 5. post Pascha: *Nota, quod anima est res incorporea, rationis capax, viuificando corpori accommodata. Hæc animales constituit homines, qui carnis sunt sapientes, sensibus corporis inhaerentes. Quæ ubi perfecta rationis incipit esse, continuo abdicat abs se naturam generis feminiini; & efficitur anima particeps rationis, regendo corpori accommodata: quando enim anima est, viuit, quod carnale est, & effœminatur animus, & spiritus.* Vno verbo: vult S. Doctor homines anima viuere, spiritu gubernari: illam virtute virilizar; hunc vitio effœminari. Redolet ergo Maria tota spiritum, nihil animale vnquam tulit, ideò virilitatis insigni condecoratur.

Et merito spiritus carni traditus effœminari dicitur, cum cuiuslibet peccatoris viri caro, fluxæ plusquam mulieri comparatur. Mouetur omnibus dubium ad illa verba Apocalypseo, vbi ita de Sanctis Christo adherentibus: *Hi sunt, qui perculpatum cum mulieribus non sunt coinquinati; virgines enim sunt: hi sequuntur Agnum, quocumque ierit.* cap. 14. num. 4. An non multi, qui virginitatis laureolam non sunt adepti, Agnum sequuntur? Planè. Quid ergo solis non inquinatis cum muliere, nobilis hæc sequela attribuitur? Quia iusti omnes,

omnes, aut nunquam effœminatis quibusvis desideris carnis respondententes; aut saltem per penitentiam penitus renunciantes; cum muliere non coinquinati merito commendantur: vnde immaculati à feminea culpa in diuino conspectu apparere. Ambrosiaster ibi: *Possimus per mulieres corpora Sanctorum intelligere: per viros autem, animas: quæ sicut vir, & mulier una caro vocatur; ita corpus, & anima, vnus homo. Et quemadmodum femina inferior est viro, ideòque necesse est, vt à viro regatur, eiusque dominationem perferat: ita corpus multo inferius est, quam anima; & ideò necesse est, vt ab spiritu regatur, atque dometur, eiusque desideria frangantur.* Quod quia Sancti facere studuerunt, non sunt coinquinati cum mulieribus: quia ex conuisione corporum nullas sordes traxerunt, in quibus Dominum offenderunt. Ideò peccator, vbi caro imperat, vbi effœminata culpa non domatur, sed dominatur; iam non vir, sed euiratus; inferior, & mollior femina est habendus.

1325. Ed tendebat vox illa Isaïæ ad peccatorem: *Et mulierem derelictam, & merentem spiritu, vocauit te Dominus.* cap. 54. num. 6. Nimirum, mœrens iste spiritus, carni deditur, & eius patiens libidines dominantes, imperioque subiectus voluptatis, in molliculam femellam deformabatur. Crediderim ideò num. 5. antecedenti dixisse Prophetam: *Quia dominabitur tui, qui fecit te.* Vt qui, quod carni adhæresceret dominanti, effœminabatur; iam Dominatori Deo subiectus virilesceret. D. Anthonius Dom. 3. post Pasch. Serm. 2. *Dominus gratia sue inspiratione vocauit mulierem; id est, animam peccatricem, mollem, & effœminatam, ad penitentiam.* Et signatè Dominus ipse, vocator dicitur: sola quippe diuina voce, & inclamatione, tam mollis, & eneruatus spiritus poterat excitari. Quid mirum, si cum virilitate cor amisit: imò, eo ipso, quod euiratur, excordiat. Id sibi voluit Sapiens Prou. 12. num. 8. *Doctrinam suam noscet vir: qui autem vanus, & excors est, patebit contemptum.* Viro deberet femina contraponi: sed pulchriori antithesi excors adducitur: quia iam supponitur amissa virilitate in feminam abiisse, qui in excordem, & vanum degenerarat. Beda ibi: *Viros vocare solet Scriptura eos, qui virtutibus sunt præditi diuinis: qui autem vanus, & excors est, patebit contemptui; quia ipse virilis animi fortitudinem habere contempsit.* Vocetur Maria vir, ne habenda serpenti contemptui præsumatur; quem non excors, sed cordatissima contriuit deceptum.

Tandem, illud eiusdem Salomonis Prou. 19. num. 15. *Pigra immittit soporem: & anima dissoluta esuriet.* in Sixtiano. sic vertitur: *Pauor detinet effœminatum.* Neque enim tam pigra peccatoris ignauia, nisi ab effœminato spiritu proueniret. Vbi que enim verissimum est illud D. Casarij Arelat. hom. 6. de vitulo masculo immolando Leuit. 3. num. 3. id est, de sacrificio Christo, vbi ita: *Quotidie Pater Filium recipit, semper Christus credentibus immolatur: hic est ille vitulus saginatus, quem in veteri Testamento docemur offerre, &c. Masculus immaculatus. Masculus, id est, contra omne peccatum robustus, ac validus: masculini enim, & virilis est animi, illecebram repudiasse peccati: sicut femineæ fragilitatis ignauia est, vni suscepisse lasciuiam.* Respondet ergo masculo, & immaculato genito, genitrix mascula, &

immaculata: mascula, quia contra omne peccatum robusta, & valida: ideò *ἀνὴρ, ipse, & non, ἀνὴ, dum editur, appellatur.* Hæc habui, si minus acuta, saltem minus obuia, quæ celebri loco Geneseos cumularem. Nunc titulum anthologicum aliunde propinquius confirmemus.

§. III.

Vitia vt plurimum catenata.

PROBANDVM iam, radicem vitiorum, in vitia origine collocari, quod vt apertius constet, concatenata indoles peccatorum declaranda: nullibi enim clarius, quam in hac re, abyssus abyssum inuocare intelligitur. Catenatos labores appellamus: quia vt plurimum, semper aduenientem vnum noui subsequuntur: at meliori iure catenatas hinc culpas diceremus; & vt plurimum originem scædatam, vt vidimus ex Augustino, scædissimæ aliæ culpæ subsequuntur. Optime ergo inferimus, Mariam in origine non peccasse, quæ deinceps omnino immunis prædicatur: sicut ab Augustino innocens vir probatur Christus; quia infans peccatum non contraxit: nam in cæteris catenata ista procedere, voluit summus Doctor, vt vidisti. Subsequentes annulos eumt Maria, certè quia non primò alligata: frustra ergo de carnalitate Christi omnium actualium pura prædicatur, quæ ex Augustino vix talis posset intelligi, si catenæ principio obstringeretur. Etiam Ethnicis, vt cunque lux oborta, miseram hanc concatenationem manifestauit. Seneca epist. 16. *Naturalia desideria finita sunt: in falsa opinione nascentia, vbi desinant, non habent: nullum enim terminus falsò est. Vram eunti aliquid extremum est: error immensus est. Retrahe te à vanis: & cum voles scire, quod petis, vtrum naturalem habeat, an cæcæ cupiditatem; considera, an possit alicubi consistere: si longè prog. esso, semper aliquid longius restat, scito id naturale non esse.* Sic enim ex se complicata, & catenata errantium à cæca originis cupidine vestigia, vt in immensum procedere videantur.

In quæ non præcipitia scelerum, misera Synagoga deiecta est? Penè omnia præcepta Domini, in ipsum Dominum, scælestissimè retorfit violanda. Et vnde ruina tanta? Quia, dum à primo præcipitatu gradu præceptorum, vix potuit, nisi ad vltimum lapsa, contineri. Acceperat primum præceptum de diligendo Deo, id est, vt melior Theologia docet, de Deo credendo: hoc enim est illud Leuit. 6. num. 4. *Andi, Israël, Dominus Deus noster, Deus vnus est. Diligis Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo.* Hoc dum spernit, iam cætera sic conculcat, vt ipsius Dei nece coinquinetur, & sacrilegè effuso sanguine polluitur. Grauer Chrysol. ad hunc locum Serm. 169. *Hoc Synagoga dum videt in Filio, amittit in Patre: dum non credit in Christo, Christum lethali ter crucifigit. Cui merito per Decalogum consequenter dicitur: Non occides. siquidem, dum iudæus ipsam mandatorum seriem capite detruicat,*

Matth. 27. Vir per culpâ, femella postpositus.

Chrysof.

1321.

Virtutis opus, cur circumcidendum. Genes. 17.

Steph. Cant.

1322.

Virtutes mascula exigenda.

1. Reg. 1.

Anth. Pad.

Exod. 1.

Cæsar. Arel.

1323.

Spiritus per culpam effœminatur.

Anth. Pad.

1324.

Viri caro effœminatur.

Ambrosiast.

1325.

Isaïæ 54. Effœminatio ista excors.

Anth. Pad.

Prou. 12.

1326. Prou. 19. Sixtiano.

Leuit. 3.

Cæsar. Ar.

1327.

In vitia abyssus abyssum inuocat.

Seneca.

1328.

Id probatur.

Deut. 6.

Chrysol.

antè

antè Christi, quam legis exiit homicida: unde & totum corpus retorfit in Christum. Quia non poterat totum violati Decalogi corpus in Deum non retorquere, quæ caput eiusdem, iugulatione violatum iam retorferat. Quid enim violato legis capite totum violandum corpus non præsumeretur? Cur ergo è contra totum peccati corpus idè conculcasse Maria non præsumatur, quæ prius eius caput, id est, originis vitium conculcarat? Ideò sanè non peccauit de cætero: quia se in origine puram conseruauit, aut fallit (nefas) regula Augustini. Sed pergat citatus Chrysol.

1329. De eodem. Chrysol. Deum itaque non credens, iam ipsum occidere satagit Synagoga: nec tamen fitit. Audit: Non machaberis. & nihil aliud cogitat adultera, quam perfidas mœchias. Chrysol. *Damnata est Synagoga, quæ iuncta Diis Genium repulit Christum: qui seposita potestate dominantia, coniugis eisdem descendit affectu.* Iam non mirum, necè coniugis optet, quæ admittit adulteros: est hæc pura, putata, conditio feminae adulterantis. Sed adhuc lapsus, adhuc ruina. Audit: *Non furti facies.* & nihil aliud, quam noua furta in Dominum meditatur: & quidni, post furtiuos congressus adulterantium. Pergit Chrysol. *Furata est Dominicam Resurrectionem, quæ pretium mili: ibi dedit, ut Resurrectionis infoderet, & occuleret veritatem.* Sic proinde meritò, quæ verborum vanitate mendax, Discipulorum furto ablatum Dominicum Corpus iactabat; operum suorum malitiã, furti conuincitur apertissimè; infami furacis titulo inurenda.

1330. Siste tandem, perfida Synagoga? Minimè: vix enim potest, dum à primo labitur, nisi ad vltimum gradum deturbari: & primo alligata, nisi ad postremum annulum, catenam contorquere. Non falsum testimonium dicere præcipitur: & tota falsis adhibitis testibus, corrumpebat defudat veritati. Concludat grauiissimè Chrysol. *Hæc est, quæ conquisiuit falsos testes, ut impleret illud Psalmi: Exsurgentes testes iniqui, quæ ignorabam, interrogabant me. Et reuera aliter tradere non poterat veritatis authorem, quia semper sola impugnat falsitas veritatem. Sic ruit, sic per gradus cadit præceptorum: nam, si Dominum Deum credidisset unum, ad hoc ruinarum barathrum non venisset.* Sic è contra Deipara idè subsequentes gratias omnes consecuta; quia gratiam primam potuit retinere: idè cætera vitia facillè repulit; quia in primo, discrimen euitarat: idè in reliquis gradibus iniquitatis non fœdatur; quia in priori labi non permissa: idè denique ramis culpæ non luxuriat; quia radicem penitus exsiccat.

1331. Vbi Petrus ter Dominum negauerat, addit Lucas: *Et continuo, adhuc eo loquente, cantauit gallus: & conuersus Dominus respexit Petrum: & recordatus est Petrus, &c.* cap. 22. num. 60. Quam diligens exactio gallicinium apparatur! quam sollicita diuini vultus conuersio amouetur! Equidem implendæ Christi prophetiæ; & cautelantibus minis satis videbatur, si post aliquod spatium gallus cantillaret: cur tam sedula musica ad lamentum? cur tam prouidus respectus ad pœnitentiam? Quia, licet satis dicta videbantur; non tamen satis erant implendæ prophetiæ. Ter negaturus Petrus, antequam gallus cantaret, annunciat: unde illi trina tantummodo negatio permittenda, pariter declaratur i canit ergo veri-

tati suæ Dominus diligentissimus; nimirum, quia præuiderat fore, vt, ni ipse pietatis, & gratiæ obstaculum adhiberet: Petrus non solum ter, sed tricies denegaret: & si tentatio vrgeret, fortè trecenties. Ambros. Serm. 45. *Eidem Petrus, nec admonitus potuit custodire: toties lapsus est, quoties, ne laberetur, admonitus. Et nisi modum quandam tertio denegandi, ei Dominus statuisset; forsitan sapius interrogatus, sapius abnegasset.* Sic vix poterat prima negatio magnetico culpæ contagio imbuta plures alios negationum annulos non connectere, & catenam perfidiæ longissimam contexere. Nec ita congruè suis principiis intelligeret Augustinus, Mariam Christi concarnem à peccatorum aliorum catena liberatam; nisi eam à primo annulo poneret absolutam.

Iam mysticam magis, quam naturalem suam miseriam nouerat Cain: idè trepidus pauet, pauidus exclamat: *Omnis igitur, qui inuenit me, occidet me.* Genes. 4. num. 14. Non vnum, aut alium hostem timet: sed quoslibet; & omnes spolia sibi detracturos perhorrescit. Nimirum, anima, ipso occisi Abelis piaculo vulnerata; sic imbellis relicta, vt à quouis tentatione deinceps se vulnerabilem præsentiret: vbi primò percuteris, iam multis aliis te præbes percutiendum. Hugo Victorinus ibi apud Godefr. post multa de Cain: *Cuius etiam voce illud aptè subiungitur: Quisquis inuenit me, occidet: quia mentem diuino desertam auxilio, quæcunque tentatio impetierit, subuertit.* Ad minus ergo, dum Mariam in origine fœdamus, Deiparam in eo statu constituimus, cui, quantum est ex se, omnes culpæ venirent concatenandæ: quod in quouis culpa veniali, vt pote gratiam non perdente, non ita verè poterat intelligi. Et tamen, qui hanc Deiparæ putamus indecentem, illam eidem adscribere non trepidamus: idè enim reuera nec vnam venialem concedimus Mariæ inurendam; quia, præter priuatam maculam eiusdem, iam aliarum vtrunque esca posset existimari: semper enim suspecta similitum, quæ se vni culpæ subiecit aliquando. Defer id ad rem nostram: & illatam sapè Augustini infer rationem.

Exsurgit in Dauidem Goliath, id est, Diabolus contra Ecclesiam, aut singulos illius iustos; inquit certamen. Huius ergo dum arma numerantur, quibus Inferno robore animæ vulnerantur; sic subditur de hasta: *Hastile autem hasta eius, erat quasi licitorium texentium.* 1. Reg. 17. num. 7. Vastissima in hastili arbor declaratur, & vectis tere-tis ingens magnitudo, vnde è prælo, vel trapæto defumenda videbatur comparatio, vel saltem è nauigij malo, quibus vctes in hyperbolen solent accommodari: cur ergo ab stamine solummodo declaratur? Respondet Stephanus Cantuarien. sibi apud Tilm. *Hastile, tentatio Diaboli. Licitorium texitur tela: hastile verò Diaboli, quasi licitorium: quia per tentationem texuit telam mortalitatis nostræ, & miseria: quia per tentationem intidimus in peccatum: unde: Precipitabis Dominus telam, quam orditus est, super omnes nationes.* Nescit tentatio, vbi primum obuoluit licium, illo esse contenta; sed licia licis connectens telam textit vix enim vniquam fitit peccator; sed culpam semper nouis, ac nouis cumulat incrementis. Idè Salnianus lib. 6. de Prouid. de peccatoribus locutus: *Est enim, licet in dissimilibus rebus, hæc ilorum amulatio,*

amulatio, quæ bonorum. Vt, sicut boni optant cunctos bonitate mentium vincere, sic mali cupiant præuicte superare. Nam, sicut hæc bonorum gloria est, vt quotidie meliores sint: sic pessimi optant palmas sibi vniuersorum scelerum vindicare. Donec abyssus abyssò inuocata obruat miserimos. Si licio constringis Mariam, iam telam indidem tramandam timeret Augustinus.

1334. Trita in hanc rem verba illa Isaia: *Ve, qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis.* cap. 5. n. 8. Sed non caret mysterio Græca lectio, quæ vertit: *Ve, qui trahunt peccata quasi funiculo longo.* Non satis erat funiculus, quo vinculis obstrictus diceretur, nisi funiculi longitudo expressior poneretur: cuius rei causam aperuit D. Basil. Mag. in hoc caput sic scribens: *Quæmadmodum enim, qui funes neclunt, aut pleunt inuicem stocæ: ut, quod superest ex fune cæpto contorqueri possit, alterum ei atreunt, & interferunt, quò longior euadat, & augeatur. Pari modo, qui in profundum malorum festinant se protrudere, priusquam peccato sit impostus finis, adoriuntur secundum: rursum huic alteri aliud continenter coaptant, &c. Ob hoc ait: Ve, qui trahitis peccatum, velut in funiculo longo.* Illi quidem se festinant obtrudere, fateor: sed ita, vt à fine prioris peccati aptam natam ansam subiungendo arripiant secundò: titillat enim suauitas prioris, & pruriens libidine prouocat ad similia. Idè Euseb. Gallican. hom. 3. ad Monachos de hac re, ita: *Verbi gratia, mali cuiuslibet, aut obrectationis passio impugnat me cæpit: si non statim me pœnitudo vitæ huius (lego, vitij) monordit; cras tanta huius mibi vitij facultas veniet: & quadam, vt sic dixerim, suauitas, vt reuocare me ab illo, & continere non possim. Ita enim enenit, vt qui primo tempore emendare noluerit, incipiat secundo, nec velle, nec posse.* Quæ omnia à fortiori pro originali culpa pugnant: quam propterea decenter in Maria non fuisse asseueraueris, quæ nec torquendo funiculo, nec prauæ facilitati destinabatur.

1335. Maius est, quod rei nostræ asserendæ ait Salomon: *Manus in manu, non eris innocens malus.* Prou. 11. n. 21. Dum enim otiosus à peccato cessare videtur, ipsa interior iniquitas bullit, & quasi animam inficit, & corrumpit: vt pronior noua, & noua scelera concatenet. Nam reuera planissimum erat, peccatorem contracta aliquando culpâ, etiam paulisper quiesceret, non fore innocentem: nec id tanquam aliquid mirum docebat Salomon: sed id voluit, etiam cessantem, de nouis culpis nocentem appellandum quodammodo, vt pote, qui ad eas, de concepta priori culpa visus fermentari. Abbas Cellensis lib. de Panib. cap. 4. *In Ægypto nec nominatur azyma: totum fermentatur, totum corrumpitur: melior dicitur, qui corruptior. Conquinatus, & infidibus nihil mundum, vt ait Apostolus: sed polluta sunt, eorum mens, & conscientia. Etenim quiescens Ægyptius ab operatione exteriori iniusta, quod dicit Salomon: Manus in manu, non eris innocens malus. dum non animaduertit, fermentatur. Sicut pasta, non solum cum ei admiscetur fermentum, fermentatur: sed multò magis, cum a commixtione cessat, qui commiscuit, & ipsa pasta bene cooperata, quasi quiescens dormit. Sic animo concepta malitia, etsi videatur aliquando tempore (forte, quia deest occasio) à malo opere cessare; eo tamen quasi acrius sedit in corde, quò non transit in Pintus de Concept. B.M.V.*

opere. Quod longè veriùs, & clariùs in culpa originali; quæ etiam breuissimo tempore, imò & momento corrumpet Mariam, vt deinde in culpas pronior haberetur: sed idè has non committit in ætate grandiori, qui illam in Conceptione cuitauit.

Alludit autem Cellensis ad illud Osee: *Qui-uit paululum ciuitas a commixtione fermenti, donec fermentaretur totum.* c. 7. n. 4. Putares, quicuisse à commiscendo culpæ fermento, quasi iam illam culpæ pertaderet; sed solum quiescit, vt aptius fota massa, quasi dormiens conditur; & serpente veneni corruptione, tota fermentetur: vt, quò corruptior, èd præruptior, & violentior propellat obices, & in noua scelera robustior accingatur. Pergat Cellensis citatus: *Vnde Osee: Paululum ciuitas, &c. Quasi acceret: Vt studiosius cogitatum perpetret malum, callidius pro tempore retrahit manum: consotum enim stuparum superiectione incendium, non dormit, sed serpit; non extinguatur, sed reficitur. Sic voluntas mala, velut flamma latens, vincit tandem suppositos necessitatis, & reuocit, velut torrens, dilationum obices. Vide, quem non funiculum contorqueat, quam non longissimam vltiorum catenam connectat peccator, qui semel concepto veneno, etiam quiescens, totus in perditionem apparatus.*

Hæc tamen concatenatio, vt passim monui, non aliunde incipit aut durior, aut profusior, quam à corrupta origine. Plenas paginas Patrum huc posses congerere: do tantum vnum, vel alterum verbum ad rem præsentem. Vocabatur feliciter quidam ad cælestium epulas nuptiarum: qui demens reuuit, dementior exculatur, dicens: *Iuga bouum emi quinque, &c. rogo te, habe me excusatum.* Luc. 14. num. 19. O hominem infaustissimum, etiam si aliunde te excusares: sed & hinc amentissimum, quod iuga captiuitatis cuiusdam bestialis emens, libertatem angelicam, & liberale gratiarum conuiuuium vilipendis! Sed, quid faceret sibi relictus? Graue iugum filius Adæ à conceptione sua trahebat: & eius conditionis, vt ad noua semper iuga sollicitaret; quid ergo nisi iuga iugo addens iugalem eam catenam fabricaret? Grauius Gillibertus Serm. 26. *O stolidus anima! anima tam inualida cervice, & attrito corde! vnum illud portas, quod tibi corrupta imposuit nobilitas: & plura comparas? Non indiges emere, quod gratis inmascitur. Alia adiecit emere; & ab hos, quo opprimeris, collum eximere non potes, &c. Nec tibi pretium suppetit, unde redimas. Nescis, quam graui iugo teneris? Nisi Sanguine Christi, auferris non valet. Abundas, vt plura emas: non abundas, vt ab isto te redimas. O misera diuitia tua! Satis es locuples, non vt mitiges, sed vt multiplices vincula collis tui, & compedes aggraues. Reuoca huc, quæ supra dixi, de sacra nostra Vitula, nunquam attrita collo, nunquam subdita iugo, ex Epiphania: & videbis aperte, ex argumento Augustini, idè noua iuga non emisse, quia à primo præferuata, Filij Sanguine felicius redempta fuerit. Nec enim decens Mater Maria sub aliqua actuali culpa; & indecentior, si culparum radicem, iugum iugorum, & impiorum annulorum magneticum illum annulum connectendæ catenæ aptissimum toleraret.*

1338.

Pfal. 1. Idem ostenditur.

De Christo capiunt aliqui illud propheti- cum: Et erit tanquam lignum, quod planta- tum est secus decursus aquarum. Psalm. 1. num. 3. id est, vt nosti ex vsu sacro, iuxta pecca- tores fluidos, & languentes, quibus destinato tempore fructum redemptionis communicaret. Illud tantummodo venit examinandum, cur non tam absolute iuxta aquas, quam iuxta decursus aquarum, id est, iuxta aquas perpetuo decurrentes, dicitur complantari. An, quia natura ipsa, tanquam labiles semper fluunt ad finem, labuntur ad mortem? Planè: sed non solum ad quantum mortem; sed maxime ad illam culpæ funestiorum. Nimirum, ab ipso fœdæ originis ortu, decurrimus in culpam: & sic decurrimus, vt nunquam susteremus, nisi Christi Sanguinis opponeret repagula. Origo illa, fons malorum scatenis, in perennes nos lapsus conuehebat: idèd nunquam humana natura, nisi in decursu perpetuo consideratur. D. Gregor. hom. 2. in Ezech. Fortitudo Dei per Incarnationis sua mysterium propinqua reclinata est, peccatorum suorum pondera portanti generi humano; quod ab ortu suo quotidie effluit ad mortem: sicut de illo in Psalmo dicitur: Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum. Iuxta decursus quippe aquarum plantatus est, qui iuxta lapsus incarnatus est defluentium populorum. Meritò ergo infero ex mente Augustini, idèd Deiparam postea non defluxisse; quia primo illi fonti, totius decursus principio non immersa. Non itaque repagulum, vt susteret: sed serenitatem, ne vnquam moueretur, accepit Aqua nostra: id est, non tam curantem gratiam, quam præservantem.

Gregor.

S. IV.

Incrementum excellentioris cuiusvis gratiæ, proditur rudimento. Culpa felicius ad radicem enervatur.

1339.

Maria Conceptio, futuram sanctitatem declarauit, culpa radicem enervat.

DX duplici adhuc capite antholog- ico titulo confirmatur. Solet Deus vtpurimum futura excel- lentissima gratiæ incrementa, in ipsis rudimentis innuere, & egre- giam in coronide sanctitatem, ab ipso sui initio declarare. Cur ergo singularissimam Mariæ in totius vitæ decursu innocentiam, ab ipsa originis innocentia non probaret? Cur illa gratiæ plenitudo tam hominum conditioni superem- nens in progressu, ad ingressum originis, illis non superemineret? Deinde, nunquam felicius culpa noscitur abolita, quam dum ad ipsam radicem enervatur: cur ergo tanta actualis culpæ im- munitas Deiparæ attributa, detruncatæ culpa- rum origini, id est, originali culpæ enerva- tæ non assignabitur? Cur tam integra totius vitæ salus, interceptæ originis ægritudini non tribuetur? Vtrunque suo ordine dum ostendo, rei nostræ probabiles ad formam consequen- tiarum, & ad materiæ decentiam plusquam pro-

babiles, & piis penè certas iam deducam.

Huc veniunt verba Sapientis, dum affectum, quo primæ virtuti animus copulandus, sic declara- rat: Vera eius inebriant te omni tempore: & in amore eius delectare ingiter. Prou. 5. n. 18. Vberum lac commendat ceruæ, vt paulò ante dixerat, char- itatibus: & inde hinculo suavissimo non tam la- ctis dulcedinem, quam vini ebrietatem vult su- gendam: vt adhuc inter virtutis vbera, & lactens; iam ardentis, & inebriantis cuiusdam charitatis feruores amuletur. Fortasse aliquid tale voluit Gillibertus, de perfectionis monte locutus Serm. 31. Et si in hoc monte, sine intermissione habitare non- dum possumus, recurramus frequenter ascendimus, inebriemur vberibus: sic enim Scriptura habet: Vera eius inebriant te omni tempore. Videte, ad quem sensum, vberum interpretationem deflectat: ad ebrietatem, & oblectationem amoris. Quasi vix vn- quam fixam stationem in hoc monte esset com- paraturus; nisi, qui, in ipsis lactentis gratiæ rudi- mentis, iam sacræ ebrietatis feruores sobrios gu- stare videretur. Sic puto explicanda illa, de Eccle- sia vberibus: Et vbera terna, sicut buri vinee. Cant. 7. n. 8. Vt paruulis iuis non tam lactis sua- uitatem, quam vini generositatem videatur instillare: & inter spumantes lactis fontes, fer- uentia vini pocula exundare: sicque incipientis virtutis feruor, index futuræ perfectionis certis- simus habeatur. Quantò ergo altiore montem ascendit Maria, quam ceteris; quantò ibi stabilius creditur quiescisse: tantò illius initia diuersioris cuiusdam generis fuisse existimanda; tantò cla- rius non lactata peccato, sed lacte quodam ori- ginalis gratiæ, quod ipsos etiam seraphicos fer- uores excederet, intelligenda.

Gillib.

Cant. 7.

Pulchrum est mihi in hanc rem illud Eccle- siastici monitum: Filii mi, accedens ad seruitutem Dei, sicut in istitia, & timore. cap. 2. num. 1. Pri- mos ad virtutis penetralia instituit accessus, vt vides; quando non tam graditur animus iam ro- bustus, quam repit infans: & tamen sic delica- tulo, & tenello, virilem quandam, & perfe- ctam intimat stationem. Scilicet, verum est, quod Valer. Max. lib. 3. cap. 1. probat, inter ipsa crepundia, indicem sui esse virtutem ge- nerosam: Attingam nunc quasi cunabula qua- dam, & elementa virtutis, animi procedente tempore, ad summam gloriam cumulem perueniri: certo cum indolis experimento datos gustus refe- ram. Sic corrigendum, quod vulgò legitur, gestus referam. Id sibi voluit Ecclesiasticus in re gratiæ: vt in ipsis cunabulis, gustus quos- dam futuræ excellentiæ præberet animus; & ad stationem de magnanimitate animaretur, qui serpendo de ætate incedebat. Benè itaque Deipara, procedente tempore, ad tantam peccati immunitatem peruentura, & ad summam gratiæ excellentiam promouenda; in ipsa origine gu- stus quosdam putabitur retulisse.

1341.

Eccle. 2. Virtus inci- piens, sui in- dex.

Val. Max.

Vix percepit Elisabeth Mariæ salutatio- nem, cum exultauit infans in utero eius. Luca cap. 1. num. 41. Calcibus, nimirum, tene- ris, & brachiolis vix benè animatis, sed ani- mosus iam, ventris maceriem, carnis parietinam perumpere tentabat Ioannes Baptista: in- tempestiuum ortum videtur affectare. O quid conaris, infans prodigiöse? Imperium gratiæ, quod accepisti, nusquam naturæ violat priuile- gium

1342.

Luc. 1.

Baptista ians.

gia: neque spiritus ille, quo tibi repletur anima, corpus ab statura debita fraudaturus, sub qua ad nouem menses enasceris perfectus. Mense septi- mo vitalis aliquando prodit partus: at sexto, quo nunc degis, vix Solis lucem videas, cum ad tene- bras mortis deducaris, & sepulcrum hoc ventris, inhumani terræ tumulo commutabis. Quid ergo fatagis? Nimirum, ostendere iam tunc, qualis post- cæ futurus. Benè Chrysol. Serm. 91. Ipse sine vis- ceribus, vis. era Materis exsuscitatus: & quia tardabat corpus, solo spiritu implet euangelizantis officium. Quid dicam? Ioannes, antequam Christum præcede- ret, se præcessit. Quasi dicat: In ipsis ædificij cuius- vis fundamentis impolitus, exigendæ machinæ subluet speciositas. A primis rudioris adhuc ta- bulæ lineis, Apellæ imaginis lumina subnotan- tur. Meridianus feruor, ab ipsis lucis vagitibus deprehenditur. Nescit Nilus fluentis sui pelagus tenui fonti, sed illi paradisiaco imputare. Virtus illustis futura, ab ipsis rudimentis splendescit: à teneris vnguiculis, leonis signat imperium: & plusquam Herculeo robore, in cuna iacens, aut è cuna serpens, serpentes contrucidat. Sic Baptista Præcurfor Christi futurus, sibi præcurrit: exhibens qualis futurus, dum talis est, etiam cum vix est. Quantò æstimas Mariam Ioanne excellen- tiorem; tantò in illa excellentiora hæc indicia de- bes reputare: quod nunquam (vt supra sæpè la- tius probaui) decenter poteris; nisi id, quod isti in vtero, illi præclarius concesseris in origine.

Chrysol.

1343.

Virtus futu- ra ab vtero quandoque designatur.

Genes. 25.

Tertull.

1344.

Genes. 3.

Vt Ioannes non tam pro dignitate Christum præcessurus videbatur, nisi se præcederet; fitque sibi iam Præcurfor, quia Dominici Præcurforis partes erat postea egregiè obiturus; & index cæ- lestis Agni iam maior, recens adhuc in vtero tati muneris indicem se præbet: sic suo modo de Ia- cob in visceribus adhuc maternis fratrem sup- plantante. Genes. 25. n. 2. possumus philosophari. Sunt grauius Tertulliani verba lib. de anima, cap. 26. vbi vterinæ fratrum rixæ describuntur, & partus contentiosus declaratur. Collidebantur in utero eius paruuli. loco citato: de quo ita Afer cultissimus: Ecce viscera Rebecca inquietantur, & longè adhuc partus, & acris nullus impulsus: ecce duplex foetus, in locis matris tumultuantur, & nusquam adhuc populi duo. Porrenosa fortè petulan- tia infantia, ante certantis, quam videntis; ante ani- mosæ, quam animatæ, si tantummodo matrem sub- sultando turbasset: at, cum partus aperitur, & nume- rus inspicitur, & auguratus recognoscitur; puto iam non anima solummodo probantur infantium, sed & pugna. Detinebatur, qui præuenere nasci, à præuen- to, nondum plenius edito, tantum manu nato. Non tam mysterium, quam meram animationem in- tendit Tertullianus: satis tamen subinnuit, fore, vt vix posset Iacob fratrem iam grandem supplan- tare, nisi in ipso ortu præbitis monumentis: imò nec sic illustis ortus, nisi vteri rixam indicem ha- buisset. Supplantat meritò deinceps serpentem Infernum Maria: quia se indicem in ipsa supplan- tatrice origine, victoriarum suarum exhibuerat. Ad ligni vitæ, id est, ad gratiæ ingressum cu- stodiendum, non solum vigilat Cherub, excubat gladius; sed etiam ignis gladium reddit horribilem: Et collocavit ante Paradisum volupratu Cherubim, & flammæum gladium, atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ. Genes. 3. n. 24. Nun- quid non gladius, robore cherubico adigendus, Pintus de Concept. B. M. V.

per se satis? Quorsum flammæ ardor, cui satis virtus, cur nitor metallicus ad terrorem? Quia, quemadmo- initio ferui- dum nihil, nisi quod est natura ignæ, illæsum da requir- flammam intrat: sic nemo fausto pede, excellentio- ris gratiæ limen adit, nisi qui in ipso ingressu ià ignitus, & feruidus futuram excellentiam annun- ciet. Galfridus ad cap. 3. Prouerb. post multa de hoc loco: Sed nec tepide accedendum: magnanimita- te opus est, & feruore; quia gladius etiam flammæ perhibetur. Non ergo tam denegatus ingressus, quam ingressuro apponitur conditio: luminis fer- uor feruidus excipit benignè: desides, atque igna- uos flamma deuorat: lignum vitæ rarò postmo- dum firmiter apprehenditur, nisi ad ingressum feruidè atrectetur: iam præfagia dimittendi secum portat, qui admittendo tepidum se exhibuit. Quantò altiores radices hoc lignum in Maria, quam in ipsis protoparentibus egisset, nemo denegauerit: credo, quia in ipso originis ingressu longè se feruidiorem, & futuræ firmitatis prænunciam declarauit.

Galfrid.

1345.

Varios illos cælestis seminis casus exponens Christus, de feliciori vltimo sic subiungit: Cecidit in terram bonam; & ortum fecit fructum centuplum. Luc. 8. n. item 8. Mirum mihi, quod dicitur, & or- tum: cum videretur dicendum, & crescens; vel, & fruges cens: re enim vera non tam de ortu fecit fru- ctum, quam de spicatione pubescenti: & tamen ortus solummodo ad fructum commendatur. Nec immeritò: quia, ni fallor, vbi germinans pullula- uit herba, talis apparuit, vt statim spem cumula- tissimi fructus tutaretur: vbi erumpit calyculus, norunt experti, in quam floris pulchritudinè ven- turus. Mariæ adhuc in herba gratiæ suæ, in ori- gine, iam fructum centuplum futuræ maternita- tis nunciabat. Nescio, quomodo hinc videtur al- lucere illud, quod communi consensu de Deipara plures explicarunt: Fundamenta eius in montibus sanctis: diligit Dominus portas Sion, super omnia ta- bernacula Iacob. Psal. 86. n. 2. Erat Sion (typus Dei- paræ) aut sanctior ciuitas, aut turris venerabilior, omnibus aliarum Tribuum excellentior. Sed, cur solummodo huius portæ, non tam aliarum portis, quam ipsismet vrbibus, & tabernaculis præpo- nuntur? Puto: quia ingressus ipse, & limen gratiæ Marianæ ex genio suo illustis, adultis iam alio- rum sanctitatibus antecellunt: in ipsa enim ori- gine porta iam mons euaserat, iactandis his fun- damentis aptus, quæ molem desuper erigendam, propemodum infinitam nunciarent.

Iuc. 8.

Adhuc in herba futurus fructus an- nunciat.

Psal. 86.

Manna prisicum cælestium gratiarum symbo- lum apertissimum, matutino solummodo tempo- re aptè colligebatur: Colligebant illud mane. Exod. 16. n. 21. Ab exiguo enim Solis radio tabescebat: vnde, vt ait Salomò Sap. 16. benedictioni diuinæ obtinendæ oportebat Solè præuenire, & ad orien- tem lucis adorare. Semper tamen dubium, cur ita manna typicum conderetur subtile, labile condi- retur, vt ad primos Solis radios euanesceret: vt so- lummodo prima luce collectum perduraret. Esto enim: præcipiantur Solem præuenire vigiliis cõ- mendatis: sed, cur sic vigilantes, etiam post Solis exortum perdurabilem cibum acquirere nõ dican- tur? Cur solū, quæ initio diei sollicitè affectant be- nedictionem, firmā, & perennem sibi stabilijunt. Respondet Balduinus ibi apud Tilm. Qui studiosi sunt operarij, operantur cibum, qui non perit, inci- pientes mane: hoc est, mox initio fidei, vel conuersio- nis. FF 2

1346.

Exod. 16.

Sap. 16.

Huius initio vigil feruor, futura stabili- tatis index.

nis. Illa itaque benedictio è se stabilitatem promittit, & prænuñciat, cui in ipso ingressu obtinendæ vigilem, atque feruidum te exhibuisti. Feruida illa gratia in principio non tibi in progressu abolenda, itabilis pericuerat; ideo quò stabilior, & purior in Maria, quàm in Angelis deinceps perseverauit; satis ostendit in principio originis suæ, feruidiorem omninò erupisse: fulto illo Deiparæ ingressu, fultissimi eiuidem progressus prænuñciantur.

1347.

Prou. 16. Nidus virtutis qualis. Septuag.

Hinc tandem conciliabis illud Prou. 16. num. item 16. Posside sapiensiam, quia auro melior est: & acquire prudentiam, quia pretiosior est argento. Dum agitur de perfecta possessione, etiam virtutis perfectio videtur denotari. Conciliabis, inquam, cum versione Septuaginta, qui apud Sixt. ita legunt: Nidi sapientia magis eligendi auro: & nidi prudentia magis eligendi argento. Quia reuerà gratia tenella, in nido adhuc, & implumis, sic debet splendere, sic futurum præflagire certum; vt pro summa eiuidem possessione veniat computanda. Eleganter in re simili Seneca epist. 31. Agnosco Lucilium meum: incipit, quem promiserat, exhibere. Sequere illum impetum animi, quo ad optima quæque, calcatis popularibus, ibas. Non desidero maiorem, melioremque te fieri, quàm moliebaris. Fundamenta tua multum loci occupauerunt: tantum effice, quantum conatus es: & ea, quæ tecum in animo iulisti, tracta. Ridendus sanè, qui magnâ aperit fundamenta; nec tamen illustres superædificat basilicas: at irridentus magis, qui molès parat regias, de fundamentorum ignobili vilitate. Fundamenta machinam superstruendam præflagiunt: nec ignobilem Deus originem Mariæ fundauisset, cui diuinæ Maternitatis moles superponenda: quin potiùs originis immunitas, totius vitæ immunitatem declarauit: nidus ille celerrimos futuri temporis volatus præflagiuit.

Seneca.

1348.

Exod. 2. Societas Iesu cur in scientiis pluræ no- uet.

Sed est adhuc aliquid singularius his addendum, vnde etiam purissima ab initio indoles Mariana, & futuri prælagiens declaretur. Enutrito, & adoptato Moysè, addit Textus: In diebus illis, postquam creuerat Moyses, egressus est ad fratres suos. Exod. 2. num. 11. In Græco est: Ταῖς ἡμέραις; ταῖς πολλαῖς. In diebus illis, diebus, scilicet, multis. Si dierum ordinarius cursus explicet, certè non longus fuit. Iuuenis tunc erat Moyses: imò, vt erat indolis egregiæ, citissimè adoleuit. Quid ergo Septuaginta addentes τὸ multis, explicatum voluerunt? Fortè illud innuunt, paucos, videlicet, Moysis annos, pro multis computandos: quippe in illis paucis, & corpore, & ingenio, virtutèque magis sic profecit, vt ipsa virtutis elementa, iam futuram excellentiam indicarent: imò iam cum paucis floribus, multi postea colligendi fructus sublucere. Ideò fortasse Philo lib. 1. de vita Moysis: Præceptores puer inter modicum tempus superauit, natina docilitate institutionum præcurrrens, vt reminisci videretur, non discere: in rebus difficilibus de suo comminiscens aliquid. Quippe præclara ingenia multa nouant circa scientias: anima benè nata, præceptis obuiam se offerens, à se ipsa magis, quàm à magistris adiuuatur. Audis, vnde optima Moysis indoles, & benè nata conditio colligatur, facinorum suorum prænuñciatrix: Pende ergo Mariam præceptis obuiam se offerentem, multum in re gratiæ commi-

Philo.

Maria prima, virginis votum emisit.

niscentem, & primam virginitatis votum, vltra Scripturarum præceptum, emittentem: & iurabis, illam optimè fatam, nihil originalis culpa ad læciuam præcipuè promouentis, contraxisset: sed de præclaro gratiæ originalis ingenio, tantum additamentum fuisse commentam. O nouent multa circa scientias præclara Societatis nostræ ingenia! fouenda nouis additamentis pietati! & inter cætera nouis Mariæ mirabilibus declarandis, plures quotidie innouent rationes. Immo-remur his adhuc.

Principum Orbis Magistrum se se exhibens, Princeps Propheta, sic scribit: Apprehendite disciplinam; ne quando irascatur Dominus. Psal. 2. n. 13. Plures, quibus fauet Hieronymus, vertunt ex Hebræo: Osculamini filium. Quasi sit idem, scholam virtutis ingredi, & supremis aternæ Sapientiæ osculis inhiare: ac inter conuersionis rudimenta, iam perfectionis officii assuescere. Scilicet, hoc semper generosæ cuiusdam animæ insitum ingenium, vt Magistri dicta extollat, præoccupet addendo: sicque semper quenuis percipiens fructum, iam in eodem percepto, spe noui, & vltioris florere videatur: & in ipso ingressu, oscula reconditissima auguretur. Ignarus virtutis tyro, qui sibi à magistro traditis non addit: aut tradenda, de ingenij odore subodoratus, si minùs capit, saltem non captat. Vnde hoc? Certè, vt dixi, à præclaro ingenio; ab idonea anima. Grauitur Seneca epist. 38. Eadem est præceptorum conditio, quæ seminum: multum efficiunt, nisi angusta sunt: tantum, vt dixi, idonea mens rapiat illa, & in se irahat; multa inuicem, & ipsa generabit: & plus reddet; quàm accepit. Accepit Maria præceptum castitatis, reddidit vltra, & vltra virginitatis votum: quia mens idonea, & absque fomite genita iam hos fructus paritura elucebat. Apprehendit ingressu originis disciplinam; sed tot magisterij prænuñciis, vt iam osculata Filium videretur.

1349.

Psal. 2. Et cur.

Seneca.

1350.

De eodem.

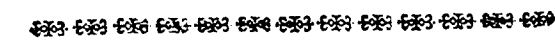
Matth. 7.

1. Cor. 10.

Saluiani.

Nunquam te, aut in scientiæ, aut in perfectionis via, præclaræ, & magna promittentis indolis discipulum exhibebis, nisi præcedentem magistrum sic feruidus subsequaris, vt, dum eadem teris vestigia gressu celeri, eadem videaris reddere laxiora, vt pote vehementius aliquid superaddens. Fragilitati humanæ Christus condescendens, sic præcepit: Omnia ergo, quæcunque vultis, ut faciant vobis homines; & vos facite illis. Matth. 7. num. 12. Quia satis, qua Magister erat, inculcatum hominibus intelligebat, si proximos præciperentur diligere, vt se ipsos. Quid tunc egregius Discipulus Paulus, in feruidis suis Corinthiis exposcit? Nemo, quod suum est, querat; sed, quod alterius. 1. Cor. 10. num. 24. Multum, vt vides, addidit. Quid ita? Quia non se probaret præclaræ indolis Discipulum, nisi ab acceptis, & nota, & maiora comminisceretur. Pulchrè de his locis Saluianus lib. 3. de prouid. Vides, quàm fideliter præcepta Christi fuerit executus? Vbi enim Saluator sic nos pro aliis, sicut pro nobis inuenerit cogitare: ille plius aliorum nos commodis iussit consulere, quàm nostris. Boni, scilicet, Domini bonus famulus, & singularis Magistri præclarus imitator, qui in vestigiis Domini sui ambulans, potentiora quodammodo, & expressiora pedibus suis fecit, Domini sui esse vestigia, Nonne tantus Discipulus, tanta comminiscens iam tunc prælagiebat, fore, vt gentium omnium Magister haberetur? In tantum

tantum profuit, quia optimè, vt sic dicam, gratiæ indolem, & singularissimum priuilegium, in prima illa sua vocatione sortitus est. Illa, illa origo Pauli conuersi, satis, qualis futurus, augurabatur. Maria emisso voto præceptum legis, & Doctorum disciplinam cumulans, satis se virginitatis Magistram, & Deiparam futuram annunciabat. Decenter ergo tantum, in virginitatis incognitæ prærogatiua, incrementum, in eius origine pura volumus præmonstratum: cum nihil, vt nosti, peccato originis cognatum magis, quàm luxuria. Vt ergo aliarum gratiarum, sic virginæ puritatis futuræ, purissima origo indicem propalauit.

S. V.

Cætera tituli præmissi, breuiter percurruntur.

1351.

Culpa radicibus amouenda.

CULPA èd feliciùs ab aliquo aliena putatur, èd gratiùs, ne noceat, eneruatur; quò intimiùs reuellitur ad radicem. Hęc erat secunda pars thesisi propositæ, qua inferebam, sic eneruatas in totius vitæ decurlu culpas erga Mariam; meritò origini præseruata; id est, detruncatæ radici tribuendas. Pauca in hanc rem testimonia, iam nunc congero. Conuenerunt in templum oraturi de mystica affectuum antithesi, Pharisæus, & Publicanus: ille paululùm tumidus, hic timidus omninò: neque mirum descendat iste ab alio iustificatus. Illud rarius, Publicanum non in re quauis, sed absolute dici exaltandum: Qui se humiliat, exaltabitur. Quasi meritò in quouis gloriæ, & virtutum genere eminenter collocandus. Ecquid ille singulare patrauit? Hoc tantum legis: Publicanus à longè stans, nolebat nec oculos ad caluum leuare: sed percutiebat pectus suam dicens: Deus, propitius esto mihi peccatori. Luc. 18. num. 13. Sed & hoc vnum, maximum quid erat: quid enim omni gloria non exaltaretur, omni virtutum cumulo non exultaret: qui cor percutiens sedulo, non vt cunque omnia vitia, sed & ipsam vitiorum radicem reuellet? Iam quodammodo securus vitia defluentia contemnebat, qui horum scaturientem fontem exsiccabat. D. Zeno Veron. Serm. in Ps. 130. post multa de Pharisæo: Publicanus autem non membratim Deum, sed totus exorat: quia timore totus est humilis, sua peccata contestans: secundum Domini dictum, à quo procedunt vniuersa genera peccatorum, pectus crebrò percutiens, quodammodo cor suum manu verecundè castigat. Cupiebat salutem reportare, nec talem futuram credebatur, nisi radicibus cordis scaturiginem castigaret. Et benè, castigat, dixit D. Zeno, quia, vt hic habet D. Cæsarius Arelat. homil. 34. Qui ad caluum leuare oculos non audebat, sed inclinato ad terram capite pectus tundebat, & peccata inius inclusa quasi Iudex seuerissimus vindicabat. Frustrà enim Iudex correctæ in totum vitia speret, nisi illa intrinsecus, & funditùs extirparit. Vtriusque Sancti Doctoris gnomen comprehendit Eusebius Gallic. hom. in Dom. 11. post Pentec. Merito autem pectus percutiebat: quia ibi peccauerat, ibi fons, & origo mali, &c. Hoc igitur Publicanus de Concept. B. M. V.

Luc. 18.

Zeno Ver.

Cæsar. Ar.

Euseb. Gall.

canus percutebat, & se de se ipso quodammodo vindicabat. Congruè igitur Deus, qui actuales culpas sic erga Deiparam voluit imbelles, & eneruatas, harum fontem, & originem creditur impedisse, vt præseruata de cætero immunitas, præseruata Conceptioni tribuatur. Nam, vt benè Chrysol. Serm. 143. Per peccatum primi hominis, natura lethale vulnus accepit, & cepit esse origo mortis, quæ erat initium vitæ. Integra enim natura, vitæ, & virtutum, quæ ducunt ad vitam, origo foret: sicut corrupta, mortis, & culparum ad mortem ducentium manet scaturigo.

Chrysol.

1352.

Genes. 35. Radix culpa extirpanda.

Aboliturus Iacob à familia sua idololatriam, abiiciendos præcepit Deos alienos: & subdit Textus: Dederunt ei omnes Deos alienos, quos habebant: & inures, quæ erant in auribus eorum. Genes. 35. num. 4. Sed, cur inures suas simul traderent, quæ nihil ad idololatriam pertinebant? Non tam dantium idola, quàm idolorum inures hic intelligas: nosti enim ex Scriptura, de simulacrorum comptu, & splendore, ad vanam adorationem homines prouocari. Meliùs ergo, qui idololatriæ omninò renunciabant, idololatranti radicem penitus auertebant: ne ad ornamentum idololatrici aspectum denud obstupescerent. Fauet pro parte August. tom. 4. lib. 1. quæst. 111. Quæritur, quare & inures, quæ si ornamenta erant, ad idololatriam non pertinebant: nisi, quia intelligendum est, phylacteria fuisse Deorum alienorum: nam Rebeccam à seruo Abrahe inures accepisse Scriptura testatur: quod non fieret, si eis inures habere ornamentum causa non liceret. Ergo ille idolorum phylacteria fuerunt. Nouerunt enim, & meritò, non tam aptè ad ramos, quàm ad radices idololatriam reuellendam. Sicut aptius in Deipara culpas omnes actuales intelligimus detruncatas: quia radicem originis nouimus interceptam.

August.

1353.

Idem probatur.

Ab Adami culpâ, terrâ spinis horridâ; ab Abelis occisione, humano sanguine funestatâ: & nouis semper sceleribus chirographum seruitutis nostræ apud Dæmonem confirmabamus: quæ postquàm latè expendit D. Athanasius lib. de Pass. Dom. sic de adducto per Christum remedio concludit, & deque Dæmone spoliato: Ea de causa cum eum omnibus spoliasset Dominus; hoc genere vestimenti indutus, ad mortem processit: vt ostenderet, victoriam de morte, non temerè; sed pro nostra salute partam esse. Gestabat in coccinea chlamyde speciem sanguinis, spinasque in corona; & chirographum in calamo: quo iam olim instrumento nos Diabolus ari suo, rationibusque inscriptos habebat: vt vnâ cum morte, etiam ista simul demoliretur, & rerum naturam ab istis malis purificaret. Alludit, vt supra exposui, ad vsum priscum, quando arundine chartæ scribebantur. Itaque in redemptione nostra mundatiua, non solum culpas omnes extinguit Christus: sed etiam culparum phylacteria, incomptos comptus, miscra instrumenta. Cum ergo fide sanctum putetur, Mariam, saltem quoad culpas actuales, non tam mundatiuam, quàm præseruatiuam redemptionem obtinuisse; decenter inferimus, originali culpæ subiectam non fuisse: hæc enim, non solum actualium est phylacterium, comptus, & instrumentum, sed etiam radix penitus,

Sueton.

penitus, & origo, vt vidimus: nescit autem in quouis genere Christus, nisi perfectissimam victoriam reportare. Benè Suetonius de Cæsare Victore, cap. 6. Nullum unquam hostem fudit, quin castris quoque exueret: ita nullum spatium perterritis dabit. Quia vix firma victoria ab hostibus, in agmine, & aciebus: si ad castra, vbi reficerentur, possent recurrere: ergo, vt acies funditus perdere nosceretur, castra radicibus euertere curabat. Sic Christus in redemptione Matris præseruatiua: vt incedentes vitiorum acies, id est,

actuales culpas, aduersus illam ignauas, & imbelles omnino redderet; prius originem corruptam, id est, germana vitiositatis castra profligauit. Hoc tamen supremæ prouidentie discrimine, quod prius, vt dixi, castra præoccupauit: quibus Cæsar, post agmina debellata, succedebat. Hæc pauca de vitiorum radice in Deipara, non admittenda: quæ tot capitibus foedior, quam quæuis è leuibus actualibus: quas tamen D. Thomas ob identitatem carnis Matris, & Filij, Matri omnino denegandas merito asseuerauit.

ANTHOLOGIA XX.

Maria, humilis obedientiæ Princeps, ex Adamo non rebellauit.

S. I.

Superbia faetor est arcendo Deo, qui humilitatis allicitur suauitate, piissimè expugnatus.

1354. Maria, cur de humilitate Deum trahat.

ROBAVIT Angelicus Doctor in hoc art. Mariam nec leuissima culpa actuali fuisse maculatam: ne ex illa, aliquid commercij, inter Christum, & Belial intercedere videretur. Belialis autem nomine effrænem impetum; & iugum perruptum indicari, apertissime demonstrat: vnde optimè, ni fallor, inferebam, à fortiori Deiparam ab originali culpa præseruandam: quia in hac præcipuè tota Belialis proteruia reperitur: cum in superbo Protoparente rebellante; omnis nostra natura iugum fregerit, effræni deinde impetu debacchatura. In præsentem ergo Anthologia, non est animus probare fusè in Protoparente nos omnes rebellasse; cum id omnium ferè Patrum suffragio, singulis ferè scriptorum suorum paginis inculcato, confirmetur: & vel ab ignauo lectore innumera possint notari testimonia, quibus superbum indolis nostræ ingenium, ab origine corrupta declaratur. Nec item lubet, illa, quæ de Deiparæ humilitate, & obedientia, Patres scripserunt propemodum immensa, huc congerere: vnde optimè probaretur, indecenter Mariam in obedientiæ humilis principatum designatam, immeritò rebellanti origini assignari: hæc obuia cuiuis facillè occurrent. Vtrunque ergo aut supponentes, aut tantum obiter, quando res postulauerit, inculcantes; aliunde Examini doctrinam, & anthologicum titulum confirmabimus. Ostendo igitur in primis, nullam culpam arcendo Deo, foetidiorē superbia: nul-

lam virtutem eidem alliciendo, humilitate suauiore. Vnde ergo, non vtcunque Deum, sed in filium, traheret Marià; nisi humillima, vt Patres buccinantur? Cur; si leuissima culpa actuali, Mariæ arceretur; foetidissima corruptæ originis superbia omnino effugandus non intelligatur?

Nihil gratius Deo, quàm suum thymiam. E thuribulo sacro cum fumo, vota, & amores populi ad cælum ascendebant: hic fumus grati peccatoris index, virtutum soliditatem impetrabat: hic odoratus halitus, adorantis spiritus pietatem referebat: & ecce tibi eodem thymiamate, eodem thuribulo, superbiæ suæ litat Ozias: & sub dio fumo, vanitatis suæ fumos præsumit consecrare. Sed, cum roboratus esset, inquit Textus, elenatum est cor eius in interitum suum, & neglexit Dominum Deum suum: ingressusque templum Domini, adolere voluit incensum, super altare thymiamatis. 2. Paralip. 26. num. 16. Huc certè peccatorem reduxit superbia, vt ipsi virtutis instrumentis, vitio deseruiat: & id vnde vita pendet, impendat mortis; quod iam in Cant. & supra fusè demonstraui. Nunc mihi dubium, cur ex omni pontificio munere, quod auidè affectabat, solas has partes adolendi thura, & cremandi odores vsurpare præsumperit Ozias? Et quidem, si tropologicè loquamur, illam non vulgariter æstimare rationem, quod cum se superbia foetidum præsentiret; accessurus, imò insultaturus sacerdotio, cupiit odoribus immisceri: si fortè sub his innatus faetor dissimularetur. Exhalat enim turpem superbia Mephitim, & foetidum arcendo Deo halitum euaporat. Disertis verbis de hac re Ecclesiasticus: Sicut eructant præcordia scientium, & sicut perditur inducitur in caueam, & vt caprea in laqueum: sic & cor superborum. cap. 11. num. 32. Vbi Hugo Card. Cor superborum faetorem spirat, &c. foetidus autem dicitur superbus, quia, sicut faetens, nunquam de aliis nisi faetida dicit, & spurca. Faetida, nimirum, verba, & foetidus halitus, putrescentis, & foetidi cordis, dant indicia.

1355. Superbia, faetor est arcendo Deo. 2. Paralip. 26. Eccli. 11. Hug. Card. Nouit

1356. Magdalena laus. Luc. 7. Gregor.

Nouit Magdalena apud superbissimum Pharisæum, Christum discubuisse: & dum lacrymas, & penitentiae gemitus paratura videbatur in primis; omnium prius, vnguenti apparat alabastrum. Quid ad delicias confugit, luctui impendenda: Credo, vt suauissimo humilitatis monumento pedibus irrorato, superbiæ pharisæicæ faetorem auerruncaret. Osculabatur præes eius, & vnguento ungebat. Luc. 7. num. 38. de quo, licet reconditus, Gregorius in Cat. ita: Pharisæo dicitur: Oleo caput meum non unxisti: quia ipsam quoque Diuinitatis potentiam, in qua se Iudæicus populus credere spondit, digna laude predicare neglexit. Hac autem vnguento unxit pedes meos, quia, dum Incarnatione eius gentilitas credidit, summa laude, eius etiam ima prædicauit. Spernit superbia Diuinitatis caput, humanitatis pedes amplectitur humilitas: & fastuosa Deitatis neglectio, affectuosa humanitatis corrigitur confessione: sic halitus foetidus Pharisæi, oleum capiti denegantis; vnguenti humiliter pedibus infusi fugatur euaporatione, ne Christus ab impio conuiuio fugaretur.

1357. Cant. 1. Maria Anstisa.

Facit pulchrè ad rem nostram vox illa Deiparæ, quæ pretiosissimam suam humilitatem (qua Verbum è paterno sinu traxit in parthenicum) ostensuram; in hæc erupit: Dum esset Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Cant. 1. num. 12. Suppono enim cum Patribus, vt nosti, in nardo ista, appositè significari humilitatem. Illud ergo expendendum, cur ad maiorem sui abiectionem, humillima aliàs Virgo, herbam aliam viliorē, in comparisonem nō assumpserit? Cur odoratissimam nardum, & inter aromaticas segetes pretiosissimam vsurparit? Necessariò humilitas odorata fuit apponenda, quæ in superbiæ foetidissimæ antidotum parabatur. Requirebatur illa fragrans Deo attrahendo; quem ista in protoparentibus foetens, ab humano commercio exterminarat. Acutè Rupertus ibi, ex ore Virginis: Quid enim? Cum esset in sinu, vel in corde Patris, de illis altissimis suis respexit humilitatem meam; hoc est, quod dico: Dum esset Rex, &c. Dum ita esset, nardus mea dedit odorem suum: & hoc odore delatus, descendit in vterum meum. Olim in Eva, malo superbiæ odore offensus, & ob hoc, ab humano genere auersus fuerans: nunc autem delectatus bono odore, nardo humilitatis meæ sic ad genus humanum conuersus est. Imbue ergo Mariam Euæ, imò Adami superbiæ foetente: nardum eius conspurca primæuo rebellionis næuo: & cum illis potiùs despectam de communi fastidio, quàm ad commune remedium fateberis respectam.

1358. Matth. 8. Dæmon faetens de superbia.

Aggreditur Christus Dæmones in sepulcris commorantes: ad quem tunc illi: Quid nobis, & tibi, Iesu, Fili Dei? Matth. 8. num. 29. Certè nihil commune, aut moris, aut amoris: multum tamen conueniens, inter puniendos reos, & puniturum Iudicem reperitur. Quid ergo congressum, tanquam nouum, demirantur? Quia, licet pœnas merito sibi infligendas faterentur: tamen propinquitatem, & accessum, tanquam aliquid singulare obstupebant. Quasi dicerent: Superbiâ nostrâ è cælo deiecti, eadèmq; foetentes, foetentia sepulcrorum colimus domicilia: quomodo ergo de solito suo more, faetor iste terribilissimus te non arcet: ne hac etiam vel longissimus transfires? Fouet aliquo modo hanc mentem Chrysol. ad hunc

locum Serm. 16. Hoc est dicere: Vita auctor, quid tibi cum mortuis? Habitator cali, quid tibi cum sepulcris? Odor Paradisi, quid tibi cum faetore? Quos de calo eiecisti, quos de Paradiso exclusisti, quibus nunc tollis vrbes, regiones habitabiles negas; permittes inhabitare nos, vel sepulcra. Quasi esset mirum, vt dum de superbia, vt constat, foetentes expelluntur, vnde & foetidus immorantur monumentis; à Christo cæli odore adeantur, cui sunt foetores isti abominatio. Sed, o quantum in hoc faetore superbiæ Christo esset commune cum Belial, si ab illa Matre carnem sumeret, quæ aliquando superbiæ rebellionis sepulcrum foetores exspirat! Certè iam illud: Quid mihi, & tibi, mulier? iam non ad mysterium, sed ad iudicium dici videretur. Si enim ex culpa veniali materna, vt vult D. Thomas, Beliali communicabat; quomodo de abominabili faetore superbiæ, immunis dicretur?

Meritò proinde Salomon: Abominatio Domini est, omnis arrogans. Prou. 16. num. 5. Septuaginta in Sixtiana. Immundus apud Deum est, omnis sublimis corde. Vbi minus, quàm par est, intelliges, si genericam peccati capias immunditiam: quis enim de eo vnquam dubitaret? Quæ ergo hæc immunda abominatio? Superbia, & arrogantia, instar foetentis stercoris, antonomasticè immunditia abominabilis appellatur. Quid enim alicubi immundius; quid putrescenti stercore foetidius? Grauius D. Paulinus epist. 10. ad hunc locum de Deo: Suscitatus de terra inopem, & de stercore erigit pauperem: & in stercora redigit superbos: quia omnis, vt scriptum est, superbus, immundus apud Deum. In stercora ducitur faetorem exhalaturus. Quidni ergo arceatur Deus à superbo, si portatile redolet sterquilinum? Aut, quomodo Maria singulariter à Patribus Deum traxisse dicitur; quæ de culpa veniali etiam condonata, quoad Incarnationis mysterium Deum effugaret; quandoque sterquilinij faetores exhalasset? Et emphaticè apud vulgatum nostrum, arrogans, appellatur abominatio: illud enim ferè dicimur abominari, quod visu refugimus, ad cuius aut odorem, aut gustum nauicamus. Talis est apud Deum superbus: idè apud Iſaiam mare feruens, cap. 57. num. 20. appellatur. Sicut enim tetrolimosa saluginis odore prouocatur ad nauicam; sic Deus quodammodo, ad superbiæ astuantis faetores solet nauicari. Hugo Card. ibi: Nauicam prouocat: quia abominatio Domini omnis illusor. Prou. 3. num. 32. Et maxime superbus, addam ego: qui expressius, tanquam mare feruens tumet fluctuans, nescit nisi maritimas faeces, & foetida stercora exhalare: dumque instatur, quæque abscondit immunda, exhibere. Aptè igitur Mariæ mare gratiosum leui venialitatis flatu verberatum, incarnando Verbo nauicam afferret; & tumetibus superbiæ originis fluctibus exastuans, tanquam placidissimus Incarnationis portus prædicatur. Has in laudanda Maria ad populum phaleratas diuendat alij ratiunculas.

Hæc satis de superbiæ faetore Deum arcente; deque humilitatis suauitate eundem alliciente. Venio ad aliam tituli partem fusius pertractandam, de oppugnantibus Dominum superbis, sed confringendis; deque humilibus eundem felicissimè expugnantibus. Clarebit inde apertius, Mariam nunquam superba origine viciatam, FF 4 semper

Chrysol. Prou. 6. Superbia antonomasticè immunditia. Paulin. Et abominatio. Iſaiæ 57. Hug. Card. 1360. Superbia oppugnat Deum expugnanda.

semper humili innocentia præditam : quæ fausta huic expugnationi aditum referuauit. Pie itaque violenta prorumpit humilitatis sacræ robustior conditio : Deum oppugnat fortis, fortissima cælorum Principem expugnat: & superata superbia, pro præmio ipsūmet affuecit superare. Huc tendebat vox illa Christi Domini: *Beati pauperes spiritu : quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Matth. 5. num. 3. de quo D. August. in Cat. *Superbi ergo appetant regna terrarum : sed humilium est regnum cælorum.* Quasi, quot armis superbi terræ Principes, impetia sua curant propagare ; tot quidem spiritualibus, cælorum imperium humilis affectet : & quod maius est, illi appetant, nec semper comparent. Hic eo ipso, quod sic pergit armatus, iam cælorum regnum sub sua missum potestate possit buccinare : idèd magis dicitur, *est*, quàm, erit : quasi iam in præsentis sit; nec solummodo in posterum referuatur.

Sed latet in hoc loco pulchra allusio, è prima beatitudine, ad primam totius creaturæ infelicitatem. Expendamus. Arripit arma superbus Lucifer contra Deum ; sed expugnatur Apocal. 12. Incipit ergo Christus beatitudines prædicans, pestifero superbæ bello remedium adhibere. Et vnde? Ab spiritus, vt vides, humilitate. Quasi dicat : Superbiæ armis cælum expugnare tentauit Lucifer : sed facillè detrusus est. Delirauit in armorum electione: illæ arces, aut nunquam, aut sola humilitate expugnantur. Fauet Bernardus ibi, Serm. 1. omn. Sanct. post multa de paupertatis humilitate sic subiungens : *Si miserimus ille è celo deiectus est, quoniam affectauit celsitudinem, altitudinem concupiscit, sublimitatem presumpsit ; nõnne consequens est, beatos esse, qui sponte in paupertatis humilitatem se se deponunt : & iuxta Domini promissionem, ipsorum est regnum cælorum, quod perdidit iste ? Attende, quam sapienter ordinauerit sapientia, contra peccatum primum, remedium primum opponens.* Sic superbia oppugnans deiicitur: quia sola humilitas, cælestia nouit propugnacula expugnare. Vide nunc, an Maria, quæ vincendo, & vinciendo Verbo diuino, cælorum augusto Principi, de quauis culpa veniali inepta haberetur, inde cælorum Regina coronanda ; laetis apta veniret, si superbi protoparentis furorem à Lucifero desumptum combibisset.

Huc allusit Iacobus dicens : *Deus superbis resistit; humilibus autem dat gratiam.* cap. 4. num. 5. Nunquid non & aliis peccatoribus? Planè: non tamen tam apertè resistens exhibetur. Quid ita? Quia cæteri, etsi bellum Deo inferre videantur; tamen latentes, & quodammodo fugientes norunt rebellare: vnus est superbus, qui aperto Marte, in singulare certamen, in caueam manifestam Deum prouocat. Hugo Card. ibi: *Quare hoc dicitur magis de superbia, quàm de aliis peccatis? Quia superbus semper seipsum eleuat contra Deum, &c. Quod faciunt alij peccatores: sed quasi latent, & fugiunt.* Oppugnant itaque superbi Deum ipsum, cælo bellum inferentes: quibus proinde Dominus, non tam vt Princeps pugnat, quàm vt propugnator, adscribitur resistens. Propulsat itaque illatum gratiæ suæ bellum, nulla superbientis animi vi expugnandus; quam tamen, dum dare dicitur humilibus, se quasi pio expugnatam certamine profretur. Nec abest ab hac mente vox, quæ in Originali habetur, *διδωμι*; quod pariter si-

gnificat *dedo*, *trado*: ac si erga humiles, magis gratiarum *deditio*, quàm donatio intercedat. Latinis scribo, non barbaris. Pergo. Volunt autem alludere Iacobum ad illud Prou. 4. num. 34. *Ipsè aclus dei irrisores: & mansuetus dabit gratiam.* Hebræo *Superbia k. iufa.* sitant tamen, & alia loca congerunt, quibus etiam possit alludere Iacobus. Sed frustra hæsitant. Recurrant ad Græca. quæ in Prouerbiis ipsissimam eisdem verbis sententiam proferunt, quæ in Iacobi, & in Petri epistolis circumferuntur. Non tamen absque profundo mysterio Vulgatus noster, locum Prouerb. ex Hebræo sic vertit: quid enim aliud facit superbus, quàm operam ludere, dum diuinæ armaturæ ictus impingit irritandos? aut quid aliud facit Deus, dum patienter hos ictus videtur sustinere, quàm superbos deludere, & incassum fatigatos delasitare? Si ignauesceret Maria, gratiarum gratiæ, id est, Maternitati obtinendæ, si leuicula labe pollueretur; tu videris, an aliquando superbo factu rebellans, & omni humilitate exuta, Maternitatis spoliū sacrosanctum obtineret.

Sunt optima ad rem præsentem verba illa Christi : *A diebus Ioannis Baptiste, vsque nunc, regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Matth. 11. num. 12. Et cur maximè, ab huius æuo? Quia is fuit Ioannes, vt ab vtero sanctificatus, perfectè protoparentis superbam indolem exueret. Adam Diuinitati inhiat: Ioannes irrogatum sibi Diuinitatis expulit fastigium, quando prædicationis functus munere; confessus est, & non negauit: & confessus est, quia non sum ego Christus. Ioan. 1. num. 20. Quasi fidelibus robusta germanæ humilitatis arma porrigens, quibus Protoparente longè feliciores, cælum expugnare possent, & diripere: vt & ipse, dum humilis id fateatur, cælum spoliat, alios comparticipando instituens triumpho. Visus id voluisse Ambros. Serm. 15. vbi ita humilitate cælum describit expugnatum, & Deum superatum: *Cogimus regnum cælorum, & vim quodammodo facimus: vim, inquam, facimus Domino, non compellendo, sed flendo: non prouocando iniuriis, sed lacrymis exorando: non blasphemando per superbiam, sed per humilitatem merendo. O beata violentia, quæ non indignatione percutitur; sed misericordia condonatur. Beata, inquam, violentia, quæ vim patienti bonitatem elicit, & utilitatem tribuit inferenti. Mala res admittitur, & de iniuria nemo causatur: vis admittitur, & religio propagatur.* Hoc à diebus Baptiste, vt vides: quasi discant iam Discipuli præliari, & vincere armis illis, quæ sapientissimus Magister edocuerat. Cedo contrariis, ni in infinitum quodammodo perfectiùs, humilitatis disciplinam posuisset Mariam, quàm Ioannem, fateantur: at, si posuit, vnde id, nisi quia iste in vtero à superbia paterna plene mundatus; Maria verò in ipsa origine plenius præferuata?

Gessit quidem se optimū huius disciplinæ professorem, notissimus ille euāgelicus Publicanus. Pergebat humilis ad templum cum superbo Pharisæo: vterque oraturus, imò oppugnaturus Deum contendebat. Sortitur Pharisæus primas in certamine: mittit non tam verba supplicia, quàm impia iacula: sed diuini pectoris clypeus, qui superbis resistit, deludit ictum. Accurrit ergo Publicanus: *Et longè stans, notebat nec oculos ad cælum lenare: sed percutiebat pectus suam dicens: Deus,*

Deus, propitius esto mihi peccatori. Luc. 18. n. 13. Quid tunc? Expugnatur Deus, qui humili, non tam visus dare gratiam, quàm dedere: non tam mittere dona, quàm spolia ministrare. Attende: *Descendit in domum suam iustificatus.* num. 14. At, quomodo gratias è cælo retulit, qui oculos in cælum non leuauit? Quomodo, quod non viderat, spoliavit? Quia ad primam humilitatis vocem, cælum è propriis polis commotum, & quasi prostratum in terra, sese illi tradidit diripiendum. Acute D. Bernardus Serm. de quatuor modis orandi, vbi de humilibus obsecrationibus: *Credo ego de talibus dici posse: Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Vm faciebat regno cælorum Publicanus ille, qui, dum non audebat oculos ad cælum lenare, ipsum cælum ad se potuit inclinare.* Non attollebat oculos ad cælum de humilitate: & cælum inclinatum, se illi non solum intuendum, sed etiam spoliandum obiecitabat. *Inclinauit, inquit Dauid, cælos, & descendit Christus in Mariam: descensus indecenter, inquit Angelicus Thomas, si Mater labe aliqua veniali vnquam fœdaretur.* Decentissimè ergo ad superbæ originis vitio fœdatam, cælis descenderet inclinatis: at sciant isti, etiam ad minores gratias, nisi humilitatis conceptâ piâ violentiâ non inclinari.

Prodit è Christo virtus, & hæmorrhœissâ curatur: silit ad tactum simbræ fluxus sanguinis, flumine sanitatis retardatus: tunc Christus: *Quis me tetigit?* Luc. 8. num. 45. Verba quidem primo aspectu, interrogationis cuiusdam increpantis plena. Causam subdit altercantibus Discipulis: *Tetigit aliquis: nam ego noui virtutem de me exisse.* num. 46. Sed hem, mi Domine, si Saluator venisti, quid, quod salutem facias, scandescis? Certè non erat ista scandescencia, non benignissimi Domini ira vera: sed quædam iræ vmbra, qua dotibus humilitatis declarandis, ab inuito quodammodo, & superato, raptam interim salutem significabat. Quasi humilitas fœminæ præ verecunda reuerentia in diuino conspectu apparere non audentis, diuinam virtutem, tanquam debitum spoliū, piissimâ violentiâ ad se traheret. Bernardus proximè citatus: *Simile aliquid mulier illa egisse videtur, quæ profluum sanguinis habens, dum timeret ad Christum accedere, fecit ab eo virtutem exire: furtim enim tetigit simbram, & curata est ab infirmitate. Vnde & indignantis quodammodo verbum videtur: Quis me tetigit? Et addit: Sensi à me exire virtutem.* Sed, ô indignationem omni misericordia suauiorem! ex qua discimus piissimè superatum, & ab humilitate victrici se Deum spoliatum protestari. Rapiuit Maria non solum salutem, sed Saluatorem in Filium: non futura potis, si in re leuissima vnquam deliquisset: puto, quia innocentem humilitatem originis retinebat: quia nec Adamo rebellarat.

Nec absque latente emphasi, vt videtur, hoc piæ fœminæ gestum enarraturus Euangelista præmisit: *Et contigit, dum iret, à turbis comprimebatur: & mulier quedam, &c.* num. 42. Ad viam enim, iter peragentibus latrones, & violenti solent occurrere: expertus id doceret homo ille Luc. 10. num. 30. qui ab Ierusalem descendeat in Iericho. Latronem ergo violentum se exhibitura mulieris humilitas, Christum è monte de-

scendentem occupauit, & spoliavit. Accommoda huc verba Ambrosij supra citata, sic subiungentis: *Quisquis enim violentior Christo fuerit, religiosior habebitur à Christo. Aggredimur ergo in itinere Dominum, siquidem ipse est via; & more latronum, suis eum spoliare nitimur: cupimus illi auferre regnum, thesauros, & vitam. Sed ille tam diues, & largus est, vt non abnuat, non resistat: & cum omnia dederit, nihilominus omnia ipse possideat: aggredimur, inquam, illum, non ferro, non fuste, non saxo; sed mansuetudine, bonis operibus, castitate.* Mansuetudo enim, quæ tota humilitatis consistit firmamento, & tota est humilitas; in hoc pio certamine, primas victoriæ partes obtineat, necesse est.

Misceamus obiter expressius iam aliquid de Maria, quæ in hac pia humilitatis violentia, totum obtinuit principatum: idèd diuinus eius Panegyrista Christus ad illam: *Sicut turris Dauid, collum tuum, quæ adificata est cum propugnaculis.* Cant. 4. num. 4. de quo ibi Rupertus: *Putâsne, illa turris mansuetâ, de qua legitur: Cepitque Dauid Sion, hæc est ciuitas Dauid? Imò turris Dauid non mansuetâ fuit, cui tuum, ô dilecta, collum debeat assimilari: & hæc humilitas Dauid, &c. Filia Sion, ait Dominus apud Isaiam, eleuata sunt, atque ambulauerunt excito collo. Hæc sunt superbia illarum: propterea expugnari potuerunt. Tuum autem collum nequaquam excutum fuit; sed est sicut turris Dauid, id est, sicut humilitas Dauid, per quam ille coram Deo fortis, & contra homines stetit inexpugnabilis: ipse enim quasi tenerimus ligni vermiculus, cum esset Rex vnctus, dixit ad Saül: Quem persequeris, Rex Israël? capiem mortuum, & pulicem vnum. Quasi turris illa Dauid, vnde tot clypei, omnis armatura fortium, pendebant, eximia eius foret humilitas: quam longè superans Maria, etiam coram Deo, imò & contra Deum piè fortis habita. Hinc iterum Christus: *Collum tuum, sicut turris eburnea.* Cant. 7. num. 4. de quo idem Rupertus iam supra ad rem aliam perpensus: *Quid est collum tuum, vel quale est collum tuum? Vtique non extutum, imò amabiliter demissum: & hæc est humilitas tua, fortitudo magna, fortitudo pulcherrima. Verè, sicut turris eburnea, & aspectu amabilis, & statura sit fortis. Cui fortis, cui amabilis? Deo fortis, Deo amabilis: Diabolo autem terribilis, & inaccessibleis.* Itaque, quò magis Marianum collum humile deiicitur: eò altius in turrim Deo expugnando fortissimam erigitur. Quàm aptè ergo ad hominem ex doctrina D. Thomæ, imò & ex eiusdem verbis conuincatur Rupertus, nemo non viderit. Maria non esset fortis Deo trahendo, si vel etiam leuissimè superbiens timeret; quid, si tumida origine abruptissimè superbiret? O turrim humilitatis Marianæ gratis inaccessibleem Diabolo prædicatam: quam tamen in origine rebellantem toto superbia pondere prostrarat!*

Alludit autem in his verbis Rupertus ad similes decertationes; licet de perfectione inæquales, vbi etiam prisci aliqui Patriarchæ, iam in spiritu Christi doctrinam ebibentes, humilitatis armatura, de piissimo Deo piè triumpharunt. Talis fuit Iacob, ad quem proinde Deus: *Si contra Deum fortis fuisti, quantum magis contra homines preualebis?* Gen. 32. n. 28. At, vnde fortis? Equidem ab humilitate: inde enim diuinum antagonistam

Matth. 5. August. At humilitas Deum expugnat.

1361. Apoc. 12.

Bernard. Medicina Dei quam apta.

1362. Iacobi 4. Superbia impudentia.

Hug. Card.

1363.

Matth. 11. Baptiste lau.

Ioan. 1.

Ambros.

1364.

Humilitas in terra cælum sibi subiicit.

Luc. 18.

Deus,

Bernard.

1365.

Luc. 8.

Gratia, humilitatis est spoliū.

Bernard.

1366.

Luc. 8. & 10.

Humilitatis furit p. um.

1367.

Humilitas Maris quam robusta.

Cant. 4.

Rupert.

Cant. 7.

1368.

Humilitas Deum detriumphat.

Genes. 32.

Osee 12.

nistam expugnauit, vnde humilis, ad preces, & ad fletum se profudit. Et inualuit, inquit Osee cap. 12. num. 4. ad Angelum: & confortatus est: stetit, & rogauit eum. Quali inde confortaretur, & inuaret, vnde ad humilitatem se proiecit. Ita Rupertus statim adducendus. Occultior lucta, sed æquè gloriosa illa Moylis, qui Deum iam iam proteruas Tribus fulminaturam, tandi non dimisit fortis, donec iste pius populo, pœnam remisisset. Dimisi, inquit, iuxta verbum tuum. Numer. 14. num. 20. Quam potens verbum, quod instans iam supplicium repressit, sacrilegiquè populi rector sit pœnas iustas: arma tamen, sicut supra per Oseam, sic per Danidem cognoscenda nobis, curauit Deus: Et dixit, ut disperderet eos: si non Moyses, electus eius, stetit in confectione in conspectu eius. Pl. 105. num. 23. Emphatica sententia: nihil stando ineptius, quam quod contractum labitur: & tamen Moyses tunc stat robustior eluctando Deo, quando ipsius conspectui subditur contractior. Scilicet, quò magis de humili sui æstimatione contritus; quò magis reuerenti, apud iustas Domini iras, timore contractus: eò munitior; eò vincendo, & vinciendo Domino potentior. Nunc audiendus Rupertus loco posteriori supra citato, pergens ex ore Christi ad Mariam: Quomodo ipsi Deo fortis? Quia, si contra Deum fortis fuisset, ait ipse ad patrem tuum fidelem Iacob; quomò magis contra homines præualebis? Ad Moysen autem: Cerno, inquit, quòd populus iste dura cervicis sit: dimittite me, ut irascatur furor meus contra eos; faciãque te in gentem magnam. Et non dimisit eum: imò tandi luctatus est, ut videns Deus, quòd eum superare non posset, diceret illi: Dimisi iuxta verbum tuum. Quali fortitudine luctabatur iste, vel ille? Profectò humilitate: sicut de isto Psalmista dicit: Si non Moyses electus eius stetit in confectione; id est, in nimia mentis humilitate, in conspectu eius. De illo autem Propheta Osee cum dixisset: In fortitudine sua directus est cum Angelo, & inualuit ad Angelum, & confortatus est. confestim fortitudinis eius exprimens modum subiunxit: Fleuit, & rogauit eum. Igitur, ô dilecta, colum tuum, quòd est humilitas tua, turris eburnea, id est, fortissima, atque pulcherrima: quam respiciens Altissimus, dedit tibi gemellos istos dulces hinnulos, duo vbera hæc, virginitatem, & fecunditatem. Recolat nunc Lector haud maleuolus, an aptè hæc turris fortis comparandæ virginæ Maternitati, in origine superbæ impetu diruta intelligatur; quæ leuiculo aliquo saltu elata, tanto muneri inepta decantatur. Rudeo ad alios.

Num. 14.

Plal. 105.

Rupert.

1369.

Humilitatis umbra vi-

Ion. 3.

Sed, quid mirum, fideles ita fortes præualido sacræ huius armaturæ munimine existerent? Quid mirum, contorta iam pene diuinæ vindictæ iacula retorquerent, lapsamque è cælo supremi furoris sententiam retardarent? Si etiam infideles, nescio qua humilitatis umbra obarmati, cælestis iræ impetum propulsare, misericordiæ cælestis gazas spoliare potuerunt? Audiuit fulminatam à Iona sententiam Rex barbarus: & indictum è cælo bellum propulsaturus, surrexit de solum suo, & abiicit vestimentum suum, & indutus est sacco. cap. 3. num. 6. At vnde Princeps infidelis, impia gigantum olim cælum inuadentium progenies, sic mansuecit; vt turres in cælum non erigat; & cæleste bellum, scelestissimo armorum præsidio, licet falsus, retundere non curaret? Erat,

absque dubio, prudens: vidit quàm malè parentum arma, olim aduersus cælum præualuerint: quàm turpiter arrogantiã deiecta fuerit, cognouit. Arripit ergo e contra humilitatis arma, in quibus spem victoriæ certam non dubitat collocari. Graniter D. Ambros. Serm. 40. Sapiens Rex, qui sciret, quemadmodum aduersa sibi superare deberet: hostes enim virtute superabat, Deum humilitate vincebat. Sapiens plane Rex, qui intelligeret, quibus armis uteretur pro temporis qualitate: cum enim insidiantur illi homines, apprehendit arma bellica: cum irascitur ei Deus, corripit arma iustitiæ. Sic triumphauit Rex; & sacco in purpuram gloriæ, stratum cinereum in currum laureatum commutauit. Nescit enim diuina potentia humilitatis robori herbam non porrigere. Vide autem obiter in his verbis Ambrosij, Ignatium nostrum in vtraque militia, ad vnguem expressum.

Ambros.

Niniuitico Regi similis fuit Achab Israëliticus. Percipit diuinas minas, & auxilia belli comparat ab humilitate. Loricatur sacco, accingitur ieiunio, 3. Reg. 21. num. 27. & subditur statim num. 28. Et factus est sermo Domini ad Eliam Thebitem dicens: Nonne vidisti humiliatum Achab coram me? Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius. Accurrit itaque Dominus, interpellat Prophetam; & quodammodo honori suo, & verbi, de prænunciatis malis, fidei consulens, suggerit in implementi obstaculum, Regis humilitatem; tantum expressiori voce non dicens: Quid miraris, expugner, & subscriptam sententiam expungam, si vibrat, quanuis fictam, Achab, humilitatis laruam? Ego verò, mi Elia, his armis nescio non cedere. Quod quidem absque dubio sic foret, si Rex in illa humilitatis umbra perduraret: umbratilem enim fuisse humilitatem, fatetur D. Gregor. hom. 10. in Ezechiel. Achab Rex iniquus, a Propheta reprehensus, cum contra se diuinam sententiam audisset, pertimuit, & magno mœrore deprehensus est: ita vt Propheta suo Dominus diceret: Nonne vidisti humiliatum Achab coram me? Quia igitur, &c. In quibus Domini verbis pensandum est, quomodo & in electis suis mœror amaritudinis placeat, qui amittere timent Dominum: si sic ei & reprobi penitentia placuit, qui timebat perdere præsens sæculum: aut, quomodo ei grata sit spontanea afflictio pro culpa, in eis, qui placent; si hæc ad tempus placuit in eis, qui displicebant. Qui tamen mœror, & afflictio, vt vides, vim fortiturus, & etiam in displicente placiturus, humilitatis cognomine decoratur.

1370.

Idem probatur.

3. Reg. 21.

Gregor.

Pœnitentiæ encomium.

An non igitur longè aptior Maria Deo vincendo, & carnis puræ retibus vinciendo, si vsquam leuissimè scædaretur; quàm si totam humilitatem, per superbæ originis, & rebellantis naturæ maculas, deturbasset?

* * *

§. II.

Impiorum superbia perimitur infelicio, dum sibi visa faustior, supereminet.

1371.

Superbia dicitur magis supereminere, perimitur.

ECVNDVM pro anthologico titulo argumentum, sic efformo. Superbia, dum magis sibi visa faustior, supereminet; tunc magis infelicio perimitur: sed Maria quantunuis sanctitate superemineret, de quouis leuiculo nauo, quoad maternitatis titulos consequendos, vt pote indecens, perimeretur: ergo à fortiori originali superbia intumescens omninò aboleretur, quoad tantam dignitatem obtinendam: cum hæc peremptio, & diuina execratio in vnam præcipue superbiam loicat desæuire. Id, in quo tota est argumenti vis, iam fusiùs confirmemus. Est ergo hæc innata superbiæ misera conditio, vt inde obruatur miserior, vnde irruit insolentior. Hinc Isaias: Impij quasi mare feruens, quòd quiescere non potest: & redudabunt fluctus eius, in conculcationem, & lutum. cap. 57. num. 20. Nihil tumido mari similius, quam tumens animus. Sed, cur non tam inquietans dicitur, quàm non quiescens? Nunquam tumidius mare, quàm dum æstuans feruet: aquarum montes deuoluens, rupices montes ferit: & inter incondita sæuiantis fragoris verba, verbera infligit littoribus: spumarum salua astris insiliens. Heu stultum! quò fertur violentiùs, eò feritur sæuiùs: & vndis, quibus lacessit, flagellatur. Procopius ad hunc locum: Fluctuationem patitur, maris instat, seipsos vlc scentes: quòd, quos fluctus ad littora trudit, assidue parit quidem; sed eorundem reflexionem, rursum pari cogitur, non aliter ac isti. Meritò igitur non tam dicitur inquietans alios impia superbia, quàm ipsa non quiescens: quò enim intumescit sæuior, lauit dirior; eò necesse est, abiectior opprimatur.

Isai. 57.

Superbia se ipsam verberat.

Procop.

1372.

Et conspurcat.

Hug Card.

Prou. 10.

Sed grauiora sunt, quæ subiunxit Propheta: Redundat fluctus eius, in conculcationem, & lutum. Neque enim solum verbere refluuantis æstus, spumas reborbentis, tumor iste infamatur: verum etiam luto infæcatur. Gloriam de tumore sperabat mare; rupesque, & littora falso vomitu offuscare: ast quam fallitur! littoris immunda verit, rupes abluit, & putorem, quem aliis facere præsumebat, congesto in se stercore reborbet. Hugo Card. ibi de his: Sicut enim fluctus maris percutiunt stabilitatem littoris, & in se reflectuntur: sic persecutio malorum percutit Sanctos, qui sunt quasi in tuto littore: sed non leduntur: & in se, ipsum mare reflectunt, & lutum trahunt. Alii enim ex persecutionibus suis inundantur; sed iusti abluuntur. En feruor maris, en superbi tumor: dum magis de triumphato littore, de afflictio iusto præsumit coronari: abiectiùs, & viliùs conspueatur, conculcatus fluctus reborbentis lutulentos, dum, qui humiliter patitur, ablutitur, & comptior perseuerat. Penè eadem metaphora vsus Salomon: Quasi tempestas transiens, non erit impius: iustus autem, quasi fundamentum sempiternum. Prou. 10. n. 25. Glomerantur nubes, obducunt tetra cælum cali-

gine: nunc fulmina, nunc flumina iaculantur: & dum superbæ terram præsumunt commouendam, suis ipsis impendiis euanescent. Sic & tumens superbia, impie procelliosa, constanter persistente iusto, in quem tonabat, misere sibi ipsi, tunc maximè ruinam machinatur. Quid ergo Marianum mare sic olim æstuans amaretur?

1373.

Hoc est, quod in libro Iobi, aduersus impium prophetatur: Deuore pulchritudinem cutis eius, & consumat brachia illius primogenita mors. cap. 18. num. 13. Tota miseri gloria, velut apparens, & phantastica pulchritudo, in cute, & forniculæ ramis resplendebat. Sed, cur vana ista pulchritudo, imò pulchra vanitas, non cuius, sed primogenitæ cui-dam morti obrudatur deuoranda? Quia, cum peccatum mortis titulo meritò insigniatur; quæ alia erit mors primogenita, quàm superbiæ vitium, quod ab origine transfusum, omnium peccatorum radicem apparuit? Non aliunde ergo gloria, quàm isthinc iugulanda: quia superbus inde perimitur infelicio, vnde gloriosior supereminet. D. Gregor. ad hunc locum: Si peccatum mors, non inco. g. uè primogenita mors, superbia valet intelligi: quia scriptum est: Initium omnis peccati, superbia. Pulchritudinem igitur cutis eius, & brachia illius primogenita mors deuorat: quia iniqui gloriam, vel operationem superbia supplantat. Maria igitur, quæ etiam veniali, & vitali, vt sic dixerim, culpa Maternitatis gloriam videret deuorantem; si scædata origini, id est, vitiorum radici, primogenitæque morti superbiæ subdatur, quomodo firmam Maternitatis gloriam conferuaret?

Iob 18. Superbia mors primogenita.

Gregor.

1374.

Et quidem oculatissimè superbiæ, titularem mortis primogenituram adscripsit Gregorius: quia ab ipsa morte, tanquam à matre, prædictam miseriam quasi hæreditariam, visa trahere superbia. Superbiens mors à protoparente inducta vniuersum humanum genus deaustabat: tunc insolentior facta ipsum Deum vitæ authorem, quem exaltanda humilitas Cruci affixerat, præsumit detriumphare: sed in hoc maximo suæ gloriæ negotio miserè triumphanda debellatur. Aptè Chrysologus alibi latius inculcatus: Quis poterat subuenire occiso, nisi Christus, qui vitam reparauit occiso? Qui talionem morti reddidit, per mortem, mortem peremit? atque eam prodidit contumacem, quæ incubare iussa pœnis reorum, attentare ausa est ipsum Iudicem, inuadere ipsum innocentia præsumpsit authorem. Nunquam magis mors tumuit ad ictum; sed nunquam inualidum experta, magis timuit. Vah, mors superbiens, quæ dum in authorem vitæ tela iacis, iaces tuismetipsis telis concludata: te etiam superba contumacia dum extulit, deturbauit. Longè à Matre vitæ (sic passim vocatur Deipara) hæc labes, ne à destinata gloria deturbaretur.

Mors à Christi sto mortua.

Chrysol.

1375.

Ardet Achab malignantis febris incendio, exæstuat auaritia: vineam petit tanquam recreandus frigida, nec impetrat: tunc addit Textus: Et Rex superbus proiciens se in lectulum suum, auertit faciem suam perit. ad parietem, & non comedit panem. 3. Reg. 21. num. 4. En miser torquetur sæuissimè, quia alienam possessionem non extorquet. Itane? Vineola pauperuli fatis erat, vt tantum Regem, & illum opulentissimum inedia mortali condemnaret? Non crederem. Auaritiæ facibus absque dubio, feueriora incendia addiderat superbia. Venerat

3. Reg. 21.

ad

ad summum tumoris infaultus iste: putabat de- creta sua, inftar oraculi, colenda: & absoluto suo dominio nihil denegandum. Si ergo in tam ab- ruptum ascenderit superbia, quid illi iam super- ellet, nisi praecipitium: Ambros. lib. de Nab. cap. 4. post alia: Aut certe non manducauit panem suum, volens se morte multare, quod ex aliquo negaretur. Quia se perdat, necesse est, quando sublimius sibi prendit culmen: & mors in genere culpae pri- mogenita, in genere poenae mortem adeat; quae etiam, vt vidisti, superbiens iugulatur. Fac Ma- riam non leui, sed grauiissimo superbiae originalis ferore aestuantem; & obiter e destinato regno deturbabis.

1376.

Psal. 128. Superbi gloria cur cito auersat.

Amoenissima est in hanc rem Dauidica com- paratio: postquam enim Propheta superbientes ceruices seruitutis iugo confringendas testatur, sic subiungit: *Fiant sicut fenum tectorum, quod, priusquam euellatur, exaruit.* Psal. 128. n. 6. Et cur non sicut campi foenum, quod facilius, aut praeterentis manu euellitur, aut proterentis pede conculcatur? Quia campestre foenum, ruralis herba, ni euellatur, ni conculcetur, combibito humore viuit aliquandiu: tectorum herbae, etiam laedente nemine, de ipsa loci celsitudine citissime cotabescunt. Vidisti passim hyberno humore tecta, & solaria herbas parturientia: gaudet misella ibi radices agere, quod procerissimae arbores vix improbe cacumina erigerent: herbidae pom- pae spernunt societatem: & ipsis sibi videntur cedris imperare. Heu herbae fatuae! heu foenum stultescens! quando ad virorem tutius, securius ad amoenitatem humiliori rure nasceremini? Prae- terit breuissimè tectorum humor, & subito are- citis. Eleganter ibi D. August. *Foenum tectorum, herba est, quae nascitur in tectis, in solaris irregulari: in alto videtur, & radicem non habet. Quanto melius humiliter nasceretur, & latius viresceret? Modo nascitur altius ad celerem ariditatem: nondum euulsum est, & aruit.* Ipsa itaque loci affectata sublimitas superbos contumit: & ridiculas pom- posi throni radulas manifestat. At Maria in Sion firmata, & in electis eius mittens radices; indecenter sterili, & fraudaturo virorem, super- bia solo plantata existimatur, cuius Maternitatis decor, etiam a longe minus infelicio plantario exsiccaretur.

August.

1377.

Psal. 72. Superbia tu de medio tollitur, cum attollitur.

Obscura, sed aequè pulchra in hanc rem, illa eiusdem Vatis Psalmo 72. qui totus in superbos obarmatur: *Veruntamen propter dolos posuisti eis: deiecasti eos, dum allenarentur.* num. 18. Quid enim est, propter dolos posuisti eis? Sequor nonnullos e nostris, qui rō propter, Latinissime explicant, iuxta dolos, prope dolos; id est, iuxta laqueos, foueas, de- cipulas, & cuniculos superbis posuit. Ecquid il- lis posuit? Id graui apofiopefi, ni fallor, reticuit Propheta, (vnde obiter Lorini obiectionem, con- tra hunc dicendi modum, dissolues,) vt nihil in- felicitatis sit, quod iuxta hos dolosos laqueos, su- perbis apparatus non intelligatur in poenam: quibus enim dolosioribus laqueis ad miseriam poterant incidere, quam dum sic permittuntur falli, vt ipsam, quam putant, celsitudinem, ruinam experiantur: & dum allenari nisi, eo ipso miserri- mē deiciantur? Sic vltima verba explicat Au- gust. lib. 14. de Ciuit. cap. 13. *Elatio, quae in visio est, eo ipso, quo respicit subiectionem, cadit ab illo, quo non est quidquam superius, & ex hoc erit inf-*

Lorin.

August.

rius. Et fit, quod scriptum est: Deiecasti eos, dum ex- tollerentur. Non enim ait: Cum elati fuissent, vt prius extollerentur, & postea deicerentur: sed cum extollerentur, tunc deiecti sunt: ipsum quippe extolli, iam deieci est. Optima gnome: ipsa se perimit su- perbia, cum praeminet: de medio tollitur, dum altior attollitur. Id ab eodem Vate, exemplo fu- mi alibi explicauit, qui eo ipso facilius eualescit, quod pomposior in aërem eleuatur: ipsemet eius- dem ascentus, defectus recognoscitur.

Sed videtur parenti Psalti obitare sapiens fi- lius Prou. 16. num. 18. sic scribens: *Contentionem praecedit superbia: & ante ruinam exaltatur si- u- ritus.* Si enim ipsummet allenari, iam esse deieci voluit Dauid: vt eo ipso, quod eleuabatur, ruere etiam impius videretur; cur Salomon eodem spi- ritu, non identicam, sed praecedentem ruinam facit exaltationem? Certè, quia exaltatio cordis, licet videatur exteriorem praecedere ruinam: tamen vna, eademque est cū interiori ruina, qua exalta- tum cor, iam Deo vile, abiectum, & coaequatum solo recognoscitur. Consentit ergo de interiori ruina patri, filius. Benè ibidem idem August. *Illu- prorsus ruina, quae fit in occulto, praecedit ruina, quae fit in manifesto: dum illa ruina esse non putatur. Ita- que interna illa ipsa exaltatio, occulta est ruina, qua dum quisquis se erigit, deturbatur.* A prissima comparatione illustrat hanc materiam Chryso- stomus hom. 20. ad finem, in cap. 11. Epist. ad Rom. locutus de superbis: *Quam ergo similitudi- nem reperiemus, quae conueniat illis? Mibi videntur accensa stupa similes esse: nam & illa post incendi- um, tumidum quid esse, & nescio quid praecipui in- mutata videtur: modicum verò passa contactum, totum amisit, omni cinere vilior apparens. Tales sunt & illorum animi: nam & illorum inanem infla- tionem, si faciles quidam contactus apprehendat, hu- miliare, deiceretque potest. Itaque superbientis in- flatio, stupa est inflammatio. Inscia ista lucem appetit, vt oppetat: dum magis lucet, cineres se lu- get, ad leuissimum tactum dispergendos. Penè ergo infausto superbiae originis incendio corre- ptam: & quae de quouis veniali ventillamine, Ma- tris non indeptura titulos dispergeretur; idoneam in cineres aliquando redactam, & ab ipso tumo- re ruentem, tantae gloriae ministerio existi- mato.*

1378.

Prou. 16. Interna exaltatio, occulta est ruina.

Superbi gloria, lumen stupa.

Chryso.

S. III.

Humilitatis terra, unica est im- pery aurifodina.

CHÆRET dictis prerogatiua illa eximia, per quam praedictae superborum miseriae, ex diametro humilitatis felici- tas opponitur. Ipsa superbiae elatio, vt vidisti, de- iectionis, & deturbati throni omen est certissi- mum: e contra humilitatis deiectio, iam faustissi- mum imperium praenunciat: imò iam ipsa Impe- ratrix est: vt pote, in qua, corona iam delitet, vt metallum in fodinis: sola quippe humilitatis ter- ra, certissima est regnorum aurifodina. Quomo- do ergo ab originis superbia indole, Maria in tantum

1379.

Humilitas imperij aurifodina, latè,

tantum regnum eueheretur: Quomodo potius ab innocentissima humilitate euectam non creda- mus? Si culpa quavis leuissima regno ineptiret; quid ab illa culpa pessima pateretur, quae tota re- bellans innata indole, humilitati opponitur, per quam intactam, id regni comparandum? Descri- bebatur Ecclesiasticus illum, quem Deus euellit, & sic subiungit: *Oculus Dei respexit illum, in bonum: & erexit eum ab humilitate ipsius: & exaltauit ca- put eius: & mirati sunt in eo multi, & honorauerunt Deum.* cap. 11. n. 3. Cur expresse respicere dicitur, vt exaltet, qui inconniuenti obtutu, omnia respi- ciens erat supponendus: Latet ratio, ni fallor, haud incongrua. Sicut enim aurifodinarum cognitores, in latissimo campo, aut vasto monte, immotis pal- pebris, & oculis attentissimis huc, ac illuc res- piciant, donec aperiendae aurifodinae signa aucu- pentur: sic visus Deus dignos honoris, & imperij viros erutus, attentius praesolito respicere, donec humilitatem, imperij reperiat aurifodinam. Ideò fortè nonnulla Graeca exemplaria apud Sixt. addūt, *θεωρησάμενος*, id est, *multi qui considerauerunt, hono- rauerunt Deum.* Iti enim humanis iam oculis hu- miles considerant: nec in illis signum aliquod eruēdi imperij deprehendunt: vnde & meritò Deū laudant; quia acutiori obtutu aurifodinam ditissi- mam reperit: & inde nouit regna exerere, vbi illi abiectissima seruitia cōputabant. Sic enim euenit, vt in eo ipso loco, quē millies, ac millies confide- rauimus, & inspeximus, & tandē vt inutilem des- peximus ibi fodinarum magistri, aurū occultum subodorentur. Hunc verò locum non de vili con- ditionis statu, sed ipsa humilitatis virtute capien- dum, voluit D. Anth. de Padua D. m. 3. *Quaerit. Est humilis, sicut qui iam vermis, qui dicitur in testi- monio te. ra, qui contrahit se, vt magis se extendat. Sic humilis se contrahit, & humiliat, vt fortius ad ca- pienda bona caelestia se extendat, de quo Ecclesiasti- cus: Erexit eum ab humilitate ipsius, &c.*

Ecdi. 11.

Sixtian.

Anth. Pad.

1380.

Psal. 112. Per humili- tatem regni restituitur.

Lyran.

Ipsa titulo, alleluia, Psalms centesimi decimi secundi argumentum, clarissime Platēs scepri- ger declarauit: ibi ergo postquam omnes à Solis ortu, vsque ad occatum diuinis laudibus inuitat; iam causam iustam proponit tanti encomij pos- tulandi: *Quis sicut Dominus Dominus noster, qui in al- tis habitat, & humilia respicit in caelo, & in terra? Sed haec vna, aut saltem praecipua causa Dei commendandi, seu eiusdē potentiam, seu scientiā consideres: Nonne in pluribus operibus Deus il- lustrior exhibetur, quam in hoc, quod humiles aspiciat? Sed pende, quid statim subdat: *Suscitans à terra inopem, & de stercore erigens pauperē: vt col- locet eum cum principibus, cū principibus potuli sui.* n. 5. 6. 7. Certè apud nos, hinc maxime diuina, siue potentia, siue scientia relucet; inde maxime, vt pauld antè dixi, Deū laudibus honoramus, quod vnus nouerit in humilitatis fodina, humanis ocu- lis abiectissima, aurum pretiosissimum, & glorio- sissima imperia intueri. Lege ibi Lyranum, qui sic concludit: *Hoc pater in Manasse, Rege Iuda, qui propter superbiam suam, de regno suo fuit deiectus à Deo: & ab inimicis suis, in carcere foetido reclusus, & fame afflicto: & propter humilitatem suam, vnde à Deo fuit reuelatus, & in regnum restitutus.* 2. Paral. 33. Quasi non posset regnum superbo Regi sta- biliri, nisi ab stabuli stercore, nisi ab humilitatis puluere foderetur. Sic paterna haereditas Manassi non hareret, nisi ille humili abiectio adhaere- *Pintus de Concept. B. M. V.**

ret, & ius suum indiam solidam confirmaret. Hoc nosse, omniscientiam; hoc equi, omnipoten- tiam requirit.

1381.

Maria humi- litas regna- tris.

Hinc iam verba Deiparae ad cognatū attentius trutinanda: *Respexit humilitatem ancilla: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Quia fecit mihi magna, qui potens est. Luc. 1. n. 48. Putant vt plurimum Interpretes, Mariam raturae vilioris abiectā conditionē, non gloriosam gene- rosam humilitatis virtutem, hic protulisse, eò vel maxime, quod humilis de gratia animus, rescio quomodo frequenter sibi ipsi occultitur, vt nullatenus se humilè recognoscat. At, quāuis id passim eueniat, nō ita in Maria putauerim euenisse. Chy- stus se humilè sancte, & corde mitè praedicauit, & agnouit: & hoc Matri concessit priuilegiū, vt hu- militatem suam, abique tumoris periculo agnos- ceret: & qui optime nouit magna sibi facta esse à Deo, etiā magorum principum sibi inditum, & factū à Deo penetrauit. Nunc iā apparet senten- tia huius loci. Cupiebat Orbis Magistra edocere, vnde ad regnū fideles se norint euehendo: & lu- premi sui regni fodinam, in exemplar collocauit. Quasi dicat: Aurifodinas alias Regibus assumen- di aptiores Deus non inuenit, quam humilitatē: vt enim sterilioribus terris materialis Sol enutriē- do auro influit: sic Sol diuinus, nudo, & nihil sibi arroganti spiritui, coronas influit, regna suppedi- tat. Hic ergo Sol iustitiae, gratiarū suarū radiis, non meis meritis, humillimū mihi indidit spiritū: vnde nunc creaturarum Regiam omnium genera- tionum laudibus beatā praedicandā assumpturus, humilitatis à se praemissa respexit aurifodinam. Praetereò alios Patres antiquiores, qui hūc locū de humilitatis virtute explicarunt. Do antiquissimū Origen. ibi in Cat. *Quia humile, atque deiectum, quae Dei Filium gestabat in utero? Sed considera, quoniam humilitas in Scripturis, vna de virtutibus praedica- tur, quae à Philosophis inuestigia dicitur: sed & nos eā possimus appellare quodāciē: cum, cum aliquis non est inflatus, sed ipse se deiecit.* Iustū itaque ad regnū, de humilitatis spiritu erigūtur: Maria ad supremū regni gradū, incōparabiliter ceteris euehenda, in- comparabilem ceteris humilitatē requirebat. Si ergo quauis vena leuissimè degeneri, haec fodina sic interpolata crederetur, & corrupta, vt mater- nitatis coronam auerteret, thronum impedi- ret; putas, decenter origine tumidissima huic regno comparando superbiret?

Origen.

1382.

Luc. 12. Humilitas vni, nō mon- strosa corona.

Firmantur ista verbis illis Christi ad Discipu- los: *Nolite timere, pusilli grex: quia complacuit Patri dare vobis regnum.* Luc. 12. n. 32. Vbi benè Chrysol. Serm. 23. *Pro missionem regni sine timore, seruis status audire non sufficit: quia qui liber- tate vix dignus est, capere non valet insulas princi- patus. Dominus ergo seruorum nentes tali voce con- firmat, ne eos repentinus praemissi regni proliernat audiat. Sed, si ad promissum regnum seruitus pauescit: quomodo his ipsis verbis regnū pollicē- tibus confirmatur? Cur praecipit, ne timeant, qui statim ingentē timoris prostantantis causā incul- cat? Pende id, quod immiscet: *Pusilli grex.* Id est à me pridē humilitatis preuētus prerogatiua. Quasi dicat: Timeant serui regnū promissum, tanquā ali- quid monstruosū, arque dissonū, qui adhuc in serui- tutis vinculis rebellant: vos autē vobis pusilli, & humiles spiritu, quid timeatis regni nouitatem? Nōne agnata humilitati corona: Nōne pro solito, *GG**

ex hac vna aurifodina, quam in vobis collocaui, imperium vobis legitime laboritur: Fauet idem Chrysol. in isto prædicti Sermonis, ad hæc verba: Acquisiuit humilitas, superbia quod amisit: & grex pusillus, ac mitis; totas & varias edomuit propria mansuetudine feruantes. Quid ergo timeant, tãquam monstrum, regnum, quod dum legitime diremptum protoparentum superbia: sic legitime præbita humilitate per Christum comparatur. Idem se aperit Chrysol. iterum in eundem locum Serm. 25. Si regni, quod promittit pusillis, desideres nosse qualitate, ipse aperit se dicendo: Sinite paruulos venire, ad me: talium est enim regnum celorum. Esse in celo, mirum est: in celo viuere, est maiestatis: iam regnare in celo, quanti sit, sensus definit æstimare mortalibus: & tamen, homo, quod æstimare non potes, percipisti, Percipit quidem regnum, qui se paruulum percipit: qui dum humilitatis suæ puluere se condit; iam leges videtur regni sui condere; seque ipsum ad imperij condere excellentiam. Vt ergo Discipulis reuelatur præconcessa humilitas, vt regni se iam sentiant capaces: sic à fortiori Deipara, è præconcessa, & præmonstrata sibi humilitate, regni sui tenorem proponit imitandum. Si ergo monstruosa illi corona Reginæ Matris, ob veniale crimen etiã condonatum; quid, si superba originis seruitute dæmoniaca olim rebellasset?

Nec tamen ex eo, quod Maria inditam sibi à Deo reuerenter agnosceret humilitatem; propter eam definebat (instar Filij) se vermem, & nõ hominẽ, & populi abiectionẽ reputare: imò potius, quod in omnibus à Deo acceptis erat perspicacior; eò se, è se ipsa maxime vermẽ vilissimum agnoscebat; vnde hinc maxime, tanquam vermẽ ille, quem intestinum terræ dixit Anthonius, de contractione ad regnum extendebatur. Ascendebat Maria, iam regio diuinæ maternitatis fastigio euecta, Orbi stupenda, Angelis admiranda: ad quam tunc Christus apud Salomonem Cant. 3. num. 6. *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi, ex aromatibus myrrha & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij.* Ecquod alia sunt longè pulchriora, quibus crescens, & ascendens iste virtutum cumulus pulcherrimus, posset comparari? Certè multa. Cur ergo cum maxime ad regnum ascendens exprimitur, soli odorato fumo, & pigmentario pulueri comparatur? Vt verba amanti Filij expressa, occulta dilectæ Matris iudicia nobis reuelarent. Habebat se Maria de humilitate, vili quouis fumo tenuiorem; abiectione quouis puluere despiciabiliorẽ: idẽ Christus illam fumum, sed odoratum; puluerem, sed pigmentarium appellauit. Quasi ex hac humilitate præcipue ad regnum ascendisset. Oro Lectorem, ne percurrere oculis grauetur, quæ purpura, licet pluscula, ex Ruperto ibi ad Deiparam, transcribere non grauabor: *Quid enim fumus est, & quid est puluis, nisi spiritus lacrymasus, & conscientia v. l. d. humilis? Et quidem sua æstimatione vera humilias, est fumus innocens, quasi cremis, siue torris obusti: & puluis terra sine aqua, & stientis: iuxta illud: Quia defecerunt, sicut fumus, dies mei; & ossa mea sicut cinerem aruerunt. Et Abraham dixit: Loquar ad Dominum meum, cum sim puluis, & cinis. Sed non ita æstimatione Di. Ait, & melius, ille te discernit. Tu dicis: Puluis sum terra, qualem ventus dispergit, aura soluit; & ille dicit: Non, sed puluis pigmentarij,*

seu puluis pigmentarij, puluis myrrha, & thuris, qualem Pigmentarij Spiritus Sanctus coram optimo thure, quod est suauitas mentis; & ex myrrha probatissima, quod est mortificatio, siue incorruptio carnis. Tu dicis: Fumus sum ceter coram diuinis oculis, qualis de camino, siue de fumario deficiens ascendit, ascendens defecit: & ille dicit: Non defecit fumus ex aromatibus myrrha, & thuris, qualem dicit ascendere de aureo thuribulo, ante altare aureum; vsque ad oculos, & olfactum Domini. Merito itaque, quæ in puluere vili, & fumea inanitate humillimè se putabat collocatam; indidem ad coronam describitur ascendens. Quæ igitur sub venialitatis culpæ fumo displiceret; omnino tanto regno veniret indecens, si superbiæ fumos, & pestilentes halitus ab origine combusta olim exhalasset.

Hinc fit, vt Christus Dominus, Beatitudinum suarum basim posuerit humilitatem: & eidem statim regnum assignauerit: *Beati pauperes spiritus, quoniam ipsorum est regnum celorum.* Matth. 5. n. 3. de quo D. Greg. Nicænus lib. 6. de Beatit. *Videtur mihi sermo, paupertatem, & inopiam spiritus nominare, voluntariam animi humilitatem.* Penfanda tamen in hac re, Saluatoris nostri benignitas, dum nobis sic facilem ad coronã ingressum ministravit. Cur enim aliis virtutibus prætermisissis, vnicè imperij fundamento prælegit humilitatem: nisi, quia hæc virtus hominibus natura vilibus, terrogenis abiectionis, eò pronius consequenda visa, quò illis agnata, & quodammodo ingenita potuit existimari: Grauius Nicænus citatus: *Quoniam igitur cætera omnia, quæ circa naturam diuinam conspiciuntur, superant modum humane nature. Humilitas autem coalita, atque consuetæ nobis humi reuoluitibus, & ex terra constatis, & in terram defluemibus, est: sita in eo, quod à natura tua non est alienum, & à te præstari potest, Deum imitatus fueris: beatam formam ipse induisti.* Dixerat multa de Deo homine, qui ex se nobis vnam humilitatem discendam prædicarat. Et benè, non tam dixit, erit regnum; quam, quoniam vestrum est regnum. Vt enim in fodina iam est aurum, licet absconditum: sic in humilitatis thesauro iam dignitatis insulæ, regni sceptrum, imperij diademata delitescunt.

Sublimem gloriæ suæ pompam, fastum gloriosum ostenturus Christus, curram efformauit, cui Libani incorruptio, ligna ministrat: argenti candor columnis seruit, sicut & splendor auri reclinatorio; gemmeo cultu media construuntur. Pretiosa planè hæc materia: sed plebeiis ditioribus quandoque communis. Purpura sola est, quæ Reges insignit, monstrat Imperatores: quam proinde Romani sic habebant sacram, vt terram hac fortè tactam raderint: ne locus iam tactu purpuræ sacratus, pedibus profanari videretur. Et tamen in prædicto diuino ferculo, purpura ascensum occupat, id est, epibasim, siue gradum, quo currus scandebatur: locum, scilicet, semper pedibus conculcandum, semper scedandum puluere, semper cœnosa terra conspurcandũ. Pende verba: *Ferculũ fecit sibi Rex Salomõ de lignis Libani. Columnas eius fecit æger-teas, reclinatoriũ aureum, ascensum purpureũ.* Cant. 3. n. 9. Ecquid sibi in tã abiectione loco vult maiestas regia? Certè ibi nascitur: in illa cœnosa terra in puluere pedũ excusso, imperatorius splendor, decolor purpureus enutritur: nam inter Dei amicos, qui

1384.

Matth. 5.

Nicæ. Humilitas humano generi, & genti vna communitaria.

Nicæ.

1385.

In latuente humilitate terra, corona delit.

Cant. 1.

qui verum componunt diuinæ gloriæ gestatorium, illi sublimiores sunt, illi purpurati Principes, quibus humilitas locum contemptibiliorum designauit. Gillibertus ibi, apud Tilm. *Quid tu istic discas, qui humilitationẽ, seruistatem, reputas? Seruus non est, quem regalis purpura nobilitas: humilitas suscepta pro Christo, regiam præfert dignitatem.* Et pulchrè gradus iste purpureus, vocatur ascensus: quia humilitas Crucis purpureo Agni sanguine rubricatæ, quæ hinc etiam designatur; dum illi vnimur, eo ipso ad regiam nos extollit dignitatem: inde firmior ad imperium ascensus. Iterum Gillibertus: *Hic tu pedem libenter pone, vt petrus intingatur in Sanguine Christi. Enacharis à gloria Christi, si alia re nobilitari præsumas: nam, si compateris, & conregnas.* Tu nosti, quàm multi Patres hoc ferculum de Deipara Christum gestante explicarint. Si ergo purpuræ dignitatis fundamentum, & ascensum quauis veniali macula ineptum credis Filio gestando, regno adipiscendo; quid nõ penitus de superba cõmunis rebellionis origine, requisitam humilitatem credis corrupendam?

Gillibert.

1386.

Humilitas Dei thronus sublimis. Isaiæ 6.

Anth. Pad.

1387.

Maria Ath. tica. 1. Reg. 2.

Nam reuerã, summa humilium horum Regum maiestas in eo sita est, quòd diuini queant esse, & thronus, & ferculum Salomonis: qui, vt sepe clamat per Prophetas, super humilem, & abiectionem requiescit. Vnde capies illud Isaiæ 6. n. 1. *In anno, quo mortuus est Rex Ozias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum: & ea, quæ sub ipso erant, replebant templum.* Fuit iste, vt nemo nescit, superciliosus tumore Princeps, & propter frontosam superbiam, in fronte, leprã percussus. Dum ergo mortuus superbitur, tunc Deus in folio cernitur constitutus. Ac si non posset in regno illo Solymitano, thronum sibi illustrem, atque regia purpura radiantem sibi aptare Deus, dum Rex superbissimus viuebat: qui quodammodo ab omnibus gentis suæ finibus, humilitatem (quæ vnicè imperatorium Domino parat solium) prauo exemplo exterrinare videbatur. Allucet his, licet magis anagogicus, D. Anthonius de Padua Serm. 1. *Adu. Rex Ozias superbus, & leprosus, visum superbiam significat: quæ, cum in homine mortua est, Dominus sedet super solium. Anima iusti, sedes est sapientia: in anima excelsa humilitate, eleuata à terrenis per æternorum contemplationem, requiescit Dominus.* Nescit Dominus iustos suos, & purpuratos Principes, sibi in regium thronum adaptare, nisi ab humilitate aurifodina eruantur. Sed pendat Lector, (de quo infra fusc), ex eo omnem maculam vel leuissimam à Deipara, in hoc nostro articulo, repulsam ab Angelico Doctore: quòd Maria non solum in anima, vt cæteri; sed etiam in carne, thronum Deo fabricauit, singularissimè in illa habitaturo. Vnde ergo illi superbiam (quæ maxime hic thronus conspuitur, & deiicitur) ab origine superbissima assignauit? Ignoro, fateor. Pergo.

Vidit Anna humilis, superbum æmulæ Phenennæ verticem deturbatum: & diuinam agnoscens manum exclamat subito: *Dominus pauperem facit, & ditat: humiliat, & subleuat: suscitatur de puluere egenum, & de stercore eleuat pauperem: vt sedeat cum Principibus, & solius gloria teneat.* 1. Reg. 2. n. 7. Et vnde iste pauper, & egenus tam subito, non vtcunque, sed ad regnum dicitur sublimatus? Quid miraris? Iacebat in puluere, in humilitatis stercore, & imperij fodinã sic fouebat. Idẽ Lyranus Pintus de Concept. B. M. V.

mus ibi: *Quia de diuitiis, & honoribus frequenter deiicit aliquos propter eorum superbiam: & aliquos pauperes, & abiectiones eleuat ad diuitias, & honores, propter eorum humilitatem.* Puluis itaque ille, & stercoreis abiectione regium honorem, & gloriosum solium, pro solito effudit. Non tãta inter Annam, & Phenennã antithesis, quãta inter Mariã, & Euam; inde Virgo in vero suo Cantico, à figuratiuo isto verba deprompsit: *Deposuit potes de sede: & exaltauit humiles.* Luc. 1. Potentes dicit, quos prius superbos mente appellat. Id est, ni fallor, protoparentes deposuit ob superbiam; secundumque Adamum Christum, & optimã Antieum, de profanda humilitate exaltauit. Hoc est, quod de Christo dixerat Dauid: *Minuisti eum paulominus ab Angelis, gloria, & honore coronasti eum.* Pl. 8. n. 5. *Quasi non caderet corona apte, nisi dũ caput creaturarũ omnium in sua passione, Angelo consolanti minoratũ, subiacere videretur.* Vt iam resurrectionis corona de humilitatis aurifodina, gloriosior, & dignior erueretur. Tertul. de cor. Mil. cap. 14. *Minoratus à Patre modicũ quid citra Angelos: & ita gloria, & honore coronatus.* Nec aliunde ita pulchrè coronandus. Hoc est, quod de se ipsa, Maria paulò antè: *Respexi humilitatem ancilla sua.* De quo D. Aug. apud Glossam: *O vera humilitas, quæ Deum hominibus peperit, vitam mortalibus edidit, calos innouauit, mundũ purificauit, Paradisum aperuit, & hominum animas liberauit! Facta est Maria humilitas, scala celestis, per quam Deus descenderet ad terras.* Protoparentum ergo superbiam regnum occluditur; nouorum humilitate referatur: & putes huius scalæ gradum primum, id est, originem, superbiam mortiferã perfractum, quæ postea vel leuissimè impulsã, ne Deum ad terras deduceret, indecens laberetur?

Lyran.

Luc. 1.

Christus à Cruce gloriosior. Plal. 8.

Tertull.

Luc. 1.

August.

§. IV.

Congeruntur pluscula humilitatis priuilegia, quæ præcipue instituto presenti visa conducere.

AD HVC plura humilitatis priuilegia congestim examinanda, vt videamus, plus Christo cum Beliale, id est, superbo Principe, & Dæmone rumpente iugum conuenisse, si Mater ab origine iugum fregit, & humilitatis iura conculcauit, quàm si deinde veniali quouis nauo obscuraretur. Certè ex mente D. Thomæ quoduis vestigium actuale leuissimæ superbiam indecentem Mariæ Maternitatem reddidisset: quid, si immani originis superbia efferueret? Illibatæ omnes virtutes Deiparæ requiruntur; quid, si humilitas, quæ maxime Deum à Patribus traxisse fertur; sacrilego originis ausu temeraretur? Ita est: Incarnationi Verbi peragenda nihil humilitate integrius requirebatur: idẽ ab Augustino, vt vidisti, scala descensuro Deo appellatur. Hinc D. Anthonius de Padua Dom. 1. 1. post Trinit ad illud Eccles. *Altissimus creauit de terra medicinam. c. 38. n. 4. sic scribit: Altissimus, qui est Christus, de terra, id est, de Carne sua, creauit medicinam, scilicet, humilitatem.*

1388.

Humilitas, generis nostri medicina.

Chrysol.

1383.

Humilitas fumus, sed aromaticus: puluis, sed pigmentarius.

Cant. 1.

Rupert.

qua sanauit humanum genu. Putas ergo, hanc Carnem Christi, medicantis humilitatis exhibitricem, quæ inutilis à Matre proueniret, si in ipsa leuissime laboraretur; iam aptissimam esse, cum ibidem originalis superbiæ fermento, tota corrumperetur? O vnde medicinale huius humilitatis germen, à superbissima Matris origine vitiatum, sic nobis decenter veniret salutare: si etiam leuissima de labe, quasi ob indecentiam inefficax à Deo existimaretur? Bene est: salutatis huius germinis foliola, vel etiam à leui puluere descendimus: quòd autem eius radix pestilentissimo verme corrodat, non curamus.

1389.

Humilitas
fœtum viti-
ficat.
Eccl. 16.

Intumuit Agaris venter fœtu cõcepto, sed magis cõcepta inde superbia animus intumuit, ad eò vt & dominam sterilem despiceret. Indignatur in illam Sara iuste, quã iniuste deinde fugiens Agar euitat. Angelum inuenit, imperatum ab illo audit regressum: & post alia subdit Angelus: *Ecce concepisti, & paries Filium.* Gen. 16. n. 11. Ecquò tendis, cœlestis nũcie? Nuncietur partus felicit, quia adhuc matri dubius, quid concepisse refers, iam pridem id scienti? Imò, quid addis, ecce: quasi tunc conciperet, quæ multò antè de conceptu iã agnito superbiat. Nimirum, fœtus, què mortuum gestabat, tunc reuixit: meritò ergo ibi concepisse dicitur, quia tunc vitale prolem recuperauit. Et vnde mortui pœna, vnde præmiũ rediuiui? Respondet ibi Lyran. *Dicunt Hebraei, quòd Agar passim fuerit abortiua: quòd potuit esse in pœnam contemptus dominæ suæ, & superbi recessus sui ab ea, & ex labore itineris in fugienda: sed, cum accipiente Angelo mouenti de regressu, & humiliatione; Dominus, qui respicit humiles, viuificauit fœtum in utero extinctum. Et quia ista expositio est secundum litteram Hebraicam, & satis consona litteræ sequenti: idè secundum hoc, potest exponi translatio nostra.* Non conciperet decenter Maria Christum, si quauis macula leui vnquam fœdaretur: & decenter conciperet, si fœditate lethalis superbiæ ad originè macularetur? Agar superbiens fœtum extinguit, humilis recuperat: & non credamus diuinum fœtum Mariæ superbiæ denegandum, humili concedendum? Quântum præstat Christus Ismaeli, tantum maternæ humilitatis præstabit dispositio suo modo: infinitus fructus, infinitum quodammodo fomentum requirebat: vnde claudicas, ni vsque ad possibilem, id est, origineam excurris humilitatem: superba Matris Conceptio, merita decentia Conceptioni Filij consequendæ penitus extingueret.

1390.

Luc. 13.
Fœcundat
animam.

Altercabatur cœlestis paterfamilias, cum vineæ suæ cultore, de sicu sterili, & frustra etiam terram occupante, succidenda, Luc. 13. vbi mihi semper dubium, cur animæ emortuæ, & per gratiam in opera virtutum restituendæ, vt plurimum in sacro Textu arbor sterilis, & deinde fœcunda, typus assumatur. Cur enim nõ cœlum nubibus horridum, & deinde serenitate sudum appellatur? Cur non tenebrosa nubes, & deinde percutiente Sole radians assumitur? Cur non limosus fluius piscium sterilis, tandem crystallinus, & piscibus scatens dicitur. Cur denique non mille aliis compareretur, quæ olim sterilia, & immunda; postea purissima, & fœcundissima euadunt? Cur solummodo arbores in vtroque Testamento huc conuehantur? Dicam, quid cogitarim. Nihil est illorum, quæ ab sterili incomptu, in fertilissimum comptum reducuntur; cui viliori instrumento,

abiectioni impendio comentes fructus procurantur, quàm arbor. Arbor de stercore abiectione fœcundior eleuatur; idè cultor ad Christum: *Domine, dimitte illam & hoc anno, usque dum fodiam circa illam, & stercore mutam.* n. 8. Bene ergo hinc sumitur comparatio: quia infœcundus ipiritus non aliunde melius in fructus gloriosissimos, quàm ab humilitatis erigitur abiectione. Didici ex D. Paulino epist. 10. qui ad hunc locum, ita de hoc stercore: *Mihi videtur æterna pia humilitatis vtilitas indicari, quæ sterilem fœcundet animam, ne per vacuum arrogantia speciem sibi, iuxta illum Pharisæum placens, velut arbor infelix frugibus, inuili fronde luxuriet.* Mariana ergo arbor summũ fructũ productura, summa proportionaliter fœcunditate debuit confoueri: & quæ vel leui vitio ad maternitatis gloriam sterileceret, à fortiori, de superbia originis mortifera illam impediret.

1391.

Chrysol.
Angelorum
humilitas,
qualis, &
quanta.

Sed, quis, inquis, beneuolus iste cultor intercedens? Respondet Chrysol. Serm. 106. *Cultor vineæ, qui infructuosam ficum iubetur excidere, est Præsul Synagogæ Angelus, qui sterilitatem, quia non potest excusare, inducias impetrat supplicando.* Hinc etiam ad rem nostram probabile argumentum deduci potest. Prætermitto supra dictam Paulini explanationem: sumo parabolam, vt in se est. Angelus, Synagogæ consulens, sub vilissimæ materiæ typo remedia curaturum spondet: & quid hoc est aliud, quàm profundam mentis suæ humilitatem exhibere? Certè, vt vile sterces absque horrore tractat agricola arbori fouedæ: sic, dum res postulet, materias abiectiones tractabit humillimus Angelus, si forte alumnos suos curare queat. Nimirum, cœlestes illi spiritus, summopere humilitatis radiis splendescunt: hanc originalis suæ gratiæ conseruatricem idè dulcissimè amplexantur; quia eiusdem defectu, alios cum Lucifero corruisse agnouerunt. Equumne igitur, vt Angelorum Regina, cui longè maiora priuilegia debentur, non vtunque temeratam humilitatem; sed ipsa radice superba corruptam penitus sortiat, Angeli semper humiles, Maria initio superbiens reperitur? Si Angelus idè non iam penitus Dæmõn, quia humilis: Maria, quia superba, tam penè dæmoniacca haberetur: & non plus ab hac labe Matris, quàm à leui defectu, Christo iam cum superbo Beliali conueniret? Do in rem meam pauca humilitatis angelicæ testimonia.

1392.

De eodem
Luc. 1.

Nunciaturus Gabriel Christi Præcursores, patri dubitanti, sic ad illum: *Ego sum Gabriel, qui asto ante Deum, & missus sum loqui ad te, & hac tibi nunciare.* Luc. 1. n. 19. Quàm illastre nomen! Gabriel, fortitudo Dei est; vt ex notatione Hebraica ignorat nemo. Hunc titulum vbi audiret Zacharias, qui ex Scripturis, Deum per excellentiam Fortem passim appellari agnoscebat; iam hunc nuncium de gestata, pro titulo, diuina fortitudine, tanquàm penè diuinum, primo aspectu reueriturus videretur. Ecquid, beatissime Spiritus, tanto prolato vocabulo homunculum perterres? Quid tibi seruo, tantã captas à cõseruo reuerentiã? At quidem interim, si expendis verba, debita humilitatis non obliuiscitur: & se conseruũ ingenuè protèstat. Pulchrè Chrysol. Serm. 90. *Dum dicit nomen, designat meritum: cum se refert astare, se missum refert, seruitutem fatetur: ne prærogatiua nominis; debitum celaret obsequium.* Nescit Angelus, sub quauis gloriæ pompa, agnatam humilitatem,

tatem, tanquàm sibi longè gloriosior, non exhibere: ne vnquam tantam dotem vel leuiter interrumpere videatur. At Angelorum Regina longè excelsior, hanc vnã maximè per originis superciliosum tumorem dicitur corrupisse: & quæ de veniali culpa Angelis non imperaret, vt pote non Deipara, quia indecens; ipsa superbo fastu vitiata creditur Imperatrix.

1393.

Matth. 2.
Item de An-
gelorum hu-
militate.

Deduxit Stella Magos tandiu pergens, usque dum veniens staret supra, vbi erat puer, Matth. 2. num. 9. Nimirum, vel in humilis tuguri, vel in cauatæ rupellæ superlimine. Ergone, inquis, tam paululũ è terra eleuata stella antecedeat, vt pergens ad præsepium, ipso accessu sterile præsumatur? Non crediderim: neque enim stella, id est, lucida exhalatio proprie diceretur, nisi in solita sublimioris aëris regione appareret. Vnde ergo, & quomodo aditura humili tecto deiici potuit ab illa altitudine, præter conditionem suam, quæ supra consistens, potuit immisissis fulgoris crinibus idem significare, & cometa conditionem non amittere? Quia, licet pro apparenti figura cometa videretur, vnde in aëre suspensa cerni debuit; re tamen vera, cum Angelus sub phantastico cometa corpote esset, haud debuit omnia Cometa iura retinere. Agedum, Angele purissime: & cur non ab altis lucem iaculatus locum designastis, sed tumet ipse sub stellato corpore descendisti? Respondet Theodotus Ancyranus Orat. de Natiuitate in actis Concilij Ephesini, vbi viri sanctitas, & doctrina, quantum clauerit, ignorat nemo: *Virtus superna deducens Magos, assumpsit stellæ speciem, &c. Stetit, inquit, stella supra locum, vbi erat puer: ergo relinquens altitudinem stellæ, quæ apparebat, humilior facta est: vt statu suo natiuitatem Regis ostenderet.* Neque enim humillimum Regem natum, nisi humilis nuncius debebat præmonstrare: nec potuit Angelus gloriam ministerij sui eximij, nisi humilitate eximia cumulare; quam naturæ suæ à Deo cum gratia insitam, tanquàm pulcherrimam dotem percolebat. Et veniet Maria Angelis dignior, condigna humillimi Dei Mater: cuius naturam, insita originalis superbia olim fœdarat. Deglutiat palatum laxius, non hoc meum.

1394.

Porta cali
humilibus
pater.

Ioan. 19.

Et quidem par erat, vt quæ Angelorum Princeps, sublimiore cœlorum thronum ascensura destinabatur, ipsis Angelis humilior procederet; & humillimi Filij, sui typus expressior, gloriosior amulatio. Vnus Ioannes, abstrusiores diuinæ mortis circumstantias, quas cæteri præterierunt, curauit, oculatus tanquàm testis, exponendas: iam ergo traditurũ animã Christum sic describit: *Et inclinato capite tradidit spiritum.* cap. 19. n. 30. At, cur caput inclinat, tanquàm morte instante iam languidum, qui immediate antea emissio clamore, se ipsius mortis Dominum ostentat? Scilicet, per mortem, ad Patrem cœlorum possessionem capturus pergebat Christus. Vt ergo ostenderet cœlorum portam haud proceram esse, sed humilem, vt pote humilibus tantum ingressuris accommodatam; non iis, qui extento collo, & elato capite procedunt: ipse caput inclinat, eò altior in throno collocandus, quò ad portam humilior accedebat. D. Anthonius de Pad. initio citatus: *Porta cali humilis, per quam qui vult intrare, necesse est, vt inclinet se: hoc autem docuit Christus, qui inclinato capite tradidit spiritum.* Aut igitur putes, Pintus de Concept. B.M.V.

Anth. Pad.

Angelis (vt pote humilitatis illibata gratiã Christo similibus) hanc portam expeditiorem, quàm Mariæ; aut Mariam integrioris, & illibatiore cuiusdam humilitatis prerogatiua reputes coronatam. Primum non dixeris: quia eò ingredientibus porta facilior, quò iam ingressis thronus sublimior. Secundum non poteris congruè, nisi illi originale gratiam, omni protoparentum supercilio alienam assignaueris.

1395.

Humilitas ad
Deum approx-
imat.

Quid enim magis Angelos seruos, quàm Deiparam Reginam, Christo proximios assignabimus de humilitate, cum hanc, de confessu throni, longè proximiorẽ prædicemus? At sanè vna est humilitas, cui singulari titulo approximat ad Deũ debeat. Possem ire per innumera: vnicum tantum adhibeo testimonium. Missos à Centurione ad Christum seniores populi, & deinde domesticos alios amicos, qui pueri salutem reportarunt; disertis verbis docuit Lucas cap. 7. remque ita, vt iacet; cuenisse, variis locis testatur Augustinus. Miraculum tamen idem enarraturus Matthæus, sic scribit. *Accessit ad eum Centurio, rogans eum, & dicens.* cap. 8. n. 5. Et vnde accedens dicitur ipse, & approximans, qui tantummodo per ministros, qui magis ipsi accessisse dicèdi videbantur, Christum adierat: Variè respondet August. sed totus ad rem meam, lib. de sancta virginit. cap. 42. *Fidem Centurionis illius idè præcipue laudauit, nec se inuenisse in Israel tantam fidem dixi: quia ille: ita humiliter crederet, vt diceret: Non sum dignus, vt sub tectum meum intres. Vnde nec Matthæum ob aliud, cum dixit accessisse ad Dominum, cum Lucas aperit: inuenit, quòd non ad Deum ipse veniit, sed amicos suos misit: nisi quia fidelissima humilitate magis ipse accessit, quàm illi, quos misit. Vnde propheticum illud Ps. 137. *Excelsus Dominus, & humilia respicit: excelsa autè à longè cognoscit.* Vtique, tanquàm accedentia. Excelsa itaque ab Excelso recedunt, vt vix, & quasi à longè cognoscantur: humilia tanquàm proximè accedentia dignoscuntur. It ergo Maria de illibata humilitate purior, quàm Angeli: vt indidem apertius meliori titulo, Deo proximior intelligatur. Nihil Christo conuenit cum peccato, & minus cum Beliali superbo. Qui ergo de quauis culpa leui à Maria, quoad Matris decus, elongaretur; vnde ad illam aliquando superbam accessisse intelligetur?*

Luc. 7.

Matth. 8.

August.

1396.

Superbia, lu-
xuria mater.

Optimum aliud huc venit argumentum à Mariæ virginitate desumendum. Destinabatur illa in virginitatis Principem, virginum Virgo: nec inuenies (vt fusiũ in Cantico Trop. probauit,) suauiore virginitatis sociam, humilitate; aut eiusdè infensorem hostem, superbia. Hæc pudicitia lena, virginei floris Auster pestilentissimus. Cur ergo Deus, qui nouam, & illibatã virginitatis pulchritudinem in Matre producebat; non illi statim nouam, & illibatam inderet nutricem humilitatè? Displiceret virginitas Mariana Deo in Matrè, si leuissimo alicuius culpæ nauo, quandoque obsecraretur: & placeret, credo, si abominabili superbiæ originis corruptæ, tanquàm labili basi fundaretur. Parco subdere testimonia: quia plura ex Cantico huc transferre quiuisset, aut passim apud Patres plurima inuenire. Solum noto, quòd cum ab his affirmetur, frequenter occultam superbiã, manifestã luxuriã puniri; satis indicari, constupratam prius animam per superbiã, constuprabile per fornicationem corpus

corpus reddidisse. Plusquam ergo angelicam Mariæ virginitatem non fati colimus, qui illi aliquando originariam superbiam admiscemus: vt, quæ ex se nec leui naço scedanda edebatur, turpissimo stuprabilitatis principio macularetur.

1397. Aptius tamen adhuc ad rem, in qua sumus, facit & hoc aliud. Ne quid Christo cum Dæmone conueniret, Matrem ab omni leuissima culpa actuali curauit præferuandam. Cùm ergo, vt in superiori Anthologia latè probaui, aptissimam radici soleat Deus medicinam adhibere; quid prius, quid antiquius haberet, quàm innatam illam corruptæ originis superbiam anteuertere, vnde vitia cuncta solent priuato iure pullulare; cùm diuino iam Oraculo celebretur, malorum omnium initium esse superbiam? Quid decentius cogitaret, quàm Matri primæuam originis humilitatem irrogare, qua deinde inoffenso pede, viam virtutis securissimè percurrissè intelligatur? Planè hinc facillimè dignoscitur de Matris defectu actuali, nihil inter Christum, & Belialem superbum conuenisse: quòd ab initio illi virtutum securam indidit nutricem, humilitatem: & lenam vitiorum, superbiam effugauit. Dixi de primo pluscula in Cantico, vbi de hac virtutum basi, & fundamento: denuò pauca suggero. Inter alia piissima verba, quibus Iacob contra fraternam furiam, diuinam sibi opem implorabat; hæc intermiscet: *In baculo meo transiui Iordanem istum: & nunc cum duabus turmis regredior: erue me de manu fratris mei Esau.* Genes. 32. num. 10. Quasi diceret: Humili te, Domine, spiritu donatus, cedens propterea inuidis fratris furoribus; baculum tantummodo, siue arundinem vilem sociam mihi adhibens, hoc flumen olim pertransiui: nunc ipsa tua gratiæ dona nouis cumulans præmiis, diuitem, & onustum spoliis iam reducis. Ergo erue me: neque enim tu vnquam gloriam, & opes, nisi securas, & firmas, præconcessæ humilitati assignasti: neque ego aliunde rerum mearum spem in tutiori colloco, quàm dum tui dono, me humilem recognosco. Sic ex mente Guillelmi statim citandi, loci sententia videtur explicanda. Illud tantummodo dubium, cur ad status sui humilitatem significandam, baculi potius, quàm cuiusuis alterius rei meminerit prudentissimus Iacob? Cui ita satisfacit Guillelmus de Cailloè ibi apud Godefr. *Baculus spiritualiter nobis congruit, quasi pueris: solent enim pueri, baculos pueriliter equitare, quorum pueritia, nobis seria distat, si mundana contemnent equos superbia, quorum ascensor Genes. 49. num. 17. cadit retrò; Saluatoris pueritiam, in stultitia huius baculi, per humilitatis vestigia prosequamur.* Pulchra gnome; sed obscuriucula exemplo nemini non obuio allucebit.

Humilitas, firma basis sanctitatis.

Genes. 32.

Et felicitatis.

Guillelm.

1398.

Exemplo id illustratur.

Edunt quandoque equestris spectacula Dynastæ, & venustè compti equos exercent pulcherrimè phaleratos: superbiunt illi ornatu, hi sessoribus, intuentium se oculis venditantes. Euenit frequenter, vt horum quidam haud satis domiti, vel leui nouitate perterriti, vel innato furore feruescentes; inflatis subitò naribus, arrectâ iubâ, postremis tantùm calcibus nixi se se attollant; miseros sessoris ab ephippio pariter, & à vita derubantes. Hæc, dum ad forum maius. Videre est ad priuatas plateas, pueros baculis, & arun-

dinibus superequantes colludere, nihil per ludum, ab equitibus serid exercitum, prætermittentes. Fingunt popismata, demittunt habenas, soluunt e carceribus, sistunt ad metam: nunc gyraunt sedulo: nunc gradatim vestigia componunt: nunc glomerant properantes, & totum gressus disponunt: insultus simulant, fugas, icus, casus: denique nihil ibi cernitur, quòd hic non exprimat: nisi quod extrâ aleam, citra periculum. Sic in re nostra. Hoc vnicum discrimen inter superbi, & humilis animi glorias reperitur: ille, dum vehitur tumens, aut cadit, aut impellitur, aut colliditur, vt pote sublimior: hic demissus, & prudenti diuinæ pueritiæ fretus stultitia, nec periculum subit, nec poterit deturbari. Vnde ergo securior Maria extra cuiusuis lapsus aleam constituatur, quàm si ab origine, effranem superbiam equum euitans intelligatur?

Postquam inimicarum gentium superbiam, à Deo conculcandam, & derisui exponendam celebrat Dauid; sic Dominum precatus subiungit: *Fortitudinem meam ad te custodiam: quia, Deus, susceptor meus es.* Ps. 58. num. 10. Planissima primo aspectu sententia, quæ tamen si exenteretur, iam de reuelato mysterio, non ita fuisse facilem apparebit. Benè etenim, & pro debito obsequio, Dauidica fortitudo Deo custoditur, dicanda, scilicet, & eiusdem seruitio impèdenda. Sed, cur sua dicatur, quæ tantùm à Deo illi indira fuerat, qui posuit, vt arcum creum, brachia eius: Quid tibi fortitudinem videris assignare, Rex prudentissime, dum dicis *meam*: si iam profanata furto, eo ipso minùs grata Domino custodietur? Imò nihil humiliter coram Deo, vnde nec sibi aliquid vtilius proferre potuit: non furem contumacem, sed ingenuum debitorem se exhibet Dauid. Pulchrè locum explicuit D. Anthon. de Pad. Dom. 14. post Trinit. *Fortitudinem meam ad te, id est, tibi attribuendo, custodiam. Vis, quod accipis, custodire? Non tibi, sed Domino tribue. Si verò tuum tibi attribuis, furis reus conuinceris.* Inde itaque tantummodo suam dixit: quia in illo erat; tanquam in depositario, scilicet, fideli, & de benignitate Domini, vsu fructuario. Quod dum humiliter fatetur; iam securus sibi, eius fructus seruandos, & custodiendos agnoscebat: nullibi enim acceptas à Deo dotes foues felicius, securius custodis, quàm in humilitatis scrinio, nullo vnquam Dæmonis furto diripiendas. Decenter ergo tot dotibus Mariæ intactis conseruandis, intactum hoc scrinium præmissum designatur. Frustrâ postea neque minimum comptum à Dæmone ereptum profitemur, si in ipsa origine totius comptus custodem occisum, totum præceptum scrinium existimamus: imò idèd scrinium hoc de cætero inuolabile facile intelligitur; quia initio, neque bipenni impia perfringi, neque adulterina clauis potuit aperiri.

Iam id, quod de superbia protuli, profert elegantè idem Dauid Ps. 35. num. 12. *Non veniat mihi pes superbia: & manus peccatoris non moueat me: ceciderunt, qui operantur iniquitatem: expulsi sunt, nec poterunt stare.* Superbia, vt alibi dixi ex Plinio, vt pote frontosa, inter supercilia hominis, thronum collecauit: nihil in illo præruptius inuenit: idèd effronstota in frontem corrugatam commuratur. Cur ergo pes tantummodo appellatur? Respondet idem D. Anthon. Dom. 2. post Pascha:

1399.

Psal. 58. Humilitas, virtutis custodia.

Anth. Pad.

1400.

Psal. 35.

Plin. Superbia, radix vitiorum.

Anth. Pad.

Pascha:

Pascha: *Sicut enim omnia membra pedi innituntur: sic omnia vitia superbia; quia ipsa est initium omnis peccati.* Hic pes vbi semel te ingreditur, & calcatur; iam basim subsequens vitis subministrat: expelleris è pio cœtu, nec poteris stare: gressusque in omnia iniquitatis genera retorquebis. Idèd iterum Ps. 118. n. 132. *Gressum meos dirige secundum eloquium tuum: & non dominetur mei omnis iniustitia.* Vatablus vertit: *Formato gressum meos eloquio tuo: & non dominetur mihi vlla vanitas.* Vbi vlla fuerit superbia, siue vanitas; ibi iam quasi in radice, omnis iniustitia dominatur. Optimè ergo inferitur, idèd à Deipara actuales omnes defectus effugisse; quia nunquam illam originalis superbiam pes calcavit: nulla illi deinceps dominata fuit iniustitia; quia nulla protoparentis superba vanitas affecerat eandem. Sic Christo minùs conueniat cum Beliali superbo, cùm Mater à superbia fuerit alienior.

Psal. 118. Vatabl.

1401.

Vnde tot humilitatis primulegia.

Tandem sic concludo. Gaudet Deus, vt operaturæ, & gratiæ, quæ producit, sibi inuicem correspondere videantur: vtque in tam diuersa materia, similis adfixus character vnus, & eundem authorem manifestet. Hinc est, vt, qui ad naturalium productionem nihil sibi assumpsit, vt creationem, excellentissimam à se actionem, de nihilo subiecti manifestaret; sic in spiritualium productione, aliquod nihil cupit inuenire, vnde excellentissimam operationem suam commendauerit: & quòd maiorem molem sanctitatis molitur, eò profundius hoc nihil prærequirit. Nemo autem negauerit, eò excellentius hoc nihil reperiri apud Sanctos, quòd humiliores se nihil putant: nihil sibi tribuunt, omnia à Deo habere profitentur: ab hac annihilatione beata ædificium suum inchoat Omnipotens. Superbus verò dum intumet, dum sibi arrogat, iam e se aliquid secum gestare cupit, vnde diuini operis, ex nihilo illustrius producendi, excellentiorem contendit offuscare. Cogita ergo, quantò excellentiorem molem in Maria, quam in Angelis diuinus Architectus meditaretur: & iurabis, longè accommodatiùs nihil hoc humilitatis in illa, quàm in Angelis refussisse. An verò talis intelligatur, quæ in Adamo rebellis, in origine radicaliter superbiens intumuit; Lector, etiam inuicem emunctus, iudicauerit. Subdo huiusce rei exemplum non inelegans.

1402.

Id, exemplo declaratur.

Genes. 25.

Destinabatur Iacob à Deo, in principem familiæ, primogenituræ titulo extollendum. Nihil ergo videbatur expeditius, vt forti suauitate præpositus scopus attingeretur, quàm si puer, qui iam fratrem in vtero supplantarat, prior egrederetur, ipsòque anterioris ortus iure, magna illa promissa obtineret: nec tamen ita res euenit. Nascitur, vt nosti, prius Esau: & proinus alter egrediens plantam fratris tenebat manu. Genes. 25. num. 26. Hic est Iacob. Plantam, tanquam spoliolum, tenebat supplantati prius: tanquam symbolum deinceps læpius supplantandi. Cur ergo hunc ortu priorem non edit Deus, quem priorem dignitate futurum destinabat? Quia, si prior Iacob nasceretur, iam maxima illa, quæ in illo deinceps Deus collocaret, illustrioris apud homines natiuitatis videbantur supponere fundamentum: iam gratiæ primogenita, primogenitis naturæ inniterentur: vult autem Deus ad summa illa, quæ destinata, vt merum quoddam nihil supponatur, vt ita magis

denuò facere, quàm facta iam augere videatur. Hoc est, quod de humilitate ponderabam. Pulchrè ibi Oleaster: *Stupenda valde sunt iniusticia Dei: vt Israel esset in ignis gratias Deo, noluit eum primogenitum facere, sed eum extollere ad primogenitum; non solet Dominus alta eleuare, sed infirma.* Id est, noluit eum ab ortu facere primogenitum: quia iam ibi ius naturæ, præoccupare gratiam videretur beneficij: sed eum postea extollit, (sicut in humilitatis infimo solet,) vt id totum à gratia processisse nosceretur. Ipse se clariùs aperit statim: *Non gaudet Deus facta facere, sed infirma. Esau ex vtero factus exiit: idèd nihil amplius voluit Dominus in eo facere: non sic frater eius, idèd à Domino factus est magnus.* Magna ergo illa, quæ Mariæ fecit Deus, necessariò felix illud nihil, id est, ancillæ humilitatem respexerunt: & quòd læc illius magna, maiora sunt, quàm quæ Angelis facta; necessariò illibatiorem humilitatem requirebant. Non itaque ab origine Mater superbiens, ne Filius cum effranè Beliali aliquid commune fortiretur.

Oleaster. In Vist. Maria.

S. V.

Obedientia protoparentis, inde pretiosa, quia non causam, sed meram imperantis Dei voluntatem requirebat. Hæc illi seruitus rationalem libertatem conciliabat.

HVCVSQUE de superbia, & humilitate in genere disseruimus: quia natura ab origine corrupta; tota superbiens est: & Belial, id est, absque iugo, humilitate prostrata, totam tumidè superbiam spirat. Iam nunc ad priuatam quodammodo humilitatis speciem, obedientiam, scilicet, veniamus: tum, quia hæc præcipuè per protoparentum inobedientiam, (preto diuino præcepto, violata, ab Scriptura, & Patribus deploratur: tum, quia in obedientia originaliter ab Adamo nobis transfusa, coniunctiores nos reddit Beliali, qui primus rebellans, obedientiæ iugum rupit, & debitæ summissionis vincula confregit: vnde in Matre per inobedientiam scedata potius, quàm quauis actuali culpa: maiorem Christus conuentionem haberet, cum Beliale. Videamus igitur, quanti Deus faceret protoparentis obedientiam, cui merè originale gratiam posteris communicandam obligauit: deinde, quomodo rebellante illo, ab origine corrupta rebellem inobedientiam hæreditemus: deinde, quàm Christus hanc obedientiam curauerit resarcire; quàmque obedientiæ filialis, Mater æmula: ne in Adamo, aut saltem ne in se aliquando rebellasse intelligatur. Tunc si quæ alia videbuntur annectenda, haud parentes labori subiungemus. Prædicto itaque ordine procedamus.

1403.

Obedientia excellentia.

1404.

Obediens, non causam, sed superioris ascendat voluntatem.

De protoparentis obedientia, deriuandæ nobis gratiæ felicitas dependebat: originaliter grati naceremur, si Adamus, vt par erat, obediens permaneret. Neque mirum: pretiosissima enim erat apud Deum, & diutino etiam in filios favore prolequenda, obedientia illa, quæ tantum de mera imperantis voluntate imponebatur, quamque feliciter cæcus Adam, non sub alio rationis, necessitatibus, aut conuenientia motiuo, sed sub solo obsequij tenore, intuitu exequeretur. Nihil gratius domino subditus potest reddere; nihil grandius a subdito dominus potest postulare. Obidebant Philisthorum castra Berthehem; & in agmine instabat castris hostilibus Dauid: suspirat interim aquam difficilis cisternæ, nec nisi rupto hostium munimine, effuso suorum sanguine, comparandam. Vix suspirata vota Regis percipiunt tres duces: è fortissimis, cum per summum vitæ periculum illato hostibus excidio, allatam aquam offerunt Principi, vt crederes, sitibundo. Abstinit tamen Dauid, qui libavit eam Domino. 2. Rég. 23. num. 16. Ecquæ culpa, si sitientibus labris aquam admoueret? Certè nulla. At, inquis, cardo extitit: vnde noluit minus temperanti desiderio, aqua pretio emptâ sanguinis adblandiri. Demus minus temperans fuisse aquæ desiderium: at semel allatâ, iam grati animi foret significatio, si potaret: ne vile suorum reputasse obsequium videretur. Quid ergo? Non sitierat Dauid: idque dum effundit aquam, suis manifestat: neque vile fuisse sibi obsequium sic declarat. Cur igitur tantò discrimine aquam imperat, qua non eget? Respondet Ambros. in Apol. Dau. cap. 7. Exercuit subditos ad virtutis officium: vt etiam per pericula, regali imperio voluntarij milites obtemperarent. Quod autem noluit bibere, declarauit, probandorum militum se imperasse gratiâ, non suis victum necessitate. Nihil ab illis maius potuit postulare, & accipere: vnde in hoc præstantissimo obedientiæ genere, non tam aquam, quam heroicæ virtutis experientiam sitiebat.

1. Rég. 23.

Ambros.

1405.

Genes. 2. Idem ostenditur.

Hinc iam capies, cur protoparenti præceptum imponatur in ligno scientiæ: Ex omni ligno comedere: de ligno autem scientiæ boni, & mali ne comedas: in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris. Genes. 2. n. 16. Nunquid lignum istud in Paradiso productum petilens erat? Absit: imò optimum. Nunquid occultior aliqua causa apud Deum, cur illud potius, quam cætera prohiberet? Non apparet: nec vlla probabilis de singularitate excogitabitur. Cur ergo ibi potius, quam alibi præceptum constituitur: Vt mera imperantis voluntas agnosceretur: vt homo solummodo disceret obtemperare, quia Dominus, quæ talis, poterat imperare; congruam præcepti causam, merum dominantis arbitrium, arbitratus. Tertullianus (si fortè is est) lib. de Trinit. cap. 1. Cum omnia in seruitutem illi dedisset, solum liberum esse voluit: & ne in periculo cadere rursus soluta libertas, mandatam posuit: quo tamen non in esse malum in fructu arboris dicebatur, sed futurum si fortè, (ex voluntate hominis, de contemptu lata legi) præmoneretur. Sic interpungo impexum locum, & ni fallor, apertius penetrandum. Ergo non fructus ille malus dicebatur: futurus tamen malus fortasse, præmonebatur: scilicet, si præceptum violaretur. Ly igitur, si fortè, Tertullianicum est, vt nosti: non quod addubitet de malitia, in præcepto vio-

Tertull.

lato: sed, quod, vt sæpè sibi, hac plura violatoris inuit libertatem. Ad rem. Noxia Adam foret soluta libertas: idè cohibetur præcepto: sed in illa arbore, in re illa, quam non alia ratio, sed sola voluntas Domini perhiberet: vt quò hinc Adam obtemperantior, etiam Deus in filios foret beneficentior.

Inde, ni fallor, æstuantior oita serpentis inuidia: cum enim iste præceptum de venerando Christo tot de se circumstantiis rationabile, & etiam absque iussu peragendum, perfringeret rebellis: protoparentum obedientia torquebatur, dum præcepti nullis causis vestiti, sed mero imperio nudi, & inde difficilioris, videbat obseruatores. Propterea sic adorfus: Cur præcepti vobis Deus, vt non comedereis ex omni ligno Paradisi? Genes. 3. num. 1. Occultam rabiem statim patefecit: & quod magis doluerat, enunciauit. Quasi dicat: Nulla, aut ab arboris damno, aut à Dei utilitate causa effingetur: vt merito fructus iste prohibeatur: cur ergo tanta est stoliditas vestra, vt cæcam obedientiam, (heu quanti hodie serpentes cæcè obedientibus sic adhibant,) & inutile præceptum exæquamini? Sed suis se verbis confundit; & Eua, si leuis, & læuæ mentis non fuisset, optimè posset respondere; idè pretiosiorum esse obedientiam, quia cæca, imperantis tantummodo vocem, nec rationem aliam attendebat. Grauius D. Thomas Valent. Conc. 2. de Annunc. Virg. Neque iam difficile fuerat deprehendere fraudem, si profanum eius attendisset sermonem. Cur, inquit, præcepit vobis Deus? &c. Imò, cur non præcipiat Deus, ô miser, qui omnium est Dominus? Cur, ô maledicte, non se præcepto monstret omnium Deus, quæ condidit verbo? Quid insolentius, quid procacius, quam ab omnium Conditore Domino, dati præcepti rationem perquirere; inssionis iniunctæ causam expetere? Igitur hanc sic pronam, & promptam, ideoque pretiosissimam obedientiam, cui proinde Deus gratias posteris transmittendas connectebat, tanquam eximium Protoparentum ornamentum, inuidus serpens vellicare conabatur.

1406.

Quanto doctus vultus, hanc magis obtemperat.

Genes. 3.

Thom. Val.

1407.

Hæc grande est ornamentum.

Genes. 24.

Ambros.

Et bene ornamentum obedientia ista, quæ vbi audit præceptum, non discussa ratione, obedit illicò: neque enim aliter sic pretiosa apud Deum, nec pretiosissimè comptos obediens exhiberet. Prodiit Eliezer quæsitum sponfam filio Domini sui, Isaac, scilicet, spei summæ deposito, quam etiam in stellata charta Deus confirmarat: vnde certus, fore, vt felici euentu rem perageret, præbenda puellæ munera è thesauris Abrahami ditissimis apparuit: Ex omnibus bonis eius portans secum. Genes. 24. n. 10. Venit Mesopotamiam: vidit Rebeccam, & eam nuptam sibi promissam recognouit: cumque ex omnibus illis, quæ tulerat, pretiosissima quæque puellæ obligandæ statim oblaturus videretur; tantummodo protulit in aures aureas, & armillas toridem. num. 22. Et ex his tantum puella sponsi magnitudinem, & opes afficienda coniectaret? In aures, & armilla satis Abrahamicam opulentiam testarentur? Satis erant grauiores, & ditiores mysterio, quam ponderare. Bene Ambros. lib. de Isaac, cap. 3. Veniebat iam caelestibus dotata mysteriis: veniebat magna secum ornamenta, & aurium, & manuum ferens: cò quæ aut iuu, & operibus eminebat Ecclesia pulchritudo. Auditus quidem fidei mysteriis, & obedientiæ

dientiæ præceptis auscultandis; & manus inde operibus fecunda; præcipue mysticis his muneribus cumulatur.

1408.

Pro. 25. 71 confirmat.

Euseb. Gall.

1409.

Obedientia cur per auris explicetur.

Psal. 17. Vatabl. Bernard.

Psal. 18. Vatabl.

Pulchre Sapiens: In auris aurea, & margaritum fulgens, qui arguit sapientem, & aurem obedientem. Prou. 25. num. 12. Præceptum itaque asperius, & arguens, non solum obedientem aurem auro, sed etiam gemmis ornat. Vbi nota, Rebeccæ, quæ suauitati nuptiarum aduocatur, tantummodo in aures aureas: huic verò, qui dum arguitur, asperioribus subeundis imperatur; aureas simul, & gemmatas in aures adhiberi. Ratio est in promptu: quia coronæ Dei, non solum auro nitent, sed gemmis interseruntur. Igitur, quia quò obedientia est durior, eò certior est corona, voluit Deus; vt in auris obedientiæ, aurea simul esset, & gemmata: vt cum statim in coronam esset vertenda, secum iam omnia coronæ construendæ necessaria deportaret. Fauet Euseb. Gallic. Serm. castig. ad hunc locum: Obtemperando deuotio, operationis tempore fulget margaritum: remunerationis tempore delabitur in coronam. Et est emphaticum satis in hac sententiola gemmea, illud, delabitur: si enim delabi dicimus, quod ab alto deorsum ruit; quomodo ab aure compra, ad frontem coronandam delabitur margaritum, quod potius ascendisse dicendum videbatur? Nisi, quia ita facilis, & prona via est ab aure obediens, ad frontem triumphatricem; vt iam descensus, & delapsus dici queat: nisi fortè dixeris, quodammodo esse maius Deo obedire, quam Deo frui: quò maior charitas exhibetur obsequendo, quam præmia comparando. Delabitur ergo margaritum ab aure obsequente, ad frontem redimiendam: quasi altiore sibi thronum putaret, dum seruit, quam dum potitur.

Quæres iam ad rem nostram, vnde sic compta nobis obedientia, sic Deo pretiosa, solummodo in aure dicatur collocanda? Respondeo: quia ea esse debet, vt non tam à mente, quam ab aure pendere videatur. Tantum audit perfectus obediens imperata, & nihil causæ discutiens, pronus rapitur exequendis, vt audire, & obedire idem sibi esse, insinuet propemodum. Obedientia, quæ discutit, iam displicet minus Deo pretiosa. Instabat se quodammodo Omnipotès, de populo sibi morigerò comparando. Et vnde maxime? Pende verba: Populus, què non cognoui, seruiuit mihi: in auditu auris obediuit mihi. Psal. 17. n. 45. Vatabl. ex Hebr. Mox vi auribus percipiebant, obsequabantur mihi. Exclamat ergo merito Bernard. Dum necdum paratus est visus, auditus excitetur, auditus exercitetur, auditus excipiat veritatè. Felix, cui veritas attestatur dicens: In auditu auris obediuit mihi. Dignus, qui videam, si priusquam videam, obedisse inueniar. Hæc sola apud Deum pretiosa obedientia; hæc præmiorum dignè capax, quæ tantummodo audit, vt obediatur: apud quam obedire, & obaudire perinde est. Iterum idem Propheta de diuinis mandatis: Et enim seruus tuus custodit ea: in custodiendis illis retributio multa. Psal. 18. num. 12. Vatabl. vertit: Etiam seruus tuus perspicue illis admonetur. Ibi enim retributio multa merito speratur, vbi pro eodem, præmoneri mandatis, & mandata custodire visum supponere. Qui, vt custodiat, tantummodo præmonitione opus habet; si nihil mortis non tam rationem imperij, quam imperantis attendit voluntatem. Tam pretiosæ ergo obe-

dientiæ Adami, meritò tam largam retributionem spondet Deus; vt ab illa, in omnes eius posteros gratiam deriuaret: vnde in illam, vt vidisti, tanquam in excellentius protoparentum ornamentum, inuidus serpens infremuit debacchatus.

1410.

Obedientia cæca encomium.

Ign. de Loy.

Genes. 22.

1411.

Prælato solummodo quæ Patri hæc obedientia licet paterni mandati species tristiores, res tamen ipsa solet exhiberi.

Chrysol.

Vellem in hanc rem transcribere totam illam de obedientia epistolam Patriarchæ nostri D. Ignatij, quam nunquam satis laudatam admiratur Orbis. Audeo dicere, nihil in hac materia legitur, aut prudentius, aut limatius. Delibo tantum pulchram sententiam: Postrema subiiciendi iudicij ratio est, cum facilius, tutiorque; tum etiam apud Sanctos Patres in more posita, vt statuat vobiscum ipsi, quidquid Superior præceperit ipsius Dei præceptum esse, & voluntatem. Atque vt ad credenda, quæ Catholica fides proponit, toto animo, assensuque vestro statim incumbitis: sic ad ea faciendâ, quæcunque Superior dixerit, cæco quodam imperij voluntatis parendi cupida, sine vlla prorsus disquisitione seramini. Sic egisse credendus est Abraham filium Isaac immolare iussus. Itaque ex mente sanctissimi Patriarchæ, obedientiæ Abrahami, non tam ex ardui operis difficultate, quam ex felicitate cæco illo iudicio voluntatis, quo absque rationis discussione ferebatur, pretiosissima apud Deum fuit reputata. Pende nunc Abrahamæ præmia: Per memet ipsum iuravi, dicit Dominus, quia fecisti hoc mihi: & non peperisti filio tuo vnguento propter me; benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum, sicut stellas celi; & velut arenam, quæ est in littore maris. Possidebit semen tuum portas inimicorum suorum: & benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, quia obedisti voci meæ. Genes. 22. à num. 16. Nihil vnquam antea homini augustius promissum: quia nullus pronior absque causâ disquisitione obediuit. In posteros suos tandem Christum emissuros, deriuat à cæca obedientia, benedictiones Abraham: sicut longè strictiori iure Adam cæcè obediens originalem gratiam in posteros deriuaret.

Sunt elegantissima in gesto Abrahamæ, & ad rem nostram, verba Chrysol. Serm. 55. vbi ita: Si Deum credis, & confisus es Patrem, quidquid iusserit, quidquid in te elegerit, crede tibi satis esse salutiferum, crede satis esse vitale. At tuis data discutere non licet: patris monita retrahere non conuenit. Sit licet paterni mandati species tristiores, res tamen ipsa salutifera, & vitalis. Sic Abraham, vbi Deum, Patrem credidit, mandatorum formas non attendit asperas & acerbas. Circumcisionem recipit verecundam: & quæ caelestis Pater iubet, non discutit, sed iudicat gloriosa. Parricidium considerat per se sceleratum: sed quia Deum imperat, totum putari committit. Vbi obiter notent Superiores, frustra à subditis obedientiam cæcam postulare, ni tales sint, vt paterni animi, & affectus, ab ipsis subditis meritò credantur. Ad rem. Non se durum dominum, & tyrannum exhibuit Deus erga protoparentes, dum, vt in rebus fidei, sic etiam in obsequiis obedientiæ, captiuandum sibi voluit intellectum: qui enim se tot exhibitis antè beneficiis patrem, & hunc tenerimum exhibuerat, nihil non vult & vitale præcepturus, veniebat existimandus. Quid: Illa ipsa obedientia sic homini imposta, nouum, & magnum erat beneficium. Recole, quæ ex Pseudotertulliano supra dedi: qui sic eodem cap. 1. de Trinit. concludit, subdens causam, cur vni homini,

Hoc homini decorat.

Pseudogr.

homini, præter omnia animalia, arbitrium libertatis concedatur: Nam & liber esse debuerat, ne incongruenter Dei imago seruiret: & lex addenda, ne usque ad contemptum dantis, libertas effrenata prouideretur. Incongruum erat seruitium, si necessarium, instar bestiarum, & non instar Angelorum liberè, homines Deo deseruirent. Addendum tamen libertati præceptum, ne effrenis iure suo abuteretur.

1412.

Libertas est rationalis.

Parum id. Ipsa hominis libertas, hoc fræno gloriosior incedebat: & quæ absque illo bruta quodammodo videretur, inde libertatis verè rationalis titulum comparauit. Attende. In illa naturali seruitute bestiarum, dum lex non reperitur, iam libertas quædam exprimitur, & immunitas: sed quàm stolida, quàm abiecta! Fastidium hîc Dei interuenit, non bruti generis priuilegium; idè non iubentur bestia, idè non constringuntur præcepto, idè liberæ à mandati iugo dimituntur, quia pecuina obsequia fastidio forent Creatori. At naturali hominis libertati seruitium imponitur, indicitur præceptum, obedientia irrogatur: vt seruitus ista iam rationalis esset, & gloriosior; & proinde obsequia ministraret, quæ Creatori forent delicio, & voluptati. Nunc capies germanum Tertullianum lib. 2. contra Marc. cap. 4. Sed & quam arguis legem, quam in controuersas torques; bonitas erogauit, consulens homini, quò Deo adhereres: ne non tam liber, quàm abiectus videretur, æquandus famulis suis cæteris animalibus, solutus à Deo, & ex fastidio (sic corrigo, perperam enim ex fastigio legitur) liberis. Sed vt solus homo glorietur, quod solus dignus fuisset, qui legem à Deo sumeret, utq; animal rationale, intellectus, & scientia capax, ipsa quoque libertate rationali contineretur ei subiectus, qui subiecerat illi omnia. Quasi non iam libertas rationalis meritò ventret appellanda, illa Adami, si à Deo soluta, & ex fastidio libera, æquanda belluinæ naturæ relinqueretur. Meritò proinde hæc obedientia lex non tam à rigorosa iustitia, quàm à blanda bonitate proueniens prædicatur. Meritò libertas rationalis, id est, voluntas, & intellectus, dum subicitur; non tam amitti dicitur, quàm decorari. Grauius enim magnus meus Ignatius citatus, hanc rem persequitur, nemini aut prudentium, aut spiritualium, non lectitatus.

Tertull.

S. VI.

Ex protoparente rebelli, rebelles orimur: inde in antidotum, Christi obedientia: huic verò apprimè similis Mariana.

1413.

Idè inobediens, beatus est.

XPVS VI obedientia præceptum gloriosum, Deo ad pretium, homini ad honorem. Debuerat Adam ipsis illud pupillis habere charius: Domino subiici, qui illi cætera omnia subiecerat. Sed, heu dolor! nihil habuit despectius. Fre-

git iugum, donum spreuit, præceptum violauit: & qui de libertate rationali Deo subdita, bestiis è fastidio solutis præponebatur; eadem soluta, bestiis postponitur. Nec aliunde vnquam melius percepit vulgare illud propheticum: Homo, cum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Ecquis priscus honoræcquæ noua similitudo? Non intellexit miser honorem illum, quod solus dignus fuisset, qui legem à Deo sumeret: vtq; animal rationale intellectus, & scientia capax, ipsa quoque rationali libertate contineretur ei subiectus, qui subiecerat illi omnia. Ergo, dum non intelligit, negligit: legem violat, excutit iugum, quasi cupiat esse solutus à Deo, & è fastidio liber, reuera non tam liber, quàm abiectus: id est, pura, puta bestia: inde ipsis subiugalibus vilius subiugandus, quia rationale iugum conculcarat. Ecce similitudo.

1414.

Et peior. Prosp. Ag.

Nec id satis: si enim vilius homo, quàm bestia subiugatur; non solum similis, sed ipsis bestiis euadit iam longè peior. Idè D. Prosper Aquit. de diu. prom. par. 2. cap. 2. alibi datus: Comparatus est iumentis insensatis, & non similis; sed peior factus est illis. Neque mirum; cur enim non peior bestiis habeatur, qui, dum subditas per Deum bestias sibi videbat, se ipsum Deo subdere recusabat: Capiuunt bestia è fastidio liberæ, irrogatam per Deum homini ministrando seruitutem; homo per honorem subiectus, ingenuam obsequendo Deo detrectat seruitutem. Exclamat grauius Tertull. lib. de Pat. cap. 4. Etiam de pecudibus, etiam de bestiis obedientiam exprimimus, intelligentes vsibus nostris eas à Domino prouisas, traditæque. Meliora ergo nobis erunt in obsequii disciplina, qua nobis Deus subdit? Agnoscunt denique, qua obediunt: nos cui soli subditi sumus, Domino, scilicet, auscultare dubitamus? At quàm iniustum est, quàm etiam ingratum, quod per alterius indulgentiam de aliis consequaris; idè illi, per quem consequeris, de re merito non rependere. Hæc protoparentis miseria, hæc infelicitas: inde inferior, inde infaustior, quod loco gratia per obedientiam posteris transfundendæ, infames inobedientia suæ hæredes nos instituit, vt quemadmodum in illo omnes rebellauimus, sic in culpa originali, hanc maximè inobedientia labem contrahere videamur.

1415.

Inobedientes sumus ab origine.

Potuit quidem, sic posteros per Adami peccatum, gratia spoliare Deus, vt licet illos tandem morti traderet; non tamen pœnis, & miseriis vitæ pariter addiceret: cum mors sola ad minas adiceretur. Vnde iam mirum aliquibus, cur summa illa bonitas, immensa pietas, non hanc tantum, sed illas immisceret? Aprissimè tamen respondetur, ex ipso ligno, quod præcepti materia proponebatur, potuisse meritò Adamum coniectare, non solum mortem, sed & malorum vitæ experientiam, sibi, & posteris de impia violatione imminere: cum enim cætera omnia Paradisi ligna ad bonum tantummodo pertinerent; vnum verò lignum scientia, solummodo bonum, & malum simul inculcaret; quid iam queramus in Adamo rebellantes, & inde hæreditariam inobedientiam concipientes; si vitæ nostræ bonis, inserta etiàm mala admiscerentur? Fructum mali, & boni inobediens gustauit Adamus: meritò ergo nos in illò, & deinde ab illo inobedientes, mala etiàm cum bonis miserè degustamus. D. Gregor. Nicænus

Nicæ.

Nicænus lib. de Beatit. Nam, cum Deus bonum, nulla permixtione cum malo confusum nobis fruedum proposuisset; vctissimèque experientiam boni cum malo permisceri: quoniam præ ingluuie, sponte nostra contrario degustauit (dico autem de verbi divini contemptu, & inobedientia) nos inurgit animus, & expleuimus: idcirco profus humanam naturam in vrisque versari, & modo res tristes, modo lætas inuicem experiri oportet. Sic presè inobedientiam nostram, parentali illi connectit Nicænus: vt, quod illi euenit, nobis propriè, & pulchrè euenisse testetur: sic enim nobis ab origine contemptus, & inobedientia innata, vt à paterna illa quodammodo indistincta reputetur.

1416.

Tob 18.

Obedientia, natura grauius pondus.

Post multa, quibus diuinæ excellentia dignitatem commendat Job, sic concludit: Qui fecit ventis pondus, & aquas appendit in mensura. cap. 28. num. 25. Naturam humanam intelligit, instar venti rapidam, volatilem, & violentam. Quorsum ergo, ecquod pondus naturæ adhibetur? Quorsum? Vidisti passim exorta subito procella, apem lapillo pedibus attracto fieri grauiorem: vt pondere librata, non iam leuis in ludibrium auræ circumrotetur? sic naturæ nostræ leuissimæ, pondus iniicitur, ne facile circumuoluta rapiatur. Ecquod tandem illud pondus? Respondet D. Anthonius de Padua Domin. 11. post Trinit. ad hunc locum: Ventus d. Eurus, è quod sit vehemens, & violentus. Natura humana ab adolescentia sua, prona est in malum, & tanquam ventus leuis, & violentus: & idè Deus fecit ei pondus, id est, obedientiam Prælatorum: vt ipsius pondere pergrauata, inaniter, sicut Diabolus, non eleuaretur super se, & sic miserabiliter caderet subter se. Leuitas ergo illa violenta, quæ per obedientiam corrigitur, inobedientia est, quam natura ab adolescentia sua (id est, dum adhuc in Adamo adolescenter) inuafit miserè, & inde per originem transmittit: vnde, sicut Adam Deo rebellans, Dæmoni obsecutus, superbiam fuit Dæmonis imitatus; sic & nos instar Dæmonis superbimus.

1417.

Jerem. 31.

Inobedientia, ebrietas est.

Faustissimè euangelizabat Jeremias Christi aduentum, de Fœmina illa felici virum circumdante: de captiuitate sublata: de gratia pulchritudine restituta: tunc ita subdit: In diebus illis non dicent ultra: Patres comederunt vnam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt. cap. 31. num. 29. Quia cum Christus maximè in originalis culpæ venerit medicinam; meritò stupor noster, à parentum esu contractus promittitur abolendus. Illud ergo iam venit examinandum, cur ab arbore vetita, (suppono probabilius vitem non fuisse,) non tam pomum, quàm vua gustata prædicetur; cum pomum decerpere, non racemum vellicasse dicantur protoparentes? sed, cum de stupore relicto, aptissimè metaphora esset desumenda, meritò pomum, quoad effectus, vua acerbata, id est, propriè omphax appellatur: cum ex omnibus immitioribus fructibus, & omphacinis, stupidiorem hebetudinem vua, dentibus soleant asportare. Adde etiam ex sola vua, efficacius ebrietatis instrumentum, vinum, scilicet, educi. Quidni ergo fructus inebrians, significantius per vnam referatur? Ecquæ alia nobis ebrietas læuior, quàm originalis ista inobedientia? Grauius Balduinus apud Tilman. ad cap. 35. Jeremias: Amor mundi vanus est, amor voluptatis dulcis, amor propria voluntatis pertinax: vix enim

Balduin.

1418.

Christus obedientia magister.

Balduin.

1419.

Matth. 4.

Idem tentatus ex obedientia.

anima quidquam plus amare potest, quàm propriam voluntatem, propriamve sententiam: propterea cum à propria voluntate retrahitur, quasi à se auulsa, quasi influcto vulnere saucia cruciatur. Amor propria voluntatis, vinum est mentem inebrians, & omnes sensus eius perturbans, vt puia, auditum, ne audiat obedientiam: oculos discretionis, ne videant veritatem: ceterosque sensus, suis officiis destruit: in medio eorum, miscens spiritum veriginis. Vinum propria voluntatis diuatum est, & expressum in torculari inobedientia: & vna acerbata, quam conederunt patres nostri, & dentes filiorum obstupescunt. Adam pater inobedientia vinum hoc miscuit, & peculum mortis filijs propinauit: quasi diceret: Bibite ex hoc omnes. Et adhuc quidem bibunt ex eo omnes peccatores terre. Estimauit grauius sententiam non interrompere. Habes itaque originale culpam in nos transfusam, ab inobediente Adamo; præcipue scæda inobedientia rabie efferari.

Cum ergo Christus, vt dicebam, maximè in originalis culpæ veniret medicamen: hæc verò maximè contra obedientiam insoleceret, quid prius haberet Adam secundus, quàm per summam obedientiam nos reformare; qui ab inobediente primo deformabamur. Grauius Balduinus citatus, sic statim subiungit: Christus contra, qui non venit facere voluntatem suam, sed Patris; calicem obedientia vsque ad mortem propinavit nobis dicens: Bibite ex hoc omnes, &c. Norunt hoc illi, qui omnem voluntatem suam suspirant habent, qui se sibi non credunt: sed alieno arbitrio se regendos committunt: qui semper trepidant à se, quasi per se aliquid velle: propterea vinculis obedientia se ligant, & voluntatem suam in necessitatem conuertunt, & libertatem in seruitutem redigunt: sed omnia propter Christum, vt in Christo sit seruitus libera, & necessitas voluntaria. Sic à Christo id boni præcipue comparauimus, quod per culpam originale maximè amiseramus: vt ab Adamo rebelles, iam à Christo obedientes redderemur, aptam contra venenum antidotum comparantes. Nulla charta sufficeret colligendis iis, quæ de obedientia Christi exemplaris nostri apud Scripturam, & Patres reperuntur: subdo pauca, quæ minus obuia, vt formandum infra argumentum, insurgat robustius.

Cogitabat iam Christus de prædicatione sua, post diuinam sacri mysterij, & ministerij occultationem inchoanda: vtque Prædicatoribus, de superando prius Diabolo, præberet exemplum, superandis tentationibus accingitur. Sed pendente verba: Tunc Iesus ductus est in desertum à Spiritu, vt temptetur à Diabolo. Matth. 4. n. 1. Animus fortis, virilitas robusta, non tam duci, quàm pergere solet, hosti euertendo. Erumpit exultans, non fertur violentus: trepidantis antagonista est, non tam se hostibus, & periculis immittere, quàm committi ab alio. Obuiam it armatus miles strenuus, non impellitur, nisi ab innato robore. Quid ergo non tam pergit, quàm ab Spiritu Sancto ducitur Iesus, contra aduersarium? Non robori secundas tribuit, dum obedientia primas concedit: inde enim Christi robur excellentius, dum nullibi absque obedientia vires voluit exercere. Pulchrè ibi Isaac apud Tilm. Dominus Iesus omni agi, aut missus, aut d. Eius, aut vocatus, aut spontaneus. Missus venit in mandum:

Itac.

dum: dicitur vadit in desertum: vocatus surrexit à mortuis, &c. Ad passionem verò properat spontaneus: factus tamen in hoc obediens Patri, usque ad mortem. Doffor enim, & exemplar obedientie, ex- tra eam, quæ sola via est ad vitam, nec agere, nec pati quidquam voluit. Vt, sicut ab Adamo certissimam mortis viam inimus obedientiam: sic à Christo exemplari, certissimam vitæ viam, obe- dientiam, scilicet, aggrediamur.

1420.

Mors Chri- stum timuit.

Pulchrè verò ab hoc Patre, tunc maximè spon- taneus dicitur Christus, cum mortem subit, cui maximè de imposito præcepto obligabatur: quia quò obedientia mortis erat cæteris omnibus dif- ficilior; eò ad illam promptior, & magis spon- taneus Christus properabat: vt ita excellentiùs obediens exhiberetur. Notauit seculò Ioannes describendas moribundi Christi actiones, quem iam expiraturum sic describit: Et inclinato ca- pite, tradidit spiritum. cap. 19. num. 30. O quid hysteron proteton, in re tam attentè explicanda committis, Euangelista? Agedum, commuta verba: priùs sic moribundi animam efflant, quàm inclinat caput: Christus sic eueniret: nec enim in hoc gesto, mortalium consuetudinem mutasse, credendum venit: cur enim priùs inclinaret ca- put, quàm expiraret? Sed audiendus D. Atha- nasius in Quæstionario, quæst. 76. Quid est illud: Et inclinato capite tradidit spiritum. nam omnes moribundi moriuntur priuim, & tum demum in- clinant capita? Quia omnes Scripturas Christus adimpleuit, Incarnationem, Natiuitatem, &c. Ipsi, inquam, omnibus impletis, quæ pati debuerat, sola mors restabat adhuc: atque hæc quidem sibi metuens appropinquare non audebat; ideo Christus inclinato capite vocauit ipsam: nam, antequàm caput incli- nasset, verebatur propius accedere. Vnde ergo ma- gis spontaneus obedientiam mortis adimpleset, quàm dum metuentem vocat annuens, & poten- ti nutu quodammodo trahit inuitam? Sic nos inuitat ad mortem, aut violentam, aut naturalem, pro ipso hilariter, susceptà obedientiâ, subeun- dam.

Ioan. 19.

Athanas.

Hinc monitum illud Petri: Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. 1. c. 2. 21. Et quomodo passus? Nonne, vt fide cõtat, per obedientiam? Haud dubio. Non igitur plenè Christi vestigia sequeris, licet pro ipso moriaris, nisi etiam obediens moriaris. Mar- tyres, præcepto non deserendæ fidei obediunt moriendo: cæteri, nisi vsque ad mortem in obedientia perseueremus, vt iam obediens mori videamur; minùs perfectos Christi nos exhibere imitatores. Ideò ergo Antistitum Antistes, tunc maximè in exemplum proponit Christum, cum obediens moritur, vt, qui omnia per inobe- dientiam amisimus, tunc omnia Christi bona comparemus, cum eius obedientiam didiceri- mus. Grauitè iuxta, & acutè Balduinus ad hunc locum apud Godefrid. Obedientiam usque ad mortem requirit à nobis Sanguis Christi, qui pro no- bis passus est, nobis relinquens exemplum, &c. O rem mirandam, & stupendam! inde obligamur usque ad mortem obnoxij, vnde per mortem dimittimur, à morte liberi: inde debitum mortis contrahimur, vnde debitum mortis absoluitur. Iam ergo ex noua causa debitores mortis sumus: quauis non ex veteri cul- pa; nihilominus ex noua gratia. Sed mors pecca- torum pessima, debite pœnæ quadam est exsolutio:

1421.

1. Petri 2.

Obedientia usque ad mortem quæ- re.

Balduin.

sictamen vt ingratitudinis nulla sequatur absolu- tio. Pretiosa verò mors Sanctorum, per mortem Christi est quadam gratiarum actio, & vicissitudo: nonnulla similitudo: hæc autem similitudo mortis, obedientia est usque ad mortem. Quasi dicat: Si Christus moritur, ô Petre, vt morte sua nos à morte liberet; quomodo moriendi exemplo, ad commoriendum illi, nos inuitat? Quomodo per Christum mortuum, morti obligamur; si ipso mortuo ius vitæ comparauimus? Ad mortem, nimirum, obedientiæ gloriose omni vita prouocamur: & quauis naturalem hanc ex delicto non deberemus, iam esset ob dilectum subeunda. Vide, quæ supra de simili Deiparæ morte latè dixi. Itaque Christus ex obedientia, iam so- luta maledictione, nobis obedientibus mortem pretiosissimam relinquit.

Quid plura? Totus mortifer de inobedientia exitit Adam primus: salutifer totus de obedien- tia exitit Adam secundus. Aduerte, si non aduer- tisti ad verba illa Pauli toties repetita: Humilia- nit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis: propter quod & Iesus exalta- uit illum: & donauit illi nomen, quod est super omne nomen: vt in nomine Iesu omne genua flectantur. Phi- lip. 2. num. 8. Quid ergo? An, si Christus acce- prandam Patri pro nobis mortem offerret; nec id tamen ex obedientiæ ageret præcepto, Iesus non diceretur, & glorioso hoc Saluatoris titulo care- ret? At fortè non acceptaret Pater illam mortem, quam, vt pro nobis actu haberet efficacem, obe- dientiæ præscripto voluit cumulata. Pulchrè Bernardus in Sermon. Ecce nos. vbi ita: ipsum no- men Iesu, quod est super omne nomen, & in quo flecti- tur omne genu, obedientia remuneratio est. Ac si non tam ob magna, quæ passus, quæ operatus est Chri- stus, gloriosum Saluatoris titulum obtineret, quàm quòd & opera illa, & tormenta obedi- tiæ sacræ apice coronantur.

1422.

Iesu nomen obedientie præmium.

Bernard.

Iam vela dictis à num. 1403. rei nostræ con- trahamus. Obedientia in statu innocentie præ- tiosissima apud Deum, quam proinde Dæmon summopere ab homine eripere procurauit: vt pri- mus rebellis, rebellionis consortem haberet nat- uram nostram secum pariter in Infernum detru- dendam: omnis quippe posteritas Adamo detur- bato, inobedientiæ furore infaniens sic Ducì Dæmoni magis adharebat. Hinc Christus obe- diens affert medicinam, & obedientiæ pondus nobis iniicit, ne deinceps instar Dæmonis, super- bientes eleuaremur. Nihil ergo nos inobedienti Dæmoni fecerat similiores, quàm hæreditaria in- obedientia originis: nihil à se Christus totus obe- diens, magis voluit alienum, quàm dæmoniâcum hoc vitium: nihil maiori cura contendit, quàm nihil in carne sua Adamaticæ inobedientiæ re- prehendi. Quæ igitur mens concipiat, eum, qui ne cum Beliali superbo, & iugum rumpente con- ueniret, omnem maculam leuissimam longè auertit à Matre; eandem in originali inobedien- tia reliquisse? Concarnis Christo Maria, inobe- diens, & tota Belialem spirans, non plùs filium neceteret Beliali, quàm si leui otiositatis nutu de- generaret? Cæcus videat.

1423.

Obedientia Maria.

At quàm sedulò obedientiæ Princeps, Ma- trem obedientissimam curaret Christus, satis vi- dit Alanus iam supra datus, qui ad illud: Cõlium tuum, sicut monilia. Cant. 1. num. 10. vbi hoc mo- nile,

1424.

Simila Chri- sti obedientia.

Alan.

nile, de Christi obedientia explicauit: Ornamentum ceruicis, quæ est obedientia, Christus est: ipse enim prior factus est obediens usque ad mortem: exornatio ergo, & monile ceruicis eius, id est, obe- dientia Virginitatis, obedientia Christi est. Sed & cer- uix eius, id est, obedientia, similis facta est obedientia Christi, quæ est monile Christi. Magna ergo in hoc laus Maria, magna eius gloria: quòd imitatio eius gloria, exaquaret obedientia Christi, quam imita- tur ipsa. Expendi alibi, ad rem aliam hunc lo- cutum. In præfens nota, quàm nihil patentiùs in- obedientiæ contraxerit Maria, quæ de obedi- entia maximè Christo similis, (quantum res pati- tur, ad exæquationem) commendatur. Quæ er-

go de peccato veniali quouis, contra cæteras virtutes; minùs, quàm par erat, Christo veni- ret similis; putas in ea virtute, quàm maximi Christus fecit, & in qua Mater illi dicitur simil- ima, originalem inobedientiam meritò admi- fceri? Putas prædicta nuper obedientiæ orna- menta Adamo ablata, decenter etiam Mariæ auferenda, quæ in eam parabatur, cui, tanquàm in similitèr obedientem, ipsa Christi obedientia, imò ipse Christus obediens instar gemmati mo- nilis dederetur? Decorè sanè absque obedientiæ iugo, & instar Belialis, soluta ponitur illa, cui is, cui nihil conuenit cum Beliale, tanquàm iugū de- corum, tanquàm gloriosum monile destinabatur!

ANTHOLOGIA XXI.

Maria Dei thronus purissimus ad delicias.

S. I.

Diuina stabilitas mobilis: inque- tus Deus, donec in corde puro requiescat: vnde Maria thro- nus purior commendatur.

omnia construeret, Mariam altiùs construën- dam meditaretur, proluens in parnis, (vt su- præ fusè dixi,) & quodammodo in Angelorum, & protoparentum innocentia proficiens artifi- cio: vt tandem perfectiùs innocentiorum Ma- trem produceret: cui proinde vni, inter om- nia, tanquàm longè excellentiori domicilio, iam ab initio sæculi dicitur adganisus. Iam ad rem.

1426.

Gloriatur Deus, & meritò, stabilitatis suæ, quòd motis cælis, immobilis perseueret: vn- de Sap. 7. num. 23. diuinus Spiritus dicitur humanus, benignus, stabilis, certus, securus, vt nihil in illo immobilitatis, de stabilitate certa, & securâ, inesse cognoscatur. Quis er- go iam non miretur, ibidem num. 20. eundem hunc Spiritum diuinum, & æternæ sapientiæ assistentem, mobilem appellari? Pende ver- ba: Est enim in illa Spiritus intelligentiæ san- ctus, vnicus, multiplex, subtilis, discretus, mo- bilis. Imò, quòd magis est, de eodem Deo, iam sub diuinæ sapientiæ Numine, & no- mine, explicato, additur num. 24. Omni- bus enim mobilibus, mobilior est sapientia. Et quomodo esse potest, vt summa stabilitas, cum mobilitate summa possit coherere? Vnde fiat annuum mobilior Deus, à quo terra ponderibus librata suis stabilitatem mutuatur? Respondet D. Gregor. Magnus homil. 5. in Ezech. Homo quippe in ea regione, in qua est, vbique à sin- rentis ergo Spiritus, vt vbique præsentia signa- retur, simul & mobilis, & stabilis dicitur: sta- bilis, quia per naturam omnia continet: mobilis autem dicitur, quia vbique etiam nescientibus, oc- currit. Tenens ergo omnia, stabilis: præsentem se omnibus exhibens, mobilis appellatur. Sumit S. Doctor exemplum ab humano discursu: sed ita sumit, vt satis exprimat, quodammodo fieri mobilem Deum, dum mobiles quærit homines:

Sap. 7.

Deus mobilis, vt peccator sibi subdat.

Gregor.

1425.

Omnes crea- tura, Maria prolusia.

Xco, quòd singularissima Deus in Maria habitaret ratione, non solum amicè gratam animam eius, sed etiam corporaliter adimplens casta viscera; infert benè Doctor Angeli- cus, nulla nec leuissima culpa actuali Deiparam aliquando temerata: longè meliùs illaturus ab originali macula præferuata: cum hæc (vt cla- riùs ipsa luce, in Examine demonstraui) non so- lum foediùs animam coinquinet; sed etiam spe- cialiùs quodam modo carnem, & viscera susce- ptura Deum conspurcasset. Vnde ergo sibi inde- cens habitaculum de præterita culpa veniali exhorret; quòd de originali longè foediori deleta, non exhorruisse præsumitur? Rem ergo vt anthologicè illustremus, videndum in pri- mis, quàm voluptuose sibi ad delicias humani pectoris habitacula quærat Deus, illaque purissi- ma: quàm doleat, hæc sibi de admilla labe dene- gari. Inde patebit, quàm ardentè sibi dilectius tabernaculum Marianum affectaret: longè peni- tiùs doliturus, si sibi de spurcitiâ contracta eripe- retur: quippe ex totius Ecclesiæ mente Mariæ tri- buantur verba illa Prou. 8. n. 30. Cum eo eram cun- cta componens: & elebar per singulos dies, ludès corameo in omni tempore. Vbi Septuaginta apud Sixt. vertunt: Eram penes illum disponens, ego eram, cui adgaudebat: quotidie autem iucundabar in facie eius, in omni tempore. Quasi dum cætera Pintus de Concept. B. M. V.

Prou. 8.

dum iustificandis occurrit: donec in illis stabilem quandam requiem fortiat: inquietus interim, & dolens, patissima sibi hospitia denegari.

1427. Ignorat nemo ex Ruperto, quid sit illud Genes. 1. n. 2. Terra autem erat inanis, & vacua; & tenebra erant super faciem abyssi: & Spiritus Domini ferebatur super aquas. Ferebatur, nimirum, quasi inquietus, quasi mobilis, huc, ac illuc concursans: do: & tamen dicitur quiescere, donec creato homine innocente die sexto, requieuit die septimo ab omni opere, quod pararat. cap. 2. n. 2. Vt pote iam constructo hoc vno gratissimo tabernaculo. Sed adhuc ly, ferebatur super aquas; maiori emphasi dictum mihi videtur. Cur enim, si iam tunc terra producta erat, licet sub aquis; non ibi, sed super aquas volitet Spiritus? Cur non tam aquas intumescens, quam super aquas dicitur defertur; quasi humesceret, credo, si eò penetraret? Sed nosti, non terram stabiliter fixam; sed aquas mobiliter fluidas, frequentes, & clarissimum lapsi peccatoris symbolum haberi. Aqua genio suo fluctuant, feruntur æstuanter, mobiliter agitantur. Talem ergo se Deus in typo iam ostendebat, qualis erat in figurato ostendendus. Non penetrare intumescens aquas dicitur; sed desuper inquietus volitare: quia à fædo humani cordis eiectionis domicilio, cupidus redeundi, illud superuolitat: vt homo recuperata puritate, hospitem iterum dulcissimum excipiat. Suauis comparatione rem illustrat ad hunc locum Hugo Card. Ferebatur: quia quocumque fluant homines per peccatum, semper superferitur Dominus: sicut auicula super nidum, cum pulli eius rapiuntur. Sic requiem suam queritur ereptam, querit recuperandam.

1428. Vix peccat Adam, vix Eva labitur, cum subdit Textus: Et cum audissent vocem Domini Dei deambulantis, &c. Genes. 3. num. 8. Non ambulans simpliciter auditur Deus; sed deambulans; id est, huc, ac illuc quasi errabundus, & vagus: nec abire volens; & tamen discedere coactus. Bene Hugo Victorinus ibi apud Godfr. Neque abiit in directum elongans, quasi irreuocabilis, nec reuersurus amplius: sed prope gyrans, & inæta deambulans: abiit, & non abiit, modo vadens, & modo rediens: & magno quodam incerto æstans: quasi nolens sedem suam deserere: nec valens pollutam mansionem sustinere. Quæ verba altius dedit ponderata in Cant. Tropol. n. 879. Venit tamen huc apta, prædicti alterius Hugonis comparatio. Sic auicula, cuius pulli, aut læua manu rapti, aut duriori fæste deiectione, nidum iterum, & iterum superuolitat: vt Deus erepta pro oparentibus innocentia pulchritudine, corda vacua, nidum priscum anxia auiditate circūgyrabat. Illud tamen hic denuò venit ponderandum, cur cum Deus posset, pia hæc desideria manifestare, si quodammodo defixus, & attonitus Adamo adstitisse describeretur: eo, scilicet, habitu, quo solemus erepto nobis thesauro hæterere percussi, quoque Magdalena, erepto sibi Domino; adstabat monumento; non stans, sed gyrans, & deambulans ostendatur? Nimirum, hac mobilitate, teneritudinis suæ stabilitatem, commendat Deus: neque enim aliunde dulcior appareret habitaculi sui desiderato; quam dum illud per culpam iam videbat instabile, & mobile, ipse instabilis, & mobilis quodammodo reddere-

tur. Idem Venerabilis Hugo Victor. citatus: Non ambulauit, sed deambulauit huc, ac illuc, quasi errabundus, & vagus, in directum non vadens, sed pergens quocumque: hoc est deambulare. Et quare deambulare voluit? Vt ostenderet se talem foris, qualis intus ceperat ille esse: iam enim in eo mota erat veritas, & fluctuabat: & ideo veritas foris deambulabat: deambulabat tamen, & non discedebat, &c. Sic diuina stabilitas mouetur inquieta, donec iterum pura mansione ad requiem fruatur.

Expertus prodigus adolescens, quanto suo damno à blandimentis paternis, à geniali domo deuiarat; iterum paternam domum cogitat, æternam pietatis suspirat mansionem: surgit, pergit, & vix apparet, cum adhuc longè esset, vidit illum pater ipsius, & misericordia motus est, & accurrens cecidit super collum ipsius. Luc. 15. num. 20. Exercet quidem Deus misericordiam: sed cur stabilis natura, misericordia motus exprimitur? Non mirandum: quandoquidem, qui progressus non potest exercere corpore, qui spiritu implet omnia; sic tamen pietatis graditur affectibus, vt accurrens, necessariò currisse supponatur. Chrysol. serm. 3. Mouetur misericordia, qui loco non potest dimoueri: accurrit non progressu corporis, sed pietatis affectu. Scilicet, non tam auidus, & penè dixerim, indigus, filius paternæ domus; quam pater filialis pectoris habitaculo egere videbatur. Motus currit, & accurrit, hospitium iam gratia paratum ad delicias habitare: vt qui haram porcorum iam reliquerat, in aram Dei purissimam sacraetur.

Dæmonis quidem umbram, & inde nigerrimam, emisit Noë ab arca coruum exploratum aquas diluuij: Qui egrediebatur, & non reuertebatur. Genes. 8. num. 7. Felicitiora deinde auspicia captaturus, Spiritus Sancti typum emisit columbam: Quæ cum non inuenisset, vbi requiesceret pedes eius, reuersa est ad eum in arcam. Ibidem, num. 9. Adhæsit, vt nosti, coruus corruptis putredine cadaueribus, pastu fæculento, inter lutulentas algas immoratus. Sed, cur columba his abstinent, ad aperta iam diu montium cacumina non immoratur? Nimirum, inquis, munditiis assueta; ab his humidis adhuc, & cœnosis abstinit: optima ratio, si cacumina adhuc cœnosa erant. Sed, quid dicendum, si post quadraginta dies, iam nec immeritò, siccata existimemus: cur ibi non requiescat paululum columba? qui dum typus Spiritus Sancti fausta nuncia iustis laturus emitebatur; non in altis, & de peccaminosa superbia elatis, potuit vel breue ponere hospitium: tan diu inquieta, donec in arca apud iustos requiesceret. D. Anastas. Sinaita Hexam. lib. 1. Prior coruus auolauit super aquas: & cum suffocatus esset, vel periisset tenebrosus coruus Satan, aut etiam ad crassitudinem, & carnalitatem peccati adhaesisset, (non enim possumus omnes sermonem capere); tunc Spiritus Dei columba superferebatur, volans super aquas, non inueniens requiem pedibus suis, vt tabernaculum figeret in homine, aut inhabitaret, aut inambularet: etiam si omnia montium cacumina essent detecta: quæ quidem significationem peccati infirmorum euidentiam, & vniuersam elationem, eiusque induratam, & callosam uacordiam.

Vides Deum inquietum, & sollicitum, vt mundissimam sibi inueniat mansionem: vides illum

illum à cæteris creaturis deuiantem, vt solum in homine iusto requiescat: nec dubitabis longè ardentiori desiderio, longè inquietiori, vt ita dicam, voto, exoptasse Mariam Christum parituram: Christo enim condendo, omnia ab æternitate Dei vota collimabant. Si ergo ministratura Christo thronum, & habitaculum, immunda de leuissimo nauo actuali haberetur; putas satis mudatam, si vnquam fetidissimis originis fordibus macularetur? si superbum cacumen inde erigeret? Imò ea fuit Maria, vt æternæ columbæ mundissimæ, id est, Spiritui Sancto, (quantum ratio creaturæ patitur;) de primæua gratiæ infusione, sic veniret similis, vt propterea toties in Cantico, columba appelletur. Hieronymus, siue Sophronius Oratione de Assumptione sæpè citata: De huius ad calos ascensione, multo admirantis intuitu, secretorum contemplator celestium, in Cantico: Vidi, inquit, speciosam ascendentem, quasi columbam, desuper riuos aquarum. Et verè speciosa, quasi columba, quæ illius speciem columbæ, ac simplicitatem demonstrabat, quæ super Dominum venit, & docuit Ioannem: quia hic est, qui baptizat. Non potuit celestis columba gratius, quam in Christo requiescere: nec deuit Christum singularissimo Incarnationis modo in Matre habitare: nisi ea esset, quæ columba pura, puriorem columbam diuinam tota exprimeret. Ac si (vt more nostro loquamur) solueret Christus Spiritui Sancto domicilium domicilium. Præbuerat Spiritus Sanctus columbam candidissimam Mariam Christo suscipiendo: præbet se Christus cum scenore habitaculum, immortali columbæ suscipiendæ.

Recole, quæso, quod initio huius Operis dixi, n. 46. de causa, cur vetuerit Deus, ne Dæmon decipiendæ Euz indueret columbam: vbi ex Hugone dixi, pollui quodammodo, etiam tot ante sæcula, vas illud, in quo postea Spiritus Sanctus esset appariturus. Vbi obiter Hugo aliam causam inuoluit, quam nunc perpendendam ex Magistro appono. Ergo Magister Sententiarum lib. 2. distinct. 21. post alia, ita: Voluisset quidem Dæmon in specie columbæ venire: hæc, nempe, vt animal innocuum, & simplex, ad mulierem decipiendam congruentissimum Diabolo fuisset instrumentum: sed non erat consentaneum, & conueniens, vt per immundum, & malignum spiritum, redderetur homini columba inuisa, & exosa: in cuius postea specie, Spiritus Sanctus hominibus erat appariturus. Itaque, ex mente insignis Theologi, phantastica illa species columbæ, etiam Spiritu Sancto grauida, horrore hominibus veniret: quia vera aliquando columba, ipsius Dæmonis baiulam se gessisset. Quid, si illa ipsa columba, quam Diabolus re ipsa indueret; postea indumentum Spiritus Sancti scriberetur? Si nulla latentis Dei mundities, umbram priscæ columbæ nobis redderet plausibilem; quid si veritas ipsa obtruderetur? Cogita ergo columbam nostram reaple ab origine Dæmonis baiulam; & putabis, non futuram Christo horrore, vt ab eadem baiulari pateretur? Foret tibi exosa vitata species columbæ à primo sæculo: & Christo veniret grata, veritas paulò antè præcorrupta: Et tamen columba, nihil reaple à Dæmone contraheret, nihil Deo traderet: quid autem inde contraheret Maria, quid Deo dedit, tute nosti. Quidni ergo purissimam, in intimis hospitium, & singularæ thronum, columbam, Verbo diuino pa-

1432. Maria qualis columba. Mag. Sent. 1431. Pintus de Concept. B. M. V.

raret Spiritus Sanctus, qui sibi vitatam etiam columbæ umbram penitus euitauit: Ni fortè putas, puriorem esse Spiritum Sanctum, quam diuinum Verbum: & in tantum, vt ille umbratiles fastidiat immundities: hoc fordidius, etiam veris, non dubitet volutari. Logi. Aut fortè præsumis, plus blanditiarum, & amoris Spiritum Sanctum columbæ suæ phantastica apud homines aucupatum, quam apud eisdem Verbum, veræ Matri Theotoco conciliaflet. Gerra. Vix susuiter nos traheret Spiritus Sanctus in illo phantasmate, cuius veritas alibi fæderetur: traxisset verò Christus suauissimè in veritate carnis, quæ paulò antè in Matre conspurcatur. Nugæ.

Facit huc vox illa Dei ad Ezechielum, post multa dicta de populo: Si fortè ipsi audiant, & si fortè quiescant: quoniam domus exasperans est. cap. 2. num. 5. Quietos cupiebat Deus, puto, quia in prosequendis, ipse priscam requiem captans inquietabatur quodammodo. Cur enim vocetur domus, vbi suauis denotatur habitatio; & pariter exasperans, vbi inculta, & senticosa asperitas innuitur; nisi vt Deus à dulci suo habitaculo, non sponte, sed vi repulsi intelligatur? D. Gregorius hic homilia 9. Domus inhabitatur à Domino: si ergo domus, quare exasperans? Si verò exasperans, quare domus, quæ utique iam non habitat? Dicitur, quia in ea Deus per fidem habitare ceperat: exasperans verò est, quia ab ea prauis moribus repulsi exiit: vt vacua remaneat, quam prius celestis inhabitator replebat. Ambiri sanè debebat diuinus habitator: & tamen ambit ipse, & patitur repulsi; rogat, sollicitat, prestat, si fortè quiescant corda, post vitium miserè ruentia; vt ipse in eisdem requiescat: nescit enim alibi ad voluptatem, delictolum sibi figere domicilium. In Hebræo legitur: Quia domus rebellis est. vt, cum superiori Anthologia probauerim, Mariam non rebellasse, intelligatur, pacificam, & suauissimam semper Domino mansionem præstitisse.

§. II. Maria thronus faustus ad victoriam: augustum templum ad maiestatem: vitalis Paradisus ad delicias: cuius tute custodia Deus singularissimè excubuit.

1434. Apparuit Moyfi Dominus, id est, que in flamma ignis de medio rubi: & videbat, quod rubus arderet, & non combureretur. Exodi 2. n. 2. Id est, vt ex omnium ferè Patrum, & totius Ecclesiæ mente constat, apparuit in vtero Deiparæ gestatus Christus, quin vel conceptus, vel partus communi incendio, virginitas purissima violaretur. Res plana. Sed cur thronus hic typicus, non potius in arbore, & planta pretiosiori, flammis cinctæ, & flammis irridente collocatur, cum perinde mysterio deseruiret? Respondere visus Eucherius in form. Spirit. cap. 4. Rubus Mariae Euchen. H. H. 2. via

ria Virginis præfiguratio erat, eo quod quasi de humani corporis rubo, Salvatorem tanquam rosam emiserit. Ut enim natura videtur mirabile, stellam odoris, oculum prati, florum Reginam, id est, rosam, a despicibili, & horrescente spinis planta ortam: sic in gratia longè mirabilius, vt Sol iustitiæ, immortalitatis oculus, Angelorum Rex, Christus, ab humana carne oriretur: cum infinitum vsque, magis præstet Deitas carni, quam spinis rosa. Adhuc tamen eadem restat difficultas: cur enim inter tot veprium genera, vnde spinigenæ rosæ æquè apta veniret comparatio; rubus priuatim eligitur; & vnus tanquam mysterio aptior adhibetur? Apud naturæ Mystas, rubus vnus est inter plantas, qui serpentem triumphat: do Ambrosium Hexam. 3. cap. 8. Kubi folia superiacta serpenti, interimunt eum. Non potuit aptior thronus typicus Deo erigi: quia verus noster Marianus, inde Deo decens, quia Infernum serpentem triumphauit: cui dum spolia detrahit, tanto suscipiendo hospiti apparatur.

Confundebar Christus Iudæos, non ab iniquo fœdere, sed de victoriâ iusta ex Inferno reportata Dæmones eiocisse; deinde sic addit: Cum fortis armatus custodis atrium suum, in pace sunt ea, que possidet: si autem fortior eo superueniens vicerit eum, vniuersa arma eius auferet, in quibus confidebat, & spolia eius distribuet. Luc. 11. n. 21. Ecquæ Dæmonis arma, nisi peccata? Si ergo contraria contrariis curantur; & fortia fortioribus debellantur contrariis; quam, quæso, armorum rationem, contra vitiarum arma opposuit Christus? Certè perfectissimè ab omni peccato innocentia. Theophylactus ibi: Arma Diaboli, omnia peccatorum genera, in quibus fidebat, & præualebat: arma igitur, inquam, illa diripui ego, qui sine peccato inuentus. Non aliter exarmatur Dæmon: non aliter spolia eius detrahuntur: vt, cum audis rubum nostrum fortissimo serpenti fortius insultantem: iam celebres innocentia consortem, quem vides victoriæ participem: idè statim fœmina è plebe, paulò post Christum à Matre commendat: Beatus venter, qui te portauit. Quasi victori Filio, necessariò maternus thronus victor esset iungendus: & vterque eodem epinicio celebrandus. Celebrabat Virgil. lib. 1. Didonem de spoliato tyranno: Portantur auari

Pygmalionis opes pelago, dux fœmina facti. Ego dixerim veriùs: Portantur auari serpentis spolia: ab felix! Dux fœmina facti. Vnde portans thronus victor, pariter cum portato, per quem hanc comparauit, victoria decantatur.

In idem recidit illud Christi de Matre: Dixi: Ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius. Cant. 7. n. 8. In cælo erat Verbum: descendere in vterum virgineum iam parabat: & tamen non tam inde descendurum dicitur, quam palmam ascendurum. Credo vidisse satis ipsos sublimiores cælos; parthenico vtero longè esse inferiores: hunc thronum longè de excellentia altiore intelligendum. Fauet ibi Dionysius: Si per palmam intelligitur illustrissima Virgo; constat, quod & nigenitus Dei per Incarnationis mysterium, descendit in eam, & apprehendit fructus eius: quia merita præclarissima Virguncula, tam acceptissima habuit, quod dignatus est fieri Filius eius. Nusquam apud Angelos illibatoria merita iuuenit Deus, nullibi puriorum innocentiam, vnde sibi purissimo; thro-

num purum exædificaret. Sed, cur, qui de rubo inter frutices humiliori, priùs similitudinem desumpserat; cum transfertur ad arbores, non quauis, sed altissimam elegit? Quia, licet alterius proceritas, ab alterius humilitate ad formam distinguatur; ad mysterium tamen vnice conueniunt. Rubus in serpentis necem, palma in eiusdem triumphati insigne vsurpatur: nec nisi laureato, & palmis cincto throno Deus suscipiendus.

Testabatur id Christus ibidem paulò antè, ad eandem Matrem: Quam pulchra es, & quam decora, charissima in deliciis! Statura tua assimilata est palma. cap. eodem, n. 6. Staturæ rectitudo, & proceritas, columnæ potiùs aptè compararetur: vel, si ad arbores recurras, cedrus, & cupressus; in vtraque pagina huc solent frequentiores aduocari: Mariæ tamen, vna palmæ apta nata seruat comparatio. Idem Dionysius: Assimilata est palma: nunquam enim per culpam est incuruata, sed omni virtute, & sapientia ingiter sicut erecta, ac gloriosissime de inuisibilibus hostibus triumphauit: vnde victoria palmam meruit insigniri. Ipsa Mariæ erectio; palma est: & dum nunquam curuatur culpæ, Tartaræas incuruat potestates. Sic in illa; tanquam in throno semper palmato, singularissimè Christus habitauit: quasi palmis, & victoriis Matris decentior veniret, palmas suas ab Inferno reportandas aditurus: inde enim ista quodammodò pulchriores, & decorè lemniscata: quòd ipse & victrici palma, surculus generosior, robustius gemen pullulabat: idèd, ni fallor, in Apocalyp. dictus vincens processisse, vt vinceret, cap. 6. n. 2. quia, qui iam Dæmonem vicerat in Matre superante, in se ipso perfectius erat superaturus. Bene itaque in solam palmam dicitur ascendere, cum ad Incarnationem descendit, cui ex decenti necessitate, palmata carnis tunica, palmatum ferculum vteri, & miro modo palmata illa curulis debebatur.

Propterea caput hoc septimum, vbi inhabitata huius palmæ tot erant epinicia celebranda, erumpit faustè n. 1. Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum? Vbi benè Theodor. de Ecclesia, apud Delt. Non dixit, castra castrorum; sed, chori castrorum: ex castris enim sunt chori: cum enim in castris virtutis vicerint milites, Pæana canentes reuertuntur, & choros ducentes victoria præconium laudibus conclebrant. Pulchrè notatum; sed curte, ni aliquid addatur: de quo enim vsquã milite Christiano id vnquam in tota sua latitudine potuit explicari? Nam certè si ad originem singulorum respicias, non choros; sed planctus videas. Maria ergo sola est, in qua, vt alibi fusè dixi, nullum respicias punctum, vbi non semper virtus firmissima, & insuperabilis armatura splendescat. Dionysius iterum: Tu igitur, Congregatio fidelium animarum, meritò inuocatis Sponsam hanc singularem: quoniam potens est vos adiuuare, tueri, & perducere. Quia non potestis considerare in ea, nisi aciem virtutum firmissimam, & omnium spiritualium insuperabilem vim armorum. Nihil in Maria non cernitur munus: progressus vitæ, Natiuitas, Conceptio, insuperabili vi armorum roborantur. Nec alia futura, quæ paulò post, victoriæ thronus palmatus, in quem Christus descenderet, erat describenda.

Sed neque minùs aptum ad rem nostram, quod de

de sacri huius habitaculi amplitudine ponderandum. Monebat Apostolus Corinthios suos, vt Ethnicorum commercia euitarent, subdens: Quis autem consensus templi Dei cum idolis? 2. Cor. 6. n. 16. Quasi esset irrefragabile similitudinis argumentum, quod à templo idolis profanato delumebatur. Sed vnde hæc repugnantia? Nonne Machabæorum tẽpore templum idolis profanatum? Nonne passim in primitiua Ecclesia, & hodie apud Iaponios sacratiora templa idolis polluntur: Planum, heu dolor! Cur ergo quasi de re minime à Deo ferenda, hinc deducitur comparatio, exaggerando quodammodo dolori, quo Deus profanatum animæ templum prosequitur? Pende quid addat: Vos enim estis templum Dei vni, sicut dicit Deus: quoniam inhabitato in illis, & inambulo. Quasi dicat. In templis materialibus, licet magnificis, licet sumptuosis, sic inhabitat Deus: vt angusta eius maiestas, quodammodo inter angustias comprimitur. Vnde, quanuis horum violationem agrè ferat: at visus dissimulare. Animum verò templa, vbi non solum non compressus habitat; sed etiam ad voluptatem deambulans spatiat: hæc, inquam, sic angusta templa pollui, intentissimè dolens vix ferre poterit. Horum excellentiam grauer describit Bernardus ad hunc locum Serm. 27. in Cant. O quanta illi anime latitudo, quanta & meritorum prerogativa, que diuinam in se presentiam, & dignam inuenitur suscipere, & sufficiens capere? Quid illa, qui & spatia suppetunt, & deambulatoria ad opus quidem maiestatis? Non est profecto intricata forensibus causis, curisue secularibus: nec ceriè ventri, & luxurie dedita: sed nec curiosa spectandi, nec cupida omnino dominandi, vel etiam tumida dominatu: oportet enim his omnibus vacuam esse animam, vt calum fiat, atque habitatio Dei. Pulchra verba in præsens expendenda.

Non solum graues culpas, sed etiam leuem curiositatem, amorem vult Bernardus ab illa anima, quæ Deum est capaciter exceptura: licet defectus isti iam condonati, non impediunt: at in Maria, quæ longè singulariori modo Deum excepit, meritò noluit Doctor Angelicus etiam leuem culpam præteritam denegandam: quasi indecenter hinc singularissimum hospitium tantæ maiestati venturæ arctaretur. Quid ergo, si præcederet turpissimum peccatum originale, in quo (vt supra variis locis fusè ostendi) tanquam in radice specialissimè forent, gula, luxuria, dominandi cupiditas, tumiditas dominatu: Nisi dubites de angustia Mariæ amplitudine, quam sæpè Patres, cælo capaciorem celebrarunt. Putabat impius Marcion, Christum nostrum, non manifesti huius ab operibus Creatoris, sed latentis cuiusdam, & vsque acutè Tertullianus lib. 1. cap. 9. Sed non uagabor, uti dicam: Deus ignotus fuit, latuitque: illius regio latebrarum obumbravit, noua utique, & ipsa ignota, & similiter tunc quoque incerta: certe immensa aliqua, & maior indubitata, eo, quem abscondit. Et meritò: neque enim absconderis, nisi à capaciore. Pende ergo totum Deum absconditum in vtero Mariano: & dum illam capaciorem Deo dicere non potes, saltem de excellentia omnibus Angelis fateri capaciorem: vnde & puriorem: cum tota hæc capacitatis amplitudo, de puritate veniat desumenda.

Pintus de Concept. B. M. V.

Submeris iam Egyptiis opimis clarus spoliis triumphat Israel, & gratias liberatori optimo acturus, ita cecinit: Iste Deus meus, & glorificabo eum: Deus patris mei, & exaltabo eum. Exod. 15. num. 2. Et quomodo glorificandus, quomodo exaltandus? Id subditur expresse in Hebræo Textu: Actam et tegurium. Mirum dictu! Meditabatur populus iam templum, inter operis miracula octauam numero; sed primum excellentia, tempore Salomonis construendum: aut saltem tabernaculum illud euoluebat, cuius descriptor Deus, fabricator Beseleel; vbi cedrus, purpura, argentum, aurum, gemmæ fusissimè expenduntur: & tamen rusticum tabernaculum hoc appellat; & vt benè notat ibi Oleaster, Tabernaculum non qualecunque, sed quale est pastorum, seu tugurium. Quid ita? Quia vilescit hospitij excellentia, quantum magna, dum hospitis dignitas maior pensatur. Idèd prudens Centurio ad Christum Matth. 8. Domine, non sum dignus, vt inires sub tectum meum. Princeps erat, & qui alienis Synagogas pulcherrimas construebat, absque dubio sibi palatium construxisset: nec tamen palatium, sed vili vocabulo, abiectissimum tectum appellauit. Ludolphus 1. par. cap. 42. Non dicit palatium, non domum, licet Princeps esset: sed tectum præ humilitate sui, & consideratione magnitudinis Christi. Semper enim materialia hospitia, quantum in se angusta, angusta Deo; qui solum apud animas iustas, commodè, & ad voluptatem diuertatur. Nostri ergo, quæ nihil in tabernaculo fœderis, & in Salomonis templo, vel ex minima parte imperfectu; quam omnia ad amissim polita venerint. Deinde apud Patres lege hæc passim in Mariæ tyrum vsurpata: & videbis, quanto ista perfectius vndique habitaculum euaserit; vbi non tanquam in angustis, sed tanquam in augustiori cælo, singularissimè Deus habitauit.

Adhuc pia Centurionis urbanitas ponderanda. Inuitat se Christus in hospitem: ô felicitas! Princeps cæli, priuati vulgarem domum affectat: ô honor! Comem se vili præbet Dominus gloriæ: ô gloria! Et tamen iste euitat, fugit: ac si minùs de tanto bono, benè habiturus. O quid agis? Diuinus Rex cum venit, cum se inuitat, non tam exacturus è domo tua seruitia, quam beneficia accedit collaturus. Sine nunc, dignatione suauissima vtatur: vt tu inde in nouas hospitij vices compares dignitatem. Sed, quid faceret turbatus omnino? Credidit, vt par erat, venisse Christum, vt subingrediendæ domus prætextu, animam eius subito penetraret: & vt erat humilis, interiora cordis sui minùs ad decentiam pura arbitratus; trepidauit confusus, sibi timens, Dominum si exciperet: nec alia re decentius, & fidem suam, & agnitam Saluatoris maiestatem valuit profiteri. Chrysol. Serm. 15. Ipsum esse Dominum singulari favore signauit, ducere dum veretur ad penetrals mentis, in quo familia cogitationum incondita, & confusa versatur: nec patitur animum peccatoris humani, sine vitiarum strepitu, in symoniacis silentio permanere. Nulla culpa sic strepit, ministrato vitiis omnibus fomite, vt originalis: cæcus, qui negauerit. Si ergo ex mente D. Thomæ, de quauis culpa veniali præterita, quoad incarnati Verbi hospitium, inhabilis reputaretur, tanquam maleuola, anima Mariæ; & subdita peccatis:

HH 3 peccatis:

Ambros.

1435.

Luc. 11.

Arma Dæmonis, peccata

Theophyl.

Virgil.

1436.

Cant. 7.

Maria, pal-
ona victrix.

Dionys.

1437.

Cant. 8.

Idem præ-
t.

Dionys.

1438.

Cant. 7.

Theodoret.

Maria, præ-
diti nostrum.

Dionys.

1439.

2. Cor. 6.
vbi suauis-
sima capaci-
tas Deo exci-
piendo.

Bernard.

1440.

Et vnde.

Maria cælo
capacior.

Tertull.

1441.

Exod. 15.
Templa ma-
terialia, an-
gusta Deo.

Oleast.

Matth. 8.

Ludolph.

1442.

Cor serenum
affectas Chri-
stus hospes.

Chrysol.

peccatis: quid si ibi aliquando originale peccatum obfrepiffet?

1443. Maria redē p̄tionis emporium. Epilensf.

Sed quidem Maria inde dulce templum, & gratam in sinceritatis silentio aulam, Deo singulariffimē exhibuit suscipiendo: vnde illibatarum omnium virtutum chorus, penetrare mentis puriffimæ adortauit. Maius est, quod habet Cellensis lib. de Pan. cap. 21. In Virgine omnium virtutum chorus aannatur, vt Rex virtutum suscipiatur, &c. Vniversalis redemptionis commercium in vtero Virginis: virtutes Virginis odorem placibilem reddunt etiam angelicis stationibus: currant opnes homines pro communi salute ad Virginis templum. Neque enim aliter suscipiendus Rex virtutum Christus: nisi, dum Mater, tanquam Regina virtutum, præfulgeret. At, vnde decens Regina virtutum, quæ turpiffimæ aliquando culpe deseruierat? Vnde apte totum redemptionis commercium, tanquam ad diuinum emporium, ad eius vterum conueniret, etiam de veniali næuo respiciendum, si totum Dæmonis commercium ab origine in se sustulerat collatum? Imò potiùs, idè eius virtutes etiam angelicis stationibus mittunt odorem, quia ipsa illis stetit purior, & innocentior, vt dignam stationem. Deo præberet: idè communis salutis facta templum; quia communis ægritudinis expertis omnino.

1444. Cor iustit, cur præstantius Dei templi.

Vt autem hanc partem de augusto Mariano templo concludam, pondera mihi emphasim prædictorum verborum Apostoli: Vos enim estis templum Dei viui. Cur enim in hoc loco, tam voluit expressam Dei vitam: cum perinde dicitur videretur, si solummodo templum Dei appellaret? Nimirum, summum idolorum suorum honorem putabant Ethnici, si templa illis affabrè constructa erigerent, quin ipsi pura corda ædificarent: ipso propemodum facto contestantes, Diis mortuis sedes satis esse: è contra fideles, præcipuè viua cordis templa parant, quia viuum habitaturum ibi Numen protestantur. D. Zeno Veron. Serm. de Spirit. ædif. de his, & similibus verbis Apost. sic scribit: Vos estis templi Dei, & Spiritus Dei habitat in vobis. Et verum est: nam, sicut idolis insensatis similia templa conueniunt: ita viuenti Deo, viua templa sunt necessaria: in his enim Jelis, Sacerdotum Dei structura, & propria est, & perennis: qua & Iudæos, & gentes, vel ceteros antevēdimus. Vides, quàm templa viua, Deo vtcunque excipiendo veniant necessaria? Robora igitur argumentum toties contortum, imò retortum. Mariæ templum, non vtcunque, sed singulariffimo modo Deo excepturo ineptiret, si quouis affectu vel leuiffimè morbido vnquam violatum fuisset: vnde ergo veniret aptum, si infami morte culpe initio pollueretur?

1445. Maria, Paradisus voluptatis.

Ipsa templi pietas, facillè nos ad Paradisum deliciarum manu ducit: nam Maria de Christo suscepto, ab Ecclesia frequenter, nedum à Patribus, Paradisus voluptatis appellatur. Dedi supra de hoc multa: seruauit alia in præfens aptiora. De fluuio Paradisi ita in Genesi: Fluminis egrediebatur de loco voluptatis, ad irrigandum Paradisum, qui inde diuiditur in quatuor c. pisa. Genes. 2. num. 10. Quem eundem esse cum fonte illo, de quo dicitur Genes. 2. num. 6. Fons ascendebat è terra irrigans vniuersam superficiem terra. voluit Rupertus lib. 4. in Cant. quod deinde pulchrè Christo ex Maria nascenti accommodauit. Sed vnde hoc ve-

Genes. 2. Rupert.

rum? Fons, siue fluuius ibi initium sumit, vnde primò ascendit. Quomodo ergo diuinum Verbum, fons æternus, qui à Patre originem sumpsit: (vnde Dauid ad Deum: Quomam apud te est fons vite, & in lumine tuo videbimus lumen.) quomodo, inquam, non solum nasci, sed à paradisiaca Virginis terra ascendere, & quasi principium ducere perhibetur? Sed pende discrimen fontium, siue fluuiorum, qui à Paradiso manant, ab aliis, qui alibi terrarum enascuntur. Hi communes fontes, ibi originem reapse sumunt, vnde primò cernuntur emanare. At fons, siue fluuius è Paradiso manans, v.g. Gihon, id est, Nilus, licet oriri dicatur ibi, vbi priùs emanare cernitur; reuera non ibi oritur, sed in Paradiso: iuxta quem submersus, & occultus, iterum per abstrusos meatus emergit apud nos. Hinc vota prisca Romanorum, & Græcorum de Nili fontibus deprehendendis. Confecutos se iactant Lusitani: non quòd reuera Paradisum penetrarent; sed, quoniam in Æthiopia, & iterum in Congensi regno, Nilum è terra primitiùs erumpentem deprehenderunt. Nunc ad rem. Sicut Nilus, quia in occulto, & natiuo Paradiso suo deprehendi non potest; ibi ascendere, ibi oriri dicitur deprehensus, vbi priùs cernitur: sic, quia in æterno paterni cordis Paradiso Christus deprehendi non poterat; tunc ascendere, tunc nobis exultantibus deprehendi dicitur, cum occulta quodammodo via è Patre delapsus, è Mariana terra ortus visibiliter apparuit.

Paradisi flumina quomodo deprehendi dicantur.

Et vnde, inquis, tantum priuilegium? Quia nullus dignior locus repertus est, vt materna, paternæ tanti fontis origini responderet. Creatus Paradisus Maria, sed benedictus, vt quantum res patitur, increato Paradiso Patris, qui est super omnia Deus benedictus, correspondere videatur. Nunc capies Rupertum citatum: Sicut initio fons ascendebat de terra irrigans vniuersam superficiem terra: sicut, inquam, fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum Paradisum, &c. Sic ex te, è terra benedicta, fons ille ascendit, qui apud Deum erat, & vera lux erat, sicut scriptum est: Quomam apud te est fons vite, & in lumine tuo videbimus lumen. Fons, inquam, ille ascendit ex te: non initium, siue principium habens ex te: sed de corde Patris per occultas vias, cum omnibus aquis viuentibus, cum omnibus Scripturis veritatis veniens in te, & æternum sapientie fontem, siue puteum faciens in te: atque hoc modo ascendit ex te. Ad quid ascendit? Ptiùque ad irrigandam superficiem terra: ad instruendam, siue excolendam Ecclesiam per vniuersum Orbem terra, &c. Ad hoc, inquam, ex te, è voluptatis, siue locus voluptatis Dei, initium accipiet sanctum Euangelium: vt per vniuersum mundum spiritualem irriget Paradisum. Quasi non esset apertura, seu potiùs paritura diuinum fontem, nisi terra benedicta foret: id est, à communi terræ nostræ semota maledictione: quasi vias Dei aquas, imò Deum vite flumen non posset excipere, quo sterilem Ecclesiam verteret in Paradisum: nisi ipsa integrior Paradisus, & locus voluptatis singulariffimè diceretur. Certè Paradisus terrestris, nunquam maledictus: sola enim maledicta est terra, quam Adam erat laboraturus: idè post culpam à colendo Paradiso eiectus: ne tam beatus locus, inter maledicta iugera cætera, visus computari.

1446. Maria cur Paradisus.

Rupert.

Sed notandum obiter, quàm attentè à Mariano Paradiso dicatur procedere Christus, non solum

1447.

Dei virtus in innocentia, tota in virtute.

Dionys.

Anast. Sin.

Gulpa incuruat animas.

Perfius.

1448.

lum quæ fons vitæ, sed etiam quæ fons lucis: vt quemadinodum Sol iste materialis nihil in Orientis sui cuna patitur tenebrorum: sic Sol iustitiæ liberalior cunam illam paradisiacam, vbi excipiendus, vnde exoritur, largiffimo lucis flumine inundaret, ne vlla vnquam illam tenebræ comprehensisset intelligantur. Grandius est, quod de Deipara meditatatur Dionysius art. 10. in cap. 3. Cant. vers. 5. Stans indefinenter sub contactu Solis iustitiæ, qui radios sapientie, flumina gratie, charitatis ardores assidue, & indefinenter infundit in eam. Sed & superdulciffimus Spiritus Sanctus Matrem eius, à quo ipse verè, æternaliterque procedit, continuo incitauit, mouit, accendit ad incrementa profectuum. Quid verò Pater æternus comparentali sua non largiretur? Non dubium, quin secretiffimè frequentiffimè exuberantiffimè inundauit in eam. Ipsa quoque optime fertur ascendisse, vt virgula fumii: quoniam eius profectus non fuit admixta aliqua curuitas culpa, nec negligentia vlla. Indefinenter fuit Paradisus noster ad contactum æterni Solis, Verbi diuini, vnde splendoris fulminibus, fluminibus gratiæ ab ipsa sui origine radiaret beata mulier, quæ, vbi nouum signum apparuit, statim Sole amicta perhibetur. Ecquæ enim alia lux ista manans, Sol veltiens, quàm innocentia? Testor D. Anastasium Sinaitam Hexam. 10. vbi de Adamo in vtroque statu, ita: Erat enim totus lucidus, & Deiformis, & imago quedam, vt ita dicem, Deiformis: post peccatum autem factus est tenebrosus, & inornatus, atrum peccatum omnino indutus. Hac ergo euenerunt primis parentibus: & Dauid postea deflens dicebat: Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat cognitionem. Adhuc, inquam, tanquam dies lucidi erant primi parentes, quando (cum ex ligno nondum comedissent) verbum consilij serpentis, à muliere ad virum nondum transibat: & sub intelligentiam cadentis Solis radios, penitus induti erant, tanquam vestimentum. Sed, quando ipsi per persa comedit, etiam nocturnas peccati tenebras induit, tanquam nox, videlicet, offusus tenebris: neque sciens, quid viro consulat: qui ipse quoque factus est nox. Innocentiæ itaque vestis erat, quam Sol iustitiæ indefinenter Matri futuræ apparuit. At Spiritus Sanctus, si minus debet Verbo processionem suam, quæ omnino necessaria est: tamen, quòd dulciffimum, & beneplacens hoc respicit sui comprincipium, in animi gratam quandam, si ita fas est loqui, significacione, gaudet eiusdem Verbi principio paradisiaco, ornamenta parando, vices recipere, Nihil negat Pater comparentali suæ: vt æternus ille Nilus, qui è se oritur occultus, in tempore è condigno Paradiso visibilis erumperet. Tanti ergo à tota Trinitate impendij facti, ecce effectus, ascensio sine aliqua culpe curuitate. Clamabat Perfius Sat. 2.

O curue in terras animæ, & celestium inanes! Maria igitur nunquam cælestium inanis, quæ nunquam curua: quæ semper recta palma, vt dixi, pullulauit: aliter Christi Paradisus ad delicias non futura: nec ab isto, fons lucis erupturus.

Nunc de Paradiso nostro, prout veriùs vitæ lignum singulariffimè suscepit, & produxit, totidem subiungenda: patebit inde, an, quæ de veniali næuo, ministerio tanto indecens veniret, aptior rectè sub originali scditate concepta, cõcipiens tantum fructum intelligatur. Rem vt expendam,

recudo illum locum Iobi, (de quo iam in Cant. Tropol.) vbi vir magnus, postquam se terrenis omnibus vidit spoliatum, dixit: Nudus egressus sum de vtero matris mee, & nudus reuertar in eum. cap. 2. num. 21. Ecquòd reuertetur? Num ad maternum vterum vnde prodierat? Nugæ. Nouerat se in Adamo integro, nudum, sola ipsa innocentia indutum meliùs, fuisse formatum: sicque in Paradiso, loco plangoris immuni fuisse collocatum. Sperabat ergo, se de spiritus paupertate patientiffima, quodammodo ad innocentiam reductum; iterum innocentis terræ natalibus, & paradisiaco habitaculo restituendum. Rem totam firmat Chryfostomus in Cant. citato num. 968. Vide. Maius est, quod addo. Hic ipse Paradisus, qui hominis alibi nati beata cuna fuit, quodammodo etiam illi vterus erat beator, in quo virtutibus nutriendus, & roborandus securior degebat: non inde infeliciter extrahendus, nisi dolose homicida serpens eò penetraret. Vnde capies, quid addat Iob 3. num. 10. questus diem natalem suum: Quia non conclusi ostia ventris, qui portauit me, nec abstuli mala ab oculis meis. Vbi Hailgrinus Cardinalis apud Dclr. cap. 4. Cant. sect. 1. ad marginem citatus: Primus ille Paradisi hortus hominem custodire non potuit, nec ille homo custodire voluit: ita conclusus non mansit, & vite ligni usum amisimus. In Iob legitur: Non conclusi ostia ventris, qui portauit me, nec abstuli mala ab oculis meis. Quasi diceret: Satanæ aperuit ostia Paradisi, de quo quasi factus ventris humani exiui. Quæ ostia, si clausa reliquisset, ablata forent mala ab oculis meis.

Paradisi natura integra fuit vterus.

Iob 3.

Hailgrin.

Pende nunc, quid Christus cantet in Matris laudem: Hortus conclusus, sors mea sponsa, hortus conclusus, &c. Emissiones tue Paradisus, Cant. 4. num. 12. Non semel, sed iterum conclusus celebratur. Et quorsum tam exacta custodia? Quia excellentius vitæ lignum in illo complantandum, Christus, scilicet, non nobis à Matre in vsum, & remedium prouenturus, si serpens aliquando factum hunc Paradisum foret ingressus. Hailgrinus citatus subdit statim: Hortum malorum remedium plantauit Dominus alium Paradisum, quem ingredientes, lignum vite illud æternum aduenies de fructu eius comedunt, & non moriamur: & hanc hortum ita clausit Deus, vt nulli maligno pateat ingressus: conclusit eum tota Trinitas. Potentia Patris manauit Virginem contra Diaboli violentiam: sapientia Filij, contra hostis fraudulentiæ: bonitas Spiritus Sancti, contra eius scem malitiam. Nosti his tribus attributis, diuinæ Prouidentie totam constare suauitatem. Confluent ergo huc illi, qui Marianum Paradisum serpenti perijum putant: & Trinitatem totam potentia munitam æterna, diuina exubantem sapientia, immensa redundantem bonitate; non oppugnatam solum putent à Dæmone, sed etiam expugnatam. Cherub collocauit Deus Genes. 3. num. 24. ad alterius Paradisi ostium, flammeo gladio horribilem: imperuium satis deinceps, contra omnem, aut callidam violentiam, aut violentam hostis calliditatem, aditum credens hoc custode: quis enim violaret, aut violentaret tantum gladium? aut quis plenitudinem scientiæ cherubicæ deciperet? Sed en idemmet Dominus, custodem se Mariæ protestat: & tamen audit Caictanum, & alios contestantes, & si valeret de potentia, nosceret de scientia: tamen de bonitate, fidum se custodem

1449. Cant. 4.

Marianum Paradisus, nunquã serpenti patuit.

Hailgrin.

Genes. 3.

exhibere noluisse : qui enim cum Caietano redemptionem præseruatiuam possibilem agnoscent, quò aliò vertant Mariani Paradisi violationem, nisi diuinæ bonitati, aut auaræ, aut saltem minùs largæ : An verò id decenter, discant ex acuto, & graui Thomista Oleastro, cuius tam multa, de largitate filiorum debita parentibus supra : subdo eiusdem pauca.

1450.

Genes. 30. Filii boni, pariterque diuina.

Animi ergo, puerulus rusticaturus aliquando prodiit Ruben: & addit Textus: Reperit mandragoras, quas matri Lia detulit. Genes. 30. num. 14. O quid contra auidulum puerilitatis ingenium, Ruben, moliris ! Flores sunt, quorum ordinarias corollas ludibudi pueri, etiam Regum gemmaris anteponunt: sed flores id temporis ita pretiosi, vt pro illis Rachel pretiosos mariti fructus vendere non dubitavit. Quid ergo hos tales tam facile à te amoues, matri admoues: quibus quò pretiosioribus longè auarior, & rapacior: adhæsus videbaris: Imò propterea ipso naturæ ductu, pulchriora præ solito flores matri detulit, cui bona quæuis sua debere agnoscebat. Oleaster ibi: Admonet locum iste, filios patri, & matri sua acquirere, & inuenire. At Christus, qui meritis suis, præseruationis flores potuit, & acquirere, & inuenire, hos Matri denegaret; omnique materni Paradisi flores infesto Austro permisit exurendos. O diuinum Pædagogum, diceret aliquis, iam à se politissime edocto alumno, si fas credere, vrbantum minùs ! Ruben à te institutus campestris florum grata munuscula matri detulit; tu materni Paradisi flores, quasi non esset ager, cui benedixit Deus, infernis porcis truncandos reliquisti. Quis assentiat?

1451.

Iusti sunt Dei filij, qui proinde debent obsequia.

Quibus non plagis Ægyptum percussit Deus, quibus non damnis? Restituendo Israël induratum afflixit Pharaonem? Mirum est dictum. At, si Princeps barbarus, & infidelis supremum Dei dominium ignorabat, nec Israël illi præcipue credebat subiectum: cur non solum duræ perfidiæ, sed etiam infruniti animi, & iniustæ de contumacia retentionis reprehenditur? Quia non solum culpabiliter infidelis, quòd tantis signis Dei dominium non crederet: sed etiam inexcusabiliter iniustus possessor, quòd tantis beneficiis Israël collatis, Israël ipsum singulari modo Dei filium coniectans, seruiturum tanto Patri non reddebat. Huc tendebant verba Dei: Filius meus primogenitus Israël. Dixi tibi: Dimitte filium mentem, vt seruiat mihi: & nolisti dimittere eum: ecce ego interficiam filium tuum primogenitum. Exod. 4. à n. 2. quia, licet iniustus Pharaon, dum seruorum suorum opera illi denegabat: at inde iniustissimus; quia filiorum debita seruitia Patri interdicebat. Oleaster ad hunc locum: Tenentur filij seruire parentibus: neque potest quis filium detinere, ne seruiat patri suo. Ecce ego occido filium tuum primogenitum. Quia prius me meo, priuabo te tuo. Exactissime à filiis adoptiuis vult seruari diuinus Pater: an non ergo, dum naturalis Filius, Matri deseruaret? Ne denegemus Mariæ Primogeniti sui debita obsequia, ne in peccatis primogenitis nostris spoliemur. Hæc obiter, ne Deum materno Paradiso excubantem, minùs de bonitate largum existimemus. Redeo.

1452.

Quod dixi de Paradiso nostro, & fontem, & lignum vitæ suscipiente, pulchrè coniunxit D. Bernardus in Deprecat. Mariæ, vbi ita: Merito

de Dei areola flos ille speciosus, præ filiis Paradisi etc. Etus est, super quem requieuit Spiritus Domini. Et cui te assimilabimus, Mater pulchritudinis? Verè Paradisus Dei tu es: quia lignum vitæ mundo protulisti, de quo qui manducauerit, viuet in æternum. Fons vitæ, qui ex ore Altissimi produit, de medio cœtris tui exiliuit, atque in te in quatuor capitibus se se dispergens, ad irrigandam faciem arenis mundi emanauit lotificans ciuitatem Dei: omnis enim, qui biberit ex eo, non sitiet in æternum. Et erit plusquam Paradisus hic: de cuius aqua si quis biberit, sitiet iterum. Vna, vt dixi, paradisiaca terra maledictionem euitauit, non falso peccati sudore, non afflicti hominis vomere, riganda, rumpenda, & inde spinas, & tribulos germinatura. Et quid aliud de Maria voluere Patres dum illam passim meliorem Paradisum appellarunt, quàm à communi culpæ maledictione immunem prædicare: Et meritò: nec enim vitæ lignum diuinum, è terra spinas olim culpæ producente, germinaret: quod hæc à D. Thoma dicitur abhorriturum, si aliquando, non tam venenatas, quàm minùs comptas herbas procrearet. Refugeret fons vitæ locum, vbi vel leui puluere tangeretur, & inter luculentas algas, cænosos limos, indidem erupturus decenter existimetur?

1453.

Christus in sola Maria, cur securus.

Cant. 5. & 6.

Imò, propterea decentissime flos iste, floridus noster Iesus de areola Dei Patris, in areolam Matris Virginis transplantatur: quia, si non paritroque; at de proportionata innocentia, consimili vernabat securitate. Hinc humiliter, & sanctè præsumptuosa confidentia Mariæ ad inuitandum: Veniat dilectus meus in hortum suum. Cant. 5. num. 1. Hinc iam suscipientis exultatio: Dilectus meus descendit in hortum suum, ad areolam aromatum. cap. 6. num. 1. Quod vt capias, præmittenda sunt verba Cælij Rhodigini, lib. 12. cap. 2. Aetnam venatorem scio admodum, & docto proverbio vsurpari posse animaduento, pro eo, cuius sit cassa, inutilisque venatio; quiq; sicut inanis progreditur, ita etiam nunc regreditur, &c. Auctor sexto Bibliothecæ Diodorus quoque, apud Aetnam odoram fragrantia, sagaces canes odoratus carere, naturam sensus, florum odore superante. Quærebant peccata nostra, vt supra dixi, cælestem fidei usorem, & tanquam canes, prædam morti tradendam inuestigabant: vbique Christus foret extra Mariam, hostilibus venatoribus obuiaret: tantummodo in illa areola, in illo monte aromatum tutus erat hinnulus diuinus: vnde iterum illa: Fuge, dilecte mi, assimilare caprea, hinnuloque ceruorum super montes aromatum. Cant. 8. num. 4. Quia, nimirum, Paradisi huius fragrantia, sagacem culpæ superat odoratum, sensum fallit. Parum id: Aetnam suauem odoram saltem ingrediuntur venatores: & licet de florum fragrantia frustra defudent prædæ; at tamen flores ipsos quandoque duro pede terunt, auidâ manu carpunt: at verò Paradisum nostrum, sacram areolam, nunquam ingressus impius venator, non solum prædam non tulit, sed nec minimum florem detruncavit. Ideò Bernardus citatus: Florus conclusus tu es, Dei Genitrix, ad quem deslorandum manus peccatoris nunquam introiuit. Tu Sanctorum areola aromatum à cælesti pigmentario, virtutum omnium speciosis floribus delectabilis. Adhuc in eandem anthologicam materiam, nonnulla subiungenda. Vide infra, num. 1468.

§. III.

§. III.

Subdo pluscula de Maria specialiter Deum excipiente: vnde integræ originis comprobetur.

1454.

Marc. 9. Hospitiu Deo, singulariter parandum.

Timot. Ant.

VIDIT Petrus transfiguratum in monte Christum, & raptus ibi manendi desiderio, exclamat: Bonum est, nos hic esse: & faciamus tria tabernacula, tibi vnum, & Moysi vnum, & Eliæ vnum. Mar. 9. num. 5. At, vnde, inquis, tanta fiducia Petro, qua Dominum in campestem mansiunculam inuitaret? Ex ipsius Christi sibi perspecta facilitate. Benè Timotheus Antiochenus Orat. de Cruce apud Grecs. tom. 2. sic Petrum hic inducit alloquentem: Tanta est, Domine, demissio tua, vt in tabernaculo habitare dignatus, eaque modestia etiam ante tempus gratia vsus fueris: an non in tabernaculum Abrahe ingressus? an non suscepit te Patriarcha? Non itaque temeraria Petri vota videbantur: & tamen condemnat illa seridò Euangelista dicens: Non enim sciebat, quia diceret. num. 6. At, vnde inurbana Petri temeritas, vnde incititia? Si tabernacula comis habitat Deus, cur Petrus de construendo tabernaculo rusticitatis veniat inculandus? Meritò: quia, qua facilitate, & incompto apparatu seruis homunculis paranda tabernacula cogitabat; eadem tabernaculum Deo parandum credidit ad decentiam. Aliter Abraham, qui si minùs pro dignitate, saltem pro decentia, tabernaculum, & mensam suam vni Domino apparauit, sicut tres videns, vnum sibi proposuit adorandum. Idem Timotheus ex ore Christi: Ingessum sum in tabernaculum Abrahe, & ingressus mansi. Sed animaduerte fidem, & scientiam, & victoriam Abrahe: tertium me agnouit cum duobus Angelis: num tria tabernacula fabricatus est? num me cum seruis comparauit? an non vnam ad suscipiendum Dominum mensam parauit? Imitare Abraham, & fac tabernaculum. Nihil mutauit à Gretseri nostri exacta semper versione. In re enim, siue vnus, siue plurium tabernaculorum, indignum erat, vt id Deo excipiendo aptum videretur, quod excipiendis hominibus satis erat: neque excellentius aliquod artificium Domino destinari. At quidem Maria sub communis originis labe, ordinario artificio constructa, quantumuis deinceps impolluta; non excedebat hospitium ordinarium, humano cuius fœtui suscipiendo: idè Deo indecens, nisi singularis originis structura formaretur; vt cælesti artificio à diuinis manibus visa prodiret.

1455.

Affectus immoderatus rapitur extra obiectum.

Nec solum hinc, sed aliunde etiam inurbanitas Petri adaugebatur. Piscator ille erat, non scenofactor: retia consuere, non construere nouerat tabernacula: & qui nec homini sciret aptum; affectus immoderantia, condignum Deo parere tabernaculum præsumebat: impensè prius disceret, opus erat: & post multas, vix decentem Deo scenam meditaretur. Pulchrè adhuc Timotheus citatus: Quid verò tibi in mentem venit, Petre? Que non didicisti, facere aggredieris? Retia didicisti contexere: num etiam tabernacula edificare?

Non ab ordinaria, & consueta sua piscatura, sed ab inusitata quadam scenopeia, in hæc vota erumpere, si forte, debebat Petrus; insolita nouæ artis ratio in piscatore fuerat supponenda. Sic in re nostra propemodum: humanus vterus solita corruptæ originis arte nouerat homines per corruptionem concipere, & eosdem cum dolore parturire. Vt ergo in Maria per virginitatem Deum conciperet, & cum iucunda pareret integritate; nouam illibatæ originis artem disceret, necesse erat: neque aliter decens Deo tabernaculum appareret.

1456.

Dei delicia, esse cum hominibus.

Nisi forte dixeris, aliunde verba Petri displicuisse, tanquam per supinam ignorantiam scopum aberrantia: cum enim delicia Dei sint esse cum filiis hominum, non singulis diuersa tabernacula; sed Moysi, & Eliæ, totoque nouo Collegio, cum Christo pariter, vnum, atque idem commune tabernaculum debuerat apparere; idque non tam materiale, quàm spirituale longè excellentius. Pulchrè rem vidit Gillibertus Serm. 11. Quam bonum, & quam iucundum habitare arrantes in vnum: alioquin non est habitatio in vnum, nisi in amore, &c. Actus officia transeunt, permanent contemplationis. Bonum est hic tibi esse: hic tibi fac tabernaculum. Non tibi vnum, & dilecto vnum, sed tibi, & ipsi vnum. In hoc cubiculum dilectum tuum introduce, ingredere in requiem tuam, vt requiescas à laboribus tuis, sicut & à suis Deus. Expende nunc, quæ multa supra dedi, de nobis in vtero virgineo, ad felicem regenerationem cum Christo gestatis: imò, quæ Patres, & Theologi, de Deo, & homine in sacro isto thalamo desponatis, & vnitis scripserunt: videbis, nullum vnquam felicius, & gratius tabernaculum, amantibus in vnum congregandis fingi potuisse. Credes igitur, id, quod in tantum mysterium, & ministerium de quouis incomptu fordesceret venialis, de sordidissima originis culpa non longè indecentius existimandum? Credes non plenissime, vt ab omni labe præseruaretur, fuisse custoditum?

1457.

Cant. 3. Maria quæ sicut ab initio custodita.

Mirabar aliquando, quod de thalamo Salomonis sacro, id est, Deipara, canit Sapiens sceptriger: En lectulus Salomonis sexaginta fortes armati ex fortissimis Israël: omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi: vnus vnusque ensis super femur suum, propter timores nocturnos. Cant. 3. n. 7. Vnde enim lectulus, in quo quiescit diuinus Salomon, aliena custodia indigebit? Quid faciunt angelicæ excubiæ thalamo defendendo, vbi ille iacet, qui æternus veritatis oculus dormit vigilantissimus? Quid caueat lectulus noster timores nocturnos, si luciflui hospitis radiis immortalibus illuminabatur? Quid non superuacanei cælestes enses, vbi verbum efficax, & viuum, omni gladio ancipiti penetrabilius condebatur? Admiratio iusta, si sermo esset de Virgine iam Christo grauida, iam tantum hospitem retinente. Sed non ed tendit Sapiens: custodiam memorat, qua ab initio Maria præmunita, ne vnquam lectulus Dei futurus, vel leuiter macularetur. Grauitè D. Bernardus in Deprecat. citata: An non horruerunt Principes tenebrarum, quando viderunt, præter morem, armatura omni fortiore instructam, contra se procedere feminam fortem, ad bella doctissimam, cuius ensis super femur suum propter timores nocturnos? In circuitu eius acies validas spiritualium virgatum, suo se inuicem ordine inueniunt, & signi-

Bernard.

dem ordinatione perseverat dies: sed & innumera-
bilium beatorum Spirituum militiam, ad mini-
sterium tanti Principis delegatam fuisse, non am-
bigitur: utpote qui custodirent lectulum Salomonis
gratissimum, ac prouiderent, ne præparatum æter-
no Regi hospitium alienis hospes inuaderet. Nimi-
rum, timor, & tremor uenerunt super eos, ita quod
dicerent: Ecce plusquam Eua hæc: castra Dei sunt
hæc: fugiamus Israël. Prouidentia vel cæco indi-
cat, non præfenti, sed futuro hospiti factam
præparationem. Qui vel leuissimum hostis nu-
tum prohibuerunt; credo, lethali originis ictui
non conuicerent.

1458. Sed, quia ad rem meam locus iste uisus aptif-
simus; lubet nonnulla eiusdem strictius ponde-
rare. Non utique uirtutes tribuuntur Mariæ;
sed suo se inuicem ordine tuentes. Quorsum id?
Vt, quia ordinatione iustorum dies mysticus
perseuerat, quod ad hunc locum Psalmi notant
Patres; dies Mariæ sanctitatis, de ordine, &
debita gratiæ dispensatione, integer, & illæsus
intelligatur. Nesciuit noctem culpæ, ubi nul-
lus est ordo; sed horror summus, dies Mariæ
uirtutis; qui suo se semper ordine tuitus, & tu-
tus dicitur. Inde timor, & tremor uenerunt super
eos, quos Principes tenebrarum initio dixit:
quid enim tantam lucem tenebræ sustinerent?
Sed quid eiulant? Ecce plusquam Eua hæc. Quam
ridiculus illorum metus, quam futile Bernardi
encomium, si de Eua iam lapsa sermo esset! Cur
enim magna causa timoris Maria, quam femellæ
à se superatæ præponebant? Quid laudaret Ber-
nardus, si Mariam Eua lapsæ præponeret: quam
absque dubio, meritis Magdalena, Catharina,
Agnes, & innumere uirgines (ut taceam Apo-
stolos) superarunt? Ergo Eua integra omnino
intelligitur: quasi dicant: Euam obstupimus
pænitenti innocentia, & dotibus instructam: &
non nisi sub dolo inuadere ausi sumus. Ecce plus-
quam Eua hæc, longè puriori innocentia, &
dotibus excellentioribus paratior: hanc contra
nullus dolus, nulla astutia præualebit. Nihil er-
go nobis, nisi fuga pudentia, nisi dira despera-
tio meditanda: fugiamus.

1459. Vtrunque iterum ibidem iunxit Bernardus,
vbi de Maria Aurora ita: Felix Aurora felicitatis dies
extinxi nuncia: talis dies, talem Auroram dici de-
cuit. Et recte quidem Auroram implesti officium: ipse
enim Sol iustitiæ de te processurus ortum suum qua-
dam matutina irradiatione præueniens, in te lucis
sua radios copiose transfudit: quibus Potestates tene-
brarum, quas Eua produxerat, in fugam con-
uertisti: atque ita desideratum cunctis genibus So-
lem, mundo inuexisti. Aurora tenebras nescit, li-
cèt quandoque humanis oculis de nubium in-
terpositione caligare videatur. Reputatur aliqui-
bus Maria obscurata communis scædæ originis
interiecta: sed in se lucida semper; & eo splen-
dore præuenta; qui tenebras ab Eua inductas
in fugam conuerteret. Sed quam uana præuen-
tio; si ipsis Eua tenebris inuolueretur. Sic ergo
ordinatus dies, sic plusquam Eua innocens cus-
toditur Maria, ne alienus hospes præparatum
diuino Regi excipiendum thalamum macularet.
Addo pia uerba D. Thomæ Valent. Conc. 1. de
Assump. Sola ista prudentissima mulier, sola cogno-
uit, sola recepit, sola adorauit, uenit, uixit,
pauit. fuit, & ut Martha fidelissima, ministra-

uit: excepit illum in domum suam, in uterum
suum, intra viscera sua: & in uirgineo thalamo
peregrinantem interius Regem gloria hospitauit: &
uelut altera Sunamitis summo Propheta, Prophe-
tarum Domino, mensam, candelabrum, lectulumque
parauit: lectulum in utero, candelabrum in intel-
lectu. Et vnde aliquando Deus maiores specialis
alicuius hospitij obligationes subire potuit:
quodve intimis habitaculum excogitari? Hoc
ergo etiam de leui culpa abhorrendum; gratum
de origine scædata suspicemur?

Sed Doctor Angelicus in hoc nostro Art. sin-
gularem hunc modum, quo Deus in Maria habi-
tauit, ut vidisti, eò præcipue defert, quod non
solum in eius anima, sed etiam in eius utero ho-
spitaretur. Vide, quæ in Examine expendebam.
Recudo tamen adhuc S. Doctoris uerba: Tum
etiam, quia singulari modo Dei Filium, qui est
Dei Sapientia, in ipsa habitauit, non solum in an-
ima, sed etiam in utero. Dicitur autem Sap. 1. In
maleuolam animam non introibit sapientia, nec ha-
bitabit in corpore subdito peccatis. Et ideo simpli-
citer futendum est, quod Beata Virgo nullum actua-
le peccatum commisit, nec mortale, nec ueniale.
Recole igitur, oro, quæ multa de carne Maria-
na passim notauit, turpius, & signatius originis
scædata uitio, & fomitis rebellionem fordida,
quàm si quouis actuali peccato graui interiori
pollueretur. Recole pressius, quæ dixi de inde-
centia carnis uirginæ inculpabiliter libatæ,
Christo suscipiendæ: & cum uideris longè scæ-
diorum esse carnem culpabiliter in origine vio-
latam; inferes necessariò, longè indecentio-
rem sic uenisse. Subdo tantummodo pauca, quæ
huc seruaui.

Postquam Maria cedrum se dixit, cypressum,
palmam, rosam, oliuam, & platanum, post-
quam se primis aromatum humili exultatione
comparauit, ita subiungit: Ego quasi uitis fru-
tificanti suauitatem odoris. Eccles. 24. num. 23.
Suauissimum è vitibus nonnullis odorem exha-
lari, probaui ad cap. 2. Cant. Cur tamen uitis
nostra, quæ, ut suauissimum odorem uitæ in
Christo exhalauit; sic etiam racemum salutis in
Cruce protulit exprimentum; non tam huius,
quàm illius ratione, fructificantis uteri laudauit
excellentiã? Quia, licèt utrinque uerè, clariùs
tamen ex primo uteri integritatem commenda-
bat. Pulchrè ibi ueriticus apud Tilm. Ac si aper-
tè dicat: Partus quidem meus non habet exem-
plum in sexu mulierum: sed habet similitudinem in
naturis rerum. Queris, quomodo uirginitas genuit
Saluatorem? Sicut flos uitis, odorem. Si corruptum
inueneris florem pro eo, quod dedit odorem; uolun-
tatem crede pudorem; quia edidit Saluatorem. Sic
enim plenius, & decentius sacra Maternitas
commendatur, cum simul uirginitatis ratio ex-
primitur. Quæ ergo se Matrem absque uirgineo
corpore uix credit commendari; dignam se Ma-
trem, anima scædiùs longè corrupta existimaret:
Et benè inter tot alias similitudines prædicto ca-
pite quodammodo sterilitè prolata; cum se fru-
ctificantem, & Matrem dixit Maria, uiteni
comparationis ergo appellauit: quod ut expli-
cè, præmitto Ambrosium Hexam. 3. cap. 14
vbi de uite, sic, imò de uitis pampino, &
folio.

Denique doceat nos pampinus nature gratiam, &
diuina

Et uita ui-
rix.

Ambros.

diuina Sapientia interna mysteria: uidemus enim
ita scissum, atque diuisum, ut trium foliorum spe-
ciem uideatur ostendere: ita pars media distincta
est, ut, nisi inferioribus hereres, separata spectanti-
bus uideretur. Ea autem ratio uidetur seruata na-
tura, ut & Solem faciliùs admittat, & umbram
obteat. Denique procerius media pars eius exten-
ditur, & in ipsa summitate renatur: ut plus pul-
chritudinis, quàm tegumenti præferat: etenim bra-
uij spectem uidetur effingere: significans, quod una,
inter pendentes ceteros fructus habeat principatum,
cui tacito quodam iudicio natura, sed euidenti iudicio,
innascitur species, & prerogatiua uictoria. Secum igitur
habet brauium suum, quo & munimen sibi præbetur aduersus iniurias, uel aeris pari-
ter, uel inbruiumque uolentiam. Ideò igitur singula-
rissimus Mariæ fructificantis typus, uitis. Inde-
cora fructuum princeps uia, nisi à planta cin-
gentibus brauiis uictoriosa, pullularet: quia inde-
corè Christus, nisi à Maria creaturarum om-
nium Regina procrearetur. Longè priùs quàm
uitis uiam concipiat, iam uictrix, iam brauiis
refulget coronata: & tacito nature iudicio, &
manifesto foliorum indicio, tantam prolem iam
comitur productura, iam dignior destinatur.
Quidni Maria etiam ab initio, tantum factum
suscipitur condignè præparetur? Probat race-
mis fructalem principatum à gloriosa planta:
cur Princeps Principum, seruilem sibi Matrem
exprobrari patiat? Redeo.

1463. Angebatur in Cruce Christus undique dolo-
ribus, spinis lacerus, clauis confixus: sed acu-
tius afflicta Matris amoribus pungebatur: dum-
que à Patre deseritur de mysterio; solitum cura-
ndæ Matris non deserit ministerium: Ioannem
illi, quali quali solamine substituit in filium:
Mulier, ecce filius tuus. Ioan. 19. n. 26. O quale
ænigma! Vnde Ioannes dicitur Mariæ filius: Vt-
cunque loco filij uenit, cur simpliciter filius ap-
pelleretur? Virgineus uerus unum edidit, quem
concepit Saluatorem, & Dominum: cur illi
nouus conceptus seruus attribuitur? Quid Vir-
gini commune, cum fœtu purè humano? Imò,
quia Virgo fuit, & Mater, idè uirgines edat, ne-
cessè est. Maria Ioannem, si non hominem, uir-
ginem tamen fudit: propterea crectur uirgini-
tatis vexillum Christus, Ioannem uirginem ab-
solutè Mariæ filium appellauit, ut disceremus,
uirgines omnes in Ecclesia subsequentes à Dei-
para uirgine processisse: nec enim satis digna
Virgo Mater Dei credenda, nisi totius uirgini-
tatis fons pariter crederetur. Galfridus ibi apud
Tilm. Quodammodo Ioannes uirginis Matris
in uirginitate filius fuit: cuius illa, si non carnem;
carnis tamen integritatem edidit; & illum, si non
hominem; tamen uirginem genuit. Ceterum, quàm
multos hodie parit sanctissima illa, fecundissima-
que uirginitas! quàm felix eiusmodi generatio! Suo
equidem modulo secunda simul, & incorrupta poste-
ritas. At Maria, ut sæpè per plures paginas osten-
di, non solum uirginitati; sed etiam omnimodæ
gratiæ nos regenerauit: quæ ergo, ut uirgines
ederet, singularissimum uirginitatis accepit pri-
uilegium, ut sola Mater, & Virgo haberetur: cur
Sanctos, & gratiosos productura, non id singulare
gratiæ acciperet priuilegium, ut una, ab origine
sancta proueniret? Decentius sanè suscipiendo
uero, hoc secundum, quàm primum priuilegium.

Euangelista
prærogatiua.

Ioan. 19.

Eccles. 24.
Maria de
uiginitate
uitis.

Vetricus

Galfrid.

1463.

1464.

Luc. 1.
Foram Ma-
rianum uir-
ginitatis.

Bernard.

Is Annus.
Maria.

1465.

In eodem
Festo.

Luc. 1.

De eodè Ma-
riano uoto.

Bernard.

Nunciat Gabriel Mariæ Christi conceptio-
nem: ad quem tunc illa: Quomodo fiet istud, quo-
nam uirum non cognosco? Luc. 1. num. 34. Quid
modum querit, quæ promptissimè obediens, quæ
credens fidelissimè prædicatur? Fidei, & obe-
dentiæ laudata cæcitas, inde fit ad meritum per-
spicacior: vnde mera dicentis, & præcipientis
uerba, & imperia attenduntur. Quid ergo modus
ab omniscio queritur exequore? Ipse dixit, ipse
præcepit: ipse perficit: quid modum scrutaris,
Maria, quæ rem fideliter suscipis exequendam?
Nec minima hîc dubitationis imperfectio; sed
maximus quidam uirginitatis amor exhibetur.
D. Bernardus hom. 4. super Missus est. ita habet:
Cum sciat Dominus meus, testis conscientia mea,
uotum esse ancilla sua non cognoscere uirum; qua
lege, quo ordine placebit, ut fiat istud? Si oportuerit,
me frangere uotum, ut pariam talem filium: &
gaudeo de filio, & doleo de proposito. Non consen-
tit Bernardus in hoc loco illis, (quibus nec ego
unquam potui assentire,) qui putant, Mariam
uirginitatem Maternitati promissæ præposuisse:
affectantes per immodicam hyperbolam, uirgi-
nitatis encomia minus prudentia: sed tantum-
modo uult Sanctus Doctor ostendere, Mariam sic
amantem pudoris, ut minus gratum haberet pri-
uilegium Maternitatis, nisi & hoc aliud integri
pudoris illi annecteretur: non enim imperfectio-
nem, aut minorem resignationem inuoluit ille
dolor, quo quis sentit non posse ad ingens Dei
obsequium quandoque, nisi minoris puritatis
dispendio, peruenire. Sic dolent iusti, quod proxi-
mos non lucentur, nisi admixto commercij pul-
uere, quem uix indidem possunt euitare. Vide
suprà à num. 1348.

Hinc iam clariùs, cur Maria, audita gratiæ
plenitudine suscepta, faustaque inter mulieres be-
nedictione, conturbetur: ut proinde ad illam An-
gelus subiungeret: Ne timeas, Maria: inuenisti
enim gratiam apud Deum: ecce concipies in utero,
& paries filium, &c. num. 30. Nouerat, nimi-
rum, Angelis doctor, Scripturarum peritissimâ,
& dum audit: Aue gratia plena, Dominus tecum,
benedicta tu in mulieribus. suspicuum si fortè pu-
dori negotium, meritiò anteuertit, & cogitat, qua-
lis sit ista saluatio. Neque enim certa de Ange-
lo, de uerbis intus illustrata, ad auditas sibi lau-
des turbari, sed humiliari penitus debuerat: at hu-
militas profunda, non tam inducit turbationem,
quàm importat serenitatem: inde ergo turbatur,
quod se inter mulieres audiat benedictam, quæ
inter uirgines mauellet uolente Deo benedici.
Bernard. in Serm. de uerbis Apocal. De cetero sa-
nè & uirginitatem carnis, & propositum uirginita-
tis, ipsius quoque propositi ueritas euidenter illu-
strat: quod, uidelicet, in libertate spiritus, legis
Mosaica decreta transcendens, illibatam Deo corpo-
ris similit, & spiritus sanctimoniam uouit. Probat
enim propositi inuolabile fundamentum, quod tam
constanter promittenti Filium Angelo, respondit:
Quomodo fiet, &c. Forè enim propterea primò
turbata est in sermone eius, & cogitabat, qualis esset
ista saluatio, quod benedicti se se audisset in mulieribus,
quæ, nimirum, benedicti in uirginibus sæpè
operabat. Et ex tunc quidè cogitabat, qualis esset ista
benedictio, quod iam uideretur esse suspecta. Vbi uerò
in promissione Filij, manifestum uirginitatis peri-
culum

culum videbatur, non potuit ultra dissimulare, quin diceret: Quomodo fiet, &c. Merito proinde, & illam meruit benedictionem, & hanc non amisit. En tibi sollicitudo, qua Maria corporis integritatem custodiebat: & ex mente Bernardi, propterea diuina fecunditate donatur Virgo, indeque ex parte Dei Maternitatem congrue promeretur, quod hanc illi gratissimam munditiam obtinebat. At quanto gravior mundities spiritus, cordis integritas, quam corporis, inde patet, quod longè grauius cor fœdetur per culpam, & anima per peccatum, quam corpus per inculpabilem mariti deflorationem. Si ergo hinc indecens, & incongrua Deo suscipiendò, quanto inde indecentior proueniret?

1466.

Stuprum mē-
is fœdus,
quàm carnis.
Ambros.

Exemplo rem perpende. Comparat Ambrosius Susannam Christo Serm. 50. ita scribens: *Similiter enim persecutores in Susanna passa est pudicitias, sicut in Christo passa est iniustitia: illa enim, dum in adulterio conuincit Presbyteros, ipsa tanquam adultera retinetur: hic, dum in sacrilegio arguit Phariseos, ipse tanquam sacrilegus accusatur. Quod quidem sacrilegium in Phariseis, maius adulterium vocari potest: grauius est enim religionis adulterium esse, quam corporis: & plus est integritatem Diuinitatis ledere, quam integritatem hominis violare.* Et cur grauius adulteratur religio, quam fœmina? Quia ibi immediatè Deus læditur: hic longius, media quodammodo offenditur creatura. Sic proportionaliter in re nostra: Maria, vt latè probaui alibi, coniunctior Deo de spiritu, quam de corpore: vnde ille vicinior in illo, quam in isto violato læderetur. Et quid, quod istud, vt suppono, corrumperetur innocens; ille non nisi per culpam corrumpebatur? An tibi decentior apud Deum adulteros passà videretur, si inuita, violenter adulteros passà foret polluto corpore, spiritu intacto: an, si lubens intacta carne, polluto animo adulteros concupisceret? quis non videat?

1467.

Maria qualis
Antieua.
Tertull.

Commune est apud Patres, Mariam, & Euam virgines, licet sub longa diuersitate, comparare: sed audiendus Tertullianus lib. 2. de Car. Christi, cap. 17. *In virginem adhuc Euam irrepserat verbum edificatorium mortis: in Virginem aequè introducendum erat Dei Verbum extructorium vitæ: vt quod per eiusmodi sexum abierat in perditionem, per eundem sexum redigeretur in salutem. Crediderat Eua serpenti; credidit Maria Gabrieli: quod illa credendo deliquit, hæc credendo delcuit. Quasi non satis congruè salus veniret, si naturali virginitati studiosa virginitas, sicut prauæ credulitati, sancta credulitas, non responderet. Sic minutos hos apices in proportionando remedio curasse Deum, credit Tertullianus. Cur igitur Eua tunc innocenti, dum aggreditur perditionem, Maria perfectius innocens opponi non existimetur? Non ita aptè hic sexus restitueretur, nisi Virgo deleteret, quod deliquerat virgo: & aptè restitutus credatur, nisi utrobique origo pura intercedat? Gratiòne hic sexus de Virgine incorrupta, quam de origine integra proueniret? Pergo. Sed in hac vtriusque virginitatis comparatione, illud mihi semper visum duriusculum, quod prima virgo verbum mortis edificatorium aure percepit, mente combibit, non vtero concepit: Verbum autem Dei structorium vitæ, non solum mentem imbuit, sed Marianum vterum gaudauit. Vnde ergo proportio desumatur? Soluit acutè na-*

dum ibidem Tertul. sic subiungens: *Sed Eua nihil tunc concepit in vtero ex Diaboli verbo? Imò concepit: nam exinde vt abiecta pareret, vt in dolibus pareret, verbum Diaboli semen illi fuit. Enixa est denique Diabolam fratricidam. Contra Maria eum edidit, qui carnalem fratrem Israël, interemptorem suum, saluum quandoque præstaret. In vterum ergo Deus Verbum suum detulit, bonum fratrem, vt memoriam mali fratris eraderet. Habes obiter charitatis fraternæ excellentiam, quam Dæmon summoperè in nobis violatam cupit, dum primum grauidantis verbi sui fructum fratricidio commendauit: quam Deus per incarnationem, nobis doctam & commendabilem voluit, & restitutam. Ad rem. Eua adhuc innocentis virginitas sic fuit inenmis, vt à verbo Diaboli expugnaretur, fœcundata partui futuro corruptionis, & malignitatis: cur ergo non innocentis Mariæ virginitas reputetur, quæ longè fortior, Dei Verbo, partui integritatis, & salutis grauidatur? Si responsura virginitas virginitati, cur peioris conditionis, quod ad innocentiam attinet, Mariana?*

Charitas
fraternæ
cellensis.

Concludo totam hanc materiam de Deo, non nisi decentissimè Virginem habitaturo, nõ inueniunt explicatione Cellensis ad Zachariam. Vidit Propheta Verbum diuinum, terras per incarnationis mysterium, ingrediens: quod sic describit: *Vidi per noctem, & ecce vir ascendens super equum rufum: & ipse stabat inter myrteta, quæ erant in profundo.* cap. 1. num. 8. Si quæris ab antiquis, cur amorum Numini Veneri myrteta confecerentur; respondent, id inde ortum, quia cum primò è mari patrio, terras peregrinas, amorum Dea attingeret, ad myrtos abscondita, petulantes inuadentium hostium impetus euitauit. En verus veri amoris Deus, vbi primò deserto patrio Cælo in terris cernitur peregrinis, confugit ad myrteta: quia ab hostilibus hominum peccatis impetitus, vt dixi num. 1453. innocentis Virginis virenti semper nemore defenditur. Quid enim myrtus arbor odorifera, & impuribilis, semperque virens, nisi incorruptum virginitatis florem denotabit. Adde, quæ Hieronymus Lauretus in sua Sylua ex Scriptura, & PP. vbi myrtus, ornamentum virtutis, & mentis tranquillitatem notare comprobatur. Sic fabulæ lenocinium, veritatis pietate superatur.

1468.

Christus in
sola Maria
natus.
Zachar. 1.

Illud ergo dubius, cur humanitas sanctissima, quæ hic diuini Verbi gestatrix intelligitur, rufa prædicetur, id est, rubens: sic enim ex Hebræo vertit Lyranus: *Super equum rubrum.* Totus venit amator hominum Deus, sub amatoris hieroglyphicis agnoscendus; & amantium iustar, internos mentis affectus, externis his coloribus testaturus. Cur ergo viridis humanitas non depingitur, vt Christum spem nostram denotaret? Cur non cærulea, vnde sacram zelotypiam, de hominibus Dæmoni corruiali adhærentibus, significaret? nam reuè, si ad metaphora attendas proprietatem, non minùs à naturali equo, rubrum, quam viridis, & cæruleus color alienus. Quid ergo? Sed premo magis dubium ex Ioanne, qui Verbum Dei verax, fidele, & coronatum Apocal. 19. à num. 11. sic describit: *Et vidi calum apertum: & ecce equus albus, & qui sedebat super eum, vocabatur fidelis, & verax, &c. & vocatur nomen eius, Verbum Dei.* Candida, nimirum, & impolluta

1469.

Christi hu-
manitas, quæ
pura.

Apoc. 19.

Cellens.

impolluta hic denotatur Humanitas. Benè Cellensis citandus: *Joannes Euangelista hunc eundem equum vidit album, vtiq; sub alio sacramento; videlicet, quia agnus sine macula peccati erat. Cur igitur iam in Cælis sedens impollutam Humanitatem, de candore ostentat; terras vè ingrediens, eandem eadem innocentia fruentem, non tam candidam, quam rubentem ostentauit? Attende iam.*

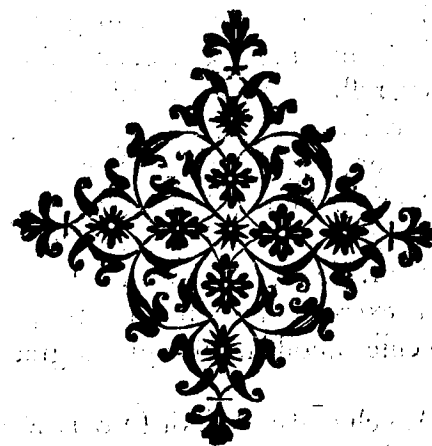
1470.

Quam diuini
Verbi reuerens.

Reuerentia, & castis affectuosa humilitatis pudor, ruborem apud nos solet contrahere: vt autem ostendatur, quam profunda reuerentia, quam humili pudoris casti affectu Humanitas Verbum exciperet; pudibundo quodammodo rubore suauiter infecta demonstratur: quæ reuerentia, licet semper eadem duraret; in primo tamen instanti intensiorem emisisset affectum credenda est. Nunc capies Cellensem lib. de Panibus, cap. 23. *Aptauit Pater Verbo corpus, non cuiuslibet coloris, vel habitudinis: sed quale Deum deceuit; sed quale ad peragendum cursum, necessarium fuit: sed, quale nostra redemptio exposulauit: inde nanque est illud in Psalmo: Corpus autem aptasti mihi. vel, aures perfecisti mihi. Aptauit, inquam, equum equiti, vt nobilissimo corpori, nobilior associaretur anima, & super vtrunque sederet Diuinitas. Fortè equus iste rufus est, quia dignitatem sefforis, non sine verecundia*

Cellens.

intuetur: & ita propter suam reuerentiam rubore perfunditur. Immaculatissima quidem longissime super omnes Angelos erat sacra illa Humanitas: & tamen ad tanti hospitis intimè vniti conspectum rubet quodammodo, & omnino se minorem suscepto beneficio protestatur. Age dum: fatearis, necesse est, nullibi, præter hanc Humanitatem, intimius Deum susceptum, strictius vnitum, quam Mariæ: ergo post illam Humanitatis, nulla humilior reuerentia, nullus pudor castior, quam in Maria Deum suscipiente. Tunc sic: ne rubor ille modestiæ, & humilitatis, in ruborem indecentiæ, & in confusionem indignitatis transire videretur; necessariò in Humanitate ponimus, excellentissimam, quæ cogitari potest, innocentiam: ergo indidem in Maria, excellentissima, post hanc, innocentia erit constituenda. Quid? Credis satis album pro decentia equum, satis impollutam, & absque macula peccati Humanitatem, si à Matre oriretur per turpissimam originem fœdatam: quæ tamen à D. Thoma, minùs pura, & minùs segregata à peccatoribus existimatur, si à Matre venialiter peccante processisset? Deus itaque singularissimo modo, sub debita proportionem, habitans in Christo, & in Maria, proportionatam parauit, & condecemtem hospitiò puritatem. Festino nunc ad Artic. 5. breuissimè absoluendum.

EX QVÆST. XXVII.

TERTIÆ PARTIS

D. THOMÆ,

ARTICVLVS V.

Vtrum Beata Virgo per huiusmodi sanctificationem adeptam fuerit plenitudinem omnium gratiarum.

D quintum sic proceditur. Videtur, quod B. Virgo per sanctificationem in utero, non obtinuerit gratiæ plenitudinem, siue perfectionem. Hoc enim videtur pertinere ad privilegium Christi, secundum illud Ioan. 1. *vidimus eum, quasi unigenitum à Patre, plenum gratiæ, & veritatis.* Sed ea, quæ sunt propria Christi, non sunt alteri attribuenda: ergo Beata Virgo plenitudinem gratiarum non accepit in sanctificatione. Præterea, ei, quod est plenum, & perfectum, non restat aliquid addendum: quia perfectum est, cui nihil deest, vt dicitur in tertio Physic. sed Beata Virgo postmodum additionem gratiæ suscepit, & quando Christum concepit, (dictum est enim Luc. 1. *Spiritus Sanctus superueniet in te.*) & iterum, quando in gloria est assumpta: ergo viderur, quod non habuerit in sua prima sanctificatione plenitudinem gratiarum. Præterea: Deus non facit aliquid frustra, vt dicitur 1. de Cælo: frustra autem habuisset quasdam gratias, cum earum usum nunquam exercuit: non enim legitur, aut docuisse, quod est actus sapientiæ; aut miracula fecisse, quod est actus gratiæ gratis datæ. Non igitur habuit plenitudinem gratiarum.

Sed contra est, quod Angelus ad eam dixit Luc. 1. *Aue, gratia plena.* quod exponens Hieronymus in Serm. de Assumpt. dicit: *Bene gratia plena: quia cæteris per partes præstatur; Maria vero, se tota simul infudit gratia plenitudo.*

Respondeo dicendum, quod quanto aliquid magis appropinquat principio in quolibet genere; tanto magis participat effectum illius principij: vnde Dionys. dicit 4. cap. cælestis Hierarchiæ, quod Angeli, qui sunt Deo propinquiore, magis participant de bonitatibus diuinis, quàm homines: Christus autem est principium gratiæ, secundum Diuinitatem quidem authoritatiuè; secundum humanitatem verò instrumentaliter: vnde & Ioan. 1. dicitur: *Gratia, & veritas per Iesum Christum facta est.* Beata autem Virgo Maria propinquissima Christo fuit secundum humanitatem: quia ex ea accepit humanam naturam: & idè præ cæteris maiorem debuit à Christo gratiæ plenitudinem obtinere.

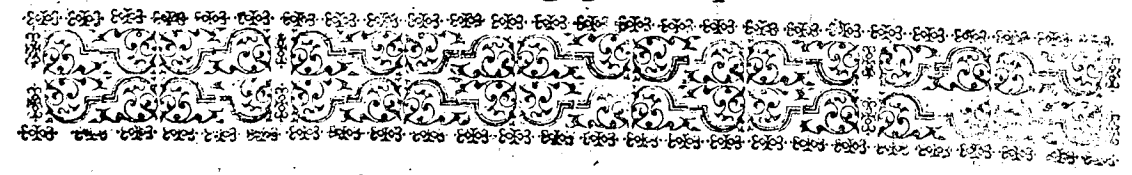
Ad primum ergo dicendum, quod unicuique à Deo datur gratia, secundum hoc, ad quod eligitur: & quia Christus, in quantum est homo, ad hoc fuit prædestinatus,

&

& electus, vt esset Filius Dei; in virtute sanctificandi hoc fuit illi proprium, vt haberet talem plenitudinem gratiæ, quod redundaret in omnes; secundum quod dicitur Ioan. 1. *De plenitudine eius nos omnes accepimus.* Sed Beata Virgo Maria tantam gratiæ obtinuit plenitudinem, vt esset propinquissima authori gratiæ: ita quod eum, qui est plenus omni gratia, in se reciperet, & eum pariendo, quodammodo gratiam ad omnes deriuaret.

Ad secundum dicendum, quod in rebus naturalibus, primò quidem est perfectio dispositionis, puta, cum materia est perfectè ad formam disposita. Secundò autem est perfectio formæ, quæ est potior: nam & ipse calor est perfectior, qui prouenit ex forma ignis, quàm ille, qui ad formam ignis disponebat. Tertio autem est perfectio finis, sicut ignis perfectissimè habet proprias qualitates, cum ad locum suum peruenerit. Et similiter in B. Virgine fuit triplex perfectio gratiæ. Prima quidem quasi dispositiua, per quam reddebatur idonea ad hoc, quod esset Mater Christi. Secunda autem perfectio gratiæ fuit in Beata Virgine, ex præsentia Filij Dei in eius utero incarnati. Tertia autem est perfectio finis, quam habet in gloria. Quod autem secunda perfectio sit potior, quàm prima; & tertia, quàm secunda; patet quidem vno modo, per liberationem à malo. Nam primò in sua sanctificatione fuit liberata à culpa originali: secundò in conceptione Filij Dei fuit totaliter à fomite mundata: tertio verò in sui glorificatione fuit liberata etiam ab omni miseria. Alio modo, per ordinem ad bonum: nam primò in sua sanctificatione adeptam est gratiam inclinantem ad bonum: in conceptione autem Filij Dei, consummata est eius gratia confirmans eam in bono: in sui verò glorificatione, consummata est eius gratia, perficiens eam, in fruitione omnis boni.

Ad tertium dicendum, quod non est dubitandum, quin B. Virgo acceperit excellenter donum sapientiæ, & gratiam virtutum, & etiam gratiam prophetiæ: non tamen accepit, vt haberet omnes vsus harum, & similibus gratiarum, sicut habuit Christus; sed secundum quod conueniebat conditioni ipsius. Sapientiæ enim vsus habuit in contemplando, secundum illud Luc. 2. *Maria autem conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo.* Non autem habuit vsus sapientiæ, quantum ad docendum: quia hoc non conueniebat sexui muliebri, secundum illud 1. ad Timoth. 2. *Docere autem mulieri non permitto.* Miraculorum autem vsus sibi non competebar, dum viueret: quia tunc temporis confirmanda erat doctrina Christi miraculis; & idè soli Christo, & eius Discipulis, qui erant baiuli doctrinæ Christi, conueniebat miracula facere: propter quod etiam de Ioanne Baptista dicitur Ioan. 1. 6. quod signum fecit nullum: vt, scilicet, omnes Christo intenderent. Vsum autem prophetiæ habuit, vt patet in Cantico, quod fecit: *Magnificat anima mea Dominum, &c.*

EXAMEN TEXTVS D. THOMÆ

1471. **S**UPPONO hic cum Caetano, conclusionem Doctoris Angelici procedere tam de perfectione intensiva, quam extensiva. Suppono deinde cum Suárezio, hanc plenitudinem non negare maiorum gratiarum cumulos, (vt aperte fatetur D. Thomas,) Virgini in progressu vitæ additos. Solum ergo significatur, gratiam in prima sanctificatione datam, plenam, quantum rei, & temporis circumstantiæ exigebant, fuisse: in qua, quodammodo in radice, plenior subsecutus cumulus contineretur. Nonnullæ ergo, quibus hinc præservata ab originali nuptio arguatur Maria, breuiter iam transcurro.

1472. **R**ESPONDEO DICENDVM.] Solida quidem est ratio D. Thomæ, & ipso naturæ lumine ferè euidenter, scilicet, eò magis principij alicuius effectus participari, quò intimius illi approximat: vnde, cum Christo gratiæ totius principio, Maria ratione Maternitatis, cæteris creaturis sit proximior; sequitur euidenter maiores omnibus gratias participasse. Aduerte igitur, etiam ex doctrina D. Thomæ, quam tradidi in Examine articuli primi, Christum gratiam Angelis, & protoparentibus præmeruisse: quod de his adhuc confirmo vterius ex eodem D. Thomæ quæst. 8. art. 3. in corp. vbi ita: *Dicendum est, quòd accipiendo generaliter secundum totum tempus mundi, Christus est caput omnium hominum.* Vbi bene infert Suárez. disp. 23. sect. 1. §. *Secundo dubitari, &c.* Christum, caput Adami, in statu innocentie collocati fuisse. Et merito: nisi fortè, aut Adam tunc non homo appellandus: aut tempus illud mundo non adscribendum: quorum vtrunque est ridiculum. Esse verò caput Adami integrum, perinde dicitur, ac esse principium gratiæ originalis illi collatæ, vt per se patet. Hinc ergo ad rem nostram sic argumentor.

1473. Virgo proximior fuit Christo, quam Adam: sed hic, à capite suo, & gratiæ principio, originalem gratiam accepit: ergo & Maria meliorem adhuc originem comparauit. Minor patet ex dictis. Maiorem concedit D. Thomas, dum Mariam propinquissimam appellat. Probo consequentiam: Deipara de hac summa propinquitate omnibus maiorem gratiæ plenitudinem accepit, vt fatetur S. Doctor. Sed hoc esset falsum, nisi gratiam originalem consequeretur: ergo & hanc consecuta. Hæc minor multipliciter probatur. Primò, quia, vt supra late ostendi, non est absoluta plenitudo, quæ in potiori parte sui vana fuit. Secundò, quia hæc plenitudo datur Mariæ ad decentiam Maternitatis; indecens futura, si locum vacuum vehiali culpæ relinqueret, indèque ne-

que condignè plena appellanda. Sed, vt Sole clarius probaui, indecentior de originali culpa veniret: ergo à fortiori minùs condignè plena diceretur. Tertio, quia Maria impensius in Matrem præparanda de sanctitate, quam de aliis prærogatiuis: sed nulla gratia gratis data illi defuit tempore ad decentiam accommodato: ergo neque gratia iustificans, accommodato tempore illi deesse potuit ad decentiam. Quod autem accommodatius tempus, quam illud, quo, si præteriretur, ancilla Dæmonis, Deo abominabilis, Adamo integro vilior redderetur?

1474. Confirmatur ex integro argumentum. Maria, dum propinquissima Christo dicitur, per antonomasiã proxima appellanda: vnde illud Cant. 4. n. 7. *Tota pulchra es, amica mea, & macula non est in te.* Septuaginta vertunt: *Tota pulchra es, proxima mea.* Sed hic locus Cantici, ex mente D. Thomæ, (quod in superiori Examine ostendi,) propterea accommodatur, necessariò in sensu præseruatiuo capiendus: ergo Maria etiam ab originis culpa præseruatur. Maior, & minor patent. Probo consequentiam. Maria in hoc sensu antonomastice est proxima, id est, omnium proximior: ergo in hoc sensu nullus meliorem acquisiuit præseruationem: atqui si originaliter fœderetur, iam Angeli (quos, vt suppono ex articuli primi Examine, redemit Christus; idque ex Patribus alibi ostendi,) meliùs, & decentius præseruarentur: ergo. At quidem Christus, quæ homo, Angelos præseruans redemit instrumentaliter: quæ autem homo, & gratiæ instrumentum, magis proximus est Mariæ, à qua natus: igitur meliùs hanc redimens præseruaret.

1475. Sed præmo hanc instrumenti rationem. Christus, quæ homo, est gratiæ instrumentum, per humanam, scilicet, naturam, quam accipit à Virgine, vt fatetur hic D. Thomas: quod nihil aliud est, quam nobis fructus gratiæ germinasse, & mansiones paternæ domus dispositas comparasse. Sed ingenium Dei est, vt nemo priùs fruatur utilitatibus ab aliquo instrumento, siue causa prouenientibus, quam is, qui quodammodo talis causæ est causa, & instrumentum instrumenti: ergo Maria, à qua causa gratiæ processit, priùs omnium illius fructus, & utilitates comparauit: id est, ordine intentionis priùs quam Angeli, & protoparentes, sub gratiæ splendoribus intelligenda: Minor, in qua sola est difficultas, ostenditur ex verbis Deuter. à n. 5. cap. 20. vbi de delectum militum faciendo: *Duces quoque per singulas turmas, audiente exercitu, proclamabunt: Quis est homo, qui edificauit domum nouam, & dedicauit eam? Vadat, & reuertatur in domum suam, ne forte morietur in bello, & alius dedecet eam.* Vbi Lyranus: *Accipitur hic, dedicare, pro strenare: id est, facere solenne conuiuium, de in habitatione ipsius.* Iniquum enim videbatur, nisi ipse ædificator, omnium primus domum strenaret. Pergit Lex: *Quis est homo, qui plantauit vineam, & nondum seuit eam communem, de qua vesci omnibus liceat? Vadat, & reuertatur in domum suam, ne forte morietur in bello, & alius homo eius fungatur officio.* Clarius Septuaginta: *Et quis est homo, qui plantauit vineam, & non est epulatus ex ea? Vadat, & reuertatur in domum suam, ne morietur in bello, & homo alius epulabitur ex ea.* Quasi nefas, nisi ipse, qui plantarat vineam, primos eiusdem fructus degustaret. Est Christi caro, vera Dei domus, vt bene probat Lauretus ex Pl. 35. cur ergo hanc priùs alij, quam ipsius ædificatrix Virgo, consequeretur? Est Christus vitis vera: cur ergo primos eiusdem fructus ipsa plantatrix Mater non degustaret? Tendènt illa ad bellum debellanda à Dæmone, vt in eius domo Angelus præseruetur à lapsu: Comedit protoparentes, fructus originalis iustitiæ suauissimos, interim pia, & sedula plantatrice ieiunante? Hoc crediderit, qui Deum sibi ipsi in decretis contrarium exiltimarit. His faciunt, quæ per plures paginas dixi, de redemptionis primitiis Mariæ reueruatis. Hoc ipsum ex sequentibus firmatur adhuc.

1476. **A**D PRIMVM.] Vult D. Thomas, ideò Mariam Christo, id est, principio gratiæ propinquissimam fuisse, quia illum edens, & vera Mater pariens quodammodo gratiam ad omnes deriuauit; id est, gratiæ fructus omnibus fecit communes. Tunc sic arguo. Vetat Deus, ne, qui vineam aliis facturus communem, in bellum proficiscatur: ne fortè ibi moriens, à primo fructuum gustu arceatur: sed Maria verè vitis fructus nobis communes fecit: ergo ipsa primos fructus degustauit. Dabit his lucem, ipsum lucis exemplum. Prima omnium creaturarum, producta iam cælo, & terra, lux à Deo commendatur: *Et vidit Deus lucem, quòd esset bona.* Genes. 1. num. 4. Et cur omnium prima meritò commendabilis? Respondet Ambros. Hexam. 1. cap. 6. *Ne immeritò tantum sibi Predicatore potuit inuenire, à quo iure prima laudatur: quoniam ipsa fecit, vt etiam cætera mundi membra, digna sint laudibus.* Si igitur Maria fecit, vt cætera Ecclesiæ membra gratiam perciperent, cur iure hanc prima percipiens non existimetur? Si ipsa porta lucis fulgidæ, vnde radios combibimus, quibus tenebrarum caligine fugata, digni laude afficimur, & amore: cur non prima omnium, amore, & laude digna æstimaretur destinanda? Vide, quid ferè omnes Patres dicant de porta orientali Ezech. 44. num. 1. id est, de Maria, quos dedit Delr. ad cap. 8. Cant. num. 9. vbi Salomon: *Si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis.* Do obiter Hailgrinum ibi: *Christus se vocat ostium, & Mater hic vocatur ostium; sed aliter, & aliter, &c. B:ata Virgo ostium est in Ecclesia, quæ malignis obstitit Spiritibus, ne ad deuotos suos intrent, & accedant, sicut volunt. Et hoc ostium tot tabulis est compactum à Sancta Trinitate, quorū ea sunt virtutes, & privilegia dignitatum. Hæc tabula cedrina dicitur, quia impubiles sunt, & odorifera. Gratis*

nanque aliorum munimini celebraretur porta incorruptibilis; nisi sibi priùs perpetuam incorruptibilitatem compararet.

1477. Adhibeo in hanc rem longum; sed pulchrum locum Guillelmi, de priuato quodam modo, quo Maria intercedens gratiam dicitur aliis communicare: inde rem nostram apertius confirmabimus. Ergo Maria sic ad Christum, de fragilioribus Ecclesiæ membris: *Soror nostra parua est, & vbera non habet.* Cant. 8. vers. 8. vbi Guillelmus ita, ex ore Christi respondentis, (cui vult attribuenda verba sequentia: *Quid faciemus Sorori nostræ, quando alloquenda est?*) locum paraphrazat. *Simpliciter suggeris, Sororem nostræ paruam esse, & vbera non habere. Sed video, quid sibi velit hæc suggestio tua: vis enim, & petis, vt eam per merita tua habeam excusatam, & ignoscam ei, quòd iam diuiscule talis est, quòd iam longiusculè in suis primordiis, in fidei cunabulis hæret: quòd nondum euacuaui, quæ erant paruula, sed adhuc loquitur, sapitque vt paruula. Ecce facio, quòd petis, ignosco ei super hoc interuenientibus meritis tuis. Sed video, quòd hoc solo contenta non sis: video, quid amplius velis: ipsa, scilicet, grandescere, quousque vbera habeat. Pete, quòd vis: dic exprès, quòd vis. Quid faciemus Sorori nostræ, in die quando alloquenda est? quid faciemus? id est: Quid vis, vt faciamus: ecce in voluntate tua pono, quid faciamus ei. Non est, quòd amplius honoretur Mater à Filio. Quid ergo faciemus ego, & tu Sorori nostræ: ego per auctoritatem, tu per interuentionem: ego diuine operando, tu pie cooperando? Sed nondum idonea est, vt ei magna faciamus: paruula est, & impar acrioribus tentationibus sufferendis. Fidelis autem ego, qui non permitto eam tentari, supra id, quòd potest. Interim ego dispensatoriè compatiar infirmitati eius, vt, scilicet, acrius non interrogetur, donec proficiendo grandescat. Cum autem grandiuscula fuerit, atque ei iam vbera creuerint, quid vis, vt faciamus ei, in die, quo interroganda acrioribus tentationibus, ut ipse iam idonea sustinere? Non solum itaque gratiæ principium fundens Maria, gratiam in omnes deriuauit: sed quodammodo diuini huius instrumenti facta instrumentum, & Summi Operatoris cooperatrix; gratiæ conda, & proma, sacræque Corredemptrix appellanda: (quæ omnia supra fusissimè demonstraui,) vnde omnium prima, gratiam participans est intelligenda.*

1478. Secundò sic argumentor: Adamus integer, vt suppono supra probatum, per Christum gratiam accepit: sed, quidquid per Christum accipitur, à Maria Matre quodammodo prouenit, per quam, dum peperit, gratia in omnes deriuatur: ergo Adamus hoc modo gratiam suam debet Mariæ: ergo Maria Adamo priùs, illam intentionis ordine accepit: ergo ab Adamo non potuit infuscari. Probo sequelam: quia Maria in illo priori, grata, & sancta intelligitur: sed Maria ex omnium Catholicorum mente, nunquam sancta intelligitur sub vicissitudinis periculo, sed semper perseueranter: ergo, &c. Totum argumenti robur pendet ex illis, quæ in Examine primo dixi, de primogenitura Mariæ post Christum in electione ante omnes alias creaturas. Et confirmatur. Saltem Adamo lapsò gratia Christi per Mariam fuit communicata: quæ enim pariens Christum, gratiam in omnes deriuauit; à fortiori in illum, cuius maxime causâ, Christus est natus.

Lyran.

Lauret.

1474. Cant. 4. Et antonomastice proxima.

1476. Maria prius lucem Christi percipit.

Genes. 1.

Ambros.

Primitias redemptionis accepit.

1475. Instrumenta causa, plus illi, quam cæteris seruauit.

Ezech. 44. Delr.

Hailgrin.

Deuter. 3.

natus. Planum id. Tunc sic. Sed indecens est; vt quæ Adamo futura gratiam, ab eodem ignominia culpæ suffunderetur: ergo, &c. Probo sequelam: quia fundere gratiam suo modo instrumentaliter, licet secundariò, propinquissimè accedit ad præcipuum gratiæ instrumentum Christum hominem, scilicet: ergo, vt huic culpa repugnans est, ita illi saltem indecens veniret. Dices, etiam alios iustos instrumenta gratiæ hoc modo fuisse, dum illam suis meritis, & intercessione aliis congruè impetrarunt: & tamen culpas non euitarunt. Næ, qui ita obiicis, non vides discrimen Deiparæ à Sanctis: illa longè excellentius instrumentum, longissimè efficacius, & in omnes: hi in aliquos, & multò ineffaciùs gratiam deriuarunt. Illa carne instrumentum illius carnis, quæ totale est gratiæ instrumentum: hi autem quid?

1479.

Culpa coarctat animam.

Tertiò: Ideò Maria, vt vult D. Thomas hic, habuit plenitudinem gratiæ, vt dignè gratia plenum Christum capere nosceretur: led culpa, vt nemo nescit, de se angustat, & coarctat naturam: ergo culpa indecenter angustam Virginem dicitur angustasse. Hinc Ecclesiæ cantiuncula:

Mundum pugillo continens, Ventris sub arca clausus est.

Dices, postea perfusa cæli gratia fuisse dilatam, licet priùs originis angustis arctaretur. Contrà primò: quia, quod semel angustatum est, minùs decentem admittit capacitatem: Deo autem taliter claudendo, decentissima capacitas assignanda. Contrà secundò: quia originalis gratia suo genio plusquam cæteræ, naturam intelligitur dilatare, vtpote fomitis fœdantes angustias auertens: ergo hanc habuit Maria, vt excellentiùs foret dilatata. Contrà tertiò: quia vterus Marianus, sole, & calo clarior, & capax ab Epiphano, & aliis Patribus passim appellatur, vt nosti: ergo nebulas, & angustias nunquam passus: ne in his Soli, & calo materiali cedere videretur, quorum ille semper lucidus perpetuò capax persistit.

1480.

AD TERTIVM. Hic aduerte, ex illis ver- Particula, bis D. Thomæ, quibus probat Mariam accepit- Omnes, quæ se omnes gratias, & subiungit: Non tamen accipitur. cepit, vt haberet omnes usus harum, & similium D. Thom.

gratiarum, sicut habuit Christus. clarè inferri, Christum non solum omnes gratias, sed etiam omnes gratiarum vsus habuisse. Quòd si obstes ex doctrina eiusdem D. Thomæ hic quæst. 7. art. 7. ad tert. Christum vsum linguarum non exercuisse: respondet aptè Caietanus, satis esse, cum plurimos haberet, vt omnes habuisse diceretur, licet vno, vel altero careret. Habes ergo ex vsu communi loquendi, firmato Angelici Doctoris testimonio, omnes, pro maiori parte vsurpari. Cum ergo Scriptura, vt norunt pueri, hyperbolli, tropo, & vsitatis vulgo phraibus vti solèat: optimè potuit dicere Paulus, omnes in Adamo peccasse, licet vna Maria exciperetur. Et in falsa illa sententia Caietani, (qua voluit Apostolum de debito, non de actu, esse explicandum,) optimè inferretur, omni dempta improprietate dictum, omnes debere: licet vna Deipara debitum non contraheret.

1481.

Maria, ab omni debito libera dicitur. Et nota obiter circa eos, qui magis piè sentientes asserunt, Mariam non solum peccatum originis non contraxisse actu, sed etiam in Adamo non peccasse: nota, inquam, plusculos esse, (quos contra totus disserit in excellentissimo suo

Opere Perlinus,) qui Mariam ab omni debito liberà fuisse asserere reformidant, saltemque remotò debitum habuisse contendunt. His ego quidem perinde suo modo euenire puto; atque illis, nesciam, an magis scrupulosè timidis, an timidè scrupulosis, qui olim, cum Spiritum Sanctum, Creaturam appellare, nefas ducerent; Sanctum tamen dicere, (quia in Scriptura expressiùs non habetur,) omninò trepidabant. Similiter, quantum res patitur in lite nostra: Mariam in Adamo peccantem ponere nefas putant, & tamen illam ab omni debito liberam, quasi insolens, & nouum, non sustinent appellare: cum tamen, licet non paris necessitatis, similis nihilominus, videatur consequentiæ, à negatione creaturæ, tribuere Spiritui Sancto Deitatem; atque à negatione peccati in Adamo, immunitatem ab omni debito Deiparæ assignare.

Perlin.

Hæc breuiter pro Articulo quinto: cuius omnia, quæ ad Anthologias reduci poterant, fusissimè iam supra disputauimus. De sexto nihil: quia ad Mariam non pertinet: & si quæ in illo apta immaculatæ probandæ Conceptioni; iam obiter supra fuere examinata. Iam ergo Operi coronidcm (non valemus coronam) imponamus.

1482.

Designata Meta adpropero.

I.

NOVI longiùs ire, ne vltra metam; non potui breuiùs procedere, ne citra mentem. Libuit Olympicum puluerem in Mariano stadio colligere. Malui inde non indecorè fordescere, quam sordidæ dilecti Numinis famæ indormire. Dolebat peccatrici animæ fortem pius Cellensis lib. de Panib. cap. 4. tunc vehemens ingemiscit. Etsi natiuitatis sua instrumenta (forte quia in scriniis Angelorum reposita seruantur, ne hostili incursione, vel tinea comestione corrodantur) non proferat: attestacione tamen idonea id asseueratur, quòd à Deo facta, & ex Deo regenerata, Regis filia nuncupatur. Puella generosa, tenera, delicata, formosa, & candida, ignara doli, laboris insueta, virtutum capax, damnatrix vitiorum, artium inuentrix, constans in amore, verax in promissione, larga in donatione, socialis ad ciues, affabilis ad omnes. Denique rapitur Puella, o crimen! generositas ancillatur, o pudor! delicata laceratur, o pietatis naufragium! formosa denigratur, o damnum pulchritudinis! obscuratur candida, o gloria conuictum! ignara doli, fraude seducitur, o iustitia exitium! insueta laboris, labore atteritur, o miserationis exilium! capax virtutum, virtutibus euacuatur, o exclusio bonorum! vitatur damnatrix vitiorum, o commutatio Damonum! inuentrix artium inuentorum obliuiscitur, o ignauia & abulum! in amore constans, instabilis inuenitur, o natura ludibrium! verax in promissione, quotidie mentitur, o peregrinationis inuium! in donatione larga, in auarum vertitur, o exsiccatio venarum! socialis sine fœdere, o vita corruptionem! affabilis infrunita redditur, o coagulum dilectionis vastatum! Scitè infausta metamorphosis deploratur. Sed longè magis parthenica dolenda, totos pathetico-

1483.

Anima mistra mutatio sub peccato.

Cellens.

cos cordis fontes prouocat, imò cogit in ploratum: iam lapis, si vltra siccus perdurarem: iam durior, si pro parte non defenderem: & quod minùs pia opinione obruditor Deiparæ, piis, & longè certioribus testimoniis non conarer expellere. Quid si conatus irritus? At debui saltem conatum: admoui. Amoui à me pariter impietatis suspicionem, ne robur, & æs triplex erga magnam Matrem, in pectore præsumerer aluisse.

1484.

Maria plus Deum sponsum sapit, quam Adamum Patrem.

Totum in hac materia rationum momentum, è sacro Maternitatis pondere libraui: aut è puri sponsalitiæ aqua de bilancibus, quantum res patitur, libra ponderaui: non aliunde potui, aut grauiùs pro decencia, aut decentiùs pro negotio: factum, tectum de vtroque Mariæ priuilegium: ius summum, tantum de summa iniuria venerit violandum. Nescit ius Matris, qui honores non parat irrogandos: despicit ius sponsalium, qui non dispicit custodiam apponendam. Matri non tam Pater, quam Filius, in coronam: Sponsæ non tam parentes, quam Coniux, in consortium: Filio, & Matri honor, Sponsæ, & Sponso animus communis. Dediterat se, vrbemque suam, Germanico Cæsari latè victori, Sergestes. Huius gener Arminius totis viribus patriam propugnans, Cæsari resistebat, vexabat Romanas acies, suorum victoribus inuictus insultabat: tunc sic Tacitus Annal. 1. de captiua turba: Iuerant femina nobiles, inter quas vxor Arminij, eademque filia Sergestis, mariti magis, quam parentis animo: neque voce simplex: compressis intra sinum manibus, grauidum uterū intuens. Quasi licet corpore videretur captiua; animo tamen vincula irrideret; & cum coniuge libero, libera simul spiritu conregnaret: vterum grauidum intuens, spei basim: graues inde strages hostibus augurata. Habuit quidem Maria Patrem Adamum, sui, suorumque impium proditorem: cuius ærumnas, corpore tantum ad mysterium, & ministerium passibili referre potuit. Cæterum Sponsi vnâ, & Filij animo liberrimo, prodicioni paternæ nunquam assentiens; rerum ialutis spem in vtero collocabat.

Tacit.

1485.

Regum dignitas.

Genes. 1.

Nican.

Non decuerat aliter Sponso Regi supremo destinata Regina: regali, & immuni spiritu fuerat procreanda. Cælum editur rerum capax, Sol productorum lucidius producitur; solo leuioris verbi impendio stat pompa tanta. Admoctur manus homini, consilio mouenda, de suppario considerationis, cuncta seperaturo: Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram. Genes. 1. num. 26. Quidni? In Regem destinabatur: tota dignatio tanto operi venerit non indigna. Gregorius Nicanus de opificio hominis, à cap. 3. O rem admirandam! Sol creatur nulla deliberatione præcedente; eodemque pacto cælum: quibus duobus, nihil esse par creatis in rebus potest. Solius ad hominis fabricam Creator ille rerum, quadam cum consideratione accedit: nam naturam nostram condidit, velut instrumentum quoddam regno administrando idoneum. Minus regnatorum homo præstat creaturis aliis, quam hominibus, Maria regnatura. Ecquæ huc consideratio superflua? & tamen decenter creditur Protoplastus immisus innocentia: Maria lapsui permessa. Egregiè sanè Dei considerationem sic consideres. Seruus in Regem liberum: Sponsa in Dæmonis ancillam educatur. Hæc fuerint maiora priuilegia Deiparæ concedenda.

Imperitarat sub libera Republica Orbi Pompeius: deturbatur; Româ interim iam Cæsari seruilis conseruiturâ. Cogitat Pompeius Parthos, libertati diuino indigna recuperandæ; laturus inde auxilia: ad quem imperio. Lucanus lib. 8.

1486.

Seruilis conseruiturâ diuino indigna imperio.

Solos tibi, Magne, reliquit

Partorum fortuna pedes? quid transfuga mundi, Terrarum totos tractus, cælumque perosus: Aduersosque polos, alienæque sidera quaris, Chaldaeos cultore Deos, & barbara sacra, Partorum famulus? quid causa obruditor armis?

Lucan.

Libertatis amor? miserum quid decipis Orbem, Si seruire potes.

Acute, prudenter. Indecenter comparatur libertas media seruitute: nec credendus faustè aliis seruitutem amoturus, qui sponte seruituti admoueris degeneres animos arguit ambitiosa famulatus affectatio: infecta hinc dimanaret iam libertas: integros fontes nouit, nouit pollutos. Non decipit Orbem Maria, dum libertatis nostræ amore arma arripit, & conterendum inuasit Serpentis caput: libera profiliit. Magna est, quòd non seruiuit: maior, quòd seruire quodammodo non potuit. Illud necessarium fuit decencia, prærogatiuæ hoc venit decentissimum. Summo Filio, Sponso summo, summo liberatori; Sponsa Mater proportionatè libera correspondet. Adauge, vt libuerit, ni apicem attigerit, curta venerit.

1487.

Palpabat Imperatorem suum Stadius; & quem nouerat de pulchritudine gloriosulè iactabundum, (nostri Domitianum,) non nisi pulcherrimis contentum commendabat. Venerem (è qua venusta omnia) huius sollicitandi deliciis, impensam prædicat. Ecquæ ista decenciori iure? Sic in Coma Earini:

Vxor modesta & pulchra, domum Dei.

Norat caelestes oculos Ducis, ipsaque radus Iunxerat: & plenâ dederat connubia dextrâ.

Stadius.

Tanto Principi indecenter nisi pulcherrima daretur Sponsa: nec caelestibus oculis pulcherrima æstimanda, quantacunque veniret, nisi de plena manu venustæ Deæ: penè vacuüm donum, nisi de charitum thesauro plenum penitus. Adeste, sacra. Pacificatur cum Deo de nuptiis, Isaac domino apparandis, seruus Abrahæ: de pietatis affectu, de beneuolentia in hospites eligitur: & ecce prodit noua nupta Rebecca: xende qualis: Puella decora nimis, virgòque pulcherrima. Genes. 24. num. 16. Non ille in pactum duxerat venustatem: cordis mores, non vultus amores fuerat aucupatus: additur tamen à Deo lemnissus palma: & pulchris virtutibus, compar venustas corporis.

Genes. 24.

Oleaster ibi: Audis, quales Dominus uxores piis eligit, qua non solum moribus; sed etiam membrorum pulchritudine sint adornata. Non nouerat, credo, Ducis nostri oculos æternus Pater; idè Sponsam Matrem illi apparauit, cui an im extremis digitis Charites superfunderet. Macte his nuptiis, Iesu, prodit tibi Sponsa Mater, toto moram, & amorum incomptu turpiter deformis: minùs tibi spiritum Sponsæ pulcher, quam Isaac pulchrum sponsæ corpus procuratur. At quàm aliter ille in Cantico Sponsam hanc commendet, idque passim; tutè lege. Do vnum Rupertum ad cap. 1. num. 15. ex ore Mariæ: Tu pulcher, & decorus, ita pulcher, vt sis ipsa substantia pulchritudinis: ita decorus, vt sis ipsa decus humani generis. Verè ergo dicit: Ecce tu pulchra es: quia tu pulchritudo mea

Oleast.

Rupert.

es. Include plumbo gemmam, liuescet nitor: bal-
samum olido vasculo, vilescet odor: illa aurum,
hoc expetit alabastridem. Aeterna pulchritudo,
præcedato aliquando vtero enormiter superfun-
ditur.

1488. Expendi supra illud Christi ad Mariam: *Vul-
nerasti cor meum, Soror mea Sponsa, vulnerasti cor
meum, in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli
tui.* Cant. 4. num. 9. vbi iterum Hailgrinus: *Vocat
Sororem, propter naturam humanam contubernium:
Sponsam, propter inconcussam fidei constantiam: ipsa
enim, velut Sponsa Sponso suo familiarior, maiorem
in Sponsi bonis obtinet principatum.* Idem Filius
est, quæ homo, qui quæ homo Deus, Filius Spon-
sus: ipsa, quæ Mater est, ob inconcussam fide-
dem dilectior Sponsa: fidem intellige coniuga-
lem spirituali matrimonio sincere seruatam, in-
tactè custoditam: quæ non solum quateretur, sed
quassaretur, si originis adulterium sustineret. O
non sustinuit: ideo bene hic Dionysius ex ore
Christi: *Tantum mihi placuit, tam amabilis fi-
da es mihi, quod etiam vnaqueque tua intuitione,
& affectione ad me, rapisti me totum in te: & plu-
cuit mihi magnificè, quidquid fuit in anima tua,
& quidquid processit ex ea.* Quidquid Marianum
fuit, non solum placuit; sed placuit inagnifice.
Perperam putas, huius intuitionis primitias adul-
tero libatas: perperam hos crines, amatoris
vinculis Dæmonem illaqueantes. Hebes vulne-
rando Deo sagittâ ab illis oculis conuolaret, quæ
amoris cupidem in dæmoniao pectore obtu-
derat.

1489. Et bene vulneratrix Dei Maria dicitur; vt in-
de erga homines vindictæ vulnera suspendat,
dum amoris vulnera perpetitur ab Sponsa: vt
turbidum erga nos ponat supercilium, dum dul-
ci crinium pulchritudine irretitur: *Species mu-
lieris*, inquit Ecclesiasticus cap. 36. num. 24. *ex-
hilarat faciem viri sui: & super omnem concup-
scentiam hominis superducit desiderium.* Exhilara-
uit, & amœnauit Mariæ pulchritudo, faciem
aliâs turbidam, & austeram Dei, in humana scæ-
lera sæuientis: in eaque adduxit, quæ nondum
petere, sed nec etiam appetere præsumeres.
Hailgrinus loco citato: *Species siquidem mulieris,
virum potentem humiliat: & seuerum, & austerum
emollit.* Huius mulieris speciem sic concupiscit Do-
minus: & ipsa eius desiderium in tantum super-
duxit, hoc est, ad tantum excessum perduxit: vt ad
nostram infirmitatem humiliatus sit Omnipotens: &
qui est vira viuientium, emollitus sit ad mortem. Tan-
tis diuini amoris factis, ficta cedunt, et si in ad-
mirationis pompam excogitata. Summum se pu-
tauit dixisse Claudianus in Magn. de Venere, &
marito, cuius similia dedi alibi:

Sic Venus horreficium belli compefcere Regem,
Et vulnum mollire solet, cum sanguine præcepit
Æstuat, & strictis mucronibus asperat iras.
Sola feris occurrit equis, mollitque tumorem
Pelloris, & blando præcordia temperat igne.
Pax animo tranquilla datur, pugnasque calentes
Deserit, & rutilas declinat ad oscula cristas.

Quantò maiora, vt vides, sunt ista Mariana? Sic
enim à bello, & morte inferenda Deus compefcit-
tur, vt ad ferendam mortem compellatur: & qui
in homines ferrum indurabat; perpetiando
ab hominibus ferro, emollitur. Vna occurrit
Maria dicens: *Osculetur me osculo oris sui.* Cant. 1.

num. 2. En trahitur Deus, deposito leone, agnum
induit: exiit furorem in homines factus homo:
pugnâs calentes deserit, & rutilas declinat in of-
cula cristas. Vide ad hunc locum Patres apud
Delr. Quid ergo vnquam tulerit adulterij, per
quam protoparentum adulteria abolerentur: Quid
minora negarentur, cui maiora concessa?

Fatetur id ipse Christus postea subdens: *Auerte
oculos tuos a me: quia ipsi me auolare fecerunt.* Cant.
6. num. 4. Si vnus tantum oculi ictu, respectu le-
uiori se senserat vulneratum; ô quid duobus col-
limantibus non cederet? Quid non concederet?
Quasi dicat: Quid vltra cupias, ô Mater? Quid
vltra debui facere, & prætermisi? Auerte ergo
oculos, quibus quasi precabunda, imò iaculatu-
ra, Natum intueris: neque enim maius aliquid
dari potest, me dato Filio: & tamen identidem
vulnera multiplicas: totum hoc pectus hiat in
vulnus, iam vulnus totum. Si perstas, non tam
pectus, quàm vulnus sagittaueris: nihil restat
dandum, præterquam continuum dati benepla-
citur: hoc si fortè non contenta, auolabo. Hy-
perbolen amoris pulchram explicuit Dionysius:
*Impressum potest accipi dictum: à Christo ad suam
dilectissimam Matrem, ad insinuandum præcor-
dialissimum, valdeque singularem suum amorem:
quasi si amplius inspicitur, ab ea ferre nequeat præ-
vulneratione amoris. Vt intelligatur per modum
hyperbolica locutionis, amatorique sermonis: nam
superius dixit ad eam: Vulnerasti cor meum, Soror
mea Sponsa, in vno oculorum tuorum: quanto mag-
is in duobus? En Sponsæ Matris digna priuile-
gia: en filialis amoris condigna monumenta.
An, cui Deus sic amanter concessus, originali
gratia inuideretur? Talpa viderit.*

II.

Exhibui anæcephalæosim illorum, quæ in toto
hoc Opere disserui de Maria Matre Sponsa,
& inde Corredemptrice, Conregnante. Huc om-
nes admouit machinas: an tenues, an strenuas,
Lector iudicauerit. Tenues dixeris: fateor. Dum
fit delectus periculo ingruenti, non solum Achil-
les albo adscribuntur. Nullus exercitus, si tan-
tummodo hi tales conquirantur: & tamen exer-
citu opus est: nec vno, vel altero Achille misso
Helena restituitur: apud hos summa belli est,
sed gregariis deficientibus, defectura. Tydidem
Superis parem, & purpuratum, sagata cohors
detulit ad coronam. Restituendo Mariano hono-
ri vndique coguntur auxilia: non valui dux ad-
mitteri, volui caligularis: nimirum, erubescere
proletaneus. Timidus in hoc negotio, qui
quæ potest, non militat: iniquus, qui à mani-
pulari exigat, quod ab Hectore. Postulauit à
Christo mundiciem leprosus: tangitur, restitui-
tur: dicto factum velocius. Et ecce Marcionis
calumniæ: contendit Christum ab occulto Deo
missum, negat Creatoris filium: quia aliter, at-
que Elifeus Propheta Creatoris amandat lepram:
alter, scilicet, verbo facili: alter septies repetiti
Iordanis laciniosa periodo. Contra hunc disertè
Tertul. lib. 4. cap. 9. *Sed ideo alius Christus: quia
aliter quam Elifeus: quia potentior Dominus famu-
lo suo. Quid constituis, Marcion, proinde res
agi*

1490. *Amor Dei
erga Mariam.*

1491. *Aliter Rex,
aliter mini-
ster operatur.*

1493. *Quid quis ex-
cellentior, pro-
fundius Ma-
riam venerat-
sur.*

1494. *Societas Iesu
cur Mariam
Conceptioni
d. iudet.*

1495. *In idè plura.*

1496. *Auguſt.*

1497. *Auguſt.*

1498. *Auguſt.*

1499. *Auguſt.*

1500. *Auguſt.*

1501. *Auguſt.*

1502. *Auguſt.*

1503. *Auguſt.*

1504. *Auguſt.*

1505. *Auguſt.*

1506. *Auguſt.*

1507. *Auguſt.*

1508. *Auguſt.*

1509. *Auguſt.*

1510. *Auguſt.*

1511. *Auguſt.*

1512. *Auguſt.*

1513. *Auguſt.*

1514. *Auguſt.*

1515. *Auguſt.*

1516. *Auguſt.*

1517. *Auguſt.*

1518. *Auguſt.*

1519. *Auguſt.*

1520. *Auguſt.*

1521. *Auguſt.*

1522. *Auguſt.*

1523. *Auguſt.*

1524. *Auguſt.*

1525. *Auguſt.*

1526. *Auguſt.*

1527. *Auguſt.*

1528. *Auguſt.*

1529. *Auguſt.*

1530. *Auguſt.*

1531. *Auguſt.*

1532. *Auguſt.*

1533. *Auguſt.*

1534. *Auguſt.*

1535. *Auguſt.*

1536. *Auguſt.*

1537. *Auguſt.*

1538. *Auguſt.*

1539. *Auguſt.*

1540. *Auguſt.*

1541. *Auguſt.*

1542. *Auguſt.*

1543. *Auguſt.*

1544. *Auguſt.*

1545. *Auguſt.*

1546. *Auguſt.*

1547. *Auguſt.*

1548. *Auguſt.*

1549. *Auguſt.*

1550. *Auguſt.*

1551. *Auguſt.*

1552. *Auguſt.*

1553. *Auguſt.*

1554. *Auguſt.*

1555. *Auguſt.*

1556. *Auguſt.*

1557. *Auguſt.*

1558. *Auguſt.*

1559. *Auguſt.*

1560. *Auguſt.*

1561. *Auguſt.*

1562. *Auguſt.*

1563. *Auguſt.*

1564. *Auguſt.*

1565. *Auguſt.*

1566. *Auguſt.*

1567. *Auguſt.*

1568. *Auguſt.*

1569. *Auguſt.*

1570. *Auguſt.*

1571. *Auguſt.*

1572. *Auguſt.*

1573. *Auguſt.*

1574. *Auguſt.*

1575. *Auguſt.*

1576. *Auguſt.*

1577. *Auguſt.*

1578. *Auguſt.*

1579. *Auguſt.*

1580. *Auguſt.*

1581. *Auguſt.*

1582. *Auguſt.*

1583. *Auguſt.*

1584. *Auguſt.*

1585. *Auguſt.*

1586. *Auguſt.*

1587. *Auguſt.*

1588. *Auguſt.*

1589. *Auguſt.*

1590. *Auguſt.*

1591. *Auguſt.*

1592. *Auguſt.*

1593. *Auguſt.*

1594. *Auguſt.*

1595. *Auguſt.*

1596. *Auguſt.*

1597. *Auguſt.*

1598. *Auguſt.*

1599. *Auguſt.*

1600. *Auguſt.*

Instar Christi, Maria: quò mens profundior,
hanc altiùs inuestiget: non tamen abieciòr,
quidquid valeat viribus, suffuretur. In aduersam
aciem, non solum balista molares; sed obuios
quoque lapides, funda rotat. Ariete commo-
uetur hostilis porta, sed & mouetur malleo.
Singularis clypeus facilè perrumpitur: at cly-
peorum congeries, testitudinem quandoque
format insuperabilem. Nullos propugnatores
despicit Maria: litem suam doctis sollicitandam,
promouendam doctioribus, dirimendam doctis-
simis commendat: vt quòd intuentur altiùs, ro-
bustiùs tueantur. Pulchrè Salomon: *Viderunt
eam filie Sion: & beatissimam prædicauerunt Re-
gina: & concubina laudauerunt eam.* Cant. 6.
num. 8. Sic locum interpungit citandus Diony-
sius. Vident ergo incipientes: proficientes lau-
dant: perfecti verò iam prædicant beatissimam.
Quò mens illuminator, eò prodit in enco-
mium excellentius. Dionys. ibi art. 21. *Quanto
sunt eminentiores, & magis illuminate, tanto pro-
fundius, atque limpidius intuentur, & contemplan-
tur omnem dignitatem, & excellentiam, & gloriam
gloriosissima Virginis. Hinc Regina dicuntur eam
non solum videre, vt filia: aut laudare, vt
concubina: sed beatissimam prædicare.* Quidni
ergo Societas nostra, non solum Principes, sed
etiam quosuis alios, vt cunquæ idoneos, Marianis
encomiis non destinauerit?

Et meritò: vt enim supra probaui, priuato iure
Societas huc impellit: nec enim fideliter mi-
litas Iesu, nisi strenuè Maria militauerit: non
mouet castra filius, absque Matre. Israëlitis
sub Moysè castra moturis Dux, quieturis me-
tatrix, nubes erat: cæleste signum terrigenis,
vel ducitur, vel figitur. Vexillum, classicum,
tesseram nubes vna minitrat: testudo fulminan-
ti Soli obicitur: submissis aciebus tenditur ta-
bernaculum. Aditur tandem Iordanes: & ecce
audit populus: *Quando videritis Arcam fœderis
Domini Dei vestri, & Sacerdotes stirpis Leuitica
portantes eam; vos quoque consurgite, & sequimini
præcedentes: stique inter vos, & Arcam spatium
cubitorum duum millium, vt procul videre possietis,
& nosse, per quam viam ingrediamini.* Ios. 3. à
num. 3. Dimittitur ergo nubes veterana; an eme-
rita; an verò exauctorata, non laboro: certè
soluitur sacramento. Omnes partes in tyrun-
culam Arcam traducuntur: agmen mouet, mu-
nit, castrametatur. Quid miretis? Iam non Moy-
ses, sed Iesus Naue imperitabat: Iesus secum nu-
bem vetat, inuitat Arcam: Iesu bellis non nubes
commilitat, sed Arca. Bellè Auguſt. tom. 4. lib. 6.
cap. 3. ad hunc locum: *Ex hoc autem factò intel-
ligendum est, quòd columna illa nubis, quæ solebat
mouendis castris signum dare, & iter ostendere,
iam recesserat, nec eis apparebat, &c. Nunc au-
tem duce Iesu, Arcam Domini sequuntur nube
subiacta, tanquam velamine ablato. Dedi ty-
pica, tu vera vbique Patrum passim inuenies,
id est, Iesum nostrum in Iosue, & in Arca Ma-
riam repræsentatam. Vnde ergo non militat
Iesus absque Maria: inde nescit Societas vtrius-
que certamina segregare.*

Dederat fidelibus signa pulchra, pulcherrimò
Iesu si inuentò fortè, subito agnoscendo, Ma-
ria. Mouentur ad notas isti, & accensu deside-
rio, adspirant feliciori incendio, sub ipso Numi-

Cant. 4.
Deo allicien-
do.
Hailgrin.

Dionys.

Et reprimen-
do.

Eccl. 36.

Hailgrin.

Claudian.

Cant. 1.

1490.

Amor Dei
erga Mariam.

Dionys.

1491.

Aliter Rex,
aliter mini-
ster operatur.

Tertul.

Legibus suis
Deus non te-
netur.

1492.

Luc. 18.
In re virtu-
tis qui plus
debet, plus
soluere tenet-
ur.
Luc. 20.

Tertul.

1493.

Cant. 6.

Dionys.

1494.

Ios. 3.

Auguſt.

1495.

In idè plura.

15

nis lumine conflaturus : inde subdunt : Quò abibi dilectus tuus , o pulcherrima mulierum ? quò declinavit dilectus tuus ? & queremus eum tecum. Cant. 5. num. 17. Tecum ? At , cur quærat Maria , quem iam retinet : Pergite diligentes , quærite seduli , felices inuenite : Maria absentem , non tam re , quàm mysterio propalauerat. At , inquit , pergat nobiscum , non tam sibi , quàm nobis inquitura : Quò ibimus , ni Maria præit : Commouit signis , dirigat iam commotos : Iesus ablique Maria , oleum , & operam perdituris , inueniendus attentetur. Alanus ibi : Bene autem dicitur : quærens eum tecum , quia sine gloria Virginis fide , qui Christum quærit , errare potest , proficere non potest. An non igitur merito Societas , qua tota Iesu sequendo occupatur ; Mariæ , quoquo modo potuerit , gratiam aucupatur ?

1496. Nemo igitur , nisi ignauus , laborem cuitauerit. Sordet Mariano honori impensa cura : vrgat te tuus : accipies , quantum capias : immensum calcar habet spes præmij : de vallo tenui in fortissimam turrim commutaberis. Notum illud de collo Mariano : Sicut turris David , collum tuum , qua edificata est cum propugnaculis : mille clypei pendenti ex ea , omnis armatura fortium. Cant. 6. n. 4. Sed non ita obuia Guillelmi explicatio : Collum Virginis etiam sunt , de ea scribentes : qui , quia per collum ; cibum Dei deglutunt , & in alios , quasi in corpus transmittunt : hi sunt , ut turris David , ab Hæreticis inexpugnabiles : cum propugnaculis , id est , multis extructis sententiis. Mille clypei pendenti ex ea , scilicet , defensionis sacre Scriptura. Omnis armatura fortium , id est , ad expugnandam prauitatem Hæreticorum , sacram Virginem impugnantiū. O prodigam Doctorum conditionem , si Scriptorum iuorum partem , Deiparæ non dicent , si calamum non confecerent. Ipsa , quam propugnas , Virago , te propugnat : sub Mariæ Numine , Hæreticos irridebis inuadentes , inuades irtuens conterendos. Hæc pugna gladium acuit , non hebetat : hic vlus arma perficit , non perfringit.

1497. Sed non omnes castra iuuant : abhorret lituos auris delicatior : bella horrida , bella. Mars tectus adamantina tunica , metum quibusdam inicit : equorum hinnitibus de naris terrore gloriantium ; volantium sagittarum stridore ; tympanorum strepitu repercusso ; igniuomi tormenti laxantis globos boatu , deterrentur. Ah ! ah ! amœnora cupis , affectas deliciosa : non effugies : veniam quocunque vocabis. Spondetor Virginis laudibus incubiturus , & porrigam suauissima. Absit turris , facebant clypei , discedat armatura. Huc , flores , imò florum regalitas , adeste , lilia : amœnate visum , olfactum recreate. Cupias palpatum gustum ? En apes dulce nectar condunt : en lacteam ambrosiam oues administrant. Candidis liliis intus lutescentibus , fauus luteus candori lacteo innatans correspondet. Sub his deliciis distillis , dum affluis yrgineis præconiis. Nosti , quid Christus ad Matrem : Faus distillas labia tua , sponsa : mel , & lac sub lingua tua. Cant. 4. n. 1. Quidni etiam labia sint lilia , cum per omnia Mater Filio sit similis ? Huius verò labia cap. 5. legis liliata. Ecquæ mysticè Mariæ labia ? quæ lingua felix ? Respondet Honorius ibi : Labia Virginis ea , qua de ipsa , Dei secreta aperiant : quæ ut fauus distillas : quia omnes sermores de ea

dulcedine redundant. Hos ipsos Virginis laudatores , eiusdem esse linguam , scribit : Quia eius præconia loquuntur , de quibus mel , & lac manat quoniam eorum doctrina sapientes , & insipientes faciat. Quem ab scribendis Mariæ laudibus bellica remouent , reuocent blandimenta. Opem vndique Conceptionis suæ honori implorat Deipara : & cessat calamus , sudori parcitur , indormitur studiis : Stimula doctos , Numen.

III.

1498. Loquantur ergo Doctores , dum Maria diffimulat. Insimulatur adulterij , & serpenti profitura defertur : tacet tamen : satis se innocentia sua putat defendendam. Appositè de Susanna D. Ambrosius Serm. 49. Non apud Daniele Iudicem verborum se ratione defendit , non patricinij sermone iustata est : sed in sancta femina , tacente lingua pro ea castitas loquebatur : castitas enim Susanna affuit in iudicio , qua eam defendit & in Paradiso : ibi enim pudori eius consulit , hic salutis : ibi ne macularetur pudicitia , hic ne innocentia damnaretur. Mariæ gratia , quæ illam in Paradiso à culpæ debito , & proinde à culpa in ipsa Conceptione liberauit ; eandem defendet ab accusatione in Concilio proximè futuro : ibi ne Sponsa Dei corrumperetur , hic ne innocens contemnata videatur. Quorsum igitur , inquis , tacente Deipara , & suo ipso priuilegio tuta , loquantur Doctores : Cur ab aliis petat opem , iure suo securæ ? Audi prius iterum ibidem Ambrosium : Tandem Iudicem meretur castitas , Daniele puerum iuniorem , nec dum pubescentis ætatis. Multum igitur de Deo pudicitia consequitur , cum Iudicem virginem promeretur : securæ enim de victoria castitatis , cui est iudicatura virginis. Pudicitia autem causam , nisi vir pudicus , audire non debuit : talem enim arbitrum meretur castimonia , apud quem non periclitetur verecundia. Deiparæ originalis innocentia , humani iudicij superat tribunalia : natura nocens de innocentia haud rectè iudicabit. Castus puer foeminam absoluit castam , purus puram. Spiritus Sanctus purissimus puram absoluet Mariam. Columba è caelo innocentissima , terrenam suam columbam probabit innocentem. Secura est de victoria , innocentia creata , cui est increata innocentia iudicatura. Ideò ergo Maria tacet ; ideò impugnantibus apertè non respondet. Quia tamen Spiritus Sæctus sic omnia attingit fortiter , ut interim omnia suauiter disponat : propterea dum in Concilio infallibilem suam sententiã medijs est hominibus prolaturus , disponit homines ratione conuincendos , & sacris testimonijs suauiter obligandos : à quibus illapso lumine fortiter , veritas Spiritui Sancto , & sibi visa declaretur. His itaque conuincendis opem Virgo sollicitat.

1499. At dices , mirum videri , Mariam innocentem esse : & tamen à Deo in fœditatis suspensionem apud homines incidere permissam : verissima enim illa D. Hieron. cont. Iou. lib. 1. Claudia virgo Vestalis cum in suspensionem venisset : stupri , & simul lacrum Matris Idæa in vado Tiberino inhaeret : suspicio auerenda. Ad comprobandam pudicitiam suam , fertur cingulo duxisse nauem : quam multa millia hominum trahere nequiverant. Melius tamen , inquit , Lucius Pectra patruus , cum illa esset actum ,

si hoc , quod erentis , ornamentum patius explorata fuisset pudicitia , quàm dubia patrocinium. Et merito : semper enim in suspensionem venisse , minus decorum. Hinc Cæsar repudiatæ vxoris (cuius tamen pudicitia fuerat absoluta) causam prætulit : è tanto domus splendore , non solum culpam , sed & suspensionem auertendam. Hinc Deus Leuitici 13. à num. 31. hominem , cuius capillamentum , altero , & altero septenario exploratum , lepra immune putabatur , lauandis saltem vestibus addicebat. Et cur ita ? Respondet Augustinus tomo 4. lib. 3. cap. 45. Non eras ergo lepra : signum est enim , non lepra , quod sic apparuerit. Tamen etiam propter hoc purgatus à suspitione lepra , lauabit vestimenta sua : quia & in illo signo aliquid fuit , propter quod lauanda fuerant vestimenta , & mundus eris. Sic leuam suspensionem Deus abhorruit , vt non solum lepram ; sed & huius suspensionem præciperet repurgandam. Si ergo quæcunque Mariæ tribuuntur , in gradu perfectiori veniunt tribuenda ; Maria originalem innocentiam non accepit : melius enim cum illa esset actum , si Doctorum encomia , quæ congerunt , exploratæ innocentie ornamenta , quàm dubiæ patrocinia venirent. Decentius videbatur , si non solum à communi lepra , sed à lepræ suspensione præseruaretur. Potius ergo nulla , quàm imperfectior innocentia Deiparæ tribuenda ; quæ si expediret à culpa præseruari , ab eiusdem suspensione præseruaretur omnino : cum hinc decentior diuinæ Maternitatis adueniret.

1500. Næ qui ita arguis , posses Mariam virginem denegare , quod aliquando corruptionis insimularetur. Posses omnino credere ab actualibus non immunem , quod aliquibus olim , in venialis culpæ veniret suspensionem. An ergo rectè procedas , iudicet Catholicus. Aliud est ergo , mi homo , dare suspensionem ; aliud suspensionem pati : illud propriæ leuitatis est ; hoc alieni iudicij non fundati : illud merito suspectos reddit ; hoc merè suspiciosos. Abest à Maria primum : secundum , nec à Christo , nec à Deo abesse scimus. Hoc plusquam satis pro Deipara. At obiter Deiparæ Propugnatores , etiam suspensionem patimur , quam non fa-

cimus : non pietatis sincerae amatores ; sed contumaces inutilis quæstionis promotores denotamur. Me , me ipsum , dum videret de Conceptione scribentem , sic vir amicus & doctus interpellabat , coratus ab incepto reuocare. Tacui , pertexi : semper enim mihi grande , illud innocentis viri , sed delati , apud Quintil. declam. 17. Non sum reus inexplorati pudoris : nec antea vita mea , sub hodierna primum lite tractantur. Felicitior innocentia est citra suspensiones , cersior post reatum : & quantum infamia præstant obiecta , dum nutant ; tantundem auctoritatis absoluta restituant. Sic in præsentem hoc Conceptionis scripto fore spero. Probabit pietatis potius amator , quàm contumaciæ promotor , quando suspiratum Concilium præsentis dogmate canonicè declarato , è Ducum plenis laureis , in milites saltè foliola deriuauerit.

1501. Sed tardat , inquis , Concilium : & interim dum parthenicus honor nutat apud aliquos Scriptorum , in hac re , fama periclitatur. Bene est : indecorumne , vt cum Maria pariter patiamur ? Sed estote æquo animo , Viri docti , non propterea ab scribendo terreamini : differtur vobis pietatis laus , vt reddatur scenerata. Dubitant omnes Patres , cur à constructione sua laudatis creaturis singulis ; vni homini commendatio suspendatur ? Et respondet aptè Ambros. lib. de instit. virg. cap. 3. vbi plura de homine , virtutibus in posterum comprobando : Ideo ergo homo non ante laudatur : quia non in forensi pelle , sed in interiori homine ante probandus , &c. Merito ergo differitur , ut sequatur scenerata eius laudatio : citius dilatio , non dispendium , sed incrementum est. Nemo sibi iuste queritur ablatum , quod tacitis incrementis maclatum interim , differtur reponendum. Quid , quod & apud Ecclesiam modò etiam , laus non vulgaris : dum enim solum piam opinionem præcipit celebrandam , iam pios eiusdem celebrat assertores. Auaritiæ fuerit hac laude non degere contentos : signauit non tantam sollicitare. Aptè Valer. Max. lib. 3. cap. 2. Publica religione consecrata virtus , nulla priuata laudatione indiget. Imò , & omnibus priuatis laboribus ad gloriam Deiparæ comparanda. Sed ohe ! vbi præmonita ad metam properatio ? Esto : hic præfigo.

DICO

DICO EGO OPERA MEA REGINAE.

PN Tibi, DIVARVM DIVA, quæ Tu affectui nostro de purissima tua Conceptione suggerere voluisti. Opus è Te fufum, luminum Matre, Tibi refufum volo. Scio etiam, qui Te laudans fatetur Deiparam, meritiffimò Angelicum appellari: vnde tuus Ephrem Theopolitanus apud Photium Cod.

228. *Ad omnem pietatis plenitudinem sufficit, Deiparam credere, & appellare, Sanctiffimam Virginem: cum enim quis dixerit, Deum incarnatum, Virginem peperisse; Angelorum uti videtur Theologia.* Maiori ergo iure, qui Te, vt decens sis Deipara, ab originis labe immunem prædicat, iam Angelicus Theologus prædicabitur. Quantum ergo me sentio tali imparem titulo; tantum agnosco, congesta huc encomia è se pungentia, hebetioris ingenij culpâ detrita dari. Vtcunque functus sum munere: ne incarnato Verbo in Canticis nuper celebrato, laudem præcipuam è præferuatione tua ortam, viderer inuidisse. Quidquid hoc est, præludium fit maiorum, quæ Tibi in Filio destino, ô Patrona Ignatij, spes Societatis, infimi huius Alumni vita dulcis, amor tenerrimus.

*Absolui Bilbai die 26. Aprilis, anno salutis 1636.
Si quid obiter, quod Fidei, vel modestie non
cohereat, excidit imprudenti, rescindatur.*

APPENDIX

APPENDIX PRO EADDEM PARTHENICA DEIPARAE CONCEPTIONE PROPUGNATA.

I.

Methodus Appendicis.

1502.

Hildep.

Damian.

AD DO, mi Lector, Appendicem Operi, vnde facilius, totius ferè quæstionis pondera trutinaveris: sed hoc discrimine, quod in Opere ameniùs, & affectuosiùs vt plurimum procedo; ita vt quandoque videar v'surpassè illud D. Hildephonsi, nescio quid magnum (vt putabat) de Deipara cogitantis, Sermon. 5. de Assumpt. *Dicam aliquid plus, si audeo, dicam fideli præsumptione, dicam pia temeritate.* Quandoque verò festiuùs diuager, sed non absque vtilitate, vmbri illustrandis: vt possem dicere illud Petri Damiani Sermon. in eodem Festo: *Hæc sunt ergo, quæ præsentis Festiuitati sub vmbri, & imaginibus dignanter alladunt, & sacrosiore tegmine velata, gratiosius lucent, cum potuerint reuelari.* Longè alius sum in Appendice, aridiùs quidem; sed neruosiùs procedere conatus. Lege hanc, si lubet; sin minùs Opere contentus, siste: eadem vtrobique materia, sed diuersa cælatura: nihil hîc è Patribus recudo, quod ibi cufum fuerit. Connecto marginales numeros; vt vno, & idèd faciliiori vtaris Indice.

Pintus de Concept. B. M. V.

II.

Amouetur obex.

1503.

PRIMA Antagonistarum, siue pugna, siue querela est, cur tantopere promouenda materia defudemus, cuius ab Scriptura nullum apertum præsidium; imò contraria tela defumuntur. Scrupulus est, vel etiam manu, imò pede leuiffimo, amouibilis. Disserebat D. Augustinus (aut si non is, certè Author magnus, cuius Opus non degener Summo Doctore adoptatur) tom. 9. hom. de Assumpt. an Deipara in cælum assumpta credenda sit: & post multa concludit: *Tantò, quæ magna existunt, cautiùs tractanda sunt, quanto specialibus testimoniis non possunt ad liquidum roborari. Sed, quia quedam Scriptura sancta indagationum studiis querenda relinquit; non sunt superflua æstimanda, dum vera indagatione fuerint pacifacæ: fecunda est enim veritatis autoritas; & dura diligenter discutitur, de se gignere, quod ipsa est, cognoscitur.* Si ergo non expressè dicta; indaganda tamen caute, pièque fouèda proponitur Assumptio; cur non sub altera lanci, Conceptio ab Scripturis trutinabitur? An, aut gratius Virgini, aut decoriùs Christo, in veteri illa, quàm in recentiori hac arena defudabitur? Placueritne sibi magis Deipara

KK de

de assumpto corpore ad caelum, an de praevento spiritu ad gratiam? Decentiorne meus Iesus de Matre carnis postea exaltata: an de eadem primitus a foeditatis illuivae praefervata? Durus, si non assenserim. Quid ita? Quia in his, quae clare non exprimentur, decoris consequentia, & divini, quod ventilatur, mysterij decentia perscrutanda.

1504.

In Scriptura, tacita consequentia adnotanda.

De eximii Melchisedechi virtutibus, & singulari iustitia, nemo usquam fidelium dubitavit: praestantissimam illius sanctitatem ubiuis profiteremur. At ubi legimus? Certè operum, aut virtutum eius catalogum non dedit Scriptura. Quid ergo credimus? Certè virtutibus cumulatifimum praedicamus: quia, quae eius pauca memorantur in Genesi; & ponderantur a Paulo, eius sunt generis: unde decenter consequentia legitima ipse quidem Vir sanctissimus deprehendatur. Rapitur Henoeh, euehitur Elias: quò, nescimus: non tamen illos tormentis datos scimus: imò sub congrua statuti felicitate degentes pie credimus. At, unde commoti? Quia & vita praecedens, & munus in posterum destinatum decenter huc impellunt. Benè citatus Augustinus: Sunt etiam quaedam, quae quavis commemorari ex toto omissa sint; vera tamen, ratione creduntur: ad quod ipsa convenientia rei, quodammodo dux, & praevia creditur. Nihil enim de Melchisedech Sacerdotis Dei excelsi iustitia loquitur: cum ipsa praecessisse tantae laudis merita cognoscatur. Nihil de Elia, & Henoeh, postquam rapti sunt, vitae felicitate commendat: cunctis liquidò scientibus, eos beatè vivere, quos Dominus hinc in futurum salvandos voluit rapere. Videndum ergo, an supremus ille honor maternitatis, quo expressè in Scriptura Maria decoratur, is sit, unde decenter necessaria consequentia ceteri, de quibus contendimus, inferantur. Grauter proinde idem Sanctus Doctor: Quid ergo de Maria morte, quid de eius Assumptione dicendum est, unde divina Scriptura nihil commemorat: nisi querendum ratione, quod conveniat veritati; fiatque ipsa veritas, auctoritas: sine qua nec est, nec valet auctoritas. Sic ad rem nostram tutissimi procedimus.

August.

1505.

Fictis coniecturas mysterij innuunt.

Et quidem quavis non sint expressa in Scriptura testimonia, quibus Mariam ab origine foeda praeservatam asserere cogamur, quaeque fidem postulent necessariò, sunt tamen ibi nonnulla, figuræque non paucæ, unde probando mysterio pietas alliciatur: sicque in hoc negotio procedunt Doctores pij, sicut in re Assumptionis processerunt: de qua magnus Hieronymus (imò, ut cum doctioribus volo, D. Sophronius) nobilissimo eiusdem Festi Sermone, sic scribit, annumeratis aliquibus, qui de Scripturae coniectura assumpti iam in corpore creduntur pie: Quod sanè factum, & de aliis, quibuslibet locis Scripturarum affirmare conantur, quòd hi iam cum Christo regnent resuscitati in aeterna societate. Quòd, quia Deo nihil est impossibile, nec nos de beata Maria factum abnuimus: quanquam propter tuniculam, salva fide, pio magis desiderio opinari oporteat, quam inconsultè definire, quòd sine periculo nescitur. Processit tempus, etiam audacius Assumptio praedicatur, ut si non definitum ab Ecclesia hoc mysterium; tamen ita iam certum habeatur, ut sola temeritate derigeatur: quòd idem; imò & maius ali-

Sophron.

quid de Conceptionis celebritate speramus.

Illud obiter aduerto, mihi minus illorum, ut ita dicam, superstitione quodammodo pietati, putari indulgendum, qui omnes cuiusvis Mariani mysterij figuras, in vna Conceptionem conantur detorquere: euenit enim hic, quòd in re simili queritur D. Isidorus Pelusiota lib. 2. epist. 195. ubi ita: Qui uniuersum verus Testamentum ad Christum transferre conantur, reprehensione minimè carent: siquidem & Gentilibus, & Haereticis illis, qui id repudiant, in sua aduersus nos concertatione robur suppeditant. Nam, dum ea, quae de ipso minime dicta sunt, per vim intorquent; hoc efficiunt, ut quae de eo haudquaquam intortè dicta sunt, in suspicionem veniant. Per quae enim illi hos, ut verborum sensum intorquentes, evertunt; per eadem in his quoque, quae perspicue de Christo dicta sunt, superiores esse existimantur. Certè testimonia plura, & figuræ, quae germanae Conceptioni veniunt accommodandae, ab aduersariis, ut futiles, irridentur, quasi eiuudem farinae cum illis computabiles, quae fragili scipione innixa corruunt. Medium ergo tenendum, ut ad rem suam voluit prudentissimè Pelusiota subdens: Ego verò necessariò utrunque contigisse aio: nempe, nec cuncta de ipso dicta esse; nec rursus de eo nullum omninò sermonem habitum fuisse. Hoc enim conducebat, ut nec omninò de Christo ubique; (apud eos homines, qui de Deo etiam, ac Patre ambigebant, ac dicebant: Fac nobis Deus.) verba fierent: nec rursus, (tum ad conuincendos Iudeos, qui fidem minime adhibebant, tum ad eorum, qui credituri erant, confirmandam spem,) omninò silentur. Aliæ ergo aliis Marianis mysteriis deferuntur figuræ sacrae: nec semper ad eundem scopum diuersissimi typi adducendi. Quam enim durum est credere, nunquam in sacris, praeservatae allusum Conceptioni: sic ubique, ubi de Maria ænigmaticè agitur, huc allusum contendere, puerile. Sed de hoc alibi.

1506.

Non tamen obiter illi conuenit in iustitia.

1507.

1507.

In diuinis arguuntur à decentia sanctissimum.

III.

A decentia mysterium propugnatur.

DE VM argumento adducto satisfacerem, dicebam obiter, ubi Scriptura aperta deest, videndum maximè, quid decoris consequentia; quid decentiae mysterij requirat. Ita est: non aliuide decentius & efficacius arguitur, quam dum propugnandis diuinis mysteriis, eorundem decentia inuestigatur. Hac via, tanquam regia, & tutissima, Patres incedunt: subsequamur. Hanc facem tenebris praeferrunt: collustremur: nec diuagantes, tantummodo in Deiparae decentibus honoribus immoremur. Antiquissimus est D. Georgius Episcopus Nicomediensis, qui Orat. de Praesentatione Mariae, postquam latissimè probat educatam illam ab Angelis, caelesti cibo pastam, & nullo non obsequio ministratam, sic concludit: Tu autem,

Maria ab autem, homo, admirabilem, & nouam in templo viuendi conditionem audiens Virginis, noli de eo dubitare: noli examinare ratione, ea, quae capere non potest cogitatio: ne subiectae comparationi ea, quae sunt incomparabilia. Vides inauditam naturam inuentionem, & de his dubitas? Vides ipsum Dei Verbum modo ineffabili in eius habitasse utero; & contendis, fueritne alimentum materiale, an experta materia? Vides paterno consilio Spiritus in ea adumbrationem, & de ministerio Angelorum dubitas? Nihil est dubium ex his, quae sunt castissima Virginis: ex eius magnalibus, nihil est, quòd non sit conueniens. Nulla magnalia, nulla encomia, quae absque indecentia, & repugnantia tribui possunt Mariae, illi deneganda vult Sanctus Doctor: omnia quippe ei decenter conueniunt, quae Matrem Verbi futuram decorabant. An ergo tanto Maternitatis sacramento, consequens, & conueniens veniat pura Conceptio; ipse, credo, interrogatus Georgius fateretur.

1508.

Maria nihil decens, & non repugnans, denegandum.

Laur. Iust.

Basil. Sel.

Concinit perantiquo Patri, recentior alius D. Laurent. Iustinianus, qui, ut nosti, tribus in locis Deiparam ab originali culpa praeservatam constantissimè praedicauit, (de quibus infra) & tamen ibi nullum pro se argumentum putauit adducendum. Puto: quia satis ex mysterij decentia rem petere existimauit: idè lib. de cast. connub. cap. 11. ita post innumeras Mariae laudes: Dignum quippe fuit, ut talis esset Mater unigeniti Dei, Plasmatoris omnium, Conditoris saeculorum. Quidquid honoris, quidquid dignitatis, quidquid meriti, quidquid gratiae, quidquid gloriae, fuit Maria. Et iterum Serm. de Natiuitate Mariae: Decerat prorsus, ut immaculata esset mente, & corpore sancta, gratia plena, meritis locuples, virtutum uniuersarum varietate decorata, quae de caelo suscepit Verbum. Sic ferè loquuntur quique pie, & decenter, Mariani honoris decentiam inuestigant. D. Basilus Se-leucus supra citatus, post immensa Deiparae praeconia, Orationem terminans sic scribit: O ter sacrosancta Virgo: (de qua, qui omnia illustria, & gloriosa dixerit, nunquam is quidem à veritatis scopo aberrauerit; attamen dignitatis magnitudinem nulla unquam ratione exaequabit:) aspice nos de caelo, &c. Suppono, tanquam quid Sole ipso manifestius, possibilem praeservationem: nunquid hanc non illustrem, & gloriosam dixeris? Dicas ergo, neque ab veritatis scopo, ex Basilij iudicio aberraueris: Sacrosanctae Deiparae illustria quaeque gloriosa veniunt decentissimè tribuenda.

1509.

Maria gratia.

Hieron.

Huc ceteri Patres, etiam ex Principibus prudentissima conspirant pietate. D. Hieronym. citatus: Qualis, & quanta esset ab eodem diuinis declaratur, cum ait: Ave, gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus. Talibus nanque decebat Virginem oppignerari muneribus, ut esset gratia plena: quae dedit calis gloriam, terris Deum, pacemque refudit, fidem gentibus, finem vitiiis, vitam ordinem, moribus disciplinam. Decet itaque Deiparam oppignorans gratiae plenitudo: quia dedeceret vacuitas, necessariò ex praecedata origine supponenda. Vnde iterum ibidem: Quippe, ut ita loquar, beata, & gloriosa Virgo Maria, eo modo, quavis dudum incomparabilis esset uniuersis, quae sub caelo sunt, virginibus: ut Pintus de Concept. B.M.V.

decenter posset in se suscipere Diuinitatis admixtionem, salua utraque natura: tamen, cum gratia repletur, cum Spiritu Sancto perfunditur, cum virtute Altissimi obumbratur; fit pretiosior meritis, celsis sublimior fastigiis, pulchrior sanctitate. Impletur donis conceptura, concipiens repletur: certè, quia neque concepta vacuatur: si enim incomparabiliter iam dudum praestabat omnibus virginibus, ut decenter incarnationis ministra foret; cur dubitem de innocentia, innocenti virgini Euae praecelluisse, cum id tanto decentissimum mysterio videatur?

1510.

Maria, Aurora.

August.

Bernard.

Subsequitur D. Augustinus Sermone 35. de Sanctis post mille Deiparae laudes, ubi ita: Sed, quid dicam pauper ingenio, cum de te quidquid dixerero, minor laus est, quam dignitas tua meretur? si caelum te vocem, altior es: si Matrem Gentium dixerò, praecedis. Certè minus est in Maria gratiae praesentio, quam Maternitatis subiectio: nec decenter originalis iustitia illi denegatur, cuius dignitas maiora promeretur: quidquid de Deipara dixeris, sacro eiusdem puerperio iacet inferius. Meritò igitur incertus Author (Bernardus creditur) Sermone de Virg. in Homiliario Alcuini: Sicut Aurora valde rutilans in mundum progressa es, o Maria, quando veri Solis splendorem, tanta sanctitatis inbar praeruristi, ut verè diem saluis, diem propitiationis, diem, quam fecit Dominus, à tua claritate initiari dignum fuerit. Felix Aurora, felicitatis diei nuncia exististi. Talem Auroram talis dies, & talem diem talis Aurora decuit. Sed, o in decentissimam Auroram, si à tenebris inchoaret! o diem minus decenter initiandum, si Aurorae suae initia praefadata pateretur!

1511.

Mariae virginitas.

Nicæn.

1512.

Anna Mariae filiae praedictae.

Hucusque de decentia in genere disseruimus: iam vnum, vel alterum mysterium Marianum ex decentia priuatim confirmatum trutinemus: indeque quam decentius praeservata credatur, acupabimur. Testimonia illa sacra ex utroque Testamento, unde Mariae perpetua virginitas confirmatur, solita ab effrontibus Haereticis proteruè irridentur: quid facerent Sancti Patres ceruicosis blasphemis obturandis? Confugiunt ad decentiam mysterij: quasi vel etiam obstinatissimis mentibus priuilegium aliquod Marianum clarissimum comprobetur, si pro sacramento decentia stabiliat. D. Gregorius Nicænus homilia de Natiuitate Christi: Decerat enim, ut qui in vitam humanam introibat, ut homines integros, incorruptosque seruaret; ab incorrupta sibi deseruente integritate initium duceret. Nam hominum consuetudo, experient conuulsi, incorruptam vocat. At, quanto decentius, ut qui amissam hominibus gratiam recuperabat, & tollendo peccato mundi adueniebat, ab vndique gratiosa Matre deriuaretur?

Ab Anna sterili oritur Maria. Quid ita? Praeludens Christus in aua, maiora deinde in Matre perfecturus. Quid verò perficit? Audi D. Ioannem Damascenum Oratione 3. de Natiuitate Virginis, quem verò ab illis verbis: Ἐπεστειλε γὰρ, &c. (Aduerte autem ut plurimum in Damasceno deinceps afferendo, non illam elegantem Billij; sed rudem nostram ver-

KK 4. sionem,

Damasc.

sionem, utpote clariorem, enucleando mysterio afferendam: ergo ibi ita: Decebat enim, illum, tanquam natura Dominum, per quem omnia, & in quo omnia consistunt; ut in aua miraculum innovaret, sterilitatemque olim iam deinde fecundam exhiberet: atque ita postea pro Matre sua novas nature leges constitueret, & Virginem ostenderet Matrem, integrumque virginis eius signaculum custodiret. Tu videris, an, qui decentissimum putavit, pro fecunda Matris virginitate leges innovare; pro eiusdem innocentia, veterem peccati legem abrogare dubitaret: cum longè indecentius à fecundato per culpam spiritu, quam à corrupta per naturam carne oriatur.

1513.

Maria virginitas. Augult.

Hinc grauitur D. Augustinus (vel quisquis ille est) Oratione initio citata ex tom. 9. de Virgine pariente: Non enim talis conceptus, talisque parius, nisi Deum decuerat, qui venerat redimere, quos voluit creare: creare profecto potestate, redimere humilitate. Humilitatis naturam sumens, sanctam de sanctificato corpore, & immaculatam de immaculato. Ineffabilem enim sanctificationis gratiam, quam concipiendus prae-buit, conceptus, & natus non abstulit. Qua, quantum in corpore valuerit Virginis, illi soli notissimum est, qui de eius natura, naturam suscepit, quam condidit. Et tu putes decentius, sanctum, & immaculatum vocari Christum à corpore virgineo Matris, quam ab eiusdem spiritu innocenti? Ineffabili sanctificatione carnem prae-muniret, & decenter animam serpenti pol-luendam derelinqueret: Concinit D. Hildephonus Sermone 7. de Assumptione Mariae in Bib. homil. Visceribus fecundis, & genitalibus integris Virgo Mater Dominum effudit in terris: concipiens Virgo, pariens Virgo, Virgo grauida, Virgo perpetua. Quid miraris, o homo? Deum sic nasci oportuit, quando dignatus est esse homo. Huc etiam facit illud Guerrici Ab-batis Sermone 4. de Assumptione, de Ioanne Beatae Virgini adoptato: Decebat nanque, ut non nisi virgo Virgini deseruaret: quatenus & Virgo beata, diuino languens amore, floribus fulciretur castitatis, & virginitas adolescentis id interim perciperet remunerationis, & de con-tubernio proficeret tanta sanctitatis. Vides, etiam in his leuissimis, quae ad virginitatis solatium pertinebant, vnius decentiae haberi rationem? Merito igitur, cum longè decentior sit tan-tae Matri innocentia originalis, tantoperè in eius propugnatione defudamus.

Hildeph.

Ioannis Euā-gelista laus.

Guerric.

Venio ad Mariae mortem, & sacram sa-crosancti cadaveris incorruptionem: hanc enim etiam ex decentia maxime Patres defenserunt. Do pluscula, sed grauissima ex D. Andrea Cretensi, Oratione, & Encomio de Dormit. Mariae, vbi rem late firmans, sic subiungit: Considerandum autem est, an inter miracula inueniendum sit maius eo, quod admirabiliter, & prae opinionem in ea factum fuit. De-pre-hensum est, legem naturalem euasisse imbecil-lam, quae vix tandem concidit: omnino aboletur, & auertitur acerba mortis condemnatio: soluta est vis maledicti. Sed nemo vicerit eam, quae olim à Deo fuerit definita, nisi sit Deus secun-dum naturam, qui omnia mutat, & transfor-mat nutu sua bonitatis. Ei autem conuenienter

1514.

Mariani ca-daveris triu-phis.

nunc quoque decuerit, ea in Matre innova-re: sic enim ostendet, eam non solum esse di-a-trem secundum naturam; sed etiam conuenienter eam, quae est ex ipsa, dispensationem: per quam etiam eas, quae sunt in ipsa, magis mysticas ra-tiones, modo excellentis extollimus. En tibi cir-ca Mariam vel abolitas, vel dispensatas leges diuinas, quae nos corruptioni, & infausta ad-puluerem reductioni condemnabant; idque ob-solam tantae maternitatis decentiam, factum praedicari. Credis igitur indecentius post editum Christum, corpus cineribus; an ante editum, corpus, & anima magis, originalibus faci-bus subiacerent? Logi. An lex transfundenda culpa, durioris cuiusdam, ut ita dicam, fa-ti erat, quam illa alia in cineres redigendi? Nugae: de rebus enim Marianis subdit pulchre ibidem idem Cretensis. Sunt reuera omnia no-ua, quae ad eam pertinent, appositè admitten-tia rationem, quae superant naturam: ut qui-bus cedat omnis ratio, & cognitio. Si omnia, quotquot sunt in Maria, de sublimi quadam decentiae ratione, rationes nostras longissi-mè excedentes, noua sunt; certè indecenter illam, veteri, & fecundatæ subiciimus condi-tioni.

Merito proinde Augustinus homilia iam ex tomo 9. citata, de hac re ita: Si dicimus, eam mortis teneri vinculis, & resolutam in com-munem materiam vermium, & cinerum; li-brandum est, si hoc conueniat tanta sanctitati, tanta aulae Dei prerogatiua. Quod quam sit inconueniens, quam indecens Deiparae, late firmat, post multa sic concludens: Diuini-tatis enim sunt opera, quae dicimus: & ideo pos-sibilia, quae sunt ab omnipotentia. Christus au-tem Dei virtus est, & Dei sapientia, cuius om-nia, quae Patris sunt, sua sunt, & velle: velle autem; quae sunt iusta, & digna. Si ergo Christus, qua Verbum, Dei virtus, & Dei sapientia, iustum pro decentia, dignum pro honore, corruptionis legem putavit dispen-sare: quis tandem tibi reuelauit, eandem iu-stitiam, & dignitatem, in re longè decentio-ri non inuentam? Dicebat Sanctus Hilde-phonus Sermone 5. de Assumptione, de vtra-que Mariae vita: Non enim ad actiuam, vltra quam Matrem Domini decuit, se con-traxit: sed toto mentis affectu, & desiderio, ad vitam se contemplatiuam enexit. Non-ulla etiam sancta actiuæ vitæ opera, si diutiùs exercerentur, decentiae Deiparae obstreperent: an illi culpa originis decens ad-ueniret?

1515.

Augult.

Hildeph. Actiua Dei-parae vita, qualis.

IV.

pro eadem Deiparae Concept.

IV.

Huius decentiae rationes priuatim expendo.

1516.

Maria caro quatuor.

Quatuor in Vm praeceptum Conceptionis im-maculatæ, ex decentia maxime appa-reat; huius decentiae rationes, necessariò altiùs veniunt expendenda. Prima ergo ratio esto: quia, ut Patres clamant, Maria Christo concarnis est; id est, eiusdemmet sanguinis carnem, qui fue-rat in Maria, sibi hypostaticè Verbum adu-niuit. Decentissimum ergo, ne caro aliquando peccatrix in Matre eadem, licet purior, in Deo, imò Deus perseueret: quippe longè decentius appa-ret, si immaculata sepe appareret. Quod inde maxime confirmatur: quia nulla actualis culpa (quod Theologi statuunt) sic fecundatam, & pollu-tam reddit carnem, ut originalis: à carne enim quodammodo sordida per traducem, in animam vera macula deriuatur. Hinc ergo, ni fallor, fa-ctum, ut Patres, impollutam Christi carnem, ab impolluta Matris carne desumptam praedicarint. Bene Guerricus Abbas Serm. 1. de Annunc. Thro-num illur eburneum Salomonis late de Maria explicans, sic concludit: In vniuersis regnis, non est tale opus factum: quidquid factum est, flectat ei genu in omnibus regnis caelestium, terrestrium, & infero-rum. Quam beatus igitur ille venter eburneus, vnde caro eburnea sumpta est Redemptoris: pretium ani-marum, miraculum Angelorum, solium summae ma-iestatis, thronisque potestatis, cibum vite immortalis, medicina peccati, restitutio sanitatis. Quasi cador, & soliditas eboris illius Christiani, à similiter ebur-nea Matre, quodammodo haereditarius deriuetur.

Guerric.

1517.

Caro Deipa-rae quodam-modo reco-prix gratia.

Nec videtur carere emphasi, quod caro illa Christi vocetur non tam hominum, quam anima-rum pretium. Quasi illa caro, quodammodo de excellentia iam sit spiritus, vnde aptè pro spiriti-bus impendatur: hoc enim est, quod de carne Ma-riana Spiritu Sancto obumbrata, commendant Patres. D. Gregor. Nicæn. homil. de Nat. Domi-ni: O beatum verum illum, qui bonitatis praestantia ad se traxit animi bona! In reliquis enim omnibus, vix animus purus Spiritus Sancti praesentiam capit: hic autem caro sit Spiritus receptaculum. Defecati-sima planè erat illa caro, quae animae conditio-nem gestare videbatur: non fuit utique caro il-la subiectum originalis culpa, qua utique subiectum gratiae, de bonitatis praestantia cele-bratur. Caro nostra peccato originali (quod pro-prie sedet in anima) quodammodo inficitur: Ma-riæ caro sic praestat bonitate, ut gratiam, quae ve-rè inhæret animae, combibere videatur. Hinc D. Bernardus Serm. 9. ex paruis ad illud Prouer-biorum 9. de Sapientia sibi domum edificante, post multa de Deipara, hoc addidit: Exiit in eo sibi domum Sapientia caelestis: quae adeo mentem eius repleuit, ut de plenitudine mentis, fecunda-retur & caro: ac Virgo singulari gratia, eandem ipsam Sapientiam carne teclam pareret, quam prius mente pura conceperat. Vnde & fortasse, cum cæ-teri foeminarum vteri, mortis officinae appellen-tur: Marianus vterus non solum fons vitæ passim Primus de Concep. B. M. V.

Bernard.

à Patribus appellatur, sed etiam privato titulo à D. Andrea Cretensi Oratione de Annunciatione Mariae, Vmparus dicitur, de quo alibi. Sed redeo.

1518.

Maria filio consubstan-tialis.

Ammon.

Damasc.

Et quidem eum perfecta aequalitas Verbi ad Patrem inde deprehendatur, quod verè ille sit Pa-tri consubstantialis, ἰσοούσιος, cur Maria, quae ve-rè consubstantialis Filio est, (sumpta, quantum res patitur, proportionem,) quando aequalis fieri non potest, saltem similis de innocentia puritatis non existimetur? Ammonius in Catena Graeca Ioannis ad cap. 3. n. 6. ita: Si Maria caro sit ani-mata, & rationis particeps; fructus quoque eius ipsi ἰσοούσιος, consubstantialis, caro quoque animata, & rationis particeps existet: neque phantasma, aut aliud quidquam à Genitricis carne diuersum, carnem Ver-bi putes. Certè hæc consubstantialitas Christi cum Matre decentissimè purissimam in illa car-nem postulat, ut etiam ex hac parte immaculatis-simus Christus ostendatur. Vilius huc alludere Damascenus Orat. 2. de Natiuit. Virg. vbi ita de Christo: Ipse aut Ioann. 2. Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Neque enim; nisi volente ipso, & quodammodo iubente, Iudæi hoc dis-soluere poterant: hoc, inquam, templum ἱεραγούρου immaculatissima carnis ipsius, quod ipse sibi ex vul-ua huius pure, impollute, ac semper Virginis Mar. e. absque humana industria artificio construxit. Quali inde impollutissimus, quod etiam ex impolluta oriretur. Et pende, quod paulò post subdit idem Damascenus; nimirum, παναγούρου immaculatissi-ma carnis sua cruore nos abluit. Est enim πανάγυ-ρος, vox composita, quae, ut nemo nescit, signifi-cat rem sic immaculatam, ut vndique sit irrepre-hensibilis, atque omnibus ex partibus purissima. Nec, puto, poterat fingi vox, quae tam apprime immaculatissimam Christi carnem exprimeret: atqui idemmet S. Doctor in titulo orationis ter-tiæ, vbi habetur: Sermo in diem natalem immacu-latissimae nostrae Dominae. scripsit ipse: Ἀγνος εἰς τὴν γενέθειον ἡμερῶν, τῆς παναγούρου Θεοτόκου. Vbi, ut vides, eademmet vox, quae per ex-cellentiam ex omni parte puram significat Chri-sti carnem, carnem Mariae similiter commen-dat.

1519.

Damasc.

Christus & Maria con-carnes, instar protoparentiū.

Athanas.

Huc iterum idem Damascenus lib. de fide or-thod. cap. 15. Creatoris, ut crearetur, & filio, ut sin-geretur, & Dei Filio, ac Deus, ut ex puris, & im-maculatis ipsius carnibus, & sanguinibus, atque homo efficeretur, submissis: prima, videlicet, parentis debitum exsoluens: quemadmodum enim illa citra venereum complexum ex Adamo effecta est; ita etiam hæc nouum Adamum peperit. Vbi vides, non nisi puram, & immaculatam carnem, & sanguinem Matris, potuisse decenter Christo aduenire; idque ex eo, quod Euam à debito li-berans, absque viri opera, sibi concarnem, & conosseum Christum erat productura: nimi-um, obaratus erat sexus foemineus in Eua, quam vir absque foemina quodammodo produ-xit: sed liberatur iam, idque excellentius, dum foemina absque viro, verissime Christum peperit. Clarius D. Athanasius Serm. de An-nunciatione Deiparae ad finem: Ex carne eius, & ex ossibus eius, veluti ex veteri Adamo, nouus iste Adam, ut vicem eius expleret, costam sibi finxit: nimirum, istam Incarnationem, eam-que simul indutam perpetuò gestat: ac proinde

KK

iffa

ista nova Eua mater vite appellatur: variegata- que permanet ad primitias vite immortalis omnium uiuentium. Ut ergo impolluta Adami costa, in- nocenti Eua formanda assumitur decenter; lon- gè decentiùs formando innocentissimo Christo, immaculatus omninò Mariæ sanguis eligendus. Neque caret in rem nostram mylterio, id, quod olim dixit Adam, uisa Eua sibi concarni, & con- offea: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Genes. 2. num. 23. Quid est enim il- lud nunc? Respondet ibi aptè Diodorus in Cate- na parua ita: Symmachus, ac Theodotion inter- pretantur: Hoc semel os ex ossibus meis. Nam alia, que propagabuntur, mulieres; de mulieris, uirique copula, nupsiali lege exorientur, &c. Ut omnibus non modo uita bonis, sed parentibus etiam antefera- re se ipsi, qui in unam carnem conueniunt. Quasi etiam ex illo creationis modo, quo con- carnes fuerunt protoparentes, omnibus deinde posteris suis uenirent præponendi. Quid ergo Iesus, & Maria sublimiori longè modo concar- nes, deinde posteros omnes per gratiam regenera- turi: non ex utraque parte in gratia accipien- da, cæteris omnibus præstantiores intelligun- tur? Dixi; ex utraque parte: quia quod ex parte Christi nemo negat, idem proportionaliter ex parte Mariæ negandum non uidetur.

Genes. 1.

Diodor.

1519.

Maria cum Christo idem.

Damian.

Meritò proinde Petrus Damianus serm. 1. de Natiuit. Mariæ, explicatis tribus aliis modis, quibus Deus creaturæ vnitur, addit: Quarto modo inest unì creatura, uidelicet, Maria Virgini, identitate: quia idem est, quod illa. Hic ta- ceat, & contemiscat omnis creatura, & uix audeat aspiciere tantæ dignitatis, & dignationis immensitatem. Dominus tecum, inquit Angelus. Habitat in Angelis Deus, sed non cum Angelis: quia cum illis eiusdem non est essentia. Habitat Deus in Virgine, habitat cum illa, cum qua unius natura habet identitatem. Hoc est ergo aurum fuluum nimis, quo thronus est uestitus: quia tali modo Deus Virginem induit, & in Virgine indutus est: ut meliori non posset. Vbi multa de gratia superemi- nenti, qua Maria induitur: & certè tanta iden- titas, necessariâ decentiâ Mariam originaliter puram supponere uidetur: nescio enim, cur, si indecentissimum habendum putarem, si Ver- bum assumeret hominem ueniali priùs culpa præfædatum; non longè indecentius habeamus, quòd carnem originaliter præfædatam in Matre sibi adaptauerit.

1510.

Mariam ab omni actuali præseruatam, fides docet.

Hinc ergo iam secunda decentiæ prædictæ causa apertius colligitur. Nullo ex sacro Textu testimonio probare possumus, Mariam ab omni actuali culpa fuisse liberam: quòd tamen fide sanctum credit Ecclesia; indecentissimum, sci- licet, existimans, si Deipara ueniali quouis næ- uo polluta existimetur. At, quantò turpior origi- nalis macula, omnibus uenialibus collectim sumptis? Res planissima attendenti: de qua per totum Opus fuscè. At dices, ex doctrina D. Tho- mæ tantum abesse, ut decenter Maria præserua- ta existimetur, ut potiùs id Christo indecentissi- mum sit habendum. Quid ita? Quia decens erat, ut prima, & sola Redemptoris caro originaliter pura appareret: nec tantum priuilegium à Matre priùs delibatum uilesceret. Possèm facillè confu- gere ad identitatem carnis Redemptoris, & Re- demptricis, ut paulò antè dixi: neque enim in ca-

dem carne diuersum; sed 7num, licet multiplica- tum priuilegium reperitur. De quo in Opere pie- nè diserebam. Sed isto, tanquam diuina caro computetur. Vnde autem indecorum Christo, ut eius tantummodo meritis Mater præseruetur? Suppono tanquã certius apud Patres, solum Chris- tum ex se, & Mariam à Filio ab omnibus actua- libus culpis fuisse immunes: tunc sic: Nihil dero- gatur Christo, imò decentissimum est, si prior, quam ille, Maria ab actualibus immunis produ- catur: ergo nec etiam, si prior ab originali præ- seruetur: cum id in promerentis Christi gratiam, & gloriam deriuetur, quòd latè contra Caieta- num ostendo suo loco.

Aduerte autem, hunc discurrendi tenorem, quo uolunt aliqui in omnibus Christum non tam pri- mum de dignitate, quam etiam de tempore: nec tam solum ob excellentiam, quam etiam ob sin- gularitatem, Principem commendandum, peri- culosum esse: & sub pietatis prætextu inducere in errores. Exemplo res patebit. D. Chrysof. tom. 6. Orat. de Simeone, & occurfu Dom. expendens il- la uerba Mariæ dicta in Euangelio: Et tuam ipsius animam pertransibit gladius. Luc. 2. n. 35. sic scri- bit: Vbi illum pro mundo patientem conspexeris, ubi manus illius in Cruce extesas, clauisque ligno affixas intuita fueris; tum demum incipies basitare, & dice- re: Hic ille est, de quo Angelus tam præclarè dis- seruerat, &c. Tuam ipsius animam pertransibit gla- dius: ne ullus omninò tentationis ignem euadat. Petrus ter negat, ceteri Discipuli eo deserto fugam ineunt, &c. Omnes proinde discesserunt: omnes fu- gerunt: solus autem Christus, ut aries ille suspensus constans permansit. Terrarum sicut itaque illius quo- que animam gladius, tentatio, nimirum, & quadam animi basitatio. Sic iterum Orat. 2. eius Festi: ita que tentationis est expertus nemo: sic negauit Petrus: alij Discipuli, derelicto eo, fugerunt: non enim omis auxilio Pastor indigebat, dum lupos abigeret: ne- que adiutoribus indigebat Athleta; sed omnes abierunt: Christus uero solus, ut aries pendebat: pertransiuit itaque & illius animam gladius. En tibi à magno Doctore hæsitacionis, & dubiæ va- cillationis condemnatur Maria: cuius Charybdis causa, pietatis prætextus: putauit indecens fore, si alius quisquam, uel etiam Deipara, nisi solus Christus constans, & immunis ab hæsitacionis culpa perseveraret. Et si lapsus materialis sub hoc prætextu tantum Doctorem potuit attingere; quis ita præsumptuosus, qui non timeat, ne fortè similiter concidat, dum prætextu simili, solum Christum de carne immaculata contendit com- mendandum.

1521.

Prætextu pi- tatis inue- ritur ali- quando.

Luc. 2.

Chrysof.

1522.

Christus à Patre, & Matre gloriofissimè or- tus.

Damian.

Sed iterum ad rem. Si decuit omninò, ut Ma- ria ab omni, & quouis næuo (leuissimo licet) actuali præseruaretur; cur non deceat, ut ab origi- nali lógissimè fœdiore arceatur? Certè puritas il- la, quam decentissimè in Deipara requirunt Pa- tres; multò funestius originis labè, quam leui otioso uerbò eruentur. Fluuuium Paradisi Genes. 2. n. 10. ad Christum referens Petr. Damian. serm. de Annunc. sic scribit: Fluuuius iste est meus Deus Iesus, qui è duobus locis voluptatis egreditur, ex uero Patre, & ex uero Virginis. Vnde Prophetæ: Dominus Deus noster fluuius gloriosus exiliens in terram sitientem: sed ineffabilibus differentiis longè aliter à Patre, quam à Matre egreditur: quia eisi temporalis natiuitas gloriosa est, multo gloriosior

gloriosior est aterna. Quantum fuit debitæ pro- portioni requisitum, totum id decenter factum credendum, ut materna generatio gloriosa, glo- riosiori paternæ responderet: Neque putandum, sub cæpa originali productam, quæ sub leui actuali, nec Paradisum, nec locum uoluptatis di- uino fluuio præstaret orituro. De Baptista ab sterili matre orto, dixit lepidè Antipater Bo- strenf. Orat. de Baptista, & Deip. in hunc mo- dum: Ex deserta matrice processit ciuus deserti. Et quantò digniùs Adam secundus æternæ innocen- tiæ ciuus, ab innocenti, & purissimo Paradiso oriretur? Sed audiendus idem Petrus Damianus, postquam latè de generatione paterna disseruit: Nunc accingamus: ad uidentium, qualiter egre- diatur de Virgine: quia egr. sio ista dulcior, & af- fectuosior est humana miseria, que intuentium pe- ctora concutit, irrorat oculos, & beatis fontibus uul- tus amantium superfundit. Hic locum uoluptatis uerum Maria intelligo, in quo cumulatim omnes delicias deliciarum Dominus. De cuius deliciis Spi- ritus Sanctus admiratorio sermone in amoris Cantico sic eructat: Que est ista, que ascendit de deserto, delicias affluens? Nunquid in Angelis uoluptatem habet Arissimus, in quibus ipse reperit prauitatem? Nunquid in constellatione, uel scintillatione stel- larum, quarum alia conuertiuntur in sanguinem, alia cadunt de calo, alia in tenebras obscurantur? Nunquid in aère, uel igne, uel uentis? &c. Nunquid in aqua, ubi furans & toruofus Lemathan immora- tur? Aut in terra, que sub maledicto Adæ, spinas emittit, & tribulos? Non est locus uoluptatis, nisi uerus Virginis. Nimirum, quia uerus iste nun- quam spinas, & tribulos Adæ, id est, proprie ori- ginalem culpam contractam germinauit. Præter- eo examinare, quæ sit illa prauitas, quam in bo- nis Angelis (de his enim uidetur esse hic sermo, quippe de malis frigidus ueniret) Dominus ipse reperit: uidetur enim sic uocare minus sanctam, & puram naturam angelicam, si cum diuina na- tura comparetur. Illud uero pende, & hic, & singulis penè paginis apud Patres, (immensum foret colligere,) Mariæ puritatem, angelicæ, & seraphicæ longe præponi.

Maria, Pa- radisi.

Antip. Bost.

Damiani.

1523.

Genes. 49.

Maria tota, quota est, pu- ra est.

Expendit D. Ioann. Damascenus illud Genes. 49. n. 9. ubi de Christo: Ad pradam, fili mi, ascen- disti, quod ex Græco legitur: De germine, fili mi, ascendisti. Deinde sic habet Orat. 2. de Nat. Virg. Per germen autem, o dilecte, quidnam proprie coha- renter, que intelligas? Annon clarè solam hanc Sanctam, ac Sanctis omnibus sanctiorem, que se 10- tam, quia fuit, corpore, scilicet, & spiritu puram exhibuit illi, qui sibi in ea condidit tabernaculum? Mariam dico, que seu re, seu nomine, magnum quid- dam, & uenerabile reperitur. An foret pura tota, quota est, (consule Græca,) si in ipso statim ini- tio, tota fœdaretur? Aut quid singularissimum, magis decenter habeat Maria, ut inter Sanctos, sola Sancta dicatur; nisi quòd vnica inter filios Adæ semper Sacta fuerit, ut còdignum Deo præ- beret tabernaculum? Id clariùs dixit idem D. Do- ctor in Cant. Eccles. son. 2. in quodam theotocio: Templum te purum, atque intactum, Dei Genitrix semper Virgo, Mundi factor inuenit, Vnicam sanè à sa. mlo, In eoque habitans reformauit Hominum naturam.

Neque enim à sæculo fuit creatura alia ex Ada- mi semine, quæ pura, & intacta dici posset, nisi hæc vnica. Nec illa futura vnica, si de alio purita- tis genere: queretur Damascenus. Pie propter- eà Guericus Abbas Sermon. 1. de Assumpt. Ma- riam assumptam, & thronum Dei futuram cele- brans, sic subiunxit: O Fili Dei, nihil tibi, nihil in illo tuo displicuit hospitio, quod tam libenter repeist, tamque affluenter remunerat tua dignatio. Nihil uirique in illo sordidum offendisti; quia nulla erat libido; sed purissima castitas: nihil ruinosum; quia nulla erat superbia; sed fundatissima humilitas: ni- hil obscurum; quia exclusa erat infidelitas: nihil angustum; quia diffusa erat charitas. Vix clariùs poterant originalis culpæ miseriæ Deiparam non tangentes explicari, quam dum libido, superbia, infidelitas, quæ præcipuè inde oriuntur, hinc amandantur: ut nihil omninò in hospitio displiceret. Quid autem non displiceret originalis culpa, etiam amota, cum leuicula actualis, etiam immenso gratiæ pondere abolita, omninò adim- plendo mysterio displiceret?

Gueric.

1524.

Altaris ex- cellentia.

Theodore.

Maria, Sol.

Damian.

Ponderauit acutè Theodoretus 3. Reg. 19. cur ignis ille cælestis, qui Eliæ holocaustum deuorauit; deinde totum altare etiam consumeret? Et respondet quæst. 56. ad finem: Descendit ignis, & consumpsit non solum ligna, & sacrificium; sed & puluerem, & lapides: ne afficeretur iniuria diuinum altare, impiis illis, sacrificia Damoni offerentibus. Quasi decenter Deus auerteret omnem profana- tionis umbram ab altari, quòd illi deleruerat. Simili argumento passim (ut nosti) probant Pa- tres perpetuam Deiparæ post partum uirginitatem: quia nefas foret, ut humanus, licet matri- monialis, congressus, aulam illam, quæ Dei fue- rat, temeraret. Quis uero non uideat, & sacrificio, & Filio excipiendo plus dedecoris affricari ex præuia fœditate altaris, & Matris; quam ex subsequente. Qui ergo hanc sic cauit, decenter creditur illi indormisse? Non crediderim, imò dicerem, Mariam Sole ipso puriorem effectam, ut deinde Solem iustitiæ decenter susciperet. Bene Petrus Damian. Sermon. 2. de Natiuit. Virgin. comparans illam cum Salomonis templo dedi- cato: Ad illud templum Dominus in nebula de- scendit, ut cacam Iudaicæ infidelitatis caliginem designaret: in hoc (sicut scriptum est) in Sole posuit tabernaculum suum, ut sedentes in tenebris, & umbra mortis illuminaret. Illi denique templo Deus omnipotens gloriam quidem sui aduentus consulit, sed nihil ex eo in sua natura suscepit. In Beatissi- ma autem Virginis uerum non solum dignatus est descendere: sed ex eo etiam perfectam sibi substan- tiam nostra mortalitatis unire. Neque enim de- center præpararetur, si uel tenuissima quadam umbra caligaret.

V.

Præuia dispositionis decentia.

DIXI, decentiùs in hoc negotio præuias dispositiones attendendas in Maria, Fi- lio edendo, quam subsequentes gratias post editum: neque enim tantum gloriæ in filios redundat iam natos, ab honore quem tunc pa-

1525.

rentes comparant; quantum dedecoris ab infamia, quam parentes ante generationem contraxerunt. Hinc enim etiam factum est, ut ipso naturæ ductu humanæ disponant leges, ut præuia, non subsequens parentum nota, generandos, non generatos filios offuscare intelligatur. Decuit ergo, ut tantò gignendo Filio præuic Maria disponeretur. Vnde, quò dispositio foret antiquior, eò foret decentior: quò enim vigilantius omnis præueniretur macula, eò manifestius cuiusuis infamiae suspicio à Iesu nostro exulans noceretur. Benè Guericus Abbas Sermone 4. de Purificat. Deip. *Antea nanque purificanda erat natura mortalis, ut Deum conciperet; non postea, quia concepit: cum concepit Sanctum Sanctorum, summa sanctificatio fit; & ea, quæ Mater ipsius sanctitatis effecta sit, nihil sanctius esse possit.* Vnde rectè infert, purificationem Mariæ secundum legem humilitatis fuisse, non necessitatis. Videamus ergo, quàm soleat Deus benedicendos insigniter filios, parentali benedictione præuenire. Inde clarè patebit, quàm decenter Christus super omnia benedicendus, à Matre vndique in benedictionibus dulcedinis præuenta oriatur.

Purificatio eipara.

cert. 6.

1526.

Genes. 9. Deus, in præueniendus Christo benedictionibus attentissimus.

Diodor.

lr. Cret.

1527.

Joan. 1. Honor auitus excellentior. nonym.

è nuptiis filios; cum priores illas protoparentum nuptias, tam sedulò sanctificatas demonstraret. Et non decenter præuigilaret Deus Vnigeniti, & consubstantialis sibi Filij honori defendendo, præuic Matrem ipsam sublimiori sanctificationis genere condecorans: Non id putauit Bernardus hom. 2. super *Misus est.* vbi ita: *Deus inquit idem (Deus enim est, quem peperit) Matrem suam singulari in celestibus donaturus gloria; singulari in terris præuenire curauit & gratia: quæ, præuic, ineffabiliter & intacta conciperet, & pareret incorrupta. Porro Deum huiusmodi decebat natiuitas: quia non nisi de Virgine nasceretur: talis congruebat & Virgini partus, ut non pareret nisi Deum.* Non enim ita decoratur Christus iam editus à Maria, de gloria; quam modò possidet ipsa in cælis; quam de gratia, qua in terris tantum Dominum editura Mater enituit: quæque interim pro decentia mysterij, & Virgo, & puerpera crederetur. Pulchrius adhuc, quod statim subdit Bernardus: *Proinde factor hominum, ut homo fieret, nasciturus de homine, talem sibi ex omnibus debuit deligere, imò condere Matrem: qualem & se decere sciebat, & sibi nouerat placituram.* Vides, quàm præuius, & præcòx Deus in condenda tali, quam sibi nouerat, & decentem, & placituram? Et credis decentem magis, & magis placituram, si sub originis fœditate conderetur?

Bernard.

Maria in Matrem conditur.

1528.

Matth. 13. Parentes ob futuram sobolem decerati. lfd. Pel.

Damian.

1529.

Idem.

Genes. 17.

lfd. Pel.

Voluerant ministri seduli Matth. 13. eradicare zizania, meritissimò ignibus contradenda: sed prohibentur à Deo, ne simul pariter triticum euelleretur. Quod expendens D. Isidorus Pelusioti lib. 1. epilt. 195. hæc scripsit: *Facere prohibentur, ne vnà cum zizaniis euellatur & triticum: hoc est, ne rapiatur peccator ad vitæ emendationem spectans, ne vnà cum improbis parentibus infantes liberi simul excendantur, qui adhuc quidem sæpe in paternis lumbis sunt: verum apud Deum, ut pote occulta cernentem, iam existunt.* Vides, patres iam proximo incendio destinatos, in futurorum filiorum gratiam præseruatos, ne pariter cum illis perire viderentur. Et non credas, præseruandam, in gratiam Filij, Mariam ab originali incendio; quando saltem debitoricem fuisse existimemus? Longè cautior, longè prudentior processit Deus, & talem necessaria decentia creauit, qualem tanto futuram dignam muneris præcognouit. Petrus Damian. Scrm. 3. de Natiuit. Mariæ: *Antequam nasceretur, talem creauit eam, ut ipse dignè nasci posset ex ea.* Vnde verò dignè natus putaretur, nisi sic Matris decus præueniret, ne vnquam ancilla Dæmonis haberetur?

Statim à prima contentione, quam cum fratre Iacob habuit Esau, dignus quidem fuit, ut inter mortis minas, quas intentabat Genes. 27. n. 41. durioris mortis pœnam experiretur: nec tamen punitur tunc à Deo, quin diutius conseruatur. Causam superiori apposuit citatus Pelusiotus: *Neque enim Esau peccatorem, nondum edita prole demersit, ne vnà quoque Iubum euelleret, qui ex eo genus duxit.* Quantò dignior, quantò melior Iobo Iesus noster; tantò debuit fructuosior parenti computari. Illius intuitu, mors temporalis patri, dum expedit, prohibetur; cur huius intuitu, mors culpæ, cum sic deceat, à Matre non arceatur? Certè non decebat, ut minùs præuius, & prouidus, tantus Filius Matri tantæ adueniret: sed dignissimum erat, ut ita originis fœdata expers oriretur, dummodo

VI.

An Christus ad innocentiam matrizeret?

dummodo plena gratiis, dignè sibi à Deo facta cerneretur. Iterum Petrus Damian. proximè citatus, de Angelo salutate: *Plenam appellat gratia: quia ipse in eam descendebat, per quem omni mundo collata est gratia. Dominus, inquit, tecum: quia ille in te est, qui talem fecit te: ut & ipse fieret ex te. Quia nõ faciendus ex ea, nisi talis præuia decentia præpararetur, quæ meritò plena gratiis intelligatur.*

Damian.

1530.

Principi thronus præparandus.

Seuerian.

In primo die, Orbis natalitio, videbantur nobilissimæ illius creaturæ concreanda; Sol, Luna, sydera, vnde cæteris decus communicatur: nec tamen ita factum, ut nosci ex cap. 1. Genes. Rationem vidit Seuerianus in Catena parua: *Cur etiam neque Solem primo die fecit, neque Lunam? Quia nondum prætenderat firmamentum, ubi collocanda erant.* Dedecebat, non præparari prius thronum pulcherrimum, firmamentum, scilicet, vbi nobilissima astra ponerentur. Ne vsquam dubitares, decentissimè præparandum thronum Marianum, vbi astrorum Princeps condignè collocandus. Grauius D. Damascenus Orat. 3. de Nat. Virg. *Hoc est, quod hodierna die latis animis celebramus; nempe, Virginis Natiuitas, festorum præcursor, mysterij Christi præmium. Oporiebat enim prius palatium parari, atque ita Regem adesse: oportebat prius regionum incunabulorum fuscias comexi, atque ita demum oriri infantem regium. Denique prius oportebat argilla massam disponi; & tunc deinde figulum aduenire.* Ut ergo minùs expediret eximio Operi, libròque doctissimo, procemium lituris fœdum, erroribus obrudere deformem: sic mysteriis Christi, Matrem præcædatam edere, indignum. Non talis ab æterno præparabatur Maria: sed semper in sui prælectione, amore digna præuifa. Idem Damascenus de eodem, Orat. 1. *Te prænoscentis rerum omnium Deus, dignam adamauit, & amatam prædeterminauit, in ultimisque temporibus produxit; ac Dei Matrem, & Filij, Verbi que sui exhibuit nutricem.* Maria, ut latissimè alibi probò, nusquam futura erat, nisi ut Deipara esset. Si ergo simul ac prædeterminatam audis, imò & præcognitam, etiam amatam legis; quid dubitas, nunquam sub culpa præuifam fuisse?

Damasc.

1531.

Maria arbor felix.

Bernard.

Grauius proinde D. Bernardus homil. 4. super *Misus est.* expendens illa verba Elizabeth ad Deiparæ: *Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.* Luc. 1. num. 42. ita scripsit: *Non, quia tu benedicta, idè benedictus fructus ventris tui: sed, quia ille te præuenit in benedictionibus dulcedinis, idè tu benedicta. Verè enim benedictus fructus ventris tui, in quo benedicta sũt omnes gentes: de cuius plenitudine tu quoque accepisti cū cæteris, est differētius à cæteris.* Quas enim benedictiones nõ præueniret Christus Matri decoradæ: vnde ipse esset decentior oriturus? Et quidè, si, ut vt ipse Christus docet, nõ potest mala arbor facere fructus bonos: quomodo nõ optima, & absque villo malitiæ næuo arbor illa intelligèda, vnde sic optimus fructus germinauit? Ideò statim Bernardus: *Benedictus ergo fructus ventris tui, cui benedixit Deus in æternum: ex cuius benedictione benedicta etiã tu in mulieribus: quia non potest mala arbor fructum facere bonum.* Quis enim consequens putaret, vt ea arbor, quæ leuissimo actualis culpæ puluere respersa, indecens haberetur æterno vitæ fructui germinando; eadem originis ærugine corrosa, pestilenti Noto afflata, & Adamatico contagio syderata, huic producendo apta reputetur?

Decoratae Deiparæ Concept.

Ac it ad rem decentiæ, in qua sumus, quæstionculã istam examinare. Huc paulò antè adductus impulit Bernardus. Verissima, & catholica est illa Sancti Doctoris Theologia, nõ à benedicta Maria, benedictionem in Christo deriuari: sed è contrã, è fructu tanto, arborem benedici. Aliud ergo est, quod quærimus; an, scilicet, Christus aliquo modo ad innocentiam matrizeret; id est, ab innocenti Matre, innocens etiam debeat appellari. Rem vt capias, aduerte primò, verissimam apud multos haberi doctrinam illam Suarij tomo 2. in 3. p. disp. 10. sect. 3. ad finem, vbi asserit, quòd si de potentia absoluta Verbum humanitatem assumeret, via ordinaria procedentem à viro, scæminaque ex Adamo regulariter ortis, talem humanitatem in se consideratam, & sibi ipsi relicta, vt in propria persona subsisteret, ex vi suæ conceptionis obnoxiam esse originali peccato: tamen supposita vnione hypostatica, ex vi illius fieri immunem ab originali culpa: de quo ipse fufius tom. 1. disp. 33. sect. 2. concl. 2. Suppono secundò, planius haberi apud Scholasticos, humanitatem Christi Domini duplici ex capite hodie immunem esse ab originali culpa: tum ratione vnionis hypostaticæ; tum ratione conceptionis maternæ: ita vt, si quouis casu humanitas illa non vniretur Verbo, ex eo præcisè, quòd à Maria Virgine, vt euenit, conciperetur, absque originali culpæ procederet reatu. Lege fusè rem probantes. Expofitores etiam sacri rem confirmant, & deducunt ex verbis Angeli ad Mariam: *Spiritus Sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: idè què & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.* Luc. 1. n. 35. de quo Salmeron ibi tom. 3. tract. 8. ad medium, ita: *In primis consequentia vis aduerbio, idè, significata, ponderanda est: quia enim non ex via feminili, quemadmodum omnes filij Adæ; sed ex Spiritu Sancto, & ex Sanctissima Matre conceptus est; suapte natura liber est, ac immunis ab omni criminis labe in mundum ingressi.* Et paulò post: *Rectè ergo dicitur sanctum in neutro, & substantiue, quod plus est, quàm si dixisset, sanctus: quia sanctitas ipsa, & natura sanctus, de Spiritu Sancto, & Matre, omni ex parte sancta conceptus.* Idem ferè habet Toletus in Commentario huius loci: & iterum notat c. 111. ita: *Christus sanctus natus de ventre Maris, & in eodem sanctus conceptus, & Conceptio sancta: ita vt etiam si gratiam ex vnione non habuisset, eam obtinuisset ex vi conceptionis.* Vide etiam Maldonat. & Barrad. quos omnes in hanc rem dedit Doctor Luzerus, primarius apud Granatenses Theologiæ Professor, Opusculo vernaculo pro immaculata Concept. licet ibi maius saltem aliquid verbo tenus videatur inferre, quàm sit opus tueri; sicut nec etiam est facile confutare.

1532.

Christus, ad innocentiam quomodo matrizeret.

Suar.

Luc. 1.

Salmer.

Tolet.

Luzerus.

1533.

Quæro igitur, an tam puræ ex se Conceptioni, ex qua præcisè Christus innocens gigneretur, decentior veniat pura etiam, & immunis (non ex

Parentum mores in filios.

Genes. 39.

Chrysof.

Bernard.

1534

Genes. 44.

Filij matris kant.

Ephrem.

Isidor. Pel.

ex se, sed ex privilegio) Matris Conceptio; quam polluta, & originis labe præfædata? Ego quidem sic statuo, cum in virtutibus exhibitis, & suavissimis Christi moribus, matrizantem Filium Sancti Doctores audacter asseuerent, (de quo fufus in Opere scripsi,) decentissime in innocentia dicitur matrizator; digniorque quodammodo ab innocenti Matre innocens, quam innocens à polluta proueniret. Luctabatur quodammodo Iosephi pudicitia, cum Ægyptiæ dominæ lasciuia impudica: & in tam arduo agofie iuuenis calcata carnis conditione superabat, Genes. 39. cuius victoriæ causam ex ore iuuenis celebrat Chrysofomus tom. 6. homil. eiusdem: *Seruus quidem, ô mulier, nunquam fui: nobilibus enim sum parentibus procreatus: Abraham, nimirum, & Isaac, quos Deus colloquio dignatus est, aui mei fuerunt: Iacob autem, qui cum Angelo luctatus est, meus pater: quapropter & tecum luctor audacter.* Cedebat enim in honorem Ioseph, quod luctandi strenuitate patrizaret. Cur ergo in honorem Iesu non cedat, (cum in hac re non possit patrizare,) quod in calcando, & eluctando originis serpente dicatur matrizare? Faciunt verba D. Bernardi homil. 2. super *Misfus est.* sic scribens: *Voluit itaque esse Virginem, de qua immaculata, immaculatus procederet, omnium maculas purgaturus. Voluit & humilem, de qua mitis, & humilis corde procederet: harum in se virtutum, necessarium omnibus, saluberrimumque exemplum ostensurus.* Cur ergo nollet ex innocenti innocens prouenire? cur dum humilis, & virgo matrizat, decenter etiam innocens matrizaret? Ego non video.

Inuento scypho argenteo in sacco Benjamin, turbantur fratres, & scissis vestibus redeunt in Ægyptum, Genes. 44. n. 13. Et vnde tantus dolor? Fortè furacem puerum fuere suspicati? Absit, inquis: vnde enim innocentissimus, quem nouerant, frater, apud fratres suspectus furti poterat denotari? Audi D. Ephrem Edissen. Orat. de Ioseph, (habetur apud Lipom. tom. 1.) commotos ibi fratres expendentem: *Neque ipsum solum; verum & Rachel simul, & Ioseph cum patre infimalabant dicentes: Vos scandalum fuisistis patri nostro, tu, & Ioseph, filij Rachel: Ioseph enim super nos regnare voluit, & merito à fera comestus est: tu autem rursus, frater eius, in ignominia, & probro nos esse fecisti. Nonne vos estis filij Rachel, qui patri sui idola furata, se ea furata negauit? Quasi inde suspectus furti veniret Benjamin, quod furacem genitricem sortiretur: necessariò enim quodammodo matrizatores filij reputantur. Cur ergo à matre peccatrice veniret Christus, vt saltem stultè impiis suspectus haberetur? Benè D. Isidorus Pelusiota lib. 2. epist. 123. *De rebus parum honestis in suspicionem venire, his quidem, qui ad virtutis arcem peruenerunt, maximè calamitatis loco est: indicari autem, honestioribus, & grauioribus: deprehendi verò, etiam stupentibus, & insensibilibus.* Multò ergo decentius, vt omnem suspicionis occasionem truncaret Christus, si etiam de innocentia matrizans cognoscatur: qui enim indecentem habuit communem generationem; ne quantum foret ex illa, obnoxius originali fæditati haberetur; decentissimum sibi id haberet, vt ab illa remotior proueniret.*

Do in hanc rem grauiissima verba Hugonis Venerabilis tom. 3. in erudit. Theolog. tract. de Verbo incarnato, collat. 3. *Mater Virgo electa est, vt de munda immaculatus nasceretur: vt, sicut in celo Deus habuit Patrem immortalem æternus; sic in terra haberet Matrem Virginem incorruptam. Igitur in celo qualis Pater, talis Filius: & in terra qualis Mater, talis Filius. In celo cum Patre æternus, & immensus: in terra cum Matre immaculatus, & mansuetus. In celo cum Patre incorruptus, & sublimis: in terra cum Matre virgo, & humilis. In celo imago Patris: in terra imitator Matris. Mater virgo erat, & in humilitate exultabat: Filius virginis virgo humilitatem commendabat. Talis ergo Agnus, qualis Mater Agni, ex munda mundus, ex virgine incorruptus. En tibi Christum ex mente Venerabilis Doctoris per omnia Matris imitorem, & matrizantem. Quod ipsemet postea si rectius expendisset, puto, abique dubiò, staret nobis, pro immaculata Virginis Conceptione suffragium allaturus: falsò enim mundus ex munda Christus dicitur, si ab originaliter immunda nasceretur. Effet ille quidem Agnus innocentissimus, non tam ex oue, quam ex hirca quodammodo proueniens: nec proinde qualis ouis, talis Agnus diceretur.*

Non itaque quantum proportio patitur, à maximo Filio Mater magna degenerauit, quintalem edidit, vt, licet dignior, Matri nihilominus congenet haberetur. Hinc exclamabat Isaias: *Ecce Agnus, Domine, dominatorem terra, de petra deserti, in montem filia Sion.* cap. 26. num. 1. de quo Guericus Abbas Oratione 2. in Annunciatione Virginis ita: *Id est, abscinde petram de petra: sanctum, & inuolabilem sancta, & inuolata proferat Virginitas, &c. Si ergo petra Christus, vt ait Apostolus, non degenerat à Matre Filius, quando & ipsa petra nomine censetur. An non rectè vocatur petra, qua & in amorem integritatis, proposito firma, affectu solida, sensu quoque ipso aduersus illecebram peccati tota insensibilis erat, & lapidea? Nihil voluit honoris Christus, quod debita proportione in Matre non præcederet: noluit virgineus Agnus à Matre castissime nupta, sed non virgine prouenire: ne in virginitatis prærogatiua, licet gloriosè degener haberetur; & in sola originali innocentia, quæ tantò decentior erat, non matrizaret? Certè eam carnem dedit Maria Verbo, vt (quod volebat Hugo) temporalis generatio æternæ generationi indecens non obsteret: idè illa ad Filium: *Ecce tu pulcher es, dilecte mi, & decorus.* Cant. 1. num. 16. de quo D. Thomas de Villanoua ibi: *Pulcher, Verbum ex Patre: decorus ex Virgine caro. Pulcher in tua natura; decorus in mea. Pulcher, quia candor es lucis æterna, & speculum sine macula: decorus, quia speciosus forma præ filiis hominum: in quem desiderant Angeli prospicere.* Pende nunc, si natura humana matrizans, patrizanti Verbo de pulchritudine respondere debebat; decentior longè veniret, vt illa etiam de innocentia matrizaret: sicut & hoc per omnia patrizat.*

1535.

Christi generatio ab utroque parente proportionatè illustratur.

Hugo.

1537.

Christi enim in modo Maria tribuantur.

Damaſc.

Auth. in cert.

Isidor. Pel.

Andr. Cret.

1538.

Maria, lignum vite.

Bernard.

pro eadem Deiparæ Concept. 395

VII.

Predicta proximè ratio roboratur.

LIVNDE verò non ineptè proxima ratio roboratur ex eo, quod apud Patres ferè eadem, quæ de Christo prædicantur, debita proportione seruata, Mariæ tribuuntur: quasi sic perfectè Filius matrizaret, vt, præter Diuinitatem, nihil in illo ferè coiluceret, quod suo modo in Matre non præradiaret. In sola ergo innocentia originali dissimilitudo foret aucupanda? Ego non crederem. Immensum esset, omnia, quæ Patres afferunt, huc transferre: libo tantum pauca, quæ ad manum: feracem vineam aliis vindemiandam feliciter præmonstrans. Sanctus Sanctorum ab Scriptura, & Patribus celebratur Christus: de Maria verò canit D. Ioannes Damascenus sono 1. citato: *O Sancta Satorum, Virgo intacta, Sanctum Sanctorum nobis peperisti. Quasi vndique sibi vtraque sanctitas de excellentia correspondeat. Author ille incertus supra adductus Oratione de humilitate Mariæ in Homiliario Alcuini: Tu electa, vt Sol, ille, inquam, & Sol. Conditor: ille enim electus ex millibus virorum: tu electa ex millibus foeminarum.* An decenter electa in tantum, vt electo Soli diuino veniens comparanda in ipso suo oriente caligaret? De carbone, & forcipibus propheticis Isaiæ 6. sic habet D. Isid. Pelus. lib. 1. epist. 42. *Isaias, vir summa perspicacia præditus, carbonem exaltari forcipe accepit, Domini nostri incarnationem clarissime perspicuus. Per carbonem verò quem cernebat, diuina essentia significabatur. Per forcipem autem ea peccati expers caro, quam ex nobis sumptam sibi copulauit. Idem ferè testantur Patres plures. Atqui non pauci forcipem de Maria ipsa intelligunt. In quam rem latè suo loco expendo D. Methodium, & Varadatum. Huc tantum adduco D. Andream Cretens. Orat. de Annunc. Virg. apud Metaphrast. *Gaude, vna aurea, que contines illum, qui dulce manna, & mel è petra ingrato populo subministrasti. Gaude, seraphica myſici carbonis ardentis forcipis. Planè purior Christi caro, & decentior forcipis instar Diuinitatem apprehenderet, si à Matre similiter forcipis, totius peccati experte deriuaretur, & quodammodo vtròque par existeret.**

Quam passim lignum vitæ, Christus dicatur, nemo nescit: scilicet, ob perpetuum virorem, quem nullus peccati marcor, nulla potuit corruptio inuadere. Talis etiam Maria celebratur. Do vnum Bernardum Serm. 2. Aduent. *O Virgo, virga sublimis: in quam sublime, vericem sanctum erigis, vsque ad sedentem in throno, vsque ad Dominum maiestatis: neque enim id mirum, quoniam in altum miris radices humilitatis. O verè celestis planta, pretiosior cunctis, sanctior vniuersis. O verè lignum vite, quod solum fuit dignum portare fructum salutis! Tu autem vitæ ligno, mortem culpæ decenter assignaueris? Apage, & vide, quid statim addat Bernardus: *Deprehensio est, maligne serpens, verſutia tua: nudata est falsitas tua,**

&c. Nunc responde, si potes, quam ei (Adamo, scilicet,) arborem, cuius arboris fructum inuidere potuit, qui nec hanc quidem virgam electam, & fructum sublimem negauit? Quis putet, in ligno vetito transgressionis pœnam positam Mariæ, quæ longè pretiosius lignum celebratur? Quis putet, cateruatim cum aliis præceptum in illo ligno subiisse, violatiquè culpam incurrisse, quæ electa meliori fructu producendo? Non de inuidia, vt voluit Dæmon, sed ad reuerentiam, arbor scientiæ hominibus fuit interdicta. Verum nec etiam sic Mariæ interdicitur, quæ pariter cum Iesu fructu suo, in illius remedium, tanquam supremum liberalitatis tentamentum parabatur: non ibi illam serpens fefellit, quæ illius detegendis fallacis emittenda.

Consonat his Petrus Damianus Serm. 3. de Natiuitate Virg. vbi post alia de Christo lilio Cant. 2. sic de Maria scribit: *Lilium vocatur Christus: lilium dicitur & Mater Christi, sicut in eodem Cantico subinfertur: Sicut lilium inter spinas: sic amica mea inter filias. Sicut lilium inter spinas: sic Beatissima Virgo emittit inter filias: quæ de spinosa propagine Iudeorum nata candescebat munditia virginis castitatis in corpore; flammescibat autem ardore geminae charitatis in mente: flagrabat autem odore boni operis, tendebat ad sublimitate intentione continua cordis.* Sic passim in eadem rem alij Patres. Quod si Maria aliquando originis spinis pungeretur; non tam decenter lilium, instar Christi, quam inter filias spina diceretur; nec tam ab istis alia, quam eadem inter istas veniret reputanda. Quod tamen minùs illi videtur conuenire, quæ totam Christi virtutem dicitur æmulata. Aptè Ioannes Geometra ad illud Luca 1. num. 39. de Maria cognatam visitante in Catena Græca Corder. *Ope rebat enim, non Dominum solum, sed & eius Matrem modestia sua in omnibus premia referre, atque hoc ipso primarium obtinere, quod secundarium ubique quæveret: quin & omnibus, vti & ipse, exemplo esse modestiæ, ac submissionis.* Vt per omnia Filium exprimens, omnibus præponenda, non aliquibus conferenda cognoscatur. Hic est Geometra ille, qui ad nostrum vsque sæculum latens iam eximius Theologus, & grauiſſimus Author celebratur, vt notat in suo Prologo Corderius, & ex grauiſſimis eiusdem scriptis, quæ è Græco vertit, constat manifestè. Idè mirabilior: quia è prisca, Mariam ab originali culpa immunem decantauit, cuius testimonia iam supra adduxi. Pergo.

Expendit Seuerus in Catena Græca Ioannis, (quam etiam Latinitate donauit noster Corderius) illa verba Mariæ ad nuptiarum ministros: *Quodcumque dixerit vobis, facite.* cap. 2. num. 6. omnia, quæcumque ibi facienda forent, prænouisse Deiparam: & causam subdit: *Rei autem huius futura præcognitio, tam Iesu, quam Matri communis erat: illi quidem vt Deo; huius verò tanquam inspirate diuinitus Prophetiſſæ.* Quæ etiam illa, quæ Christo Deo, natura conuenienter, suo modo Matri per gratiam communicarentur: ne Mater in hoc à Filio aliena putaretur. Denique locum illum Isaiæ 2. num. 2. *Et erit in nouissimis diebus: preparatus mons Domini in vertice montium, &c.* quem tot Patres de Christo explicarunt, non pauci ad Mariam transtulerunt. Damascenus sono 2.

En superexaltatus
Mons diuinus, in domo diuini,
Supra virtutes uniuersas
Apertissime, o Deipara.

Qui tamen locus adhuc fufusculè ex D. Grego-
rio Magno discutendus.

1541. Ergo Sanctus Doctor homil. 13. in Ezechie-
lem explicans propheticum illud: *Dimisit me su-
per montem excelsum nimis* cap. 40. n. 2. Chri-
stóque accommòdans, sic habet: *Fuerunt in
eodem populo sancti viri, qui montes iure vocarentur:
quia per viam meritum ad caelestia propinquau-
runt: sed incarnatus Unigenitus istis montibus aqua-
lis non fuit: quia naturam, vitam, & merita om-
nium, ex sua Diuinitate transcendit: unde & rectè
mons super verticem montium dicitur* Isaià 2. *quia
excelsus ex Diuinitate sua inuentus est; etiam su-
per cacumina Sanctorum: ut hi, qui multum in Deo
profecerant eius vestigia sequi vix potuissent ex ver-
tice cogitationis.* En tibi Christus ibi figit vestigia,
ibi radices mittit, quò cæteri improbè cacumi-
na possint erigere: sic Maria (vt ex communi
Ecclesiæ sensu habet Sapiens) in electis Dei mit-
tit radices, ibi figit vestigia: quia infima eius
gratia, quam in Conceptione acquisiuit, supre-
mam oranium gratiam excedit: nimirum, vt in-
stet Filij, montis basim suam, super verticem mon-
tium collocaret. Sed præstat audire eundem
Gregorium initio Commentarij lib. 1. cap. 1.
Reg. vbi de monte Ephraim; vnde Helcana, id
est, de Maria, vnde Christus ortus, ita: *Potest au-
tem huius montis nomine, Beatissima semper Virgo
Maria Dei Genitrix designari. Mons quippe fuit,
qua omnem electa creatura altitudinem, electionis
sue altitudine transcendit. An non mons sublimis
Maria, quæ, vt ad Conceptionem æterni Verbi per-
tingeret, meritorum verticem supra omnes Angelo-
rum choros, usque ad solium Deitatis euexit? Huius
enim montis præcellentissimam dignitatem Isaias
uaticinans ait: Erit in nouissimis, &c. Mons quip-
pe in vertice montium fuit, quia altitudo Maria supra
omnes Sanctos refulsit.* An electio tanta de-
center à culpâ originis inchoaret? Certè qui
montem floridum ascendit conspiciendum, à ra-
dibus vltimum solet eius altitudinem, &
a uenientiam contemplari. A basi vertex conie-
ctatur, & ab ingressu interiora cognoscuntur.
Pulchra profectò basis, illa peccaminosa, vnde
Marianus mons super verticem montium incipit
collocari. Pulcher ingressus; vnde subsequentes
virorum deprehendas.

Greg. Mag.

Maria excel-
siora super
ceteros im-
piorum.

1542.

3. Reg. 17.

Fitus à prin-
cipio conie-
ctatur.

Chrysof.

In Sarephtam famelicus, & penè deficiens
mittitur Eliás pascendus à vidua: & ecce appa-
ret illa pauperula, ligna colligens 3. Reg. 17.
num. 10. de quo argute Chrylostomus tomò 6.
homil. de Petro, & Eliá, ita: *Quid igitur adhuc
ingredieris, Eliá? Cur verò accurris ad viduam?
Vidisti paupertatis vestibulum, ne interroges, quan-
tâ sit eius tenuitas: nihil quæras de his, quæ intra
domum sunt, cum paupertatis ingressum iam vide-
ris. Quid est, quod in eius domum introire velis?
Vides ligna colligentem, & ab ea nutiri possulas?
Sed habebat ille quâ pignus quoddam, Domini ser-
mo em. Quia, si non haberet hoc pignus, viso
miserò vestibulo, prudenter nihil intus boni esse
coniecisset. Famelicebat deficiens Orbis, suspi-
rabat Mariam nutriendus: si exhibita ostende-
ret miserimum conceptionis vestibulum, &*

montosa suâ magnitudinis radices aridas; quis
prudenter cætera feliciora coniecisset? Non er-
go is mons Maria: sed sublimiori monti Filio,
eiusdem propè Oraculis comparata.

VIII.

Secundus obex pariter amorus.

ATISPECIMVS vteunque ex my-
sterij decentia, obiectioni primæ, quæ
ex Scripturâ, Conceptioni expressè non
fauente, depromebatur. Depromitur
iam secunda. Nullus priscorum Patrum iminu-
nem Mariæ Conceptionem tuetur: innumeri
apertè condemnant: vnde ergo, nisi temere, propu-
gnetur? Horribilis visa olim hæc obiectio,
iam omninò corruit, fugatis vmbribus, phantasma-
tis euanescentibus. Excussa re diligenter, vix
iam supersunt tres Patres, qui expressè Mariam
damnant: cæteri, aut sibimetipsis opponuntur,
aut facillimè explicantur: è contra verò pro
Maria illorum adhuc acies structior. Non pro-
fero: quia iam diligentius ab aliis eruditioribus
longè, Virginis propugnatoribus, res peracta: &
paucos alios, qui expressè mysterium tuentur, suo
loco collocaui. Hic ergo duo faxo: Primò, testi-
monia nonnulla Patrum, (quæ ferè omnia,
nondum fortasse alicubi adducta videris,) sic
facta congeram, vt facillè pius animus Mariæ in-
nocentiam probare conuincatur. Secundò, toti-
dem eiusdem generis adducam, quæ tantam Ma-
riæ gratiam ostendunt: vt vix cum illa origina-
lis culpa stare posse videatur. Scio in vtroque ge-
nere longè robustiora alia reperiri: nolui tamen
transcribere, quæ facillè è Thesaurò catholico
Iodoci, & aliis recentioribus cognosci poterunt.

1543.

Voco in primis D. Georgium Episc. Nicò-
med. Orat. de Præsent. Virg. (habetur apud Me-
taphrastem, & Lipomanum,) qui ibi templum
suscepturum Deiparam, sic alloquitur: *Hanc
introduc, tanquam sponsam, cuius puritas est
incomparabilis, & gloria ineffabilis: cuius lux ocu-
lorum Solis superans radios. Horum conclusum,
quem peccati cogitationes non possunt intrare, &c.
Fontem reuera signatum, ex quo manant fluentia pu-
rissima, & irrigant Orbem terre: in quo limi, qui
conturbabat, non sunt deprehensa reliquia: ex quo
procedens fluius gratiarum circum uniuersum, quæ
sub Sole est, regionem.* Quæro, candide Lector,
quis est limus iste fontem conturbans, cuius nec
etiam reliquæ in Maria deprehenduntur? Certè,
quidquid te torqueas, nisi originem immacula-
tam intelligas, locum contorquebis: terrena
enim, siue limosa origo, gratiarum origini op-
ponitur apud Patres: & reliquæ, aut respectu
actualis culpæ Adami, vocatur originalis culpa
in nos deducta; aut eiusmet culpæ effectus in-
faustissimi pullulantes.

Maria, her-
tu conclusum,
fons signatus

Georg Nic.

1544.

D. Ioannes Damascenus Orat. 1. de Natiuit.
Mariæ: *O filiola sanctissima Ioachimi, & Annae,
quæ latuisti principatus, & potestates, & ignea Ma-
ligni tela extinxisti, quæ in thalamo Spi-ritu versa-
ta es, & irreprehensibilis seruata in Dei Sponsam.
Fidelissimè, vt vides, verto: Ουγάτριον λάβον, τη-
ρῶν*

Damasc.

Maria ad-
condita.

pro eadem Deiparæ Concept. 397
Quid est autem latere Tartareas
potestates, quàm ab illis ita abscondi, vt omni-
nò sine macula, & irreprehensibilis conciperetur?
Ibidem post multa sic habet, de quo ne du-
bites, subdo prius Græca: *ὡς θεῶν ἀμείνων ἀγα-
μα, ἐφ' ᾧ ὁ δημιουργὸς εὐρέθη Θεός! νῦν μὲν ἔχον,
(vbi meritò, νῦν ἔχον, corrigat Billius,) θεο-
κυβερνῶντος, καὶ μόνου Θεοῦ προσαπέχοντα, ἐπιθυ-
μίαν ἀπάσαν τεταμένω πρὸς τὸ μόνον ἔσπεδον, καὶ
ἐξέραςον τὸν θυμὸν κατὰ μόνος τῆς ἀμαρτίας,
καὶ τὰ ταύτης κινήσαντος. Ζῶν τῆς φύσεως κρείτ-
τονα ἔχεις, ἢ σεαυτῆ, (ἢ γὰρ σεαυτῆς ἕνεκα γε-
γέννησο,) ὅθεν ἔχεις Θεῶ, δι' ἃν, εἰς τὸν ἐλάλυ-
θας ὅπως τῆ παρανομίᾳ ἐξυπαρητήσης σωτηρίᾳ
ὅπως ἢ ἀρχαία βελή τῶ Θεῶ, τῆς τῶ λόγῳ σαρκ-
ώσεθ, καὶ τῆς ἡμῶν θείσεος διὰ τὴ πληρωθῆ.*
Parco elegantia, vt seruiam mysterio vertens
planissime: *O diuinam, & animatum simula-
crum, in quo Deus artifex deprehenditur! Simu-
lacrum mentem diuinitus habens gubernatam, ac
solummodo Deo attendentem, affectumque omnem
concupiscibilem dispositum in id, quod solum ap-
peti, & amari debet: affectum verò irascibilem,
aduersus culpam tantummodo, culpæq; paren-
tem. Vitam naturæ præstantiorem habebis, non
tibi ipsi, (neque enim tui ipsius causâ genita es,)
vnde illam habebis Deo, cuius ergo in vitam pro-
diisti: vt, scilicet, uniuersali omnium salutis
ministrare; vix, vtus Dei consilium, de Ver-
bi Incarnatione, deque nostra desicatione per te
impleretur. Quomodo clariùs originalis iusti-
tia, in qua Virgo concepta, poterat propo-
ni? non tam parentes, quàm Deus singularissimo
modo, Mariæ author agnoscitur, vt non
tam à natura, quàm à gratia, producta videat-
ur. Tantùm abest, vt ibi adesse culpa, vt
etiam abesse penitus fomes describatur: quid
enim, concupiscentia, & ira sic ordinatæ di-
cantur: nisi vt sub aureo fræno originalis iusti-
tiæ cohibitas intelligas? Quibus enim aliis ver-
bis originalem protoparentum iustitiam Patres
explicarunt? Vnde clariùs, (quod fusè in Ope-
re discutiò,) Maria non futura, nisi vt esset Ma-
ter, poterat cognosci, quàm ex verbis, quæ
subdit Sanctus Doctor, quibus non sui ipsius
causa genitam dicit: *Si ergo Maria præuiso Adami
peccato, nature accepit futuritionem, idque
in eiusdem remedium; cur ad peccati legem
subeundam, violenter retrorahatur? Pergo.
Idem Damascenus in Cant. eccles. Sol. Pete à
Filio tuo, & Deo meo, dari mihi remissionem
eorum, quæ feci malorum, sola sancta, sola bene-
dicta. Hæc sanctitatis, & benedictionis sin-
gularitas, inter omnes filios Adami: quid aliud
quàm originalis culpæ singularem immunitatem
adsignificet? Idem sono 1. sæpè citato:**

Damasc.

A Deo po-
tius, quàm à
parentibus
orta.

Damasc.

*Audite admiranda,
O cali; auscultate terra:
Quia filia terreni Adami,
Mandatum transgressi,
Filia Dei fuit:
Et Creatorem suum in utero tulit,
Vt saluos nos faceret, & reformaret, &c.
O Sanctorum Sancta,
Dei Genitrix intacta.*

Et quid magnum, vt Maria per regenerantem
gratiam sit Dei Filia; cum iusti omnes talem fi-
liationem fortiantur? Aliquid ergo singulare ex-
Pintus de Concept. B. M. V.

primitur: nimirum, vt verè Adami filia quoad
carnem, nihil de Adami culpa contraxisset, vt per
excellentiã vnicè Dei filia vocaretur, inter ca-
ptiuos libera habenda. Idem iterum idem sono 2.
*Te innocens uniuersis
Genuinam Dei Genitricem:
Seruos irritantes Deum, liberato:
Nam tu sola liberè
Natum adire potes.*

Damasc.

1545.

Sola liberè Natum aggreditur: quia sola inter
captiuos libera perstitit.

D. Andreas Cretensis Orat. in Annunc. Virg.
apud Metaphrast. & inde apud Lipoman. & Su-
rium, ita ad Angelum: *Vade ad Nazareth? Quid
ita? Et Deo gratissimum virginis decem, tan-
quam suauissimam rosam, è spinosa regione decerpas
Omnipotens. Deinde Angelus ad Virginem: Gau-
des terra sancta virginea, ex qua nouus Adam for-
matur, qui veterem Adam seruet. Gaude, fermentum
sanctum, ac Deo gratum, ex quo totius humani generis
panem euasit. Vnde hic terræ sanctæ comparatio
deducta, nisi ab illa terra, ex qua nondum maledi-
cta primus Adam formatur? Sed, quod clariùs
est, cur fermentum sanctum Maria, massæ nostræ
fermentandæ, si communem totius massæ habebat
corruptelam? Euangelicum ergo fermentum, quod
in farinæ satis tribus miscuit mulier, de Verbo
carni Mariana: vnto explicant Patres, et nosti:
hic autem illa ipsa caro fermentum appellatur
quasi id, quod carni Mariana: est Verbum, sit cæ-
teris omnibus caro Mariana: quo quanta expri-
matur puritas, tute ponderaueris.*

Maria rosa,
& terra be-
nellia, &
fermentum
pulum.
Andr. Cret.

1546.

D. Germanus Constantin. in encomio ad ado-
rationem venerandæ Zonæ Deiparæ, (habetur ex
Metaphraste apud Lipomanum,) *Gloriosa dicta
sunt de te, ciuitas Dei: nobis diuinus David cecinit
in spiritu, reuera ciuitatè, de qua gloriosa dicta sunt,
apertissime vocans ciuitatem magni Regis. Quanam
ea est? Existimo, eum manifestissime, & sine vlla con-
tradictione illa, quæ verè est electa, & omnibus superior,
non domorum excellentia, & altitudine excitorum
edificiorum, sed diuinarum, & sublimium virtutum
magnitudine, & puritate omnibus excellentem,
Mariam, nulli penitus culpæ affinem, & castissimam
Deiparam. Et paulò post: Quid dixerit quispiam
de gloriosissima, & lauclatissima Virgine, quæ est om-
ni ex parte intemerata, & nulli culpæ obnoxia? Et
iterum ibi, renouandos fideles adhortans: Illis
enim delectatur Virgo ab omni penitus macula aliena.
Hæc, nisi sint clarissima, pro mysterio nostro,
Germani testimonia, ingenuissime fateor, cæcutio.
Certè, non aliter loquimur hodie, qui rem
ex professo tractamus: sed, cum Mariam ex om-
ni parte penitus mundam, & immaculatam præ-
dicamus; eiusdem Conceptionem præseruatam
celebrare intelligimur.*

Maria nulli
culpæ affinis.
German.

1547.

Euthymius Oratione eiusdem argumenti apud
cosidè, sic ad Deiparam: *O castissima, & nulli culpæ
affinem, quam extimescunt intelligentes omnes Hie-
rarchia. Et post multa: Propriè verè, quæ est Deipa-
ra, quæ est alter altior, & superior quauis re creata,
tam quæ sub aspectum cadit, quàm quæ non cadit.
Quæ est pura, impolluta, intacta Patris, (qui nec
videri, nec cõprehendi potest,) ab omni reprehensione
aliena, & pulcherrima Sponsa. Nota reprehensionem
apud Græcos pro defectu, & macula, vt pueri no-
runt: pergo. Idè ib. Hodie templum dedicatur, lauda-
rissimum*

Idem.

Euthym.

L L rissimum

tissimum ab omni labe aliena puella. Audis, nulli culpæ affinem, & ab omni labe alienam? Cur ergo originali culpæ non solum affinem, sed etiam congenitam ab Euthymio supponi existimemus?

Maria Regina. Athanas.

D. Athanasius Serm. de Annunciat. Deip. Dicimus igitur iterum, atque iterum, & semper, & undequaque beatissimam. Sicuti ergo, cum ad ipsum respicimus Regem, Dominum, & Deum appellamus: ita quoque, cum ad eam oculos reuertimus, Reginam, Dominam, & Deiparam esse animaduertimus. Nota mihi illud: Semper, & undequaque: semper enim, id est, in quocunque instanti: & undequaque, tam in origine, quam in actibus, Maria beatissima est, siue felicissima: nunquam, vel alicunde veram miseriam, quæ in sola culpa reperitur, experta. Si enim sanctum Doctorem ad beatitudinem celestis patriæ detorqueas: nescio, quomodo id aptè possit explicari.

1548.

Basil. Sel.

D. Basilus Seleucus Orat. de Annunc. Virg. vbi de Angelo consolatoria oratione dubitationi illius obuiam iuit: ait autem: *Ne timeas, Maria: timor enim eorum est, qui offenderunt.* An originali culpa non verè inimici sumus? non verè Deus offenditur? non verus timor obrepat? Nullibi ergo voluit Seleucus lapsam Mariam.

1549.

Purgatio, apud sacros Scriptores, quid sonet.

Ad calcem breuis huius catalogi aduerto, dici quandoque apud Patres diuersis in locis liberatam in vtero, & ab omni labe purgatam Deiparam. Vnde ab his condemnatam volunt contrarij, cum purgatio labem supponat: contra quos in Opere fusiùs disputo. Hic solummodò aduerto, inualidum esse argumentum ostendendis Patribus Mariæ oppositis, quòd illam à labe purgatam, & liberatam vocent. Ratio aperta est: quia illi etiam, qui mysterium nostrum apertissimè defenserunt, hoc termino vsi sunt, quin aliquo modo veritatem inde læsam existimarent. Do par Patrum; Latinum alterum, alterum Græcum. Nemo nescit, quàm sedulus piæ opinionis propugnator fuerit D. Laurentius Iustinianus: quam expressè tuetur lib. de casto connub. cap. 7. vt omnes notant. Adde lib. de grad. perf. cap. 1. vbi plenè, & theologicè agit de culpa originis: & subdit: *Ab hoc quippe originali delicto nullus excipitur, præter illam, que genuit mundi Saluatorem: vnde gerens Prophetia aiebat: Ecce in iniquitatibus conceptus sum.* Et iterum in lib. de Fasciculo amoris, cap. 7. post multa de originis peccato, & Dæmonis tributo, ita: *Quotquot enim ex ipsa nati sunt propagine (exceptis dumtaxat Mediatore Dei, & hominum, homine Christo Iesu, & ipsius Matre) sub hac peccati lege sunt conditi.* Et tamen hic ipse tam expressus immaculatæ Conceptionis defensor Serm. de Natiuit. Mar. ita habet: *Que enim sanctificata in vtero, & ab omni culpa originalis fuerat liberata contagio: gratiæ plenitudinem, quam mente perceperat, præcedebat exterius. Illam profecto adhuc in Matris vtero decubantem adamauit Verbum, sibi que in Genitricem elegit, utpote superabundanti iam benedictione præuentam, iamque Sancti Spiritus magisterio deputatam.* Quis ex his verbis, si sola apud illum legerentur, non iuraret, Iustinianum non tam Conceptioni ecclesiasticæ, quàm Thomistica

Laur. Iust.

illi sanctificationi fauere? Et tamen, quid ipse hic velit, patet ex prædictis.

Ioannes Geometra insignis ille Theologus, de quo supra, sic habet hymno 3. post multa de Maria: *Ἡμερῖνος κακίους ἔδεν ἀπελακόμενν.* id est, *Ani- que iniquitatis nihil contrahens.* Et sæpè alibi rem clariùs demonstrat, vt supra adductis testimoniis vidisti. Audi tamen, quid ipse scribat in Cat. Græca Corder. ad illud Luc. 1. de Maria: *Spiritus Sanctus superueniet in te. vbi ita: Superueniet, qui præparet Filio introitum: & præinhabitet, & præpurget ipsi thalamum: vel potius exornet, tanetsi præpurum, & præornatum.* Putaretur ex his verbis, non solum dum concepta, sed iam penè conceptura, Maria contagio aliquo fœdata, cuius purgatione indigebat: & tamen quàm aliter sentiat Geometra, vidisti. Quid ita? Quia liberari, & præpurgari, non tam captiuitatem, quàm nouum importat puritatis additamentum. Cum igitur apud alios Patres Mariam liberatam ab originali culpa legimus, & purgatam; immeritò ob id solum ab eisdem condemnatam existimamus, cum longè decentiori sensu valeant explicari.

1550.

Geom.

IX.

Qualis, & quanta Maria gratia.

VENIO ad secundum membrum gratiæ Marianæ, prætermisiss, quæ in immensum plura, & pulchriora alij dederunt; quæque alia per totum Opus digessimus. Origen. hom. 6. in Luc. de Annunciatione Virgini facta: *Id enim, quod ait: Aue, gratia plena, κχαριστωμένη, vbi in Scripturis alibi legerim, non recordor: sed neque ad virum istiusmodi sermo est: Salue, gratia plene. Soli Maria hæc saluatio seruabatur: si enim scisset Maria, & ad alium quempiam similem factum esse sermonem, (habebat quippe legis scientiam, & erat sancta, & Prophetarum vaticinia, quotidiana meditatione cognouerat;) nunquam quasi peregrina eam saluatio tenuisset.* Nec solum in Scriptura non reperitur hoc verbum, priusquam Mariæ diceretur: sed, vt alibi noto, nullibi apud Authores profanos in vsu est, aut agnoscitur; sed fictum ab inspirato diuinitus Luca est, vt rarissimam Mariæ gratiam, & noui cuiusdam generis declararet. Sicut Paul. Ephes. 1. n. 6. idem verbū, sed in actiua vsurpauit, vt abundantiam gratiarum, quæ nobis in Christo allata est, significaret: vbi enim nos legimus: *In laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificauit nos, in dilecto Filio suo.* Græca habent. *Ἐν τῇ ἐχαριστώσει ἡμῶν, ἐν τῷ ἡγαπημένῳ.* Longè tamen alia nostra, & Mariana repletio: vnde Maria singulariter à Deo per Angelum sic saluatur: nos verò sancta quadam hyperboli, eandem illam plenitudinem omnes dicimur obtinuisse.

1551.

Maria gratia. Orig.

Ephes. 1.

1552.

Huius gratiæ plenitudo.

Hildep.

Hinc D. Hildephonus Serm. 1. de Assumpt. *Non discurras, quia humilis: nam, quantum mansuetus est quisque, qui iussis obtemperat diuinis; tantum immittis, qui aut non credit, aut differt obedire, quod audit. Iam humiliat se B. Virgo*

in cunctis, vt totam suscipiat in se gratiam largitoris: quia, quod per partes aliis datum est; tota simul venit in ea gratia plenitudo. In gratiam ergo Marianæ gratiæ sic exuberantis nouum illud verbum cuditur, quod pie postea fidelibus, sed limitatiùs à Paulo communicatur. Vnde bene Origenes non alibi positum insinuat in Scriptura, (quis autem credat non recordatum fuisse loci Pauli?) quia nullibi, ad tam miram salutationem vsurpatur: quia nullibi ea gratiæ plenitudo. Idem Sanctus Serm. 6. eiusdem Festi: *Hæc Virgo sancta candidata erat virtutibus, & dealbata Spiritus Sancti muneribus, columba lacteam seruans simplicitatem, & virginitalis immaculatum candorem: atque ideo sola digna fuit, per quam, & ex qua Dei Filius ad reconciliationem humani generis veniens carnem assumeret: vnde & ei soli angelica illa saluatio conueniens fuit: Aue, Maria, gratia plena. Cæteris enim electis ex parte gratia datur: huic verò Virgini, tota se infudit plenitudo gratiæ.* Sed Hildephonus, vt nosti, longè apertius alibi propugnat Conceptionem.

Hildep.

1553.

Maria fontē gratiæ inuenit.

Andr. Cret.

D. Andreas Cretens. orat. citata de Annunc. post multa: *Quapropter, ne metuas: inuenisti enim gratiam apud Deum. Gratiam, qualem non est quisquam nactus ab aeterno, sicut tu. Quæ etenim talis sit gratia Dei, quæ fontem mereatur? Nacta est itaque gratiam apud Deum. Et ecce concipies in vtero, & paries Filium, &c.* Nulla itaque gratia data Angelis, nulla data integris adhuc protoparentibus, cum Mariana gratia potest comparari; quæ sola de congruo promeruit diuinam maternitatem. Tot ergo fluentia gratiæ fuerunt in Maria: vt quodammodo, si fas est dicere, ipsis iam exhaustis fluentis, ipsam gratiarum fontem Christum, qui solummodo supererat, ad se traheret. Summum fauorem, sola tanta dispositio potuit promereri. Et dices Angelos, & protoparentes in innocentia creatos; Deiparam verò fœdatam originaliter? In hoc Cretensis sensu plures Patrum, verba, & salutationem Angeli vsurparunt. Eusebius Gallicanus, siue D. Eucherius Lugdunensis ibi: *Sed, quis unquam tantam gratiam habuit, quantum Virgo Maria? Aliis enim ad mensuram gratiæ dantur: hæc autem gratia plena dicitur. Considera modò, quanta ante eam, quanta postea mulieres, & Virgines fuerunt. Hæc tamen sola Mater Domini fieri meruit. Magna enim, & ineffabilis gratia est, vt una ex tantis millibus eligatur. Quæ, cum gratia plena sit, priusquam concipiat; post conceptionem, quanta Dei abundauit gratia, quis cogitare potest? Hæc autem sola inter omnes mulieres benedictior, quæ adhuc sub antiquæ prauaricationis maledictione tenebantur. Nonne hinc claret, etiam quoad innocentiam, Marianam gratiam protoparentum gratiæ anteponebam?*

1554.

Maria thronus, & paradisus Dei.

Guerricus Abbas Serm. 1. eiusdem Festi, postquam fusè de eboreo illo throno Salomonis: *Sicut Salomon in omnibus thesauris suis, & opibus tantis nihil habuit tam pretiosum, quod in opus illud, magnificentem thronum illum gloriæ suæ iudicaret ebore præferendum: sic Maria singularem præ omnibus electis Angelorum, & hominum, inuenit gratiam apud Deum, vt, videlicet, Dei conciperet, & pareret Filium: atque ex ebore corporis eius thronum*

Pintus de Concept. B.M.V.

sibi virtus Altissimi, sine manibus excinderet gloriosum. At, quis negaret, nitidius, purius, & pretiosius fore ebur carnis nostræ, si ab originali labe, à næuo fœdo existeret alienum? Cur ergo diuinus noster Salomon, pretiosius hoc ebur non eligeret; vt ab hac præuia gratia Maria decentior veniret ad gratiam illam singularem Maternitatis, Angelis, hominibusque cæteris negatam, promerendam? Bene Petrus Damianus Serm. in idem: *Archangelus ait: Aue, gratia plena, Dominus tecum: quia à Deo electam, & præelectam, totam eam rapturus erat sibi Spiritus Sanctus, & celestibus insigniturus ornamentis. Iam consecranda erat in locum voluptatis, de quo fons ille debebat ascendere, qui vniuersam terra superficiem irrigaret.* Dum audis præelectam; clarè, puto, intelligis præornatam: quid nisi Paradisum audis verè innocentem, à quo condignè fons gratiarum Christus promanaret? Denique Titus Bostrensis in exposit. Euang. Luc. 1. de visitante Deipara cognatam: *Elizabeth autem, propter infantem, quem intra viscera gestabat, Spiritu afflata, eiusmodi verba prophetica detonuit: Benedicta tu in mulieribus. Nulla enim mulier tantam unquam consecuta est gratiam, neque consequetur unquam, quantum Mater Domini.* Atqui decebat, vt non solum non tantam gratiam, sed nec etiam meliorem, (qualis in ratione innocentia est originalis,) consequeretur Eua, quàm Mater Domini, vt omnibus, in omnibus præposita diceretur.

Tit. Bost.

1555.

Maria antonomastice benedicta.

Damasc.

Beda.

Maria qualis mons.

Andr. Cret.

Et quidem, ni fallor, hoc etiam est, cur Maria antonomastice benedicta appellatur: quia ea fuit illius gratia, vt nullibi protoparentum maledictionem participaret. Hinc bene D. Damascenus sono 2. sæpè citato:

Tu certè superbenedicta es, Virgo Dei Genitrix. Qui enim ex te incarnatus est, Infernum captiuum duxit, Quin Adamum reuocauit, Damnationem peremit.

Neque enim simpliciter benedicta, & superbenedicta ea futura erat, per quam reuocandus Adamus, & maledictionis damnatio, filio edito, perimenda. Tu tamen superbenedictam, Adami maledictionibus immergis? Facit huc Beda homil. in Festo Visit. vbi ita: *Non solum benedicta inter mulieres; sed inter mulieres benedictas, maiori benedictione specialiter insignis.* Longissimè à benedictionibus Mariæ, Eua, etiam dum benedicta, abfuit: & credas, eandem in originis saltem benedictione longissimè Mariæ præcellentem? Imò & Mariam tunc verè maledictam? Non id noluit D. Andreas Cretens. Orat. citata, vbi ita: *Seia verè tu benedicta es, quam, montem magnum, Vir ille desiderabilis Daniel vidit: ac montem obumbrantem, Habacuc illo admirabilis. Montem præterea Dei, & montem pinguem: montem quoque iucundum: montem, inquam, quem Deo inhabitare placuit: quod propter tuus, & Rex diuino afflatu Spiritu cecinit. Sed penè frustra, & penitus liberè, sola verè benedicta diceretur, quæ cum aliis verissimè exoritur maledicta. Neque enim verè esset mons magnus, mōs pinguis, Dominico incolatui designatus, nisi etiā Angelicos mōtes superaret; neque hos deceter superasse diceretur, si quid caligantis culpæ participaret. Fauustus venit huc Damascen.*

L.L. 2 Orat.

Orat. i. de Natiuit. Virg. *Exultate, montes, hoc est, ratione prædita natura, quæ ad spirituales contemplationis fastigium assurgit: siquidem charissimus Dei mons editur; mons, inquam, ille, qui collem omnem, ac montem, id est, Angelorum, & hominum sublimitatem exsuperat. Mons Dei, mons pinguis; mons, in quo beneplacitum est Deo, habitare in eo: arx Sina sanctior, quam non fumus, non caligo, non procella, non terrorem incutiens ignis contigit: sed Spiritus Sancti irradians splendor.* Quæ enim alia in Deipara, fugata dicitur caligo, quis exclusus fumus, quis prohibitus ignis; nisi ad culpam mysticè recurras? Sic gratiarum mons iste, soli Spiritui Sancto paret irradiandus.

1556. *Disputatio publica, contra Mariam, cur prohibita.*
 Gencl. 9. *Gencl. 9.*
 Theodor. *Theodor.*
 1557. *Epiph. Cyp. Maria gratia immensa.*
 Hildeph. *Hildeph.*

Nolo hinc abire, quin prius Lectorem moneam, meritò iam caueri publicas contra Marianam Conceptionem disputationes; ne illam, quæ sic à principio, Patrum iudicio, tot gratiarum cumulis creditur benedicta; postea linguarum saltem maledictionibus videatur impetita. Peccauit Cham contra patrem, nec tam ille, quam eius filius benedicitur, Genes. 9, num. 25. Quid ita? Quia statim post diluuium, antequam puer Chanaan nasceretur; Cham cum fratribus, & patre suo, à Deo fuerat benedictus: ibidem num. 1. indecorumque putauit Noë, linguæ maledictione illum ferire, etiam post culpam, quem prius à Deo sciebat benedictum: ne quid contrarium Deo loqui videretur. Gennadius ibi in Catena parua: *Verum ipse Cham expers est execrationis: quoniam Deus semel iam illi benedixerat: neque ausus est Noë maledicere, cui iam Deus benedixerat.* Didicit à Theodoro, qui quæst. 58. in Genesita: *Post sedatum diluuium, omnes pariter benedictionis diuine participes facti sunt. Temerarium igitur existimauit Noë, maledictionem illi inferre, qui benedictionem diuinam consecutus erat. Quamobrem eius filio maledictionem intulit.* Cauendum ergo nobis, ne fortè temerarij iudicemur, ne quam Patres sic à Deo prærauent, & super benedictam vocant; ne quam Ecclesia ab origine iam celebrat benedictam, nos adhuc inter disputandum maledictionis iaculis impetere videamur. Sed redeo.

vno verbo dixit D. Thomas Valent. dum Mariam *Microcosmum* Ecclesiæ appellauit, de quo alibi. Cur ergo protoparentes originalis iustitiæ suæ prærogatiuam, in Deipara non mirentur claris radiantem? Certè immensitas illa gratiæ hoc postulabat.

Ita est. Maria, quoad gratiam, omni pura creatura excellentior apparuit. Hoc clamant ferè omnes Patres. Do vnum D. Damascenum sono 2. sæpè citato:

*Sublimior apparuisti
 Omni creatura, o semper Virgo,
 Tam visibili, quam minus.*

Tam inuisibili, scilicet, quam illa, quæ minus videtur, siue inuisibili. Vnde ergo decentius Angelis sublimior appareret, quam si perfectius innocentiam participaret? Tantæ enim sublimitati, cur aliquid defuisse presumemus? Benè Bernardus homil. 2. super, *Misus est.* postquam fuscè de Mariæ excellentiis: *Alioqui, quomodo Angelus, in sequentibus gratia plenam pronunciat; si quidpiam, vel parum boni, quod ex gratia non esset, habebat? Non contendit Bernardus probare, (vide contextum,) quid quid in Maria bonum est, licet magnum, licet parum boni sit, non à natura; sed à gratia Dei esse: hoc enim quanuis certissimum; tamen extra rem erat, & præter scopum, vt ibidem videre potes. Id ergo contendere visus, nihil in Virgine esse, quod gratia non esset: imò nihil parum boni; sed totum magnum; quia gratia plena celebratur: in plenitudine enim gratiæ, non parum boni, sed bonum plenum vndique reperitur. Hæc est, ni fallor, genuina mens Bernardi. Si ergo in Maria, etiam boni paruitas, indecens; quomodo mali magnitudo, id est, culpa originalis non indecentior?*

Sunt in hanc rem grauissima verba illa Petri Damiani Serm. 3. in Natiuitate Mariæ: *Et quid mirum, si hæc ineffabilis Virgo in suis laudibus modum humana vocis exsuperat, cum & ipsam humani generis naturam, excellentium meritorum dignitate transcendat? Non denique excellentissimus ille Patriarcharum chorus, non prouidus (lego, prouidens) Prophetarum numerus, non Iudex Apostolorum Senatus, non Martyrum victor exercitus, non aliquis antiquorum, non quisquam sequentium Patrum, huic beatissima Virgini poterit comparari. Quid enim sanctitatis, quid iustitiæ, quid religionis, quid perfectiōnis, singulari huic Virgini deesse potuit; quæ totius diuina gratia charismate plena fuit? Sic nanque, ab Angelo dum saluaretur, audiuit: *Aue, gratia plena, Dominus tecum.* Hinc infero, in tanta plenitudine (sub qua nihil illi deesse dicitur,) gratiam originalem non defuisse; neque primæ culpæ, quæ verè animam, & carnem quodammodo inficeret, locum vacuum fuisse vnquam relictum. Imò id videtur inferre idem Sanctus Doctor statim: *Quid, rogo, vitium in eum mente, vel corpore reuocare sibi potuit locum, quæ ad instar cæli, plenitudini totius Diuinitatis meruit esse sacrarium?**

Hoc est, quod Augustinus (vel quisquis ille est) Orat. citata ex tom. 9. ait: *Et quia de eius corpore, & anima loquendum est, quod ipse præter naturalem usum sanctificauit, & gratiam contulit,*

Thom. Va. 1558. In Maria nihil vacuum à gratia. Damasc. Bernard. 1559. Maria præstantia supra omnes. Damian. 1560. August. Eius gratia excedit omnem usum.

non aliena nos dicere patiatur. Nam benè præter naturalem, id est, consuetum usum, sanctificata dicitur Maria; quæ non, instar Ioannis, & Ieremiæ, in vtero solum; sed etiam in ipsa Conceptione sanctificatur: vt nihil sordidum, nihil ruinosum esset in Maria, quam incarnandum Verbum sic erat intimè ingressurum. Pulchrè Guericus Abbas Serm. 1. de Assumpt. explicans, qualis hodie thronus Deæ, sit ipsa Virgo in cælis, sic subiungit: *Fuisti diuersorum peregrinantis: eris palatum regnantis. Fuisti tabernaculum pugnatu in mundo: eris solium triumphantis in calo. Fuisti thalamus Sponsi incarnati: eris thronus Regis coronati. O Fili Dei, nihil tibi in tuo illo displicuit hospitio, quod iam libenter repetit, tamque affluenter remunerat tua dignatio: nihil utique in illo sordidum offendisti: quia nulla erat libido, sed purissima castitas: nihil ruinosum; quia nulla erat superbia, sed firmitissima humilitas: nihil obscurum; quia exclusa erat infidelitas: nihil angustum; quia diffusa erat charitas. A superbo, & rebellante patre contrahitur origo lordida, & obscura, & continuo superbiens ac inflata: nihil enim magis à throno hoc Mariano debuerat abesse: certè enim quæuis culpa leuior actualis, longè minus ab encomio Guericci deuiaret.*

Maria, palatium, & thronus Dei regnantis. Gueric. 1561. D. Athanasius Orat. de Annunc. Mar. ad finem: *Decet enim, te Matrem regeneratorum, dominam, & veram cognominari: eo quod ex te prodiit Rex Dominus, ac Deus noster: assistentem illi; nobis quidem terribili, tibi autem dulci, omnemque gratiam largienti. Qua de causa factum est, vt gratia plena appellata sis, vspate, quæ omni gratia abundans, idque per superuentum in te Spiritus Sancti. Vni Mariæ dicitur Deus dulcis, qui cæteris omnibus terribilis appellatur, idque ob gratiam, de cuius plenitudine commendatur. Quod nunquam exactè poteris explicare, nisi originalem ad gratiam recurras. Nullus enim iustorum, Deum non habuit terribilem, & inimicum, saltem in origine: idè soli Mariæ dulcis semper: quia sola originis inimicitias non contraxit. Si enim res aliter explicetur; nec Deus iustus terribilis; nec soli Mariæ dulcis dici potest. Sed, quid plura? Quid mirum, si nequeamus explicare gratiam Marianam, cum vix ipsa valeat? Idè D. August. Serm. 35. de Sanctis, (si ille est) expendens illud Mariæ Luc. 1. *Quia fecit mihi magna, qui potens est.* sic habet: *Quæ tibi magna fecit, Domina, quæ, gloriosa Virgo, vt dici beata merearis? Et post pauca: Sed hæc, quæ de te ipsa narraſti, neque tu, vt dignitas tua meretur, dicere potuisti. Quas ergo tibi laudes fragilitas humani generis persoluet, &c. Magna itaque sibi facta ait: sed, quæ illa magna, nec etiam Marianis verbis potuit explicari. Quidni nos balbutiamus?**

Maria vni cur Deus dulcis dicitur. Athanas. 1561. Gratia sua magnitudine, nec ipsa Maria valet explicare. August.

X.

Obiectio tertia dissoluitur.

ED totum pondus præ contraria sententia, (quidquid negauerit vnus Caietanus,) inde sumitur, quod Apostolus, omnes in Pinitus de Concept. B. M. V.

1562.

Adamo peccasse asseueret: vnde in omnibus Mariam includendam asseuerant. Neque fugies, si dixeris, Mariam ab vniuersali hac lege debere excipi: nam Deipara verè à Filio redempta, necessariò prius incurrit captiuitatem: redemptio autem præseruatiua, quæ affertur, phantastica est, cum in primo instanti, non possit simul Maria dici obnoxia, & liberata. Contra hoc tamen in toto Opere fusissimus disputauit; ostendique, tantum abesse, vt verbis Pauli comprehendatur Maria, vt eisdemmet veniat absolucnda, non tam exceptione legis, quam vi consequentiæ: est enim, vt ibi ostendi, hæc legitima: Omnes peccarunt: ergo Maria non peccauit. Imò iis, qui arcani è cælo sermonis notitiam habuerunt, identicæ, & synonymæ videntur hæc propositiones: Omnes peccarunt. & Maria non peccauit. Ostendi deinde, quàm apud omnes, & profanos, & sacros Scriptores redemptio præseruatiua propria agnoscatur: item (si fortè Maria in primo instanti debitum habebat) quàm facile obnoxietas, & libertas simul conciliantur. In hoc autem loco breuius duo præstabo, quæ nobis satis sunt. Vnum, potuisse, & debuisse in communi hac lege de originali culpa, Mariæ dari dispensationem. Alterum, redemptionem præseruatiuam, tanquàm veram, imò & potiorè admittendam. De primo prius: & in legibus aliis erga Mariam dispensatis immoremur.

Lex prima indita est omni fœminæ, vt in dolore pariat corrupta Genes. 3. vnde & Maria annuncianti Angelo partum, perpetuam suam, nec vllò modo corruptendam opponit virginitatem Luc. 1. Quid ergo? Pulchrè idem Angelus ex ore D. Basilij Seleuciens. Orat. sæpè citata Annunc. *Conceptio hæc non absoluetur, viri sobolem præfeminantis, operâ: sed Spiritus Sancti allapsus, virtutisque Altissimi adumbratio illam conficiet. Quorsum tu igitur, natura legem aduersus eum allegas, qui natura legem posuit? Pulchrè: qui natura, ob protoparentum culpam, legem posuit, vt fœmina in dolore pareret, scilicet, quæ libidinose cõceperat corrupta; idem in hac lege iam dispensat, nec tenetur legibus natura inditis, Author natura. Imò, vt id obiter dicam, vix in hoc casu intercedit dispensatio, vbi tota legis ratio abfuerat: idè lege dolorosi partus tenetur omnis fœmina; quia voluptuose cõcipit: si verò Maria solito modo conciperet voluptuose; & tamen sine dolore pareret, dispensaretur. In nostro verò casu, potius immunitas à lege, quàm dispensationem accipiens, prædicanda. Sic ergo in lege culpæ originalis, saltem dispensationem acceperit Maria; imò, quod alij mauolunt, & hinc infertur, immunitatem potius, quàm legis dispensationem sortiatur: qui stante lege communi, talem se gessit erga Mariam, vt alio modo conciperet, & pareret; potuit, stante alia lege, facere, vt diuerso à nobis modo conciperetur, & pariretur.*

Sunt in hanc rem pulchra verba illa Eusebij Gallicani, vel D. Eucherij Lugdun. Orat. de Annunciat. *Quid dicam de virga Aaon, quæ, cum sicca esset, sub vna nocte, & frondes, & flores, & fructus genuerit? Virga sicca nuce dare potuit, & virgo parere non potuit? Vbi quæ Deus operatur, quidquid vult, & in Matre tantummodo amissi potestatem? Sic in re nostra ferè omnes impositas à Deo leges (de quo fuscè alibi) videmus*

Redemptio præseruatiua, vera. 1563. Maria, leges dispensantur. Basil. Sel. Author legis, lege non tenetur. 1564. Deus erga Matrem, plusquam erga cætera omnipotens. Eucher.

videmus per miraculum saltem dispensatas: solummodo ergo in Matre amitteret potestatem, ne originis legem posset dispensare: Imò, quæ Virgo concipit, & parit incorrupta. Deo dante; pura concipi, & immaculata edi, potuit eiusdem auspiciis. Grauitèr proinde Petrus Damian. Serm. 3. Annunc. Egrediat; & cum nouitate: quia nunquam sic natus est homo, sicut ipse nascitur. Primus enim homo, primo de terra formatur: secundo, mulier ex eius latere fabricatur: tertio, cum in consuetudinario ordine nascendi, gignitur ab utroque. Solum iste de sold Virgine nascitur; & Virginitatem nouo, & singulari partu Diuinitas humanata sigillat. Vbi nunc Aristotelica subtilitatis facièda quidem, sed infæcunda loquacitas? si peperit, cum viro concubuit. Velit, noluit, ventitur in habitum priuatio: nec astringitur dialecticis terminis, omnium terminator: ad cuius imperium paret natura, desuescit consuetudo. Frustrà contra Mariam innodantur argutiæ syllogisticæ: si redempta; ergo non dispensata: & similes. Soluet facilis, qui soluta à Deo leges nouerit intelligere: nulla natura non subiicitur Creatori: nulla consuetudo vigentis diu præcepti, nescit apud legislatorem, dum velit, desuescere.

In diuina dialectica argutiæ desiciunt.

Damiani.

1567.

Multiplex dispensatio erga Mariam.

August.

1568.

Quantum possit Christi gratia in Maria, ostenditur.

August.

Transcribenda iam sunt plura ex Augustino, (vel illo aliò prisco doctissimo,) tom. 9. hom. de Assumpt. Mariæ: *Contuenda, quæ etiam Ene dicta sunt, si cunctis fœminis sint generalia, etsi in aliquo excipiatur Maria. Scriptum quippe est: Mulieri quoque dixit Deus: Multiplicabo, &c. Genes. 3. Arumnam Maria sustinuit, cuius animam gladius passionis Christi pertransiit: sed conceptus dolores non multiplicauit: nec sub viri, id est, mariti potestate deguit, quæ integerrimis visceribus de Spiritu Sancto Christum suscepit; & virginitatis integritate manente Virgo permansit, &c. hoc enim potuit efficere de Matre, quia sic Deus elegit nasci de homine. Maria ergo etsi communicat arumnis Ene, non communicat parturiendo cum dolore: promeruit enim hoc singularis sanctitas eius, & singularis gratia, quæ susceptione singulariter æstimata est digna. Non immerito ergo excipitur à quibusdam generalibus vera æstimatione; quam tanta seruat gratia, & attollit dignitatis prerogatiua. Hinc infert merito Augustinus, potuisse etiam Mariam communis corruptionis in morte legem euitare. Et cur non inferas tu verissima tantæ dignitatis æstimatione, tantæque electionis; inter hæc generalia cuitata, generalem etiam originis vitiata legem cuitasse?*

Addit ergo merito idem Sanctus Doctor: *Quantum enim Christi potestas possit, mundi ostendit vniuersitas: quantum gratia, Maria monstrat integritas: quæ sicut diuersa est à natura; ita diuersa est ab usu. Quid ergo, si in tanta diuersitate, eam dicitur humanæ mortis sortem obuisse; nec tamen eius vinculis retineri, per quam Deus voluit carnis substantiam communicare; nunquid impium erit? Scimus enim, Iesum omnia posse, qui de se ipso ait: Data est mihi omnis potestas in celo, & in terra. Si ergo voluit integram Matrem virginitatis seruare pudore, cur non velit incorruptam à putredinis seruare favore? Quis autem neget fœdus, & indecentius, corrupti Mariam per culpam, quam si in sacro partu virginitatem amitteret: aut in sancta morte in puluerem verteretur? Quæ ergo in his obtinuit dispensationem, cur erga illud, simili priuilegio non gaudebit? Plura dixi supra*

de decencia gloriosæ mortis Mariæ, & infra iterum pauca subiungam: nunc aliunde huc vnam, aut alterum afferamus exemplum.

In deserto ad torrentem Carith à coruis alitur Elias 3. Reg. 17. num. 6. de quo aptè dubitat Theodoret. ibi quæst. 50. *Alimentum, quod afferebatur à coruis, quomodo comedebat, cum esset sanctus, ut ex lege vitum ageret? Erat enim coruus, ut ex lege constat, immandus, cuius tactus, & vsus, necessarid allatum cibum profanaret. Sed respondet aptissimè: Ipse legislator ipsum ei afferebat per coruos: ipse eum iussit degere in torrente expectantem promissum: corui enim ei afferebant manè panes; vespere autem carnes. Per hæc autem non docet legislator, quod propter Iudæorum imbecillitatem eas leges tulerit, quæ aliquando quidem iussit transgredi. Sabbatho enim septies Iericho circumdare iussit Iesum Prophetam, & Eleazarum Pontificem, & qui cum eo erant Sacerdotes, & Lenitas, & vniuersum populum: & nunc magnum Eliam accipere alimentum, quod offerret per coruos. Quis enim vnquam supremo legislatori id prudenter obiiciat, quod suis legibus non parcat quandoque? Quis decenter potentiam illi adimat dispensandi? Nec profanatur cibus à coruo admissus Eliæ: nec natura ab Adamo Mariæ transmissa fordidatur: vtrobique potuit dispensatio interuenire.*

1567. 3. Reg. 17.

Legem tenentis à Deo dispensata. Theodoret.

1568. Ios. 6.

Idem.

Matth. 12.

Id. Pel.

Legislator supra legem significat, ut ibi noua creatura à ceteris, ubi veteris est.

Ambros.

1569.

Redemptio præseruatiua gloriosior. Cant. 2.

Thom. Vill.

te desuit: nec sub lege esse Filium, sed supra legem, in ipso principio signaret: nec solui legem, sed adimpleri. An non decens, vt nec etiam Mater sub lege sit; & ea lege, vnde in Filium aliquid dedecoris deriuatur: Hæc satis, vt saltem dispensationem obtinens credatur Maria.

Venio ad aliam partem de redemptione præseruatiua: nescio enim, quo iure videatur aliquibus illa minus decens, cum è contra gloriosior inde Christus appareat Redemptor. Est hoc illud Cant. 2. *Lana eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* de quo D. Thomas Villanoua, ibi in Comment. *Duas in Sponso manus inuenio; scilicet, dexteram præseruantem, & laeuam subleuantem. Dextera iustum præseruat, ne cadat: sinistra peccatorem subleuat, ne pereat. De manu dextera dicitur: A dextris est mihi, ne commoueat. de sinistra autem dicitur: Si iustus ceciderit, non collidetur: Dominus enim supponit manum suam. Dextera est, de qua dicitur: Custodit Dominus diligentes se. de sinistra dicitur: Dominus erigit elisos. Dextera Paulum præseruauit, cum dictum est ei: Sufficit tibi gratia mea. sinistra Petrum subleuauit, cum respexit Dominus illum, & fleuit amare. Attende dexteram: Qui natus est ex Deo, non peccat: generatio enim celestis seruat illum. Attende sinistram: Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum. Lana capiti supponitur, ne collidatur: dextera totum hominem amplexatur; ne vel leuiter moueatur. Optima dextera: bona sinistra. Nolui intercipere verba grauissima. Qui igitur se erga nos bonum Redemptorem exhibuit, lapsos erigendo; optimos exhiberet, si ante lapsum Mariam præseruaret. Nec intellexi vnquam, cur ex hac parte derogari aliquid Christo existimetur.*

1570.

Idem.

Isidor. Pel.

1571.

Idem.

Olez 1.

Ruffin.

In eandem mentem D. Isidorus Pelusiota lib. 3. epist. 314. *Qui non solum eos, quibus iniuria fit, vlsciscitur: sed etiam illud prouidet, ne quis alium iniuria afficiat, hic non modo acris, ac fortis Principis: verum etiam legislatoris sapientis, iustique nomen meretur: et pote, alterum per imperij potentiam, alterum per animi prudentiam executus. Potentissimum quidem Principem Christum agnouimus, dum nos ab iniurioso tyranno captiuante vlsciscitur: sed tunc etiam sapientem, & iustum legislatorem agnosceremus, cum prudentem dixerimus: ne iniuriosa aliqua labe Maria afficeretur. Erga nos potentiam imperij, erga Mariam clariùs simul Diuinitatis sapientiam manifestauit.*

Intendebat minas in populum Deus, subdens post alia per Oseam: *Ne forte expoliam eam nudam, & statuam eam secundum diem natiuitatis suæ: & ponam eam quasi solitudinem, &c. & interficiam eam sui.* cap. 2. num. 3. Ad quem locum Ruffinus (Pius ille iunior, de quo alibi,) merito notat, intentari minas Israël per ordinem ad eas penas, quas olim in deserto fuerat expertus; hisque denuò similes subeundas. Quòd si opponas, olim Israëlitas in deserto siti non fuisse interfectos, respondet optimè: *Non, quòd eductus de Egypto populus, atque penuria legatus, (corrigebam olim, aqua penuria ligatus; id est, à via retardatus,) absumptus: sed, quoniam, vt Apostolus dicit: Bibeant de spiritali sequenti potra; id est, potentia dulcoris, non conditio regionis castris pocula ministrabat. Quæ si utique defuisset, primo sitis periculo populus fuisset extinctus. Itaque non*

opus fuit, vt periret populus, ad hoc, vt sibi omnino resuscitans, quodammodo, & verè vitalis aqua haberetur: satis ad hoc, quòd esset periturus, si aqua defuisset. Et plusquam satis, vt gratia viuificans Mariam, redimens appelletur, quauis non ista captiua: quia, ni foret gratia, Deipara certè foret captiuanda. Sic suo modo, & quantum satis est ad mysterium, lapsa Maria dicitur, non quòd talis; sed quia abique Redemptoris gratia laboretur.

Oppones fortasse illa D. Hildephonfi Serm. 8. Assumpt. vbi de Christo ita: *Lacur in homine Diuinitas, vt Diuinitati humanitas non periret: & sub velamento assumptæ carnis absconditus, pretiosius redemit perditos, quam si defenderet ab imminente hoste captiuos. Quorum similia plura dedente Patres: sed nihil aliud voluere, quam miram quadam feruoris epitali, bona nobis per Christum allata significare: vt sit quodammodo felix illa culpa, quæ talem, ac tantum meritum habere Redemptorem. Si autem, quæ nobis Christus attulit post culpam, simul cum innocentie statu concederentur; quis dubitet feliciores tunc fore præseruatos, & ab imminente hoste defensos, quam à conculcante iam postea liberatos? Res plana.*

1572.

Hildeph.

Patres, qui aliter loqui visi, quomodo explicandi.

XI.

Vnde Maria tam nobile redemptionis genus conueniat.

N N V M E R A sunt congruentia fundamenta, quibus prædicta Mariana redemptionis decencia fulcitur. Primum, quia suo modo Corredemptrix Deipara, optimas redemptionis primitias obtineret. Secundum, quia Filius id præstare potuit, vnde & fecisse putandum: decoraret enim Filius Matrem, cum qua communem honorem fortiebatur. Tertium, quia Maria Sponsa conregnatrix, quantum fieri potest, ad Sponsi æqualitatem debebat accedere: neque decenter Regina denegaret, quod seruis concessum nouimus. Multa his inuoluuntur, quam breuiter, & perspicuè potero digerenda. Iam de primo fundamento.

1573.

Corredemptrix humani generis fuit Maria, vt pote quæ præcipuum redemptioni nostræ præstitit ministerium: indecenter ergo nobiscum creditur conceptiua: quin potius alio redemptionis genere nobiliori, & primitiuo condecoranda. Guericus Abbas Serm. 2. de Purific. *Adhi omnino celebris est iste conuenus: mihi solennis ista processio, omnique festiua gaudio, ubi hinc aduenit puer, & puerpera; inde occurrit senex, & vidua, Simeon, & Anna: hinc Dominus, & Domina; inde seruus, & ancilla: hinc Mediator, & Mediatrix; inde ita fideles, tamque deuoti testes, & ministri. An in eadem serie cum seruis Domina, cum Mediatrix, sive Redemptrice serui componendi? Nemo crediderit. Mediatrix cum solo Mediatore, quantum res patitur, venit comparanda. Benè D. Andreas Cretensis Orat. de Annunciat. *Salua, electa Deo, antequam nata fueris: salua, diuina cum hominibus reconciliatio: salua, thesauri vis immar-**

1574.

Maria corredeptrix.

Guerrie.

Andr. Cret.

cesibus. Non ergo cum cæteris illa reconcilianda, per quam cæteri cum Deo reconciliantur: non mortua nobiscum, quæ in id electa, per quam omnes vitam immarcescibilem comparamus: longè alia est apud Deum, quam nos sumus, quæ liberandis, libertatis pretium fauste contulit. D. Augustinus Serm. 35. de Sanctis: *Dum nos supplicii cum obsequio frequentamus in terris, ipsa nos sedula prece commendare dignetur in calis: neque enim dubium, quæ meruit pro liberandis proferre pretium, posse plus omnibus liberatis impendere suffragium.* Pende ergo, quàm aliter de cæteris nobis omnibus, tanquàm de redemptis, & liberatis loquatur; & quam alia serie liberatricem, & Redemptricem ponere videatur. Meritò igitur Guericus Abbas Serm. 2. Annunc. *Maledicta terra in opere prauaricationis, quæ etiam exercitata spinas, & tribulos germinat hæredibus maledictionis. At nunc benedicta terra in opere Redemptoris, quæ remissionem peccatorum, si uultumque uite parturit conuersis: & filius Adæ prauitiam originalis dissoluit maledicti. Prorsus benedicta illa terra, quæ omnimò intacta, nec fossa, nec seminata, de solo rore cali Saluatorem germinat. Vix clarius aliquid pro nobis poterat scribi. In alia serie terra redemptionis administra hæc ponitur, nec hæredibus maledictis, cohæres adnumeranda. Prorsus benedicta terra, & ab originis labe immunis, quæ Mediatrix, fœdæ nobis originis absoluuntur maledicta.*

August.

Maria, terra benedicta.

Gueric.

1575.

Damian.

Maria Virgo, piscatoris Christi uirgo.

Maria, charta purissima, & nouus liber.

Tit. Dolt.

Damasce.

1576.

Primitias filij parentibus factare debent.

ans Theodoretus ad lib. 1. Reg. qu. 5. quàm multa in Cantico suo Anna, Samuelis mater, prophetasset, sic scribit: *Admiratione quoque dignus est eius hymnus: neque solum ob ea, quæ accipit, laudibus celebrant donatores: sed etiam hymnum temperant propheta; & filij gratia fuit pariter: nam, cum concepisset Prophetam, prophetas post partum.* Prophetarum, uidelicet, fructum suorum primitias dicitur matri: ne quis prius ab eo emolumenta delibaret. Idem de Baptista ponderat Metaphrastes in eius encomio: *Tuum ergo erat hoc, o maxime Precursor, & arcana tua ab initio potentia, ut Patri soluere lingue vincula ex solo nomine; & matri naturales pedicas sterilitatis: sicut etiam multis postea penitentia predicatione soluisi vincula peccatorum.* A parentum itaque curatione incipit, & gratia tantæ primitias illis consecrat: fauste deinde ceteros curaturus. Et quantò magis arcana illa Verbi diuini potentia à Matre redemptionem inchoaret: Hinc Beda ad illud Luc. 1. ubi dicitur Maria: *Beata, quæ credidisti.* sic habet: *Et uerè beata, quæ Sacerdote prestantior: cum Sacerdos negasset, Virgo correxit errorem. Nec mirum, si Dominus redempturus mundum, operationem suam inchoauit à Matre: ut, per quam salus omnibus parabatur, eadem prima fructum salutis hauriret ex fignore.* Quæ uerba ex Ambrosio altiùs alibi ponderato, sunt desumpta. Inchoat igitur à Matre Christus redemptionem: quia illi primitias obtulit, id est, optimum redemptionis præseruatiuæ fructum illi consecrauit: ut inde ad alios felicibus auspiciis deueniret.

Theodoret.

Metaphr.

Bed.

1577.

Primitia facta, non quæ prius, sed quæ prius perfectæ nascuntur.

Chryso.

Dices, prius in tempore alios, nempe, Angelos, (ut suppono,) virtute Christi præseruatiuæ, ne caderent, fuisse redemptos: unde, quauis demus, nobilius redemptionis genus obtigisse Mariæ, quàm cæteris filiis Adæ: (hi enim post, illa ante lapsum redimitur:) adhuc tamen primitias fruitam, non posse prædicari: cum prius datas Angelis fateamur. Falleris: neque enim primitiæ, seu primitiuus fructus illi sunt apud Deum, qui priores ab arbore decerpuntur, quales, quales sint: sed, quando sic priores sunt, ut etiam perfectissimi habeantur. Unde, licet priores fructus præseruatiuæ à Christo, Angeli proferrent: cum tamen Maria postea ederet perfectiores, hi uerè primitiuus sunt appellandi, & Christo Redemptore digniores: qui, ut alibi probò, Angelis præseruandis, in ordine intentionis, exemplar Matrem suam destinaret. Nunc satis, si exemplis à Chrylostomo petitis rem clarius exponamus. Ergo Sanctus Doctor tom. 6. Serm. 9. de Ascens. Christum ascendentem celebrans sic scribit: *Quem admodum primitiuus natura nostra assumpsit, sic restituit Domino. Et quod de cæmpis accidit spicarum plenis, ubi quis ex paucis spicis collectis paruulum manipulum conficiens, eumque Deo offerens, paucitate illa toti aruo benedicitur: ita & Christus fecit, qui per unam illam carnem, atque primitias, totum genus nostrum benedicendum curauit, &c. At qui si primitias (dicit quispiam) essent; primum ipsum hominem procreatum offerri oportuit: primitiæ enim sunt, quæ primum tolluntur, & primum germinant. Non sunt primitias censende, charissime, si primum fructum obtulerimus exilem, & euanescentem: sed, si probum, atque perfectum offeramus. Quoniam igitur fructus ille peccato obnoxius erat, idè non est oblatus, etiam si primus esset: at hic,*

hic, qui à peccato liber erat; idè oblatus est, licet posterus existeret: hæc sunt enim primitia. Sic in re nostra: non ita puri, & perfecti Angeli initio creationis apparuerunt, ut Maria: idè ista primitiæ redemptionis fructus apparuit perfectior.

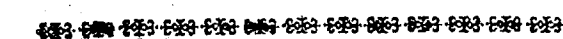
1578.

Idem.

Leuit. 19.

Chryso.

Hinc illud Leuit. 19. n. 23. *Quando ingressi fueritis terram, & plantaueritis in caligna pomifera, auferetis præputia eorum: poma, quæ germinant, immunda erunt uobis, nec edetis ex eis. Quarto autem anno omnis fructus eorum sanctificabitur laudabilis Domino: quinto autè anno comedetis, &c.* Non poterant comedere, nisi quinto anno fructus, quia in quarto primitiæ erant Deo consecrandæ. Sed, cur trium priorum annorum poma, tanquàm primitias non acceptabat? Pergit respondens Chrylostomus: *Atqui si essent primitia, primus, qui producit fructus, eum, qui primo anno nascebatur, offerri Domino oportebat: nunc uerò ait: Tribus annis non tolles fructum eius: sed relinques illum: propierea quòd euanida adhuc, & imbecilla arbor est, & fructus præcoces, & immaturi. Quarto autem anno, inquit, fructus eius sanctus erit Domino. Non ergo de temporis, sed etiam magis de perfectionis primatu, primitiæ computantur: idè in Maria perfectiori, longo tempore post Angelos edita, maturæ, præseruatiuæ redemptionis primitiæ apparuerunt: Neque est abs re Conceptionis, id, quod addit Chrylostomus: *Et in hoc cerne sapientiam legislatoris, qui illo uesci non permisit: ne ante Deum quisquam fructum sumeret: neque offerri illum mandauit, ne crudus, & immaturus offeratur Domino. Sed dimitte, inquit; quia primus est: non offeras autem; quia indignus est honore acceptantis.* Id tantum noto, uoluisse Deum, ut de arbore sibi designata, & fructus perfecti: ores postea oblatura, nullius manus fructus sibi prius decerperet: ut intelligas, non permissurum, ut de Mariana arbore, unde fructus benedictus, Iesus, scilicet, erat colligendus; Dæmon priores aliquos fructus delibaret: ne arbor tanta primos, licet imperfectos, fructus Dæmoni offerret: quæ perfectiorem alium, tanquàm primitias, Deo destinabat. Bene itaque primitias redemptionis carpit Maria, quæ in Christo fructu suo primitias Deo obtulit sacratissimas.*

XII.

Secunda ratio.

1579.

Filius Matrem honorat.

Isidor. Pel.

Maria uirginitas, probat illam purè conceptam.

PROBEMVS iam secundam illam rationem, quam attulimus, cur Mariæ tam nobile redemptionis præseruatiuæ genus conueniret: nimirum, quia Filius id præstare poterat, unde & præstitisse credendum: decoraret piè enim Matrem filius, maxime cum utriusque honor inuicem sit communis. Ab exemplo seruata uirginitatis re uenerit manifestior. Mariæ ergo ante partum, in illo, & post illum, uirginitatem postquam tuetur D. Isidor. Pelus. lib. 1. epist. 54. sic subdit: *Quòd si sermonibus meis diffidat, ex eius, qui genitus est, potentia, id uerius intelliges: cæcis enim oculos largitus est, leprosus labe, ac uisio purgavit, &c. multos mortuos uerbo s. lo. ad uitam reuocauit.* Cur ergo Mariæ præseruatiuam ab originis labe conce-

sam denegabimus, quam sub Filij potentia esse, manifestissimè alibi comprobamus? An non decior Maria sine culpa, quàm cum uirginitate: De flagellato Pharaone Genes. 12. n. 17. coniectant aliqui Saram constupratam, quos irridens Theodoret. sic habet ibi, quæst. 61. *Quantæ igitur cura fuit Abraham Deo, si Deus uidit eius uxorem adulterio stupratam? Cur tanta, & tam formidanda inuatus est Pharaonis, & uirgine domui eius, si noluit prohibere congressum illum iniquum?* Si ergo decenter creditur Deus præseruasse pudicitiam uxoris amici, longè decentius maternæ uirginitatis creditur seruator. Tunc sic, si ea Dei cura, & potentia est in seruanda Matre uirgine, quam posset absque culpa usu matrimoniali destinatam eligere; cur nullam adhiberet curam, ne per culpam à Dæmone in spiritu constupraretur? Pulchrè idem Theodoret. expendens à Moyse fractas tabulas Exodi 32. sic habet quæst. 68. *Existimatis, populum esse indignum legislatione diuina: cum enim tabula eiusmodi documentalium instrumentorum formam haberent: sponsa uerò in ipso limine thalæui nuptialis ad committendum adulterium declinauerit; iure profecto dotales lueras si egit. Et Mariæ in Sponsam ab aeterno electa, in ipso statim originis limine à Dæmone adulterata, condigna postea mysterio deueniret? Meritò ergo, qui, quòd potuit, labem uirginet corporis cauillè dicitur; etiam, quòd potuit, notam constuprati spiritus cuitauit.*

Theodoret.

Theodoret.

1580.

Idem

Hildep.

August.

1581.

Assumptio gloriosa præbat puram Conceptionem, & sumus: apud Christum gloriose ad eternitatis gaudia assumptam: benignitate Christi honoratiùs susceptam cæteris, quam hic gratia hono-

August.

1581.

rauisi praeteris: nec usque ad communem humili-
tatem esse adductam post mortem patredinis, vide-
licet, & vermis, & pulueris, qua suum, & omnium
genuit Saluatorem. In cuius si potestate est Sancto-
rum de capite capillum non perire; est, ut illam ani-
ma, & corpore integram possit seruare. De cuius po-
testate, si nullus dubitat Ecclesiasticorum, quin pos-
sit Matrem sine corruptione in perpetuum seruare;
cur dubitandum est noluisse, quod attinet ad tanta
benignitatis gratiam? Transfer hanc verba ad my-
sterium nostrum, & peracta est quaestio: cum
(quod saepe monui) longe foediùs Deipara culpae
in origine, quam pulueri in morte traderetur.

1582.

Matrem ho-
norat Chri-
stus, illi obe-
diens.

Apollin.

Nimirum, honor hic intercedit Matris: &
quidni filius Matrem decoraret? Sunt pulchra
verba illa Apollinarij in Catena Graeca Corderij
expenditis verba Christi ad Matrem in nuptiis
Cana, Ioannis 2. vbi ita: *Non erat Mater Do-
minum sibi, & Filium obedientem, & debitorum, quin &
ipsa responso hoc innuebat: Quid mihi, & tibi,
Mulier? Tanquam enim exorandus hoc responde-
bat: ut etiam olim ad Moysen Dominus aiebat:
Dimitte me, tanquam, videlicet, qui fleat, atque exo-
rari volebat. Sciens igitur, quam fideliter illam filius
obseruaret: atque etiam ex ipso responso cognoscens,
fore, ut statim sibi annuerit postulanti, ministris
praecipit, ut faciant, quidquid iusserit. Verti,
quam potui, fidelissime. Itaque in ipsa, quam
putares, asperitate, summa Matri Christus exhibuit
blandimenta, in tantum decorans, ut bene-
ficij conferendi vellet administram, ut vnica
Mediatrice coleretur. Sic vbi illam negligere vi-
detur, ibi amplius honorasse inuenitur. Facit ap-
primè in hanc rem Guericus Abbas Sermonè
4. de Assumptione, explicans enim illud Lucae
2. vbi Christus ad Matrem: *Quid est, quod me qua-
rebatis? Nescitis, quia in his, qua Patris mei sunt,
oportet me esse?* grauius sic scribit: *Abstulit, ut
Matrem aspernatus sit, qui tanta cura de parentibus
honorandis legem dedit: abstulit, inquam, ut in
terra fastidierit Matrem, cuius è caelo concipiuit de-
corem.* Deinde, postquam doctè probat, virtute
magis, quam carne, diuinam nos sortitos cogna-
tionem, ex illis Matthaei 12. vbi Christus asper-
natus etiam visus Matrem, dum dixit: *Qua est
Mater mea, & qui sunt fratres mei?* n. 48. *Quicun-
que fecerit voluntatem Patris mei, &c. num. 50. sic
concludit: Itaque Mariam, que secundum car-
nem Mater erat, alia quoque ratione Matrem sibi
Iesus probat: quandoquidem & ipsa voluntatem
Patris in tantum faciebat, ut de ipsa prae-diceret
Pater: Vocaberis voluntas mea. Igitur, vbi eam
filius negligere videtur, ibi amplius honorasse inue-
nitur: dum ei, scilicet, materni nominis honor du-
plicatur; pro eo, quod eundem Filium, quem alio
gestauerat incarnatum, etiam nunc animo gestabat
inspiratum. Quid ergo non decoraret blandissi-
mus, quando etiam visus asper decorabat? aut
quomodo Maria, quae, ut hinc infertur, &
alibi latissime probauit, decorior Maternitate
spiritus, quam corporis refulxit; in semper illa-
so corpore, non semper illa sum spiritum custo-
diret? Cur non vtrique à Filio decoraretur?**

Gueric.

1583.

Idem.

Iustin. Mart.

Vtrisque & Apollinarij, & Guericij pruden-
tissimam gnomen edocuit longè antè, in ipsis, sci-
licet, Ecclesiae incunabulis, D. Iustin. Mart. lib. 4.
& resp. q. 36. Transcribo, ne pulchra verba videar
inuidere: *Quid mihi tecum est, Mulier? non*

ad Matris obiurgationem dictum est à Saluatore,
sed ad illud ostendendum: Non nos, inquit, dele-
cti sumus, quibus consumptum in nuptiis vinum, cur-
ret: ex singulari tamen charitate, si vis, ne eos vinum
deficiat, ministris dicitur, ut, qua dixerit, faciant, &
videbis, non defore illis vinum. Id quod & factum
est. Non igitur verbis Matrem increpuit, quam
operibus cohonestauit. Certè non increpuit verbis:
quin non solum operibus, sed etiam ipsis verbis
cohonestauit admonens sibi praecipue, Matrique
suo modo, salutis animarum curam praecipuam
incumbere: temporalium verò id temporis, se-
cundariam: quorum etiam, voluntati maternae,
exitum subiiciebat. Hanc est Iustini mens allatis
verbis. Deinde pergit: *Alius autem vocibus non
Matrem honore debito primat: sed cuiusmodi ma-
terni iuris honore Beatissima esset Virgo, declarat. Si
enim qui audit verbum Dei, & custodit, is frater est
Dei, & soror, & mater; & vtraque haec Matri eius
inerant: nempe eiusmodi materni iuris laude bea-
tificatam oportuit Matrem eius. Nam & audire,
& seruare verbum Dei, virtutis est, & animi puri;
qui totus in Deo respiciendo sit intentus. Et quia non
quamlibet è vulgo foeminam Deus delegit, qua Ge-
nitrice Christi fieret; sed, qua mulieres omnes virtute
anteiret: non abs re eiusmodi virtutis nomine Ma-
trem suam beatam deprecari voluit; per quam vir-
tutem, honore eo digna habita est, ut Virgo, & Ma-
ter fieret. Et bene non è vulgo Maria, qua singu-
lari modo, ut Euam cum caeteris foeminis supera-
ret, innocentiae particeps concipitur.*

1584.

Christi, Ma-
triae laudis
communes.

Basil. Sel.

Mariae As-
sumptio.

Sophron.

Gueric.

Decorauit ergo in omnibus Matrem Filius:
neque mitum, cum alter alterius honore afficia-
tur. D. Basilus Seleucus Orat. saepe citata: *Per que
benefactorem laudamus; per eadem, eiusdemque
Matrem laudamus.* In immensum ergo Deus
laudabilis, immensam suo modo Matri laudem
conciat: sicut laudata Mater Filium commen-
dat. D. Sophronius Orat. de laudibus Virg. de que
eius Assumptione: *Ad cuius profecto exequias,
quantum fas est credere, famulabantur Angeli, &
vniuersa calorum congratulabantur Curia. Nec mi-
rum: quia honor maternus, eius est, qui natus est
ex ea: quem omnis calorum ordo veneratur, & ado-
rat. Sanctus Hildephonus in eadem Festiu. Ser-
mone 3. Celebratur dignè cum laudibus festiuus
Matri Domini, & Saluatoris nostri, tanto honore
dignissima, quantum est veneranda ex gratia: quia
eius honor, & gloria; laus, & gratiarum actio est
Redemptoris. Adde piissimum Guericum Abba-
tem Sermonè 2. in hoc Festo, qui Angelos, &
Christum sic inducit colloquentes: *Eamus, ne ipsi
Filio facere videamur iniuriam, si gloriam Matris
differamus. Cum ergo reuer si nunciassent hac Domi-
no suo, quid putamus, Jesum, nisi tale aliquid, lo-
cutum? Ego sum, qui patrem, & matrem filius ho-
norandos commendaui. Ego, ut facerem, quod docui,
& exemplo essem aliis, ut Patrem honorarem, in ter-
ram descendi: nihilominus ut Matrem honorarem, in
caelum reascendi, ascendi, & prae parati ei locum, &c.
Claret igitur in re tanti ponderis, qualis erat Ma-
triae ab originis labe praeseruatio, euigilaturum
Deum, ut ipse è Matre innocente gloriosior re-
fulgeret. Sed iam ad tertiam ratio-**

nem, quam proposui,
veniendum.

* *

XIII.

Tertia ratio.

1585.

Maria Spon-
sa conregna-
rix.

Gueric.

1586.

Et quodam-
modo Christi
regnatricis.

Damian.

Hugo.

1587.

Christum co-
ronat.

Cant. 3.

Thom. Val.

TERTIA ratio, quam supra inculcaui,
cur ex congruentia mysterij redemptionis
praeseruatua Mariae deberetur, illa erat:
quia Deipara Sponsa conregnatrix, quantum fas
foret, ad aequalitatem proportionalem Sponsi
Dei accedere debebat; indignumque foret, si illi,
quod seruis conceditur, negaretur. Scitent gra-
uissima pietate in hanc rem verba Guericij Ab-
batis in Festo vbi supra Sermon. 3. vbi ita de Virgi-
ne, imò sic ipsa Virgo: *Qui creauit me, creatus est
ex me: requiem in tabernaculo corporis mei: g. re
non poterit mihi requiem calis sui. Qui enim gratiam
ultrò cumulat aliis; par pari quomodo non referat
Matri? Perge, Maria: perge, secunda: in bonis Filij
tui fiducialiter age, tanquam Regina, Mater Regis,
& Sponsa. Requiem quevis: sed amplior gloria est,
quod tibi debetur regnum, & potestas. Individuum
habere tecum cupit imperium; cui tecum in carne
tua, & vno spiritu indiuisum fuit pietatis, & vni-
tatis mysterium. Habes, si rectè attendisti in Epilo-
go, omnia, quae proposui: qui enim alios gratis
cumulat, à fortiori Matrem, cui debet: Matrem,
inquam, conregnantem, & ita similem, ut cum
Filio indiuisum pietatis, & vnitatis mysterium
conseruaret. Nunc singula membra praedicto
mihì ordine percurranda.*

Non solum ergo conregnat Maria Sponso
Christo; sed etiam visà imperare Christo Filio.
Sic piè meditatur Petrus Damianus Sermon. 1. de
Natiuit. Virg. *Nihil tibi impossibile, cui possibile
est, desperatos in spem beatiudinis reuocare: quomo-
do enim illa potestas, tua potentia poterit obuiare,
qua de carne tua, carnis suscepit originem? Acce-
dis enim ante illud aureum humanae reconciliationis
altare, non solum rogans, sed imperans; domina, non
ancilla. Moneat te natura, potentia moneat: quia,
quantò potentior, tantò misericordior esse debebit:
potestati enim cedit ad gloriam, iniurias vlisci nolle,
cum possit. Eadem verba vix mutata dederat Hu-
go Venerabilis eod. 2. Miscellan. lib. 3. tit. 44.
*Quomodo illa potestas tua potentia poterit obistere,
qua de carne tua, carnis sua suscepit originem? Ac-
cedis ad illud reconciliationis altare non solum ro-
gans, sed & imperans. Moneat, ac moneat ergo te
natura, moneat potentia, &c. Et credas, foemi-
nati in hanc electam dignitatem, aliquando an-
cillam Daemones fuisse? Non praeserualet Filius
à Tartarea obedientia subeunda, cui caelestem
erat obedientiam exhibiturus.**

Neque mirum, de Matris autoritate videat-
ur conregnans Maria Christo quodammodo piè
imperare, quando ipsi quodammodo, si non reg-
num, saltem regni insignia videtur condonasse.
Hoc est, quod ferè omnes explicant Cantic. 3. de
diademate carnis, quo coronauit Christum Ma-
ria Mater. Do tantum, utpote minus tritum, lo-
cum ex D. Thoma Valentino Archiep. Sermon. 2.
de Natiuit. Dom. vbi ita: *Hunc ergo magnum Sa-
lomonem videte in diademate, quo coronauit eum
Mater sua: Mater beata, Mater sancta, Mater*

virginea, Mater super omnes faminas benedicta.
Diademate, inquam, non auro, non argenteo; sed car-
neo, ex visceribus suis, artifice Spiritu Sancto, fabri-
cato: diademate decoro, florido, & vernante, om-
niumque odorum varietate fragrante. Non immo-
ror expendens Sancti Doctoris verba, cum in
multis aliis locis supra datis, expressissimus Con-
ceptionis legatur propugnator.

Habes diadema Christi à Maria: vis & thro-
num? Attende paucis. Insigne praecipuum Prin-
cipis, vnde regno auguratur, illud est, quando
iurandus in throno Regis Patris collocatur.
Vtriusque paginae testimonia non pauca dabo in
Promptuario meo, si Diuis placet. Nunc cape
solum Chrysofomum tom. 6. Sermon. 1. Ascens. vbi
expendens, cur Elias in curru, Christus verò in
nube ascendisset, sic scribit: *Quando seruus vo-
candus erat, curru demittebatur; quando verò Fi-
lius, regium thronus. Neque simpliciter thronus,
verum ipse Patris thronus. Audi enim Isaiam cap.
19. dicentem: Ecce Dominus sedes super nubem le-
uam. Ob id & Filio nubem demisit. Prætereo pon-
derare innumeros Patres, qui nubem Isaiæ de
Virgine explicarunt: vnde & supra illius innocen-
tiam probaui: nunc tantum pende, ex throno, le-
gitimum Christum haeredem designari, ut, cum
videas, nullum ipsi regaliorem in caelo thronum
dari, quam Mariam, quodammodo ab illa glo-
riosè regnare intelligatur. Audiendum ergo Guer-
ric. Abbas Sermon. 1. de Assumpt. vbi expendens
ecclesiastica verba, à Christo Matri assumenda
dicta: *Veni, electa mea, & ponam in te thronum
meum.* ita habet: *Non poterat signantius, aut ele-
gantius describi prerogatiua gloria eius, quam ut
thronus Dei regnantis esse diceretur, &c. Veni, in-
quit, electa mea: & ponam in te thronum meum. Pa-
rum est, inquit, ut iudicanti confedat: nisi & ipsa
mihì sedes fiat: ut maiestatem regnantis co-felicium,
quò familiarius in te contineas: & specialius pra-
caeteris incomprehensibilem comprehendas. Et post
multa concludit: *Sis igitur illud caeli palatium
plenum sedibus, & thronis, sedeatque Deus in omni-
bus accommodans se, & aptans cuique pro merito.
Non immerito tamen creditur sine iniuria, vel in-
uidia caeterarum sedium, quoddam esse speciale Re-
gis solium excelsum, & eleuatum super choros Ange-
lorum, ut nihil contempletur supra se Mater, nisi
solum Filium: nihil miretur super se Regina, nisi
Regem solum: nihil miretur supra se Mediatrice
nostra, nisi Mediatorem solum.* Pendat nunc pius
cuiusvis affectus, an thronus tantus, supremi Re-
gis gloria ostentanda designatus, decenter in
principio, Inferno Tyranno conculcandus trade-
retur. Horret animus. Scilicet, iam olim in terra
hunc sibi thronum ille designaret, de quo in cae-
lis modò gloriatur. Idem Gueric. Sermon. 1. de An-
nunc. *Vide autem, ne forte ipsi sit sedes David
Patris eius, quam ei a dandam promissit Angelus, non
quod David in ea sederet, sed quod ex semine Da-
uid assumpta, & fabricata sit. Et certè, si sedes
David non est, tamen sedes sua, Deus, in saeculum sa-
culi ipsa est.* Si solum Filium Deus non est, certè solum
excelsum, & eleuatum super omnem creaturam,
ipsa est. Neque mirum: genere terrena in caelis
modò tanquam purissima terra regnantem tener:
cadem prius gignendum sanctitate caelestis, tan-
quam purissimum quoddam caelum tenuit. Cla-**

1588.

Et thronum
illi parat.

Chrysof.

Gueric.

Damasc.

mant ferè omnes Patres suprà delibati. Cape vnum Damascenum Orat. 1. de Natiuit. Virg. Hodie de radice lesse virga exoritur, ex qua mundo flos in Deitate subsistens ascendet. Hodie ex terrena natura, calum in terra preparauit ille, qui olim ex aquis fixerat, atque in alto suspenderat firmamentum. Et sanè hoc, longè illo diuinius est: nam ex hoc ortus est Sol iustitia, qui in illo Solem effecerat. Sed, quò indignè fabricatum cælum, si initio fœda originis labe obnubilatur!

1589.

Alcuin.

Et purpuram regalem.

Epiph.

Damasc.

Maria Regis nos fecit.

Habes diadema, habes thronum: audi regalem purpuram. Alcuinus lib. de Trinit. cap. 14. ait, descendisse in Mariam Spiritum Sanctum, et lana foret diuinitate purpurata solummodo aetero Imperatori indui dignissima. Et quæ ibi fuscè, suo loco fusillimè declarata: ibi enim ostendi, quam absque macula debeat esse lana illa, quæ regalem purpuræ tincturam possit ebibere. Idè ab Epiphanio Orat. sæpè citata dicitur: Ouis immaculata, quæ peperit Agnum Christum. Agnum, scilicet, dominatorem terræ, non nisi immaculato vellere induendum. D. Damascenus citatus orat. 2. de Natiuit. Virg. vbi de Christo ita: Vestem enim verè diuinitis contextam, hoc est, Carnem nostram induit, quam ex immaculatis, ac virginis sanguinibus, tinctam in Spiritu regio, modo sanguam conchylum efformauit: ac velut regiam purpuram exhibens, massam nostram inauit. Illud modo, id est, in Cruce, de qua loquebatur. Ergo purpuram illam iam regio spiritu tinctam in Maria, dibapham in Cruce fecit Christus, vt nos Diuinitate indutos (dum Christum induimus ipsum) verè conregnatores designaret: re enim vera, è Maria prouenit purpura, qua decoramur, ne vsquam nobiscum sub captiuitatis soloce intelligatur, quæ nos extra captiuitatem reddidit purpuratos. Benè iterum Damascenus Orat. illa 1. Exulset natura, editur enim agna, ex qua Pastor ouem induit, ac veteris mortalitatis tunicas lacerabit. Quis ergo credat, sub tunicis illis Adami pelliceis, latuisse aliquando fœdissimè Mariam: per quam fauste infames tunicæ lacerantur? Certè Mariana pellis, siue lana, ab Adamo nõndum turpiter pelliceo, sed innocentia purpurato, orta est: idè miros hos effectus edere potuit. Nec video, quid aliud sibi velit Damascenus idem sono 1. metrico sæpè citato:

Aue, o veneranda pellis Adami: Ex te Pastor exortus est, Qui haud dubiè induit, Vt superexaltatus, Integrum me hominem.

1590.

Christus à Matre Rex.

Gueric.

Sed de his longè pulchriora dedi suo loco. Ab hoc ergo apparatu regio, Christus à Matre, quodammodo, vt dicebam, regnum sumit: quia, vt benè Guericus Serm. 1. Annunc. Regali ex progenie Virgo electa est, generositatis quidem regis nobilior indoles: vt aeterno Regi, filio Regis, materis quoque nobilitas regum honorem deferret; et venientem à regali sede Patris, regalis etiam thronus in aula virginali, Regina susciperet Matris. Quasi vtrinq; ex patre, scilicet, & matre, decorè regalis Christi maiestas completeretur. Maius aliquid auditor. Ascendit Christus in cælum, & inde regalem verè, & Deum, Spiritum Sanctum hominibus emittit. Quæris causam? Obætatus ascenderat. Soluit ergo debitum regio dono, regalissimo Domino dato. At, inquis, quod tale po-

tuit debitum contrahere, quod solummodo soluto Rege, diuino Spiritu liberaretur? Audi Chrysolomum tomo 6. Orat. 2. de Pentec. fuscè, sed pulchrè sic differentem: Accepit Christus primitias naturæ nostræ, ac spiritu gratiam nobis retribuit. Et quemadmodum longo in bello sit, cum diremptà pugna, fuerit confecta pax: qui sibi inimicem inferri erant, pignora mutua sibi dant, & obsidis: sic inter Deum, & naturam euenit humanam. Pro pignoribus, & obsidibus hæc primitias misit, quas in calum tulit Christus: nobis ille Spiritum Sanctum pignoris, & obsidis loco remisit. Tunc ad rem pulcherrimè: Porro nos pignora, & obsides habere hinc liquet: nam ex genere regio pignora, & obsides esse oportet: idcirco etiam Spiritus Sanctus ad nos missus est, vt qui maxime regia sit substantia: quemadmodum & qui à nobis sursum euectus est, ex genere fuit ortus regio, quippe qui Davidis esset ex femine. Nihil grandius poterat cogitari. Sic regalem Christo carnem præbuit Dauidica Maria, vt solo Spiritu Sancto Rege possit compensare. Inunc, & hanc ancillam Damonis cogitato.

Claudo hanc partem verbis Magni Gregorij homil. 13. in Ezechielem, vbi explicans illud Apocal. 19. de Christo: Et habes in vestimento, & in femore suo scriptum: Rex Regum, & Dominus dominantium. n. 16. sic scribit: Quid enim vestimentum eius est, nisi corpus, quod assumpsit ex Virgine? Neque tamen aliud eius vestimentum, atque aliud ipse: nam nostrum quoque vestimentum, caro dicitur: sed tamen ipsi nos sumus caro, qua vestimur, &c. Per femur propagatio carnis est: quia ergo per propaginem generis humani, sicut generatio- num ordines Mattheo, vel Luca narrantibus describuntur, in hunc mundum venit ex Virgine: & per incarnationis suæ mysterium, quia Rex esset, & Dominus cunctis gentibus indicauit: in vestimento, & femore scriptum habuit Rex Regum, & Dominus dominantium. Unde enim in mundo innotuit, ibi de se lectionis scientiam infixit. Nimirum, notus olim in sola Iudæa Deus, nunc iam media Regina nostra, vbique gentium Rex colitur, & prædicatur; credo, ne aliquibus ancilla Damonis haberetur. De aliis duobus membris, iam scorsim.

XIV.

In idem pergo.

NEREBAM ex intima conuentione Sponsæ Reginae cum Sponso tanto, necessariò inter vtrunque eam æqualitatem ponendam, quæ ibi maxime poterat intercedere. Cùm ergo Maria innocens propius Deo accedat, quam si aliquando peccato subderetur, necessariò videtur innocens constituenda. Certè in humanis nuptiis æqualitas, & similitudo coniugum Deo est gratiosissima: cur ergo in diuinis, illam, quantum res patitur, non affectaret? Simpliciter verbo cuncta Deus produxerat: solummodo mutat, & phrasim oris, & operis tenorem iam facturus hominem, dicens: Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram. Genes. 1. n. 26. vt Princeps creatura cum consilio, & affectu decorius producta intelligeretur. Sed pende, quid

1592.

Coniugum æqualitas.

Genes. 1.

Genes. 2.

Basil. Seleuc.

1593.

Nobilitas generis, stimulus virtutis.

2. Reg. 6.

Theodoret.

Illustrior proles, ab utroque illustri parente.

1594.

Genes. 16.

Cyrill.

Idem, iure virtutis.

quid iterum in Euz formatione: Faciamus ei adiutorium simile sibi. Genes. 2. n. 18. quod argutè expendens D. Basilius Seleucus Orat. 2. sic scribit: Iterum deliberatio, iterum consilium. Illic dicebat: Faciamus hominem, hic quoque: Faciamus ei adiutorium, &c. vt quod formabatur, in honore esset: æquali cum dignitate efformemus hominem, ac figuremus: æqualem gloria, cum eo coniungemus, ne sit honore defectior muliercula: neve genere notho dedecoret opera. Cur ergo diuina nostra Eua, Antieua sacra, cælesti Adamo suo, de innocentia gloria, non responderet? Cur, vt protoparentes informatione similes, regeneratores sacri, in origine sibi non responderent? Quid verò est illud: Ne genere notho dedecoret opera? Vbi nunc scribo, careo Græco codice, vnde fortasse res alluceret: ergo, quantum coniectare licet ex Latino, id voluit, ne, si vxor in nobilitate, à marito deuaret, degeneres, & nothi filij ortiri viderentur. Approximetur itaque Maria ad Deum, quantum potest, ne Christus minus generosus à Matre producat.

Et quidem ita est: coniugum enim de nobilitate, aut virtute æqualitas, præcipuè in filiorum decus ordinatur. Irrisit impiè frontosa Michol Dauidem piè humilem, Arcæ, saltatione sacrâ famulantem: & addit Textus: Igitur Michol, filia Saül, non est natus filius vsque in diem mortis suæ. 2. Reg. 6. n. 23. de quo grauius ibi Theodor. quæst. 21. Neque tamen propter eam causam mansit sterilis; sed, vt nullus regnaret ex eo semine. Quasi dicat: Licet culpa illa hanc pœnam mereretur; tamen etiam aliam causam habuit Deus: qui enim decreuerat, vt nullus ex sanguine Saül regnum teneret; puniuit hic Michol sterilitate, ne filius eius, id est, Saülis nepos, regnaret postea. Sed, cur, inquis, regnaret, si foret, præsumebatur filius Michol, cùm ex aliis vxoribus, tot natos alios procrearetur Dauid? Iam pro re nostra Theodoretus: Est enim verisimile, populum fuisse pralaturum eum, qui vtrunque fulgeret claritate generis. Nulla inter vxores Dauid marito Regi æqualior, quam hæc, & vtpotè Regis filia: vnde prudenti populo illustrior, vtrinq; nobilis filius haberetur. Et habetur de accidentali gloria, Angelis, & nobis Christus clarior: quia à Matre etiam innocentissima cognoscitur exortus.

Mutato Abrahæ nomine, nomen etiam Saræ commutatur, vt pro Sarai, Sara, id est, non vnus, & alterius; sed absolute quasi omnium Princeps diceretur: additque Dominus: Et benedicam ei, & ex illa dabo tibi filium, cui benedicturus sum. Genes. 16. n. item 16. Pende mihi hanc esse primam omnium foeminarum, quæ benedicta dicitur. Quid ita? Quia, cùm Isaac tot benedictionibus foret cumulandus, decebat, vt vtrinq; benedictum parentem sortiretur. D. Cyrillus ibi in Cat. parua: Non vocabis priuato quodam nomine Sarai, id est, domina mea: sed communiori, Sara, quod domina significat, principisque absolute. Hanc primam ex mulieribus inuenimus, cui Dominus benedixerit: neque id sine mysterio: vt legitimus filius benedicendus ex utroque parente oriretur benedicto. Mihi quidem monstri instar foret, vt, qui sic benedictionem Isaac ex utroque parente complendam curauit Deus; in Iesu suo curando indormitaret, matrèmq;

Pintus de Concept. B. M. V.

illi initio maledictam destinaret. Durum cogitatu, dictu durissimum. Planè non ita fuit: sed ex parentibus proportionaliter æqualibus Iesu nostri benedictio completur quodammodo.

Benedixerat Iacob filiis suis: & ad Ioseph accedens addit post multa: Omnipotens benedices tibi, &c. benedictionibus verbum, & vultua. Benedictiones patris tui confortata sunt benedictionibus patrum eius. Genes. 49. n. 25. Vnus tantum Ioseph vtriusque parentis benedictionibus cumulat: nec aptiorem inuenies causam, nisi, quia in Iosepho Iesum contemplantur. Pulchrè Rufinus ibi: Hoc & quædam refertur in Euangelio proclamasse, absque dubio horum memor, & dixisse: Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quæ suscipisti. Propter benedictionem, inquit, Patris tui, & Matris tuæ: Patris cælestis, qui dedit benedictionem; & Matris Virginis, quæ suscepit. Et nota mihi obiter, (ob multa, quæ de hac re supra dedi) vtrouque non solum ventrem, sed vbera etiam collaudari: quia cum Mariano lacte benedicto, ingenua, quantum est ex se, indoles infundebatur, ne generosus à Patre, lac degener ab ancilla Damonis fugere videretur. Hinc est illud Isaia: Et delectabitur infans ab ubere super foramina aspidis. c. 11. n. 8. Ac si quodammodo generositas Iesu infantis, quando non lacti materno tribuenda, saltem lacti ingenio correpondens, sit celebrior. Fortasse id voluit D. Thomas Villan. Serm. 3. de Nat. vbi ita de his verbis: Nemo dubitat in Magorum vocatione fuisse completum, quos à faucibus draconis ab vberibus Virginis infans recès potenter eripuit. Sed, quidquid sit de hoc: sunt certè in hanc rem pulchra verba D. Hildephonsi Sermone 7. de Assumptione: Lacta, Mater, Creatorem: lacta panem cali: lacta prænium. quæ iam alij ponderarunt: non ita quæ subdit: Præbe lambenti mamillam, vt ille pro te præbeat percipienti maxillam. Tu illi, vt Mater, temporalem ministra substantiam: lacta eum, qui fecit te, qui talem fecit te, vt ipse fieret ex te. Quasi non condigne lactatura, nisi talis esset, quæ Mater etiam fieri mereretur: vnde, vt supra dixi, nunquam alterius foemina lac attigit Christus, (sed solius Matris liberæ, & Patri similis,) ne degeneri ab ancilla cibo nutrireretur. Nimirum, sic decebat: quia, vt benè Petrus Damianus Sermone 2. in Natiuit. Virg. Manat liquor ex vberibus Virginis, & in carnem vertitur Saluatoris. Lac ergo infectum culpa, hinc alienum. His paucis de lacte libandis impulit nos Rufini explicatio: qui pulchrè æqualitatem parentum Christi proportionalem aucupatur, vt vtrinq; benedictus habeatur. Pergo

Missus Eliezer quæsiturus huic Isaaco vxorem, prætermisiss omnibus aliis argumentis, quibus puella idonea veniret reputanda; vnicè hospitalitatem curat examinare: quod ex toto cap. 24. Genes. constat apertè. Et cur ita? Quia, cùm Isaac non solum sanguine, sed etiam moribus patrem referret; necessariò hospitalissimè parentis hospitalitatem sectaretur. Prudentissimè igitur hospitalissimo marito vxorem inquirebat hospitalissimam, vt pulchra, & æquali similitudine sibi responderent. Chrysol. tom. 6. hom. Quales vxores ducendæ, ita: Sic igitur, etsi non essem verbalis, loquitur: Illam quero virginem, quæ tam hospitalis sit, vt nullum, quantum potest, recusset ministerium.

1595.

Et in Christo.

Genes. 49.

Ruffin.

Isaia 11.

Lac Mariae ingenuum.

Thom. Vill.

Hildeph.

Damian.

1596.

Coniuges indole, & moribus sibi debent respondere.

Chrysol.

MM

nisterium.

ministerium; iaque non temere fecit; sed, quia in eis fuerat educatus adibus, in quibus maxime colebatur hospitalitas: proinde mores quarum herorum suorum moribus consimiles, ducturus sponsam in ades patentes hospitibus. Sic ergo cogitabat: Ne qua rixa oriatur inter ipsos coniuges, dum maritus sua benignitate communicat, in hoc à Patre non degeneret, & hospites ultro inuitans; hac contra præ nimia parcimonia id vetat, & non sustinet. Longè ergo decentius, ut Sponso caelesti, & purissimo; purissima, & penè caelestis Sponsa pararetur; ut, quantum fieri posset, sic sibi mutuo diuini Sponsi responderent, & proportionata æqualitate pro nuptiarum decore splenderent.

1597.

Imò & gratia.

Ioan. 4.

Chrysof.

Aucupabatur Christus piissimè Samaritanam; & post grata verba, cum ad gratiora erant munera veniendum, petenti fœminæ (quæ ipso habitu, prout ætas illa ferebat, se maritatum simulabat) aquam salutarem; respondit ille: *Vade, & voca virum tuum.* Ioannis 4. num. 16. Non, quod ignoraret, illam viro carere; sed, ut (dissimulata notitia) doceret, nihil sibi alterum coniugum quæsitum, quod alteri non velit communicandum. Idem D. Chrysofotomus homilia de Samaritana: *Voca virum tuum. Si consortem habes copula, fiat & confors fidei, ne spiritualium horum sola donorum gratiam accipias.* Merito proinde in Maria ponimus innocentiam, ne possibili ea careat puritate, quæ summa in diuino consorte reperitur; ita ut æqualitate proportionali sibi correspondeat.

1598.

Coniuges pro vna, eademque re habentur.

Chrysof.

Hinc factum est, ut vxores, & mariti pro vna, & eadem persona habeantur, in idem ob honoris æqualitatem, & morum similitudinem reducti. Somniat Ioseph, imò propheticè instituitur, fore, ut à patre, & matre (in Sole, & Luna repræsentatis) adoraretur. Genes. 37. num. 9. Sed, ubi fausti somni complementum? Nónne, priusquam à patre, & stellatis fratribus in Ægypto coleretur, iam Luna mater per mortem euauerat? Ita planè: satis tamen erat, si viueret Iacob: in eo enim etiam Rachel vivebat, cum alter coniugum inuicem pro altero haberetur. Iterum D. Chrysofotomus ibidem homilia de Ioseph: *Venit eius pater in Ægyptum, adorat eum & cum patre, mater: licet enim in itinere mortem obiecit, cum veniret: at in viro tamen adorauit: vir enim, & vxor, vna sunt caro.* Si putauit Sanctus Doctor, in itinere tunc illo mortuam Rachel, ignoscendum ἀμαρτησαντι μνημόνῳ. Sed potest de priori alio itinere, ubi iam dudum obierat, explicari. Ad rem. Tu, ni fortè putes, strictiorem esse copulam carnis, quam vnionem spiritus, necessariò fateberis, vnium quid cum Deo Sponso, Mariam: tuncque iam videris, an decenter in ea æqualitate, quæ vnionem parit, fœdata Sponsæ origo intercesserit. An stuprata à Dæmone decens veniret? Dubitavi aliquando, cur, cum Sara apud Pharaonem rapta diuertisset, Genes. 12. non expressè diceretur intactam euasisse: vnde, ut supra dixi, aliquibus, licet falsò, venit in suspitionem. E contra verò in simili euentu apud Abimelech expressè additur: *Abimelech autem non tetigerat eam.* Genes. 20. num. 4. Quæ er-

Genes. 10.

go in adhibenda cautela ratio discriminis? Prudenter Theodoretus quæst. 62. *Et qua de causa hoc loco Scriptura silentio prætermisisset, Sara illesem esse seruatum: in historia verò Abimelech, hoc apertè declarauit? Sara tunc erat paritura Isaac. Ne igitur semen Abrahæ suspectum esset, illic manifestè declarauit Scriptura, quod Abimelech illam non attigisset.* Nunquam sanè Dæmon electissimam hanc Sponsam Mariam attigit; idèò expressè in Cantico, absque macula: *Et macula non est in te.* celebratur: ne fortasse apud ignaros, & impios, Dei Filius suspectus haberetur, si à constuprata à Dæmone Matre proueniret.

1599.

Non negandum Maria priuilegium, quod aui conceditur.

Exodi 2. Genes. 42.

Mariti vxores instituant.

Iustit. Marc.

Restat adhuc tertium illud membrum, quo volebam indignè denegari tantæ Reginae, & Sponsæ priuilegium illud, quod seruis iam concessum noscebamus: qui ergo fatemur, protoparentes in originali iustitia productos, Angelosque per Christum præseruatos; cur id Deiparæ Reginae inuidebimus? Exemplis rem similibus ostendamus breuiter. Prohibitum olim iustis, ne ab infecto semine vxores sibi ducerent, ne fortè ab harum prauis moribus inficerentur. At ecce tibi Moyses Exodi 2. ducit Madianitidem; & multò antè Ioseph, Genes. cap. 42. Ægyptiam sibi copulat. O quid agitis, Viri sanctissimi? quid non timetis? Respondet aptè D. Iustinus Martyr quæst. 9. *Si Patriarcha eo metu, ne filij eorum à vera degenerarent religione, illis non permisit, ex profanis gentibus ducere vxores: Moyses autem, & Ioseph longè extra metum ralem constituti fuerunt; nihil illi per patrum suorum instituti transgressionem, fecisse videntur profanis sibi coniunctis vxoribus. Non enim tantum ipsi ab vxoribus suis, à vera pietate abduelli non sunt: sed illa etiam ab eis ad religionem suam trahunt.* Erant fœminæ istæ à contaminato idololatrarum genere: & tamen in virorum suorum gratiam talis eis indoles conceditur, ut non solum non contendant maritos deprauare, & fœdare, quin potius ab eisdem purificatæ, in veram religionem abducantur. Cur ergo Reginae Mariæ (quæ solum, ut alibi probo, in Deiparam producit, in ipso statim initio despondanda) non ea assignetur conditio: ut, licet è parentibus infectis; ab Sponso tamen diuino puritatem statim mutaretur? An, quod Ioseph, & Moyses decursu temporis; id Deus in primo instanti peragere non posset? Sed hoc exemplum probanda multa supponit. Seligo clariora.

1600.

Iustorum potentia erga Deum. 3. Reg. 17.

Accenditur Elias zelo, nec tam minarum scintillas mittit, quam vibrat pœnarum fulmina, aquis denegatis. Mirare imperiosum os, verba iubentia: *Veni Dominus Deus Israël, in cuius conspectu isto, si erit annis his ros, & pluuia, nisi iuxta oris mei verba.* 3. Reg. 17. n. 1. Non nunciat, sed exequitur: non tam orat, quam imperat faciendum. Esto hoc ratum: eò enim vsque diuina gratia profecerat, ut nouis precibus ad Creatorem, imperandis creaturis egere non videretur. At venit Christus, & miris perpetratis orare cernitur, nunc eleuatis oculis in cælum, tunc etiam verbis additis precatur Patrem. O quò tendis? quid intendis, Princeps optime? Cur potius orare paras, quam præcipere? Cur blasphematuris postea exhibitæ impotentis ansam præbes? Cur te Elia minorem ostendere videaris? Imò in illa Elia

Elia potentia, potestatis suæ Dominus titulos iam euerat: ac proinde preces suas mysterij potius, & exempli, quam indigentia fuisse declarabat. Nemo enim, nisi absurdus, & blasphemus, putaret negandum Domino, quod seruo iam concessum præuidebat. Grauius Chrysof. tom. 6. homil. de Petro, & Elia: *Quid facis, Elia? quid pronuncias? Saltem ora Dominum, ac deinde sermonem adimple. Vbinam sunt Hæretici, qui dicunt, Filium Dei orare? Miser homo, & impudens, quid ais? Elias pronunciat, & Dei Filius orat? Seruus iubet, & Dominus obsecrat? Neque cum honorem Filio Dei tribuis, quem Elia? An non vis parem saltem dignitatem Domino concedere, & seruo? Sic lubet exclamare: Vbi sunt, qui Deiparam fœdatae originis accusant? Mi homo, quid ais? Angeli præseruantur, protoparentes purissimi eduntur, & Deipara concipitur fœdata? Serui sub gratia, & Domina cum peccato? Neque eum honorem, quem Euæ, tribuis Deiparæ? Annon vis saltem parem dignitatem Reginae concedere, & ancillæ?*

Chrysof.

1601.

Virginitas Deiparæ exemplis comprobatur.

Guerric.

Sed ab ipsius Deiparæ rebus aliis, exempla in rem istam desumamus. Blasphemant Hæretici, perpetuam Deiparæ virginitatem ininuere conati: quos contra prudenter Guerricus Seru. 1. in Natiuit. Virg. *Nulli incredibile iam erit, virginem permansisse, qua peperit, qui Deum agnouerit esse, qui natus fuit. Nullatenus siquidem cum iniuria materna nasceretur integritatis, qui etiam corrupta redintegrate consuevit: nec veritas assumpti corporis, potentia præiudicauit Creatoris, quominus seruariet sibi, quod pluribus dedit creaturis. Multas, nempe, creaturas inuenies nasci sine corruptione gignentium: & quadam voce sua, Creatori super inuolabili partu suo perhibere testimonium.* Impiè enim pariter, & absurdè denegetur Deipara parienti, quod aliis (de quibus alibi) conceditur. Ut certè minus pie denegata pura origo Mariæ hinc agnoscat, quam eius seruis concessam profitemur.

1602.

Maria mors incorrupto corpore.

August.

Impugnant alij gloriosum Mariæ à morte triumphum: & in cineres redactum sacrosanctum illud corpus garriunt stultè contentiosi. Hos sic expugnat August. Orat. de Assumpt. Virg. tom. 9. *Si elegit diuina voluntas, sola gratia intercrepitan-tes vehementium ignium flammis, non solum puorum corpora seruare illasa; verum & ipsa vestimenta seruare inusta. Dan. 3. Cur abnuat in Matre propria, quod elegit in veste aliena? Si intertumultuantes cæli rebelliones, & impias, ac fucatas Luciferi suasiones, sanctorum Angelorum mentes à communi incendio eripit Christus, & ne caderent piissimè præseruat; cur abnuat in Matre coniunctissima, quod in seruis remotioribus elegit? Pergat Augustinus, vel quisquis alius est, certè doctissimus: *Ionam seruare in ventre ceti, præter naturalem usum, voluit incorruptum. Mariam incorruptam, præter naturam non seruauit gratia? Seruatus est Daniel, ab intemperantissima fame, non seruanda est Maria tantis dotata meritis dignitatum? Sic nullibi cum seruis venit Regina comparanda, quin meliori modo priuilegium illud fortiatur: ne puram illi originem inuideas, qua seicis alios fruitos ab initio. Benè propterea D. Basilius Seleucus Orat. sæpè citata: *Quis ergo magnam Dei Genitricis virtutem non ueneretur? Quis, quam o eos omnes interuallo post se Pintus de Concept. B.M.V.***

relinquat, quos Diuorum loco habemus, non miretur? Si enim Christus seruis tantam gratiam contulit, ut solo contactu; imò verò sola corporis umbra agris præsidium afferre possent, &c. qualem vim aduersus omne morborum genus, Virgini Matri collatam fuisse putandum est? Annon multò maiorem, quam cæteris, Christi imperio subiectis? Omnino res clara est. Hoc ergo ratio postulat: hoc exigit decentiâ; hoc si ad questionem veniret, (puto,) probarent prædicti, & cæteri omnes Patres: ut Maria originaliter pura existimetur, ne in hoc cedere seruis Regina videatur.

Basil. Seleuc.

XV.

Predicta proximè doctrina confirmatur.

Ed parum est, quod Maria in nullo priuilegio seruis cedere videatur. Omnes ita excedit, ut quia vna, non veniat cateruatim cum illis numeranda: sic eximie à Deo facta, ut necessariò singulariter post Christum intelligatur. Ac proinde indignum foret, ut in tam mirifico opere, totque diuinis impensis elaborato; initium fini adhibito non responderet. Hoc si probamus, præcedens doctrina optimè confirmabitur. Videamus singula. Non prima quidem, non cæteris omnibus maior dicitur Maria; sed in alia serie vna numeratur. *Vna est columba mea.* Cant. 6. n. 8. Quod enim primum, vel maius cæteris dicitur; iam, licet dignius, cæteris tamen vilibus annumeratur. Grauius est contra Hæreticos illa ratio Pelusiotæ lib. 3. epist. 142. qui in diuinis Filium creaturam dicebant, ut inde Patrem maiorem affirmarent: ubi ita Sanctissimus Doctor: *Non animaduertunt Hæretici, per ea ipsa, quæ astruunt, se irretiri: ac per ea ipsa perspicue vinci, per quæ se vincere arbitrantur. Nam si creatum quiddam est Filius; ne maius quidem, de eorum sententia stare potest: maius enim, ex comparatione dicitur, non autem ex incomparabili præcellentia. Quam igitur comparationem, id, quod creatum est, cum Creatore habeat; sapientes, & eruditi homines, velim, exponant.* Merito ergo Maria, non tam maior, quam vna dicitur: quasi cum cæteris creaturis incomparabilis, etiam cum excellentia ventiletur. Quis ergo dicat in re culpæ, cur cæteris cateruatim adnumerari?

1603.

Maria non prima, sed vna dicenda.

Cant. 6.

Isidor. Pel.

1604.

Eccli. 24.

Hic terminus, omnes, quomodo in Scriptura exponendus.

Act. 10.

Hinc illud Deiparæ de se locutæ: *Dixit mihi Creator omnium: & qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo.* Eccli. 24. n. 12. Non satis fuit appellasse Deum creatorem omnium, ut ibi creata Maria ipsa intelligatur: nunquam enim cum cæteris creaturis cateruatim venit numeranda, quæ tam diuerso modo ab aliis fuit creata. Et hanc putes in illo: *Omnes peccauerunt.* Pauli fore intelligendam? Dubitarunt olim nonnulli ad illud Act. 10. n. 12. de linteo missò in escam Petri: *In quo erant omnia quadrupedia, & serpentina terra, & volatilia cæli.* dubitarunt, inquam, cur Petrus tam intrepidè, immunda sibi non tangenda testaretur: cum etiam ibi munda essent animalia, quæ in numero illo termino, omnia, comprehenduntur.

henduntur? Respondet tamen apte D. Iustinus Martyr quæst. 89. *Ex responsione Petri intelligimus, quam in sindone fuerint animantia; hoc est, immunda sola: ac necessario non sequitur, ut verbum, omnia, etiam contineat munda: possunt enim omnia volatilia, & quadrupedia terra dici etiam ea, que immunda sunt, &c. Et quemadmodum, cum sacra Scriptura dicit: Omnis viri caput, Christus est verbum, omnis, non comprehendit fidem, & infidelem virum: fidelis namque vir corpus est Christi: & Christus, fidelis viri dicitur caput: ita neque hoc loco verbum, omnia, complectitur munda, & immunda; sed immunda duntaxat.* Particula ergo ista, omnis, non temere, sed pro subiecta materia, capienda. Nec apud Paulum, mundissima Maria, cum immundis capienda: quæ non ordinario modo cum cæteris respicit omnium Creatorem; sed se singularissimè creatam explicauit.

1605. Nimirum, quæ inter se copulantur, & annumerantur, eiusdem conditionis, & naturæ esse cognoscuntur. Propterea efficaciter D. Isidorus Pelus. lib. 1. epist. 109. sic Spiritus Sancti propugnat Diuinitatem: *Cum Deus, & Saluator noster Spiritum Sanctum diuinam Trinitatem complere tradiderit: atque in sancti Baptismi inuocatione, unà cum Patre, ac Filio, tanquam à peccatis liberans numeretur; & in mystica mensa communem panem proprium Incarnationis ipsius corpus reddat: quid tu, o vase, atque attonite eum quiddam factuum, & creatum, aut seruile natura: ac non herilis, & effectricis, ac regia essentia cognatum, & consubstantialem, Spiritum Sanctum esse doces? Nam, si seruus est, cum Domino minimè numeretur: si creatus est, cum Creatore minimè coniungatur.* Sic in re nostra è contra arguendum: Maria vna est: neque vel maior saltem dicitur, ne cum aliis copulari videatur, quæque singulariter creata, sub communi omnium creatione non venit intelligenda. Alterius ergo conditionis Regina est, nec aliquid seruile tulit aliquando. Hoc argumentum fusissimè in Opere discutiendum mihi fuit: inde repete.

1606. Videamus iam singularem hunc modum, quo Maria creatur; id est, quam perfectum, quamque numeris omnibus absolutum opus euaserit. Depingit pulchrè Petrus Damian. Serm. de Annunc. Angelorum lapsu, bonam cæli partem desertam: Adami culpa, terram maledictam: & pro vtriusque remedio paratam Incarnationem, eiusque administratam editam Mariam: quam deinde sic describit. Do locum, vt in recentiore editione correctior exhibetur: *Germinat igitur virga Iesse, de tortuosa radice generis humani, & de Patriarcharum arbore in altitudinem, & rectitudine erumpens, omnium ignorat nodositatem, foliorum tenebras nescit, infructuosa quaque non habet. Videri, & ardet ille vehemens amator, & totum epithalamium in laudibus eius decantat, vbi manifestè Sponsus inducitur spirans amorem sincerissimum, nec vltra valens distimulare, quod patitur. Euocatur statim celestis ille Conuentus, & iuxta Prophetam, init Deus consilium, cogit concilium, facit sermonem cum Angelis, de restauratione eorum, de redemptione hominum, de elementorum renouatione: ac illis stupentibus, & mirantibus præ gaudio, de modo redemptionis. Et statim de thesauro Diuinitatis, Maria nomen euoluitur: & per ipsam, & in ipsa, & de ipsa, & cum ipsa, totum hoc faciendam decernitur;*

1607. *ut sicut sine illo nihil factum, ita sine illa nihil re-fectum sit. Traditur epistola Gabriele, &c. Sic re-cta, sic absque nodo (licet è tortuoso genere) fieri debebat: quæ genus ipsum faustissime refe-ctura emittebatur. Sed pulcherrima ista venerabilis Doctoris verba, ponderatione non egent addititia.*

Ad illud Genes. 3. vbi protoparentes tunicis à Deo pelliceis induuntur, quærit D. Iustinus Martyr quæst. 49. *Quomodo demonstrari potest vinas tamen feras, & pecudes, masculinum, & feminam, in mundi creatione esse productas; quandoquidem hoc nonnulli piorum dixerunt, ad astruendum non è pellicibus, rationalium, pellicæ tunicas primis hominibus Deo esse datas? Quasi dicat: quandoquidem verum putatur, tunicas illas pellicæas denudè fuisse creatas, quia Deus ab initio duo tantum animalia in quouis genere condidit, nec putandum est illis occisis pelles detractas, ne denudè alia duo creare cogeretur: videndum est, cur tam verè putetur, duo tantum animalia ex quouis genere, tantummodo fuisse creata? Tunc sic respondet: Si in unoquoque genere, quidam sunt generis principes; & generis principes, Dei opera sunt: que verò sub principibus eius sunt, satù, & generatione subsistentia: videlicet, generis cuiusque, præter par unum maris, & femine, Deus non condidit. Tunicas autem pellicæas Deus fecit, non humana arte, sed creatis modo. Quasi minùs decens esset, vt alij, præterquam illi, qui in quouis genere principes sunt, singularem, & illam dignam conditionem sortirentur, vt solius Dei opera possent appellari. Sic in re gratiæ, in genere reformationis, Principes Iesus, & Maria singularissimo modo à Deo producuntur. Cæteri hinc, sed longè alterius excellentiæ deriuamur. Vt enim longè perfectiores fuere sub quouis genere protoparentes illi, qui à Deo editi, quam qui postea ab his fuere generati, sic in re nostra. De Christo res nota. Audi, quid Petrus Damianus citatus de Maria: *Cum enim fecerit Deus omnia opera sua valde bona: hoc melius fecit consecrans sibi in ea reclinatorium aureum, in qua sola, se post tumultus Angelorum, & hominum, reclinaret, & requiem inueniret. Hoc est, quod natura miratur, reueretur Angelus, & creetur homo, suspet calum, extremit terra, Infernus exhorret.**

D. Thomas Villanoua Conc. de Natiu. Dom. de stabulo, seu antro, vbi Christus natus, ita habet: *Est locus sub rupe caua, non hominum manibus sed Deo fabricante constructus, quem tanto mysterio ab initio natura formauerat: & ne unquam sacra deficeret ades, non ex lapidibus, non ex lateribus; sed ex fortissima, & durissima rupe, omnium Creator defixerat. Vnde & hodie omnium sacrarum illius temporis adium sola permansit, cæteris, aut bello, aut vetustate consumptis. Quanto dignior rupeo hoc specu Maria, tantò maiori cura credideris fabricatam, plùque diuino officio, quam parentum industria generatam: non ex solito limoso latere, id est, carne sordibus infecta; sed ex viuâ rupe gratiæ quodammodo oriundam, cui nec vetusti Adami labes, damnosa vetustas: nec serpentis insidiantis bellum nocere potuit. Tanto mysterio enim excellentissimum opus destinabatur. Maria sanè est thronus ille salomonis tam impensa cura, tam miro artificio fabricatus, de quo proinde meritò additur: Non est*

est tale opus in vniuersis regnis. 3. Reg. 10. num. 20. Quia, vt bene Petrus Damian. Serm. 1. de Natiuit. Mariæ: *Nam, etsi multa magna facta sunt in creaturis mundi; nihil tamen tam excellens, tam magnificum fecerunt opera digitorum Dei, &c. Scilicet, neque Angelorum innocentia, neque protoparentum originalis gratia, cum Mariæ puriore conditione potest comparari. Lege, quæ ibi pulcherrima de hoc throno, siue Mariæ meditatur Author.*

Denique talis prodiit Maria, vt, quidquid non sit Deus, infra sit illam; solùmque videat Deum excellentiorem. Ideò idem S. Doctor ibidem, expendens illud: *Fecit etiam Rex Salomon thronum ex ebore grandem.* num. 18. vbi ita: *Quid grandium Virgine Maria, que magnitudinem summa Diuinitatis, infra sui ventris conclusis arcanum? Attende Seraphim, & in illius superioris natura superuola dignitatem: & videbis, quidquid manus est, minus Virgine; solùmque Opificem, opus istud supergredi. Oportebat ergo, vt nemo nescit ex Anselmo, ea puritate nitere, qua nulla maior sub Deo posset intelligi: hinc enim erat, vt penè eandem reuerentiam sui excitaret Maria apud illuminatas mentes, quam Christus apud easdem commouebat. Id expendit D. Titus Bostrensis ad illud Elisabeth: *Et unde hoc mihi, vt veniat Mater Domini mei ad me?* Luc. 1. num. 43. vbi ita: *Cuiusmodi verba suo postea tempore deprompturus erat Ioannes Matth. 3. eiusmodi ferè hoc loco depromit Mater illius Elisabeth: vt ille enim indignum se pronuntiabat, qui Christo proximè assisteret: ita hæc quoque Deipara Virgine presentia indignam se pronuntiat. Quasi tanta esset Mater Matri; quantus Filius Filio postea aduenit: imò, quod alij Patres notarunt, hæc verba, licet Matris ore, ab infantis tamen spiritu proferebantur: dicebat quippe iam Deiparæ, quod postea incarnato Deo erat dicturus. Pari quodammodo reuerentia vtrunque profecutus.**

An non igitur decentissimum fuit, vt opus istud pretiosum ea cura constructum, vt solùmmodo artificii suo cedere cognoscatur; non degeneri, & fœdato principio inchoaret? O turpem, & ruinosam basim, tantæ moli erigendæ! Certè non tantum foret opus Marianum, si ab originali culpa duceret initium: nec tam gloriosa corona, & coronis, infausto fundamento aptè responderet. Cum Maria pariter, & Aaron, frater eius, Moyse detrectarent, illa solùm immisso lepræ spiculo puniatur, Numer. 12. num. 10. Et cur Aaron immunis pœnæ, culpæ consors perseueret? Respondet D. Isidorus Pelus. lib. 3. epist. 152. ex cuiusdam sententia: *Quia sacerdotij principium erat: idcirco Deum sacerdotij praludio, ignominia notam inurere minimè noluisse, ne finis quoque probrosus existeret. Respondet enim vtplurimum finis principio: & indecenter gloriosa sacerdotij corona, leprosa illi basi inniteretur. Cæcus iam viderit, an longè in re nostra id foret indecentius.*

1610. *Quia sacerdotij principium erat: idcirco Deum sacerdotij praludio, ignominia notam inurere minimè noluisse, ne finis quoque probrosus existeret. Respondet enim vtplurimum finis principio: & indecenter gloriosa sacerdotij corona, leprosa illi basi inniteretur. Cæcus iam viderit, an longè in re nostra id foret indecentius.*

1608. *Stabulum, vbi Christus ortus, quale.*

1609. *Maria solum Deū respicit maiorem.*

1611. *Originalis Mariæ iustitia, protoparentum iustitiam probat.*

XVI.

Maria originalem protoparentum iustitiam contestatur.

RISCÆ, & lamentabiles fuerunt, humani generis apud Ethnicos querelæ; quod sic à Diis praua sub indole homo formaretur: nimirum, primæ labis appetitum corrumpentis ignari, quod culpæ deberent, naturæ, & Deo factori refundebant. Fidelibus quidem aliunde iam clariùs res allucebat: quorum tamen solamini curauit Deus naturam denudè in Maria integram reformare: vt, dum hæc sub innocentia moribus vernabat; clariùs intelligerent, quid à Deo, & quid à culpa traheret natura. Attestatur ergo in se ipsa, & probat innocentes Maria protoparentes: vt iam deinceps non Creatori, sed culpæ ab Adamo promananti, indoles præ ista, sub qua oritur, tribuatur. In primo die creauerat Deus cælum; & ecce tibi in secundo, ex aquis nouum aliud cælum creat, id est, firmamentum, vbi erant stellæ collocandæ: *Dixit quoque Deus: Fiat firmamentum in medio aquarum.* Genes. 1. num. 6. Sed, cur, inquit, vtrunque cælum in primo illo die non produci-tur? Quia, cum crearentur Angeli, postquam illud primum cælum productum fuerat: vt ad oculum, quod aiunt, illis constaret de cæli primi conditione; voluit postea illis cernentibus condere aliud cælum; vt cælestes Intelligentiæ planissimè cognoscerent, illum primi authorem fuisse, qui simile secundum producebat. Imò & propterea cum Angelis simul, homo rationis particeps, quod videbatur conueniens, non creatur: vt Angeli, cum viderent è nihilo spiritum hominis produci, clarissimè se Deum habere authorem penetrarent. Gennadus in Cat. parua: *Cum Deus una veluis expeditione vniuersam naturam perficere posset, nullo temporis intervallo, nullis intercedentibus diebus: sex tamen dierum interstitio, totam hanc mollem absoluit, singula singulis ferè diebus produ-cens: quò magis à creatura participare agnosceretur. Cum enim post primas illas naturas, naturam lucis de nihilo existere iussisset, affatim mouit eas, que nulla sunt, facere posse. Cum verò docenda etiam essent, licet in creatione lucem præcederent, authorem suum fuisse Deum: id, quod erat secundum illarum naturam, distulit, vsque ad hominis conformationem: quo tempore animum quoque de nihilo creauit; non dissimilem naturam intelligentiis. Nunc autem ex aquis iam creatis fieri firmamentum iussit simile celo, quod prius condiderat, admonens, se tam cæli, quam aquarum Creatorem esse: illius quidem, vt qui fecisset alterum eiusdem nature: harum, quod ex eis, suo iure faceret, quodcumque velis. Probat ergo se nobis Deus tollendæ omni querelæ, Adami integri authorem olim, qui modò sub similis integritatis innocentia Mariam condidit.*

1611. *Originalis Mariæ iustitia, protoparentum iustitiam probat.*

1610. *Originalis Mariæ iustitia, protoparentum iustitiam probat.*

1611. *Originalis Mariæ iustitia, protoparentum iustitiam probat.*

Damian.

1609.

Maria solum Deū respicit maiorem.

Damian.

Et eiusdem quodammodo cum illo reuerentia. Tit. Bostrensis.

1610.

Sacerdotij dignitas.

Idem Pelus. Finis principio respondet.

1607.

Iustin. Mart.

In quoque quæritur: an quicquid singulari tribuendum.

Maria, Christi requirit.

Damian.

1608.

Stabulum, vbi Christus ortus, quale.

Thom. Vill.

Maria, thronus Dei.

1612.

Opera operibus quomodo connecteret creator.

Ambros.

Multa miracula inuitis Pharisæis operatus est Christus in Sabbatho: imò ex opinione D. Ambr. in Lucam 4. n. 31. initium signis suis fecit in Sabbatho. Cuius rei causam ibidem subdit S. Doctor: *Sabbatho medicina dominice opera cepta significat, ut ibi noua creatura cœperit, ubi uetus ante desinit, &c. Et bene Sabbatho cœpit, ut ipsum se ostenderet Creatorem, qui opera operibus intexeret: & prosequeretur opus, quod ipse iam cœperat, ut si faber domum renouare disponat, non à fundamentis, sed à culminibus incipit soluere uetusitatem.* Homo itaque olim, opus vltimum Dei, sexto die creatur: tunc in septimo, id est, in Sabbatho, requiescit Deus in communi rerum omnium generatione: ergo postea in regeneratione in Sabbatho incipit, ut se utrobique eundem probet Authorem, qui opera operibus coniungit, inde prosequens, ubi delierat. Mens huc vsque aperta: illud, quo concludit, difficilior: *Vt si faber domum renouare, &c.* Nò tamè inextricabile: vult enim Sanctus Doctor exemplo adducto ostendere finem prisce creationis die sexto, operum quodammodo culmen fuisse, quorum primis antè diebus iccerat fundamèta. Hinc ergo incipit noua regeneratio: sicut in ædificiis, à recto, non à fundamento renouationem solemus inchoare. Nunc ad rem: in homine desit Deus, & illo integro, opera creationis: vnde ergo melius opera redemptionis inchoaret, quam in eiusdem redemptionis administra, iutegra producenda? Quod opus operi aptius connecteretur, quam integris parentibus, nata integra? Aut, vnde se melius ostenderet innocentium protoparentum authorem in creatione, quam si in regeneratione ab innocentissima Maria inchoaret?

1613.

Oculorum excellentia,

Ioan. 9.

Theodor.

Imò propterea meritò dicimus, longè puriorem Mariam postea editam, quam olim protoparentes: ut in vna, sed maiori; vtriusque protoparentis; imò & multorum Angelorum, sed minorum, originalis gratia probaretur. Quarentibus discipulis, cur cæcus ille Ioan. 9. nasceretur, respondit n. 3. id factum: *Vt manifestentur opera Dei:* id est, ut dum illi oculos restitueret; probaret se authorem operum Dei, id est, Deum cum Patre, & singularissimi operis, id est, Adami plasmatorem. Sic plerique Patres maximè Greci. At vnde, inquis, ex oculis tantummodo productis tunc totius olim humani corporis plasmatore credendus veniebat? Respondet Theodorus Mopsuestenus ibi in Cat. Corder. *Næque enim paruum erat, ut creatura opifex putaretur: maioris nanque fides, quod minus erat, etiam confirmabat: vniuersa siquidem creatura homo est præstantissimus: & inter membra nostra nobilissimus est oculus.* Certè, qui potuit oculum principem, faciliùs cætera membra potuit condere humana: probat se rerum omnium authorem minorum, qui hominem longè dignitate maiorem creare nouit. Producitur ergo Maria longè quam protoparentes dignior, iustior, & innocentior: ut clarissimè illorum à Deo innocentia comprobetur.

1614.

Maria prima uouet uirginitatem, ut probet innocentiam.

Inter cætera verò, querebatur maximè olim mortale genus apud Ethnicos, ueneream sibi voluptatem interdiciam, quam tamen ab effræni appetitu, quasi sibi naturaliter insitam autumabant: nec ferebant turpe naturæ vocari, quod à natura progenitum præsumebant: (proh dolor! in hanc Ethnicorum amentiam, insana Hære-

ticorum libido, hodie prolabitur:) sicque etiam turpitudinis Deos excogitarunt, ut fierent ipsis delicta miseris religiola. Vnde mihi dubium, cur apud fideles priscos, non crebriores uirginitatis cultores haberet Deus; nec donum istud crebriùs effunderet, quò Ethnicorum blasphemias contunderet. Sed iam ad manum est solutio. Primum uirginitatis votum, cultura religiosior, Mariæ seruabatur, ut, quæ innocentiam protoparentum erat probatura, indiuiduum innocentie comitem, id est, uirginitatis amorem, uirgo confirmaret. Chrysof. tom. 6. homil. de ieiun. & elemos. *In Paradiso erat uirginitas, & à Dracone corrupta est: propterea medijs temporibus non apparebat. Cum autem uenit is, qui ex Virgine natus est, Iesus Christus Dei Filius, tunc rursus apparuit.* Certè uirgines adhuc protoparentes delusi, cladem suam turpibus motibus publicarunt; ideò erubescunt Genes. 3. quasi præcipuè in uirginitatem corrumpendam Draco desæuieret. Non ergo à natura, sed à Dracone insitam libidinem agnoscant homines; idque à Maria discant, quæ certè in protoparentibus à Dæmone non est corrupta, quæ prima latentem tandiu incorruptionem demonstrauit. Meritò proinde D. Hildeph. Ser. 2. de Part. & Purif. Virg. innocentiam originalem Mariæ à uirginitate putauit comprobendam: *Ergo, in qua claustrum pudoris integrum permansit, nulla disruptio interuenit, nulla vexatio carnis, nulla fœditas dira conditionis: ei, in qua vexilla uirtutum micarunt; nullum peccatum primæ originis, ut cruciaretur, uiguit. Fulserunt autem vexilla uirtutum in illo sacro puerperio, quando Virgo concepit sine semine, Virgo peperit sine dolore, & gemitu, & permansit fecunda prole.* Sic locum mecum intelligit Gerardus Mosanus Dominicanus tom. 4. Bib. Homil. qui ad marginem huius loci sic scribit: *N ullum peccatum primæ originis uiguit in Maria.* Et iterum in Indice huiusce sententiæ: *Maria Virgo inuicem originali peccato.* Et meritò: ut, quæ iustam indolem protoparentibus inditam probauit, probaret etiam illorum innocentiam.

Chrysof.

Hildeph.

Hildeph.

Gerard.

1615.

Idem.

Beda.

Faciunt huc uerba Venerabilis Bedæ tom. 7. homil. Annunc. B. Virg. *Nec prætereundum, quod Beata Virgo, Dei Genitrix, meritis præcipuis, etiam nomine, testimonium reddidit: interpretatur enim stella maris: & ipsa quasi sydus eximium inter fluctus sæculi labentis, gratia priuilegij specialis resulsit. Ingressus autem Angelus ad eam dixit: Ave, gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus. Que saluatio, quantum humana consuetudine inaudita; tantum est beata Maria dignitati congrua. Verè etenim gratia plena, cui diuino munere collatum est, ut prima inter feminas, gloriosissimum Deo uirginitatis munus offerret. Plenitudo enim gratiæ, quæ uacuum conceptionem non permisit, primo hoc uirginitatis oblatæ munere comprobatur: & utriusque, quam felices à Deo protoparentes olim, ederentur, manifestatur.*

XVII.

XVII.

Breuitè faciliores trica extricantur.

1616.

Mors Mariæ, nou de culpa.

Iustin. Marc.

Sophron. August.

Non est mors dicenda, quæ statim melior uita subsequitur.

Apollinar.

Maria, Eucharistia promissa, condita, Damian.

HVCVSQVE grauiore contra mysterium nostrum attingimus difficultates: restant faciliores quedam delibandæ. Prima est, non uideri Mariam innocentem, quæ originalis culpæ effectum passa, mortem, scilicet. Respondi in Opere fufissimè, Mariæque mortem innocentie condignam propalauit: neque enim in statu integro, homo, natura erat; sed priuilegio immortalis: hoc autem priuilegium moriente Christo, non fas erat innocentie Mariæ concederetur. Moritur ergo illa, non tam ex delicto, quam ob dilectum. Nunc pauca cape. Quærit D. Iustinus Martyr quæst. 32. *Si mortalem Deum condidit naturam nostram, quomodo dicis, Deum mortem non fecisse? Tunc sic respondet: Non si quid natura mortale, id omnino mortem obire necesse est: cum mortales natura sint Enoch, & Elias, in immortalitate tamen adhuc perdurant, eo quò dictum est: Terra es, & in terram reuerteris. Itaque uerum est, & mortalem fecisse Deum naturam nostram, & mortem in mundum, inobedientia hominis. Si enim Deum, quemadmodum mortalem condidit naturam, ita quoque mortem condidisset, non per inobedientiam esset mors. Et si Deus inobedientiam non creauit, neque mortem profecto creauit.* Itaque mortalis natura integra producitur; sed à mortis commercio, ex priuilegio arceatur, quam gratiam inobedientia amisit. Pende, quam prisca ab ipsis Ecclesiæ incunabulis uigeat hæc opinio. Impeditur autem non ex rebellionem; sed ex multiplici mysterio hoc priuilegium Mariæ, ut ibi dixi: maximè quia in hoc rerum statu, præmortuo Filio, Mater comoritur. Vide multa apud D. Sophronium orat. de Assumpt. sæpè citata, & apud D. August. tom. 9. hom. in eodem Festo. Adde, nec in Christo, nec in Maria mortis uocabulum horridè vsurpari: uix enim mortis durities inuenitur, quam paulò post felicissima uita resumpta comitatur. Morituro iam iam Lazaro Ioann. 11. & tandem mortuo; dicebat nihilominus Christus, infirmitatem non esse ad mortem. De quo bene Apollinarius ibi in Caten. Corderij: *Non est mirandum, si Lazaro iam animam agente, non ad mortem esse infirmitatem dicat: siquidem ipsi, qui eum paulò post suscitaturus esset, non erat censenda mors illa: quemadmodum mox palam declarauit, non tam mortem, sed seminum appellando.* Ergo ut Christus, & Maria in morte, somnum cepit, & requieuit breuissimo confinio, meliori uitæ comparandæ. Nimirum, debebatur hoc Mariæ, si omnes iusti ex usu Eucharistiæ, & resurrectionis ius acquirunt: quantum felicius, & ocyor resurrectio Deiparæ debeatur, quæ uitalis cibi huius condita, promissa? Dedi supra plenas, fortasse nec ineptas paginas de hac re: hic tantum libo Petrum Damianum Serm. 2. de Natiuit. Virg. *Impar est illi humane lingua præconium, quæ de intemerata carnis sue uisceribus cibum nobis præstitit lactatum; illum, uidelicet, qui de semetipso perhibet dicens: Ego sum Panis uiuus, qui*

de celo descendit: si quis ex hoc Pane manducauerit, uiuet in æternum. Per cibum nanque à Paradisi sumus amicitate deiecti: per cibum quoque ad Paradisi gaudia reparati. Cibum comedit Eua, per quem nos æterni ieiunij fame multauit: cibum Maria edidit, qui nobis celestis conuiuij aditum patefecit.

1617.

Maria filiorum, dicitur ancillam.

1618.

Festum Conceptionis cur de latuit.

Festum Natalis Christi.

Chrysof.

Secundam obiectionem fouent aliqui ex uerbis Mariæ, dum semetipsam Luc. 1. ancillam appellauit, id est, à captiuitate Dæmonis redemptam, & inde felicissimo Dei ancillatui mancipatam. Quasi uerò non possit appellari ancillæ Dei, nisi prius sub ancillatu Dæmonis fuisse. At Christus in Psalmos, se Patris seruum; & huius ancillæ filium commendauit: tu uideris, quid ille dæmoniæ seruitutis sustineret. Ostendi ergo supra latissimè, in hac ipsa ingenua professione ancillatus, Mariam clarissimos innocentie suæ titulos erexisse: nihil seruire sustulit, quæ confidenter ancillam se uocauit: hæc humilitas, illius liberam semper gloriam patefecit. Bene D. Isidorus Pelusiota, postquam fufus ostendit lib. 3. epist. 335. quam humiliter, & cur Christus Dominus de se loqueretur, concludit, nullà re alia illum magis decorum apud nos, & amabilem extitisse. Tu lege longa, sed pulchra uerba.

Tertia sumitur ex eo, quò festum hoc Conceptionis olim in Ecclesia ignotum fuerit. Pulcherrimè, & dexterrimè hoc telum iam alij Mariæ propugnatores enervauerunt: tu uide, quæ illi, ego nihil, quod adderem, habui. Solummodo aduerto, etsi gratis daremus, ignotum olim hoc festum, non tantam obesse mysterio primam ignorantiam, quantum presentem celebritatis ab Ecclesia indictæ, plausum illi prodesse. Exemplo uerò declaro. Ignorabatur, maximè apud Græcos, dies legitimus, quo diuini natalis gloria celebranda. Innotuit res felicissimo D. Chrysofomi æuo: & dies uigesimoquinto Decembris recolenda assumitur auspiciatissimè. Tunc S. Doctor tom. 6. hom. de hac celebritate, uariis eruditissimis rationibus hunc diem esse legitimum latè comprobatur: quas inter, hanc præsentem quæstioni nostræ optimam, adducit: *Et ab eo porro ad probandum euidentem rationes, per quas omnino intelligemus, hoc ipsum esse tempus, quo Iesus Christus Dominus noster, ac Dei Verbum in lucem est editus: quarum hæc prima est, quò tanta celebritate, quaquã uersus, Festum denunciatur sit, & ad tantum fastigium excreuerit, adeoque inclaruerit. Et quò Gamaliel de euangelica predicatione dixit Act. 5. n. 38. Quoniam si est ex hominibus, dissoluetur: si uerò ex Deo est, non potestis dissoluere. hoc & ego fidenter de die hoc pronunciauerim: quoniam ex Deo est, idcirco non solum non dissolutum esse: quin potius per annos singulos maius incrementum sumere, clariorè que euadere. Nihil Festo nostro probando, tanquam diuinitus instituto, aut similibus, aut efficitur, cuius afferri potuit; cur non sit nobis clarissima hæc ratio, quæ magno Chrysofomo euidentem reputatur? **

XVIII.

Maria non solum in gratia, sed etiam in gloria concipitur.

1619.

Maria in Concept. vidit Deum.

Euseb. Gall.

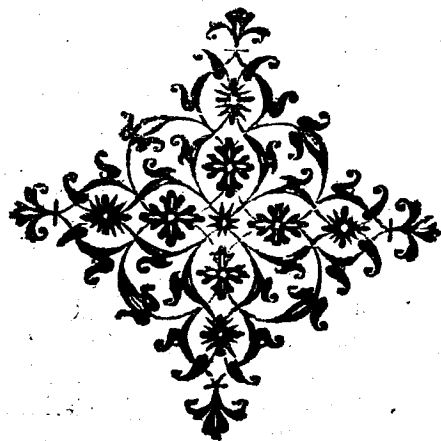
Anselm.

ROBAVIMVS hucusque parthenicæ Conceptionis gratiam : ad calicem gloriæ comprobemus. Et quoniam de hac re plenissimam Anthologiam impendimus; hinc vnum, aut alterum verbum, nec inde repetendum, delibabimus. Igitur Mariam aliquando, dum viueret, beatam raptim fuisse, nullus negabit, qui id Moyse, & Paulo, aliisque fortasse concessum cum priscis Patribus, & cum Doctore Angelico fateatur. Et videtur probare Eusebius Gallicæ. hom. de Assump. ad finem: *Ipsa enim non solum secundum humanitatem; verum etiam secundum Diuinitatem, contemplari, & plus omnibus cognoscere meruit.* Si ergo alij clarè cognouerunt, plus & ista. D. Anselm. homil. in eodem Festo : habetur hæc apud Alcuinum, & in Bibl. Homil. *Quid de Deo non sapiebat, in qua sapientia Dei latebat, & in cuius utero sibi corpus operabat? Christus est, ut ait Apostolus, Dei virtus, & Dei sapientia : & in eo sunt omnes thesauri sapientie, & scientie absconditi: Christus autem in Maria. Ergo Dei virtus, & Dei sapientia, & omnes thesauri sapientie, & scientie in Maria. Hæc non tantum ad pedes; sed etiam ad caput Domini sedens, audiebat verbum ex ore eius, &c. Nemo unquam, sicut ista gustauit, quàm suavis est Dominus: inebriabatur*

ab ubertate domus Dei, & torrente voluptatis eius potabatur. Nec mirum: quoniam apud eam, imò intra eam erat fons vite, de quo manabat tantu per se Ætio utriusque vite. Petrus Damian. hom. 1. de Natiuit. Virgin. Considera, quia ipsa est, que in contemplatiua dignitatis s. peruecta dulcedinem, in ipsius substantiam, lucidiores fixit obitus.

Hinc iam ad rem nostram, non imbeille apud pios habendum efformo argumentum. Mariæ maiora debentur priuilegia, quàm aliis, ut fatetur D. Thomas 3. p. q. 27. a. 1. sed aliis accelerata gloria transitiua priuilegium fuit: ergo Deipara maiorem hanc habuit accelerationem. Tunc sic: Sed Paulus paulò postquam gignitur ad gratiam, gloria superfunditur: ergo Mariæ non paulò post; sed in ipso instanti, quo concipitur in gratia, beatur gloria. Quod de Apostolo dixi, probat D. Thomas Aquinas fuse & eruditè 2. Cor. 12. ad illud: *Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim, ubi sic concludit: Si computemus annos a principio imperij Neronis, usque ad quatuordecim annos, manifeste apparet, quod Apostolus habuit has visiones in principio sua conuersionis.* Tunc facta pulchrè computatione, subdit: *Et ideò quidam dicunt satis probabiliter, quod Apostolus has visiones habuit in illo triduo, quo post prostrationem suam à Domino stetit, neque videns, neque manducans, neque bibens.* Deinde latè probat has visiones transeunter fuisse verè beatificas. Cum igitur maiora Mariæ priuilegia, ob Maternitatem concedantur; & Matris dignitas, ex mente eiusdem Doctoris Angelici, quodammodo sit infinita; decenter inferimus infinitæ huic excellentiæ comprobandæ, si Paulo iam grato paulò post gloria conceditur, Mariæ in ipso instanti, quo grata fuit, concedendam. Sed iam satis.

F I N I S.

INDEX

INDEX RERVM,
ET VERBORVM
NOTABILIVM.

Solus numerus marginalis computatur.

Qualis Dei ancilla, fuerit Deipara. 190.

Angelus.

An, & quomodo gratiam, per Christum accipiant. 2. 3. Mariam suspiciunt. 56. Illi seruientes ministrant. 276. Angelis redemptionis idea; fuit Maria. 465. Angelica corona, cur non interrañilis. 476. Angeli amorem reuerentiæ coniungunt. 484. Angeli in custodiam Mariæ. 498. Angeli nuncio, & habitu, fausti, 586. 587. 588. 595. 596. Conferui hominum, per Mariam facti. 702. 703. Angeli, quomodo purgari dicantur. 748. Multoculi; imò tori oculati. 770. Angelorum lux armata. 844. 845. Quàm anxie Angeli Mariæ Conceptionem exoptarent. 1087. 1088. 1089. 1090. Humilitate nostra pie vincuntur. 1368. Angelorum humilitas. 1391. 1392. Creatio. 1611.

Anima.

Animarum saluti impendi, pretiosa apud Deum mercimonia. 203. Anima cur turturi comparatur. 491. Anima peccatoris, demerata, inanis, & vacua. 562. Animarum origo apud veteres, qualis crederetur. 1263. Anima per culpam captiua; pulchra descriptio. 1483.

Aqua.

Aquæ ab initio priuilegia, & quare. 27. 28. Nec solum, quia instrumentum gratiæ; sed etiam naturæ. 31. Cur non maledicta. 48. Ab Hæreticis olim, quomodo degradata. 49. Cur non commendetur in Genesi. 83. Aqua matris, fluuiabilibus non adnumeratur. 265. Aqua super cælum, quorsum. 287. Aqua ab Elisco sanata. 386. Ab immundo vase, immunda. 622. Aqua Iordanis retrorsum abiens, quid significet. 678. 679. Aqua Iericho qualis. 692. Aqua decurrens cur dicatur peccator. 1338.

Ancilla.

Ignobiles, & degeneres filios parit. 142. 158.

Arca.

A

Affectus.

AFFECTVS pravi tyrannicè dominantur. 177. Ab affectu impotente sensus extra obiecta rapiuntur. 788.

Agricultura.

Agricultura olim, ab ingenuis, & nobilibus exercita. 251.

Altare.

Eius excellentia. 65. 66. Qui apparandum. 920. 921. 922. 1524.

Amor. Amantes.

Amor rei dilectæ, titulos Diuinitatis attribuit. 139. Amori poma sacrata. 508. Terrenorum amor, instabilis nos reddit. 564. 565. Amantes premit, & tyrannicè calcat. 1142. Amor proprius, noxius. 1417.

Amor diuinus.

Per Mariam nobis communicatur. 239. Ideò illa Mater pulchræ dilectionis. 240. Reuerentiæ coniunctus. 484. Cor vagum stabilit. 564. Amoris diuini nuncius amet, necesse est. 600. Deus amoribus nostris impenus est. 1178. Ab initio sit feruidior. 1340. Amor Dei quodammodo inquietus, donec in homine quiescat. 1425. Diuinus amor socium non admittit. 1454. Vnionem affectat. 1456.

Ancilla.

Index Rerum,

Arca.

In Arca Testamenti, fortitudo pariter, & sanctitas delitebat. 410.

Armarium.

Armarium Christi, Maria est. 408.

Artifex.

Artificum ambitio in operibus suo nomine inscribendis. 866.

Arundo.

Arundo patienti Christo porrecta, quid denotaret. 179. 879.

Aurora.

Mariæ typus. 592. 833. 834. 835. 1459. Quales Auroræ palpebras referat facer Textus. 1459. 8510.

B

Baptismus.

B futurum Baptismus, aqua ab initio decoratur. 27. 28. 29. 48. 251.

Beatitudo.

Beatitudo in via aliquibus communicata. 483. Quò quis beator, eò reuerentior. 484. Beatitudo terræ promissioni comparata. 513. 514. In Beatis, lux armata, & cornuta. 842. 843. Beatorum musica. 854. 855. 856. Beatitudo consummat diuinorum operum perfectionem. 867. 868.

Belial.

Belial, quid significet, quàm longè à Deipara. 1028.

Beneficium.

Si vulgare, & commune, minùs obligat. 69. In scio non videtur conferri. 95.

Bethlehem.

Nato Salvatore insignis. 35.

Bona.

Bona temporalia, quò possidenda. 1149.

C

Caietanus.

Caietani doctrina, & interpretationes discutiuntur. 347. 665. 669.

Carbunculus.

Huius gemmæ naturæ. 890. Mariæ typus, cur sit. 891. 893.

Columba.

Columbæ pulchritudo, & typica significatio. 46. 47. Eius innocentia. 510. Et mundities. 580. 581. Fauista. 583. Candida. 584.

Contemplatio.

A contemplationis speculâ, facillè Dæmonis insidiæ fugantur. 819. Ibi excubiæ vigiles. 820. Carnalium separatio. 827. 828. 830. Cælestis machina spiritui eleuando. 831.

Cor.

Cor humanum, de carnalium desiderio, instabile redditur. 565. 566. 567. 568.

Corona.

Corona interrafilis, quæ sit. 476. Redemptionis regis corona. 477. 478. Quomodo Christi Sanguine Ecclesia coronetur. 479. Coronarum vsus, vnde, à quo, & quorsum inceperit. 485. Maria coronat Christum, à quo inuicem pulchrè coronatur. 945. Coronam è capite Draconis, cur sumperit Maria. 1306. 1307. 1308.

Coruus.

Coruus alter luminis, alter noctis. 582.

Creatura.

Creaturarum futuritio, quotuplex. 6. In creaturis priùs esse animale, quàm spirituale, quomodo intelligendum. 17. Ordo eius. 1612.

Cruce.

Cruce Christi, palma est. 51. Bonorum origo. 67. Mariæ typus. 68. In Cruce, seruitutis nostræ chirographum deletum. 176. 178. 179. Nauigium salutis. 746. Cruce nobis vita. 984. Iuxta Crucem, qualis foret Maria erga Christum. 1222. Et è cruce, qualis erga Mariam Christus. 1289.

Christus.

Quo sensu, Angelorum sit caput, & Redemptor. 2. 3. 7. Christus in figuris ab initio decoratus. 26. Cur baptizandus Iordanem ingreditur. 32. Felix terra, quam calcauit. 38. Celerrimus Tartari spoliator. 41. Noua, & illibata sunt, quæ in Christi ministerium destinantur. 62. Eius ascensio gloriosa. 62. Eius Sanguis, clauis est cæli. 63. Quomodo in sepulturam vngatur. 64. Deuincitur à Deo Patre, tanquàm ingenti beneficio, Mariâ in matrem acceptâ. 69. Quàm bonus Pastor Christus erga peccatores. 83. Horum qualis fideiussor. 93. Nobis non solum datus, sed emptus per Mariam. 97. 98.

& Verborum.

98. 99. 100. 101. Matri simillimus est Christus. 103. 114. Filios sibi similes cupit. 104. Sepulcrum eius nouum. 120. Amator zelotypus. 124. 125. 126. Exacto iustitiæ pondere nos redemit. 174. 175. 176. 177. Cur confidenter formâ serui accipiat. 192. 193. 194. 195. Idque, quàm nostro bono 215. 207. Matri similis. Festinus, quâ Deus properauit incarnandus. 221. 222. Flos Christus, castitatis indumentum præbens. 242. Eius mors libera. 259. Vnus est, & numerari nequit. 267. 268. Neque aliis conferri. 277. Christus immundorum tactu inquinari non potuit. 292. E Maria, tanquàm è præsidio, & armario Orbem subiugauit. 408. Cur simul Leo Iuda, & germen appelletur. 411. Vbi primùm editus, imò conceptus à Virgine, omnes triumphatoris partes impleuit. 421. Nascitur paruulus, vt piè à nobis spoliatur. 426. Eius liberalitas. 428. 429. Dum nobis nascitur, pharmacum est amoris. 430. 431. 432. Pia in illum congerimus scommata. 436. 467. 438. E Matre decoriùs præseruata, fausto omine ad cæteros venit redimendus. 467. 468. Sanguis Christi corona est. 479. Cur butyrum, & mel esurus dicatur. 515. Quomodo eius Diuinitas, in vtero Virginis, humanitati copuletur. 525. Eius incarnatio quomodo nūcietur. 585. 586. 587. 589. Cur absque virili semine conceptus. 611. 612. Initium salutis. 613. 615. Christi Caro, cur vmbra Dei vocetur. 630. 631. Christus cur in serpente Moyse effigiat. 632. In Matre honoratur. 647. Per Christum, natura nostra integris est natalibus restituta. 678. Quomodo captiuitatem nostram manumiserit. 686. 689. Eius natalis, nobis quàm profuerit. 691. Quodammodo à digniore Matre, dignior. 697. Vermis, & vmbilicus terræ cur dicatur. 732. Cur sub vmbra ad Incarnationem descendere. 794. Ascendentis Christi triumphus. 856. Christus æternum Verbum est, in Mariæ carne scriptum. 869. 870. 871. Agnus mundissimus è lana Mariana. 912. 913. Matrem coronat Christus, inuicem coronatus. 945. 946. Christus annulus Patris cur dicatur. 949. Se ipso nos induit in Reges. 960. 961. 962. Cur Verbum, & non Pater, nec Spiritus Sanctus carnem sumeret. 1107. 1108. 1109. Christus nos reformauit. 1151. Matri simillimus. 1170. In Cruce spiritualiter paritur à Mariâ, & quomodo. 1221. 1222. Christus in Cruce Athleta. 1232. A Matre, si fortè infami, quodammodo aliquid infamiæ sortiri videretur. 1241. Christus dum Matrem præseruat, aptior aliorum Redemptor est. 1242. Quàm sedulus Matrem decorauit. 1281. Legem, quam tulit, de honorandis parentibus, seruauit optimè. 1282. 1283. Visus cedere honori proprio, vt materno concederet. 1286. 1287. E Cruce quàm sedulus Matrem curet. 1288. 1289. In cælum iam ascensurus, qualis erga Matrem. 1294. 1295. Christus absque Matre non reperitur. 1301. Multipliciter coronatus, & vnde. 1309. In præsepio colitur ab Angelis. 1393. Inclinato capite intrat cælum. 1395. Christi obedientia. 1419. 1420. Huius obedienciæ fructus. 1421. 1422. Humanitas Christi, quàm vniti sibi Verbi reue-

rens. 1468. 1469. 1470. Christus, Adami integri caput. 1472. Ab vtroque parente gloriosus. 1522. 1532. 1535. 1536. 1537. Vide. *Iesum.*

D

Dæmon.

Cur sub formâ columbæ Euam non deciperet. 46. Animarum adulter, & scortator. 121. & leno 125. 493. Corruptor humanæ naturæ. 136. Quo iure nos captiuos retineret. 174. 175. 176. 177. A Christo, Matris ministerio triumphatur. 423. Fame nostrâ saginatur. 500. 501. Peccatores deuorat, & inuicem ab illis deuoratur. 551. 552. 553. Contra eius ictus duriores, robustius subsidium inquirendum. 743. Fallax est. 757. Sub forma basilisci nos fascinat. 782. Cæcus nihil bonum videt. 804. 805. 806. Vt noccat, Dei faciem cupit cuitare. 823. Apud Deum, miser testificatur. 824. Et captiuatur. 825. Musicâ fugatur. 853. Horrent Mariæ conceptionem. 1095. 1096. 1097. Dæmonis imago, In nobis per gratiam abolita. 1106. 1107. Iugum tanquàm bestiis imponit peccatoribus. 1141. Et eisdem superequitat. 1142. Eòsque quadrigas habet. 1143. Noua semper nobis peccata concatnat. 1333.

Deus.

Series decretorum eius, erga genus humanum. 4. 5. Cognitio eius vaga, & indeterminata, nullam inuoluit imperfectionem. ibidem. In decretis suis dispensat. 21. 24. Rebus ministerio destinatis decus, & benedictiones accelerat. 26. 33. Maledictionis celerrimus aueruncator. 43. Electissimis beneficiis magis obligat. 69. Quàm sint perfecta opera, quorum se authorem exhibet. 77. 709. Filios sibi similes nos optat. 104. Amoris nostri zelotypus. 124. 126. Tunc hi filij, se seruos eius reputant. 202. Apud Deum, longè pretiosior est seruus, quàm mercenarius. 213. Singularissimo modo fuit cum Maria. 219. Deus dum limitatur, nobis liberalior. 226. 227. 228. Ministrare Deo, non est opus seruale. 290. Suauiter omnia disponit. 383. Quodammodo pulchrior post Inca nationem. 433. Talis fortis cernitur, qualis nobis est intus. 570. Qualis sit pictor. 704. Deus, totus est oculus. 767. Quanti fecerit naturam nostram, quam assumpsit. 888. Deus de inepto instrumentum, Artifex mirabilior. 1049. 1040. 1043. 1044. Diuinitatē suam iustis communicat. 1046. Quàm anxie quodammodo, Mariæ Conceptionem exoptaret. 1083. 1084. 1085. 1086. Quàm reuerenter, si fas est dici, res humanas Deus disponat. 1115. 1116. 1117. Et quanti humanam salutem faciat. 1118. 1119. Deus instar Patris honorari cupit. 1279. In erigendis humilibus, sapiens, & gloriosus. 1379. 1380. 1381. Quodammodo inquietus, & instabilis donec fugientes peccatores assequatur misericors.

1425. A maioribus, maiora obsequia Deus exigit. 1491. In praeueniendis Christo benedictionibus, attentissimus. 1526.

Dies.

Dies quartus olim infaustus. 42. Dies primus in Genesi, cur vnus dicatur. 263. 264. Dies natalis Dominici, pharmacum est amoris. 470. Cur lucidior. 471. 472. Quando inceperit agnoscere. 1618.

Doctrina.

Doctrina auditoribus qui temperanda. 874. 875. 876. Doctrinam purae conceptionis, unde ebibant Religiones. 1296. Praeceptoris doctrinam quomodo discipulus capturus. 1348. 1349.

E

Ecclesia.

Ecclesia, etiam in figuris, decora. 26. Qualis esse debeat. 109. Ecclesiae Euangelium cur è Synagogae lege oriatur. 159. per Mariam liberatur Ecclesia. 492. Et Euangelium habuit per Mariam. 1446.

Esther.

Estheris verae, & typicae collatio. 260. 282. 336. 341. 346. Esther abscondita, quid ad Mariam. 920.

Eua.

Eua per Mariam, & in Maria reparatur, & corrigitur. 90. 92. 244. 248. 321. 323. 333. 334. 335. 404. 510. 511. 512. 685. 700. 1458. 1467.

Eucharistia.

Eucharistia, annona Christianae militiae. 349. Ab illa, messorum pariter, & militum partes agimus. 440. 441. Ab hoc pane itur ad gladium. 442. Absque illo, molles, & effeminati, eolo, fusoque damnantur. 443. Panis est roboris. 444. Gigantes nos reddit, & gigantum voratores. 445. Summum est supplicium hoc pane priuari. 446. Sicut summum, pro victoria consequenda beneficium, eius porrectio. 447. 448. Hic panis, trepidante hoste, pacem nobis conferuat. 449. Adeps frumenti cur appelletur. 450. 451. Absque Eucharistia, paleis, iumentorum instar, viuitur. ibidem, & 452. Hoc epulum parat ad praelium. 453. Vigiles reddit, & bellicis excubiis aptiores. 454. 455. Panis est lucis, & intellectus. 455. 456. Et oculos illuminans. 457. 458. Armat simul, & illuminat. 459. 460. Athletarum est robusta sagina. 461. 462. Panis, qui ad luctam pariter, & lucernam, secum oleum defert. 462. 463. 464. Maria, eucharistici panis conda, proma. 520. Et clibanus. 521. Aurum, & ignis purissimus,

huic pani suscipiendo requiritur. 522. 523. 524. Eucharistia, panis facierum, Deum hominibus reconcilians. 525. 526. Mundities, iucipiendo huic pani requisita. 527. 528. Sacri huius panis fames, pulchra comparatione describitur. 529. Hic panis vero Numine, falsum ventris Numen strangulat. 530. In vno terculo, omnia eduliorum genera apponit conuiuiis. 533. 534. 535. Gemmae ibi potabiles, & esibiles porriguntur. 537. 538. Et caro Christi lapidissime condita. 539. 540. Per hunc panem, ab humanis escis facile ieiunamus. 542. 543. 544. E bestiis in homines nos reformat. 545. 546. 547. 548. 549. In Eucharistia Christum edimus, & edimur ab illo: & quorsum. 551. 554. Eucharistia gulam prostrat, & erigit castitatem. 556. 557. 558. 559. Mors est malis, vita bonis. 733. Mundities vasorum, & ministrorum huic epulo requisita. 919. 920. 923. Agni eucharistici vellere purpuramur in Reges. 960. 961. 962. Eucharistia imaginem Christi regiam nobis restaurauit. 1184. 1185. 1186. Et illam floridam. 1187. 1188. 1189. Legitimos nos reddit filios. 1191. Idque instar diuini Verbi: quippe inde alimur, unde geniti sumus. 1192. 1193. 1194. Vnde & Phoenicem imitamur. 1195. 1196. 1197. Aqua eucharistica, immediate in Sanguinem conuertitur. 1198. Eucharistiam nobis detulit Maria. 1617.

Eusebius.

Eusebius Gallicanus, siue D. Eucherius Lugdunensis, (germanus Author illarum homiliarum, quae vulgo sub Emissen nomine circulerunt,) an piam nostram sententiam tenuerit, discutitur. 486. 487.

F

Fames.

Damnosa famis grata praeseruat. 380. 396. Protoparentum gula famem induxit orbi. 499. 500. Elegans famis descriptio. 529.

Fabula.

E fabularum exemplis, seu è mythologiis, nonnulla in serium sensum aduocantur. Fabula Pandora. 55. De praescis Gigantibus, quorum singuli in feminam, & marem diuisi dicuntur. 313. De Veneris floribus. 429. De Hercule lanam ducente. 443. De balneo à Diis constructo, & diuinis ignibus accenso. 523. De rosa Apuleium reformante. 546. De Vria, seu polo arctico. 601. De Argo nauis. 604. 605. De auicula Halcyone. 608. De Aesculapij medicina. 616. De Veneris horto. 736. Eiusdem rosae sanguine infecte. 738. De Argo, pastore oculato. 777. De Cerbero. 803. De Hyacintho flore funestis litteris inscripto. 896. 897. De Pasiphae, & Minotauro filio. 927. De Palladis, è cerebro Iouis ortae dignitate. 1081. De Baccho, & eiusdem matre Semele. 1272.

Fascinus.

Fascinus.

Fascinus ab oculis emissus. 781. 782. Fascinus alius incantans, & praestigias faciens. 786. Ab hoc fascino, quam miserè illudantur peccatores. 790. 791. 792. 793. &c.

Filius.

Parentibus defert. 58. Quantum ab illis capiat. 59. & quantum illis debeat. 102. Virtute magis, quam sanguine patrizet. 103. 104. Sterilitas filiorum olim infamis 117. Non nisi ex utroque parente claro, clarus nascitur. 142. Ancillae filius solet matrizare. 146. 149. Quaeuis honoris, vel infamiae à parentibus participat transfusa. 152. Filius in domo Dei seruum se reputat. 202. Filij beneficentia, à parentibus fauste incipit. 467. 468. In parentum virtutibus patrizet. 1205. 1206. Vix enim quis putandus illius filius, cuius virtutes non imitatur. 1209. 1210. Parentum mores, honesti, aut prauis à filiis expressi, his praemium, aut poenam solent cumulare. 1211. 1212. De parentum infami noxa, suspecti & infamati sunt. 1241. Filij ut plurimum matrificant. 1243. Filij & parentes inuicem supponunt; idè honor, aut infamia mutuo communis. 1250. Filij honori parentum defudent, & impendantur. 1264. Inde à Deo dilectissimi. 1266. 1267. 1268. Quam id Deus commendat. 1269. Boni filij matri debentur. 1450. 1451. Matrificatores sunt. 1534. Primitias honorum parentibus consecrant. 1576. Et parentes honorant. 1579. Illustriores ab utroque parente. 1594. 1595.

Finis.

Finis rerum, ab earum principio coniectatur. 1542. Finis principio solet respondere. 1610.

Femina.

Feminae, quae se pingunt, deformantur: unde quodammodo ignota Deo. 1113. Femineum nomen viris infame est. 1314.

Fomes.

Peccati fomes an fuerit in Deipara, late disputatur. 651. An fomes aliquis virtutis, merito excogitetur in Maria. 655.

Fruentum.

Fruenti exortus, pulchre describitur. 40. Fruentum vitiatum, qui reparatur. 686. 687.

Futuratio.

Futuratio rerum, alia intrinseca, alia quodammodo extrinseca. 6. Mariae futuratio qualis. 1100.

Pintus de Concept. B. M. V.

G

Gloria.

Carnalis gloria, bestialis. 505. Fallax. 507. Umbra caelestis gloriae humanos oculos hebetat. 765. 766. Mundi gloria vana, & vmbra trahilis. 795. 796.

Gula.

Protoparentum gula, famem indixit nobis, imò saturitatem quandam, omni felle amariorum. 499. 500. 501. Gulam, & ventrem verè adorant aliqui. 530. 531. Numen gulae falsum, nunquam saturatur. 531. 532. Gulae deditus, Daemonem deuorat, & ab illo inuicem deuoratur. 551. 552. 553. Gula lasciuiae mater. 555. 556.

H

Haeres.

Degeneres haereditas ab ancilla proueniunt. 142. 143. 144. Quam anxie haeres condignus etiam à iustis exspectatur. 145. Alias infamantur. 153. 154. Quomodo haereditas simul, & haereditas Dei simul per mortem. 976. 977. 978. Haereditas virtutum à parentibus, quam pretiosa: è contra verò haereditaria vitia quam noua. 1210. 2211. Paternae virtutis haereditas nos cupit Deus. 1261.

Homo.

Vltimus rerum, parato iam palatio producitur. 33. Microcosmos, imò megacosmos cur dicitur. 51. 52. Homo quam à Deo decoratur. 71. 72. E terra adhuc virgine producitur. 116. Non nisi de virtutibus commendandus. 405. Quantum affectu factus sit à Deo. 612. Homo Dei pila, & ludus. 705. Homo cur Paradisi incola. 742. Eius dignitas apud Deum. 887. 888. 889. 924. Hominis honor à diuina imagine. 1023. 1024. Per gratiam homo est velut alter Deus. 1046. 1047. Non tamen est homo Deus super omnia; sed inter omnia. 1048. Mariae Conceptionem, quam anxie exoptarent homines. 1091. 1092. 1093. 1094. Quam sacrilegè homo, Dei imaginem aboleat per culpam. 1110. 1111. Ad imaginem Dei creatus, futuri Christi spem concepit. ibidem. Reuenter à Deo tractatur. 1115. Et quantae apud eundem dignitatis. 1118. 1119. Homo à Christo quomodo reformatus, 1151. In solo homine lubens quiescit Deus. 1425. De sola virtute laudandus. 1501.

Humilitas.

Humilitas, turris fortissima contra Daemonem NN nem

nem. 494. Ab humilibus decentius laudatur Deipara. 1302. Humilis, odor gratus alliciendo Deo. 1357. pie Deum expugnat. 1360. Cælos violenter arripit humilitas. 1363. 1364. Bona cælestia, pie furatur humilitas. 1365. 1366. Et pie Angelos ipsos superat. 1368. Inferiorum aurifodina est humilitas. 1379. 1380. 1381. 1382. 1383. Humilitas homini, quasi innata esse debet. 1384. Humilitas, purpurata est. 1385. Ministra salutis nostræ. 1388. Humilitas mortuos resuscitat. 1389. Fœcundat animam, 1390. Angelos ipsos nobilitat, 1391. Et adornat. 1392. 1393. Cæli portam facilius ingreditur. 1394. Deo propinquior. 1395. Custos virginitatis. 1396. Securius incedit humilitas. 1397. Acceptorum donorum tutela est humilitas. 1399. 1400. Humilitas, vnde apta sit, tot prædictis dotibus capiendis. 1401. 1402.

Hypocrisis.

Hypocrisis vt captiuat oculos, fit ipsa prius captiua. 187. Simulacrum est vanum, 1155. 1156. 1157.

I

Idolum.

Idolorum vsui destinata quæuis fastidit Deus, 919. 925. 946. 1352. Illorum cultus bestializat, 1055. Idolum nomen est, non res. 1157.

Iesus.

Iesu nomen salutem importat. 391. 638. Nominis Iesu, ad Mariæ nomen analogia. 719. 720. 721. 722. 723. Hoc nomen in eiusdem Iesu carne, dignè describitur. 883.

Ignatius.

D. Ignatius, Societatis Iesu Patriarcha, Conceptionis parthenicæ propugnator. 1297. Quid de obedientiæ virtute sentiret. 1410.

Imago.

Imago Dei quàm sacrilegè in homine profanetur. 1101. Regum imagines, quomodo olim mutarentur. 1103. 1104. 1105. Imago eò expressior, quò prototypo coniunctior. 1123. 1124. 1125.

Inauris.

Inaures margaritarum, cur apud Hispanos dicantur, *maridaje*. 328.

Instrumentum.

Instrumenta semel infecta per culpam, vix vquam condignè virtutibus administrant. 132. Quàm diuerso modo Deus, aut homo soleant sibi instrumenta apparare. 1037. 1038. 1039.

1040. 341. 1342. 1343. Instrumentum gratiæ, quomodo Christus dicatur. 1474. 1475. Vide plura verbo, *Deum, & Maria.*

Ioannes Baptista.

Ioannis Baptistæ laudes. 229. 690. 715. 716. 853. 864. Quomodo Christum baptizari. 1174. Baptistæ decus à parentibus. 1202. 1203. 1204. 1205. Eius ortus faustissimus à Maria. 1239. Ab initio præmonstrauit, qualis postea futurus. 1342. 1343. Eius humilitas, quàm Orbi utilis. 1363.

Ioannes Euangelista.

Ioannis Euangelistæ prærogatiuæ. 234. 235. 236. 1513. Deiparæ Filius, quatenus virgo. 1463.

Iudicium.

In iudicio, fœdis litteris stigmatiæ peccatores apparebunt. 904. 905. 906. Quanta è culpis in iudicio suborietur confusio. 908. In iudicio qui libri aperiendi. 909. Quale in iudicio examen. 910. Quàm reuerenter Deus iudicium erga homines exerceat. 1115. 1116. 1117. Secundum accepta talenta, vnusquisque iudicium subiturus. 1491. 1492.

Iudith.

Quantus Mariæ typus fuerit Iudith, 399.

L

Lana.

Lana Mariæ carnis mundissima cælesti agno induendo. 912. 913. 914. Lanicij cura apud Pastores. 913. Lana semel decolorata, nullo fuce reficitur. 916. Lana Milesia. 929.

Lac.

Mirum lactis ingenium, moribus imprimendis. 160. 161. Lac Marianum soli Christo instillatum, & cur. 168. 169. E virgineis vberibus commendabile. 171.

Lex. Legislator.

Legislator supremus, non vbique suis legibus tenetur. 21. Deus suarum legum dispensator. 279. Sin minus, authoritati suæ derogaret. 285. Aliud est, in lege dispensari; aliud, ad certos casus legem non extendi. 289. Vbi cessat ratio legis, cessat lex. 291. Leges suas quibus cautelis explicandis velit Deus. 301. Per legis ciuilibus fictionem, quomodo naturales restituantur. 676. Explicantur leges nonnullæ ff. de natal. rest. 676. 677. 688. veteris legis tabulas à Moysè fractas, cur Deus non restituerit. 718. Legem honorandi parentes, quomodo Deus commendaret. 1246.

1246. 1247. 1248. 1249. Hanc legem erga Matrem seruauit ipse. 1282. 1283. 1284. Legum dispensatio. 1563. 1567. 1568.

Liber.

Liber cælorum, cæterarumque creaturarum, nobis legendus. 871. Sacræ Scripturæ liber. 872. Sed longè nobis pretiosior liber, Christus Iesus. 873. 874. 875. Cælum, liber est iustis describendis. 878. 879. Hic liber stellis, quasi filis, intextus, & aureis litteris exaratus. 880. Qualis liber fuerit Maria. 884. Liber conscientiarum nostrarum. 896. 897. 898. 899. 900. 901. Liber nouus, Maria. 1575.

Ludolphus.

Ludolphus Carthusianus, an piæ sententiæ fuerit propugnator. 232.

Luna.

Luna, pulcher Deiparæ Virginis typus. 593. Luna, stellarum cincta oculis coruscat. 770. Mariæ comparatur. 839. 840. Quomodo dicatur minui, in consummatione. ibidem. Sub pedibus Mariæ. 958.

Lux.

Cur initio rerum lux producta. 39. Lux diuina pulchra, & cornuta. 842. Hæc, sub ipsâ claritate nos abscondit. 931. 932. Et dum abscondit, pariter manifestat. 944. Lux Deum vestit. 937. Lux prima cur laudetur. 1476.

M

Maria Deipara.

Maria, si Christo præmoreretur, an speraret in Limbo. 23. Singularissimū Dei opus. 81. Sexum fœmineum decorauit. 90. Incarnando Verbo cur liberū consensum daret. 95. Matrizantem edidit Christum. 103. 104. 105. Cur fœcunda Virgo. 118. Sponsa incorrupta. 127. Præcipua Dei filia. 137. 138. Inuicem cū Filio gloriæ comunicat. 155. 156. 157. Dum se fatetur ancillam, ingenuitatem originis comendat. 190. 191. 192. 193. 202. 103. 104. Per omnia Filio similis. 215. A Maria, hilaris, & pulchra virtus deriuatur. 241. E terrenis, cælestes nos effecit. 245. 246. Quid Baptismo conferat Maria. 252. 253. Eius virtutes Christiformes. 257. Ad communes leges, non est ex omnibus. 260. 261. 263. Maria non est prima, sed vna inter omnes. 266. 272. Ideo aliis non comparanda. 274. Quomodo nupta Deo. 323. 324. Qualis fuerit Incarnationis administra. 327. 328. 239. Militarem Eucharistiæ annonam nobis præbuit. 439. Angelis longè sublimior. 467. 468. Iure Sponsæ munita. 490. 491. 492. E vterito pomo feliciter iciuma. 508. 509. 510. Maria eucharistici panis conda, proma. 520. 521. 522. 523. Eius Conceptio nobis sanctissima nunciavit. 576. 577. 578. 579. Suauissima veniunt è Maria nobis medicamenta. 619. 620. 621. 622. Maria an possit dici natalibus restituta. 676. 677. 678. 679. 680. Quomodo per Mariam prisca seruitus manumittatur. 688. 689. 690. Maria quodammodo Christum ipsū dignificauit. 697. Quàm attentè à Deo cõstruitus de Concepti. B. M. V.

sta fuerit. 708. 709. 710. Ab ipsâ gratiâ, edi visa Deipara. 714. Honoris sui vindex, & vltix Maria. 734. 752. Vnde dicatur abluui, cum tamen culpæ, siue fomitis sordes non contraheret. 743. Mariæ calceamenta. 749. 750. 751. Mentis cæcitatem nobis auertit. 759. Pulchra oculis Maria. 763. 776. Inde Angelis excellentior. 773. Oculi Mariæ limpidissimi. 774. 775. Maria pupilla oculorum Christi. 780. Mariano aspectu fascinus noster amouetur. 783. 784. Eius oculi cur virides. 785. Incantationis fascinum fugauit. 789. Eius humilitas cur admiranda. 840. Diuina psalteria. 849. Non pugnat, sed aspectu fugat Dæmones. 857. 858. 859. 860. 861. Liber est cælestis, & quomodo inscribatur. 884. 885. Nihil inquinatum patitur. 885. Mariæ mundities. 903. Lana Mariana suo ipso colore candicare cur dicatur. 903. Luce absconditur Maria. 936. 937. 938. Christum coronat, & ab illo inuicem coronatur. 945. 946. Triumphat Dæmones. 957. Pretiosè nos induit. 965. Maria quomodo præpararetur. 1045. Nihil habuit corrigendum. 1066. Proxima Deo. 1073. Nisi præseruaretur à culpa originis, ridiculum videretur spectaculum. 1080. 1081. Quàm anxie à Deo Mariæ Conceptio exoptari visa. 1083. 1084. 1085. 1086. Angelorum desideria de eadem. 1087. 1088. 1089. 1090. Et de eadem hominum vota. 1091. 1092. 1093. 1094. Maria, illæsam Dei imaginè conseruauit. 1121. 1122. Intima Deo. 1170. Amicta Sole, & Deo proxima. 1175. Eluctatrix Dei. 1179. 1182. Eucharistiam nobis disposuit. 1200. Eius honor, vel infamia, in Filium deriuatur. 1202. 1203. A filio exprimitur. 1248.

Maria priuilegia.

Mariæ maiora, quàm cæteris omnibus debentur priuilegia. 9. Quæ infinita quodammodo esse debent. 10. Mariæ parentes, cur non paris cum illa priuilegiij. 1030. 1031. Maria Mater Verbi; idè necessariò expers mendacij. 1249. In articulis Mariæ priuilegijs, omnes benedicimus. 1255. Quàm impense à Christo Filio coleretur. 1281. In conterendo Serpentis capite, virilescit. 1303. 1304. 1305. Futura Mariæ priuilegia, in eius Conceptione prænotabantur. 1345. 1346. 1347. Obedientiæ Magistra in Adamo non rebellauit. 1354. 1355. 1356. 1357. 1423. 1424. Heroica eius in tanta magnitudine humilitas. 840. 1357. 1367. 1382. 1383. Mariæ, quatenus Sponsæ, priuilegia. 1484. 1485. 1486. Iratum Deū potuit exarmare. 1489. 1490. Nihil non repugnans, & aliunde decens, Mariæ priuilegio denegandum. 1508. Mariæ, Anna mater præludit. 1512. Priuilegium Mariæ ab actualibus culpis præseruata, fides docet. 1520. Filio consubstantialis Maria. 1518. Tota, quotta est, pura est. 1523. Humilitatis exēplar. 1539. Excellētia Mariæ super omnes Sanctos. 1541. 1559. Semper abscondita. 1544. A Deo potius, quàm à parentibus oriri visa. ibidem. Nulli culpæ affinis est. 1546. 1547. Antonomasticè benedicta. 1555. Cur illi vni Deus dulcis dicatur. 1551. Ad priuilegia Mariæ, omnes leges dispensantur. 1563. Deus in Maria, plusquàm in cæteris omnibus omnipotēs. 1564. Ipsum sibi Deum habet obedientē. 1582. 1583.

Non prima, sed vna. 1603. Christi requies. 1607. Liberior, dum se fatetur ancillam. 1617. Nullum ibi priuilegium negari debet. 1599. Quia solum Deum agnoscat maiorem. 1609.

Maria epitheta gloriosa.

Maria animatum quoddam cælum. 730. 731. Maria, Aurora est. 367. 592. 832. 833. 834. 835. 836. 837. Maria, Sol. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 941. 942. 1524. Maria, Luna. 593. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. Maria, stella est. 602. 603. 953. Arcus fœderis. 147. Nubes pulcherrima. 148. 640. Maria, terra benedicta. 730. &c. 1545. 1574. Maria, Paradisus Dei, hortus cœcilius. 249. 250. 943. 1522. 1543. 1554. Maria, flos multiplex: hyacinthus, rosa, liliū. 243. 28. 1177. 1190. 1545. 1539. lignum vitæ, & victoriæ palma, est Maria. 516. 517. 1531. 1538. Mons altus. 489. 1555. Fons dulcedinis. 518. 519. Maria Dei ferculum, thronus, tabernaculum, palatium, altare. 66. 74. 940. 1431. 1432. 1454. 1457. 1560. 1587. 1588. 1608. Maria, Ecclesiæ microcosmos. 53. 54. Pandora sacra. 55. Vitula absque iugo. 76. Ostium salutis. 89. Annatūra Christi. 408. Fenestra gemmea. 571. Multocula. 771. Epiphania. 857. Charta purissima. 869. Carbunculus. 891. Cœlestis margaritæ concha. 892. Lamina sacerdotalis. 894. Spongia purificans. 902. Lana mundissima. 912. Forceps propheticus. 1171. 1172. 1173. 1537. Fermentum purum. 1545.

Maria prædestinatio.

De Mariæ prædestinatione fusè agitur. 4. 307. 646. 729. 1053. & infra sub aliis titulis, de hoc plura.

Maria redemptio.

Primitias redemptionis tulit Maria. 57. 480. 488. 1576. 1577. 1578. Inde hominum Maria Corredemptrix quodammodo dici potest. 85. 86. 87. Redemptricis gratiæ filia genuina. 91. Maria præseruatiuè redempta. 369. 381. 1035. 1036. Non decuit Mariam vulgari modo redimi cateruatim. 398. Mariæ redemptio, idea fuit Angelis redimendis. 465. Maria vnde redempta, inde redimita. 476. Præseruatua redemptione augustior. 639.

Maria anima.

Anima Mariæ, virgo à culpa. 121. 122. 123. 135. 136. 137.

Maria gratia.

Marianæ gratiæ plenitudo nullibi vacua. 12. 13. 14. 16. Mariæ gratia præcox, & celerrima. 18. 19. Huius gratiæ plenitudo Christiiformis. 215. 216. 217. Maria originalem gratiam inuenit, imò ipsa, tota est gratia. 223. 224. 225. Maria gratiarum scaturigo. 237. Et germen gratiarum. 243. Mariæ gratiis, & amore inebriatur Deus. 254. Maria longè Angelis de gratia excellentior. 473. 474. A Mariâ, in omnem creaturam gratia redundat. 475. 698. 699. 1509. 1551. 1552. 1553. 1554. &c. Originalis gratia Mariæ, protoparentes integros olim probat. 1611.

Maria contemplatio.

Deiparæ contemplatio excellentissima. 11. Ad clarum Dei conspectum, dum viueret, quan-

doque rapta. 484. 670. 755. 831. 1619. Diuinis mysteriis assueta. 512. Maria, ab iplo Conceptionis instanti, contemplatrix. 669. 755. Mariæ scientia. 1540.

Maria caro.

Deiparæ caro, pecunia fuit, vnde obæratu Dei Filius soluit. 94. Mariana caro pura, & impoluta. 96. 144. Absque omni labe originis. 220. In Mariæ carne, Deo concorporamur. 246. Vni Deo tantummodo hæc caro destinata. 322. An, si caro Mariæ præmundaretur ad eius Conceptionem, præseruatiuè redempta dici posset. 360. 361. Mariæ caro, spiritus priuilegiis videtur gaudere. 390. Caro ista, hami cœlestis esca fuit. 402. Caro Mariæ, triumphalis purpura Christo est. 424. Mariana caro, thetriacæ contra mortem, odor respirans ad vitam, à morte, & fœtore culpæ præseruata. 610. 611. 612. 613. 614. 615. Hæc caro ob munditiem, argentea. 917. Et tunica Christo polymita. 918. Nitidissima. 938. Caro triumphalis. 951. Et quodammodo aurea. 956. Plura de purissima huius carnis excellentia. 1461. 1462. 1516. 1517. 1518. 1519. 1520.

Maria lac.

Mariani lactis generositas, alendo Christo, qualis. 160. 1595. Lac ab vberibus virginis optabat Christus. 161. Christus non alio, quam virgineo hoc lacte pastus est. 162. Nec alius, præterquam Christus, Marianum lac gustauit. 168. Ne quodammodo alter Christus reddetur. 169.

Maria vterus.

Marianus vterus Christum generans, nos regenerauit. 237. 238. 239. 240. 249. Cur aceruus tritici appelletur. 256. Hic vterus, soli Deo destinatus. 322. Hic vterus cur appelletur desertum. 614. Vterus floridus. 635. 636. 637. Cur alueus appelletur. 701. Nos regenerat. 706. Eius analogia ad sepulcrum Christi. 991. Vteri huius capacitas angusta cælos excedit, & Paradisum. 1443. 1444. 1445. 1446. 1447. 1448. 1449. &c.

Maria virginitas.

Quàm decenter summo incarnationis mysterio, Mater Virgo electa fuerit. 115. 116. 117. 118. Mariâ, forma est virginitatis. 269. Virginitas Mariæ Matris, exemplo vulturum confirmatur. 288. Quàm fœcunda virginitas, & quare. 735. 736. Maria, virginitatis magistra. 1350. Maria, virginum Mater. 1463. Maria virginitatis voto obligata. 1464. 1465. Maria mente, & corpore Virgo, vnde dicatur. 1467. 1468. 1511. 1513. 1575. 1579. 1601. Cur omnium prima virginitatem vouerit Maria. 1614. 1615.

Maria Maternitas.

Maternitatis Marianæ dignitas. 11. 79. 80. 81.

144. 145. 278. 296. 328. 329. 645. 715. Maria, omnium Mater. 253. Condigna tantæ Maternitatis præparatio. 1037. 1038. 1039. 1040. Maria semper Mater. 1099. 1100. 1265. 1527. Mater Iesu, magis spiritu, quam corpore curuocetur. 1217. 1218. 1219. 1220.

Maria iuxta Crucem.

Maria iuxta Crucem spiritualiter peperit nobis Christum. 1222. Huius spiritualis partus, Rachel typus pulcherrimus. 1223. Spiritualis huius partus dolores acerbissimi, corporalis partus gaudia compensarunt. 1224. 1225. Ibi Martyr spiritu Maria. 1226. 1227. Ibi ita Christo commortua Maria, vt quodammodo huius anima, in illius cadauer transfret. 1529. 1530. Ideò in corpore Iesu, Mariæ anima, lanceâ transfigitur. 1231. Ex hac tamen spirituali morte Matris, Christus quodammodo felicior filius nascitur, quam ex priori partu. 1032. 1233. 1234. Maria iuxta Crucem Heroïna, & diuinæ palæstræ condigna spectatrix. 1235. 1236. 1237. Quia aliunde egregia Agonistrix fuit. 1238. 1239. 1240.

Maria mors.

Mariæ mors, qualis fuerit. 298. 299. Marianæ mortis priuilegia. 996. 997. 998. 999. 1000. 1001. Hęc mors mysterio fuit necessaria. 1002. 1003. Incorruptū corpus relinquit. 1004. 1005. Cur moriatur Maria. 1011. 1012. 1013. Hęc mors, vitæ confinium est. 1020. Plura de huius mortis excellentia, & cadauere Mariæ triumphante. 1514. 1602. 1616. 1617.

Maria imperium.

Commune quodammodo cum Deo fuit Mariæ imperium. 261. 262. 325. 326. 327. 328. 329. 330. &c. Plura in idem. 1547. 1574. 1585. 1586.

Maria nobilitas.

Mariani sanguinis humana nobilitas. 150. Quanti facienda. 1212. 1213. 1214. 1215. 1590. 1593.

Maria nomen.

Analogia Mariani Nominis, ad Iesu Nomen. 575. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727.

Maria propugnator, & oppugnator.

Mariani honoris oppugnatores olim Pharisei. 1298. Postea Hæretici. 1300. Cur sepiis in hac re comparandi. 255. Publica hodie disputatio contra Mariam, cur prohibita. 1556. Quò quis doctior, eò deuotior Mariani honoris propugnator. 1493. Propugnatoris huius præmia. 1496. 1497. Religionis cur tantoperè, in promouendo purissima Conceptionis mysterio allaborent. 1296. 1297. 1298. 1299. 1300. Idem fufius de Societatis Iesu religione, ibidem. Plura item 1493. 1494. 1495.

Maria Festiuitates. Conceptio.

De Conceptionis Festiuitate. 1. 1618. In mysterium verò Conceptionis Marianæ, non solum omnia huius libri capita, omnes numeri; sed etiam lineæ, imò & litteræ omnes conantur laborare: vnde ad hanc partem, ipse sibi liber, Index esse poterit: cum vbiuis aperias, aliquid promouendæ piæ sententiæ inuenias, necesse fit. In tui tamen gratiam, id præstabo, vt robustiora saltem argumenta, quæ in toto Opere fufissimè dilatantur, in compendium hic redigam: vnde ad rem tuam, si quid fortè videatur minus ineptum, felix facilius.

Solet Deus, rebus gloriæ suæ administris, decus, & benedictiones accelerare: ergo decorandæ Mariæ non tardaret. Confirmatur hoc argumentum à numero 26. vsque ad 32. Pia in idem celeritas aliunde illustratur à 33. vsque ad 42. inclusiue.

Erga illa, quæ glorioso ministerio destinantur, celer, imò præuius, maledictionis auerruncator est Deus: ergo præuius Mariæ maledictionem euitauit. à 43. vsque ad 50.

Maria diuisas singulis perfectiones, in vnum collectas tenet, tanquam Ecclesiæ Microcosmos, Pandora sacra: ergo originali gratia Angelis, & protoparentibus concessa non priuatur: maximè cum gratiæ primitias debeat comparare. à 51. vsque ad 61.

Noua, & illibata esse debent, quæ in obsequium Christi decens apparantur, nec etiam mente alteri destinanda: ergo Maria ex vi diuini decreti, nunquam in aliud, sed tantummodo in Dei Matrem, fuit destinata, &, quod consequens est, non debuit originali culpâ præfocdari. à 62. vsque ad 68.

Eternus Pater, sibi, hoc etiam beneficio, deuinxit Christum: quòd Mariam alias non futuram, solummodo in Matris ministerium destinat efficaciter, & plena diuinæ artis industria producit: ergo opus sic destinatum, sic perfectum, originali culpæ non subiicit. à 69. vsque ad 76. & nonnulla à 77. vsque ad 84. de illorum operum perfectione, quorum se Deus Authorem vult existimari.

Ex vi prædicti decreti id obtinuit Maria, vt Christo ad meritum Redemptori, illa quodammodo ad intercessionem Corredemptrix haberetur: imò & ipsius Christi, piissimè captiui pia Redemptrix: ergo nunquam peccati captiua existimanda. à 85. vsque ad 92. & à 93. vsque ad 102.

Christus, etiam in virtutibus, suauissimè voluit haberi matrizator: ergo innocentissimus, originalem in Matre posuerat innocentiam: vt decorius, in hoc etiam, matrizare diceretur. à 103. vsque ad 114.

Christus indecenter à Matre non virginei corporis oriretur: quanuis deuirginatio de matrimonio sancto intercederet: ergo indecentius à Matre, animæ per culpam corruptæ ortus putabitur. à 115. vsque ad 120. Confirmatur ratio, dum fufius ostenditur, animam peccatricem infame Dæmonis scortum esse, vile prostibulum. à 121. vsque ad 128.

Originalis culpa, longè actualibus fœdior,

- & indecentior: si ergo Maria ab actuali nauo leuissimo indigna Mater; longè indecentior ab originali culpa proueniret. à 129. vsque ad 141.
- Degeneres, à nobiliori patre, hæredes ancilla profert: ergo Christus, legitimus, & condignus Dei hæres, ab ancilla Maria oriri non debuit. à 142. vsque ad 151. Roboratur hæc ratio: quia, cum in parentibus filij computentur, ut, quod illorum est, istis tribuatur; si Maria semel ancilla constituitur, in Matre feruiffie Christus præsumeretur. à 152. vsque ad 159.
- Seruili lacte indolem infecturo, generosos quous nutriti, indecens habetur: ergo à fortiori Christus, ancillæ Dæmonis lacte non aleretur. à 260. vsque ad 172. Quam autem infamis, & misera sit seruitus illa, qua anima per culpam Dæmoni mancipatur, latè ostenditur à 173. vsque ad 189.
- Maria eo ipso, quòd se ancillam Domini dixit, illustre sibi originalis gratiæ erexit trophæum: ergo nunquam ancilla Dæmonis existimanda. à 190. vsque ad 201. Plura de ingenio isto Mariæ ancillatū à 202. vsque ad 214.
- Singularissima Mariæ gratiæ plenitudo, plenitudini gratiarum Christi, quoad fieri potest, conformis fuit: ergo in ipso Conceptionis instanti, vacua non existimanda. à 215. vsque ad 222.
- In re gratiæ, Maria cæteris iustis omnibus plenior, originale gratiam dicitur inuenisse: imò, ipsa quodammodo tota est gratia: ergo originale culpam non contraxit. à 223. vsque ad 236.
- Maria gratiarum scaturigo: eius vterus Christum generans, nos regenerauit: ergo culpæ nostræ particeps haberi non potest. à 237. vsque ad 248. In idem pergitur. à 249. vsque ad 259.
- Maria, vera Esther: ergo communi lege teneri non potuit. à 260. vsque ad 262.
- Non adnumeratur omnibus, quicquid in suo genere, ob singularem præstantiam, vnum appellatur: cum ergo talis sit Maria, in illis omnibus, quos Pauli sententia damnat, non intelligenda. à 263. vsque ad 271.
- Non intelligitur in omnibus, quicquid præcellenter super omnia constituitur: cum ergo talis sit Maria, cum omnibus damnata non intelligitur. à 272. vsque ad 278.
- Diuinæ leges sapissimè, beneficè sacri Legislatoris dispensatione, temperatæ: ergo lex originalis peccati potuit in Maria dispensari: imò cum legis prædictæ ratio cesset in Maria: &, quod maius est, ad Marianum casum lex illa non extendatur, Maria non solum à culpa; sed etiam à culpæ debito eximenda. Probatur argumentum fusissimè à 279. vsque ad 299.
- Particula, *omnes*, variis modis in Scriptura sacra solet explicari: ergo *omnes*; apud Paulum, liberè contra Mariam præsumitur euaginari. à 300. vsque ad 305.
- Indignè subditur legi pœnali, quæ Sponsæ titulo, dignanter à Legislatore assumitur ad contemnendum. Cum ergo talis sit Maria, à lege illa immunis existimanda. à 306. vsque ad 308.
- Sponsæ ad sponsum proportio, imò & vnitas: nam pene omnium cum sponso confors, nec etiam iuris dandi penitus expers. Talis est Maria. Non ergo legibus potuit subiaccere. à 309. vsque ad 324. & à 325. vsque ad 340. Confirmatur: quia Estherem nostram veram, excellentius commendat ipse D. Thomas. à 341. vsque ad 346.
- Apud profanos Authores, Græcos, & Latinos, qui propriam vocabuli significationem expendunt; longè excellentior habetur redemptio præseruatiua, quàm quæuis: & excellentius per præseruationem propulsa quæuis damna, quàm quocunque alio titulo celebrantur: ergo propriè loquimur, dum præseruatam Mariam, redemptam nihilominus appellamus. à 369. vsque ad 380.
- Idem argumentum, ab Scripturâ, & Patribus, robustius obarmatur. à 381. vsque ad 397.
- Non decuit, Mariam vulgari nobiscum modo, redimi cateruatim: ergo singularissimo redemptionis præseruatiuæ genere decorata. à 398. vsque ad 407.
- Maria, præsidium Christo fuit tutissimum: sacrum armarium, vnde rebellantes vrbes, & populos, sibi iterum feliciter subiugauit: ergo nunquam Dæmoni fuerat subiugata. à 408. vsque ad 420. Confirmatur: quia Christus, statim atque editus, imò conceptus à Virgine, gloriosissimus fuit triumphator: nunquam ergo fuit Maria triumphata. à 421. vsque ad 438.
- Maria victricem Dæmonis Eucharistiam apparuit: ergo nunquam à Dæmone victa fuit. à 439. vsque ad 452. & à 453. vsque ad 464.
- Maria, angelicæ præseruationis idea fuit, inde redempta, vnde redimita: ergo Maria decorius præseruata. à 465. vsque ad 475. & à 476. vsque ad 489.
- Maria, Sponsæ dominantis titulo, à duce Christo sollicitè præmunita: ergo nunquam Inferno hosti violaturo exposita. à 490. vsque ad 498.
- Protoparentum gula, famem Orbi miseriam, aut bestialem indixit saturitatem, eamque omni felle amariorem: sed Maria à pomo vitæ feliciter ieiuna, & beatâ abundantia felicissimè satura: ergo Maria, à gulosâ protoparentum culpâ nihil contraxit. à 499. vsque ad 519.
- Maria eucharistici panis conda, & proma: ergo non debuit per culpam fame cruciari. 520. vsque ad 529. Roboratur argumentum, adductis in medium damnis è prima gula ortis; & adducto aliunde Eucharistiæ antidoto, quam Deipara præparauit. à 530. vsque ad 549. Plura, in idem à 550. vsque ad 559.
- Humanum genus, de communi culpâ æstians, naufragum inconstans: Maria verò fluctuanti arcæ, gemmea fenestra: portus salutis: ergo communi culpæ subiecta non fuit. à 560. vsque ad 575.
- Mariana Conceptio, fausta omnia nunciauit: ergo nihil funestum exhibebat. à 576. vsque ad 584. Quod inde confirmatur; quia fausta nunciantibus, nihil non felix, & faustum adhærescit. à 585. vsque ad 600. Maxime cum Maria sit Ecclesiæ felix Arctos, Argo Christi
- Christi fausta, halcyonides dies. à 601. vsque ad 609.
- Mariana caro, theriaca contra mortem: odor respirans ad vitam: ergo à morte, & fœtore culpæ præseruata. à 610. vsque ad 618.
- Suauiissima medicamenta à Maria, nobis diuinus Medicus deprompsit: ergo Maria nobiscum non ægrorauit. à 619. vsque ad 629. In idem plura à 630. vsque ad 637.
- In Deipara, non per phantasticam legis fictionem; sed per solidam gratiæ veritatem, natura humana integris est natalibus restituta in integrum: ergo Maria originali culpæ non subiaccit. à 676. vsque ad 687.
- Bono nostro, naturam olim captiuam, Christus manumittit: sic & Maria, idque in Christi decorem: ergo Maria nunquam captiua fuit. à 688. vsque ad 707.
- Maria, opus Dei perfectissimum: ergo sub culpæ nauo, non prodiit imperfectum. à 708. vsque ad 718.
- Ipsam etiam Mariæ nomen, diuino priuilegio gratiam spirat: non ergo illa culpam spirauit. à 719. vsque ad 729.
- Maria, terrenum quoddam est cælum, aut terra quædam celestis, & benedicta: ergo neque culpæ Inferno, nec originis cœno immersa fuit. à 730. vsque ad 742.
- Maria, quanuis culpæ labem, & originis sordes non contraheret; adhuc nihilominus abluere pedes potuit: ergo ex eo præcisè, quòd pedes abluerit, gratis cõdénatur. à 743. vsque ad 754.
- Oculi ab origine cæci, per Deiparam nobis restituantur: quæ non solum nunquam cæca, quin etiam ab ipso Conceptionis instanti videndo Deo fuerit perspicacior: ergo nihil originalis culpæ contraxit Maria. à 755. vsque ad 766.
- Deus totus, oculus est: hunc æmulantur cælestes Argi: quos adhuc in via, quandoque superauit Deipara: ergo probabile est, in ipsa Conceptione vidisse Deum: & quod consequens est, originale culpam non contraxisse. à 767. vsque ad 780.
- Natura humana, Serpentis oculis, & arte fascinata, Mariano aspectu sanatur: ergo Maria nunquam similem culpæ fascinum passa est. à 781. vsque ad 789. Confirmatur: quia ab hoc fascino peccator, in phantasticis bonis æstimat soliditatem: contra verò in solidis inanitatem: imò & in vtroque simul quandoque miserè fallitur: ergo Marianus aspectus, vnde nobis remedium prouenit, nunquam simili morbo laborauit: proindeque probabile fit, Mariam in ipsa Conceptione Deum vidisse. à 790. vsque ad 820. Confirmatur vterius: quia à prædicto morbo, oculorum nostrorum rapacitas miluina orta est: cum aliunde oculi Mariani sint columbini. à 811. vsque ad 818. Tandem confirmatur: quia à contemplationis purioris speculâ, facilius deinde, Dæmonis & tenebras, & technas effugaret Maria: ergo decenter illi optima contemplatio, ab ipsa Conceptione, concedi creditur. à 819. vsque ad 831.
- Maria in ipsa Conceptione fuit *Aurora prospiciens*, & videndo Deo apta: ergo culpæ cæcitatem nunquam admisit. 832. vsque ad 838.
- Maria in ipsa Conceptione fuit in habitu gloria Luna cornuta, Dæmonibus ventilandis: ergo, & Deum vidit; & Dæmonem feliciter fugauit. à 839. vsque ad 845.
- Maria in ipsa Conceptione, in habitu gloriae fuit *Sol musicus*: ergo absque culpa concipitur, & in gloria. à 846. vsque ad 856.
- Maria in ipsa Conceptione fuit *illustris Epiphania*: quia solummodo apparens, hostes terruit: hoc autem Beatorum est proprium: ergo Maria non solum munda concipitur, sed beata. à 857. vsque ad 868.
- Verbum diuinum ab æterno dictum: Incarnationis tempore, bono nostro in Mariana carne scriptum est: ergo caro ista ab omni labe, & fæce immunis fuit. à 869. vsque ad 877. Confirmatur: quia pretiosissimam materiam, decoris inscriptionibus parare solet Deus. à 878. vsque ad 883. Et iterum confirmatur Mariani libri exhibitis prærogatiuis. à 884. vsque ad 895.
- Peccatrix conscientia, fœdis characteribus notata; notisque horribilibus maculata: in cuius damni remedium Maria destinatur: ergo nunquam fœdos culpæ characteres passa est. à 896. vsque ad 911.
- Mariæ caro, niueum à Conceptione vellus fuit, ut aptè postea conchyliatum, in diuini Imperatoris purpuram rubesceret: ergo maculam culpæ, nunquam passa est. à 912. vsque ad 918. Confirmatur: quia præfœdatum aliquando Marianum vellus, induendo cælesti Agno, Deus fastidiret. à 919. vsque ad 928.
- Lana purpuranda, ab omni nauo aliena esse debet: ergo & Maria: maxime, cum sub diuini Solis abscondatur claritate, ut ipsum Solem immaculati velleris tegmine abscondat: ideò Esther vera: vnde, & nobis, & Deo illustre tabernaculum. à 929. vsque ad 944.
- Maria Christum coronat, à quo inuicem pulchrè coronatur triumphatrix: ergo nunquam à Dæmone triumphata. à 945. vsque ad 958.
- Purpurâ, quam à Maria accepit Christus, iustos induit: vnde regali gloria resplendet: ergo nunquam ancilla Dæmonis Maria dici potest. à 959. vsque ad 972.
- Iustorum mors, per Christum felix properat, felix exoptatur: ergo Deiparæ mors, immeritò originalis culpæ effectus existimatur. à 973. vsque ad 995. Confirmatur: quia Maria singularissimo modo rara phœnix, non ex delicto moritur, sed ob dilectum: concarnis nanque est Christi, expers corruptionis. à 996. vsque ad 1010.
- Pœna solummodo ob culpam infamatur: ergo nihil Deiparæ per mortem derogatur, nisi aliunde in illâ, originalis culpa comprobetur. à 1011. vsque ad 1020.
- Maria in summi mysterij instrumentum aptissimè à Deo præparatur: ergo sub originali deformitate, non concipitur. à 1037. vsque ad 1045. Et confirmatur: quia gloriosa Dei instrumenta, pene deificata condecorantur: nullum autem Maria gloriosius. à 1046. vsque ad ad 1053.
- Peccatum ad nihilum nos redigit: etiam cõdonatum relinquit ignauiores: ergo Maria à peccato incipere non potuit. à 1054. ad 1064.
- Peccator apud Deum, etiam præsens, abesse visus: inde ab eodem ignoratus, & innominatus:

Index Rerum,

& Verborum.

natus : ergo Maria nunquam potest intelligi peccatrix. 1065. vsque ad 1079.

Maria in Matrem electa , si sub culpa oriretur, Angelis, Dæmonibus, & hominibus, ridiculum spectaculum exhiberet : ergo sub culpa oriri non præsumitur. à 1080. vsque ad 1094. & deinde à 1095. vsque ad 1100.

Imago diuina sacrilegè in nobis per culpam profanatur. à 1101. vsque ad 1119. Sed Maria hanc imaginem integram, & illæsam conseruauit; ergo nihil culpæ contraxit. à 1120. vsque ad 1115.

Peccator, imagine Dei perdita, brutis peior, quorum poena punitur : tanti damni causa originalis culpa : & contra verò remedium à Maria : ergo ista, originalis culpæ non subiacuit. à 1126. vsque ad 1151.

Homo per culpam, inane simulacrum, & ridiculum redditur phantasma. 1152. vsque ad 1169. Sed Maria, de eximia cum Filio Deo, & homine, similitudine; nunquam imaginem hanc phantasticam gestauit : ergo Maria culpam non admisit. à 1170. vsque ad 1181. Confirmatur : quia Eucharistia in nobis, imaginem Dei regiam, floridamque conseruat : qua, tanquam filij, spirantia diuini Patris reddimur simulacra : indidem generosè nutriti, vnde faustè generamur : quod tam eximium donum, solummodo per Mariam nobis ministratur. à 1183. vsque ad 1201.

Parentum, aut sanguine, aut spiritu generositas, in filios deriuatur : ergo decentior Christus à generosiori Matre nasceretur : vnde ab illa, originalis scditas remouenda. à 1202. vsque ad 1216. Confirmatur : quia Maria, propinquior est Christo spiritu, quàm corpore : quæ Rachel vera, cælestis Heroïna, carnalis partus gaudia, spiritalibus partus doloribus compenfauit. à 1217. vsque ad 1240.

Filij, de parentum infami noxa suspecti, & infamati : idem suo modo, à Maria originali vitio infecta, Christo conueniret : ergo sedulo præseruata, prudenter creditur. à 1241. vsque ad 1249. Confirmatur : quia parentes, & filij, inuicem supponunt : vnde vel honor, vel infamia communis inuicem. à 1250. vsque ad 1263.

Boni filij, decorandis parentibus sedulo impenduntur : ergo Christus decorandæ Matri impenderetur, illam à peccato præseruans. à 1264. vsque ad 1280.

Christus, in cæteris omnibus rebus, materno honori exactissimè consuluit : ergo in Conceptionis negotio similiter processisse existimandus. à 1281. vsque ad 1295.

Maria serpentis contrito capite, de gratia virilescit : ergo culpam, vnde animæ robur euiratur, penitus euitauit. à 1303. vsque ad 1313. & deinde à 1314. vsque ad 1326.

Vitia catenata, ab origine sceda connectuntur : ergo Maria, quæ subsequenter penitus euitauit catenam, scedam illam originem non admisit. à 1327. vsque ad 1338.

Incrementum excellentioris cuiusuis gratiæ, produr rudimento : ergo immensitas Marianæ gratiæ, in ipso Conceptionis exordio debuit prænitere. à 1339. vsque ad 1350.

Culpa, nunquam feliciter eneruatur, quàm ad ra-

dicem : ergo sic feliciter per totam vitam, Mariana innocentia decurrens, satis indicat, originis labem, id est, vitiorum radicem, felicissimè illi fuisse eneruata. à 1351. vsque ad 1353.

Superbia, foster est, arcendo Deo, qui humilitatis allicitur suauitate : ab eadem suauissimè expugnatus : ergo Maria humilitatis Princeps, superbam originis scdata conditionem non participauit, vt intime Deum sibi alliceret, & attraheret. à 1354. vsque ad 1370.

Maria de quouis leuiculo, cuiusuis culpæ næuo, indecens foret, vt diuinæ Maternitatis titulo gauderet : ergo à fortiori, de originali superbia ineptior proueniret, quò magis supereminens, eò infelicior perimenda. à 1371. vsque ad 1378.

Ab humilitatis aurifodina, Maria summum imperium est adepta : ergo nihil originalis superbiæ participauit. à 1379. vsque ad 1387.

Maïor participatio esset Christi cum Belial, id est, Dæmone rumpente iugum ; si Maria aliquid originalis superbiæ contraheret, omnibusque humilitatis priuilegiis non gauderet ; quàm si ipsa quouis alio veniali defectu inquinaretur : ergo, si in Maria idè quenuis veniale defectum negamus, ne vlla Christo cum Belial foret participatio : à fortiori in illa originalem superbiæ denegamus, meritoque singularissima humilitatis priuilegia constituimus. à 1388. vsque ad 1402.

Obedientia Adami inde pretiosa, quia non causam, sed meram imperantis Dei voluntatem attendebat : quæ seruitus rationabilem ei libertatem conciliabat. Sed amissa hac obedientia, coniunctissimus factus est Beliali : ergo Maria obedientiæ Princeps, in Adamo obedientiæ iugum non perfregit. à 1403. vsque ad 1412. Confirmatur : quia ex protoparente rebelles, rebelles orimur, in cuius damni antidotum, obedientia Christi, nihil autem obedienti Christo similis, quàm obediens Mater. à 1413. ad 1424.

Diuina instabilitas mobilis, inquietus quodammodo Deus, donec in corde puro requiescat : ergo Maria nihil inquinatum habuit, quæ Dei thronus purissimus commendatur. à 1425. vsque ad 1433.

Maria, thronus faustas ad victoriam : augustum templum ad maiestatem : vitalis Paradisus ad delicias : cuius tutæ custodiæ Deus singularissimè excubuit : ergo immeritò Dæmoni vnuquam tradita existimatur. à 1434. ad 1453.

Deus nihil inquinatum inhabitat : ergo Maria, quæ Deum specialissimè excepit, nihil vnuquam habuit inquinatum. à 1454. ad 1470.

Quando veritas in Scriptura non patet, pie de coniecturis indaganda est : ergo, licet Scriptura clarè immaculatam Conceptionem non proponat, pia indagatio inquirenda est : & si ratio subsit, defendenda : vnde ob tot prædictas rationes merito Conceptio purissima existimatur. à 1503. vsque ad 1506.

In mysteriis, quæ clarè non reuelantur, ab illorum decencia fit aliunde clarissimum argumentum : cum ergo Conceptio Deiparæ pura, sit decantissima ; clarissimè eius puritas celebrata meritissimè comprobatur. à 1507. vsque ad 1515.

Mariæ

Mariæ caro, hypostaticè vnita Verbo, decantissimè ab originis scibus veniret aliena : ergo talis aduenisse existimanda. à 1516. vsque ad 1519.

Maria sub quouis peccato actuali, licet leuissimo, indecens Dei Mater haberetur : sed sub originali culpa longè est indecentior : ergo originem mundam sortita est. à 1520. ad 1524.

Decantissimum putatur, si Mariæ, postquam edidit Christum, omnem gratiarum cumulum communicari dicamus : sed longè decentius fuit, si antequàm ederet, omni gratia, etiam originali repletur : cum præuix dispositiones, magis quàm subsequentes, Christo ministrarent : merito ergo Mariam, sub originali gratia conceptam arbitramur. à 1525. ad 1531.

Christus decorius, etiam de ipsa innocentia matrizare diceretur : ergo decenter in Maria originalem innocentiam commendamus. à 1532. vsque ad 1536. Confirmatur : quia omnes ferè prærogatiæ Christo attributæ, conuenienti modo Mariæ etiam attributæ legimus apud Patres. à 1537. vsque ad 1542.

Ecclesiæ Patres grauiissimi, & antiquissimi, Marianæ Conceptioni purissimæ fauent : ergo gratis impugnatur Conceptio, quasi Patrum iussu destituta. à 1543. vsque ad 1550.

Marianæ gratiæ plenitudo, immensa propemodum, & infinita : ergo decenter à primo Conceptionis instanti creditur deriuata. à 1551. vsque ad 1561.

Multæ leges diuinæ, in Mariæ priuilegium dispensantur : ergo illa lex originalis culpæ, prudenter in Maria creditur dispensari. à 1562. vsque ad 1568. Confirmatur : quia cum præseruatione, germanæ redemptionis ratio stat optimè. à 1569. vsque ad 1572.

Maria quodammodo Christi fuit Corredemptrix, vnde redemptionis primitias accepit : ergo originalem labem non contraxit. à 1573. vsque ad 1578.

Christus, quæ Verbum, originalem gratiam Matri præstare potuit : ergo reipsa præstitit. à 1579. vsque ad 1584.

Maria, Sponsa Dei conregnatrix est, ad illum, quantum fas est, proportionali æqualitate accedens : vnde nullum illi priuilegium negari debet, quod etiam seruis nouimus concessum : cum ergo Angeli, & Protoparentes, Mariæ serui, originalem gratiam sint sortiti ; plusquàm liberè hanc Mariæ denegamus. à 1585. vsque ad 1591.

In humanis nuptiis, coniugum proportio, summi fit : ergo id meliori iure in diuinis : cum ergo Maria innocens magis proportionata Sponso Deo adueniat, quàm polluta ; merito originis integræ commendatur. à 1592. vsque ad 1602. Confirmatur : quia Maria, non solum prima, sed vna est inter omnes ; & excellentiori modo à Deo producta. à 1603. ad 1610.

Innocentiæ statum, sub quo Protoparentes fuerunt, ad oculum nobis ostendere ; decantissimum diuinæ pietatis opus existimandum : cum ergo aptissimè in Maria ostendi videatur ; pulchrè Maria innocens prædicatur.

Rationes, quæ, contra Mariæ innocentiam, adduci solent, fragiles sunt : ergo à pia opinione non recedendum. à 1616. vsque ad 1618.

Primus de Concept. B. M. V.

Ex verbis D. Angelici Doctoris, Mariam in gloria fuisse conceptam, non temerè aucupamur : ergo saltem in gratia conceptam, temerè denegemus. à 1619. vsque ad 1620.

Innumera alia, in totius Operis decursu ad idem formantur argumenta ; sed, quæ cathedræ potius seruiant, quàm suggestui : nec tam templis accommodata, quàm Scholis : vnde illa huc apponere duxi superuacaneum. Quæ reliquis festiuitatibus faciant, indico breuissimè.

Mariæ festiuitates alie:

Natiuitas. 1. Præsentatio. 1507. Annunciatio. 95. 198. 207. 216. 217. 218. 219. 323. 324. 329. 337. 497. 586. 587. 589. 624. 630. 736. 794. 840. 870. 871. 914. 1219. 1464. 1465. Visitatio. 57. 81. 82. 155. 419. 480. 646. 694. 851. 852. 1220. Assumptio. 147. 390. 424. 474. 752. 942. 957. 1295. 1581. 1582.

Maria Magdalena.

Magdalena, à Deipara Virgine nomen accepit. 725. 726. 727. Cur sepultum Iesum vngat. 728. Eius laus. 1069. 1070.

Margarita.

Margaritæ Hispaniarum Reginz pietas gloriosa. 1280.

Maritus.

Maritus pius, & iustus, plus vxoris, quàm suadama dolet. 316. 317. 318. Vxoris culpa marito imputatur. 319. 320. Communicat imperium vxori. 325. 326. 327. 328. Vxorem debet Anstituere. 1599. Vide, Vxor.

Matrimonium.

Matrimonium, æqualitatis proportionem requirit inter coniuges. 311. 1592. 1596. 1597. 1598.

Medicina.

Salubris, & præseruatiua medicina excellentior. 375. 376. 391. Quàm suauem medicinam nobis Christus attulerit. 610. 619.

Mercatura.

Mercaturæ negotiatio vaga, & inquieta. 567. Mercaturam cælestem accepimus à Maria. 606. 607.

Mos.

Mores parentum, in filiis expressi. à 103. 104. 105. 106. &c. 156. 1244. 1245. 1246.

Mors.

Summa inhumanitas est, mortem quodammodo, nondum viuentibus inferre. 381. 618. Mors Iustorum, voto, & aduentu felix. 973. Quia à Christo iam superata. 974. 975. Cur somnus hereditatis

Index Rerum,

hereditatis appelletur. 976. 977. Iustorum mortis exequias celebrat Deus. 978. 979. 980. Ius mortis contra nos, ab initio ruitura basi fundatum. 982. A morte, meliorem vitam consequimur. 983. 984. 985. 986. Dies mortis, dies est lætitiæ. 988. Imò natalis dies est. 989. 990. 991. Ideò mors optata Iustis. 992. 993. 995. Post mortem, quam fœda humani corporis corruptio. 1007. Superba mors contra Christum, eo ipso corrumpit. 1374.

Mortificatio.

Mortificatio, vitalis est gladius. 997. Penè ad Diuinitatis participationem nos euehit. 1049.

Mundus.

Vtriusque mundi, parui, scilicet, & magni analogia. 51. 52. 53. Mundus de peccatis, in cloacam conuersus. 130. Cur totus in figura dicatur præterire. 791. 792. Mundus iste, desertum aridum à iustis reputatur. 795. Fallax est, & vanus. 797. &c. In forme monstrum. 833. Imago seducens. 1152.

Musica.

Astrorum musica, qualis. 846. 847. 848. Musica in præliis iustorum. ibidem.

Mysterium.

Coniecturas mysterij occulti pietas inuestigat. 1405. Non tamen curiosa scrutatione. 619. In mysterio indagando, maximè est decentia inueniendi. 1507. Argutias Logicas, diuina mysteria superant omnino. 1564.

N

Natales.

Natalium restitutio, quid sit. 676. 688. Natales illustres, pretiosi. 1212. Solent esse stimulus virtutis. 1593.

Nauis.

Nauium Seruatores Dij, quales. 379. Salus præueniens naufragium, quæ sit. 395. Nauis atro velo infausta nunciata. 576. Nauis Argo. 604. 605.

Nomen.

Nomen semper est nouum, dum digno non imponitur. 217. 719. In nominibus, alia quandoque est etymologia, alia proprietatis significatio. 369. Nominibus debent opera respondere. 391. Nominis Mariæ, & Emmanuelis analogia. 575. Nomina Angelorum, eorum nunciis apta. 586. Nominis Iesu, & Mariæ analogia. 719. 720. 721. Nomina Iustorum scripta pretiosè. 878. 879. 880. Peccatorum nomina viliter scripta. 879. Diuini Nominis excellentia

ad iuramentum. 926. Nomina sua piissimè nobis communicat Deus. 1050. Nomen peccatoris, in obliuione est apud Deum. 1076. Et apud Iustos. 1077. Nomina verò Iustorum, Deo notissima. 1078. 1079. Nomine tantum casto, vanoque, & non re ipsa peccatores afficiuntur. 1157. 1158. 1159. Nomen fœmineum, viris infame. 1314.

Nubes.

Nubes lucida, & obscura, longè diuersa significat. 597. Qualis nubes Maria. 621. 640. Nubes obumbrans Iustos. 826. Maria, tanquam nubes, Deum vestit. 936.

Nuncius.

Nuncius ipso habitu, hilaria, vel tristitia solet nunciare. 576. 577. 578. 579. 580. Æthiops infausta victoriæ nuncius. 578. 579. Nuncius laureatus. 585. Nuncius gratiæ, qualis. 594.

O

Obedientia. Inobedientia.

Obedientiæ dignitas. 206. Mariæ obedientia qualis. 591. 595. Obedientia legitima, non causam, sed meram obedientis attendit voluntatem. 1403. 1404. 1405. Obedientiam sic feliciter cæcam, nimis odit Dæmon, & quare. 1046. Hæc obedientia, ornamentum est animæ. 1407. Vertitur in coronam. 1408. Obedientia sit prona. 1409. Non tam est captiuitas animæ, quam eiusdem libertas rationalis. 1411. 1412. Quæ aliunde per inobedientiam brutescit. 1413. 1414. Inobedientiæ huius damna. 1415. 1417. Obedientia stabilis animam. 1416. Christi, & Mariæ obedientia, quam inter se similes. 1419. 1420. 1421. 1422.

Oculus.

Oculi mentis, nobis ab origine cæci. 755. 756. 757. Oculi corporei pulchra descriptio. 760. Oculus, pulcherrima corporis pars. 761. Deus totus, est oculus. 767. 768. 769. Oculi nostri falsi, & delusi obiectis. 787. 788. 789. Oculorum nostrorum auida rapacitas. 811. Oculi nostri coruis similes. 812. Ne rapiant, quasi mortui reputandi. 813. Retia sunt, & indagines. 814. Oculis videre, & vnguibus rapere, ferè idem est. 815. 816. 817. Iusti, in ipsis Dei pupillis geruntur. 933. 834. Oculorum excellentia. 1613.

Occasio.

Occasio peccati fugienda. 1352. 1355.

Odor.

Odor vitæ, à Maria. 620. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629.

Omnes.

Terminus distributiuis, *omnis*, quomodo in sacra Scriptura sit interpretandus. 300. 301. 302. 303. 304. &c. 1604.

Onis.

& Verborum.

Onis.

Onis qualis fuerit Mariæ, edendo, & induendo Agno cælesti. 919. & quatuor seqq. Oues Meliæ, & pellitæ, quæ sint. 929.

P

Pandora.

Pandora apud priscos quæ. 55. Deipara verè Pandora. ibidem.

Parens.

Parentes oderunt filium, qui sibi moribus non respondent. 107. & duob. seqq. Parentes iusti, filiis pertinaciter impiis, nihil profunt. 110. Parens infamiam, aut honorem in filios transfundit. 152. & duob. seqq. Parentes, idè cum filiis. 696. Parentum generositas, aut à spiritu, aut à sanguine in filios deriuatur. 1202. & tribus seqq. Qui parentes lædit, in omnia praua suspectus est. 1241. Parentes, & filij inuicem supponunt: idè honor, aut infamia vtriusque communis. 1250. & sequ. Parentes à filiis ali debent. 1275. Parens quandoque, ob futuram sobolem gloriosus. 1528. & sequ. Parentis mores, in filium transfusi. 1533. Vide, *Filius*.

Patria.

Patria, & loca vbi degunt Sancti, saluantur ab eis. 384. & sequ.

Paulus.

Pauli vocatio. 43. Cur anxie fideles parturiret. 104.

Paupertas.

Pauperum miseria quæ releuanda. 388. Paupertas spiritus, quodammodo ad innocentiam nos reducit. 681.

Peccator.

Erga peccatores quàm propitia Deipara. 86. & tribus seqq. Peccatoris anima, Dæmonis est scortum. 121. & tribus seqq. Peccator, seruus est vilissimus. 173. & sequ. Obstinati peccatoris pœna iusta. 185. Peccator Dæmonem deuorat, & ab illo inuicè deuoratur. 551. & sequ. Peccator, omni est mari turbulentior. 561. 562. Misera quædam pressus cecitate. 755. 756. 757. Peccator à Dæmone fasciatus. 781. 782. 783. 784. Præstigiis patitur. 786. 787. 788. Ideò sub inani, solidum; sub solido inane reputat. 790. 791. 792. Nihil in virtutibus solidum esse putat. 804. 805. 806. Peccator à diuina memoria quodammodo deletus. 834. Peccatoris nomen viliter scriptum. 879. Illius conscientia fœdis characteribus notata, horribilibus notis maculata. 896. & tribus seqq. 900. His ipsis notis, *Pintus de Concept. B. M. V.*

in iudicio arguendus, & condemnandus. 904. 905. 906. Peccator, proteruè de culpa se iactat. 966. Tandem eà ipsà culpà ad nihilum redigitur. 1054. 1055. 1056. Ignauior redditur. 1062. Peccator apud Deum etiam præfens abesse videtur: vnde ab illo ignoratus, & innominatus quodammodo reputatur. 1065. Ridiculum spectaculum, peccator. 1080. Bestiis peior. 1126. & monstrosior. 1127. & spurcior. 1128. & stolidior. 1129. Peccator Centaurus est inuersus. 1130. & sequ. Peccator de ingratitude, bestiis fauor. 1132. & durior. 1133. Peccator lupino cõtagio rabidus. 1134. & quod peius est, ipsam bestialitatem emit miser. 1135. Vnde bestiis insensatior. 1136. 1137. Pœna bestiarum, & asinariâ molâ punitus. 1138. & duob. seqq. Peccator, bestia est Dæmonis baiula. 1141. 1142. & quadriga. 1143. & subiugalis. 1144. Peccator, instar bestiarum, sepelitur. 1145. Huius damni causa, effrænis appetitus. 1146. 1147. & bestialis motus peccatoris. 1148. 1149. 1150. Inane simulacrum est, & phantasma ridiculum, vmbra tiliùmque imaginum sectator. à 1152. vsque ad 1159. Homo non homo. 1164. 1165. In fœminam conuertitur. 1165. & tribus seqq. Etiam dum visus cessare à culpa, nocet. 1335. 1336.

Peccatum.

Peccata Orbem in cloacam reddunt. 130. 131. 134. Homo propter peccatum, non nisi ad supplicium visus curari à Deo. 188. & sequ. Peccata nostra fœuiss quàm carnicibus in Christum irruerunt. 418. Primum protoparentis peccatum, mors indigesta. 550. Per peccatum redditur humanum genus æstuans, naufragum, & inconstans. à 560. vsque ad 561. Peccatum, & non illius pœna, infamat. 1012. 1013. 1014. Ad nihilum nos redigit peccatum. 1054. Etiam condonatum relinquit ignauiores. 1062. Peccatum, cur terra obliuionis dicatur apud Deum. 1075. Peccata vt plurimum catenata. 1327. & tribus seqq. Peccatum, ad radicem felicius eneruatur. 1351. & tribus seqq.

Peccatum originale.

Peccatum originale, in ipsa origine potest à Deo impediri. 23. Originalis peccati fœditas, & odor detestabilis. 129. & duob. seqq. & 141. Ab illo stigmatiæ serui nascimur. 897. & fœdis litteris inusti. 898. & sequ. 900. Diuinam in nobis imaginem corrupta. 1023. & sequ. Corrupt ipsam carnem. 1025. Radix cæterorum peccatorum. 1026. Vinculum iniquitatis. 1027. Quàm fœdè carnem commaculet. 1032. & sequ. Diuinam similitudinem nobis eripit. 1120. Quibus figuris originale peccatum Ethnici adumbrarent. 1146. & sequ. Radix vnde cætera vitia pullulant. 1302. & tribus seqq. Viriles titulos abolet, & in fœminas reduxit nos. 1315. Malorum radix. 1337. 1338. Ab originali peccato rebelles nascimur. 1413.

Phœnix.

Phœnicis auis conditio, & regio. 930. Mors eius. 996. Cibus. 998.

OO 2

Pieris.

Pietas.

Coniecturas mysterij, pietas attendit. 1505. Prætextu pietatis, error quandoque obrepat. 1521.

Pœna.

Aliud est longè diuersum, esse obnoxium pœnæ; aliud pœnam subire. 23. 24. 25. Pœna, tantummodo ob culpam infamatur. 1011. 1012. 013. 1014. Pœna bestiarum peccatoribus inflicta. 1138. 1139. 1140. 1141. 1142.

Pœnitentia.

Pœnitentia eiusdem culpæ, cur sæpè iteranda. 642. 643. Ibi augenda, vbi periculum maius. 743. Non deserenda, quia culpa, licet præterita, ignauiores nos reddit. 1062. 1063. 1064.

Petrus.

D. Petri Apostoli laus. 272. 725. 1051. 1052.

Planta.

Plantæ omnes, cuiusuis sint generis, ab irriguo humore potius, quam à terra, in qua sunt, conditionem participant. 164. 165. 166. 167.

Poma.

Poma amantibus referuata. 508. 509.

Portus.

Portum salutis vnde acquiramus. 573. 574.

Possessio.

Possessio terræ, eiusdem calcatu sumitur. 762.

Prædestinatio.

Prædestinantis Dei decreta, qualia. 4. 5. 6.

Prælatus.

Prælatus, si bonus, quodammodo Deus est: si nequam, idolum est. 1156. 1157. Nequam Prælatus, nomen est vanum, non res. 1157. 1158. & merè pulchrum vocabulum est. 1159. 1160. & benè delineata statua. 1161. Sed nulla substantia. 1162. Arundo virens, & vacua. 1163. Homo pictus, aut histrio. 1164. 1165. Cuius pœna iusta est, agnosci, & vilipendi. 1166. 1167. & irrideri etiam à Dæmonibus. 1168. 1169.

Præsentia.

Præsentia merè corporalis absque spiritu, pro nihilo reputatur. 1067. 1068. 1069.

Primitia.

Primitiæ fructuum, quæ dicantur apud Deum. 1576. 1577. 1578.

Præuilegium.

Præuilegium apud D. Thomam quid, & quomodo dicatur. 673.

Pulchritudo.

Pulchritudo exterior in homine, vix laudanda. 405. Diuina pulchritudo, post incarnationem, adhibito naturæ nostræ fuce, quodammodo augetur. 433. 434. 435. Exterior pulchritudo, etiam donum Dei est. 1487.

Purgatio.

Purgatio quid sit apud ecclesiasticos Authores. 1549. Angeli alias purissimi, quomodo tamen purgari dicantur. 748.

Purpura.

De sacra, & profana purpura, non nihil dicitur. 913. 914. 915. 916. 917.

R

Rachel.

Rachel in partu Benjamin, typus fuit Dei: paræ iuxta Crucem. 1217. 1218. 1219. 1220. &c.

Respicere.

Verbum, *respicio*, in vtraque Pagina, aliquid fauoris solet importare. 694. 695.

Redemptio.

An apud classicos Authores Græcos, Latinos, & Hebræos, redemptio propriissimè dicatur de præseruatione. 369. 370. 371. Redemptio præseruatiua in re bellica. 372. 373. 374. Redemptio præseruatiua, in re medica. 375. 376. 377. 378. Redemptio præseruatiua. 379. Redemptio præseruatiua in re famis. 380. Quid ecclesiastici Patres sentiant de redemptione præseruatiua. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387.

Reges.

Reges, instar Dei, coli cupiunt. 140. Reges tyranni cur vitiosos subditos sibi optent. 182. Reges non connumerantur vulgo. 261. 262. Regum absoluta potentia si Deo non comparentur. 270. Rex, & Regina, potentiam qui communent. 306. Regibus corona præseruationis debetur. 477. 478. 479. 480. Reges impij, nihil sunt. 798. 801. 802. Christus an per Mariam, legitimus Rex Iudæorum sit habendus. 948. Regibus optima quæque dicari debent. 952. Indigenæ cum subditis, chariores sunt Reges. 954. Quique sanctitate præminent, verè sunt Reges. 959. 960. 961. 962. 963. 968. Instar pastoris,

pastoris, Rex subditis consulat: & affectibus suis imperet. 969. Reges apta instrumenta, & ministros eligant negotiis. 1037. 1038. Prinatam amicitiam, & splendoriora officia tribuant benemeritis nobilioribus. 1088. Regum statuar, & imagines, qui olim tacita variatione mutarentur. 1103. 1104. 1105. 1106. Reges, dum indignos promouent, eisdem perdunt. 1140. Rex per vitia effœminatur. 1318. 1319. & fœminis ipsis euirator est. 1320. Rex de humilitate, pie Deum expugnat. 1369. 1370. Rex de superbia contabescit. 1375. Regius honor, in humilitatis terra optimè nascitur. 1389. 1390. 1391. 1392. 1393. 1394. 1395. 1396. Regi, præuile thronus disponendus. 1530. Maria iustos euehit in Reges. 1589. Aliquid singulare Regibus tribuendum. 1607.

neo sexu, virilescit. 1304. 1312. & tribus seqq. Sanctitas nihil fœmineum admittit. à 1321. vsque ad 1326. Sanctitas in ipsis rudimentis, finis incrementa significat. à 1339. vsque ad 1344. Initio requirit feruorem. 1344. Sanctorum cor, grata Deo sedes. 1425. & quatuor seqq. & ambulacrum. 1439. Sancti, per Mariam sunt Reges. 1590. Sanctorum potentia erga Deum. 1600.

Scriptura.

Veritas in sacra Scripturâ non expressa, quomodo indaganda. 1503. Tacitæ ab Scripturâ consequentiæ attendendæ. 1504. Scripturæ testimonia obtorto collo non trahenda. 1506.

Serpens.

Serpentis theriaca. 632. & sequi. Serpens Tartareus conculcatus à Maria. 1303. & seq. Serpenti si caput obteratur, cauda nihil proficit. 1305.

Seruitus.

Quàm misera sit seruitus peccatoris. à 173. vsque ad 179. Ipsa etiam seruitus politica, per culpam in Orbem introducta. 180. 181. 182. Seruitutis vocabulum, quando primum fuerit auditum. 183. Impij non solum subeunt, sed etiam miserè emunt seruitutem. 186. Seruitutis vocabulum & ministerium, solummodo confidenter assumit, qui liber est. 192. 193. 194. Nullo titulo Sancti gloriosius extolluntur, quàm dum serui Dei appellantur. 196. Seruire iustis, instar Dei habitis, pro gloria, & honore habendum. 184. 197. Diuinæ seruitutis præmia, & honores. 184. 200. Serui Dei, in eius domo quàm indulgenter habeantur. 202. 203. 204. Seruitus hæc, non vinculis torquetur, sed torquibus decoratur. 205. 641. Quod seruis conceditur, à fortiori dominis non negandum. 470. Serui, quomodo olim natalibus restituerentur. 676. 688. Serui olim gypfatis pedibus. 744. & discalceati. 745. 749.

Societas Iesu.

Societas Iesu, cur tantoperè Conceptioni Mariæ propugnandæ allaboret. 1296. & tribus seqq. 1493. & duob. seqq.

Sol.

Sol ab initio decoratus, quia Christum repræsentabat. 26. Sol cur die quarta creatus. 41. Creationis eius nobilitas. Sol musicus 846. Mariæ typus. ibidem, & 941. 942. Sol iustitiæ quare plumatus. 931.

Spiritus Sanctus.

Spiritus Sanctus præuius sanctificator. 28. 29. Sub forma columbæ. 46. Quæ templa sibi requirat Spiritus diuinus. 77. Qualis sit architectus. 78. Qualis erga Deiparam. 222. & duob. seqq. 323. 415. & sequi. 522. 524. 630. 794. 914. & sequi. Spiritus Sanctus amicus nobis hospes. 1403. Cur nobis datus. 1577. 1590.

Stella.

Cur in ortu Christi appareat stella. 591. Stel-

S

Sacerdotium.

Sacerdotij dignitas. 1610.

Sanctitas.

Ob Sanctos postea futuros, præuile profapia benedicuntur. 34. Sanctitatis exercenda theatrum præuile à Deo decoratur. 36. 37. Sanctos suos quàm deliciose habeat Deus. 73. 82. Et à Deo quàm sedulo custodiatur. 133. Et quàm præuile honorentur. 157. Sanctitati quomodo seruiendum. 184. Seruire Deo, omnibus gloriæ titulis, apud Iustos præponitur. 196. & duob. seqq. Sanctus tunc Deo seruit, cum à culpa liber est. 199. & sequi. Sancti communibus impiorum pœnis non subiecti. 291. & sequi. Sancti diuini imperij participes. 427. Christi Sanguine coronantur. 479. & duob. seqq. Sancti attentissime à Deo custodiuntur. 495. & sequi. Quomodo filij Dei dicantur. 689. Sancti perfecta opera vnde conentur exhibere. 711. & sequi. Sancti, ipso conspectu, profunt iuentibus. 784. Sanctitas semper, dum viuunt, in periculo est. 822. Sanctorum armatura fortis, & pulchra, adhibitisque choris festiua. 877. & sequi. Sanctorum nomina quàm pretiose scribantur. 878. & duobus seqq. Sancti in Dei oculis, & pupillis gestantur. 933. & sequi. Sancti in media luce fouentur, & absconduntur. à 930. vsque ad 934. Sanctorum conscientia tuta. 943. Sancti, eo ipso legitime sunt Reges. 959. & quatuor seqq. Sanctorum solox, omni purpura pretiosior. 970. Sanctitas, è vilissimis reddit illustrissimos. 972. Sanctorum mors, aduentu, & voto felix. à 973. vsque ad 980. Sanctificatio non supponit necessariò maculam præcedentem. 1010. Sanctorum supplicia, ob innocentiam, cumulant honorem. 1011. & tribus seqq. Mors durior, quandoque sanctitatis est præmium. 1016. Sancti per gratiam penè Dij sunt. 1041. & tribus seqq. Sanctus, in semetipso Deum videt. 1114. Dei piissimè collictores, & eluctatores. 1180. & sequi. Sanctorum filij sumus, si illos imitamur. 1207. & duob. seqq. 1296. & duob. seqq. Sanctitas, etiam in fœmi-

Index Rerum, & Verbor.

la crinita. 593. Stella polaris. 611. Nobilissimæ
cuiusdam conditionis. 710.

Stephanus.

D. Stephani Protomartyris encomia. 275. 400.
401

Superbia.

Superbia, fœtor est arcendo Deo. 1354. Superbus
non nisi fœtida loquitur. 1355. Pessimè olet
superbus. 1356. Odor est Tartareus. 1358.
Deum ad nauseam prouocat superbus. 1359.
Deumque oppugnat sacrilegè. 1360. & duob.
seqq. Superbia, quò magis supereminet, eò per-
imitur infeliciùs. 1371. & seq. Mors est primo-
genita. 1373. Et quare. 1374. Superbia cur fœ-
num tectorum dicatur. 1376. Ipsa superbi ela-
tio, deiectio est. 1377. & seq. Moritura est in
nobis superbia, vt Deus regnet. 1386. A Deo
asperè punitur. 1387. Superbia, effrænis est
equus. 1397. Malorum omnium radix. 1400.

Suspicio.

Suspicionum alia fundata, alia non. 1499. Hanc
apud impios, nec etiam Deus cuitauit. 1500.
Suspicio in re turpi, pro viribus vitanda. 1598.

Synagoga.

Synagoga semper in peius ruens. 1328. & duob.
seqq.

T

Templum.

Locus erigendo templo destinatus, quanti fiat
à Deo. 36. 37. In templo esse, absque de-
bita sanctitate, pro abesse reputatur. à 1067.
vsque ad 1071. Quantunuis augustum sit tem-
plum; semper tamen pro diuina maiestate an-
gustum reputandum. 1440. & duob. seqq.

Tentatio.

Tentationum laquei varij. 209.

D. Thomas Aquinas.

Sententia Angelici Doctõris de primatu Christi,
quæ varia videtur, in idem conciliatur. 7.
Quid de Maria, sub typo Estheris, sentiat D.
Thomas. 341.

Timor.

Timor sanctus cor stabilit. 565.

Traducere.

Traducebantur damnati, & quandoque stigma-
tibus iniusti. 609. & seq.

Triumphus.

Profani triumphus, ad triumphalem Christum
analogia. 421.

V

Victoria.

Illustrior illa victoria, qua terrore potius,
quàm ictu, hostes vincuntur. à 857. vsque
ad 862.

Vinum.

Vini immoderatus vsus, quì cauendus. 45.

Virginitas.

Virginitas quanti à Deo fiat. 115. Per pœnitentiam
quodammodo restituitur. 680. Humilitate. 1396.
Virginitas aptè, & syncerè iudicat
causas castitatis. 1498.

Virtus.

Vide suprà, *Sanctitas.*

Vmbra.

Cur vmbra Dei dicatur, Christi caro. 630. 631.
Cur sub vmbra Deus in carnem veniret. 794.

Vnum.

Quidquid vnum potius dicitur, quàm primum,
cæteris non adnumeratur. 263.

Vocatio.

Vocationes diuinæ ex se festinæ. 43. 44.

Voluptas.

Voluptatum cibus bestialis, & amarus. 501. 502.
503. 504. Voluptas fluctuans. 566. & præti-
giatrix. 787.

Votum.

Quæ Deo ex voto reddimus, non amittimus.
118. 119. Votum plenè reddendum. 225. 283.

Vxor.

Vxor sancta imperat marito. 50. Grande est Dei
beneficium. 70. Ad mariti seruitium deputata.
180. Eiusdem ferè potentia, cum marito. 306.
Vxoris ad maritum proportio, siue vnitas. 309.
Cum marito, non solùm eadem caro; sed &
anima. 314. Vxoris honori, sedulò consulat
maritus. 490. Vxor maritum repræsental. 598.
Mariti dotes, quandoque in vxore præcogno-
scuntur. 1247. Obsequium vxori impenium,
ac si marito impenderetur. 124. Æqualitas
vxoris ad maritum. 1277. Vide suprà, *Mari-
tus. Matrimonium.*

F I N I S.

